

~~ht 12~~

no w-6

parentis, & gratiaq; peractos, ad laudatō-
 confilia traduceret: quibetia terna Th^{or}.
 doro aduersus toxicum medicamenta p^{er} m^{er}.
 rex, quibus quasi pillulis, affactam h^{ab}.
 perpuraret; comede r^{et} Inquens, & nihil
 mali reddebat in venis, quod te magno pere
^{probat} ^{quas} ⁱⁿ ^{theodoros} ^{morituro} ^{sono}
 solutus, grates egit seruatori Christo, at-
 que eius parenti, funestę argitudinis cura-
 trici, amicis, qui gratularum deinde vene-
 rant, deliqui rursam, morboiq; detexit, ve-
 neni tamen spargēdi artifices nequaquam
 nominauit, quę, vt videretur, tantum,
 abhuit, vt eorum potius salutē alsiduis pre-
 cibus immortalis L^{eo} commendaret: tales
 enim eos vel esse, vel fieri necesse est, qui-
 bus se Dei benignissima Mater ostendit,
 quam Theodoros ante, & post hanc mira-
 bilem sanitatem, summis colebat honori-
 bus, in eiusq; vel monasterio, vel oratorio,
 quantum poterat, morabatur. Quos au-
 tem vel curasset, vel curaturus esset, in
 Marie Virginis sacello, preces fundere iu-

patet ostendat, &
 uifera Dei Maris imā
 desigebat, cum repēte o
 in Theodori oculos is
 orantisq; faciem, lumine
 qui viderant, ac clamantibus, magnum Deū
 esse seruum Theodorum.

§. 161.

N Auclerus generatione 34. Et Trit-
 mius in Chronico Hisingensis Mo-
 nasterij, & Camillus lib. 5. cap. 20. eius me-
 minit, & fule in speculo exemplorum dist.
 9. num. 175. describitur. Vdo apud Mag-
 deburgum, Parthenopolim etiam dictum,
 in Saxonia, inertis ingenij, & ad litteras pa-
 rum idoneus, dum in Ecclesia maiori S.
 Mauritio eius, socijs dicata prostratus,
 Deiparę clementiam, & S. Mauritij patro-
 cinium ad ingenij acumen obtinendā, im-
 plorat aliquantum, obdormiuit. Cui Dei-
 para apparet: Non solum scientię, inquit,
 munus tibi tribuo, sed etiā post huius Epi-

namque filio Virginis, gratulentur. Impletum ergo est, quod per prophetam dicitur: *Reuertimini ad me, & ego reuertar ad vos, dicit Dominus.* Qui ergo facile seniorum suorum statuta conuellunt, ista considerent, & ne diuini furoris super eos gladius veniat, non sine causa formident.

§. 160.

Greg. presb. in vit. Theodor.

Gregorius Presbyter in vita, quam de suo magistro Theodoro scripsit. Mirabilem Theodorum, quo Mundus erat indignus, perditissimi quidam veneno perimere statuerant: quo ille imprudenter epoto, triduum sine sensu iacuit, ita vt de eius morte rumor increbesceret: quæ inimicis lætitiæ, amicis numero pluribus sententia melioribus, moeroris ingentis causam erat allatura, extremo die tertio exanimi Theodoro Beatissima Dei Mater apparuit, quæ sceleratissimis, infidiosissimisq. parricidis exitum comminata, Theodoro à mortis

quias in vasculum coniectas, atque collectas affer ad me facit ex templo. tum Theodorus, animaduertens ciborum paucitate, precatus est Deum, vt & monachis, & hospitibus, qui plurimi conuenire solebant; (agebantur enim ramorum feris, quas exenni frequentabant) prebere dignaretur annonam. Deinde ad Dionysium conuersus, farinæ (inquit) vasculum super altare sanctissimæ Virginis ponito; Deus nobis, remitte istam curam de pectore, suppeditabit alimenta. Postridie, quàm hæc Theodorus prædixerat, tringente Cypriæ nauis onusta frumento ad monasterium appulerunt. Eidem Sozopolitanam Mariæ Virginis ædem ingressuro, vbi diurno munere oleum ex sanctissimæ Deiparentis manabat imagine, demon ex engumentum paralytici ore conuicia querelis multa iactabat; ille demone obiurgato, in idem templo aditu, & ligno sanauit. Post in celeberrimo

Greg. presb. in vit. Theodor.

chiepiscopi locum cūctorum suffragio delectus, aliquantulum diu bene vixit; post aliquod vero tempus in omne scelus prorupit, nam facultates Ecclesie dilapidabat, mulieres etiam Deo sacratas violabat, cumq. multis annis male vixisset, & quadam nocte cum Abbatissa quadam cubaret, vox ad eū huiusmodi facta est: Cessate ludo, quia iustitiam violastis, quam ille contempsit: sed eum sequenti, & tertia nocte cum ingenti fragore eadem vox intonuisset, aliquantulum ingemuit: verum, minime respuit: quare post tres menses, quidā Canonicus Fridericus nomine, nocte orans pro Ecclesia, præsertim Magdurgensi, vidit Christum in Ecclesia, in aurea cathedra sedentem, & iuxta eum Virgipem gloriosam, in alia item cathedra aurea confidentem, sanctorum multitudinem supatos: cumq. S. Maurus de Vdone conquestus esset, Christo iubente, à latere Abbatissæ abstractus, eoque adductus est.

Cedrenus in compendio narrat. Cum Cedrenus. Heraclius Imperator vna cum exercitu in Perside adversus Cosrohem Persarum Regem degeret, Hunni occidentales, quos Auares Thraces vocant, à Cosrohe sollicitati anno 625, Constantinopolim Imperatoris præsentia destitutam, magnis copijs terra, mariq. inuadunt: sed Deiparæ præsidio sunt seruati, de quo Theopha-Theophan. nes in annalibus Græcorum in hunc modum scribit. Auares Thraces vrbi Constantinopolitanæ appropinquantes, hanc depopulari parant, multis machinis aduersus eam commotis; iidemq. & nauium sculptarum ex Istro flumine multitudine infinita delata, sinum repleverunt maris. Decem sane vrbes obsidentes, bellum terra, mariq. gerentes, Domini virtute pariter, & cooperatione, nec non & intemerata Dei Genitricis, & Virginis Mariæ intercessionibus senerati sunt.

IOANNIS
BUSTAMANTINI
CAMÆRENSIS APVD

Compluribus Philosophiæ & Medicinæ
peritissimæ Medicinæ præfatus,

DE REPTILIBVS VE
animantibus S. Scriptura Libri sex
duobus Tomis comprehensi.

TOMVS PRIMVS

Opus cum Theologiæ, maxime prædicatoribus, tum Mathematicis,
Philosophis, & naturalis historia studiosis perutile, ac
eruditione plenum, ab innumeris mendis vindicatum.

Deliberata
Pharoy

Abg. Cleriff
& S. S. S.

CCCLXXI,

Sumptibus ANTONII PILLEHOTTE.
Sub signo sanctissimæ Trinitatis.

MDCCXX.

CVM PERMISSV SUPERIORVM.

Handwritten text, possibly a signature or name, written in cursive script. The text is mirrored across the page, suggesting bleed-through from the reverse side. The characters are difficult to decipher but appear to include a name and a date.

Handwritten symbols or characters, possibly initials or a date, located in the bottom left corner of the page.

REVERENDISSIMO

AC ILLUSTRISSIMO
DOMINO D. DIONYSIO
SIMONI DE MARQUEMONT

Archiepiscopo Comiti Lugdunensi, Regi Christianissimo à consiliis, Galliarumque Primati.

Antonius Pillehotte Bibliopola.

RAVEM arrogantiae labem iuste mihi nemo insperferit (Antistes facratissime tantoque culmine dignissime) quod servata animi debita submissione propensum erga te meum studium, ac sedulum obsequium, cuiusdam grati ac morigeri filij facto æquare audeam, cui dum se ad litus & plagas maritimas sæpius conferret, sollicitè de patris sui amantissimi iamdiu petegnantis reditu exploraturus; tandem contigit, ut opalum translucentem lapillum speciosissimum inueniret, scabrum quidem, ac impositum, variis tamen, vividisque nitentem, ac radiantem coloribus, quem experto cuidam artifice confestim polliendum, aureoque annulo intercludendum

†

2

commi

commiserit , in munusculum patri suo desideratissimo ab illa longa peregrinatione reduci destinans , nil aliud moliens,quàm hocce merito amorem paternum sibi conciliare, conciliatumve augere , vel auctum confirmare. Simile quid etenim mihi contigisse si asseruero , à veritatis tramite longè nequaquam aberrare videar, qui vnus , non dicam, filius , sed humillimus & obsequentissimus famulus de amplo ouili, quod paterna pascis prouidentia, foues, ac protegis , cuiusque in omnibus & per omnia curam sollicitus geris, cùm cogitarem de munere aliquo parando tuæ præcellenti dignitati consentaneo, quod tibi ab illa præclara legatione à Christianissimo Rege nostro ad Pontificem Maximum demandata,quaque solerter functus es, reduci tandem, oblatû optarem;perquam opportunè , nec sine præcipuo diuini numinis favore , occurrit volumen de reptilibus animantibus quorum mentio in sacris paginis habetur , nuper ad me ab Hispania transmissum, iam dudum à Ioanne Bustamantino Camærensi erudito viro , celebri artis medicæ in Complutensi Academia Professore compositum , & à viginti quinque annis ibidem in lucem emissum,opus quidem eximiæ literaturæ,ac tanquam altera opalus gratissima rerum varietate tanquam diuersis intermixtum

rum coloribus. Complectitur enim crebra
 haud vulgaria quæ artificiosam *Æsculapij*
 doctrinam sublimiter extollere, vel potius
 superare videntur, quàm plurima quæ ani-
 malium, aliarumque rerum hæctenus igno-
 ritas vulgo proprietates detegunt, tū innume-
 ra quæ ad sacrarum literarum abstrusos &
 reconditos sensus eliciendos ac explanandos
 mirificè conferunt. Sed illa quantacumque
 essent, quàmque vtilia & præclara, quodam
 tamè insulsarum dictionum inuolucto tege-
 bantur, vt meritò obscurari, subque lumine
 destitui affirmares. Quid igitur agerem? tan-
 tumne opus propter hos crebros natos de-
 territus missum facerem, & ob illa menda
 grammaticalia, quibus passim refertum erat,
 tam iucunda lectione priuari te pateret? an-
 non potius filij iam memorati exemplo, sca-
 brum illud alicui poliendum, emendandum-
 que tibi seruaturus, committerem? Difficile
 quidem consilium, sed quod sedula cura, &
 impenso labore, ad exitum perducere, absol-
 utque aliquando non diffiderem. Id itaque di-
 ligenter curavi, opusque tandem emenda-
 tum, ac perfectum, tanquam si annulo gem-
 ma concluderetur, prælo datū est, vt tibi ma-
 ximè à negotiis seriis fastidito, vel expediro,
 valeat esse oblectamento. Nec veritus sum
 quòd temeritati meæ succenseres, si hoc ip-

sum, forſitan non ſatis climatum, in munu-
ſculum tuo nomini dicare auſus ſim, cùm
iam ex multis aliis rerum argumentis probè
compertum habeam, te nihil reſpuere, nihil
aſpernari ex his quæ cum delectatione, ani-
marum ſalutem alliciunt, vel quauis ratione
promouere poſſunt, ſiue crebris prædicatio-
nibus inſeruiant, ſiue frequenti lectioni, aſſi-
duæve meditationi parentur. Huic impenſo
meo ſtudio ſi humanitatem tuam vel mini-
ma demonſtratione intelligam annuiſſe, ad
maiora in poſterum addet animos. Accen-
duntur enim voluntates, ac impulſu maiori
feruntur, dum ſuis conatibus reciproca pro-
penſione ſecundari perſpiciunt.

APPRO

APPROBATIO DOCTORVM.

VT meritò iam aliis in lucem fuit emifsum hoc Buzamantini opus de animantibus sacræ Scripturæ, sic & nobis, & aliis quibuscunque meritò potest & debet emitti. Luce dignum venseo. Act. Lugduni die vltima Decembris. 1619.

F. ROBERTVS BERTHELOT, Episcopus Damasci.

DEVILLE.

Visà per nos præfatorum Doctorum approbatione operis de animantibus sacræ Scripturæ Buzamantini, vt in lucem edatur permittimus. Lugd. prid. Cal. Ian. 1619.

MENARD. *V. G. subst.*

CONCESSIO.

Librum hunc inscriptum, *Ioannis Buzamantini de animantibus sacræ scripturæ, &c.* Ego Aduocatus Regius typis mandari, demum in lucem exponi consentio. Lugduni 2. Decemb. 1619.

BOLLIO VDI.

Librum qui inscribitur, *Ioannis Buzamantini de animantibus sacræ Scripturæ, &c.* ab Antonio Pillehotte Bibliopola Lugdunensi in lucem dari permittimus; simul, ne quis citra factam ei potestatem, deus excuset; interdiximus. Datum Lugduni 2. Decemb. 1619.

SEVE.

† 4 ELEN

ELENCHVS CAPITVM
TOMI PRIMI.

LIBER PRIMVS.

C ap. I. De generali animantium diuisione scriptura, & prefatio.	p. 1.
Cap. II. De dubiis quibusdam scriptura locis, qua cum dictis videntur pugnare.	12.
Cap. III. De serpente scriptura sacra.	27.
Cap. IV. De his qua sensu literali, & mystico ex serpentis historia elici queunt.	38.
Cap. V. De his qua ad naturam serpentis qua est vsus Damon seducens Euam spectare viden- tur.	58.
Cap. VI. De concinna serpentis natura ad demonis technas parandas.	73.
Cap. VII. De arboribus & loci parte qua est ser- pens Euam aggressus.	84.
Cap. VIII. De serpentis, & Eua dialogismo.	96.
Cap. IX. De dira, & execrabili serpentis pollici- tatione.	118.
Cap. X. De obstupenda maledictione serpentis.	130.
Cap. XI. De iis qua mystico sensu, ex hac serpentis maledictione decerpi possunt, & literali adhuc.	147.
Cap. XII. De minatu calcanei hominis, & capitis serpentis.	157.
Cap. XIII. De serpentis prudentia.	175.
Cap.	

ELENCHVS CAPITVM.

- Cap. XIV. De mirabilibus quibusdam astutiae serpentis. 187.
- Cap. XV. De mystico significato quorundam qua ad prudentiam serpentis spectare videntur. 202.
- Cap. XVI. De Ceraſte serpente. 215.
- Cap. XVII. De historico, & figurato sensu loci Ceraſta scriptura sacra. 226.
- Cap. XVIII. An ex praedictione figurata Da, & Ceraſta, Antichristi futuri eliciatur persona. 249.
- Cap. XIX. De his qua tropologico sensu excipi possunt ex natura Ceraſta scriptura sacra naturalia plurima continens. 258.
- Cap. XX. De medela virulentorum morsuum serpentium, historico, & mystico sensu continens plurima. 268.

LIBER SECVNDVS.

- Cap. I. De historico serpentium ignitorum sensu scriptura sacra. 288.
- Cap. II. De variis generibus ignitorum serpentium, qua in populū Hebraorum immisit Deus. 300.
- Cap. III. De aneo serpente Moſis. 314.
- Cap. IV. De attento aspectu Hebraorum in aneum serpentem Moſis. 331.
- Cap. V. An ignitorum serpentium ictus medicis auxiliis potuerint emendari. 346.
- Cap. VI. De figurato serpente in aneo Moſis, eiusq; variis astutiis, & artibus. 368.
- Cap. VII. Secunda partu eorum, qua ad astutias
- † 5 per

ELENCHVS CAPITVM.

<i>pertinent serpētis figurati in aëno Moysis.</i>	390.
<i>Cap.VIII. De sensibus mysticis, & figuratis elicitis ex locis ignitorum Serpentium.</i>	409.
<i>Cap.IX. De innominato serpente.</i>	424.
<i>Cap.X. De Dipsade serpente.</i>	439.
<i>Cap.XI. De Hamorrhoo serpente.</i>	475.
<i>Cap.XII. De causis mirabilium effectuum Dipsadis, & Hamorrhois.</i>	466.
<i>Cap.XIII. De dubiis quibusdam Manna natura ex sacris scriptis.</i>	484.
<i>Cap.XIV. De natura Manna.</i>	496.
<i>Cap.XV. Ea quæ complicata fuere, ex variis Scriptura locis de Manna deplicantur.</i>	517.
<i>Cap.XVI. Quo Dipsadis & Hamorrhois elisi sensus mystici continentur, & naturalia plurima.</i>	525.
<i>Cap.XVII. De substantia sanguinis Hamorrhois ictu labascentis.</i>	634.
<i>Cap.XVIII. Inducta controuersia Dipsadis & Hamorrhois dirimitur.</i>	547.
<i>Cap.XIX. Ex Dipsade excussi sensus allegorici, & tropologici continentur, & naturalia plurima.</i>	561.
<i>Cap.XX. Secunda pars mystica eorum quæ ad auxilia spectant morsus huius animantis.</i>	570.
<i>Cap.XXI. De siti Christi in patibulo crucis.</i>	582.
<i>Cap.XXII. De manna mysticis naturalia plurima complectens.</i>	598.

ELENCHVS CAPITVM.

LIBER TERTIVS.

- Cap. I. De vipera serpente.* 613.
Cap. II. De partu & modo concipiendi viperarum. 625.
Cap. III. De dubiis quibusdam scriptura sacra in natura viperea. 638.
Cap. IV. De literalis sensu & mystico in locis Scriptura, quibus viperam compellat. 650.
Cap. V. Secundam partem complectens eorum, quae ad sensus tropologicos, & historicos ex natura viperea spectabant. 658.
Cap. VI. de celebri Theriaca Antidoto viperina substantia. 668.
Cap. VII. Antidoti Theriaces tropologica continens, & naturalia plurima. 681.
Cap. VIII. Theriaci salis, auxiliiorumque viperei morsus, mystica continens, & naturalia plurima. 691.
Cap. IX. De Aspide serpente. 699.
Cap. X. Primam partem dubia natura Aspidis ex factis scriptis renuncians. 709.
Cap. XI. Secundam partem dubia Aspidis natura deplicans ex scriptis sacris. 715.
Cap. XII. Abstrusa scriptura loca in natura aspidea deplicans, & aliorum mystica. .
Cap. XIII. Sensus afferens allegoricos Aspidea sobolis. 757.
Cap. XIV. De duello, & pugna Aspidis Ichneumonis

ELENCHVS CAPITVM.

<i>monis.</i>	765.
<i>Cap. XV. Figuratos sensus Ichneumonis, & Aspidis alliciens.</i>	778.
<i>Cap. XVI. De Basilisco serpente.</i>	708.
<i>Cap. XVII. De Basilisci contagio, & fascino.</i>	797.
<i>Cap. XVIII. Basilisci anigmaticos praefigurans sensus.</i>	808.
<i>Cap. XIX. De Leone serpente.</i>	822.
<i>Cap. XX. De allegoricis sensibus Leonis serpentis.</i>	
833.	

ELENCHVS CAPITVM
TOMI SECVNDI

LIBER QVARTVS.

 <i>Ap. j. De Dracone serpente.</i>	854.
<i>Cap. ij. Quo varia scriptura loca deplacantur, abstrusa natura Draconis obvoluta, spirisque plicata.</i>	869.
<i>Cap. iij. Naturalia plurima Draconis complectens, sensusque cum literales, tum mysticos.</i>	883.
<i>Cap. iiii. Conditiones Draconis retinens, ex iisq; Tropos.</i>	896.
<i>Cap. v. Draconis amores continet, naturalia, & mystica.</i>	903.
<i>Cap. vi. De Leniathan serpente.</i>	918.
<i>Cap. vii. Naturalia & mystica Leniathan retinens plurima.</i>	927.
<i>Cap. viii.</i>	

ELENCHVS CAPITVM.

- Cap. viij. Iob literam extricat literalibus, allegoricisque sensibus serpentis Leviathan. 937
- Cap. ix. De Leviathan robustissima structura, mysticis, literalibusque intellectibus. 947.
- Cap. x. De Leviathan aestibus, tropisq; eius conflagratione elisis. 955.
- Cap. xj. De Leviathã lapidea compage, eiusq; symbolis. 965.
- Cap. xij. De Behemoth serpente. 970.
- Cap. xij. De Behemoth monstrosa natura, ritu & parabolis. 979.
- Cap. xiv. De rigidissima Behemoth cauda, & allegoria. 986.
- Cap. xv. De Behemoth ingluvie insatiabili, & obumbratis sensibus Scriptura sacra. . . 993.
- Cap. xvj. De Behemoth Hydra, sensibusque figuratis. 1001.
- Cap. xvij. De umbra deliciosissima Behemoth, Tropisq; calami. 1010.
- Cap. xvij. Omnium reptilium terrestrium seriem subiiciens. 1018.
- Cap. xix. Reptilium in genere continens icones. 1026.
- Cap. xx. Literalia, allegorica, naturalia plurima afferens. 1035.

LIBER QVINTVS.

- Cap. j. De Formica. 1047.
- Cap. ij. De formica sagacitate. 1058.
- Cap. iij.

ELENCHVS CAPITVM.

- Cap. iij. De formica sedulitate, mysticisque plurimis, & literalibus scriptura sacra. 1066
- Cap. iiii. De formica exemplo, & magisterio. 1078.
- Cap. v. De Myrmecoleone serpente. 1091.
- Cap. vi. De Stellione. 1100.
- Cap. vii. De stellionis immunditia, reptuque deformi sensu historico. 1108.
- Cap. viii. De mundis, immundisque animantibus Scripturae sacrae, sensu literalis, & figurato. 1117.
- Cap. ix. De Araneo. 1132.
- Cap. x. De Araneorum disciplina, & generibus. 1140.
- Cap. xi. De Tarantula Aranci specie naturalia & mystica complectens plurima. 1152.
- Cap. xii. De mysticis Aranea natura elisis, & natura plurimis. 1161.
- Cap. xiii. De Telaraneis, eorumque symbolico significato. 1172.
- Cap. xiiii. De Chamaleontis serpentis natura mirabili. 1182.
- Cap. xv. De Chamaleontis fulgenti commutatu. 1187.
- Cap. xvi. De figurato Chamaleontis iconismo ex natura elicto. 1197.
- Cap. xvii. De Chamaleontis orientalis allegoria & iconismo. 1205.
- Cap. xviii.

ELENCHVS CAPITVM.

Cap. xvij. De Chamaleontis instabili forma mystica & naturali. 1213.

LIBER SEXTVS.

Cap. j. De Lacerto. 1231.

Cap. ij. De Salamandra. 1239.

Cap. iij. De Tropis ex natura Salamandra decerp-
tis. 1248.

Cap. iiii. De Iconismo pacis ex natura lacerti. 1254.

Cap. v. De mysticis ex lacerti historicis. 1262.

Cap. vi. De Crocodilo. 1268.

Cap. vii. De mutuis officiis Crocodili & Trochili
de disidio Ichneumonis, de Ibis fallaci dili-
gentia. 1276.

Cap. viii. De Christi allegoricis, ex Trochilo &
Ichneumone, infernique ex Crocodilo. 1281.

Cap. ix. De Crocodili silentio & vltione mysticè &
historicè. 1284.

Cap. x. De symbolo iustitiæ ex Crocodilo eliso. 1294.

Cap. xi. De lachrymis Crocodili, natura, & sym-
bolo. 1300.

Cap. xii. De Scorpionis in natura mysticis & sym-
bolicis. 1307.

Cap. xiii. De vasfritie Scorpionij mystica & naturali. 1316.

Cap. xiiii.

ELENCHVS CAPITVM.

- Cap. xiv. De punctura Scorpionis significatu multiplici. 1325.
- Cap. xv. Quo ex natura Scorpionis, Scriptura sacra spiritus locis plurimis elicitur. 1334.
- Cap. xvi. De peculiari Scorpionum iectu, quo plurima Scriptura sacra loca deplicantur. 1342.
- Cap. xvij. De vermibus in genere dictis. 1350.
- Cap. xvij. De Tinea, & Christo vermiculo. 1359.
- Cap. xix. De Tinea mysticis ex natura animantis in scriptis sacris. 1365.
- Cap. xx. De aruginis & tinea tropis in scriptis sacris. 1373.

DE

DE

ANIMANTIBVS
SCRIPTURÆ
SACRÆ VERE
REPTILIBVS.

LIBER PRIMVS.

*De generali animantium diuisione
Scriptura, & præfatio.*

CAPVT PRIMVM.

COELVM suo ordine elementa continet; hæc verò mista, quæ tribus solum collocantur locis, terra, aqua, & aëre (neque enim ignis intra se locat aliquod simplex aut mistum; solum enim superficie tenus tenet aërem), illisque eisdem seruantur & sustinentur, temperatis, redactis iam ad symmetriam proportionemque naturæ; vt docet ratio, & experientia, si hæc ipsa docent, cum mista mediocres quasdam obtinere qualitates, tum conseruationem similibus fieri, corruptionem verò contrariis. Extant enim modò elementa temperata omnia, quo apta mistorum loca constituentur. Anima-

A que

que attemperatis habitant, aliàs si mista non essent, destituerentur tactu. Quem sensum omnibus primò impertiri animantibus est necessarium, vt illo se muniant & defendant à contrariis corruptiuisque virtutibus, quatum est tactus censor acerrimus, indèxque æquissimus. Iis ergo sustinentur mista naturalibus locis, si animal loco indiget, & extra animal viuere datur, vt iam actu perfectum, & sibi sufficiens, si mistum est, & temperatis eget. Nulli extat locus ignis misto aut vinenti, cùm calidum humidumque dissipet vitæ principia, nec alimentum ibi possit esse

3 quo absumuntur omnia: dissipatur enim & extinguitur maioti calido minus, absumpro pabulo, & alimento soluto, vt fax extinguit lucernam exoluto humido, humidum sicco deuastante, calidum calido, euanescente subiecto. Arist. de vita & morte cap. 1. de iuuentute & senectute cap. 2. Plato in Timæo, Galenus lib. de marcore cap. 1. Hippocrates de natura humana. Quod de Salamandra vulgò dicitur, est merè figmentum, commentitiũque. Cognouit Plinius lib. 10. cap. 67. & 2. cap. 4. Arist. lib. de hist. animalium cap. 19. Ælianus lib. 2. cap. 41. Isidor. 12. etymolog. cap. 4. Cælius Rhodiginus lib. 10. cap. 10. Oppianus, Gesnerus, Edoardus, & reliqui, qui de natura animalium disertè admodum scripsere (2. lib. constabit cap. de lacerto latiùs.) Ignem imò aggredi expugnare affirmat Ælianus loco citato, extingueret frigidissima, ex ore totòque fluente mucilagine, ipsum superare & vincere, dum leuis est; at vehementi igne non vri, aut si plus iusto in illo commo-

4 retur, dicet nullus. Nec retardat dicta Aristoteles eo loci, vbi Chalcitis lapidis adustione in fornacibus Cypri, interim dum exurit, vt metalla fluant, beffiolas quãsdam generari pennatas & albas, magnis muscis

muscis maiores, medio igne (quas vocat *Æliants* pyrigonia locis adductis) refert: nec linum Indicum aluménve fissile, aut Amiantus lapis, quæ omnia, & alia ignem experiantur illæsa; at nõ plus multo quin tandem perusta euadant, & igne absumantur. Neque hoc negauit Aristoteles, aut quouis alter; tandem imò resoluunt igne, & euanescere sustinet, cùm omnia dempto illo putrescere teneat, corrumpi & vtri. 4. Meteor. cap. 1. & 2. qui ex sententia aliorum de Salamandra loquitur eo capite, quo dixit (vt aiunt) tam bestiolas illas *æthori* censet semotas ab igne: at in illo si diutiùs motentur, absumi non negat; vt & de reliquis idem. Salamandram in visceribus terræ generari eisdem locis apud Pliniũ inuenies, cui fauent reliqui auctores, illicõ aërem petere genitã semel, tranquillo tempore occultari, magnis imbribus superuenire.

Tertia ergo, aqua, & aëre reponuntur. mista, tam animata, quàm animæ expertia; at quæ viuunt duobus solum, aqua & aëre, his locantur & degunt. cuncta quæ constãt anima. Altilia verò quasi omnia aërem petunt, & marcescunt alio; etsi terræ figantur alimenti causa, in aëte præcipuè viuunt, perfectiores eorum partes sustinet aër, vtiliores, altiores, flores, fructus, virgulta, ramos, reliqua elatiora & pulchriora. Hinc tubera terram aperiant, subleuant & findunt, vt fruantur aëre: hinc virentia quædam intra aquas genita, superficiem aquæ expetere videntur, vt potiantur aëre, vt nymphæa, potamogeron; etsi alga & muscus aquatilis aquis immersa orientur & occidant, quasi naturæ piscium. Alia naturæ ancipitis aqua & aëre, vt sisymbrium, gladiolus, quorum medias aër tenet, & medias aqua; vniuersa reliqua, aut aquas in totum colunt, vt aquatilia plurima, aut aquam & aërem, vt terrestria omnia, & vo-

latilia; nam omnia quæ terram contingunt, gradiuntur aut reptant: saltus enim ad gressum pertinet, cum pedibus saltent, ut cassira, & passer; etsi toto corpore saltent alia quæ verè reptant, ut vipera, diplas, iaculus, quæ propriè serpunt. Terrestria verò terrâ pectore solùm premunt, ut reptilia quæ pedibus carent, aut pedibus (ut quæ gradiuntur animantia) calcant; intra quæ adhuc intrat aër, ut vndique circumbeat, ut omnia tandem sint in aëre volatilia & terrestria: quæ verò pedibus carent volatilia cuncta nunquã ab aëre discedunt, aut terrâ adeunt; femina enim supra dorsum maris excubat, & oua parit, ibidemque fouet fœtum, educit, alit. Nimis plumea, & minimæ molis ut librentur aëre, sustineanturque faciliè, ut Paradisea vocata auis, & reliquæ eimodii: terram enim vitare possumus, sine hac datur viuere, posset terreste animal degere in aëre, & nunquam contingens terram, aut aquam adhuc, ut si seruetur cauea, & aqua, dum respiraret tamen; vnde animantia genita in visceribus terræ illicò petita aërem, ut lumbrici, mures; aut terræ spatiis interiùs viuunt circumfusa illo; aërem verò, aut aquam vitare nequeunt viuentia omnia, & iis destituta intereunt illicò, obeunt & occidunt.

7 Aquatilia ergo in aquis degunt, deficiunt aëre, & oblita terra: terrestria in aëre solùm seruantur, intereunt aquis vndique immerfa, aut terra obducta; neque hac datur viuere plusquàm initio ortus quibusdam viuentibus, ut de tuberibus & lumbricis diximus: aqua verò ex toto ambit aquatilia omnia; aër terrestria; terra verò nullum ex toto circumit aut tenet viuens: quæ enim terra vndique circumplacantur, ut cardus, scariola, & alia iam semel genita, & potita aëre, ut maturescant & computrescant, quasi

quasi humi sternuntur, ut carnes detinentur diu, ut macerentur tenerescantque, tum manibus contretantur, ut calore citius fiant friabiliore, teneriores effluvio calidi detento, obturatione facta, infarctuque manuum compressione, circumpositiove corpore obuoluta; hinc nec flores, nec fructus afferunt sic humi strata, non augentur, crescunt, multiplicant; marcescunt imò, languescunt, minuuntur, & si seruentur amplius, putrescunt adhuc, ptiata aëre in quo florescunt, virescunt, fructificant. Sunt ergo mistorum loca terra, aqua, & aër: terra nullum ex toto circumdat viuens, inanimata ambit, ut mineralia, metalla, lapides, bitumina, succos, sales, & alia at quæ animæ alentis viuentia existunt, non vndique, sed ex parte circumit & tenet, reliquorum nullum; sed aquatilia aqua, aër reliqua volatilia & terrestria. Ignis nullum mistum, aut viuens obtinet, sed locat aërem solum in extimis, & non vndique amplectitur aut intra se sustinet, ut hinc colligitur. Locus tamen appellatur omnium corporalium mobilium, quæ ortui & corruptioni sunt obnoxia, antiquissima terra, tum quia secundum inferiorem portionem alterat aërem, & aquam, ut sint terra officio, potentia, & virtute, actionibus, opere, temperie, altera; tum quoniam quæ mouentur omnia pondere grauia, non autea moueri desinunt quàm contingant terram, si naturali moueantur mota, mista aut viuentia, animaliaque omnia, sicque ab illa leuium motus, ut è basi & termino, circa quam mouentur cœlestia motu versionis. Est ergo terra locus, cum ibi sit quies, & motum loci terminet, & ab illa oriatur, & motu acquiratur, saltem ea parte qua fundat & sustinet mobile, conseruat & perficit: non tamen qua ambit & cingit quæ constant anima.

Triplex ergo animantium genus inuenitur in orbe partitione loci, qua inter alias vsus est Arist. diuisione 1. de hist. animalium cap. 1. Sunt hæc terrestria, aquatilia, & aërea, quæ volatilia vocant, quibus omnibus Scriptura vititur, vt homines instruat inter alia quæ ad rerum naturam spectant, naturis rerum impositis liberè ad significandum ab auctore naturæ, vt voces ab auctore vocum imponuntur & notant. *Omnia enim qua scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt*, tam libro scriptò, quàm libro naturæ, quo Dei opera mirabilia narrantur, vt per visibilia conspiciamus æterna; Paul. ad Roma: 15. 4. quo tropologici moralésque eliciantur sensus literalésque, allegorici & anagogici ex naturæ historicis, artis, prudentiæ, scientiæ, & sapientiæ arcanis. Sunt denique animantia omnia terrestria, aquatilia, & aërea. Terrestria quædam gradiuntur, trahuntur quædam, serpunt alia; gressibilia quædam mouentur passu, saltu reliqua, passu bipeda, vel quadrupeda; saltu, vel vno pede, vt Patagones dicti homines, qui vno pede saltant, de quibus capite de homine dicemus, aut duobus, vt passer, cassita; loquor de primo motu quem ex natura sortiuntur; nam etiam homo saltat, at est gressibilis motu; & alia saltant quadrupeda coacta occasione, & repunt. Tractilia verò vel apedia, vt lumbrici, vel pedestria, vt erucæ, & vermes aliquot, quæ mouentur partibus quibusdam, illisque inniuntur motu tractis, applicitis, firmatis prius, vt trahantur reliquæ postea, vt à loco cedant. Pater in eruca, & aliis quæ solùm insistent partibus at euatim mota vndosèque incessu, non terræ, aut loco, sed sibi ipsi insistentia motu; ideo vestigium non relinquunt nimis sensibile progressus; trahuntur enim proprè talia, non serpunt. docet Arist. 1. de hist. cap. 1.

Serpentia verò differunt quàm maximè ab iis. *Serpere* enim, à quo serpentia dicuntur, non vno, imò multis variisque modis vsurpatur. Nam & vtimur illo propriè, aut per metaphorà; per metaphorà latè, aut strictè: latè serpunt inanimata adhuc, vt dixit Cicero in *Lælio*; serpit enim nescio quo modo per omnium vitas amicitia. Quid Cicero? Paulus 2. ad Timot. 2. cap. *Prophana, autem, & vaniloquia deuota: multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum velut cancer serpit.* Hinc serpit ignis, serpit vitium, & virtus serpit. *Serpere* hoc sensu extendi, diffundi, diuagari est; strictiùs verò ac per metaphoram *serpere* dicuntur viuèntia animæ alentis. Sic Plinius lib. 2. cap. 21. *serpillum serpere, ipsūque per terram repere dixit.* Columella lib. 8. *Arbores terra serpunt,* 10
si antequam altitudo inualescat, non arte ducantur. Propriè verò & sermonis lege serpentes dicuntur animantia pedibus destituta, quæ totius suæ molis vestigium nobis nimis sensibile relinquunt. Nam et si Plinius Salamandram serpentem vocet pedestre animal, & *sepsam* seu *lacertam chalcidiam*, & *Cellus* scorpionem, araneum, phalangium inter serpentes numeret (*Græcè ἰσπίδα*) hæc impropriè sunt serpentes; at propriè *apedia*, quæ non se attollunt in gressu, & venenata propriùs, dum tamen vestigium relinquunt motus sensibile nimis; quo lumbricos excludo, & minuta *apedia*: sensibilibus enim imponuntur nomina priùs; dicitur namque testudo, non limax, et si testa obtegatur, sed quod sensibiliori maiotique obducitur testa animal; & *aper*, quia aperit continuò, aut sensibiliùs terram, et si aperiant aliat sic serpunt notiora nobis, & quæ plus serpunt aliis, toto scilicet, hæc serpentia consueuere dici & serpentes, *apedia animalia.*

12 Sic vsus intuluit, à quo petimus nominum significationes; nam etsi serpentes anserinis pedibus apparuerint, Plinio teste lib. 11. cap. 17. & alatos referat Ælianus lib. 26. cap. 42. illud monstruosum, & irregulare non inficit regulam: Hæc enim regularia continet, irregularia excludit & monstruosa. Idem Cicero 2. de natura deorum. Serpentina ergo animalia quæ sunt terræ reptilia, pedum loco vtuntur costis, squamis, annulis, orbibus, plicaturis cutis, orëve infixis. Sumpsit Diuus Bonaventura ex Aristotele locis allatis. Refert 2. sentent. distinct. 15. Augustinus hoc cap. de Genes. ad literam, Hugo cap. 7. & reliqui Patres. Iis innituntur terræ dum locum mutant, vice pedibus quasi enixa. Est *reperere* re pedibus ire, aut vice pedibus: reptilia enim retractis quiescentibusque anterioribus terræ innixis, posteriora trahunt, vt iterum posterioribus quietis anteriora impellant, hocque modo incedunt continuo, serpunt & reptant. Quæ coherent cum his, quæ dicuntur Genes. 1. vbi solum terrestrium animalium, aquatiliū, & volatiliū productiones narrantur; nec inconuenit, quod ibidem vocet aquatilia reptilia, vbi dicitur; *Producat aqua reptile anima viuens, & volatile super terram sub firmamento celi. Creauitque Deus cete grandia, & omnem animam viuentem atque motabilem, quam producerant aqua in species suas, & omne volatile secundum genus suum.* Nam & vocat reptilia serpentes Spiritus Deus cap. 7. eiusdem historiar, iis. *Cōsumptaque est omnis caro, quæ mouebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium quæ reptant super terram.* Idem eodem cap. iterum, & 5. Leuitici, & locis aliis, vbi serpentes solum reptilia vocat, animalia scilicet terrestria apedia, vestigij sensilis nimis. Communiter enim reperere dicuntur omnia quæ

sine pedibus mouentur, aut saltem non pedibus, præcipuè aquis, aut alio, vt vitulus marinus, & aquatilia alia, quæ minutissimos pedes habent, cum illis principaliter non instent motu. docet Aristoteles primo de hist. cap. 1. Reptant tamen propriè animantia, quæ cum sint terrèstria & apedia, sensibile signum nobis nimis suggerunt motus, corporis scilicet totius, non solùm pedum; quæ enim gradiuntur aut saltant, pedum tantum exhibent signa. Hæc ergo repunt quæ signum motus linquunt, non aquea, si propriè loquamur, quorum non superest tractus finito motu.

Sunt ergo reptilia in aquis, & reptilia in terris. ¹⁴
Terræ reptilia sunt serpentes in rigore tales, distinctique, & hi propriè reptant: aquatilia pinnulis, branchiis, alulis, aquis, innant, vt aues peruolant aère; continent pisces, aues, serpentes, communia plurima; tum interna, tum externa, tum quiete, tum motu, opere, moribus. Aristoteles 6. de hist. cap. 10. ¹⁵
& 3. cap. 7. vbi serpentes pulmone solo ab aquatilibus differe dixit. Aquatilia enim aquas plicant corpore, sustinentur aëlis, iisque innixa complicatis pernant, non secus atque aues densato aère firmatis alis corpus subleuant, impellunt & mouent; quo ascenduntibus alas deorsum ire videmus, contra dum ruunt, sursum alas, & deorsum corpus. Oriti ex ouis, auibus, serpentibus, & aqualitibus plurimis, commune est; oculos ad latera obtinere palpebrarum velamine exertos & liberos: hæc, neque illa vrinam reddunt; aquatilibus vertitur in crassum illud excrementum falsum, insquamans testam, & cutem; serpentibus itidem, auibus in plumas. Mirabile dictum, pedes & crura squamosa obtinent aues, vt serpentes & pisces totum; vuluam eiusdem figu-

ræ & situs, incubant omnia, paucissima lactant vberibus, serpentes nulli, aquatilia cutanea quædam, auium vespertiliones solùm: peruolant aëre aues, & aquas amant quàm maximè, vt plurimæ plus illis quàm alio viuant; volant pisces multoties aliculis (vocamus saltus) euolant serpentes, vt iaculi, viperæ. Lucanus lib. 9. de iaculo;

Et matrix violator aqua, iaculique volucres.

Isa. 30. cap. *In terra tribulationis & angustia leana, & leo ex eis, vipera & regulus volans;* & Psal. 148. *Bestia, & vniuersa pecora, serpentes, & volucres pinnata.*

Iis & aliis conueniunt quæ dicuntur Genes. 1. *Producant aqua reptile anima viuens, & volatilis:* reptile inquam aqueum commune, & aues, quæ vt naturæ eiusdem, eidem causæ communi committuntur, eidemque materix, aquæ; ex vapore enim aquæ leui & facili, contento in eius superficiei, volitanti & agili, aues constitère. Est vapor aqua rarefacta, iuxta Aristotelem 2. Meteor. cap. 2. Nam etsi cap. 2. Genes. aues ex terra & humo formatas asseneret iis: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animalibus terra, & vniuersis volantibus caeli, adduxit ea ad Adam;* ibi humus, non terra dicitur sola. Sed id de humente substantia intelligitur, de globo terræ & aquæ vno, de terra animantia, de aqua aues; humus enim globum factum ex terra & aqua, quasi substantiam humentem, non terram solùm notat; ex crassiori verò portione aquæ pisces, ex limosa magis, impuriore, & obscœna serpentes, ex limoso scilicet recremento, quod terræ plus habet; quo dixit eodem capite: *Producat terra animam viuentem in genere suo, iumenta, & reptilia, & bestias terra, vt reptiles pisces aqua generaret, serpentes terra, limosa aqua scilicet.* Hinc videmus in locis humetibus, sordidis, cœnosis

pro

procreari serpētes & gigni. Ouidius *Metamorph.* 1. Pythonē lacū habitasse refert, & Pausanias Hydram in Corinth. Lernam paludem Pisander, Hesiodus. Hinc Auicenna 6. naturalium serpentes omnes putredine sola est ratur posse oriri, quæ modò propagatione veniunt: lob imò cap. 40. de Behemoth serpente, de quo proprio dicemus capite, sic; *Sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus.*

Vnde serpentes quasi naturæ ancipitis aquis immerſi, viuunt terta & aëre, terrestri vapore aqueo circumfusi, & inuoluti, qui prima & secunda aëris regione continetur, & in extremis aquæ, vt aquea natura animantia, pisces, serpentes, & aues, vt gubernentur natura simili. his locis vapores detineri, non vltà excedere, docuit 1. *Meteor.* Aristoteles 4. cap. Producant ergo aquæ reptile & volatile: concurrant aquæ principaliter ad hæc, dominantur, & prædominentur in reptilia & volatilia simul cum aliis elementis, materiam & efficientiam quam possunt præstent, suppleat Deo efficientiæ reliqua, vniuersi initio, non secus ac si adesset generans, & præsens congener efficiens, semēnque prolificum; cū serpētib; præstiterit minus, vt facilioribus ortu: vbi cū narratio sit de aquæ productione, epilogus est de productione Dei. Est sic scriptum; *Dicūque Deus: producant aqua reptile anima viuētis, & volatile.* Epilogat: *Creauitque Deus qua produxerant aqua in species suas.* Et eodem cap. *Producat terra animam viuētem in genere suo, iumenta & reptilia, & bestias terra secundum species suas, factūque est ita.* Epilogat: *Et fecit Deus bestias terra iuxta species suas, & iumenta, & omne reptile terra in genere suo.* Propriūse enim, perfectiūse, intimè magis nobis ipsis, molitur Deus, quæ & nos molimur, producimus, cū verè omnia ab illo sūt, &

omnium

omnium perfectiones contineat, tum actionem, tum efficiens, tum effectum productum in esse, esse eorum sustinens, producens, seruans; immediariot illis, esse & virtute, omni alia causa, omnibus præsens essentia, præsentia, potentia, efficienti, actioni, operi ipsi, quo de Deo epilogat Scriptura sacra. Confluxit enim terra ad terrestria magis, puluere formabili, facili, & miscibili, peruio; quo & de limo terræ formauit Deus hominem, vt quantum fieri potuit, seruarietur naturæ ordo, ne illi injuriam faceret, aut naturæ legi latæ & ferendæ. Sunt ergo animalia terrestria, aquatilia, & aërea in natura omni, omniumque productiones, terræ, & aquæ, mislæque omnia, terra, aqua, & aëre continentur; animalia duobus, aqua & aëre: viuientia tribus, terra, aqua, & aëre; aqua & aëre principaliter quædam, terra & aëre alia.

De dubiis quibusdam Scriptura locis, quæ cum dictis videntur pugnare.

CAPUT II.

18 **P**ROVERBIORUM 30. sic est scriptum; *Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoto: viam aquila in celo, viam colubri super terram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentiâ.* Vbi sensibile vestigium colubri negare videretur Spiritus Deus, cum tamen verè reptet coluber mortis, sitque verè serpens aded vt passim in Scriptura sacra colubri nomine non solum species vna serpentis intelligenda veniat, sed hoc eodem nomine omnes serpentes, genusque vniuersum terrestrium reptiliũ, præcipuè eorum quæ maiori & sauiori pollent veneno. Sic Sapient.

cap. 16.

cap. 16. moribus colubrorum perisse Hebræos idololatras testatur Spiritus sanctus, id est, serpentium venenatorum. Iob. cap. 26. eductum esse iam colubrum tortuosum per Christum nunciatur hominibus. Hieronymus ad Præsidium colubrum verum esse serpentem tenet, verèque reptile, signumque & vestigium sui motus & tractus per terram relinquere patentissimum. Inter naturales Plinius lib. 32. cap. 5. Ovidius 15. Metamorph. Lucillus lib. 20. Satyrarum. Exodi imò 4. & 7. dicitur, virgam Aaronis & Moïsi versam fuisse in colubrum serpentem verum. Est ergo coluber verus serpens, signumque exhibet sui motus manifestissimum, verumque reptile; cuius via innotescit facilè. Divus sensit Bonaventura distinct. 15. allata. Tam vulgaris coluber, & communis, corporeus, & visibilis, quàm qui nobis per Adamum vestigium liquit sui tractus sensibile saris, sentiendum nimis; de quo Apocal. cap. 12. 9. hæc extant: *Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus & sathanas, qui seducit univrsam orbem, & proiectus est, ut serpat & reptet per terram.*

Hæc verò nec tetardant, nec inhiunt dicta. Coluber enim sensibile nimis signum sui motus offert, ut solo vestigio cognosci possit & inueniri; verè serpit, nec est difficilis via illius ex vestigio: neque hoc Spiritus Dei intendit eo loci. Ideo tamen est difficilis, quod incertò aded euolquitur, tot ambagibus & circuitibus, tot orbibus, spiris vestigia plicat, ut principium & finis motus occultatur & evanescat; tum quò ierit, ubiue finierit motum, vnde inceperit astutissimum animal, sagax, calidum moveri, ignoretur prorsus. Iis tribus vsus Spiritus Dei, ut quarti summam & incredibilem difficultatem aperiret: aquila enim inter omnia volatilia maiori impetu fertur. Sic

Arist.

Arist. 9. de hist. cap. 32. Plinius lib. 10. cap. 3. & 4. Hieremias cap. 4. Thren. populi captiuitatem deplorans, vt inimicorum velocitatem depingeret, & potentiam, inquit: *Velociiores fuerunt persecutores nostri*

19 *aquilis cœli.* At quanto maiori impetu corpus quoduis suum locum deserit, tanto citiùs velociùsque succedit aliud, quod ambit & circumuenit, & tanto magis coalescit vnitùrque medium ob vacui periculum, & tanto minus innotescit via quanto plus concluditur. Via ergo aquilæ in cœlo, in aëre scilicet (dicuntur enim volatilia cœli, id est, aëtis) aut versus cœlum, difficilis & abstrusa: tum nauis in medio mari (dixit, in medio) nam illic citiùs conueniunt, si diuidantur semel aquæ: eo enim simul ac in latera aguntur, ex lateribus confluant in medium maris maiori impetu, cùm sit ibi pars profundior, & deorsum gurgitis, in quam fluuat vndique in centrum quasi. Probat Arist. 2. cœli cap. 4. ostendens aquam sphaerica figura circumscribi. Conueniunt ergo magis aquæ in medio mari, quo minus apparet via, nauis diuisis semel. Via colubri, vt diximus, occultitur.

20 Subdit, & *viam viri in adolescentia ignoro profusus.* Vir ille est qui iam est adeptus summam naturæ perfectionem, quo virtus est quasi viri actus; vir perfectus est, prudentiæ, rationis, corporis & animæ iam nactus robur. Hinc dixit Curtius: Exurgite aliquando, si viri estis, si fortes, perfecti, non passionibus subditi, non molles, imbelles, debiles. Cicero in Lælio: cùm is iam se corroborauiisset, ac vir inter viros esset. Terentius in Adelph. Ah virum te iudico, id est, perfectum, fortem. Quid Gentium refero historias? 1. Regum cap. 4. *Confortamini, & estote viri.* & 18. *Esto vir fortis, praeliare praelia Domini.* Job. 34. *Viri cordati audite me.* Adolescens est mollis, furiosus, inex-

perius, facilis, impudicus, cupidinibus actus, inconstans, superbus, arrogans. Hinc Aristoteles 2. Rethor. ad Theodect. cap. 6. & 3. Ethic. passim sermonem iniens de adolescentium moribus dixit; Iuuenis putat se omnia scire & posse: & Plato dialogo 4. de Repub. vocauit amentes & furiosos adolescentes.

Ætates omnes aliter atque aliter dispensantur, & 21
dispertiuntur ab auctoribus; vulgus eas numerat annorum numero; infantiam ab ortu ad tertium annum; à tertio ad 14. pueritiam, seu adolescentiam; à 14. ad 25. pubertatem, quam etiam adolescentiam appellant; à 25. ad 35. iuuentutem; à 35. ad 45. consistentiam; à 45. ad 55. senectutem primam; à 55. ad 65. senectutem decrepitam, ætatem, quod postea vitæ superest. Galenus, Philosophique omnes, Hippocrates, & alij non annorum curricula, sed varia temperamentorum proportione, quæ annuis cōuersionibus agitur, ætates diuisere, infantiam calidam nimis & humidam constituentes; pueritiam minus quantum, pubertatem calore acquisito & naturali compositam, comparato ex alimento, acquisito; naturali verò ex principiis ortus, semine & materno sanguine, & humiditate ascititia & innata temperatam: iuuentutem calidam & siccam, consistentiam temperamenti iuuentutis paulominus calidam & humidam: senectutem frigidam & siccam, vt & vitæ residuum. Docuit Galenus 3. aphorif. aphorismo 27. Hippocrates 5. aphorif. 7. & 1. aphorif. 13. & 3. apho. 31. & 1. apho. 3. Diuiduntur & ab Spiritu Deo sic Scripturæ locis. Iob. 38. de infantia, & caligine illud quasi pannis infantia obuoluerem. Prouerb. 1. *Vsq̄* quò paruuli diligitis infantiam, & stulti ea qua sibi sunt nocia cupient? De pueritia 29. Prou. sic; *Qui delicate à pueritia nutris seruū postea seruit eū contumacē.* Qui scilicet seruū
appe

appetitum fouerit , educaueritque. Eccli. 7. *Fidij tibi sunt, erudi illos, & curua illos à pueritia illorū.* De pubertate, quā vocant alij adolescentiā solūm, etsi non pauci hanc & pueritiā & adolescentiā vocitent, Ruth. 1. cap. *Si eos expectare uelitis donec crescant, & annos pubertatis impleant, antiè eritis vetula, quàm nubatis;* dum hortaretur Noëmi nurus suas , vt cum alienigenis, aduenis nuberent, turpe iudicans, nondum conceptos expectare matitos. Prouerb. 2. *Vt eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ emollit sermones suas, & relinquit ducem pubertatis suæ.* Sapient. 4. de iuuentute sic. *Condemnas autè iustus mortuus uinos impios, & inuenius celerius cōsummata longam uitam iniusti.* 1. Machab. 2. cap. & *Iudas Machabæus fortis viribus à iuuentute sua su uobis princeps militia.* Machab. 2. cap. 5. de cōsistentia quæ perfectæ ætas dicitur, quod in illa natura sit robur & vires nacta, debitamque corporis molem, sic: *Misit Apollonium Antiochus, precipiēs ei omnes perfectæ atatis interficere mulieres, ac iuuenes uedere.* vbi cōsistentes maturi iudicij à iuuenibus diuisit. Prouerb. 16. *Corona dignitatis senectus, quæ in uis iustitiæ reperietur.* Sapient. 4. *Canis autem sum sensus hominis, & ætas senectutis uita immaculata.* Et de senectute 1. Sapient. 3. *Et si quidem longa uita erunt, in nihilum computabuntur, & sine honore erit nouissima senectus illorum,* id est, vltima.

His quinque partitur ætatibus uita hominis, iis constat partibus solūm, integratur istis diuisis sic & seiunctis, cum tempore, tum numero annorum, etsi aliter alij referant, solūm infantiam, pueritiā, iuuentutem, & senectutem: alij pueritiā, iuuentutem, & senectutem; imò Scriptura sacra duobus solūm utitur multoties, uitor tantūm & iuuenes complexa, uitorum nomine consistentes & senes complectens, iuuenem uerò pueros & iuuenes. Tum
ado

adolescentiæ nomen in sacris literis florentem ætatem notat, omnemque ætatē floridam contra senectutem distinctam; nomine autem viti insigniatur illi qui sunt maturæ ætatis, sanæ mentis, securi, & integri consilij, non adolescentes; nam *adolescere* ægrotatē est, & adolescentes mente, quasi ignorantes sunt, non sanæ mentis & integræ, qui & cum voracitate nimia & intemperantia sunt morbis proclives, nimia copia succorum, & humorum fatcina, quibus opprimuntur, adolescentes sunt dicti: vir enim consistentem & senem claudit; vises enim corporis ad factiva opera à 25. ad 70. annum vigent, plus minúsve copia spirituum & sanguinis; ad activa verò prudentiæ à 35. ad 80. rarò vltra, quod iam sanguis defervescat, sedenturq; inordinari, quibus agitur, motus spirituum; quo Psalmographus facit Psal. 89. *Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni; si autem in potentatibus, octoginta anni, & amplius labor & dolor*, in ipsis scilicet, id est, vi ætatis & temperamenti corporis, vi animæ alentis vsque ad consistentiæ finem, ad 55. vsquē abortu, ad opera irascibilis, à 25. ad 70. ad prudentiam, à 35. ad 80. tandem in potentatibus, magistratibus, dignitatibus octoginta anni experientia rerum; & consilio, etsi non corporis robore, & potentia, tamen experientia & ratione passionum libera & expedita. Amplius labor & dolor, quæ duo mētem distrahunt, interturbant, impediunt plus aliis, vltra fragilitas, inconstantia, debilitas, impotentia, senectus, quibus inutiles persistunt senes. Hinc 2. Regum cap. 19. sic; ²³
Erat autem Berzellai Galaadites senex valde; id est, octogennarius, & ipse præbuit alimenta Regi cum moraretur in castris: fuit quippe vir nimis dives. Dixit itaq; Rex ad Berzellai, veni mecum, ut requiescas securus in Hierusalem. Et ait Berzellai ad Regem: quot sunt dies annorum vite mee, ut

ascendā cum Rege in Hierusalē? Octogenarius sum hoc die. nunquā vigent sensus mei ad discernendum suave aut amarum? aut delectare potest seruum tuum cibus & potus? vel audire possum ultra vocem cantorum, atq; canturicum? quare seruus tuus sit ovari Domino meo Regi?

Adolescentia ergo, si in rigore utamur, est idem quod pubertas, ab anno 14. ad 25. vir tamen ut prudentem notat à 45. ad 80. vsque: vita enim hominis vna est ætas à principio suæ durationis vsque ad finem, quæ partitur in prædictas ætates quasi in partes & segmenta, pro vario calidi, & humidi suscepti initio ortus decremento, & recessu; semper enim hæc duo nostræ generationis principia (quæ ex semine & menstruo sanguine, quibus sumus coagulati ab initio) permutantur, languescunt vsque ad senium & mortem; quo dixit Plato in Timæo, quod suscepit ab Hippocrate lib. de natura humana; semper morimur à primo generationis nostræ exordio. Aristoteles libro de vita & morte, à quo Galenus 1. de semine cap. 4. Plinius, & alij, eundem calorem, qui nos fecit per initia, nos conficere tandem alleueravit. Huius ergo mutationibus variis & commutationibus cum ascititio & acquisito calore, qui nobis succrescit ex alimento vsque rerum, & alteratione internarū extarnarūq; causarū, quæ nostrā perpetuè alterant substantiā, alicatæque substantifici humidi, simul his eisdem causis. exsiccati, ætates veniunt, variæque partium nostræ durationis temperamenta, quæ dicto numero iam antea continentur, ut sint tot, & non plures.

25. Quanta verò hæc nostra duratio vitæque decursus sit, durationis quantæ, dicitur ab Spiritu Deo Genes. 6. his verbis; *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, et tuncque dies illius centum viginti*

ginti annorum : quibus vitam hominis centum & viginti annis solùm duraturã stabilit; & Moses iis Deut. 31. *Centum viginti annorum ego sum hodie, non possum ultra ingredi aut egredi.* Neque hic, aut eo loci de carnis 26 interuentione per diluuiũ vniuersale faciendæ sermo erat, cùm Noë quingentorum annorum esset, quando hæc illi Deus renunciauit, filiisq; genuisset Sem, Cham, & Iaphet, qui iam vxores duxerant: inundatio verò & diluuiũ contigerit anno sexcentesimo suæ ætatis, ibidem constat quod iam non-centum, & viginti annorum essent dies hominum vsque ad diluuiũ; centum imò, & pauciores quàm promulgata lege continebantur. Nec anticipatione Scriptura vitur communiter ibi; imò vbi prophético sermone nunciat aliqua, non vbi refert historiam facti alicuius, vt retulisse filios Noë antea, anticipariq; asseueremus, quàm essent, vt centũ adhuc viginti anni supe rsint ad diluuium vsque, vt de illo sit sermo; imò est de carnis obitu, & duratione. 27 Vixere enim plurimi plus multo quàm hac lege stabilitur, cùm ante eius promulgationem, tum semel lata, vt terminos vitæ hominis qui hac ipsa continentur, excederent: Adamus enim nongentos & triginta vixit; Mathusalem nongentos & sexaginta nouem; Tatheth nongentos sexaginta duos; Noë nongentos quinquaginta; Abraham centum septuaginta quinque; Sara centum viginti septem; Isaac centum octoginta; Iacob centum quadraginta septem, & alij aliter; etsi millesimum nullus attigerit annum, quod culpa commissa, nec diem vnum implere potuerint durationis mortale; imò die illa in qua transgressi sunt legem, eadem mortem sibi pararunt: dictum 28 enim est illis; *In quocunq; die comederitis mortem morimini,* vt nec diem integrum viuere potuerint: mille

enim anni æternitatis respectu cõputãtur quasi dies vnus qui præterit, vt dicitur Psalmo 89. *Mille anni ante oculos tuos sicut dies hesterni qua præterit.* Si ergo eadem die qua commiserere delictum & culpam, mortui sũnt, tum primi parentes, tum posteritas omnis & successio Adæ, non potuere diem vnum viuere, nec mille annos, qui tanquam dies vnus computantur. Sensit Irenæus libro 5. Cicero 1. quæst. Tusculanarũ ephemerinos vocat mortales, qui antequam terminum vnus diei impleant, deficient, quo Psalmo citato dicitur de vita hominis; *Manè sicut herba transeat, manè floreat & transeat: vespere decidat, induret & atrescat, vespere inquam, id est, Sole occiduo, antequam dies compleatur naturalis.*

29 Mortalium ergo vita centum & viginti annorum est post lapsum, quem terminum excedit mortalium nullus communiter, excipio illos qui privilegio, & legis dispensatione, tam in Ecclesia, quàm apud Gentes diutius vixere. Communiter verò hæc est regula; nec anticipationes in Scriptura, quando aliter sensus constare potest, & sine iis, recipiendæ, vt dictum id fuerit ante Seth, & aliorum ortum, præcipuè cùm literæ contextus aliter stet, & vitæ productio. Hinc Moses moriturus centum & viginti annorum se esse refert, quasi iam vitæ terminos attigerit: quod Philo Hebræus suis antiquitatibus confirmat & recenset. Annorumque & vitæ hominum computatio vetis mensibus, duodecimque, non secus ac nostri, annus constructus perficiebatur; aliàs si per annos Lunares solùm, & Lunæ cursus computaremus, & non Solis integras peragrationses, mille absurda sequerentur ex hac ratione computandi in Scriptura sacra: dicitur enim Genes. 25. Abrahamum saturum, & plenum dierũ è vita discessisse, natam annos
centum

etntū septuaginta quinque; quorum si cōputatio per
mēses fieret, aut cursus Lunares, vixisset dūtaxat decē
& septē annos cū dimidio: cuius quis non rideret se-
nectutem? Tum Cain & Henoch secundū hanc com-
putationē sex solūm annorū essent cum dimidio dū
generassent filios: genuisse enim eos cū sexaginta
quinque annorū essent, Scriptura docet. Præterea si
nullus attigit millesimū annum, & computatio sit per
menses, nullus ad nonagesimum octauum peruenit;
cū tamen hodie quamplurimi centesimum, &
vltrā excedant, præcipuè cū menses tot dies obti-
nuerint ac nostri, vt cap. 7. Genes. patet, vbi sit men-
tio de 17. 27. & aliis diebus mensium, vt æquent
menses illi menses nostros: imò dies quos numerat
Moses dum diluuium narrat in sexcentesimo anno
vitæ Noë, sunt trecenti sexaginta in illo anno; vt
anni eorum sint compares nostris, etiamsi Ægyptio-
rum, & aliarum gentium non semper pares nostra-
tibus extiterint, Ecclesiæ verò semper æquales. Hic
enim vitæ terminus & præscripta lex, quæ ad sum-
mum lege ordinaria centum est & viginti annorum,
ac hominibus infligitur in pœnam patrati sceleris, &
culpæ commissæ, eo loci statuitur. Nam etsi rationis
animus, animæque nostra immortalis & æterna,
perfectior & altior natura sit omnibus aliis formis,
quæ materiam perficiunt & exornant, propter suæ
substantiæ præstantiam, existentiam, durationem &
esse, meliusque multo quantum agitur formæ ra-
tione, & excellētia virtutis, possit hæc omnia subie-
cto impertiri, quàm reliquæ aliæ (adhuc de cœlesti
sermone factō) etsi ex formæ ratione, & perfectio-
nis præstantia longissimam vitæ productionem cau-
sare posset hominibus, tamen ex adiunctis supposi-
titiisque rebus, quæ ad integram hominis rationem

erguntur, relicto homine naturæ viribus, breuiorem vitam impertit, quàm forma cæli, plurimorumque corporaliū mobilium, quibus duratio maior cōceditur & longior. Cum enim homo sensibilissimus cōstitutus sit, vt eius intellectio quæ ex sensibus est, perfectiùs fiat, & sensus tanto sint perfectiores, quãto organa eorum faciliùs alterari possunt ab obiectis & pati, necessarium fuit hominem passibilissimum esse, minùsque duraturum, vt aliùs exerceret intellectiōnem: quo ex adiūctis breuissimæ durationis est, qui ex animæ perfectione longæuis magis multo foret, secundum supernum eius substantiæ gradum, cælo & aliis.

Esset ergo homo genùsq; mortalium prodeuctioris multo vitæ adhuc, naturæ viribus si linq̄eretur, et̄si natura nō æternus, quãquã anima æterna & immortalis cōsistat: ob scelus verò & culpæ reatū dies eius, quæ adhuc ad naturæ potentiã si cōferrentur, p̄terres essent quàm centum & viginti annorū; in p̄nã delicti hoc breui durationis termino arctantur, vt pauciores multò quàm alioqui per naturã essent, commisso scelere, sup̄fuetint, inconstantiores & leuiiores vmbra, fugaciores, illius cuius vita, & duratio nunquam finem habitura esset ex dono, si non esset ipse sibi excidio, ruinæ & morti, qui et̄si natura mortalis, adhuc in statu innocentie & integritatis esset, nunquam tamen foret moriturus ex privilegio & peculiari irrogatione, quoties subditus esset ipsi suo summo cōditori; erat enim homo materiæ passibilis & annexæ priuationis eo in statu, non secus ac modò; post lapsū verò non mortalis solū, sed moriturus exstitit, mortuus imò ea die qua trasgressus est Dei præceptum: vitam enim gratiæ amisit factus filius iræ, ex quo morte mori cœpit eamē die, si b̄uet

verſis omnibus, peruerſis imò ; quo eſt dictum ibi-
dem, *morte moriamini*, Genef. 2. ex delicto morte pa-
rata animi, & mori perpetuum corporis à die quo
nascimur, noſtrum omnium incurſatu cauſarum
continuo alterantium nos, de quo inſtâ. Sux ergo
naturæ ſi linqueretur, longioris eſſet vitæ commiſſo
adhuc crimine, quàm eſt modò, pœna impoſita ſo-
lùm centum & viginti annorum, increſcente cri-
mine amplius & malitia diluuij tempore. Eſt enim
ea animæ perfectio, vt plus multo eius vita poſſet
produci quàm modò porrigitur ob delictum; mors
enim ex peccato & vitæ breuitas contingere. Senſe-
re id antiqui omnes, qui excellentiam virtutum ani-
mæ & dotes cùm contéplarentur, eâ noſtræ vitæ du-
rationem minorem, quàm pro tanta animæ nobili-
tate, lacrymis deplorabant, laborem & miſeriam hu-
manam. Quo Hippocrates vetuſtiſſimus ille aphoriſ.
1. in hæc verba prorupit ; Vita breuis, ars longa, &c. 45
Quod hominis mirabilem ſtructuram & compagem
ſi attendas, breuiſſimo termino durationis circum-
ſcribi inuenies, vt ars longa ſit, qua ea debet inda-
gari natura mirabilis, vitæque non ſufficiat morta-
lium breuis tanto operi inueſtigando. Iudith 7. *Finitis
noſter breuis.* Iob. 14. *Homo natus de muliere, breui viuens
tempore, replatur multis miſerijs. Qui quaſi ſlos egreditur &
conteritur, & fugit velut umbra.* & 16. cap. *Breuis anni
noſtri tranſeunt.* Eccli. cap. 10. *Omnis potèſtatis breuis vita.*
Paulus 1. ad Corinth. 7. cap. *Hoc inique dico fratres,
tempus breue eſt.* Omitto Ethnicos & Gentium aucto-
res, qui perpetuò eiulabant hanc ſummam vitæ ho-
minum breuitatem. Etſi non me lateat antiquorum
vitas, naturæ viribus, poſt ruinam & lapſum pœna
adhuc impoſita & ſtabilita, longiores fuiſſe noſtris,
eòſque longæuos magis ob prouidentix peculia-

36 res fines, cum hæc sit promulgata lex, quæ tamen & fert epicheias, eodem legis Principe dispensante. At breuiatur amplius & amplius continuo, magisque & magis, ut eò malitia venit mortalium, ut mors venit etimine: iustitia enim vitæ longæuitas; quasi viciscatur natura vindicetque suum summum conditorem. continuo semperque in deterius labascit, tum quod post diluuium Oceanus omnia corruerit, & inquinauerit salledine aquarû, ut terra quæ prius pinguis, fecundissima, feracissimâque erat, postea sterilis & corrupta post inundationem constiterit, ut fructus afferat minùs salubres, minùsque alimenti cõtinentes, illudque debilius, & lâguidioris substantiæ; tum propter ingluuiem, & voracitatẽ luxuriamque nostræ tempestatis hominum, ciborumque varietates & misturas. Quod & sensit Horatius, vbi dixit;

————— *Simul assis*

Adiuuere elixa, simul conchyliâ turdis,

Dulcia se in bilem vertent stomachoque tumultum

Lenta feret pumia. —————

37 Et ob incertam notitiæ naturalium rerum, quæ cum semper in deterius abierit ab Adamo, minùs quibus vitam possimus tueri & seruare, callemus: & tandem quod quotidie labascimus & deficimus magis à perfectissima structura, formatione & temperie, quam nostri primi ftere nacti conditores. Omitto felicissimos syderum aspectus factos primo mundi exordio, à quibus semper desleclunt cœlum & astra; valde enim bona perfecit omnia artifex ille summus.

Ad pensum ergo redeunt, meritiò ignoratur via viri in adoleſcentia, qualiter via viri, & eius qui iam vir est consilio & prudentia, in adoleſcentia sit leui, & fallaci, viamque percutrat vir adoleſcentiæ iterum, ignorantix & iniustitiæ plenam, qualiterque

térque repuerascet & adolescat vir iterum. Dubitat, & est ambiguus de via qua viri in adolescentiam redeunt: via viri ab adolescentia in virilitatem est. Quo ergo modo est via viri in adolescentia, quæ necessariò est post adolescentiam, & illa posthabita in virum tendit, & virtutem virilitatèmq; integram, vt via omnis post terminũ est à quo fluit, excluditque vt impossibilem illũ à quo incipit successio, & motus via omnis? An potest vir in adolescentia constitui eiusve via? coëta semel per naturã an recrudescere possunt; maturaq; immatura fieri? quando vna semel facta matura & integra, iterũ agrestis & immatura redit? Quis motũ in termino à quo, aut per motum productũ, viãve viri in adolescentia, virũque degenerare in adolescentes cognouit vnquam? & quos viros fortes, prudentes, integros, maturos senes fuerat expertus, postea molles, furiosos, precipites, corruptos, acerbos, impudicos, & amentes si videat, & in adolescentes permutatos, non obstruisset & mirabitur? Est variis rerum vitiis adolescentia; obnoxia, & adolescens æger, infirmus, ægrotans, morbis corporis & animi paratus, quo & ægrotantes adolescentes dici consuevere. Iob. 20. cap. *Offa eius implebantur vitijs adolescentia eius, & cum eo in pulvere dormient.* Succurrit adolescentiæ morbis, iis Ecclesiastes 11. cap. *Letare ergo iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus iuuentutis tuae, & ambula in vijs cordis tui, & in instantia oculorũ tuorũ: & scito quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium. Aufer iram à corde tuo, & amoue malitiam à carne tua. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.* Talis est adolescentia moribus pudicis & frenatis. Adolescentibus promittit Deus reducere in iudicium, in mentem, quod sint amentes & furiosi. Plato dialog. 4. de Republica eisdem vitiis adoles-

scientes infestari longissimè edocuit. Arist. 2. ad Theodect. cap. 6. & 7. tum Ethicor. 3. Galen. lib. quod animi mores corporis temperaturam sequantur. 4. & 5. cap. Poëtæ & Rethores omnes.

- 19 Horum verò morborum si curationem desideras, extar Eccli. cap. 32. his. *Adolescens loquere in tua causa vix. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, & audi taceti simul & querens. In medio magnatorum non presumas, & ubi sunt senes, non loquaris.* Denique in causa sua adhuc vix loqui permittitur adolescentibus, in aliena prohibentur prorsus; & in propria adhuc, si bis interrogentur, vt respòsum caput habeat. Caput adolescētis senex est: ducūt enim senes adolescentēs, vt caput membra gubernat & regit. Habeat ergo caput in sene, sciscite- tur senes, vt respondeat adolescens; bis, inquit, in- terrogeris, vt quasi coactus dicas: neque enim licet adolescentibus respòdere vt senibus semel disquisi- tis, doctis iam larga rerum experientia; bis imò in- terrogetur iuuenis, vt à sene, quasi ex capite respon- deat, compulsus quasi & victus, non solùm ex offi- cio disquirentis; nam hoc senum est.

- 40 Nec quod Genes. 3. cap. dicitur serpenti, *super pectus tuum gradiaris* (de quo cap. 4. huius libri longiùs) facit serpentes gressiles: imò sunt natura reptiles, vt mon- strauimus, non gressibiles; gressus enim solùm im- pertitit quibus insunt pedes. Quo dixit Cicero loco allegato. Animalia alia gradiendo, serpendo alia ad pastum accedunt, seiungens reptum à gressu, serpen- tibus reptū impertiēdo, gressum pedestribus. In Ge- nesi enim communiter *gradiri* accipitur pro eo quod est quouis modo in gradus ire, siue pedibus, siue se- cus. Est *gradiri* in gradus ire, vltra scilicet progredi; strictè verò non gradiaris, imò repes. Ironicè satis di-

Quum est serpenti; *gradieris super pectus*, cum gressus supra pedes tantum sit, & reptet supra pectus solum. Est gressus aliis animantibus perfecti motus supra pedes, est tibi supra pectus & cor; gradiri enim tentasti superbia, dolo, & invidia, in gradus ire & augmentum, in cælum conscendere; at repes, ideo gradieris supra pectus, retrocedes in pœnam delicti, non vltà ibis sursum, quin potius supra pectus deorsum, summisso capite reptabis perpetuò. Serpentes ergo huius rationis sunt Græcis *ἰστέρα*, Hebræis *nachase*; serpens, reptile, reptans, repens, Latinis.

De serpente Scriptura sacra.

C A P V T I I I.

GEnel. 3. cap. sic dicitur; *Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terra qua fecerat Dominus Deus.* & infra eodem cap. *Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & bestias terra: super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vite tuae. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Vbi execratur, abominaturque Deus serpentis astutiam, punit malitiam, fraudes, cautelam. At Matth. 10. commendatur maximè & extollitur iis: *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes.* Quibus difficile satis sese offert illud; cum varia aded, & inter se dissidètia sint genera serpentium, ut dixerit Isidor. 12. etymolog. lib. 4. cap. tot esse dolores, quot colores, tot colores, quot genera, rot genera, quot venena (ut elucescet postea) quis fuerit serpens ille, qualisve, qui Euà seduxit, qualiterque illi insidias parauerit: tum quomodo coherant quæ his locis Scripturæ dicuntur. Vltimò, cum serpen

pentes, vt nec alterum aliud brutorum animantium, veram possint obtinere prudentiam, cùm hæc rationis practicæ sit virtus, partis scilicet animæ rationis actiue, aut factiue ars, ratione carentibus quomodo impertiatur. Est prudentiæ proportionem mediij & finis inuenire, cognoscere, iudicare; quod cùm rationis quid sit proportio quæ ad rationem spectet, genusque omne sensibilis excedat, quæ præcisè sensu viuunt, necessariò prudentia destitui videntur, loco cuius sagacitas inest, pondus quoddam & naturæ instinctus, quo operantur, non omnia, sed quædam: aut in quædam aguntur perfectiùs aliis ratione carentibus; non tamen omnia, cùm non sit eorum omnia cognoscere, sed solum illa quorum est susceptiuum organum corporalis naturæ: prudentia enim præuidet omnia futura, præsentia, ac præterita; tum circumstantias, tum actus, non quædam, & quædam non; aliàs errasset prudens in iis adhuc in quibus agit prudenter, si opus deficeret aliquo non cognito, aut viso, si omnibus prouidere, præuenire non posset, quæ ad actum spectant. Homo ergo solutus organo superiori animæ parte agit prudenter, quo & præmium, & pœna adest rationali naturæ; hinc aliis deest: hinc se mouet liberè solutus organo, non naturaliter organo alligatus, ex se agit, media eligit, intendit finem, cùm finis rationem cognoscat. Est eius omnia ordinate in debitum finem, cuius est omnia cognoscere, & omnibus vti, vt opus perfectum sit, & nulla ex parte deficiat. Eccl. 15. *Reliquit illum in manu consilij sui.* Aliàs defraudasset naturam iustissimus opifex, aut illam condidisset inconcinne sapientissimus artifex, si debitum eiusdem modum violasset, perfregisset.

Pleraque alia oriuntur dubia ex hac literæ enarratione (infra de natura serpentis facto sermone.) Serpens,

peris, anguis, coluber generali & communi significatu non hæc, aut illa serpentium genera præscribunt, quæ sunt varia & dissidentia satis natura; omnia verò indistinctè, & sine exceptione aliqua notant & exprimunt synonymia quadam, largaque significandi licentia. Dicitur enim serpens, quia humo se-
pibus serpit, quibus occultitur fugiens, & latitat, non se erigit gressu: anguis verò quod in angulos cedit, & non rectè interim dum mouetur; voluitur enim & circumuoluitur obliquè, plicatur, & complicatur orbibus & spiris; tum anguis, quod in aquis degat, & non terris solùm: neque enim aquis immersi suffocantur illi; viuunt imò, quasi ancipitis & amphibie naturæ, ut pleraque alia terras & aquas incolunt. Nō
minus coluber serpens omnis vocitatur, quod colat
vmbas. Docuit Ildorus loco cit. ex etymolog. cap. 4. Plinius lib. 28. cap. 4. ubi draconem Æsculapio dicarum vocat anguem, & reliquos omnes venenosos serpentes itidem. Hieron. ad Præsidium idem. Et si in Scriptura sacra serpens & coluber in exemplum trahantur, anguis tamen nomen subicitur, ut moneremur maiori animantis malitia, fraude & cautelis. Nam abdi & oculi vmbis, locisque obscuris & abditis, ut latenter irruat dolosus & fallax, quæ colubri importantur nomine, capite, corde, pectore, & vètre terrena potere, rebùsque fugacibus affigi, terrenis & leuibus, corde hæc premere, amplecti, & circumuolitare per hæc, quæ nomine serpentis notantur, deteriora sunt multo, quàm in angulos cedere ex vitiosa corporis constitutione & natura: illo enim malitia mentis significatur; hoc verò solùm corporis defectus, & apparentia solùm iuxta naturam animantis. Speciali verò & propria nominis significatione serpens, coluber, anguis vulgarem nostram

45

46

&

& communem anguem, cucumerem dictum (quod colore & figura orbibus & spiris illum æmuletur) tam terrestrem, quàm aquatilem consignant. Serpens ergo absolutè & sine addito (anthonamasia & vi analogiæ) propter communissimã & vulgarem eiusdem naturam, tam in Scriptura sacra, quàm apud Gentes tritum nostrum, notum satis, communem anguem colubrum exprimit. Plinius lib. 8. cap. 14. maximum fuisse extinctum serpentem anguem à Regulo Imperatore in bellis Punicis, circa flumen Bragadam, refert, quem figurã, colore, motu, & aliis suadet anguem fuisse. Virgilius 3. Æcol. sic cecinit;

Frigidas, ô pueri fugite hinc, latet anguis in herba.

Quoties verò de aliis serpentibus sermo incidit, cum addito illis aptatur hoc nomen; atros enim vocat reliquos serpentes, vyperas, aspidas, dipladas, hamorras; quo dixit Virgilius Georg. 1.

Ille malum virus serpentibus addidit atris, &c.

- 47 Tum Genes. 3. de serpente absolutè dicto sermo textitur; & Numer. 21. dum de diplade, scorpione, vipera, & regulo sermo erat, semper cum addito nominantur serpentes. Vocat ignitos, vrentes, & flammeos, statúque adurentes. Constat cap. 8. Deuter. & 20. Apoc. vbi draconem serpentem cum addito appellat. Absolutè verò, & sine addito dictus serpens, est vulgaris noster anguis & coluber.

Omniùm verò ea est communissima natura, ut perfidii, illiberales, superbique sint. Docuit Arist. de hist. animalium cap. 1. Isidor. 12. etymolog. cap. 4. cù Plinio, & Aliano locis adductis. Genus omne serpentium callidum, dolosum, astutum, noxium; plurimúve est. Dixerat de serpente Spiritus Deus Gen. 3. Sunt sanguinei, ut plurima alia animantium genera, & ut genus piscium; imò sanguinis & lactis avidi.

fimi, quæ dolosè fugunt & caute, aliis neglectis. Contulit cum piscibus serpentes Arist. de partibus cap. 11. Est animal cortice intestum serpens, magnus præcipuè, cuius squama fit cortex, cortex crusta, crusta resta, resta tandè durior ossè euadit. Nullo modo eua- 48
riat serpentium genus inter sese; omnia simillima lacertis obtinet terrestribus, oui paris, interna, externa, prona, supina: quo dixit Arist. 4. de partib. cap. 1. & 1. de hist. cap. 17. si pedes lacertis demas, & longitudinem addas, lacertus fiet serpens; si addas serpenti, & contrahas, serpens fiet lacertus. Inquit enim; est serpens lacertus ex pes productus, longius, turpius habet omni animanti caput: nã cum sit caput sursum ex natura; docuit 1. de cælo c. 2. Arist. de communi gressu & motu animalium (mirabile dictu) inrer omnia animantia oritur serpentibus non solum sursum latiori, & ampliori corporis parte, deorsum inq̃ etiã strictiori, & caudæ infami secessus loco, vt sit multoties capitatum vtrimque solum hoc animans. Docuit de Amphisbena serpente Nicander in Theriacis, Galenus de Theriaca ad Pisonem cap. 4. Auicenna lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 41. quem vocat bis salientem; nam cum polleat capite vtrimque, mouetur & saltat ex vtraque parte æquè facillè, hinc & illinc. Lucanus lib. 9.

Et grauis in geminum surgens caput Amphisbena.

Arist. 4. de generat. animalium cap. 4. Aërius, Paulus, Dioscorides, Ælianus, Rodiginus, Oppianus, Solinus cap. 30. polyhistoriz. Cum ergo caput, & sursum altior animantis pars, deorsum obscuro oriatut excretionis loco, quod erit turpius animans? Tertium caput, venenosum, infame, malitis plenum, fallacia & dolo, quod non erigitur supra collum. Carent collo serpentes, humetis & armis sine medio. iaseriut

49 t. de gener. animalium cap. 7. Volubile nimis caput, inconstans, liberum, incertum, vagum. Nullum animal sic volutat caput antè & retrò, sursum & deorsum, ad dexteram & læuam, ac mouet serpens, caput proiicit retrò humeris, æquat & scapulis, vt destitutus capite & murilus videatur. 6. de histor. cap. 4. & 5. Arist. Habet vertebrae flexiles nimis, cartilagineas, ductiles, vt facillè circumtotet caput, & vertat in gyrum; vt cum prolixum corpus & longum, euolui non possit facillè, retrò subitò & celeriter caput verfet, & in circulû agat, vt incommoda fugiat præuisa capite moto liberrimè. eo loci Arist. Toti hæret pectori, cordi, confusum nimis, non supra totius vniuersam Rempubicam constitutum digniori sede, imò confusum cum illa, & inordinatum; caudam supra caput constituit; eleuat, & secus atque animal omne subdit caput caudæ, vitiosæ parti excrementorum. Est caput duplicis gustus; triplicatæ linguæ, bifidæ & diuisæ, dimidij visus, acerrimi & occulti auditus, potentissimi & abdiri olfactus, tactus molissimi, venenosum, inconstans, ossibus structum debilissimis, exuocum, exanguè; dentes exertos obtinet, peruersos, aduncos, canos, caninos, quos exerit illicò, occasione quavis; minatur illis fallacia & tholo, vt lingua icjat, non dentibus, quos ostentat primò, vt cum distortos & euersos videat, non timeat animal, & lingua impetatur cuius virus non timet. Arist. 2. de partib. cap. 17. & 2. de histor. 17. cap. Lingua acrior multo & perniciosior, quanto senior & antiquior extiterit serpens, aculeo indurato temporis tractu, maledicentiæ icon; quo sunt peruersiores læuiores: à quo Plinius & reliqui accipiunt. Caræ naribus formatis deforme caput, turpe & obscenum murilum auriculis, difficulter nimis respirat, narius defectus

defectu; quo caret spiritu & motu, & sensu inordinato vivit, spirituum defectu: oculos peruersos ad latera possidet, quorum non coeunt simul visorii radij, ut videat simul eadem; vno imò videt oculo eadem toruè, ut videt inuidus; si vtrisque, duplicata videt, quæ spectat semel in aliis, quæ in se simplicia & minora, inuidiæ more, in aliis duplicata, & maiora. 17. de histor. Philosophus; quo Eccli. 25. sic dicitur: *Non est caput nequius super caput colubri.* Dicitis patet quantum ad literalem spectat sensum; ad spiritum infra.

Viscera cadem serpentibus omnibus, eiusdem rationis, confusa, longa, indistincta, angusta, pingua, adiposa: longa propter longam figuram corporis, dissimillima ab omnium animantium visceribus, maiores feminae, potentiores hoc genere maribus, deteriores veneno. 3. de histor. c. 1. Plinius cap. 62. & 66. lib. 10. Nicander in Theriacis, Ælianus, Solinus cap. 39. Respirationis via, quam asperam, trachiãve vocamus arteriam cannãque pulmonum, gula, esophagus, via alimenti, his longissima adsunt: at gula longior, cuius caput vocatum larynx, sic gulæ immergitur, ut sub lingua appareat dissitum; caret ligula monstruosum nimis, solum sibilum format orificio laryngis. Est lingua tenuis, longa, bifida, tripartita, atra, capillamentis quibusdam discissa; eodem loco Aristoteles, à quo Plinius lib. 11. cap. 37. qui divisionis modus nulli alteri contingit animantium. Cor renis figura diuisum est, non decumbit inpectus mucrone, aut cuspide, ut portigitur omni animanti; est longum, exiguum, hæret cxtremis asperæ dictæ arteriæ. Pulmo post illud simplex, vnius solum lateris, aë vnius, prælongus, fibrosus, plenus fistulis, longo intervallo, à corde dissitus, exiguis: lien rotundus, ut lacertis inest; longum iecur, simplex & de-

bile : vesica bilis aquatilibus serpentibus est iccori annexa, terrestribus intestinis; venter similis ventri auium & piscium, simplex & vnus, suprà Aristoteles, Plinius, & alij, docet dissectio.

52. Instrumentis propagationis naturæ à lacertis dissentiunt, reliquis consentiunt. Testes obtinent lacerti, se pentes secus, quorum vice meatus possident, quibus profluit semen, qui coëunt in vnum, more piscium. Oua pariunt non secreta aut seiuncta, coniuncta imò, complicata, & vnita monilis instar: quæ hoc anno exponunt, excubât sequenti. 1. de generat. cap. 1. & 2. cap. 17. 5. de histor. 34. Vuluâ habent diuisam, duplicatâ, tenuem, longam nimis, occasione cuius monstra in hoc genere rariùs contingunt natis veto ortu; contrâ putredine ortis, quod semina seminiformata non coëant longitudine vuluæ separata & seiuncta. 3. de histor. cap. 4. Bifidam obtinent auium instar infra septum consitam, nexam spinæ vuluâ. 3. de histor. cap. 1. In summa serpens æmulatur aues cæli, illisq; æmulatur superbus & inuidus: longam figuram corporis seruat, auium modo longam; non secus ac serpens antiquus Apocalypsis 12. ipsi
- 53 inuidere est ratus naturæ auctorem. Isa. 14. *Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo: In cælum conscendam super astra Dei exaltabo solium meum, se debo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis; ascendas super altitudinem nubium, similis ero Auisimo. Verum me ad infernum demeritis, in profundum lacu. Laci dixi quod lacus paludes habitat immundum animal serpens; suprà ex Job diximus. Caret auriculis duris cutis impedito exortu, non vt aues, quibus auris materia in rostrum vtile nimis conuertitur; sed orent auriculis duritiæ & contumacia, resistentia*

inobedientia naturæ, quo suos audiunt intra se factos sonos, externos minùs, aurium defectu. Palpebras continent breues, quarum superiorem non mouent, vt nec mouent aues, præter columbam; quæ vtraque conuiuet; Aristoteles 2. de partib. cap. 13. & aues procerissimi volatus: inferiori conuiuent solum serpentes, non nictantur, cum nictentur aues aliquot, vt bubo, & asion, membrana oborta ad oculorum angulura minorem, cutis duritie deficienti serpentibus illa; aues visu acutissimo egent, quo pollent cum cibum quærunt terra, aqua & aère, quibus est opus visu diaphanis, serpentes olfactu acerrimò, cum subterranea inhabitent; ac si fugiant lucem, quærunt latibula, latebras, foramina terræ. 9. de hist. cap. 27. non mouent in latera inferiorem maxillam, & hanc solam mouent sursum & deorsum immota superna, vt aues & pisces, præter crocodilum & psittacum, & scincos terrestres crocodilos; quorum crocodilus supernam agit inferna quiescente, psittacus vtramque liberè euoluit, & crocodilus scincus dictus: mouent omnia reliqua animantia in latera infernâ, superna quiescente; quorum omnium est natura communis, vt iam patet supra 1. de hist. cap. 11. 3. c. 7. cuius reddit rationem Arist. 4. de partib. 11. cap. Nam quibus dentes adsunt molares, iis motus maxillæ in latera inest, vt solidos comminuât cibos: comminuunt verò terrestria solidos animantia; sunt solida alimenta terræ naturæ.

55

Serpentes succu aluntur, rebus liquidis, sanguine, herbarum succis, ingeruntque solida solum non masticata, sed comminuta succu, & pressione oris attrita, gliscunt cuniculos integros, comminutos tamen, tritos, quorum succo intus aluntur solo, reliquis aliis expulsis secessu; quo non ore mandunt ma-

xillarum motu, nec conficiunt cibos, nec manfiant solo fuctu: imò succum eliciunt, & hoc solo vtuntur; ideo non masticant in latera. Vesica deftituuntur, vt crustata omnia, excepta testudine, quæ crustæ impedimento & duritie non exoluit excrementum humidum, ideo eget vesica, in qua colligatur. 3. de partib. c. 8. Habet testudo sanguineum pulmonem, fungosum & calidum, vt getur sici, & incendio, bibitque nimis, vt non dissipato potu densitate testæ, vesica indigeat, in qua coasseruetur excrementum illud: illis enim imperitur instrumentum hoc, quæ vtatur potu, quod sanguinea sint, & pulmonis calidi, quo incendio flagrant, vt largè ebibant. Vertitur in squamas piscibus, in plumas auibus, in cutem & crustam serpentibus, excrementum aqueum; ideo vesica eis deficit, quod minimè bibant, in hæc dicta conuerso potu, alioqui pauillo. 8. de histot. cap. 4. Lentiùs absoluuntur à coitu omni alio animanti; sic coeunt, vt mutuo complexu vnum corpus biceps appareat; corpora duo plicantur nimis, vt cum exigua corporis parte sui expleant Venerem, corporis prolixitate inepti, & membris quibus amplexentur deftituti, agilitate corporis refatire enitantur defedum, complexu mutuo sese obuoluentes plicaturis & orbibus. 4. de partib. cap. 13.

56

Hoc genere animantis, quo nullum est in omni natura deterius aut execrabilius, nullum perniciosius infestiusve homini veneno & moribus, hoc demon vtitur & abutitur commodiùs, detestabili forma & formidanda, cogente Deo, vt communè eo vtatur, vt moneatur natura animantis de abdito, & simili moribus demone occulto & latenti in vera natura animantis, quo serpentem ingressus seduxit Patres, Genes. 3. & apud Gætes draconibus vsus idololatriæ, & angeli

anguibus, de quo inferiùs, & de animantibus aliis quibus abutitur. Dracoque dictus est Apoc. 12. & 20. cap. & serpens antiquus, colubérque locis plurimis Scripturæ sacræ; & per naturam huius, verámque historiam dantur plurima intelligi sensu mystico de aduersario dæmone, vt per visibilia, inuisibilia possumus conspicerere, & admodum execrabilis illius naturæ venena & pernitiæ, dæmonis conditiones intelligere & percillere possumus. Quo antiquissimos est pictoribus, dum rüentem Luciferum è cælo depingunt, súosque sequaces, serpentina forma eosdem induere; imò Gentes quæ Deum ipsum verum, modò Iouem, Saturnum modò vocitabant, ob diuersa munia, quæ circa homines gratissimè exercet ob clementiã & pietatè, ratæ sunt, dum è cælo deturbabat dæmones, & spiritus sibi molestos, in serpentinis formas commutasse, serpentiúmque figuras indidisse; vt Pherecides Syrus tenet lib. 1. cap. 1. & extat apud Valerium Maximum lib. 1. cap. 8. qui referunt, Luciferum dæmonum principem è cælo pulsum à Ioue, formam serpentis suscepisse, dictúmque ideo fuisse Ophioneum, id est, serpentinum Græcis. Vñs & dæmò serpente non solùm hoc loco Genes. 3. verùm & Danielis cap. vlt. apud Chaldæos per draconem serpentem de consultis responsa reddens; & post Christi aduentum, vt notat Epiphanius aduersus 17. hæresim, serpens fuit, quem consulebant antiqui, quasi authorem scientiæ boni, & mali. Omitto dracones plurimos, & serpentes, quibus est vñs dæmon inter Gentes, vt historiæ testantur plurimæ; cui verò hanc formam subiecit, hocquæ animantium genus, & an solum hoc, ipsià cap. 6.

De his qua sensu literali, & mystico ex serpentis historia elici queunt.

CAPUT IV.

57 **G**Enes. 3. cap. hæc contineri diximus; Sed & Serpens erat callidior cunctis animantibus terra qua fecerat Dominus Deus, &c. Dicitur est serpens quod serpat humo, & quod se occulat sepius, vt sit palam illo fugiente, qui cum odio habeat genus humanum erectum & celsū, formæque proceræ, quod erectos ad sidera efferat vltus, osque sublime, illi æmulatur & invidet reptans & infamē animans, quasi cōdoleat de rectitudine, celsitudine, & præstantia hominis, vilius & abiectius animanti omni alio naturæ invidet illi quem reliqua omnia naturæ animantia venerantur & amant, superioremque, & excellentiorem iudicant, Rectitudinem ergo hominum cum abhorreat, sepes querit a viso illo, quibus abditur fugiens; quò & querit latebras. Cum enim homo ad imaginem similitudinēque sui conditoris extiterit, cœlum versus, quasi arbor inuersa, quæ vitam & alimentum à cœlo suscipit supernè illud inspectans (Plato dixit dialogo de natura, cuius sursum, sursum est inter omnia viuentia solum, nulli alteri concessum.) reptilis serpens, qui prius extiterat ipsius Dei prototypique hominis & exemplaris æmulus, ille qui dixerat illate 14. *In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solum meū, sededo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis; ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo;* dicitur serpens Apocal. 3. 2. & 20. 6. orbis seductor, dracoque magnus, quod sit homo ad Dei imaginem eiusque similitudinem conformatus, ipsūque

58

ipsamque causam exemplarem suorum actuum; non 59
 solum efficiemem quod referre possit, ut eius actio-
 ne sit ipsi similis; illique opere conformetur, est illi
 acerrimus amulator in serpente, quæ secundum suæ
 naturæ conditiones & leges hominem odit, antipa-
 thia & dissensu, à culpa commissa; ut animantia plu-
 rima per naturam dissentiant inter sese, agnus & lu-
 pus, vipera & aranea, mus & fel, miluus & pullus,
 homo & torpedo, & alia plurima animata & animæ
 expertia, argentum vitium & aurum, sal & argen-
 tum vitium, aliæque pleraque. Propter figuræ recti- 60
 tudinem perueritum nimis, in angulos cedens, &
 obliquum animans, quantum obliquum opponitur
 recto, fugit hominem inter omnia animantia, abdi-
 tur & sepibus occultatur tertæque glebis. Quo Eccle.
 10. dicitur: *Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber.* La-
 tet sepibus, quibus segetes fulciuntur & circumual-
 lantur, serpens, tum loci deliciis allectus, amœnitate
 & florum varietate, tum humiditate, temperie, &
 fragrantia loci; quod amant sepes colubri plus aliis
 multo. Sic fassus est Iob de Behemoth serpente cap.
 40. *Sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humi-
 ribus.* Sepes humiditas querit, quas inhabitat. Sunt
 sepes limina & termini, sunt meta, quibus agros di-
 stinguunt coloni, qui iustitiæ modo unicuique red-
 dunt quod suum est, quibus & continentur propria
 & vitantur aliena; fures impediunt & arcent, venu-
 statem conciliant & pulchritudinem segetibus, in-
 stat coronæ & stœmmatis, variis gemmis, florum va-
 rietate exornatæ & illustres. Qui ergo dissipat se-
 pem, terminum & metam, quibus debet contineri,
 seu rationis limina, colubro impetietur, mordebit
 eum coluber; tum qui sepes vastauerit quibus colu-
 ber latitat occultus & abditus, ut in proparallo fiat

- & palam qui abditus erat, scandalo, imprudenter, sepe dissipata qua occultebatur, iicietur colubro, & eius inficietur veneno. Quo Psal. 67. præmia pollicetur Psalmographus sacre illis, qui inter medios clericos & terminos rationis & legis, inter præcepta dormiunt & requiescunt, non excedentes sibi constitutam metam, non auidi eorum quæ ultra terminos sibi præscriptos continentur; imò quasi somno consopiti, vel alienorum non reminiscuntur, vel quasi somnia vana, & fugacia reliqua diiudicant, inter medios clericos edormiunt & requiescunt: quo subdit eo loci, pennas deargentatas columbæ eos habituros, quibus possint altissimos volatus ad sidera usque edere, ut columbæ quæ alas argentei coloris sunt nactæ, plus alis multo peruolant. *Ælianus lib. 3. cap. 43.*
- 61 & 16. cap. 2. *Arist. 5. de histor. cap. 13.* luidi coloris argenti quasi subacti, & malleolo ducti. Columbas fortes esse, & consistentes, sui que iuris edocet; neque facile à volatu desistere, nec in maceria posse contineri, tenent *Plinius & alij.* Et posteriora eorum aurea promittit, postremitatem scilicet, & vitæ finem aureum, incorruptibilem, æternum.
- 62; Reddit serpens colorem terræ cui hæret & figurat processa temporis, alimenti vsu, cuius sic æmulatur color, vsus terra vice alimentati, ut à supposito sibi loco difficulter nimis discerni possit temporis tracta, utitur enim terra in alimentum inter alia quæ vorat obscenum hoc animas inter animalia cuncta. Docuit *Arist. 8. de histor. cap. 4.* *Plinius lib. 8. cap. 13.* *Galenus de Theriaca cap. 4.* docet imò *Spiritus Deus per Isaiam cap. 65.* ubi prospera enunciat Iudæis de Christo vêturo, his: *Lupus & agnus pascuntur simul, leo & bos comedet paleam, & serpenti pulvis panis eius.* *Lupi, rapaces tyranni, Gentiles; cum mansuetis agnis Dei, popule*

pulo Iudæorum, qui Christum iam venisse credidère, in eius aduentu simul pascentur cœlesti doctrina, Christi oçe prolata, rum Christicolæ leo, filius & progenies leonis Christi (de quo dicitur Apocalypsis 9. *vici leo de tribu Iuda*) & bos defessus, populus Hebræorum veteris legis, eorum qui Christum fassî sunt paleas comedent, & ceremonialia absument, ut recedât vetera, & noua sint omnia; & serpenti puluis panis eius, dæmonis alimentum & esca, peccatum scilicet pulvis erit, mors & infernus quasi ad nihilum redigetur potēja Christi. Semelque his in puluere redactis & nihilû, prototypus hominis Christus iterû formabit hominẽ puluere illo subacto, iis iam in puluere conuersis, non solùm aqua, imò aqua & sanguine: signum vitæ quam impertiebatur in lege gratiæ victuris hominibus, per illû qui est via, veritas, & vita, Ioânis 14. Aliàs mortuis cur sanguinẽ erogasset? neque enim sanguine vtuntur vita defuncti, vt obtulit in patibulo crucis hominibus mortuus, Barach 6. Sic corda eorû dicuntur elingere serpentes qui de terra sunt, dum comedunt eos, & vestimenta eorum, & non sentiunt. Serpentes enim cùm terra vescantur, lingunt corda eorum qui sunt de terra, sanguinemque, vites & spiritus linctu, molli quodam suctu rerum fugacium excipiunt & furantur. Michæas 7. *desolationem præntincians Sion sic; Lin-* 65
genti puluerem sicut serpentes, velut reptilia terra, praurb-
buntur ab edibus suis. Contingit enim serpentibus vsu nimio subterraneæ domus quam habitant, continuo linctu ruinam & excidium sibi parare, subuersione eius, laceratis parietibus fûdamenti, & testis exelsis ab ipsomet inquilino & accola; non secus ac terram lingunt mortales, qui sibi vitam ex terrenis parant, suntque sibi excidio & ruina, terræna semper elin-

gentes vsque dum proturbantur ab iis ipsis, serpentium more, ruina & lapsu eorum quibus maximè detinebantur. Cùm ergo serpens terra utatur in alimentum assuefactione & vsu continuo, dum illi insidet, summa cùm difficultate discerni potest & seiungi, factus iam terra quasi. Occulitur dæmon cõsuetudine & assuefactione terrenis rebus, iis sepibus amoris proprii, quibus nos ipsos cõtinemus & vallamus, nostraque obseruamus sepibus quasi, quibus & coronamus nos rosis, floribus & deliciis, vt coronantur stulti Sap. 2. His abdirur & occulitur dæmon, sic his hærescit & insidet, vt lege consuetudinis, & peccandi habitu ipsam ab his quæ expetimus non discernamus; sic est illis communis & confusus vndique. Quo diuinus Vates ab oculis his mundari petit Psalmo 18. dicens; *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo.* Vocat aliena peccata, vicia aliorum, nostra occasione commissa, quæ etsi aliorum sunt, non minus nostra reputantur. Hac serpentis proprietate, & natura potest explicari locus ille Psalmi 10. *Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem.* In affluëtia latet occultus serpens, florentibus sepibus insidet, vt irruat callidus & astutus in animãtia imparata & secuta, allecãta loci suauitate & pulchritudine. Dixit & Virgilius, *latet anguis in herba.* Loco adacto sic cædit incertum animal, vt qua velit petere. ignoretur prorsus. Mille volutus modis, mille nodis plicatus, pedes adoritur primò, ter rē fixus, vt nutet caput & ruat: respirationis viã intercepte tētat, simul ac cecidit animal suffocationis infert periculum: sic stringit fauces plicatus orbibus, vt viã spiritibus cohibeat, & spirationis viã intercludat.

67 Hinc primò est aggressus Euam. 1. pedes, Genes. 3. quo dicitur, & *tu insidiaberis calcaneo eius*, vt capitis pericu

periculum Adami notaretur, rationis & hominis. Imò 49. Genesis sic; *fiat* *Dan coluber in via, & cerastes in femina, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor eius retrò.* Pedes ergo adortitur primò, inferiorem portionem, appetitum, famineam partem, terrenam magis, terrestrem; hac ire velle significans, se vertit aliò, cuius dum nituntur animantia vitare motus, in illum incidunt. *Est difficilis via colubri super terram.* Prouerborum 3. cap. Caput & humeros colligit, & ad medium retrahit; se victum & inferiorem simulat, subditam quasi; simul verò atque hanc expleuit figuram hoste securo, ex se exit subitò anterioribus erectis, duplicatis orbibus, quo incauta animantia, iam quasi victoriã superba & secura vincit & superat summissus ille. i. de histor. c. 1. & locis allatis. Blãditur cauda, ut ore petat; vulnus inferat & mortem, ut deglutiat, cõtrahitur, submittitur, & in se cãdit, ut in se cãdat. i. de histor. cap. 10. 8. cap. 4. Hinc Ecclesiastici 19. *Est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo.* Hypocrisis aptissimum hieroglyphicon & simulachrum. Sese colligit hypocrita, humeris submittitur, contrahitur, exterminat faciem suam, ut videatur ieiunus, & liber ab omni rerum copia. Matt. 6. colligit humeros, ut ingredi possit stricta quænis, ut eum capiat arcta & stricta ambitionis & affluentia porta. Isa. 33. *possidit tremor hypocritas:* quod se contrahunt, ut qui tremore afficiuntur, contrahuntur; tremunt enim mentientes & timent, contrahunt se ut maiori impetu insiliant & ruant, ut qui saltant retrò veniunt, ut antea vltraque prosiliant. Antidotus verò contra 69 hos venenosos & famelicos serpentes extat Prouerborum 13. iis; *Ne inuearis vinum quando flarescit, cum splenduerit in vitro color eius, ingrediar blandè; sed in nimissima mordebit ut coluber.* Vocat hypocritas vinum & colubros,

colubros, quia inebriant homines, & extermināt se, & alios se ducunt. Hos non in vitro inspiciendos, non in apparenti ostētatione, cōsultat Spiritus s̄ctus: nam coloribus, figmentis splendent in vitro apparentiæ, vt vinum splendet; at postea his blandimentis irretitos & securos mordēt, vt coluber mordet, caput ferunt vt vinum, blanditiis alliciunt; at semel atque incalescunt fanoris aura tepida, furunt, vt vinum furit calefactum semel; vt coluber impetunt; quo fouere anguem colubrumve adagio dicimus vulgari: nam tremit frigidissimum animal, prius instigatum frigore quo alget natura, sotum postea exerit orbis cinericios & fundit venenum. Nulli animanti blanditur coluber, nisi quæstus causa, aut fallendi animo, inuidus supra omne animās; hinc tristis inuidia duobus eroditur anguibus; est illi cibus inuidia ipsa. Vidēt omnia duplicata aliena, si vtiq; inspiciant oculis simul, cū non coeant in vnū cōfū visorij radij, quod ad latera consideant iis oculi, secus vno oculo aspiciunt toruē & inuidē, quasi videre nolint, vno oculo inspectāt, sic inuidi aspiciunt. 2. de histor. cap. 17. à quo Plinius & Ælianus. Hominibus prodesse nōlens illiberale & parcum, senecta sese exuit occultē hoc animal locis abditis, hirsutis & hispidis; scit eam vtilem esse hominum morbis, quibus ille dissentit natura. Est callidior omni animanti, versutior, sagacior, Genes. 3. Nam cū vulpes reliquis omnibus animantibus sit callidior & versutior, & hac sit astutior serpens, omnibus terræ animalibus callidior erit, quæ omnia fecerat Dominus Deus (dicitur ibidem.) Docet Aristoteles 9. de histor. animantium cap. 1. serpentem sic adulari vulpi, sic illi blandiri, vt & amicē viuant, & sudore vulpis vescatur impudicum animal. Est vulpes omnibus callidior alijs. 1. de histor.

hitor. cap. 1. Ierem. imò 5. Thre. Sic propterea mastrum factum est cor nostrum, ideo conuenerunt oculi nostri propter montem Sion, quia disperis, vulpes ambulauerunt in eo. Vbi vulpes vocat callidos Ægyptios, qui sanctam desolarant ciuitatatem. Sunt Ægyptij vulpini serpentinique homines, fallaces, fraudulentum, inquieti, inconstantes, superstitiosi, versuti, quos modò vocamus *gitanos* Hispano idiomate. *Callidum* à calore dicitur, ab actiuitate & energia agendi: calidum enim & callidum actiuum est in omnem partem, distinctè, indistinctè, noxiè & innoxie; quo Galenus lib. quod animi mores corporis temperatutam sequantur, cap. 3. & Arist. lib. 1. de physiognomia calidos loquaces vocant, inconstantes, in opinionibus varios, inquietos, Ægyptiorum more: temperamento enim calidi multoties loquuntur, affirmant, narrant, solum vt cor refrigerent partium motu, percussione aëris facta. Appellauit Christus Herodem vulpem 71 Luc. 13. fraudulentum & dolosum hominem, malitia plenum, fallacia & dolo. Est ergo serpens callidior cunctis animantibus terræ, terræ, inquam, non cæli hominibus; nam sancta astutia maior serpente, & demone inest sanctis & iustis, cum serpente superent, illudant, irrideant: petitur hæc sancta astutia, & iusta simulatio Prouerbiotum 1. iis, vt detur *parulis astutia*. Vbi Salomon facetur, prouetbia struxisse, vt nos erudiret paruulos, tum vt paratos redderet astutos, & cautos, contra astutiam & calliditatem serpentis. Ecclesiastici 1. *Radix sapientia cui reuelata est? astutia illius quis agnouit?* id est, cognitionis Dei principium, radix qui est finis omnium, huius sapientia; & finis supernaturalis: cognitionem radi- 72 cem huius, Verbum scilicet, quis agnouit, nisi cui reuelata est? astutia illius quibus occultitur? In Scriptu-

ra facta, parabolas & sensum intelligentiæ, figuras, ænigmata, Prouerbiorum 8. *Intellige paruuli astutiã, & insipientes animaduerute.* 14. Astutus considerat gressus, quo fiat serpente superior. Si gressus consideret principium, à quo medium per quod, finem in quem tēdit. Sunt enim eæ gressus partes. Lingua serpentibus bifida est, tripartitaque ideo, duabus enim diuisionibus in continuo quouis, tres partes resultant; duplicata est illis lingua, duplici rectui apta; locutioni inepta. 2. de partibus, capite 17. Ecclesiastici 5. Sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua, in serpente dæmone, in simulatione & fraude. Est duplex diuisione, et si resultet triplex segmentum. Diuisione enim à se, & ab alio est, & diuisio à Deo: diuiditur enim à se qui mentitur, & fraudulenter agit, & à proximo, nam in se tendit; & à Deo, nam ipse est veritas ipsa, *Ego sum vna, & veritas*, Ioannis 14. Serpens cum linguam facile exerat, reassumit difficile nimis; diuiditur enim iuxta radicem, cuspidem versus, quo facile exeritur, producitur liberè, & porrigitur; vnita exit simul, diuisa à dextra retrahitur, & colligitur difficulter, laboriosè nimis sese impredientibus partibus distractis, seiunctis & distantibus, extra os diuisis. 1. de historia, capite 17. labia obscœna, deformia, turpia, exertos dentes, aduncos, quibus turpantur maximè. Potest iis exponi allegoria quadam locus ille Psalmi. 119. quo dicitur, *Alabris iniquis, & à lingua dolosa eripe me.* ab illa que cum simplex appareat, dolosa est, duplicata, triplicata imò, non simplex, non vna, susurronum instar, & detractorum. iis est dictum Ecclesiastici 28. cap. *Susurro, & bilinguis maledictus, multos enim*

73

74

75

trouauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit & dispersit, lingua tertia, tertiatave segmentum.

to trino serpentis. Est hæc quæ disperfit humanum genus, est lingua bilinguis susurrans, susurrant enim & sibilant serpentes. 3. de historia capite 9. Facile continetur ore lingua serpentibus adhuc; at illico ac ex ore erupit, ac diuisa est semel, difficulter nimis; *volat renocabile verbum*. Horatius 1. epistol. 18. Nunquã duplicatur lingua serpentium, nisi iciat: sed simul, ac icit propriis dētibus, deformis, lacerata, suūmetipsū sanguinem fundit. 2. de partibus, cap. 17. Caninis dentibus suismet dilaceratur, dum linguā acuit, vt petat; sic acuit, vt dilaceretur serpens. Ideo Psalmo 39. *Acuerunt linguas suas sicut serpentes*, inferentes sibi detrimentum, damnum, & noxam. 76
Ezechielis 18. *Quod si genuerit filium latronem, effundentem sanguinem, &c. morte morietur*. Filium conceptum, & verbum falsum latronem honoris & famæ, maledictia, & detractione sanguinem effundentē, morte morietur ille talis. Serpentium lingua dura est, leuis, lubrica, facilis, volubilis, inconstans, adhuc intra os vibratur contenta, & compressa. 2. de partibus 17. 3. capite 11. Isaias 34. *Et omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis*. Tales sunt resistentes Deo, *genimina viperarum*, dura enim resistunt tangēti. 2. de ortu 1. cap. Psalmo 56. *lingua eorum gladius acutus*, Pungunt illa & dissecant, integra alioqui. 77
Porrigit linguam vltra animal omne maledictus serpens. Ieremias 9. *& exienderunt linguas quasi arcus mendacij*, quasi arcus, obliquas scilicet mēdacij, aberrantes ab scopo vero & recto. Hinc Galenus 11. de 78
vfu partium, capite 10. docet, nervos, motus, & sensus linguæ serpentium, qui vniuersis animantibus percurrunt compares, serpentibus ea parte solum diuisos, dispares, & sciunctos venire, linguam conflare distinctos, vt dextri dextram, sinistri sinistram

79 tram struant partem, quo est lingua duplicata & diuisa natura, structura, & ordine. Iacobus 3. *ex eodem ore prouenit benedictio, & maledictio duplicato ore & lingua plicata iis, Ecclesiasticis 18. dicitur; Beatus qui relictus est à lingua nequam.* Cor serpentium circa guttur est, quali ad fauces, more serpentium peccatores & stulti cor habent. quo dicitur Ecclesiastici 21. *In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum as illorum.* Est cor diuisum renis modo, serpentibus succinctum, bipartitum, circumseptum. Osee 12. *Diuisum est cor eorum, nunc interibunt.* Ecclesiastici 1. *Ne sis incredibilis timori Domini, & ne accesseris ad illum duplici corde; & cap. 3. Cor ingrediens duas vias non habebit successus bonos, & capite 2. Va duplici corde & labiis sceleratis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingrediens duabus viis; va dissolutis corde.* Cùm tamen de cordis simplicitate sit dictum Sapientiæ 1. *Diligite iustitiam qui iudicatis terram, seruite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis qua erite illi.* Vates de quo Deus Paralipomenon 29. *Inueni hominem secundum cor meum. Scio Deus meus quòd probes corda, & simplicitatem diligas, unde ego in simplicitate cordis mei obuii vniuersa hac.* Est simplex cor iusti, vnus viæ, Dei solius, *Ego sum via;* qui cùm vnus sit, vna via cordis iustorum est. Deus est vnus, Ecclesia vna, via vna, lex vna, cor vnum. Sed est monstruosum nimis illud, quod fissurà cùm sit, renis obrineat formam. Renes originem præstant proli, & soboli; Vasa enim deferentia semen, quæ in testes implentur, parastatæ dictæ Græcis, seu contorta vasa, paulò infra renes, ex inferiori ramo venæ causæ oriuntur, in quibus ex renibus patet via, & conductus patet, quibus subministrant materiam renes, imò falsum quo pruriunt excrementum, vrinæ residuo; Vrina enim in renibus percolatur, quo
 teli

relictò salſuginoſo, ſpermatice vaſa pruriant, ſtimulantur, & animantia in venereſem prorumpunt, Vaſa enim hæc flatibus diſtenta, tenſa irritantur, ſalſuginoſæ materiæ copia, fluxu & tràſitu titillationis excitato ſenſu pruriginoſo: interim dum fluit, & percurrit illa excrementum ſalſum, excitato ſenſu moleſtiæ, dum fluit interim, voluptate ſuborta, quòd cùm pruriant pars & ſtimuletur, pellat quòd pruritus excitat, eiaculeturque ſemen inferens moleſtiam, & pruriginem, quo in priſtinam naturam pars rediens demulcetur, & voluptate affectatur. Galenus de anatomicis adminiſtrationibus, 3. cap. & ſeptimo de uſu partium. Hinc renibus, & lumbis, 83 quibus ipſi continentur; concupiſcentia adſcribitur, & origo generationis, ſobolisque propagandæ cupiditas, principium, & radix, ibi radicaliter generandi virtus reſidet, iis vitiatis vulnere, aut alio generandi munere diſtituimur, & coëundi appetitus ceſſat. Hinc Regum tertio capite 8. dicitur David Regi *Verumtamen non tu edificabis mihi domum, ſed filius tuus qui egredietur de renibus tuis.* Geneſeos 35. dicitur; *Gentes & populi tui nationum ex te erunt, Reges de lumbis tuis egredientur.* 84 Cor ergo eorum, renes concupiſcentiæ radix, & appetitus libidinis effrenatæ origo, ſalaces enim & incontinentes renem pro corde, ſerpentium inſtar obrinare videntur. Ideo Ariſtoteles loq; 85 co citato, ſerpentes animantes vocat maximè cupiditæ deditos, laſciuiæ, & luxui. Renes ergo laſciuiæ ſedem, cordis loco, & cor renis vice poſſident. Quo Nicæder in Theriacis dixit, ſerpentis morſum lûbos, & renes inſicere nimis inter omnes animalis partes, aded vt inſlâmentur, & incendio flagrent, vrantur, æſtuent ſerpente læſi, omnia generationis inſtrumenta vti, imò penem arrigi inuoluntariè, & inuitè.

- 86 Cor ergo eorum renes, lascivia, & mollities, petulantia, & incontinentia animi. Est animal summè varium temperamentis serpens. Senectà frigida & sicca secundo grãdu, Galenus 2. de temperamentis, capite 1. quo pilis carere docuit, duritię cutis, quos solum in gena inferiori otium docuit Aristoteles 4. de partibus, capite 11. Plinius libro 11. capite 36. & 37. Plinius libro 7. cap. de senect. anguam, quã vocat generatius, Dioscorides, & alij. Caro eorum sicca in 3. specie. 1. pollet virtute extenuandi substantiã, & absumendi, carnes expurgat nitrosi partibus, & falsis, ventrem, & per insensibilem transpirationem, quã dissipat per cutem alimentum, tum viles, & inutiles humores nostros: inflat quã maximè. Galenus simpliciũ 11. c. 1. & 2. & 2. de locis, capite 9. Plinius 29. cap. ultimo. Paulus prima ad Corinth. 8. *Scientia inflat, charitas autem edificat.* Inflavit Euam sciencię desiderio, & ambitione serpens, gula, & superbia; nefecit inobedienciã; Genesios 3. *Eritis sicut Di, scientes bonum & malum*, aperientur oculi vestri. Inflatio vaporibus elatis fit ex materia humida, debili calore agente inualido discutere eam & extenuare, vt per cutem exoluatur, aut aliò, quo distendunt vapores elati violentia detenti quærentes exitũ, & impediti densitate partium, & crassitie substantiæ. Est inflatio, loci repletio, vltiã ac natura fert; replentur enim humidis vaporibus, vltra naturæ terminos quæ inflantur distenta. Quò sese excedunt, & non continentur termino proprio inflata, calore deficiente charitatis, in humida vitiorum materia, qui elatos exoluat flatus, & appetitus impetus; extincto enim igne, & calore remisso intumescunt: *Charitas enim edificat.* Coctio omnia solidiora reddit, constantiora, firmiora, non flatuosa, cruda, humida, mollia, & debila

debilia tandem. Inflat scientia, cum superbia, & animi elatione, tum subiecti dispositione alterata assiduis lucubrationibus, curis, vigiliis, sollicitudinibus, resoluta calore exoluto & debili, flatus incrementum, melancholia suboritur flatuosa, & turgida, quod melancholici abundant flatibus, vigiliis dediti, & sollicitudinibus; magis multo reliquis omnibus, igneo quasi capite, curis, studiis, gelido ventriculo, frigido, & crudo, melancholia hypocondriaca graecis dicta, suborta, flatuosa, & turgida. Hinc eructant crebro, ructantque acidum, ut experiuntur haec omnes qui nimis multum indulgent literis. Docet Galenus 3. de locis, & 6. & alibi passim. Horatius dixit, *difficili biletumet iecur*, id est, melancholia, nam altera flaua bilis est tenuis & facilis, haec timidi fiant calore debili, corde refrigerato: ideo, *Philosophi, non milites*, in adagium abiit. Inflat ergo scientia, si charitatis igne non perficiatur, flatulentiaque rerum cognitio, & quae accepimus, si eo non depurentur igne, ut alliciant intellectum, & affectent voluntatem in Deum & proximum; distendunt, & terminos proprios excedere faciunt, superbiae flatibus sursum elatis, & ferientibus caput rationis, nec intellectus sibi solus sufficere potest, elatus cognitione rerum; replentur vacua, distenduntur mollia, & molles. Qui enim seipsum, & intellectum solum perficere tentat, absolute nescit, finem enim scientiae ignorat, quo & abutitur medio ignorans finem. Cognitio enim, & verum, ex se in bonum tendit, bonum vero est, quod licet & de ceteris qualis est in se cognoscitur, si in omnibus, qualis est percipitur. Qui ergo cognoscit, & non amat, ignorat res in se, & quales sunt nescit, inflatur; non coquit, digeritque alimentum, quod non vertetur in substantiam alicui, in flatum imò, charitatis & caloris

vitalis defectu & extinctione. *Hinc sapientia huius mundi stultitia est*, prima ad Corinthios 1. *perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo.* Isaias 33. *Nōne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?* quis Deum mortuum, æternum mortale, passibile impassibile, gloriosum vilem reputatum, immensum finitum, ortum qui sine principio, mortuum qui sine fine crederet, & intelligeret? non sapientia hominum, non mundi doctrina. Paulus 1. ad Corinthios 13. capite. *Ex parte enim cognoscimus, & prophetamus ex parte.* Charitas nunquam excidit, profundissima iactat fundamenta charitas. Nam humilis fundamenta astruit humilitatis quæ profundissima incolit, illi sternit viam, quò non excidit charitas, ædificat enim profundissimè, at scientia ex parte. Ex intellectu scimus, amamus: ex omnibus supponit appetitus cognitionem, integrat actum ex omnibus, perficitque. Et cùm ex parte cognoscamus plurima, videntur nobis non adimpleri quæ adimplentur, & plurima scire videmur, quæ ignoramus, quia ex parte videmus, & providentiæ fines non attingimus. Incomprehensibilia Dei iudicia, & arcana. Charitas non excidit. Hac scimus ex toto. Scientia & serpente tumidi veneno, & malitia ignoramus, charitate humiles perscrutamur recondita Dei iudicia. Paulus citato loco, *charitas nunquam excidit, siue lingua cessabunt, siue prophetia euacuabuntur, siue scientia destruetur*; neque enim destruantur, sed cùm sciamus ex parte, videntur nobis cessare, & euacuati, destruique; non tamen excidunt, scientia excidit nostra. Ideo videntur & illa excidere. Antidotum huius morbi præscripsit iis omnibus; *charitas nunquam excidit*; sustinentur hæc omnia in charitate, non in sapientia nostra: charitas

51 in humilitate profundissima. Proverbio. 11. *Vbi fuerit superbia,*

superbia, ibi contumelia, ubi autem est humilitas, ibi sapientia. Esther 14. Abominor superbiam velut pannum menstruatæ. Menstruatæ scemine visum, oculosque inficiunt, iuxta Aristotelem, de sensu & sensibili 2. capite, menstruatæque omnia: quo obcecant menstruatæ mulieres infantes, contactu, & halitu vaporis retri visum. Rationis oculos inficit superbia, obcecat mentem, & obscurat, inficit. Elatiora enim fulminibus infestantur magis; superba & alta ruunt & decidunt, impetuntur plus aliis: sunt spicæ onustæ humiliores pondere fructus; vanæ, & vacuæ, celsæ & erectæ superbo capite. Inflat serpens veneno & malitia, inflat scientia, & inflavit parentes primos. Totum animal temperamento est frigidum primo gradu & secundo siccum. Cauda & capite noxium, venenosum, motu continuo harum partium excrementis allectis, deponentibus visceribus virüs, in eas attritu continuo, ne eo inquinetur. Galenus de Theriaca c. 4. & reliqui ab illo: quo rescinduntur hæ partes ad trium digitorum longitudinem, dum parantur esui, anero, aqua, & sale expurgatis, prius coctis, maceratis, parantur oleo; ut anguillæ, angues & serpentes condiuntur ut edantur impunè, & innoxie. Extirpant leptam conditæ sic, moderato vsu, alias inducunt cutaneos omnes morbos, quos detergunt moderata, & extirpant. Detergit serpentis caro modo dicto, altero inquinat. Dentiüm doloribus, stupori, senecta mansa est utilis nimis, & oleo cocta, si instilletur oleum in aures; mulcet dolores auditus acerrimos. Galenus 11. simplicium, & 4. aphorif. 77. à quo Plinius, & Avicenna; collyriis oculorum utilissimè permiscetur, infusione visum acuit, perficit, auget, stabilis. Senecta serpentium, dolus antiquus, visum acuit, nos cautos, & sollicitos reddit in poste-

rum, vt caueat sibi homo intentis oculis, attentis, & 94
vigilantibus. Marci 13. videte, vigilate, & orate, ne-
scitis enim quando tempus sit. Imò promittit iuxta
propriam naturam id ipsum patribus serpens Gene-
leos 1. *Aperientur oculi vestri in quacumque die comede-
ritis.* Hinc effrenatus visus, curiosus nimis, superfluous,
senectâ anguium inunctis stupori dentium contra-
cto acerbissimi pomi esu sic occurrit, vt omninò ces-
set dolor, quo minùs memoria delicti, & patrati sce-
leris (vtilissima alioqui) superfit, vt cautè homo, &
vigilanter viuat, penitens aufert, & delet, obscu-
rat, ob stuporem, sensus defectu, vitia vitiiis super-
addendo, & peccata peccatis, Amos 4. *Vnde & ego de-
di vobis stuporem dentium, sensum scilicèt & dolorem*
quo excitaremini, & iis adhuc non estis conuersi.
*Dedi scilicèt sensum intelligentiæ, malitiæ, & defor-
mitatis vitiorum, & neque iis adhuc conuersi estis*
adeo obscurat anguium senectâ; & serpentium spo-
lia; sic lumen obreuebrat, & cognitionem, infectio
veneni, & virus effusum semel, Ieremias 31. In diebus
illis non dicent vltra; Patres comederunt vnam acerbam, &
dentes filiorum obstupuerunt, sed vnusquisque in iniquitate
sua morietur. Dentes ergo filiorum, impiorum paren-
tum non obstupescunt, esu vix acerbæ parentum,
sensu pœnalitatû peccati, stupore vtilissimo, quo re-
miniscantur delicti & culpæ commissæ, vt resipi-
scant, viuantque cautè, stupore, & dentium molestia,
idèo dixit; *sed vnusquisque in iniquitate sua morietur,* si-
ne stupore & sensu. Ezechielis 18. idem. Senectâ er-
go stuporem aufert, delet peccati sensum, & memo-
riam vsu, & consuetudine peccandi peccato obscu-
rato. Prouerb. 14. *Sensus illudet peccatum.* Demul-
cet aurium dolores, occultat, obscurat, non se-
dat, quòd causam imminuat, sed quòd demulceat
sensum.

sensum, quo & redit dolor postea acutior mulio,
 longiori tempore perdurans, quousque causa eradice-
 retur alio: auditus dolores acerrimos iuste illatos
 reprehensione & correctione prudenti demulcet, ut
 iterum occasione oblata incidant & reincident. vitium
 obscurat, vitiumque cognitionem, quo est causa extir-
 panda, occasioque, ne immoremur serpentis illece-
 bris, salute ficta & fallaci. Capite & cauda venenum 95
 possident hæc animantia; est vitium in extremis,
 cum virtus medium obtineat iure. Apocalypsis 9.
Potestas equorum in ore ipsorum est, & in caudis eorum.
 Nam caudæ eorum similes serpentibus, & in iis no-
 cent. Ore & cauda, capite & cauda. Superbia est ca-
 put serpētis, quod erexit primò, & leuauit in Deum,
 cauda, qua blanditur hominibus, & pedes ligat, ap-
 petitum scilicet, & inferiora hominis, voluptas est;
 hac ruere facit rationem caput, hac pedes adoritur,
 quo in vtrisq; nocet: hinc capite insiluit in Euam su-
 perbiæ, *eritis sicut dii*, & cauda Gulæ, & appetitus vo-
 luptate; *comedite*, aufert stuporem mansa, exspuitione,
 & masticatione, conuulsione, & attritu dentium.
 Oris confessio, exspitio senestæ & peccati; con-
 tritio, attritio ad salutem conferunt. est in iis salus
 integra, exspuitione vacuata materia, & vitij causa, re-
 mediis vniuersalibus prægressis, præceptorum, & sa-
 lutis, consiliorum legis, aliàs stuporem solum aufert,
 obscurando dolorem, relicta causa morbi. Quis er-
 go, quamcumuis vacors, & iners, non videt monere
 nos plurimarum rerum, iis quæ natura & arte con-
 tingunt, naturæ autorem? Si enim vocibus hortamur,
 admonemurque, cur non rebus ipsis? Ut hinc pateat, 96
 quantum rerum naturæ & artis cognitio intelligen-
 tiæ, Scripturæ conferat, quantum lectio, eruditio,
 intelligentia rerum visibilium, ut ea quæ facta sunt

inuisibilia cognoscamus; nam & si non sufficienter conferunt: Præstat enim maximè talis cognitio, præcipuè rerum earum, quibus Scriptura vititur, ut instruamur doctrina Spiritus sancti; nã hæc sic extiterit, ut moneremur sic, nō sic moneremur, quia sic extiterūt. His fundatur verè tropologici, allegorici, & anagogici Scripturæ sensus; tropologia enim, allegoria, & anagogia ex omnibus naturæ, & artis rebus possunt elici: at tropologicus, allegoricus, aut anagogicus sensus, solum ex iis quæ in Scriptura sancta continetur elicitur. Est literalis basis & fundamentum horum omnium, habent ipsæ suam iurisdictionem, quæ terminis Scripturæ circumscribitur. Fundat literalis (Grammaticali omisso) tropologicum, moralémue sensum, allegoricum, analogicum, seu mysticum, fundatque & anagogicum. His ergo utantur verbis sacri concionatores solum, iis non autem popularis gratia, fictis, prophanis, meticulosisque rebus, fabulis, historiis, figmentis Gentium. Quæ enim in Scriptura sacra scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, docente Paulo ut supra, quæ ut nec diminutum quid continent, sic utilia, & necessaria amplectuntur, & superflua & inutilia reiiciunt. Præsentit Paulus in spiritu calamitatem hanc nostrorum temporum, hortaturque viros pios, ut ab iis recedant figmentis. Ad Timotheum 1. c. 4. *Is rogavi te, ut denuntiares quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis, quæ questiones præstant magis, quàm edificationem Dei, quæ est in fide* & 2. 1. c. *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria concernabunt sibi magistros prouocantes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuerterentur; quo nil hac nostra tempestate utilius dici potuit.* Duplici capite insignitur serpens vitæ

omniata animantium naturam. Est supra & infra 97
 pitatum, animal biceps, superbia viget, & gula nimis,
 capitalibus vitiis, vt diximus; is adorsus est ille Euam
 superbia, & voluptate. Ieremias 17. *Confundantur qui
 me persequuntur, & non confundat ego, paucaut illi, & non
 paneat ego, induc super eos diem afflictionis, & duplici con-
 tritione conterere eos. Duplici, vt caput duplex quassetur
 & conteratur. Ioseph duplicem funiculum habet
 Geneseos 48. Ioseph, id est, augmentum Dei (hoc
 enim significat & notat) duplicem habet funiculum,
 abstinentiæ & humilitatis, vt hæc duo serpentis ca-
 pita vinciat & liget, capite 11. Ezechielis de serpente
 Dæmone sic: *Stetit Rex Babylonis in bivio in capite dua-
 rum viarum, dinationem querens, commiscens sagittas:
 interrogauit Idola, extra consuluit. Est bivius serpens, est
 caput duplicis viæ, nam est viæ infernæ, & supernæ
 caput. Hunc consulit homo, querit, sollicitat, dum
 delinquit, & deficit à vero capite Christo diuisum.
 Consultant caput, non vnum, non verum, fictum
 imò, duplicatum, & fraudulentum. 1. ad Corinthios
 11. *Viri caput Christus est, sum angelorum & hominum. In-
 seritur caput eorum cordi sine media ceruice & pe-
 ctori. est illis caput confusum non supra vniuersam
 rempublicam constitutum, imò cauda super caput
 ascēdit, opprimit caput, superbit, non ordo, non di-
 stinctio, non regula, non ratio, imò appetitus impe-
 rat, gubernat, dominatur, dirigit, non aliter ac ancil-
 la, & serua Agar Geneseos 17. contra Abrahæ coniu-
 gem Sarai, rixas, contentiones & iurgia seminabat;
 sic cauda in caput insurgit, appetitus in rationem.
 Deuteronomij 28. cap. iis minatur Deus transgres-
 sores legis. *Aduena qui tecum versatur in terra ascendet
 super te, erique sublimior, tu autem descendes, & eris infe-
 rior, ipse superabit tibi, & tu non sanerabis ei, ipse erit in ca-****

98 *put & tu eris in caudam.* Cauda appetitus aduenz supra indigenam rationem erit impius, & regulam trāsgredientibus; *Isaias 9. Et disperdet dominus ab Israël caput & caudam incuruantem & refranantem die vna.* Longæius, & honorabilis ipse est caput, & propheta docens mendacium ipse est cauda, constituet caudam supra caput, confundet caput & caudam in pœnam delicti, & disperdet infranantem, & incuruantem caput, & caudam humiliantem disperdet, vt superbiat caput, & cauda extollatur fastu, & arrogancia insolēti, humilitatis spiritum auferet, & propriæ cognitionis lumen; iustos aufert quorum causa fert iniustos, & iniustos quibus iusti exercentur. Vt cesset ordo reipublicæ, & Politia, imò adsit perversio & particulate bonum. Submittit caput, vt dispareat quasi, proiicit retrò plus omni animanti & quoquò versus mouet indistinctè in omnem partem, & viam omnem vt periculum omni ex parte adsit serpentis. *Nahum 3. sed & ipsa ducta est in transmigrationem, in captiuitatem, paruuli eius elisi sunt, in capite omnium viarum:* de ciuitate sancta, de anima, etsi ad literam de Ninie; paruuli eius fetus cogitationes, conceptus elisi sunt collisi in capite multarum viarum, in serpentis capite, & peccato multiplici, regula enim vna, obliquum, & malum multiplex; ex quocumque defectu enim oritur.

De his qua ad naturam serpentis qua est vsus

Damon seducens Euam spectare videntur.

C A P U T V.

99 **C**ommissa ergo Angelorum culpa superbiæ, qui Crati sunt, beatitudinem sibi debent ex iustitia &

& naturæ lege, non gratia & liberalitate munificentissimi conditoris, potèsequè sufficere ipsos sibi Deum videre naturæ viribus, non acquiescentes ordini, non subditi legi beatificæ visionis, qua Deus gratia & liberalitate, auxiliorumque supernaturalium dono hæc dat videre, & præstat. Invidia æstuentes Dei & hominum, condolentes de præstantia diuinæ bonitatis, & de bono hominis, cōcesso à liberalissimo conditore, quod sibi impedimento esset Dei excellentiā omnipotentiamque summa, quominus hæc ea, qua ordinavit Deus lege, & non quo illi sunt affectati modo consequerentur, vt videre est Isaix 14. citato, vbi dixit Lucifer; *Conscendam in cælum, & exaltabo solum meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo.* Hoc tracto scelere, licuit prouidentiam, ordini vniuersi seruata lege, & dispositione suauis, conditione Angelorum & hominum stante, tentationibus, discriminibus, & periculis hominem subiici, bonisque Angelis custodiri, vrgeri malis, hominum natura seruata liberrima, quo decuit, cum aliis carnis passionibus, rerumque affectibus, & malitia, rum dæmone agi & exerceri, vt mercedem maioris laboris referret, iuxta leges rationalis naturæ; maiusque hominibus impenderet præmium, reputato illis ad iustitiam, si technis, suasionibusque Dæmonis non acquieuisent, victores & superiores si euaderent; quo structor ille summus hominum, vtri Dæmonem serpente permisit, & hominem tentare, & experiri. Inter omnia verò naturæ animantia, tot, tanta, variâque adeo, solum serpentem ingredi concessit dæmoni, Geneseos 3. vt facilis superaret, vinceretque homo hostem, & aduersarium monitus, & permonitus, excitatus, & expergefactus eodè, vt resipisceret, ani-

mantis natura, malitia, & cantela, vulpe callidiorij
 cunctisq; animantibus terræ, quo Ægyptij serpentem
 fallaciæ symbolum, propter eius callidissimam
 naturam constituere, antiquitasque omnis. Decuit
 enim dæmoni mendacij autoti, fallacissimo, & men-
 dacissimo vti animanti, nam vt est Deus omnis enti-
 titatis autor, conditor, & causa veritatis omnis, & es-
 se rerum, cum omnia per ipsum facta sint, Ioannis
 1. c. sic Dæmon peccati, non esse, & nihil, sine ipso
 enim factum est nihil; sine Deo scilicet, solo dæmo-
 101 ne, & malitia hominum peccatū. Nequit enim Deus
 adhuc sua summa interminabili potentia redigere
 aliquid in nihil peccati & culpæ, qui in nihil naturæ
 potest omnia, impotens enim esset, si hoc posset,
 qui omnipotens est, cum traheretur à malo sibi op-
 posito, suæque bonitati & esse, à maloque intrinsecè
 tali, & ab eo quod extra se est, indigeretque extra se
 aliquo, ille qui in se omnia continet, cum imperfe-
 ctione careat actus purus, & entitas omnis infinita &
 immensa, omni defectu & priuatione immunis & li-
 bera, quo vel propter malum ageret, quod summè
 bono repugnat, vel ex ignorantia egisset, quod sum-
 mè sapienti dedecet, sed se redigit Dæmon, se redi-
 git homo dum peccat, in nihil, in quod non posset
 Deus ipsos redigere omnipotentia sua, quo sine ipso
 factum est nihil, autore Dæmone, estque hoc maius
 nihil, quàm nihil naturæ. Potest Deus in naturæ ni-
 hil redigere omnia, at in nihil rationis debita, ne-
 102 quit. Est vsus Dæmon subiecto suis vsibus apto, com-
 modo, & conuenienti, vt sequerentur intenti effe-
 ctus & dolosæ captiones, quo serpentem ingreditur,
 vt pararet facinus, & technas strueret; Eget Dæmon
 concinna & congrua subiecti dispositione, vt cor-
 pora immutet, aliàs nequit. Deus enim naturæ to-
 tius

eius autor, potentia sua omnimodò infinita, libera, immensa, est omni lege agendi solutus, & naturæ termino, potens omnem producere naturam, & quidquid est, esse, & ens, finis naturæ, efficiens, & parens, cõditor, autor, se solo agit, solum se expectat ad agendum, nullo eget alio præterquàm se, sibi sufficiens, sibi totus, omnia sibi. Ideo Deus, quia est sibi satis, efficit materiam, formam efficit, quo & est factor ille, & finis omnium, potens se solo, quòd omnia per ipsum; Angeli verò corporalia immutant, mediis naturæ actiuis, & causis corporeis, solùm applicando actiua passiuis, secus non agunt, nec possunt alio alterare, aut permutare corpora, operari enim sequitur esse, est esse operandi mensura. Cùm ergo Angeli in esse materia careant, materiam non alterant, non immutant, aut afficiunt, nec ad suum esse, nec aliorum; nam si alterarent, disponerent, si disponerent, transmutarent ad formas substantiales accidentium quibus affectabant, & disponebant materiam priùs, quo & substantias compositas producerent, reales existentes, essentque in producendo aliis sibi præstantiores, potentiores, perfectioris, aliotis actionis; cùm in suo ordine substantiæ nihil efficere valeant, aliàs crearent, cùm efficerent ex nihilo, nam materia carent, extrà verò, substantias molirentur reales, & veras, sibi solùm intentionales intellectu, & actionibus immanentibus internis accidentium, verbi producti angelica notitia mentis, & animæ, quo & transcederent ordinem, & modum naturæ finitæ, & præscriptæ certis legibus, & mensura certa. Quod est solius Dei, qui cùm sit Deus, nullo eget præterquàm velle, vt efficiat omnia. Cùm enim sint omnia ab illo, materiam creat, dispositiones inducit, efficit formã, 103 ipse efficiens & finis, non spectans materiã, non dispositio

positionem, aut aliud; fat est, velle ipsum, non agit alio quàm voluntate, non ratione materiæ aut subiecti, sed vt vult agit, ratione agendi, & sine proposito ex se sibi, ex parte intellectus, se sibi finem inferens, solo velle agi; nullo alio ad agendum expectans; semel ac expressit actum iudicij, prouidentix actum, quo præuidit omnia: Hinc Angeli solùm permutant corpora mutatione loci, non formali dicta intrinseca mutatione & via, sed sola obedientia, sine virtutis aliquo contactu, solo ordine, voluit Augustinus 3. de trinitate, à quo Diuus Thomas, & omnes alij postcà; idem enim inquit, facit ordo in spiritalibus ac in corporalibus situs, movent corpora, ex ordine vt subdantur vni principio omniâque ordinentur, cohæreant medio, motu loci, qui nil intrinsecè reale ponit immobile. hoc ordine mouet imaginatio & appetitus animantia, & voluntas & ratio, anima iis corpus actione immanenti, sine transeunti contactu virtutis, qui pugnat omnino. Si hæc enim contactu virtutis contingerent corpora, aut intrinsecè talia qualia ante contactum essent, & sic non magis quam ante contactum mutarentur, intrinsecè eadem, relatiuè enim alia non sufficit esse, præcipuè extrinseca relatione ordinis angeli, nam relatio nequit per se agere; vt nec per se fieri, nec principium esse actionis, quod terminus illius esse nequit. Si verò est aliud intra subiectum contactu angelico virtutis dicto, alterabit subiectum intrinsecè mutatione formali; & actione virtutis transeuntis, quod non datur ange!o. Ex ordine ergo solo sine contactu movent, & corpora mutant, imò vt motu locali angeli & Dæmones permutent corpora proportionem egent, licentia, concursu, tum aptis instrumentis partium naturæ, figura, & situ, ordine, magnitudine, numero

gnitudine, numero earum, iusta positione, vt sub-
dantur illorum imperio: hinc est vsus serpente vt
constabit postea callidus Dæmon: hinc Arist. 2. cœ-
li defatigari dixit intelligentiam superaddita stella 104
orbi & mobili proportione variata: cohærent partes
quædam quibusdam, vt hoc modo dispositis resultat
effectus iste, alioqui cesset, impedito ordine decenti
naturæ, & permutata serie, quod expectat Dæmon
naturæ dispositiones, concursus, & astra, vt possit al-
terare corpora, & vt cupit agere, cum solum applicet
actiua passiuus, alias secus operari nequit. vnde Mat-
thæi 105. de lunatico illo qui vexabatur à Dæmone, 105
morbo lunatico dicitur. Et per incrementa lunæ pe-
ius habebat. Urgebatur enim actiùs in plenilunio
humida corporis dispositione expectata, lunaticus
ille, est talis vulgò Epilepticus, hispanis *alferexis*, ex
arabico nomine originem trahens, *alferex* seu altum,
nam capitis morbus est, quo *alferex* qui vexillum
erectum & altum obtinet in castris dicitur, morbus
hic, & si ex melancholico oriatur succo & sangui-
neo adhuc, et si id rariùs, cerebrum obstruentibus,
& impediens sensum, vitiantibusque motum,
crassitie infarctis in viis cerebri, tamen dum ex pi-
tuita ducit originem quod est communius, lunæ
motui subditur, & lunaticus dicitur affectus, eius
insequens motum, increfcit luna aucta & imminuta:
Imminuiturque hæc ægritudo, quod & si alij morbi
sequantur lunam, præcipuè ex materia pituitosa pen-
dentes, hic antonomasia est dictus lunaticus, quod
sit morbus capitis membri diuini, excelsi, & sacri, sa-
cer morbus dictus autoribus ideo, tum morbus ca-
ducus ex casu quo concidunt ægrotantes, & comi-
tialis quod Romæ comitia cessarent, eo aliquo ar-
repto, & hoc morbo oppresso, augurio capto, quo
crede

credebant vitare comitia Deos. Est luna calida & humida influenza & lumine, quo increfcens, & aucta lumine, fluxus concitat, humores fundit, liquat, liquefacit, quibus replet, & obturat vias, & virtutem impedit, fluxu virtutis cerebri fuppreffio, quibus Epilepfia excitatur, increfcente luna, oppofitione ad folem, crefcente fluxione, fuccis que liquatis: hinc carnes citius putrefcunt ad lunæ lumen expofitæ, quàm loco vrabræ collocatæ, calore & humore aſtri. Sunt calor & humor putredinis caufa, iuxta Ariftotelem meteororum 4. fecundo capite; hinc augentur medullæ offium, luna aucta lumine, & hument arbores in plenilunio, mare increfcit, augentur aquæ, funt omnia humida, non fecantur eo tempore femina mali auracij, nam humore refiliunt, non constant diuifioni humore perfufa; hinc ligna eo tempore fciffa carie afficiuntur, poſtea putredine & vermibus, tum tonſis eo tempore lanis tinea infeſtantur per-texta opera. Hinc ergo diſpoſitionẽ ſubiecti Dæmon expectat, quo magis aliis melancholicos impetit, corporis diſpoſitione commoda hos affligit magis aliis, vexat, variis cum fluctuent imaginationibus, quo, libro de diuinatione per ſomnum, melancholiam vocat Ariftoteles 2. capite, ſedem Dæmonum, Dæmoniacamque naturam, melancholicos Dæmoniacos, domiciliũ Dæmonũ, ſenſere antiqui; patet eo loci, & in conuiuio Platonis, in Timæo in lib. de furore poëtico, idẽ Proclus de Dæmonelib. Porphyrius, Iamblicus, & Platonici reliqui, Galenus libro, quòd animi mores cap. 4. Quòd spurcas amat ille vetulas melancholicas, callidas, inflamias, tetri odoris, & obſcænos homines, corruptos, vitioſos, lafciuos, ſuccis abundantes spurcis, corruptis, impuris ob apparatus corporis, hos ſollicitat, quærit hos amat, his

ſaltem

106

107

cipia, rationes, species, ex se solùm & natura, poten-
 tiam nactus, & sortitus est posse, vt intelligat modo
 hominis ille, & reliqua suo, quo perturbatur pertur-
 bato corpore intellectus, & anima, ipsam aggrauat
 corpus, distubat dum corrumpitur, pendet ex sensi-
 bus intellectio, nam obiecta suggerunt & submini-
 strant, & si subiecto careat intellectus immixtus ma-
 teria immunis, liber, aliàs non possit omnia corpora
 suscipere, si constaret aliquo. quod enim intus conti-
 neretur, adueniens prohiberet, actus enim prohibet
 actum eiusdem rationis, vt implicat, calefcere cali-
 dum gradu quo calet, requiritur enim potentia in
 mobili vt actus suscipiat actiuorù, quo dixit Aristo-
 teles 5. metaphysicorum capite 10. factum nõ est in-
 sectum, quo nequit fieri. Si ergo corporea omnia in
 nostra in hominumque erogantur vsus, cognoscant
 corpora omnia est necesse, sensus, tum intellectus
 omni careat corporea natura illis superior, quo &
 quòd sit immortalis anima, & sit ille æternus, dictis
 colligitur, cum incorporeus sit, materizque expers,
 qua possit alterari & mutari incorporea natura, sed
 perturbari perturbato corpore non minùs eliditur, si
 fundamenta & basim intellectiois attédamus, quale
 enim fuerit obiectum intellectus, vt tetineat, ne con-
 fundat intellectioes, sed distinctè percipiat, specu-
 lari phantasmata debet, vt pendeat à sensu, in omni
 actu, actione & opere tã dum intelligit primò, quàm
 pòstea omni opere alio; hinc corporea fingimus
 omnia, & ad ^{his} ^{reducimus} ^{specieis} intelligimus incor-
 poreas adhuc ^{reducimus} ^{talibus} affingimus, aliòque nequimus
 intelligere modo, vt opus docet experientia, in-
 tellectio, & expressio conceptuum ad extrà pi-
 cturæ & imagines, quo & corpus terrenum, dum
 eua-

evanescit, & resoluitur, terrenaque inhabitatio sensum deprimit, & intellectum; ideo animam postquam perturbari corpore dixit, corpore corruptionem subeunte, subdit, & sensum terrena inhabitatio, ut corpus animam, & sensus intellectum; corpus enim sensus deprimit; pendet enim ex vegetatio sensitivum; hoc verò ad intellectionem prærequiritur, è contrà deficient, corrupto vegetatio sensus, his verò aggravatis, intellectio cessat, variat, & deficit, tumque deprimit sensum multa cogitantem de morte & vita, mortis metu, doloribus oppressus, turbatus, viribus debilis, quæ non mediocres expetuntur eo in tempore, officit morbus, distrahit dolor, ut impediant potius rationem, quam illi suffragentur, cogitat plurima eo tempore sensus, deprimitur multis quibus vexatur, ut minus rationi obtemperet, tot tantisque procellis actus, impeditus, deficientibus omnibus quæ possent esse auxilio rationi intellectui, occurrante Dæmone, mundo, deficienti corpori, subiecto, invalido, corpus dum corrumpitur. Hinc multoties naturalibus applicitis causis tantùm Dæmonis opera (etsi meliùs diuinis supernaturalibus) prohibentur, & cessant, nam cum applicet naturales causas, & non agat ille, possunt applicari, aptarique potentiores, casu aut arte, quas vincere ille non possit aliis applicitis superare, & excedere, quod maiores sint omnium natura in illo effectu, manifesta, vel occulta proprietate naturæ, & formæ, quo verberna, ruta, mentastrû, perforata dicta, sulphur, & alia, irritas faciunt actiones Dæmonis, semel natis infantibus appenduntur domibus, liminibus, pavimentis stertuntur, ut dæmoniâci & lamie frustrantur opera, eorum virtute, potentia, & natura. Imò Ulysses ut procos fugaret quos interfecerat, & dæmones im-

mundos propulsaret, sulphuris suffumigatio purgavit ædes, & tecta immunda, refert Homerus Odyssæa illa. Tum exorcistæ hodie suffumigant dæmoniacos sulphure primo, & perforata Hipericone dicta vire-scenti, vt inepta reddant corpora visibus dæmonis, & faciliùs desistat ab opere serpens ille. Præparant, & præueniunt dæmoniacos artis remediis, pharmacis, chirurgia, & diætâ, ne fiat iniuria naturæ, & illa quæ sua sunt, ex lege non amittat, vt iis actis, vera salus accedat, illata desuper & pellatur dæmon, id est, ab opere desistat applicandi causas locali motu. sunt ibi spiritus vbi opera eorum assident; localis motus, quo sunt illi præfentes, nam huius sunt causa aliorum solùm conditio, applicando actiua, etiã ex pacto maleficia cessent, & actiones dæmonis citra causas applicitas, aut vim aliam naturæ, solùm ex eo quòd sic lauxit dæmon cum malefico & mago; quòd iuncta quadam rerum congerie verborum, aut rerum, maleficium teneat, dissita dissoluatur, quo tunc solùm vicem signi obtinent talia, non causæ noxam inferentis, vt patet multoties, verbis ridiculis, vanisque rebus maleficia astrui, quibus disiunctis cessant illa citra aliud sensibile, quia cessat pactum vsque ad illud signum constans, tenetque vsque ad hæc, non ultra; vt causæ vacent, & desistant ab opere solutis illis iunctis & copulatis antea, in signum pactiõnis, tum verbis factis vti vult ille maleficus, vt eisdem derogat & mysteriis sacris detrahat, abiogétque fidem, tum vt superbus ille iis quibus veneratur Deus, adoratur, & colitur, execrabilis ille colatur, & prosequatur obseruantia, & cultu, qui semper Deo similis esse ab antiquo cupiuit.

111 Hinc Reg. I. cap. 16. Igitur quancumque spiritus malus Domini arripiebat Saül, Dauid tollebat cytharam,

ram, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saül, & leuius habebat; recedebat enim ab eo spiritus malus. Musica, harmonia, & concentu morbos plurimos Pythagorá expulisset docent Alexander ab Alexandro, lib. 2. cap. 25. Marsilius Theologiæ Platonice lib. 3. & plurimi alij, imò percussi à tarátula modò regionibus plurimis, nõ alio, quàm musica reuocátur salutí pristinæ, vt 2. lib. latius capite de stellione. Hæc mulcet animos, quietat, lenit, mouet, impellit, agit, instigat, tristes efficit, reddit hilares, mansuetos, & fetos, motu sanguinis & spirituum, Ecclesiastici 22. *Musica in lectu importuna narratio.* Tristes enim tristiores reddit, & c. 40. *Vinum, & musica latificant cor, & super utraque dilectio sapientiæ* & cap. 32. *non impedias musicam:* latificat ergo. Imò sic concitat, eleuat, animum extollit, vt temperato cerebro, spiritibus commotis depuratoribus, contemperatòque subtilissimis è corde ascendentibus expurgatis, puro sanguine genitis, potentissimo natura agenti, cerebrum alterent, contemperent, prout affectus petit, secundùm dispositionem præsentem in hunc illumve affectum animi, passionem, & motum, vt iam illi altiùs astruant poëmata, isti irascantur, tristentur illi, hilares ij, melancholici, quieti, illi inconstantes, mouent ij pedes, manus, ora, saltant, quiescunt, in variòsque trahuntur affectus, vna aut diuersa, harmoniæ ratione; hoc titimò, aut illo, hac consonantia, illave seruata. Excitat verò in passionem quamlibet excessu nimio, quo furere videntur ij, sine sensu illi, furentes mansueti antea, contra alij; tanta est spirituum potentia temperantium cerebrum musica, vt depuratiores spiritus, excellentiores, sacros, cor, simul ac cerebrum auditu est percussum, concentu, & harmonia percitum releget, & mittat in caput, vt iis eis-

dem temperatum altiùs, mitos edat effectus, iterum-
 que cor affectet, afficiat, in affectus varios distrahat
 cerebrum mutuo harum partium consensu, & sym-
 pathia. Hanc verò energiam & vim agendi ad naturã
 spirituum referendam esse patet, quam exposcit ani-
 mal vt harmoniam teneat, & percipiat concentum,
 quæ non sentiuntur quouis faciliè auditu, aut subie-
 cto quouis, imò quasi altiùs obiectum putissimo
 auditu, etsi musicæ sonum, & voces omnes perci-
 piant, quo & subtilissimis spiritibus eget in totum
 musicã, harmonia verò, quasi spiritualibus; hinc musi-
 ci sunt passionibus dediti his aut illis, qui graui pol-
 lent voce Baccho, quòd deorsum impellant in pro-
 fundum pectoris spiritus, quo sitiunt aliis magis, &
 esuriunt, voraces, famelici, cùm egeant viribus ma-
 ioribus, vt è profundiori parte impellant aërem; vino
 vtuntur & alimento copiosiori, canunt enim ver-
 sus ventrem magis, quo vino, ingluvie, & musica de-
 lectantur tales, possuntque ij esse prudentes, quòd
 sit iis caput liberum. At qui acutè concinunt, altè
 magis, veneri indulgent, nam caput versus obser-
 uant impetus, quo capite exucess labore, & motu,
 repercussione spirituum exsiccatur tales, inferioribus
 integris partibus, non labore debilibus, allectique
 musicæ deliciis, prorumpunt in venerem, Eunuchi
 adhuc, spadones, castrati, aliis magis, quantum musi-
 ca agitur; reliqui verò vt in hanc illamue inclinant
 vocem, sic iis, aut illis affectibus inclinantur. Quo
 vocis acutæ sunt naturæ liberæ, ioculares, inconstan-
 tes, leues, mobiles, faciles. sic Arist. 2. physiognomix,
 Galenus libro artis medicæ. Disponit ergo maximè
 cerebrum musica, viuificat, aptum facit in opus
 quodlibet, sese excedere facit animantia, prout
 quodlibet temperatum illa, mentem erigit, vt con-
 tem

templationes aliores edat intensius, subtilioribus spiritibus, purioribus rerum imaginibus oblati sensibus, quo Interturbantur minùs actiones, vitacioresque fiunt. Sentiantur enim iis quæ aliis spiritibus obscurarentur, & evanescerent. Videt & præsentit quædam in quibusdam sensatis, quæ aliàs non prævideret, obscurata dispositione spirituum, quo & sensatio delitesceret. Hinc disponitur natura, & ordine, vt altiora suscipiat intellectus, cum analogia ad perfectiores sensuum actus habita, tum vt postea sensu exequantur, quæ altiora suscepit extasi, quasi elati extra se. hinc Elisæus 4. Regum capite 3. psalte 114
coram se canente, prophetabat; disponebatur altius, vt sensus semel accepto spiritu desuper, obsequerentur rationi, in spiritu prophetico, tum discurreret raptu sensuum, aut distraheretur minùs adminiculo altiori, circa semel accepta, in iis quibus prudentiæ est locus, & in analogia ex sensatis ad reliqua quæ prævidebat spiritu prophetiæ supernaturali; perfectior enim natura eodem dono supernaturali suscepto, poterit altius agere, cæteris æqualibus, vt naturæ seruetur modus, vt ipse Elisæus aptauit sese, excedens puerum, vt non excederet modum, compressit seipsum. Non despicit Deus naturam, dum locum habet: nec illa opponitur supernaturalibus. Ficorum massa virtute suppurandi insigni vti voluit Isaiam, vt Regem Ezechiam pristinæ saluti reuocaret apostemate laborantem pessimo, & vlcere inflammato, quod posset, natura posthabita, solus ipse permoliri; noluit tamen: nam etsi miraculose euaserit ille à desperato vlcere, tamen quod potuit natura præstare, non vetuit, aut recusauit Deus, faceret: voluit imò naturæ actione præfinita, efficere quod illa non poterat. 4. Reg. c. 20. Tum etsi ex nihilo homi-

nem de limo struxit, vt natura seruetur, quam condiderat ille, & lex naturæ; quam promulgauerat Deus, qui cū sit veritas, veritatem in omnibus seruat, vt semel ordinauit, & dixit verbo virtutis suæ.

115 David cythara ludit coram arca Domini, vt animos hominum excitet & feruidam deuotionem excitet, quò & corporis motu concinno saltabat; vt & aliis musicis instrumentis, & modulis modò tristibus, modò hilaribus Ecclesia vtitur, & utebatur antiquità, vt homines vocet & alliciat. Hunc Parthasius pictor celeberrimus, refert Ælianus lib. 9. c. 6. de varia historia, cantilenis & modulis laborem, & dolores, cruciatúsque omnes mitigabat, laboriosissimus alioqui, qui lib. 1. de varia historia docet, Cretenses cantilenis, & cantionibus léges condidisse & promulgasse, vt incitarent homines in bonum publicum. Hinc Athenienses aggressuri hostes pæana Iouis hymnum decantabant: antea, à quibus postea & reliqui Græci. Sic Alexander lib. 4. cap. 7. Tum melos Laconicum ad permouendos militum animos plurimum valuisse refert Alexander eo loci, Polianus lib. 1. Laërtius lib. 1. Plutarchus, Porphyrius: & modò experitur in se quilibet tubam bellicam, tympanos, & alia corpus mouere, & animum accendere, pedes permouere, mentem erigere, & affectus causare miros & varios. Quò & laborem temperantes canimus, & animantibus adhuc sonalia, & nolas, tintinabula, cymbala collo appendimus, vt musica delectentur, & onere grauentur minùs, & faciliùs ferant, distracta musica recreato cerebro à quo est motus, & laborem sustineant, validiùs, robustiùsque onera gerent, & ferant. Prohibentur ergo dæmonis opera naturalibus rebus aliquando, & si semper supernaturali causa securiùs & certius, illa iussu, impe-

cio, edicto, vt Christus abigebat dæmones, Apostoli & sancti, & quibus desuper donum hoc impertitur, hæc gratia, & potentia, immittiturque. Vtitur ergo concinna dispositione corporis subiecti, & instrumenti dæmon, vt perficiat opus, secùs si subiecto incommodo vteretur, frustraretur opere. Hinc hircum arripit modò, vt sit lasciuus, quando incubus est, vt venere vtatur ingreditur animantia salacia, obscæna, & spurca, sues, tauros, vt quod ille per se non potest exequi, negotium exigit, quippe ita facit, aut fert malitia, aut vitiosè sustinet, vt exequatur animal, & perficiat, animanti natura vsus illi operi congrua, cuius præstigio figuram non repræsentat, sed modò aliam, modò deformem & tetram, vt voluptate fruatur maleficus, hac illâue forma, effigie, & figura, multoties, vt excitemur, hortemurque, & vt de malitia aduersarij suspectos nos reddat, & cautos æquissimus conditor, formas eas sinit suscipere, non alias, vt vincamur minùs, moniti animantium natura, & nobis consulamus. Hinc ergo vsus est serpente suis vsibus apto, vt infrà elucescet.

*De concinna serpentis natura ad damonis
technas parandas.*

CAPVT VI.

Geneleos 3. capite hæc continentur; *Et dixit* 116
*Dominus Deus ad mulierem, quare hoc fecisti? qua
 respondit; serpens decepit me, & comedi. Quis verò in
 serpente contineretur illo, dicitur Ioannis Apoca-
 lyptis 12. capite his; & proiectus est Draco ille ma-
 gnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Sa-
 thanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiectus est in ter-*

E 5 ram,

ram, & Angelus eius cum illo missi sunt. Capite verò 20. hæc: *Et vidi Angelum descendentem de celo habentem clavem abyssi, & catenam magnam in manu sua, & apprehendit Draconem serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas, & ligavit eum per annos mille.* Cùm tot tanta, variaque adeo animantium genera condiderit summus rerum ille opifex, quibus hanc celebrem vniuersi machinam exornauit, dubium sese offert non leue; cur Dæmon vt Euam seduceret, technasque & tricas pararet, in serpente, relictis aliis omnibus generibus animantium, sese condiderit, occulueritque, inuiso nimirum vsus animanti, odioso, venenato, & horrido hominibus. Imò cur animal fuerit ingressus vetumque animans, cùm ille facilè effingere posset præstigiis ex aëre formato, densatoque, formas fictorum animantium, aut sine eo animanti aliquo sensibili ficto, aut vero, sine apparenti aliquo, humanas efformare voces maiori cum extasi & admiratione Eue inexpertæ, maiorem alacritate fidem obstupendo magis euentui miraculo, quasi conuicta & stupefacta, præcipuè cùm posset interno affectu illam impellere & tentare, vt Dæmones multoties nostri periculum efficiunt, sine sensibili aliquo aut externo signo, internorum solum cômotione facta imaginariis speciebus. Quædam ex iis difficilia adeo, & tricata fuere apud Sanctos Scripturæ sacræ veros interpretes (quibus desuper datum est eam exponere & depicere, vt his quasi aquæ ductibus ex illo fonte aquæ viuæ, ad nos possit peruenire aqua viva salutis & gratiæ) sic plurimos extorsit, vt non verum fuisse serpentem fuerint rati hunc de quo Spiritus Deus per Moysen inuit sermonem; imò mysticè id intelligi debere ad spiritum, tropologico aut figurato sensu, non sensu hi-

storice

stotix affirmant; Inter quos Beatus Cyrillus lib. 3. aduersus Iulianum apostatā, quem sequutus est postea Eugubinus in sua Cosmopœia, hanc sunt amplexati partem, non fuisse scilicet verum serpentem, sed apparentia tantum ex formato aere, dæmonis arte. Est aer motu facillimus, & si facilius sit ignis; caret colore apparenti, & vero lumine; & visu, quibus ignis pollet, quò variè densato plus, minusue reddit colores ex opaco & lucido in perspicua natura colorum facillè susceptiva aërea, quòd sit peruior aliis aqua, & reliquis opacis corporibus terra, & lucido igne; quo tactu vera examinare volumus corpora, non visu, aut alio, dixit Thomas Didymus Christo, velle eum tangere; spiritus enim carnes & ossa ad tactum non habet, etsi representet ad visum aëreo corporeo suscepto, vt multoties contigit Deo, Angelis, dæmonibus, apparentia, & ad visum tales apparuisse, cum reuera tales non extiterint, sed apparentia, & delusione. quæ iam in sensu historico Moïsi deficere videntur, simul cum sententia aliorum, qui nec apparentem serpentem, quanto minus verum suscipiunt, serpentis imò nomine solum dæmonem intelligendum esse tuentur, vt Caietanus censet eo loci Genesios, & cum illo alij, metaphoricamque hanc Moïsi narrationem statuunt. Dicitur enim eo loci, *sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terra, quæ fecerat Dominus Deus*, quibus serpentem comprehendit inter animantia ex terra facta, quæ Dominus Deus animantia fecerat, cum tamen nec Deus fecisset dæmonem ex terra, terræue animans, aut bestia terræ, cum id dæmon solus effecerit sibi culpa & scelere commissio, vt bestia esset, quasi serpens. Ergo cum inter bestias terræ numeretur, quas fecerat Dominus Deus tales, nequit dæmō eius

117 eius nomine solus subintelligi, cum Deus dæmonem bestiam non fecerit, præcipuè quòd ostendit Eua serpentem, quando maledictione illa dura & terribili execratus est Deus illum quòd Euam seduxisset, cuius maledictionis omnia, cum his quæ modò in natura serpentis visuntur post commissum scelus coherent maximè, vt sensum reddant historicum, sintque hominibus monimentum, memoriæque delicti commissi. Cur enim alia quæ eo loci narrantur, sensu historico intelliguntur, & quæ ad naturam serpentis spectare videntur, solùm figura & metaphora i semel enim ac dæmon in serpente illufit Euam, exueret serpentis formam qua indutus erat, & sub illa, scelere patrato semel iam impertinenti, non expectaret Dei durissimum supplicium, & obstupendam maledictionem, imò verum fuisse serpentem communissimumque nostrum anguem, inde datur
 118 intelligi, quòd cum Scriptura sacra de hoc absolute dicto sermonem instituat, hic veniat intelligendus; serpentes enim alios dum nominat, aut vocat ignitos, vt videre est Num. 21. aut flatu adurentes; vt est videre Deuter. 8. aut dracones serpentes, Apocal. 11. & 20. c. Leuiathanve serpentem, Iob. 40. Isaie 27. Vocat verò Aspides, Basiliscos, Dispsadas, Regulos, &c. Dicuntur enim hæc omnia generali nomine serpentes, dum de omnibus simul sermo est, vt constat Iudith. 8. Quoties verò de singulari serpente in specie sine addito eloquium Dei venit, de vulgari nostro angue intelligendum est, vt paret Exodi 4. & 7. vbi virga Aaron versa est in colubrum serpentem; virgæ verò maleficorum in Dracones, vt mirabilius esset, colubrum breuem Mosis ingurgitasse vastissimos Dracones Pharaonis, potentiaque summi Dei cognosceretur. Non ergo serpens naturæ intelligibili,

lis, cui intellectum, rationemque intelligendi concessa fuisse tenet Efron Syrius, ut refert Moses Barcephas lib. de paradiso c. 26. huius assertionis autor, eum intellectus sine rationis anima, nulli corporali naturæ possit impertiri, non secus ac sine essentia & subiecto potest partiri passio; aliàs enim spiritalis intellectus organo naturæ corporeæ posset affigi, spiritaléque cum anima cui incidere intellectus ille serpenti denegetur, eorúmque assertionem, suum ordinem transcenderet, essetque forma & actus materiz, quo iam non bestia diceretur serpens, imò rationale animal mentis & intellectus particeps. Cuius quot sequantur absurda, & errores, facile quivis intelliget, minusque facultatem intelligendi illi fuisse ad tempus impertitam, ut Iosephus sensit 1. lib. Antiquitatum c. 1. cum intellectio non secus ab intellectu procedat, ac risus à risu, sitque actio vitalis supponens principium internum in eodem esse, quo rationis anima carentibus, & per consequens intellectus non impertitur, cum sint naturæ corporeæ illa, nec intellectio eis potest adscribi, neque ipsam suscipere queunt, eum intellectu priventur in quo intellectio illa sit huius rationis actus: præcipuè cum iuxta naturam serpentis, callidissimum esse animal exprimat Spiritus Deus, secundùm terminos sibi ex natura præscriptos. Quò verum fuisse serpètem anguem vulgarem nostrum, dictis eliditur. Cui sententiæ fauet Basilius, Beda, Theodoretus q. 3 1. & 32. Rupertus libro de operibus Trinitatis, Damasc. lib. 2. de orthodoxa fide c. 10. Magister lib. 2. dist. 2 1. Chryl. in homiliis in Genesim. Aug. in Genesi ad literam, & lib. 14. de civit. Dei cap. 12. qui omnes hanc sententiam sustinent, eoque dæmonem usum fuisse, ut Euam aggrederetur, non secus ac in vera asina Baalam

laam loquutus est Angelus Domini, vsus fuisset vocis instrumentis, vt verba efformaret, & dæmoniaci phanatici, & energumènici loquuntur, sine eo quòd ea quæ proferunt intelligant, tanquam dæmonis instrumenta, & organa. Loquutus est enim dæmon multoties per animata, & inanimata plurima, idolis, statuis, imaginibus, animantibus, loquutus est in serpente, cùm apud Gentes, & apud nos adhuc. Ifigonius Cithiènsis in Rhodo insula Taurum Iouis appellatum, humani sermonis expertem non fuisse docet, Homerus Achillis equum indita à Iunone loquendi facultate sibi mortem prænuñciasse refert; Porphyrius fluuium salutasse Pythagoram; Xenocrates domi serpentem habuit, à quo respòsa accipiebat, refert Suidas. Arabes diuinabant draconis corde aut epate in cibo assumpto. Volaterranus narrat lib. 13. cap. 4. In Epiro templo Apollinis draco colebatur, cui auspicia consulentes cibum proiciebant, quem si ederet, felicia, si negligeret, dita portendere putabant auguria. Alexander lib. 1. cap. 19. Quibus & aliis vsus est Dæmon, lubrica reddens respòsa & dubia, vt deciperet mortales idololatria & cultu fictorum numinum, vt à vero Deo homines auerterentur. Est illi mos respondendi lubricè & ambiguè, vt mendacium si possit, effugiat Dæmon, ne suæ dignitati videatur derogare. Sic celebratissimum extat respòsum illud Pyrrhi Epirotarum regis Æacida consulentis de bello & victoria Romanorum, cui dixit Pithius ille dæmon: Aio te Æacida Romanos vincere posse, quod tam victum iri, quàm victorem potest intelligi aio te Æacida Romanos vincere posse, & aio Romanos te vincere posse Æacida, vt sèsum possint reddere dicta amphibium. Concesso tamen vero serpente, veròque animanti, & Dæmonis vsus arte & cautela
in

in eodem ; de forma, & specie illius varia sensere & diffidentia antiqui plurima. Vincentius in suo speculo naturali, magister historię scholasticę Geneseos cap. 21. Carthusianus hoc loco, & Beda, Bonaventura 2. sententiarum distinctione 21. Petrus Comestor sibi suadent serpentem hunc fuisse illum, quem vocat Vincentius Draconcalopedes, pulcherrimum forma, vultu, & facie virginica, feminei vultus, ea præfulgens tergi aurati varietate, & squamarum fulgoribus, crista aurata, variis distincta coloribus, Iridis instar, vt mirabili varietate, venustate, nitore bellissimi animantis, facile in admirationem trahat inspectantes, detineatque nimis, vt nullo modo exhorrescerent pulcherrimum animal, eumque serpentem celsum, & erectum progredi, gradiri que, pedestremque esse, non supra pectus, pedibus imò, motu inniti recenseret, qui tanta, summâque eius pulchritudine Enam allexit, traxitque ad se, admiratione, & obstupore. Quibus videntur dicta nobis de vulgari angue infici, sententięque de colubro communi retardari: eum tamen hæc non cohæreant cum his quę dicuntur Geneseos 1. & 2. cap. Initio enim vniuersi nil monstruosum, aut deforme erat, vt hoc genus animantis depingitur ; dicitur enim ibidem, *vidit Deus cuncta quę fecerat, & erat valde bona*, non deformia, turpia, inconcinna: vitium enim eo tempore, non naturę, quę nondum quicquam condiderat, imò ipsi Deo adscriberetur, Sirenes esse, Faunos, & Satyros, Minotauros, monstraque alia scelesti concubitu orta, scimus omnes in humana natura, refert Augustinus de ciuitate Dei, Antonius lib. 2. vitę Patrum, Iulius Obsequens, Isidorus, & alij. At monstra eo tempore quo cuncta erant perfectissima contigisse, stare nequit, nec pictorū inscitia

tia aliquorum, qui serpentem virginæ formæ, fæmineique vultus depingunt, quicquam suadet, cum doctiores nobiscum sentiant, & vulgarem nostram anguem obumbrent. Nec qui Basiliscum, aut Scytalem fuisse opinantur, falluntur minùs, cum Basiliscus, & Scytalis non sint callidissimæ naturæ, versutæ & fallacis, imò Scytalis simplicissimum adeò animal est, torpidum, cæcutiens, iners, vt media hyeme, contra ac genus omnne serpentium, exuias, & le-

12 nectam deponat, onustus æstate exuiis molestissimis, quorum siccatate sic vrgetur siti, vt partim eo, partim tardissimo motu quem sortitur natura, ignaui & deside, ingentissimâ siti cruciatus, cum non possit peruenire ad aquas æstate media semimortuus uiuat, & quasi vita defunctus, quo tempore excandescunt, furiant serpentes omnes, nilque tardum, aut ignauium natura fert, odit fœniculæ contrà, ac serpentes omnes, qui visum acuiunt eiusdem confictu, ad cuius radicem nudatur spoliij veteris, quasi iteram renati nouo lumine & ortu; visum eius frictu recuperantes, vt docuit Aristoteles 8. de historia cap. 17. Plinius lib. 19. c. 19. Dioscorides, Ælianus, Lucanus imò sic cecinit lib. 9. *Et Scytale sparsis etiam nunc sibi pruinis, Exuias postura suas.* Nicander in thetiacis hæc: *Linguit cum lustra, aut fissam fragmine petram. Per nouo, quando tellus vasta agrona pandit. Serpentum ut nunquam carpit fœnicula vorando, Dum speliosa noue exaltet splendore iuuenta, Sed requiescit iners môtus radice sepulta. Somno pressa graui tenuiq; vligine terra. Pasta suum nunquam potuit viuere molestam. Quin & si, vt Solinus tetulit capite 30. Polihistoriæ tergum huius animantis varium sit, & præfulgeat squamis æstu fulgētibus non idèd serpens qui seduxit Euam erit iudicandus, cum ineptissimæ naturæ & vœcordis sit, fatuz, &*

stolidæ; serpens verò, qui Eam seduxit, callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus; callidior, non solum, quòd ibi Dæmon occuleretur, sed natura & moribus animantis, cuius est summa versuties & calliditas, vt nostro communi angui insunt, & infrà, capite de prudentia serpentis elucescet. Quibus præsidiiis & Basiliscus esse nequibit, qui & si sit veneno deterior omni animantium natura, moribus ignauus est, socors, iners, nullius astutiæ, aut artis, vt infrà proprio capite de Basilisco dicetur; cùm nec ille super pectus modo gradiatur, aut reptet, tum hebetis & tardæ naturæ sit, torpidus motu, solum veneni potentia lethalis & mortiferus, aspectu adhuc venenato & terro, sola præsentia, cùm serpens ille nec Eam, nec Adamum læserit colloquutione post innocentis statum lapsum & ruinam lugubrem, aut offenderit aliquo, eo monstrato, illo serpente coram ipsis adstanti. 3. illò c. Serpentis ergo sese induit forma acerrimus ille aduersarius Dei & hominum, quo minùs pertimescet Eua lubricum, & oblectans animal ioculare, & leue maximè puellarum amasium, cuius ea est conditio & natura, vt puellarum amore flagret, æstuet, easque ardentissimè depercat, impatientissimèque redamet venustas & pulchras, tum vultus, & faciei præstantia allectus, formæque proceræ, tùm lactis odore captus, quod redolent vbera Virginum adhuc. Non minùs tepido tractus calore, rigidum animal, algens natura, & gelidum, quo deperit virgines & puellas mollitiæ, & placido caloris sensu, illisque blanditur quàm maximè lubricus, & facilis, eas plicat mille nodis, variis tenet amplexibus, voluitur, & circumvoluitur, & inter vbera (norunt fœminæ) quiescit placidus. Quiescere inter vbera maximè norunt rustici iuuenes, & puellæ fotu

caloris & lactei succi spiritatu in omnibus aliquo qui vbera sustinent, docuit *Ælianus* lib. 8. c. 10. *Rhodiginus Cælius* lib. 25. & 29. *Eghemō* in *Dardinicis* verbis, & *Plutarchus* referunt, *Herodis* tempore serpentem fuisse magnitudine insignem notum vasta, & ingenti mole corporis, amâsum puellæ cuiusdam pulcherrimæ *Hebrææ*, à qua vnquâ nec latum discedebat vnguem, perditissimus ille, hanc mille nodis plicabat, modis sollicitabat mille, quam cum trâsferrent aliò, vt molestissimi animantis importuna vitaret commercia, agrè adeo tulisse zelotypia oppressum, macie, & suspiriis consumptum serpentem parum vt defuisset, quin vitam præfunderet, milies repetito cubili ad domus limina profenses, quam tamen vt primò inuenit, cauda verberauit, oculis quasi dolorem proderet, simul lingua, & ore, manus elingebat, quasi absentia commissa pœnas luere vellet, deceptus amator. Animanti ergo est vsus *Dæmon* aptissimo fraudibus, deliciis fœminis habito. blandienti & ioculari, nec enim in statu illo felicissimo vitæ, motus aut veneni terti periculum erat, quo effugeret serpentis commercia, alioqui iocularis anguis, leuis, & placidi, secuta, & libera *Eua* nocumêti & mortis, quibus si modo careret serpens, securusque existeret, nō implacidum esset animâs, aut deliciosum parum, lubricitate volubili & ioculari natura, facili & leui ludicris plena, nec odio haberetur ludicrum animal, voluptati imò; quibus non exhorruit serpentem illa, sed excepit amicè, notum antea iocis, illecebris, bis & iterum illi blanditum, preparato priùs dolo, & fallacia dæmonis, cui loqui, an secus datum esset, nondum cognouerat, breuissimo temporis spatio, commorata paradisum, neque id longa experientia didicerat, vt resipisceret, & calleret, an
 imagina

imaginationes brutorum formatis vocibus exprimerentur, quò non exhorruit loquutorem serpentem, & dicacem, vt nec si plitracum, turdum, aut picam loqui audiuiſſet, quæ modo cõformant voces, articulantur, & proferunt animantia plurima, quorum non exhorreſcimus. Quando enim adducta ſunt animantia ad Adamum, vt iuxta naturas eorundem nomina imponeret, nondum erat creata Eua, vt ſcire poſſet, loquutionem naturalem eſſe ſerpenti, aut econtia, vt patet Geneſeos ſecundo. Quò credere potuit, præditum fuiſſe ſerpentem naturali loquela, vt notant Magiſter in ſecundo diſtinctione 21. & Toſtatus ſuper 14. caput Geneſeos, quæſtione 457. & Rupertus hoc loco, Cyrillus, Auguſtinus, & alij Patres. Et ſi enim ſummè perfectã mulier eo in ſtatu extiterit quantum ad œconomiam, corporiſque & animæ dotes, & perfectiones, imperfectiorem verò Adamo extitiſſe omnes ſentiunt, adhuc eo in ſtatu innocentia. Nec decebat Eux cognitio, & notitia proprietatum vniuerſæ naturæ, vt capiti Adamo; dedecebant imò hæc fœminæ, & mulieri, quò etſi in eo fœliciffimo ſtatu nulla ignorantia illi potuerit adefſe diſpoſitionis præuæ, quæ oritur ſolum ex natura corrupta, tamen negationis & abſentia eorum, quæ poſtea à capite Adamo (quod ordo exigebat) diſcere tenebatur, ignorantiam habuit, vt ij Patres de hac ignorantia ſermonem inſtituentes fatentur ad fuiſſe, quo dupliciter fuiſſe conſtat, primò credita hæc inefſe naturæ animantis, ſecundò cum acquieſcit eius promiſſis, nunquam rata, nec ſuſpicata, dæmonem eo contineri, vſque dum execrationem & maledictionem à Deo ſerpenti illatam exaudiuit; tunc enim reſipuit, excitata de malitia & fraude dæmonis, in ſerpenti latenti; ſic verò eſt

vlus dæmon instrumentis vocis animantis, vt ferebant illa, vt erant apta efformare verba, susurro quodam & voce summissa animantis bilinguis, Ecclesiastici 28. *susurro, & bilinguis maledictus est, vt est incelsus serpens, Geneleos 3.*

*De arboribus & loci parte qua est serpens
Hauam aggressus.*

CAPUT VII.

Geneleos 2. sic dicitur. *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradysum voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum: praecepitque ei, dicens; ex omni ligno paradysi comede: De ligno autem scientia boni & mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. Geneleos 3. capite sic. Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terra, qua fecera Dominus Deus: Qui dixit ad mulierem; Cur praecepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradisi? Cui respondit mulier: de fructu lignorum qua sunt in paradiso vescimur; de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi praecepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Dicit autem serpens ad mulierem: nequaquam morte moriemini. Condidit Deus inter pulcherrimas reliquas proficuas, & vtilis paradisi arbores, ligna duo, cum mirabilia aspectu, illustrata virtutibus, tum praestantia dotibus & admiranda operibus; lignum vitae scientiae boni, malique lignum. Cum enim reliquis frugiferis salutaribusque plantis refarciret homo, quod humidi naturalis, & insiti, effluxu continuo euanescebat, actione caloris ingentis in substantiam hupudam, natura frigidiorum,*

gidjorem ignea substantia nostra natiua, & insita, quæ alterat continuò humidam illi vicinam potentia ipsa, tum cùm alimento vreretur ille, vt spiritus vitales, animales, naturalesque facilè propria natura dissipabiles, necessarios aded ad vitæ omnia munia exercenda reponerentur ex alimento; ligno vitæ, reliquisque omnibus vtebatur plantis, esu communi, vt substantia nostra resarciretur subitò evanescens, & cùm calor postea innatus natiuus remittatur opere, repassione, & motu alimenti; per initia contrarij fuit opus ligno, energiz & actionis tantæ, vt quantò agendo hebetaretur, acueretur illo esu fructus ligni vitæ ad tempus suscepto, cuius erat illa natura, effectus ille, vt temperiem nobis innatam & naturalem restitueret, talem qualem accepimus ab initio primo ortu, non contenta arbor hæc communi aliarum humidi exsoluti repositione sola natura vivificam, Hebræis dictum virarum lignum, seu vitæ, quòd Adamo, & posteris concessum esset vitarum eorum ingens remedium; tum quòd iam iam vita prima quasi in mortem protendente dessectenteue à perfectione de vita prima, iterum alia denuò hoc ipso ligno substitueretur, quo vitarum lignum dictum esse patet, hocque medias paradisi obrinuisse Scriptura refert, quòd & si homini immortalitatem non impertiret, tamen in longissimum tempus vitam porrigeret, vt per vices sumptum, longissima frueretur ætate, etsi nõ æterna, solo esu ligni illius, neque eo homo immortalis extitisset, sed dono & gratia liberalissimi conditoris hæc illi ex dono elargientis, illo felicissimo statu vsus, ligno suscepto per vices; neq; enim corruptibile & virtute finitum, ultra terminos suæ perfectionis du-

rationem æternam posset moliri incorruptibileſve effectus, natura enim & formæ ratione virtutem hanc & robur ſolùm obtinebat. Quæ arbor & vna erat in medio paradifi conſita, & ſingularis adeo, vt neque intra paradifum, neque extrà altera ei conſiſteret ſimilis. Non extrà, quòd iam homo de hac poſſet ſine eo quòd aditus ad paradifum pateret, ſuſcipere, immortalitatemque conſequi dictam ſuperiùs, quò non cuſtodiretur intrò angelo vigili, non intrà, nam iam hæc non in medio paradifi exiſtiſſet, cùm eſſet lignum vitæ, & alibi. Hæc vera Dei hiſtoria, gentium traditionibus, idololatria, & apoſtaſia, ad gentes peruenit corrupta, & obumbrata quadam effigie, vt modò nomine *neſtaris* & *ambroſie* antiqui de hac arbore fabularentur, apud Deos fuiſſe alimentum vitæ rati, quò immortalitatem, æternamque durationem cauſaret, tum à Poëtis celebrata herba illa, *nepenthes* dicta, in omnè adimendo dolorem & luctum, vnica & celebris, & *moly* herba ab Homero laudatiſſima quæ reuocabat homines in iuuetutem priſtinam, cuius vires Plinius lib. 25. cap. 4. enehit ad ſidera, & illud Homeri, Heben Iunonis filiam, quæ vox iuuentutem ſignificat apud Græcos, *Ambroſiam* miniſtrare Dīs, in menſa Iouis, quòd Heben ſignificare permutata hiſtoria, cunctorum hominum matrem, vxorem Adami datur intelligi, nomine Hebe, tractum ab Eva, quæ viro ſuo ambroſiam illam ſuſceptam de ligno vitæ, multoties obtulit in delitiis dum paradifum commorabantur, non ſecus ac Deifera virgo de ligno vitæ crucis noſtræ, taluris fructum obtulit, vt famem iuſtitæ æterni Patris ſatiaret fruſtu oblatro, mater cunctorum hominum in ſecunda hominis formatione, cuius vitæ ligni fructus hominem immor

immortalem & æternum constituunt, non solum ad longissimum tempus, sed verè æternum & sine fine.

Lignum verò aliud quod non secùs ac alterum, 129
 medias paradisi obtinebat, scientiæ boni & mali erat, consitum in excellentiori amœniori, totius loci voluptatis parte, Deo dicatum, additum, sacrum, vetitum homini, & interdictum, vt esset homo ordinatus, Deo obediens, subditus illi, in maius vt cederent in bonum, ad iustitiam reputatis, & vt Deo ordinaretur factori suo principio, & fini. Quæ ratio & 130
 dispositio iustitiæ vniuersi videbatur exigere, vt infallibili gubernaretur homo principio æterno, immutabili, obediensque manu Dei duceretur, venerareturque summum sui conditorem illique obedi-
 ret, iussis obtemperaret, legis impostæ decreto, præcepto, assuefactus obedire, vt in his subderetur, in aliis veritatis auctori, non sibi fidens, nec plus cupiens sapere quàm oportet, ne auidus scientiæ effrenatæ, quasi Deum esse tentaret, vt illis Genesios 3. obtulit serpens verbis illis, *eritis sicut Dei, scientes bonum & malum*, concupisceretque. Quæ si obseruasset homo, non sibi mortem ruinam & lapsum parasset, asciuisset. Hinc Deus lignum interdixit in bonum hominis, vt illi maius impenderet præmium, & augmentum gloriæ, vt obediret ignorans homo, vt homo esset, & Deus esset homini Deus, vt gubernaretur, dirigeretur ille, vt mereretur tandem, vt gloria & honore dignus foret, in honorem hominis, vt Deo ipso frueretur, æterno immutabili, quasi iure, & actione in Deum, felicitate fungeretur, & præmio; quasi petere mercedem posset, non solum accipere datum, vt non reciperet citra meritum liberrimus homo, & natura, & conditione, quo summa sapientia,

misericordia summa, interdixit arborem paradisi
 mediam. Voluit hominem obedire præcepto tan-
 dem, ut quasi vinculo obligationis teneretur ipse
 (ô summa bonitas) ut maiora bona elargiatur; quæ
 sua sunt, reputat nostra, obedientiam expetit, ex-
 petiit à primis patentibus, ut nobis cæli compe-
 rat ius & actio; obedientiam antè virtutes reli-
 quas voluit priùs, quod corde paratior sit omni-
 bus, qui obedit virtutibus reliquis. Quo arbo-
 rem quæ in medio & corde paradisi erat, petiit,
 quæ non secus ac altera vita dicta, singularem
 exitisse, nulli alteri naturæ similem, eo intelli-
 gitur, quod fuerint naturæ adeo mirabilis, mirifi-
 cæ, præclaræ, eis celebratæ nominibus, virtutibus,
 & effectibus; quibus nunquam aliæ in natura fuere
 encomiis & laudibus illustres, adeoq; celebres, quæ
 ob singularem, & indiuiduâ naturâ medias paradisi
 tantùm obtinuisse Scriptura refert, ibique solum
 confitas, & non alio; tantùm de vna quaque sermo-
 nem iniens præcipitè quòd si aliæ extitissent natu-
 ræ eiusdem, non traheretur nouitate fructus Eua, ani-
 da degustâdi fructus pulcherrimos, ignotòs, & inex-
 pertos, quorum nouitas exæcuiit quàm maximè ap-
 petitum, eius sūma pulchritudine perspecta, illo so-
 131 lum vetito, quod medias paradisi tenebat. Quod
 verò dicitur Canticorum 8. *Sub arbore malo suscitauit
 te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.* ad
 arborem crucis Christi, quod etiam dictum refero,
 sub qua suscitati sumus, iterum Christi potentia re-
 nati. Dum enim dicitur eo loci, *sub arbore ma-
 lo suscitauit te*, non quòd sub malo arbore in spe-
 cie dicto, vulgò pomum, hominem suscitaret,
 intelligendum venit. Dicitur imò arbor malus in
 genere

genere omnis fructus afferens, ferensque poma quæuis. Si verò malus extitit arbor illa, dissidens aded & diuersa fuit ab omni specie mali nostra, quantum egregiæ dotes, virtutes, & excellētis eiusdem manifestant. Ecti enim malus, fructus omnes, arborémq; amplexetur, at absolutè dictus & sine addito, pro arbore illa quæ poma affert, supponit cõmuniter: nam dum fructus aliarum arborum significat, vel arbores alias, non tantùm malus, sed punicus malus, pyrus malus, malus granatus pro arboribus. Pro fructibus verò malum punicum, malum pyrum, malum granatum appellatur, & non solùm malus, aut malum, quasi arbor illa malus fuerit, cùm absolutè de malo, eo loci. Canticorum, de malo contineantur verba. His ¹³² conditionibus malus intelligendus erit, non vulgaris ex nostris; quòd si de hoc intelligatur huius loci sensus. *sub malo scilicèt suscitauit te, ubi est corrupta mater tua & genetrix tua*, refero ad verba illa quibus sumus suscitati, & spe pleni, Geneseos 3. semel scelere commisso, quibus dicitur, *ipsa conteret caput tuum* de virgine Deipara, aut *ipse*, vt habet alia litera, de Christo, quæ veniunt intelligenda, quòd semel mortui & eodem die qua pomum degustauimus (summa Dei bonitas) suscitati sumus spe Christi venturi sub eadem arbore, qua delictum commisimus, is ipse conteret, aut ipsa per ipsum caput tuum. Dicta est verò arbor hæc, arbor sciētis boni & mali, cùm sciētia veri habitus sit, & error falsi intellectus, voluntas verò boni vel mali, & non scientia, quòd ad fructus eius notitiam & cognitionem in abstinentia bonum, in gula malum fuissent experturi, cùm hominem Deus reliquisset in manu consilij sui, quo primo arborem sciētis boni & mali vocitarunt,

quòd hæc in esu illius continerentur, & quasi ex hac arbore penderent abstinentiæ fructus & bonum, scientiæque & notitia, & experientia illius, malum & fructus Gulæ viciosi, eorúmque cognitio; tum boni & mali, intelligentiæ & notitiæ lignum erat, mali commissi, patrati, inquam sceleris, malorúmque & reatus culpæ, pœnæ, ruinæ, & lapsus gratiæ, & rectitudinis, malique adepti, iniustitiæ & deformitatis; tum boni amissi super naturalis, & naturæ status integri, & excelsi, & vltra, ad spiritum arbor scientiæ, & experimentis cognitionis mali, peccati, ruinæ, & lapsus, & boni cognitionis, amoris immensi, misericordiæ, benignitatis, pietatisque summæ nostri conditoris, quibus homo ipse Deus factus est, & mortem nostram moriendo destruxit, quæ occasione eius vetitæ arboris bonum cognouimus, Deum hominem factum, & tanquam vnum ex nobis. Nam & si arbore illa malum nostræ miseræ nouimus, bonum omni bono maius sumus experti, quo est arbor scientiæ boni & mali appellata. Vnde Augustinus felicem vocauit culpam hanc, cuius occasione cognouimus hominem Deum.

133 que hominem natum pro nobis. Quantum verò ad historiam sensum spectat, est homini interdicta arbor hæc, dicebaturque arbor scientiæ boni & mali, quòd huius ea esset natura, temperies eius fructus ligni illa, vt vi & temperamento sibi innato & proprio sensum & appetitum exacerueret nimis, & intenderet, ex parte corporis dispositione facta, eius virtute natia, adeo vt passiones crescerent, & excitarentur in appetitu sensuum stimulo, eo incremento, vt homo adhuc in statu innocentie ante omnem culpæ reatum vehementissimè his ageretur & commoueretur, quæ etsi non sufficerent rationem absor

absorbere aut obscurate, tunc tamen plus multo omnibus aliis quæ ex parte corporis hominem instigarent, hæc illum afficerent. Nam & si primum peccatum superbiæ fuerit nostrorum parentum, tamen potuit & aliud esse ex malitia in voluntate circa obiectum aliquod appetitus, etsi non ex affectu passionum sensus, ut eo concitato motu ex parte appetitus posset, si non vi passionum eo statu rationi obtemperantium, malitia tamen voluntatis, rationalisque appetitus defectu, deficere, deformisque actus edere homo liberrimus natura, & sui consilij, ex sensibus arrepta occasione, superbia elatus, ut cecidit Eva ex aspectu ligni vehementer instigata, ut deficeret & superbiret: eo enim tempore adhuc passionum aliarum aliis magis hominem excitabant, quod serpens in ligno hominem aggreditur visu pulcherrimo, & ad vescendum suavi, ut dicitur eo loci. Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile. Quibus constat, eo in statu passionum fuisse boni saltem, alias aliis potentiores, & si omnibus præveniret ratio propter vim originalis iustitiæ, affectus tamen homo, & si non illis deficere posset, posset malitia rueret & labascere. Quod ergo passionum quæ excitabantur fructu huius ligni, difficiles sedati, & coniectu, nimisque potentes hominem non afficerent, ut malitia rueret, ex vitiosa propensione voluntatis, lignum illud interdixit Deus, & ut obediret homo, obtemperaretque summo illius conditori; præcepto obedientiæ homini salutare, ut Deo subderetur, solùmque illi vero & bono fidem præstaret, & non minùs, ut appetitus affectus non sic alterarent hominem, ut disturbaretur malitia saltem; sunt enim modo in natura alimenta plurima, quorum hæc venerem excitant, illa iras, ebrietas

134

135

tem alia, amentiam plurima, ignauiam, odium, & eiusmodi reliqua corporeo apparatus. Omitto lapides, & gemmas, quæ gestata in varios inclinant affectus, & cæli stemmata, syderumque vites. Scimus, cantharidas sic ad venerem instigare, vt non solum semen vniuersum quod continet, breui temporis spatio eiaculetur animans, imò & sanguinem viuidum prurigine & scalptu, docuit Arist. 5. de historia animalium c. 19. Galenus 11. simplicium, à quo Plinius & reliqui, Scincos quantæ sint potentia ad inducendû appetitum libidinis sensere frigidi, & impotentes viri, qui horum adminiculo potentissimè venerem explent, omnium medicorum consensu. 5. de simplicium, & 11. retulit Galenus, à quo omnes postea susceperunt. Sensus auferre plurima, & intellectiõnem, impedito sensu, ebrii edocent, vini potu nimio, humorum quantitas & qualitas, narcotica Græcis dicta medicamina, quibus vrimus in vehemèntissimis doloribus, vt sensu ablato dolor cesset, cognitiõque molestantis obiecti. Obiitico saryriones & vulbosa omnia, quæ furere faciunt animantia, lasciuia & luxuria. Sunt ligna plurima & arbores, quorum vsu animantia rurgent venere, vt pinorum nuclei, vnedones, & arbuti fructus, aliaque pleraque, quæ sic excitant appetitum, vt vel rationem absorbent, vel sic instigent, vt summa cum difficultate superentur, quibus, si vt decet, vrimus, moderato vsu corpus viuificant, viuidum reddunt, & perficiunt, sedùs, distemperant, distrahunt, & lædunt quàm maximè, vt furis agatur miserimè animans, vel obstupescat ligatis sensibus, & rationis conuicta, vt non secùs ac pondus iners decidat, & persistat. Sic arborè scientia boni, & mali veruit homini Deus, quòd passiones efficiens &

iudo

indomitas excieret, quibus homo summa cum difficultate obistere posset, ne ratio affectaretur sic, ut malitia saltem posset ruere, instigatus ingentissimo appetitus stimulo. Nec arborem hanc prohibitam reor homini perpetuò, sed ad tempus, & ex intervallis; nam cum omnia creata sint corporalia in hominum usus; subiecit enim omnia pedibus eius, quis dubitat, etiam homini usum huius arboris concedendum, dum opus esset, quæ illi interdicebatur quando opus non erat? Ad tempus enim concessus usus, ut quando opus esset, totum vivificaret, sensusque exaceret ex repassione alimentis labascentes, hebetes, continuæque actione innati calidi, quo & humidum exolvitur insitum in operibus animæ alentis, & sensuum organa labascunt; cum utilissima esset eius fructus ingestio, ut sensus vivaces & perspicaces essent. hoc enim lignum partem sensitivam vivificabat, & perficiebat, non secus ac lignum vitæ vegetativam, ut utrisque ratio perficeretur, depuratis spiritibus animalibus quibus fit sensus, & motus, visus, & alii, con creatis & productis, quibus actiones sensuum exercebantur, non secus ac lignum vitæ vitales spiritus refarciebat, & naturales vivacissimos procreabat, cordis, & iecoris, partiumque omnium integritatis nostræ naturæ. Sic lignum scientiæ boni & mali animales spiritus in capite cumulabat, perficiebat, à quo sensus & motus est, quo serpens promisit Eux solùm cognitionis effectus, degustata arbore; dixit enim: *Eritis sicut Dei scientes bonum & malum.* Tum effectus cognitionis sensuum effecisse narrat Scriptura sacra cibum illum, dum dicitur, & *aperti sum oculi eorum, cognoveruntque se esse nudos*, pulchrâque cognitionem oculis afferre illius arboris specimen notitiâ

visibili illustris, Genesios 3. est videre. Tum dictum erat scientiæ boni, & mali; nam moderato & debito usu conditionibus dictis, exacuebat sic sensus, perficiebat, leuabat, vt rationi subministrarent, perfectè aded inservirent, vt esset lignum scientiæ boni; nam perfecta ratio, vera cognitio, sensuum adminiculo, perfectione & præstantia fructus, scientia hæc & cognitio causa erat boni, voluntatis perfecti & optimi, quo lignum erat scientiæ boni, & lignum ex opposito mali, per contrarium; sicque lignum scientiæ boni & mali; etsi scientia veri aut falsi appellari debeat, voluntas verò boni aut mali solius. Causaliter enim erat scientiæ dicto modo causa, esus ille & scientia causa boni & mali voluntatis, proponens finem, efficienterque illam mouens & agrans. Tum lignum scientiæ boni & mali, boni amissi, gratiæ originalis, iustitiæ rectitudinis debuit. Adamo & posteritati: mali commissi culpæ & pœnæ, quæ nondum illis fuerant experientia cognita, vsque ad ligni esum, sed sola speculatione. Quæ omnia sensuum aciem & rationis excessum, ex sensuum adminiculo facillè ostendunt. Deus ergo ad tempus prohibuit hanc arborem in bonum hominum, cum, vt obedientia illorum ad iustitiam reputaretur, præmiûmque maius impenderet ex his, tum ne passionibus ex appetitu eius esu concitatis fluctuaret, ne malitia deficeret, & ultra, ne corporis temperies disturbaretur, alteraturque natura, ligni esu fructûque suscepto, quando
 137 opus non esset. Neque enim Deus arborem hanc seruit, vt superflua & superuacanea esset, aut quòd sibi esset utilis, Angelisue natura spiritalibus, fructûsque corporeus; aut vt animantia fruerentur eorum quæ ab hominibus custodiebat, præcepto & lege, sed in
 bonum

bonum hominis, hæc arbor verita, & confita est, & in eius vsus disseminata, & condita. Cui enim alteri præterquam homini eius fructus concèdi possent, corporiei alioqui & materiales, an illius fructus nulli proficui & vtilis extitissent superuacui, imò & nullius vsus; an terræ committerentur, vt putrescerent sine fine alio, an æterno tempore; eadem arbore inutiliter seruarentur, & penderent corruptibilia quæ erant omnia; nõnque potiùs in seruitium hominis rationabiliùs multò erogarentur? Aliàs cur crearentur fructus & alimentum, si homini nõn possent esse ex vsu, cum tamen re vera suauissimum alimentum fuisse Scriptura testetur, nimisque delectabile, & aspectu pulcherrimum inter omnes fructus quos condiderat Deus, Arborem quæ in medio, in corde paradisi, erat, petiuit Deus. Est cor Dei ex lege, cor enim & vitam impertitur toti, in eo residet primò; est cor per vitam tale. Est eius opus, vitam spiritum relegari toti, & motu continuo flammulam caloris nasci ventilare, ne fulginibus quæ continua nutritione leuantur, obruatur; expurgare pulsu; est fons vitæ, caloris origo, viuit primò, & vltimò moritur. 3. de partibus c. 3. 2. de generatione animalium cap. 4. 2. 2. de anim. c. 2. Vita ergo est cordi esse, alias æquiuocè est cor: est vita viventibus esse, docuit Arist. 2. de anim. Christus est vita Deus, Ioannis 14. *Ego sum via, veritas, & vita*; quo creat spiritum cor. ad Romanos 8. *Lex enim spiritus vita in Christo Iesu.* & 10. *Christus est finis legis*, est cor Dei, est Christi, vt est animæ subiectum quod viuit anima & vita, à qua habet esse, subsistere & viuere. Cor ergo est Dei solius. Expetiuit ideo lignum mediij paradisi, quia cor petiit, postulauit Psalmo 36. *Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium; lex Dei eius*

138

in corde ipsius, &c. 16. Effundite coram illo corda vestra. Hæc sola petit Deus lege, iure & actione dominij: usum habemus eorum quæ accepimus, dominium Deus. Imò hoc voluit Pythagoricum illud celebratissimum symbolum (*cor ne edas.*) Nam Dei est. Est cor insulsum ex se, insipidum natura, animati, inutilèque adeo, emortuum, quantum viuum utile: succos generat nutritioni ineptos, melancholicos, erudos, ægrè superabiles, docet Galenus 1. de temperamentis cap. 4. 2. de alimentorum facultatibus cap. 5. Si ergo solum viuum est utile, soli Deo est placitum cor, nam ut dicitur 1. Reg. 2. cap. *Dominus viuificat & mortificat*, ipse solus viuificat cor vtile, còtque reddit. Hinc est lignum vetitum quod videre, examinare, præuidere licebat, non in vsus relegare humanos, vsque dum homini concessum fuisset. Imò suspicor, postea amplissima edendi licentia funderentur illi, ut licuisset si primo obedirent præcepto, & paterent maiores nostri edicto imposito. Creauit enim omnia in vsus hominum; at quando opus esset, quò Psalmo 8. *omnia subiiecisti sub pedibus eius.*

De serpentis, & Eue dialogismo.

C A P U T V I I I.

GENESEOS 3. cap. sic dicitur; *Sed & serpens eruditior cunctis animantibus terra, qua fecerat Dominus Deus: qui dixit ad mulierem; Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis ex omni ligno paradisi? Cui respondit mulier; De fructu lignorum qua sunt in paradisi vescimur, de fructu vero ligni quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederimus, & ne tangeremus illud, ne*
feriè

fortè moriamur, dixit autem serpens ad mulierem; nequaquam morte morieturini. Dæmon Dei & hominum inimicus acerrimus, serpens vniuersæ naturæ animantium versutum, callidissimum animal dæmonis aptissimum instrumentum, & organum, hominem inuasere; seduxit serpens cunctorum hominum matrem Euam, decepit dæmon abditus, & in serpente occultus: Moses eo loci Geneleos memorat, historiam referens Genesis de orbis vniuersique productione, qui cùm rei gestæ officio scriptoris fungatur, historicèque obstupenda Dei opera narret, hominis creationem, sælicitatem, lapsum, & non interpretis, sed historici agat personam, eo loci gesta qualia fuere commemorat, nullo facto de dæmone sermone in serpente latenti: Ioannes verò Apocalypsis 12. & 20. c. citatis, cum non solum sit scriptor actorum Dei, sed interpret simul abditarum rerum, exposuit serpentis nomen, & instrumentum dæmonis, per causam principalem eiusdem, quò dixit eo loci, *Angelus apprehendit serpentem antiquum, qui est diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per annos mille, id est, vixit Christus serpentem in æternum. mille enim æternitatem notat in sacris literis & absolutionem temporis, 12. verò capite, proiectus est serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Sathanas in terram, & Angeli eius cum eo. quò dicitur Geneleos 2. super peltus tuum gradieris, & terram comedes omnibus diebus vita tua: hoc enim est quò Ioannes dixit, & proiectus est in terram. Serpens ergo hic primos homines Euam & Adamum seduxit, decepitque miserè. Neque his obsistit Paulus 1. ad Timotheum cap. 2. vbi inquit, docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio, Adam enim primus formatus est, deinde Eua, &*

Adam non est seductus, mulier autem seducta in priuarica-
 140 tionem fuit, neque enim Paulus negat, Adamum fuisse
 deceptum, cum peccator omnis ignorans sit & de-
 ceptatur, dicit Augustinus, & grauiſſimis autoribus
 conſtet, Adamū promiſſis à ſerpente Euz ſtultè cre-
 didiſſe, fuiſſeque deceptum diuinæ ſimilitudinis &
 poteſtatis cupiditate accenſum, cū grauiſſimo men-
 tis errore, quò Epiphanius contra hæreſim 38. in-
 quit, *diabolus per mendacium decipit Euz & Adam, alia
 pro alijs ſupponens.* Augustinus Pſalmo 68. *rapuit primò
 ab Adamo ille ipſum qui ſeducit Adamum Sathanas ſer-
 pens.* Ignatius martyr in epiſtola ad Traſſianos, *per
 Euz ſeducit Adam patrem generis noſtri ſerpēs.* Lienæus
 lib. 3. aduerſus hæreſes. c. 35. *ſeducit ſum Adamus ſub
 occaſione immortalitatis.* Leo ſermone de natiuitate, &
 ſermone 4. Proſper in calce libri contra Caſſianum,
 Cyrillus, Ambroſius, & plurimi alij venerandi patres,
 deceptum fuiſſe Adamū teſtantur. Sed & ſi deceptus
 Adamus fuerit, non eſt à ſerpēte iniuſus ille, nec cum
 illo colloquutus, aut ab illo deceptus primò, ne-
 que enim auſus eſt ſerpens hominem aggredi, qui
 technas & argutias eiſdem cum ſolueret, tum con-
 ſtantiorem hominē conuincerent minùs. Eſt verò
 141 Euz aggressus ſciliorem, leuiorem ſexus fragi-
 litate, & imperfectione nature minùs perfectæ,
 & conſtantis. Pettinuit ergo demon inuadere
 hominem, eumque ſeducere expauit, quò non Ada-
 mum ſeducit, ſed Euz, & feminam, non virum,
 & ſi Adami error peccatum, & labes ſequenter ex
 iſs quæ demon Euz parauerat, originem tra-
 xerit, tanquam ex radice altili, & eius error ex
 Euz ſeductione ortus fuerit. Eſt enim Euz ſeducta
 fallaci ſerpente, falſis propoſitis, menticolofisque
 fa

fallendi animo pollicitis, quo seducta est, & verè seducens serpens fuit Euam, Adamus verò defecit, non argutiis, aut tricis, argumentifve fallacibus serpentis, aut Eux, sed precibus commotus, & blanditiis vxoris, vt de suauissimo sibi alimento sumeret; qui eius petitioni acquiescens, neglecto Dei præcepto, edit, & comedit, non seductus aliquo præterquam se, qui postea credidit, superbia elatus prius, dictis serpentis ab Eva relatis. Dicitur verò à serpente deceptus, & circumuentus, quòd ex ea conuentione & fraude mulier illum sollicitauit, vt eius dictis paretet, vt contextu sacre Scripturæ colligitur, quòd Aug. lib. 14. de ciuit. Dei, c. 11. & lib. 11. de Genesi ad litteram c. 31. sic inquit: *Quid ergo opus est plurimum? & sic credendo non sunt ambo decepti, peccando tamen ambo capti sunt, & diaboli laqueis implicati.* Hieronymus libro 1. contra Iovinianum, Chrysostronus homilia 9. in epist. ad Corinthios. Theophylactus, vt refert Occumenius, Chrysostronus & Hugo de Sancto Victore q. 16. in priorem Pauli epistolam ad Timotheum, Chrysostronus hoc loco, & alij sic videntur deplicate locum hunc, quæ ex sacro Scripturæ contextu colliguntur; dicitur Genesios 3. *Eccc Adamus factus est quasi vnus ex nobis.* Credidit ergo, sine Deo posse fieri Deo similem, superbiitque, non seductus vt Eva serpente fallaci, nec Eva fallendi animo & seducendi loquuta, sed precibus illius acquiescens, quæ crediderat illa, credidit postea superbia infectus, se sibi sufficere ratus, etsi præceptum violaret, superbiens, quòd illi interdicta sit arbor impedimentumq; placèdi vxori, tandè gula conuictus mollitiæ & illecebris, à nullo seductus

præterquam à se, assentiens iis quæ dixerat fœmina, deceptus, quia voluit, malitia. Adamum ergo & Euam insiliuit serpens, & subduxit primò. Euam adorsus, fœminam, calcaneum, appetitum, doctam minùs Euam, imperfectiorem, leuiorem, facilioremque subducta, sexus fragilitate, corporis constitutione imperfectiori, fragilioris naturæ, constantis minùs, muliebri impotentia, qua resistunt minùs, & faciliùs vincuntur affectibus concitatis, vt rueret caput Adamus, ratio, vitæque nutaret, inualidato calcaneo; infectoque veneno totum, quo est Euam aggressus primò argutè & captiosè illam sciscitatus, sophosticè tricens, commiserationis specie, quasi condolens de interdicto pulcherrimæ arboris; *Cur præcepit vobis Deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi?* Causam diuini præcepti, Deique placiti disquirat serpens ab Eua, à ratione naturali petit causam diuini præcepti; à fœmina impotentis, minùsque docta, ac si non sufficeret, Deum dixisse. Dupliciter enim dæmon exercet homines quantum ad fidem, & quantum ad mores. Quantum ad fidem, interrogacione facta, quo modo hæc fieri aut stare possunt? quantum ad mores & præcepta agendi, vel non agendi, cur hæc? quorsum? interrogacione Euam adoritur, misertus quasi serpens, vt eam obligaret sibi respõdere, quasi propter bonù illorum, & nullo sibi bono impèdenti, hanc susciperet curam, & quasi durum iudicaret præceptum, addidit, præcepit vobis, nõ contētus lege naturali, & obligationibus eiusdè mille, rû supernaturali fidei, spei, & charitatis, sed adhuc denuò addita positiua lege, vobis perfectissimis, & rationalis naturæ, ad imaginè & similitudinem Dei efformatis, quos ipse condidit naturæ libertimæ, vltra quàm bruta animantia ligat & stringit,

git, quibus omnia sũt libera; adstringit vos legibus, & accet denuð, impositis, vobisque solum positiua præcepta imposuit, cur ergo præcepit vobis, & cur præcepit? Nonne sat esset consulere, sine eo quodd vobis præcepisset, qui estis excellentissimæ naturæ, æternæ, & immortalis, Dij, quasi ad imaginem & similitudinẽ ipsius? *Præcepit vobis*, quasi abiectis, & humilibus, infimisque & ignotis, cum sitis liberi, & illustres ortu. Vobis, cur vobis præcepit, ne comederetis ex omni ligno paradisi, mori cur præcepit eo interdicto, cur mori liceat vobis, qui essetis immortales, si eo vesceremini? nam hæc præcepit, dum illa prohibuit, vt tandem de omni ligno paradisi non comedatis vita defuncti. Sequitur, *Deum*, Deus inquam liberalissimæ conditionis, magnificentissimæ naturæ, qui nullo eget, creauitque & possidet omnia, cuius est vniuersa natura, Deus cur vetuit lignum hoc, quod sibi nõ erat ex vsu, neque Angelis eius, quod facillẽ aded produxit solo velle, cur animantibus bestiis, & brutis nõ prohibuit, & ille Deus iustissimus alioqui vos solum ab hoc ligno absterruit, ne comederetis ex omni ligno paradisi, id factum puro, nã arbor hæc homines efficit Deos, immortales, sapientes, vt sibi cõsulant de bono & malo, sagaces, prudẽtes, scientia plenos, cognitione boni, prosecutionisque illius, & fugæ mali; quod cum prohibuit hanc arborem, id fuit vt mortales essetis, & tandem ne comederetis ex omni ligno paradisi vita defuncti, paradisi que illi solum superesset, solus paradisi dominus, sibi totum hunc pulcherrimum locum adscribens, quod huius ligni prohibitionem factam reor, ne comederetis ex omni ligno paradisi; tandem sum ne domini absoluti huius loci sitis, verita est vobis arbor vna, quæ Deo nullius vtilitatis est, sed solum

lùm vt vos seruos & subditos, non paradisi dominos cōstitueret; præceptum hoc impositū esse censeo; cur ergo vobis præcepit Deus, Deus qui eius conditionis, seueritatis, eius iustitiæ est, & rigoris, vt Angelos tanto vobis natura altiores & nobiliores, qui primos cœli gubernabant cardines, Luciferum illum creaturis omnibus natura pulchriorē, ob culpam vnā expuletit de cœlo, vt miserè apud inferos extorqueretur tormentis; præcepit fortasse, vt delinqueretis, & à præcepto deficiatis, vt durissimis pœnis cruciemini, & puniamini crudelissimè, eoque intricare vos vult, vt decidatis laqueos, retrāque tendit; cur non liberè vobis tradidit paradisum? ne sitis Dij, id factum nil mali si feceritis passuri: hæc serpens veneno plenus disquirit à fœmina, quam superbia, & animi elatione inflare tentat, dum dixit, vobis præcepit, cur id est, sine ratione præcepit vobis voluntariè nimis. quo verbo & emphasi inflatur Eua, & intumescit, sibi que per naturam deberi, similem esse Deo potentia agendi, semel adepta notitia scientiæ boni & mali, & absolute à lege & præcepto, subiectionēque alicuius. Elato animo regulare vult omnia Eua, & non regulari aliquò illa superbiens & arrogans sibi natura, quæ acciperet humilis, gratia & dono, liberalitateque summi conditoris. Subdixit serpens, *præcepit vobis Deus ne comederetis*, cùm fructus ille alimentum sit, vt vos scitis. i. infusa scientia, & notitia rerum, aspectu & modo, sitque salutare ad eo, & delectabile inter omnes fructus varios, & placidos totius paradisi; fructus enim & alimētū cū sit naturæ corporeæ, cui alteti maiori cum ratione impertietur, quā vobis perfectioribus natura inter omnia corporeæ, quibus præcepit ne comederitis, si enim præcepisset custodiam

diam arboris à brutis animantibus, & ne illud vastaretis, aut radicibus euelleretis, ne dilaceraretis, exueretisve à fructu, omnimodò spoliaretis ornatu & decore quibus insignitur, id iustum esset præceptum; sed cur præcepit, ne comederetis, & hoc vobis alioqui vtilissimum, vt notitia rerum ingeniti notitis, & recepistis ab Adamo, tum ne comederetis de omni ligno paradisi. Sophisticè feminam adoritur his. neque enim præceperat Deus illis de omni ligno ne ederent paradisi cum omnia reliqua tot, tanta variaque aded pulcherrima, vtilissima, & placida ligna illis esset elargitus, dixerat enim Deus quando præceptum imposuit, *ex omni ligno paradisi comedite, de ligno autem scientia boni & mali ne comedatis*; Omnia ergo illi concessit ligna, vno dempto, captosè satis & sophisticè nimis refert serpens quæ dixerat Deus. dixit ipse, de omni ligno paradisi vescemini vno de-¹⁴⁵pto scientiæ boni & mali, interdicitur vnum tantum hoc præcepto, liberè ex omnibus aliis facta copia, subticuit concessa serpens, permessa obricet, & oppositam contradictoriam ei assertioni quam Deus stabilierat, veram nititur demonstrare. Dixit Deus, de omni ligno comederis dempto vno, scientiæ boni & mali inquit ille, cur præcepit vobis ne comederetis ex omni ligno? quasi obliget vos ad duo impossibilia, vt edatis ex omni, & vt non edatis ex omni; arguties sophistica, quasi conditio exceptiua non restringat vniuersalem propositionem, sitque eis data licentia edendi ex omni ligno quod superest, illo dempto. Nam etsi vniuersalis oratio non sit, nec de omni, cuius singularis vna illa eadè non cõtinetur, tamè imposita particula exceptiua, autè aut præterquam; de omni quæ superest, oratio integra est; Dixit, paradisi, cum hortus ille deliciarum in

bonum hominis conditus esset ab initio, quòd Deus illum constituerat, quasi diceret serpens, loci tibi dicati & conscripti propter te, & in tuum bonum conditi, quem semel iam tibi tradiderat Deus, ab his quæ semel tibi concesserat, te abdicat, reiicit, repudiat te, paradisi, paradisi inquam, quo nullum maius bonum in natura corporca tibi superest. Sic suadere tentat mulierem, his animi elationibus superbire facit, his technis & tricis; his antiquissimus sophista seducit, quo dicitur Ecclesiastici 37. *qui autem sephestice loquitur, odibilis est Deo.* Cui respondit mulier, quòd cum admiratione refertur facti, quasi colloquia & conuersationes, responsaque teneretur vitare, & non respondere, imò neque audire illa, nullumque alterum præterquàm maritum exaudire, sub cuius potestate & dominio erat; audiuit serpentem, colloquia, & colloquutiones cum dæmone adhuc habuit, alij quàm marito respondere parat, ne ignara videretur, inscia, indiscreta; imò, vt teneretur feminarum conditio, vt respicere videantur, ipsi Dæmoni, & serpenti responsa afferent, cum eo colloquuntur, dæmonumque ministris, ne à propria æstimatione deficere videantur. Dæmoni ergo respondit mulier, & ignorans tantum de se præsumit, & arrogat, vt ipsi Dæmoni satisfacere posse credat, & præsumat sine mariti licentia, & capitis ope, imò quæ dixerat & præceperat illis Deus, & quæ à marito discere tenebatur, per se ipsa exponere non erubescit. Nec dæmonem serpentemve ad Adamum remisit, vt ille cui datum erat satisfacere quæsito, absolueret dubia, sed de se præsumens, per se vult satisfacere dubiis dæmonis, sine eo quòd per Adamum intelligere velit, quæ illis imperauerat Deus. Quæ ne ignorans, minusque docta, ne oblita legis & præcepti

impo

impositi ignara videretur, multò magis, quàm vt ip-
sius sui conditoris extolleret magnificentiam, &
liberalitatem, dixit negans, quæ serpens affirma-
uerat, inquiring; *De fructu lignorum que sunt in para-
diso vescimur*, neque enim negauit nobis omne pa-
radisi lignum, *de fructu verò ligni quod est in medio pa-
radisi præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tan-
geremus illud, ne fortè moriamur.* Addidit serpens præ-
cepto, vt durum videretur & graue, omne lignum
paradisi interceptum fuisse homini, cum tamen
sola arbor vna esset excepta, facillimum alioqui
præceptum, vbi tot, tantaque homini fuëte oblata
suauia, salubria, gustui grata, odorifera, excelsa-
que alimenta supererant, addidit serpens, & cum
videatur Eua negare; quæ serpens addiderat, su-
peraddidit vltra quàm imposuerat serpens, in-
quiring; non vetuit omne lignum Deus nobis, imò
concessit nos vesci de fructu lignorum omnium quæ
sunt in paradiso, verùm de fructu ligni scientiæ
boni & mali, ne comederemus iussit, & ne tange-
remus illud, ne fortè morte moriamur. Fœmi-
narum conditio ne iustis obtemperent, iniusta ad-
huc superaddere, vt grauitate præcepti excusari vi-
deantur à crimine. Tripliciter enim Scripturam
sacram deprauare nititur omnis peruersor legis;
appositione, diminutione, mutatione. docet Ruper-
tus Apocalypsis 22. Ambrosius libro de Adam &
Eua, Abulensis in 3. cap. Genesios, Anselmus, Gre- 148
gorius & alij patres, hisque tribus elata semel Eua,
& superbiens, crimine superbiæ commisso iam, in-
terrogatione demonis, verbo illo, *cur præcepit vobis?*
præceptū & legē permurare est ausa; semel ac super-
bit quæsito demonis apposuit, superaddiditq; præ-
cepto, dum dixit: *& ne tangeremus illud,* cum Deus nõ
vetuisset

vetuisset ligni contactum, sed solum esum interdixisset, diminuitque & præceptū eis, *ne forte moriamur*. Deus enim nō dixit, *forte*, sed *in quocunque die comederitis ex eo, morte moriemini*, certō & infalibiliter imminuit quōd non dixit, *in quocunque die comederitis ex eo, morte moriemini*. mutauit, quia cūm solus Deus de ligno scientiæ boni & mali legem tulisset, illa mutauit dicens, *precepit nobis Deus, ne ederemus de ligno quod est in medio paradisi*, neque enim hæc dixerat Dominus, sed de ligno scientiæ boni, & mali: in medio enim paradisi lignum vitæ continebatur, quōd illis non vetuerat Deus. Quantæ damnationis sit apponere, vel diminueret de verbo Dei Ioannes testatur in Apocalypsi dicens: *Si quis apposuerit ad hæc, apponet super illum Deus plagas scriptas in libro isto: si quis diminuerit de verbis Prophetiæ libri huius, auferet Deus partem eius de libro vite, & de ciuitate sancta, & de his quæ scripta sunt in libro isto*, iam enim impatienter ferebat superbiens Eua, murmurabat, quasi parcus vel auarus Deus pretiosa mediij paradisi reseruaret, & viliora illis solūm in cibum concessisset, dubitareque cœpit de rigore diuinæ iustitiæ, dum dixit, *ne forte moriamur*, cum illis Deus certō morituros renouciasset, eodem die quo violarent præceptum, quo dæmon Euz superbienti iam corruptæ & peruersæ rationis, quinque impia & execrabilia credenda proponit, impossibilia imō creditu: inquit, *nequaquam morte moriemini*. quōd veritatem summā, Deumque ipsam, ipsamque veritatem per essentiam talem, mendacem esse suadere conatur, nullo

149 alioquin colore contradicente Dei dictis. Secundō Deum efficit inuidū illis, *scis enim Deus quōd in quocunque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum & malū*; quasi diceret, vetuit vobis

arborem Deus, quia noluit vos æquè cum illo sapientes. Tertium, arborem illam vim habere efficiendi illos omnium rerum intelligentes. Quartum, per se posse esse similes Deo. Quintum, hæc fructu illius arboris contineri. Hæc Augustinus cap. 30. in Genesi ad literam. Præmio & pœna omnes homines excitantur, vt agant, omnisque respublica his duobus bene ordinata est polis, Vlpianus dixit, dum iustè & pœna infigitur, & præmium confertur, docuit Plato 1. de republica, Aristoteles Politicorum 1. & Ethicorum 2. & 2. Rhetoricorum ad Theodectem, capite 6. Arca fœderis panem & virgam, præmium & pœnam *pan y pala*, vt vulgo dicitur, continebat. Suadetur verò quilibet vt agat, & pœnæ submotaione, si lex pœnalis est, & præmij promissione certa & stabili. His aggreditur serpens Etiam pœnæ auctione, *nequaquam morte moriemini*, pollicitatione præmij, *eritis sicut Dij scientes bonum, & malum, aperientur oculi vestri*. sophisticè nimis, & callidè nugas congerens, ambigua & dubia oratione sophistica hac, cuius verba tantùm vnum sonum videntur efficere, plures verò efficiunt sensus, & distinctos satis, vt posset se dæmon vindicare à calumnia, & mendacio, ne fidei suæ in posterum derogaret, qui faturus erat tot tantarumque gentium seductor, idolum, Deus; quò verba multorum sensuum protulit, vt hac illavè posset sese excusate cautela lapsus & ruinæ hominis, vt mosilli est verba dare, quæ & ad quemlibet euentum accommodari possint, vt ex tripode & Pythio Apolline responsa reddebat dubia, & ambigua, quæ prout euentus postea efflagitabat retorqueri possent & aptari; *nequaquam morte moriemini*, de corporis obitu fuit illi mens, verba intelligi posse, quominùs verbo caperetur, ne
in

in posterum suæ authoritati derogaret, idololatriæ & cultui fallaciæ nota, cum tamen de animæ morte pœnam constitutam calleret, eo die quo sunt legem violati, eademquem esse morituros. Sed in eo adhuc mentitus est dæmon, cum re vera de morte corporis verum extiterit dictum, *in quacunque die comederitis ex eo morte moriemini*; nam non dicitur, moriemini in illa die, sed morte moriemini, ab eo enim die semel auersa ratione, & conuersa ad fugacia bona, suo summo factore Deo relicto, omnes causæ corruptiæ ab eo die in hominem confluxere, vindicantes quasi supernum Deum de ingratitude hominis & inobedientiæ; quod neque appetitus pestitit rationi subditus, imò in rationem elatus, neque causæ alterantes tam internæ quàm externæ frænatae, omnes imò alterarunt hominem ab eo die, cœpitque homo corrumpi & mori, ab eodem effrænatis illis, & à vinculo obligationis quo tenebantur originali iustitia solutis, hominem inuasere, vt vim vitæ, integritatem, nitorem, & robur inquinarent, soluerent, vt perpetuò labasceret, & ab eo die moreretur continuò, vt verissimum dictum fuerit, *in quacunque die comederitis ex eo morte moriemini*. semper enim natura decidit in deterius à die ortus, labasctique & moritur homo, & in deterius abit. Quò dictum est à sapientissimo Platone in Timæo, *semper morimur*, & ab Hippocrate, libro de natura humana, calor qui nos genuit nos conficit, & Arist. libro de vita & morte, à principio ortus, calorem nostrum innatum, ingenitum substantiæ nostræ humidum absorbit, & vastat. Cum epim ab eo die defecerit illis vitæ ligni esus, ab eo die calore repasso ab alimento suscepto, mortis vinculo sunt stricti; quò ab eo die dicitur illis,

illis, *morte moriemini*, adhuc de corporali vita factò sermone, & *morte moriemini*, morte non solùm moriemini, dictum quòd mortes duæ ibi contineantur in factò, vna spiritus, illa in fieri, alia corporea. prima morte supposita, hæc ex illa trahens originem; *morte moriemini*, aliàs moriemini solùm sufficeret. Non potuit ergo dæmon mendacij author, veritatem Dei verbis contentam inquinare, nec potuit mendacium effugere cauillo; & solertia. Expetunt scemina multo plùs viuere ipsis maribus, quòd & vitam minùs periculis subiiciunt, exponuntque, viris timidiores, natura imbecilliores, debiliores. Cùm enim sexus fragilitate minùs possint resistere passionibus, corde debili, præsentia solùm considerant, vitam præsentem audissimè expetunt, mollitie animi debiles, vt in plurimum absoluto sermone factò. Serpens verò mollissimam inuasit naturam; sunt maximè viscerum amatores propter carnis mollitiem, & calorem tepidum, quo fouentur viscera serpentis, tum propter indagatricem naturam, qua pollent, latibula, & cavitates viscerum disquirentes, docet Ælianus lib. 6. c. 16. Arist. 8. de historia. c. 4. Rhodiginus, & alij, ideo docti pictores Cleopatram, & Rodeticum Gottum, Hispaniæ vltimum regem serpentibus interemptos, lateribus, & visceribus erosus, non alio depingunt, propter viciniam cordis, quòd inficere tentant veneno primo. *Viscera amat serpens, latus peti, mollia cupit.* Hinc est Euam adorsus primò; est Eva ex latere, ¹⁵² est latus viri, costa eius, viscera, mollis, & ideo mulier, quasi mollis dicta, facilis, instabilis, debilis, vt sunt viscera natura & motu non munita ossibus, non circumuallata neruis, non fulecita firmis ligamentis; constantibus & validis, mollia imò & peruia.

peruia, Euam aggreditur, vt ruat Adamus pedes, vt nutet caput; calcaneum, vt non ster homo rectus; sic enim animalia adoritur ille natura, mulierem primò, vt quæ postea non est ausus prosequi dæmon, prosequeretur mulier, vt irriteret Adamum, non sibi satisfactum fuisse putans, si & ipse in consortium delicti nontraheretur. Neque enim amore pomum obtulit, imò malitia & inuidia, vt fors esset illis æqualis, & non increparet Adamus quæ & fecit ipse, ne ipsa pœna, ille verò præmio afficeretur. Hinc non possum non irasci Eux, quæ sym-
 153 bologo fallaciæ monita, serpenti acquieuerit, at reira-
 scor Adamo, quòd duplici fallaciæ signo præmonitus, serpente & foemina, eisdem simul adhibuerit fidem. Iis eisdem ambagibus Dæmò munitus verbis æquiuocis semper vsus, docet Rupertus c. 7. 3. de Trinitate, & Augustinus in Genesi ad literam, Abulêsis & alij patres; non secus ac Dij gentium, qui dubiis respõsis illudebant & ludebant homines. Respondit, dixitque ad mulierem, quæ metu mortis arborem contingere recusabat, nequaquam morte moriemini, dico ego, etiam si Deus dixerit, nec vos morituros esu huius ligni affirmo; cuius assektionis dictum ne fidem amitteret, & opinionem abrogaret huius incredibilis, impossibilisque sententiæ, quæ ipsamet veritati ex diametro videbatur opponi, nã ipsi Deo obliscebat, qui dixerat, tali esu necessario eos interiruros, amphibologicè probat, & alio sensu vsus est iis eisdem verbis quibus est vsa ipsa summa sapientia & veritas. Dixerat enim Deus, *morte moriemini si ederitis*, morte in quã, vt ratione & forma, causaque formali moriendi, vt vita, ratio & forma viventis est, tum vltra morte moriemini; nam mors corporis, quæ necessariò à die transgressionis præcepti occurreret,

mors

mors talis quando adfuerit, non erit vobis ea terminus mortis, sed hac ipsa vltra moriemini spiritu, quò morte moriemini in ea die. Serpens verò, *nequaquam* morte moriemini de causà effectiua. & infligenti huius 154
supplicij & pœnæ vera proferens, alio sensu, nõ moriemini morte: neq; hoc hoc inferet supplicium, sed vita moriemini, id est, Deo ipso vltore, qui vita est, morte puniemini, quò moriemini, vita ipsa vlciscen-
te delictum, & cõmissum scelus. *Scit enim Deus quòd in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri.* Iureiurando affirmat serpens, eos victuros, Deum-
que ipsum in testem affert, iuramento inquiring: Scit enim Deus, ac diceret, hæc est ipsa veritas, & Deum adduco in testem, qui huius veritatis est conscius. *scit enim Deus*, quòd si scit, verum est, falsa enim cum non sint, sciri nequeunt, præcipuè à Deo qui nullũ errorem admittere potest. Scit ergo Deus, nequaquam vos morituros in quacumque die comederitis ex eo, vt experientia edocebit, imò inuidus & parcus hæc vobis interdixit. Cùm ergo fœmina addidisset præcepto, *instit nobis Deus ne comederemus de ligno quod est in medio paradisi; & superaddidisset, & ne tangeremus illud, & de pœna dubitaret certa, appposito verbo illo, foris, & serpens* quasi miserus Euz & Adami de bono venito, & interdicta arbore alioqui pulcherrima & deliciis plena, cum præceptum hinc & illinc fluctuaret, inter hos scopulos, inter serpentem & Enam, iuramentoque affirmasset serpens, nequaquam esu morte morituram, imò victuram in posterum, apertis oculis sensus, & intellectus, maiori acie & robore, vt bonum & malum discernere, & indicare posset. Experientia ad oculum ostendit serpens, ex his quæ Euz præcepto superaddiderat, postquam iuramento asseueraret, eam 155
nequa

nequissimam esse morituram (simul enim ac Eua emphasi & animi elatione, superbix peccato iam commisso & contracto, verbis serpentis quibus dixerat, *vobis praecepit Deus*) in tot tantosque errores venit, ut & praeceptum modò imminueret, augeret modò, & modò permutaret, quo errore illa percreta est, ut existimaret, se morituram, si lignum adhuc contingeret. Ex his verò capta est serpentis argutie & paralogismo: nam cum esset serpens appensus ligno, dum hæc colloqueretur, non secus ac Moyses exaltauit serpentem in deserto, Num. 21. & ut oportuit exaltari filium hominis Christum cruci affixum, ut dicitur Ioan. 3. c. & ut dicitur ab Ecclesia de serpente, quòd *qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur*, ut vita nostra Christus ligno appensus mortem destruxit, vitamque nostram resarciuit, Moysis serpente figurato sensu expressus, ut eo modo quo mors nos insiliuit arbore illa, eodem Christus viuificaret pendens de cruce, & ut pependit dolus de arbore, & venenosus fructus, sic salus & vita de ligno penderet, quòd est serpens arbori irretitus, & complicatus spiris, & orbibus, contingebatque arborem, dum hæc ferebat. Iis Euam seduxit captiosèque illam decepit experientia hac, non secus ac si diceret, Ecce ego lignum contingo, & non morior, cur ergo tu morieris, etsi contingas? & ut contactus mortem non affert, ut existimabas, neque eius causa erit mortis, ut credis, ò pulcherrima Eua, natura illustis, soboles Deorum, & progenies huius vniuersæ machinæ visibilis iure dominatrix, & regina, quas enim Deus minas rigidè intonauit, & intendit, id solum ad terrorem est, neq; enim piissimus ille tãto rigore flagrauit, ut propter pomum unum huius arboris, vniuersum funditus euertat, posteritatemq; omnem,

aut te spe successione frustraabit. corporea enim omnis hæc natura in vestrum seruitium constituta superflua esset vobis deficientibus, neque est credere, Deum hæc condidisse tam brevi temporis spatio interitura. Ex superaddito ergo ad præceptum Eua concluditur, experientia conatus conuicta, quòd mortem non inferret, vt est illa experta contingens arborem, cum fructus decerpisset antequàm degustaret, promittere non cessat, & polliceri vaniloquus serpens, qui non tenetur adimplere promissa mēdaciij autor, quo subdit, *in quacumque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri.* Erat enim hæc illius arboris conditio, & natura, vt sensus excitaret, & exacueret, eius fructu & vitaci alimento, spiritibus concreatis efficacissimis, natura actiuissimis ad sensuum opera perficienda, vigiliamque inducentibus, continuum & liberum motum, qui oculos affectabant ea dispositione, vt auidè & cupidè prospicerent, affectuque nimio res ipsas & conatu, quo aperientur oculi vestri, nam res ipsas affectibus aliis videbitis, ac videtis modo. Scimus enim, spirituum variam naturam confluentium ad oculos, eo quòd res ipsas aliter atque aliter representent, varij ipsi & dissidentes, pro diuersa eorum dispositione, sic oculos afficere, vt hæc pulchra, illa placida, hæc iocunda, illa tristia sese nobis offerant, vt modò hæc placeant, illa molestiam inferant, ex diuersa sensatione in oculis facta, sensationisque speciebus spirituum, diuersa dispositione hæc aut illa eliciente cogitativa species amoris, & odij, voluptatis, aut molestiæ, prout diuersa hæc fuere in sensu visus præcipuè, quo & omnis odij speciem elicit visio lupo, quam non eliciunt alia animantia, etsi eisdem sensibilibus spectris immutentur, quòd non sit eodem modo virtute spirituum videndi

instrumentum dispositum, paratumque hæc ipsa
 edere, ut est in oue, non secùs mūs odit felem & se-
 se amant alia, & depereunt. Flagrat amore vipera
 murenæ piscis quem amat, & quærit, sollicitatque
 nimis amore capta, & vulpes serpentes quærit,
 ipsosque adamat intensè. Satis diximus, quòd sen-
 satus ex visu spirituum ratione sese affectet afficiat-
 que taliter, ut extrahat postea affectatas species
 odij, aut amoris prout in sensu fuere hoc illòve mo-
 do affecto, diuerso & altero, quo postea affectatus
 iterum superest oculus, viditque affectu nimio
 quæ inspicit postea, ut modò inuidus videat, cupi-
 dus, odiens, animans, tristis, alacer, placidus, acerbus;
 sic demon affectat oculos præstigijs concitatis spi-
 ritibus, & actis, ut aliter atque aliter repræsentent
 obiecta, ut in affectus varios trahantur, philtis &
 magia causis applicitis naturalibus varis occultè.
 In nulla enim nostri corporis parte affectus splen-
 dent, ut in facie & vultu, & inter omnes eius partes
 diuersas & varias, in nulla altera elucescunt adeò pas-
 siones, animique motus, atque in oculis manifestan-
 tur, affectu nimio, ut abditas & internas passiones co-
 gnoscamus in illis, oculorum intèssissimo affectu, ubi
 amor, odium, ita, mansuetudo, superbia, humilitas,
 modestia, iactantia, reliquæque animi interna, elu-
 cescunt magis, splendent, quàm in oculis. Ac si per
 fenestras videremus animorum motus, sic causæ na-
 turæ alterant motione spirituum obiecta, aliter &
 aliter euertentes spectra, ut alia suggerant, & species
 motu interiorum spirituum præcipuè actu vario, è
 quibus maximè pender visio. patet in multis languin-
 eis & lucidis, lætari ex multis è quibus melancholici
 tristes morerentur & pauent, alijque & alij in varios
 satis affectus concitantur. Non secùs eo ligni ali-
 mento

mento procreabantur natura tales, vt affectarent visum. dicitur enim Prouerbiorum 5. cap. *lux oculorum latificat animam*, oculi scilicet splendentes & lucidi, spirituum lumine, & splendore. turbidi enim & obscuro tristitiam inferunt, quo mortui oculi & sine lumine tristitiam, & metum incuriunt. & 14. Prouerbiorum dicitur: *nequam est oculus liuidi*. Liuidus enim qui coloris plumbei est, tetrus humoribus abundat, & obscuris, quia ex illis spiritus eleuantur inquinati, & naturæ corruptæ, quorum maior copia in oculos effluit, vt visio natura excellentior, perspicacissimis spiritibus tanquam per medium exerceatur depuratissimum, perspicacissimumque, ideo organo huius sensus insignes adsunt cavitates opticiis nervis, vt contineantur spiritus, copia tot tanti, quibus sic organa sensuum perficiuntur vt munia sua exerceant & compleant, pro varia eorum perfectione & dispositione varia, vt his vitiosis & coinquinatis, copia, multitudine, & malitiosa natura expulsis, continuo descensu & affluentia in oculos qui resiliunt, & ad extra pulsati veniunt, inquinant & inficiunt circumiuncta quæuis, fascinoque, vt docuit Arist. de sensu & sensili. c. 2. Plinius lib. 28. c. 2. & 19. cap. 4. Plato in Timæo, plurimique ex medicis autoribus; Aetius, Paulus, Dioscorides, quod nequam est oculus liuidi, & terri coloris hominis, inficit alia, non secus ac menstruatæ feminæ specula terrea, ac munda maculare acie oculorum in speculum conuersa, docuit loco citato Arist. Si ergo oculi affectati videt ex interna animi motione, & animi interni motus ex affectato visu diuersimodè affecto spirituum ratione, qui ex sanguine & alimento euolat, & conficiuntur cordis, & cerebri virtute, ac tunc animæ pro diuersa natura alimenti, varij & diuersi, diuer-

loque esu & victu alij, & alij, qui & peruigilem, liberumque & continuum oculorum motum possint efficere, oculorumque modestiam euerrere, effrænare depressas palpebras, & peruertere concinnum, & debitum, cautumque videndi modum, esu illius ligni quod passiones acriter excitare monstrauimus; quid mirum, si oculos aperiret ultra rationis metas, & terminos, affectu, & cupiditate, & ultra quam parerat, res expèterentur, peccato iam commisso priùs; amissaque originali iustitia, superbia, gula, inobedientia, inuidia: vt diceret serpens, aperientur oculi vestri, tam quoad naturam, quàm quoad mores, affectus, appetitus, sensuque, & rationis peruersionem, cum priùs velamine iustitiæ originalis velatis oculis peruixissent, non secus ac iustitia depingitur oculis ligatis, & vinctis, charitasque & amor velatis oculis, velamine rationis, & legis. *Tum aperti sunt oculi eorum;* non quòd potentiam videndi ex esu susciperent, aut quòd essent reseratae palpebrae, quae vsque ad id temporis conclusae fuerant, sed quòd aperti sint videntes ea quae antea non viderant pœnam, delictum, ruinam, & lapsum, pœnalitateque omnes. *Aperti sunt* in secundo actu, in actu videndi ultra rationis terminos, *oculi eorum*, dicitur enim Lucæ 24. c. de Apostolis, qui cum Iesu recubuerant, & *aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum, ipseque euasit ex oculis eorum.* Aperti, inquam, sunt in illo actu numerali videndi, id est, in cognitione; per visum aperti erant antea, at non vt cognoscerent, & viderent modo quo postea viderunt, & cognouerunt, quae & est phrasis communissimæ loquutionis, dum visum alicuius hebeté significare volumus, exaggeratione illum oculis carere dicimus, clausiue, aut velatos oculos, obtutatos obtinere, & dum vident quae

quæ volumus, dicimus, oculos aperuisse. Erant oculi primorum parentum in statu innocentie modesti, temperati, velatis oculis iudicabant, ut modò iustitia depingitur; velatis, non personarum acceptione, sed æqua lance, quæ ferebat ratio sine oculis quasi ad reliqua: semel verò commissa culpa, parrato scelere, liberi & vagi, ultra rationis metas vagabantur, hærebant oculis in lege prohibita. Stetitque serpens ¹⁶¹ promissis, ab ea enim die licuit oculos aperire, vivere apertis oculis, intentis, expilatis, deterfis, cautis, ut fuit inde opus; *aperiti sunt ergo oculi eorum, & cognoverunt se esse nudos*, eodem cap. 3. non quòd antea non cognovissent, se nullo tegmine regi, at non ideò nudos esse sunt rati. Est nudus cui vestes desunt, debentur tamen; solùm verò ab ea die illis vestes defecere, qua opus fuit regi vestibus, quò & causam deformitatis, & peccati occasionem abdere nitebantur, corpus scilicèt, cuius causa ingessere cibos, vetitumque pomum, & fructum, quo alimentum nutritivæ parti subministrarent; cuius est & alimen- ¹⁶² to uti, & generare sibi simile, iuxta Arist. 1. de animal. cap. 4. Hinc obscœnas oculimus partes, generatio- nis instrumenta, aliis magis, & eas quæ inter guttur, & fœmora continentur, quibus actiones alentis animæ copiosius exercentur, & officina adfunt alimenti, quæ vsum fructus prohibiti non recusarunt, quò & os quo ingessimus [cibos aperimus inuiti, linguamque cui adest gustus alimenti, extrahere, exere- re, iudicamus turpe. hinc erubere nudi.

De dira, & execrabili serpentis pollicitatione

CAPVT IX.

163 **G**eneſeos 3. capite ſic dicitur ; *Et eritis ſicut Dij, ſcientes bonum & malum.* Execrabilis ſatis , impia , & abominationibus plena ſerpentis pollicitatio , qua Deo ſimiles , ſine Deo , transgreſſione imò Dei præcepti , hominibus poſſe eſſe ſua-deret , ſpiritalis natura ſecundùm ſe libera , perfecta , & integra Angelorum , quæ cùm affectibus non inclinetur corporalis naturæ , incorporea , & æterna, neque habitu aliquo , aut diſpoſitione crearetur infecta , integra imò, & excellens , pulcherrima, ex affectu , aut habitu deficere non potuit ſemel creata, & ſi libera , & voluntaria in ſuo eſſe natura & ſubſtantia, & cùm illa nõ poſſet affici ex corporea natura , rerumque fugaciũ corporeis paſſionibus, quæ ſpiritalem ſubſtantiam affectare nequeunt rebus corporeis; cùm eis non egeat , ex his deficere non potuit, aut circa hæc peccare , affectata eiſdem, quo ſpiritalium reſpectu , ſolùm inquinari potuit. Non quòd ſpiritalia diligeret , & intelligibilia amaret , deſiderioque eorum afficeretur ; hoc enim ſine labe erat & naturale ſibi, bona expetere ; Ex eo verùm, quòd non regula & ordine à ſuperiori natura impoſito, hæc ipſa adipiſci vellet ſuperbiens, & deſpiciens modum ſupernæ naturæ , ſibi conſulens, ſat ſe ſibi iudicans illa, ſeſe credens, & proſequens, ſui iuris quaſi & arbitrij, non ſecùs ac ſi ipſe regula eſſet ſuorum operum, vt eſt Deus, qui ideo peccare nequit, quòd à regula qua eſt ipſe ſibi bonus & ſapiens, non poſſit deficere , quòd dæmones contraxere labem
&

& culpæ teatum, quòd similes Deo conarentur esse, ipsique sibi regulam suorum actuum sese proponerent, nullius alterius subditi imperio, legi, aut rationi, sed per se naturæ viribus Deum, posse videre existimantes, propter excelsam eorundem naturam, illustrem, & claram; cuius viribus hæc posse nancisci sibi sunt suasi; hæcque sibi deberi natura rati, cecidere superbia, dum niterentur similes esse Deo, esseque suum finem vltimum illum, quem sua natura attingere possent, dum vsque tormētis extorſi, & cruciatibus diris sine pulchritudine illa & decore gratiæ, & iustitiæ, cognouere, se Deo non posse fieri per naturam similes, ex quo illis inuidia oritur, & æmulatio pessima in Deum, & homines; quòd ille sit eis impedimento huic summæ malitiæ, & homines, quòd in patriam succedant filij adoptiui. Quòd Euam conuincere tentat dolo & fallacia, superbe. Quæ fecit fastu & animi elatione, verbis illis iam explicatis, *cur vobis præcepit Deus?* quo iam animo elata & superba, vt hic Augustinus, serpenti credidit, & sine Deo, sicut Dij fieri cupiuit, præcepto transgresso, vt quæ demon per se efficere non potuit, vt Deum esse, vult æmulator tenter Eua, vt nulla superſit rationis natura; qua non ptebet, flagitium, & scelus execrabile, & ditum, iam semel conceptum suo intellectu, pertinaci contumacia & malitia, naturæ immutabilis, quòd dicitur Psalmo 73. *superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper*, quòd his eam aggreditur, *sicut Dij eritis scientes bonum & malum*. Inſtauit ergo Euam, & superbe fecit effuso veneno versutissimus serpens iuxta veneni & virus cõditiones & naturam, quæ homines inflat, & sese excedere facit, turgidi & tumidi, propriosque transgredi terminos malitiæ, & cruote. Cùm enim subditus

esset appetitus rationi statu felicissimo iustitiæ, cuius non erat affectus pervertens rationem, hæcque omnia essent ordinata, expugnat alio, non affectu corporalis naturæ uniformis, eo tempore, superbia imò & contemptu regulæ, promulgatæque legis, quasi non teneretur præclata hominis & excelsa indoles eo vinculo adstringi, illustris, libera, & clara, quo spiritualem aggreditur partem, scientia intellectum; bono & malo voluntatem astutissimus serpens. His ergo aggreditur Euam, quam accendit desiderio cuiusdam deitatis, & excellentiæ scientiæ, quæ cupiditate inflata & propria æstimatione, posse se scire rata, eo arboris esu, mysteria & arcana abdita Dei, nolente, reluctanteque Deo, hisque posse summum bonum nancisci proponens sibi summi boni rationem, in his quæ hac scientia possent adipisci, neglecto Dei ordine, & posthabita regula, qua summam felicitatem homines posse consequi & beatitudinem destinauerat, per se primò clara, & superba, petulans, arrogans, iam viuere cupit, & se sola agere, sicut Deos posse esse rata; ipsi Deo inuidens, ut serpens promiserat, elatione & fastu, quæ in se adimplere non potuerat, hæc illi promittens ut sibi pollicitus fuerat, *Isaïæ 14. ut iam supra diximus, conscendam in caelum, & exaltabo solium meum super astra Dei, & ero similis altissimo*, Luciferi verba eo loci relata. Promisit ergo Eux quæ & sibi promiserat; implere verò non tenetur mendax, & subdolus serpens. Peculiaris conditio eorum qui non stant promissis, largè polliceri; quò dixit non minùs serpens, quàm eritis sicut Dij. est enim Hebraicè dictum (*Elohim*) quòd plurale est *Eloha* nominis, & significat

166 Deos, etiam si aliquando Deum solum significet singulari numero, ut constat *Geneseos 1.* ubi dicitur

In principio Elohim bara, id est, creauit Deus, vt legit latinus interpret Hieronymus ibi, aliàs, Deos creasse hanc machinam diceret, cùm Deos plures abneget fides, & Ecclesia damnet, vt symbolo Athanasij conuincitur, vbi hæc continentur, Non tamen plures sunt Dij, sed vnus est Deus, cuius sunt tres personæ, essentia vnitate, & deitate eadem numero, vnâ in tribus eadẽ, & eadem sibi; quò singulariter eo loci sumitur Elohim nomen, hic verò plurali numero proprietate Hebraismi, modo singulari, modo plurali numero nominibus vsi, dicitur enim Iob. 12. capite, *innocauit Deum & exaudiet eum.* hebraicè est *Eloha*, singularis numeri, & c. 36. adhuc habeo, quòd pro *Eloha*, id est, Deo loquar, Abacuc. c. 1. *hec est fortitudo Deus sui.* quibus locis & aliis singulare *Eloha* est hebraicè, contra ac plurimi sensere *Elohim* singulari destitui numero. *Elohim* verò tam singulare, quam plurale, tã vnũ quam multa hebraicè significat, quò multis Scripturæ factæ locis verbo singulari iungitur proprietate idiomatis. Genesios 1. sic dicitur: *In principio Elohim bara*, id est, Deus creauit; si enim singulare non significaret, quomodo cum verbo singularis numeri coniungeretur? tum 42. Genesios vbi nos legimus, *loquutus est Dominus terræ dare*, in Hebræo habetur loco Domini, *Elohim*, plurale, quò singulariter significet, Exodi 20. *Non erit tibi Elohim*, id est, Dij non erunt tibi alieni, cap. 21. *Si dederit illi vicorem Elohim*, id est, Deus, Isaia 19. idem & alibi. Nomen verò hoc non solum tribuitur Deo in Scriptura facta, sed etiam Angelis eius, iudicibus, principibus & magnatibus; significat enim propriè eos qui propter magnâ authoritatem, & potentiam singularem puniendi, & vindicandi, sunt aliis horrore, & metui. Qua nominis indifferètia & signi-

ficatione, quod in plurali singulare contineat datur
 intelligi singularitas illa indiuiduæ deitatis, simul
 cum pluralitate personarum, in eadem substantia
 existentium, iisque Moses mysterium Trinitatis nunciat
 Ecclesiæ Iudæorum, vt refert Magister 1. senten-
 tiarum dist. 1. Paulus Butgenis, Nicolaus de Lyra,
 Galatinus, Eugubinus, Catharinus, & plurimi alij.
 Cùm ergo Deum esse appetere sit impossibile alicui
 creaturæ, aliàs sui non esse expectasset, quod repug-
 nat cuius, cùm intrinsecè malum sit, & nullam boni
 167 possit obtinere rationem, Deum esse non expectauit
 dæmon, neque homo, sed sicut Deos esse, per seque
 in summum bonum venire naturæ vitibus, & id esse
 sibi summum, quod propria vitute possent nancisci,
 nec Dæmon dixit, eritis sicut Deus adhuc, sed eritis
 sicut Dij, eritis principes, nobiles, magnates Dij, qua-
 si eritis sicut Dij, non Deus; non sicut Deus, non
 168 Dij, sed sicut Dij, vbi iam multò minùs pollicetur
 Eua versutus dæmon, & subdolos, quàm verba vi-
 dentur continere, cùm nõ Deo similes, Diis imò, Idolis,
 dæmonibus, polliceatur; quæ verbo hebræo *Elo-
him*, vt diximus, significatione continentur, cùm An-
 gelos principes lucis, & tenebrarum, præcipuè pu-
 niendi potestate fulciti, proprio exprimat significa-
 tu. Lubricus ergo & versutus setpens, verba protulit
 captionibus & tricus plena, dubia, & ambigua, con-
 tinentia varia, non vno sensu, alloquitur Eua plu-
 rimis, imò, quod ligari esu dæmones illos pollicetur
 futuros, & dæmonibus similes, si Eua cecideret, ruina,
 & lapsu, vt cecidere illi, & Lucifer cecidit, mini-
 stris & sequacibus è cælo expulsis; hinc illis, sicut
 Dij eritis, scientes bonum & malum. Dæmones enim
 Dij dicuntur, idololatria & apostasia, cùm sit ve-
 rè solus vnicus Deus vniuersæ naturæ, parens,
 moderator,

moderator, & rector, non Dij, quo Psalmo 95. *Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis terribilis est super omnes Deos. Quoniam omnes Dij Gentium demonia: Dominus autem caelos fecit.* vbi quòd caelos fecerit, qui ex se esse nequeunt, cum idem se ipsam efficere non possit; esset enim antequam esset, si operaretur antequam fuisset; probat, Deum verū factorem esse cæli & terræ, cum cæli materia sine dispositione suscipiat formam per essentiam illi ordinata, nullius alterius capax actus, quòd cum forma simul creata est in cælo, non supposita prius, vt disponeretur alio ad formam cæli, quòd præcipuè in cælo cognoscitur, cum non sit alterabile, nec corruptibile, vt motus manifestat illius, cui nulli extat motus contrarius, vt habent illa quæ adinuicem agunt & patiuntur, corruptiua & contraria: éstque ille verus Deus, qui hos caelos expandit, creauit; præcipua causa, velle pro ratione agendi, non supposito aliquo; ex nihilo, potètia infinita, causa totius esse, omnes verò Dij gentiū demonia, figmèta, idola, incubi, & sucubi demones, præstigiis & malitia, hinc Veneres, Ioues, Saturni, Cupidines, Martes, Mercurij, Apollines, Demogorgones, Neptuni, Mineruæ, Pallades, alij, atque alij, vt cæca sustinebat gentilitas eos prosequens cultu, & obseruãtia, modò incubos, modò sucubos, præstigiis, & simulatione arrepto semine, & deportato aliunde, vtero faminarū commissò, vt foueretur ibi, quòd multoties procrearét fœtus, parente ignoto, & obscuro, quos Deorum filios arbitrabantur gètes, & dæmon partus obscœnorum & vulgarium hominum soboles, habitas Deos, Venetis filium credidere Æneam, & Gemellos Iouis Herculem, Bacchum, & alios quàm plurimos, mentitis parentibus. His ergo Diis similem fore pollicètur serpens
Euam,

Euam, lege violata ligni esu, transgressione præcepti. Dæmones imò, Dei filios vocarunt antiqui & Platonici omnes, Plato in Timæo, Porphyrius, Iamblicus, Proclus, & in Pimandro Trismegistus, quòd substantiæ intelligibilis essent, incorporeæ, & æternæ, ad Dei imaginem & similitudinem facti, ad eiusque exemplar conditi. Sic etiam Aristoteles 1. cæli, c. 8. & 1. metaphysicorum, tum Apuleius libro de anima & dæmone. Hos vocabant Dei filios

170 quàm plurimi, Deos, Diuos, & diuinos spiritus, & non defuere qui locum illum Geneleos 6. de his sentiant intelligendum fore, vbi dicitur Geneleos 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quòd essent pulchra, acceperunt sibi vxores ex omnibus quas elegerant*, locum explicantes de incubis & succubis dæmonibus; nam cum homines filias procreasse dicerentur, subdit postea, Dei filios quasi alios ab hominibus, statuens accepisse in vxores: hinc natos refert Gigantes eo concubitu, vocatque dæmones Dei filios. quia cum sint merè spirituales, maiorem similitudinem cum diuina natura obtinent, quàm corporea omnia, natura saltem; ideo naturam spectantibus, spiritus omnes vocantur Dei filij, quòd similentur magis principio producenti, quòd cum distinxerit filios Dei eo loci ab hominibus, & Angeli lucis non sint ingressi ad filias hominum, explicatur locus de dæmonibus incubis, qui tracto semine, & aliunde atcepto à fortissimis vitis, & in magna copia commissio, pulcherrimis foeminis potentissimæ naturæ, & perfectissimæ, inculpatae, & structuræ concinnæ, absolutæque vt pulchris, & non deformibus ab eis etupere Gigantes, & si non obtu,

171 postea fortissimis naturæ principiis adepti eam magnitudinem & molem nimiam, neque enim possent
pulcher

palehertimæ fæminæ Gigantes parere, cùm sint moderatæ omnibus, non nimis, aut deformes. Sic locû explicant quàm plurimi ex autoribus, & si alij sentiât aliter, ideoque hoc nomine Deorum insigniere dæmones, Diique dicti sunt hisce de causis, *filiique Dei*. plurimique interpretantur locum illum Job. 1. ubi Sathanas inter Dei filios venisse connumeratur, de Principe dæmoniorum, qui inter suos sequaces alloquutus est Deum, ab illòque petiit, permitteret Job tentari & exerceri. Huic expositioni fauet Rupertus locis adductis super hoc loco, qui Deorum nomine dæmones intelligit, & idem esse quasi, Deos esse, & similes dæmonibus fieri; Eritis ergo sicut Dij, quæ & si falso dæmon polliceretur æquiocatione nequirer abusus Deorum, *Elohim*, & *Eloha* nomine, vt verbo non caperetur qui veridicus haberi, vt maiora confingere mendacia posset, parabat: nihilominus ea est summi conditoris nostri pietas, misericordia, benignitas, vt media hac tempestate & ruina, medijs his procellis, quibus omnia funditus evertentantur, imò iam superbia peruersis, spes effulcrit, coacto dæmone, efferre mirabilem & obstupendam prophetiam, iis eisdem verbis, Christi venturi, sine eo quòd ille quæ asseuerabat intelligeret, quo dixit, sicut Dij eritis, imò non sicut Dij, verùm Deus erit homo, id est, erit homo Deus, cùm adoptione & gratia quibus est membrum mystici corporis, cuius est caput Christus Deus; tum substantiali naturæ vnione gratiosa Verbi, qua est homo factus, & Deus est homo substantiali vnione: quòd Augustinus fœlicem vocauit culpam, cuius occasione cognouimus Deum hominem vnione substantiæ, & hypostasi, qua Verbum assumpsit naturam nostram vt homo esset Deus, vt de rigore iustit

tix esset qui satisfaceret Patri pro nobis, infinito, & immenso. Scientiam boni & mali, notitiam, & mentem promisit serpens parentibus, vorato ligno, ingestoque alimento pulcherrimi fructus, absolutam sapientiam boni, & mali. quodlibet enim ex his potest cognosci duplici via, & non solum vna dum bonum inest per se perfectionem accrescit, quod perficiat subiectum sese ipso bonum, ut forma quavis altera actus potentia; & cognoscitur effectu, perfectione & opere, quæ ex bono procedunt tanquam ex causa, tum etiam dum abest, concipitur & cognoscitur illud, privatione perfectionis, absentia & defectu virtutis actiue, operumque, & effectuum illius: non secus ac malum presentia percipitur tale in principio & actione, absentia dignoscitur illud, absentia imperfecti, quod principio & operi adesset, presente malo; nullissima verò horum cognitio, & notitia eorumdem est, quando bonum cognoscitur absens, & malum presentens, hocque intellectu exponuntur illa; si de Dæmonum more intelligantur, verba, *sicut Dii eritis*, secundum Rupertum. Nec inficit dicta, dixisse Deum eodem capite; *Eccc Adam quasi vnus ex nobis factus*, nã illud ex nobis, non ad personas Trinitatis refertur, sed ad naturam spirituales Angelorum lucis, qui diuinam essentiam intuebantur, gratia & auxilio desuper et illato, quod est idem ac si dixisset, ut nos beatitudine fruimur, & bono summo; sic ille esu ligni lege violata, & præcepto, honorem & gloriam, beatitudinemque consequitur, tanquam vnus ex nobis, hironicè & delusoriè hæc proferens verba noster cõditor summus. *Tum eritis scientes bonum & malum*, boni notitia, & speculatione iã noti, & cognitione, mali experientia, & pœna pœnalitatum omnium,

culpa

culpa & labe. Deus enim cognoscit bonum fruitio-
ne, & præsentia, priuatione malum, absentia, &
recessu, vos verò cognoscetis hæc quæ Deus cogno-
scit, non tamen eodẽ modo, è contra imò malũ præ-
sentia, & priuatione bonum, in pœnam delicti. Deus
suz essentiæ cognitione, in qua omne bonum, om-
nisque entitas per essentiã continetur, sese intelli-
gens, summãque suam pulchritudinem spectans,
actione ad intra, suæ intellectiõnis, actione interna
intelligens, generat illa actione Verbum eiusdem
substantiæ, in quo entitas, & bonitas omnis generã-
tis splendet, relucet, omnẽque bonum, ens omne;
omnisque natura, perfectio, & esse; per hæc verò quæ
sunt illi essentia, substãtia, & esse, mala intelligit, pri-
uationesque eorum quæ intra se continet, & omne
quod est extra illud quod in se amplectitur priuatio-
nem, & malum iudicat, sui bono oppositum, quo co-
gnoscit bonũ, & malũ, vt sit perfecta cognitio. Aliàs ¹⁷⁴
mala quæ suis effectibus ad extra productis possunt
contingere, si non percalletet, imperfecta esset
cognitio. Neque enim vitaret in illis præuisa mala,
si non cognouisset prius per propria bona; non
secus ac per lumen nunquam expertas tenebras cõ-
cipimus, & noscimus; sic Deus malum per bonum
cognoscit, & callet, vt est aptum cognosci malum
per aliud, & non per se, cùm careat essentia malum
qua cognoscatur, quo, quale est, cognoscitur per
boni priuationem, absentiamque illius. Vnde cùm
Deus omnem boni, ensisque rationem inspectet,
latitudinem omnem mali cognoscit, & ambit, per
suum ipsius bonum, qui vt solus, bonum omne am-
plectitur, ensque omne intra se continet, sic illius
nullum malum subterfugit cognitionẽ: quod serpens
promisit Euz sapientiæ excellentiã & perfectio-
nem

175 nem summam. Nam & si mala cognosceret, priuationemque bonorum quæ continebat illa, multò maiorem notitiam eorum pollicetur serpens vestitus, & fallax, cum bonorum notitiam, excelsam & integram, esu ligni polliceretur, & mali summam cognitionem subsequituram affirmet, similem quasi notitiæ Deorum, amplam & latè parentem, maiorem multò, quàm antea obtineret, latam, copiosam, tum Diis similem notitiam promittit. Nam quemadmodum Deus simul bonum, & malum cognoscit, amplexus utriusque notitiæ simultate eadē, sic Eva simul ac bonum delectabile inuēsit, degustauitque fructus, malum, si elusque cognouit, & commissum flagitium, effectusque mali sentire cepit & cognoscere timida, perterisionem rationis, appetitus dominium, Dei odium, inobedientiam, gulam, spiritualementiam, mendacium, scandalum, excusationem tracti sceleris, & culpæ commissæ, inordinationem rectitudinis, & reliqua plurima cognouit, simul pœnalitates omnes, labores, miseras. Hinc serpens dixit; Sicut Dij eritis scientes bonum & malum simul, pœna infligetur illis, eadem die; nam sicut Deus simul bonum cognoscens, & noscit malum, quod bonum excludit per ipsum; & vos cum bono cognoscetis malum pœnæ, & supplicij in quacumque die comederitis ex eo, & malum culpæ, quòd verbum *sicut*, præsentaneum esse supplicium dat intelligere, culpamque præsentem rigoremque iustitiæ, ut illis promitterat Deus, dum dixit, *in quocumque die comederitis ex eo morte moriemini*; nam & si alia omnia quæ bonam noscunt, & simul malum, priuatione intelligant, sciântque malum cum bono simul, cum Deus simplicissimo actu, maiori que

simul

simultate excipiat, & intelligat ista, vt & omnia intelligit, tum quòd maior videretur pollicitatio ad Dei similitudinem facta, his vsus est serpens, illis sicut Deos futuros promittens, & affirmans in posterum; imo est hæc Dei conditio, vt bonum cognoscat, simulque, & odio habeat malum, abomineturque. dicitur enim Isaię 7. de Christo venturo: *Butyrũ* 176
& mei comedet, vt sciat eligere bonũ, & reprobare malũ.
Nam simul atque hæc ingesta sunt, & bonum, voluptatẽque artulere gustui, suauissimũque saporem illi illata, ventriculum etiam ad nauseam prouocant, ad vomitũque impellunt flatibus è melle eleuatis natura flatuosissimo, quod euomere facit apes, semel ac rorem florum elingere, flatulenta eius rotis natura, qui semel in ventriculo apũ elinctus digeritur, tot excitat flatus, vt illas euomere cogat, & reicere in alueos; vt ibi tractu temporis percoquatur, fiatque mel, flatuosissimum natura; attestantur enim orta suis principiis, quòd vomitus excitat mel ingestum etiam, etsi demulceat gustum, & voluptate afficiat. Quam esse mellis naturam docuit Aristoteles de sensu & sensili. c. 3. & 4. meteorologicorum 5. de historia animalium, cap. 22. 9. de historia, cap. 4. 3. de generatione animalium, c. 10. Dioscorides libro 2. cap. 74. Galenus, Plinius, libro 11. cap. 14. Tum 177
etiam butyrum flatulentæ naturæ est, pinguis & leuis, quod cum supernam partem ventriculi petat, vt mel petit, nauseam mouet, relaxato ventriculi ore, & distento flatibus, quibus sursum trahuntur omnia gulam versũs & os; quo acores sentimus, & nauseas his ingestis, fluctuare ventriculum & multoties euomere, præcipuè si his folis vtatur sine alio alimento solido, & consistenti cui misceantur, vt sistere hæc ipsa possint, illique affigi; hæc esse naturam butyri
1 docuit

docuit Aristoteles 2. de partibus animalium cap. 2. Galenus 10. simplicium, cap. de butyro, Plinius libro 28. cap. 9. Dioscorides libro 2. cap. 65. Quò dicitur de Christo v̄turo, eo loci Isaiæ *butyrum, & mel comedet, ut sciat eligere bonum, quod gustu & voluptate horum significatur, & reprobare malum, quo datur intelligi, secundariò effectù nausæ & vomitus, quæ inferuntur ventriculo. Priùs verò eligere bonum & cognoscere dixit, quàm reprobare malum; est habitus perfectione prior, & boni cognitio, regula per quam malum postea dignoscitur, quò eritis sicut Dij scientes bonum & malum. illicò enim ac butyrum, & mel degustabitis, fructus suaves ligni huius, nausæam & vomitum patiemini ingesti cibi, culpa, & supplicio, eritisque sicut Dij cognoscens bonum & malum. Nam ut Deus bona cognoscit placidissima cognitione boni, & illicò mala odit, & nausæat super illa, nõ secus vos, & bona delectabilia cognoscetis esu, & mala vos ad vomitum prouocabunt laborum nausæa.*

De obstupenda maledictione serpentis.

CAPUT X.

178 **E**T ait Dominus Deus ad serpentem. *Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia & bestias terra, super pectus tuum gradieris, & terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ; inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius: ipsa conteret caput tuum & tu insidiaberis calcaneo eius. Sectatur Deus serpentem maledictionibus, execraturque Dæmonem, quòd Euam, Adamumque primos homines totius posteritatis venerandissimos parentes seduxerit & irretierit;*

tierit, capriosè & subdolè, vana spe & leui, eorum
quæ authores mendacij promiserant vera. Abomi-
natur serpentem, odit dæmonem, & cùm ser-
pens delictum non commiserit, peccaueritve, qui
regula rationis non tenebatur, irrationale animal,
consilij expertus, qui cùm naturæ instinctu quantum
ab ipso naturæ autore dirigitur, operetur, ratione ca-
rens; nõ arbitrij, aut naturæ liberè, illi imputari defe-
ctus culpave aliqua nequit, est enim vsus dæmõ ser-
pente, vt inanimi organo, tibia quasi si vteretur, coa-
cto illo, & fortassis inuito. Affert dubium pœna quæ
videtur maledictione infligi serpenti, an iustè fuerit
illata; execratio enim & maledictio pœnæ rationem
obtinent, cùm quoddam sententia hæc culpam suppone-
re videatur, & flagitium, quibus scelestus serpens &
infamis renuntiatur lata sententia; tum quoddam pœnã
illi imponatur laceffito verbis horrifonis auctoris
naturæ, quibus & repere super pectus, capitulque cõ-
tritio calcaneo feminae facta, alimenrum terra, insi-
diator perpetuus, inimicus, & aduersarius, semè eius
semini dissidens, repugnãs, nuntiantur in posterum.
Tum cùm dæmon & si peccet perpetuò, ab illo in-
stanti quo primam culpam commisit, quo & simul
pœnam tulit omnem, vt denuò illi supplicium non
infligatur ab ipso naturæ opifice in pœnam delicti,
qui nec mereret pœnam nouã, nec mereri potest, aut
demereri; in damnationis termino cùm sit, quo nil
pœnæ aufertur aut infligi ei patet, cùm præsentia, &
futura à principio suæ damnationis flagitia & scele-
ra, æstimauerit Deus, & ventura in posterum, vt iuxta
illa, pœna mulctaretur & affligeret, quo nõ nouo denuò
affligi nequit essentiali supplicio, quorsù modò ma-
ledicitur, & minatur, metuque percutitur, & ter-
ribili sententia plectitur, & maledictione dura, co-

loci pœna imposita, & supplicio. Hoc dubium sensit Augustinus super hoc loco, Iosephus Barcephas, Didymus, Ambrosius, Gregorius, Cyrillus, Beda, qui in diuersas abiere sententias; vt dixerit Didymus (est videre in catena Lippomani) maledictionem hanc ad serpentem spectare præcisè que illum iis plecti & puniri, quæ videretur sentite Barcephas libro de paradiso capite 27. Iosephus 1. libro antiquitatum, capite 1. Augustinus lib. 2. Genesis contra Manichæos. 17. & 18. capite, & 11. libro de Genesi ad literam 36. Beda tamen, Rupertus, Hugo, alique non ad verum serpentem, sed ad Dæmonem referenda esse verba illa aspera consent, & si Gregorius, Ambrosius, Hieronymus, & Augustinus ipse simul ad dæmonem & serpentem referant hoc maledictum; vt sensus historix elucescat Mosis, & non solùm mysticus sit, aut parabolicus cùm veram historiam continere queat; cùm hæc omnia vero sensu historico possint interpretari, iuxta proprietates, & naturam serpentis, in quo est labor & opus, quod maximum est argumentum in Scriptura sacra, vt sensum historicum venari possimus, & qualis sit historicus cuiusuis loci exactè intelligamus, si iuxta naturam rei ea possimus explicare. Serpētem ergo & dæmonem lac essitos fuisse his verbis elucet, non quòd serpens regula tenere tur rationis arbitrariæ, & liberæ, sed in monumentum pòsteritatis maledicitur ille, hominique inimicus constituitur, & natura dissidens, plurimis sensibilibus euariatis mulctatus, reliquis his varius, illis diuersus, vt resipisceret homo in posterum, & caute viueret, sibi que consuleret, vt recordaretur delicti commissi, quòd & sententia hæc partim declaratoria fuit imperfectionum serpentis, & partim delatoria & pœnalis; quasi monumentum hominum, Dæmoni

verò

verò declaratoria solùm infamiæ & perfidiæ. Vult enim Deus, adsint monimenta hominibus, quibus recordentur eorum quæ commiserunt scelerum, ut in suum bonum, & commodum cedant & resipiscant. Hinc Numerorum 15. Mosi dicitur, *Loquere ad filios Israël, ut faciant sibi simbrias per angulos palliorum ponentes in eis vittas hyacinthinas, quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, ne sequantur cogitationes suas.* Hyacinthinæ scilicet erant coloris cœlestis, ut legislatae desuper de cœlis recordarentur lineis illis rectis, & edirectò protractis, legisque rectitudinis. Sic viso serpente totius nostræ ruinæ, & lapsus origo, & radix; recordaretur homo culpæ commissæ, & cum maledicere aliquem sit, malum dicere alicui; non solùm serpens maledictus est, eo quòd vitia imperfectiones, & deformitates serpentis naturæ in eius opprobrium referantur, ut imperfectum, vitiosum, infamèque aliorum respectu animantium notaretur animans; ut est maledicta ficulnea, quia erat ociosa, sine fructu, & opere, Matthæi 12. & Iob diem ortus maledixit, quia peccato infectus, in eo est expertus lucem, sed ideo est maledictus serpens, quòd afficiatur malorum inflictu, naturæ defectibus, vitiisque denuò illaris inimicitia, & odij erga homines, veneni & liuoris, naturali antipathia & contrarietate, quæ ante peccatum cohibebantur, ne contra mortales exeret, naturæ autore, gratia & originali iustitia, cum tamen naturalia essent, quæ in actum non erumpebant in statu illo felicissimo innocentia & integritatis, quibus postea hominem inuasit, & petiuit Dei inimicum iam, suisque sanctionibus reluctantem, amissa originali iustitia. Non secus ac Levitici 28. capite sancitum erat, ut iumen-

tum cum quo quispiam coiisset, lapidibus obrueretur. Non ergo quòd is peccauisset serpens opprimitur, sed vt moneremur de deformitate peccati, horrore maledictus est : quo nec disquirat ab eo causam, cor hoc fecisti, cùm tamen ab Adamo, & Eua disquisiisset eo capite, vt est videre, sed inaudito serpente punitur, non percontato cùm non malitia adesset facinori, sed natura, vt resipiscat homo, & peccati deformitatè exhorrescat, cùm naturalia adhuc excretur Deus, abomineturque, vt subueniunt delicto culpæ, & reatui. Quòd vulgò interpretatur vsque modo adhuc, *maledictus vt coluber; tum vt os colubri maledictum*, dum summam alicuius miseriam notare volumus, tum *reptat*, dicimus, *corpore, vt coluber reptat serpsique*; tum est maledictus serpens, quia frustratur suo fine homine scilicet totius naturæ corporeæ finis, cùm illi inimicus steterit ab eadè die, vt quasi vagus, & profugus, superfluous, sine fine, supersit serpens in natura corporea. Maledixit & dæmonè, non quòd malum aliquod de nouo illi exoptasset, nam si optasset, infligeret, cùm iustum esset incutere, si expeteret, & potens inferre, si exoptaret, sed dictum est illi, *quia hoc fecisti maledictus es inter omnia animantia, & bestias terre*; quæ declaratoria est sententia. Id est. quia malitia propria, scelere, & culpa superbiæ commissis fecisti hoc, quòd esses hominum peruersor, seductor, diabolus, tentator, ab ea die qua scelus patraisti, maledictus es; vbi non denuò pœna infligitur, nlliæ imò causa assignatur, *quia hoc fecisti*, vt peruersor esses hominis, vt modo fecisti, vetito fructu, maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ, quasi bestia scilicet, beatitudinis incapax inter bestias es reputatus, & maledictus culpa commissa semel superbiæ. Terram comedes, vniuersum

sum & hominem qui terra est, vorabis, & in terram
 ibit formatus ex pulvere, & quod terra vescatur cō-
 tinuo, etiā si & aliis serpens, vt latè infra adduce-
 mus cū sacris literis, tum gentiū historiis, & addu-
 ximus supra. Infligitur verò pœna serpenti, & male-
 dicitur iis: *super pectus tuum gradieris*, quod sanè in na-
 tura serpentis difficile satis, & abstrusum nimis in-
 tellectu est, fueritne serpenti impositum, ab ea die
 qua socius flagitij exitit, an reptasset antea, & supra
 pectus gradiretur ille, solūmve commissio scelere,
 & antea rectus, erectus, & celsus, rigidusque inces-
 sisset, alto pectore caudæ incumbens, præcipuè cū
 ante lapsum Adami, Genesios 1. capite, aquas reptile
 aqueum produxisse, & terram terrestri referatur, ter-
 restria verò reptilia sint serpentes, qui ideo sunt tales
 quia humi sternuntur pectore quo serpunt, & rep-
 tant gradiebatur ergo pectore, & antea, an expecta-
 bar serpens, attolli ingressu aliquando, vt quod natu-
 ra illi expetebat, in pœnam cesserit. Hæc si enotare
 velimus, & aperire semel, tenemur primò suscipere,
 quod est dictu mirabile, serpentes esse natura quos-
 dam, qui non pectore cedunt, non reptant, imò sese
 attollunt ingressu, & gradiuntur erecti vsque modò,
 adhuc recti & rigidi, pectore alto, vt Phateas ser-
 pens dictus, quod Phareis insulis, quæ contra Dalma-
 tiam sunt, sint frequentissimi. Is directus caudæ in-
 nitens, erectus, & altus graditur, quod Lucanus di-
 xit 9. libro iis: *Et natrix violator aqua iaculique volu-
 cres; Et contentus iter cauda sulcare Pharaas*. cuius me-
 minit Ælianus libro 8. cap. 11. Huncque esse ig-
 neum colore, pulcherrimis insignitum oculis, lar-
 gi oris, innocuum morsu, Æsculapio Deo dicatum,
 quod cœlū aspiciat celsus, vbi affidet salutis Deus, de
 Sepedone Nicander in theriacis docuit idē, sermo-

nem instituens de hoc serpente iis : *Sapedonis formam cognoscens corpore namque. Amorrhoo similis graditur vestigia firmans Recta, vbi Sapedonem serpentem vestigia firmare rectâ, & rectâ gradiri affirmat. De Amorrhoo verò eo loci serpente sic. Pumilus actitans gressu velut ipse Ceraſtes ; Multiplicandſque ſinus dorſum graue pellit eundo, Ventre terere ſoliam, non pectore, ſed ventre ſolùm cedete dixit. De serpente Ceraſte ſic: Ex his ille quidem rectâ ſe ſinat eundo ; Soluitque viam ſinuſo margine ventris ; hic meat obliquus, medio non corpore toto, incedit. Denique non ſupra pectus, ſed ventre incedunt tales ſerpentes alti, & rigidi ; quo Plinius libro 8, capite 21. in hæc verba prorupit, de Baſiliſco serpente ſermonem iniens: Sibilo omnes fugat ſerpentes, nec flexu multiplici,*

187 vt reliqui corpus impellit, ſed ceſſus, & erectus. Galenus. 3. de vſu partium, capite 3. miratur maximè ſerpentis naturam, vbi proniſſimum eum vocat animal, & magis multò quàm eius ſtructura fert pectori incumbere ſuſtinet, nam vt ibidem inquit, cùm dorſum animantium in cauſa ſit, vt prouum, vel ſupinum perſtet animal, ſi in ventrem inclinēt, vertebrarum cavitās ſupinum, ſi in poſteriora prouum, quibus verò æqualiter ineſt, rectâ, lacertis verò cùm dorſum incuruetur, magis ad exteriora verſus, & ſerpentibus m̄jntis. Sunt tamen proniores multò ſerpentes, quâſi non natura aut ſtructura corporis, ſed alio illis tanta naturæ peruerſio contigerit, & deformitas. Quid ergo mirum eſi ſerpens noſter vulgaris, & notus, quo eſt vſus Dæmon vt latè ſuprà; cùm antea ceſſus & erectus gradiretur, rigidus, & altus, vt gradiuntur modo Phareas, Amorrhous Ceraſtes, Baſiliſcus, Sapedon, & plurimi alij, commiſſo ſemel ſcelere, ſocius delicti, in monumentum replet modò,

modò, serpat, & reptat. non ventte, imò corde, & pectore, procliuus, infamis, vt reptant modò natura vipera, Dispas, Dracones & serpentes alij, qui reptabant antea; at coluber cum solùm ventre graditur primò, post scelus corde, & pectore cedit submissus, pumilus in monumentum hominum, vt hinc superbix mōnitum extitetit hominibus, & superbortum notaretur ruina. nam vt dicitur Prouerbiorum 4. *superbum sequitur humilitas, & humilem spiritum suscipiet glòria*, quæ & Magister historix scholasticæ sentite videtur locis adductis. Dæmon non minùs super pectus graditur, suæ superbiæ innitēs, cordi superbo, & elato, tumido pectori, historicè satis; nec minùs iuxta naturam serpētis dictum est illud. *Terram comedes cunctis diebus vita tua.* serpentes enim terram lingunt, puluerem scilicèt perpetuò, & si vescantur aliis, tamen terra continuò vt condimento aliorum, imò hieme illa sola longo tempore viuunt & citra aliud transigunt, vt Bufones, Rubetæ, Aranæ, Mures, & immunda alia. imò eo iam negotium venit, vt & fœminæ nostræ serpentes æmulentur, quibus cum serpentibus tot sunt communia, vt viuidum colorem remittant fictilibus, & terra conuescantur. Dixit de serpentibus Plinius libro 8. capite 23. vbi & colorem terræ teddere, qua occultantur terræ esu censet. Galenus idem de Theriaca ad Pisonem 4. capite. Imò Isaias capite 63. sic, *serpentis puluis panis eius*. Micheas 7. *Lingunt puluerem sicut serpentes*. Baruch. 6. *Corda verò eorum dicunt elingere serpentes, quia de terra sunt*. Vt ergo reliqua omnia nimio alimenti vsu colorem cibi quo vescantur teddunt, vt fiunt pallidi, qui nimis ciceribus vtuntur, & virides, qui viridium rerum alimento assuescunt, sic serpentes terra cum

respuit serpēs quos semel icit, vt fugit Pīllos, & Marcos, docente Plinio, libro 18. cap. 3. quòd redoleāt venenum, & virus maius; quòd pertimescit. Fit venenum serpētis maius in aliis, si alteretur semel, vt venenum fit illi postea reassumptum virus, si elingat læsos; fuit mors venenum serpēti, quæ erat serpentis venenum, virúsque dēmonis, & inferni cruor, alterata in Christo semel, veneno effuso mortis, diuinitatis vi superato, & victo, postea deglutito ab inferno, dum soluit vindictos patres è carcere duto: fuit sibi venenū maius, excidium, & lapsus. Euerfa ergo natura alteratis partibus peruersis, fugit serpens eos ipsos, commisso delicto querelas tristes Adami, questus Eux, lamenta, suspiria exandire, vt fugit tristes, & prosequitur hilares, canētes, festiuos, sanguineos, docet Plinius libro 7. cap. 2. Quòd fugit serpens patrato scelere iuxta naturam, ibidem. Sequitur Geneseos 3. *Inimicitias ponam* 159
inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius. quæ vt natura veniant deplacanda, dicendum non minùs. Mulier natura aduersatur serpenti, & dissentit eū illo, docet Aëtius 4. sermone 1. cap. 30. refert abortire illico, ac Amphisbenam Scitalam serpentes percuttunt, per illasque transigunt, imò solus transitus super eas, sanguinis incompefcibilem parere fluorē, vteri fluxum, & illuquiem continuam. Idem Galenus de Theriaca ad Pisonem, capite 4. Auicenna, Ælianus, & reliqui ex antiquissimis medicorū scriptis referunt; fæminas exanimati, & animi corripi deliquiis, repente angue viso, quin potius homines viso eo, subito pallescere, adduximus ex Galeno supra. Fugiens fæmina retrò sollicita, aspicit. an calcaneū icere possit serpens, qui blāditur & assentatur fæminæ, vt decipiat & circūueniat. inuidus serpens odit fæminā, subiectū odit, illorum inuidus quæ in ea excellunt & splendent:
inuidiz

inuidiæ conditio; blanditur vt decipiat, non profectur amore feminas serpens, sed inuidia, & dolo, quæstus causa & lucri, caloris vberum tepidissimi, quo eget frigidus conditione & natura, vt vulpem insequi docuit Aristoteles 6. de historia cap. 1. vt vescatur sudore vulpis, spoliis, labore. sic feminam sequitur, tum lactis odore allectus, quod avidissimè expetit, venit vtriusque illectus, æmularur mulieri quam odit natura, antipathia & dissidio; & quod inter omnia bipeda animantia vitupara sit femina sola; sequitur; *inter semen tuum, & semen illius inimicitias ponam*, eodem capite contrarietatem scilicèt repugnantiam naturæ, etiam vt reuera posuit inter semen serpentis & mulieris, opifex rerum summus, vt fugiat homo repetita memoria vitia, & defectus. Seminis enim animantium nomine, cum principium generationis intelligimus discissum à mare & femina; coëuntibus simul, fluidum & album, spumofum & pingue, tum sobolem & progeniem ipsam semine satam, prolem scilicèt & successorem, posteritatemque dictam. Sunt verò hæc natura inimica serpentis & feminæ vtroque modo; tum semen, & oua serpentis, semini feminæ, tum soboles inimica soboli natura, & repugnans, oua primò, & semen fluidum quo oua funduntur, dissident maximè, si enim oua serpentis umbilico applicentur feminæ, cui correspondet vteri fundus, vbi semen, & fœtus continentur, tum semen, tum fœtum excludunt, & expellunt vtero, abortitè que faciunt, naturali repugnantia & dissidio se se pellunt, expugnant, & abiciunt: hæc eadem serpentis oua si suffumigio applicentur in fecundas, reddunt feminas steriles, conceptui ineptas, suumque ipsarum semen corrumpunt, labefactant, & inficiunt, quo minùs cum virili coëat,

coeat, vt formetur fœtus. Auicenna 6. naturalium, cap. 9. Edoardus lib. 6. cap. 112. Dioscorides lib. 6. cap. 17. Ælianus Rhodiginus adductus suprâ; suffumigium enim vtero applicitum purissima lēdit menstrua fœtui proficua, potentissimę naturę agendi, vt 190 fermentent, & coagmentent fœtum, & si noxia maioribus natu, vt & semen ipsum quod sæuissima inducit symptomata, retentum, & putridum, simillima us quæ veneno epoto veniunt, & si fœtui vtile docuit Galenus 5. de locis, & 6. capite de hystericis. Hęc enim proli necessaria nimis inficit serpens, semine, ovis, repugnantia, & contrarietate nimia. imo senecta anguium, de sententia Dioscoridis, allato loco Auicennæ, Edoardi menses vocat quouis modo applicita fumigio, aut contactu, attritu, quo & pellit fœtum, alimenti inopia, erumpente sanguine ex vtero allecto, & tracto, tum qua serpentis vitari fœminæ attritu, contrectatione, & halitu, vt infœcunda persistit omnino, quæ & odit serpens, deserit, non fouet amplius, semel contrectata à fœmina, præcipuè menstruata, vt catulos odio habent femellæ aliæ, si tractentur à fœminis menstruatæ præcipuè, vt feles, canes deserunt filios. fugiunt, & respiciunt contrectatos manibus, aut halitu tetro infectos mulierum, quæ & exiccant arbores, inficiunt plantas, herbæque marcescunt contactu solo infecto sanguine, infantes inficiunt, obcæcant, quo cauendum, ne basient pueros teneros infectæ vetulæ, nec eorum curæ committendi molles pueri, aut cum iis agendum, imò fugiendæ omnes conditionis cuiusuis, tum docet Plinius lib. 12. cap. 66. Ælianus libro 6. cap. 53. 191 Plutarchus in Cleomene, Isidorus lib. 12. Etymologiarum. c. 4. Pythagoras in symbolis. serpentes generati frequenter ex medulla hominis corrupta ma-

tra dorsi vertebrae, siue mortuis, illud, siue vitis hominibus accidat corruptio, & noxa. Ouidius 15. Metamorphoseon sic. *Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulchro Mutari credant humanas angue medullas.* Medulla spinæ alimentum impertit costis, vim, motum, sensum, robur, has fouet, alit, nutrit, aluntur ossa medullis, & sugunt costę per poros, & communes vias, de spinæ medulla, quo marcescunt illico obstructa, aut diuisa spina, contusa, inualida, fracta, aut rupta, atrophia, maciēque laborant impedita virtutis via, nutritione infelici, decidunt & putrescunt costę, marcent, & languent, has serpens genitus de spinæ medulla absorbit, & vastat, exilis ligamentis, quibus nectuntur spinæ, colliguntur, has priuat influxu debito, alimento, & sede, vt non hæreant dorso & debito sibi destituantur principio, influxu capitis. Mulier ex viro est ex costa, viri est costa, mulieris semen quasi, Geneseos 2. Paulus ad Corinthios 1. cap. 7. Serpentis verò soboles, progenies, successio, semen. Inimicitiam ergo posuit inter semen serpentis, & fœminæ naturæ adhuc, cum semen fœminæ costam scilicet, qua est formata primò mulier, absorbat, erodat, corrumpat tandem genitus serpens, ad longitudinem medullæ spinalis, longum pro longo, strictius pro cauda, & capitis medulla pro capite deformi, & horribili angue efformato, qui decidere ortus facit costas, & carne nudat, discooperit, & dislocat propria sede. Quo Pharaeo Geneseos 45. dictus hebraicè, nudans, vel discooperiens, dissipans, & vindicans Syriacè, filiis Iacob medullam terræ promisit, quasi iure suam, quod serpens esset vocatus, & Draco, Ezechielis 29. *Tu Pharaeo Draco magnus, qui cubas in medio fluminum.* Medullas hominum interiora, vtiliora, alimentum totius, firmitudi

tudinem ossium, & radicem solidioris partis, quibus totum increfcit, & fubfiftit, expetit ferpens inimicus natura. medullis offa aluntur, ex offibus caro pullulat, vt videre eft in vulneribus & fracturis, vbi primò inueftiuntur offa velut musco albo, poftèa pallefcit, rubefcit tandem in carnem permutatus, quo carne veftiuntur offa, & vulnus repletur, vbi caro reliqua, nerui, tendones, & vniuerfa alia, medulla oriuntur, vt fit radix omnium, principium, & robur radicem expetit, fidem ferpens euertere tentat. Tum odio profequitur fœminam, hominum medullas, viam influxus capitis Chrifti impedire cupit. Iob. 21. *viscera eius plena funt adipe, offa illius medullis irrigantur.* de Dæmone. Sunt viscera ferpentium confufa inter omnia animantia, vt funt Dæmonis viscera, funt plena adipe, indiftincta pinguedine vitiorum, offa eius medullis hominum irrigantur, eft illi alimentum ros, quo abfumpto, medullis abfumptis perftamus cœci. Cœli rore abfumpto, impedito influxu, quo pſalmo 65. *Holocaufta medullata offeram tibi.* non medullis abfumpta serpente, aut dæmone, rore deſtituta & pinguedinis expertia Iſaias 34. *De ſanguine medullatorum arietum offeram tibi,* Iob 14. *Maledicens impio attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat coſtas illius, conſumat brachia illius primogenita mors,* mors peccati ſcilicèt primogenita ante ſecundam corporis mortè, genita primo peccato. Hinc Cælius Rhodiginus libro 2. cap. 11. vt experientia edocet, capillis hominum, fœminarum præcipuè, quòd longiores ſint ortu reliquis, tum pilis quibuſuis humanæ naturæ, in tegris putreſcentibus, ſerpentes oriri affirmat, & procreari, quo iratis hominibus, ex candefcentibus, ſuperciliorum & barbæ auulſio, fœminis verò in querelis & planctu lugubri, capillorum eradiciatio

193

194

contin

contingit: pœnalitates serpenti adscribentes, quasi omnes contracto reatu, quasi natura sectentur odio serpentium semen, & eo tempore radicitus euellere conentur magis, quo actus magis ad naturam spectant, ratione absorpta ira & passione, quo dum deponuntur quidam commisso graui scelere, barba, & capillis abtasis priùs puniuntur, utpote serpētis causa id commiserint, & quòd culpa serpentis, Adami filij noua aggrediantur delicta, & vitia sectentur. Hinc alij vniuersos pilos abradunt totius corporis, & rescindunt, quasi seminis serpentis, feminumque vitiorum immunes, & vitiis minùs procliues. quòd & sacerdotibus à prima tonsura incipit rescindi capillus, clericis verò omni ex parte. Quòd Cicero pro Roscio Comœdo dixit: *Bonos viros nullum pilum habere*, qui idcirco capite & superciliis semper est rasis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur. Alius verò longissima barba, & pili longissimi, quasi non timentes serpentem, superantes imò, ut Christus noster, Deipara virgo, legibus serpētis immunes, liberi, nobiles, & alij, ut Nazarzi antiquitùs, & modò plurimi, ut Cardinales, Pontifex, & reliqui qui serpentē

195 superare, non pertimescere, virtute Christi semel loti, aqua renati, baptisinate, ut caput Ecclesiæ, columnæq; ostēdere parāt; quòd Absalon capillis per cōtrarium floruit, serpentis semine, inobediēs Deo, & patri, Hebræis, patris cōsumatio dictus, & tandē capillis periit; quòd & capilli Medusæ ob scelus cōmissum in templo Mineruæ cōcubitus fœdi cum Neptuno aquarū Deo in angues abiere, deę vltione, quasi delictum semine serpentis ortum causā monstraret, & patefaceret, metamorphosi, & transformatione anguiū. Tum serpēs, mirabile dictu, in mulierū copia ornatiore, pulchriorem in se quitur: paratiori inuidet,

primò

primò relictis alijs, hanc sequitur, illi æmulatur, inimicus natura, nullam partem fœminæ avidius subire expetit, atque partē vteri, naturæ indagatricis nimis, & curiosæ, vt fœcundissimo illius partis calore, intentum eius compensetur frigus, quò natura vrgetur, si hac patet aditus, non ore, aut aliò subit; præcipuè si concepit semen, aut concubuit, quod fugit 196 & amat lactis instar, vt supra retulimus; & loci calore, & feminis desiderio trahitur maximè, & si hac nequit, vbera lactantium quærit illectus lacte, secus, ore qui extrahitur lacte exterius admoto. Vt doctrina serpens pellitur Dæmon, dilaniat vterum inimicitia, & contrarietate, quod sit receptaculum humani seminis, vt inimicitia & odium, inter semen, & semen appareat amplius. Job 20. capite: *panis eius in utero illius vertetur in fel aspidum, est panis eius homo, & homo est pulvis.* Itaias 55. *Serpentis pulvis panis eius.* Te redigit in puluerem, peccato commisso, homo. vterus fœminæ est vterus serpentis post os, iure ipso, quò homo panis serpentis est, nam pulvis in utero illius vertetur in fel aspidum, in bilem, iram, in passionem, ac virus effrænis aspidis. Receptissimum est apud Aristotèlem 2. de historia animalium, cap. 17. & Plinium, libro 11. cap. 37. serpentem tot costis 197 strui, ac diebus astruitur mensis, totque obtinere costas, quot dies mensē integrum complere valent. Mensibus verò dies hominis numerat annus lunæ motu, quem sequuntur sublunaria omnia, ac influunt quæ supersunt astra. Est hæc cœli. portæ cognomine dicta astrologis omnibus, annis & mensibus vita hominis circumscribitur, quorum vtrumque aptissimo hieroglyphico depingit serpens, annum cauda ore tenens, vt depingebant Ægyptij; mensē verò, numero costarum, mēsem lunæ qui quasi triginta die-

rum spatio finitur, & voluitur, quibus numerat hominis dies, præscribit, & terminat, tum vitæ certum præfigit terminum, & definit vt serpente interitus hominis prænotetur, & ruina, morsque & vitæ vltimum. Nulla inimicitia est maior, quàm quæ in mortem protenditur, & quæ tandem sola illa finitur, quo est semini humano serpentis semen inimicum natura, & soboli soboles. Dies dinumerat hominis, & cõputat serpens, vt præscribat vitæ hominis durationem, vt signo & hieroglyphico. Numerari autem nequit aliquid ante sui vltimum finem & terminum; vt nil vltra terminũ cognoscamus superesse certi mensura; aliàs ante vltimum non certò scimus, quanta res sit, quod vt fiat instituitur numerus, & mensura rerum. Quibus Osee additissimus locus patet cap. 7. vbi Iudæis dicitur. *In Dominum præuaricati sunt, quia filios alienos genuerunt, nunc deuorabit eos mensis cum partibus suis.* Serpens, scilicet dæmon, deuorabit eos. Mensis dictus numero costium ab Aristotele locis adductis, serpens dæmon dictus est Ioannis Apocalypsis 12. & 10. cap. Deuteronomij 16. *Obserua ergo mensẽ nouarum frugum, & verni primũ temporis, vt facias Pbasẽ Domino Deo tuo, quoniam in isto mensẽ eduxi te de* 198 *Ægypto nocte illa, & mensẽ terribilẽ, de serpente.* De potestate dæmonis scilicet, & peccati tenebris, vbi in mensẽ nouarum frugum gratiæ temporis verni, mensẽ Christi obseruare iubet, vt sit, cum Isaia 66. *mensis ex mensẽ, Ex mensẽ, inquam, serpentis mensis Christi, & ex serpẽte mẽse dicto, Christus serpens mẽsis dictus, sicut Moses exaltauit serpentẽ in deserto, quibus Christum significauit. Numerorum 21. serpentis signo, & vita ex morte, & mensis vitæ nouarum frugum, quo mensẽ eduxit nos de Ægypto, passionis nocte, & de mensẽ terribili serpẽtis, & dæ-* 199 *monis,*

monis, quo immolabāt Phasē Iudēi, & legalē agnum; nos verò Christum ipsum legis autorem, verum Deum, & agnum Dei. *Isaias 13. Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum.* agnus enim adhuc coram occisore obmutescit, & si hādi valent, vociferentur, & magis coram tondente, vt experientia probat, cutis molestiæ cuiusuis impatientissimi. Vltimum est omnium maior cōtrarietas, repugnantia, & dissidium inter semen vnius, & alterius constituta ab ea die mysticè, & tropologicè adhuc: nam semen serpentis mendacium est peccatum, & nihil, quod est maius nihilo naturæ, cū sit nihil gratiæ & rationis debiti, quod nequit attingere Deus, aut in hoc nihil redigere aliquid, cū in nihil naturæ possit omnia, *Matth. 13. Cum autem dormirent homines, venit inimicus & superseminauit Zizania in medio tritici & abiit.* tritico & semini Christi, zizaniam semen dæmon immiscuit.

De iis mystico sensu, ex hac serpentis maledictione decerpi possunt, & literali adhuc.

C A P V T X I.

ELatus ille serpens natura superbus, & altus qui conscendere in cælum est ratus posse virtute propria, similemque esse altissimo, qui veneno infecit quo vigeat superbix. Etiam & Adamum lege violata, submissus postea abiectus, pronus, & reptans visitur, non secus ac superbi omnes, animoque elati postea humiles, despecti, & viles habentur, Deo vltore, vt in se descendant, seseque homines esse cognoscant, vt noscant se ipsos. Hinc dicitur psalmo 118. *Increpasti superbos, maledicti, qui*

declinant à mandatis tuis. Increpasti Adamum, Euam, serpentem, maledictos, quia declinarunt à mandatis tuis, Dæmon, Eva, & Adamus, serpens ab ordine stabilito, ideo illi dictum est, *supra pectus tuam gradieris*, pectore cedes, elatiore tui parte, repes, pectore enim continetur cor animantis nobilissima pars in cavitare vitali, cui facultas irascibilis inest, superbiæ radix, origo & sedes, qua impellitur animal, vt superet difficile boni intenti, animosa ira, quò superbit superato difficili contemptu aliorum. Hinc superbiis pulsus alti ad extra sunt, & iratis hominibus, quasi animales motus progressiuos, quibus in obiectum pellimur, vt difficilia superemus, & ardua quæuis, quæ nobis desideratum bonum prohibent, velit imitari facultas cordis pulsantis, motu iræ, & superbiæ affectu, pulsuum motione, radice superbiæ. Repes, & serpes, illi dicitur, pectore. Inflat, distendit, & proprios terminos excedere facit serpentium caro eia, vt latè supra, quò superbit animal, si vescatur serpentibus, flatibus refertur, &
 201 melancholico succo, earum esu intumescit, quibus maximè excitatur superbia, & increfcit ira, subiecti apparatus, & dispositione naturæ; repletur enim flatibus caput, quo mens obscuratur, turbatur, & caligine obscura obducitur, vsque dum sedentur motus, & factus impetus, prout potest quilibet; sectione
 202 Problematum 3. sententia 13. Aristoteles melancholicos vocat superbos, quia abundant flatibus subiecti dispositione. Galenus idem libro de cognoscendis animi morbis capite 3. lib. quòd animi mores, capite 4. superbus enim sese inflat, distendit, auget, respirationem cohibet, quasi apimi elationem, magnitudinemque sibi creditam, imitari corporis tumefactione velit, detento spiritu, distentus flatibus,
 203

bus, turgidus, tumidus, non aliter ac rana Ælopi superbiens in bouem, illum imitari aggressa est respiratione cohibita, ut illius æquaret magnitudinem, adeo ut medio obcrepuerit corpore, effusis visceribus: hinc superbos vocitamus tumidos, tumentes, non contentos termino proprio, & rationis lege, seiplos excedentes, exuperantes. Deuteronomij 1. c. *loquutus sum & non audistis, sed aduersantes imperio domini, tumentes superbia, ascendistis in montem.* Vbi Deus increpat populum, magnalia & beneficia referens quæ illis contulerat, eorumque ingratitude; & capite 13. *Cunctusque populus timebit, ut nullas postea intumescat superbia,* ubi & populi obedientia, & malorum obseruatio stabilitur, quibus locis superbos, tumidos vocat. Serpens ergo modo dicto, in superbiam disponit. Hinc scientia inflat, superbire facit. Paulus 1. ad Corinthios capite 8. Et cum omnia quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sint, tam libro naturæ quàm gratiæ, & scriptis sacris, quo Marthæi 24. dicitur, *Qui legit intelligat,* formauit Deus hominem de limo terræ, ut non superbiret, & si non de puluere, puluis enim formari nequit, decidit, & non constat. gratiæ rore puluis homo constat, & stat, aliàs puluis cum sit, non ducetur, aut efformabitur ille, ex se puluis solùm, qui si rore gratiæ non coalescat, & coagmentetur, in puluerem ibit, & alimentum serpentium, serpentes enim lingere terram diximus; *corque eius elingent serpentes, quia de terra est.* Baruch 6. formauit enim Deus hominem de limo terræ, non de puluere, ipse verò in puluerem se rededit in naturalia, gratia, & iustitia amissa, alimentum serpentium & escæ factus, qui elingunt terram, Ecclesiast. 10. *Cum enim morietur homo hereditabit serpentes & bestias & vermes.* Tâ morte peccati intelligo,

204

205 quã naturã morte. Vt ergo resipiscat homo, & aqua gratiã, humilitateque cœlesti roretur, vt cohæreant partes rationis, & appetitus inter sese, ne puluis perstet, & serpētibus delibetur, ideo serpentis admonetur natura, eorum quæ ille vitare debet per gratiã, ne in puluerem resoluatur, & puluis quasi vento & flatibus superbiã euanescat, puluisque mentem, & oculos obcæcans, cognitionem propriam, & aliorum interrumpet: hac eadem serpentis descriptione, & historia, cum & plurimorum; Spiritu admonemur Deus; tum & locis plurimis Scripturæ sacræ. Allegoriæ tales satis possunt aptari quibus exornetur, & per metaphoras ad naturam serpentis latas intelliguntur & deplicentur; vagum serpentem, profugum, & superuacuum perpetuò diuagari, fugere, & abire, loca quærere sicca, & inermia, arida, & sola, hispida spinis, & densa tribulis monstrauimus antea; vulneraque semel illata, inflictaque ab illo, eius reditu grauari, & exacerbari, si iterum in illum incidant cussi, & afflicti, insectosque odio prosequi, & fugere; quod cum illis dissentiat veneni odore, loca obscœna, humida, & corrupta experere, vitiosos, desidios, molles, corruptos & humidos, iis elucescit locus

206 ille Matth. 12. vbi dicitur. *Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit, reuertar in domum meam vnde exiui, & veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam, tunc vadit, & assumit septem alios spiritus securos, nequiores se, & intrantes habitant ibi, & sunt nouissima hominis illius peiora prioribus, sic erit & generatiori huic pessima.* Arida loca quærît Dæmon, semel ac venenum in loca humida effudit; semel enim ac humidos & molles qui non continentur termino proprio, vt non continentur humida, & eos qui in se cedunt,

cedunt, infecit, vt mollia cedunt, quod facilius est, aridos quærit pœnitentia confectos, & marcidos, arida loca, & sicca, vt hæc ipsa eo inquinet viru, & spurcet cruore: abominatur semel infectum hominem, quem odit, & fugit, quem infecit, odio habet; odit enim malum, vt natura omnis imperfectū odit, & si inducat inuidia homines, & odio seducat, tum quoddam munus & officium dæmonis, quibus lapsus, & ruina illius notantur, malitia, & venenum, coram Deo, Angelis, & hominibus manifestentur, semel ac in locis humidis latitans, media affluentia rerum delitiis, & voluptatibus percussit incautos homines, molles, & delides, loca quærit sicca, & inermia in puluerem quasi redacta macie abstinentiæ. Tum ²⁰⁷ arida quærit & adacta in puluerem, sicca cæli rote, & gratiæ inermia, quibus pulueris nostri partes coalescunt. Est enim homo secundum se puluis, & cinis, vt dicitur Iob 34. capite, & Isaie 44. *Memento homo quia cinis es, & in puluerem reuerteris.* Rote verò venienti desuper coagmentatur homo, vt formari & effingi possit ad Dei imaginem, & similitudinem, quo ex limo, non ex puluere formatus est ille sua prima formatione. Exit ergo spiritus immundus, serpensque dirus ꝑb homine semel, ac euomit venenum, quem iudicat sui iuris, vt alios possit icere, & petere, & cum humida infecerit, quærit atida, vt nil incorruptum, & integrum, quantum illo agitur superfit. Spinis percitus, & irritatus, pugnam aggre- ²⁰⁸ ditur, excandescit, & furis agit, pœnitentia & afflictionibus iustorum, quibus exacerbatus acrius vrget, & instigat homines; tum Christi spinis coronæ regiæ & stématis circumsepti instigatur, quod maius hominibus remediū adesse cognoscat, semel Christo spinis circumsepto, deitatis capite circumvallato, quo

nullum parere aditum posse septo & fulcito detur
 intelligi, quâ possit caput deitatis inaccessibile peti,
 aut ici serpente, quibus Deus intelligitur esse. Deus
 enim caput Christi est 1. ad Corinth. c. 11. Tū vt Rex
 nūciaretur hominibus, laboris & oneris, stēmata spi-
 nis contexta, regiamq; coronam gerēs, qui Rex erat
 nobis promissus, spinis, & laboribus refertus, iudicū
 9. c. sub illa mirabili allegoria thamni, qua thamnus
 spinis scatens omnibus arboribus Rex constituitur,
 hominibus scilicet & Angelis, qui arborum nomine
 209 in Scriptura sacra veniunt intelligēdi, Matth. 3. *Omnis*
arbor que non dederit bonum fructum scindetur, & in ignem
mittetur. Semel ergo ac hominem infecit serpens, &
 veneno spurcauit, spinæ & tribuli pullularunt, bono-
 rû diuisiones; nostra & aliena cognouimus, cū an-
 tea communis esset viuendratio libera, & vna. Hinc
 sitis increuit diuitiarum, auriq; fames sacra; affluētiæ
 effrænata cupiditas, quæ spinarum sacra significantur
 passim, Marci 4. plurimos seminasse in spinis, in di-
 uitiis, & voluptatibus, dicitur; spinarū nomine diui-
 tias cōplectens, quod diuitiæ si leuiter contrectentur,
 larga & liberali manu, faciliq; & leui, innocuæ sint,
 non secūs ac spinæ; si verò comprimantur auarè &
 parcè rigida manu, & tenaci, eam trāsigunt & pene-
 trant crudeliter. Iis serpens occultitur, semel atq; ho-
 minem læsit, vt is eisdē tutus, & munitus, viuat loci
 tutela, spinis, & tribulis securus & abditus. Affluētia
 enim, & copia rerum serpens occultitur, vitium &
 demon, potentia rerum, & diuitiis, quibus sic muni-
 tur multoties, vt nullo quasi infestari possit, protur-
 barive; Ea est diuitum magnatum conditio, vt nullo
 frænētur, illudque ius quibus solū illud remedium
 210 superest; quod Paulus præscripsit ad Hebræos 6. vbi
 dicitur, *Terra proferens spinas ac tribulos reprobata est, &*
maledicta

maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem. Terra scilicet quæ adstruit latibula dæmoni, & latebras, quibus occultatur & latitet, hæc incendio, & igne, vt norunt agricultores commodè solùm extirpari queūt. Maledicto proxima terra est hæc, quæ cruciatur igne; maledicti enim mittuntur in ignem æternum, quo eam maledicto contulit Paulus. Domum suam vocat dæmon peccatores iure belli, Prouerbio- rum 7. *Via inferi domus eius.* Est peccator via inferi & infernus in fieri, & idèo domus dæmonis, si via inferi est domus dæmonis. Et eodem capite, *Non est vir in domo sua*, quare inuenit vacantem, ociosam. Matthæi 14. *Vigilate ergo quia nescitis diem, neque horã;* ad Ephesios 9. *Vigilantes, orantes in omni tempore, in spiritu, & in ipso vigilantes, in omni instantia.* Scopis confessionis mundatam, & pœnitentiæ, ornatam donis gratiæ & virtutum, Psalmo 76. *Hæc meditatus sum in nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Denique vbi mundam dæmon cognouerit pœnitentiæ scopis, & ornatam donis gratiæ, & virtutum; vadit iterum, & assumit septem spiritus: si antea vno vitio; postea omnibus aggreditur septem hominem, *nequioribus se.* Conatus apponit maiores inuidia & odio percitus, impij iustificatione, de qua dolet, & condolet, id eo cauendum nimis, ne vulnera grauentur, serpentis reditu, & recidua vexetur ille, hantque posteriora illias deteriora prioribus. Est recidua deterior multò prima morbi inuasione, ob maiorem dispositionem subiecti, præsertim ex morbo prægresso, viribus debilioribus multò, morbi potentia, non minùs iis eisdem huius animantis conditionibus, qui nunquam tertiam virginèam, & incorruptam adit, eiùsue germinè alitur incorrupto, & integro. De iparæ virginis priuilegium, gratia,

212 titulus manifestantur, voluntate Principis libera & nobilis ab omni culpæ & laxis reatu, non secus ac Deus natura; & ut dicitur, sanguine extat nobilis. illa gratia & privilegio, neque in ea fuit serpentis latibulum, latebræ læso homine, nam ut primus homo nostræ generationis principium origo & fons est productus, creatus, & altus, virginea terra efficienti Deo. Sic decuit nostræ regenerationis primum, Deum hominem, virginea terra orti incorrupta & integra, ut esset perfectione primus, & omni modo perfectior, excellentior, & altior, quæ aliorum futurus erat causa, norma, & exemplar: quo nec germen est aggressus dæmon, quod Deus esset, & si aggressus, non pascus illo, tum quod virginea erat altus terra quam fugit & odit: pulverem quatit, corruptam, & diuisam terram, mollem, peruiam, & facilem, vento & vanitati subiectam, subditam, & procliuem, ubi facile latibula fundat & latebras adstruat, quod sit mollior & facilior, ut occultus &

213 abditus, irruat in hostes. Emulatur mulieri quæ odit natura, quod inter omnia bipeda animantia viuipara sit sola, imò non solum viuipara, sed vitipara adhuc, cum vitam ipsam peperit Christum, Ioannis 14. *Ego sum via, veritas, & vita.* Est hoc solius fœminæ nater bipeda; nam reliqua omnia oua excubant. 7. de historia. c. 8. Plinius lib. 10. cap. 63. Hinc prima inimicitæ radix, & linoris origo quod vitam peperit, & viuum, bipedemque in lucem ediderit Dei para virgo fœtum, gressus duplicis bipedem humani, & diuini, Proverbiorum 4. *Non arctabuntur gressus tui.* Incomprehensibilis cum sit diuinus gressus; Quod Cantico- rum 7. *Quam pulchri sunt gressus tui.* infinitum enim terminos excedit, quo non arctantur gressus illius. Pulchri, quia filius pulchritudinis deest. Tota pul-
 chra

chra sine labe, verbum per quod imago nostra. Tan-
 tæ fuit pulchritudinis, vt ad imaginem, & similitudi-
 nem Dei formaremur, iterum, semel deformis cum
 esset, nitore primo, pulchritudini, & venustati re-
 stituit, & reuocauit. His eisdem serpentis conditio-
 nibus quod semen eius in vtero cõtentos debite fœ-
 tus abortire faciat; locus ille Pauli illucescit prima
 ad Corinthios 15. capite, vbi cum Christum resur-
 rexisset à mortuis prædicaret, & quibus apparuisset,
 recenseret, inquit. *Novissime autem omnium visus est
 & mihi tanquam abortiuo.* Quali senecta serpentis pec-
 cato, seminibusque vitiorum, ouorum suffitu semi-
 mortuæ fidei, expulsus ab vtero Ecclesiæ, quo prius
 continebatur natus Iudæus, & ideo abortiuus, vsque
 dum Christus educavit iterum; Psalm. 22. *Super
 aquam reflectionis educavit me.* lauacro baptismatis, re-
 generatione qua lauit nos, & regeneravit iterum. Et
 non secus ac mortua lucerna suffumigio tetra spi-
 rans abortire facit, vt experientia vulgaris docet, &
 norunt prægnantes, & gerentes vtero; docuit Gale-
 nus 4. apho. 17. mortua fides, & extincta pellit ab
 vtero Ecclesiæ fœtus viuentes, mortuos, & semi-
 mortuos, suffumigio vitiorum tetra halitu, & no-
 xio sibi, & aliis, effumat enim, & offendit nates.
 Emortua, aut semimortua fides sine operibus: vitio-
 rum corruptela, virtutibus extinctis spirantibus te-
 rere, quibus affliguntur continuo conscientie stimulo,
 effumigante fide. *Penam ergo inimicitias inter te & mu-
 lierem, semen tuum, & semen illius,* dictum est serpentis,
 vt supplicium, maledictioque ab eo qui primus flagi-
 tium commiserat, suo ordine inciperet, vt culpæ mo-
 dum pœnæ ratio subsequeretur. Quod increpat ser-
 pentem qui primò sceleris huius origo, & radix, cui
 imponitur dissidium & inimicitia, simul & mulieri,
 scilicet

214

215

feminibúsq; eorum; soboli, inquam, & futuræ successioni. Fœminæ, & serpenti imponitur dissidium hoc, contrarietas, & repugnantia, non quòd hæc eadem inter serpentem, & hominem non fuerit stabilita simul ac constituta est inrer serpentem & fœminam, sed ideo quòd mulier in causa fuerit, quòd ceciderit homo, & serpens quòd nutaret Eua; ideo serpens primò increpatur, secundò Eua, terriò taxatur

216 Adamus. Cùm verò serpens, & Eua Adamum peruerterint, cui vt capiti, & principio commissa erat originalis iustitia, reatitudoque posteritatis totius, ideo eis pœna infligitur, & contrarietas maior renútiatur, repugnãtia, & inimicitia, quæ maior est inter fœminã & serpentẽ, ea quæ est inter serpentem & virum. Quo dictum est, *inimicitias posuim inter te & mulierem*, nulla de viri mentione facta, tum vt dæmonis vires, & serpentis venenum in fœminam, fœmineósq; desides, & molles, solùm posse notaretur, non in viros fortes, & constantes (spe Christi, & præsentia; imò dictum est, *inter te & mulierem, semen tuum, & semen illius*, inter sobolem & futuram successionem veneni infectam. Diximus enim, infectos & veneno coinquinatos, serpentem odio habere, vulneraque eorum grauati maximè præsentia illius consensu veneni, sympathia, & communione. Quò de eis solùm successoribus, & seminis repugnantia intelligitur, quæ semen fœminæ verè possunt appellari, non viri, & Christi renati, fortes, & tale quale fuit generans à quo decisum est. Hoc solùm Eux semen, & fœminæ proles dici metetur. Cùm verò Deipara virgo veneno non fuerit inquinata, dissidium potentia dæmonis vires nullam cum illa repugnantiam sunt habita, nec dirum virus serpentis terræ eam inficere potuit, communie illa regula conti-

neri,

neri, privilegio & gratia libera. Tum ultra hæc de Christo ipso commodissimè interpretantur iure dictus inter omnes homines solus ipse mulieris semen, quod ex fœmineo semine constiterit sine vitili opere, cuius grande fujr, & maius omnium cum serpente dissidium, inimicitia, & oppositio, quanta est inter veritatem & falsum, inter nihil & aliquid, inter rationis rectitudinem, & defectum illius. est enim Deus veritas ipsa, omnisque veritatis, & entitatis autor, vt dæmon mendacij, peccati, & nihil. Contriuisse verò hoc semen mulieris serpentis horridum caput de Christo dicitur, Psalmo 73. iis: *Tu contribulasti capita Draconum in aquis, tu confregisti capita Draconis.* In aquis, inquam, sacri lauacri baptismatis, non secus ac durû serpentem & æneum piissimus ille Ezechias Regum 4. confregit, & vicit. Sensit hæc Rupertus 3. de Trinitate, c. 19. & reliqui Patres locis adductis.

*De minatu calcanei hominis, &
capitis serpentis.*

C A P V T X I I.

Geneseos 3. sic dicitur. *Ipsa conteret caput tuum,* 218
& *tu insidiaberis calcaneo eius.* Non minor inimicitia, liuor, oppositio, & contrarietas inter serpentem, & fœminam iis constituitur, quàm dictis suprâ & relatis eodem capite verbis. Hæc enim omnia ad promulgatam iam inimicitiam spectare videntur, quibus dissidium stabilitur inter serpentis caput, & calcaneum fœminæ. Targæ enim est inter hæc oppositio, vt à capite ad calcē (quod dici solet) nil supererit amicitix aut benevolentix. Sunt enim hæc totius animantis extrema calcaneum & caput. termini
&

& fines, quibus vniuersum animans continetur, inter quæ summa est distantia, & oppositio summa, omnisque contrarietas, vt per extremum opponantur hæc duo, & dissideant inter sese. Quò his maxime oppositis antipathia fœminæ & serpentis apprimè notatur, vt adhuc ingens inimicitia eorum exprimatur eisdem. Caput enim diuinissimum membrum totius nostræ reipublicæ, arx præcipua, & animi domicilium sursum animantis excellentior & altior reliquis omnibus partibus, à quo sensus & motus præstantissimæque actiones præclaræ proueniunt, quod solum omnes virtutes contineat naturæ & animæ, tam vegetabilis quàm sensitivæ partis, internas & externas, altiori sede constitutum natura, animantis optimum bonum, perfectum, si quid aliud in serpentibus potentia veneni efficacius, potentius, submittitur calcaneo fœminæ, superbum, & tumidum veneno, horridum, elatum, & altum humiliori fœminæ parti, abiectiori, viliori, vltimo illius calcaneo, inquam, quo conculetur, conteraturque illud molli, debili ictu, fœmineo calcaneo, horrendum serpentis caput. Hoc enim periculum subit serpens natura, dum calcaneo submitit caput tetrum, & insidiatur illi, quòd conteratur illo; nil enim in serpente est debilius capite, nil fortius hominis calcaneo, debilissimis ossibus struitur serpentis caput, fortissimis calcaneum hominis munitur, docuit Galenus 6. de v^o visu partium, experientia docet. calcaneo minatur homo, dum iratus lenit, victoria superbus, & superior factus, calcatur, conculeatur, vt sit vltimum victoriæ signum, & potentia argumentum, calcare inimicum, conculcare hostem. Quo & serpens astutissimè fugit caput calci summittere, icere mille artibus tentat, eternus factus. Hinc Ægyptij, vt victoriam celebrem signifi-

figificarent hieroglyphico, calcaneum caput conculcans depingebant, & dum subditos, subiectos victosq; homines exprimere conabantur, caput calcaneo submissum obubrabant; pars enim calcaneum est subiecta magis omnibus aliis totius nostri corporis partibus; illis subdita, suppositaque vniuersae reipublicae, corporis totius. Nulla est infima adeò, opressa, aut aliorum imperio parens, sustinens omnem corporis molem, vniuersamque fabricam animantis, sub omnibus aliis constituta, vt contrà caput, nulla illo liberior, excelsior, altior, incumbens toti, supersedens vniuerso corpori, assidens omni machinae animantis; victoriae & libertatis aptissimû Aegyptiorum hieroglyphicum, nouit Cicero officiorum 3. à quo Valerius lib. 35. capite de pedibus, quò si subdita magis totius animantis pars calcaneum dictum, super caput libertinum alioqui, natura & sui iuris nobilissimum constituitur quod calcet, & conculcat vndique, victoriae gloriose & vnicæ signum erit, icon, & simulacrum. Quò mos erat antiquis regibus triumphantibus captiuos pedibus conculcare, subiectionis signum, tum hominem triumphandum per calcaneum ita positum, vt antiqua pleraq; numismata cõsignant, eoque spectat verficulus ex psalmo. 66. *Imposuisti homines supra capita nostra: & quod passim inuenitur in Scriptura sacra de conculcatu, cõculcationeque, dũ incidit sermo, vbi & victoriae potentia, & seruitutis miseria enotantur. His ergo summa victoria nobis elucet dum dicitur: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius; Serpenti vltra non dicitur, quàm insidiari nobis, non icere, aut morsum figere in nos, at nos illum cõterere, caputque illius conficere, & quassare renunciat. In nobis calcaneo insidiatur, dubiè icit, certò in illo caput atteritur; hic calca*

calcaneum periculum subit solùm , ibi caput pœnas
 122 luit indubitanter ; palma enim , victoria , & trium-
 phus his renunciatur hominibus , fœmineis adhuc,
 & mollibus ortu, minimis , & debilibus, Christi vi-
 tute , qui *exultauit ut Gigas ad currendam viam* , accin-
 ctus gladio diuinitatis super femur suū humanitatis
 potentissimæ, femur enim ab inguine incipit , per in-
 guinem generandi vasa decurrunt, quòd femur carnis
 originē humanitatēmq; designat; nouit Gal. 6. de vña
 partiū, & anathomici omnes. Nouit Aristoteles, quæ-
 stionibus problematicis , tum & antiqui qui Bacchū
 Deum de femore Iouis ortū fuisse testātur, à Semele
 ante tempus excluso vtero, Iouē femore dissecto, al-
 tum & forum. Non aliò, dixit Spiritus Deus Iacob,
 Genesis 46. de femore illius Rege, & gētes plurimas
 esse ortundas , & Numerotū ꝑ. vterum, & femur ge-
 nerationis instrumēta stabilit. His ergo victoria glo-
 riosa , celebrisq; triumphus nobis renunciatur,
 Christusque promittitur , dum dicitur : *ipsa coneret*
caput tuum. Dei genitrix, inquam, sacra per Christū, vt
 cōtuit caput, peccatū & venenū serpētis, quòd ca-
 pite continebatur, & capitali vitio superbiæ serpētis,
 quòd lenauit in Deū superbiā, & elatione, quòd & in-
 fecit primos parentes , & vt alia litera legit *ipse*, aut
ipū diuinū suppositū cōteret caput tuū, Christus, in-
 quā, qui est ipse sibi, cū sit exēplar per quòd omnia
 sunt ipsa, & nō alia, cū quòdlibet in tātum sit ipsū,
 in quantū ipso omniū creaturarū norma & exēplari
 est tale , cū omnia per ipsum facta sint, & sine ipso
 sint nihil , & nō ipsa. Constāt enim omnia verbo vic-
 tutis suæ, quantūmq; ipsorū est, ipsum ab illo sit, qui
 ex se est ipse, & nequit alienari aut alter esse ; quòd so-
 123 lus dicitur ipse, & nō alter, omniāque quæ ipsa sunt,
 per illud hoc ipsum sunt, Deifera virgo ipsa sola post
 ipsum

ipsum appellatur, nunquam altera culpa reatu aut labe; ab hoc ipso suo prototypo. Ipsa, per quod omnia eadem. Ergo conteret caput tuum, ut contriuit ipsa, non alia, sed eadem; Est ille ipse, qui suo exemplari & prototypo est similis, conformis, respondens. Fuit ipsa semper similis, & ipsa, verbo & exemplari suo, non alia deformitate peccati, imò ipsa ab ortu, & conceptus die, tota integra, pulchra, & gratiæ plena, benedicta inter omnes; quò ipsa cõteret, ut contriuit caput, peccatum scilicet capitale superbiæ demonis, & serpentis, calcaneo & infima sui parte, humilitate superbiam, calcaneo caput deuicit. Ad iustū capit calcanei canitas dum stat homo rectus, serpētis caput. Anguis scilicet cõmunis, qui seduxit Euam, ea parte qua deficit pedis substantia; & plenum; stantibus enim nobis terram contingimus, anterioribus pedis partibus, illis innitimur, sustinemur alto calcaneo. Quò furtores ea parte substituunt calceis dictos talones, multiplicatis soleis, ut æquet ea parte pedis reliquum; in soccis mulierum apparet id clariùs, cum ea parte altiores fiant multò, quasi in pœnam delicti eo loci ictuū serpentis aditus pateat, & qua icere possit serpens; sedentibus verò, aut motis, instamus calci, reliquo pedis minùs, calcaneum imò feminis pleniusculum adest viris, ea parte magis, ut fortiùs conterant serpentis caput commissum semel, quibus maius periculum impendebat viris. Seiungitur enim calcanei musculus ex tibiæ osse, altiori è parte feminis, ut dissectione patet, quò maiori circulo factò, in pedis inferna recurrit extrà, ut sint feminis pleniora calcanea, & calcet fortiùs, præcipuè virgines, integris coxis, nò vitiatis, & clæsis puerperio, & partu, neq; osse sacro viriato aut percusso, ut adest corruptis, ex quo protenduntur nec

ui, quibus tibiæ mouentur, & pedes calcant, quò robustiùs conterent, conculcabuntque ideo; vt contriuit virgo mater Deipara, dæmonis & serpentis caput, parte illa qua natura defecit, calcaneis, cavitare, & qua deficit caro; carnis & passionum libera, plena tamen gratia, & virtute. Calcaneum enim, calx, partem pedis posteriorem significant, cui motu innitimur, Arist. 3. de historia. c. 15. 5. sect. problematum, sententia 15. Galenus lib. de ossibus cap. 24. 3. de vsa partium. cap. 8. Est pedis vltimum, & vltimum animantis totius, à capite infra. Dicimus communiter omnes, ducere ad calcem, seu ad finem & ad vltimum ducere, & à capite ad calcem, dum extrema notamus. In auibus verò dicitur calcat. Est vltra & calcaneum, os maius totius pedis, talo dictum, os cuius cavitati, os, vlna inseritur, appellatum tibiæ, medio malleolo osse, vnde calcaneum est os, instar basis & pedis crucis, receptaculum quasi, & pedestale vlnæ, cavitare, & defectui ossis calcanei insertum. Quò Euæ calcaneo & defectibus ei parti qua os deficit, Euæ, & os, costa, caro; Est vlna crucis inserta, qua metimur omnes, medio malleolo crucis, & passionis Christi ictibus. Jeremias 23. *Vox Domini quasi malleus conterens petram*; petra autem est Christus. 1. ad Corinthios 10. *Vox Domini Patris æterni, decretum scilicet passionis, malleolo Christum contriuit, Isaias 53. Attritus est propter scelera nostra. Qua ergo serpens adoritur Euam, hac est crux Christi, & vlna inserta crucis, vt munita ea parte & integra,*

216 *possit obistere serpenti Dæmoni, & peccato. Imò nulla est pars, mirabile dictu, corporis totius, munita aded' ac calcaneum pedis, in homine & femina, densissima cute obtegitur, callo durissimo & fortissimo obducitur, firmissimis struitur ossibus, neruis robu*

robustissimus, tendonibus cōsistentibus nimis, crassæ substantiæ & dense, venis arteriis, constantibus, quæ adhuc omnia continuo attritu & calcatu solidiora, firmiora & densiora fiunt. Est pars spongiosa & dura; dura cū sit resistit duritiæ, & spongiosa non rumpitur, aut quassatur motu, totū in summa sustinet, quod nulli a lateri contingit parti; nec ided, & si toto comprimatur, dolore afficitur, quia spongiosa est, quò interceptus aër detentus compressu, in poris spongiosæ substantiæ, mollitiæ nō infestat compressas partes, nec vnâ alteram, imò sursum tendens natura subleuat onus, vt non afficiantur dolore partes cōpressæ. Vt hinc pateat summi nostri conditoris pietas, benignitas, amor, qui cū serpentē hac parte posse icere hominē præuidisset, muniuit aded, vt quasi inexpugnabilem redderet. Imò cū ea pars terræ periculis, spinis, tribulis, frigori, calori, æstui exponeretur natura cui homo innititur motu, qua premit terrā, adeo circumuallauerit ipsam, & fulciuerit vndique noster conditor. Et cum reptet iā serpens virtute, & potētia eōditoris Christi, & non se attollat ingressu superatus, & victus, ore humi tracto, & calcaneum inferior appetitus pottio, terram premat, amet terrena, & cōprimat, ne dito officeretur serpēte, struxit tutissimū, præceptis, consiliis, quibus renascitur homo, & formatur iterum, lege gratiæ; & hæc consentiunt cū his quæ docet. Aristoteles 1. de historia cap. 15. vbi vitiosos homines, astutos, fraudulentos, & callidos, versutos, vafros, non distinguere calcem à pedis reliquo affirmat, imò obtinere confusum, æqualem, indistinctam pedem, non succinctū, diuisum parte inferiori, efformem, plenum, & integrum, imò, quo & vestigiū informe relinquunt, terram, tertenaque premit pedem toto, se totis, imò si possent, non signant calca-

neum, non calcant, vt Regum 1. dicitur capite 5. de corruptis sacerdotibus Dagon, *Non calcant Sacerdotes Dagon*, humi reptant, inservientes Idolo Dagon, molles, & desides, proni, curui, non recti, aut celsi, stantes aut rigidi. Creauit enim Deus hominẽm re-

128 ctum, vt esset rectus, vt conculcaret, & calcaret passiones appetitus, stans rectus, aliàs si non stet, reper & terram continget plusquàm calcaneo, & plusquàm decet, terrena amplectetur, & premet, obtinebit corde, & pectore, & cum reptat iam serpens, & reptet, illum conteret vir homo, cum contriuerit femina ipsa, priùs superauerit & vicerit. Nec iussit serpenti Deus insidiari calcaneo feminae, imò femina excitat, aduertitque vt cautè viuat, vt fugiat serpentis insidias, & Dæmonis atres; admonet de officio, & conditione eiusdem, vt vitemus pericula; non est enim *insidiaberis* imperatiui vox; sed futuri perfecti indicatiui modi; inuenitur enim aliquando actiuum *insidiò*, & si communius deponens, vt apud Callistratum in l. 28. ff. de pœnis, vbi sic inuenitur: *Cremetur seruis qui saluti dominorum insidauerint*. Maximè interest inter calcaneum nostrum, & brutorum calcaneũ, dixit Aristotes 5. sectione problematum, sententia 15. Vitiato enim nostro, infirmato, inualido, labimur continuò proni, supra cor, & pectus, cælum facie fugimus, & tergo illi damus, quòd caput inclinetur infernè imperiũ mediò corporis, flexile natura. Brutà verò inconstanti calce prolabuntur, supina cælũ versus. Supra pectus gradimur, vt serpentes, reptantes inconstanti calce, vitiato calcaneo, amplectimur terram corde, & pectore, cælum fugimus, imitamur illa quæ nec cælum aspiciunt, nec continentur recta, serpentes, & Dæmones, Gen. 4. sic: *Iratus*

230 *est Cain vehementer, cœcidit vultus eius, calcaneo infirmo, subditus*

subditus passionibus itæ, inuidiæ, superbiæ. pronus cecidit vitato passionum calcaneo: quod dicitur illi, *cur concidit facies tua?* tum vltà, & *cecidit Cain in faciem suam*, quod & qui facinora, & delicta committunt in faciem decidunt, hanc nituntur occulere, & abscondere parât, velare, & abdere, quasi cælû odio habeât, & fugiant, & illi tergora reddant, indigni videnti lucem, facië occultant; in faciem incidunt, manibus, si non datur alio, cooperiunt faciem commisso delicto. Calcaneo ergo egemus, osse maiori, firmato fidei, & operum. Ezechielis 32. de infidelibus, & incircumcis: *Et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum;* & cùm sermo sit ibi de infidelibus, vocat infidelitatē ossium vitiam, fidei, & solidi fundamēti, calcanei, & ossis, cui totum innititur, vt calcaneo totum animans sultat, & incumbit. Tum cute densissima fulcitum nobis adsit calcaneum, patientia scilicet, quæ occurrit omnibus primò, vt occurrit cutis inter omnia quæ corpus astruunt, & integrant, obuia labori sustinendo, & oneri, Danielis 2. capite, populo Nabuchodonosor prædicens flagella inquit: *Comminuet cutem, & consumet vniuersa regna.* Patientiam consumet, inter alia mala, aut imminuet, vt in pœnam peccati deteriores fiât. Tum neruis motus circumualletur, calcaneum neruis motus, Spiritus sancti, cuius est impellere, & mouere suauiter; Ezechielis 37. *Ecce ego immittam in vos spiritum, & viuetis, & dabo super vos nervos.* Tum neruis sensus, Scripturæ sacræ, & intelligentiæ mandatorum & legis. Baruch 6. capite: *Quasi possint sentire, qui non habent motum;* qui caret neruis motus Spiritus Dei, non sentiet; quibus fulciuit calcaneum Deus; & Christus vallauit appetitum, & rationem, scēminam, affectus temperauit, qui calcanei nomine intelliguntur Scriptura sacra. Nulla est pars,

in vniuerso corpore consentiens adedò cum corde, principio vitæ, ac consentit calcaneum, vt faciliùs multò omnibus aliis naturæ partibus, mala òmnia, vitia, & affectus cordi ex illo impertiantur, quàm ex capite & reliquis, Aristoteles 2. de partibus animalium, capite 7. & Galenus 3. de vsu partium, cap. 8. 1. ²³¹ prognostici sectione 4. Hypocrates ibidem, quemlibet antea refrigerati calcaneo nudo, quam capite docent, quod probat experientia, & 2. sectione problematum sententia 26. docet, medicos præcipere ægrotis, diligenter cooperire calcanea, consulerèque assistentibus, pedes, & calcanea tegere, magis quàm caput, quod & omnes quasi naturæ ductu consulumus illico, non leui cura de calcaneo habita, vt pote hac parte, natura & temperamento frigida, lædantur magis, quo in rigoribus & horroribus febrium refrigerantur primò, & incalescunt vltimò, vt quasi ab eis rigor incipiat, frigus, & horror. Imò venerem, irâ, & affectus alios, tam qui feruore sanguinis excitantur, quam qui eiusdem refrigerio, alteratis calcaneis cohibemus, temperatisque & frænatiss in corde, cõtrariis calcaneis admotis, & applicitis. Eo loci affirmat Aristoteles, & Galenus sustinet, difficile esse nimis, nudis pedibus & refrigeratis coire quempia, capite verò nudo faciliè, faciliùs imò, extinguique appetitum venerem, frigida aqua inspersa calcaneis Venus enim ²³² Baccho eget, non Neptuno: semel enim genita spuma maris, ad supera euoluasse referunt antiqui omnes, aquamque effugisse, affectus denique corrigi ex calcaneo, medici omnes norunt. Ex calcaneo ergo copatur, quò adscribuntur affectus calcaneo, & calci; nulla. ñ. est pars, quæ tot tantisque arteriis adstruatur magnis adedò & ingentibus. nulla rectoribus. configitur, aut directoribus cum corde, quò cum calcaneo sponsiose

giolæ naturæ sit, fugolæ & perspirabilis, scaturis po-²³³
 ris, quos plenos semper habet spiritu, directissimè cū
 corde constitutū, refertum spirituosâ substantia, sus-
 cepta ex arteriis, facillima alteratu, multitudinèque
 spirituum volatiliū, tenuium, & subtilium, quorū
 natura leuis est, & ascensui apta, cōrque impetēs, vir-
 tute propria, semel iis alteratis in calcaneo, & affe-
 ctis, per communes vias facillimè cor alterat, & affe-
 ctāt; cū ex calcaneo in cor sit parēs, & manifestus adi-
 tus; euariētque ex calcaneo illud, vt hæc dissectiōni-
 bus est videre. Docuit Galenus locis adductis, Aristo-
 teles Vesalius peritissimus Anathomicus, figura ter-
 tia, Realdus, & reliqui. Hinc malefici, veneficiq; ho-
 mines nō minūs venena parāt, & calcaneo ad mouēt,
 stapedi, calceis, aliisve ornamentis pedum, quā capiti
 aplicāt, aliisve partibus, imò calci meliūs, quā capiti ap-
 plicāt. Et cū effrænatiores cordis passiones, potentio-
 res, maiores, incendio sanguinis, & bilis excirentur,
 motu factō in natura corporea, quæ subiacet
 spiritui, vt Venus, ira, gula, incontinentia, superbia,
 ambitio, contemptus, & reliquæ; ipsè Christus, vt²³⁴
 moneremur, etsi liber affectuum, & Patres antiqui,
 virtutum exemplaria, & lumina, tum minores obser-
 uantiq; regulares dicti, virtute maximi, & Eliæ fratres
 Carmelitę obseruantissimi, calcaneo nudo incedūt,
 nudisque pedibus, quò passiones extinguant, cohi-
 beant, & frēnent, vt sit caro spiritu inferior, & securi
 calcaneo, liberiq; à serpētis morsū viuāt. Lauit Chri-
 stus Apostolorū pedes, & calcanea extersit aqua fri-
 gida; nam absolutè dicta aqua, de hac intelligitur,
 lauit enim Ioan. 13. *Misit aquam in puluim, cepitque la-
 uare pedes Apostolorum.* cepit, auxilia obtulit, quibus
 coopereretur homo; vbi & Petrus lotu lauit pedes enim
 Petri loti mortalis culpæ, alluete cepit à veniali

lapsu, calcaneum scilicet, & culpæ vltimum. Est caput mortale, culpæ & malitiæ, venialia vitia significantur calcaneo, vt capite mortalia, quo icit omnes serpens filios Adæ origine. Hinc Geneseos 30. cap. fortissimus athleta noster luctatur Christus, Esau calcaneum, quod interpretatur rustici hominis manū obtinuit. Iacob noster supplantator demonis Christus; nostrumque calcaneum sustinet, ne ruat homo, psalmo 48. *Cur timebo in die malæ* respondit, *iniquitas calcanei mei circumdabit me.* Adscribit enim calcaneo iniquitatem, calcanei iniquitatem dixit eo loci. & psalmo 55. *Inhabitabunt, & abscondent, ipsi calcaneum meum obseruabunt.* Vt serpens calcaneum obseruat, vt cautè & abditè adoriri possit. Ioannis 13. *Qui manducat meum panem, leuauit contra me calcaneum suum*, malitiam scilicet, dolum, passiones. Hac enim via conspicua, & patenti arteriarum, & venarum à calcaneo in cor, cui inest caro porosa nimis, spongiosa, & laxa, ex calce facillimè suscipit, bibit, & fugit actiua quæuis externa. Minus enim teguntur arteriæ in calcaneo, & plantis pedum, nerui, & venæ, quibus caput, cor, & iecur vitæ principia consentiūt, maximè calcaneo affecto per vasa communia. Oriuntur enim ex capite nerui, ex corde arteriæ, ex iecore venæ, quæ omnia patenissima sunt in calcaneo. Hinc Orpheus, refert Philon Hebræus ille, calcaneum libidinis appellauit sedem, domicilium passionū, quo mortales philosophi, qui fabellis ludicris hominum mores temperabant, & corrigebāt, delectabili bono honestum permiscentes, & seria iocosis, fortissimū Achillem calcaneo, non alio posse interire, suntrati, quem cum vndis stygiis committeret piissima mater, vt esset immortalitati addictus, & æternus, calcaneis obtinuit,

obtinuit, ne totus immergeretur undis, quibus
 solùm illotus exitit, mortalisque, vt ille qui erat
 laude æterna, & gloria dignus, virtute immortalis,
 passionibus subiectus, mortalisque, & tãdem homo
 notaretur. Doctissimus Ariostus Florentinus Blauæ
 Ducẽ Orlandum, solum ventre, cõcupiscibili parte,
 mortale introduxit, irascibili & animosa parte æter-
 num, qui est ab Angelica illa venefica superatus
 & victus. Hinc Ouidius serpentem calcaneum Eu-
 ridicis dentibus pressisse refert, non pedis reli-
 quum libro 10. *Metamorphoscon iis: Nam nupta per
 herbas Dum noua naiadum turba comitata vagatur, Oc-
 cidit in talo serpentis dente recepto, & infra. Causa
 via est coniux, in quam calcata venenum Vipera dis-
 fudit.* Calcaneo perisse & affectibus Euridicem
 alioqui pulcherrimam, vt ostenderet, descendisse
 que inter umbras leues, & in regna opaca, illa quæ
 forma & aspectu immortalis erat. Fuere varia & di-
 uersa significata ex calcaneo decerpta ab antiquis, ¹³⁷
 præcipuè ab Ægyptiis, qui rerum proprietatibus &
 iconibus multò magis, quàm verbis, hominibus lo-
 quebantur, vt illis fidem maiorem præstarent, quorũ
 exempla ex naturis rerũ substituebant, vt quali sua-
 dente natura, quæ asseuerabant, vera illa sentirent,
 qui dum irritum aliquid, & inconstans ostendere
 nitentur, hominem depingebant super aquas
 calcaneo titubantem. Vnde Cicero 3. officiorum
 vt Epicuri rationes inconstantes & labiles signifi-
 caret, *calcaneis aquis inbare scire* dixit, & epistola illa
 ad Quintum fratrem lib. 5. vt nil actum esse de agro
 Campano diceret, inquit, *causam illam calcaneis aquis
 imitare*, pes enim è græco dicitur, *ἰσθαλεια*, id est,
 solida sibi deposcens, quod vacillet, si terræ solidæ

non insistat, & quasi fluctuet animantis pes, qui stat solum stabilis tantum subtracti soli ratione. quo Psalmographus facit Psal. 73. sic inquit: *Mei autem pedes non sunt pedes*, ex verbo græco ἰσχυροὶ, quod est, fluctuare & vacillare. Cōtrā verò, & pedes stabile & firmum prænotant fundamentum, ut apud iuris cōsultos *ponere pedem* sit idem, quod fundamentum iacere, Cicero 4. de finibus: *sapientia, ubi pedem poneret, non habuit sublatis omnibus officiis*. Pedum etiam positione notatur possessio. Et hæc omnia calcaneis depictis dantur intelligi, quod primò ex pedibus iis eisdem terram premamus, nõ parte pedis anteriori. Si calcanea antiqui in aquam immerisa sinxissent, puritas & munditiam significabã; ignis enim, & aqua in defæcationis significatũ accipiuntur, quòd iis duob. labe omnis eluatur. Quò Mercurius alatus calcaneis depingitur, ut linguæ puritatem pernotarent antiqui, eumque liberum ab affectibus exprimerent. Quò temper Iupiter illi in custodiam eas quas summè deperibat iuvenes cõmisit, aligeris talaribus exornatus, quòd minimè Deorum omnium affectibus, & passionibus libidinis, & gulæ fuerit obnoxius, Venerive, Cupidini, & Baccho nunquam indulserit, quorum inimicus statutus est ab antiquis. Tum ad seruitutẽ significandam utebantur calcaneo depicto, ut est videre apud Orinochlitas, quòd omnis reipublicæ pòndus, & onus corporis sustineat. Diligentia etiam, cura, & sollicitudo apprime significatur calcaneo vno leuato, altero terræ affixo. Ita signari videas numos plurimos antiquorem. Fausta fortuna vno pede alta dextro, quòd motus ab hoc eodem auspiceretur animans omnis, dum aggreditur motionem, sinistro terræ adacto. Ignauiam verò & otium notat si supra pedem calcaneum constituatur, requiemque, & finem,

finem, quò in aliquot sepulchrorum imaginibus, & statuis pes vnus calcaneo pedi alteri insidet, quasi requiescat iam ille, & in pace dormiat. Famulus ille Euripidis, dum à Deciopolo percontaretur, an intus esset Euripides, respondit; Intus, pede supra pedem posito tragœdiam meditatatur. Firmius est calcaneum dextrum sinistro; illi incumbimus, dum impetus cohibere paramus aduersariorum, & hostium reprimere impulsus. Militēs agmine factò, dextro lato retto grado proiecto; sinistro lanceas firmant, & hastas tenent stabiles. Itidem & si missilibus armis res agatur. Consulunt eandem positionem militiæ magistri, quòd vibrandis spiculis vehementior ea fiat ictus. At si res gladio succedat, dextrum calcaneum proferendum iudicant, quòd ad vulnus inferendum propinquior sit dextera, eo anteposito. Mars incumbens sinistro depingitur. Est apud Æliam inter alta mirabile illud, quòd vidit Deum sine calcaneis & pedibus, quem Seraphim duo aliis inferioribus ea parte obtegebant, quòd sine calcaneo & affectibus sit, sine termino & fine, sibi solidum incumbens, non alteri. Significat etiam calcaneum actionis terminum, & finem durationis cuiusuis, sumpta allegoria à saltatoribus, in quorum saltu mos est metiri distantiam, & saltus longitudinem ab extrema parte vestigij, quam calcaneum pressit, ad extremam eiusdem calcanei, quam in fine saltus designant. Finem notat, quò dicitur psalmo 55. *Ipsi calcaneum meum obseruabunt*, id est, vitæ finem, & mortem; ipsorum nomine aduersarios, & inimicos nostros intelligens. Hinc *ad calcem ducere*, est ad terminum, & finem res trahere. Vnde assertor noster Christus discipulorum

pulorum calcanea lauit, vt nos iam liberaſſe notaret lege gratiæ à ſummo diſcrimine legis ſcriptæ, in qua dictum erat periculum ſummum imminere calcaneo, inſidiante Dæmone: quæ vt notarentur dixit, Lucæ 10. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones.* nam quod promiſſum fuerat Geneſis 3. præſente Chriſto impietur eo loci. Mirabile eſt illud quod Rupertus 3. de Trinitate refert ex grauiffimis patribus, & authoribus, longiſſima experiētia confirmatum, capite 30. cuius poteſt quilibet periculum facere, vt veriſſimam ſententiam eſſe cognoſcat, & ad oculum videat, quod & in angue communi, in ſerpenti ſcilicèt dicto, multoties ſum expertus, de calcaneo ſæmineo; & ſerpentis capite; viuaciſſimum enim ſerpentis caput quod vſque ad ſolis occaſum reſciſſum ſemel & amputatum nō interit, viuut; imò cum ea portione corporis ſerpentis qua diſciſſū eſt, quod & ſi millies veſtibus, aut mal-
 240
 251
 leis conteratur, viuut, & volutatur multo tempore ſectum adhuc, ſi ſolo ſæmineo calcatu, eriam leuiter comprimatur, totum repente cum corpore obit: ita vt nullus motus omninò aut ſenſus ſuperſit ſerpenti viuaciſſimo alioqui, ſi nudo pede ſæmineo tractetur eius caput. E contra verò calcaneo ſæminæ percuiſo, citius multò deficit illa, & veneno petit viro, & mari, mollitie, & pororū amplitudine veneno ſubeūte cor, ipſumq; inſiciente, laxitate viarū, facilè. Perit ſerpens in occaſu ſolis iuſtitiz, perit mors & infernus occiduo ſole Chriſto paſſionis nocte, occaſu, & morte eius obiere, his deuictis, & ſuperatis. Fæminei & molles inſiciuntur faciliùs multò, veneno ſerpētis, quā rigidi mares, & fortès viri. Soli calcaneo ſæmineo ineſt hæc virtus, & natura hæc, proprietasq; cōtra venenū ſerpentiū data ab ipſo naturę authore, vt ſuper-
 biam

biam serpentis reprimeret, & vt Deiparæ virginis potentia notaretur.

De serpentis prudentia,

CAPVT XIII.

Sic dicitur Geneleos 3. *Sed & serpens erat callidior*
Sciuitis animantibus terra qua fecerat Dominus Deus,
Mathæi 10. capite sic: Ecce ego mitto vos sicut oves in me-
dio Luporum: Estote ergo prudentes sicut serpentes. 242
 Tot sunt quæ huius animantis prudentiam commendant,
 laudant, extollunt, vt adhuc ipse naturæ author, no-
 ster que assertor Christus, ipsam Apostolis Euangelij
 nuntiis imitandam proposuerit. Cuius est illud in-
 genium, solertia ea, illa sagacitas, vt prudentiæ sym-
 bolum fuerit constitutum antiquitus; Irenæus do-
 cet libro sexto capite nono latissimè; à quo Pierius
 & reliqui postea. Imò. hinc patet nostri conditoris
 clementia, pietas, amor, qui cum summam huius ani-
 matis calliditatem expuerat, & cõtemptim reiecerat,
 Geneleos 3. quòd hominè læsetat, si quid boni illi
 superest, admittat, extollat, laudet. Sustinet multoties
 Deus scelera hominum, delicta, & vitia, si quid boni
 in medio defectuum tumultu relucet, aut pullulat.
 Nec solùm si bonum adest alicui, imò si relatio ali-
 qua in bonum. Non idololatram Salomonem regno
 destituit, genuerat enim David amantissimùs Deo.
 Legis transgressoribus perizomata struxit, Eux &
 Adamo, ne temporum iniuriis officerètat, quòd fue-
 rint illico aperti oculi eorum, & cognouerint, se esse
 nudos iustitiæ, & rectitudinis; non proterui aut con-
 tumaces delicto. Est enim maximum quid, noscere
 sese; quò postea in prouerbum abiit delphico ora-
 culo,

culo, *nosce te ipsum*, nani non sufficit, noscas te alium, hoc enim ignorare te est. Laudat ideo excrati prius serpentis prudentiam, qui cum imitanda plurima contineat natura, inter ea est illud mirabile, quod cum sanguinis, lactis, & vini sit avidissimus, sic animantium vbera fugit, & emungit ille, ut ritillationis sensu allecta animantia, praeuifa adhuc, & suctus conscia, emungi sinant, & ferant illis multoties plus multo quam propriis foetibus, quibus vberibus destitutis, eorum loco, caudam salisam, exuccem, amaram, ori substituunt cauti serpentes adeo ut deficienti pabulo, & matres intempestiua emulsiōne laesa, macie misera, fame tristissima, vrgentissima siti obeant miserrimae & proles. Aristoteles 1. de historia animalium, capite 1. 5. de partibus, capite 4. à quo & Plinius, & autores reliqui, vorax nimis serpens, & cupediae deditus, multo tempore sine cibo transigit, ieiunus, impransus, ut praeda vtatur, & venetur animantia cautè & latenter, bibens minimè, cibo solùm potabili vtens. Instituit ergo sacrae Euangelicae legationis nuncios, Apostolos Christus instruxit, serpentis exemplo, misit, eiusdem varias animantis astutias imitari consulens; & hanc primò, ut qui sacri verbi concionatorum funguntur officio, sint maximè sanguinis, lactis, & vini auidi, & cupidi, iis vtantur, ut vtitur serpens, neglectis aliis, doctrina scilicet vera lactis, & solido alimèto sanguinis & vini substantifico, cōfectis iis, charitatis calore dispositis, & alteratis, aliis rarissimè & solum, ut cōdimētis cibi adsit doctrina, quae & fit sanguis, & alimentum, & lac, vbi est opus; imò & sit vipum, quod & coctionem iuuet, & alimentum praebet simul: quod distribuat alimentum, & partes roborat, principia vite, cor reficiat, firmet ventriculū, officinā

coſtionis, affectet voluntatem, caput, mentem viuificet: ſapientia enim, & finis ſupernaturalis cognitio per cauſas ſuper naturam habita. Serpens hic, verbum Chriſtus, ſerpens dictus, Ioannis 3. cap. 2. *Æternitas hæc, citulo actus, hic ſerpens caudam ore tenens, & finem principio, qui eſt alpha & omega, vt obtinet ſerpens ore caudam, dum abditur, & occulitur aſtutias obtinet, quibus deliteſcit in Scriptura ſacra, figuras, ænigmata, parabolas, quo 1. Eccleſiaſtici dicitur. Radix ſapientia cui reuelata eſt, & aſtutias illius quis agnouit? Æternum Verbum ſapientiæ eſt radix, in quo ſunt omnes theſauri ſapientia, & ſcientia Dei abſconditi, 2. ad Coloffenſes capite. Hæc verò radix ſolùm ab eo cognoscitur, cui reuelata eſt; à Verbo, & ab homine illo, cui eſt palàm facta ipſa ſapientia Deo, vt aſtutiæ quibus in Scriptura ſacra occulitur, ipſo ſolum dentur intelligi, vt rebus ipſis, & factis exhortemur homines, ipſorumque exemplo, & informemur, & obtemperemus iuſſis. Doctores ergo Euangelici hunc ſerpentem imitaturi, modò lacte vtantur, facilia primò paruulis in Chriſto exponentes, ſuauiã imponentes primò, vt poſteà ſanguinem, & alimentum ſolidum, non ex lacte, ſed ex ſolidis paratum cibus impertiant adultis. Tum vinum maiorum natu potum, prudentia & conſilio. Paulus 1. ad Corinthios 3. capite, *tamquam paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam, nondum enim poteratis.* Lacte ergo, ſanguine, & vino, ij ſerpentes Euangelici vtantur, prudentes, imitantes æternum circulũ, & ſerpentẽ Deũ, repleantur lacte, petra lactoria geſtata, & doctrina, petra lactoria galatites dicta, lacte abundant, quæ geſtantibus vbera lacte replet; docet Plinius libro 37. cap. 10. Dioſcorides libro 5. c. 107. Petra autem ſit Chriſtus. 1. ac Corinthios*

thios 10. Nec enim solum lacte abundare sat est, imò & caudam mouere, & subditos instruere, exercereq; in finem & vltimum, in mortem, in vitæ caudam, dum lac emungitur, & doctrina impertiant fœtibus caudam mortis, sugantque è Christo & Ecclesia, & cauda amara Ecclesiæ filios instituunt: maledixit enim ficulneæ, Matthæi 21. cap. Christus, quòd cum inter omnes arbores lacte natura abundet, fructum non afferret; non secùs, ac qui doctrina imbuti, aliis non profunt destituti fructu. Tum vt veri serpentes sanguinem fluentem Christi sugant, alliciant, & auidissimè trahant in alimentum & escam, vt iis alti, nutriti, & aucti, fœtus quibus non datum est hæc per se sugere, sed per Doctores sacros & Ecclesiæ ministros sanctos, & maiores, hæc præparata & confecta, vt decet, suscipiant, disposita, vt licèt in lac conuersa cauda, postremitatum memoria, mortis, motu facta, amaræ caudæ exuccis & tristis, salis tamé, prudentia, & consilio, sapientia, & sale, illam ori fœrus substituant, vt sugât amara mortis, vt timore perciti, perterriti, fugiât vitia, & virtutem sectentur, & ablatentur ab vbetè vitiorû. Hæc tamen nõ rigidè omninò, sed vt serpentes faciunt prudētia, illis bládientes, præmio gloriæ & fœlicitatis æternæ, quandoque amaris caudæ serpentis, inferni, & mortis renúciando mala. Est enim *initium sapientia timor Domini*. Sinit iis astutis & cautis emungi, & sugi Christus serpentibus; imò amat, & expetit, ipsos vocat, trahit, allicit, vsque dum tandem exanguis in patibulo crucis exhalet animam sanguinis suctu horum prudentissimorum serpentium facta, vt in lac & doctrinâ conuerso, homines alant, & non secus ac matres dum nimis lactant, & suguntur, siti vrgentissima extorquentur; sic Christus, cum hos lactasset, ingentissima crucia

cruciabatur siti, & animarum fame; vt tandem hac siti obiret, vt fœmellæ emunctæ serpentium astutia obeunt, quo dixit, *sitis*. Ioannis 19. c. Imò vt omnia omnibus consonent, multoties magis multò emungi peccatoribus finit, quàm propriis fœtibus, & iustis, vt doctorum euangelij elucescat officium, munusque eorum constet magis in iis, vt non desistant ab opere, succumbantve oneri, & si peccatores, & filios viperarum, progeniesque earum conuertere tentarint, alioqui ipsi debiles, imbecilles, inertes alioqui homines, imò maiores, ideò apponant conatus, nouos creent, & concipiant spiritus, serpentes ij. Quod enim iustis multoties non datur, illis fortassis impertietur, vt manifestentur opera Dei, & vt ipsum hæc perfecisse intelligant homines. Serpentes 147 ergo ij vtantur lacte, sanguine, vino; Prouerbiorum 5. *Sit vena tua benedicta, & latere cum muliere adolescentia tua. Cerva charissima, & gratissimus hinnulus, vbera eius inebriant te in omni tempore.* Vbera lac continent, vena sanguinem, quod inebriat vinum est re, aut officio, virtute. Tria hic continentur, vbera, vena, ebrietas, benedixit venam, sanguinis Christi receptaculum, qua pretium continebatur redemptionis nostræ, & angelorum; Christum nomine hinnuli intellexit gratissimum; imò gratiæ authorem. Hinnuli sanguis est fibrarum omnium expers, caret partibus terrenis, & crassis totus, concrescit nunquam, fluidus semper, semper fluit, sistit nunquam, currit iugiter, & perpetuò. Aristoteles de sanguine hinnuli docuit hæc 3. de historia, capite sexto; 2. de partibus, capite quarto. Plinius locis adductis: quò nomine hinnuli Christus intelligitur, cuius sanguis fluit perpetuò, cœlestis totus terrenis partibus expers; quò sit vena tua bene-

dicta; tum ceruæ charissimæ lac, & charitatis symbolum Dei nutricis virginis Ceruæ dictæ, quòd vt eisdem locis colligitur, lac eius, etiam semper fuit terrenis partibus liberum, labe hæreditaria immune, concrefcens minùs omni alio lacte, quæ est mulier nostræ adolescentiæ, regenerationis nostræ, nouique ortus, quo exuimus veterem Adamum, cuius lac in bonum hominum semper fuit. Hoc ergo lacte, hoc sanguine, hoc vino, officio, & virtute inebriari debent serpentes sacri. Imò lac istud, sanguis ille, magis multò & meliùs vino inebriant homines. Quo dicitur primo Canticorum: *Vbera tua meliora sunt vino.* Vinum enim vltim rationis impedit, & si inebriat, turbat mentem, obscurat, obæcat, corpus lædit, distemperat, reddit tremulos, inconstantes, & pigros, sensus hebetat, plurimis vitiis, & morbis obnoxios reddit, vt tandem intempestiuam inferat mortem, veternum, lethargum, & apoplexiam, paralytim, Galenus secundo de alimentis, capite septimo. Hippocrates libro de alimento. At lac huius ceruæ, huius hinnuli sanguis, dum inebriant, perficiunt omnia, homines imò & Angelos extra se ducunt, in se non sunt ampliùs, sunt extra se homines, extasi, & raptu absorpti quasi, omnes in Deo, magis vbi amant, quàm vbi animant. Quo inebriant ista vino meliùs; educunt enim extra se eos qui hæc delibantur semel, hoc lacte & sanguine inebriatos. lac & sanguis inebriant epota, vaporibus in caput elatis, & si minùs quàm vinum, somnolentos reddunt, & tremulos, caput replent, quò sentiendi & mouendi facultas animalis veniat debilis; spiritus scilicèt descendunt pauciores ad mollienda opera. At caput reficiunt, & roborant. Galenus eisdem locis,

locis, & alij. Paulus ad Galat. 2. iis sic altus dixit: *Vino ego, sed non ego, Christus in me vivit*, quasi ebrius hoc lacte, & sanguine, hoc vino, dixit primò, *vino ego*, postea, *sed non ego*, quasi ebrius vino hoc, red-
dit, *vivit in me Christus*, quasi extra se ille, & in eo Christus, & capite 5. *In Spiritu sancto vivimus exera nos* scilicèt; hoc vino. Est vinum officio, & virtute charitas. Inebriant enim charitatis feruore, dum coquantur hæc. Est charitas amor, ignis vrens, & simul lac, doctrina, & sanguis alimentum, quo dicitur Canticorum 5. *Bibi vinum meum, cum lacte meo*. Inebriamini ergo charissimi; nam est simul vinum & lac. Utantur ergo lacte instructionis fidei, & sanguine ex solido parato alimento, præceptis, & consiliis euangelicis, & vino charitatis, quod & feruescit in vasis electionis, Paulus ad Hebræos 5. capite: Etenim cum deberetis magistri esse propter tēpus, rursus indigetis ut vos doceamini quæ sint elementa exordij sermonum Dei, & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo; omnis enim qui lactis est particeps, expertus est sermonis iustitiæ; paruulus enim est, perfectiorū autē est solidus cibus, eorū qui excitati sunt ad discretionem boni & mali. Vino ergo egent hoc serpētes prudentes, quod est lac & sanguis, charitatis vino, quod & cor lætificat, vires auget, animum te creat, alit, perficit, curas soluit, simul alimentum & vehiculum alimenti, quod discutit humores noxios, vitiosos, corruptos, coctionem iuuat, & nutritionem, molestas animi passionēs corrigit, fugat metum, & tristitiam. Prouerbiorum 31. *Date* 249
ficera mærentibus, & vinum iis qui amaro sunt animo; bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius. Sicera enim, seu ficera, Hebræis omnis potio est, potens inebriare, siue ex po-

mis patetur, siue ex hordeo, uuis, palmulis, fauis, & reliquis, cuius authorem Sichern fuisse suspicor, filium Canahan, à quo nomen sumpsit. Fuit Sichern filius Canahan, qui ebrietatem Noë patefecit, quò potus omnis inebrians, sichera est dictus. Inebrientur ergo tristes hoc vino. Medici vinum consulunt melancholicis, ut incalescant, frigidis humoribus vexatis, & perfrigeratis, densatis membris, & constrictis frigore. Humoris melancholici, humores cordis ut in metu contingit, frigore externo expulsi, interiora petunt, vino laxantur, ut illud non obruant calore ad extra effusis & liquaris. Nullum est in natura animas, quod caput ad eò versus omnem partem agitet, deorsum mouet, sursum, ad latera, antè, & retrò circumuoluit, & rotat, quod huius animantis corpus expes, & longum, si circulo non uolueret caput, prius multò periculis subiiceretur, & succumberet malo, quam posset vitare, si è longinquo non præuideret, moto capite liberrimo in omnia prius, facillimo negotio. Quò rerum autor vertebra cartilaginosa, faciles, & flexiles nimis illi impertiit, & collo aptauit animantis, ut perrotaret leuiter, lubricis & volubilibus ossibus, quibus commodius multò circumuoluitur caput, quam stet aut sistat. Sic Aristot. 4. de partibus, cap. 2. à quo Ælianus, & Plinius suscipiunt. Iis ut decet utilia prosequitur & aduersa fugit, quod munus prudentiæ est. Oculos ad latera obtinet, & ad latera iniicit, hinc capite moto ad posteriora, uider præterita, & quæ præteriit; ad anteriora uerò futura quæ non percucurrit adhuc, ad latera oculis immisissis, præsentia quæ sunt, medium inter præterita & futura; integratur uerò prudentia his, speculatione, & collatione practica præsentium præteritorum, ut futura quorum est prudentia ordinentur,

dispensentur, & disponantur, vt decet; facile se mouet in omnia prudens serpens, est facilis motu in præsentia, præterita & futura, Prouerbiorum 4. dicitur. *Doctrina prudentium fatilis.* Est prudētia recta ratio agibilium, vt factibilium ars; est verò agibilium contingentium & futurorum: in iis enim error, & rectū, esse & non esse potest, quò errare, & prudenter agere iis datur. prudentia docet disponere media taliter vt consequamur finem què intendimus; disponuntur verò prudenter futura ratione, & consilio, collatione earundem, vel similiarum rerum facta, & repetita memoria; memoria constat rerum historiis, quæ fidem faciunt, historiæ experientia & casibus, quæ longa confirmauit ætas; hinc senes experti, & prudentes, iuuenes inexperti, & imprudētes. Hinc serpens circulo actus hieroglyphicon æternitatis, & prudētiae adstruebatur Ægyptiis, quod circulo omnia cõtineantur, præterita præsentia & futura. Quò bifrons lanus prudentiæ erat Deus, & duplici facie insignitus, vt præterita conferret præsentibus, & futuris simul, vt futura speraret, quæ non videbat adhuc; quo duplici facie, & visione duplici pollebat, non triplici, quia futura videre sperabat, at nondum inspiciebat, faciei geminæ, non triplicatæ extitit Deus; senex verò, & vetustissimus depingebatur, vt experientia, & ætate crederetur prudens. Hinc est tripertita serpentibus lingua, vt latè anreà mōstrauimus, vt sit lingua præteritorum, præsentium, & futurorum prudens, vt conferat omnia. Hinc prudentia depingitur sese intuens, & contēplans sese in speculo, quasi non videns sese in se, sed in speculo, & in causis effectus cognoscens, vsque dum prudentiæ nomen mereatur; nam dum res in se videt, iam non est prudentia, sed vsus rerum esse potest, & præsentia,

Est ergo prudentia eorum quæ speramus, at non sunt adhuc; depingiturque circumuoluta anguibus, & serpentibus complicata, quod sint prudentes adeo serpentes, ut prudentiam comitentur, & ostentent. Sic dicitur Proverbio. 13. *In facie prudentis lu-
cet sapientia, oculi stultorum in finibus terra*, prudentes inspicunt in se, & in facie eorum vita est, prauitasq; facies: in ea sapientia luget, quia sese intuentur, considerant, oculos in se conuertunt, ut noscant se ipsos, corrigant, emendent; at oculi stultorum in finibus terræ, adeo à se longè, ut se ignorent, & nesciant. Faciẽ cognoscit sapiens; sensus, qui sunt antè in facie, corrigit, & frænâ, tēperat, componit. Rhetores ergo euāgelici imitentur prudentiam serpentium, caput conuertant in omnem partem, ad Christum, 1. ad Corinthios 11. *Viri caput Christus est*, hoc guberñetur in omnem partem, capite moueantur hoc in hoc, propter ipsum, *in quo vivimus, mouemur, & sumus*, circulo acti ut serpentes, ut à Christo redeant in Christum, per Christum circulo factò. Sit ergo ubiq; Christus, & caput, ut sint potentes opere, & sermone, coram Deo & hominibus. Prudentia ergo hac instructi, præterita, futura, & præsentia conferant, hoc capitis motu; & motu huius capitis, non in se tendant, non auræ populari, sed sit illis omni in parte caput Christus & triplicata lingua, & ut prudentes serpentes, exterteant, alliciant, sustineant. 2. ad Timotheum, cap. 4. *Prædica verbum, in sta opportunè, & importunè, argue, obsecra, increpa*, argue, sustine, obsecra, allice, increpa, exterte, triplicata lingua. Trilinguis serpens factus prudens, præterita, præsentia, & futura confer, lex legi ut cohæreat, scriptura scripturæ, sensus sensui, figuræ figurarum, & patria ænigmati, retrouertant & ante, sursum & deorsum conuertant sese in capite Chri

Christo sursum, cœli & beatitudinis præmia pollicentes, deorsum inferni pœna minantes, dextrè & sinistrè, dextra & læua iudicij vltimi; hæque tres partes coëant in vnum Christum, vt coëunt linguæ serpentis sectiones, de quo capite 14. latè, vt illud impleatur Prouerbiorum 8. *sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam.* Sapiens serpens euangelicus, qui eo loci instituitur, vt sit prudens serpens, clamitet, & prudentia det vocè suam. Dentes obtinet hoc animans exertos, serratos, minutos, continuos, vnicos, cauos, inæquales, distortos, laterales, cineritij coloris, sanguinolentos radice, Aristoteles 2. de historia c. 17. Plinius lib. 11. c. 37. Ælianus libro 5. cap. 31. Galenus de theriaca ad Pisonem, c. 4. Nicander in theriacis, Dioscorides citato loco suprâ, Paulus, Ætius propriis capitibus. Ouidius 7. Metamorphoseon; vncis dentibus timendus Draco; serpens hos illic ostendit & acuit, exerit, cùm tamen non illis petat, laceffatve, imò lingua, ore petat, aculeo, & cuspi de induratis tēporis tractu, iam senio, vt serpentes icunt annosæ & prudentes, si fat non est, dentes infigat, & firmet, premat dentibus, mordeat, & potentiam ostendat virtutis, & capitis, prudens ille. Linguam reassumptam ore, nullum animal sic vibrat, & mouet, ac serpens, vt eisdem locis est dictum. Lingua ergo primò intra os secretè & cautè mota, 254 non dentibus petat, icere licet prudēter, & corrigere vitia lingua, & cōsilio, increpādo prius linguæ aculeo duplici, vt serpentibus inest, secta, & occulta, vallatâque, non solùm vt reliquis animantibus, molli septo labiorum, primò densiori, dentium postea, imò & velamine alio gingiuarum exortu, vt linguam secretionem contineant, prudentiorémq; reliquis, & frānariorem vitent, notam, labem, infamiâ prudentia, &

si fiat non fuerit, dentes exerant, ostentent dentes, acuant, & mordeant, corrigant, increpent, utantur dentibus, & linguam ad extrà exerant disertam, qua petant publicè adhuc & extra dentes, non sub labiis iam & secretò, imò, ut veritas ipsa nuda depingitur omni colore, & affectu libera, non ficta, sed ut est nuda, hilatis, risu perfusa, expauescens nihil, dentibus detectis, dentes exerant integros, incorruptos, quibus se exercent, & minentur vitiosos, corruptosque homines, ferasque percuriant, & sectentur doctrina veritatis, postquam sese agitauerint prius proprio sanguine effuso, ut serpentes faciunt, prius proprium sanguinem effundentes, quàm aliorum dentium motu, dum alios icere tētant, in sese exercent, antequàm petant, & pungant reliquos, non secùs duces populi Dei, nudi, omni liberi affectu dentibus exercitis cædant, dum prius sese eisdem compugerint, & icerint, correxerintque. Quò Gregorius 6. moralium. *Doctrina cum omni imperio docetur, quando prius agitur, quam dicatur, nam doctrina subtrahit fiduciam, quando conscientia præpedit linguam.* Doctrina spiritus nõ curiositatē acuit, sed charitatē accedit; quò sunt dentes serpentium prius sibi sanguinei, & cinericij, rigorem & pœnitentiã denotantes ipsis prius quàm aliis, ut ex Aristotele & aliis tradidimus, & videre est in serpentium dētib. Imò radix eorum cinericia est & sanguinea, est radix doctrinæ proficue, pœnitētia, cinere significata, & sanguine rigor ostensus, ut sint *dentes eorum arma, & sagitte, & lingua eorum gladius acutus* ad vitia profliganda, Psal. 56. mysticè: quò Seneca 27. epistol. *quid faciendum sit à faciente discernandum.* Cæpit Iesus facere & docere, prius facere, & epist. 9. *Eum elige doctorem què magis admireris cum videris, quàm cum audieris.* Quò signum antiquis veritatis erat pomum persicum cum

foliis propriis ornatú; habet cordis figuram pomum illud, & folium linguæ. Quando vero hæc duo, lingua & cor consentiunt, oritur veritas. Quo Chryso-
 stomus super illud, *quæcumque dixerim vobis facite*, sic: *Qui fidem prædicant, & infideliter agunt, pacem alii dant, & ipsi non habent.* Veritatem, & robur, summâque potentiam capite & cauda, extremis, inquam, & vltimis suis partibus possidet serpens; capite enim mole minimo, & facili fundat latebras quibus occultitur, vt capite terræ adacto subeat totus, & evanescat subito, rostro & ore potentissimus, lingua, & dentibus; quibus & si non infigat morsum, venenum expuit natura actiuissimum; icit lingua iam annosus & senex, cauda simul flagella incutit, & blanditur cauda, demulcet, vt sine vltimo, præmium & pœnam polliceatur, quasi prudentissimum animans. Iustum hieroglyphicon Doctorem. Euangelij, quod imitandum ab ipsomet nostro assertore Christo nobis proponitur, serpentis ænigmate, quibus robur fit solum in capite Christo, *hominum & Angelorum caput*; dixit Paulus 1. ad Corinthios c. 11. *Volo vos scire quod viri caput Christus est, caput mulieris vir, caput Christi Deus.* Hoc capite petant, lingua & dentibus, sermone, & opere, vt durissima quæuis subire, & penetrare, & contere possint rostro potentissimo, verbo Dei, omni gladio ancipiti penettabiliori, dixit Paulus ad Hebræos 4. *Vivus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & peringens vsque ad divisionem anima ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cognitionum, & intentionum cordis.* Rostro ergo, ore proficiant serpentes ij oris sermone, & verbo Dei ancipiti in vtramque partem, in præmium & pœnam: potenti lingua, & dentibus fortissimis minetur, correctione & suppli-

255

256

cio, cauda fine, & ultimo; modò blandiētes beatitudinis & gloriæ pollicitatione, modò verberātes morte fine cauda, & ultimo, pœna æterna & inferno, capite & cauda potentibus; extremisq; vitiorum scilicèt, vt hæc ipsa potenter propellant, & profligent, lingantque & sugant venenū infectorū, vt serpentes faciūt, dū in iētos incidunt, & læsos semel, aut in venenosos

217 homines, qui oris, capitisque suctu venenum ad se illiciūt, & trahunt, vt suprà facere diximus, de Pūllis & Marlis; quòd veneno illos abundare noscant, odore & halitu spirante, ex Arist. Nicádro, Plinio & aliis, et si intereāt illicò, ac venenum reassumunt illi; continuò enim harum partium motu vitiosos succos discedere facit è corde, visceribus venire ad sese serpens, quos trahit, & allicit motu, & exercitio; his enim exercetur semper partibus, mouetur, agitur, quòd dum parantur esui serpentes, has vt sic ciores excrementorum copia abundantes, & calore motu adaucto, vi agendi, & potentia efficaciores inuet rescindere, Galenus 4. ad Pisonem c. in theriacis, Auicēna postea, idē & Paulus, Æcius, reliqui, vt mandi possint, vt parentur in cibum hoc modo, aqua, anetho & sale decoctis, priùs amputatis extremis, more anguillarum condimēto addito, quibus sic paratis securè utimur, ossibus reiectis, & vitiorum solido. Imò morbos omnes cutis quibus inficimur cōtagione & contactu, pellunt, extirpant, vtillissimi nimis nitrosi partibus,

258 quibus exiccant vitiosos succos, absumuntque. Imò cū natura tentet pellere humores genitos ex earū substantia, simul & noxios reliquos emittit, qui detinentur minùs natura ipsa, vt dissimiles, fædi, & inutiles nutritioni; quo non retinentur, & vi partium pelluntur, tum ventrem expurgant saluginosa substantia, qua pollent serpentes, detergant nitro-

fo,

so, & calidis absument partibus vitiosam illuuiem humorum, tum aliis frigidis interiora refrigerant, corroborant, temperant, vt ad extrà propellant succos vitiosos, & tetros; eodem loco Galenus docet; & cum illo reliqui, tum Christo capite extrahant venenum, corporisque mystici vitia, & succos infectos, motu perpetuo Christi capitis, *Isaias 53. capite, Iniquitates nostras ipse tulit, & scelera nostra ipse portauit: Verè languores nostros ipse tulit, ipse peccata multorum tulit eodem capite.* Hoc ergo capite vitia & venenum è visceribus educant, extrahant, capite nostri fidei iussoris, solutoris; imò, *Ecclesiastici 259 29. Gratiã fideiussoris tui ne oblitiscaris, dedit enim pro te animam suam.* semel ac venenum nostrum elinxit, vt liberaret nos. *Prouerbiõrum 10. Tolle vestimentum eius qui fideiussor exitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.* Est Christi vestimentum humanitatis scissum, diruptum, attritum, *Isaiæ 53. Attritus est propter scelera nostra, & detractis vestibus cruci affixus.* Serpentes capite sugant, ad se alluciant motu capitis continuo populi vitia, & corruptos mores; Actuum 1. capite. *Surge Petre, occide, & manduca;* cui cum dixisset, immunda, & communia nunquam manducaui, est illi dictum, *qua Deus purificauit, commune ne dixeris:* lauacro passionis munda persistunt sanguine Agni.

De mirabilibus quibusdam astutiæ serpentis.

CAPVT XIV.

Sunt tot, tantaque obstupenda, & mirabilia, in natura serpentis contenta, prudentiæ plena, & sagacitatis, vt multò magis conditus videatur serpens

pens in monumentum hominum, & vt aliis esset exemplum & hieroglyphicon, quàm, vt vna ex speciebus naturæ & generibus rerum quibus hæc vniuersi machina struitur, vniuersum exornaret; & id merito, vt qui inter omnia animantia erat aliis excidio & ruinæ, veneno & malitia; hic ipse conditione, & moribus illis esset exemplar, & norma, vt nil fabrefactum ab ipso naturæ autore esset, quod & si infimum, & vile nimis in natura haberetur, summam eius sapientiam, immensam maiestatem, & perfectionem non decantaret, cùm in iis adhuc eius bonitas, perfectio, & excellentia splendeat, & reluceat, infimarum adhuc rerum virtutibus, & proprietatibus, ineffabilem eius prouidentiam ostendant. Hinc Psalmographus, vatesque facit psalmo 148. cui titulus est Halleluia; cùm inuissset creaturas omnes decantare summi nostri conditoris laudes, & magnificentias; cùm ab spiritibus & Angelis incepisset, omnésque conuocasset creaturas, tandem reptilia, & serpentes vocat iis. *Laudate Dominum de terra Dracones & omnes abyssi*; & cùm per naturam genera aliquot Draconum alata sint, & non reptent, sed petuolent aëre, subdit; *bestiæ & vniuersa pecora, serpentes & volucres pennata*. Quibus alæ subnascuntur præter naturæ ordinem aliquando, vt latè suprâ, ideo vocat pennatos, cùm sint verè reptiles, vt infrâ elucescet; vera reptilia inuocans, infima & abiecta, vt ab iis ipsis discant homines prudentiam & artem decantandi laudes, & præconia suimet factoris vnici, opere ipso, non solùm verbis, vt reliquæ omnes creaturæ actionibus laudât effectu; & agere. Quò ad formicam adhuc mittimur, vt pigri in virtute eius sedulitatem & diligentiam imitemur, Prouerbiorum 6. iis; *Vade*

*ad fornicam ò piger, & considera vias eius, & discite sapien-
tiam, qua in hyemem, & mortem reponit alimen-
tum & escam, & futura quasi considerat. Omnia enim
qua scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, vt
ex Paulo tradidimus tam libro scripto quàm natu-
ræ libro, & historia naturæ facinorum & magnalium
Dei, quæ in hoc caput distulimus, ne tædium afferret
prolixum, si de iis caput constitueretur. Inter quæ
admiratione plenum est, quòd cùm serpens, vt antea
monstrauimus, & si reptile adeò, & reptans sit, re-
cuset maximè, excuset nimis, caput submittere calca-
neo, imò icere tentat externus factus, totum pe-
riculo exponens, vt caput obseruet, scit enim pru-
dens animal, capite integro discissis reliquis, viue-
re adhuc posse, saltem vsque ad occasum solis, in-
terire contrà, capite læso & si totum integrum
superlit, cauda caput protegit, tuetur, & de-
fendit, sui vltimo sine, & ad finem vsque caput
tegit, propugnat vndique. Cognoscit, vt antea di-
ximus, caudam sibi amissam semel renascituram, 267
vt re vera pullular recissa semel, imò amplior mul-
tò latior, & longior, quasi non cauda. Quo in tute-
lam capitis, hac multari sinit, vt caput obseruet. Sic
Aristoteles secundo de partibus 17. capite, à quo
Plinius postea & reliqui accipiunt. Caueant maxi-
mè Doctores, caput submittere calcaneo, & ratio-
nem affectibus & appetitui, quæ calcanei nomine
intelligi monstrauimus antea, capite 13. & setuæ do-
minam obseruent; caput Christum Deum, viri & vi-
rilitatis nostræ caput, & virum rationem caput ap-
petitus, & scemina. Caudam exponant pro capite
periculis, sine sui custodiant caput, morte adhuc,
cauda, & vltimò, certò sperent & sciant, aliam
sibi subnascituram vitam, nouam, immutabilem,*

Caudam vitæ, mortem Deo voueant, faceret, serpens, prudens, pro capite exponat: nam amissa semel orietur alia, longior aded, vt sit æterna, latior, extensior defectura numquam, imò subnascetur totum, & pullulabit solùm caudæ resectione, immortale, æternum seminabitur, quasi vt renascatur iterum. Paulus ad Corinthios 1. 15. capite. *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate, surget in gloria, seminatur in infirmitate, surget in virtute, seminatur corpus animale, surget corpus spirituale.* Leuitici 3. & 7. caudam animantum expetiuit Deus, & adoleri iussit. Cauda ergo caput tegi debet, propugnari, & obtegi, Doctores sacri, prudentes, serpentes cauda arripiant, vt caput obtegatur & seruetur, non aliò, ne serpentis capitis impediatur motus. Hinc Exodi 4. iussit Deus Mosi virgam magistratus in serpentem versam, simul ac è manibus decidit, semel ac remisit, cauda apprehendere, non capite; capite enim arreptus serpens, & appensus, est leuior multò, facilior, celerior, cauda pensus onerosior, molestior, grauior, impetu capitis factò, neque enim pendet cauda è capite arreptus; vt caput pondere trahat leuior illa, at caput trahit caudam illa grauius. Vt ergo virgæ acceptæ serpentem, laborem, onus sibi impositum intelligeret Moses, cauda apprehendere iussit, non alio, & vt caput cauda tutandum esse intelligeret, & demùm morte adhuc protegendum, & cauda mortis, maximèque vigilandum esse iis qui publicæ consulunt vtilitati; nam arreptus serpens capite, securè & impunè tractatur, capite immoto apprehenso semel; quò scire nequit, at cauda appensus, vt pote capite libero, expedito, & incerto, petere potest qua velit ille, quò

nimis vigilanter vivere licet iis qui officio publico indulgent, ac si dum virgam iustitiæ continent, serpentem cauda pendētem sustinerent, illicò ac Moles virgam à se proiecit, serpens euasit, postea cauda acceptus, quid illi ex officio impenderet, dignouit; virga enim iustitiæ, si manibus decidat, aut negligēter tractetur, illicò serpens emergit. Ieremias 1. dum sciscitaretur quid videret, respondit. *Virgam vigilan-* 263
tem ego video. Virgam Dei video, quæ visitabit nostras, vigilētnē, an dormiant, cum illa iugiter & perpetuò vigilet, quæ sunt & nostræ regulandæ & examinandæ, sintne rectæ, vt virgis decet, an obliquæ, quantumque rectitudinis habeant metiendæ illa, quò postea inualuit hieroglyphicon vigilantiæ, iustitiæ, imperij, & officij constituere, scepro òculo superimposito, vt rectitudine sceptri, & oculi aperti, vigilia iustitia commendaretur: quæ est ad literam virga vigilans Isaïæ; Velit Deus, ne virga hæc Aaron, & sacerdotis summi Christi; absumat, & deuoret nostras, vt maleficorum virgas deuorauit. Gliscit Exodi 7. Nullum est enim in natura animans cuius pinguedo aut adeps emollescat adeo, humectet, lubricet, substantiam omnem præcipuè ligneam, ac serpentis, caudæ adeps, Aristoteles 4. de partibus capite 1. & 3. capite 4. Plinius libro 29. capite 6. lingua enim alioqui rigida, constantia, inflexibilia, reddit mollia, & ductilia facile, vt notunt optimè fabri lignarij, & illi quibus ex officio impendet magistratum virgas polire, & absoluere, quas cum omninò leues, inconstantes, lubricas, faciles adstruant iam, vt quasi manus fugiant, decidant, resiliant facile, inconstantes, & ductiles, cedentes omnibus, vt modò virgis ipsis datur intelligi attentè consideratis, adhuc vltra anguina pingue

pinguedine illiniunt, & infarciunt, vt emollescant, & minùs constent, faciliùsque quoquoersùs ducantur, & voluantur in commodum cuiusuis, & non secùs huc & illuc euertantur, ac si dormitasset iustitia; debiles imò, vt quouis pondere appenso, illuc virga inclinetur facilè, rigida quæ constare deberet, dormitet quasi, tremulo capitis motu, vt reuerentiam quasi præstet emptori, remuneratorique, serpentis adipe oblinita semel, non minùs serpens huic iustitiæ atbori, & ligno inuoluitur, plicatur, quàm mali & boni scientiæ ligno, quo seduxit patres, cùm Apocalypsis 1. sit dictum, & alibi iudicibus: *Reges eos in virga ferrea*, non facili, leui, flexili, aut lubrica, imò constanti & aspera, ferrea, non emollita adipe serpentis, ocio, delidia, &

264 pinguedine. Crescunt ocio pinguedo, & adeps. Iob. 21. de his & serpente. *Viscera eius plena sunt adipe: confusa, indistincta; de affluentia impiorum sermonem texens, de pinguibus reipublicæ, & obelis, qui sanguine pauperum pinguescunt, hirudines facti, & sanguisugæ, reipublicæ lien, qui vniuersam populi humiditatem exugunt, quò motus reipublicæ iustos impediunt, hydropici quasi, Psalmo 72. Prodiit quasi ex adipe iniquitas; ex affluentia, otio, pinguedine; subdit, & in affectum cordis pertransierunt.* quasi naturam & rationem cum affectibus commutarint & passionibus appetitus; imò pingues in affectus cordis incidunt, passiones & morbos, cordis moribus impeditis pinguedine, & adipe onusti, & graues, corporis & naturæ propriæ baiuli, & operarij. Pulsus enim & cordis motus retardant pingues, adipis onere suffocato corde, oppresso onustis arteriis, quò pulsus adsunt debiles, parui, inconstant es; corripiuntur syncope, & præcipiti virium vitæ lapsu, suffocatio

cationis periculum imminet, impeditus animalis motus, ut tandem in morbos & cordis affectus pertanseat. Docet Galenus 4. de causis pulsuum, per
 plura capita. Serpens omnis, teditu solis à solstitiis
 subæquinoctiis, accessu aëstri vere, & autumnò, sese
 exuit senecta, spoliaturq; vestis antiquæ, præterquam
 Scytalis dictus serpens, qui solus in ea omni horum
 animantium natura, media hyeme exuias deponit;
 est enim eo tempore senecta scytalæ, frigoris incle-
 mentiis vtilissima, ut Nicæder in theriacis docuit, is.
 confert enim baculus talis, pelli scytalis circumuo-
 lutus, male valentibus frigore, cum videlicet in ma-
 nibus iners torpedo, intensa frigiditate, domitis or-
 bata fuerit, tum enim demissos neruorum nexus ca-
 lesfacit, expenditque. Lucanus lib. 9. *Et Scytale sparsis
 etiam nunc sola pruinis Excuias positura suas.* Antiquitus
 rustici homines baculos sambucinos inuestiebant se-
 necta huius animantis, hyeme deposita, ne manus
 torperent frigore nimio, attritu incalescentes baculi,
 spoliis inuestiti scytalis prudentissimi serpentis,
 exuentis se, quando maior vrget necessitas suorum
 spoliolorum, non antea. Dicitur scytalis, quia occultus,
 & abditus later, ut eodem loco Nicander refert; quod
 dicebantur antiquis Scytalæ literæ, laconicis, ut ada-
 gio dicimus, quod è regione Scythia ænigmata &
 occultæ literæ, zifræ vulgò dimanarint; docet Gel-
 lius libro 17. capite 9. Solem reliqui spectant ser-
 pentes, quod cutis generetur nitida, & quasi renascân-
 tur denuò, fulgentes, lucidi, nitentes, nouique & al-
 teri; ne motu vitiosa, sicca, hærentia, & aspera, & in-
 æqualia, impediunt spolia, imò inuent lubrica, lenia,
 resilientia, & noua. Incipit à capite exui serpens, ad
 caudam vsque, ut recedant vetera, & noua sint om-
 nia, oculos nouos adhuc nactus, antiquos relegat se-
 nectæ,

feneſtræ, quaſi denuò ortus; ad petram deponit exuuias, & ad radicem ſæniculi oculis vtiliſſimam, quibus gaudet ſummopere occultiſſimis nudatur locis, ne ſpolia de nouo orta, mollia, & tenera lædantur occurſu inſectilium animatiũ, vt noxia vitet. Tum ne lacerentur, ſi fuga opus fuerit, abdita quærit, vt inueniatur minũs, latitat exutus ſemel, vſque dum cutis concreſcit ſolis, & caloris ope, induratur, & perficitur; tota hyeme latet, ſecretus, ſepultus terra, abſtinet à cibus, priuſquàm amittat ſeneſtam & abiiciat, potũque ſimul, maceratus antea, aggreditur exuere ſe, expectat ſolem, qui exiccet, decurtet cutem, & ſe paret, exiccata enim & macerata curis faciliũs ſecernitur, quàm cibus humida, & potũ glutinoſa & hæreſcens. Prudentiſſimè ergo, vt ſeſe exuat, ſeſe abſtinet; imò terræ linctũ, eo tempore vitur, humi ſtratus, quaſi emortuus ſerpens, ſine ſenſu; in extaſi raptus, & abſorptus. nec ſi contrectetur manibus, mouetur ille, mutatur ve eo tempore; ridigiſſimum penitentiæ exemplum: expectans ſeſe exuere & diſſolui, quaſi ab exuuiis corruptis; Terra vſus eo tempore, vt frigore & ſiccitate quibus pollet, vitioſa excrementa corrigat, & putredini obnoxia, emendetque, ne putreſcant intũs, frigore temperato calore, & ſicco humido, ne calore & humore putreſcant alterata ſemel, quibus vniuerſa putreſcunt; iuxta Ariſt. 4. meteororum cap. 2. quæ vitat prudenter terræ linctũ & pulueris eſu, tempore rigido. Ariſtoteles 8. de hiſtoria capite 17. & 2. capite 17. Plinius lib. 8. capite 27. Ælianus lib. 9. cap. 22. 23. 29. Geneſeos 3. capite, *terram comedes*, ſerpenti dicitur; Iſaiæ 63. & Baruc 6. capite, vt latè ſuprà ex Galeno, & alijs. Sunt hæc omnia myſterijs & arcanis plena, exemplo, doctrina, & prudentia ſerpen

serpentis imitanda. Vt exuat homo veterem hominem, ut exuat sese, solis iustitiæ reditu, quo hominem gratia efformare venit, sole ad æquinoctium redeunte æquinoctio, & æqualitate, dum reditu calefacit iterum, instigat & pulsat ostium, gratia veris tempore, florum spei gloriæ, & autumnio tempore fructus charitatis seruate maturi, ad radicem fæniculi, oculis vtilissimam fidei, ad fidem radicem, ut spe florum, charitate fructus, & fidei visu, ad petram sese exuat serpeas, spoliet, nudet corruptam senectam, *Petra autem erat Christus*, Paulus 1. ad Corinthios 10. *In foraminibus petra quasi columba mitis*, Canticorum 2. capite, *qui serpens erat renascatur denuò ad radicem crucis*, passionis scilicet, ut sit columba & renascatur iterum mudans sese in foraminibus petre, percurrens crucis foramina Christi, amittatque spolia antiqua mortis & dæmonis, impediencia motus, & motionem spiritus; actiones, & opera, macerato priùs pœnitentia & ieiunio serpente, abstinentia rerù sub æquinoctio verno legis gratiæ, aut sub autùnali æquinoctio. Dum sol ingreditur signum Arietis agni, dum est agnus, sol Christus mansuetus, mollis, blandus, imbellis, mitis. Antequàm iudex rigidus, implacabilis, omnia subuertat tremebundus, iratus; *Isaiæ 53. Quasi agnus coram iocunde se obrute scet, & non aperiet os suum. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Sole etgo sub agni verno æquinoctio exuatur serpens, & sub signo agni legalis quo est passus Christus agnus, eo saltè tēpore quadragesimæ spoliet se, ut induat armaturam Dei homo, aut sub æquinoctio autumnii, cùm sol illustrat virginem, quod est tempus acceptabile; fructus ut autumnio fructus salubres veniunt, salutarès, perfecti, fructus tempore, lege gratiæ, non solùm florum tēpore, sub signo

virginis Deiparæ, quod sol ingreditur autumnali æquinoctio. Isaïæ 7. *Ecce virgo concipiet & pariet filium.*

268 Sub hoc signo virginis exuamur, cui commissa est ab antiquis statera iustitiæ, virgini astræ dictæ, & virgini nostræ, commissa iustitia ipsa, Christo nato, & sole orto de virgine, exuamur imitantes prudentissimos serpentes. *Estote ergo prudentes sicut serpentes.* Ut verò spoliemur nos, maceremur prius pœnitentia & ieiunio, extasi, orationis raptu, contemplatione, spolia arescant antiqua, & arefacta desidant, solis actione, deposita iam, quod alia iterum subnascantur nitida, & fulgentia; renescamur & permutemur æquinoctio agni, iustitiæ fructus, & gratiæ, æquinoctio, ne aspera; senecta, hætescens, aspera motus impediatur animatis, iustos, venientes è Christo capite, medio spiritu sensus, & motus spiritus Dei. Terram lingant serpentes ij, vtantur pulvere solo, linctu, hunc solum extrahant, non terra, puluer è iudicent terrena omnia, sint quasi sine sensu ad reliqua, humi strati, pœnitentia, & orti denud renati, & alti, solis ope illustres, euadant nitidi & fulgentes, securi, certi, psalmo 70. Psalmographus facer sic: *Deus docuisti me à iuuentute mea, & vsque nunc pronuntiabo mirabilia tua Domine; & vsque in senectam & senium: ne derelinquas me.*

269 Docuisti me à iuuentute mea vsque in senectam, qualiter reiuuenescam, renascarque vsque in senectam depositam, & senium, à iuuentute, & ortu quo deponitur & abiicitur illa. Incipit ab oculis exui, & capite à Christo, per fidem collyrii feniculi, inunctus prius oculis vtilissimi, Apocalypsis 3. capite, *Collyrio inunge oculos tuos vt videas.* Fidei scilicet, quæ vt feniculum visum acuit, docuit Aristoteles locis adductis, & Galenus, & Dioscorides, capite de feniculo.

culo, & alij. Potétioribus animãtibus blãditur, lingit superiora, inferiora adõritur, & cędit, icit; ieiunum hominem timet, & pertimescit nudum, tristę, querulum, plenum expetit, insilit vestitum, mollem, hilarem, placidum canentem, psallentem, ieiunus serpens acrius pungit, deterioris est morsus, si plenum & pransum petat, lædit impensius ipsum. Ieiuni salivã hominis exitio est serpentibus, venenum, & virus. Imò & homini ipsi nocet suum famelicum sputum, si deglutiat ieiunus venenum argenti viui; retãdimus sputo ieiuno, vt virus viru hebetetur, & reprimatur. Aristoteles 8. de partibus capite 19. Plinius lib. 7. c. 2. Ælianus citatis locis, & cum iis reliqui. Imò docet Plinius, lib. 28. capite 4. & libro 28. cap. 3. 2. 7. psyllos & marsos non peti serpētibus, imò serpentes eorundem salivã torpescere & consopiri, emori quasi; hosque filios serpentibus committere, vt dubiam prolem explorent, sintne filij adulterini, an legitimi, dum timent de alienigenis maximę, & si de indigenis minimę. Iudicãt eos omnes pudicos, quibus blandiuntur serpentes, & proprios vocant, si impetantur illis, alienos. Quò Herodotus libro 4. exemplo Atir sic cecinit: *Nęc non serpentes divo exarmare veneno Doctus Atir somnoque gravi sepire chelidros; Ac dubiam admotam sobolem explorare Cerasse.* Plutarchus, idem Lucanus libro 9. Gellius 16. libro capite 11. Crinirus libro 1. capite 3. de Psillis & Marsis idem docent. Qui Psilli dicebantur à Psillo Libyę rege apud Garammatas, Marsi verò à Marse Circis filio, qui à Marsis Scythiæ populis nomen accepit, vt docet Stephanus, tum Herodotus libro quarto citato, iis tantam adesse potentiam contra serpentium ictus edocēt, vt sudore & salivã eodem interficerent, & cõsopirēt: Ophiogenis etiam

hanc inesse virtutem incolis Cypri iidem referunt auctores plurimi, vt saluatores vulgò dicti ; hac gratia pollent modò apud nos, & neicio quibus verbis Diui Pauli orationem vocant , Rhodij serpentes superant, vsque modò retros, adhuc vulgaribus notissimum ibi. Suntque hæc nacta maiorem fidem ex Agone legato Pillo, Romæ à consulibus in dolium serpentium concluso exposcente illo, vt fidem suæ potentiae adhiberent Romani, qui superstes euasit, vt miraculum præberet non leue, examen, & discrimen subiens arbitrio. Iis commendatur maximè obedientia subditor, & maiorum politia, & gubernatio, correctio, increpatio, ordo. Veu eramus, prosequimur maiores, illis obedimus, obtemperamus, subditos corrigimus, hortamur, instruimus, etsi opus est, petimus, cædimus, vt licet, prudentiam serpentium imitantes, suasores sacri euangelici, modò blandiantur maioribus, superioribus potentibus, modò increpent minores, inferiores, subditos, consulentes, corrigentes, imperantes, vt modò superiores, inferiores modò, iustam ministerij sacri lancem adæquent: non secus, atque Eliseus ille, qui maior erat, & duplex spiritu. Regum 4. 1. capite, incuruauit se, arctauitque, vt puerum æquaret. 8. capite eiusdem, vt modo maior, modò minor debitam nancisceretur magnitudinem. Commendatur ergo maximè obedientia, natura serpentium, potentia & imperium, prouidentia, & prudentia. Augustinus de opere monachorum sic: *Quid iniquius, quam velle sibi obtemperari à minoribus, & nolle obtemperare maioribus.* 1. Regum 15. Samuel sic: *nunquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius, vt obediatur voci Domini? melior est enim obedientia quam victima & auscultare, quam offerre adipem arietum.* Gregorius libro

libro 35. moralium, hæc explicans inquit: *Obedientia merito victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mællatur.* Bernardus, de præcepto & dispensatione, tractatur: *Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur, nec contenta angustiis professionis, largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne quod iniungitur, spontaneo vigore liberalis, alacrisque animi motum, non considerans in infinitam libertatem extenditur. Eib tandem obediens excessu virtutis, quasi imperans sibi, & non subditus, sui iuris, & non alieni; dum negat suum esse, sed committitur alteri prudenter.* Ut ergo serpentes maiores venerantur, & blandiuntur, sic legis suasores suadeant, obedientes, blandientes, ministrantes, ut Christus suasit Apostolos, lotionem pedum, ut quemadmodum & ille fecit, ita & illi faciant, Ioannis 13. cap. Sintque fortes Pnylli, ophiogeni, & Matli, quorum fida & certa soboles non imperatur serpenti-bus, fœtus & conceptus opera pudica, soboles secus adultera, iis exterminetur, & extirpetur. Sapientiæ 3. *Filij autem adulterorum in consummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur.* Exploratione facta serpentibus iis, vitiorum & scelerum veneno insufficientur, ut obeant crudeliter. Prouerbiorum 6. *Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam.* Infecto corde serpentium veneno, dum examinatur, prolesne sit adultera, an pudica. Refert 173 Plinius lib. 7. capite 22. & libro 22. capite 21. serpentes lætos semel, non petere amplius quos semel icære, nec vltiâ pungere. tum inferiores veneno serpentes, si à potentioribus percutiantur, petere nunquam amplius, imò & fugere, odioque habere similes sibi, aut maiores viru & potentia, respueréque eos, quos semel veneno infecisse, qualitate ex-

pirante, & spiritu retro ad externa humoribus mista lateater abdita, etiam si eualeat homo uenena noxam, quo nec serpens laceffit serpentem, nec læsum, laceffitumve semel iterum pungit. potentiori percussos serpente nunquam inferior adoritur, aut cædit. Pungat ergo Christus semel, icat, cor, peccat, serpens maior serpente dæmone: est Christus serpens, Numerorum 22. Ioannis 12. capite 3. *Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, sic oportet exaltari filium hominis.* Serpens est Dæmon, Ioannis Apocalyp. 12. & 22. *Dæmon serpens antiquus qui uocatur Diabolus.* Christus ergo serpens icat, ut serpens antiquus icere non possit, minor Christo potentia, & viribus inferior, superatus imò iam, & victus, illo conuictus, ²⁷⁴ potentissimo serpente Christo. Vincant serpentem serpentes euangelici, potentiores, verbo & opere, serpente dæmone, peccato, quibus data est calcandi serpentes potentia, Luc. 10. *Ecce dedi uobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones, & supra omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit.* Serpente Christo puncti semel, dæmone superiores. Si serpens araneo suo filo appenso occiditur, docet Plinius libro 75. capite 10. quis pertimescet animal araneo superatum, & subditum; araneo iam occisum? Christo appenso cruci, vermiculo hoc reputato *approbrium hominum & abiectio plebis*, qui uirentem Dæmonis erofit hederam, nocte mortis una, Ionæ 4. capite. Ergo prudentes sicut serpentes. Vbi opus est, ibi petant multoties. Semel enim læsum, non est opus pungere amplius, si cor ictus sustinuit, quò pungant alios, eos quibus est opus, ut icant, laceffant, uniti nimis, laceffant, uniti inter se se, uicia exitrent, non se pugnant, ut serpentes confæderati, & iuncti, qui inter omnia animantia plus aliis omnibus multò coniunguntur,

& confœderantur, vt latè 2. capite patet, vniti in Christo serpente infinitæ virtutis & potentia, icant, pungant, compungant alios, prudentia & doctrina. Inter omnia verò quæ magis prudentiam serpentis commendare videntur, est illud vnum quod refert Plinius lib. 28. capite 5. Nullum animal sic alteri vniri, aut hætere, ac serpens serpenti, aded vt corpora duo cum sint, corpus vnum biceps appateat, dum complicantur. Arist. 1. de Generatione capite 7. Plinius lib. 8. capite vltimo, Perotus epigramate 21. docent, in Æthiopia complicari adeo, & adhætescere inuicem, vt montes altissimi protruberent, eisdem plicatis, & irretitis, intertextisque, caudis complicatis, hiantibus oris, in hostes & inimica animantia, quibus muniti, ab iniuriis aduersariorum tuentur se, & sobolem in medio reclusam, prius vndique insuperabiles, quorum motus serpentes non petere diximus antea. In Syria indigenas non icere, aut laceſcere incolas vult Arist. 8. de histor. cap. 4. Plinius lib. 22. capite 21. hosque si debiles educant fœtus, oua commiscentes, semina subigere & iniungere, vt fortissimi pullulent serpentes, otianturque maximi; oua inutilia deuorant, absument, & vtilia adhuc fame, & penuria; quæ hoc anno excubant, sequenti educunt terra, conuolutis ouis eo omni tempore. Consult assessor noster Christus legatis legis, iis maxime amulati serpentes, vt sint vnum in charitate, & vinculo pacis, qui vt populum instruant, misceant doctrinam doctrinae, vt fœtus educant sortes, commisceant oua, & salutis semina, hiantibus oris, Scripturae verbis, caudis irretitis, exercentibus caudis, labore assiduo, pœnitentiæ doloribus, & blandimentis; dum fuerit opus, sobolem & prolem, fœtus tueantur, & propugnent; vitia aduena laceſſant, petant,

75 nostræ naturæ, inimica aduena contraria; Ecclesiastes 7. *Creauit Deus hominem rectum, ipse autem immiscuit se infinitis ferè questionibus.* Sunt enim magis ad modum naturæ, pietas, religio, innocētia, integritas, & si diuinitus impertiantur, quâ peccata & vitia; cohæret enim positiuū positiuo magis, quàm priuatiuū positiuo. Petant ergo, discerpāt vitia aduena, seruet, tueātur virtutes incolas, augeāt, & conseruet adacti in vnum, sobolem, in cetero Deo cōstitutam, locatam obseruent, ad Ephesios 4. *Solliciti seruare fidem in vinculo pacis, fiant vnum caput biceps, Christo Deo parnasso sapientiæ, bicipiti Christo humanitatis & diuinitatis capite pollens, eiusque pars mystica Christi-*cola. 1. ad Corinthios 11. *Caput viri Christus, caput Christi Deus, vt fortissimos educant fetus, & validissimam sobolem.*

De mystico significato quorundam qua ad prudentiam serpentis spectare videntur.

C A P V T X V.

Multa occulta facis, & abdita naturæ huius animantis obstupenda; & rara doctrinæ; & sapientiæ plena, imitanda in medium protulimus, quibus & literales sensus Scripturæ sacræ elucescant, vbi de iis incidat sermo, & fundentur tropologici plures, moralésque & allegorici, figurati alij, vt homines imitentur, sequanturque opere serpentes, eosque æmulentur, vt noster assertor renuntiavit Christus, quò mysticè adhuc, & quædam eorundem animantium virtutes, proprietatésque excellentes, & claræ, ex abditissima eorundem natura, decerpere libuit, antequam lubricissimum natura

tura

tura animans, vltimam nostram subterfugeret matum. Cuius est illud obstupendum fatis, ex terræ cauernis, latibulis, & subterraneis domibus, nullo alio faciliùs educi posse, ac manu læua, quàm impetit, commissam semel, nescio quo instinctu, qua duce natura, aut arte, de specta dextra, si millies offeratur, & cõmittatur illi. Cor enim, & si mediũ pectoris teneat, quod dissectionibus patet, docet Aristoteles 2. de historia, capite 16. Galenus de vsu partiũ lib. 7. cap. 3. & 6. de placitis Hipocratis, & Platonis capite 8. plus tamen ad sinistram vergit, anteriora versus, ad superna magis, vt nobilior ei quantum fieri possit adscriberetur locus, tutior, & aptior, & vt meliùs tueretur latere dextro, cor, in sinistro appositum, cui latus dextrum tutelæ est, à quo motus & robur, insunt enim dextro lateri impetus motus, est motus à dextris nobis in tutelam sinistrae, etsi ex corde originetur motus. Hunc situm omnibus inesse animantibus cordis, præterquàm serpentibus, eisdem locis, eisdem autõibus inuenies; quibus cor ad superiora vergit, & ad posteriora declinat, vt diximus antea, reliquis cor medias tenet, & locatur, vt diximus, ad sinistram vergit cuspide, vt illius partis compense- tur frigus vicinia cordis, motuque incalescat pul- sus, regeneratione spirituum vitalium, quæ destituta animali motu, intenso aded vt habet dextra refrige- ratur. Mucrone cor superiora petit, vt organa sen- suum calore foueat, quæ locantur sursum in capite, vbi omnes resident sensus, quotquot insunt animã- ti, vt eodẽ loci Aristoteles refert; Hinc cordi reme- dia aptamus parte sinistra, tum hanc minùs periculis committimus & seruamus magis, clypeis, peltis, um- bonibus, parmulis, & aliis eiutimodi, applicitis huic eidem parti, quam tueri nitimur: hac cor declinat

cuspide, & sinistro ventriculo referto spiritibus, vi-
 tæ, copioso & viuifico halitu, calore, vita, & potentia,
 dextro excellētiore; docuit Galenus 7. de vsu
 277 partium, capite. 3. 6. de placitis, capite 8. Hinc minùs
 elongamus brachium sinistrum à nobis, obseruantes
 naturam: porrigimus minùs, ne cor deseramus, ne
 frigescat, brachio dissiro & eo vtimur minùs. Hinc
 ambidextri & scæui aut sinistri, sunt corde frigidio-
 res, timidiorésque, ideo & animosi minùs, vt pote
 qui cor refrigerent brachij sinistri extensione, &
 porrectione, quò subit aër distracto semel. Hinc
 pars sinistra vulgo dicta, est altior, nobilior, excel-
 lentior, est reuera dextra, cordis situ, positione, cor-
 data pars, cordis sedes, domicilium, & locus: Petrus
 Bullis Pontificiis, Ecclesiæ caput, sinistram vulgò
 dictam tenet partem, re vera dextram, & Paulus
 quam vulgus iudicat dextram; hinc Virgo Dei geni-
 trix sinistram, reuera dextrâ filij, & crucis tenet par-
 tem, & cordis latus, & Ioannes aliam plurimis anti-
 278 quissimis Ecclesiis, vt est videre modo, & Chassa-
 neus refert Catalogo gloriæ mundi. Hinc lex gratiæ
 Euangelium sacrum ad sinistram hanc referunt, quò
 prætores, iudices, rectores, præfecti, nobiles, ad sini-
 stram hanc sedent, templis, delubris, Abbates, Præ-
 lati, maiores, locis sacris, Deus ad sinistram iustorum
 est, cordi assidet, nam iusti ad dextram, hanc possi-
 dent sælices, stabiles. Quò dicitur Prouerbio. 3.
*Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius di-
 nitia. & gloria Longitudo dierum æternitas, dutatio*
 iustorum in dextera; locatur enim ad dextram, cuius
 est robur, & impetus; quo significatur duratio, at
 diuitiæ & gloria in sinistra, Deus, Dei visio cor-
 dis sunt, & ideo sinistræ, & cordis, vbi cor residet.
 Quò patet locus ille; *Dixit Dominus Domino meo, se-
 de*

de à dextris meis. Psal. 109. Pater enim Filium Deum locum ad dextram, & locum filij exponit: quò Patre sinistram Filij obtinere constat eo loci; nam Filius ad dextram est Patris; Est ergo Pater ad sinistram filij; at infra eodem psalmo sic: *Dominus à dextris tuis confregit in die ira sua reges.* Vbi Filio dicitur, Patrem confringere Reges, & Principes à dextris Filij, cum tamen Pater ad sinistram Filij constitueretur priùs eodem Psalmo, nam Filius ad dextram Patris erat, & Pater ad sinistram. Vocavit enim dextram priùs 179 more hominum, quam dextram vocamus, à qua motus loci dexterè oriuntur sensibiliores magis: at postea iuxta naturæ animantium modum appellavit dextram propinquiorem cordi, quæ est dextra, & dextera re vera, & natura, cordis positione, & situ cordis, vicinia, præpositione, & dignitate, actionibus, virtute, & potentia. Hac enim dexteræ fiunt perfectiores actiones, sensus, & nutritivæ animæ alentis, corde agente, vbi hæc omnia resident vt in fonte, & radice, vt in vitæ principio, est cor cætrum & origo virtutum omnium, in quod vt in finè, & cætrum tendunt opera cognitionis, naturæ, & localis animantis motus à corde incipit, vt à radice; & si exequatur dextris, virtute accepta in corde, terminatur actiones omnes, si incipiat alio, perficitur ibi sanguis, & si incipiat ab epate, in quo rubescit primò: Dextrum enim à dexteritate dicitur, à præstantia agendi, à peritia, & excellentia operum; quo in genere dexteritas dicitur & dextrum, à quo est actio perfectius, & à quo est illa præstantior, & si specie dextrum vocetur pars loci motus, qua exequitur ille, & cum sit cor omnium origo virtutum, & operum, est dextra verè pars, cui affidet illud quo solùm est dextrum, in omni viventi, cor aut respondens cordi, proportionaleve, &

& si antè , & retrò , deorsum , & sursum; sinistrum
 & dextrum, separentur partibus, executione agen-
 di, non tamen principio ; initio , non termino &
 fine , sunt verò in parte sinistra perfectiora om-
 nia , actionésque præstantiores. Hinc pulsus , in
 sinistra cessant tardiùs dextra , dum animal emo-
 ritur , & in vitiiis cordis comparitur antea sinis-
 tra pars. Hinc annularis digitus partis sinistrae,
 tot obtinet naturæ dotes, virtutes actiones, ob cor-
 280 dis commercium, vt antiquitùs illo solum potiones
 commouerent medici propinandas ægrotis. Hinc
 dextrum latus offerimus iis quos veneramur, & co-
 limus, vt finis cordi eorum viciniore, & propin-
 quiores, vt cor benevolentiamque captemus, istum
 etiam cum parte dextra exequamur motum, illum
 quem prosequimur obseruatione , inuitamus dex-
 tra, ac si velimus subditi , & humiles imperio alte-
 rius moliri actiones, prout cor imperauerit , & dis-
 posuerit , alterius quem obsequimur cultu , & cui
 vnimur positi, cuius cordi adiungimur; quod expe-
 tit ab homine Deus , amat , & diligit , & iustos ad
 dextram prædestinauit , vt cordi iustorum affideat:
 sponsa Canticorum 2. *Læua eius sub capite meo , &
 dextera illius amplexabitur me.* Cordi spòli sponsa affi-
 det , læuæ, vt dextera gubernetur, & Ecclesia, & fide-
 lis, & piissima Virgo. & cùm iusti dextrâ obtineant,
 Dei iustissima sponsa , & si ad læuâ more hominum
 collocetur, tamen dextera est re vera natura & cor-
 de, & dextera amplexatur illam. Dicta dextera , nil
 enim in Deo sinistrum est. sunt omnia dextera Deo,
 & iustis, vt omnia sinistra & præpostera, nilque dex-
 trum iniustis, & peccatoribus, idèd vocat læuum &
 dextrum, more hominum, dextrum re verà , & yul-
 gò, vbi nullum est sinistrum, sed dextera omnia. Hinc

Pater est ad dextram Filij, & filius ad dexteram Patris simul; duratione æterna, vt erat in principio, & nūc, & sempet. Obstupescat, & fileat natura omnis, ¹⁸¹ imò mireturque, Christum omnium factorem Deū, qui tulit lancea dextro latere perforari, vt dum hominem strictissimisteneret amplexibus, dextrum latus sinistro & cordi hominis applicaret, vt patet positione, & situ; dextra sinistris, & sinistra dextris cum aptemus amplexibus; exiuitque ideo sanguis & aqua, confosso latere, vt sanguine alimentum, aqua lauacrum significaretur, vitæ integritas & mundities, cibus sanguinis, & potus aque, vt nil deesset hominibus; iā intelligeretur quòd minùs viuere possent cibo, & potu apposito. Sanguis veris continebatur, qui dirupto latere fluxit, aqua vitali cauitate in pectoris ambitu, vbi cor continetur, quo dirupto fluxit, sudore sanguinis prægresso priùs, Lucæ 21. capite, *Exiuit tenue sanguinis* alimentum naturæ calore, anxietate tenuatum, vigiliis, sollicitudinibus, mœrore, & tristitia, anxietatibus extenuatum nimis, sub forma sanguinis, sudore erupit tenuatus; solus, sine aqua, quo frigit cor, & vicinia cordis, perfriguere, idè, vt postea ascendentes halitus calore & incendio, tandem restinctis æstibus, defectu sanguinis, sudore amissi & exoluti, in aquam mutarentur; quò ¹⁸² fluxit aqua confosso pectore, ea fuit anxietatis, & angustia, agonis que potentia, lauacrum, alimentum & potus fluxere miraculo, hac prægressa dispositione priùs, emortuo Deo. Mortuis enim congelatus sanguis non fluit, neque ea ex parte aqua natura. Priùs exudaüerat sanguis, mortem significans, sanguinis effusione, quali non esset sibi opus alimento, morti vicinum. Vt notaretur, si aqua deesset, amoris incendio cor Christi conflagrasset, charitatis igne; quò

quò fuit opus aqua, vt temperaret, corrigeret ætus, vsque ad statutum tempus, vt non antea interiret, quam interire decreuerat. Quo cæpit lauacro oculos abstergere illicò inimicorum adhuc, aqua, & reficere sanguine, alimento, aqua regenitos Baptismi, & lauari; quos sanguine alit, in lege gratiæ viros perfectos indicans, Eucharistiæ symbolum, generationis, & vitæ hieroglyphicon, ortus & alimenti viuentis figura aptissima; Vbi & sacramenta omnia, iis duobus explicite, & consequenter significantur, regeneratione, vitæ alimento, & morituris necessaria inunctione, & salutis corporalis adhuc, quibus hominem muniuit Deus contra ictus serpentium; qui cum petat cor, fulciuit sinistram, vallauit, & sepiuit, qua serpens antiquus extrahendus erat, cum hac petat ille, & adoriatur læuam, & cordis sedem. Hanc hiat cor inficere, tentat neglectis aliis, quo læuam aggreditur; cum hac sit aditus, & via in cor facilior, & certior, Ecclesiastes 10. *Cor sapientis in dextera eius, & cor stulti in sinistra illius.* In serpentis via scilicet est cor stulti, qua petit serpens, & dæmon mediis in occasionibus, stulti cor; sapientis in dextera, dextere mouetur, & alio quam venit serpens. Hinc fortissima Iudith. 16. cum cor in dextera obtineret, læuam commisit Holoferni, vt cor obtulisse ratus, eo aggredetur, vt decepto illo, & illuso, serpentem extraheret de populo Det, ibidem dicitur, nunquam satis celebrata femina; quo ibidem dicitur, manu læua caput

18) obtinuit, & dextera amputauit caput: iusti serpentem eludunt, & decipiunt, qui cum sint ad dexteram Dei, & ideo in dextro cor habeant in Deo, & in Dei dextris, læuam serpenti multoties offerunt, dum licet tentationes ferunt, & sustinent; non fugiunt, vt cum cor extra obtineant, in Deo scilicet, irruat serpens,

pēs, cor posse icere rarus, vt illufus difcedat & abeat. Cor iufti in dextera Dei eft; nam eft iuftus à dextris, & in hoc circulo æternitatis, dextera iufti eft Dei dextra, & dextera Dei, dextera iufti, idcirco femper ferpens illuditur, & nunquam cor inficit. Quibus, ferpentibus factis Euangelij nunciis, confulitur illud, & initan- dum proponitur, vt cor petant, & hominum alliciant mentes, & animos moueant, læuam vulgò diétam, cordis latus, & verum domicilium adorian- tur, quæ eft verè dextera pars pofitione, & corde, qua cor locatur ac comprehenditur vndique ab iis qui corde vtuntur dexterè, vt licet. Cor petant, hoc afficere tentent ferpentes cœleftes conferuatione virtutum: præcautione, & curatione vitiorum, reductione in perfectiorem naturam, augmento & incremento roboris, modò vitia corrigentes, & finiftram, modò dextram conferuâtes, virtutes qua- fi gladio ancipiti, & verbo Dei ad dextram, & læ- 284 uam, ad Hebræos 4. *Sermo Dei penetrabilior omni gladio ancipiti ad dextram & laeuam.* Ioannis Apocalypfis 1. *De ore eius gladius vtraque parte acutus exibat,* talis eft fermo Dei. Iis elucelcit folutio eorum quæ ad- dubitauimus; taxatur enim ferpentium calliditas, & prudentia extollitur. neque enim hæc funt eadem, imò fignificatu, & natura differunt quàm ma- ximè. Calliditas à calore dicitur indiftinétè agenti, noxiè aut innoxie operanti, prout materia fubfter- nitur, aut, vt vult Cicero 1. de officiis, à *callo* calli- dum, quod confuetudine duratur, proteruitia, contu- macia & malitia. At prudens à *profum* venit, quia eft vtilis aliis, & fibi vtilis, actione, & officio & imita- tione, vt funt ferpentes, vtiliffimi fibi opere, & aliis imitatione, quo opprimitur calliditas & prudentia extollitur. Imò cum fimplices mitterentur, & hæc

virtute muniti simplicitatis sanctæ, contra Luporum insidias, quæ virtus, ouium natura significatur, simulationi opposita, & fraudi; simplicitas enim in vnum solum tendit; in veritatem, quæ vna est & sincera; non mentita, & coloribus apparens, non ficta, simulata. Est veritas vna. Nam bonum est, & hoc ex integra causa; malum verò simulationis, vt alia mala, multiplex; nam ex quocumque defectu. recta enim linea inter duo puncta solum vna, obliquæ infinite. Est recta veritas, obliqua duplicitas, & simulatio; simplicitas significatur ouibus semper eodem modo agentibus, non se perentibus, rixantibus, contentione, & fraude, simplicissimo victu, & potu contentæ, vtilissimæ aliis, quæ in bonum aliorum omnia quæ possident, elargiuntur liberè; vtilissima & proficua, alioqui carnes, lanam, lac, cutem, ex quibus tot tantæque ad vsus humanos veniunt, vsu & vtilitate plena, nulli nocent, omnibus profunt: nulli obfunt; imò hoc dicere liceat, nil aliud vnquam pronunciare, aut proferre, quàm, ve, ve, ve, quali veritatem consulant, veritatis prolato initio, quo simplices esse summo pere patet, cum nusquam ore earum veritas decidat, imò nuncient perpetuè, quæ adhuc coram tondeute, & carnifice, non aperiunt os, dum transfiguntur gladio, cum alia conquerantur omnia animantia in morte, quo Isaias 53. *Quasi Agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum.* de Christo, cum inquam, simplices, vt oues mitterentur Apostoli, & Christi discipuli, & asseclæ in luporum insidias, quibus nil melius resistitur, quàm simplicitate, & veritate ipsa, vt nec falli, nec fallere possint, veritatem sectantes, & in verum semper tendentes; consultit, prudentes essent sicut serpentes; hæc enim duo simplicitas, & prudentia cohærent nimis inter sese, & nectun

nectuntur maximè. nam qui vero & veritati student, media eligunt in finem certa, quod prudentiæ est, media in debitum ordinare finem, & apta eligere, & vt decet talia qualia oportet, quo nec calumniari poterunt, quia simplicitate vera solùm prosequuntur, simplicitate cordis, non duplicato, & fallaci, non simulato & ficto, diuiso & non vno, Osee 10. capite, *diuisum est cor eorum, nunc interibunt.* Ecclesiastici 2. 187 cap. *Va duplici corde & labiis scelestis,* Ieremias 16. *Duplicibus iniquitatibus pœna stabiliur iis. Et reddam primò duplices iniquitates,* capite 17. iis pœna infligitur, *duplici contritione contere eos,* quòd duplicati fuerunt, animo & corpore puniantur. Simples ergo inter lupos estote, prudentes sicut serpentes, tum vos prudentes sicut serpentes, estote simplices inter lupos; ecce ego mitto vos sicut oues, munitos simplicitate sancta, sincera, cùm antea prudentes essetis, sicut serpentes. *Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum, estote ergo, tales scilicet, simplices sicut columba.* Mystico adhuc, & literali sensu, per ea quæ de vini cupiditate serpentium attulimus, quædam sacræ Scripturæ loca commodissimè deplicantur; Ecclesiastici 31. *commoda, & incommoda vini sigillatim refert Dei spiritus iis: Diligentes in vino noli prouocare, multos enim exterminauit vinum.* Ne irrites & prouoces ad iram diligentes in vino, curiosos, sollicitos vini potatores, nimis vino indulgentes, ne calore vini ira excitata, rixæ, contentiones, lites, iurgia, vulnera, mortes contingant; multos enim exterminauit vinum, tam de vitæ termino morbis, & aegritudinibus, vsu nimio, quàm de termino rationis & legis. Maphæus Vegius sic, *Nec veneris: necti vini capiaris amore: Vno namque modo vina, Venisque nocent. Bellum saepe petit ferus exitiale Cupido: Sape manus itidem Bacchus ad*

arma vocat. Horatius Oda 13 *Vror, seu tibi cãdidos Turpariãt humeros immodica mero rixa.* Imò Ecclesiastici 9. *Vinum, & mulieres apostatate faciunt sapientes, & arguẽt sensatos: insensatos cõcludent, si sensatos arguẽt.* Subdit Spiritus sanctus de vini effectibus, eo c. 31. *Ignis probat ferrum durum, sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum, aqua vita hominum, in sobrietate vinum si bibas illud moderatè, eris sobrius.* Ignis ferrum succendit, & probat, arguit, & examinat, concludit verò, vt quod ferrum est solùm relinquit, reliqua scoria, amoueat, est durius ferrum examinatum igne; vinum immoderatum superbos examinat, & arguit, vt solùm quæ superbix sunt, absumptis reliquis supersint, cor ferreum ignitum ad iras succensum, & æstuans, excandescensque facilè examinat, & concludit hæc. Est vinum in sobrietate, hominum vita æqua, nam vino vita, si moderatè illo utamur, æqua est, non morbis inæqualis, non vitæ aliquid morbi reliquum, & mortis tandem; est enim morbus mortis via, & mors in fieri, est inæqualis vita, participans de morte & morbo, modò, postea de salute & vita, si moderato vsu utaris vino, & sobriè, prudentia, & consilio æqualis. Historicè verò & mysticè Doctores legis, vt licet, & quando, & quomodò licet vino utantur. Vsus enim vini moderatus vtilissimus est, immoderatus quantum perniciosus, & noxius, consulunt medici omnes. Hippocrates lib. 4. de morbis, latissimè in Aphorismis passim, & alibi, Galenus 8. & 9. methodi medendi 2. & 3. de alimentis; Paulus Æginera, Ætius, & omnes reliqui medici, & Philosophi, Aristoteles præcipuè 30. sect. problem. sententia 1. 2. 3. quo aquosum vinum dictum, oligophorum græcis, quòd aquosum sit & facile, summis laudibus extollunt

lunt omnes, in assiduum potum, & commune, meraca verò, & fortia vina vitant salutis tempore, & sanis hominibus, in potum, & si medicamenta concedant, dū opus est. Quò subdit eo cap. Spiritus sanctus: *Qua vita est qua minuitur vino? Quasi dicat, nulla loquitur de moderato, vt dixerat antea; subdit, quid defraudat vitam? mors, id est, immoderatum vitam defraudat, nam bibitur cū voluptate, & mortem infert, hoc est, defraudare ingreditur blandè, & postea mordebit vt coluber, Prouerbiorum 23. capite. parit morbos, quib. vita extetminatur, excitat enim omnes morbos, affluxu materiz, quò vitam defraudat alioqui duraturam. Ergo est mors. nam quò defraudat vitam, mors est. Vita vegetatiua fælicior est vino temperato, coctionem iuuat, alimento eo conficimus melius, robustiores eius vitæ actiones efficit. sensitua perfectior est vino, organis sensuum perfectis, nutritione animæ alentis, intellectiua altior, sensuum excellentia; quæ ergo vita est, quæ minuatur vino? soluit curas moderatum, quò dicitur ibidem. *Vinum in iucunditatem creatum est ab initio, & non in ebrietatem. abusus est illo Noë non vsus; concludit, Sanitas est anima & corporis sobrius potus. Exultatio animæ, & corporis vinum moderatè potatum, contraria verò infert immoderatum. Cognouere philosophi, Horatius nouit Oda 7. *Mecum sape viri, nunc vino pellite curas. & 11. Potamus vncti, dissipat Enius curas edaces, Eius Bacchus, quasi obdormiens græcis, Epodon 9. Curam metumque Cesaris rerum iuuat, dulci lyæo soluere Baccho, & vino lyæo illius regionis; sed simus de moderato vini potu moderati hic. Adhuc per hieroglyphicò, & silentiū serpētium,* ²⁹⁰ per sēctetos iētus & patentes, quando opus est, enodatur locus ille Marthæi 18. capite: *Si autem peccant-***

rit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum si te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, si eos non audierit, dic Ecclesiam, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. Petant dentibus, si non fat est lingua, lacessant, mordeant, iniuciant dentes sanguineos, vt eiiciunt serpentes, & cinericios. Canticorum 4. *Dentes tui sicut greges tonsillarum.* Tonsillæ gregatim, agminatim, decurrunt, vellere detracto, frigidiores natura maribus, mitiores, leniores, vt sese foucant, & volatilium animantium iniurias insectilium vitent, inclementiam cœli, incommoda, rigorem, aliis & sibi vtilis, sibi foru, aliis vellere, numquam se petunt, aut in se irruunt, tonsillæ oues, imò sese iuuant, arietes contra, contentiosè rixantur, sæuiunt, in se ruunt, tum capta capram, hircus hircum, non ouis oue. Serpentibus ergo prudentiæ legis, sint dentes tonsillarum, sint sicut tonsillarum greges eorum dentes cumulari, coniuncti, vniti inter se, non se petant, non in se irruant, sibi vtilis, & aliis, prudētia, & consilio, non diuisi, non doctor doctorē petat, lacessat, & carpat, sed agmine facto omnes dentes in vitia iniuciant, hæc mordeant, discerpant; imò cum dentes sponsi sint sicut greges tonsillarum, cum vellus pro nobis tradiderit Christus; ministris Euangelicis subdit, *dentes tui sicut greges ouium*, nō dixit, tonsillarum, imò cum vellere vtilis sibi vellere, & aliis vtilis spe præmij, præmia pollicentes æterna viatoribus, quò

291 cap. 7. Canticorum: *Guttur tuum sicut vinum optimum dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum.* Guttur rhetoris euangelici, sicut vinum optimum, quod non solum communes vini effectus, nutritionis, virium, sensuum, & rationis acuit moderatus; imò & oris halitum commendat, firmat, dentes stabilis, confirmat, voluptatem

tem infert, non solùm dum bibitur, sed adhuc postea os roborat, adstringit, corrugat linguam, ut si-
gnet quasi post potum tacitè agendum esse, mode-
ratè, prudenter imò, dignum ut potato semel elin-
gatur, postea delibetur, ruminetur Doctor & con-
cionator facer ut vinum Deo dignum, & ut vinum
optimum sit.

De cerasse serpente.

CAPVT XVI.

Genescos 49. capite, *Dan indicabit populum suum,* ²⁹²
sicut & alia tribus, in Israël. Fiat Dan coluber in
via, cerasse in semita, mordens ungulas equi, ut cadat as-
cessor eius retrò. salutare tuum expectabo Domine. Fuit
hoc Iacob testamentum, vltima voluntas, vaticini-
um, prophetia, institutio, exhortatio. Cerasse à
κέρας Græcis Ceras, Latinis cornu, originem ducit;
Hebraicè keren & zerem, quasi cum eo græcum af-
sonet voce; est enim serpens cornutus, quadrigemi-
na cornua ferens, Hebræis קֶרֶן זֶרַם *shephiphon*. Hinc
Cerasse dicebantur insulæ Arabiæ prope Syre-
nem, quæ est in fine Æthiopiæ, autore Plinio libro
5. capite 9. quòd promontoriis occurrebant, non se-
cùs atque infestis cornibus visui. Tum Cyprus in-
sula, à cupro, aut æte, quo abundat, dicta est Cerasse,
ex promontoriis, cornuum instar prominentibus, &
quod Cerassei homines cornibus insignes olim
eandem obtinuisse ferant, hinc Cerasphotes, corni-
ger dicitur, arbor κερασία Cerasia Cornusye, quòd
fructum producat similem oliuis, vulgò Capricor-
nes appellant, *cornicabras* nostri, cerasia cerezas, à Ce-
rasse & κέρα Græcis, cornu scilicet. Imò cùm cornua

à craneo dicantur, quo Græcis κρᾶνια cranea appellantur, quòd de substantia Cranei, nil aliud, quàm cornua prodeat, reliquis cure & pericraneo obuolutis, deficiente vocabulo, cranea, tractu temporis cornua sunt dicta, comutaque omnia Ceraſtea. Non minùs à cornu Ceraſtes eſt dictus ſerpens: quòd & Theophrastus lib. 8. c. 18. Ceraſta vocauit, cerezas, Galli verò *vn cornier* appellitant, & Ceratina dicuntur argumenta apud Quintilianum, quæ nobis cornuta, & intricata nimis, quæ in vnam & alteram oppositionis partem feriunt, quaſi vtroque cornu. Tum apud Dioſcoridem lib. 4. cap. 41. Ceratis papauer corniculatum dicitur; & ceraſta corniculata vocat libro 1. c. 17. & capite 129. Et Galenus Ceratoriam arborem ſiliquam nominat, quòd fructus corniculatos ferat. Et Ceraſbola ſemina dicebantur antiquùs, vt docet Plutarchus in ſympoſiacis, quæ ſi ſementis tempore, cornua bubula contigiffent, credebatur antiquis, non facilè in poſterum vri poſſe, aut coqui. Tum Ceraſ Amalthæas eſt dictum, cornucopiæ illud ab Amalthæa nympħa, quam vt fabulantur poëtæ Iouem caprino lacte, & cornigero, quod cornuti animantis eſſet, enutriſſe ferunt. vltimò & cera dicitur à cornu, nam primò in cornu nidificabāt apes, ſubter, vbi modò mella còdunt; Hiſpanis dicitur, *alcornoque* quaſi à cornu; & tunicā corneā oculorū vocant Cerato, idè Græci. Ceraſtes ergo ſeu cornutus ſerpens, docet Dioſcorides libro 6. cap. 53. & 56. Auicenna lib. 4. ſen. 6. tractatu 3. capite 27. Ætius tetraſtabilio. 4. ſermone 1. c. 28. Paulus Ægineta libro 5. c. 19. Plinius lib. 8. c. 23. Bercorius libro 10. c. de ſerpente, Perotus Epigrammate 21. Iſidorus 12. etymologiarum c. 4. Edoardus libro 6. c. 115. Geſnerus, Oppianus, Nicæder in theriacis, Galenus de theriaca,

riaca, ad Pisonem capite. 4. Lucanus libro 9. est cubitalis magnitudinis communiter, & si duorum cubitorum aliquando contingat, rariùs maior, vt vult *Ætius*, & *Auicenna* confirmat; est corpore asper, globulis, arenosus, cinericius colorè, vt vult *Auicenna*, seu arenæ coloris, solem nimiù perpeſſæ, quæ cinerè repræſentat, tum arenam asperitate, & scabritie cutis, minutissimis squammis reſertus, crassiusculæ arenæ instar, cauda solùm desquamata, & capite, vt & serpentes reliqui: eminentias habet in capite duas, ad cornuum similitudinem, iuxta *Ætium* citato loco: binas obtinent omnes *Cetastes*, trigeminas, & quadrigeminas plurimi cum *Plinio*, quò ij autores non pugnant, iis incertum seruantes numerum, & si communiter binas possideant. Geminaque cornua, vetustate, & senio iis cornua decidunt, iuxta *Auicennam*, mutilique viuunt eo tempore, vt decidunt vetustate auium rostra, calcaria, & vngues; ceruorumque cornua, certis staturisque temporibus, & iis destituta vitam gerunt: cuttum cerastam breuissima ferre cornua dixit, & sine illis senio vitam transigete. quorum cornua seu extuberationes illas, quidam molles & carneas constituunt in fronte, omnibus iuxta tempora obortas, & si quibus quatuor fronte, & capite, iuxta commissuram squamosam aurium, alij duras, offeas, & distortas, cornibus arietis simillimas, colore, figuta, cavitare, vt vult *Isidorus*, & refert *Plinius*, & docuit *Nicander* locis allatis. Sunt enim per initia molles, carneæ, ductiles, vt & rostra auium, & calcaria, cornua, & similia, quæ postea indurantur temporis tractu, cõtorquentur, consistunt siccitate, & calore resolvente humidum, vt cornua arietis, non aliter ac testæ recoquantur igne, animantiumque squammæ, conchæ, per initia carneæ & molles, postea sunt rigide, consistentes, &

ræ, inflexileſque omnino. Eſt Ceraſtes de genere ſur-
 dorū ſerpentiū, vt docet Auicēna, ſemel ac pigrā cō-
 tigit ſenectutem: venter duriffimis, ſicciffimisque eſt
 illi prætextus ſquammis, quæ dum mouetur, ſonum
 edunt; vt cum ſtrepitu cedat & reptet; Pumillus &
 titubans inclinatur motu in latus vnum ſemper, non
 reſtus, nec rectā graditur, Nicander in Theriacis; ſic
 latere cedere; ſic illi incumbere motu dixit, vt nauis
 246 agitata ventis, titubat, inclinatur dum ſeuit mare,
 ideo quæ ire videtur, fallax, animans non it, imò aliò.
 Caput non ſequitur in motu totum, peſtus imò,
 euerſo capite in latus ruit, huc & illuc, quò dixere
 antiqui morales philoſophi, vt Nicander refert, Deos
 dorſi vertebram ſecundam, huius animantis pro-
 pter eximias eius dotes abſcondiſſe, & arripuiſſe,
 Deorum dignam, tanto mortales indignos iudi-
 cantes dono, philtris, & amatotiis vltiſſimam. Vo-
 lubilior eſt multò omnibus aliis ſerpentibus, adeò
 vt ſpina carere plurimis viſum fuerit, tenet Iſido-
 rus. Sunt dicti ob maxillarum amplitudinem qui-
 dam maxillares Ceraſtæ, Auicennæ allegato capite,
 à quo Edoardus accepit poſtea. Cornua tactus habet
 molliſſimi primò, dum ſunt mollia, carnea, & ducti-
 lia, acerrimi ſenſus, ac facilè indurantur, ſenſumque
 & motum amittunt, quo polleat priùs, non ſecus ac
 limaces cornibus prætentant iter oculorum loco,
 Plinius libro 11. c. 37. Sic Ceraſtes cornibus tactus
 acerrimi, vitat noxia, autum loco, quia auditus ca-
 rent inſtrumento, audiuntque cornibus, quibus in-
 ſtrumentum ineſt acerrimum audiendi, vſque dum
 indurantur ætate. qua ſardus perſtat fallaciſſimum
 animans, verſutiſſimum, quia, vt Solinus in polyhi-
 ſtoria edocet, e de Africa, Nicander in theriacis, Pli-
 nius ſuprà, Elianus libro 6. Rhodiginus & alij, ate-
 noſus

nosus cùm sit, arenosis occultitur locis, quo discernatur minùs. Nec aliud indicium sui præber, præterquam cornua, quæ in sepulta exhibet, quibus, simulata esca, illecta animantia miserè venatur, & discerpit; animalibus enim tam volatilibus, quam terrestribus inuitatis dolo, partibus fictis, necè perpetim aucupatur, deceptis cornibus, reliquis de industria obiectis, in sulcibus circa tramitem, & semitas, & rotarum orbitis, ubi & secretus latitat, iis enim sulcis, & orbitis occultitur faciliùs, è lateribus arena commota, venienti facilè, comminuta attritu rotarum, & motu continuo viæ, itineris & semitæ, ideo ibi abditur, cum arena fluxu nullo negotio rucntis, tum quòd cauo loci recipiatur commodiùs, cùm inueniat latebram formatam aliorum labore, opera, fugiens. iis dolo animalia venatur quæ viam percurrunt, & aère vagantur. Sunt 295
mares mitiores fæminis, fæmellæ sæuissimæ, quæ in mares irruunt, quos truculèter iugulat, inficiunt que veneno, quod nulli alteri in eadè eiusdem speciei contingit animanti, vt officiat veneno alteri naturæ eiusdem. Capite, cauda, dentibus, venenum obseruant foraminibus, & mearibus vuluæ, quibus fluit sanies, statutis temporibus, qua necant mares, congressu & voluptate illectos; nõ solù rabie, & rixis, imò deliciis & amplexibus, sunt illis excidio. Sibilat quasi motu squammarum, ventris fortitu, & dorsum; Nicander sic. Quando tetrica huius animantis punctura, sæuoque ictu infremuerit quispiam, oritur tuber illico, clauo similis; callosus substancia, circa morsum verò tumores lividi erumpunt, bullarum imbris instar, quorum deteriores dolent minùs: tanta est animantis malicia vt in maximo vitæ discrimine, sentum auferat, quominùs dolorem sentiant. Intra nouem dies percussit obeunt, quibus maleficum impressit dentem, inquit
Nican

Nicander loco citato. Inguina pfuriunt & dolore vexantur simul, innalidantur nimis crura, lumbi flagrant incendio, & æstu, color pallidus quasi icteritie læsi, debiles, inconstantes viuunt, si adhuc venenum superant, toto vitæ decursu, Paulus Ægineta libro 5. cap. 19. sic: Porrò Cerastræ morsu locus cum duritie, & pustulis intumescit, emanat è vulnere sanies, modò nigra, modò subpallida, & porraceo colore, totum corpus, varicum modo attollitur, genitale arrigitur, vt satiriasi summa vexentur, mens alienatur, oculi obscurantur, postremò conuulsione aut tetano pereunt, læso capite; & vertigine eos corripit docet Auicenna; idem Dioscorides loco citato. De virilierectione dixit, & de inguinum pruritu Ætius, de crurum imbecillitate & inconstantia & tumoribus poplitû. Omnes dolorem adesse vulnerti infixum, velut si terebra, aut palo perforarentur; Auicenna, & si tumoribus plurimos dolore vacare dixerit, opprimuntur melancholia tristissima læsi, mærore, tristitia, linquntur animo, vitiatur appetitus, cordis actiones læduntur; hæc sequuntur accidentia Cerastris morsum. Albos Ælianus lib. 1. c. 56. in Lybia oriri Cerastras refert, Lybicosque omnes infestare, præter Psillos & Marfos; cum iis frædere deuincitii solùm, & pacem seruare, Psillosque non solùm morsum ab eis inflictum non sentire, imò aliis opitulari, si priùs quàm totum venenum impleat, ex ipsis quispiam accersitus, os aqua colluerit, illiusque manus qui morsus est, abluat, illicò ex veneno conualescete; ab omnique malo liberati. Omnibus aliis generibus serpentium, phalangiorûque Cerastræ hostes habentur, eosque quàm maximè inficiunt veneno, & viru, diris cruciaribus, & doloribus: ea est veneni potentia. Incertam sobolem iis magis reliquis

reliquis omnibus explorari Pfillos, & Marfos docet eo loci Ælianus, nulloque modo pudicam sobolem, filiosque ingenuos, & legitimos petere, nothos verò, & spurios quàm maximè. Coniicere enim filios suspectos in vas plenum Ceraſtis, examinarèque sobolem illis, non secùs ac artifices aurum igne, Ceraſtesque protinus insultare, acerbosque fieri pueros, minitantes, eosque vt pueri attingere, remolleſcere; ſenſit hæc Herodotus, vt diximus antea, libro 4. exemplo Atir cecinit, *Nec non serpentes diro exarmare veneno Doctus Atir, ſomnoque graui ſopire Chelidros, Ac dubiam admotam ſobolem explorare Ceraſte;* Plutarchus idem, Lucanus libro 9. Gellius 16. libro capite 11. Crinitus libro 1. capite 3. & alij. Vocat hunc dolosum Nicander in theriacis, his: poſthac, & fraudulentum cognoſce Ceraſtem; nam viperæ corpore non diſpar eſt, interdum quatuor cornibus, interdum verò duobus omnibus conſpicuus. Ac ille quidem mutilus, hic verò cornibus frētus eſt, ſqualido calote albefeſcens, arenis, & orbitis iuxta tramitè aſſiduè dormit, huius peruerſam ad eò eſſe naturam, diſtortam, obliquam docet, vt figura illum conferat cum nauì prolixa, & longa, ventis agitata violentis, ſubmerſionis (vt ſupra diximus) periculo proxima, titubanti, & contorra in latus, non ſecùs ac vento Africo ante vltimam ruinam diſturbara vacillat. Quò Lucanus lib. 9. de hoc animanti ſigna referens, ipſiæ defectuoſæ expertis, certi numeri vertebrarum, deficientiſque dixit iis, *concolor exuſtis, atque indiſcretus arenis Ammodites, ſpinæque vagi torquente Ceraſte.* Vbi numerat Africæ venena ſerpentium dira, & mortes. Eſt motus obliquus, & peruerſus huius animantis, ventre repenti, alto capite, erecto, & celſo Ceraſtes, vt autoribus adductis patet

ex Nicádro, Dioscoride, Ætio, Paulo, Galeno, & alijs. Duo inficit veneno primo in animanti omni; crura principaliter ad pedes vsque, quæ infirmat, & inu-
 297 lidat, vt nullo modo animal sustineri possit, aut stare; decidat imò & labascat: tum virilia estu, incendio, & calore, pruritu, & satyriasi stimulat libidine, vt exuri videantur veneno animantis, arriguntur, distendunturque aded, vt semen decidat dolore, soluto robore retentricis virtutis, quo effluit illud, non secùs ac si satyriasi laborarent morbo, aut penis arrectu: se polluunt, spurcantque læsi, animantis morfu, subit venenum lumbos postcà, qui æstuant igne, ab hinc cor petit, & sensus aufert, & tandem caput, quod vertigine infestat primò circumrotatione, & motu, cessat motus, & sensus cessat, obscuratur visus, caligant oculi, concidit animal refertum tumentibus pustulis, limidis, tetrìs, clauorum forma. Ætius lib. 4. ser. 1. c. 28. Paulus & alij, quauis parte icat, hæc inficit primò, hoc ordine lædit, imò antipathia & cõtrarietate naturæ, aggreditur crura & vngues, quæ inficit vndique, in quamuis partem dentem figat, veneno & rabie, tum quòd situ sint illi vicina, cum reptet, & serpat serpens tardus, grauis, cruraque, & pedes terram contingant, in motu animantiũ, & vngulæ magis adhuc, immediatiùs alijs, quòd cum illis lædatur, & conculcetur in semita, dum iter percurrunt equus & eques, has primò petit, has odit, & impetit, calcatum timens, attritum & pressum, læsus antea iis, aut timidus, de potentia calcanei & calcatus excandescit in vngues, & animantium talos; quibus conculcant. hinc memoratur, odit, vindictam tentans sumere, hac parte aggreditur, calces odit, petit vngulas, & crura adoritur, pedesque animantis omnis, insidiatur calcaneo; vt dictum erat Geneleos 3. capite, quò 33.

Deuteronomij Aser tribui benedictæ Moses inquit: *Tungat in oleo pedem suum Aser, ferrum & as calceamentum eius.* Ne offendat illum Cerastes, fer. o munit pedes Aser; ne serpens officiat illi, noceatque veneno affectuum, calcaneum fulcit, & circumvallat oleo, quod serpentes fugiunt; commoriuntur enim oleo facilè, docet Aristoteles locis adductis, capite de Angue suprâ. Tum oleo gratiæ promissæ in Christo, & ferro, constantia, & robore virtutis, vt securus calcet, contrâ ac sacerdotēs Dagon, & Idolorum, proprii boni amotisque cultores, qui, vt dicitur 1. Regum capite 5. non calcant, imò reptant. Habetque ideo cum equo antipathiam maximâ Cerastes serpens, quod fortiùs calcet animanti omni, quo equû odit, dissentit cum illo, plus omnibus aliis, calcatus impetu & potentiæ robore. Quod petit equum & magis ea parte qua sese exerit nervus motus, incurvâ dictâ, ad vngulâ retrò, qua læso incutuatur, & stare nequit, talo vitiato animal, dū hæc nequit inficere elatus, & altus apprehêdit vngulas, cuius est illa Cerastæ potentia, venenum, & virus, vt equitem inficiat, simul equi contagione, & contactu, infecto equo, priùs morfu, concidit equus, & eques nutat. est enim tanta horum animantium veneni potentia, illud est serpentibus iis virus, vt multoties hasta serpētis dentibus ceciderit miles, viru subeunte illa contactu, & contigit illi de quo Lucanus libro 9. in hæc verba prorupit, de Murro milite. *Quid prodest, miseri Basilicus cuspide Murri Transactus velox currit per telâ venenum: Innuadique manum, quam protinus ille resecto Ense ferit, totoque simul remittit ab armo. Exemplarq; sui spectans miserabile lethi.* Auicenna idem fen. citata, capite de Basilisco, & authores reliqui, & venenum paratur modò, quod vesti applicitum stapedi calcis epistolis,

epistolis, reliquis quæ cōtingimus, spiramus, aut quibus contingimur, inficimur, & ad tempus, prout negotium efflagitat, & dispositio cruoris fert, virulentia, infectionis, & veneni permistio. Hinc odit equum ex quo maius illi impendet periculum, quod fortiùs, validiusque calcet omni animanti, sitque calcanei fortioris, docuit Arist. de equo 8. de historia cap. 24. 3. de partibus c. 2. & alibi, Ælianus lib. 1. c. 37. & cum fugatur, antè si occurrat, qua parte si veniat, præcaueri potest, adoritur retrò sèper, & quæ conceditur illi, quæ ferit, & mordet equum, qui cùm retrò incuruet crura, vt animantia omnia, homine excepto, qui flectit antè, genua, Simia excepta, & Elephantæ, vt docet Arist. 2. de historia c. 1. Brachia verò aues, homo, Simia retrò, vt reliqua antè, ideo retrò concidit, quò & eques ascensorque equi, retrò prolabitur, venitq; retrò ille, equo nutanti. Satis iuxta naturam animantis historicus illucescit sensus; quosdam esse Cerastras crinitos dorso, hirsutos fetis, capillatos, docet Statius lib. 11. in Thebaide, iis, *Crinalem attollit longo stridore Cerastram*, lib. 4. idem, *Ora, & ambulantes tuto Phlegetonie Cerastras*, hosque esse durissimæ membranæ lib. 6. cecinit Lucanus, iis. Aut viventis adhuc Lybiæ membrana Cerastræ. antiquissimus ille Agatharcides lib. 1. suæ polyhistoriæ, quæ de Psillis & Marsis diximus refert, simul cum aliis, & quæ ad naturam Cerastræ spectare monstrauimus, qui ad finem eius libri sic scripsit; lædi nequeunt Psilli Cerastris, imò cùm venenatus quidam ad eos accesserit, vel eorum corpus attigerit, vel odorè ex ipsis exhauserit, veluti soporiferam bibisset potionè sopitur, & tandiu debilitat ut quoad ab eo recesserit Psillus. Callias vetustissimus lib. 10. historiæ quâ conscripsit de Syracusano Agathocle hæc omnia confirmat; & addit

addit ultra. Sin percussum offenderit, ægerrimè dolentem, intra dentes permultatam aquam haurit Pſyllus, & os suum primò ex ea proluit, post verò eam in poculum iniectam vulnerato exsorbendam tradit. Quòd si veneni acerbitas acriùs inualeſcit, hic ægrotanti nudo nudus accumbit, & proprio suo corpore morbi vim frangit, & malo hominem liberat. Idè sensit Gyllius libro 9. cap. 39. Pſylos, & Marſos subuenire ægrotis iis eisdem remediorum generibus, accùberè que eisdem nudos, & corpore adacto incuruari, & ad mensuram læſorum reduci, eòſque sic quos venenum affligit pristinae sanitari reuocare. Nil mediocre, moderatumve huic animanti inest, omnia quasi ad extremum redacta, externa durissima, asperrima, exuccia, decolorata, marcida: interna mollia, humida, lenia, succida, blanda, viuacissimi coloris, pingua, & adiposa. rectissimus est infernè, & deorsum, supernè verò & sursum obliquissimus, distortus; præter omne animans motum incipit à sinistris, versùs dextrà præfinit illù, quà videtur ire non it, nec, & si versùs sinistram motum arripiat, ipsum prosequitur versùs eam, sed pumillus ac titubans. docuit Nicander in theriacis, modò in hanc, modò in illam volutatnr partem; quidam albicant instar arenae, & ij solùm homines petunt, mortalèsque affligunt, alij nigricantes sub pallidi coloris, animantia inficiunt veneno, fugiùt homines antipathia & dissidio, qui infestant mortales, colorem reddunt arenae, qua occultantur, adeo vt ab illa discerni non possint, aut internosci; quò non pauci illis decipiuntur, vt coloris errore falli, pedibus illos conculcates, vitæ discrimen subeant, qui exteriùs arena cineritia conspersi, interiùs delitiis fruuntur loci humidi, & delitiosi, agni cornua ostentantes, quibus incauta

alliciant animantia, vt postea atrocissimo inficiant veneno. in morsu huius animantis sine mora istam partem amputare, aut scalpro confestim circumcidere, & iis similia profequi oportet. Vrentia insuper admouenda docet Dioscorides lib. 9. capite 10. Eadem retulit Auicenna locis supra scriptis cum Plinio, & reliquis.

De historico, & figurato sensu loci Ceraſta Scriptura sacra.

C A P V T X V I I.

GENESEOS 49. capite, vt diximus antea, sic dicitur: *Dan indicabit populum suum, sicut & alia tribus in Israël. Fiat Dan coluber in via, Ceraſtes in femita, mordens ungulas equi, vt cadat ascensor eius retrò, salutare tuum expectabo Domine.* Dan filius fuit quintus Iacob ex Bala ancilla Rachel, vt est videre Geneſeos 30. Cùm enim peperisset Lia Ruben, Simeon, Leui, & Iudam, quintò ex Bala ancilla Rachel genuit Iacob Dan, dixitque Rachel, *iudicauit mihi Dominus & exaudiuit vocem meam, dans mihi filium, & idcirco appellauit nomen eius Dan.* Quasi iudicium fauorabile, & sententia ex voto succedens, hoc enim *Dan* significat Hebræis. Dicitur verò, *appellauit nomen eius Dan,* & non solùm, ipsum, Dan appellasse & vocasse refert: nam in Scriptura sacra, eùm omnia sint mysteriis plena arcanis, & sacramentis, non solùm res appellantur, & dicuntur mentis conceptibus, & actu interiori, quo concipiuntur, & exteriori quo dicuntur tales; verùm & nomina dicuntur etiam, conceptusque terminant, actu intemo, & vltimato conceptu, non solùm vt signa, sed cum ratione talia, quò

quò & appellatur nomen, dicitur, & vocatur, non-
 que res solùm actu interno mentis. Appellauit ergo
 nomen eius *Dan*, id est, iudicium fauorabile, &
 sententia ex voto, quia inquit, *exaudiuit vocem meam*,
 non solùm me dicentem actu interno, sed & ore &
 voce, vt omnibus vtamur in obsequium Dei, &
 omni modo ipsam veneremur quo possumus, con-
 cinnò & decenti. Dan ergo iudicium & iudicans
 est. Quò Geneseos 14. de Abrahâ dicitur, cum Loth,
 fratrem suum captiuum duci à Regibus Ponti intel-
 lexisset, *vernaculis expeditioribus trecentis decem, & octo*
conuocatis, illos oppugnasse in loco *Dan*, *victorémque*
euasisse vsque ad Hoba, *victoriam prosequutum*. In Dan
 ergo decreuit Deus Abraham honestari victoria, in
 loco Dan, id est, iudicij Dei, & fauorabilis sententiæ
 Abrahæ & Loth, contra tyrannos Ponti Reges, &
 reliquos, vsque ad Hoba, id est, vsque ad montem
 Dei, & dilectionem, qua diligebat Abrahamum, &
 Loth, *Hoba* enim dilectio est Hebræis, & Syriacè pec-
 catum, vsque ad peccatum Regum Ponti, vsque ad
 peccati vltionem, in Loth commissi. Imò Dan ab
 Adam venit primus inter homines, iudicatus iudi-
 cio, & sententia delicti. Geneseos 3. vbi dicitur, *In*
sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in ter-
ram de qua sumptus es, quia p. lauis es, & in puluerem re-
uerteris. Fuitque & fauorabilis hæc sententia sa-
 tis, tum grauitate circumspecta delicti, tum vt ho-
 mo laboribus vexatus, conuerteretur ad Deum,
 exclamaret, auxiliúmque peteret in miseria tanta
 constitutus; quò fuit locus Dan, antea propheti-
 co dictus spiritu ille, in quo Abraham palmam re-
 portauit, iudicium scilicet & sententiam fauorabi-
 lem; quò *Daniel* iudicium Dei significat, *Danna* iu-
 dicium, vel iudicans, nomen ciuitatis in tribu

Iuda, Iosue 15. capite, & *Dadan* iudicans, *Jordan* iudicium demonstrans, aut descensio iudicij, ibi enim iudicium factum est, & pronunciata sententia de Christo, quod filius Dei esset dilectus, in quo sibi benè complacuit, *Marthæ* 3. capite, *Marci* 1. & *Luce* 3. Sancitum est de Christo eo loci, Spiritu Sancto Patre attestante, *Ior* enim demonstrans est, *Dan* verò iudicium, quasi iudicium demonstrans Christi personam, & naturas, & *Danaën* filiam *Acrysi*, sic dictam puto, quod iudicium Patris irritum fecerit, de custodia sollicita & vigilantia, conuerso in pretium Deo Ioue compressa illa, inauratæ imbris forma suscepta. *Dan* ergo iudicium est, & mente, capiteque potens, iudicio & ratione, consilio & arte, prudentia, & sententia, fortis capite, robustus, integer, & *Daniel* ciuitatem politicam notat, prudentia, legibus, consilio ordinatam, & institutam; idcirco Scriptura sacra dicitur; à *Dan* ad *Bersabea* distantiam significans pertransibilem, pertranscundamve, vt videre est *Iudicium* 20. 1. *Regum* capite 3. & 2. capite 3. & 24. *Bersaba* enim saturitatem significat quo à iudicio ad saturitatem, ab Adamo ad Christum, à delicto ad gratiam, à fame, & miseria, ad saturitatem, & abundantiam deuentum est; Erat *Dan* *Bethhohob* procul à *Prolemaïde*, contra boreales plagas; circa regionem tribus *Asser*, non procul à *Galgalis*, & *Mafaloth*, possessionis tribus *Dan*, appellata *Lessen* antea, *Iosue* 19. Et *Lais* dicta, *Iudicium* 18. & *Laisa*. Est idem dicere; à *Dan* ad *Bersaba*, quod ab Aquilone ad Austrum, terræ sanctæ *Palæstinæ*, *Iudicium* 10. Hieronymus vocat *Panaeam*, alias *Cæsarea Philippi*. *Dan* ergo iudicio potens, mente, & ratione, capite, prudentia, astutia, & robore, dicitur, quo dixit, *fiat Coluber in-*

via, & *Ceraſtes in ſemita*; pollet enim capite Coluber, potentia, & virtute capitis, hoc icit, hoc continet robur, hoc illæſo ſeruat ille, læſis reliquis, & contrà deficit capite læſo, reliqua integra pereunt, cauda abſciſſa, renaſcitur alia; hoc ruetur, & vt ſeruet caput, reliqua exponit periculis, vt latè capite de prudentia monſtrauimus, *Ceraſtes ſerpens* potentifſimus eſt capite, cornibus induratis ſemel, firmatis, rigidis, quibus & venenum fundit poris emiſſum, & contactu noxio inficit læſa, tum impetit animantia eiſdem, infligitque. Imò non ſolùm vi, virtute, & robore, ſed iudicio adhuc, aſtutia, & arte, mentita eſca, animantia vocat, illicit, exertis arena cornibus, toto ſepulto, quibus illeçta diſcerpit, & deprædatur miſerè, aſtutia, iudicio, capite, cautela, & artibus vſus, quibus pollet capite *Ceraſtes* maximè: Idcirco *Dan*, iudiciumve, eſt dictus coluber, & *Ceraſtes* eo loci, quaſi potens capite, iudicio, & ſententia, aſtutia, & arte. Et cùm lumen ad iudicium, mentem, & cognitionem pertineat, hinc eſt, quòd *Iofue 19.* miſſis ſortibus in aſſignatione partium terræ promiſſionis, tribubus ſex, *Dan* aſſignari ſemes, id eſt, ciuitas ſolis, ibidem dicitur, & exponitur ab ſpiritu Dei; lumen enim ad iudicium pertinet, & rationem, cognitioneque. Imò vt patet eodem capite 19. partes enumerans tribus *Dan*, quæ ſorte illi contingere inquit inter alias, ſic, *Et Meaiarcon, & Arecon, cum termino qui reſpicit Iopen, & ipſo ſine concluditur*; cum cognitione, & dolore; lamentationeque, quod *Meaiarcon*, & *Arecon* prænotant Hebræis, cum iudicio *Dan*, & cognitione *Meaiarcon* ſignificata a deſt, lamentatio, & dolor *Arecon* intellectis; qui iudicat enim, & cognoscit, deplorabit noſtri ſtatus miſeriã,

& hominis calamitates. Hæc omnia exptelsè continebantur vaticinio Iacob de Dan prolato eo loci, quem contulit cum colubro, & Ceraſta, nam Ceraſtes in ſemita occulitur in orbitis rotarum, ad finem viæ & itineris. Eſt ſemita ſtriſta via, ſiue in itinere, maiori attritu facta frequentiori, ſiue ſola & per ſe, eſtque inſluſus ipſo ſine Dan, & vt Ceraſtes ibi reconditus, animantia deprædatur, ſic Dan ibi inſluſus ſtriſto loco inter Iopen, & Arecon, debellauit Leſſenos, vicit, oppugnauitque ciuitatem, & ſuperauit vndique; dicitur enim 19. Iofue ſic: *Ascendurumque filij Dan, & pugnauerunt contra Leſſen, ceperuntque eam, & percufferunt in ore gladij & poſſederunt & habitauerunt in ea, vocantes nomen eius Leſſen Dan*, id eſt, iudicium Leonis, nam & Laiſ Dan, idem eſt, quod Leſſen Dan. Leſſen verò nominatum notat, & vocatum, quali Leonem vocatum & proclamatum erat Dan; dixerat enim Iacob Dan futurum eſſe Leonis catulum, vaticinio illo quo Chriſtum nunciavit gentibus, verum Leonem de tribu Iuda naſciturum figura illa contentum. Eſt ergo Laiſ Dan, iudicium Leonis, tum factus eſt coluber in via, nam, vt coluber in viam incidens, & iter, viam deſerit, fugit iter, ſepes quærit, quibus occulatur, & lateat, & terminos tranſgreditur præfixos, & conſtitutos ſemel itineris, declinans à recto calle, & tramite, diſtendens ſe ad latera, obliquè fugiens, quò eſt dictus anguis, quia cedit in angulos, & anguloſè mouetur, & coluber, quia umbras colit, iter deſertens, terminos tranſiliens fundi, & agri, iter, & vias, vt latè ſuprà monſtrauimus, ſic Dan ſine ipſo non contentus hæreditatis, in latera ceſſit, & inuaſit Leſſen vſque dum cepit, & ſuperauit Leſſenos, vbi & abditus adhuc, & quietus, latès quali,

quasi, & occultus, ut coluber sepe, memordit, & compressit dentibus, Iosue 21. Nam cum reliquæ tribus Leuiticis offerrent iuxta præceptum Domini ciuitates, & vicos ad habitandum, de Dan inquit, *De tribu quoque Dan ciuitates quatuor*, cum simpliciter tribus alias erogasse dixisset loca, & partes: de Dan verò est dictum quoque quasi maiori cum repugnantia Dan dedisset, tenens ut coluber, & apprehendens (latitans, oclusus) terram in quam discessit, quasi coluber abditus sepibus eas tenet, quo dicitur Ecclesiastes 10. *Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber*, quòd ibi lateat: & inde vi extrahatur, difficillimèque remittat, quæ accepit semel, de quo antea prophetauit, & prædixit Iacob de euentu Dan, non secus ac de aliis tribubus, quæ ventura erant in peregrinatione illa terræ promissæ. Quòd Moses Deuteronomij 33. sic: *Dan quoque, Dan catulus Leonis fuet largietur de Basan*. Catulus Leonis, nam Leonis catulus expectat matrem, ut inuadat hostes, ut irruat ille; patres enim imitatur retrofactus, quos sequitur semel atque animalia discerpere, dilaniareque ore & unguibus, ut ipse aggrediatur hostem, & sese committat pugnae, sicque prædæ assuescit exemplo patrum, maiorumque vestigia sequurus. Docet Ælianus libro 4. capite 33. Plinius libro 8. capite 16. Aristoteles libro 9. de historia capite 44. Quòd dicitur eodem 49. Geneseos, vaticinio facto de Dan, ubi & iudicare populum & alia euentura huic & aliis tribubus enunciantur, subdit Iacob: *Gad accinctus præliabitur ante eum, & ipse accingetur retrorsum*, præ dicens quæ futura erant tribubus in posterum, indeque meritò catulus Leonis vocatur; expectabat enim Gad, ut priùs periculum subiret, & faceret, occurreretque primo occursum hostium, & postea

aggrederetur, vt Leonis catulus expectat genitores,
 & attendit quò vadant qualiterque pugnam & bel-
 305 lum gerant. Moses ergo Leonis catulum vocauit
 Dan, cum Gad expectaret bello, vt expectabat sem-
 ter, præibat enim Gad ante Dan, & tribus Gad, an-
 te tribum Dan ordine & situ in exercitu, & castrorù
 turmis, vt hinc colligitur; tum cap. 34. Deuteronomij
 dicitur, *Dan post Gad erat constitutus & repositus situ,*
& ordine hereditatum & portionum; quo dicitur de
 Mose, *psenditque ei Dominus omnem terram Galaad, us-*
que in Dan, fuit enim hæc possessio tribus Gad, & Ma-
 nasses, & Ruben, vt dicitur Numerorum 32. cap. &
 Iosue 13. & Deuteronomij 32. Quo Moses Deutero-
 nomij 33. cum tribum Dan catulo Leonis compara-
 rasset, tribum Gad Leoni contulit, iis; & Gad ait, *Be-*
nediçtus in latitudine Gad, quasi Leo requiescit. Huncq;
 insequitur catulus Dan. Nam cum minor esset Gad
 natu, inseruiebat ei, & præparabat viam Dan; ideo
 præibat, vt dicitur Gen. 30. Gad enim filius erat Zel-
 phæ ancillæ Lia, vocauitq; Lia Gad fœlicitatem, aut
 fœlicè in euentu, quo præibat ante Dan, & fœlicem
 euentù illi enunciabat. *Fluens largiter de Basan;* Basan
 regio erat regionis Og trans Iordanè, Iosue 17. cap.
 quæ sorte cõtigit Dan, partim, & tribui Manasses, &
 Galaad partim, Dan verò ex ea parte quæ est ad Ior-
 danis exortù, quæ amplectitur fontem; Hieronymus
 quem vocat phialam, Marci 8. dicitur Dalmanu-
 tha, Mathæi 15. Magedon. Vocant alij Ior, & fon-
 tem alium quem appellant Dan, quo fluuius Ior-
 dan nuncupatur; ibi enim ortus, euanescit, & sub-
 tus terram decutrens ex Basan, labitur secretis, sub-
 terraneus, in Dan vsque, vbi apparet primò, quò
 fuit largiter de Basan, quasi Dan fluat largiter de
 Basan, semel enim ac erumpit & manifestatur, in
 regio

regione Dan, fluit vsque ad mare Galileæ. secundus enim fons Dan dictus, in quo manifestatur fluius primò ortus semel in Ior, non fontem, imò fluij eruptionem, & manifestationem vocant, quòd quæ in Ior fontem proiciuntur, in Dan iterum conspiciantur, & appareant, subtus terram flumine asportata, & tracta, quò fluet largiter de Basan, vbi fons Ior scaturit, & nascitur, quasi vaticinans Moyses sortem Dan, & possessionem prophetizans & dimetiens, quæ de Basan vsque ad Dan est protensa, Basan somnum significat, vel dormientem dormitantemve, sic Ior quasi dormitans, occultus, & latitans, quietus delabitur vsque dum se manifestat strepitu, & cursu expergefactus, quasi in Dan, & à Dan præterlabitur ad mare mortuum, qui vsque ad mare Galileæ, aut lacum miræ dulcedinis existit, vsque ad lacum Genezaram, postea turbidus & insipidæ naturæ, amaræ, & salis, quantò magis mortuo mari accedit, & appropinquatur. Quæ omnia, quòd vaticinium, prophetia, & præuisio, posse ad literam & de Samsonè intelligi historico sensu, vt & de Christo figurato vetat nihil. Fuit Samson de tribu Dan, filius Manue de Saraa, vt dicitur Iudicum 14. Dan diximus significare iudicium rationis, lumen, capite potentem, quæ omnia Samsoni adesse locis Scripturæ patet. Samson enim idem est, quod Sol parvus Hebræis, aut Sol eius, significat lumen, mentis patuum, vel quia hominis est, vel quòd & si à Deo sit, prout potest homo, suscipiatur, vt possimus capere magnalia, quæ aliis excedunt hominis captum & potentiam. Samson ergo lumen modificatum est, Solque parvus, modificatùs Sol, quasi ad nostram mensuram redactus, quo nomine Dan in-

telligitur, nomine luminis, & iudicij, Solisque, præstans capite. Capillis enim virtutem obtinebat, quibus recisis, amisit robur, iudicum 15. cap. Dixit ergo Iacob Genesios 49. Dan iudicabit populum suum, sicut & alia tribus in Israël, iudicauit Samson in Israël viginti annis, vt patet Iudicum 15. capite, iis; *iudicauitque Israël in diebus Philistin viginti annis*; Dan ergo Samson, *iudicabit populum suum sicut & alia tribus in Israël*; vt hinc elucescant quæ de tribu Dan dixit Iacob, non solum quod iudicium ferre debuisset hæc tribus, quod & aliis, iusque dicere commune erat, imò, vt metum excuteret iudicis fortissimi, cum terribilis adeò, fortis & robustus Samson natura esset. insuperabilisque omninò, incomprehensibilis vi hominum, vt patet Iudicum 12. 13. & aliis, ne homines pertimescerent, & expauerent implacabilem iudicem, subdit ille; insuperabilis adeò; sicut & alia tribus iudicabit fortissimus & incomprehensibilis ille, & ad modum hominum iudicabit, mansuetus, & humilis, humanus, homo factus, de Christo figuratè incomprehensibilis natura Deus, vltionum Deus, qui erat Christus homo, ad modum hominum iudicabit, imò miriùs multò, benignè magis iudicabit; tum in Israël principaliter, tum alios, missus primò principaliter, ad oves quæ de domo Israël periire, dato signo per familiares magis, qualiter alios iudicaturus esset, vt ostenderet, quò in Israël posuit exemplum, quasi amicè iudicauit, & misericordia plenus. Iudicauit enim Christus in Israël, sanciuit, asseruit, decreuit, sanxit, iussit. Subdit, *fiat Dan Coluber in via, Cerasites in semita*; Dixit, *fiat*, & non fiet, vt prophetiæ imperium notaretur; quæ enim spiritu prophetico nunciantur, & referuntur, est ac si imperando

enunciarentur, quæ renunciantur futura, cùm qui facturus est, præbeat notitiam vaticinantibus, & impellat, vt referant, quò dixit, *fiat*, & non fiet. Dan, ergo Samson fiet *Coluber in via*; nam, vt diximus, Coluber obuiam factus in itinere, semel ac incidit in iter, & viam, in latera declinat illicò, viam fugit, vt sese occultat sepibus, & delitescat, vt ex Aristotele, Isidoro, & aliis monstrauius supra, cùm rectum secreti iter, & viam iudicij sequeretur, Samson declinauit in latus, in fœminam, est fœmina ex latere viri; est viri latus, secreta reuelauit, & detegit, patefecit arcana, & recondita tam ænigmatis, quàm virtutis, & roboris, vt capite 14. & 16. est videre, Iudicium. Quò est *coluber in via*, Dan hic Samson. tum Coluber in via: nam cùm nullum sit animal rectius Colubro, & angue, vt linea quasi recta sit à capite ad caudam, non in brachia aut crura diuisum, non hâc, aut illâc in membra distractum, directum, imò porrectum, & regulate, nullum est quod in motu declinet magis, aut moueatur obliquè, adedò irregulare & procliue nimis, in angulos cedit; quò est dictum anguis, voluitur, plicatur, circumuoluitur, vt nec certa sede caput, nec cauda persistent; confusum omninò, indistinctum, deordinatum, imò rectus cùm sit anguis natura, & perfectus, directus, & in via recta constitutus in se; hæc enim est via: nam obliqua, via non est, sed semita, & limes. Nullum sic declinat in latera animans, peruertitur nullum sic, non secus Samson, qui eo quod Dan intelligebatur nomine, iudiciû erat, eo quòd Samson sol paruus, & lumen mentis, hac tanta rectitudine constitutus, obliquè cessit, in angulos declinauit, in fœminam, vt ille qui natura erat rectus, integer, fortis, & in via recta constitutus, in via man-

datorum Dei, quasi Sol paruus, ortus, Sole magno
 iustitiæ, & rectitudinis, iudiciumque, mens recta,
 ratio, totus Coluber hic, in via factus, declinavit ta-
 men, defecit obliquè, viam deseruit, sepes, tetrena-
 que quæsiuit, quibus absconderetur ille odio habens
 lucem, vt qui malè agit, Deum, lucem, viam, deserit
 fugit. Ioannis 14. *Ego sum via, veritas, & vita*, Isaïæ 30.
 postquam de Deo plurima nuntiauerat, colligit. *Hæc*
est via, ambulate in ea. Deû viâ fugit hic Coluber, c. 33.
Et erit sibi semita & via, & via sancta vocabitur, non tran-
sibit per eam pollutus; & hæc erit vobis directa via, ita vt
stulti non errent per eam, non erit ibi Leo: & mala bestia non
ascendet per eam, nec inuenietur ibi. Est semita consilio-
 rum, & via præceptorum Christus, nõ errabit stultus,
 nec ambulabit per eâ, declinabit imò, & deficiet à via
 salutis. Prouerbiorum 2. *Quia Dominus dat sapientiam,*
& ex ore eius prudentia, & scientia custodiet rectorum
salutem, & proteget gradientes simpliciter, id est, via re-
 cta, nam via recta est simplex, cùm solùm, linea
 recta vna possit esse inter duo puncta, à rationis
 termino, & puncto in Deum centrum omnis intel-
 ligibilis creaturæ, naturæque omnis: & eodem
 capite: *Vt eruaris à via mala, & ab homine qui peruer-*
sa loquitur, qui relinquunt iter rectum, & ambulans per
vias tenebrosas, quorum via peruersa sunt, & infames
gressus eorum: Sunt ij qui declinant à mandatis tuis,
 psalmo 118. *Increpasti superbos, maledicti qui decli-*
nant à mandatis tuis, psalmo 125. *Declinantes autem*
in obligationes, adducet Dominus cum operantibus ini-
quitate. Qui enim declinant à via iusta, in obliga-
 tiones proprias, & in bonum proprium, & sese oc-
 culunt in sepius amoris proprii, & terrenis rebus
 se occultant, adducet Dominus, & constituet cum
 operantibus iniquitatem; & si obligationis huma-

næ vinculo fidei humanæ tenerentur; tum declinātes contra obligationes, & gratitudinem debitam contra debitum, ingratos, & oblitos gratiæ acceptæ, & beneficij immemores adducet cū operātibus iniquitatem. Samson ergo declinavit à via iusta, in meretricem Dalilam, vè patet Iudicium 15. reuelavit secretum; dicitur cap. 13. & 15. *Isaias 26. Rectus callis iusti ad ambulandum.* quòd *Ieremias 30. Dirige cor tuum in viam rectam.* Imò *Exodi 23. Non declinabis in iudicium,* in Dan non declinabis, Dan enim iudicium est, in iudicium ergo, contra iudicium, & rationem, non declinabis, cū sis Samson Sol factus lumen, & exēplum aliorum, qui & alios lumine illustrare teneris, quòd Sol sis (iudicibus & principibus dictum) ne te opponas recto itineri, aduerteris iudicio, & legi, vt *Coluber qui recta deserit, & illicò per transuersum discedit, declinat à via recta.* Fiat ergo, & fiat Samson Coluber in via. Quod Moses firmavit vaticinio illo *Deuteronomij 33. cap. iam iam moritutus, amplissima illa benedictione tribuum, qua iterum benedicuntur ab illo, postquam Iacob Geneseos 49. benedixerat antea.* Moses enim in hæc verba prorupit de Dan. *Dan catulus Leonis fluens largiter de Basan.* quæ de Samson intelliguntur historicè, allegoricè de Christo; de Samson enim sic dicitur, *Iudicium 14. Descendit itaque Samson cum patre suo, & matre in Tamnatha, cūque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus Leonis sauius & fugiens, & occurrit ei, irruit autem spiritus Domini in Samson, & dilacerauit Leonem, quasi hedum in frusta discerperet, nil omnino habens in manu, & hoc patri, & matri noluit indicare.* Dan ergo, catulus Leonis Samson robore, & potentia, eminentia, & virtute, Leonis catulus, cū Leonem discerperit, superauerit, vicerit. *Fluens largiter*

largiter de Bafan. Hebræis *Bafan* dens est, & ignominia, opprobriumve. Fluxit verò largiter de dente Samfon, & est fluens largiter, & copiofè de dente dictus, primò fluxit illi mel de dentibus Leonis copiofè; Iudicum 14. sic dicitur, posteaquàm mortem leonis nunciauerat Spiritus Dei. *Defenditque & loquutus est mulieri qua placuerat oculis fuis. Et post aliquot dies reuertens, vt acciperet eam, declinavit, vt videret cadauer Leonis, & ecce examen apum in ore Leonis erat, ac fauus mellis, quem cum fumpfiffet in manibus, comedebar in via, veniensque ad patrem suum, & matrem, dedit eis partem, & ipsi comederunt.* Fluens est ergo Samfon largiter de Bafan, de dente, & ore Leonis. Tum 15. Iudicum sic: *fuiensque valde clamavit ad Dominum, & ait: Tu dedifti in manu ferui tui salutem hanc maximam, atque victoriam, & en fui morier, incidamque in manus incircunciforum; aperuit inaque Dominus molarem dentem, in maxilla afini, & egressa sunt ex eo aqua, quibus haustis refocillauit spiritum, & vires recepit, idcirco appellatum est nomen loci illius, fons innocantis de maxilla, vsque in presentem diem.* Fluens ergo est Samfon largiter de Bafan, de dente, cum vlque in presentem diem fluat adhuc, copiofèque aded fluxerit, & fluat fonte suborto, vbi Colubrum Samfonem declinasse dicit in cadauer Leonis, vt declinat Coluber à via, & itinere. Per Dan ergo Samfon expectatur, robustus, & fortis, vt per Samfonem Christus, qui & Leo dicitur, Ieremias 50. *Ecce quasi Leo ascendet de superbia Iordanis, ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad eam, & quis erit electus quem proponas ei? quis enim est similis mei, & quis sustinebit me? & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? praterquam Christus qui ascendet ad pulchritudinem.*

nem robustam, psalmo 44. *Speciosus forma præ filiis hominum*, robusta & constanti pulchritudine Deitatis, æterna, inuariabili, immensa, tum corporis, tum animæ; de superbia Iordanis ascendet humilis, Leo tamen potens, & mansuetus de Iordane, de quo superbus Pharaos dixit Ezechielis 29. *Simul cum Nilo, & aliis fluminibus, mea sum flumina, & ego feci me- metipsum*. Ascende tergo de superbia Iordanis, de superbia mundi. Apocalypsis 5. *Ecce vicit Leo de tribu* 313 *Iuda radix David*. Discerpit verò Christus Leonem Dæmonem, qui vt Leo rugiebat. 1. Petri 5. *Sobriy estote, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus tanquam Leo rugiens circuit querens quem deuoret*. 1. ad Timotheum 4. *Dominus autem mihi astiuit, & confortauit me, vt per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes, & liberatus sum de ore Leonis*. psal. 21. *Salua me Domine de ore Leonis*. Discerpit ergo Leonem Dæmonem, & eripuit prædam de dentibus illius. Imò psalmo 57. *molas Leonum confringet Dominus*; quò fluet largiter de Basan, id est, de dente: nam, & mel educet de ore Leonis, de morte, vt sit de forti, & terribili dulcedo, vt dicitur Iudicum 14. Mors enim suavis iam & placida, sine stimulo peccatis; quò dicitur psalmo 115. *Preciosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius*; suavis, & dulcis, dum confregit molas Leonum, & de Basan vitam fluere fecit. Declinauit quasi à via æternitatis, & homo mortalis factus est; declinauit & exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, sese commisit Dalilæ, & meretrici synagogæ Iudæorum, reuelauit patris æterni arcana, Nazareus & intonsus; integer omni ex parte; Christus Deus; quò tandem inuidia perciti Iudæi, morti tradiderunt, obcæcatis oculis mundi, sole & luna, obtenebratisque, quò ruit po-
steà

stea templum Salomonis, per Vespasianum; deficientibus duabus columnis fidei, & charitatis Iudæis, ut ruit templum Samsonis obitu. Capillis recisis, ut Sāsoni fuere abradi, negantibus sacerdotium Christi Iudæis, dolo & fallacia, cuius erant signum, innitēs sibi propria virtute, robustus, Infernum subuertit; Cum prius patri, & matri piissimæ, mel dederat, patri obedientiæ; venit enim implere legem: matri sacramentorum, & mysteriorum reuelatione, quæ simul & sponsa erat; cui & Samson ænigma exposuit; qualiter de forti dulcedo & de comedenti cibus, Iudicū 14. Cūm sapientes reuelare omnes non possent, nisi illi Ecclesiæ, & matri renunciasset, quibus, & alia allegoricè patent. Significat etiam Basan in opprobrium, & in somno, quo & fluxit de Basan Samson: nam in opprobrium Philistinorum 15. Iudicium, dixit, de dente, de Basan, & de maxilla asini, qua mille Philistæos in loco maxillæ dicto interfecit, *in maxilla asini, in mandibula pulli asinarum deleni eos, & percussi mille viros*; cumque hæc verba caneret, proiecit mandibulam de manu, in opprobrium. Ergo fluxit largiter. Tum Christus in opprobrium mortis, & dæmonis, de dente dæmonis, & de ore Leonis, eripuit prædam, Paul. 1. ad Corin. 15. c. *Absorpta est mors in victoria, ubi est mors-victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? stimulus autem mortis, peccatum.* In opprobrium ergo mortis fluxit largiter Christus, tum in somno, fluxit largiter, in triduo ut Samson vires exeruit, & resarciuit in somno, ut funes dirumperet, & hostes vinceret, ut vicit Christus in triduo, propria virtute resurgens. Tum vltimò Basan significat, in mutatione, fuit mutatus Samson de petra Ethan, vbi ligauerūt eum, Iudicū 5. vsque ad locum maxillæ, vbi dirupit vincula, & in maxilla percussit eos; quod fluxit

fluet de Bafan, id est, de mutatione manifestabitur, vt Christus de mortalitate manifestauit, se Deum esse, resurgendo à mortuis. quò Isaias, & Ieremias 8. cap. à Dan auditus est fremitus. Leonis scilicèt, quo perterritus Samson Philistæos, & infernum Christus. Subdit, *Cerastes in semita*, fiat Dan Cerastes in semita adhuc prænuncians Iacob de Dan ventura. Semita, via, & iter, non parùm inter se differunt, iter enim ab iterò, quod est repeto venit, quòd repetatur, vel iteretur, ab eodè vel diuersis, & frequètur iterum atque iterum. *Via* à vehendo dicitur, quò antiquitùs dicta èst *veha*, & postea *via*; nam vt docet Paulus Iurisconsultus, cõstituitur via, vel latior octo pedibus, vel angustior, vt tamè eã latitudinem habeat, qua vehiculum ire possit, curruve aut plaustrù; latior enim si sit, iter erit, non via, aut *veha*, iave ab eũdo dicta; est enim quasi itineris medium, & dimidiũ actus. *Semita* verò est, quasi *semi iter* dicta priùs, idem quod via antiquitùs; Temporibus Hieronymi, & sacræ Scripturæ interpretum, distincta est à via *semita*, vt idè quod *limes* significet *semita*, partem scilicèt viæ aut itineris frequentatam magis, tritiorèque, et si *semita* notet etiã *semitas* illas, quibus fundi distinguuntur, & possessiones ab inuicem; extra iter & viam, dictæ limites. Vt ergo *semita* partem viæ & itineris notat, frequètiorem magis, hoc duplici significatu pollet, vt vel partè notet, calcatu animantium, aut hominum tritam, vel tractu rotarum frequentatam magis, & orbitis earum signatam. *Cerastem* potentiam & robur in capite obtinere monstrauimus antea; cornibus potentem, & dentibus, lingua & ore, venenum iis omnibus effundere compressione, venenosum exprimere succum tum ore; 13
to enim compresso, saliuã perfundi experimur glandulis

dulis spongiosis faucium pressis, quibus in usum animantis continetur succus, ut deglutire possimus humida facta gula eo succo, & lingua spongiola natura compressa, venenum exprimere poris dentium, tum cornuum cavitatibus, contactuque malignæ qualitatibus, quod superat hostes, & vincit, inficit, & inquinat cornibus tectis, animantia allicere, & inuitare, quorum ostentatione, sollicitas aues perimit, & animantia reliqua, velut esca ficta; reliquo corporis de industria arenis oblecto, ne fugiant hostem parentem, nullum alterum indicium deseprensens, præterquam cornuum; quæ ut cautiùs fiat, tum semitas, sulcos & rotarum orbitas querit arenas; & faciles minutioris arenæ, albicantis magis, ut cauum animantis corpus recipiat, ex lateribus decedente arena, colore simili, coloris animantis ut faciliùs meliusque occulatur; orbitas verò & sulcos in semita exposcere, quod quærent animantia victu in locis reconditis, in propatulo enim cum omnia sese prodeant, non quærant. Potentia, & robur Christi caput est. I. ad Corinthios II. cap. *Omnia viri caput Christus, caput mulieris vir, caput verò Christi Deus.* Robur ergo capite obtinet Christus. Tum obtinuit Samson capite vires, potentiam, & robur. Iudicum 16. sic ipse Dalilæ loquitur: *Ferrum nunquam ascendis super caput meum, quia Nazareus, id est, consecratus Deo, sum de utero matris mee, si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea, & deficiam, eroque sicut ceteri homines.* Et paulò infra eodè capite: *At illa dormire eum fecit super genua sua, & in sinu suo reclinare caput, vocauitque tonsorem, & rasit septem crines eius, & cepit abigere eum, & à se repellere, statimque ab eo fortitudo discessit.* Robur ergo Samsonis in capite erat, & robur Christi, ut est robur, vis, & potentia Cæciliæ, ut ceteri

cæteri homines, Christus verus homo erat ultra caput diuinitatis; Dan ergo fiet Ceraſtes in ſemita, tum Samſon, tum & Chriſtus ſerpente figuratus locis adductis ſuprà; fiet itidem Chriſtus, cornibus, potètia, & capitis robore, eſca, doctrina, & alimentum; gètes inuitabit, alliciet diuinitatis cornu, & humanitatis, tum quadrigeminis nunciij tubis, cornibus & buccinis euangelij. Potentia & capite omnipotens, cibo, & eſca inuitauit hominès, abditus humanitatis ſemita Deus, quo dicit, *Ego ſum via*, Ioannis 14. Erat occultus via, formam ſerui accipiens, ſimulatus quaſi, tum in ſepulchro in triduo potentia cornua manifeſtauit, patefecit Deitatem, quibus leuauit ſe virtute propria, inuitans gentes, & ad ſe trahens, deitate capite detecto, & conſpicuo, vt Ceraſtes manifeſtabat in humanitatis ſemita adhuc potètiã & robur. *Cum exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipſum*, Ioannis 12. c. Tum Samſon occulit ſe, vt Ceraſtes, primò in ænigmate, Iudicum 14. *De comedenti exiit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo*, ſoluite problema hoc. Hic ſeſe abdidit primò ille, cornua ſolù detegens potentia & ſapiètiã, prophetiaque ſimul, quod expoſuit ſponſa; & illa Philiſtæis, Chriſtus reuelat Eccleſia, & Eccleſia fidelibus. Abſcondit ſe in doimo Dalila, vbi quatuor cornua potentia detegit ſolùm, qui & dirupit funes nerueos, & nouos funes, vincula, & clauos, vltimò colūnas, quibus nitebatur omnis domus. Quatuor ergo his cornibus detectis, alliciebat gentes potentia, & viribus; Iudicum 16. *Latantèsque per cõiunia Philiſtæi ſumptis iam epulis præceperunt, vt vocaretur Samſon, & ante eos luderet*. Denique 317 cornibus, & potètia hic Ceraſtes alliciebat, trahebat ad ſe gentes; cornua enim potèſtatem oſtendunt, robur, & vim; quò dicitur Paralipomenon 2. c. 18.

Sedeceas verò filium Chanaana fecit sibi cornua ferrea, & ait, *hac dicit Dominus; his ventilabis Syriam, donec conteras eam; cornua enim potestatem notant, psalmo 43. In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis*, quæ de Christo David nunciat ad literam, quo inscripsit psalmum hunc in finem, id est, in Christum qui est finis legis, ad Romanos 10. c. tùm inscripsit ad intellectû, id est, ad mente conceptum, & præuisum Christum, Ieremias 48. *Abscissum est cornu Moab, & brachium eius contritum est*, vbi Moabitis desolationem prænunciat Thren. cap. 2. *Confregit in ira furoris omne cornu Israël*, id est, omnem potestatem. Potentiam ergo & cornua exeruit, manifestavit Samson, & patefacit Christus. Sese obtegit in spelunca pettæ Ethan, vbi victoriam & palmam reportauit, dum occultus debellauit Philistæos eo loci, se exercuit prius duobus cornibus, spiritali potentia; erat enim consecratus Deo, intonsus, Nazareus, officio fungebatur sacerdotij, tum tēporalis iudicis, & ducis officio; qui iudicauit Israël viginti annis, duorû cornuum Cerastes; Ecce adsunt duo gladij de Christo, & cornua duo potentiz. In semita ergo Samson fiet Cerastes, in semita quæ est de Ethan, in locum maxillæ, vbi interfecit Philistæos, cornua potētiz patefaciens. Christus in semita consiliorum, subdit Spiritus sanctus, iuxta naturam adhuc animantis Cera-
319 stæ, mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retrò, dum homo malitia labascit propria, malitiosè calcaneo vitiatro, inconstanti, pronus concidit, in faciem ruit tergora versus cælum, auersatur, & abnuat cœlestia, terram amplectitur, & terrena facie, pectore, & corde roto. At si culpa equi passionum, & ignorantiz culpa, & maiorum quibus vehitur seductus
exem

exemplis, & consiliis dilabatur, veneno infectus, supinus cedit, cœlum aspicit, retrò exclusus, ad Deum conuersus facie, auxilium implorat, clamat ad cœlum, mundum odit, & tergiuersatur, resurgitque faciliùs supinus cum super sit, equo exclusus. Hinc sepeliebatur antiquitus homines supini, brachio supra pectus adacto, quasi auxilium implorarent, brachio signante, vt patet in sepulchris antiquorum, quæ vsque modò extant; eratque petitionis suffragij mortuorum aptissimum hieroglyphicon, quo quasi deprecabantur homines, & ab eis auxilium expetere videbantur signaculo illo, & pietatis signo. Dan ergo Samson, momordit vngulam equi, superbiæ Philistinorum, qua elati, & celsi, equitabant, extremum superbiæ, emordit basim superbiæ eorum, & elationis, exercitum, vites eorum superauit, vicit; nec enim timebant Deum, nec homines tumentes superbia; quò dicitur Iudicum 14. dum vxorem peteret Philistæam. præcepto Domini, miratis parentibus, cum à Domino factum nescirèt, quarebat occasionem contra Philistim; eo enim tempore Philistæi dominabantur Israël. Vt ergo tyranni frenarentur superbiæ, extremum percussit, quo rueret superbia & Philistæi, equus & ascensor eius, retrò tamen, vt si veniam peterent, consequerentur adhuc, vt ter fuere consequuti cap. 16. illo per Dalilam ligato. Christus cum interrogasset ministros Phariseorù; quem quæritis, & illi responderent, Iesum Nazarenum, còciderent, Ioãnis 18. voluit, ibidem dicitur retrò ruerent, & dilaberentur, vt auxilium peterent, misericordiam consequerentur, & veniam; quò iterum interrogauit, quem quæritis, quasi oblitus responsi & delicti, vsque dum pertinacia & obstinatione, reliquit illos ire in cordis desiderium, in pœ-

nam delicti. psalmo 43. *Hæc omnia venerunt super nos, nec obliui sumus te; & iniquè non egimus in testamento tuo. Et non recessit retrò cor nostrum, & declinasti semitas nostras à via tua.* Vbi David misericordiam petit, & quòd supplicium auertat Deus, quòd non recesserit retrò cor eius, dolet, vlulatque, quòd non recesserit retrò cor eius, pronus imò ceciderit, ardentissimo rerum terrestrium desiderio, & in pœnam malitiæ; *declinasti semitas nostras à via tua, in pœnam proni, non supini, Regum 1. capite 5. de idolo Dagon, ruina & amore proprio sic dicitur: Ecce Dagon iacebat pronus in terra non supinus ante arcam Domini: tum inuenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra, coram arca Domini; caput autem Dagon, & due palma manuum eius abscissa erant super limen. Porrò Dagon solus truncus erat in loco suo. propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azoto, vsque in hodiernum diem.* In se cedunt proni, qui insecuiunt sibi, se diligunt, & amant, cælo aduersantur. Est Dagon idolum Philistinorum Hebræis *piscis* qui pronum est natura animal omnibus aliis magis. Fecit ergo Samson cadere superbiam Philistinum, vngulam, & extremum superbiæ eorum momordit, equi superbiæ partem potentiorē, qua nitabantur evertere Samson, & conculcare. Viros illos, hos oppressit ille, qui erant calcaneum, & calx Principum, quibus nitabantur Principes, qui comprehendere ipsum tentabant, & superbiæ equo insidebant, hos apprehendit, & percussit, hanc equi potentix vngulam, qua calcare Samson credebant; quo Zacharias cap. 9. *Et sedebis separator in Azoto, & disperdam superbiam Philistinorum.* Separator iudex est, nam reddit cui-libet quod suum est, & separat rectum ab obliquo. Fuit

Samson iudex, vt antea patet, *sedebit in Azoto* in depredatione scilicet, hoc enim *Azotum* notat, & disperdet superbiam Philistiim; qui enim superbiunt, leuantur in equo superbix, dicitur Deuteronomij 17. *Dum Rex creatur, ne eleuetur cor eius in superbiam, non ascendat equum superbix, tum Esdræ 4. c. 8. In multa superbia ambulat; ac si equitasset.* Tum *Azotum* in igne significat quiescentem; quiescit Samson in igne, animo vulpium, dum alligauit caudas, ludicrum 15. vt incendio conflagraret regionem Philistiim, Ieremiæ c. 8. à *Dan auditus est fremitus equorum eius, à* 311
voce hinnituum pugnatorum eius commota est omnis terra, & venerunt & deuorauerunt terram; quasi à Samson auditus sit fremitus equorum eius, eius scilicet, iure belli, ascensoribus victis, & superatis, per Cerastem Samson, qui equorum ungulas apprehendit ore, & maxilla, quasi maxillaris Cerastes dictus supra, in maxilla deleuit eos; & cum hæc vidisset in spiritu Iacob, protupit; *salutare tuum expectabo Domine;* Video enim in Dan Samson, & in Samson iudicium, potestatem, victoriam, robur, sacerdotium, capitis virtutem, gesta, quibus video Christum, quo salutare tuum in Dan expecto; Samson, qui liberet Israël de manu Philistiim, & Christum, qui liberet de ore Leonis, & Dæmonis, populum, & gentes. Salutare ergo, & salutem Angelorum, & hominum expectabat ideo, in Dan præuiso Samfone, & in Samfone Christo, salutare expectabo. Erat Christus salutis autor; imò salus erat, & salutare Patris. Quod salutatio angelica ab instanti conceptus exauditur, simulque cantus cælestis, dulcisonus, harmonicus, aue altili, nubiuaga, & sonora, cuius est cantus, *Aue gratia plena, cantus auis, & aue canrus, & Eua aue.* Pl. 43. in fine legis ad intellectum, & mète propheticam præuisum

sum Christum; cui est titulus sic; *Tu es ipse rex meus, & Deus meus, qui mandas salutes Jacob*, quali exponeret Dauid salutare Jacob, quod esset psalmo 16,

322 *Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo?*

imò psalmo 32. *Fallax equus ad salutem, in abundantia enim virtutis sue non saluabitur, non in potentia, abundantia, & equo rerum fugacium fidentium, opulètia, & aliis; nam Ceraſtes superat equum & vincit; imò in serpente potentiori equo, in figura-*

to serpente Samson, & in Samson Christus, cum sit salutis opifex gentium, vt fuit Samson Philistæos superans, salus Israël. Salutare ergo tuum expectabo

Dominè; qui de posuit potentes de sede equi, & exaltauit humiles; *equum, & ascensorem deiicit in mare, Zacharias 10. cap. Confundentur ascensores equorum, &*

cap. 12. *In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, & ascensorem eius in amètiã, & super domum Iuda aperiam oculos meos, & omnem equum*

323 *populorum.* Passim enim in Scriptura sacra sensus figurati in figurato sensu continentur, vt possimus in

in Dan Samsonem expectare, & in Samsonè Christum; vt sit ex figura figuratum decerptum, vt patet

de Salomone Paralipomènon 17. qui promittitur Dauid eo loci; quem locum interpretantur patres plurimi de Christo venturo, non secùs ac plurima

loca, quibus Dauid promittitur Regno Israël, de Christo interpretantur, cuius extant exempla plurima apud ipsum psalmographum sacrum. Apprimè

ergo eo quòd Ceraſtes antipathiam, & disidiù cum equo habeat, & præcipuè cum vngula eiusdem, quòd sit animal fortioris calcatus, omnibus reli-

quis naturæ animantibus, vt potentiam Samson, & robur exprimeret in Philistæos spiritus Dei, populi

electi inimicos & Christi, in Damonem, infernum, &

mortem,

mortem, Ceraſtæ proprietatibus, & natura, hanc tantam, vt latè ſuprà diximus, ſignificauit victoriam in tyrannos principes & magnates, quibus vehuntur reliqui, vt ruant retrò, & nutentur.

An ex prædictione figurata Dan, & Ceraſta, Antichriſti futuri eliciatur perſona.

CAPVT XVIII.

HVnc locum Iacob 49. c. adductum, ybi vaticinium de tribu Dan continetur, plurimi ex antiquis Patribus de Antichriſto interpretantur futuro, ſic Ambroſius libro de benedictionibus Patriarcharum cap. 7. Irenæus libro 5. cap. 30. Auguſtinus q. 12. in Iosue, Proſper de promiſſionibus Dei, parte 4. Theodoretus q. 109. in Geſim, Gregorius lib. 31. Moralium c. 18. Beda, Rupertus, Ricardus, Arethas, Anſelmus, aliique plurimi, qui in his verbis futuri Antichriſti prædictionem contineri autumant; cuius loci verba eundem ſenſum figuratum cum illis continere aſſeuerant, quæ protulit Hieremias cap. 8. vbi inquit; *Expectauimus pacem, & non erat bonum tempus medela, & ecce formido: à D'au auditus eſt fremitus equorum eius, à voce hinnituum pugnantium eius commota eſt omnis terra, & venerunt, & deuorauerunt terram, & plenitudinem eius; urbem & habitatores eius.* Ex his, & illis Geneſeos 49. vbi dicitur (vt antea retulimus) *Dan indicabit populum ſuum, ſicut & alia tribus in Iſraël; fiat Dan coluber in via, Ceraſtes in ſemia mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retrò, ſaluare tuum expectabo Domine;* figurato ſenſu eliciunt, Antichriſtum, qui non ſecus ac Ceraſtes equi vngulam, quo

scilicet, est inuasurus; cuius extremitates venenato
 dente emordebit, tempus vltimū, & nouissima dura-
 tionis vniuersi ore mendacissimo, & dente venenato
 blasphemix, & idololatriæ, eumque ideo ex maledi-
 cta, quam vocant, tribu Dan nasciturum; quod Iere-
 mias eo loci terram subuersurum prædicat, & gentes,
 iternitasque equorum sequacium, & subditorum
 eius, vires percussisse, tyrannorum scilicet, & prin-
 cipum, quos in spiritu prævidebat, qui Ecclesiam
 erant vastaturi, oppugnaturique. Quod ibidem pleni-
 tudinem terræ, totumque vniuersum subuersurum
 eo loci dei sustinent, cum quod Apocalypsis c. 7. vbi
 de vniuersali iudicio est sermo, de omni tribu nume-
 retur duodecim millia signati, de tribu autē Dan nu-
 meretur nullus: tum quod habebit duo cornua
 Antichristus, vt Cerastes habet virulentia & dolosa,
 nam & Rex erit, potestatemque obtinebit tempora-
 lem, & se finger sacerdotem esse, potestatemque spi-
 ritualem continere, Christumque esse & Messiam le-
 ge promissum, miraculotum potestate pollere, qui-
 bus ventilabit Sytiam, & vniuersum, non secus ac
 duplici cornu à Sedecia factō eam ventilare permisit
 Deus, vsque dum omnis contereretur. Tum coluber
 erit in via dolosus & fallax, vt non secus, ac antiquus
 serpens fallacia & dolo decepit homines pr-
 mos initio vniuersi, sic ille ad finem vt coluber, & dolo-
 sus Cerastes decipiat & subuertat mortales. Quibus
 præsiidiis & fundamentis nituntur, Antichristum cō-
 tineri illis Iacob verbis, hancque tuentur sententiam
 & sustinent. At vbi fuerit maledicta Dan tribus, non
 dicunt nec afferunt; imò hic largè benedicunt, maxi-
 mēque, cum salutare Domini in hac tribu expectet,
 figurato in Samsonē, qui ex hac tribu oriundus erat,
 Christum scilicet intonsum, sacerdotem, & integrū,
 quem

quem præfiguratum in Samfone sperabat, vt patet eo loci Iacob; nam etsi ex tribu Iuda Christus oriundus esset, vt patet celebri illo Iudæ varicinio Gene. 49. & Apocal. c. 5. in hac tribu, & aliis variis modis figurabatur Christus, mille occulebatur astutiis, & variis fingebatur hic & illic. Tū Moses c. 33. Deuteronomij catulum Leonis vocauit tribum hanc, & de Basan largiter fluxurá prædixit figura & ænigmate, qua Christus Leo obumbrabatur, in illa Samsonis figura qui ex hac tribu erat nasciturus; vt est ortus ille, vt c. prægresso latè patet. Fuit Christus leo, qui vicit de tribu Iuda, & Samson leonis catulus, vt ibidem attulimus. Imò si maledictionis causa ex hac tribu oriundus esset; antè multò ex tribu Ruben, de quo Gene. 49. sic dicitur. *Ruben primogenitus meus & principium doloris mei, prior in domo maior in imperio, effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum matris eius.* Aut esset de tribu Levi, & Simeon, de quibus eo loci dicitur: *Simeon, & Levi vasa iniquitatis bellantia; in conspectu eorum non veniat anima mea, maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura, diuidam eos in Iacob, & dispergam eos in Israël.* Non ergo ex tribu Dan ob maledictionem, imò ex dictis tribubus nasciturus esset; nec quæ ex Apocalypsi afferunt, mutant sententiam; Eodem enim capite patet solutio, nam ibidem dicitur; & *audini numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israël: Ex omni tribu, inquam, vt nulla prætermittatur, subdit post hæc: Vidi urbem magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, tribubus, & populis, & linguis: vbi & Dan tribus enumeratur, & si non particulariter; est cuius præstantissima ratio; nam cum Dan iudicium significet, vt monstrauimus*

326

antèa, non sub Dan nomine, aut numero certo eos signat, qui ex hac tribu erant futuri; nam cùm ibi sermo sit de iudicio vniuersali, vt patet ex contextu eius capituli, & sequentium, Danque significet iudicium, non numerat de Dan vsque in finem vniuersi & iudicij numero definito & certo, quando iudicium omnium sit habitum, & non antea; quò de tribu Dan numerauit in communi solùm & vniuersali, non in particulari, vsque ad diem Dan & iudicij diem & seculi cõsummationem; ideo certum numerum ex hac tribu vsque ad finem vniuersi non signat, vt iustorù solutus numerus relinqueretur, notareturque Ecclesiæ Catholicæ capacitas, & amplitudo, tum gentiù, tum aliorum omniù, quo vsque numerentur iusti omnes in Dan, & iudicio, non numerantur ibidem in particulari, vt ex tribubus aliis; iusti enim omnes computantur, & capilli capiti eorum, vt non peteat capillus capiti iusti vnius adhuc; Lucæ 21. *Et capillus de capite vestro non peribit*, iustis dicitur, & 12. c. *Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt, nolite ergo timere*. In vniuersali denique est hæc tribus computata, & si ob dictas rationes ibidem eius non fuerit signatus numerus. At si ideo ex illa oriundus esset Antichristus, quòd peculiari ratione illius numerus signatorù nõ fuerit præfixus, non minùs hæc ratio cogeret nos asseuerare, & ex tribu Ephraim nasciturum fore illum, cùm & hæc tribus fuerit ibidem prætermissa, non secus ac tribus Dan; nulla est enim in Apocalypsi memoria tribus Ephraim, neque ex illa numerus signatorù stabilitur, sub eius nomine, vt nec ex tribu Dan computantur; & auget dubium, maiusque negotium facessit, quòd ibi centum quadraginta quatuor millia signatorum computentur, quorum si partes fiant partitione æquales,

les, duodecim millia signatorum, prædestinationis signo, duodecim vices recurrunt, & cum cuilibet tribui duodecim millia impertiantur, diuisis in centum quadraginta quatuor millia, duodecim millia duodecies recurrent, quorum quodlibet duodecim millia vni tribui si applicentur, duodecim tribus in Apocalypsi videbuntur connumerari; & si sub diuersis nominibus adaptæ, vt nulla tribus ibidem deficere videatur. Quod maius dubium accrescit, eò quòd si sunt duodecim tribus omnes, & ibidem totidem numerantur, vt ea numeri partitione colligitur, quomodo tribus Dan, & Ephraim fuerint prætermisæ & obuolutæ silentio. Variis locis Scripturæ sac-³²⁸ cræ numerantur tribus: æque constituuntur; & si præcipuæ quatuor locis, primus est Genesis 49. vbi Iacob celebrem illam benedictionem largam; & copiosam illis omnibus confert; & eo ordine impertit, vt primò benedicatur Ruben. 2. loco Simeon & Leui. 2. & 3. vna & eadem benedictione. 4. Iudas. 5. Zabulón. 6. Issachar. 7. Dan. 8. Gad. 9. Asser. 10. Nephtali. 11. Ioseph. 12. Benjamin. Deuteronomij verò 33. c. Moses iam iam moriturus iis eisdem benedixit eo ordine, vt 1. loco benedictus fuerit Ruben. 2. Iuda. 3. Leui. 4. Benjamin. 5. Ioseph. 6. Zabulon, quæ simul cum Issachar. 6. & 7. eadem benedictione affectit. 8. Gad. 9. Dan. 10. Nephtali. 11. Asser. Ezechielis 48. capite sic numerantur. 1. Dan. 2. Asser. 3. Nephtali. 4. Manasse. 5. Ephraim. 6. Ruben. 7. Iuda. 8. Leui. 9. Benjamin. 10. Simeon. 11. Issachar. 12. Zabulón. 13. Gad constituitur. Apocalypsis 7. c. sic. 1. Iuda. 2. Ruben. 3. Gad. 4. Asser. 5. Nephtali. 6. Manasse. 7. Simeon. 8. Leui. 9. Issachar. 10. Zabulon. 11. Ioseph. 12. Benjamin. Quæ dubiis, & difficultatibus plena videtur, cum in Genesi. 49. neque Ephraim, nec Manass. s

computentur, cum tamen antea Genesis 48. Iacob hos duos Ioseph filios, tribuum principes, capitaque constituisset, sibi que adoptione optasset, quos velle sibi adscribi filios, non secus ac Ruben & Simeon, reputarique sibi proprios, eo capite asseuerara; nulla tamen dum benedicuntur reliquæ omnes, eorum mentione facta; loco verò adducto Deuteronomij Simeon obricetur, eiusque nulla habetur memoria, cum reliquæ omnes murerentur, Ezechielis 48. omittitur Ioseph, numerantur verò duæ tribus filiorum eius, Manasses, & Ephraim, quò tredecim tribus cum Leui ibidem referuntur; in Apocalypsi Dan & Ephraim obricentur, & cum aliis tribubus enumerantur; vbi Ioseph & Manasses tribus diuersæ statuuntur. Quòd plures hic, illic pauciores numerati videntur, vt summam afferat difficultatem hæc tribuum computatio. Quòd si eò ex tribu Dan nasciturus foret Antichristus, quòd in Apocalypsi tribus hæc subtacita est, hæcque esset sufficiens ratio; non minùs conuinceretur oriundus esse ex tribu Manasses, quæ obricetur loco adducto Genesis, aut ex tribu Ephraim, cuius nec ibi, nec in Apocalypsi habetur memoria, aut ex tribu Simeon silentio prætermissa, Deuteronomij 33. Exve tribu Ioseph relicta Ezechielis 48. quæ nullus asseuerabit. Imò omnibus his locis, & aliis quibus Scriptura sacra tribus enumerat, eundem semper affert numerum tribuum, eundemque sensum; quò nec sensu, nec numero est varia, duodecimque tribus refert, vt semper hic numerus in sacris historiis afferatur, & non alter; has enim elegit Deus quasi proprium peculium, suumque populū, has legibus adstrinxit, his ex omni populo Hebræorum præcepta imposuit, quarum principes, capita, & principia filios Iacob constituit, vt postea

postea

posteritates, successiones, generationesque eorum, ex his duodecim disseminatæ capitibus, tribus essent & vocarentur, Deiq; populus, & Israël, seu Iacob, semē, successioque maiorū eius Isaac, Abraham, & reliquorum Patriarcharum, & parētum, reliquis relictis, vel naturæ legi, vel ad aliquam ex his tribuum redactis, & coordinatis, vt omnis populus Israëliticus his duodecim tribubus contineretur. Vnde in Genesi duodecim solūm computātur tribus, Manasses verò, & Ephraim filij Ioseph hoc duodenario numero continentur; nam etsi diuersæ tribus extiterint à tribu Ioseph patris eorum, tamen Ioseph nomine hæ duæ tribus referuntur, & eodem continentur, vt cōputata Ioseph tribus, & eorundem familiæ intelligerentur, ex eo quòd tribus Manasses, & Ephraim fuerint constitutæ, quòd fuerint Ioseph filij adoptati à Iacob, & non aliter tribus constituerint, quòd cum tribus fundauerint, eo quòd Ioseph filij, Ioseph nomine continentur, & tribus eorum in tribu Ioseph computatur. Quando ergo Scriptura sacra tribus numerat constitutas ex legitimis filiis Iacob, numerat duodecim, Ruben, Simeon, Leui, Iuda, Zabulon, Issachar, Dan, Gad, Affer, Nephtali, Ioseph, Benjamin. Sunt enim ij filij naturales & legitimi Iacob. Manasses verò & Ephraim adoptiui, vt suprà retulimus. Quando verò filij adoptiui, & naturales Iacob computantur, quatuordecim inuenimus tribus, addita Manasses, & Ephraim; Est enim scripturæ mōs maiorem aliquando numerum exprimere, subacito minori, quando duo numeri eiusdem rei æqualiter proferuntur, vt Apostolos vocamus duodecim, cum plures extiterint, & tribus duodecim, cum tredecim, & quatuordecim computentur, vt vocamus septuaginta interpretes, septuaginta

duos Prohoruzi, qui fuere; non secus tribus duodecim, in Deuteronomio subicitur Simeon, quia eadem benedictione cum Leui benedictus erat in Genesi, & idem de vtrisque dictum eo loci quo Moses numerat Leui, & cum eo Simeon amplectitur, quod idem dictum esset de illis. Obicitur Ioseph apud Ezechielem loco adducto, quia Manasses & Ephraim computantur, vt daretur intelligi, filios adoptiuos legis gratiæ præferri multoties legitimis filiis legis scriptæ, & veteris: quod obicitur Ioseph, & exprimentur Manasses & Ephraim. In Apocalypsi vetè Ioseph numeratur, subacito Ephraim; nam numeratur Ioseph tribus, qua & has duas cõtineri diximus; imò cum Ephraim Hebræis frugiferum, & crescentem notet; omisit idè cum Dan, quod vsque in Dan, & iudicium, de quo est ibi sermo, Ephraim & crescēs sit; crescatque frugifera tribus, vsque in eum diem; quod certo numero non definitur, sed vniuersali illa multitudine, & magna, quam dinumerare neminem posse ibidem dixerat, non ramen stricto numero præfinitur, vt reliquæ, quod crescat frugifer Ephraim, & continuò fructificet, vel quod alias induxerit idololatrare tribus, omittitur, vel reducit ad Ioseph hæc tribus; & non omittitur! Tum Ephraim significat inter alia, & decem tribus simul coniunctas, quæ defecerunt à Iuda, & subditæ fuere Ieroboam Ephratæo, ipsumq; regem constituerunt, vt est videre Regum 3. capite 11. Sola enim tribus Iuda Roboam Dauid filium subsequuta est, & postea tandem tribus Benjamin; vbi solùm vndecim numerantur tribus, & si in decem iis vndecim contineantur. Nam Manasses cum Ephraim tribu continetur ibidem; quò duodecim vndecim Ieroboam, & vna Roboam addicta, quod idola duo vitulo-

tum auti constituerit Ieroboam in Dan ciuitate; Dã subtacita idololatriæ scelere, quæ idololatra ibidem renunciat, regionis nomine, & ciuitatis, sedis, vituli vnius, & idoli tribu de honestata. Sed nõ ideo Antichristi sedes tribus hæc stabilitur, cū tribus omnes, aut plures hoc vitio idololatriæ deliquerint passim, vt videre est Exod. 32. vbi omnes vitulum aureū more Ægyptiorum adorarūt, Manassēs verè recensētur in Apocalypsi, quia Manassēs, Hebræis obliuionem laborum significat; videre est Genes. 41. vt notetur, signatis Dei signo illo iudicij, & iustis quorū est sermo eo loci, nil laboris superesse, sed æternæ felicitatis requiem perpetuam. Multoties verò tribus Leui non computatur in Scriptura sacra, cū ex eo quòd possessiones huic tribui non impertirentur; imò cū sacerdotum esset familia, decimis bonorū aliarum tribuum alebantur; quò dum tribus enumerat, tribuūque possessiones, hæc relinquitur. Nec certā sedem obtinebat, sed inter alias tribus vagabatur. Tū etiam nomina tribuum filiorum Israël scripta erant super humeralibus sacerdotis, præterquàm huius, nã ij pro aliis tribubus suffragia ferebant, & orabāt, quæ reportabantur in humeralibus, vt eorum reminiscerentur. Ipsi verò cū sacerdotes essent, cum populo non commiscebantur, sacerdotum maximum documentum, ne rebus sæcularibus detensæ, spirituales amittāt, fugiāt imò consecrati Deo à rebus prophanis. Tum quæ de proprietatibus Cerastris hic traduntur, Samsoni, vt monstrauius, ad literam conueniunt; imò & euentus ipsius Dan illi ipsi conuenire, & quæ eo vaticinio continentur, dant intelligere: Figuratēq; & de Christo, qui sese abdidit astutiis, & prudentia serpentis possunt interpretari, eius qui exaltatus est sicut serpens in deserto à Mose, &

serpentis figuram imitatus, formam serui accipiens, ut latè supra ex Ioanne, & Mose tradidimus, ut hæc ipsi sumus explicati, sine eo quòd hæc ipsa de Antichristo sentire cogamur. Præcipuè cùm ex sensibus mysticis solùm probabile possit duci argumentum, quo Hieronymus in quæstionibus Hebraicis locum illum Geneleos de Samsons exponit, & literam Ieremie 8. c. de Nabuchodonosor, qui venturus erat in Hierusalem ad deuastrandam ciuitatem post regionem Dan, vbi non de tribu Dan, sed de regione est sermo literalis: Eo enim nomine, & tribus, & regio intelliguntur. Regio, inquam, Dan dicta, quæ est ad Aquilonem terræ sanctæ, ut supra diximus, & de Nabuchodonosor, nec Patres supra adducti affirmant, hæc se scire, certòque de Antichristo referunt, aut indubitanter esse tenenda, sed ut probabilia hæc sustinent solùm, ut ij ipsi testantur nullo modo locum adimentes aliis, si libuerit, quo minùs placita alia, & sensus sustineant, & sequantur, fidei non aduersantia.

De his quæ tropologico sensu excipi possunt ex natura Cælestis Scripturæ Sacre naturalia plurima continent.

CAPUT XIX.

Varia sunt, & admirationis plena, quæ in hoc potentissimo animanti, summa Sapientia recondidit, ut omnibus moneremur, natura & prophetatibus rerum, ut instrueremur nos homines variis rerum iconibus, & exemplis ex visibili natura desumptis, ut per hæc conspicere possemus intelligibilem, & æternam. Docet nos creaturæ omnes, docet exemplar, &

creaturarum effigies, vt meritò dixerit Tarentinus ille philosophus Architas, *Vbiq̄ Deum*. A quo suscepit postea Plato. Sunt hæc visibilia Pauli, quæ inuisibilia mysteria saltem obūbrant, & in ænigmate quasi præfigurant. Inter quæ, mirabilia plurima continet hoc animans. Est enim primò Cerastes mollissimæ carnis, adeo vt dorso carete, & spina credatur, volubilis, & flexilis nimis. nunquam it rectà, aggreditur imò, quâ non it, ire. Submittitur maximè, & contrahitur, in se cedens, coloris cinerici, asper extrâ, intrò mollissimus serpentium omnium; sicca, & aspera quærit loca, quæ habitat ille quæstus causa; venationis scilicèt, vbi cum loci siccitatem ostendet exteriùs, interiùs humida, & molli, deliciosa arena est obuolurus. Alimentum ostentat fallax cornibus, & sæpè ostendit; dolo & cautela inuitat illo, deprædetur vt abditus, occultèque irruat; cornua exerit, quibus ferit, venenosa & noxia; alimenti specie, figura, & forma, vt decipiat, & decepta alliciat animantia. Sunt hæc contorta, caua, & prominentia, mille anfractibus plena, duplicata quâdoque, vt sint quadrigemina iam tractu temporis. In curuatur maximè, dum sanguinè fugit, amplissimis maxillis, & oris hiatu ingenti, obliquus, exterminat faciem, hiatu incòcinno. & maxillarum amplitudine, summissus icit occultè & petit fortiora, robustioraque ipso vincit, cum strepitu cedit, quasi ventris sibilo, squâmarum sono, surdus ad alia, acutissimi visus, odoris tetri, & olfactus acerrimi; voracissimum animal; inuidens auibus cœli, quas vt capiat, abditur, non solum terræ animantibus contētus, æmulatur auibus. Hypocritis iconismus expressus; altaque effigies, exteriora pœnitentiam prædicant, interna luxum, inollitiem, aspera externa, squâmosa, rigida, cinerici

coloris, austeritatem ostentantes, interna mollia, coloris viuidi, lenia, flexibilia, delicio, saplacida. Non it hypocrita quâ ire significat, imò aliò; ostentat pœnitentiã, & voluptatem sectatur, secretus, abditus, sub doctrinæ & alimenti specie decipit, & circumuenit homines, aspera quærit quæstus causâ, & propriæ utilitatis, & vt mollis in se cedat, non secûs ac Polypus distenditur versùs alia, vt comprimatur, & sit sibi utilis, quæstu auaritiæ, vberaque exerit innumera, quasi lactis & alimenti, doctrinæque plena representat. vacua cum sint, exucca, sine lacte, succo doctrinæ, & alimenti exucca Polypus, quibus allicit animalcula incauta, quæ trahit sectu, & blanditiæ illecta. Cornua agni, arietisque offert Ceraustes caua, distorta, an fractibus, & circûuolutionibus diducta, quæ primò in ipsum tendere videntur, postea ad extra iterû recurrunt, externa versùs cuspide, in dånû proximi, partêque illa qua icunt alios, & capeunt impetum, ad alia vergunt, & spectant ad extra, vt in alios ruant, & si eisdem sese affligere videantur, hypocritæ, simulatione & fraude. Cornua agni distorta, & vnca Ceraustis obtinet hypocritismus; imò agni cornua, arietisve ostendunt, occultantes reliqua serpentis venefici, & vafri, simplicis agni, arietisve domestici, & utilis, signa solùm exhibent, & innocua cornua: non secûs ac bestia illa Apocalypsis 13. quæ cû cornua agni obtineret, seduxit vniuersum orbem. Agni figuram repræsentant intùs lupi rapaces, dicitur Matthæi 7. capite. Cornua habent arietis, agni imò; exterminant enim facies suas Ceraustes 13, maxillarum amplitudine, quibus omnia gliscere tentant, hiatu amplissimo oris, exterminant facies, dicitur Matthæi 6. Imaginem & similitudinem propriam determinant, qui ad imaginem & simi

similitudinem verbi Dei erant, Geneseos 2. cap. Iob de Christo cap. 13. qui est verbū Patris, sic inquit. *Ipsē erit saluator meus, non veniet in conspectu eius omnis hypocrita.* Nam in conspectu & facie eius non veniet, nec veniet cum facie eius hypocrita, non venient, non dicent cum illo, cum verbo, nec illo dicuntur verbo veritatis, fallāces & subdoli. Nam cū sit veritas ipsa Verbum, & causa nostræ veritatis, & entitatis; falsum, fictum, & fallax non decet cum prototypo veri: exterminant facies suas, qui cū maxillis polleant, & omnia deuorent, exterminantur, qui in maxilla delebuntur, vt Philistæi. Psalm. 31. *Maxillas eorum constringe qui non approximant ad te;* imo distant mendacio, oris fraude, & malitia, hianti ore, maxillis apertis, vt ingentant omnia. Tropologicè cauendum, ne Cerastes læpens Dēmō, equum rationis iciat in vngulam appetitus, inferiorisque portionis, vt ascensor ruat homo, in semita & via nostræ peregrinationis, & cadat ascensor eius retrō. Isaias cap. 28. *vt vadant, & cadant retrorsum, & illaqueantur & conterantur;* vt facit Cerastes ruere retrō & nutare animal læsum semel, iis consulit Ecclesiastes 4. cap. cū cognoscat, Cerastem retrō venire, & nos ruere retrō mortuū huius animantis, serpentisque Dæmonis. *Non relinquant quarentibus tibi retrō, maledicere.* Consolatur Iob. 17. cap. iustos ab hypocrita Ceraste læsos iis. *Innocens supra hypocritam suspirabitur, stupebunt iusti super hoc & admirabuntur.* Præueniētiq; iustos Ecclesiastes 19. inquit: *Est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo.* Describens hypocritam quiddiditativa, vt aiunt, definitione, minatur illos Iob. cap. 15. iis. *Congregatio hypocrita sterilis, & ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.* Non debita,

dolo imò & fallacia surrepta, & fraude, steriles tamen & egentes semper denuntiant. est egens qui nil suum possidet. Est serpens hic formidandus, & pertimescendus nimis, quòd reliqui latibulis, latebris occultantur vt irruant, lepibus, saxis, terræ glebis, fugientes iter, viam, & semitas, concursum hominum, & animantium vias, & tramites; hic verò semita occultitur, via & tramite ipso, frequentioribus, visitationibusque locis, securioribus, cõmunioribus, viis triuialibus. Quòd horrendus magis, verendus, & reformidandus plus multò serpentibus reliquis est, cum & securioribus locis occultatur, & tritioribus, tum quòd maiori dolo, & cautela recondatur, agni cotinua ostētans solum. Sunt vitia seuiora multo, & efficaciora, dæmonis artes maiores, callidiorésque; in via virtutis, & semita occultantur, & boni specie, forma elucescūt. Iis enim periculum maius inest reliquis aliis, & venenum deterius iis abditur multò; huc latet Cerastes, hic venenum, & virus deterius, quando effugiunt formam propriam, figuram, & specimen vitia, occultanturque sub virtutis nitore, induitque malum effigiem boni, Paulus 2. ad Corinthios. c. II. sic: *Nam eiusmodi pseudo Apostoli, sunt operarij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi; & non mirum; ipse enim Sathanas transfiguratur se in Angelum lucis; non est ergo mirum, si ministri eius transfigurētur in ministros iustitiæ.* Leuitici 1. præcipitur, victima offeratur pelle detracta, vt interiora appareant qualia sint, & non solum externa, & c. 7. pellis victime adscribitur sacerdotibus, qui interna iudicant, ne latitet Cerastes in virtutis semita. Ergo pro spiciendū maximè, quia latet, abditus, vbi timetur minus, & speratur, imò ibi conatus apponit maiores, vt diuipiat, & deprædetur incautos, non solum animantia

mantia terrestria inuadit, aues imò, spirituales homines, alitesque cæliuagos malitia inficere tentat, qui semitas virtutis percurrunt, Matth. 7. *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt Lupi rapaces.* Vult enim videri agnus, ouis, aries Ceraustes dum arietis cornua detegit solùm, alijs quæ serpentis sunt, tectis & occultis. Deuteronomij 22. *Non indueris vestimento quod ex lana, linoque contextum est.* Hypocrita enim duplici veste vitur, duplicata & non simplici, lanæ simplicitatem ostentat, lini subtilitatem occultat, lanæque inuoluit; Augustinus Psalmo 63. *Simulata equitas non est equitas, sed iniquitas.* Gregorius 8. moralium; *hypocrita est phantasma quod non est representans.* Seneca in prouerbis. *Malus ubi se bonum simulat, tunc est pessimus.* Poëta sic: *Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes: Impia sub dulci melle venena latent.* Hieronymus super illud Matthæi 6. cap. *populus hic labiis me honorat, inquit. Intus Nero, foris Cato, totus ambiguus monstrum est, velut quadam bestia compacta.* Poëta sic. *Parte leo prima, Draco media est ipsa chimæra.* Non secus atque Herodes, qui dum Ioanni deuotionem promittit, gladium acuit. Chrysostomus super Matthæi 7. *Nulla res sic exterminat bonum ac hypocrisis, malum enim sub specie boni non præcauetur.* Serpentes ficti, qui dum cauda blandiuntur, dentibus, ore, virus & venenum inspergunt; Ceraustes, qui specie doctrinæ, & amicitæ, inuitat occultus arena terrestrium fugaciumque bonorum, percurrentes virtutis semitam, inuadit figura Doctorum alimenti, & doctrinæ, & non secus atque illi, qui cum pomum nituntur puero arripere, auribus subleuant, sese Deum ostensuros promittentes, quò pomum surripiant integim; ij Deum

ostentantes, deprædantur mortales, interim dum verbis fictis aures affectant & feriunt: sibilo ventis semper gradientes, squammarum strepitu, operum scilicet, in se cedentium, & ad propria attendentes commoda, prophani, & exteriores in rotum, ut videantur hominibus ieiunare ab omni rerum copia, sese exterminant, & tamen se non excedunt, in se manent, redeunt in se ut Ceraſtes. Imò multò magis idem à se distinguitur, quàm hypocrita à se; ratione enim idem à se ſeiungitur, hypocrita verò ſic hæret ſibi, ut ratione non ſeparetur, imò contra rationem, ſibi aſſidet, addiſtus ſibi omni ex parte, non ſecùs ac viſcum, quod ſibi hæret, glutinoſa & viſcida ſubſtantia, ſi extendatur, & porrigatur ſemel extra ſe, eſt, ut incautas irriteriat aues, liget, & inuoluat; quod ſemel diſtractum majori impetu in ſe redit; ſic ij dum proximum contingunt, & ad ipſum tendere videntur, eſt, ut decipiant, ſub apparentibus & fictis coloribus latent, ut artes exerceant, & machinentur dolos. Ceraſtes ſic ergo ſerpens horum cinere, & arena inuoluitur, ſpei pœnitentiæ immiſceretur in vitturis via, & ſemita deterius multò. Hieronymus ſuper Iſaiám; *Leuius eſt in alium aperte peccare, quàm ſimulare, & fingere ſanctitatem*, lib. 6. & ſuper 6. Matthæi, *Strepitu labiorum hypocrita benedicunt Deum, mente maledicunt.* Perſius ſatyra 5. *Pelliculam veterem retinens, & fronte politus, Aſtutã vapidò geris ſub pectore vulpem.* Iuuenalis ſatyra 2. *Qui Curioſ ſimulant, & Bacchanalia viuunt.* In via vitturis ſuperbus additur Ceraſtes, contendere nititur, & ſuperare cæleſtes, ipſe ſepultus terræ viſceribus, & obſcenis locis, occultus rotarum orbitis; quò dicitur Eccleſiaſtici 33. *Præcordia fanni quaſi rota carri qua euoluitur orbitis arena huius.* Rota enim pondus omne ſuſtinet; nam plauſtrum & onera ſuſtinet,

pertinet, totum onus illi innititur, omnia sustinet, voluitur, & circumvoluitur perpetuo motu, & circumvolutione continua, ascendit, descendit, remotior à mercibus quæ asportantur in plastro, reliquis omnibus aliis magis, orbis obvoluitur, occulitur arenis, trahitur, repit, quasi Ceraustes limo & pulvere, gemiscit, queritur, conqueritur quasi, & cum nunquam utilitatem experiatur mercium, laborat perpetuo. Cor farvi nunquam quiescit, perpetuo motu, inquietum, & vagum, orbis facit continua circumrotatione, quibus Ceraustes serpens occultitur, & delitescit; hypocritis Ceraustes abditus, & occultus, mercium expertus, imò cum quiescere possit rota eadem contingere, axem scilicet, suumque centrum per radios, ac mota, ineptè mouetur sibi saltem, & si cum aliorum usu. Et cor farvi, cum possit obtinere in centro, in rotæ axi, omnia in Deo creaturarum centro, dum mouetur per lineas, & dictos radios, aut radios creaturarum, solius creatoris almi, continuo motu extra centrum, sibi inutili, onera inutilia sustinet, tanto labore, & anxietate tanta. Cor farvi, ut rora carri abditum in rotarum orbitis. Ceraustes alter stultè, farvèque mouetur, per lineas singulas creaturarum, qui omnia in centro quietus Deo amplecti & continere potest. Non secus ac si

334

Cerausta essent infecti Iudæi, cum quibus Isaias loquitur cap. 1. Accidentia enumerat, morsusque & sigaa, quæ apprimè huius serpentis natura depicari & exponi queunt, & decenti allegoria depingi, sumpta ab hoc animanti metaphora, cum serpentis venenum fuerit, sitque nostræ ruinæ causa, radixque nostri lapsus; quòd inquit sic, eo loci describens quasi Ceraustæ morsum, peccati, & Dæmonis serpentis antiqui, Ioannis Apocalypsis 12. 10. capite, *Ua genti*

peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt sanctum Israël, abalienati sunt retrorsum, super quo percutiam vos ultra addentes prauaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mærens; A planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas; vulnus, & liquor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo. Cap. verò 19. sic: Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Ægyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius, & vomens, & non erit in Ægypto opus quod faciat caput, & caudam incuruantem, & refranantem, & stupebunt, & timebunt. Quæ quantum cohæreant cum iis quæ ex probatissimis adduximus autoribus, de Ceraſtis natura, & morſu, ambiget nullus. Semen hoc nequam, serpentis semen, & viperarum generatio, abalienati sunt retrorsum, morſu Ceraſtis. Facit ruere ascensorem equi rationis, retrò læsa appetitus vngula inferioris partis, calcaneo læso, retrò, quæ non sentit, nec sensus adsunt animantis, callo obducto, duritie & contumacia calcanei, quæ cognitio deest, hac perit abalienatos à rationis motu, à synderesi, & ratione recta, illis proprior multò reliquis omnibus actionibus: præuaticantes, iter verum omittentes, & percurrentes semitas, non catholicam capitis, vniuersalemque doctrinam. Ibi & latet Ceraſtes, omne caput languidum, vertigine illata veneno Ceraſtis; docent autores dicti adductis locis, læsis contingere vertiginem, animantis morſu, errare que, vomere, non secus, ac ebrii euomunt: mente læsi, & capite, extra rationis metas aberrantes, corrupta, & cruda infecta & malè olentia, quæ nec ipsos iuant, nec profunt aliis, lædunt imò, & inficiunt exemplo, malitia. Omne cor mærens; Diximus tristari Ceraſte læsos,

lætos, mæstissimæque vexari melancholia, tales viuere, si seruentur in posterum. moderatum vinum lærificat, & exhilarat animum, nimium tristitiam parit illud spiritus recreat, regenerat, viuificat, hoc minuit, resoluit, dissipat, distemperat, ebrij sunt tristes tãdẽ omnes, tẽperati, hilares, læsi Ceraсте, quasi ebrij euomentes, tristes; Vulnus, & liuor, & plaga tumens, à planta pedis ad verticem capitis, vt Cerastes referre pustulis læsum monstrauius per vniuersum corpus; vbi verò icit plaga tumens & liuida exoritur, liuorque vniuersos apprehendit, vultusque superest quasi insanabile, quo nec ligari, nec medicamine, aut oleo succurri potest; neque enim Ceraстis vulnus ligari debet, ne compressione ligaturæ venenum intrò recurrat, vt cor petat, inficiatque, aut medicamine glutinari, & vniri, oleo ve leniri & mitigari; imò omni vulnere virulento hoc est proprium, vt reseruetur hians, & aperto ore, vt virus ad extrà fluat & labascat; quò & Ceraстis esse vulnus simul cum aliis intelligitur; ideo subdit; & non erit opus quod frænet caput, & caudam serpentis, quibus venenũ contineri diximus. Morsus huius animantis cognoscitur eo inter serpentes omnes, quòd vt antea retulimus, virile, mirabile dictu, arri-gat aded, vt semẽ effudat inuito animati, renes & lumbi incendio flagrant, crura inuolidantur, vt sese sustinere non possit animal; quasi huius animatis morsus principia generationis vitiata esse, propagationisque speciei humanæ notet, serpente antiquo; quò Paulus ad Galat. 5. *Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorũ seruitus, veneficia, inuicicia, cõuentiones, emulationes, rixa, ira, dissensiones, selecta gratiam transferentes in luxuriam;* vt de iis dixit Iudas, epistola illa; ac si Ceraсте esset percussus, & læsi,

læsi, non secus luxuriant tales, qui semitas Ceraſtis percurrunt, omiſſa veritatis & virtutis via, & ſeſtantur Ceraſtis limina, præcipuè hypocrifiſis, ſuperbiæ, & fallaciæ, ſimulationiſque, quibus caput non incuruatur rigidi veneno animantis, diximus terano affici illos, & caudam, mentulamque arrectam ſuperèſſe veneni potentia, quæ cauda appellatur latinis communiter, Horatius in ſermonibus: *Accidit ut quidam teſtes, caudamquè ſalacem Demeteret ferro.* Quò non incuruari iis caput, & caudam dixit eo loci Iſaias, quòd ſuperbia elati, & inſtigati, carniſ paſſionibus rigeant, inflexiles virtuti.

*De medela virulentorum morſuum ſerpentium,
hiſtorico, & myſtico ſenſu
continens plurima.*

C A P U T X X.

336 **V**iſibilis hæc corporea vniuerſi machina, quæ intelligibili, & ſpirituale regitur natura, duplici genere corporum integratur, & coaleſcit; corruptibilem, & incorruptibilem; quorum illa cælorum largo continentur numero, hæc verò corruptioni obnoxia in ſimplicia & miſta corpora partiuntur; quorū cūm quatuor extent ſimplicia, ignis, aër, aqua, & terra; ſpecie, & ſitu, natura, & proprietatibus diſſidentia, & diuerſa; illa quæ miſtâ ſubſtantiâ & compositam continent, quædam animata, quædam verò animæ expertia vniuerſum exornant, perfectæ & cōſiſtentis naturæ. Perfecta miſta abſoluta, & cōſiſtentia debita, ſunt mineralia, lapides, bitumina, ſucci, ſales, & hæc ſine anima; reliqua verò naçta viuendi modum, anima viuunt, vegetabilis naturæ,
aut

aut sensibilis, rationalisve ordinis, quibus cum sit cui-
libet sua propria natura, salus, perfectio, dum natu-
ralem obseruant dispositionem, debitumque nature
modum, consistunt integra, vt est cuius suamet na-
tura, & perfectio, salus. At alia aliis veneno esse pos-
sunt, corruptionique, dum sese affectant, & alterant,
vt quæ vni sunt naturalia, violenter cætera suscipiunt;
hinc cælo venefici insunt aspectus, noxiæ qualita-
tes, quibus pestes, mortes, vniuersalesque morbi
communi ea causa excitantur, dum affectat alia viru
quasi, & cruore tetro, sæuo, atroci, venenumque hoc
modo cælo inesse cognoscunt mortales, dum ea quæ
illi sunt perfectioni & nature, cætera immutant præ-
ter mensuram iustam, quod non possit excellentis-
sima illa cælo naturalia sustinere, aur ferre, imper-
fectioris nature cû sint, viliorisque, illa vsque dum
temperata suscipiant remissa, & refracta, quæ sunt in-
tegra cælo; quo venenum è cælesti natura prouenire
multoties suspicamur. In natura verò corruptibili,
simplici & mista, animata, non secus ac inanimi ve-
nenum inuenitur; In mineralibus plurimis, argento
vivo, gypso, sandaracha, bituminibus, lapidibus, terris
aliis, vt cognouimus passim, adhuc dum suam na-
turalem dispositionem obseruant, & temperamen-
tum iustitiæ retinent; In natura verò animata vegeta-
bili primò, flores, fructus, virgulta, rami, radices, cor-
tices veneno pollere noscimus, & teterrimo viru. In
natura sensili reptilia omnia propria, & impropria,
tam apedia, quàm quæ & si pedes continent, longo
corporis reptant tractu, omnia plus, minusve, vene-
nenum possident, dirumque virus in iis præcipuè in-
uenitur; venenumque in natura hac omni. In re-
ptilibus aquatilibus venefica sunt aliquot, vt Draco
marinus, piscis dictus Torpedo, Remora, quædamque

alia venenosa, & crueta; & si venenum magis sequum, magis diru in natura reptili, terrestri manifestetur, apedi dicta, iis virulenta inest natura, morfu & substantia. In natura vero pedestri pauca sunt talia; Bonasi meminit Plinius, quod inficit halitu, & inquinat anhelitu tetro, virulento, libro 8. cap. 15. Solinus in polyhistoria. cap. 30. qui dicitur ab Aeliano Monops. In volatili ordine quaedam & si per pauca, ut cantharides vulgo dicta. In natura reptili praecipue proprie tali, est summum venenum, ipsis salus, nobis exitium, mors, & corruptio. Ut ignis qui summo suo calore seruat, & perficitur, nos alterat, corrumpit, & vastat qualitate eadem; non secus venenum quod suismet genitoribus est salus, & consummata perfectio, aliis mors, excidium est vndique, desitio & corruptio; seruat enim Basiliscus veneno proprio, temperie, & natura, illo altus, & nutritus cruore, quo inficit reliqua. Plurima vero animantium, rabie percita & commota, venenum impertiunt morfu, ut canes, lues, & mitissima alia alterata, instigata, venenum crudelissimum generant, praeter modum naturae; cuius variae existunt formae, & species, 337 conditiones, modi. Cum enim tria sint, quae nos immutant mortales, alimentum, medicamentum, venenum; illud refarcit substantiam, instaurat, reponit alimentum qua tale est; medicamenta vero secundum propriam medicamenti rationem, nostram substantiam, alterant, debiramque temperiem nostram restituunt, conseruant, fouent. Quod si substantiam reponat, id est, quatenus alimenti naturam & substantiam continent, & ut alimentum qua alterat medicamentum est; venenum vero qua tale corrumpit, inquinat temperiem nostram, vitae aduersatur, & principiis illius, principaliter cordi, quod prius quam reliquae partes

partes motu continuo quo ampliatur, & distenditur, vapores infectos, & spiritus alterabiles, prius ob tenuem substantiam eorundem distentum semel ad se allicit, trahitque eosdem, vt prius alteretur veneno illud, inficiaturque primo, motu & vi maioris caloris tractiua quo pollet; quò iis morbis breuissimè opitulari licet, propter summum periculum, si extremis morbis extrema debentur remedia, vt dixit Hipocrates, & cum illo Galenus 1. aphor. 6. Vnde cum inter vastissimos serpentes immoremur veneno tetros, & sit nobis futura pugna cum perniciosissimo hoc animantium genere, virulento, & terribili, cum læsis duxi remedia afferre, curationemque virulentorum morsuum instituere, tum reliquos remediis præcauere artis, ne viru inficiantur, tam historico, quam tropologico sensu, deplicando plurima, præcipuè post naturam, mores, & conditiones Cerastræ, qui primus est eorum serpentium, quos virulentos summè Scriptura sacra testatur, ne sit postea opus in singulis singula referre, sed vno omnia cõtineri capite, quæ ad hanc partem spectant. Semel ac defecit homo, iustitiâque, & rectitudinem sibi dono desuper datam amisit, felicissimi innocentie status, morti animi & corporis subditus, inter mala plurima quæ illi contingere, inter tot tantasque miseras & calamitates, fuit & morbis subiectus vndique, corporalis naturæ, defectibus & vitiis vexatus; impetitur enim hac & illac, vt nil firmum, stabile nihil superfuert illi, præterquàm malorum inflictus, & calamitatum tumultus, quibus ille continuò vexatur & affligitur turba, vt etsi medicina creata sit ab altissimo, vt dixit Selomon⁹, quæ illi statu naturæ integræ non erat ex vsu, quoad effectus & opera, sed quoad speculationem solum, & artis notitiam, in-

telle

telle&usque habitualement cognitionem , & præstantiam , mentisque excellentiam ; lapsò homine indignit arte hac celebri, & clara , vt corporis, & naturæ vitia posset corrigere, & frænare. Quoties verò suffectura est natura expulsionem morborum, vt multoties sine adminiculo artis illos propellit , ars cessat, neque opus est arte ; mirus dixit Hippocrates 6. de morbis, sectione 1. Dū tamen auxiliis eget, vt extirpet morbos, medicus minister naturæ succurrit arte, auxiliisque , & medicaminibus qui naturam adminiculatur, vt morbos eradiceat, vt si nequit illa, ars efficiat quæ natura nequit , quò eius minister medicus compellatur : qui contemplatur duo , naturam quam conseruare nititur, & morbum quem extirpare conatur , omninò abolere , & cum simile conseruetur simili, vt contrariis vastatur, naturæ succurrit alimentis substantia similibus ; morbos verò oppugnat auxiliis contrariis virtute. Natura vel quæ est conseruatur, vel ad meliorem reducitur, quorum vtrumque alimentis iustis conuenienter perficitur , quò Paulus iac impertiendum esse pueris præcipit, escam verò, solidumque alimentum adultis , allegoria desumpta ab iis quæ præcipiunt medici , & consulit ars ; docuit Galenus de sanitate tuenda lib. 1. c. 1. & de alimentorum facultatibus , variis in locis , Hippocrates libro de alimento, per initia, & alibi sæpe, est medici naturam sustinere vndique, naturalia seruare, protegere omnia, quantum expetunt illa , quò eam inspicere oportet oculo dextro, principaliterque, vt

340 Auicenna docuit, morbos verò dum rescindere tentat eorum causas & affectus, auxiliis & remediis medicis opus molitur, qui tum præsentia, & futura consideret , vt hæc ipsa compleat : modò præcautione utitur, curatione modò , quibus vt satisfaciat, triplici

triplici artis parte vsus hæc ipsa tractat : curatiuæ enim medicinæ partis sunt tres sectiones ; quatum vna , pharmacia dicitur, Chirurgia altera, & naturæ conseruatiuæ medicæ artis Diætica inseruit; morbos enim explodimus pharmacis , & Chirurgia, itidem, eorum dū causas extirpamus, symptomata, effectus, iis eisdem illa corrigimus , alimento & victu, parteque medicinæ Diætica quæ iustum instituit cibum, naturæ subuenimus. Præcautiua partis duo sunt remediiorum genera, quibus morborum causis subuenimus, cæsq; moderati conamur; quædam vniuersalia, communia, & sunt illa quæ totum ipsum prospiciunt, & circa illud versantur ; quædã topica Græcis dicta, seu localia remedia , & peculiaria, quæ partibus admouëtur, circa quas suum munus cõplét. Sunt enim in hac nostra corporis fabrica partes , quæ per vastam nostri corporis molem decurrunt , vt venæ, arteriæ , & nerui, docet Galenus 1. de Anatomicis administrationibus. c. 2. 1. de vsu partium. c. 3. Plato in Timeo, Aristoteles de partibus animalium libro 1. c. 3. Hippocrates libro de natura humana , & reliqui qui de humana corporis fabrica disertè asseneratūt.

Quãdo ergo ex his vasis quæ per vniuersum corpus 348 decurrunt, humores elicimus, vniuersale remedium vocitatur, quòd ex vniuersa corporis mole depouamus sarcinam, materiãque exuberantem, cuius generis remediiorum sunt , sanguinis missio , expurgatio , sudor , & transpiratio insensibilis, quibus ex toto euanescent succi, qui vniuersaliter in vasis cõmunibus continentur: topica verò remedia, quæ genus alterum constituunt, præcautiua & curatiua esse queunt, quæ partibus applicita , circa illas moliantur opus, quæ non possunt toti aptari, cùm non per vias & meatus communes dispensentur, sed solum

per illas quas contingere queunt & afficere solùm
 Vniuersalia remedia quorum quatuor genera attu-
 limus, missionem sanguinis, expurgationem, sudo-
 rem, & perspirationem insensibilem, non omnia con-
 sulimus veneno infectis, neque eis omnibus damus
 vti quouis modo ad opus redactis, quorum expur-
 gationem omnino vitamus, ne vocet ad interna fue-
 cos, & cū illis venenū quod exterius effundit viru-
 lentum animans. Vocant enim medicamentā ex-
 purgantia, motu facto humores ab exteris ad inter-
 na, à circumferentia ad intra versus centrum & intima
 quæuis animantis, liquores, interna perunt, quibus
 tractis, iā prius veneno infectis animatis morfu, vil-
 cera inficiū, & reliqua simul, animæque domiciliū,
 quō epoto veneno vomere cogimur, nō expurgare,
 ne internas inficiat sedes deleteria qualitas, neque
 his sanguis detrahendus est, eodem consilio, ne inti-
 mē & alto in corpore delitescentes partes semel de-
 bita copia, alimēto destitutæ, missione sanguinis fa-
 cta, quæ ex internis euacuat infectos succos, venenq
 alliciant, & ad se vocāt, quo interiora, vbi inueniūtur
 animæ præcipua loca, inficiantur cruore. Hinc san-
 guinem nullo ab his deponimus modo, præterquam
 in plenitudine nimia, vbi ne tanta inficiatur mate-
 ria periculum imminet, & cessat trahendi necessitas
 interiora versus, quōd abundant interna succis, &
 alimenti copia in plenitudine tāta. Ad duo ergo re-
 nocatur capita curatio omnis, quæ debet fieri neces-
 sariō auxiliis topicis, ad qualitatis venificæ extrinctio-
 nē, eiusque si aliquid cause superest, ablationē, tū ad
 veneni extractionē subiecti motu, cui virus assidet,
 vt ad extrā euocetur, cessatque minitari interna, il-
 lāque affligere, in morfu cruentorum reptilium in-
 fecta natura, apochristicagracis dictā medicina
 diapho

diaphoreticâ, omnia acria, & mordacia; calida quæ virtutem habent alliciendi ad extrâ venenum, & ab internis diducendi vtilissima iis. de quibus quouis capere latiùs infrâ. Inter hæc verò topica auxilia nullum est maius, præsentaneumve magis virulentis moribus, quàm eiusdem serpentis caput vstum, & in pulverem adactum, versum in cinerem, applicitum suimet cui infligit vulneri, vt pulvere illo, immane ad se vocet viros, & tanquã in suum locû naturalem semel effusum reuocet, virtutêque insita, & natia, exoluat susceptum venenum, & ad extrâ euocet, puluisque ille & cinis natura siccissimus, imbibat virulentam saniem, & crudorem corrigat. Sic Paulus Æginera dixit loco citato, Ætius, Aristoteles, Plinius, Galenus, alij suprâ adductis locis. Tû cerebrum animantis bibitû, haustumve suctu crudû, hæc vitia corrigit, & castigat, quòd sit summè frigidum aliquibus, vt est summè calidû reliquis reprâtibus, quòd calidû venenû frigido téperatur cerebro, & frigidû castigatur calido in eisdem. Veneno enim extremæ nature, ad extrâ propulso è cerebro, ore reiecto, cerebrû qualitaris contrariæ, & extremæ superest, ad mensurâ eius quod deficit veneni, in contrarium lapsus eius absentia cerebro diducto, vt hinc pulcherrima allegoria notetur illud, quòd virus superbiæ, potentæ, & ambitionis, nullo alio frænatur melius, quàm cinere & pulvere, quibus formati constirimus, postquam serpens ille superbus Lucifer, tumidus, in cælum propriis viribus conscendere est ratus, miserè in terram delapsus, & pulverem iuit; tum serpens ille qui Genesios 3. caput superbiæ leuauit, hominémque superbire fecit, in terram & puluerem proiectus; viuit miserrimè, homo superbia elatus in terram proturbatus cecidit, redactus

in puluerem, vt animi elationem cognosceret, ideo illi dicitur Geneleos 3. *Terra es, & in terram ibis, cinis es, & in cinerem reuerteris*, capite, capitalique vitio superbix in puluerem acto, veneno & morsui, cinere cognitionis applicito, caput superbix redactum in cinerem est, auxilium, & medela morsus tetri veneni, quo tumidus sese excedit quispiã, præscriptosque rationis terminos transilit arrogans, puluere applicito, suimet cognitione p̄ optia, quò superbix definat, sese puluerem iudicans, cinerem, & nihil; multoties imò hoc ipsum superbix caput igne charitatis Dei dilecti super omnia petustum, & redactum in puluere in propriæ cognitionis, semel ac labascit homo, & decidit veneno infectus, est sibi in posterum remedium, salusque, vt cautè viuat, vt resipiscat humilis, & de suis viribus diffidat, subdatque regulis, præceptis, & consiliis impositis, vt non sibi arroget, aut fidat sibi in futurum. Augustinus super caput 57. Matthæi: *Audeo dicere superbis: continentibus expedit cadere, vt in eo ipso in quo se extollunt humilentur, quid enim prodest cui est continentia, si dominetur: superbia?* Serthius diligentissimus medicinæ cultor, libro 2. cap. 6. Plinius vbi supra, Elianus, libro 6. c. 33. Dioscorides, Galenus, Aristoteles 8. de historia. c. 6. Morsui huius animantis, raphani semina vino trita consulunt, & epota, quò sudorem moueant, & ad extrã propellant infectos succos, 343 excitæque lachrymas raphani semen, quibus cerebrum expurgetur per oculos, & cor veneno infectos spiritus in lachrymas conuersos, aqueumque humorem expurget, quò simul venentum tractum arteriarum motu continuo dilatationis, expiet & emendet, vinoque cor roboretur, ex quo nouos generet halitus, vitalisque resarciat spiritus, non secus

charitatis vino refecti, in Deum & proximum, effusis lachrymis contritionis, venenum tetrum serpentis superant, expurgantque cor à suscepto vitio. Ceraſtis morſum, penem potentiffimè arrigere, Saryriſimque inferre libidinofam, ſuprà monſtrauimus, renibus & lumbis incendio æſtuantibus. Non ſecùs ac cantharides dictæ, & ſcynci inter animantia, videnturque plurima, venetem excitant, vt libidine acta, furis agantur, & in venetem prorumpant animalia. Huic diro ſymptomati nullo alio remedio meliùs ſuccurrimus, quàm pulueris caſtiſſimi animantis Caſtorei dicti, qui ex teſticulis paratur, dragmæ ſemiſſe ſolutæ vino in potu acceptæ, mirabile dictu, docent animantia adhuc quantum luxuriam frænet caſtitas, & habitus, conſuetudoque virtutis, vitia & exceſſus. Corrigit venenam Ceraſtæ Caſtoreum, ſudorem mouet, & ad extrâ propellit coinquinatas ſubſtantias, interna purificat, exoluit infectos ſuccos, euaneſcere facit immane venenû, quò cum vitus hoc immane & tetrum ſerpentis, naturam læſerit noſtram, & propagationis principia in Adamo omnis poſteritatis, vt ſerpentis huius ictuſ illicò naturam infectâ oſtentat, cum virile arrigat, ſemen fundat, lumbos, & renes, inguinâque vrat, neceſſariû eſt vti remedio caſtiſſimi totius naturæ animantis, puriſſimi, immunis omni libidinis labe, Caſtorei ſcilicèt, & ab illo accepto medicamento vti. Eſt animal hoc caſtitatis ſymbolum, caſtimoniæ hieroglyphicon, ambigux naturæ, fiber dictus Latinis, quod extremas oras fluminum incolat, lytra olim, & fibra. veſtium extrema, ſimbrias vocamus, & iecinoris vltimum fibriam, amphibium animal, terræ & aquæ, cuius Scytæ tres cõſtituunt differentias, ruſticû, nobilem, & regem. Ruſticus noſtra vulgaris lytra, nu-

trave dicta; nobilis tonsus est, tex qui capite crine m
 obtinet instar coronæ. Sunt perfectissimi qui in P 6-
 to oriuntur, qui medio corpore terram tenent à ca-
 pite ad renes, medio tamen, ab iis ad caudam, sem-
 per aquis innant; quò & castissima iudicantur ani-
 mantia, cum testes & generationis instrumenta quæ
 calore luxuriant, aquæ frigore attemperentur, &
 aquis mundissimis committant. A Ponto in septen-
 trione, ad Pannoniam vsque, anterioribus huius ani-
 mantis, carnis vice vtuntur, posterioribus piscis loco,
 quod carnis munera non obeant, nec carnis officio
 fungantur, & eis vescuntur eo tempore adhuc, quo
 edicto pontificio interdicitur carnum vsus, piscem
 mediũ iudicantes, qui est illius conditionis, vt antea
 345 quàm concreperint ossa partis apprehensæ, non re-
 mittat morsum. Hunc dixere Plinius, & alij libro 32.
 cap. 3. testes sibi dentibus amputare fugientem, quo-
 rum causa vexari cognoscit & angit, castissimum ani-
 mans, quæ non sic intelligenda veniunt, vt suscepit
 vulgus, cum testes contractos obrineat, & alligatos
 spina, alios, & quos contingere non possit, nec re-
 leca: e, tamen in fuga calode æstuas calidissimum se-
 men, succusque ille fuluus qui in eisdem continetur
 partibus, foraminibusque duobus, quæ inter testes
 fiant, effluens ad tempus, vtilissimus omnibus mor-
 bis frigidis, materix crassæ; gnescit exercitio, & pru-
 rit metu, in cursu ignita substantia illa, quo premit
 dentibus partes, & sese scalpit pressione, vt dolore
 excitato maiori obscuretur pruritus; tum compres-
 sionè pellit humorem in alias partes, impulsu &
 atuitu pressuræ, cessatque prurigo molesta, scal-
 pitu, vt contingit in scabie animantium; quò
 crediderè multi amputare sibi testes, quod fricet,
 scabiæ fugiens eosdem, cum non amputet ille, scal-
 pat

I N D E X.

- sancta*. lib. 3. c. 7. num. 33.
Theriace spiritus confectio. lib. 3. c. 8. n. 33.
Theſaurus quid. lib. 6. cap. 19. num. 80.
Tina, & aruginis allegoria, & symboli. lib. 6. cap. 20. num. 81.
Tinea omnia & arugine fugacia bona consumuntur. lib. 6. c. 20. n. 84.
Tribus maledicta. lib. 1. c. 18. num. 325.
Tribus Ephraim omiffa etiam Apocalypſis illo. lib. 1. c. 18. num. 327.
Tribus locis ſcriptura ſacra numerata ſemper eadē & qualiter beiliſſime. lib. 1. c. 18. n. 328.
Trochilus unde dictus. lib. 6. cap. 8. num. 34.
- V.
- V***arium uniuerſi complementū*. lib. 1. c. 20. n. 336.
Vegetatini defectu mors. lib. 1. c. 5. n. 108.
Venena ſunt alia aliis in natura. lib. 1. c. 20. n. 336.
Venenum ex quibus natura. lib. 1. c. 20. n. 337.
Venerium, medicamentum, alimentum, ut differant. lib. 1. c. 20. n. 337.
Veneno vaſtatur natura. lib. 1. c. 20. n. 349.
Venena venenis corriguntur. lib. 3. c. 12. n. 63.
Venenū unde vires, & veneni natura. lib. 3. c. 9. n. 46.
Venenum obtunditur ebibito virulentis cerebro animantis, & cur. lib. 1. cap. 20. num. 342.
Vermis in genere forma. lib. 6. cap. 17. n. 71.
Vermium generationis, modi vari. lib. 6. c. 17. num. 72.
Vermis Tinea ortus. lib. 6. c. 18. num. 74.
Vermis Tinea Chriſtus, crucis lignum qui exceſſit. lib. 6. c. 18. num. 75.
Vermium ſcripturae loca deplicantur varia. lib. 6. cap. 19. n. 77.
Vermium ſericinorum multa & rara naturalia, & moralia, ſcripturaeque, & Chriſti allegoriae praclare. lib. 6. c. 19. num. 79.
Verſuties execratur. lib. 1. c. 15. n. 287.
Via viri in adoleſcentula cur ignoretur proſum. l. 1. c. 2. num. 37.
Vini noxa & auxilia. lib. 1. c. 13. n. 248.

- Vini laus & vituperium.* lib. 2. c. 15. num. 287.
Vini multa. lib. 1. c. 15. n. 289.
Vipera nomina. lib. 3. c. 1. n. 1.
Vipera structura. lib. 3. cap. 1. n. 2.
Vipera salacissimū animans. lib. 3. c. 1. n. 3.
Vipera adulterantes murenis. lib. 3. c. 1. n. 3.
Vipera temperies varia. lib. 3. c. 1. n. 5.
Vipera iētus. lib. 3. c. 1. n. 6.
Viperarum partus. lib. 3. cap. 1. n. 6.
Vipera conceptus. lib. 3. cap. 1. num. 6.
Vipera parit utero, & vulva debiscentibus. lib. 3. cap. 2. num. 7.
Vipera cur cōfossis laterib⁹ in partu multoties. l. 3. c. 2. n. 7.
Vipera an venenum deponant venientes potatu. lib. 3. c. 2. n. 8.
Vipera concubitus an ore. lib. 3. c. 2. n. 8.
Vipera caput maris multoties quassatum. lib. 3. c. 2. num. 9.
Vipera semen ore fecundant. lib. 3. cap. 2. n. 10.
Viperi concubitus multa. lib. 3. cap. 2. num. 10.
Viperas venenum multis confundere. lib. 3. c. 3. n. 11.
Viperis unde venenum in dentes, & qua. lib. 3. c. 1. n. 12.
Vipera venenum dulce. lib. 3. c. 3. n. 13.
Vipera cruor infestus muscis. lib. 3. c. 3. n. 13.
Vipera alata volantes. lib. 3. c. 3. n. 14.
Viperarum genimina, cur dilecti pharisai. lib. 3. cap. 4. num. 17.
Vipera Aselo piscei cor in ventre. lib. 3. c. 4. n. 18.
Vipera tropologia varia, & moralia. lib. 3. c. 5. n. 22.
Vipera laesus solum vipera laeso mala renuntiat. lib. 3. c. 5. num. 23.
Vipera morsus musica alleviatur. lib. 3. c. 5. num. 24.
Vipera excedit omnes serpentes potentia capitis. lib. 3. c. 7. num. 32.
Viperam paravit iheriaca Ezechias qui confregit serpentem ancum. lib. 3. cap. 7. num. 34.
Vipera suctu educitur cernuorum. lib. 3. c. 7. n. 35.
Viperini capitis dotes. lib. 3. c. 7. n. 36.
Vipera multa, & Christi. lib.

I N D E X.

- lib. 3. cap. 7. num. 37.
- Viperini morsus curatio.* lib. 3. c. 8. n. 38.
- Vipera genimina cur Pharisæi appellati.* lib. 6. cap. 5. num. 17.
- Virgo Deipara principis privilegio libera, ut ille natura.* lib. 1. c. 11. n. 212.
- Virgo Deipara cur bellissima.* lib. 1. c. 11. n. 217.
- Virgini invidet matri quod vinam pepererit serpens.* li. 1. c. 11. num. 213.
- Virgo sacra solum est fuitque ipsa.* lib. 1. cap. 12. numero 223.
- Virgo Deipara qua natura deficit calcanei, serpentem trivit.* lib. 1. cap. 12. num. 224.
- Virgo Deipara femina, ut Christum utero gestaret.* lib. 3. c. 4. num. 19.
- Vir nomen in scriptis sacris.* lib. 1. c. 2. n. 20.
- Virginis matris integritas.* lib. 6. c. 17. num. 73.
- Vlisses sulphuris fumo abegit demonas.* lib. 2. cap. 5. numero 50.
- Vita nostra duratio.* lib. 1. cap. 2. n. 25.
- Vita annum millesimum nul-*
- nullus attingit cur.* lib. 1. cap. 2. num. 27.
- Vita mortaliū terminus centum viginti annorum.* lib. 1. c. 2. num. 29.
- Vitam longiorem anima rationis impertiret, si peccato non inquinaremur, at non aternam.* lib. 1. cap. 2. num. 32.
- Vita hominibus aterna ex anima nostra, ex adiuncto corpore secus.* lib. 1. cap. 2. num. 33.
- Vita longioris homo ex multis, breuioris tamen crimine.* lib. 1. c. 2. num. 34.
- Vita breuitas deploratur multis.* lib. 1. c. 2. num. 35.
- Vita breuioris causa, quam poena delicti est imposita.* lib. 1. c. 2. num. 36.
- Viventia duobus solummodo elementis gaudent.* lib. 1. c. 1. num. 5.
- Vivens nullum undique obducitur terra.* lib. 1. cap. 1. numero 7.
- Voces affectibus imposuimus significare.* lib. 3. c. 11. numero 55.
- Vocum impositio artificiosa narratio.* lib. 3. cap. 11. numero 55.

INDEX.

Voluptas in venere unde. lib.

2. c. 12. n. 99.

Voluptas & doloris causa. lib.

2. c. 19. num. 153.

*Vtica natura significata
scriptis sacris. lib. 2. c. 19.*

num. 149.

*Vulneris virulenti cura pe-
culiaris qua. lib. 1. cap. 19.*

num. 335.

Y.

I*umentum omne animans
oneri ferendo aptum, pri-
mo notat. lib. 3. c. 3. n. 15.*

*Iumentum asini proprie est.
lib. 3. c. 3. n. 16.*

*Ypsilon tropologia. lib. 2. c. 19.
num. 143.*

*Ypsilon Christi in cruce, & mi-
ra huius. lib. 2. c. 19. n. 143.*

FINIS.

rentia pro morbo, aut natura feretur, prout testes & signa adfuerint, & comprobabitur causa, vt ea die, vi aspectuum iudicia contingant, cetera in hanc, illamve partem, prout res habuerit, aspectibus celestibus, & materiae apparatus. Sic, & venena vincuntur die nono, ratione & experientia notum, ad finem trigoni aspectus, quia est causa rebellis & maligna nimis; quò nò vincitur septimo aspectu tetragono, vt morbi acutissimi, imò còtingit nonũ ultra transcendere, vt docuit Hippocrates. Hinc ictus serpentis antiqui, nono expurgabatur die, quò Leuit. 23. in hæc verba dicitur: *Sabbatum requietionis est, & affligetis animas vestras die nono mensis.* Pœnitentia & lachrymis afflictione & dolore, morsus serpentis, venenum, & rabies, pœnalitates, defectus, superabuntur: iis vincetur serpentis Cerastæ virus, cruor, & sanies atta vi-

347 tiorum. Sed nouenarius hic numerus hunc obtineat in sese ordinem, vt vnitas prima sit Dei, & Deus ipse prima vnitas, qui est simplicissimè vnus, & vnitatis vnitas, dualitas verò charitatis, quæ in aliud tendit, in rem amatam & amantem scilicèt, quibus duobus vniuersa lex continetur, Deo, & proximo. Ternarius Trinitatis & fidei primus numerus mas, nam binarius femina est, ternarius enim primus numerus indiuisibilis in partes æquales numericas, est vnus sibi, est Trinitas vna, est vnus Deus trinus. Tum fidei, spei, & charitatis. Quaternarius verò, vt percurramus numeros, & dies nouem, sit nobisque nono salus, & ad salutem præparemur, sit quatuor virtutum cardinalium, prudentiæ, temperantiæ, iustitiæ, & fortitudinis: quinquarius horum nouem dierum sit custodia sensuum exteriorum, senarius sex operum misericordiæ exercitium; quæ etsi numerentur septem, claritatis causa, & vt discant

vulga

vulgares, sunt sex re vera; est enim eadem pascere esurientem, & potare sitientem, vt Diuus Thomas docet & alij. Tum ferre iniurias & remittere offensas idem: Septenarius septem virtutum moralium decursu adimpleatur, octonarius octo beatitudinum numerus sit, post quot dies visitauit Christus Apostolos, quo sequitur nonus dies salutis & gratiæ Dei. Nouem ergo diebus intereunt, vel saluantur homines, & Cerastra læsi. Lucæ 17. c. cum decem leprosos mundasset Christus, inquit, decem mandati sunt, & nouem vbi sunt? nouenarij ij qui salutem nono expetunt vbi sunt, vt consequantur salutem, vbi sunt nouem? Denarius enim simplex est; ex eo enim alios reditu astruimus, repetitis eius partibus; hinc Ezechielis 40. c. octo gradibus adstruebatur ascensus templi, vt iis transactis, nono templum subirent, & ipsi alloquerentur Deum, quo nono demùm salutē ipsam consequerentur & mortis remedium. Hinc ³⁴⁸ postea obumbrata veritate irrepsit inter gentes affirmare, vt refert Ouidius Metamorphoseon vltimo, esse in Africa lacum Tritonicum appellatum, in quo Pallas primò sapientiæ Dea fuit vita mortalibus, cuius ea erat natura, vt si quis balneum nouem vicibus subintraret, vt extergeretur vndis, postea in aënem commutatus peruolabat ad sidera, alitemque cœliuagam fieri aligeram & suauissimi cantus. Fuit Pallas sapientiæ Dea antiquitus celebrata hominibus. Si ergo sapientiæ balneum ingrediaris, Verbi & sapientiæ Patris, & sanguinis Christi, lauacrum aquæ, non eges nouem vicibus, imò vna, vt in Siloë piscina mundabantur, & vna in Christi aqua, & lateris fonte, ad supera peruolabis, renatus ex aqua, & spiritu. Capite enim 1. diximus, ex vapore aqueo aues sobortas fuisse; producere enim aquæ volatile, vt

constat Genesios 1. Aqua ergo & spiritus renascuntur
aves, ut ascendant in cælum, quæ descendunt de
cælo solùm, id est, aves quæ sunt cœliuagæ & cælo
peruolunt, & vagantur in aqua & spiritu, & veniunt
de origine cœli partes mysticæ corporis Christi, qui
originem de cælo trahit, ducitque ortum, cuius vir-
tute, & nos de cœli origine descendimus. Quòd nemo
ascendit in cælum, nisi qui hoc ordine descendit de
cælo. Locus alioqui intellectu difficilis.

FINIS LIBRI PRIMI.

IOANNIS

pat imò solùm, quos contingit summa cum difficultate, vt sensere docti : sic Sestius libro 2. cap. 6. à quo & Pierius, & reli qui, Alianus libro 6. cap. 33. Dioscorides, Galenus, & alij, Aristoteles 8. de historia, c. 6. qui omnes consentiunt, generationis & libidinis instrumenta macerare & affligere, qui animanti omnium obsceno magis Cerastæ opponitur, animal mundum magis, omni labe libidinis, & huic vicio virtus aquis vivit mundus totus, sese temperat aquis, propriam castigat & corrigit carnem, frangat, imò carnem odit, vt diximus; adeo vt non resoluat priùs morsum inimicæ carnis, quàm ossa quibus sustinetur obcrepueant, & quassentur. Nec antè Castor continens à carnis cesset morsu & pœnitentia, quàm occasiones quibus caro fouetur, & sustentatur, conquassentur vndique, & ossa quibus sustinetur. Castimonia ergo curatur Cerastis morsus, Castoréque castigatis generationis instrumentis. Mat-

346

thæi 19. *Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt, & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus, & sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum Dei: qui potest capere capiat.* Samson Cerastes dicitur, quòd Dalilæ blanditiis acquieuit, & illecebris. Nono die intereunt illi quos Cerastes affligit morsu; nonum verò si transcendit, saluantur decimo, vt eisdem locis & autoribus constat, eisdem enim diebus homines liberantur à morbis quibus intereunt. Docuit Hippocrates 2. prognostici, Galenus 1. de crisi bus, c. 1. Hippocrates 3. prognostici sectione 30. vbi nonum diem in doloribus decretorium statuit. Sunt dies critici, quibus crisis, sententia, & iudicium fit de morbi eventu, & de naturæ victoria, quasi nator & morbus, actor & reus essent, cælum iudex aspectibus lunæ, & astorum felicibus aut infelicibus; quo sen-

IOANNIS
 BVSTAMANTINI

PRÆFATIO.

NTRICATA satis, & perplexa serpentis natura, conditiones, & mores, quibus plicatur & circūuoluitur, strictè aded, vt ab illo absolui semel ac nos irretiuit, summè difficile iudicauerimus, illicò ac in ipsum incidimus, detinuit, strinxit nos fortiter aded, vt difficile satis hùc venire potuerimus, illius spiris, & orbibus plicati, & detenti, sed iam postquam illius nodos euasimus, eiusque absoluiimus strictissimos nexus, monstrosūque superauimus animans, & vicimus, quasi claua Herculis, cruce Christi, vltra progredi datur, & cum aliis horrificis animantibus, Ceraſta & serpente superatis, certamen inire, eo tamen ordine in eorum enarranda natura obseruato, vt eum quem situ, & positione sacrae Scripturae libri continent, non permute- mus, quò postquam Geneſeos loca in quibus serpentium incidit sermo deplicauimus, suo ordine reliqua prosequemur.

*De historico serpentium ignitorum sensu
Scriptura sacra.*

CAPUT I.

Numeri. 21. sic dicitur : *Extadere cœpit populum itineris, ac laboris, loquutusque contra Dominum, & Moysen ait: cur eduxisti nos de Aegypto, ut moreremur in solitudine? desest panis, non sunt aquæ, anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in populum ignivos serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moysen, atque dixerunt: peccauimus, quia loquuti sumus cœtra Dominũ & te. ora vt tollat à nobis serpentes. Oravitq; Moyses pro populo, & loquutus est Dominus ad eum, fac serpentem aneum, & pone eũ pro signo, qui percussus aspexerit eum viuet. Fecit ergo Moses serpentem aneum, & posuit eum pro signo, quem cũ percussi aspicerent, sanabantur. Deuteronomij 8. cap. sic: Obserua, & caue, nequaquã obliuiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo seruitutis, & ductor tuus fuit in solitudine magna, atq; terribili, in qua erat serpens flatu adurẽs, & Scorpio, ac Drypsus, & nulle omnino aquæ: qui eduxit riuos de petra durissima, & cibauit te manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Satis difficile intellectu est, quales fuerint serpentes illi, quos vocat spiritus Deus ignitos, & igneis locis adductis: fuerint ne veri serpentes, an verè ignei, an igniti, & si ignei ignis solius, an excessu & prædinatione ignei miscella & symmetria, creati denuò, an aliunde aduecti, & qua ex parte asportati, Iudæis vt mortem inferrent. Et facessit negotium, quod cùm animal omne tactu polleat, est enim primus sensus, qui impertitur animanti, & qui necessariò ei inest,*

& sine

& sine quo esse nequit, docet Aristot. 2. de partibus animalium. c. 8. & 3. de anima c. 13. nam eo vitat causas corruptiuas, quarum omnium cum sit tactus susceptiuus, cum in ratione tangibilis contineantur ex æquo, nequit tactus vnico elemento adscribi, aliàs, contrarias solum, non omnes qualitates susciperet, cum nil qualitatum elementi quod habet, recipere posset, qui in omni actu illarum erat, ab elemento insito, & potentia, vt ab alio mulcatur, destituebatur, qui in omni actu erat constitutus per naturam propriam, solumque oppositas susciperet, non omnes, quò non fugeret corruptiua omnia, perfecta natura animantis, & integra, nec de omni sensibili iudicaret, nec cognosceret omne, cum non hæc magis quàm illa teneatur sentire sensitiuum omne, animansque vniuersum per naturam insitam; tum si mistum ex omnibus elementis non esset, simplici aleretur, non mista substantia illud, & organa sensuum simplicia forent, non mista, non consistentia, euanescerent: subitò vt ignis, aërque euolant, inconstantia, & tremula, aqua fluit, terra, puluis dilabitur subitò, si iis simplicibus constitueretur immistis, & solis, nec animans constitisset, nec stetitset firmum, perfectum, stabile; euanesceret imò, simul ac efformatum esset, exolueretur. Nequit ergo animal vnus simplicis elementi esse, serpentes verò, cum animantia sint, ignis solius esse impossibile iudicatur, si veri erant serpentes, non apparentes, & ficti. At veros fuisse constat, cum quòd literalis sic eliditur sensus Scripturæ sacræ, vbi de iis, vt de veris serpentibus textitur sermo absolutus, & integer, tum quòd Sapientie capite II. sic dicitur. *Quod quidam errantes colebant multos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, vt scirent, quòd*

per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: non enim impossibilis eras omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa, immutare illis multitudinem uersutum, aut audaces leones, aut noui generis ira plenas, aut ignotas bestias, aut uaporem ignium spirantes, aut fumi odorem profereutes, aut horrendas ab oculis scintillas immittentes, quarum non solum lesura poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere. Quibus veros fuisse serpentes testatur spiritus Deus. Est eo capite sermo de longa populi peregrinatione, & via, de culpa, supplicio populi, & misericordia, & benignitate nostri conditoris: ubi nec ignotas bestias, nec ignem spirantes, aut fumum, aut noui generis animantia immisisse refert, cum tamen dixerit, igneos serpentes & ignitos aduectasse in populum. Quod difficilius adhuc redditur dubium; & si constet illud, veros fuisse serpentes illos, imò non ignotos, ut hoc capite planissimè datur intelligi. Neque enim téspuit Deus naturæ opera, quando fert natura, nec quæ potest natura moliri, qua utitur Deus lege ordinaria, miraculo efficiet, aut absoluta & supernaturali potentia, cum sufficiat ordinata, ne superfluat in actione quidquam, cum natura sufficiat in ea, saltem in quæ illa potest. Cum enim serpentes veri id possint malum inferre, & ultionem delicti expletæ, interitum, mortem, metum, ulcera, morsus, quid fictis utetur Deus? Et si communes id possunt, si indigenæ, cur nouis, & aduenis utetur, cur monstruosis, cur alienigenis, raris, inuisis, aliunde aduectis; & si productis iam, cur denuò creatis? tum si genitis, cur factis ex nihilo? præcipuè cum sint adducti, ut resipiscerēt de delicto idololatriæ, ut per quæ peccarunt punirentur, quod adorauerint serpentes, & immunda coluerint in Deos, iis ipsis puniti. Ergo quibus obsequium præstiterant,

non aliis, non fictis, ipsissimis imò, vt delicti pœnæ-
que causam intelligerent, & ad veram pœnitentiam
reuocaretur. Præcipuè quòd Sapientiæ 17. c. vbi de
Pharaonis obstinatione & duritie incidit sermo, sic
dicitur. *Illi enim qui promittebam, timores, & perturbatio-
nes expellere ab animal. languente, hi cum derisu pleni timo-
relangueram; nam & si nihil illos ex monstris perturbabat:
transiit animalium & serpentium sibilatione tremebundi,
commoti peribant, & aërem quem nulla ratione quis effuge-
re posset, negantes se videre.* Vbi non monstris affluxisse
infideles adhuc testatur Deus: imò eodè c. sic. *Appa-
rebat autè illis subitanus ignis, timore plenus, & timore per-
cussi illius que nō videbatur faciei, astimabant, deteriora esse
qua videbantur.* Vbi larvæ, phātamata, monstra, si quæ
illis videbātur, potius imaginationis vitio, & timoris
potētia contīgebāt timore percitis, quàm quòd es-
sent re vera talia: quòd & deteriora se videre credebāt,
metu perterriti, imaginationis vitio, quā erant, adeo
vt imaginata facie, horribili metu, creditaq; imagi-
natione opinanti iā postea videre deformia, alia plu-
rima horrenda, & mōstrosa iudicaret, in pœnā deli-
cti. Non ergo monstrosis, aut fictis Deus vsus ser-
pentibus, non laruis apparentibusve solū rerum
naturis, veris imò, & serpentibus veris, vt iis locis pa-
ret. Sed si veri, qualiter igniti serpentes, & ignei qua-
liter? Ægyptios natura callidissimos, inconstantes, &
varios, superstitiosos nimis, molles fuisse, delitiis, &
voluptatibus deditos, impensè delicatos, tum inter
primos literis incubuisse, cognitioni & contēplatio-
ni terū cōstat. Plinius lib. 7. c. 56. 57. docet Socrates
libro 4. c. 33. Crinitus imò in Bibliotheca septima-
na, ait se legisse hos versus. *Moses primus Hebraicas
exarauit literas. Memè Phœnicis sagaci condiderunt
Aucas. Quas Latini scripturamuis edidit Nicostrata.*

Abraham Syras & idem reperit Chaldaicas. Isis arte non minore protulit Aegyptias. Gulsila prompsit Getarum, quas videmus ultimas. Apollodorus idem in chronicis, Laërtius lib. 2. Volaterranus lib. 13. c. 3. Suidas, & reliqui, & inter sacros Doctores D. Ambrosius Paschæ festum, & Aegypti fugam exponens, qualiter voluptatum illecebræ sint per fugiendæ, & in desertum per mare rubrum sanguinis, & in pœnitentiam confugiendum, ex Aegypto in desertum, ex mollitiæ in dolorem vitæ, austeritatem, labores, abstinentiam, docet idem. Tum Chrysostomus oratione habita in vigilia Epiphaniæ, plurima de Aegypto in hanc sententiam retulit. Aristoteles 2. cœli passim. c. 9. 10. 11. 12. Plato, & alij: Fuere enim maximè literarum cultores, tum vera, tum superstitiosa rerum & artium cognitione; syderum, & astrorum motus, actiones, & opera; percallentes, quod & cœlum semper pateat fulgens, & nitidum, aër purus, & limpidus, nubilis, nubibusq; expers, non celet sydera, sintq; in propatulo semper. Et cum perpetuò Nilus inundet regionem, vice imbrum, quæ Aegyptiis desunt, fecundissima semper, feracissima omnium rerum terra, & cœlo benignissimis, cognitioni & intelligentiæ rerum aptissima, & commodatissima speculationi sit; tum quod omnibus abundantes, contemplationi rerum additi non distrahantur, impedianturve rerum exigentia & penuria, aliòve intenti, vacent aliis, præterquam suavisimæ cognitioni, scientiis idè sacre consecrati, & curiosæ rerum notitiæ; imò superstitioni ultra nimio luxu & lasciuiam rerum, effrænatoque earundem usu, abusu propriis. Hinc legitur in libris Sybillinis illud, Miles Romane ab Aegyptiis cauerne luxu fias mollis & imbellis Aegyptiis deliciis affectus. Imò postquam Romani lasciuiam, mollitiem, & delicias Aegyptiorum

rum degustarunt, sic lasciuere vbertate & copia, turpiter adeò se ipsos effaminarunt vt pessum ierit imperium, in Ægyptios translaturū, dicti referunt autores locis adductis. Hosque adeò fuisse cupediæ deditos, vitiosos, voraces, infames adeò, vt ipsis in baiulos vterentur Græci, ingluuiei causa solo victu contenti, tradit Aristophanes, iis: *Curns imposuit duos, ac duas mortuos, quos nec Ægyptii quidem tollerent centum.* Quò & vulgò irrepsit adagio, Ægyptius laterifer, id est, Ægyptius gestator laterum: quia simul plurimos gestabat quilibet, qui cum Hebræos subditos cogere, tantum pondus gestare, oneri insufficientes moriebantur, & deficiebant, vt dicitur Exodi 1. iis. *Oderam filios Israël Ægyptii, & affligebant illudentes eis, atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum, operibus ducis luti, & lateris, omnique famulatu, quo in terra operibus premebantur.* Horum tanta erat in Deorum cultu varietas, inconstantia, & superstitio, idololatria illa, vt eùm priùs Solem, Lunam, & stellas veneraretur, & in Deos colerent, postea animantia varia, obsecranda, & immunda alia adorarunt, inter quæ erat Ichneumon animal, taurus Nilj, & species muris, quod Crocodilòs interficiat, & enecet, quominùs sit infestus Nilus. Tum Ibis avis erat illis Deus, quòd expurget serpētibus, oras Nill & regionem Ægypti, quibus infestatur, ex Arabia aduectis, Africo spirante vento, quos affert alatos, & sine alis; Plinius docet lib. 8. c. 7. & Cicero 2. de natura Deorum. Cum ergo ex vastitate Lybiæ inspectos angues gliscat, ob beneficiū acceptū, Deos prosequerentur obseruantia, & cultu. Tum felē, accipitrem, refert Diodorus Siculus lib. 2. c. 2. Fulgosius lib. 5. c. 2. Valerius lib. 5. 2. c. Plinius loco allegato. Quorum ea fuit demētia, stultitia illa, vt nō solum solem, lunam, stellas, animantia in Deorū nunc-

rum referrent, alicuius notę; serpentes imò venenosos, tetros, exitiosos, summam eorundem admirantes potentiam, vim & agendi energiam, quos non citra numinis aliquid, Deitatisve, continere posse robur tantum existimabant: Imò eò res venit, vt non solum animantia, vegetabilia imò quædam, vt cepas, allia, potros, pepones, cucumeres, in summa omnia quę vitæ mortalium præstare possunt vsum aliquę, aut commoditatem, aut vitam tueri, mortémve violentam inferre: Tum protuberantia notatu digna, magnitudine & mole, quò montes, flumina, stagna, lacus, arbores, & quidquid aliquo aliis præstat recolebát in Deú; asinú, lupú postea, Crocodilú, serpentes honotabant in Deos, quorú quidam Deo vescebátur Dij, vt pepone asinus, & agno lupus; hinc Numer. c. 11. sic est scriptum: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique & cepa, & allia.* Hæc non edebant Ægyptij, cum vt Deos prosequerentur pietate, & cultu, vt neque piscēs, quò gratis, & in larga copia vtiebantur Hebræi horum omnium. Hæc vero non degustare Ægyptios docet Herodot. lib. 2. Iarè Sabelli. lib. 10. c. 7. & reliqui suprà citati auctores, qui Ægyptios iis omnibus abstinuissē affirmant; imò Arist. problemate 32. 21. sectionis, omnium optimos pepones, cepas, & allia Ægypto oriri asserit, ob loci humiditatē, quòd sit humida nimis illa, quorú recordabátur Hebræi, & ferebant ægrè, quòd illorú copia deficeret, Ægyptios verò ritus plurimos & cultus; plurimáque ex Æthiopi- būs accepissē referunt ij, quò Hebræorum plurimi Ægyptiorum commercio infecti apostatare à Deo vero, superstitione & idololatria corrupti & infecti in varias abominationes abiere, & errores; dicitur

Exodi 8. c. à Mose: *abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro.* Debsque mentitos, & falsos vero Deo offerri voluit, & sacrificare vitulos, oves, capras, quæ in Deos recolebant Ægyptij idololatria, vt vnum Deum verum cognoscerent immutabile, & æternum, immortalẽ, omnipotentẽ, aliorum mutatione, interitu & impotentia. Quod dicitur Sapientie 11. citato. *Quod quidam errantes colebant multos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem murorum animam suam in vindictam.* Hæc verò serpentes fuisse constat Deuteronomij allato loco, vbi sic extat scriptum: *Ductor tuus fuit in solitudine magna, atque terribili, in qua erat serpens statim aduersus, & scorpio, ac dyspas, & nulla omnino aqua, & Num. 21. Quamobrem immisisti Dominus in populum ignitos serpentes, de delicto populi Hebræorum sermonem instituens, & de pœna delicti.* Immisit ergo propter idololatriam & superstitionem, quæ verum Dei cultum derogabant, serpentes Deus, quod serpentes colerent (piissimus, & misericors Deus) vt respiceret, & cognosceret immisissis serpētibus, quod serpentes coluerent Deos, vt reuocaretur à delicto, & errore, pœna ipsa, agnita culpa, tum intelligerent, & rescerent, vt dicitur Sapientie 17. c. quod *per quod peccat quis, per hoc & torquetur, vt in posterum sibi consulerent, & cauere à delicto, pœnæ repetita memoria, moniti de peccato lege supplicij stabilita, quod vitia fugerent, ne pœnæ rationem ignorantes presumerent, questus & querimonias de Deo efformare, imò pœnæ inflatu conuicti omni ex parte, & moniti, damnarentur, si iterum reinciderent, tum vt cum iis eisdem affligerentur, perpetuum vana iudicarent, & fallacia illa, mentitosque Deos, qui supplicio & malo, nunquam tamẽ præmio & mercede eisdem afficerent, morte imò & veneno diro, quod contra Dei iustitiã & remun-*

nerationem est planè; qui dum maioti cultu & obseruatione obseruabantur; pœnam, mortem, labores, mala, citra causam, sine ratione, culpa, aut labe inferebâr, obseruâtibus subditis léges, præcepta, & cõsilia crediti sibi, quod omni ratione à Deo alienum est, & extraneum à ratione, & legitandem vt verum cognocerent Deum illû, qui semel læsos, & veneno infectos, liberabat malo, viru, & veneno, & qui superabat serpentium vires, potentiam, robur, quos victos, impotentes fugabat, quorum vulnera, ictus, morsus faciebat irritos, inanes, nullûsque ponderis: quò Deum iudicarent, & beneficio acceptæ salutis, & profligate mortis, cum Deo nil maius sit; alias omnes post Deum esse creaturas, semper potentiozem, omnipotentemque confitemur Deum. Nec si æqualis eüet, serpentes vinceret, superaret, abigeret, quò superiorem illis cognoscere fuit necessarium, & ideo Deum, desistereque ab apostasia serpentium eorum. Idcirco multi serpentes fortiores, & igneos, vt cum vinceret hos ipsos, superaret, propelleret, superiorem potentioribus totius naturæ creaturis, venenosisque omnibus maiore, quæ inter omnes sunt maioris potentia experirentur, & inde Deum faterentur, cum nõ solum alia, imò quos Deos iudicabant opprimeret, hos inquam quos venerabantur, cum euicisset. Hinc cum serpentes coleret, serpentes immisit: hinc per quæ peccat quis, per hæc punitur. Hoc accidit Aman; parato patibulo, patitur eodem, quod Mardocheo parauerat, vt per quæ peccauit, puniretur, Absalon capillis, quibus gloriabatur venustate superbus, eisdem perit suspensus, & Bersabee suamet ipsius pulchritudine defecit. Est malû sibi pœna, est prima pœna culpa, vt est inuidia supplicium sibi, cum sese erodat, & in se seruiat. Est maior pœna culpa, quàm pœna

pœna alia quænis. Pluris est, inimicū esse Deo, quàm torqueri supplicio: pœnalitates enim & amicorum Dei sunt, vt exerceantur, & resipiscāt; at culpa inimicorū solummodo. Punitur ergo primò & magis quis per ea per quæ peccat, per culpam commissam scilicet. Serpentes ergo immisit in populum, vt traherentur à delicto commissò, & scelere idololatricæ serpentium, quos Deos venerabantur & colebant. Immisit verò bestias superuacuas; & mutas, id est otiosos & desidēs serpentes, obuolutos, plicatos, deteriores multò alijs omnibus, veneno recocto, orbibus actos, calore adaucto, complicatis spiris. Tum superuacuos vocitauit Deus, quòd ab illo vacassent supplicio, si delicto non excitarentur commissò, & quòd non fuerint ex vsu mortalibus tales serpentes, superuacuisimò ob veneni summā malitiā, quod Galenus c. 4. de theriaca ad Pisonem, hos, vt summè virulentos reuocat ab vsu medicaminum, solūque viperam venenatam minus, partibus virulētis rescissis & præparatam nimis recepit, vt curtillo sentiunt Aëtius, & Paulus, medicique omnes, & in vsum recipiunt. Tum mutos compellauit; sunt enim muti serpentes natura illi qui sunt surdi, qui ex auditu non incitantur, vt voces efforment suo more, nec voces sonolue edant naturales. Sunt etiam & muti aphoni græcis, quod nerui, recurrentes dicti, quibus voces formantur, deficiāt, aut vitiolaborent, vt & alia omnia animantia quæ voces edunt, & respirāt, his duobus obmutescunt modis: dissectionibus enim patet, in animantibus quæ vocem emittunt, illis dissectis neruis vocem sistere, aphonæque animantia persistere, eisdem resectis, quo piscium plurimi vocem non formant horum defectu; tum quòd non respitent, vt aërem alliciant materiam vocis, serpentes

verò muti qui sunt, quòd surdi natura, cerebro frigidissimo & neruorum recurrentium defectu, & distemperie sunt tales, docuit Galenus, de anatomicis administrationibus pèt plura capita, & 6. de vsu partium latissimè. quo serpentes qui non mittunt vocem, muti, mordent faciliùs & cautiùs, non præuisis sono à longe, estque maius periculum in iis. Sibilant aliquot angues, non voce, pectore, & faucibus formata larynge & aliis, imò ore solum, aëris expulsu facto extra fauces, & pectus, quòd præcauentur aliquando, illos verò quos immisit Deus mutos omninò intulit, quia tales in Deos constituerant corrupti Aegyptij & Iudæi postea, quo mutos immisit; cum enim essent deteriores veneno, & seuiore, pertimescebant, & colebant impensius: hósque ipsos, vt cognosceret culpam, & delictum, excadesere fecit in populum; muti enim cerebro frigidissimo recoquunt venenum in visceribus, torridumque efficiunt caloris retrocessu, & antiperistalsi facta. Imò dum & in maximam perniciem deueniunt serpentes feri, muti fiunt, non sibilant adhuc, crescente malitia, & veneni potentia, quo distemperatur cerebrum, eiusque actiones: sic docet Auicenna 6. naturalium c. 9. & sen. 6. tractatu 4. libro 4. Dioscorides libro 6, c. 67. Paulus libro 5. cap. 15. Aëtius tetrabiblio 4. sermone 4. & 1. cap. 35. Plinius libro 4. cap. 12. Galenus, de theriaca ad Pisonem. cap. 8. Hi sunt serpentes illi, quos in silentio mordere docet spiritus Deus Ecclesiastes c. 10. vbi dicitur *si mordeat serpens in silentio, nil minus eo habet qui occultè detrahit*. Mordere enim in silentio est mutum esse, & deterioris veneni, vt qui detrahit occultè, & non palàm, vt corrigatur aliter, & emendetur, imò detrahit occultè, vt non corrigat, sed infamet, inficiatque veneno, conspurcet. Iis verò omnibus

ser

serpentium generibus, & aliis plurimis hiulea abundat Ægyptus, vda, tetræ vligine tepesacta, solis calore, Nili illuue, & inundatione continua; sunt enim regionis illius duplicata tempora, vt docet Plinius locis adductis, & Statius libro 4. c. 7. est illi ver duplex, duplicata ætas, binus autumnus, deficit rigida hyems. Quo ab antiquis horreum orbis vocata est. Hinc filij Iacob Geneseos 47. vt famem ingentissimam leuarent, ad piissimum Ioseph confluxere in Ægyptum feracissimam, dictam ideo omnium regionum matrem. Cùm enim Sol leonis caput adit, & ferit, Nili diluuium excitat; inerescit Nilus, qui per spatiosam Ægypti planitiẽ diffusus, fertilitat terras, propter hoc summum beneficium, quod à Leone cœlesti signo suscipiunt, tubos & siphones, qui aquã in fontibus eructant, per terebrata capita Leonum lapidea, aut ænea, arte facta, illam immittunt; vt in fontibus communissimus docet vsus, vbi leonina capita passim adsculpta huius rei fidem adaugent, his madida Ægyptus signo Leonis & Arietis illuue hac grauida, varias formas animantium suppeditat, virulentorum præcipuè, quæ ex putri vligine faciliè erumpunt; Iuuenalis Satyra decima quinta sic de Ægypto cecinit; *Ægyptus portenta colit, crocodilum adorât Pars hæc, illa pauci fueram serpentibus Ibin.* Idem docet Claudianus in Rufin. Sensit hæc Aristoteles locis adductis, sensere Plato, priscei & recentiores omnes quotquot de ea regione fecere verba. Ægyptus ergo tetro omni genere serpentium abundat, virulento, & sæuo, omnique vitiorum genere, idololatria, vt in diuinis literis Ægyptus, cùm infernum notet, damnatorumque regionem, tum luxuriæ, gula, capitaliumque vitiorum sedem, & domicilium, erroris, obstinationis, pertinaciæ, & confusions, regnum

regnum virulentum & venenosum, quibus moribus natura eius regionis affonat. quæ & significat deliciofissimus Nilus septemfluvius oris, septem vitiorum, deliciarum & luxus aptissimum hieroglyphicè.

*De variis generibus ignitorum serpentium,
qua in populum Hebræorum
immisit Deus.*

C A P U T II.

9 **L**Atè satis suprâ ex Numerorum capite, Deuteromio, libro Sapientiæ, aliisque, & quantum ratio ferre potest monstravimus, ignitos quos vocat serpentes spiritus Dei, veros fuisse, & non fictos, aut apparentes bestias tantùm, imo venenata reptilia, virulenta, & lethifera; hæcque sensu historico esse intelligenda, non ficta apparentia, aut imaginaria. Quales verdè illi extiterint, & quorum generum, quive igniti serpentes fuerint, & sint, id sanè maximum facessit negotium, difficilèque satis omnes judicarunt, & iudicant adhuc. Amantissimus ille Hebræorum populus, & dilectissimus Deo, ipsius nostri summi conditoris deliciæ, oblectamentum, & studium, tot tantis amplificatus donis, muneribus illustris, fautoribus cumulatus, electus populus, quem sibi consecrauit, addictus amicitiæ vinculo, postquam de servitute & tyrannide rigidissimi Pharaonis Ægyptiorum monarchæ liber & incolumis, ditatus supellectili Ægyptiorum locuplerissima evasit, id dante Deo, qui gratiam, ut dicitur Exodi 3. impertivit Hebræis coram Ægyptiis, ut quæ expeterent reportarent, populus ille illæsus, eductus de servitute dita per Mosem & Aaron, submersis in mari rubro Ægyptiis, obstupendo illo miraculo

aqua

aquarum, quò Pharaò & Ægyptiorum principes mediis vndis obruti periere, illis sicco pede maria percurrentibus, alti, & nutriti in solitudine vasta & terribili, cœlesti cibo desuper illato, & aquis potati de petra scaturientibus, quibus noctu nubes fulgida præstabatur, ne fortè offenderent ad lapidè pedè suum, quæ & dux esset noctu, & vmbra culum diu, ne sole adhuc ipso læderentur, aut à recto calle aberrarent, vt loco adducto Deuteronomij refert ipse summus rerum omnium conditor & parens, illico atque eos tædere cœpit itineris, ac laboris, in ipso tædij initio, in mansione Salmonach, quæ erat trigesima quinta in ordine ab exitu Ægypti, post montem Hor, vt constat Scripturæ sacræ contextu, & chorographia, quæ ab Ægypti Ramele siue Gosen, terra de qua profecti sunt primò ex Ægypto, distat spatio miliarium sexaginta, & ab Ægypti finibus quadraginta miliaribus ex ea parte, ad Orientem versus, Ægyptus enim ad Occidentem aspicit, relinquiturque dum itur in Hierusalem, & Iudæam, loquuti contra Dominum, & Mosen, ignitis serpentibus afflicti sunt, vt Numerorum loco allato dicitur. Perieréque plurimi tetrus eorum & sæuis morsibus, quòd abominaciones Ægyptiorum cultu obseruarét, mutòsque serpentes, & surdos veneno deteriores in Deos colerent, qui nec audire populi voces possent, & petitiones, nec dari, vt per conceptum & vocem, verbumque, quæ Dei sunt solius, mortalibus subuenire; verbo enim virtutis suæ omnia molitur Deus, vt *omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est*, Ioannis 1. c. Fari ergo & audire iis negabatur, hos cum colerent, cultu prosequerentur, & obseruatione, hæc idolâque sectarentur, vero Deo oblito, & relicto, ob ingratitudinem

nem & pertinaciam, ob apostasiam, & idololatriam, his ipsis habitis Diis, immisit hæc virulenta animantia, vt punirent idololatrias, mentitòsq; esse, & fictos Deos cognoscerent, cum Verum Deum ab iniuria illata, & patrato scelere vindicarent. Ægyptus omnium regionum maximè serpentibus infestatur, tum ob inundationes Nili assiduas, & annuales, tum ob perpetuam solis assistentiam. Nunquam enim imbribus interturbatur aër, nubilisve, vt supra diximus, imò imbrium loco, colitur & inundatur tumido Nilo feracissima Ægyptus, vt latè Aristoteles sectione 26. problematum, sententia 46. & 1. meteoron. c. 14. Ælianus libro 3. c. 32. qui Nili aquas fecundissimas vocitant. Plinius libro 28. c. 18. Galenus, Rhodiginus, & reliqui. Hinc animantibus abundat, abundantia, & vbertate pabuli, clementia cæli, confluentibus aliunde & genitis, altisque, feracitate regionis, iis præcipuè quæ ex putredine terræ oriri queunt, & communiter oriuntur, quales sunt serpentes, de quibus Auicenna loco citato dixit, tot, plures imò oriri posse, putrescenti materia, quot propagatione, & actione naturæ, generationisque veniunt. Hinc Ouidius 1. metamorphoseon : *Sic ubi deserunt madidos septemfluvii agros Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alveo, Æthereisq; recens exarsu sideretionus. Plurima cultores versis animalia glebis Inveniunt, & in his quædam modo cepta per ipsum Nascendi spatium, quædam imperfecta suisq; Trunca vident humeris, & eodem corpore sæpe. Altera pars vivit, rudis est pars altera tellus. Quippe ubi temperiem sumpserit humorque, calorque, Incipium, & ab his oriuntur emissa duobus, Cùmque sit ignis aqua pugna, vapor humidus omnes Res creat, & discors concordia foetibus apta est.* Iis ergo abundat idèd Ægyptus animantibus; tum est serpentibus refertus, illis scætet; quod, vt docet

et Plinius libro 10. cap. 28. ex Arabia in Ægyptum permeent spirante Africo vento, Cicero 2. de natura Deorum sic: Ibes maximam vim serpentium conficiunt, cum sint aues excelsæ, rigidis cruribus, comeo, proceroque rostro; auertunt pestem ab Ægypto, cum volucres angues ex vastitate Lybiæ, vento africo inuestas interficiunt, atque consumunt; quò fit, vt illæ viæ nec morfù nocent, nec odore mortuæ. Rhodiginus idem, Galenus, Edoardus. Cùm ergo Ægyptus serpentibus abundet, & magnam, incredibilémque eorundem copiam ferat, vt & occupent ideo vicinas prouincias, & referant, vsquedum ibidem auium beneficio, qui eosdem citra noxam gliscunt, vastantur, non fuit necessarium creare denuò, sed creatos & productos iam in natura in Salmonach colligere, & congregare, in pœnam Iudæorum perfidiæ, & idololatriæ: cùm essent ibidem, citra id quòd denuò crearentur, aut transferrentur aliunde. Congregauit ergo serpentes, conuocauit, & in vnum compulit, non de nouo produxit Deus, id enim superfluum foret, cùm factum sufficeret, & ex proxima Ægypto hos posset conuocare, ne superfluum quid opus contineret. Quales verò ij extiterint serpentes, dictu est difficile, & igniti qualiter? hos enim veros fuisse serpentes satis monstrauius, & Scripturæ locis, & rationibus antea conuincitur; quò substantiæ solius ignis consistere impossibile constat, tum quòd capite illo allato Sapientiæ, dicitur, *Non immisisti illis noni generis ira plenas aut ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut furni odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas immittentes.* Denique non verum ¹² ignem, non fumum, non scintillas spirabant, aut scintillabant ab oculis, & visceribus. Igniti ergo, non

non, quòd ignis solius essent, conflative ex igne, aut ignem euomerent illi, sed ideo, quòd quemadmodum sunt plurima in natura; quæ cum ignis actu non sint, effectus tamen ignis, non minùs igne molliuntur & causant; dicta Græcis Epyrotica & caustica, ignita; aut ignea Latinis, septica & Græcis, exedentia nostris: docet Galenus 7. de simplicium medicamentorum viribus, c. de Cedro, & 3. lib. c. 15. à quibus Aërius, Paulus, Dioscorides libro ultimo, c. 9. Celsus, postea reliqui omnes medici susceperunt, & si septica putrescentia vocet, quæ calida & humida constituit, pyrotica verò calida & sicca, causticæque partium, quæ corrugatione substantiæ crassæ, & vstione calidæ & siccæ, crustam inducunt, non secus ac ignis, priùs ampullas excitantia, calore eleuatis vaporibus, & dēfata parte, adstrictione, crassæ naturæ, impediro halitu, & exolutione, parte in vesicam & ampullas eleuata tandem, quorum est ea natura, vt partem exurant, cōburant, cremant, æstibus & incendio conflagrēt, vt æstuet non minùs, magis imò, ac si igni cruciaretur, quòd apparet vstio, crusta, ampullæ, incendium, exesio, cavitās, corrugatio, ignitio, ardor, adeo vt pars exedatur vndique & depopuleretur, nudetur carne tandem, quæ non esset suffecturus efficere ignis admotus in eadem quantitate; quæ omnia medicamenta, aut saltem violenter talia, venenosa sunt omnia, vt vitriolum, argentum viuum, sublimatum, sandaraca, cineres, lixiuia rerum venenatarum, mineralia reliqua. non secus veneni potentia, potestate, & malitia, effectibus & opere. Tales serpentes dicuntur igniti, quia potentiùs igne, veneno, causticæ, & Epyroticæ naturæ, vrere possunt, & comburere tandem, incendio & æstu, malitia & effectu, vt febris ignis vocatur, & ignis sacer, Erysipelas siue

sive inflammatio ex bile, quod effectus ignis edant, non minùs à medicis omnibus. Sunt ij verè illi serpentes, qui non solùm viru, ignem euomunt, imò ore & halitu spirante tetto, toto simul, ignem expirant, vt de Ceraſte supra retulimus, ex tot, tantisque probatissimis autoſibus. Est huius naturæ Chelydros dictus serpens Græcis, quòd modo in terris, Græcis χελύς, modo in aquis ὑδρως, moretur: 13[^] quasi ambigux naturæ, & amphibix, de quo Lu- canus lib. 9. sic: *Natus, & ambigua coleret qui Syrtidos ar- ua. Chersydros, traëtiqve via fumante Chelidri.* Vbi, inter pestes, mortes, & venena Africæ, postquàm enumerauit Hæmotroem, Aspidem, & serpentes alios, Chelydrò numerat, id est, marinam testudinè serpentem, quòd illam colore æmuletur, hoc enim Chelydros est Græcis, & Chersydrum fumantem appellat, igneum serpentem, ambiguum, naturæ an- cipitis, & dubix, quòd terris modò, & modò aquis viuat; hunc verò effumare; fumum halitusque igneos, ignitosve potentia, & officio ignem, actione & opere, causticos vrentes immittere, ore toto & alis, expirare ignem. exurentes omnino; quòd meri- tò ignitus serpens, & igneus vocatur, actione, effe- ctu ignis, potentia veneni, cum vrat quæ contingit il- le, non igne minùs, vt in theriacis Nicæder docet de hoc animanti, Edoardus, & reliqui libro 6. c. de Cher- sydro 113. Hydra aqua est Græcis, serpentes aquei quòd hydram & aquam colant hydræ appellantur. Sunt varia eorum genera, quidam mare inhabitant, flumina alij, alij lacus, fontes, stagna, qui magna ex parte in aquis degunt, in terris partim; horum quidã per vices aquis & terra vtuntur continuò, illi primò aquis suborti postea terras perpetuò incolunt; hi monstroſæ naturæ, regularis illi, vocantur natrices

anguis, generali nomine, vt vocantur hydræ. Quosdam fuisse serpentino corpore, & facie insignitos humano, Augustinus refert, dictos Syrones, serpentinos. 3. de ciuitate Dei. c. 7. Inter hydræ species (de quibus c. de Behemoth serpente latius dicemus) numeratur Cherfydros dictus, terræ aqueus serpens, natura ignitus & vrens, causticus anguis, cuius venenum dum aquis degit, aquis dilutum, est mitius, lenius, at terras dum visit, siccitate & æstu igneum, exedens, causticum, & exurēs, cum sit tamē Cherfydros terrestris totus, natura terribilis, & veneno atrox: de quo Macer sic cecinit; *his seu terga spirat spumantia virum, seu cum terra fumat, qua teter labitur anguis.* Virgilius sic, *Est etiā ille malus Calabris in salibus anguis,* & cætera. Vbi Cherfydrō describit, apprimè dicens; *Exiit in siccum, & flagrantia lumina torquens, Sanit agris, aspergue siti atque exterritus æstu,* & cætera: qui modo terras petunt ex instituto, modò verò, quòd exiccantur loca humida in quibus morabantur antea, earū sunt accolæ, docet Pausanias libro Corinthiorū, de hydra mōstrofa, quo Ætius retrahiblio 4. sermone 1. c. 35. & 29. hos distinxit serpētes, rigidè nominibus vsus, & Paulus lib. c. 15. Dioscorides libro 6. cap. 67. & si Ælianus lib 9. hydram appellet nomine generis; Cherfydrum regionis Corcytiæ, insula maris Ionici, Plinius libro 4. c. 12. Chelydrum verò etiam à Cherfydro distinguūt plures, quòd colore sit similis, *χαλκ* græcis testitudini dictæ marinæ, & capitis forma, & si naturam Cherfydri, aliis omnibus non excedat. Hunc iuxta mare rubrum oriri frequentius docuit Arrianus libro 3. c. 9. quem oculos obtinere sanguineos, & supercilia draconis, ex crescētiâsque supra oculos graues recenset. Herum sunt quidam caustici, adeo veneni stiptici & adstrin

adstringētis, acerbi adeo & crassi, vt succum quercēū
exugant, & suctu trahant in alimentum natura simi-
le, quod semel ac aquas effugiunt, quercus quæritant,
& fagorum radices, vbi latibula adstruūt, & Drynos
dicitur, græcis enim quercus *δρῖν* & drynos est,
etiam si Chelydros, Cherfydros, Hydros, & Dry-
nos eundem serpentem multoties notet, aliàs modo
quo diximus diuersum. Hinc Galenus de theriaca ¹⁴
ad Pisonem c. 8. Drynos vocat Cherfydros, hōsque
circa Hellepontum oriri tenet, Aëtius idem tetra-
biblio 4. sermone 1. c. 29. Paulus libro 5. capite 15.
Dioscorides lib. 6. c. 63. & lib. 5. c. 63. Hæc animantia
duorum cubitorum magnitudinīs esse ij autores re-
ferunt, corpore crasso, squāmis vndique munito as-
perrimis, quibus musæ continētur & latitāt paruu-
læ, ænci coloris, quæ in eodem animanti subortæ,
ipsum molestant, & tandem conficiunt. Tergum ob-
tinet subatrum, caput rotundum; qui sunt aded terti
odori, vt occulti, & abditi, odore pateant, & ma-
nifestentur, & tantæ malitiæ, vt calcantem omninō
pelle nudēt, excoriētque partes solo cōtactu, quo-
rum veneno intumescunt cura, & manus medici,
ægroti contactu, dum remediis vtitur. Qui interfe-
cit Drynum, in posterū nil aliud, quā Drynū redo-
let, & quæ olfacit postea, toto vitæ decursu Drynum
olent, vt nil præterquā Drynum olfaciat. Morsum
Dryni grauissima sequuntur accidentia, dolores acuti,
pustulæ vlcerosæ, quibus defluit aquosus hu-
mor, & sanies cruenta, cordis dolores, vomitus, ver-
tigines, nauisæ, tormina. Virgilius 3. Georgicorum,
Agitare graues nidore Chelydros. Est huius tantum
venenum, & malitia tanta, vt hos omnes à theriaca
eo loci Galenus excluderit, cū aliis vrentibus &
corrosiuis serpentibus, vt Hæmorroem, Dysadem,

Basiliscum, aspidem, de quibus suis capitibus dicemus postea. Hinc Hispaniæ *enzina* vulgò quasi endryna dices, à Dryno incola, & endryna prunorū genus, quòd sit tetri, nigrique coloris, vt dorsū Dryni: Imò ij vastissimas quercus, annosas, radicū altissimarū, semper virefcentium, onustas fructibus, immunes fulminum, securas, constantes, robustas, non ramis, non truncis, radicibus imò corrumpunt, & vitiant, inficiunt, exurunt, quò amplius in virtutem pullulare non possint; tanta est eorum malitia, virus, venenum.

15 Idem de Dryno, Isidorus refert 12. Etymologiarum c. 4. Tum de sepe serpente idem docet Ætius libro 4. sermone 1. c. 26. Isidorus loco adducto, Edoardus, Lucanus libro 9. Cuius venenum prophanum adeo esse, vt non carnis consumptione contentum, ossa adhuc exedat, urat, concremet, quod non datur igni, cum ille hæc relinquat intacta, vt patet in dentibus, qui difficillimè exuruntur, & ossa, difficulter nimis; vt Plinius dixerit, esse incombustibilia illa libro 7. c. 16. & Aristoteles 4. meteororum c. 4. de quo Lucanus eo loci sic: *Mors erat ante oculos, miserique in crure Sabelli Seps stetit exiguum, quem flexo dente tenacem Ausulsi que manu pilo que affixit arenis. Parua modo serpens, sed qua non vlla cruenta Tantum mortis habet, nam plaga proxima circum Fugit rapta cutis, pallentiaque ossa reuexit. lamque sinu laxo nudum est sine corpore vulnus; Membra natant sanie, sira fluxere: sine villo Tegmine poples erat, femorum quoque musculus omnis Linquntur, & nigra distillant inguina tabe: Dissiluit stringens vterum membranaque, fluunt. Quidquid homo est aperit pestis, natura prophana. Parua loquor, corpus sanie stillasse perustum. Hoc & flamma potest, sed quis rogus abstulit ossa? Ignitus nimis natura serpens, igne imò potentior, exurens magis, causticus, & septicus,*

à quo

à quo septica medicamenta dicuntur, quæ partes eû exurant, putridas decidere faciunt, vt antè diximus, dictus Seps, quòd quasi sepem in vlcere faciat, vt dixit eo versu Lucanus: *Iamque sinu laxo nudum est sine corpore vulnus*: qui & Sepedon appellari solet, quòd Sepe maior inueniri solet duorum cubitorum; vt Pausanias dixit in Corinthiis, cuius quatuor esse dentes refert, tunica quadam obuolutos, hunc pilis omnibus nudare lætum eo loci sustinet, & lepra inspergere, vt biduo vel triduo sequatur mors. Est serpens hic albis maculis refertus totus, capite lato, ceruice angusta, ventre maiori, cauda breui, obliqui incessus, vt incedit cancer, motus tardissimi; Pausanias refert: qui magnus inuenitur duorum cubitorum, dicitur Sepedon, & medius Seps dictus, palmi vnus, minimus vnus digiti, dictus, Salpinga ab Isidoro 12. Erymclogiarum c. 4. quòd minutus nimis sit, imò digito minor satis, ab Aristotele verò, & aliis serpens paruus innominatus; de quo sic dixit 9. de historia animalium c. 29. Nascitur in eodem agro in quo *Laser*, serpens quidam pusillus, cuius remedium lapis est, quem ex sepulchro cuiusdam regis antiqui innominati accipiunt, eoque perfuso ex vino bibunt: sed omnium venenatorum mortuus grauiores sunt, si alterum ederit alterum, vt Scorpio deuorari à Vipera certum est. Plurimis verò eorum aduersatur salua hominis. Subdit de Sepe, cum hæc de Salpinga dixisset; Serpens quidam minutus est, quem aliqui sacrum appellant, quam angues præmagni fugiunt, magnitudo huic ad cubitum; species hirsuta, quidquid momorderit, continuò circiter putrescit. De minutissimo Salpinga eodem capite. Est præterea in Indica regione serpens paruus, cuius vnus remedio carent incolæ. Ignitum om-

16

nes constituunt autores serpentem hunc, igneum, & causticum, exedentem, & vrentem, igne magis. It morsu ampullas veneno excitant ignis more, & flatu adurant subiectam carnem, exedunt, incendio æstuant, & flagrant petcussu, ac si medio igne detenti essent. Neque hoc mirum alicui videri debet, cum variis modis generetur ignis, igne aquæ consistat substantia, cumque ex attritu, & mutua corporum collisione passim ignem oriri experiamur, quibusdam corporibus confricatis cum quibusdam, & si non quoduis cum quouis. Salicis enim frusta exicata & exuccia si confricentur, ignem erumpere videmus. Idem contingit viris palmiribus fortiter collisis, fricato capite humano panno lanicinjo, eliso felis dorso, aliorumque animantium calidorum natura scintillare videmus, ferro, & lapide illisis generatur ignis, vt comprobant silex excussorium & esca, molendinorum molæ, & plurima alia quæ longissimum esset recensere, non solum tenuato aëte, inter hæc corpora suscepto, adeoque rarefacto in minutissimasque partes distracto, minores, & tenuiores, quam vt suam possit obseruare formam, deficiente quantitate debita, & congrua dispositione, quo in ignem degenerat tenuiorem natura omnibus aliis corruptilibus corporibus, cælo genitore, & effectrice causa, propter materiæ decentem apparatus, minorem exposcentem quantitatem, & ferentem aliis reliquis, quod & subtilior sit, efficacior, penetrabilior, vt foueat omnia, & intima quæuis possit subire, vt in mistione corpora reliqua altetet, fermentet & coquat, cum autor mistionis sit, ideo Aristoteles docuit 4. meteororū cap. primo & secundo 1. de ortu & interitu capite 10. & alibi passim; fundit enim, attenuat, liquat, reliqua miscibilia ignis, alterat omnia,

vt permisceri hæc ipsa possint, & ex usu esse reliquis mistis omnibus corporibus, animatis, inanimis, fusa & liquata, vt caleseat terra, sit fluida aqua, aër facilis, vt ventilentur omnia, quæ aliàs putrescerent quæta, & immota, non aère diffusa. Est ignis qui vires impertit mistis, vt opera eorundem perficiantur; quod cum actiuor sit, mitionem tuetur, continuo fermentu, coctione, & perfectione continua mistorum, vt mistum non dilabatur, putrescat, deficiat. Deficiente enim calore, intereunt omnia, putrescunt mista illo debili, coctione sistunt elementa, inutilia mistis aliàs consistentia & rigida. Putredinem vocauit Aristoteles loco adducto, Philosophique & medici omnes, mistorum interitum naturalem, hancque languescente calore, exolutisque igneis mistorum partibus fieri comprobauit; docuit Plato in Timæo, Galenus 1. de differentia febrium, passim, & alibi. Tum etiam motu & attritu vehementissimo corporum calidæ exhalationes ignescunt, quæ in penitissimis poris corporum calidorum natura, vel à primo eorundem exortu continentur, ignis actione, dum mistum fermentabat eleuata, vel postea actione perpetua, qua mistum recoquit, mitionis autor cum sit deuò genita, ventilanturque, & excutuntur à fumosis illis fuliginibus perpetuò, cum flamma excitatis, & fumo, quibus illa obruitur cum illa perpetuò eleuatis, vt ab illis libera flamma emicet, quæ antea latitabat abdita. Non secus ac sufflatae prunæ flammam immitunt, semotis frigidis fuliginibus, fumosisque, quibus illa spirare prohibebatur, obturatis poris priùs, postea verò sufflatione reseratis, quo spiret flama, & emicet sublato impedimento. Non secus animantia plurima vehementissima sufflatione, inspiratu, & expiratu potentissimo ignem

vifa sunt generare, & flammam eructasse ore, tutu-
 bilem recoctam, & torrefactam, in igneam de gene-
 rasse, & causticam substantiam, effectus ignis non il-
 lo minùs effecturam. Huius rei fidem adauget equus
 ille rapidus feruentissimusque Tiberij Cæsaris, qui
 flammam ore emittere in pugna, labore percirus, con-
 tinuo anhelitu cernebatur. Docuit Gillius lib. 4. c. 1.
 iis de equis loquens. *Iam quanto ardore sint in pugnan-
 do, Tiberij equus declarat, qui in pugna, ore flammam in-
 terdum emittere visus est.* Idem docet Heliodoris de
 eodem, & alij quàm plurimi dixere. Archittenius de
 fortissimo illo equo sic cecinit. *Ignes equus arduus
 efflat: Mantuanus sic; Ardentes, & equos ad mollia
 ducere statna, Matullus: Suspensus cura fumantum to-
 tus equorum.* Mirabile est quod Ælianus commemo-
 rat libro 16. cap. 39. de admirabili draconum apud

19 Chios combustione, nam cum Solinus in polihisto-
 ria c. 30. veros Dracones strictissimi oris, calidissimo-
 rum viscerum molis ingentissimæ, & vastæ consti-
 tuisset, fistulis quis, loco tantum & rictu anhelantes,
 non suffecturos temperare caloris æstum, viscerum-
 que, quo flagrant, & perpetuò exuri videntur, tanto
 impetu aërem allicere strictissimis fistulis rictus, &
 propellere acceptum semel, vt in flammam versus
 passim ore, & naso reiciant, quo Poëtæ serpentes
 ignem ore vomentes induxere. Scripsit verò Ælianus
 adducto loco, de ignis generatione ex attritu hæc:

20 *Iam qui de Chiorum rebus historiam conscripserunt, quã-
 dam Pellici montis vallem proceris arboribus frequentem,
 atque vpatam, in ea maxima magnitudine draconem
 inquam procreatum fuisse, cuius sibilum Chij vehementer
 perhorrescerent, cuius magnitudinem nulli neque agricole,
 neque pastores accedendo prius considerare auderent, sed
 ex solo sibilo, ingentem quandam, & formidolosam feram
 bestiam*

bestiã esse suspicarentur, eius tamen magnitudinem tandẽ mirabili quadam machinatione, atque solertia cognitam fuisse; vento nimirum vehementissimo vallis arbores contussas, & violenter collisos ramos ignem peperisse, & simul inde ingens incendium excitatum, locum omnem comprehendisse, & feram circumdeditisse atque interceptam, cum elabi non posset, ardore flammã conflagrassẽ; itaque nudato loco omnia confusiva facta fuisse. Et verò Chios metus liberatos, cum spectatum venissent, inusitata magnitudine ossã, & immane caput offendisse, ut ex iis quantum vinus ille fuisset coniici posset. Chelydros ergo iis immisisse 20
constat, Chersydros, Dracones, Drynos, Sepas, quos vocat Plinius libro 29. cap. 5. Chalcidas, & Ausonius, ignitos natura, Deum in populum serpentes vrentes igneos, Sepes causticos, Cyniphias dictos ab Isidoro, & aliis citato loco, & cæcos serpentes; qui omnes sepis nomine comprehenduntur, ut postea latius propriis capitibus. Tum Basiliscos vrentes flatu, & halitu tetro, spirantes substantiam igneam, exedentem, causticam, more ignis vrentem, docet Plinius libro 8. c. 21. Auicenna, Galenus, & reliqui locis aduētis. Tum immisit serpentem Dipladem, de quo etiam infra proprio capite, & Scorpionem, ut patet Deuteronomij 8. cap. iis: *Et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurentis & Scorpio, ac Dipsas, & nulle omnino aqua.* Immisit ergo ignitos serpentes, effectu vrentes, flatu igneo, & caustico, tum ignem verum spirantes aëre succenso. Ignitos serpentes immisit non è visceribus ignem euomentes, aut fumum visceribus natura contentum, sed aërem ad extra succedentes, & effectu igneos. Sapientie enim capite illo solùm negatur, ab oculis scintillas immisisse, aut fumum ore, ignemve spirasse ab internis, non tamen quòd aliqui

non accenderent aërem , & ignitent ad extra oris
 fufflatu pulfo. Quibus hærent inter feſe omnia vn-
 dique Scripturæ loca, & conſtat, quales fuerint ſer-
 pentes igniti & ignei.

De Aeneo ſerpente Moſis.

CAPUT III.

21

Numer. 21. ſic dicitur : *Miſit Dominus in po-
 pulum ignitos ſerpentes; ad quorum plagas, &
 mortes plurimorum, venerunt ad Moſen, atque di-
 xerunt; peccavimus quia loquuti ſumus contra Do-
 minum, & te. Ora ut tollat à nobis ſerpentes: Orauitque
 Moſes pro populo, & loquutus eſt Dominus ad eum; fac
 ſerpentem aeneum, & pone eum pro ſigno; qui percuffus
 aſpexerit eum, vivet; fecit ergo Moſes ſerpentem aeneum,
 & poſuit eum pro ſigno, quem cum percuffi aſpicerent, ſa-
 nabantur.* Sapientiæ verò 16. ſic: *Etenim cum illis ſu-
 peruenit ſaua beſtiarum ira, morſibus peruerſorum colu-
 brorum exterminabantur, ſed non in perpetuum ira tua
 permansit, ſed ad correptionem in breui turbati ſunt, ſi-
 gnum habentes ſalutis ad commemorationem legis tue,
 qui enim conuerſus eſt, non per hoc quod videbat, ſanaba-
 tur, ſed per te omnium ſaluatorem; in hoc autem oſten-
 diſti inimicis noſtris, quia tu es qui liberas ab omni malo,
 illos enim locuſtarum, & muſcarum occiderunt morſus, &
 non eſt inuenta ſanitas anima illorum, quia digni erant
 ab huiusmodi exterminari, filios autem tuos, nec Draco-
 num venenatorum vicerunt dentes, miſericordia enim tua
 adueniens ſanabat illos.* Plena eſt admiratione, ſi quæ
 altera narratio hæc Scripturæ, difficillima intelle-
 ctu, abſtruſa, & tricata ſatis, cum ad ſenſum lite-
 ralem

literalem huius loci, tum ad mysticum, tum ultra quoad finem, & intentum ænei serpentis, cur scilicet æneus extiterit ære conflatus, cur appositus Hebræis in signum, ut eum cum inspicerent, pristinae sanitati reuocarentur, ut primo ex his locis continetur, & non minùs dubium adauget, cum adacto Sapientiae contextu, miraculo fuisse Hebræos idololatrias salutis reuocatos constet, & non aspectus virtute, aut intuitus potentia, ærisve opere, aut robore, nec serpentis effigie exaltatæ in deserto, & præfixæ, quod dicitur eo loci; *qui enim conuersus est, non per hoc quod videbat sanabatur, sed per se omnium saluatorem.* Cur serpens æneus & nõ alterius materiæ constituerit, cur incolumes illi solùm, qui intetis oculis illum aspectabant, & intuebantur; sunt hæc omnia dubiis plena, & ambagibus intricata satis. Prima independens, & libera, effectrix rerù omnium causa, totius naturæ finis, idea, & exemplar, modò lege ordinata, & potentia communi effectus omnes vniuersæ implet naturæ, & ea quæ sancit decreto suæ voluntatis, lege molitur, secundùm hanc ordinatam vniuersi dispositionem, qua nulla potuit excogitari excellentior, aut altior, secundùm præsentem rerum statum, & huius vniuersi iustitiam, & ordinem; simul cum causis destinatis ad opera, prout semel sanxit, effectus edit, & ut destinauit, semel cum natura operatur, lege ordinaria, quam obseruari voluit communi rerum discussu, actione, & opere, dum cum reliquis causis effectricibus opera absoluit; modò verò omni termino & lege agendi solutus Deus, à nullo alio præterquam à semetipso dependens, & prout vult rationabiliter semper agens, non solùm sine reliquis causis secundis, & inferiis, effectus adstruit miros, & miraculosos, admirabiles,

11

biles, & supra omnem naturam, verum & ea quæ neque natura posset, imò illa cum vt sic non fiant, expectare videatur, non minùs perfecit. Quæ propriè ad absolutam omnipotentis causæ actionem spectare videntur, rationemque miraculi continere, quando præter naturæ ordinem destinatum, lege agendi absoluta, effectus in esse producit. Hæc sensit Diuus Thomas 1. parte, quæst. 105. art. 7. & infra, tum summa contra gentes, lib. 3. cap. 101. de potentia. quæst. 6. art. 1. & 2. sententiarum, dist. 18. ad tertiam. Neque enim nouitas miraculi sola rationem implet, neque extitere quæ antea non extiterunt. Quò nec vniuersi creationem miraculum iudicamus, & si miri effectus, admirabilisque contineat rationem, nec animæ rationalis creationem, etiàm si sine secundis causis, solo ipso autore naturæ Deo, consistat, causa effectrice. In iis enim nullus transcenditur naturæ ordo, cum hæc natura non possit permoliri, vt neo in impij iustificatione, aut gratiæ dono, quæ miri effectus, non tamen miracula; cum susceptum naturæ ritum non excedant, quòd hæc in ordine naturæ non contineantur, & apta sint aliter fieri. Maioris enim admirationis est, probatum semel, & destinatum ordinem rerum transigere Deum, propter vniuersalis prouidentiaæ fines occultos, quam omnipotentem causam nullique agendi ritui addictam, novos effectus condere, & in medium asserre; quòd ratio miraculi, in iis, non in illis, vndique continetur. Nullus verò ex iis ordinibus agendi, alterum respuit; imò quantum quilibet ferre potest, alter alterum consentit, & quæ potest natura, molitur ordine indito Deus, vt non in honoretur natura honestata semel, ab ipso suo conditore summo, illique iniuria inferatur; quo Augustinus 2. libro in Genesi ad litteram,

capite

capiter, non esse confugiendum ad miracula docet, quoties suffectura est natura, effectus ordinare; multoties enim mistum est opus vtriusque causæ, sic ut quod natura potest, perficiat, Deusque cum illa lege ordinata agendi concurrat simul. At quæ non potest illa ultra, miraculosè efficiat ipse, ut sine illa multoties opera amolitur, ut quando illa quæ potest adstruxit, postea ipse, quæ nequit illa absolueret absoluat; multoties natura incipit, & perficit Deus, & usque dum potest agere agit illa, ultra Deus ipse, quæ illa contingere nequirit, miraculo complet; nec solum illa usus ratione instrumenti; sed dum est illa præcipua causa effectus & operis, ut illi opus similetur in his quæ potest natura, in reliquis ipsi solutæ legis agendæ principio & causæ. Inchoat enim multoties natura opera, & quæ potest sibi similia efficit, postea Deus quæ nequirit illa, superaddit; calor enim miraculo etiã productus, meliùs conservaretur, natura priùs exiccato subiecto, quàm si solus vel in passo humido, produceretur miraculo productus adhuc, recipereturq; meliùs siccato priùs illo. Fuit alicuius usus salivæ humana, quæ virtute pollet deterensiva, mundificativa, exiccandi, & absumentis, incidendi, & extenuandi crassos humores, & viscidos, ut sensit Galenus, & medici omnes sustinent quinto de compositione medicamentorum per partes, decimo de simplicium capite de salivâ, plurimisque aliis in locis. Hipocrates libro de natura humana; Plinius & reliqui. Fuit, inquam, alicuius usus, ut cæcus ille missus in Siloë, Ioannis 9. & 11. capite pristinæ sanitati restitueretur, & si quæ natura nequirit absolueret superadderet Deus; quædam enim perfecit natura in hoc opere, Deus reliqua sine natura. Non secus Tobie 6. fel piscis albugines illius inunctum per-

sanare

sanare cœpit, absoluit miraculo Deus. Deterfiva & exficcatiua virtute, qua pollet fel, omne incidenti & tenuanti præcipuè Callyonimi piscis ingentis molis, refert Galenus 10. de simplicium c. 12. quod retulit Plinius libro 32. c. 7. Ælianus libro 13. c. 4. Menander libro 2. c. 6. Anaxippus libro 3. c. 5. quem piscem aspectu terribilem constituunt, vastæ molis, oculos in summo vertice horridos continentem, osque inter illos nimis hiantem, carniuorum, voracissimum natura, immanem aspectu, serratis dentibus, iecoris magni, cui maximum fel est annexum; quò nil mirum, si puerum inexpertum exterruerit intuitus piscis ingentis, carniuori, venientis quasi ad deuorandum, huncque esse quem exenterauit iuuenis, Angeli iussu credo; qui, vt docet Aristoteles 4. de historia, capite 4. diu dormit, & oberrat noctu, quò cum iuxta Tygrim fluuium defatigatus pedes labore ex diei itinere, defessus puer accederet, exterritus pisce perfugit; qui & si marinus sit, fluuiatilis non minùs constituitur, quòd per flumina ascendat, quò Tygrim pernatauit, è sinu Persico in quem prolabitur Tygris, ascenditque. Mirabile dictu Solinus de hoc fluuio in Polihistoria capite de Armenia, grauia pondera sustinere, aquarum crassitie, pisces non submergi, supernatare imò communiter, inuadereque

24 appropinquantes, & impetere ad litora, molis maximæ, & magnitudinis proceræ. Non secùs ficorum massa Ezechia imposita Regi ab Isaia Propheta 4. Regum c. 10. durum, & rebelle illius apostema suppurauit, vt postcà Deo ipso saluti restitueretur miraculo, complens reliqua, in quæ non potuit natura. Multoties enim abdito prouidentia sine, factò à natura initio, præstat reliqua Deus, vt sine illa multoties se solo mirabilia astruit, & omnia molitur.

Marci 1. leproso dixit; volo; mundare; quò mundus extitit, Naamã verò in Iordane septies lotũ curauit lepra, effectu munditiei aquarum naturæ absoluto miraculo. Non minùs in æneo serpente opus aliquod naturæ adfuit, quo Hebræi veneno expurgarentur, tandem miraculo, nec naturæ opus illud miraculum impedit, neque illud naturam; cùm illa quæ potest effecerit, Deus vetò alia præter naturæ ordinem; cùm in natura esset; vnde sic non fierent; quò & si tenendum sit, vt locus ille Sapientiæ 16. c. edocet, miraculo Hebræos saluti restitutos, non visu, vt ibidem dicitur, aut alio quàm Dei opere. Tamen præparauit natura, & strauit viã serpens æneus, tum æris natura, & virtutibus, tum aspectu & intuitu, vt Deo autore, sic dispositi priùs, harum rerum virtute, & potentia æris, & intenti aspectus, salutem consequerentur miraculo, vltra ac natura omnis ferebat. Neque hoc mirum videbitur ei qui attentè 25
 eximias dotes, excellências, & proprietates huius potentissimi metalli percussuerit, simul cum vi, & potentia intuitus, aspectusque intenti, fixaque oculorum acie in spectata conuersa. Æs enim Græcis *χαλκός*, Hebræis *nechoschetb* species est metalli, coloris rubri, sanguinis quasi cògelati, primùm in Cypro insula inuentum, quod Latinis à Cypro dictum est Cuprum aliquando, Hispanis verò à Cypro *cobre* literarum sono immutato, diducto nomine ab Auro Græcis dicto *χρυσός* Chrysol, quòd illum colore æmuletur, & si æs ab *ai*, Græcis, id est, terra de qua effoditur, etymon trahat, quòd fuerit metallorum primum inuentum, tum dignitate, excellentia, pretio & æstimatione habitum; antiquissimum enim metallorum omnium æs fuit, ab ære enim *æra*, *æramenta*, & *ærramenta*, *æreum*, *æreumque*
 etymo

etymologia veniant, quò postea ferrum communissimum metallorum dictum est ab eo, & hoc eodem apud antiquos intelligitur nomine æs, æneumque metallum, ferri nomine, Calchos verò & Chalybs, quæ ferrum etiam notant, à Chalybú gente veniant, quibus copia fuere communissima. Metallum hoc propter eximias eius virtutes, & sacras dotes, vim summam, & robur vnicum, propter raras & admirabiles eius abditas, & occultas naturæ proprietates, antiqui aded celebrarúr, vt auro posthabito, illud in statuas fumosæque imagines, & monimenta, idola in Deorum cultum, in numismataque signauerint & effuderint, dixit Ourdus in fastis; *Æra dabant olim, melius nunc omni in auro est*, Victaque concessit prisca moneta nonæ. Idem Cato edocet, Seruius Rex primus æra signare cœpit, dixit Plinius lib. 33. & si Macrobius primo à lano signata credat. Arma antiquitus ex ære parabantur, non ex ferro. docet Hesiodus eo versu: *Ære laborabant, nec dum ferrum erat nigrum*. Apud Latinos dicitur ab ære non solum æreus, sed & æneus, æneumque aliquid. Cicero 6. Verrina, lectos æratos, & candelabra ænea dixit, Columella libro I 2. cap. 20. sic, in coctura æruginem remittunt ænea vasa. Quò Æneas quasi fortis & armatus dictus est. Ab æneo ahenum ducit originem, & idem quod æneum est. Virgilius, & luce coruscus ahena, Horatius primo epistolarú. *hic murus ahenum esto Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa*, & si communius sit sine aspiratione. In sacris nullo alio utebantur metallo prisce, aded vt columnæ, pavimenta, tecta superba, imagines, vasa sacrificiorum, gladij, thuribula, suppellexque omnis, quæ metallo altero parari poterat, ex hoc conflaretur, latè patet legentibus historias, & monimenta antiquorum. Dæmonum opera eius virtute

tute inuolidari, frustrarique ætis potentia, plus multo quam aliis omnibus naturæ philtis, & amuletis, docet antiquitas omnis. In excentationibus illo utebatur magiæ artis professores, tam ut aliorum opera irrita facerent, quam ut sua firma, & valida struerent; sic enim corpora præparata virtute insita, ut applicito hac illave formula, & ratione Dæmonis artes, causasque naturæ, quas occultè applicat ille, inuolidet, & eneruet; potentia summa, & admirabili agendi ratione. Eget enim Dæmon subiecti apparatus, ut causæ quas ille applicat, effectus moliantur & opera, secus verò frustrantur ab intento fine; Quo, ut late supra diximus, spectabat Dæmon lunæ incrementa, & augmentum, ut lunaticum illum affligeret Matthæi 5. Ea enim potest aptari causa Dæmoniaco quæ infirmas & inuolidas efficiat Dæmonis vires, & actiones, cum ille solum applicet actiua passiuus, & nil aliud præter motum loci ad extra moliat, quid mirum, si applicita potentiori causa naturæ illius impotentior non attingat effectum & opus, quo antiquirebus naturæ multoties Dæmones profligarunt, etsi non imperio, aut iussu, ut diuina virtute expelluntur, sed subiecto alterato aliquoties, ut suffitu sulphuris, & æris sonitu, quod dum concutiebatur ut obtinniret, calore, ex motu contracto, spirabar fuliginosas exhalationes, quibus sic reficiebantur corpora, ut Dæmon ab opere desisteret, præuiso subiecto & affecto, mirabili huius mineralis potentia, virtute, & robore; quo eo usus fuisse antiquos contra Dæmonis artes, dum naturæ operibus & ordini committuntur, nonque impeditur superno authore agendi ratio, Rhodiginus docet, libro 19. capite 10: Ex hoc veto saluberrima parari vasa decoctionibus, & infusis mace-

rationibusque herbarum, & rerum; præparationibusque eorum quæ in sacrificiis adolebantur, docet Spiritus Deus Exodo passim, capite 26. 27. 30. usque ad 39. Leuitici 6. & 26. Numerorum 16. & 21. Deuteronomij 28. Regum millies, Paralipomenon 1. & 2. & alibi sæpe, ubi & æneum mare, fibulas, columnas, annulos, laminas, labium, craticulas, paxillum, altare, vasa, thuribula, plurimæque alia sacrificiorum usus inseruientia, ornatui templi, & altaris. Ex hoc metallo condi iussit, & in summa serpentes æneum voluit adstrui Hebræis, ut pristinae sanitati reuocarentur. Dum enim Deus rebus ipsis iuxta perfectionem suæ naturæ uti potest, non solum eisdem figurato sensu utitur, sed secundum debitam earundem perfectionem, & modum, secundum virtutes & dotes illis impertitas. Est ea huius metalli potentia, ut carmina, magicæque artis potentissima verba soluat, & infirmet, Theodorus docet libro 1. c. 5. & Sophron libro 2. c. 9. Lycophron eiusque interpres, non minus quam canis latratus interim si exsonet, dum excantatio celebratur, robur excantationum omnium dissoluere, tenent autotes omnes, quod docuit in Alexandra Lycophron, & respectare Virgilius videtur in bucolicis istis: Nemo non emunctæ, quod aiunt, naris aduertit, *Nescio quis certè est, & Hylax in limine latrat.* Eius vim multa attestari videntur, in prisca antiquorum monumentis, præcipuè in sacris. Quando enim delinire aliquos morbos, aut depouere, aut denique exigere conabatur, utebantur ære venefici, aut salutatores homines, Curetes enim sacerdotes dicti Cretenses ortu, à Crete Regione aruisonam quandam cum saltibus agilitatem moderantes; interim, dum huc illucque furentes mouebantur, proferebant quandam

de Iouis origine fabulam, qua Saturnum filios in lucem editos deuorasse decantabant, solumque Iouem liberatum, Rhea nympa simulatis partus doloribus, ablegato infantulo, longè Curetum opere nutrito abditè, locis hirsutis & hiispidis, conuocatis apibus antro occultissimo, æris sonitu potentissimo, illis in vnum allectis, vt experientia docet modò, æris sonum easdem cumulare, edocetque lebetum, & fartaginum ænearum tinnitus, vt modò illas hoc eodem vocant apiarij, & in alueos reducunt, quo Curetes ob acceptum beneficium à Ioue vaticinandi munere fuisse in posterum cumulosos, qui ære armati mira prædicebant; apes verò, vt sine aliquo cõcubitu filios obtinerēt, decreuisse Iouē, idcõquè Curetes dicti sunt illi, quòd Iouis curā obtinuerint, Strabonius libro 10. c. 3. Seruius, Rhodiginus libro 29. c. 6 & lib. 5. c. 4. Iginus sectione 19. Helychius & Xenodotus, tanta est ænei metalli potentia, Virgilius 4. Georgicorum: *Nunc age, naturas apibus quas Iuppiter ipse Addidit, expediam: pro qua mercede canoros Curetum sonitus, crepitantiæque ara sequente Diætao cæli regem pauere sub antro.* Lucretius libro 2. hæc cecinit. *Terrificas capitum quatientes numine cristas: Diætaos referunt Curetas qui Iouis illum Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur.* ea erat æris præstantia. Carminius libro 2. de Italia Tuscos docet, æneo vomere in condendis vrbibus vsos, quo terram sulcabant, non alio, omine felicissimo capto qui ære utebantur in eorum sacris traiectionibus, hocque expiato rium iudicabāt antiqui pollutionū omnium, cuius interuētū sacrificia purgabant, tã rebus in ipso paratis, quã tinnitu & sonitu huius potētissimi metalli, cuius tinnulo Dæmones fugari supra attulimus, explicito modo, & Apollodorus scripsit libro

de Diis c. 7. Theocritus in pharmaceutria, sectione 10. Sophocles Proserpinæ, Seu Coreæ Sacerdotem Athenis æneum pullare instrumentum asseuerat, dum sacra Dææ celebrabantur, & idem in tragædia cui titulus est Rhitomi, id est radicum sectores, Medæam scribit herbas secasse, succosque earundem in cados refudisse æneos, herbâsque æreis subsécuisse falcibus, dum pater Iasonis reiuuenescere tentabat, tum apud Laconas Rege defuncto lebetibus obtinere fuit veteris instituti, vt aufugarentur Dæmones, ex quo illud Virgilij: *Falcibus, & messe ad lunam quaruntur abenis Pubentes herba nigri cum lacte veneni.* Macrobius, solita refert adhiberi vasa ænea in iis sacris potissimum, quibus delinire morbos erat institutum. Quin & Sabinorum sacerdotes cultro æneo, & non alio attonderi consueuisse. Aëris portò sonos, ceu rem potentissimam vetustissimos Græcos multis rerum euentibus adhibuisse palam est, Manilius, libro 2. & Statius 6. Thebaidos, Alexander, libro 2. cap. 10. de aëris excellentia sic textit sermonem: *Aëis (inquit) quatiunt mortales quod inde abigi demonas creditum sit, quo tempore luna silet, vtilissimum hominibus, quod improbos retrudat demonas.* Quæ omnia quantum veritatis obtinere possint, & quo sensu pia possint stare adduximus, æratis fornacibus vaticinantes inueniri & futurorum prædictores adiuuatissimis arrisit, & placuit philosophis. Dicuntur enim ærariæ fabricæ Leschæ, pauperū se des, quod hyemali præsertim sydere rigido, & media bruma, illuc caloris gratiâ confluant vulgares, sicut in furnis accidit, locisque aliis calidis. Horatius, *balneolum Gabiis Roma conducere furnos.* Hesiodus, Eustathius, Pausanias, Sirius, Leschas appellant fornaces ærarias & vaticinantium loca, ἠρηστῆς Lesche enim vaticinatio

cinatio est, Rhodiginus libro 19. c. 10. ex plurimis antiquorum affert, eos qui diuitiis antiquitus præstabant, æneis poculis fuisse vsos, neglectis aureis, propter eximias & admirabiles illius virtutes & doctes. Mirabile est quod docet Aristoteles, sectione prima problematum problemate 35. & 36. quod si quis ære incisus sit, faciliùs sanescat, quàm quouis altero metallorum genere læsus; tum ambusta quæ hoc metallo ignito fuere excitata, faciliùs curari, quod ratione, & experientia certissimum inueniri affirmat, ex eo quod simul & medicamentum, & morbi causa æs sit, eo quod ex ipso sicca exhalationes naturæ stipticæ perpetuò spirèt, quibus exsiccat vulnus, vt faciliùs coalescat. Exsiccare enim vulnera communissima intètio est, vt latè Galenus 3. & 4. methodi docuit, & Hippocrates libro de vlceribus, & de vulneribus capitis scripsit, tū propter occultas æris proprietates, & virtutes abditas, quibus reficitur, & firmatur natura quæuis, vt etiam Cælius docuit libro 19. c. 6. de ære. Hinc venatores sicubi in remotioribus syluis feras deiecere, ne putrescant, antequàm domi reponantur, clauum æneum infigunt ad auertendam putredinem efficacissimum remediū, quo adagio dicitur: *Est mihi clauus æneus*; quoties alicui innitimur tanquam firmissimo fundamento. Antiquitùs è collo quasi amuletum contra venena, & striges, orbiculos æris suspensos gestabant, tam infantuli, quàm maiores natu, vt eisdem locis hi condocent autores. Est ea adstringēdi potentia huic metallo, vt partes vindicet à corruptione, indicio sunt medicamenta ocularia quæ ex eodem parantur. Vtilissimum iudicant omnes autores suffitum eius, ænearumve rerum, influxionibus contumacibus oculorum suscipere. Vel hoc ipsum attentè in-

ſpectare , aut eodem oculos percurrere , adeò vt
 acribus fuliginibus ex illo elatis oculi expurgen-
 tur optimè , cerebrumque lacrymis eius vapore
 excitatis à noxiis & infectis succis. Hinc rubiginem
 æris, chalcitidem , tuthiam præparamus, & medica-
 mentis ocularibus immiſcemus , & ænea reliqua,
 hæcque ipſa in vaſis æneis parare docuit Galenus
 9. ſimplici. cap. de ærugine æris, 4. de compositio-
 ne per locos, & 4. prog. latiffimè , & libro de oculi-
 bus cap. 4. & 4. de ratione victus in morbis acutis.
 9. de ſimplicium, & alibi ſæpè, Dioſcorides , Aëtius,
 Plinius & reliqui. Quin & in fodinis æreis oculo-
 rum immorantium , eruentiumque metalla inſigni-
 ter inuari commemorant , necnon quibus defluxerint
 palpebrarum pili egregiè reſtitui, aſpergo enim
 ex chalcitide exhalans , palpebras , oculosque con-
 tingens occultè, rheumata liſtit , fluxiones , lachry-
 mas moleſtas, nimietatem omnem; Chalcon , & æs
 ab Homero benefactor appellatur & *ῥίσοψ*. Quasi
 ſplendorem adducens , lumen & viſum. Mira ſunt
 hæc, & mirabilia ſatis de huius mineralis natura , &
 30 viribus. Sed eſt illud obſtupendum , miraculo &
 admiratione plenum , quod grauiſſimi comme-
 morant autores de huius miſti rara potentia & vir-
 tute. Græci illi priſci , qui quaſi lingua altera natu-
 ræ , eius arcana mortalibus reuelabant , tantam
 in eſſe huic dixere vim , roburque tantum , vt eius
 ſonitu , & exhalatione perpetua quæ ab illo conti-
 nuè ſpirat , hoc eodem potentiffimo metallo in
 propatulo appoſito, ſolem , lunam & ſtellas, vel de-
 liquia luminis patientia , vel nubilis denſiffimis
 obſcurata, iis eiſdem iterum fulgere, priſtinoque ni-
 tori, & lumini reſtitui. Qui fuit antiquiſſimus mos,
 quaſi apud omnes gentes, & nationes nubila fugare
 artis

æris strepitu, & ingenti tinnitu. Livi^{us} ab vrbe condita libro 26. sic dixit. Disposita in muris Campanorum imbellis multitudo, tantum cum æris crepitu, qualis in defectu lunæ silenti nocte fieri solet, edidit clamorem, vt auerteret etiam pugnantium animos. Plinius id videtur significasse vbi dixit, & in luna beneficia mortalitate arguente obiit æris crepitu dissono auxiliante. Libro quarto metamorphoseon Ouidius sic: *Cum frustra resonant æra auxiliaria luna, & libro septimo: Te quoque luna trahoguanuis temerata labores æra tuos minuunt.* Plutarchus in Emilio: *Ea nocte cum iam cœnassent quieti, somnoque indulgerēt milites, luna obscurari cepit, ac deficiente lumine multis coloribus permutata, tandem nusquam apparuit, Romanis reuocantibus, vt consuetudo est aris tinnitu, eius lumen.* Ad stipulatut Manilius primo astronomicon; vbi dixit: *Serâque in extremis quatiuntur gentibus æra,* à Campanis instructi, qui primitus campanas excogitarunt, cymbala, & reliqua, queis populus possit in vnum congregari, à quibus accepimus, cum eisdem vocare populum, vt sacra celebrarentur, æreas, æneasque fecimus ex hoc metallo, vt virtute qua pollent, fugent nubila eorundem sonitu, naturalique virtute; & si in Ecclesia fidelium, non hac solùm tempestates auertant, altiori imò & potentiori causa, quod sint benedictionibus, & orationibus sacris dicatæ Deo, & fidelium vsibus, quod maiori potentia dante Deo turbines propellunt, sed naturæ concursu, quantū illa fert ad opus hoc adiuuant, neque est cur fidem tot tantorumque autorum erogemus, aut de eorū autoritate quidquam detrahamus, cum doctissimorū hominum scripta recipienda sint ratione præcipuè, & experientia firmata; aliàs

31

periculum est, quòd nec nostra suscipiant. Sunt enim historiarum, quasi publica tabellionum instrumenta. ab æte as, ab æte enim facultas, bonumque omne venit; huius tubæ certo sonitu erigere animos experimur, & in bellum concitare, alio eosdem obscurare, & deprimere. Huius potentia discutit sensum ob stuporem nervorum anulis ex illo paratis æneis gestatis, præcipuè aurichalcæ, si cordis digito applicentur, doloribus capitis medentur, fluxionibusque, & fascinationibus esse potentissimum auxilium sensit Paulus Aegineta lib. 1. c. de æte, & Athenæus dixit; ea est huius metalli natura, ut & aurum melius reliquis omnibus suscipiat, inaurationemque & seruet, rubiginemque minus reliquis omnibus afficiatur metallis, putredine nunquam contingatur, non solum intra, sed neque in extrema superficie. Docuit Hermolaus, refert Rhodiginus libro 19. c. 10. & experientia docet, perpetuum est, nulli quasi corruptioni obnoxium metallum hoc, quo adagium dicitur *æneum vinculum* pro perpetuo, Virgilius docet; rubiginem quam generat non consumitur, ut metalla reliqua; servatur, & conservatur imò, nitidius enim est, ea detractata subtus, internè: dixit Porphyrius, & Rhodiginus loco adducto, Horatius, *diductosque ingo cogit æneo*. Si quid tetri odoris in se recipiat, sic reprimat, ut non possit grave olere aut fœtere, conservat suaves diutissime, quòd negotiatores in valis æneis aromata reponunt. Cum ergo fumida exhalationes quæ perpetuè ex hoc metallo spirare monstravimus, quibus plenum est æs, quod comprobat illius natura, quæ aquis si iniiciatur extensus pernatat, & fluitat earum levitate, quod aliorum non congruit alicui, ut locis adductis docet Aristoteles, & si in pilam redactum submergatur, hæcque venenis quam maximè resistant,

resistant, malitiamque eorum corrigant, non secus ac Pompholix Spodium, Antispodium, Stomoma, & Tuthia vulgaris, quæ omnia ætis sunt congenera, aut partes, docet Dioscorides, libro 1. c. 45. 46. & sequentibus, à quo Galenus, Paulus, Ætius, Plinius & reliqui, qui ab illo postea susceperunt. Id fuit in causa, ut serpens ingentissimæ molis, qui intuitu populi publice offerebatur, serpentium veneno ignitorum infectis, ex æneo metallo conficeretur, & non ex alio, ut raris, excelsis dictis, eiusdem virtutibus, malitia per aspectum corrigeretur, & contactu virtutis manifestæ & abditæ, quantum natura ferre potuit, non relicta illa, in usque intra terminos suæ potentie continetur, explicito modo antea, ut postea miraculo Deo ipso semel effectis quæ naturæ erant, salutis autore integram valerudinem consequerentur. Nec mirum videri debet, quod in tanto spatio, & populo alioqui ingentissimo, utilis esset æneus ille serpens, cum tanta sit eius potentia, ut totum hemisphæcium illustrare in lunæ deliquis monstrauerimus, motu ætis delata virtute in longissimum; non secus ac distenditur sonus tealis continuo alterato instanti, quasi per spatia distantissima, & infecta exhalatio contagiosaque substantia trans mare peruolat in pestilenti æris statu, ex vnoque solum corpore infecto regiones integras infici videmus peste ac contagio, non secus alterato aëre, & ambienti facillima transmutatione, & instantanea quasi huius virtutis contrario carentis, secundum eius essentialem rationem, & primam, alterare potuit Hebræos, & corrigere æneo spirante serpente, alioquin maximæ molis. Quis enim credet, 32
 palmas communiter dictas fœminas arbores, Græcis phœniceas, fructiferas esse, & fœcundas, in tanta distantia, si ad maris sui generis præsentiam conferantur,

etiãsi plus quàm spatium viginti milliariũ distent à viro, secus verò si illius surripiatur aspectus, steriles & infrugiferas reddi, quòd exhalationibus spirantibus virilibus, & fecundis ingrauidètur ad viri specimè, libera & expedita via vento tractis, secus verò impedita cuiusuis alicuius molis interpositione. Sic sensit Dioscorides lib. 1. c. 150. Theophrastus lib. 1. c. 2. & lib. 3. c. 5. Plinius lib. 23. c. 5. & lib. 13. c. 4. Solinus in polihistoria. c. 30. Galenus 2. de alimentorum facultatibus. c. 3. & 8. de simplicium. Quid ergo mirum, si in eo positu per vices, quæ spirabant ex serpente æneo exhalationes Hebræos potuerint contingere vento tractæ, vt non citra opus aliquod serpens dictus constitueretur æneus. Dutauitque hic serpens sic appensus vsque ad tempora Ezechie regis, vt videre est Regum 4. c. 18. vbi sic dicitur: *Dissepauit excelsa, & contriuit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem æneum quem fecerat Moyses, si quidem vsque ad illud tempus filij Israël adolebant ei incensum, vocauitque nomen eius Nobešan, id est, in Domino Deo Israël sperauit.* Confregit, inquam, est enim ea huius metalli natura, vt & si tenacissimum sit, fortissimùmque omni ex parte, & malleolo ductile, facile contrà, ac metallum omne frangatur. Quòd non dixit spiritus Deus, effudit, liquauit, deformauitque serpentem Ezechias, sed confregit. Est ea huius metalli natura, vt multoties facillimo negotio, leuèque ictu abrumpatur, quod fortissimis multoties non perfringitur aliàs, ictu inæquali concussio quouis, æquali verò secus, & si fortissimè concutiarur: quòd impulsus acceptus inæqualis in contento multo aëre intra poros, quod eius leuissima indicat natura, moueri cogatur, quiescente altero, qui aliis in partibus eiusdem continetur. Ruptio verò ex quiete

quiete & motu, vel contrariis motibus simul factis in eodem corpore diuersis in partibus contingit, vt patet dum aliquid abrumpimus, manibus contrariè motis id lacerati, vel vna quiescente, & mota altera motu inæquali, non alio. Hinc vitrea vasa, æqualiter dura corpora contingentia ore, plena aëre aut alio non quassantur impetu facto æqualiter, quod moueantur, vt non distrahantur partes, hoc enim rumpi est, partes diuidi, sic dum ictu, & impulsu aliquid mouetur, inæqualiter perfringitur quò iuxta naturam metalli dixit confregit.

De attento aspectu Hebræorum in aneum serpentem Moysis.

C A P V T I V.

Numerorum 21. citato hæc extât scripta: *Oravitque Moyses pro populo, & loquutus est Dominus ad eum; fac serpentem aneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum viuet fecit ergo Moyses serpentem aneum, & posuit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent, sanabantur.* His cohærent quæ Ioannis 3. continentur capite, vbi dicitur; *Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis qui est in cælo, & sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto; ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* creditus enim attentus intuitus obiecti est. Prægresso capite enarrauimus iam, si quo modo æs subuenire potuerit serpentiū moribus, ictibusque atrocissimis eorundem; si potuit quicquam conducere, vtileque esse, & si potuit, qualiter conduxerit venenaris Hebræis,

Hebræis, etiam si miraculo tandem fuerint pristinae sanitati restituti, & quomodo absoluta Dei agendi ratio, & miraculosa inueniri possit simul cum actibus naturæ, & potentia agendi ordinata; nunc non minùs si acies oculorum attenda in æs, æneumque serpentem, attentusque aspectus quidquam conducere potuerit, vt corrigeretur virus dicendum. De figurato enim horum omnium sensu proprio infra, & destinato capite agendum. Si verò literalibus his verbis contineatur aliquis naturæ, & vis eis si adfuerit, quæ potuerit quadamtenus venenum frenare, aut cõfluere in hoc opus, vt postea miraculo salutem adipiscerentur, deplicandum; & cùm iam de ære dixerimus, de aspectu efficaci dicendum superest. Mirabile illud animæ domicilium, arx, & sedes eor dicta *Καρδιον καρδιον* Græcis, seu vas, quodd in illo omnia illa quæ ad animantium vitam spectant præcipuè, velut in arca, fonte, & vase contineantur; primò viuit, & vltimò emoritur, sensere philosophi omnes, Plato in Timæo, Aristoteles primo de historia animalium 17. capite secundo, de partibus cap. 10. & 3. cap. 4. plurimisque in locis sensit Hipocrates de natura humana 6. de vsu partium Galenus, & septimo de anathomia. Cicero tertio de diuinatione, 2. de finibus, & Tusculanarum quarto, in quo virtutes omnes Peripatetici, non secus ac Platonici & Stoici collocarunt, tanquã in radice, & principio à quo virtus omnibus animantis partibus deriuatur, actibusque & operibus, vel quodd in partibus & organis exerceantur, vel quod non sine illis possint celebrari, saltem, quod ab illis actiones pendeant adhuc rationis & mentis, obiecti exhibitione, tum vltra terminum, & finem omnium actuum consti-

tunt cor, quòd omnia opera in ipsum terminètur, communione naturæ, organorumque consortio, & conspiratione, vna continuitatè, & vnitæ naturæ, in quo tendunt omnia, & si initia eorundem in principio per instrumentum externorū sensuum cōtineantur, à quibus incipiunt animantiū opera, per occultas propagines, & disseminaciones, è cordis substantia exortas, distentasque vsque ad externorum sensuum substantiam cōtinuam, & vnâ cum corde, quòd cum reliquis omnibus animantis organis actiones molitur. In eo enim, & natura inuenitur perfectior mistione altiori, & alentis animæ opera temperie innata perfectiori, qua ibidè sanguis perficitur, in epate priùs genitus formula rudi, ibi tandem debitam nactus perfectionem toti impertitur, vitidus & spiritu vitali plenus, quòd viuificet totum, nutriat, perficiat, & alat, ex quo interim dum coquit, & recoquit illum, spiritus generat dictos vitales, qui partes nostras resciciunt calore viuido, quibus reponitur substantia nostra aërea, & ignea quæ perpetuò euanescit, dissipatu facilis propter tenuem eius consistentiam qua exoluitur subito, apprimè necessaria ad vitæ tutelam, quòd innatum calidum, humidumque insitum, & radicale quod vocant, in ea contineatur, quibus exolutis siccatur animas, refrigeratur, senescit; ex quibus in cerebro vltra elaboratis à corde immisissis priùs, animales regenerantur spiritus sensus & motus, beneficio cordis elargientis substantiam spiritalem vitæ, quam genuit primo; cuius ea est vigilantissima natura, vt semper moueatur, numquamque desistas ab opere dilatationis & constrictionis, quòd perpetuò recipit sanguinè, spiritusque totius, quos impertiuit antea, vt viuificet denuò, & continuò perficiat iterum, iterumque elaboret, vt

perfectos reddat & vitales, Regis more, qui in bonum reipublicæ quæ recipit, reddit, non tyrannide retinens, & in bonum proprium, sed in commune bonum tendens, vt cedant omnia, quò magis multò quàm dilatatur vt recipiat, comprimitur, vt reddat: liberale natura cor, vt plus multò reddat quàm recipiat illud, dum debitum sibi obseruat modulum, conditiones & leges. Hinc ex omnibus recipit partibus, & communicat omnibus quæ suscepit illud; quò hæc pars omnibus impetitur, priùs salubribus, insalubribusque causis, & venenis impensius vrgetur reliquis omnibus animantis partibus, cum sit vitæ principium, & à quo primò vita reliquis impertitur influxu continuo, cum dilatatù suscipiat, quæ continet totum, ex omnique totius mole continuo trahat, & succos alliciat, in seque vocet per arterias, & communes meatus, quæ eodem motu simul cum illo tenduntur, & cõsistunt adhuc cum illo compares, vt nulla in nostro corpore pars possit inueniri, cum qua non habeat commercium, & communionem vitæque influxum. Ideoque cor venenum imbibit reliquis omnibus visceribus, magis sanguine & spiritibus ad se illectis motu continuo, pulsu ex pulmonibus suscepto aëre, affectù illo, qualis fuerit, viuacissima verò cordis natura semel ac sensit morbosam substãtiam, inquinarique cõp̃it eius contactu, mille modis pellete tentat, propulsareque vitiosum apparatus infectæ naturæ, vt domicilium animæ & vitæ fons expurgetur à corruptis, coinquinatisque succis, & halitibus, quò pulsus incipit petmutare, & prout potest, pulsandi actionem exercere, quantum potest ferre, suis vsibus vtilem, prout vrgetur malitia & noxa causæ contrariæ. Quò expiatur cor à succis tetrìs, quatuor vasis in ipso insertis, sursum & deorsum, porisque

potisque in ipso contentis, humore & cãusa ad extra pulsus, mirabili quodam & obstupendo artificio, sed nulla ex parte, nulloque euacuationis genere commodiùs illud euacuatur, dum halitibus veneni inficitur, pulsu tractis succis vitiosis, quàm continuis oculorum lachrymis, fletuq; continuo, non secus ac melancholici, & mœrore affecti, cor per oculos expurgant, lachrymãtes. Docuit Galenus lib. de oculis 4. & 5. c. 7. de simplicium, & alibi sæpe. Rhodiginus lib. 11. cap. 3. Aristoteles 1. de historia animalium, c. 4. Xenophon lib. rerum Græcarum 7. Cor enim 36
semel ac mœrore, & tristitia angustia cœpit ex toto in ipsum confluentibus succis, postquàm ad se sanguinem, & spiritus traxit, vt sibi essent patrocinio, & tutelæ in conflictu & passionum tumultu, quibus angitur, quasi externa fugiens, & ab exteris timens, ad arcem reuocat subditum sanguinẽ, & spiritus, simul cum imperij ordine trahit vi imaginationis, tũ compressione partium refrigerio suborta, refrigeratis externis, fuga sanguinis, & innati calidi, ad intra commotis. Copia horum cor incalescit, frigetque externa, quo effumat & in cerebrum natura leues effundit halitus, simul cum spiritu copia vaporum fuliginum, quæ mista & turbida substantia ascendit actu calida, alterata in cerebro, frigida postea venientia eiusdem temperie, & rigida qua cerebrum pollet natura, in aqueam degenerant consistentiam, & mœstus, singultiens, anxiusque respiracione intercepta passionibus, imaginatione occupata, fouetur actus, minusque cor refrigeratum respiracione, incalescit denuo, fumat magis cerebrum, repletur, increfcit, & augetur aquosa substantia, quæ in oculos fluens, in angulum oculi
mino

minorem, internumve, per poros, & communes meatus optici nerui, & visorij, compressione partium, & gestibus musculorum, motuque compressis iis, fluunt & exprimuntur lachrymæ cum copia spirituum, quæ venit maior in oculos, perspicua natura, vtiles, vt in medio diaphano eluceant spectra magis, & visio fiat puriori medio, quod oculorum nerui, dicti iam optici, inter omnes qui animali inferuiunt, sunt caui natura, peruij, & perforati mille viis, & ductibus, vt spongiosa eorum ostendit substantia laxa, & mollis, facilè horum omnium susceptiva. Docuit Galenus 10. de vsu partium, & 16. latissimè, & vltra Aristoteles, Hipocrates de natura humana, Plato in conuiuio, in Timæo, & reliqui. Sic, in tristitia & mœrore oculi lachrymatur, compressione in risu eorum qui priùs in aquam erant iam conuersi humorù lachrymæ defidunt, spirituumque ad externa motu, hinc cor expurgant lachrymæ, & omnino expiâr. Haliqibus ergo, succis, & humoribus infectum cor venenosa substantia, quæ primò in ipsum veniunt ob continuum & vniuersalem visceris motum, quæ per arterias & vasa ab illo exorta ex toto corpore trahit, & ad se vocat omnia, semel ac illud instigant & alterât malitia & veneno afflictum & oppressum, eos remittit, deponitque in cerebrum vitiosam supellectilem, quo lachrymis excitatis modo quouis, communioribus, amplioribusque viis à molesta & corrupta liberatur sarcina, & excrementis, per amplissimos oculorum meatus depositis, quod lachrymæ quouis modo venenatis excitentur; sunt omnino proficua & vtiles, quibus veneni tenuiores partes, actiuioresque ideo natura fluant & decidant, vitæque expurgetur vitæ principium cruore & veneno, inter alia quibus venenatis occurrimus vtilissimè,

conci

concitamus lachrymas, tum illud consulimus, ut intento aspectu sine eo quod nectitent, aut conuincant oculos, attenti inspectent punctum in alto præfixum, signumve datum, suspicientes enim in excelsum, referatis oculis, lachrymamur copiosius; & facilius multo quam demissis illis, aut in profundum iniectis. Cælius sensit 12. historiae libro 37
 3. c. & 4. & Aristoteles 5. sectione problematum, problemate 13. qui reclusis palpebris intentique aspectant, oculis in altum elatis, facile lachrymant, eadem sensit Galenus 1. de differentia morborum c. 6. & experientia docet facillimè periculo facto, quod oculos exeramur magis in altum emissis, ut à circumstanti frigidiori percutiatur, comprimanturque, ut fluant lachrymæ pressu; eleuamus enim palpebras superiores, extollimus, mouemus, immotis infimis natura quietis, quas mutare nequimus, & cum illis oculos superleuamus impensius, multoque magis. Quod autor ille qui naturam condidit, eius conditiones & leges ab eo illi impositas. cum percelleret, iuxta naturam iussit, ut Hebræi venenati, infectique viru, in altum præfixum æneum serpētem intētè aspicerēt; ut effusis lachrymis ea intuitus ratione, quātū ferret natura, venēni expiationem correctionēque moliretur, ut cōpleret miraculo reliqua, in quæ illa nō posset. hinc ex albo oculorum colore internam corporis dispositionē coniecitauit Hippocrates, & Galenus, ut internas noxas multoties præsentirēt eo inspectato, oritur infectio praua impuris oculis in aliquem conuersis, iniectisque, acie eorundem versa affectato visu, quibus verba illa intelliguntur Ecclesiastici 14. c. vbi dicitur: *Nequam est oculus liuidi, & auertens faciem suam.* Liuidus enim tetri coloris est, & plumbei, corruptum quasi sanguinem ostentans, in-

38 quinatam, impuram, qui habet ortum color, ex mortificato sanguine & corrupto, viriatísque partibus, & denigratis, viuidis, & florentibus spiritibus exolutis, quibus splendescabant illæ; quo niger resultat aspectus, docuit Aristoteles libro de coloribus & Galenus 3. prognostici, & commentario 2. de fracturis latissimè, ibidem Hippocrates, Plato in Timæo, & philosophi reliqui. Hinc liuere, liuescere, liuidusque, inuidum & æmulatorem significant, quòd inuidia affectus, eòque inuidus sit imbutus colore, vel quòd succidis, tetrísque humoribus sit refertus, mortificatis, corruptis, vt in vitiosos affectus prolatur ex imputo corpore, imaginatione vitiata; *corpui enim quod corruptitur aggrauat animam*, vt dicitur Sapientiæ 9. eòque inuidem coloris liuidi homines, docuit Aristoteles, de physiognomia, parte tertia. Vel inuidi liuescere dicuntur, quòd huius coloris fiat æmulatione & dolore continuo, quo affliguntur & eroduntur, absumunt viuidos spiritus, exurunt sanguinem quem vitione denigrant, anxietatibus, curis, vt liuidi in ætate & passione fiant, pallentésque liuore nigrauti, dum sese exedunt. Marcialis libro 1. *Omnibus inuideas liuide, nemo tibi*, & libro 8. *Liuescit nulla caligine, Fusca nec odit, Exploratores nubila massa focos*, & Crinirus: *Non liuentis iners inuidia famas*; Horatius: *Inuidus alterius rebus macrescit opimis*. Inquinati ergo, & vitiosis succis referti, ad cor allectis perpetuo motu, & inde ad cerebrum elatis, & tractis, expulsisque è corde; ibidemque alteratis denuò per communissimas vias, & amplissimos canales quæ in oculos veniunt, hanc vitiosam supellectilem euacuant, & per oculos propellant, deponente cerebro vitiosa excrementa in oculos, quo infecti oculi, & conspurcati eorundem vitio,

vicio, perpetuò exhalant inquinatos halitus , infectos spiritus, corruptos, impuros , & ex materia virulenta tabificos, & atros, præcipuè vbi aciem oculorum , & pupillam è directo conuerterint , quòd maior copia eorum ea oculi positione effluat, neruo optico conuerso ex directo, suam omnem cauitatem obseruante, dispositione illa. Caua enim si contorqueantur minoris amplitudinis , & capacitatìs superant. Recto ergo existenti optico & pupilla è directo fixa, maiorem copiã halituum effundunt. Quòd est noxa maior, cùm halitibus spirantibus tetrìs modo dicto, tum lumine , radiisque fulgoris oculi à ià conringentibus ; lumen enim ibidem genitum corruptæ & vitiosæ substantiæ venenatæ præcipuè & impuræ, cùm in longissimum distendatur vt lumen quoduis, eas producere qualitates vbi contingit virtute, & contractu, æquiuoca cùm sit multarum qualitatum causa productiua, vt cùm attestentur orta suis principiis & generanti, lumenque illud in oculis huiusce conditionis infectis , ex inquinata substantiã 4° halituum sit ignitorum natura , & fulgentium propagatum, sitque passio substantiæ inquinatæ , & vitiosæ, ex forma prouenientis infecta, vt possit mortíferas, impiásque producere qualitates, funestas , & fatales, suam formam insequens, eius instrumentum & virtus, vt subitò interficiat animátia, abrumpat visa, quasset, integra dirumpat, euertat, non actu immanenti visionis, imaginariionisve, vt voluit Auicenna 6. naturalium, & 9. Metaphysicæ , actu imò externo & transeunti actione, opereque ad extra, & effectu luminis realis naturæ , & infectorum halituum spirantium cum illo simul, substantiæque oculi vitiosæ & corruptæ iis eisdem. Quòd maximè cauedum ab oculo infectorum corporũ, & impuri vi-

fus, à lippientibus & luscis hominibus, lucinis, & myopis, nyctalopisque, quòd succorum vitia, oculos, neruósq; eorum visorios contorserint, & euerterint; quòd vitiosis oculis in posterum laborant. Non secùs malevolentia imaginatio, aliotúmque affectuum obesse aliquando, aut prodesse potest, odio, aut amore, ira, benevolentia, & aliis, efferuescente sanguine in corde, imperio imaginationis, tractis ad superna spiritibus in cerebrum, ibidémque sic alteratis actione transeunti, & externa organi imaginatiuæ potentia, qua etiam pollet immanenti non minùs, vt & corporea quæuis omnis substantia, agentis in cerebro, tanquam in principio residentis, & si in corde, vt in radice, & sine; ibidémque affectis succis, tractis, & substantis, prout vitiosis halitibus referuntur fuerit organum illud, aut puris, & integris tractis, prout passio efflagitat, & affectuum ratio; beneuolis, aut diris, prout passione instigatur, hac aut illa expulsi postea per oculos, imaginatione dira, aut beneuola cù visotis spiritibus simul; mutationes enim corporales sequuntur immanentes actiones, & affectus animi, corporeasq; causant mutationes, & motus, corpusq; alterant, & affectant variè in affectibus animi, vt materiales affectuum definitiones demus non minùs ac formales, & finis, quas vocant, quòd cum transmutatione corporis fiant; sensit D. Thom.

41 12. quæst. 22. articulo 1. & experientia docet, mutationum & motuum sanguinis & spirituum, quæ manifestè sentimus, passione affecti. Hinc vires habet imaginatio permutandi effectus, vt casum multoties efficiat transitiva actione; & si immanenti in ipsa non mutet corpora corruptiuè, sed perfectiuè tantum actione, & actu suum organum alteret. Hinc monstra contingere, effectus miri, mirabilia pluri-
 rima

rima hac externa actione phantasiae; quorum causa est imaginatio diuersimodè affecta, secundum quod eius organum mutatione reali variè affectatur explicato modo, & alteratum alterat reliqua externa, & permutat. Hinc in foetibus varia excitantur accidentia similitudinis, & dissimilitudinis, variè permutata materia, sanguinis, & spirituum detractione, & aditu materiae, additione, aut defectu, quibus permutata illa, causa est diuersorum actuum, diuersorumque effectuum, quæ hoc illove modo varia, variè affectus edit, & opera. Quantum possit imaginatiua potentia hoc genere actionis docet puketrima illa solertia, qua est vsus Iacob Genesios 30. qui sancinit cum Laban socero, variè affectas pecudes futuras sibi quæ nascerentur, illas verò quæ vnius coloris, ex pacto Laban habiturum, quæ vt ex voto succederent, iuuenis variè affectas virgas, per partes decorticatas in canalibus aquarum apposuit, vt ante oculos eas cum haberent, in eam inspectu conciperent, & coirent pecudes, quæ æstuantur coitu, easdem dum intuebantur, maculosos & varios fetus edidere plurimos, ex inæquali spirituum copia congregatorum variè congregatorumve ex albo & oppositis coloribus nigri aut aliorum, tractis ab imaginatione spiritibus, & sanguine, in visione inæqualiter, vt ad proportionem obiecti visionis actus exerceretur, relicta materia inæquali humorum & spirituum in toto, ex quibus & semen inæquale effunderetur, spiritibus variè, temperie & modo, vt variè postea effectus prodirent. Quod postea aliquando contigisse in regione Betica equorum feracissima, equis diuersi coloris natis, eodem ingenio, expertum dixere plurimi: non secus ac dum pavones expectamus albos, alba sindone femellâ oua

incubantem circumdamus, ut nullo alio præter album viso, disgregatis spiritibus, albedine, exolutaque calida illa & ignea substantia, pulli frigore albescent, & si serpentem suspensum opponas, aut appendas collo femellæ usque ad tempus excubandi oua, pro pullis serpentes, qualis appensus fuerit, suscipies: retulit Gainerius, tractatu de peste. Galenus libro de theriaca ad Pisonem, faminam quandam refert ex formosissimi iuuenis picture aspectu, ipsa & viro deformissimis, pulcherrimum filium perperisse. Fortissima imaginatione feminas in viros commutatas docet Fulgosius libro 1. cap. 6. Sabonius libro 9. cap. 8. Plinius itidem. Augustinus de ciuitate Dei libro 10. c. 4. & 23. docet, fuisse quendam qui potentissimo imaginationis actu dum vellet sudabat, qui cum plurima deglutiisset, quæ placebat quasi de sacculo depromebat, reiciebatque ore. Hippocrates ab adulterij suspitione liberauit puellam, quæ Æthiopem peperit, quòd Æthiopsis imago quædam ante cubile adstaret. Iis similia sunt & plurimà alia, quæ esset longissimum recensere. Imaginationis ergo potentia hos & alios effectus venire cognoscimus, hocque modo oculum liuidi nocere posse, ut Spiritus Dei loco allato edocuit. Hinc fascinatio, philtum, maleuolentia, & reliqua effectum aliquem realem continere possunt. præcipuè per oculos, quibus effluit infectus halitus, Ecclesiastici 32. sic dicitur. *Oculo nequius quid creatum est?* Dum huiusce dictæ est conditionis. Virgilius sensit vim huius malitiæ dum dixit: *Nescio quis teneros oculos mihi fascinat agnos.* Plinius lib. 7. c. 2. integras familias effaciantium esse in Africa; Isogonus, & Nymphodorus libro 2. cap. 6. referunt, eam esse horum potentiam, ut lantatione intereant probata quæuis, arescant arbores,

emoriantur infantes, Iſogonus lib. 2. cap. 5. hos, ſi inuidè quidquam inſpiciant totius oculis, aut iratis, lædere, aut interimere eos quos diu. ùs inſpexerint, ad extrà effuſis halitibus terris. Fœminas menſtruat docuit Ariſtoteles de ſenſu & ſenſili c. 2. ſpecula terſa & antiqua maculare ſanguineis guttulis, ſi ſeſe in illa inſpexerint menſtruorum tempore, vetulaſque inquinatas, & ſpurcas teneros inſicere infantulos, molles, & faciles, malitia ſuccorum, fœminarum mēſtrum inſicit, lædit; Sapientiæ 4. dicitur. *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona*: nugacitatis, inquam, repetentis, & duplicati oculi, qui aliena inuidiæ more maiora & duplicata videt, hœc enim nugatio eſt, duplicitas, & repetitio. Nam & ſi inuidia, & inuidus, quaſi inuitus, vno oculo aliena inſpectet, illi tamen maiora vidētur, quàm pro meritis alterius illa; Ouidius de ea 2. metamorphoſeon ſic cecinit. *Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto. Nuſquam reſta acies, & infra: Illa Deam obliquò fugientem lumina cernens Murmura parua dedit.* Staius libro 5. *Nullamne notauit Illa domum, toruo quam non hæc lumine ſigat Procinus, & ſana perturbat gaudia dextra.* Omnes enim inuidiæ affectum oculorum peruerſa acie manifeſtant. Nec rationem miraculi ſalutis Hebræorum impedit figura ſerpentis ænei, quæ potuit quicquam conducere ad eorum valetudinem, vi imaginationis, modo iam à nobis explicito, conferreque aliquid tranſititia actione organi imaginationis, cuius actionem tranſeuntem eſſe natura & virtutibus, illius organi. Dimanantem diximus, diuerſam ab immanenti, & cognoſcitiua, cùm illud organum ſua propria vi, natura, forma, & ſubſtantia qua pollet, non ſecus ac quælibet altera animantis pars, & nutriatur, & alteret mutatione phyſica, naturali,

materiam externam, vt in eius nutritione manifesta-
 tur, & actibus aliis, actionesque plurimas moliri ex-
 ternas, tum fieri hæc quædam imaginatio^{nis} ope,
 ex figura serpentis præfixæ, spiritibus & sanguine
 motis hoc illo modo; produci que hæc aliqua, qui-
 bus vel meliùs suscipiatur miraculi effectus, vel vt
 simul cum illo alia adsint, quæ etiam subiectum
 perficere valeant, vel expulsionì veneni vtilia, aut
 apta disponere, vt quæ miraculo susceperit, conseruet,
 retineat meliùs, susceptis semel, naturæ relictis in
 posterum; vel vt cum maiori subiecti facilitate effe-
 ctus miraculo inditus operetur postea naturalia
 subiecti, & agat, nil impedit, aut obstat quo minùs
 sit integra miraculi ratio. Non secus ac plurima
 possunt causis naturæ produci accidentia, cum qui-
 bus si miraculo alterum produceretur, accidens, aut
 dispositio naturæ, iis egens, natura productis, vel
 ad agendum, vel ad conseruationem sui, & essent
 causæ in natura potentes hæc ipsa efficere, miracu-
 loque solùm alterum produceretur, natura impo-
 tenti illud alterum facere, quod miraculo constitit,
 propter ineptitudinem subiecti repugnante illo, im-
 potentique, aut propter excessum alterius contra-
 rij, aut defectum productiue virtutis, dispositionis-
 que naturalis, qua contingeretur violenta infectio
 iam semel inducta; qualis fuit in Hebræis veneno
 inquinatis; non minùs naturales causæ sunt opus
 impleant, & si miraculo illud alterum constituere-
 tur, vt in exèplo supra adducto de calore, & siccita-
 te attulimus antea, ratione miraculi interna seruata,
 apprehensa enim per imaginationem figura serpen-
 ris, effigies eorum quantum ad literalem sensum
 44 spectat, quæ illos acriter morsibus impetiere, spe-
 ciem odij inferebat, repetita memoria virulentorum
 animan

animantium, reptiliumque venenatorum, quorum figuram repræsentabat. Sunt enim omnia quasi figuræ vnus, quod effigie vna inspectata, reliquorum excitatur memoria; quæ species, & formula apprehensa, eorundem repræsentatiua imaginationem ex visu efficiens concitabat, vt eosdem motus, quos animal excitare solet terribili obiecto, & horrido, inuisoque inspectato, iterum denuò incitaret sanguine, & spiritibus metu ad cor confluentibus, & odio postea versus externa effugatis, & propulsis, consurgente irascibili aduersus rem difficulter superabilem, vindictam tentans, & ad extrâ propellere è corde spiritus, & sanguinem, inquinata veneno ad externa membra, quibus illa in rem horrificam impetus facerent, quod & memoria repetita multoties, per figuræ præsentis horrendarum rerum præteritarum, contremiscimus, & concutimur omnes metu, ad cor retracto sanguine, & spiritu ex venis, arteriis, & partibus, loco cuius calidæ substantiæ, succedens aër ambiens frigidus replens locum, quo calidior continebatur, occursu frigoris, illam alterat, ipsaque frigidum excutere tentans, tremit, & horret, concutitur, & subitò contremiscit; hisque moribus virulentam substantiam propulsat, infectumque cruorem, & ab internis ad externa eiacularur seuum venenum. Quod, & figura contulit Hebræis elatæ serpentis, vt ad extrâ virus susceptum expellerent, ex figura imaginatione commota; fuit decens, sub illa forma serpentis eleuari, qui figura extitit serpentis communis, dicti vulgaris nostræ anguis, de quo libro I. tot tantaque diximus vtroque sensu, vt qui exaltatus in ligno vicit parentes primos superbus, & altus, genusque mortalium, idem altus & celsus vinceretur, notareturque victus in sua elatione, & celsitudine,

superbia, & inflatione; quò in signum victoriæ serpens ille ex incorruptibili metallo, vt in monumentum hominibus superesset in tempus longissimum, est exaltatus, figura solùm serpens, vt figurato Christo, iam victi reliqui notarentur, vitiaque passione insigno illo Christi vèturi, de quo infra latius; figura enim rei horribilis, inspectusque, imaginatrice mota, affectare valent hoc modo; at de iis infra.

An ignitorum serpentium ictus medicis auxiliis potuerint emendari.

CAPUT V.

45 **P**RÆscientia summa, & præuisio magni nostri conditoris, prouidentia, & gubernatio vniuersæ naturæ, moderatio, regimen, quibus omnia temperat, moderatur, & regit, propter occultissimos, abditissimosque fines; arcana, & rationes, variis generibus morborum & defectuum mortales affligit multoties. Cùm, actus iustitiæ exercens, vt delicta, & scelera supplicio & pœna puniantur: tùm, vt exerceantur homines, & patientia suas exerat vires, tùm vt delicta parentum, maiorumque castigentur, exciteturque memoria præteritorum scelerum, quò caueant posteri, & resipiscant, horumque exemplo odio sectentur vitia. Vltrà, vt glorificetur filius Dei, per quem omnia facta sunt: tandem, vt manifestentur opera Dei miraculo, & portentis, quorum omnium extant exempla in Scriptura sacra. Misericors ipse, piissimusque Deus, hominum instigatus offensis, irritatus eorundem malitia, vltus est flagitia, & scelera mortalium in bonum eorundem, cuius rei varia Scriptura sacra substituit exempla,

pla, quibus non solum veritatem hanc, ut comprobet, Scriptura abundat: verum & hominum gesta, monumenta, historiae, huius argumenti sunt refertae exemplis. Deuteronomij enim 18. cap. poenas renuntians Deus legis transgressoribus iis minatur delinquentem populum: *Percutiet te Deus egestate, febre, frigore, ardore, & aestu, aere corrupto, & rubigine & persequetur, donec pereas.* & infra: *Percutiet te Dominus amentia, & cecitate, & furore mentis, & ulcere pessimo.* Regum 1. cap. 16. Saül quod eius praecpta contempserat, bonaque Amalec deprædasset, & Regem eorum Agag vivum bello reseruasset, contra ac Deus iusserat, Dæmone molestissimè vexari permisit, dutilque cruciatibus angi. Numeri 11. c. quod Maria soror Aaron uxorem Moïsi piissimam Aethiopiissam verbis detrectasset, Moïsemque, non solum Dei sacerdotem, verum & Aaron, illique æqualem constituisset, lepra est inspersa foedissima. 4. Regum c. 20. Ezechias apostemate fuit percussus rebeli, cum maximo ulcere, quem liberauit Isaias Dei iussu, cataplasmate massæ ficorum superimposito; quod gratias Deo non reddidisset de victoria contra Assyrios. Levitici 26. cap. sic dicitur: *Quod si nec volueritis recipere disciplinam, & ambulaveritis ex adverso mihi, ego quoque contra vos adversus incedam, & percuciam vos propter peccata vestra; inducamque super vos gladium ultorem foederis mei, cumque confugeritis in vrbes, mittam pestilentiam in medio vestri.* Regum 4. capite 5. Giezi seruus Elisei, quod à Naaman lepra munito ab Eliseo, duo talenta accepisset, & vestes duas; simoniacus factus, lepra est conspersus, omnisque illius posteritas in memoriam delicti. Plutarchus in Silla Eumum pediculis absumptum decessisse refert, quod seditiones in Sicilia m
indu

induxisset, rempublicamque euertisset. Valerius Maximus ex priuato Imperator creatus, quod aduersus Christicolas arma parasset, vermibus absumptus obiit, docet Crantius lib. 2. c. 7. Idem contigit Arnulpho Imperatori, quod sese cōuertisset ad tēplorum rapinas. Iob, Tobias, morbis quam plurimis fuere afflicti, vt essent præclara patientiæ exemplaria. Videre est Iob primo, & Tobiz secundo. Sanctorumque, & iustorum hominum afflictiones, persecutiones, flagella, vt patientia eluceret, inflicta huic rei sunt eidentissimo argumento. Maiorum crimina in successoribus, & subditis expurgari, variis locis Scripturæ sacræ non minùs inuenitur; dicitur enim Isaiz 14. c. *Preparate filios eius occisioni, in iniquitate patrum suorum non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis ciuitatum, & consurgam super eos, dicit Dominus exercituum, & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dominus.* Ob delictum Dauid; qui populum numerauerat, quasi confidens gentibus, & multitudini fortium, Dei oblitus, Regum 2. c. 24. pestis grauissima populum inuasit, vsque dum holocaustis, & pacificis placatus est Dominus. Numeri 14. cap. sic est scriptum. *Dominus pasciens, & multa misericordia, auferens iniquitatem & scelera, nullumque innocuum derelinquens, qui visitat peccata patrum in filios in tertiam, & quartam generationem.* De Lazari verò ægritudine, sic assertor noster Christus tulit sententiam— dicens: *Infirmus hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eam: vt scilicet honoré, & gloriã tanto Deo autori exhibeant iusti, & sancti homines, suum summum benefactorem Deum cultu prosequentes venerentur, & colât, actu pietatis, & religionis in Deum, potentiam eius admirantes, & venerantes, glorificantes*

ficantesque ipsum, tandem ultinò, vt manifestentur opera Dei, etiam si rebelles, & pertinaces homines, quale fuit opus, non suscipiant, detrahant imò de obstupendo miraculo, læssantque verbis tanti miraculi autorem, ingrati, & duræ ceruicis, quò non vt gratias referant duri & contumaces opus molitur, sed solùm, vt Dei opera manifestentur, vt dicitur Ioannis 9. capite, vbi Christo interrogato de cæco à natiuitate, an peccasset ille, an parentes eius, respondit: *Neque hic, neque parentes, sed vt manifestentur opera Dei in illo, me oportet operari, opera eius qui misit me.* ac si diceret; Inter contumaces adhuc, & incredulos hæc oportet fieri, vt summi Dei manifestetur potentia, & sint hæc illis in perditionem; Hæc multoties infert Deus mala, sese ipso sine naturæ opere, modò natura vsus, causis que infernis, vt & quandoque hæc remittit perficienda Angelis, & Dæmonibus, quibus cum corporalia omnia causæque agètes naturæ obediant, & pateant, eisdem vtuntur secundùm diuersas & inæqualès Angelorum vires, spirituumque, quibus datur ex natura, posse hæc corpora agere, & applicare ad opus, & maiora nò posse, tantumque ea permutare, vt non vltra illa: qui vt suprà attulimus libro primo, solùm actiua passiuè adiungere queût, apponereque, cum nullo alio modo naturalia opera perficere, intrinsece alterare passibilia corpora possint, aut mouere aliquo alio genere motus, quàm loci, vt ordinentur vniuersi partes inter sese, corporaliaque spiritualibus vniantur: quod est illis concessum; quo meritò dixit Aristoteles secundo cœli, si intelligentiæ motiue orbis stellati astrum denuò adderetur, impossibile esset illud loco ciete, excederet enim proportionem suæ naturæ, quæ in tantam quantitatem, & molem

lem potest, vt in maiorem non possit. Sensit Thomas, Augustinus, & alij Patres locis adductis. Hinc multoties, quod Deus permittat, vel iubeat, Angeli, & Dæmones morbis affligunt homines, tum ope Dæmonis malefici, veneficique. 1. enim Regum c. 24. hæc extant scripto; *immisitque Dominus pestilentiam in Israël de mane, usque ad tempus constitutum, & mortui sunt ex populo à Dan usque ad Bersabe septuaginta millia virorum, cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Hierusalem, vt disperderet eam, misertus est Dominus super afflictionem, & ait Angelo percutienti populum; sufficit: nunc contine manum tuam, erat autem Angelus Domini iuxta aream Arcæ Iehusai: dixitque Dauid ad Dominum, cum vidisset Angelum cadentem populum; Ego sum qui peccavi, & ego iniquè egi: isti qui oues sunt quid fecerunt? Vertatur obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei. quibus constat, Dei iussu Angelos, mortales morbis defatigare: non secùs Dæmones eos vrgent ægritudinibus Dei iussu, aut permissione, ob manifestos, aut abditissimos prouidentix fines. Hinc Iob. 1. cap. tot tantisque morbis Sathanæ opere est afflictus, & Matth. 5. lunaticus Dæmone vexabatur morborum illuic. Saül Regum 1. capite 16. Dæmone affligebatur, non minùs Magici, qui inuocatione Dæmonum infandisque incantationibus, Dæmonis interuentu artes sacrilegas exercent, homines turpant, & inquinant morbis: magia enim quæ Goëcia vocitatur, & Thurgia quam Plinius instabilem vocat, inanem, & irritam, varias sub se species complectitur, quarum vna est Idromantia, id est, aquæ magia, quod aqua vtantur malefici in eorum operibus moliendis, ac Himonantia, quæ gladiatorum interuentu exerceretur, Catoptromantia,*

tia, quòd carminibus vterentur, pyromantia, quòd igne, Geomantia, quòd terra, Aëreomantia, quòd aëre, Necromantia, quòd mortuos alloquerentur, Capnomantia, quòd fumo, Coscinomantia, quòd cribris, & sic alias sortita appellationes pro variis causis applicitis ad opus, aut signis, quorum interuentu res ipsa peragebatur. Dum enim causæ quas Dæmon applicat, cognoscuntur, diligentia & sedulitate disquisitionis causarum naturæ, magia non est hæc detestabilis de qua loquimur, sed scientia naturæ, & cognitio naturalium agentium, rerumque naturalium, secretorumque naturæ intelligētia, vt cognouere plurimi ex piissimis viris religiosis & probis sapientibus, & piis, vt de Alberto Magno dicitur, Thoma, & aliis, qui naturam percullere apprimē, eiusque arcana & recondita. Hōs magos vocabant antiqui, id est, sapiētes, quòd Reges Magi, & sapiētes dicti sunt ideo. Indis vocantur Brachmanes, & Gymnosophistæ, apud Gallos Druidæ & Bardi, apud Siculos Galeotæ, apud alios Astrologi & Mathematici quandoque, vt videre est in ciuili iure C. de maleficis, & mathematicis, in lege, plus, in lege, artem. C. eodem titulo, tum 26. q. 3. 4. & 5. Si verò Dæmō causas applicet, & agentia naturæ pacto inito cum malefico, qui pollet habitibus rerum omnium naturalium, plus minusve, prout sua fert natura, conditio, & perfectio, Magia intestabilis dicitur, exitiosa, & execrabilis, vt constat in capite, Episcopi, vbi damnantur cum auctore mendacij commercia, & cum seductore Dæmone pactum vetatur iniure. c. si perfortiaras, atque maleficas artes. 33. q. 1. c. Episcopi. Vbi dicitur, *Episcopi, eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à Zabulo inuentā Sorilegam, & magicam artē ex parrochijs suis penitus eradicēt.*

*Dæmones enim causas operum occultant, signa solum exhibent pacti & fœderis iniuri, ut se imperio & voluntatis tantum potentia opera moliri suadeant mortalibus, ultra legem naturæ, in totum Deo ipsi æmulantes, ac se Deos prædicantes veros invidia, & malitia. Cicero 1. de diuinatione. 3. de officiis, Aristophanes lib. 1. c. 5. Herodotus libro 3. c. 9. Homerus Odyssea 7. & 10. Plato in Timæo, & 2. dialogo, 63. de republica, Arist. de història animalium, c. 20. 3. Rhetoricorum, & 6. in arte Poëtica, Quidius de arte amandi; Virgilius 6. Æneidos, Lucanus libro 9. plurimos morbis vexatos ultra Scripturæ loca adducta & iura allata, maleficorum arte posteritati reliquere. Imò caput citatum, Episcopi, ex Concilio Aquirensi, 26. q. 5. refert, Vlyssis socios à Circe venefica metamorphosi in bestias transisse, tū de Medusa plurimos transformasse refert, qui & si non naturam permutarunt, figuram tamen sic verè commutare, ut quibusdam corporibus à Dæmone superadditis, porrectis quibusdam, partibus contractis aliis, Dei permissione, & Dæmonis opere, cui corpora quo ad motum obediunt, locique mutationem, & non naturam, verè tamen diuersas figuras variarunt; antiquisque nouæ succedere. Hæc enim solum loci mutatione, varioque situ, rarefactione, & condensatione; quæ omnia ex motu locali veniunt, fieri queunt, solumque illo resultant. Hinc frigidus plurimos videmus, ligatos & impotentes homines, cuius plurima exempla extant, Sprenger retulit 1. & 2. parte mallei maleficarum; apud probatissimosque alios autores. Sic 2. sententiarum, Diuus Thomas distinctione 7. articulo decimo quarto, Augustinus locis citatis, Hieronymus, Gregorius. Videre est 26. quæstione 5. Cardinalis Hostiensis, in summa, Godofredus. Cùm
ergo*

ergo sint ij morbi ex veneno suborti ignitorum
 serpentiũ, aliisque modis immissi à Deo, vel Angelis,
 dæmonibus permittete, aut cogete Deo Veneficisq;
 hominibus, vel Dæmonum interuentu permit-
 tente solũ, vel notitia potentissimatum causarum
 naturæ abditarum summæque latentium, vt nullo
 modo ex illis malum illud speretur, vt qui notitia
 pollent abditarum naturæ causarum; morbos inferre
 valent, causis occultis, è quibus noxa illa non expe-
 ctabatur, ob causæ defectum, notitiæ & scientiæ, vi-
 dendum est; an aliquo modo ars medica his generibus
 morborum possit subuenire. Cuius quæstioni illud
 indubitabile est, morbos à Deo inflictos, vel se solo,
 vel causis naturæ, prout ille vult agentibus, nec
 curari, nec præcaueri posse, quod minùs veniant; sub-
 ditur enim illi omnis natura in agendo, & se solo
 eger, vt omnia perficiat, & conseruet, cùm omnia
 ab illo sint, quod remediorum artem inualidabit, tam
 ad præcauendos morbos venturos, quàm ad propul-
 sandos præsentis, & inflictos: hinc Ieremiæ 46. sic
 dicitur Pharaoni, & Ægypto, qui rerum affluentia
 innitebantur, luxui, & abundantia, naturaliumque
 sapientiæ, & cognitioni virtutum, abditarumque
 causarum notitiæ, quibus maximè gloriabatur Ægy-
 tij, quo illis dicitur eo loci: *Ascende in Galaad, &* 47
tolle resinam virgo filia Ægypti, frustra multiplicas medi-
camina, sanitas enim non erit tibi: vt deprimeret sapien-
tiam Ægyptiorum, medicamina irrita faciens, resi-
nam exemplo afferens, qua maximè abũdat ea regio,
copia abietum, quibus est referta, terebinthinaque
illa celebri abietina, tot tantisque rebus vtilissima,
quam resinam vocant. Tum vltà Ecclesiastici 43. sic
medicina omnis in festinatione nebula, & ros obuians ab
ardore venienti, humilem efficiet eum, festinabit inquam

quasi nebula, medicina corā sole iustitiæ, & ros obuiās id est, in occursum soli veniens, quod liquefcat ab ardore solis venienti, quò exoluitur, & in vapores digeritur sursum tendens, quasi lumen solis obscurate præsumat; humilem efficiet eum, id est, siccum, & languidum, depressum, & humilem. Hac metaphora peccatores increpat, qui sibi fidunt torre, pinguedine, & abundantia rerum; Exoluentur hæc facile à solis iustitiæ Dei ardore, & rigore æstus iræ, superbūsq̄ humiliabitur, tum rerum inopia, tum morborum miseris, vt sit omnis medicina inutilis. Sunt ergo pro tempore, pro quo Deus decernit hos morbos assistere, inevitabiles omninò & incurabiles: Tam impeditis naturæ causis remediorum, quàm subtractione concursus, quominùs agā dum vult, sed ij iidem morbi huius iam dictæ cōditionis & legis, si ad tempus aliquod determinatum, & certum, mortalibus insigantur à Deo, postea verò relinquatur suæ naturæ & actionibus eiusdem expulsio, Deo ipso sic deliberante, ob suæ prouidentiaē fines, meritò tunc artis auxiliis vtetur, eisdem vt extirpemus, transacto tempore diuini decreti; quo decreuit vsque ad id temporis duraturos, postea naturæ relinquendos. Cùm ergo de hoc certi esse non possimus, in dubiis, remediis perpetuò cōmodè vtetur medicæ artis, fortassis tempus cōpletum est iam illati supplicij, quando nescimus, aut non. Sæper priùs salutaribus Ecclesiæ remediis adhibitis, vt sanctissima decernunt iura pontificia, iubetque proprio motu piissimus Pius quintus, medicique iureiurando tenentur implere: Multoties verò reuelat ipse nostræ naturæ conditor, actum iam esse de supplicio, iubetque remediis artis, & naturæ vtī, vt hi tales morbi profligētur; quò Isaias, quarto Regum c. 20. Dei ira transacta, breuissimo satis tē-

potere, vt superaret, & in pus conuerteret vlcus tumidum, & rebelle Ezechia Regis, cataplasmate ficorum est vsus, quod vlceri superimposuit, & illo pristinae sanitati desperatum Regem reuocauit, dispositione facta eorum quæ potuit natura, miraculo tamen quæ illa nequiuit. Galenus enim quarto methodi, curationem omnem docet perficiendam esse, remota prius causa, aut conditione sine qua non potest aliud curari, vnde cum vlcus sit vulnus cum pure, tumidumque ideo, quod conculcati humores, partes in tumorem eleuantes putrescant, & pus conficiant, docet ipse 5. aphorismorum, aphorismo 10. in Isagoge 7. c. 3. methodi. c. 4. de articulis. commentario 25. de locis c. 6. Hippocrates libro de vlceribus, Celsus, Auicenna & reliqui: Ficorum verò cataplasma, vt idem Galenus docet 2. de arte curatiua ad Glauconē. c. 7. cum vtilissimū sit ad tumida suppuranda, cuius compositionē eo loci edocer, vt Dioscorides libro 2. c. de ficulnea dixit latissimè, meritò eo vsus est remedio Isaias, vt eo ablato impedimento Ezechias pristinae saluti reuocaretur, semoto impedimēto tumoris, vt coalesceret ylnus, & si miraculo eo sublato obstaculo crediderim, vnitū & persanarū vlcus, semel iam opere naturæ in discutiēdo tumore peractō. Cū verò inter morborum tumultū, sint genera plurima, quæ semel ac subiectam afficiunt, causā sint plurimorum aliorum defectuum naturæ, morborumque, qui ex illo primo vitio illato proueniunt, si subiecto nō prouideatur, medicinæ ope, interuentu ptimorū effectūū, ægritudinisque primò receptæ, noxæ postea succedant variae, vitia, & affectus, tum illimet semel suscepti, deterioris fiant conditionis, relictā natura suis viribus, si non adhibetur, & ex vna parte multoties in alias

serpant infectioque reliqua comprehendat corporis membra; quæ omnia ad præcautionem eorum quæ semel inflictio morbo primo in posterum venire queunt, spectant, natura morborum agente, relicta semel intra suæ potentiaë limites, morbo prius desuper illato, meritissimè remediis scientiaë salubris utemur, in iis, ne in posterum deteriora euadant: quod Paralipomenon 2. capite 26. de Ozia rege sic dicitur: *Iratusque Ozias, & tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius, coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiæmatis, Cumque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinatio expulerunt eum. Sed & ipse pererrans acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini, fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, & habitavit in domo separata, plenus lepra ob quam ciectus fuerat de domo Domini.* Lepra ergo iolum in fronte suborta suæ naturæ relicta, post hæc quid vitaret cohibere artis remediis, ne reliquum corporis officeretur in posterum illa, si solum eam partem apprehendere, fuit institutum Dei vltoris, quod fieri potuit, reliquas verò iuxta morbi naturam comprehendere, aut contrà non sanxit, sed ptout rite & decenter morbus tractaretur, aut incuria remediorum artis, reliqua corporis membra si non præcauerentur, inficerentur illa voluit Deus.

46 Tobiam felle piscis uti, vt morbus extiparetur illi desuper inflictus oculorum albuginum, quo hominibus patientiaë præclarum extaret exemplum, Leuitici 13. c. 14. curationem instituit Deus expiandaë lepræ adhuc in pœnâ delictorū immisseg, relicta naturæ actionibus semel talis cutatio in multis, & supra naturâ morbus infligeretur. Si enim Deus has actiones naturæ

naturæ virasset, noua miracula efficeret, primo miraculo concessio illationis morborum, cum naturæ opera potentis agere impediret ab ordinata lege. Diuus Michaël; in sanctorum historia legitur, vinum consuluit cum pipere homini afflicto imbecillitate ventriculi ob peccata & flagitia illius, quo, & vitauit mala quæ ventura erant, & succurrit presentibus, transacto iam ultionis tempore; videre est in historia Sanctorum. Paulus 1. ad Timotheum 5. modico vino & bene diluto, ut digerere & concoqui possit facilius, ut præcipit Timotheo, qui languido ventriculo laborabat, nonque solum semel iam morbis immixtis opus medici vtile est huiusce rationis, sed immittendis, infligendisque morbis vtilissimum semper est opus tale, præcautionis causa, ne morbi iam recepti vitia alia pariant, relictis illis naturæ propriæ, & secundum illam agentibus; lepra enim sædans frontem Ozæ tantum fortassis per totum non serperet, si artis debitis medicaminibus corrigeretur. Fortassis fuit hæc mensura supplicij, ob atrogantiam, & superbiam, postea per totum diffusa lepra est incuria & negligetia, cui summa cura, & sedulitas si adhiberetur, fortassis non totum apprehenderet malum, non secus ac robusti, & fortes homines minus vitiarentur eo morbo, in his quæ ad supplicium non spectabant debilibus & imbecillis. Si ergo suis rebus exactè prouisum fuisset, minus eo morbo vrgeri posset. Idem ferendum est iudicium de Angelis, & Dæmonibus, causisque aliis naturæ, dum Dei iussu ægritudines excitant, hæ enim curari non possunt pro destinato tempore pro quo inferuntur, nec præcaueri ne veniant, sed alia quæ ex his sequuntur modo dicto præcaueti possunt. Angeli nunquam homines affligunt, nec morbis, nec alio malorum genere nisi à

Deo præcipiantur, est enim ea Angelorum natura & conditio, vt ex se, propter eorum excellentiam, & nobilitatem mala potius à mortalibus auertant precibus, & intercessione piissima, quàm inferat; quàm in eorum ratione continetur, nisi ab ipso naturæ conditore mandentur. Cognoscunt enim hominum miseriam, & fragilitatem humanam. Dæmones verò hominum, non minùs quàm ab initio mundi, vetustissimi inimici: non solùm Dei mandato, sed ipsius permissione sola, variis morbis, & malorum generibus homines perdere tentant, & opprimere, odio imò, & malitia, se ipsis si possent inferret, vitia inferunt & ægritudines varias. Magicique & malefici intestabiles, eorum opere, his mortales defatigât, animantia, altitiâque adhuc, imò, & inanima corrumpunt corpora, & qui hæc patiuntur, dæmoniacos vocamus, & dæmonium habentes; nil est enim aliud dæmonium habere, quàm dæmonem circa aliquod subiectum operari actione ad extra, hocque continere dæmonem, est, esse subiectum actionis dæmonis cõditionis huiusce; nullo enim modo altero potest dæmon alicubi esse, aut spiritus aliquis (præter causam primam, quæ est vbique essentia, potentia, & præsentia sese ipsa) quàm actione & opere externo quo agit. Hos ergo dæmoniacos vocamus, & dæmoniũ habetes, nilque est aliud dæmonẽ expellere, quàm eius actionẽ omninò vitare, & facere vt cesset. Matthei c. 8. duos maximè dæmonis morbis vexatos numeramus c. 9. mutũ, sũrdum, & cæcum. dæmonis ope filiam Cananæ vexatã à dæmone crudeliter 15. c. aliis locis veteris Testamenti, & noui, Actũ Apostolorum, Ioannis, Lucæ, Marci, inueniuntur plurimu dæmonis arte morbis læti. Hi tamen morbũ, & si impeno, & iussu summi Dei possunt profligari, & po-
 testa

testate concessa Ecclesiæ, & sacerdotibus, exorcistis, aliisque quibus hoc donum impertit Deus compellendo dæmones, ne applicent causas agentes, aut ab ipso Deo impediri, Angelisve, Dei permissione, causis naturæ à dæmone applicitis inuvalidatis, & impeditis ab opere. Tum à superioribus dæmonibus ob maiora mala committenda, & vt seducant mortales, inferiores dæmones impediētes, ne agant, vel causas annexas, adiunctasque vitates, ne operetur, cōtrariis substitutis, aut illis distractis, aut à corpore semotis, quibus vexabantur, quibus, & opera maleficorū eadem ratione intercipiuntur, quia dæmonis interuēru cōplētur, tamē & medicæ artis remediis hæc omnia quæ à dæmonibus, & maleficis veniunt, & si nō imperio, neque cōparabili potestate ad Ecclesiā, ad cōsue quibus hæc est impertita virtus, curari queūt non solū præcautione in futurū, nōque solū respectu eorū quæ resultant ex his semel incussis, sed extirpari omnino, etiāsi dæmon aliud voluerit, & cōstituerit, etiam intra tempus quo decreuit morbos non cessare, adhuc ipso reluctante, solū naturæ viribus, & præcaueri, ne fiat & subsequatur, contra ac dæmon decreuit, hæcque omnia viribus medicæ artis, & intra naturæ limites. Cum enim dæmon solum applicet actiua passiuus, hisque agat circa corporalem naturam formalem & intrinsecam mutationem, dū corpora alterat internè, & si ad locum se solo tantum imperio illa permutet, vt sensere Patres August. & Thom. in summa, libro 3. capite 99. & 101. 2. sententiarum, distinct. 7. art. 1. p. 1. quæst. 94. art. 4. 22. quæst. 93. & 94. rationibusque iam supra adductis, & locis fuit manifestum; Et in naturæ agentibus superiora sint quædam quibusdam, aliæque aliis actiuiora, & efficaciora, hocque vno modo possit Dæ-

mon morbos inferre applicitis causis actiuis, alio, mutatione loci, sarcina humorum collecta, onere & multitudine protrudendo illos vel in partes quæ eisdem suffocentur congestis, & obruantur eorum illuue, quo minus vitæ opera exerceri possint, obstructa quantitate, vel distrahendo hos ipsos ab his locis in quibus vitæ principia consistunt, vt destituta debita succorum portione, deficient ab opere, & halitu vitali; & si tandem mors, morbusque oriantur virtutis defectu, aut additione, contraria causa corporea superaddita aut deficiente, præterquam morbis, qui figura vitiata, magnitudine, numero, situ, & solutione continui veniunt. è quibus adhuc mors deficiente virtute aliqua oritur; quo si Dei permissione dæmon causas applicet potentiores naturæ in agendo, aut concitet succos permittente Deo solum, vt summum malum morsque subsequatur illico, remediis artis hæc vitia corrigi nequibunt, aut emendari eius auxiliis, vt extirpentur, cum inferiores causæ quæ supersunt, potentioribus totius naturæ applicitis, vincere superiores, actiuioresque minimè possint. Sunt in exemplo septem viri Saræ, qui dæmone subito interiire, quod libidinis causa, non coniugij illam expeterent, qui cum potentiores naturæ causas ac opus traherent, tum subito interiire, cum artis remedia essent omnino inualida, & cessarent, non secus Gundericus Rex Vandalorum capta Hispali, cum impio animo elatus manus in Ecclesiæ bona turpiter inieciisset, Dei iudicio dæmone correptus interiit, vt docet Sigilbertus in Chronica, lib. 3. c. 20. Lattro Lógobardus Mennæ Eremitæ alutearia depraedatus Dæmone obiit, vt refert Contardus lib. 18. titulo de Dæmoniacis, applicaret enim, si illi esset concessum perpetuè, dæmon causas maiores

& potentiores naturæ, quibus illicò mors subsequeretur, perderetque mortales, si vti his quæ potest secundum potentiam naturæ illi daretur. de quo dicitur Iob. 41. c. *non est super terram potestas quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret,* reuerentiali, inquam, timore, sed solùm seruili, quo piissimus noster conditor eius effrenatam temperans rabienti, odium frenat, limitibusque circumscribit, huius aduersarij, quo ille dum homines exercet, castigat aut opprimit, inciduntque mortales propter sua flagitia, & scelera in dominium dæmonum, causas applicat, non maiores naturæ, quibus illicò exterminaret mortales. Ea est adhuc cum delinquentibus à lege nostri summi rectoris benignitas, vt infernis solùm vti permittat, easque applicet, reliquis naturæ causis, potentissimisque relictis; quòd sit, vt in natura super sit etiam remedium propter abditissimos prouidentia: fines, quibus vult Deus, & confundere dæmonas, eorumque ignorantiam conuincere, summanaque ipsius manifestare potentiam, cum plurimis aliis naturæ agentibus euincat, & euincere sinat eorundem facta, & commissa opera. Imo abiectis & vilibus naturæ rebus eorundem frustrat actiones, eneruat, & deficit multoties, in opprobrium dæmonum, hominumque maleficorum, quo (Augustinus) sinit vanis & futilibus rebus multoties vti, vt dissoluantur maleficia; quòd dixit ille, vana vanis licet retùdere, locis adductis. Hieronymus 26. q. 7. sic inquit in capite, dæmonium. Dæmonem sustinentibus licet petras, vel herbas habere sine incatatione, id est, sine superstitione, adducitque in exemplum Thobiaz locum adductum, vbi vltra fel piscis asportatum, eor referuare iussit, cuius suffumigio omne genus dæmoniorù, siue à viro, siue à muliere extricari edocet.

hoc virtute naturæ, vt tenét ibidem Patres adducti, & Magistri, in eadem historia. Cùm ergo communiter solum applicent dæmones, & concedatur eis applicare medias, aut infernas causas naturæ agentes; & maiores supersint, fortioraque agentia in natura eadem; qui viribus artis, scientiaque naturæ instructus, experientiæve discursu, nouerit maiora agentia, doctusve à Deo, Angelo reuelante, per se, aut per alios, aut alio potentiori dæmone, (& si hoc impium sit à dæmone discere, ab autoreque mendacj veritatem disquirere) extirpabit hos morbos dæmone inductos præcauebit & corriget, si commodis salubris artis remediis, auxiliisque medicinæ vtatur vi naturæ. Pomponatius folio 155. Galgerandum medicum Mantuæ, pristinæ sanitati reuocasse vxorem Francisci Magreti, decentibus medicinæ artis auxiliis refert, quam dæmone oppressam iudicabant omnes, quòd cùm adhuc proprio idiomate abuteretur, solocismis plutimis, & barbarismis pleno, postea à omni linguarum genere, sine magistro aliquo expeditissimè loquebatur, occulta & abdita multorum patefaciens, quæ solis dæmoniacis cõtingere omnes sustinemus. Idem docet Iacobus 2. p. mallei maleficarum, qui remediis Ecclesiæ adhibitis, consulendos esse medicos, vt impura corpora expient, contulit, hæc enim expetit dæmon, vt obscœna, & conspurcata, quòd cognoscat, maiorem dispositionem his adesse, vt vitiiis cortipiantur, & morbis, quàm corporibus puris, mûdis, & integris, propter matricæ, & succorû apparatus, quo exorcistæ antequàm sacris Ecclesiæ exorcismis vtatur, emûdant corpora medicis remediis artis, potissimùm sulphuris suffumigio, & Hypericonis dictæ herbæ suffitu, potioneq; ex iis eisdè parata, toto priùs præuiso, & circumspècto. De sulphure anti-

quissi

quissimū fuit apud gentes adhuc , vt eius fumo tetro, & grauissimi odoris abigerēt dæmonas. Vlysses, 50 (Homerus refert) eos fugauit occisis proeis, quod in diuersis formis, variisque exterrerent eius domi habitatores, carissimamque Penelopem , quam cōspurare tentauerant maleficiis, & magicis artibus. Aui-cenna fen. 1. tractatu 4. c. 18. curationem instituit afflictorum dæmone, per artis remedia medica. Dauid musica demulcebat Saulis animum dæmone vexatum , interuentu humoris melancholici, vt meliùs haberet, 1. Regum, c. 16. Vbi, spiritū malum Saulem affligere, scriptura docet, quo nomine nunquam humor melancholicus apud quempiam nominatus est, quod dæmone opprimi patet interuentu causarum naturæ, quas , vt diximus, applicat ille, vt effectus sequantur. Vtitur verò præcipuè humore melancholico, vt pote tristitiam summam , & mœrorem inferente intentissimum, defectu spirituosæ substantiæ, perspicuæ, & lucidæ, hilaritatis principium , qui ex terrestri substantia sicca, vsta, & nigra in melancholicis nequeunt generari , quo metu excitato, internis , priuatis , lucidis spiritibus, obtenebratisque interioribus, non secus atque in tenebris externis, timor suboritur; ex quo tristitia. Credunt enim melancholici ea ad quæ humor disponit , continuitate & pertinacia humoris contumacis, & inhaerentis impensè crassi, & difficulter eradicabilis, propter fixam dispositionem, à qua iterum pullulat. Tristes ergo, timidi , creditu intenso mali futuri , continuo metu, & tristitia desperant multoties; hos sic dispositos expetit Dæmon, vt perdat , quod sint paratiores multò ei quod intendit , & nimis tenaces propter siccitatem melancholiæ; his quæ ille ipsis suggerit spectis , & imaginibus tetum, molesta plurimæ; expectat

expectat enim cæli, & astrorum cursus, variasque corporum dispositiones, ut genera morborum, quæ illi concessa sunt inducere, mediis causis agentibus, aut loci mutatione inducat, & inferat. Neque enim omnia indistinctè illi permittuntur inferre, aut omni tempore, aut per easdem causas, sed hæc modò, illa postea, hæc conceduntur, illa negantur, hoc tempore dantur, non dantur illo, ob summam nostri conditoris clementiam, & pietatem, illa concedit, quæ in nostrum semper bonum ordinantur. Observabat Lunæ incrementa Dæmon, Matthæi 6. cap. quibus abundaret pituita, ut impensè lunaticū illum affligeret morbo Epileptico, qui ex pituita præcipuè ortum ducit, quòd solùm eo genere morbi illi esset permissum hominem vexare, & medio eo humoris prouentu illum affligere, crescit enim humiditas omnis, substantiâque humida in plenilunio, ut postea sicatur & minuitur, crescit mare, aquæ, ossium, cerebrique medullæ, humescunt arbores, ut ex si rescentur tempore illo, putredine afficiantur, humiditate asportata. Hæc omnia sensit Aristoteles 30. sectione problematum, problemate 1. Conciliator ibidem, ubi remediis medicæ artis dæmoniacos plurimos vidisse liberatos refert. Idem Florentinus sermone 5. capite ultimo, ubi, & curare maleficiatos docet, remediis naturæ longissimè. Plutarchus in vita Pyrrhi narrat, illū, digitū pedis dextri magnum tanti roboris obrinuisse, ut nullo igne, viuo aut emortuo illo, potuerit cremari, ut cum aliis cineribus iustum pyramidis locum obtineret, eiusque solo contactu morbos innumeros extirpasse. Si ergo Dæmoni concederetur, digitum hunc exurere, quo posset, cum nullum sit in natura, hoc opere vitionis, potentius agens igne, effectusque quos

salutares digitus ille producebat, quos non vinceret à Dæmone illatos? Sic sunt in natura plurima quæ possunt causas à Dæmone aduectas superare, & euincere, quæ vel ex virtute cælesti id sunt nata robur, interim dum generabantur, vel forma earumdem hæc potest edere, virtute mirabili suæ naturæ. Hinc videmus saltatores homines virtutum altissimarum possessores, quod vel diuinitus hæc sint illis imperita in bonum reipublicæ, vel propter subiecti has aut illas dispositiones varias, cum possit rationalis forma sua eminentia omnes perfectiones corporalis naturæ complectens hæc producere, quæ in aliis hominibus ob eorum defectum nequit dispositionum defectu, vel quòd tali horoscopo, ascendenti signo, aut astrorum positione, hæc contingant vni, quæ & alteri denegantur, hinc ruta, verbenaca, Labandula, Hypericon, sulphur, argentum viuum, lamiarum opera inualidant, appentia tectis, & strata pauimentis, & reliqua eiusmodi, & si hæc præcipuè inter naturalia hæc possint. Cælorum enim constellationes variæ, cum variis dispositionibus materiæ, in idem subiectû, rationis eiusdem, & formæ, naturæ similis, virtutes causant diuersas & varias, altissimas, perfectissimasque dotes, quas in corpus eiusdem naturæ non producerent aliter, si fieret concursus eorum; sic enim cælestis dispositio subiectum perficit, sic disponit, & præparat, vt possit forma illius insita subiecti, & essentia, præsentem eadem virtute, vires exercere altissimas, virtutes, dotes, quas sua eminentia, aliarum formarû forma quæuis perfectior aliis, in se complectitur, & tenet, tràsacta adhuc cæli cõstitutione illa, quæ vt forma produceret, hæc fuit necessaria, productas & semel seruare virtutes, quas simul ope cælestis auxiliij produxit; tunc cum dispositionibus
suffici

sufficientibus conseruatiuis, simul cum aliis productis cœli opere, eas semel productas virtutes, dona, dotes, & facultates conseruare, & tueri, virtute aliarum quæ conseruariæ dicuntur, quæ simul cum illis resultarunt, vt transacta cœli configuratione perdurent aliis conseruatæ. non secus figuræ astronomicæ, hæc aut illæ imagines, sigilla, & characteres, sub tali climate structa, nacta sunt potentiam & robur operandi, cum pro varia dispositione & formatione figuræ, tum pro diuersa cœli configuratione, & constellatione diuersa. Nec solum, vt quidam volunt, quod forma omnis artificialis, quatenus effectum formalem causat, speciemque artificiati, naturalis sit, & per esse naturæ speciem constituat & essentiam, ad quam proprietates sequuntur, virtutesque in eodem esse, quo causar naturales effectus, vt omnem essentiam passionem sequuntur reales necessariò, quod causet naturale esse essentiæ rei artis factæ. Quæ essentia naturalis est, & non artificiosa, & si arte in factum opus alioqui, & nõ natura, ab efficienti artifice in genere causæ efficientis. Sicque posse postea naturales effectus moliri, sensit D. Thomas lib. 3. summæ, contra Gentes c. 104. & 105. & Ferrariensis ibidem 2. 2. q. 96. art. 2. & ibidem Caietanus, in characteribus id negâtes, eiusdem cum sint rationis cum aliis; sed ideo hæc molitur, quod ea proportionem recipiatur cælestis virtus in corpus artificiatû, propter variam materiæ multitudinem, & inæqualitatem, inæqualemque virtutem, simul in partibus ipsius existentem, quo hæc sint maiores partes, illæ verò minores quantitate, hæc sublimiores, humiliiores illæ, rariores aliquot, dẽsiores reliquæ artificio compressę, quæ dã latiores, longiores quædam, pro diuersa figura corporis fabrefacti, breuiiores, angustiores,

mino

minores, quæ omnia actionem euariant, & passionem, virtutemque faciunt recipi diuersimodè, ad quæ effectus varij, variæque virtutes sequuntur, dispositione ea subiecti suborta, tam à propria forma susceptæ, quàm è cælo eo posita, & in characterû inscriptione, hac illave figura excusorum, non minùs variato his subiecto, diuerso & altero, modificato atramento, coloreve alio, hac illave forma, vt virtus cœlestis ex dispositione varia subiecti recipiatur variè, quòd coloris substantia corpori applicita inæqualis extiterit, vt ad eam mensurâ forma subiecti virtutes exerat, quas sua continet eminentia, qua suscepit influxum variatum, hoc illove modo, vt possit in posterum miros & obstupendos effectus edere, occultos, & raros, quos non potest individuum alterum illius speciei, aut alterius permolici alia efformatus figura. Quò varia, obstupenda, & rara in posterum ab eo corpore, formâque substantiali eiusdè virtutibusque excusis vi radij cœlestis, & influentiæ, proueniunt tali figura circumscripto, characteribus, imaginibus, sigillis. Sunt enim artificialia entia, characteres substãtia colorati corporis, fabricati, aut insculpti in aliquo subiecto recipienti, non minùs ac reliqua alia, de quibus nobis constitutus est sermo: quo variòs effectus causare figurata variè cognoscimus. Nec quidquã vetat sustinere posse, serpentem æneû erectû à Moyse tali climate & configuratione cœlesti potuisse constitui, vt non secus, ac aduersùs Leones, Tigrides, Scorpiones, & venenosa reliqua, sæuaque animantia, cõsimiles figuras insculptas gestamus annulis, gémis, aut aliis, tali cœli climate efformatis, vt vim habeãt vincēdi, corrigendi & fugandi sæuas bestias & atroces, venenumque earundem corrigendi, asportatis iis sigillis, aut visis attentè
conside

consideratis, vt cane rabido morsis, vtilissimum est, canis effigiem contemplari depictam, illum æmulantem; sic ænei serpentis intuitus aduersus bestias horrédas vtilissimū fuisse, vt eas fugaret, disponderetque; sic subiectū insectū veneno, vt sanitas, miraculo etiam si concessa, facilius produceretur, producta conseruaretur, agente natura in quæ potest, vt miraculo quæ non potuit complerentur. Venenum ergo ignitorū serpentū, iētusque dici earūdem curari pro tēpore, aut præcaueri, quo Deus decreuit hæc perdurare, non potuerunt. Tamen ne fierent deteriora hæc, potuit artis auxiliis; & potest, morsusque ne grauiores fierent, non frænata arte causa, suisque viribus relicta natura semel inflicto morbo. Tum vitare ne serperent, aliasque partes inficerent, & affectæ primò affectarent reliquas, semelque tempore transacto diuini decreti, posse curari vera curatione, manifestissimè constat ex suprà allatis, in his & aliis morbis priùs semper placato, & inuocato Deo, ne succedat quod contigit Asa Regi 2. Paralipomenon, cap. 16. vbi dicitur, *egrotauit etiam Asa anno tricésimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quasiuit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est, dormiuitque cum Patribus suis, & mortuus est anno quadragesimo primo regni sui.*

De figurato serpente in aneo Moysis, eiusque variis astutiis, & artibus.

C A P U T VI.

Magna erant, obstupenda, & rara, mysteriis, & sacramentis plena, quæ in serpente æneo à Moyse elato in deserto in ænigmate & figura obumbrata

brata continebantur. Erat Christi mediatoris nostri, instauratorisq̄ue humani generis icon aptissimum & hieroglyphicon, expressa que imago. Dixit Ioannes 3. c. his: *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita oportet exaltari filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Quibus Christi figurã esse serpentem altum, deplicat ipse, & hunc loci Numerorum 21. c. figuratum sensum, ad literam eius loci esse patet expressè eius verbis: Cum enim Verbum, summaque sapientia Patris, variis rerum figuris abditus, ut homines in iis quæ deperibant & quorum affectu tenebantur, illectique trahebantur, Christum ipsum inuenirent Deum, & hominem: mille formis offertur, vbique Deus, ut in his maximè quæ exoptabant, quiuis ipsum haberet. Serpentes adorarunt Hebræi exemplo Ægyptiorum apud quos fuere, serpentis induit formam, ut hic etiam Deus sit, ipsumque esse, si à peccato resurgant, intelligant, non secus, ac in præsepio ortus est, ut homines, in bestias metamorphosi peccati cõuersos alliceret, dum bestiarum more præsepium quæteret, ibidemque adhuc Deum inuenirèt, suamque miseriam cognoscerent mortales. Nulli enim tempori, aut loco Deus se denegat, aut hominibus necessaria ad salutem non confert, in præsepio, in serpente adhuc. Tum ut perfectiones omnes rerum omnium continere nosceremus, summumque bonum esse, cum sit omne bonum, omniumque perfectio, vltra ut rigidis, aut benignis rerum naturis quibus abditur, exterreat homines à vitiorum tumultu, aut ad virtutem alliciat, mineaturque mortales, ut fugiant scelera, & ut conditiones earum rerum quibus abditur, prosequaturum polliceretur, mitem, magnanimum, liberalem, iustum, benefactorem, misericordem, pacificum, aliisque

plenum benignitatis, pietatis, amoris, notatur mille astutiis varius, usque dum formam serui accipit, & serpentis; habitu inuentus ut homo, non secus ac sagacissimus serpens lubricus nobis occurrit in sacris scriptis, quo dicitur Ecclesiastici 1. c. *Radix sapientia cui reuelata est, & astutias illius quis agnouit?* id est, Verbum omnis sapientiae radix, cui reuelatum est, nisi cui ipse voluit; & astutias illius, quibus occultitur, in Scriptura sacra quis intellexit, sensum iue Scripturae sine illo decerpit; & cum omnis res publica bene ordinata, fulcitaeque iustis legibus praemio & poena constituitur, ut huius amore inflammati mortales virtutem sectentur, melius verò alterius, odi habeant vitia; quod sensere adhuc morales philosophi, ut videre est apud antiquissimum Orpheum, Trismegistum, Platonem 1. dialogo de republica. Arist. 3. Rhetoricorum ad Theodectem, Politicorum 1. Plutarchus, Stoicique omnes sensere; Vnde Horatius, *Oderunt peccare boni virtutis amore, Oderunt peccare mali formidine poena.* Christus sapientia Patris dum Ecclesiam aedificat, firmatque, praemium, & poenam stabilit, quo modo timorem incutit sapientiae initium, eoque horrendis titulis, & pertimescendis, rerumque naturis, metu & horrore plenus, figuratus, homines extertet à vitiorum agmine, modò verò amore, & mansuetudine eos allicit, ut virtutem prosequantur; iustumque, & quod honestum est, insectentur, illecti praemij magnitudine. Quò epitheta omnia quibus in sacris literis insignitur, effigiesque omnes rerum quibus nobis occurrunt, sub mille rerum formis naturisque & proprietatibus, tum abditis, tum manifestis, in haec duo solum capita tendunt, in hos scopos diriguntur omnia, ut virtutem prosequamur, & fugiamus vitia. enim

enim duobus punctis vniuersa moles vitæ spiritualis voluitur, & sustinetur, & intellectus reformatione, institutioneq; habituū, & volūtatis affectu, & propensione, tanquā esse & operari. Sunt enim loca plurima in Scriptura, quæ vltra sensus literales, alios ferre nequeunt, at tandē omnia vt conformemur verbo adstant, veròque prototypo: *omnia enim quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt*, dixit Paulus ad Romanos 15. c. Est verò hoc obstupendum, & admiratione plenum nimis. quòd cū diuersis rerum naturis, variisque nominibus, quibus & summum amorem ostentat, & metum etiam incutit, cū sint tot & tanta, amorem & mansuetudinem significantia erga homines, paucissima ex his sunt, quæ rigorem ostendent, paucissima horrenda, respectu eorum quæ pietatem, mansuetudinem, benignitatem suggerunt, quòd omnia ad legem gratiæ dirigerantur amoris plena, dilectionisque: gratiosa enim sunt pulchra, & hæc amabilia. Statuebāt enim Venerem pulchritudinis Deam, amoris matrē antiqui, vt docuit Plato in Cōuiuio, imò nullus est titulus, figura, aut icon, quo nobis occurrat inrer illa adhuc, quæ rigidū iudicem & indignatū repræsentāt, quæ plurima alia non contineantur, iuxta rei naturam & nomen, misericordiæ & pietatis protuberātia, vt sit omnis amor, gratia, dilectio, & charitas. Quòd iā *Leo* rigidus, & terribilis ab Isaia vocatur c. 31. vbi dicitur: *quomodo si rugiat leo, & catus leonis super prædā suam, cū occurrerit ei multitudo pastorū, à voce eorū non formidabit, & à multitudine eorū non pauebit, sic descendet Dominus exercituum, vt praelietur super montem Sion, & super collem eius: ac si precibus vocibusque pastorum Ecclesiæ prædā quam discerpere tētabat, remittat, & pauescēs, quasi relinquat.* *Leo* rigidè significatus prius iam magnanimus,

& iustus leo, liberalis, & parcens vocatur, Apocal. c. 5. *Ecce vicit Leo de tribu Iuda, radix David*; Ex ea vetò radice talis spectabatur fructus. David enim Hebræis blandus, mitis rex, liberalis, amabilis significatur. Iam *agnus* innocens, patiens, & utilis Ieremiæ 11. capite vocitatur. *Et ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam.* Ilaias 53. *oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum, sicut ouis ad occisionem ducitur, & quasi agnus coram tondente se, obturmescit.* Ecce leonem, ouem factum Ioannis 1. capite: *Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi.* Holocaustis, victimis, & hostiis figurabatur in lege veteri cruento illo sacrificio, vt sentiunt Patres, dū Leuitici, Exodi, & aliorum sacrificia deplicant, & in illis sacramenta contenta hominibus reuelant, mansuetudine, patientia, amore plenus. *Digitus Dei* vocatur Exodi 8. Cū omnia per ipsum facta sint, & signata in esse eo digito, & omnia quæ quicquam moliantur per illum agant, in quo viuimus, mouemur, & sumus. Hinc cū impediret actionē causarum naturæ à maleficis Pharaonis applicitarum, & impeditet, ne agerent, meritò dixere malefici; *digitus Dei est hic*, id est, Verbum per quod omnia facta sunt, quod impedit modò ne hæc fiant: Lucæ 11. capite, *porrò si in digito Dei eiicio demonia profectò peruenit in vos Regnum Dei*, si in digito Dei, id est, si in Verbo, & virtute diuinitatis hæc propello: *Dextera* psalmo 43. & *brachium* vocatur. *Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: affixisti populos, & expulisti eos; nec enim in gladio suo possederunt terram; & brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua, & brachium tuum & illuminatio vultus tui, quoniã cōplacuisti in eis.* *Digitus* in multis operibus vocatur, quòd non tantum potentia, vt fieret, expectere videatur, sed digito Dei, nò manu, aut brachio, quali

quasi facta sufficiat dicere. & digitus, quòd distinguat, & signet, iuxta debitum pondus, & mensuram creaturas omnes, æqua lance entitatis, & esse distinguerit. & quòd vno digito dæmonaseuicerit, & reiecerit, potentiam ostendēs, qui vno solùm digito hæc potest. *Manus*, quòd omnia condiderit, huiusque mirabilis fabricæ vniuersi causa extiterit, non confusè, sed pulcherrimo ordine, docta manu sapientiæ creaturas dispensans. *Manus* instrumento, & organorum organo. brachium; quòd potentia, & robore, imperio hæc ipsa construxerit. Hinc dicitur Cantico illo Deiparæ Virgini; vt obstupendum illud facinus Incarnationis Verbi denotaret, omnique potentia Dei opus fuisse, vt tantum mysterium completetur, non per digitum, non per manum, sed per brachium explicitit dicens: *Fecit potentiam in brachio suo, deposuit potentes mente cordis sui.* *Petra*, 1. ad Corinthios, capite 11. *Omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt, bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus:* quòd fundamentum Ecclesiæ, firmitasque nostra, robur & basis eiusdem sit. *Via, veritas, vita*, Ioannis 18. c. *Via*, quòd per illum in summam felicitatem deueniamus; *Veritas*, quòd per ipsum ens omne, & verum consistat, per quem omnia facta sunt; *Vita*, quòd sine ipso factum sit nihil quod factum est. Est vita viventibus, esse, operandique principium. *Ostium*, Ioannis 10. *Ego sum ostium, per me si quis introierit saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pasqua inueniet.* Non est enim ostium cæli aliud quàm Christus, qui cum sit iustum ostium, capit iustos, & iniustos relinquit foris. *Aqua* Ioannis c. 4. *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petiisses ab eo, & dedisset tibi aquam vi-*

nam, id est, sese; emundat enim, & abluat sordes vitiorum, sicuti extinguit appetitus rerum fugacium, incendium temperat amoris proprii. *Ignis* à Deo descendens, qui deuorauit idololatrias & persecutores Ecclesiæ, Apocalypsis 20. c. Sanctorum plurimi de ipso intelligunt, iustissimum iudicium iudicis exercentē iudicio vltimo tremendo, quod ignem vocant, ineffabile verbū, eiusque figura contingeri autumār, ignemque illum semperardentem fabricæ & templi Salomonis, tum ignem sacræ rubi Moyſis, Exodi 3. quod splendebat iusta, absumit recrementa superflua, examinat opera nostra, accendit, & auget, charitatis ignem illuminat, & nos vertit in cinerem consideratione piæ eius quod sumus. *Ros* Isaia 45. *Rorat cæli desuper, & nubes pluam iustum, aperiatur terra, & germinet saluatorem, & iustitia oriatur simul.* 26. *Expergiscimini, & laudate, qui habitatis in puluere; quia ros lucis, ros tuus: ros enim supernè venit manè, de cælo sereno, & lucido, sine nubilibus turbidis, filius hominis descendit de cælo, summo mane legis gratiæ, vmbri & nubibus veteris legis recedentibus, flatu Spiritus sancti, ad nos venit gratia plenus, receptus in terra virginea, plena gratiæ, & rorida; hoc cæli rore sæcundans illam omni ex parte, matremque & Virginem constituens, desuper veniens. Apocalypsis 2. *Manna: qui habet aurem audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit.* Manna mirabilèque alimentum cælestè, omnem continens saporem suauitatis, viscera corroborans, & firmans, si puro ore, & mundo ventriculo suscipiatur; aliter interna lædens, & infirmans viscera, quo nauseam mouet, vt manna suscepto secundum naturam propriam,*

conti

contigit; *Calculus* probationis & reprobationis, vt se probauerit homo, vt de pane illo edat, & de calice bibat, & in calculo candido Eucharistiæ nomē Verbum Dei solum ei qui accepit dignè cognoscibile. *Stella* eodem capite, vbi sese promittit custodientibus legem; *Et qui vicerit, & custodierit vsque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquam vas siguli confringentur, sicut & ego accepi à Patre meo, & dabo illi stellam matutinam.* Multoties enim qui Sol in Tabot exitit, radios suæ diuinitatis colligit, vt stella solùm videatur, at matutina, quòd solé proximè adesse significet. Malachiæ 4. Sol: *Et orietur vobis timentibus nomen meū sol iustitia, & sanitas in pennis eius.* quòd Ecclesia ad Virginē Deipatam: *Ex te ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster.* Ab eo enim sol lumen accepit, fouet mortales, alit, nutrit, viuificat, tēperat, illuminat, perficit, exhilarat, lippiētī homini, & cæcucienti visum restituit. Depingunt mortales iustitiam cæcam, velatam oculis, his verò sol iustitiæ est, quòd solùm eo iustitia videat cæca alio, & reliqua non videns. *Fons* Psal. 39. *Apud te est fons vitæ Christus Deus noster, & 41. ad Deum fontem viuum.* Ecclesiastici 1. *fons Sapientiæ Verbum Dei.* Principium omnium fluminum, sapientiæ & gratiæ, fons putus, non ab alio aquam recipiens, sed ptopria virtute scaturiens, non rapido incēssu subuertens mortales, sed blando cursu, placido, & mihi largiter fluens in bonum hominum. *Non ravinam arb tratus est se esse æqualem Deo, fons à se. Thesauri forma* occultatur, ad Colosseules 2. *Christi Iesu in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, & remiæ 50 Aperuit Dominus thesaurum suum, de Christo Ecclesiam vindicante & venienti.* In verbo enim thesauri diuinitarū Dei scientiæ, & sapientiæ retinētur, in Gazophylac o

illo sapientiæ Parris, vbi omnis entitas, omnis perfectio, omnis creatura continetur in vero exemplari integro, circumscripto ab errore omni, & labe, puro, imò & integro exemplari, quod cùm per essentiã tale sit, deficere nequit, estque ideo verè thesaurus, quòd entitas omnis in eo sit. *Mons 31. Ieremiæ: Hac dicit Dominus exercituum, Deus Israël, adhuc dicent verbum istud in terra Iuda, & in urbibus eius, cùm conuerterò captiuitatem eorum; Benedicat tibi Dominus, pulchritudo iustitiæ, mons sanctus.* In hoc enim monte omnem naturam excedente altitudine, supernaturalia videmus, b. atitudinemque ex hoc môte altissimo, caput qui extollit diuinitatis, super omnia iuge, a naturæ totius, lumine abditus quasi hironicè diceretur, vt quantum sese hominibus prodeat, & manifestetur constet. Tum vt luminis excellentiam & incomprehensibilitatem notaret intellectum supra creatum inuenitur *Isaix. 60. c. vbi & lumen appellatur iis: Surge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum vbi & gloria vocatur, sequentibus; Et gloria Domini super te orta est.* illuminat enim omnem hominẽ veniẽtem in mundum, vt bonorum apparẽtium effigiat effigies, vtque qualia illa sint, talia iudicet, singulisque lineis creaturarũ deceptus non detineatur, sed cẽtrum apprehendat Deum, à quo omnes creaturatum lineæ sunt diductæ, vt simul lineas omnes amplectatur in ipso, tum gloria, quòd sit honorificũ præmium iustorum, si verus honor virtuti innititur, patrisque gloria & honor, si filius sapiens est honor Patris, vt Ecclesiasticus dixit: *Ensis figura* obiiectur *Reg. 1. c. 25. vbi David ense accingitur fortissimo, vt vastaret inimicos, non secus ac Patër æternus extirpat a sterfarios Ecclesię, per Christũ ensẽ; Ensis ultra ac arma reliqua, crucẽ fortissimam præfigurat, quòd & crux dicta est ensis,*

inimi

inimicorum timor & vastitas. Est ensis armatura nostra Christus crucis ense, qua extetteret mortem, infernum, & dæmonem. Cuius enim formata non esset, si Christus illi non affigeretur, ut ex illo & cruce arma vnum, ensis vnus resultaret, ensis enim anceps est sectione, vnaque & altera parte rescindit, & secat, non secus ac Christus diuinitate & humanitate. Gladius iridē, Psal. 7. vbi de Patre æterno dicitur: *Nisi conuersi fueritis, gladiū suū vibrabit, arcum suum tetendit.* Vna ex parte gladius in rigote dictus dissecat, posset etiā ex alia si acueretur, vna solū rescavit multoties Christus inuoluta, altera & latenti, quā si opus esset exeret, exacueretque. *Arcus*, quod robur nerui & potētis, vtrique extremo, diuinitatis & humanitatis inniteretur, quo Psal. 7. dicitur. *Iudex, iustus, fortis, patiens,* iudex, quod regula, exēplar, prototypō nostrū opertū sit, est omne bonū, ens omne, verum, ipse veritas, omnis veritatis tegula, quo iustus. Nihil enim mendacij continere potest, errorisve regula. Regulator veti, ideo & boni, nā entis; *vidit cuncta que fecerat,* præuidit omnibus, non temerē, non casu fecit, & *erant valdè bona;* vidit, inquam. *Fortis*, quod omnia per ipsum, & sine illo in nihilum redigantur, solū quod velit, patiens quod cum summi sapiens homines, quales sint cognoscat, & cum misericors per essentiā sit, iniurias fera, ut animi nobilitatē exerceat, liberalitatemque, cum remittat vindictā quam suscipere posset à mortalibus, vsque dum licet; & iustus cum sit, illam accipere cogatur. *Granum tritici*, Ioan. 12. *Amen dico vobis nisi granū frumenti cadens in terrā mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autē mortuum fuerit, multū fructum affert:* quia nō secus ac grana seminaque omnia, ut plurima generent getmina, emoriūtut prius, morteque ipsorum viuunt reliqua, eo grano lata, sic morte Christi

viuimus omnes iam mortui priùs culpa & peccato; regenerari interitu huius grani frumenti, quod non solùm vitã nobis impertit, sed & alimentũ parauit, ideo vocatur *panis* Ioan. 5. *Ego sum panis vita, & 35. Ego sum panis qui de celo descendit.* Hoc pane, alimẽto, cibo, & esca, nutrimento hoc, sanguine, substantia nostra, & integritas naturæ seruatur, refarcitur amissum, vt fortis euadat in futurum mens, pane ex hoc grano tritici emortuo efformaro. alimẽtumque quasi aliũ mẽte, id est, ratione substituit, hoc enim alimẽtum notat, alium efficit hominem, imò hominem Deum participatione deitatis. *cibus*, quod sit facilis mundis visceribus, *esca*, quòd nimis difficilis, contritione, aut attritione egens, vt nos possit alete; *sanguis*, quòd nil illius inutile sit, sed viuus. totus mundus, omniq; excremento, & imperfectione liber, sanguis totus, cibus totus, substãtia & alimentũ, lacte facilior, quod lac per mediũ sanguinem nutriat, cibus verò hic, sanguis ipse, immediatumque alimentũ sit. *Amor* Canticorum 2. *Fulcite me floribus stipate me malis, quia amore langueo.* id est, Christo, qui amoris instar animam meam eripuit, quo sine anima & viribus langueo; Floribus ergo spei, pomorum, fructus & premij, fulcite me, *quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Est enim anima amantis plus multò vbi amat, quàm vbi animat. Amor enim cum morte comparatur, quòd non secus ac mors animam adimit, sic amor illam secum ferat; quòd dicitur Canticorum 8. *Fortis est vt mors dilectio.* *Charitas* 5. ad Romanos nũcupatur iis: *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* pro inimicis scilicèt emortuus, quod re veta excessus charitatis est, charitas enim rei summam æstimationem, & pretium significat.

Sunt

Sunt carissima quæ sunt multi habita, caraque ac si carnis nostræ portione illa emeremus, quo nil est nobis carius, ideòque cara dicuntur, quod eorum emptione careat emptor, rebus reliquis, veniatque in penuriam aliorum, propter ea quæ pretio habuit, ex eòque carissima illa dicuntur, & charitas omnis, sedulitas, & diligentia, quæ vt illa comparet, exponit emptor, desideriumq; quo tenetur, & amor. charitas ergo Christus est, cū sic nos redemerit proprii sanguinis pretio, vitæque dispēdio, vt omnibus obcaruerit, honore, vita, matre piissima, vt homines morte liberaret, nulli percens iacturæ, labori, aut pretio, pretium nostrę redemptionis, in rigore iustitiæ ex propriis persoluens Patri nostrum debitum, & ad Corinth. 6. *Empti estis magno pretio, Christo scilicet, Aduocatus Ioannis 2. c. Filioli mei hæc scribo vobis, vt non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autē tantum, sed etiam pro totius mundi: nostras enim causas agit, nostraque negotia sollicitat, vt qui in processu & libello humanitatis omnia perlegit, nouitque omnes hominum lites, misérias, negotia, appetitus, & rationis rixas, & crimina, ciuiliaque negotia hominū, qualia essent ex parte naturæ, & qualia iis quibus dono, gratia, imperiove, hæc non erant concordia, & pacifica, factus homo, apud Patrem de causis hominum sollicitus aduocatus, fidissimus. Propitiatio, hostia, victima, oblatio, sacrificium, holocaustum: horum figura Exodo, & Leuitico passim obumbratus, quem Patri offerimus modò, vt placetur ea oblatione potētissima. Testis omni exceptione maior, Apocalypsis 1. c. *Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septē spiriibus qui in conspectu throni eius sunt.**

& Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps Regum terra, qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis nostris, in sanguine suo, qui est prior in tempore, & melior in iure, æternus est filius Dei, melior in iure, propter summam & illustrem progeniem, tot tantorumque Regum, Monarcharum, Principum, Patriarcharum, Prophetarumque, in Iordane approbatus, in Tabor Patre ipso, summaque veritate, qui cum summè sapiens sit, falli nequit, nec cum sit bonitas, malū agere, aut fallere, vtriusque Testamenti autor, veteris & novi: quibus vltimā voluntatem expressit pro diverso Ecclesie statu, testibusque miraculis cōdidit, comprobavit sanctissima hæc testamēta, sacramentis plena, & mysteriis, *Amicum, Cantico- rum 5. Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis: talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Hierusalem.* quis enim amicus maior, quàm qui posuit pro nobis, & in bonum hominū, salutem, vitamque dispendit, sanguinē effudit, qui omnia in bonū amicorum, imò & inimicorū erogavit? quòd & ibidē, *dilectus, totus desiderabilis, electus* ab sponsa appellatur, quòd *speciosus sit forma præ filiis hominum, electus inter omnes, prædestinatus* scilicet, causaque nostræ prædestinationis, *Isaiæ 8. c. Et dixit Dominus ad me, voca nomen eius, accelera spolia detrabere festina prædari.* quibus denotatur, Christum nominibus non significari, æquè benè ac verbis, vt continuam eius actionem nostræ salutis, opusque perpetuum pernotetur, neque enim accelerator, spoliatorve dicitur, festinator, prædator quomodolibet, sed continua actione in opere, hæcque munia iugiter exercens, his titulis manifestatur, verbi actione significata, non nominibus, quæ habitualement solum horum significatum obiectuant, non actuum, *Isaiæ 53. Abiectus, expulsus, inuidia*
mira

miraculorum, & veridicæ doctrinæ odio, *viliis*, quòd nullo habitus pretio fuerit qui erat pretium redemptionis nostræ. *afflictus* malitia hominum & blasphemis in Deum ipsum, Verbumque prolatis. *Auribus*, quòd granum erat frumenti, ex quo panis, alimentũque viuũ parabatur emortuis hominibus. Mirabile dictu, emoritur granum, panisque ex eo confectus viuus est, hic imò vita ipsa, minimè enim viuerent mortui homines peccati labe, si mortuũ eis impertiretur alimentũ. *Vulneratus* passionis tormentis, vt cũ panis quem dat Christus, propriè eius caro sit, vt hominibus partiretur, vt diuideretur inter mortales, vulneratus est. Est principium diuisionis, vulnus & sectio in viuis facta. *Virguleum* est ideo, quòd ex arbore illa antiquissima iam senio confecta, arida, exiccata, eius occasione, pullulauerit Christus, recisa illa, & resecta, tum quòd ex arbore crucis hoc virgultum germinauerit, virgaq; hæc iustitiæ, & rectitudinis. [*Radix de terra siccanti* eo loci subscribitur etiã, quòd maximã virtutẽ habeat, & potentiam trahedi ad se humida quæuis, vitiosos peccatores, molles, humidos, & desides: & rore gratiæ humentes iustos, legisque obseruatores, dicitur Ioannis 1. *Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.* Non secus, inquam ac radix terræ aridæ, & siccæ. Radix viua exugit omnia, & sicca imbibũt humida quæuis; *despectus* itidem *virorum*, non solum vulgi, & plebis, imò Doctorum legis, virorũque, qui si qui alij veritatem & doctrinam tueri tenebãtur, maximè ipsi. Miserrimum vero est, rationẽ nullius esse ponderis, pretij nullius inter magistros & doctos, horumque & nouissimus erat vltimus, ipsa Sapientia cùm esset, & quasi nouam doctrinam, nullo quasi esset firmata robore aut miraculis, vitæ integritate, nouissimam iudicabant,

iudicabant, suumq; ideo autorem nouissimum sectatorum, & paradoxicum. *Vir dolorum*; quòd dolores vigili animo sustineret; *Vir sciens infirmitates*, neque enim naturam humanam assumpsit, eius imperfectiones ignorans, imò vt auferret quas contraxerat peccatorum labe; *sine vultu* subdit; specie enim & decorè amisit, vultumq; diuinitatis repressit, quem manifestauit in Tabor quibus voluit electis eius. *Non repulsumus*; vana iudicantes quæ edocebat cæcitate & malitia; *portans infirmitates, verus homo*, vt non secus ac verus Deus cognosceretur, *oblatum quia voluit*. Cuius potentie collatione nulla est in natura potentia, neque maior, neq; æqualis, qua cogi potuerit, vt pateretur coactus, quare est oblatum quia voluit. *Onis* figura significatus, quòd lac doctrinæ copiosissimè obrulerit iam iam morientibus fratribus inopia alimenti. *Egenus, pauper*, psal. 69. & 108. quòd omnia abdicauerit bona, vt homines ditaret, quos vt bonis repletet, *exinanitus semetipsum*, dixit Paulus ad Philip. 2. iisque non contentus adhuc, *approbrium hominū factus est, & abiectio plebis*. maiorum scilicet reipublicæ potentiū, & vulgi abiectio, hacq; figura nobis occurrit, *honor Angelorum, & hominum*, psal. 21. *Sublatus à iudicio* vocitatur Isaia 53. à iudicio & recta sententia quæ illi debebatur, Isaia 9. capite titulos huius principis afferens sic inquit: *Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius, admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis*. *Paruulus* semper extitit, qui potuit magnitudinem diuinitatis manifestare, quòd semper paruulus vsque ad mortem: *natus nobis*, in bonum hominum, *datus nobis*, non debitus, sed gratiosè datus, *admirabilis*, vitæ integritate, operū, & miraculorū potètia: *consiliarius*:

in eo enim vidit Pater, & per ipsum omnia gubernat, prævidetque omnibus: nil sine ipso, *omnia per ipsum facta sunt. Deus fortis*, quia sustinuit pōdus sceletorum, & flagitiorum hominū, crucem, mortem, euecit, infernum domauit, superauit peccatū, vt abundaret gratia, vbi abundauit delictū; quōd facere non posset natura omnis; *fortis*, quia ferre potuit sese ipsum indignatum, rigoremque, iram, & indignationem, frænare iustitiam, & misericordiam conciliare, *Pater futuri sæculi*; huius enim sæculi vitiosi & corrupti labe, & peccato infecti, pater extitit dæmon, serpensque antiquus, generauitq; filios iræ & perditionis sæculi huius, Christus veto *Pater est futuri sæculi gratiæ & gloriæ*; hos generat filios, deificās eos. *Princeps pacis*, cū ab illo cōcordia inter Deū & homines, & per ipsū cōstituta sit, ipseq; pro nobis satisfecerit Patri, vt cōcordia cōponeretur per ipsū; homo cōditus est amicus Deo prima sui formatione. Hęc omnia vastauit dæmon, litæque, & iurgia, zizaniamq; seminauit, rixas & contentiones, inimicitia inter Deū & homines, est ille pater discordiæ, hinc Christus cū eī ex officio impenderet pacem hanc restituere, vt in eadem virtute reformarentur homines, & per idem exēplar iterū formarētur, per quod omnia facta sūt, & facta propter summā eius misericordiā, & pietatē, princeps pacis inscribitur, semper qui pacē annuntiabat hominibus, reformationē, inquā, gratiam, & cū Deo vnionē, estque semper illi titulus pax. *Angelus Apocalypsis 22. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit Angelum suū ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito.* Angelus enim nuncius est græcis, & latinis; quōd Diomedes Angelica carmina inscripsit, id est, nūntiis vtilia; nunciauit Patris arcana, gratiæ legem, pacem hominibus, nuncius hic, & euangeliū quod

est nunciū bonum. *Aquila*, Deuteronomij 32. *Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volans expandit alas suas, & assumpsit eum atque portauit in humeris suis.* Christus sub Aquilæ ænigmate prouocat filios volate ad intuitū solis iustitiæ, pullos minores natu sustinens dorso laborum, vt incitet illos ad volandum sui exēplo, & aliorū pullorū imitatione, qui iam altos volatus edere queunt; *Reginam* auium imitantes aquilam, Prophetarum, & Patriarcharum exemplo, iustorūque & maiorū *Expandit alas suas*, vt expādit in cruce brachia, altissimo illo volatu, quo exaltatus est à terra, *portans eū*, hominem scilicet, *in humeris eius.* Imperiū eius *super humeros eius*, subditos sic tuetur, & defendit homines, sustinetque, super eos volitans. Hunc modum volatus Aquilæ prouocandi pullos, retulit *Ælianus*, *Plinius*, *Edoardus*, *Aristoteles* propriis capitibus, vt & reliqua quæ ad naturam dictorum spectant, hoc capite eisdem autoribus propriis locis inueniuntur, quæ vsque ad propria capita, quibus de his Deo dante dicemus relinquuntur. Ad Ephes. 6. effingitur sub specie *Armatura*. *Armatura* vocatus eo loci. *Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli.* id est, induite Christum, quo & hostes euincimus, & tuemur nos à telis aduersariorū. *armatura* offensiuæ, & defensiuæ, tanti roboris & potentix, vt non solū dū in hostes inuadimus, eos superemus, verū fugiētes adhuc occasiones vitiorū, opprobria, & cōtumelias sustinētes patiētia, palmā, triūphū, victoriam reportemus, armāq; aduersariorū; cū prius in Christo robur amiserint, hebetuerintque, sine robore & viribus, postea dum in nos veniūt inermia, imbecilla, obtusaque, nil vltra efficere valent. *Alpha, & omega*, *Apocalypsis* 21. Explicat eo loci *Ioannes* in spiritu,

id est, principium & finis, à quo omnia, cùm omnia per ipsum facta sint, & in quem omnia, cùm in ipso beatitudo nostra, fœlicitas, finis consistat. Græcorum enim alpha, circulo describitur vna ex parte dirupto, cuius pattes abruptæ, vna super aliam diducta, crucem efformant; quasi ea litera notetur, quòd circulus vna ex tribus personis deitatis, (tribus circulis significatæ, complicatis inter sese) crucem, mortem, attritionem, vulnerum diruptionem, esset passura, pro variis aliorum characterum totius alphabeti formis, & figuris, pro hominibus, quorum caput Christus est, primaq; litera alphabeti totius nostri, quo & omega dixit se esse, omega enim græcis, duobus circulis integratur per superna auulsis, quasi Verbum circulum æternum, Deusque ipse circulum vnum immitteret, vt pro hominibus satisfaceret, dolor emque, & tristitiam æterni Patris, & Spiritus Dei, filii que qui passurus erat torméta crudelia, diruptione circulorum notaretur, & qui sine principio & fine erat, circulo integro genitus, (*generationem eius quis enarrabit*) & qui circulus erat integer, sine principio & fine, in quem nullus aditus patebat, omni ex parte conclusus, in salutem hominum, abscissus, diruptus, auulsus quasi videatur, pateatque eruptione illa aditus, quo dixit, sum omega, dixit enim ipse, *Ego & Pater vnum sumus*. Hinc cõsuetudo imaluit plurimis nationibus, ante primam literam alphabeti crucem constituere, à qua incipiunt erudire pueros, sic legentes † Christus. A. hac characterum configuratione, ex hoc alphabeto potius quàm ex altero, has duas literas desumpsisse reor, habent enim configurationem hanc α alpha, eam verò omega, ω, iuncta verò construuntur sic, si ω omegæ superimponas α alphã, vt extrema illius coniungatur extremis alterius, hæc

resultat figura ☉ quo nulla earum integra sine alia inuenitur, vt patet hic in earū cōfiguratione, estque iis tribus circulari vno contentis Trinitas vna æterna, & incomprehensibilis notata. *Arcus* Ecclesiastici 43. *Vide arcum, & benedic eum, qui fecit illum: valdè speciosus est in splendore suo, gyravit calum in circuitu gloriæ suæ, manus excelsi aperuerunt illum;* de humanitate Christi, Threni 2. *Tendit arcum suum quasi inimicus.* de Patre æterno affligente Christum, vt fieret satis iustitiæ diuinæ. Duo extrema Christus cōtinet, diuinitatis, & humanitatis, neruo vnionis, & vinculo contenta, & ille qui rectus erat, non secus atque Eliseus alter, incuruauit se, vt quasi ad nostram mensuram reduceretur, vt suscitaret nos de morte peccati, factusque arcus, incuruatusque sagittas suæ potentiæ in aduersarios immitteret, flexus & distentus in cruce, tensis crenatum extremis, & confossus clauorum vulneribus, facto perforato cerebro, spinis rigidissimis, vt in his scissuris & crenis huius arcus, neruo nostræ redemptionis & robori locus daretur. *Baculus* psal. 22. *Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.* hic est baculus in quo transiimus Iordanem, mare inbrum rigoris, & sanguinis, vltionum & laborum, dicitur Geneseos 32. Est virga iustitiæ Dei, vlna qua metiemur omnes, virga cuius rectitudine, & emetlemur & puniemur, deficientes ab ea rectitudine, per ipsum enim per quem facti sumus integri, & recti, ad imaginemque & similitudinem illius efformati, naturæ & gratiæ donis, auxiliis susceptis, regulabimur, deficiamusne, an secus, ab ea rectitudine, iustaque conformatione, quo est virga Patris, cuius rectitudine metitur. Est & baculus; ipsi enim innituntur omnia patris decreta, tum in illo requiescit ipse; est gloria Patris, requies,

& delicia; est baculus iustis, qui virga est rigoris sceleris, & corruptis hominibus. Fuit ille amor æterni Patris erga homines, vt hunc baculum contriuerit in bonum eorum, Isaïæ 14. Contriuit baculum suum; vt omnes partem huius baculi adipiscerentur; baculus Elisei, baculus Iacob, requies hominum, & Angelorum. Comes nostræ peregrinationis, baculus à Paulo dicitur 2. ad Corinthios c. 8. & si ad literam de comite Tiro intelligatur. *Custos*, Iob. 7. c. *Peccavi, quid faciam tibi, ò custos hominum?* Fatetur hominem nullo modo posse satisfacere Deo, nisi Deus in se causam assumat, & pro delinquentibus delicto & offensæ contra ipsum patris satisfaciatur. *Caput* à quo virtus omnis in membra venit per nervos, & sacramenta Ecclesiæ, 1. ad Corinth. 1. capite 11. ad Ephesios 4. & 5. ad Colossenses 1. & 2. vocitatur. *Calcator* Isaïæ 63. *Torcular calcavi solus.* Diuinitas enim racemum terræ promissionis calcavit Christum, vt liquor & sanguis flueret, quo omnes aleremur, & nutremur, vt mundi essemus, puro sanguine alti; mundatamurq; in ipso, vt essemus ab excrementis liberi, & succis vitiosis, quibus nostra erat infecta natura, sumpto depurato, & viuido alimento, quo Verbum expressit, suppositum, Christum, vt sanguis hic flueret, qui & vinum erat, potusque, cum omnes vini effectus causaret, inebriando homines, & ducendo extra se, vt in Christo solum viuerent, cordis lætitia, & robore, adepti vini effectus, & alimentum, quod integraret, resarciretque naturam laceratam, & corruptam succis vitiosis ex interdicto alimento confectis acerbi pomi, cuius esum homines in varios morbos inciderunt. *Cervus* psalm. 41. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad Deum viuum.* Mirabile est quod nunquam

Christus de fame conquatur, de siti verò animatum, & hominum hîc, & in cruce sitim incompefcibilem habere faffus efl, quòd hæc paflio plus multò affligat, caufique actiuioribus excitetur, caloris incendio, & ficcitate, quibus æftuant viscera, bileque actiuiffimo humore; ceruus verò cum calidiffima viscera obtineat, quibus bilem recoquit, veficamque felis longiffimè diffitam, vt hunc illa poffit minùs ad fe allicere humorè, recoquitur in viferibus relicto, quo melancholici natura fiunt cerui, & incompefcibilis fitis, propter incendium, ficcitatèmq; humoris melancholici, & biliofi exurentis. Hac paflione fuma bonitas curam noflri præfigurauit, ingènque defiderium noflræ falutis. *Cythara forma venit, pfalterique pfalmo 56. Exurge gloria mea, exurge pfalterium, & cythara, exurgam diluculo.* Pfalterium instrumentum efl, quod fuffum percutitur, defuperque cordæ fonum accipiunt, feuti formæ, decem cordarum, aptiffimum, vt cum eo canere poffint propter medium, quem continent tonum clauis, quo inuitat Dauid mortales, pfalmò 143. Vt in pfalterio decem cordarum laudent Deum; Efl Christus feutum noflra tutela, defuper fonum recipit, vi diuinitatis verborum, & operum, qui in decem præceptis legis pulfatur. Efl cythara, quæ, vt docet Auguftinus eo loci, Cicero de arufpice; Quintilianus, libro primo, capite 10. infernè pulfatur, fe cordas tantùm obtinens, humanitatis effigies, quæ infernè percutitur, vt fonet fe cordis, fe operum mifericordiæ refonans. *Dux Pfalmo 54. Homo vnanimis & notus, vbi dicitur: Tu verò homo vnanimis dux meus, & notus meus;* quæ de Chrifto ad literam intelliguntur; Vnanimis, eiuſdemque ſententiæ cum Patre, & cum Dauid: Vnanimis, cum di-

ctum

Etum fuerit illi inuentum fuisse qui vocat eum vnanimem ibi secundum cor Dei. Vnanimis, non duplicata mentis, cum sit summa veritas, sed animi vnus. Dux, quod ducat omnia in suum finem, & dirigat, vt integritatem adepta vniformia sint cum suo exemplari. Notus etiam, quia notitia ipsa genitus est Patris, notusque hominibus operum, & miraculorum potentia. *Delicie Ezechielis 28: In delicijs paradisi Dei fuisti*, est Verbum Dei paradus, in quo omne esse, omnis entitas, perfectio, scientia, sapientia, omne bonum, delectabile omne, & honestum semotis imperfectionibus continentur, vt in fonte, principio, medio, & fine. *Deus, Dominus, Rex*, Deus passim in Scriptura sacra. *Psal. 5. Rex meus, & Deus meus es tu.* Rex quod regat omnia prouidentia & ordine; natura Rex, quia omnium Dominus, Dominus, quia Deus; Deus quia ipse est, per quem omnia facta sunt, & à quo omnia accipiunt esse, vt nil nostrum, sed omnia illius, & quod ab ipso acceperimus nostra; hoc verò quia solus ipse, ipse est ex se sine alio. Omnimodo ipse, nos quo modo ipsi, per ipsum, quo ille sine alio est ipse, nos non ipsi, nisi per ipsum. Hinc Deus, id est, primus, & vnus. hinc omnia est solus ipse, continens omnium perfectiones, quia causa omnium, hinc omnium Dominus, hinc Rex natura, & iure omnium quæ sunt. *psalmo 3. Domini est salus, & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in ea, & Psalmo 101.*

*Tu autem idem ipse es, &
anni tui non deficiunt.*

*Secundæ partis eorum, quæ ad astutias pertinent
serpentis figurati in æneo Moyſis.*

C A P U T VII.

NE tædium afferat hæc noſtra longa alioqui, de
aſtutiis ſerpentis figuratis in æneo ſerpente
Moyſis enarratio, argumentum hoc duo exigere ca-
pita videtur, quaſi vt duobus capitibus occurrat
nobis ſerpens hic Chriſtus, non ſecus atque Am-
phisbena ſerpens in hoc genere reptilium duobus
capitibus incedit, ſalique ex vtriſque ſerpens na-
turæ mirabilis, de quo proprio capite infra, dante
numine, dicemus. Capitatus eſt vtrinque ſerpens
hic. Diuinitas caput eſt Chriſti, dixit Paulus 1. ad
Corinthios c. 11. vir caput mulieris, caput viri Chri-
ſtus, caput Chriſti Deus: & ſecundùm humanitatem
caput eſt noſtrum noſtræque naturæ caput, quo
ſaliit vtrinque obſtupendis, & raris rerum effecti-
bus, verbis que excedentibus omnem captum intelle-
ctus creati. Hic ergo qui tot, tantisque aſtutiis vſus
eſt quot capite præcedenti vidimus, occurrit modò
emptor hominum factus, redemptor, fideiuſſor,
protector, liberator itidem in Scriptura ſacra. Pro-
uerbiorum 20. *Malum eſt, malum eſt, dicit omnis emptor,
& cum reſceſſerit, tum gloriabitur.* Anguſtiæ, dolores,
afflictiones, tormenta quæ Chriſtus tulit, mala me-
ritò iudicauit, ſed & tulit amore hominum illectus;
cùm verò reſceſſit emptor noſter de mortalitate hæc
glorioſus & immortalis, cùm dæmon Chriſtum de-
cepſiſſe intellexiſſet, emptione, pretio ſoluto, quo
emerat mortales, gloriatur Chriſtus, quòd ipſam
mortem, dæmonem, & infernum illuſerit, cùm Chri-
ſti

sti mortem sollicitassent anxij, & solliciti, & hac ipsa pretium nostræ redemptionis attulerint, quo illis his, meritò gloriatur noster emptor, redemptorq; noster, qui de dura seruitute dæmonis redemit nos, pretio sui sanguinis, quod persoluit Patri, vt nos extraheret de duro & obscuro carcere principū tenebrarum. redemptor vocatur noster, fideiussor, Prouerbiotum 20. *Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni, & pro excrancis, aufer pignus ab eo: vt detractum fuit à Christo, in humanitate scilicèt, qui fideiussor noster extitit, faciens debitum alienum proprium, & pro debitoribus soluens qui erant iam dæmonis præda, labe peccati, quò dicitur Ecclesiastici 29. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam.* fideiussit enim pro nobis, fidemque suam pro nobis interposuit cum Patre, & cum homo bonorum cessionem effecisset, cedens bonis, nilque in illo esset, quo debitum solueretur, persoluit ipse vitæ dispendio. Protector iustissimè appellatur Psalmo 17. *factus est Dominus protector meus, & 27. adiutor meus & protector meus es tu:* qui non solum hæc magna fecit, sed conseruat, & protegit continuè. *Adiutor & liberator, Psalmo 17. refugium meum, & liberator meus es tu, & 143. Susceptor meus & liberator meus es tu. Daniel. 6. Ipse liberator atque saluator.* quibus titulis homines inflammare cupit amore suæ bonitatis, cum tot, tantisque figuris & modis occurrat blandus, & mitis amore plenus, flagrans hominum desiderio, qui in finem dilexit eos, in se, & vsque ad se, vsque ad finem. Vocatur emendator sapientium Sapientix 7. & dux: *mibi autem dedit Deus dicere ex sententia, & presumere digna horum, qua mibi dantur, quoniam ipse sapientia dux est & sapientium emendator.* Regula enim emendamus vitia, & errores in

quavis arte ; Verbum veritas est ; quò est regula omnis notitiæ , & entitatis , & sic emendator errorum , & defectuum , duxque , quoniam ducit nos in cognitionem veritatis , cum sit magister sapientiæ , & doctrinæ , cumque hominis sit exemplar , & extiterit regula suæ formationis , reformationis , instaurationisque eius dux ob suam pietatem , quia nullo alio posset homo formari iterum , neque eius intellectus , aut voluntas possent integrari denuò , nisi eodè. *Emmanuel* vocatur *Isaïæ 7. & 8. capite. Ecce virgo concipiet , & pariet filium , & vocabitur nomen eius Emmanuel* , Ecce virgo , rem admirabilem & obstupendam , omnem potentiam naturæ excedens enunciat varicinium hoc , virginem concipere , & ultra parere. Nam & si virgines concepisse videamus , id est , non corruptas effuso semine virili ad os vulvæ , & inde suctu uteri tracto , siq; factasse plurimas , ut postea necessarium fuerit , ut possent parere , vel rumpi atq; instrumentis , vel propriis coniugibus , & sponsis tradi , ut abrumperentur , tamen virgines parere , ultra omnem naturam est , quò non dicitur eo loci , solum virgo concipiet , sed ultra , & pariet filium virgo ; Virgo , inquam , non solum integra & non corrupta , dono imò virginitatis illustrata , *vocabiturque nomen eius Emmanuel* ; id est , nobiscum Deus , eius enim aduentu placatus est pater æternus , & nobiscum est , eius felicissimo ortu. Filius hominis , Dei filius , passim Scriptura sacra nominatur ; ut eius summam potètiã cognoscamus , incredibilemque erga mortales humanitatem. *Fluvius* *Isaïæ 59. Et timebunt , qui ab occidente , nomen domini , & qui ab ortu solis , gloriam eius ; cùm venerit quasi fluvius violentus. Quem spiritus Domini cogit. Veto cõprellus fluvius rapidus decurrit aded , ut omnia subvertat , nil firmum , nil stabile , ut super sit , terram*
inua

inundat, rupes & crepidines euoluit, euertit fortia, quorum quæ sunt lapideæ naturæ, duræ, & rigidæ, proprias sedes magis amittunt, omnimodò illis præpostera, & aduersa multò plus inundatio & illuuiæ; at mollis terra, natura facilis, humilis, inundatione fertilis redditur, ferax, vt quæ antea sicca & arida producere non poterat, modò exerat, procreet, germinat vndique vtilissima pluitima & proficua. Non secus duræ ceruicis gentes, idololatræ, sine sensu & intelligentia, statuæ quasi lapideæ, fortia hæc, Christi aduentu subuersa sunt, rupes illi fortissimi, rigidi, & duri; molles verò, humiles, & dociles hoc eodem fluuio gratiæ quo alij subuersi, & submersi fuere, ij feraces, gratia abundantes, fertiles, huius fluuij fecundissimis aquis, nimisque feracibus irrigati extiterunt. *Frater psalm. 132. Ecce quàm bonum & quàm iocundum est habitare fratres in vnum;* de Christo fratre in vna natura habitante nobiscum. Voluit Adamus sicut Deus esse, nequiuit, derisit Deus eius ignorantiam, sed ne dæmones irriderent, si non potuit Adamus, vt Deus fieri, Deus vult vt Adamus esse, fraterque eiusdem naturæ, frater noster maior, qui est pater noster. maioratus nostræ naturæ, qui alimenta & reliqua ad vitam necessaria nobis impertitur, liberalissimus, & fratrum suorum amantissimus. *Canticorū 2. Ego flos campi, & lilium conualium, sicut lilium inter spicas. Flos campi,* quòd omnib. sit in propatulo, & denegetur nulli, nò difficilis aditus, aut inaccessibleis viæ, non secus ac campi flores erumpunt, omnibusque sunt in propatulo non sati opere humano, rore cæli imò desuper venienti suborti, sic flos iste spiritu Deo irruenti de superis productus, & efformatus. Hoc videtur intelligere *Isayas c. 45. his: Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet saluatorem.*

Zacharias 8. c. & terra dabit germen suum, & cœli dabit rorem suum. Flos campi, quodd agitatus ventorum vixerit procellis, subditus iniuriis, & inclementiis hominum, non in aprico loco consitus, & delizioso aut suavi, imò hispido, hirsuto, & rigido. Flos campi quodd absq; semine aliquo constiterit, vt multoties sine seminali principio sola cœli influenza, & terræ congrua dispositione virentia plurima erumpere videmus è terra non facta, aut virtute seminis producta; non aliter ac cœlum varia producit animantia, tâto p̄fectiora plâtis, his solùm principiis, absq; geniturę principio; sic campus germinat sine semine herbas, florêsq; varios procreat, flatu viuifico, spirante africo, qui meritò dicuntur campi flores, quodd absq; natura efficiēte sui ordinis eruperint illi, germinauerintque. Hinc dictus est sp̄s flos campi, mitis, suavis, gratus, & placidus, Spiritu sancto cooperatus, & flatu cœlesti, nō secus ac flos natura cōsistit, Matth. II. *Discite à me, quia mitis sum ego.* Cùm tamen hic de lilio sermo incidere, non possum quantisper non diuagari, propter difficilem eius naturam, & variam ad plurima Scripturæ loca enodanda necessaria, quę de hac planta ad literam loquuntur. Sūt enim variæ & discordes liliorum species, vt ex variis locis grauissimorum autorum licet colligere. Lilium est commune nostrum dictum, & græcis, quodd colorum varietate flosculus ille, quoad medias partiūtur folia, æmulatur arcum cœlestem, nubis rotidæ; qui pluuiæ tempore ad solet euenire. Est hoc cœlestis coloris, & liuescentis, radicis oblongæ, euerse, & distortæ. Sic Dioscorides lib. 1. c. 1. Plinius lib. 21. c. 7. Theophrastus libro 6. c. 21. Rhodiginus libro 25. c. 25. Est alia huius plantæ forma coloris purpurei, rubrique. Hancque oriri in Syria, & Pylidia Pamphiliæ,

liæ, refert Dioscorides libro 3. c. 110. Theophrastus lib. 6. c. 22. & loco supra citato, Rhodiginus, Galenus 6. simplicium, Mathiolus, Rambertus, Lacuna super caput citatum Dioscoridis, etiam si lili-um hoc speciem lilij albi vulgo dicti, *αζαζενας*, Græcis verò *Κελευ βασιλευς*; id est, flos regius, constituent quidam, quod radicis bulbosæ sit, rotundæque, modò vnius globuli, duorum modò coniunctorum per superna, cum re vera figura vnius partis non sit rarò sufficiens colligendi speciem, neque ex his conueniens ratio adduci possit, vt entitatem, aut diuersitatem naturæ asseueremus. Vires enim, virtutes, proprietates, actiones easdem habet cum lilio iride dicto, vt eisdem locis medici, & philosophi dicti affirmarunt, & ipsa notitiæ parens experientia, ex quibus meliùs venamur rerum formulas, quàm ex accidenti figuræ communissimo, vt esse lilij speciem iudicemus, rubrùmque hoc lili-um natura produci modò sola, modò arte, si radices aliorum liliorum in vino rubro maceremus priùs quàm conferamus, & fumo suspensas nouem diebus exic- cemus, tenent iidem autores locis allatis. Tum ultra hoc orti proceræ magnitudinis, & ruberrimum in vallibus, & conuallibus, locisque apricis soli expo- sitis & tepidis. Contrà ac lili-um commune vulgare nostrum, qui irriguis & humentibus minùs benè se- ritur & germinat minùs, montuosis verò, & siccis, copiosius venit, & fertile magis. Turribus enim te- etis muris, & aliis altis squalidisque locis erumpit. De hoc lilio rubro intelligitur adductus locus, vbi Christus abditur sub lilij formula, sefèq; lili-um vocat cõuallium; ruber vndique suo sanguine, purpureùs- que, & rubès, in cõuallibusq; & infimis locis passio- nis, tũ in conuallib. in locis deliciosis, & humilibus,

vdīs gratiæ rore, & aquis humentibus irriguis. Seruat enim lilium hoc figuram & formam in præcipuis partibus lilij veri iridis dictæ, in foliis, caulibus, floribus, calicibus, flosculis & reliquis, quo meritò, cum polleat eisdem virtutibus, lilium sapiētēs indicarūt. De hoc liliorum genere intelligitur locus ille Canticonum 2. vbi dicitur, *dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia*; vt abundantiam, & copiam prænotaret, fertilissimâque pascua, & plena, in quibus spūsus nos oues pascit, & alit, summâmq; eius curam, & diligentiam, amorem & vigilantiam. Lilia enim hæc in conuallibus fertilissimis adnâsci, locisq; abundantibus, & feracibus diximus, vbi pascua fecunda; vbertima, copiosa inueniuntur, lociq; vbertate virentia abundant, & in magna copia subcrescunt. Humiditatem verò quæ ex loci illuuiæ & vditate accedit, si quæ est nimia, potentissima trahendi virtute radicis liliorum, (qua pollent inter omnia virentia) ad se vocant, & alliciunt; qua egent, & in se absument, feracis naturæ & siccæ, quòd supersunt pascua moderata omnino, temperata, dispositaque ea proportione qua expetunt pecudes, vt salubri vtantur victu, crescant, fatificent copiosè, prolemque in maximo prouentu reddant, inter lilia huius formulæ; nulla est enim radix virentis aut plantæ, quæ faciliùs germinet, & sese multiplicet, lilij radice. Absumit superfluam loci humiditatem, fugit potentissimè ex quauis parte. Quòd, & in locis siccissimis, vbi alia non pullulant, aut congerminant, hæc radix tetram comprehendit, & virefcit, potētissimo suò ctu humiditatem loci cuiusuis ad se aduocans, & alliciens. Hinc muros, ruinas, lapides, loca excelsa & ima apprehendere videmus, sicca & inermia, in quibus humiditatis defectu non possent virentia alia germen

emit

emittere, sese extēdit ad virētia quęuis repleta radicū, quę non exsiccat, aut defraudat alimenti debiti, humiditatisve requisitę ad vitę tutelam, sed superfluū, & exorbitatē absumit humorem, vitiosum, & noxium. Quod Exodi 25. aliisque plurimis in locis iussit conditor hominum, in candelabro purissimi auri pendere lilia, & spherulas ex auro fabricatas, simul cum calamis & scyphis, vt notaretur Sacerdotis, & Doctoris officium, qui lumen communicant subditis, vt liliorum more in spherula mundi superfluam humiditatem calami & scyphi vana natura absumant, & corrigant, debitūque illis alimentum instituant. Quod Paralipomenon 2. cap. 4. lilia insculpta, reptantia cęlari voluit, vt officium notaretur eorundem, & ad alios venire humiles, percuttendo terram, non in altum superbia elatos & tumidos daretur intelligi. Hinc laudatur sponsa Canticorum 7. postquā dixerat sponsus, castissimam esse, umbilicūque eius temperatissimum, non indigere poculis, quod non exureretur igne concupiscentię, subdit; *venter tuus sicut aceruus tritici vallatus liliis.* absque superfluo humido & exorbitanti, sed moderatus & castus, immunis superfluo quouis. Scimus ea quę virtutem habent trahendi ad se humiditatem, caules immittere citiūs, iuxta triticum confita, vt in cępis, alliis, melopeponibus, & reliquis est videre; quod cum lilium potentissimę naturę tractiue sit, triticum exiccat & fugit. Vnde venter sponsę, & si per naturam propriam non sic disponderetur, Liliis verò gratię circumuallatus, purus omninò, perfectus vndique superfluit. Ecclesiastici 39. sic dicitur: *Florete flores quasi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam.* Mirabilis est dispositio foliorum floris lilij, qui in plures partes dissecantur illied ac flos perfectus

fectus est, quorum duæ sursum spectant cœlum versus, coniuncta; reliqua verò terram respiciunt, & illam versus retorquentur, separata & diuisa. His vniuersa lex continetur; Dei amore, & proximi dilectione. Florete ergo sicut lilium amore Dei, & proximi. De lilio rubro intèlligitur locus ille Ecclesiastici 50. cap. vbi prænuncians Christum venturum, inquit, Veniet quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ. Id est, quasi lilium rubro suo sanguine, cum pretio sui sanguinis redemerit nos in transitu aquarum, & afflictionum, quæ intrauerunt vsque ad animam eius. Ideo iussit Christus Matthæi 6. & Lucæ 12. lilia agri considerare, quomodo crescant, & florificent, foliis in altum suorum florum, & in terram demissis, & tandem Canticorum 4. *Sponsus vbera sponse contulit* duobus hinnulis gemellis capræ qui pascuntur in liliis. Quòd Ecclesiæ vbera copiosissimo lacte abundant, doctrinæ. Non secùs ac hinnuli, qui inter lilia dicta rubra pascuntur, pastus copia, & abundantia lac quasi sunt, & abundant lacte, loci feracitate. Cum gemellis verò contulit hinnulis, quòd cum tanta sit lactis copia eis locis conuallibus, ab vtrisque vbera exugantur, ne superfluum, & redundans lac notaretur, cum gemellis vt doctrinæ concordantia, & concentus notaretur. Formula est alia liliorum, quæ candidissimos, albissimòsque flores effundit, omnibus simillima lilio cœlesti communi, præterquam colore, radices oblongas exerit, distortas, nodosas, folia eiusdem cum illo figuræ, caulem, calices, & reliqua, quod referunt dicti auth ores, & modò est videre in viridario Transiberino amplissimi Cardinalis de Vitro Romæ; narrat Mathiolus super caput primum Dioscoridis, Lacuna doctissimus eodem loco, Rambertus, plurimisque a liis in locis

cis apparet hæc planta pulcherrimi aspectus, Flædiæ, Italiae, & Gallia. Meminitque Plinius speciei huius l. 21. c. 5. cui ius, folia indurari aded, sole exiccata, vt in spinas earundem cuspides degenerent, & summitates acutæ & figuræ angulosæ. Norunt ij ipsi naturæ interpretes, vt & aliæ sentes & spinæ sole arefactæ, cū per initia in spinosis plantis adhuc non spinæ, imò faciliè tractentur, contrectenturq; manibus, temporis processu, solis actione, rigidæ & duræ spinæ fiunt, & intractabiles redduntur. Huic lilij formæ, & eximie pulchritudini sponsum comparat amatissimam sponsam eo loci Caticorum 2. c. vbi *lilium inter spinas* illam vocat; neq; enim aliud lilium inter spinas suberescit, præterquam lilium hoc albū naturæ purissimæ. Vnde virgo Deipara ap̄primè hoc lilij genere significatur, purissima & candidissima; tum mater, dum filiū osculabatur de cruce defixū inter spinas coronæ circumpositæ, quæ tēpora sacra, & caput nostræ salutis circumueniebat, lilium hoc album inter spinas dicta est. Tū & de Ecclesia inter persecutiones & angustias spinarum, tum anima candidissima iustorum inter afflictiones & passiones, spinasq; oppressa laborū, & miseriæ humanæ. Deifera virgo, tota pulchra, candida tota, spinis circūuallata, & sulcita, vt est hoc lilij genus, nulla ex parte imperita est labe, defectuue aliquo: quo cum hoc lilij genere meritò confertur. Sunt tandem rubescencia & aurata lilia coloris auri, refert Plin. eo loci. Dioscorides lib. 1. c. 1. quos æmulantur flores illi liliorū, quos gēstāt pro diuisa Reges Gallia, ab eo tempore quo Clodoueus eouersus est ad Religionem Christianā. Eo enim met die quo susceptus est de sacro fonte, de cœlo immissi sunt, in scutoque apparuere tres lilij aurati flores, trinitatis symbolon, nomine cuius baptizatus est, loco trium
serpen

serpentium horrendissimorum, quos pro insigniis asportabat. Fructus forma occurrit Luc. 1. c. Christus vbi virginis fructus appellatur; sperabatur enim fructus & gratia in floribus, & caeremoniis legis veteris; fructus erat, cum esset finis legis, & vltimum quod spectabatur, in quem omnia protendebant. Paulus ad Romanos 10. *finis enim legis Christus.* Tum ventris virginalis fuit fructus, non floris nomine significatus; quod desuper prouenerit, non prauia humani operis virtute virili, vt flores fructus precedere adsolent. *Gigantis forma:* astute venit, psalmo 18. vbi de Christo dicitur: *exultauit vt Gigas ad currendam viam.* excedit enim nostram mensuram excessu infinito, cuius respectu nos nihil sumus, non solum Pygmaei. *Gratus* psalmo 83. *Quia misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus.* Misericordiam & iustitiam scilicet, nec enim defraudat in aliquo iustitiam, quam vocat veritatem, quod esse suum cuiuslibet reddat, entitatemque veri, *gratiam & gloriam dabit Dominus,* id est, Christum, qui totus gratia est, & gratiofus vndique & gloria; cum in visione Verbi beatitudo nostra consistat. *Germen* vocatur Ieremiae c. 23. vbi dicitur; *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David germen iustum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium, & iustitiam in terra.* David nomine intelligitur, & promittitur iudex iustus de domo David. *Annulus* Prouerbiorum 5. propter humilitatem, & obedientiam quam matri piissimae praestitit, non secus ac hinnuli prosequuntur matres, ac si patre essent destituti, vt est videre in omnium foetibus semel natis, qui omnes hinnuli dicuntur, vt Christus temporalis ortu sine patre natus esse notaretur. *Homo* plurimis in locis Scripturae inuenitur, non fictus aut effigie eius simulatus, vt in aliis

in aliis rerum iconibus occulebatur; imò verus homo, verus Deus extitit hominibus. Vocat enim se hominis filium Marci 9. Matthæi 20. & alibi passim, vt hominem iudicem habere intelligamus qui nostra cognoscit, & nos respicit, vt caput membra virtutis influxu, motus & sensus, *Est Christus caput nostrum; nos verò membra*, vt dixit Paulus 1. ad Corinthios, cap. 11. *Hominis caput Christus*. Iesus vocatur, Saluator noster, Matthæi 1. cap. Lucæ 2. Quòd nos liberauerit de manu Sathanæ propria virtute, imperio, & potentia, & soluerit pro nobis pretium quod à nullo altero persolui potuit, præterquam ab ipso. *Legislator*, Iob 36. *Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legislatoribus*. Spiritu prophetiæ Christum à longè spectans, psalmo 9. *Constituet hominem legislatorem super eos, sollicitationibus*, continuis & precibus Patrem æternum sollicitans; psalmographus sacer de Christi aduentu, psalmo 83. sic. *Ergo benedictionem dabit legislator, ibum de virtute in virtutem, videbitur Deus Decorum in Sion*. Est enim verè legislator, qui debitam cuiusuis rei mensuram nouit, & iuxta mensuram æstimationemque, & veritatem rei cuiusuis, & esse, leges condit, ex ea enim notiça quid in omnibus constituendum sit, exponit, imperat. Omnium ergo Dominus, & conditor rerum solus, leges potest stabilire, & per illum alij. omnia enim tantum veritatis, & esse continent, quantum illi per quem omnia facta sunt, simulantur. hinc lex est sententia æterna. In luce occulitur serpens hic: Ioannis 8. vbi dicitur, *Ego sum lux mundi*, & infra. *Ego lux in mundum veni*. & alibi sæpè. Lucis enim sunt duo, & manifestare omnia, & fouere cuncta naturæ influentia & virtute calefacere & viuificare. Notitiam

attulit rerum supernaturalium naturæ Dominus, qua & intellectum formavit vero, inflammavitque voluntatem, & perfecit bono, influentiâque auxiliorum corroboravit, non secus ac lumen omnia confirmat, & sustinet in esse. *Misericors & miserator, iustus Dominus, psalmo 110. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus: escam dedit timentibus se; psalmo 111. Exortum est in tenebris lumen rectis, misericors, & miserator, & iustus. Iucundus homo qui miseretur, & commodat, disponit sermones suos in iudicio, quia in aeternum non commovebitur.* Ille qui est lumen exortum post tenebras legis veteris, misericors est, cum omnis perfectio rerum ab illo productarum translata sit ab ipso, in quo omnium rerum exemplaria continentur; quod misericors est, & misericordiae exemplar, & miserator, exercens scilicet misericordiam, & illa utens, sed & iustus, nam simul iustitiam agit, memoriam fecit mirabilium suorum, legis, inquam, & sanctionum. Est hoc testamentum quod condidit, suæ ultimæ primæque voluntatis relictum nobis, ut legem iustitiæ sectaremur. Medicus Matthæi 9. *non est opus valentibus medico, sed malè habentibus.* Quod se medicum vocat; dictum enim fuerat Ecclesiastici 38. *Da locum medico, id est, Christo.* officium enim hoc exercuit, ut non solum languores, morbos, ægrotudines, virtute illa supernaturali expelleret, propulsaretque imperio, & potentia supra naturam, imò ultra omne opus medici infirmitates nostras, & vulnera quæ ex nobis extirpavit, in se recipit, venenumque nostrum, cum non posset aliter educi, quàm suctu & haustu, ut est veneni conditio, suxit & recepit in se, ut nos ab infecto cruore liberaret, Matthæi 8. Omnes malè habentes curavit, ut adimpleretur quod dictum est,

per Isaiam prophetam dicentem. *Ipse infirmitates nostras accepit, & agrotationes portauit.* Isaiæ enim 53. dictum erat: *verè languores ipse tulit, & dolores nostras ipse portauit. Mediator Dei & hominum vocitatur* 1. ad Timotheum 2. cap. Vt hac astutia alliciat hominés, & vocet ad se, & verè mediator, & medium est Dei & hominum, cum participet vtroque extremo deitatis & humanitatis, verè mediator, cum extrema conciliauerit nostræ culpæ, ruinæ, & lapsus cum iustitiæ rigore & extremo, satisfeceritque Patri pro hominibus. *Pater piissimus*, cui impendet filiorum cura, Isaiæ 9. *Pater futuri seculi.* Ex eo quòd cum in lege scripta iudex rigidissimus extitisset, Deus vltionum, in lege gratiæ Pater benignissimus sit, placabilis, blandus, & mitis. *Qui est*, dicitur passim, quòd à se sit, reliqua verò existant, & sint ab illo, vt ab essendi causa. *Robur & fortitudo* Ieremiæ 16. *Ructus Patris* appellatur psalmo 44. vbi dicitur. *Eruclauit cor meum verbum bonum*, ructus enim eandem substantiam suscepti alimenti ad os reddit, estque in ipso iterum repetitus sapor, gustusque & substantia eadem. Quòd ructus Patris appellatur æternus, quòd eiusdem substantiæ cum ipso sit, ructus prouenit ex abundantia & copia substantiæ intra nos contentæ, quæ quasi contineri nequit, nec capi, ideoque eandem substantiam in æternis commouet repetitque ad intra. idem cum principio totius Trinitaris Patre substantia fecundissima deitas, in Patre qui sese continere non potest, quin filium vberrima productione generet substantia similem, idem substantia cum principio generante, interno actu ad intra, hinc verbum generatur, satur enim Pater sibi eo Verbo genito, videtque & noscit ea loquutione qua sibi in verbo alloquitur omnia,

& per ipsum omnia facta sunt, externa quasi loquutione ad creaturas, quæ producitur esse, & substantia omnium earum, per appropriationem ad Verbum, et si opera omnia ad extra, indiuiduæ Trinitatis sint. Sapientia vocatur Pauli 1. ad Corinthios, capite 1. his. *Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo.* Cum enim in ipso sint omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, exemplat esse & entitatis, perfectionisque omnis creaturæ, cum ab eo sint creaturæ vniuersæ, & ab ipso in esse constituentur, efficientis rationem obtineant, & quæ continent entitatis & veritatis ab illo, ut ab exemplari sit, in ipsumque ordinetur, ut in finem; omnia enim propter semetipsum operatus est Dominus, in tantumque à Deo ipso cognoscantur, in quantum in verbo suæ, notitiæ habent esse, & in tantum sint. Sapientia est scire Verbum, per hancque altissimam causam, & supernaturalem res collere, sapientia enim in se, est altissima causa cognitionis rerum, in reliquis verdè est sapientia, per hanc ipsam causam res noscere. *Sacerdos*, psalmo 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* obtulit enim Melchisedech Abrahamæ post victoriam quinque Regum Sodomorum, panem & vinum, non secus ac Christus obtulit Patri pro nobis sese ipsum, suumque sanguinem ex pane & vino transubstantiatione facta, & instituit Sacerdotes offerre & pro se ipsis, & populo, panem & vinum, duplicata figura Melchisedech, in cruentumque sacrificium in memoriam cruenti, ipsummet Christum, suumque sanguinem offerentes nostræ redemptionis pretium, quod acceptat æternus Pater, non secus ac accepit Abraham, placidèque suscepit de manu altissimi sacerdotis Domini Melchisedech,

quæ

quæ ille obtulit. Fuit enim Rex Salem Melehisedech, & ibi altissimus Domini sacerdos; Salem verò Solima fuit priùs dicta, & postea Hierosalem, interpretaturque Rex iustitiæ Hebræis, Genesios 14. c. Est enim summus sacerdos; à quo omne sacerdotium est, & qui sese obtulit Patri in crucis ara, sacrificio crucis, sacratissimâque illa oblatione, nos de manu mortis liberavit, eripuitque de inferni seruitute.

Splendor, ad Hebræos 1. *qui cum sit splendor gloria & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Patris splendor*, quòd in ipso videat omnia & sit simul cù Patre, vt splendor cum lumine, docet Aristoteles 4. Topicorum, cap. 3. lumen, prunam, & splendorem lucem esse, splendorem verò à luce originem ducere, & generari, esseque eandem substantiam cum lumine, & naturam vnâ, luménque in se manere, & in subiecto cuius est, splendorem verò ad extrâ diffundi, & reliqua illuminare. Intelligibilis illa substantia Patris in se manet, Verbum verò genitum in Patre permanens illustrat, & manifestat omnia, splendetque in omnibus, estque figura substantiæ eius, hoc enim habet figura, quòd repræsentet expressè quæ in essentiâ continentur tanquam in principio, substantialiter tamen, vt vera substantia eiusdem substantiæ.

Servus, Paulus ad Philippenes 2. *Sed seruetipsum excinavit, formam serui accipiens in similitudinem hominum factus*, vt possèt dæmon Christum impetere, possèt mors ipsum aggredi, formam mortalium, & peccatorum induit, aliter pertimescerent omnia, fugerent, non subiret crucis tormentum. Servus hominum factus, suis commodis intentus subministransque omnia illis necessaria, & vtilia. Sponsus

Ecclesiæ per verba de futuro in lege veteri, per verba verò de præsentī in lege noua gratiæ. *Terribilis* dicitur, Deuteronomij 7. Daniel. 9. psalmo 46. plurimisque aliis in locis, quòd exterrèat, & expauescere faciat iratus, summam eius potentiam pertimescentibus mortalibus, Dei enim est omnia posse. *Vinum*, Prouerbiorum 9. *Bibite vinum quod miseni* (inquit Pater æternus) bibite vinum, quod temperaui, id est, Verbum humanitate attemperatum, quod non seculus ad vinum homines extra se educit, vt in illo viuat. Quod dixit Paulus, *Vino ego, non uiuo ego, sed in me Christus*, quasi ebrius & extra se, hoc vino titubans de eius vita asseuerabat. *Vox*, ad Hebræos 3. *hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra*. Est enim verbum, vox, per quam fatetur æternus Pater, suaque placita hominibus manifestat, & explicat. *Vnigenitus*, Ioannis 1. & 3. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret*. Omnimodò vnigenitus non solùm secundùm æternam generationem, sed secundùm temporalem qua ortus est de Virgine Deifera, seruauit enim in quantum potuit modum generationis æternæ Virgo sacra, vt summa eius notaretur perfectio. *Vitis* vocatur Ioannis 15. vbi dicitur, *Ego sum vitis vera, vos palmitēs*; Vitis palmitum est caput. Dicuntur enim brachia vitis, pattes illæ quibus annectuntur palmitēs, & pollices, palmitum principia. Caput verò eorundem, vitis ipsa & parilema. Hominis caput Christus est, dixit Paulus 1. ad Corinthios 11. *Homini caput Christus, caput Christi Deus*. Quòd cum hominibus vnum corpus efficit Christus, cuius capitis, & vitis, nos sumus membra & palmitēs. Nulla est enim planta in vniuersa rerum multitudine quæ ad eò, rescissis ramis, & palmitibus effundat lachrymas,

mas, ac vitis effundit. Hinc contulit se viti assertor noster, quòd semel ac palmes aliquis rescinditur, lacrymas copiosissimè emittat, quòd filium amiserit, suiq; corporis partem, palmitèmq; quòd flet, & quasi mortuum deplorat amissum membrum, rescisum. *Pastor Ioannis 11. Ego sum Pastor bonus, qui cognosco oves meas, & ipsa cognoscent me.* Pastores alij cùm difficulter ouium sibi subditarum dignoscere possunt vitia, quibus infestantur, latentes ægritudines, morbos abditos, tum quibus egeant infectæ, & perfectæ adhuc pecudes non omninò callent; tum non omnes pastorem norunt, nec ipsum prosequuntur, aliæ imò alias, neque omnes vnam, neque omnes ducem vniuersalem catholicumve. Christus verò sic est pastor, quòd est bonus pastor noscens oves suas, & quæ sint de eius ouili, omnibus providens quæ ad bonum earum spectant, & illæ omnes pastorem cognoscunt, & insequantur, duce & capite medio vno, Petro & Petra, eo quòd illas cognouit pastor, & ad bonum ouium solùm attendit, non ad peculiare & suum, cùm nullo egeat ipse, nec detrahât de ouibus vellera, aut vt pastores plurimi, eas in carnificem diducant, fallacia & dolo, ideòque de iis curam gerant, vt in se cedat sedulitas & cura captiosa. *Pastor, quòd in terra dormiat apud nos in sacramento Eucharistiæ, discòoperto capite diuinitatis. Victor Habacuc 3. Deus Dominus, fortitudo mea, & ponet pedes meos, quasi ceruorum, & super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem: agiles, & veloces, ponet pedes meos quasi ceruorum, vt leuissimè percurrant terram, & ea quæ terræ sunt; minúsque hæreant rebus caducis, & momentaneis; & super excelsa mea, supra rationem & naturale lumen, victor ipse deducet me canentem in Psalms beatitudinis & gloriæ,*

supernaturalisque visionis. Est in Hebræis loco illius verbi, in psalmis, *diaspalma*, quod est idem ac Sela, quod verbum, ex septuaginta, & ex interpretatione Theodotionis & Symmachi, idem est, quod semper, quo reddit hunc sensum locus hic. Victor mortis, inferni, & peccati, deducet me canentem diaspalma, id est, in aeternum, & semper gloria, & honore. Serpentis ergo effigie Christus voluit figurari, propter tot tantisque astutias quibus utitur, ut homines ad se alliciat & trahat; est enim serpens, ut monstrauius latè suprà, totius naturæ callidissimū animans, ut dicitur Geneseos 3. & ex tot, tantisque autoribus adduximus: quo modo Dauid nomine, Christus subintelligitur, ob mansuetudinē, & pietatē, ob dilectionem quam nomen Dauid significat. Diximus modò Samsonis nomine quod lucem & solem notat, Iosue nominis quandoque quod Saluatorem obumbrat, variis epithetis, attributis diuersis, ut tandem vbique Deus, vbique doctrina, vbique Christus. Cùm *omnia que scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sint*, ut dixit Paulus ad Romanos 15. quod scriptum est, ad nos scriptum est, ut non secus Prophetæ nomine multoties veniat intelligendus, dicitur Deuteronomij 18. *Prophetam suscitabo eis*. Ignis denique Deuteronomij 4. ob summam eius potentiam, & puritatem, & Dominus Deus tuus ignis consumens & edax: nam mote ignis omnia ad se trahit, purificat, & emendat; & ad se allicere conatur, in seque commutate, secundum regulam veritatis eius in quo viuimus, mouemur, & sumus. Vtrà *Deus, Christus, verbum, gloria, honor, premium, maiestas, missus, triumphus, puer, paruulus*, de quibus & aliis infra.

*De sensibus mysticis, & figuratis elicitis ex locis
ignitorum Serpentium.*

C A P V T V I I I .

Conditor hominum, eorumque instaurator, semper bonum eorundem intēdens, variis medi- 57
orum generibus, remediorum variis modis utitur, ut
morales bono & æquo consulant, viamque virtutis
sectentur, & à vitiorum tramite auertantur. Hinc
cùm Hebræorum gentes apud Ægyptios commora-
tæ longo illo temporis interuallo in captiuitatem
deductæ, ritus & mores Ægyptiorum imitarentur,
qui, ut suprâ monstrauius, atrocissimos, & diros ven-
enobque sæuiores, mutos, & surdos colebāt serpen-
tes, & in Deos venerabantur: hæc ipsa obscœna ani-
māntia postea ipsi prosequēbātur cultu & adoratio-
ne in deserto (id potest cum corruptis hominibus
conuersatio & commercium) quos ut summa sapiē-
tia ab idololatria & apostasia reuocaret, ignitos im-
misit dictos serpentes, in vltionem delicti & flagitij
commissi, ut per ea per qua quis peccat, per hæc ipsa extor-
queatur, ut dicitur Sapientiæ i. Tum, ut resipiscerent,
& intelligerent, ea ipsa pœnæ effigie cōmissam cul-
pam, eamque fuisse inflictam ob scelus perfidiæ &
idololatriæ, ut ad veram pœnitentiam reuocaren-
tur, fictoque serpente a neo Dei iussu elato, victos
& superatos solo aspectu, & signo dato, cùm vide-
rent serpentes illos, Deos non reputarent, umbra &
figura serpentis sola, depulsos vero Deo, numen
aliud inaus cùm experirentur. Voluitque sub hac
forma serpentis obumbrati, exaltati, celsique cælum

versus, vt cum naturam serpentis æmularetur astutiis, & artibus, tot tantisque quibus vti veniebat, vt homines cœli participes, incolasque efficeret, & serpens antiquus, Geneleos 3. Terra reptaret submissus pumilus terram versus, cognosceret homines, quantum interesset inter vnum, & alterum distantia & oppositionis, & cum nos progenies viperarum & serpentium essemus, cum factus fuerit tanquam vnus ex nobis ipse hominum artifex, *habitu inuentus vt homo*, (dixit Paulus ad Philipenses 2.) Serpentis formulam induit, vt mortales hanc ipsam antiquitatis inuestiere, vt serpentes serpentem non reformidarent aut expauescerent, non secus ac in præsepio oriri voluit, quod homines in bestias iam metamorphosi peccati cum abiissent, in præsepio Deum inuenirent, non in loco altiori, nobiliorive, ne ipsi ignobiles, humiles, maiestate loci deterrerentur; in eodem loco illo humili & abiecto, hominem Deum humilem, ad modum hominum factum reciperent; *habitu inuentus vt homo*, quod se vocat granum multoties, in hoc scilicet præsepio appositum, vt esset hominibus alimētum. Consuluit Deus Matthæi 10. Euangelij nunciis, gentiumque concionatoribus vniuersalibus Apostolis, mittens illos, vt gentes ad verum cultum allicerent, veramque Dei legem euangelicam promulgarent hominibus, prudentes esse sicut serpentes, mille astutiis, artibus mille. Prudentia sacer concionator vti tenetur, vt hominum animos ad veram reuocet sapientiam; debet esse acutissimi visus, non secus ac serpens (diximus latè antea,) vt vitia populi callere possit; acerrimi auditus, vt spiritum & verbum, quod in sacris literis resonat, audiat; serpenti enim inesse auditum acrem monstrauius, tum exuere veterem hominem,

vt serpens exuit senectam, & exutias antiquas ad iustitiæ solem citulo actus, vt serpens sese circumuenit: à Deo incipiat, & in Deum tendat; est enim Christus alpha & omega, & à se in se tendens serpentis more, ille débilitissimi capitis, vt serpens continet, non ex proprio capite loquatur, sed ex capite Christo qui caput est hominis; iam antea tēpus obseruet, prudenter agat, increpet, corrigat, omni instet tempore, prudentia & arte, non secus ac serpens expectat tempus, reditus solis ad æquinoctium, vt se nudet vitiosis exutiis, solem scilicet iustitiæ & æquitatis dierum, vt nudetur spoliis sensus & motus impredientibus; locum etiam seruet cautè, vt seruat ille qui solùm ad radicē fœnicuſi visui vtilissimam nudatur, ab oculis & capite incipiens, à Christo, à Petro, ab Ecclesia, primòque deponens senectam propriam, aliorū postea. Certis locis legis Doctores sese manifestent, non vagè errantes; imò serpentes imitentur, dum renouantur; nec nimis popularibus negotiis misceantur; sed si opus fuerit, septem mēſibus more serpētium terra circumuoluti, propriis domiciliis, semimortui viuant. His omnibus circumstātiis integratur prudentia; lac, doctrinamque sugant ab sponsæ & Ecclesiæ vberibus, actiua & contemplatiua vitæ; serpentibus enim lacte auidissimis illud eis non cōcessit natura, ab aliis imò ipsis erogatur, dum loco fœtuam, vbera animantium emungunt, atulſis fortibus ab vberibus piſſimarum matrū, serpentium artibus, quibus caudam ori substituunt, vt captiosè ipsos detineant, eis illudentes interim, dum vbera exiccant, eoque modo lac eis ab exteris venit. Doctrinæ lac, scripturæque intelligentia ab externis accedat, ab spiritu, non secus ac Actuum Apostolorum 8. c. Eunuchò Candaces Reginæ Æthiopum legenti

legenti Isaiam, qui intra currum suum non intellexit literæ spiritum, usque dum Philippus ab exteris venit, in curru susceptus, locumque enodauit. Hos sic instructos, & paratos serpêtes blandos, & mites, acutissimi visus, acerrimi audirus, denuò renatos, non à se edocentes, lactis auuidissimos, & doctrinæ, prudentes, tempus, locum, personam obseruantes, demulcentes fœtus, nullius veneni (cùm in hoc genere plurimi sint cruore diro abundantes) immisit Deus, dum ipse mittit Doctores fidei in populum edocendum; sic legat. Si verò, vel intromittantur ipsi ambitiosi honoris, & gloriæ cupidi, vel populi vitius, diuidunt influxum hunc, huncque continuum motum, inter Deum & homines; dicitur Ieremiæ 59. c.

59 *Iniquitates vestra diuiserunt inter me, & vos.* Peccatum enim cùm alterius rationis sit, diuidit à Deo, vt id quod nõ est, diuidit ab eo quod est, loco horum serpentium, ignei, veneni turgidi, vrentes, & tumentes cruore immittuntur serpentes, vt populum vastent, & depopulêtur. Cæci, muti, & surdi, capite proprio potentissimi, malitiæ & veneni, igne concupiscentiæ & ambitionis æstuantes, ostentantes sese, qui subiectum potius commendant, & sese opetis suscepti, officij & munitis, quàm obiectum, in quod tendere tenebantur iure; surdi, & muti, qui nec Dei verbum audire possunt, nec loqui Dei verbum æternum, & ineffabile his qui sine ipso ipsum fari conantur, nisi illo detur lingua expedita & disertata; quo legis Magistris, quibus cura huius ouilis ex officio impendet, & quasi fortissimi, vigilantissimi que canes, fidiissimi que huius gregis quem custodire teneantur, de illoque anxij & solliciti esse dicitur, Isaiæ 56. *Speculatores eius cæci omnes, nescierunt uniuersi, canes muti, non valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes somnia,*

uia, & canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam: neque enim panem alimentum hominibus impertiere doctrinae, imò vt dixit Paulus 2. ad Timotheum 4. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem audium auertens, ad fabulas autem conuertentur. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Euangelista, ministerium tuum imple. Sobrius esto. Qui hæc nesciunt saturitatem ignorant, & intelligentiam. Ezechielis 3. Et linguam tuam adhaerere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans. Cum autem loquutus fuero tibi, aperies os tuum. Surdi verò quòd nec sua vitia, nec populi audire valeant. Sed piissimus hominum structor, non salutis desperatos reliquit hos idololatrias homines; legisque peruersores, æneo elato serpente quem in signo datum cum prospicerent, pristinae saluti restituebantur, in signo, inquam, mediatoris Christi venturi, vt corporalis salus hieroglyphicon esset expiationis, & salutis animæ. Noluit verò, verum serpentem intuerentur, non viuum, ne serpentis vi pristinae saluti reuocari censerentur læsi, & factum naturæ serpentis, animantisque adscriberent: Serpens verò erigi voluit, hæcque occurrere figura non recusauit, vt cum homines serpentes amplecterentur, reciperent sub ea forma latitantem, abditumque Deum, vt dum in serpentem oculis venirent infecti, in manus ipsius Dei inciderent: quasi estæ tracti in hamum crucis Christi. Serpentis sola effigie elata est in deserto, figuram progeniei viperarum peccatoris, seruique suscipiens, factus homo vorus, serpens, & peccator, seruis apparès solùm, vt pro hominibus satisfacere posset, patique carne passibili; semetipsam exinaninuit, formam serui accipiens,

in simi

60

61

in similitudinem hominum factus, habitu inuentus ut homo. Paulus ad Philipp. 2. Isaias verò 53. & cum sceleratis reputatus. Marci 15. & cū iniquis reputatus est. quò serpentem noluit esse aliò quàm figura elatū, vt solùm peccatoris stēmata & insignia reportare intelligerēt homines, non tamē labe aliqua peccati infici, aut culpa detineri, & pro hominibus serpētibus vt satisfaceret, voluit iis eisdem insigniri. Dicuntur enim Matth. 3. & 12. c. viperarum filij mortales. Interna verò secreta, & abdita illius celsi serpentis, incorruptibilia, solida, & personantia erant, ænei metalli, diuinitatis. vt verum Deum & hominem enunciarent gentibus venturum, primo enim Paralipomenon cap. 15. ordine secundo constituebantur, qui cymbalis æneis personabant, ptima serie voces erant resonantes; Dei scilicet attributa, diuinitas, Deus ipse. secundò cymbali benè sonantis humanitatis, iuxta vocem diuinitatis & Verbi, iuxta verbum quo dicitur psalmo 150. *laudate eum in cymbalis bene sonantibus*, in operibus humanitatis Christi, quæ iuxta diuinitatem & in diuinitate ipsa erant in eodē supposito, quibus nos persanauit à serpentis venenato morsu, tum constitui huius metalli immutabilis voluit reptile illud æreūque serpentem, vt ob peccata & vitia Idololatriæ, & perfidiæ intelligi daretur celsum, serpentisque circulo figuratum cælum æneum esse, terra verò, quæ reptu huius animantis notatur ferrea & sterilis. Deuteronomij 28. his minatur idololatrias Deus: *Sit cælum quod supra te est æneum, & terra quam calcas ferrea*; Vt ergo cognoscerent homines propter morsum serpentis & ob illius ictus, Christum cruci affigendum esse, serpentem exaltari voluit, vt cognoscerent, ob superbiam & elationem, formam serpentis illos contraxisse, qui prius erant ænei originali

ginali iustitia innocentiae statu. Dum enim reptauit
serpens terra, hominem icit, infecitq; veneno, cuius
est ea conditio & natura, vt repens terraeque affixus
icat, & venenum diffundat; sublatus verò & altus
pungere nesciat, nullòque modo possit, quò si virili-
ter homo illum speret, sublatis & extensis brachiis,
distentisq; instar crucis, illum percurrit plicaturis &
orbibus repens, vsq; dum altiora & sublimiora inui-
sat; quò cauti & sagaces homines fortes manus ex-
pandunt, & brachia subleuant in altum; vt dum sum-
mitates, & eminentiora eorundem contingunt; im-
petu propellant, agitent & proturbēt concursu forti,
vt serpentem procul amoueant, quassentque impetu
terram versus, docuit experientia. *Ælianus*, & *Aristo-
teles* locis adductis, *Plin.* 18. c. 16. *Rhodiginus*, & re-
liqui, non aliter tetendit Deus brachium suum, Ver-
bum scilicet, & filium, vt dum ipsum adoriri tenta-
set elatus, & altus, brachio deitatis fortiter concussò
& vibrato deprimeretur ille, æneo robore & bra-
chio forti æreo diuinitatis Verbi. Non aliter cecidit
Lucifer conscendere tentans Dei altiora. Itidē dum
spirante Christo, expansis brachiis ascendit crucem,
ratus posse impetere ipsum aliorum hominū more.
Mirabilia plurima admirationis, & nouitatis plena
Cherfydrum serpentem ignitum continere mōstra-
uimus, vrentem, & causticum, immissum inter illos,
quos supra numerauimus, populum Hebræorum af-
flexisse ob scelus idololatriæ, hūcque prius aquis
vivere, in eisdemq; commorari, ibidē genitū semel,
nullius veneni aut malitiæ, postea à terras inuisentem,
atrocissimi esse veneni, diri, & tetri, corruptissimū-
que odoris, inficere omnia quæ ipsum contin-
gunt, vrere, absumere, ignis more, radices quer-
cū colere, drinos dictus græcis, quasi quercinus, qui
abdi

abditus in radicibus quercuū, fœtido odore detegitur, læsolque semel hoc animati semper in posterum toto vitæ decursu tetrum illum odorem in perpetuū sentire; aptissimum hieroglyphicon eorum qui cum prius viam virtutis sectarentur, mediis aquis laborum, & afflictionum, pauperie media, egestatēque, ibidem malicia, & veneno aquis & laboribus dilutis, postquā honorificam quercum inuisere, eiusq; radices, & latibula occuparunt, illius foliis & ramis coronati, honorum & dignitatum, omnia corrumpunt, inquinant tetro odore, infamia, & scandalo, sic alios conspurcarunt, vt nunquam in posterum aliud quā virus semel susceptum redoleant, cruore infecti malorum, quibus & pōpulum inficiunt non secus, atque hic serpens ignitus cum aliis vastauit Hebræorum gentes. Merito enim aquæ labores & afflictiones obumbrant, naufragio, & fortuna, quibus hæc nostra fragilis nauicula submergitur, quibus & cor opprimitur, & suffocatur, vitali halitu intercepto. Psalmographus facit Psalmo 68. *Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aque vsque ad animam meam. Infixus sum in luto profundis, & non est substantia. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Vsque ad animam, id est, vsque ad cor, & vitæ principium, vsque ad os, vsque ad spiritum & halitum quo viuimus.

- 63 Quercum honorum esse arborem docent antiqui omnes, præcipuè Plinius libro 16. c. 4. & secundo, Cicero 2. de diuinatione, Ælianus libro 6. Rhodiginus libro 10. cap. 9. Iouisque sacram, quod semper vireseat, nullaque senectute opprimatur, quali semper eadem Deorum more fulmine non impetatur, robore polleat reliquis omnibus arboribus maiori, vegetior sit, duret magis, carie nō infestetur, robu

robustissima arbor, cuius species robur est arbor, Hispanicè, *Roble*, à quo p̄pter fortissimam eius naturam, vires, robur, allegoria ad ipsam appellamus, dicta robur à colore robo, rufove, quòd in hac arbore plurimè huius coloris lineæ manifestètur. Non secus ac sunt robusti, rufi homines; docuit Aristoteles 2. parte physiognomiæ. Quò antiquitùs coronis ex hac arbore intextis (quercinæ dictæ) honorabatur, qui civem bello servassent, & qui maiestati, honorem, & dignitates ostentabant. Qui veneno huius animantis fuere infecti (serpētis antiqui) semper idè ambitiosè odorantur, nec quiquam, quod non redolet tumidam superbiã, sentire, aut percipere queunt. Quò Paulus 1. ad Corinthios sic hos increpat, c. 12. *Si totum corpus oculus, ubi audiis? sitotum corpus auditus, ubi odoratus?* Ij enim solum quercum & honorem proprium ambitiosi contendunt, quasi solus esset odoratus suis passionibus impertitus; Psalmo 113. *Aures habent, & non audient, nares habent, & non odorabunt*, Ecclesiastici 30. his idolis sui ipsius sic dicitur: *Quid proderit libatio idolorum nec enim manducabit, nec odorabitur.* Non vterur doctrina, nec odorabitur aliud quàm se, ut drinos se solum odoratur, & qui drinum tetigit, quibus dicent subditi, & inferiores, quos in cura habebant, corrupti & vitiat: eorum veneno, quod scriptum est Exodit 5. *Videat Dominus, & iudicet, quoniam fixere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & servis eius, cotam mundo & Dæmone.* Iusti verò à passionibus Chet-⁶⁴sydri & Drini liberi cum Paulo dicent: *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem nostræ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salvi sũt, & in iis qui pereunt.* Aliis quidè odot mortis in mortè, aliis autè

odori vitæ in vitam, *non adulterâtes verbum Dei.* Corrupti di. èt. quòd de Antiocho illo miserrimo 2. Machabæorum c. 9. Antiochus qui sibi videbatur etiã fluitibus maris imperare, supra humanũ modũ superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nũc humiliatus ad terrã in gestatorio portabatur, manifestã Dei virtutẽ in semetipso contestãs, ita vt de corpore impij vermes scaturirẽt, ac viuẽtes in doloribus, carnes eius effluerẽt, odore etiã illius, & fætoe exercitus grauaretur. Sũt etæ muscæ, quas creat Drius in squãmis, quæ cum ad supera peruolare possent mente, cogitatione, & conceptione, Drius tandem interficiũt, exedẽtes animantẽ, propriis altæ carnibus, vt iis consumptus intereat ille quæ generauit vitiosã natura, & halitu tetto. Illud est virus huius animantis, ea est potẽtia tetri vaporis spirantis ab ipso, sic olfactum inficit, & in suam naturam potentissima agendi ratione commutat, vt intus existẽs in posterum prohibeat extraneũ. Quò perpetuò Drius redolent, & nil aliud olfacere possunt cusi. Mirabilis est consonantia, quæ in plurimis morbis vitiiisque animæ & corporis eandẽ resonat, & ad proportionẽ eisdem quasi remediorum generibus eodem ordine, & si alterius ordinis hic & ibi, pristinæ saluti reuocẽtur ægrotantes. summam auxiliõrum omnis curationis corporeæ salutis reduxit antiquissimus ille Hippocrates scientiæ salubris facilẽ princeps, ad tria capita libro de morbis, & in aphoristicis sententiis his verbis: *Quæ non curat medicamentum curat ignis, quæ non ignis ferrum. non secus ipse hominum auctor medicus salutis spiritus, blandis remediis, medicaminibus facilibus, vitia hominum corrigere tentat, quæ si non sunt satis corrupta, membra igne exurit, ne alia inficiant & coinquent, vt hic contigit Hebræorum populo, cuius corrupti &*
fædi

fœdi homines cùm præceptis & consiliis à vitiorum tumultu non reuocarentur, leni illo & blando auxiliorū genere, igne, vstione, causticis remedijs vti coactus, eos ignē, ignitūque serpentibus incipit exutere, vt tandem ferro aboleat membra reipublicæ corrupta, & obscœna, vt per mantus Angelorum ense nudo, & gladio ferreo vastauit. populum ob scelus Dauid, & Moses idololatriam vltus est ferro, & in virga ferrea multoties populum rebellem excussit & direxit. Inter quos adhuc corruptiores magis, vitiōsūque homines veneno serpentium infecisse reor, vt in his corruptis, & nullius vsus, facto periculo, reliqui non desperatæ salutis resipiscerent, & ab idololatria & apostasia euocarētur; nō secus ac belli duces, homines bello ineptiores, impeditos magis morte damnant in communi crimine, vt reliqui caueant in posterum, attentēque viuant, expergefacti aliorum supplicio in alieno capite experientia facta, & non aliter minūs bene appositos & efformatos panes in furnum conticimus priūs, vt in his periculū fiat ignis accensū, qui cùm deformes essent, quōd videntur ampliūs nō pertimescimus igne quouis. Horum plurimi interite subito, alijs semel cussis veneno eodem, & retro viru serpentium; datus est remedij, auxiliorumque locus, vt ad signū aspiciētes ænei serpentis, ad Christum venturum cuius signum serpens erat, salutem adipiscerentur; His datur locus illis secūs. Non aliter serpentes euangelici tenentur populum castigare, & corrigere medicaminibus, dum opus est blandis, secūs igne & potentia verbi Dei, tandem ferro desperatæ salutis homines, vniuersum robur apponentes supplicio & pœna. Igne communiter vtitur Deus in delictorum pœnā. Exussit Sodomam eiusque incolas igne guttatim

descendente de cælo, guttatim, vt more seruatorū rebellium, & contumaciū exurerentur, punirenturque, Hebræos Idoloratras igneo veneno cōbussit, damnatos extorquet igne & sulphure, dixit Ioānes Apocalypsis 9. 14. 19. & aliis. Est ignis potentioris actionis omnium corporum sublunaris naturæ, insuauioris, acerbiorisque & minùs corruptiuum, sulphur verò odoris corruptioris, magis fomentū ignis, quod igne eget vt spiret retrum illum halitum, ignisque in ipso seruetur maximè, & accēda:ur. Quibus olfactum & tactum excruciat Deus damnatorum hominum; ij enim duo sensus torquētur magis in reprobis hominibus, olfactus & tactus. Tactus, quòd maximè eodem voluptates seētentur, & dolores fugiant, laborēsque, cūm ex hoc sensu intensiores excitentur passiones, & vehēmentiores, doloris & voluptatis, quibus sensus trahitur, & ratio subuertitur magis, quām ex reliquis omnibus aliis; præcipuè si cū tactu gustum complectamur: est enim gustus tactus quidā, 2. de animo docuit Aristoteles. Actiuiores enim qualitates ad tactū spectāt, quibus subito reducimur ad naturam nostram, non paulatim, dixit Plato in Philebo, & 3. dialōgo de legibus, Aristoteles 2. Ethicorum & 2. Rhetoricorū ad Theodectem passim, ex gustu & tactu maiores passiones excitari, quòd maiores voluptates & molestiæ maiores in illo cōtingant propter efficaciam obiectorum horū duorū sensuum, quibus substantia nostra seruetur, aut corrumpitur. reliquis verò sensibus accidentia solūm nostra immutantur. Est gustus alimenti sensus, tactus verò temperamenti nostri conseruatiuus, nostræque substantiæ & vniōnis. Quòd maximum dolorem sustinet, dum dissoluitur, aut corrumpitur illa, corruptiuis causis sub. tō agentibus. Sunt enim acti-

ua magis eorum obiecta; subito enim dū agunt, multum obiecti præsentant simul, sine interuallo quasi. Quò ex sensatione maiori cognitione facta, magis inclinatur potentia, vt fugiat, vel amplectatur obiectum, passione excitata ad ipso, amoris aut odij. Sicut in hoc venus, mollities, otium, desidia, vt in altero ebrietas, gula, vitiæque alia capitalia dicta; his enim res ad nos trahimus, & illis coniungimur, saltem in medio interno nostro, mutatione reali, reliquis per simulacra, figmenta, & species vtimur. Hinc maximè excruciamur inter sensus isti, quod in maiora vitia ex ipsis incidamus, quàm ex quibusuis aliis. Hæc verò illius cuius est tactus, sunt vitia quæ possunt occultari quadamtenus, & silentio inuolui. Olfactus verò punitur post illū sulphure tetro, quod d vitia olfactus, defectusque illius scandalo fiant, inficiant alios exemplo malitiæ, & quasi ex cathedra pestilentia alios edoceant, corrupta fama odore tetro; odoris enim nomine fama, & infamia, quæ ad alios est natura sua, intelligenda veniunt literis sacris. Dicitur enim Canticorum 1. 4. & 7. *In odorem vnguentorum tuorum curremus*, id est, in famam operum altissimorum, Paulus 2. ad Corint. 2. c. *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitia sua manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salui sunt, & in iis qui pereunt, aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam*, & ad hæc quis tam idoneus? Augu. lib. de communi sermone clericorum; *Dno sunt tibi necessaria, scilicet conscientia, & fama: conscientia propter te, fama propter proximum.* Hieronym. super illud Matth. 4. *abiit opinio eius. Opera salutis sine fama boni odoris, non satis relucet auditoribus, nec fama sine opere proficit, sine quibus forma veri sacerdotis non commen-*

28

datur, Gentes thuribulum suffumigans ex thure purissimo suauissimi odoris depingebant, vt famam alicuius inculpatam denotarent. Inter omnia enim corpora quæ naturam complent, ignis violentiam magis corruptiuamque continet naturam, vt mista omnia eius calore dissoluantur, putrescant, vrantur; elementaque summa violentia ab ipso alterata deficient. Quod dixit Aristoteles 4. Meteorologicorum, cap. 2. omnia dempto igne, putrescere, & vti. Hinc igne absumenda sunt omnia iudicij die, ob eius voracem naturam, reliquis omnibus aliis magis exedentem; cuius duæ sunt partes elementaris ignis, altera cauum Lunæ tenet, quæ commutando in se aërem, ascendentesque exhalationes fouetur, & conseruatur, vt elementa corporaque reliqua quæuis in quæuis mutata durant. Est alia in infimis & opacis, cauisque terræ locis, in cauernis ipsius, iuxta terræ centrum, ex diametro distans à cælesti corpore, longius distans ab illo, omnibus aliis vniuersi partibus, ima mundi parte, quæ est dicta inferior; cuius pars quædam infernus dicitur; purgatorium altera, & si hæc per diuinam potentiam vbique esse possint. Imò & non in loco, vt dæmon secum suam pœnam affert, vbi cumque it ille, & tormentum ignis in carcere tetra secum affert, hic sulphure foras, vt teterrimo odore aspiret, dånatorũ animos, & dæmonas affligit, in eisdem terræ visceribus genitus; sulphureis exhalationibus ignitis, dispositione grádi materiæ radiis solaribus, & astrorum influxu succensus, ob perpetuum ortum sulphuræ substantiæ in imis terræ partibus subnascentis metallorum massã, quæ ex cruciat spiritus, ignita, in fame magis totius naturæ corporum metallorum corpus, iœmina, ex sulphure enim vt ex matetia deformi,

omnia

omnia metalla fiunt, vt patet in locis mineribusque, in quibus hæc ipsa generantur metalla, sulphuris continuò partes incoctas habere, quæ si coquantur amplius, perficianturque vlteriùs, in metalla abeunt. Imò Chymici artifices crudas partes ex metallis deponunt, sulphureas natura, & ex ipso metalla eliciunt sublimato, & recocto, crudam eius corrigentes naturam imperfectam, femineam, vt semper, quod sulphuris est sit cruda materia, subterraneum magis, terrestre, imperfectiorisque naturæ mistorum omnium. Metalla enim vt minùs perfecta aliis reliquis naturæ mistis terra contenta, sine aëre, aut aqua, naturæ perspicuæ, cœlestis luminis susceptiua, influentiæ que cœlestis, terra obuoluuntur, inter quæ sulphur materia, & femina extat, substantia que cruda coctionis expers, imperfectissimum corpus, putridum quasi, tetrum spirans odorem, imperfectiori sua dispositione, & mistura, quasi corrupta, putrida, & fœtida. His ergo duobus corporibus igne & sulphure, corruptissimæ essentiæ, naturalissimisque omnino corporibus infamibus, alligantur damnatorum spiritus, & demones natura liberrimi, naturalissimis vis, imperfectissimisque corporibus maximè corruptiuis, in terræ carceribus opacissimi corporis, absque lucè fulgenti, & clara, imò tristi & obscura, coloris liuidi, sulphureo halitu, per vices spirante, cogunturque circa hæc operari eo carcere adstricti, nulla altera eis totius naturæ parte concessa, quò summè affliguntur constricti & ligati spiritus, non secus, ac ligati demones, & coacti torquentur, Deo, Angelis, superno ve demone, necromanticis extorli miserè; sic & damnatorum animi, contra liberam eorundem voluntatem adstricti his rebus infimis ligati cruciantur, & extorquentur diuis cruciatibus. Vniuntur enim

his corporibus tanquam loco infami naturæ totius; sic enim alligantur his, vt alibi esse eis nullo modo detur, voluntatis cruciatu. Postquam verò corpora suscipient animæ mortalium, iis affligentur excessu terribili sensibilis tactus, & olfactus, ignis & sulphuris, alteratis organis eorundem sensuum, obiecto excedenti, quo non corrumpentur, etiam si illis detorqueantur, quòd eorum spiritus possint corruptionem vitæ, animæque corporis corruptionem, auctoris naturæ potentia in pœnam, immortalitate suscepta, & supplicium damnati, vt illis maior, æternaque infligatur pœna, præcipuè quòd Deus eleuat ignem, sulphurque, vt pœnam inferant in spirituales adhuc substantias, etiam si diuersas genere & ordine. Ideo ergo corruptio igne scelera punit, sulphureque tetto.

De innominato serpente.

CAPVT IX.

70 **A**ctum Apostolorum c. 17. sic extat scriptum: *Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait; Viri Athenienses, per omnia quasi supersticiosos vos video, præteriens enim, & vident simulachra vestra, inueni & aræ, in qua scriptum erat, ignoto Deo. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis, Atheniensium enim alioqui doctissimi plurimi, iudicantes vnã esse causam primam aliarum omnium motiuam; sensit Plato in Parmenide, & Timæo, Aristoteles Physicorum 8. Metaphysicorum 9. Hancque incorpoream, immutabilem, æternam, infinitæque virtutis, Deos alios, imò Dæmones, quos Deos gentes, vulgusque constituebat,*

stituebat, fide non recepere, & si exterius Ioues, Saturnos, Martes, reliquosque in gratiam populi faterentur, ignoto verò Deo occulto & abdito, innominato, vero, aras, templa, phana, struxere, vt veritatem ipsam absconditam solo intellectus lumine visam prosequerentur cultu, & adoratione, ob populi metum non audentes nominare; hic est Deus sine nomine, qui serpentis effigie occurrit locis adductis. Inter ignitos verò, vrentes, & causticos summè serpentes, Sepem adduximus reptilem ex Isidoro 12. etymologiarum libro capite 4. & Aristotele locis plurimis adductis supra, Solino, Plinio aliisque grauissimis naturæ historiæ autoribus. Serpens prophani, ambitiosique veneni, mole minimus, potentia maximus, insuperabilis naturæ viribus, quem Aristoteles serpētem innominatum vocat locis eisdem, cum Isidoro, & reliquis; vocauit Isidorus sepem, quòd septica Græcis carnem absument medicamenta, exedentia dicta, & exuratur, & septo quasi laterum facto, vlcus se offerat profundum & cauum, huncque in agro in quo lazar colligitur, orti referunt, implacabilis morsus, cui solum extat remedium contritus lapis, in puluerem redactus sepulchri cuiusdam Regis antiqui, cuius ignoratur nomen, vino epotum: Qui ferunt, serpentes alios veneno teterimos, si hunc deuorauerint, atrocissimi vitus fieri, cuius tres enumerant species, innominatum; Salpingam dictum ab Isidoro serpentem; & indicum, cuius cruorem non inferiorem esse igne stabiliunt; huncque sacrum serpentem appellari ab incolis eius regionis, ob summam & insuperabilem eius energiam, & actionem, quam impertiri reliquis serpentibus docent, semel ac ipsum vorarunt, ipsosque insuperabiles fieri ipso suscepto ieiunè. Serpentis

effigie nobis occurrit Christus exaltatus in deserto; sic enim oportuit exaltari filium hominis, *in similitudinem hominum factus, habitu inuentus ut homo, reputatus cum iniquis, & sceleratis*, cum progenie viperarum serpentium, & cum filiis antiqui serpentis, ut humanum iudicem mortales habere intelligerent, hominemque, non solum ultionum Deum, habitu, & natura humana, placatum, reatum, liberum omnis culpæ reatu, cum regula futurus esset omnium nostrarum actionum. Quò serpentis effigie voluit obumbrari, serpenteque, Apostolos discipulos legis Doctores, consuluit esse cautos & prudentes, ipse serpens circulo æternus, & astutis amoris hominum flagrans, qui de se inquit Psalmo 21. *Factus sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis*; factus homo quasi non homo; vermis, inquam, & hominum abiectio, humilis, mitis, inferior factus, & subditus, ministrans, sine nomine, qui factus est obediens usque ad mortem. Marci 10. sic: *Nam & filius hominis non venit, ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis*. Vermiculi verò huius, minimique serpentis, ea erat potentia, ut amplissimam hederam fortissimi trunci, altissimarumque radicum eroseret, & subito vastauit, Ionæ 4. capite. Hominumque delicias & vitia, serpentem hunc semel ac edere serpentes reliqui, Christicolæ semel atque hunc serpentem degustarunt, ieiuno & mundò ventriculo, & corde, sub exuuiis panis & vini, Eucharistiæ sacre participatione deitatis Dñi facti, ipsum robur, eandem virtutem recipiunt, quæ in serpente hoc sacro & minimo continebatur, innominatus erat, ineffabilisque, ob sumnam eius potentiam, quam nullo

nullo nomine circumscribi posse fatebantur, omnes quotquot de illo fari sunt ausi. Hunc latissimum caput obtinere, ventremque amplissimum in sua magnitudine, iidem efferunt autotes. *Christi caput Deus.* Paulus 1. ad Corinthios 11. Latissimum est caput Christi, nullo termino circumscriptum, ventret amplissimus; deglutiuit enim mortem ille qui vita erat, digessit illam, commutauit in vitam; nam in se evertit; quod iam non mors, confecit enim illam potentissimus iste Seps; omnipotens, fugans serpentes omnes alios mundi, dæmonis, peccati, mortis, quos fugare Sepem simul ac apparet, docet Isidorus loco adducto, carnisque passionem; qui cum paruus sit, minatur reliquis, illumque expauescunt alij. Isaias 11. c. *Paruulus minauit eos*, de Christo. Termino nullo, nullo nomine exprimi potest hic innominatus serpens; ineffabilis, sine nomine, omni ex parte infinitus, incomprehensibilisque substantiæ, inaccessibilisque naturæ viribus, ab omni intellectu creato, cum essendi modus ipsius excedat nostræ naturæ modum, eiusque actus, cum sit illi esse substantia, & substantia esse, nulli alteri, præterquam ipsi ex essentia conueniens, ex Diuo 72
Thoma colligitur 1. part. quæst. 12. artic. 7. in corpore, nulloque nomine sic enunciabilis, aut vt est præfigurans nullum, substantiamve eius exprimens, quo dicitur Exodi 6. *Et nomen meum Adonai non indicati eis.* Duo enim sunt genera nominum quibus res vocitamus, primitiua & deriuatiua; primitiua sunt, quæ imponuntur rebus primariò inuentis. Deriuatiua, quæ ex primitiuis veniunt. Quodlibet verò genus ex his dupliciter imponitur rebus significandis dum rationabili causâ, & non ad libitum temerè nomina aptamus, aut propter effectus rerum,

rerum, & opera, nomina imponuntur, ex aliquibusve accidentibus quæ rebus contingunt: aut propter substantiam ipsam nobis notam eo modo quo possumus, quam eo nomine terminamus, in substantiis quarum notitiam nos habere possumus, ut in rebus corporeis, & materialibus pro hoc statu, quo anima affidet corpori; separata verò, & Angelis secundum substantiam nomina imponere poterit, quod eorum valeat suscipere essentias. Cum verò Dei substantia sit supra omnem captum hominis, solumque à nobis cognoscatur naturæ viribus per actiones & effectus ad extra, vel negatione rerum omnium, superiorem constituendo naturam, aut collectione perfectionum vniuersarum, imperfectione sublata, eiusque substantiam non possumus intelligere aliter, nomina quæ nos illi imponimus, vno ex his tribus modis coaptamus, significatiua accidentium; at substantiæ eius nomen nullo modo possumus aptare significatiuum ipsius per substantiam Dei, quod exprimat entitatem illam supernaturalem, & esse ipsius. Aliàs, essentiam Dei intueremur, & viribus naturæ ipsum, qualis est, spectaremus modò. Quòd nos nomen imponere illi nequimus, quòd ipsum qui sine termino est, terminet ex substantia; ineffabilisque est nobis secundum hanc rationem, ut essentiam significet, nisi ipse nobis reuelat, manifestetque Deus. Variis enim nominibus, & notis ex effectibus ab ipso productis ipsummet rerum omnium autorem appellamus, nominaque varia illi imponimus, hoc & illo genere linguatum, omnia ipsum per respectum ad extrà significantia, & ut creaturas aspiciat, earundemque protector & benefactor est; ab ipso verò est nomen ipsum, absolutè denotans in suo esse naturæ adiectiua

etiam nomina ex attributis illi impertitus
 varia & diuersa, vt sunt varia Scripturæ loca, qui-
 bus hæc patent. Geneseos 1. *Elohim* in plurali nume- 73
 ro, id est, *Dij*, vocitatur Deus, cuius nominis sin-
 gulare est, *El*, id est, Deus, aut *Elohab*, Deus etiam La-
 tinis, Deus enim idem est, quod ambiens omnia, &
 complectens, currensque per omnem naturam, à
 verbo Græco *τέω* Teo quod est ambio & percurro.
 Dicitur enim Geneseos 1. sic: In principio *Elohim*
Bara, *Elohim* enim Deum iudicem consignat, vt à
 primo Scripturæ verbo nos iudicem habere intelli-
 gamus, & sub iudice viuere, id est, *Dij creauit celum*
& terram: plurali huius nominis *Dij* iuncto singula-
 ri illius verbi *creauit*, cum nomen hoc singulare ha-
 beat *El*, & *Elohab*, & verbum *Bara* plurale *Barauit*
 vt essentia diuinæ vnitas, singularitasque, in sin-
 gulari illius verbi notaretur, in plurali verò nomi-
 nis personarum Trinitas, opera enim Trinitatis ad
 extrà sunt indiq̄sa, omnibusque tribus ascribun-
 tur personis, vt dixit Augustinus. Quò dixit *Dij*
creauit: verum, vt essentia vnitas notaretur, myste-
 rio Trinitatis obumbrato eo in nomine, pio audi-
 tu, *Dij* enim, & si dicatur, non plures Deos stabi-
 lit, aut decernit locus ille, cum solum vnus ortho-
 doxa fide fatendus sit, & ex symbolo sacro Athana-
 sij, de fideque est tenendum, vbi dicitur; non tamen
 plures sunt *Dij*, sed vnus est Deus, sed *Dij* nuncupā-
 tur, id est, habentes deitatem numero vnã, quod ver-
 bo Hebræo dicitur, quod adiectiue significet, latinè
 verò cum substantiam notet magis, numerum non
 admittit, ne in essentia pluralitas concedi videatur,
Elohim Hebræis deitatem habentes, vi nominis eno-
 tatur, & vt Deum de Deo, Deum verum de Deo
 vero, tenemur concedere symbolo Ecclesiæ, &
 Care

Catechismo sancto, deitate eodem numero vna, in generante & genito, pluresque personas eiusdem deitatis, hoc nomine Hebræo, non Deos plures notant Hebræi catholici, sed plures deitatem habentes eo nomine signant; quò idem est dicere, *Dij creauit*, quò *Deus creauit*, qui in tribus personis est, & hoc est *Elobum Bara*. Possè mysterium Trinitatis eo nomine colligi, tenet Magister 2. sententiarum, distinctione 1. quem sequuntur Scholastici, omnes fermè Theologi, rû Burgenfis, Nicolaus de Lyta in *Genesi*, Galatinus, Augustinus, Eugubinus, Ambrosius Catherinus, aliq; nō pauci. Nec qui ex Rabbinis sustinent, nomē hoc *Elobim*, singulariter & pluraliter indifferentè significare plurali numero acceptum, vt modò *Deos*, modò *Deum* plurale significet, huius nominis significationem, illiusque rationem percallent, nec quòd vltrà asseuerant, iunctum singulari verbo, *Deum* solum significati, plurali verbo *Deos* verum tenet. Quò negāt, ex hoc nomine Trinitatis mysterium colligi posse, nā inquiunt, singulariter accipitur iunctum singulari verbo, & sic eo loci *Genescos Elobim Bara*, idē est quòd, *creauit Deus*, non *Dij creauit*. *Genese* os enim 35. legitur. *Quia ibi apparuerunt ei Dij*. Vbi, de vèro Deo factò sermone plurale *Elobim* plurali *apparuerunt* nectitur, vt iam plures Deos fateremur, quòd impium esset, nam vt docet Rabbinus Ioanas super eū locum, & Hunna, loci omnes *Scripturæ sacræ* ex quibus Epicurei plures Deos nituntur colligere ob Hebraismata, in eisdem, & remedium suæ inscitæ manifestissimè patet: nam vbi legitur 35. citato: *Quia ibi apparuerunt ei Dij*, consequenter legitur; & *fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi*. *Deuteronomij* 4. vbi dicitur: *Qua est gens tam magna, que habeat Deos appropinquantés sibi*.

Illico

Illico legitur, *sicut Dominus Deus noster*. Neque enim mysteria omnibus locis reuelanda sunt, sed vbi opus est Trinitatis sacramentum figurare, ibi *Elohim* plurale cum verbo singularis numeri addictum obumbrat. Quod nomen, etiam si cum verbo pluralis numeri connectatur multoties in sacris scriptis, non ideo essentia pluralitas colligitur, vt obiici posset in hanc sententiam argumento facto à contrario sensu, sed solùm Deos, id est, deitatem habentes, personasque diuinas enotat, eadē deitate vna numero tales, vt Deus de Deo eadem deitate sit, & eodem Deo, & tunc vtrumque nomen & verbum, personarum pluralitatem pernotabit; vnitas verò essentiaē ibidē non manifestabitur, aut Trinitatis adumbrabitur eo loci mysterium, si opus non est ibi referare, quod Rabbinus plurimi intellexerunt, vt in Glossa Salomonis super Oseam cap. 1. extat scriptura apud Hunnam & reliquos: neque enim omnibus eadem mysteria conceduntur; Ineffabilis illa substantia, & essentia prima; Deus ipse incomprehensibilis, variis nominibus ex rerum effectibus impositis obumbratus, nullo meliùs alio nomine significari potuit, quàm nomine illo, ab ipso hominibus dato *Iehoua*. Quòd 74 si proprietate, qua hæc litera iuxta idiomata Hebræa proferri metentur, enunciaretur, omnimodò ineffabile esset, hocque ipsum est apud nos Dei nomen, negatione nominis ipsum exprimere, cū sit vnus ex modis cognoscēdi Deum, per negationes rerū omnium creatarum ab illo, indicibilem suam substantiam constituere, hoc tenebræ statu, interim dum militamus, & viam percutimus, vsque dum termino ipso, Deo dante, fruamur, eum videntes pacificè, & quod illi nomen competat, secundùm quod est ab ipso ediscamus, & in ipso eius esse, & substantiam

contemplemur. Hoc verò excelsum nomen, myste-
rius & sacramentis plenum, *Iehoua*, quantum à no-
bis capi potest, hoc vmbre statum, significat ipsū sub-
stantialiter magis, & si in ænigmate, vt dixit Paulus,
liberumq; magis esse ipsius, non per effectus, sed per
esse, quasi eminens esse adnotans, excellens, super-
naturale, vnum & multa significans, seu illum qui in
se est, tum generans, amore flagrans geniti, quo tota
Trinitas eo venit nomine intelligendā, Pater ge-
nerans, genitus filius, vtriusque productus amor,
quod vt proferrēt Hebræi, cum propriis literis nun-
ciari non posset, literis tantum cōsonantibus cōstans
scripto, ineffabilibus omnimodò, cum iis os clauda-
tur, vocalibus verò aperiatum illud, eius vice nomen
substituere fabile *Adonai*, quod proferebāt eius loco
semper, quod ineffabile alterum occurtebat scriptis
sacris, quod secundum proprium significatū Deum,
secundum prononciationem Dominum enotabat,
dictum ab Hebræis, *Sem Hemmephoras*, id est, no-
men expositum & manifestum, quod Deum ipsam
inter illa, quæ substantiā eius figurare valēt, clariùs
75 reliquis adumbraret. Quod primitiuum & à nullo
alio deriuatū nomen existit à se, & nō ab alio signi-
ficans, aut enuncians, quod cum *Secua*, & *He*, literis,
per lenē aspirationem scribi, & pronūciari debet, vt
proptiam seruet naturam *Iehoua* non corruptam, vt
quidā corrūpere conantur, quod *Secua*, *He*, literam
gutturis præcedens quamlibet, per syncopen tunc
nomen proferendum esse sustineant quoduis; quod
legunt & scribūt *Iona*, à quo nomen Iouis irreplisse
opinantur, impiè satis, cū nil in eo nomine mutan-
dum sit, addendū, detrahendumve, nomenque hoc,
cum *He* aspirari debeat, quod Ioui non quadrat
scripto præcipuè, quod iam nomen istud, non

Tetragrammaton, id est, quatuor literarum esset, sed trium dumtaxat, & cum Moses illud scripserit, hoc ordine *Iehoua*, non habet locum, quod ipsi nituntur per syncopam auferre. Nec regula est vera, nisi rarissimè, ut syncopa rarissimè efficitur linguis omnibus, & sine regula, ut docet Rabbi Haccados. dictus Doctor noster Sanctus, in libro reuelationis secretorum, in Epistola illa, quam misit ad Antoninum cōsulem urbis Romæ. De huius sacri nominis significato, & Rabbinus Moses filius Maimonis, Moses Ægyptius, libro More capite 60. ptimæ partis, Nehumias filius Haccanæ in Epistola secretorum ad filium suum Haccanā, qui docent, huius nominis *Iehoua* tantam esse reuerentiam, & cultum, ut solùm sacerdotes in Sanctuario proferrent, dum populum benedicebāt, certo quodam, occultoque modo pronuntiationis, quod non scriptis, sed traditione maiorum in posteros reuelabāt, venisseque vsque ad Simeonis sanctissimi tempora, qui Christum circumcidit. Ex quo verò mortuus fuit ipse, cessasse, veramque eiusdem prolationem. Vice huius nominis per nomen *Adonai* iureiurabat populus, indissolubili quodam iuramenti genere, cæremoniis plurimis, tãquam ad maximum Sacramentum accedentes, ieiuni, in templo, conuersi ad Solē, brachiis crucis figura appositis, tribus manuum digitis compressis, soluto indice, & pollice, quasi per mysterium Trinitatis iureiurando pollicerentur, digitis occultatis, & compressis tribus, simul hac figura cum nomine mysterium Trinitatis enunciantes, & absconditum sacramentum, mysteriumque abditum. *Iehoua* verò nomē sacerdotes vna vice in hebdomada filios edocebāt, significatumque eius, & prolationem, qualiter ab hominibus proferti poterat, in se ineffabile &

indicabile nomen; docet Rabbi Moses Maimon i. c. & 60. primæ partis. *Adonat* enim, non solum de Deo, sed & de Angelis dici consuevit, vt videre est Genesis 18. capite: vbi illi Angelo dicitur; *Adonai*, si inueni gratiam in oculis tuis, cum *Iehoua* solum ipsi adscriberetur Deo. Hebræi verò, nullo modo audebant nomen hoc pronunciate propter illa, quæ in libro sanctificationum, in capite decem nobilium, super illud Exodi c. 3. dicitur à Rabbi Abina, vbi sic, *hoc est nomen meum in æternum*, legitur ibi, seniorem quendam dixisse, non esse ibi scriptum in æternum, per verbum *Leolam*, sed *Lealam*, quod significat, vt celetur & abscondatur. Rursum & ibidem est dictum: *dixit Deus Sanctus & omnipotens, voce non pronuncior, sicut scribor, scribor enim cum Iod, He, Van, He*, consonantibus infabilibus: Quæ literæ correspondent his nostris. l. h. u. h. quæ sic scriptæ fieri nequeunt, legor tamen his superadditis, vt addidit Hebræorum populis, vt Deum possent nominare, Aleph quæ est consonans Hebræis, Daleth, Nun, Iod, quæ correspondent nostris a. d. n. i. quæ coniunctæ cum alteris ex lege pronunciationis, & Grammaticæ Hebrææ, reddunt *Adonai*. De *Iehoua* verò dixit Abba Saul, in libro *Sanhedrim*, in capite *Hellec*; qui pronunciat ipsum nomen quatuor literarum, (vt literæ eius sonant, pronunciatione adhuc hominibus concessa irreuerenter) non habebit partem in sæculo venturo: quapropter populus dum occurtebat nomen hoc, subtracito eodem, *Adonai* loco illius substituebat. Nouit, Deum nomine carere debito Mercurius adhuc Trismegistus in *Pimandro*, vbi inquit, Dei nomen non potest humano ore effari. Tum Delphicus Apollo Cacodæmon hæc tacere non potuit interrogatus, quid esse Deus, dixit, qui

qui sine nomine. In hoc vetò ab ipso hominibus reuelato *Iehoua*, Trinitatis mysterium contineti, symbolo & figura, ij omnes Rabbini asseuerant locis adductis: Sunt enim tres eiusdem literæ. *Iod, He, 77 Vau*, vt ex numero earundem personatum, numerus daretur intelligi, *He*, quod bis inuenitur in hoc nomine, naturam duplicem secundæ personæ notat, vnus suppositi: primâ enim litera, *Iod*, principium significat, eo quod aliarum omnium principium sit, cum omnes Hebræi alphabeti literæ, eius figura supposita efformentur scripto, ipsaque à nulla altera ducat originem, quæ rectissimè Patrem notat in diuinis, qui est omnis Trinitatis principium, vt Augustinus dixit, secunda verò, *He*, quæ esse & viuere Hebræis exprimit, Filiû, *per quem omnia facta sunt, in quo viuimus, mouemur, & sumus*, Paulus dixit. Tertia *Vau*, dictio copulatiua est, & significat copulam, & nexû, qua optimè Spiritus sanctus exprimitur, tertia Trinitatis personâ. Chaldæi per triplex, *Iod*, circulo inclusum, signo *Camez* appposito crucis formam representans, (mirabile dictu) Deum compellant, vbi altissima latent sacramenta. *Iod*, enim principium significare diximus & esse, omnium aliarum alphabeti Hebræi literarum; quo notatur, tres indiuiduæ Trinitatis personas omnia ad extrâ produxisse, quælibet per, *Iod*, vnû adumbrata principio, *Camez* vetò deitatem vnâ ab ipsis æqualiter participatam designat, crucis instar infra ad medium appositum, quod secunda Trinitatis personâ subire voluerit crucis tormentum, circulo æternitatis hæc omnia cõprehensa, sine fine & principio. Cuius nominis ineffabilis tres syllabæ hoc idem notant, tres Hypostases, quæ sicut eiusdem nominis æqualiter rationem participant, sic illæ æqualiter diuinitatem. Imò nomen illud, in

quo omne genu flectitur cœlestium, terrestrium, & infernorum, *Iesus* omnium redemptor, instauratorque illius imaginis, quam à mundi principio homini impresserat, easdē literas quas nomē Iehoua amplectitur, & nomen ipsum Iesu continet, & si non figura, saltrē pronunciat ionis lege, qua iuxta ritus antiquos Hebræos proferebatur ab angelo, ea prolatione qualis illi debetur lege, priùs audito & à nullo antea, eo proprio dicendi ordine. Cuius literæ cū *Iehoua* ex lege dictis eundem reddere sonum constat, videlicet, *I. & V* inter quas, *H.* duplicatur iuxta *E.* secundam literam, *Ihehu* ac si dicas Hebræorum more; quòd naturam duplicem obtinebat secunda persona indiuiduæ substantiæ. Non seruator verò scripto figura eadem in literis Hebræis in *Iesu* & *Iehoua*, quòd verbum formam serui acceperit, aliamque à se figuram, habitu inuentus vt homo, quo *Iehoua* in *Iesu* abditum & occultum erat, & deitas in humanitate. Nomē enim hoc Messię proprium erat, quod Saluatorem exprimit, vnde Abacuc 13 gratias Deo reddēs de hoc nomine, quod à Patre æterno impositum fuit Verbo, prædestinatione & præuisione æterna, & in spiritu præuiso Prophetisteuelato, sic inquit: *Ego autem in Deo gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo.* 4. Esd. 7. *Reuelabitur filius meus Iesus cum iis, qui cum eo letabuntur; morietur filius meus Iesus, & conuertetur ad me saculum.* Rabbini Haccados, qui tempore Antonini consulis vixit de hoc sacro nomine sic inquit: Quia Messias homines saluabit, vocabitur *Iesuba*, gentes verò, quæ fidem eius sectabuntur, vocitabunt eum *Iesum* Hebræo idiomate, & prolotione propria. *Iesuba* enim saluatorem significat. *Iesus* qui saluauit salutemque; saluatorē denique, quasi idiomate Hebræo notetur, ip̄ ū principa-
liter

litet fuisse missum ad oves quæ perire de domo Israël, sicque saluatorem, quasi munus suum actu exercens, appellant Hebræi *Iesum*. gentes verò, qui *saluabit*. è longinquo magis eis salutem promittens. Etiam est mirabile quod Geneseos 49. c. illis verbis continetur: *Non recedet sceptrum de Iuda*, quæ verba apud Hebræos sic habent, *Iauo, Silo velo*, quorum verborum, si primæ literæ initiales vniantur, Iesu nomen reddunt Hebræis, hocque nomen eisdem constituitur iuxta Hebræorum prolationem, *I*. cum punctuatione. *E*. sumitur ex *Iauo*, quæ reddit *Ihe*. *S*. ex *Silo*. *V*. ex *velo*, quibus resultat nomen *Iesu*, *E*, aspirata, hoc modo Iesu, quo inualuit vsus apud Latinos & Hispanos scribendi hoc nomen hac cifra, *I H S* Iesus, ex Hebræo, vt *H*, aspirato linea transversa crucem configurent eo nomine, & hoc modo scribant, & præfigurent *I E S V S* iuxta Hebræorum graphides; nomen mirabile, de quo Isaias capite 61. sic: *Vocatur tibi nomen novum, quod os Dei nominavit*. Nam, & si in sacris scriptis tres fuisse hoc nomine notos reperiamus, Iesus Nane, Iesus Syrach, & Iesus Iosedec; quorum, Nane, vir fortissimus extitit, qui denictis hostibus filios Israël in terram promissionis introduxit, vt Christus in patriam, & Iesus Syrach, qui sapientiam renouavit, figura Christi, qui vera sapientia Pattis erat, & Iesus Iosedec Sacerdos sanctissimus, qui templum Domino ædificauit, vt Christus Ecclesiam fidelium Christicolarum, tamen ij non *Iesias*, id est, *Iesus*, sed *Iehosua*, quod non est idem nomen, sed longè aliud ab illo. *Iesus* enim saluatorem significat, salutem, & saluationem, prolatione debita. *Iehosua* verò idem quod, *Deus saluabit*. Vt clarè pateat nominis differentia; hoc enim nomen nunquam cum re significata auditum fuerat,

vsque ad aduentum Christi, neque eo aliquis nominatus, vsque dum reuelauit per Angelum Deus, nec saluator vsque ad Christum, à longè imò saluabit Deus venturus. Similiter & innominatus hic serpens Deus, cuius substantia mortalibus viatoribus nullo potest exprimi nomine, sed solùm ex parte per respectus ad creaturas notificari, nomine duodecim literarum vocitatur Hebræi, loco illius nominis ineffabilis *Iehoua*, *Abbenruahaccodes* substituentes, id est, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, *ab* Patrem significantes, *ab*, enim Patrem significat Hebræis, *ben*, filium, *ruah haccodes* Spiritum sanctum, quæ & si nomina diuersa sint, vno nomine dixere illi, vt vna essentia trium personarum notaretur. Aliis, aliisque nominibus exprimere cupientes hanc immensam substantiam, tandem sine nomine reliquerunt, postquàm mille nominum generibus eandem sunt aggressi nominare. Quò innominatus relinquitur serpens hic æternus circulo actus; imò Christus ipse serpensque ille minimus factus, quia ipse voluit, vt Isaias dixit, *internus*, *humilis*, & *sine nomine* vixit, *abiectus*, & *ignotus*; tamen ea fuit eius potentia, illud robur, vt potentissimos mundi serpentes aufugauerit, superauerit, viceritque, vermiculúsque iste Ionæ, vanas & virentes mundi hederas nocte vna passionis eraserit, Ecclesiam struxerit, aduersus quam non preualebunt portæ inferi, maximum exemplar concionatorum legis Euangelicæ; qui & si ignoti, & sine nomine, si innominati fuerint, hi minimi potentiùs multò, quàm arrogantes, ambitiosi, consulentesque solùm autè populati, lucrabuntur mortales, minimi, serpentes alioqui, vitia maxima aufugâtes & eradicantes penitus. Ne que ideo illis de sua sorte peniteat,

teat, sed fit hoc solatium maximum, serpentesq; cum sint Evangelici, hunc potentissimum imitentur, eumque emulentur vigilanter. Est ea huius animantis potentia, ut non solum carnes depopuletur, verum ossa & nervos absumat; non solum carnis molliem, verum & ossa vitiorum; non solum vitiorum actus, imò & habituales eorundem dispositiones, è quibus proveniunt. Potentissimū extat auxiliū huius serpentis morsui, conscientiaque stimulo, vino charitatis bibere huius Regis innominati lapidem sepulchri, uti scilicet sepulchro, morte, & Christi passione, Ecclesieque Sacramētis salutaribus. Hic est ignotus ille Deus, innominatusque, de quo intelligitur locus ille Pauli adductus; & scriptum atq; *Ignoto Deo.*

De Dipsade serpente.

CAPUT X.

Deuteronomij 8. capite sic legitur: *Observa, & caue, ne quando oblitiscaris Domini Dei tui, & negligas mandata eius, atque iudicia, & caeremonias, quas ego precipio tibi hodie, ne postquam comederis, & satiatu fueris, domos pulchras edificaveris, & habitaveris in eis, habuerisque armenta bouum, & ovium greges, argenti, & auri, cunctarumque rerum copiam, eleventur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis; & ductor tuus fuit in solitudine magna, atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio, ac Dipsas, & nulla omnino aqua; qui eduxit riuos de petra durissima, & cibavit te manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Dipsas Graecis*

Διψαξ, à διψος, id est, sitis etymologiam trahit, quod
 hoc animante percussū incompefcibili siti vexentur,
 vt dirumpantur priùs grauitate potus, quàm desi-
 78 stant bibere; sic Galenus 11. simplicium, capite de
 vipera, de qua Nicander in theriacis, sectione 40. sic
 fatur. *Dipsas forma, viperæ minori adsimilatur, cæ-
 terùm mortis breuior fors aderit his, quibus tetti-
 cum suum morsum incusserit. Huius modica cauda,
 & lata nigricat è summa eius parte, duabus lineis
 coniunctis, quæ literam Pythagoricam reddunt
 ypsilon, hancque quasi totam occultat, dum icere
 tentat. Cor humanum ex huius morsu prorsum suc-
 cenditur, ac labia præ nimia siti finduntur exiccata;
 ipse verò læsus fluuios quærit, super quos hiando
 procumbens, distentus, instat Tauri hiulci; tum im-
 menso potu sese replet, vsque dum venter, vterus-
 que, vmbilico fracto, graue onus, ruptis visceribus,
 effundit. Et infra sic cecinit de hoc animanti: *Quis
 & hiulca siti finduntur labra dolentis, & alibi Nican-
 der in theriacis de hoc animanti sic. Dipsade læsus:
 Nec secus ac Taurus fluij se ingurgitat vnda. Non ces-
 sans donec crepitans iam venter hiulco Fragmine diffiliat
 fundens graue pondus aquai.* Galenus 11. simplicium
 cap. 2. Dipsadem afficit incompefcibilem adeo
 sitim inferre, vt priùs Dipsade læsi potus onere di-
 rumphantur, mediis visceribus, quàm à siti liberen-
 tur. Ælianus idem libro 6. cap. 50. Auicenna libro 4.
 fen. 6. Tractatu 6. cap. 38. Paulus libro 5. capite 61.
 Ætius Tetrabiblio 4. sermone 1. cap. 22. Dioscori-
 des libro 6. cap. 48. Rhodiginus libro 25. cap. 33. So-
 stratus libro 7. cap. 3. Edoardus libro 4. cap. 9. Sopho-
 cles libro 10. cap. 90. Dinoleus libro 6. cap. 10. Ibicus
 libro 9. cap. 2. Rogerius libro 1. cap. 10. Aristias libro
 10. cap. 60. Apollophanes libro 2. cap. 30. Ælianus
 loco*

loco citato, Plinius libro 32. cap. 5. & libro 22. cap. 6. Dipsas ergo, quod inexplebile bibendi desiderium inferat, appellatur omnibus, ab effectu. Hinc *dipsacorum* dicitur renum affectus, quo ingentissima cruciantur siti ægrotantes, *diabetes* alio dictus nomine, seu *hydrops* dictus, ad matellam, in quo morbo quale bibitur, emingitur, docet Galenus 6. de locis affectis, cap. 3. & 1. de Crisibus, capite 12. à quo accipiunt reliqui omnes autores: tum *Dipsacorum* spina alba dicta est, *aspalatus*, & *Diaxilon* Græcis, quod herba hæc sitim inducat maximam, ut vult Plinius libro 24. cap. 13. Vocauit Ouidius hinc lepidissime lænam quandam vetulam, dipsadem, quod infatigabili auri siti hiaret, elegiorum 3. *Est, inquit, quedam, quicumque volet cognoscere lænam Audiat, est quedam nomine Dipsas anus.* Lucanus libro 9. obstupendum refert, & lugubrem iuuenis Tyrreni calam, qui hac fera percussus, animam miserimè exhalauit iis: *Et torrida Dipsas Signiferum iuuenem Tyrreni sanguinis Aulum Torta caput retro, Dipsas calcata momordit. Ecce subit virus tacitum, carpitque medullas Ignis edax, calidaque incendit viscera tabe. Ebibit humorem circum vitalia fufum Pestis & in siccum tortere lingua palato. Quas postcebat aquas sitiens in corde venenum. Ille vel in Tanain missus, Rhodanumque, Padumque arderet, Equoreusque placet, sed non & sufficit humor. Sed putat esse sitim, ferroque aperire tumentes Sustinuit venas, atque os implere cruore.* Tanta erat sitis Dipsadis morfu, ut proprium sanguinem biberet, cum non daretur aquæ copia, venis ense ruptis, Aulus hic iuuenis Catonis miles. Sosstratus loco adducto albißimas inueniri Dipsades toto corpore, candidis solùm nigerrimis, lineis nigricantibus refert, easque in Africa communiter occiri, & si frequentiores in

Arabia. Quæ animantia siti ingentissima vrgeri memorat, vt non solùm aliis siticulosum sit earundem venenum, sed & ipsis sitis inexplebilis sit causa. Hinc Lucanus libro 9. versu 122. *in mediis sitiebant Dipsades vndis.* Has variis nominibus appellant auctores ob effectus varios, figuras, colores, motus. Imò plurima alia nomine Dipsadis vocitant, quòd huic animanti aliquo ex his assimilentur. Gilius libro 9. capite 40. Cælius Rhodiginus libro 25. capite 33. Pierius libro 16. capite 1. Solinus libro poli-historiæ cap. 40. hoc animans docent iis nominibus insigniri; appellatur enim Causos, Præster, aut præster, Centrina, cencria, centris centrinx, Melanurus, Anobares, Amobaresque. Quæ omnia etymologiam ducunt ex variis Græcorum nomenclaturis. Dicitur enim febris *καύσας* ardens & *καύσις* combustio, *καύσις* cremabilis, quo Dipsas *causos* dicta est, quòd exurat, & cremet cassas partes, vt æstuent, & exurantur, non secùs ac si ignis incendio conflagrarent, Præster verò à *Πρίστει*, & à *Πρίστει*, quæ flammam cœlestem, fulmenve notant quòd sit eius effectus, quasi fulminis, ardore & æstu, flammæve, quali cœlitus demissæ; quarum aliquot, vt docet Rogerius libro 7. cap. 9. & Aristias libro 3. capite 16. circa guttur fulmen aureum continere videntur, eius formulæ, qua depingi solet in manu Iouis insidentis Aquilæ, ignis & æstus tetri animantis nota, & prælagium, Centrina verò à *Κεντρίδες*, aculeatus Latinis, asper, & pungens cum dolore acerrimo, & à *Κήρη*, seu milium, quod illum cæruleo colore æmuletur, quo milium pollet, Melanurus à *μελανομαί*, quod est, nigreo, quo *μέλα*, nigra est & *υρίς* cauda, quasi nigra cauda, quòd ea sit Dipsadum cauda, nigris
illis

illis duabus lineis distincta, Pythagoricæ literæ Y: quorū segmentis, & virtutis, & vitiorum via commonstrabatur antiquitus Pythagoreo symbolo; quarum illa quæ virtutis est ab stricto incipiens, rigidaque appetitus effrænis moderatione, in amplum honoris, gloriæ, & præmiorum terminabatur, alia verò ab amplo vitiorum ortum sumens, in infamem, miserabilemque mortem, sine honore, & gloria præfiniebatur. Anobates Græcis *Ἀνόβατις*, ab *Ἀνοβή*, id est, mutus, quoddam sit mutus hic serpens, & in silentio mordeat, ut dicitur Ecclesiastes 10. cap. *Sil mordeat serpens in silentio, nil eo minus habet, qui occultè detrahât.* effundit enim venenum maiori malitia, cum non possimus satisfacere secretò obiectis, & Anobates ab *ἀνοβή*, locusve inuitus, & inaccessibilis; ut sunt illa quæ hoc animans incolit, docet Solinus 40. capite polihistoriæ in viis, locis siccis, & squalidis, nasci hoc animantium genus, æstuantefque Dipsades illic aquas quærere anhelantes, quibus immerguntur, si earundem ipsis concedatur copia. Iconismus eorū, qui orti parca supellectili, squalidis & siccis locis, postea plus multò reliquits, si possunt, luxuriant, & vagantur, affluentiam sectantes, & luxum. Eadem refert Ælianus lib. 6. cap. 50. Apollonius poëta lib. 3. cap. 5. qui, & terram aridam vocat Dipsadam quoddam virtute talis sit, ut eas facillimo negotio producat. Quò spiritus Dens hoc loco adducto acrius increpat ingratos Hebræos, cum eos duxisset securè & impunè per inuia loca, & inaquosa Dipsadis referta animantibus; ipsi verò tanti beneficii immemores, & obliti idololatrassent; verum Deum à quo tot tantisque beneficiis cumulati fuerant, obliuiscetes. Dicitur psalmo 62. *Sicut est te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. In terra*

*deserta & inuisa & inaquosa, sic in sancto apparui tibi ut
 viderem virtutem tuam, & gloriam tuam, id est, ut vi-
 derem, quem cultum, quam reuerentiam mihi exhi-
 beres, tuamque ut inuiserem virtutem, & sancti-
 moniam, & gloriam tuam, id est, ex te ortam, quam*

81
 mihi præstares. Nullum extat maius remedium
 huius animantis morsibus, quàm tenuissima, purif-
 simaque aqua, & ut docet *Ætius* tetrabiblio 4. ser-
 mone 1. cap. 22. *Ælianus* loco adducto, *Paulus* li-
 bro 7. c. 16. *Ibicus* libro 9. cap. 2. *Solinus* 40. capite
Polihistoriæ, & *historiæ naturalis* libro 3. cap. 6. præ-
 cipuè quæ percolatur lapidibus, durioribus præfer-
 tim, densioribusque; quòd hæc depuratio sit, sub-
 stantiæque tenuioris, subtiliorisque; quòd hæc pe-
 nitissima quæque corporis subeat, intimaque magis,
 vbi subtile exurens recoquitur venenum, illudque
 corrigat, siccitatemque & squalorem attemperet,
 minùsque in hypocondris & ventre retineatur, mo-
 retur; præsentaneum imò, maximumque adsit reme-
 dium, sese subito effundens in altissimas, latentesq;
 corporis cavitates, quibus, & squalor corrigitur, &
 æstus, sitisque extinguitur, veneni potentia calida, &
 sicca restincta. Summis laudibus extollunt aquam è
 mortariis lapideis extractam hi autores, medicique
 omnes, quòd sordes, crassamque substantiam depo-
 suerit colatura; quantò magis si densioribus, durio-
 ribusque saxis percolata extiterit? idèd increpat
 acriùs *Deus* obstinatos *Hebræos*, quòd cum ductor
 eorundem fuerit ipse, in solitudine vasta & terri-
 bili, vbi erat *Dipsas* sitim incompelescibilem inferens
 morfu, & mortem simul, cum & eos duxerit per se-
 curiora loca, tum ne si aliquem *Dipsas* morfu ap-
 prehenderet, contingentia rerum relicta in causis
 iuxta naturæ modum, remedium in tanto discrimi-
 mine

mine defecisset, riuos eduxit de petra durissima, maximum, vnicumque auxilium earundem ictibus, his tot, tantisque summis obligationibus detentos, retributionis immemores, mercedis acceptę oblitos, eorum ingratitude, huius fauoris & penę innumerabiliũ aliorum carpit, & corrigit his; *Erat dipsas, & nulla omninõ aqua.* Dixit Solinus c. 46. *Polihistoria.* *Dipsas sui interficit aqua.* Strozzius pater, siticulosas Dipsades vocat aquaticas, quòd mediis vndis, non secus ac Tantalus crudeliter sitiant; haud secus atque auari media affluentia, rerum copia, & abundantia hiant, & anhelant diuitiarum siti; quòd dixit de his Strozzius, *Non adeo feruet quem lafit aquatica Dipsas;* Tum etiam aquatica, quòd hydropem causet, aquaticosque reddat homines viru, & cruore vitiato iecore. Hinc Dipson vocarunt Sicilię fluuium ex Tauro monte defluentem, quòd aqua tenuissima siti extingẽde illatę veneno Dipspadis aptissimus extet, cõmodissimusque. Lepidissima amplificat historiam Dipspadis narratione Nicander in theriacis, sectione 40. Ogygio casu, quem Thebani à suo Rege antiquissimo Ogygio traditione susceperunt. Circumfertur inter adolescentes sanguine feruidos Ogygia traditio; quando cælum occupauit maximus natus Saturni filius, fratribus suis seorsum in clytis p̄ incipatibus distributis; vt semper virescerent, iuuentutem ipsam hominibus dono dedisse, ne conquirentur, in tam larga rerum diuisione nihil ab illo receptos, præcipuè cùm Prometheum cœlestis ignis furem suggillassent, famamque eius læsissent ob furtum, & facinus commissum; cùm varia promissa cognouissent immortalitatis, & perpetuę iuuentutis promissæ illius ignis interuentu, quam defessam longo itinere, asino ferendam imposuerunt mortales,

les, labore ille sitire cœpit, Dipsadem supplicat humilis, & adulans, quæ fontem habebat, sinat eum bibere, negat serpens, instat ille, pretium exposcit Dipsas, petit iuuentutem, quam asportabat, concedit ille, rapit serpens, bibit asinus, senectutem exiit illa, & exuias deponit quouis anno; punitur tamen, quoddam spiritalia dolo, & pretio arripuerit ab asino, asini sitim nocta discedit, vltore Ioue perpetuò laborat siti, extorquetur continuò, asinus verò senescit facilè, labore opprimitur, perpetuò defatigatur maleficij causa, quod vulgo irrepsit adagium, (Aristophanes docet,) *asinus portans mysteria*, in eum qui sine meritis dignitatem portat, & illud, *segnior est asinus iuuenis homine fene*, in eos qui ob senium alios tentant explodere ineptè. Hæc eadem referunt Sophocles tragœdia 3. & Dinolucus libro 5. c. 4. Antagonistes lib. 3. c. 10. Epicharmus sectione 9. Rogerius libro 7. c. 9. Aristias lib. 4. c. 7. Apollonophanes comœdia 3. Ælianus libro 6. c. 50. Gilius libro 9. c. 40. Rubris maculis insperfas Dipsades toto corpore albissimas præterquam cauda, quæ perpetuò nigricat Ætius vidit, Solinus Ælianus locis adductis; & Sostratus libro 3. cap. 7. solo capite albas, & ventre, quosdam esse firmat Solinus 40. c. polihistoriæ, reliquo corporis fusco & nigricante, nigris maculis vario ad caudam vsque. De natura huius animantis Solinus in Polihistoria c. 40. sic scripsit: Plures, diuersæq; sunt Aspidum species, verum effectus inæqualis ad nocendum, Dipsas enim siti interficit, hypnale verò aspis, sic dicitur, quod somno necet, teste enim Cleopatra emitur ad mortem, aliârum virus: quoniam medelas admittit, minus famæ metetur: ubi Dipsadem aspidis speciem constituit, Galenus 11. simplicium. capite 2. vt ipse testatur; Romæ
cùm

cùm confuleret Pfillos & Mários de. huius animantis forma eos esse in eam sententiam refert, vt Dipsadem, viperam esse existiment, eò solùm ab ea diuersam, quòd marina vipera sit, saluginosas & salas gurgitis oras incolens; quòd & sitim inducit inexplibilem, multòque maiorem viperis reliquis loci salèdine, quæ & sitim causant non leuè, mortu; vipera enim omnis, Scorpio, & venenosa alia plurima, vt Hæmorrhòis & reliqua sitim molestam inferût ictu, & quæ calidi & sicci sunt veneni. Idem retulit Ærius lib. 4. sermone 1. capite 22. iis: Dipsas ab aliquibus *causis*, seu incendium appellatur, estque viperæ species, quæ in maritimis magis locis reperitur. Quem sequitur Edoardus Vutonius lib. 6. c. 117. Cùm tamen natura sit diuersa, speciesque alia serpentium, ab aliis omnibus verè reptilibus forma, & effectibus, actionibusque dissentiens, vt patet forma & figura, cùm capitis lati & magni sit, albi, maculis rubris, nigrisve inspersi, & à capite ad caudam vsque in angustum desinat, quàm ex circumferentia in centrum veniens, quòd & ceneris est dicta hæc sæua fera communiter, curtissimæ caudæ, latæ, sine proportione iusta in strictum declinās, cuius ea est lædendi consuetudo, vt euerso capite mordeat; dixit Lucanus lib. 9. his. *Torta caput retrò Dipsas calcata momordit*; funditque venenum siccum summè, & calidū natura, causticum, & exurens, inexplibile sitim, & rebellè inducēs, contumacè adeo, vt viscera priùs per vmbilicum abruptum aquæ pondere profiliant ruptis visceribus, quàm sitis cesset, imò quàmò magis ebibunt, plus sitiunt, quòd pondere porus, humor in ventrem decumbat illicò, vbi pendet magis, membris omnibus humiditate destitutis (pondere graui,) ventriculo & venis, viru tamen effereu-

scente in eisdē, quō æstuat animans, exuriturq; sic-
 cū, siti incōpescibili actū, quod nulli ex aliis animā-
 tibus veneno contigit, præterquā ad tempus, facilio-
 rem multò inducere sitim, quæ ad tēpus leuatur, nō
 incessanter excrucias animans, & extorquēs crudeli-
 ter, vt in Dipsade animāti cōtingit, atroci, & fero,
 præcipuē cū vipera viuipara sit animansq; duplicis
 partus, vt docuit Arist. 6. de historia c. 34. & 1. de ge-
 neratione animalium. c. 1. Isidorus Etymologiarum
 12. c. 4. Solinus loco adducto, Plinius, Ælianus, & re-
 liqui, & experientia edoceat, intra se primò oua ex-
 ponere, alio vteri loco quam quo concepit primo,
 postea verò intra se excubare oua, fœtusq; vipereos
 efformatos viuos ad extra emittere, duplicis ortus,
 quō vipera est appellata, cū quōd vis pariat eādē
 sobolē, tū quōd viuos catulos eiciat inter serpentes
 omnes, nulli alteri datū, concessumve alicui. Quō
 quantū distet ouipara Dipsas, à viuipara vipera faciliē
 constat, quantumq; dissideant natura, & moribus; cū
 Dipsas ouipara sit, omnes vt autores recensent locis
 allatis, & experientia communis attestatur omnium.
 Non minùs ab Aspide distat, cuius sæuiorem spe-
 ciem, potentiozem, præcipuam, veneni energia, &
 actione, si eum hac conferamus, nec sitim infert, aut
 æstum calidis orta principiis, siccis, vrentibus, som-
 num imò veneno ortum frigido, & humido inducit
hypnalis, testatur Cleopatrx euentus, somno inter-
 ceptæ, & aliorum adhuc, quo hypnalis græcè quasi
 somnifera appellatur *Aspis*. *ὑπνος* enim
 est Græcis somnus; omnesque species huius tetri
 animantis plus minusve somnum conciliant, somno-
 lentosque inferunt effectus. Quō effectibus planē
 distare à peruigilio Dipsadis, quod simul inducit
 cum siti, & veneno siccissimo, vt hi omnes autores
 testantur

testantur, apertissimè edocet, dissidere naturâ hæc animantia, & distare omninò, nec Galenus viperam esse voluit propria sententiâ, sed placitum Píllorum refert, & diuersam statuit ab omnibus aliis naturæ reptilibus, hoc animans ille, vt eo loci est videre. Sunt verò decepti Marù & Pílli, quòd sitim inducant maiorem marinæ viperæ loci falsedine, cibi & potus falsuginosæ naturæ altæ, ad maris oras, quam quæ humidiores regiones inhabitât, frigidioresque. Euariat enim multum alimentum & potus, opus, æstusque animantium, plantarum, altitium, vt loci natura sicciora reddantur hæc, vdiora illâ, vt videmus in rebus omnibus, factò periculo, & experientia facta. Hinc æquoreum solum sicciores viperas reddit, siticulosas magis sibi & aliis, natura ipsa alimenti, & potus, quam sitim inducentes natura æstu, veneni. Augetur effectus falsedine marini littoris, vt siti excrutient læsos, nec quæ conferri possit cû Dipsadisi siti: præcipuè cum spiritus Deus diuersa animantia hæc ipsa cõstituat diuersis nominibus hæc ipse pronuncians, & variis effectibus. Hanc dipsadem Deut. 8. viperam illam Iob. 20. 30. Isaïæ, Matt. 3. & 3. Lucæ, Actuum 28. locisque aliis, diuersa enim Adamus imposuit nomina rebus Hebræo idiomate, & quod vocauit, ipsum est nomen eius, quæ cûm Deus noscat, noueritque ipse nomina, illa rebus imponit diuersa diuersis, vt alio Dipsadem à vipera distinxit, locis allaris. Appellat enim dipsadem, *Zimæori*, quod nomen cûm locum siccum, & aridû, tum capillosum serpentem Dipsadem solet adnotare Hebræis Sanctus Pagninus docet Deut. 8. viperâ verò Ephelvacitat, vt his, & illis constet, quantum dissideat vipera & Dipsas. Aetius arcanorum naturæ acerrimus scrutator sic Dipsadē designat vbi supra; Dipsas ergo ser-

pens est magnitudine cubitalis ex amplo, latoque corpore, & capite, in exile desinens, quasi excircūferentia in centrum ducatur; sic minuitur & restringitur ille, quo centrine quod in centrum veniat, ex ambitu capitis, totiusque corporis mole, præterquàm proportio exigere videtur Centrine appellatur, Centridy, serpens. Auicenna fen. citata, & Paulus lib. 5. c. 1. cum Dioscoridē cubitalem efficiunt Dipsadē, cum Nicander vigilantissimus naturæ interptes se ictione citat, his verbis Dipsadis formam præfiguret. Porrò Dipsadē forma minori viperæ semper adsimilabitur; ceterum, veterioris morsus est, cuius modica cauda semper sub opaca parte, è summa regione nigricans apparet, quam colligit, dum icere tentat. *Alianus* c. 50. libri sexti sic, Dipsas, cuius vim & naturam eius nomen vobis declarat, inferior quidem est magnitudine, quàm viperæ, sed tamen in occidendo, quàm celerrimè superior. Sensit idem Galenus cum Solino & Plinio, vbi supra. Cùm enim magnitudinem animantium, plantarum, altilium, mistorumque omnium euariant cæli climata, regiones, & vniuersi partes, cælo, terraque diuersæ prout congruunt cum eiusdem naturis, aut dissentiunt illa, nil mirum, si rarum animans, *Ætius* cubitale viderit, reliqui verò minùs. Quòd alij maioris mensuræ efficiunt, minoris reliqui. Tetrum hoc, & venenosum genus mortales effugiant, quòd minùs dignoscatur perniciosum animal, quòd miserum senium hominibus intulisse referant, iuuentutem furatum à simplicissimo asino, vt antea diximus, quòd illis quos apprehendit, indubitanter exitium inferat, & intempestiuam mortem; cuius venenum dissilium magnum, & antipathiam cum corde humano obtinere norunt hi omnes auctores. Dixit *Nicander* iis; humanum cor ex huius mor-
 fu pror

fu prorsum accenditur, cum corda aliorum animantium quæ Dipsas offendit, non eo æstu, aut siti excrucientur, nec anhelent ore aperto, & hianti, vt anhelant homines, neque aquas quærunt incendio flagrantia. Delitescit hoc genus anguis, abditurque inter oua Struthionum, quorum est audivissima Dipsas naturæ consensu, quibus vtuntur Garamantes, non solum ad cibum verum, vt ex eorum putaminibus, vascula adstruant; cum solum arenidum habeant, & exustum loci siccitate, & cineritio, careâtque argilla, ex qua nos vasa nostra fictilia conformamus, maioribus ouis dissectis per medium, ex quibus elegantissimos pilos sibi constituunt, quibus capita obtegant vltra, docuit Pierius lib. 16. capite de Dipsade, edocent alij. Antiquitus cernere erat in littore, quod ex maiori Syrti inter Lybiam & Ægyptum porrigitur, columna celebris, in qua celatus erat vir moribundus quasi, cuius pedes serpens implicabat, stantibus circum circa quibusdã mulieribus, quarum aliæ asportabant aquas, aliæ morturo eas propinabant, circa quem struthionum oua, hinc inde strata temerè prospiciebantur. Quæ species & hieroglyphicon, hominem significabat ardentissima siti cruciatum; vt interpretatur Lucianus, rerumque fugaciũ desiderio detentum, cuius fœminei affectus, fœminæ partis appetitis; calcaneos fouebant, ignem, & incendium, aqua superiniecta modica, vasis fragilibus struthionum aduecta stricta mensura, qua magis exurebatur ille, magisque sitiebat, non secus ac Dipsade læsus; quanto plus bibit, tanto maiori vrgetur siti, onere adaucto ventris, grauitateque vmbilici, concupiscibilisque partis, Dipsade qua implicabatur siti expressa, ingensque desiderium, insufficientiaque rerum nostrarum satisfaciendi appetitui. Mirabile est illud huius ani-

mantis, quòd cùm cor æstuet, flagrètque incendio,
 & interiora exuri videantur, externa omnia rigeant,
 frigida, præcipuè caput, manus, & pedes, ac si instar
 cucurbitulæ ad se alliciat venenum hoc, totius cor-
 poris rorem, alimentum, & sanguinem, vt macie tri-
 stissima, & tardo hydrope, qui mortem euaserunt
 potentissimis auxiliis, si qui sunt qui mortem effu-
 giant semel læsi, laborent perperuò, desperata salus,
 vbi sitim auget auctissimus potus. Est eius veneni
 malitia tanta, vt vtiles omnes impediatur naturæ eua-
 cuationes, quibus virus simul cum excrementis eiici
 posset; iis verò detentis, infectis iam veneno teter-
 rimo excrementis, sitim augent, causa simul excidij,
 85 & mortis. Mirabile remedium est huic morbo the-
 riaca magna viperina substantia confecta, vt docet
 Galenus libro illo de theriaca ad Pisonem, 2. c. Ni-
 cander in theriacis, Paulus, & Ætius locis adductis,
 quæ, & si calidum medicamentum sit, venenum cali-
 dum corrigit, & emendat, non calore, nam cùm mi-
 nùs calida sit, nequit calefacere calidius venenù, cùm
 remissum potius remittat intèsum, & temperet qua-
 litate contraria, quã augeat simili remissiori, si enim
 adaugeret, increfceret calor, quo non corrigeret ve-
 nenum natura igneum, inæpderet potius, ipsumque
 86 deterius, & effrænatius redderet; imò cùm substan-
 tiam venenatorum animantium theriaca obtineat,
 cuius est ea natura, vt animantis venenati succos ad
 se alliciat, & vocet: ob carnes medijs corporis vipe-
 rinæ naturæ, quas in se recipit antidotus, vitrate tra-
 hendi ab extremis venenatis præditas, quòd motu
 continuo extremorum capitis & caudæ, eo priuentur
 succo, & veneno, in extrema tracto motu & ca-
 lore, quo priuatè trahere conatur illud sibi natura de-
 cens, & propriù; nō secus ac viuēs quodlibet, omnes-
 que

que eius partes ad se trahunt naturali potentia succos, viperina substantia ad se vocat venenum quoduis, substantiasque veneno affectas, virtute ad hæc relicta cadaveri, vt supersunt alia accidentia, & virtutes variæ emortuis viuentibus, & non secùs, ac magnes ferrum allicit, & Astum Poli omnia ad se reuocat, quæ magnes contigit, qualitatis contactu, viperina caro in cõfecto theriacæ, trahit venenum, infectosque succos in ventrem vbi residet, deglutita semel, remouetque à vitæ principiis, præcipuisque partibus animantis infecti & læsi veneno, capite, corde, & epate, quæ supersunt ea libera, tractum verò venenum, & infectam substantiam, sudore aut ventris secessu eiciunt, aut v. inæ viis; quò manet liberum animal, sanum, incolume: theriaca enim, celeberrisque antidotus ille, tot tantisque altissimarum rerum generibus constans, miris virtutibus pollet excellentis, & dotibus à cælo acceptis, quod illis rebus illa mensura, & proportione constantibus, sic disponatur materia, subiectumque illud, vt possit cælum & astra possint formæque illius rerum suam egredientium miscellam, sic passo disposito, altissimas impertire virtutes, qualitates, & vires per effectus notas, quibus tale pharmacum venena corrigat, aliosque effectus mirabiles edat, quos in tot tantisque morborum generibus variis cognoscimus, de quo latius infrà lib. 3. dicemus, Deo dante. Lauri folia cõtrita, & morsui applicita laudat Plinius lib. 32. c. 5. & lib. 23. c. 8. & muriam, saluginosamue aquâ focu adhibitam, & balnea, potiones vtinam cientes Ætius dicitur, tum eluit aluum per infusa, & cogit ad vomitum, loco citato, vt cogit Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu 3. c. 39. ex oleo tepido, qui vlceti applicant ea quæ vim attrahendi possident, inter quæ laudant thetiacam, &

extrà vt attrahat, apponunt, Paulus Ægineta libro 5. cap. 16. Porrò si specialia aduersus Dipsadem remedia desideramus, cõmunia priùs tentare præsidia tenemur, scarificationem, vstionem, imò partis recisionem; deinde acria cataplasinata parti superimponere, vini lauacrum meraci, & potio, salsamentorum, & acrium rerum esus, ruta, vitica, hyssopus vlceri apposita, polenta aquæ & farinæ, & salis: antequã venenum serpat, & viscera adeat, nam si semel apprehenderit, frustra applicantur; acria enim vocant ad extrà venenum, & attrahentia medicamenta foràs trahunt, ne interna viscera, & cor officiantur, ad extrà mouent, alliciunt extetiùs applicita, & euocant ex corporis alto dolote, & ittiratione partis dolentis excitato. Trahit enim ad se dolor, estque vna ex causis tractiuis, quod partem stimulet, & laceret, cui vt suppetias ferat natura, spiritus & sanguinem mittit, vt roboret & defendat partem, quo rubescit illic dolens pars. Tum vt causam molestante cognoscat, vt pellat, propulset; hæc immittit, quibus sensus aguntur spiritibus, & sanguine. Quò refertur humoribus, & dolor trabendi est occasio, vt refert Galenus 4. de compositione medicamentorum per genera latè, & 6. de morbis vulgatis, commentario 2. 13. methodi capite 4. Intumescit, & liuet percussa pars tumore lato Dipsade læsis, pustulisque lepræ instar inspergitur læsus. Hæcque cū siti, sunt signa morfus huius animantis.

De Hamorrhoo Serpente.

CAPVT XI.

88.
Somma sapientia Patris, Verbumque per quod
 Somnia dicta sunt, tam libro illo signato notitiæ
 ipsius, quàm naturæ libro, distinctione illa qua om-
 nia adextra extiterè, tum libro scripto Testamenti
 vtriusque, cum ad nostram doctrinam scripta sint,
 docet Paulus ad Romanos 15. his: *Quæcumque enim*
scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. In natura
 est nihil admissum, vel omissum ab scriptis sacris,
 quod mysteriis plenum, & sacramentis non suscipia-
 tur, aut reiciatur; nil naturæ tactum temerè, cuius
 terrestrium reptilium species omnes Scriptura con-
 tinet, generaque omnia, vt nullam omiserit in tam
 varia & diuerfa eorundem copia in se, vel in eo quo
 continetur genere reptilis, solo Amphibena serpente
 relicto, quod duorum capitum bestia sit, monstro-
 que naturæ, cum nostræ Christianæ reipublicæ so-
 lum caput sit vnum Christus, eiusque minister sub-
 stituens vicarius cum eo, ordine vnus, vt dixit
 Paulus 1. ad Corinthios c. 11. *Homnis caput Christus,*
caput Christi Deus. Latiùs infra, de quo animanti pro-
 prio capite sermo veniet. De Hamorrhoo verò mo-
 dò, cum vna sit vtriusque communis natura Hamor-
 rhoo & Dipsadi, Hamorrhous Hamarhoos, Hæ-
 morrhois, Hamorrhoeve idem est Græcis, quod
 sanguinis fluor, ab αἷμα qui sanguis est, vnde &
 vitellum ouorum cum facillimè in sanguinem com-
 mutetur, ob nimis dispositam eiusdem naturam
 Hispanis, *Tema*, appellatur, & cum sit vita in
 sanguine, vt Leuitici 17. c. iis dicitur: *Anima omnis*

carnis in sanguine est: vitellum appellatur, seu vitulus, aut alimentulum, quo & pullus ad modum menstrui sanguinis nutritur, dum in ovo est putamine contentus. Tum ῥόσ fluxum notat, fluoremve ex quo Castellæ, arroios, vocant fluores liquorum, & loca adhuc, per quæ decurrunt. vnde Hæmarthoos fluxus sanguinis est nobis, Hebræis verò, Hapholin, est dicta, hæc fera læuissima, Hinc sanguinis fluxû quavis parte corporis veniat, Hæmarthagiam appellamus ab αἷμα & ῥαγῆ seu scindo; quod vt in plurimum resercentur vasa, & aperiantur, vt sanguis effluat, & Hæmorrhoidas, quod sanguinem fundant vocamus, docet Celsus lib. 6. capite de Hæmorrhoidibus, Galenus de differentia symptomatum cap. 5. Hæmus dictus est rex Thraciæ; sanguisve, quod adeo fuerit sanguinis nobilitate superbiens, vt filium Iouis sese prædicaret, qui conuersus in montem, altitudine elationem animi ostentabat. Ouidius 6. metamorphoseon, & rios vocamus fluuios, prolabantiaque flumina, à ῥόσ. Apud Nicandrum in theriacis, hoc animans, trampis vocatur, & thonion, quod Ægyptus hos procreet serpentes, & à Rege Thonio dicta fuerit Thonios Ægyptus, hinc serpens eo nomine à Nicandro appellata; trampis vero à similitudine nauiculæ, sic dictæ, dum vno ex latere ventris contorquetur agitata ventis, quod Hæmorthis distortus, in latus decumbat dextrum, peragentem motum, noto verò nomine Hæmorthis, & sanguinis fluor dictus, quod morfu huius animantis atrocissimi, inter omnia serpentina & pestes vitæ mortalium, contingat, mirabile dictu, semel ac atrum effudit dirumque venenum, toto è corpore percussos, hoc animante sanguinem reiectate, & fundere per vniuersos totius corporis

meatus

meatus continuo, vsque dum tandem exhalent animam. Cuius est ea animantis malitia, vt cicatrices durissimæ, si quæ sunt in corpore percussi viuentis, feruore & æstu veneni rarefactæ & liquatæ non minus sanguinem effundant, quàm & reliqua alia mēbra, & compagines reliquæ diruptæ & discissæ. Mirabilis est huius animantis natura dissiueta & varia inter omnia animantium genera, cum truculentissimum eius virus sanguinem & alimentum quod tenacissimè natura retinet, & defendit, summa violentia diripiat, & fundat prodigus, vt veneni rigida natura infecta animantia deficient, aut victu destituta: quibus sat venenum non est, subito deficere quod leuius esset, & benignius mori, absorpta humiditate & rore totius corporis, fame, canina tabie, & siti percita, hydrophoba & effugientia aquas, cum tamen siti inexplebili excrucientur instar eorū, qui cane tabido cussi miserè extorquentur. Sic *Ætius* lib. 4. sermone 1. c. 23. Quem ibi dem vocat *Hæmorroum* marem, *scœminam* verò *Hæmorihodam*, alij *Hæmorroam*, & marem *Hæmorroum*. Eadem retulit *Auicenna* lib. 4. fen. 6. tractatu 4. c. 36. Quem vocat *Afudium* & *Sabim*, *Sabrimque* *Nicander* in *Theriacis*, *Dioscorides* lib. 5. c. 4. 7. & 64. *Paulus Aegineta* lib. 5. c. 16. Est hoc animans, & exitium mortaliū. arenosi coloris, cuius oculi fulgore splendent igneo & flammeo in pupillis, irides verò oculorum nigricant, vt in iridis tenebris pupilla luceat, tres palmos magnitudine æquant communiter, etsi maiores, minoresque inueniantur rariùs, vt est nulli animanti magnitudo eadem speciei alicuius. Hunc *Ælianus* latibula saxorum petere tradit, esseque magnitudinis pedalis, saltem quem vidit, quem nature alimentum inficere, & demoliri docet, sanguinem

nem scilicet. Eadem Galenus de Theriaca ad Pisonem, c. 4. Plinius lib. 33. c. 117. qui multum aduersari Salamanotæ, Hæmorhousum refert, Rhodiginus lib. 6. c. 9. & reliqui omnes locis adductis, proportione imminuitur à capite ad caudam vsque magnitudine definens, caput verrucis duabus protuberat, corniculoram instar, vt vipetæ vna, quæ aliquibus cornutus appellatur, melius tamen verrucosus, aut verrucis asperum; Cerassem enim solam verè cornutum esse monstrauimus supra. Pigre & tardè procrepat, tortuosus, distortus ac si fractus dorso & spina esset, incedit vacillans quasi, & titubans, posteriorique parti corporis innitens cedit, caudæ scilicet, et si fœmina ventri innitatur magis, quem sic occultant, vt sine ventre videantur: his deficient spondylia duo dorso, quo fractos, confraictosve incedere creditur, contortos, non rectos; caput enim non sequuntur motu, imò anfractum dorsum, qui et si non recti, rectà tamen incedunt semper, erecti, & celsi supra caudam, & ventrem, adstantes, rigidi, totum multis maculis euariant albis, & nigris, squammis durissimis obteguntur, quæ motu personare docent Ætius, & Nicander locis adductis. Mas dum mouetur caudæ innitens circa ventrem, collum extendit, & porrigit, colligit fœmina incumbens motu ventri, non caudæ firmans motum innixu, sed circa caudam. Nicander in Theriacis sic cecinit de hoc animanti: *Pumilus ac titubans gressu velus ipse Cerasastes, Presiliens Elena abruptit, conuulsæque spina est. Atque hunc Hamorhoi titubantes, atque Cerasa, Vacillant soli grauius pro vulnere pressi.* Alianus imò tanti fecit huius animantis colli vertebra, libro 25. capite 13. vt propter eximias, raras & admirabiles earundem dotes; narret, Deos ipsas furati non erubuisse, indeque

indeque huic animanti deficere, distortumque gradiri, propter Deorum raptum: reliquas verò venenis obfistere vltas, & potui exhibitas, vtillioresque esse, quãtò capiti venenoso viciniore adstant, cuius cerebellum nimis vtile, & concrematum caput redactum in pollinem animalis ictibus iudicant. Nicander, *Ælianus Rhodiginus*, locis conscriptis. Lepidissima fabella, pulcherrimaq; digressione audientium animos demulcent, ne tedium afferat, inter tot tantaque genera obscenorum animantium detineri, hæcque ipsa animantia fœmineis viribus Helenæ victa, cum cognouerint, metum excutiant viri, huïus horrendæ, & diræ animantium cohortis. Inquiunt enim animosam Helenam è Troia reuersam cum viro suo patientissimo Menelao, iuxta Nilum, cum sese recreare tentasset, & classem multis vadis, & naufragiis versatilem, eo loci sistere decessisset, leuum Boreæ impulsam fugientes, iuxta Thoniam regionem iterisse, Thonide regnãte Rege, vt eo loci *Ælianus* narrat: Canobum verò gubernatorem nauis doctissimũ nauclerum è nauì egressum, vt somno amissam quietem resarciret, in Hæmothoum incidisse, quem cum calcasset, veneno insectum indignari animantis decessisse miserè, indignatamque Helenam baculo dorsum infregisse animantis, qualisq; vertebra, Hæmothois diræ, quò fugit spina animantis corpus, vitiosusque perstitit, & obliquus, cumque intelligeret illa, mirabiles vertebrarum doctes, & virtutes raras, medullis earumdem contineri, philtia, æmuletã, veneficia parauit, & maleficia ex eisdem: Helena illa, quæ maior erat & potentior pulchritudine sola, omni arte venefico, & magico; non secùs ac illæ quæ cum vera pulchritudine excellant, hac indignæ, ob corruptos mores, vitiosos,

& r etros,

& tetros, numquam sat sibi factum vera pulchritudine putantes, fucatam, & simulatam expetunt, menticulosam, & fictam, fucis, pigmentis, figmentis imò, depictis faciebus, & effictis ostentare. Monstrosa nimis sunt accidentia quæ sequuntur: Hæmorrhoeæ, cussos, varia & pugnancia nimis, ultra id quod sanguinem toto è corpore fundunt, vt supra monstrauimus, locus ictus cruetus fit, ex quo sanguis, & aqua emanant simul postea tamè, nam ictus principio fluit nihil, post sanguis, tandè sanguis, & aqua, docet Aërius, Elianus, & alij. Ventriculi adest dolor, spirandi difficultas, fœtet anima iis, dixit Paulus, idest, anhelitus nimis, excidunt dentes, putrescunt gingiuarum, ex unguium radicibus, oculorumque angulis, & dentium cruor exit, & sanguis ex toto emanat, vertigine laborant, venter euanescit subito, marcidi fiunt, ectici, melancholici, recrudescunt vulnera, & cicatrices, si quæ sunt in corpore, manat sanguis, vrina est iis cruor, sputum, omnia naturam priuant alimento, sanguine, & tandem vitæ; obeunt percussi, proprio sanguine destituti. Vacillans capite mouetur celsus, & reclusus supra pectus, vt diximus, distortus in latus dextrum; quam positionem, & motum imitantur, hoc animante afflicti; cum caput moueant continuè, & in latus dextrum decumbant, distorti & obliqui, quasi cordis latus, corque ipsum deserant iam iam, minimèque tueantur. Prima nocte morsus horrificæ bestię, sanguis ex naribus salit, collo, & auribus recens, bilioso veneno coinquinatus, postea ex toto; sed admirabile dictu, ille est æstus in internis, & conflagratio, vt cutis vnuerſa fuligine nigra, & horrida inspergatur, non secus ac fornaces intus has ipsas pendentes obtinent., racemorum more, obscurum, tenebrosumque spirant fumum.

fumum. Est illud incendium ad intus, & vstio illa; horret ager, & exurit; simul clamat, vociferatur; mira & varia sese videre prædicat vigilia & sôno, narrat horrida plurima & metu plena, reuelat abdita quædam, ex effectibus abditas causas præsentens, prædicat, præfigitque de rerum euentibus, quos in causis cognoscit, corpore eo viru disposito, intensissimo affectu melancholiæ, qua & multa occurrunt spectra, varia; & tenaci imaginatione ex iis in illa decutit, vt ex analogia præteritorû, & futura prædicet, oculos emissitios iactitat, iræ plenos, furibundos. Deterior est fœmina mare, viru & perniciæ; vt in reptilium genere omni contingit, fœminas deteriores esse veneni, morsusque earumdem maioti periculo plenos; eo posito continere dentes fœminas, scripsit *Ælianus* libro 15. capite 13. vt facto impulsu morsus indignati animantis, ex summis tunicis dentium dilaceratis priûs, dum alios veneno inficere tentat, venenum effluat, sanguisque copiosus simul gingiuis elisis, & tanta rabie multoties fœminas percitas dentes incutere, vt vel elidâtur, quassenturque omnino, vel profundè adeo eos iniicere, vt postea extrahere impotentes, relinquât in vulnere, non secus atque apes, stimulum & vites abiiciunt, vulnere facto. Inter atrocissimos serpentes *Lucanus* lib. 9. folio 252. numerat *Hæmorrhœum* de quo sic cecinit: *Squamiferos ingens Hæmorrhœus explicat orbis, Natus & ambigua coleret qui Syrtidos arua Chersydros, trahitque via fumante Chelidri: Casumque lugubrem iuuenis illius heroici Romani Tullij refert non sine lachrymis, quod illum quem tela, & tormenta bellica, hastæque, & gladij ingentes non euicere, minimus serpens Hæmorrhœus vicerit, vitæque rigidissimè priuauerit: vbi hanc tristem Elegiam*

giam eodem libro folio 255. scripsit. *Sed maiora pa-
rant Lybica spectacula pēstes, Impressu dentes Hamorrhoids
aspera Tullo, Magnanimo iuveni, miratorique Catonis. Vi-
que solet pariter totis se offundere signis Corcyæ pressura croci,
sic omnia membra Emisere simul rivulum pro sanguine virus.
Sanguis erant lachryma: quacumque foramina noui Hu-
mor, ab his Locus manat cruor: ora redundant, Et patula na-
res: sudor ruber: omnia plenis Membra fluunt venis: to-
tum est pro vulnere corpus.* Est hoc animans natura ter-

9³ribile speciei & naturæ Dipladis. Cùm accidentibus
substantia & essentia illam amuletur, ex quibus na-
turam vnã, vel diuersam colligere datur cùm quòd
cordi officiat primo vitæ principio, vt Aëtius docuit,
& Alianus ipse, non aliter quàm Diplas, tùm quòd
sitis inferat ardentissimam, quod proprium est Di-
pladis, eo quod ventrem aqua repleat, & hydropem
pariat, quod Nicander docuit iis loco citato. Post
ictû statim decolor species accurrit, nigra nimiram,
corque ipsam non bono dolore circumagitur. Ven-
ter aqua refertus siti effluit; Paulus idem libro 5. c.
16. qui vnum caput inferuit Dipladi & Hæmorrhoidis,
& remedia eadem veneni, quod sint naturæ eius-
dem; contraria enim quæ habent, eadem familia
inter sese esse est necessarium, cum sint eadem vni-
tertio; & si specie eadem; species eadem est illis
communis. Non minus Dioscotides eisdem vtrius-
que moribus subuenit remediis. Vnumque caput
vouet Hæmorrhoidis, & Dipladi libro sexto cap. 64.
qui Hæmorrhoidem percussos docet, matrescere subito,
languescere, absuri, humidæ substantiæ excretionem,
omnisque aquosæ humiditatis secessu; quo sitis in-
explebilis oritur, eadem remedia eidem veneno præ-
parant, idemque venenum specie est, quod eisdem
remediis specie euincitur, & eiusdem naturæ ani-
mantia,

que, specie amissa, nitore, & colore pristino, aqua & sanguis effluunt, subitò, & simul emanant, defloût; nulla est quæ non vexetur pars, torqueaturque miserè. In hoc verò cõueniunt omnes, quotquot de natura horum animantium sermonem iniere, nullum icere, aut lædere quempiam, nisi causa vindictæ, & noxa priùs accepta calcatu, aut alio quouis genere offensæ, secùs verò nunquam officere alicui, aut rarissimè; ea est innocentie potentia. Atrocius est multò venenum Hæmorrhøis veneno Dipsadis, vt quod ultra id quod sitim tardã inferat, & rebellem, vsque dum effluat venter aqua refertus, sanguinem & alimentum effundat dissiuetis naturæ regionibus & viis. Tanta est veneni potètia vt dissuecat natura eò infecta à communi via, sic agitata veneno, vt non spectet communes euacuandi meatus, sed per insueta loca eiicere tenet virus. Dioscorides libro 9. c. 10. communia remedia, vt diximus, puncturis horum animantium instituit; quorum ictus inquit, velut immedicabiles à plerisque maiorum deplorati relinquebatur; quare si peculiaribus contra Dipsadem remediis egeamus, communia experiri oportetpretiũ erit. Protinus autem scarificatione uti, vsionem facere, & si locus patiatur, amputatione opus erit; consequenter quàm acerrima cataplasmata admouere, vsus alimentorum ærium, salitorum, vini potiones, vtilissima sunt, & vulnera abluere vino calido, euocante ad extra ex breuibis interuallis admota, priùs quàm venenum sese diffundat, & serpat; nam secus nulla actio medici iuuat. Peculiarioria sunt folia viris cum melle trita, & vulnere applicita. Ætius loco adducto hæc omnia maximè commendat, & diuretica medicamenta, seu quæ vim habent commouendi vrinam, tum allium mansum, & appositum,

positum abluere oleo vulnera, & ictus, & vomitoria medicamina, vlceri verò dissectas gallinas calidas applicare iubet, & emplastrum ex calce vina cum oleo permista, & theriaca ad portiones æquales cõmendat simul, alias ingestas, simul vinum, & pisces, tum vulnera alliis tritis confricare, vnas passas, & reliqua ad extra euocantia. Eadem retulit Auicenna, & Paulus locis adductis, Galenus, Plinius, & alij. In summa omnis intentio est euocandi ad extrà, distrahendique venenum à corde, & visceribus, per medicamina *Metasyncritica* dicta Græcis, seu ad foras euocantia. Communiter hoc animans vnus pedis est longitudinis, & si maiora videantur quandoque, & minora adhuc, vt & de *Diplade* diximus, certam magnitudinem non seruare; incertam imò & dubiã, ob cœli terræque varia climata, tum ob generantium diuersam dispositionem, interim dum munus generationis absoluunt: fortiores enim, robustioresque parentes maiorem virtutem impertiunt, roburque maius genitis, & his quæ ab illis procedunt, vt ad maiorem nascantur magnitudinem minorémve. Non secus ac cœlum, & astra, terræque dispositiones congeneres, aut oppositæ incrementum, & vires augent, aut impediunt. Est lati capitis, & ventris lati, humidissimi alui, & siccissimi dorsu, cuius squammæ exsiccantur adeò veneno torrido, & æstuanti, vt cum strepitu moueatur, estque illa veneni conflagratio, & incendium, vt cum exuratur seuum animans internè, extrà vigeat, more eorum qui internam inflammationem patiuntur, & interna quasi exuri videtur, quo in saxorum frigidorum cauernis domesticam sedem habent, vt temperentur frigore domicilij, æstus habitantis, ex *Nicandro* in *Theriacis*; docuit *Ælianus* libro 15. capite 13. Amat quam maxi-

mè filicis rimulas inter lapides omnes Hæmorrhous, cauernamque asperam, & supinum expetit lectulum, modicèque pendentem, inclinatum ad latera, non rectà descendantem, propter distortum eius dorsum,asperum verò, vt dixit Nicander, ne nimio oppressus somno, victus obliuiscatur, & laboris sui, & familiæ totius mas, quem trahit diu, reponitque, & obseruat in futurum, præsentiens temporis iniurias, vt deinde eodem utatur, vt decet. Sunt enim prudentes serpentes, & in futurum plurima quasi consilio factò disponunt, vigilantiæ aptissimū hieroglyphicon. Silex enim signum est diligentix, & sedulitatis; depingimus enim ipsam per fœminam manu habentem filicem, & excussorium, quasi nec noctu quiescere velit, quando omnia somno confopita requiem defessis membris concedunt, aspero lecto, vt quiescat minùs, somno vtens breui, & inquieto. Etiam vnus pedis longitudinis fuere Hæmorrhoes à Nicandro spectatæ in Theriacis, vbi hæc de natura huius animantis ad literam reddidit.

*De causis mirabilium effectuum Dipsadis,
& Hamorrhois.*

C A P U T XII.

98 **I**Nter ratos, & varios effectus, quos hæc duo animantia potentia veneni excitare consueuere, duo illi sunt omninò admirationis pleni. Vnus, quod Dipsadis virus, eius cõditionis & legis sit, vt inexplebilem, & omnino incompscibilem sitim inferat percussis, adeoque insatiabilem, vt semel ac veneno atrocissimi animantis fuere infecti, inuitabiliter, vno

ex duob. generibus mori detur necessarid, vel aestuati & sicca potetia cruoris, incendio & conflagratione vsti, quasi vulnerati, vel tantu potu exhaurientes, corrigendi veneni causa, sitisque extinguendae torridae, vsq; dum grauitate potus venter opprellus diffiliat medio fragmine, vmbilico & vtero disruptis, effusisque visceribus diffuso potu. Alter verò, quod tate sit malitiae, & trulentiae Haemorrhoeica pestis, vt semel ac venenum effudit, coinquinet aded, subuertatque naturam afflictam, vt placidissimu sibi, necessariumq; alimentum sanguinem infectum eo viru, respuat, abhorreatque omnino, & reiiciat per vniuersum corpus, qua patet & qua non patet via, poris vniuersae corporeae molis, oculis lachrymarum loco, naribus, ore, venaru, oris, vt totum sit pro vulnere corpus, ex quo crudelissima suboritur fames, alimenti defectu, vt iis duobus animantibus fames & sitis subnascatur accerrimae, vt ex historia praegressis duobus capitibus nota, ex tot tantisque grauissimis autoribus datur intelligi. Duo sunt passionu genera quae nos maximè infestant, & vrgent, docet Plato 3. dialogo de republica, Aristoteles 3. Rhetoricoru ad Theodectē. c. 5. illa scilicet quae ex venere, & alimento excitantur, ingentissimae, si quae aliae passiones, ex quibus duo illa capitalia vitia suboriuntur, luxuria & Gula: sic dictae, quod vna ex luxu & otio oriatur, quo dixit Ouidius: *Otia si tollas, periere cupidinis arcus.* Altera verò ex gula dicta, Oesophagique parte nostra, quam nucem colli vulgares appellant, & gulam; quae maximè rationem subuertunt intensione appetitus excitati. His duobus cupiditae generibus, ex gustu & tactu, iudices alimenti, sensus quibus nostra refarcitur substantia, & setuatur species gustus, voluptatis ope eius causa operantis, organum,

cuius cum simul tactum obtineat, delectatur tangibili, dum ad suauem naturæ modum, eodem afficitur, docuit Aristoteles, organo gustus tactum inesse, 2. de animo textu 101. Cum tactus omni animanti necessariò insit, omnibusque eiusdem organicis partibus, vt sese muniat, & defendat à contrariis, corruptiuisque qualitatibus, quæ sub eius obiecto continentur, vt dixit eodem 2. textu 17. & 21. quo & tactum gustum vocauit, textu 18. eiusdem libri & 67. Nam ex obiecto tactus multoties oritur affectus in gustu, si tangibile delectet instrumentum gustus, & obiectum quod delectat tactu, gustus tangibilia instrumenta affectet, quæ & sunt gustabilia obiecti gustabilis; voluptas enim tangibilis in instrumento gustus, mouet gustum, vt voluptate suborta ex tangibili in gustum qui & tangit obiecta tangibilia, gustet, ex tangibili, de obiecto tactus, qui eo modo eleuatus in gustu, & depuratus sua eminentia, potest & gustu affectare; non secus ac si formaliter esset gustabile, eminentia, actu sensus producto, formali illo, factoque gustabili actu & opere, gustabilis, excitati in gustu; & delectabilis, cuius nomen non habemus proprium, sed gustabile ex tactu subortu vocitamus communiter; vt bibentes frigida, dum siti urgetur, & gustu affectant, nõ solú tactum. Hæc enim eadem qualitas quæ tactum mouet, nil impedit alia ratione spectare ad gustum, ipsumque afficere alio modo peculiari, in gustu diuerso: quò est quidam tactus, cum eiusdem obiectis aliquibus, & ex tactu delectetur, alio modo affectus tactu, quem vocamus gustum illis in partibus. Eo modo subordinantur ex potentia, ob congenerem earundem naturam, quod aliis non datur, ex eo quòd in fines necessarios aded non sint animantis. Quibus tactum quædam vocauit

uit Aristoteles, non simpliciter tactum, sed quendam; est & tactus in alijs omnibus organis aliorum sensuum, at dum immutantur, non simul tangibilia suscipiunt, vt accidit gustui. Ordinantur enim gustus, & tactus in nostram substantiam, vt reliqui sensus in accidentia solùm, vt antea diximus. Cùm verò substantia plaris sit accidentibus omnibus, perfectione, cognitione, & tempore antiquior, illis sensibus conseruatur, quibus magis vrgemur, & quorum voluptates sunt intensiores, vt eisdem trahamur in substantiæ tutelam. Quò gustus potentissimæ actionis est; sed maioris tactus, est enim gustus quasi tactus lena, & minister; tactus verò calidum & humidum, siccum & frigidum cùm discernat, & iudicet, quæ temperiem nostram seruare queunt, & domicilium sustinere animæ sensibilium omnium, cùm dispositiones vltimæ eodem seruentur; temperamentum, proportio; hisque qualitatibus alteretur substantia alimenti, & vertatur in substantiam aliti per actiones alentis animæ, sensus substantiæ, alimentique vocatur ab Aristotele locis adductis 1. de animo, textu 17. Tum adhuc, quòd fames & sitis vocata animalis, quæ medio sensu excitantur, sentientibus omnibus, medio hoc sensu suboriantur & crescat, vt docuit Philosophus 2. de animo textu. 18. Vbi dixit; fames est cupiditas calidi & sicci, vt sitis frigidi & humidum, quæ qualitatibus tactus excitari, ad ipsumque pertinere constat. Vt his adhuc pateat, meritò sensum alimenti ipsum appellasse Aristotelem. Hinc hæ duæ passionēs ingentissimæ sunt Gulæ & Luxuriæ, quòd ex stimulatō appetitu oriantur ad voluptatem maiorem impertitam; propter substantiæ obseruationem, speciei, aut suppositi; quarū hæc gula, illa luxu fit, quæ est no-

nobis seruanda species maiori conatu reliquis aliis, quantum reliqua excedit: ideoque impertitus est & gustus tactui partibus illis parastatibus dictis, neruosis venulis, per quas semen decutrit, & è quibus eiaculatur extra animal exercitio veneteo, vt non secus, ac vt naturam seruemus indiuidualem, & propriam; tactus est nobis immistus gustui; in Oesophago gulæ è palato ad pectus vsque descendens, vt est videre in vulneratis pectore, qui dulcia degustant per vulnus immissa siphone, ablutionis vulneris causa: sic, vt speciem seruemus gustus, immiscetur tactui venulis illis, vt qualitates eius obiecti gustet, quibus tactus afficitur, dum descendens seminis qualitates persentit, titillans, & pruriens, calefcens & vduus tactus, falsedine seminis instigatus molli-ter, cupiense eicere quod instigat, delectatur titillans, & pellens titillatus causam; quò in naturã reddit, est voluptas in reditu ad naturã, Plato in Timeo. Aristoteles 2: Ethicorum c. 7. alij & alij. Hinc locis adductis, & tactum gustum vocauit Aristoteles; imò & videmus, animantia ea voluptate absorpta eo in actu venereo masticare, & deglutire, actu sensus decepta, cogitantia alimentum oblatum illud, gustu affectato, cum sit in aliis corporis partibus obiectum tangibile, in viis generationis & instrumentis eius, ac si esset in ore voluptas; asinos enim, capras, chameleos, & præcipuè fœmellas hæc pati videmus, quòd viciniore obtineant generationis partes, ad intraque retractas, instrumento gustus, non vt mares ad extrã, quo decipiuntur facilius. Inter has verò omnes passiones tactus & gustus, maior est quæ ad seruandam speciem inclinât, & mouet, Venus, inquam, tangibilis gustabilis dicti, vt species est maior & indiuiduo pluris, quò naturalissimam actionem viuens

viuentis 2.de animo.cap.4. vocauit Aristoteles, generare sibi simile,quod naturam seruet sola, & tendat in illam, minusque arbitrij relinquat, & liberi actus, appetitu intensiori: reliquæ verò quæ ad indiuiduum attinent, gustus scilicèt, famis, & sitis sensus, maior est illa quæ est sitis, quàm quæ est famis, vt hæc illa, quæ est gustus passione, & gustandi actu:fames enim & sitis ad tactum pertinent, quò molestia sentitur qualitatum tangibilium, & appetitus contrariarum,gustus oblectamenti expectatis in transitu, & susceptione eorum, quæ has possunt frænare cupedias;excitatur enim sitis potèntioribus causis, quàm fames, & hæc maioribus quàm gustus insurgit,quod & ex habitibus contrariis quibus insurgunt priuationes, ex quibus dimanant inclinationes,& appetitus ad oppositos habitus, patet. Est enim sitis appetitus frigidi, & humidus, vt calor, incendiumque,& æstus, tū siccitas quæ ex calore prouenit, & ex causa excitante sitim, temperentur, & corrigantur. Quò in æstate sitimus magis, excitatur enim sitis biliosis humoribus principaliter cõfluentibus ad ventriculum per vias communes, quæ sunt à vesica fellis in ventriculi os,& cùm humor calidus sit,& sicus natura,æstuat os ventriculi,& incendio flagrat sensu molesto,quem vt vitet, & causam molestantem expellat, vel diluat potu, vt infixam detergat, aut amoueat, contrarium expetit priuatione supposita,& optat frigida, & humida simul, vt frænet causam. His duabus incresecit sitis qualitibus, hocque humore, vt docuit Galenus primo de causis symptomatum, capite septimo, aut vna, alterave prout actiuior fuerit, dum sola inuenitur. Causat enim & sitim sanguis, & si non tantam ac bilis, calore intenso quo pollet, & incendio,

incendio, vt patet. Tum falſa pituita ſanguine magis, falſedine & pruritu moleſtiæ, quo & febrem ardentem falſuginofa ſubſtantia, pituitaque illa quæ falſa vocatur excitare ſolet, cuius febris ſunt ſigna incompeſcibilis ſitis, & calor perurens, nigra lingua, vt in bilioſis contingit, bilis incendio & ſiccitate, docuit Galenus, & Hippocrates docuit 4. de morbis vulgaribus, latè. Poſt hæc melancholia ſiccitatis exceſſu ſitim inducit. Cùm ergo calore naſcatur ſitis potentiffima omnium qualitate, & ſiccitate, quæ lima caloris & acuties eſt, moleſtans & pruriens qualitas, vt docuit Auicenna capite de febre bilioſa, ingentiffima paſſio iudicatur. Et hinc eſt, quòd moleſtiam maiorem inferat, excrucietque, & angat impenſiffimè, quòd vt moleſtiam abiiciat, & cauſam irritantem excutiat animans, principaliterque vt voluptate afficiatur, contraria expetit, frigida & humida, vt diluta cauſa minùs infeſtet. Fames verò calidi & ſicci appetitus eſt, quæ melancholia pulſulat, frigore & ſiccitate ſimul. Auget enim actiones harum duarum qualitarum ſiccitas; calori enim iuncta, intenſiores producit effectus calor, & non ſecùs frigus, quòd irriter, & ſenſum excitet natura mórdaſci, & acri, vt expergefactus ſenſus copia ſpirituum allecta ad ſenſationem obiecti ſtimulantis, vt natura poſſit eum à ſe propellere maiori impetu, reliquas qualitates ſpirituum copia, caloris & frigoris ſentiat commodiùs ſpiritibus perfecta natura, & corroborata, diſpoſitaque meliùs. Quòd Galenus loco adducto de ſymptomatum cauſis, melancholiam famem præcipuè generare dixit, frigido & ſicco, os ventriculi occupantem, corrugatione facta, ſiccitate acerba, adſtringentique, ſicco & frigido ſtimulante, quæ ab humore melancholico prouenire docuit,

docuit, frigido & sicco humore immisso ad ventriculi os, vt appetat calidum; siccū verò vt alimētum hæreat, & affigatur; siccitas enim soliditatis alimenti causa expetitur, vt non fluitet, minusque bene impingatur partibus, nec appetit siccum molestans, sed sufficiens affixioni nutritionis. Post hanc verò famem pituita mouet frigoris actiuiori qualitate, & post illam sanguis humiditate, qua siccum alimentum expetit, & solidum venter; vltimò tamen bilis eam mouet siccitate minimè actiua causa, vt acrem & mordacem diluat humorem, alimentum humori immistum cuius, quo minùs molestiam inferat ventri. Seruat enim, & excrementa in suos vsus natura, non secus atque alimentum seruat in substantiam aliti, bilem in vesica custodit nuncupata felle, vt portione emissa in ventriculum, per venam in ipsum insertam ad supernam partem ad os ipsius, sitim excitet vtilissimam animanti, quòd poru deferatur ad intima corporis alimentum, ad quæ peruenire non posset, nisi potu dilutum in quo effluit & venit, portione altera immissa in ventrem per venas è vesica venientes quibus illum aspergescit, vt feces eiiciat debito tempore, alia cum vrina portione permista; vt vesica stimulata hac eadem, mingat. Non minùs melancholiam custodit lien, vt remittat quando opus est in ventriculum partem, qua exciteretur appetentia alimenti & siccetur caput à superflua humiditate illi continua, vt reetricum potentiarum actiones firmiter moliatur. Pituitam verò & ventriculus custodit, vt in illius humiditate elixentur cibi, & coquantur more teste aqua plenæ in qua elixa coquantur, partemque ipsius remittat in artus, vt attritu continuo, cum incalescunt, irriquantur, exsiccati moru, vt ludere possint & sint fa-

ciles versatu. Partem reliquam cum sanguine mistam relegat venis natura prouida, vt si deficiat sanguis, semicocta pituita, semisanguinis natura elaborata, magis ampliusque recocta sanguis fiat, ne alimentum deficiat, vitæ tutela; non solum contenta sanguine, sed futuris præueniens. Hæ verò causæ sitis & famis dum mediocritatem naturæ obseruant, proportionemque eiusdem, famem moderatam & sitim efficiunt: quos vocamus naturales affectus. Secus verò, intentione causarum hæ passiones crescunt, præter modum naturæ, excedentes & auctæ, tumque præternaturales sunt, symptomata dicta Græcis, vt canina famis, quam patiuntur ob melancholiæ abundantiam canes siccissimi, factam vstione bilis; melancholicique cinericio illius relicto exusto, frigido & sicco. Sunt enim biliosi canes temperie, accidenti verò vstione resultant melancholici; quò ingentissima fame infestari solent, adedò vt ingurgitent tantam alimenti copiam, vt illam ventriculus sustinere impotens euomat semicoctam ingluuiem. Vnde euomunt frequenter, fameque compulsi occultant vomitum, vt postea ad vomitum redeant, & semico-

101 Etam alimoniam (adagio dicitur) non secus melancholici homines, reliquaque animantia insito temperamento, aut euerso, causis alterantibus præternaturalibus, fame excruciantur incredibili, quam vocamus caninam, plura multò ingerentes hianti ventriculo, ob melancholiæ abundantiam, aut fluxum illum stimulantis, quam commutare possint: vt euomere cogantur tandem; vt melancholicis accidit, docuitque Galenus 3. de locis, & libro de melancholia ex Rufo. Aristoteles verò prima sectione problematum, problemate 30. Non secus sitis oritur incredibilis, bilis abundantia, renumque incendio in

passione

passione dicta *διψασις* Græcis, & *διψιβίσις*, Latinis
vrinæ profluuium, eo quòd quale ebibitur, tale e-
mingatur, nulla quasi mutatione facta, quæ cùm il-
lico reiiciatur, animans siccum permanet, non vtens
potu, siti que torquetur intensissima, docuit Gale-
nus 6. de locis, & 1. de crisibus, & 1. de causis sym-
ptomatum, cap. 7. Semper sitiens, remittens potum,
illico ac bibit, & cùm ea quæ molestiam inferunt,
ventriculus reiicere conetur, in fame, & siti mole-
stus, variis causarum generibus, variè contraria ex-
petere solet appetitu vario & dissueto, prout oppo-
sita dispositio, opposita aufertur, corrigiturque con-
traria, vt ex appetitu & cupiditate hac, aut illa, cau-
sam cognoscamus oppositam ventriculo affixam, ad
curationem horum affectuum alioqui vtilissimum,
vt in fame dicta *ψύξη*, id est, corruptio, & siti vitiosa.
Quod videre est in prægnantibus passim, quòd cùm 102
menstrua illis stiterint, succis que vitiosis abundant
ex retentis mensibus, fluxione excitata in ventricu-
lum, secundùm quod est humor ventriculum occu-
pans, sic appetunt opposita illi, vt corrigatur con-
trario quouis. Ex quo videmus, modò carbones ex-
petere siccos, propter pituitæ abundantiam, & ficti-
lia recocta, crustasque adustas panis, cinerem, Ga-
gatem lapidem, & è contra humida, si infestantur
siccis, si corruptis corrupta opposita, si obscœnis
obscœna, tam fame quàm potu appetere, & deperi-
re, vt modò bibere sanguinem, spurcas aquas, cœno-
sas, turbidas, appetitu vario, & in dentibus modo
prurigine excitata humore tetto, desiderium oritur
iniiciendi eosdem, mordendique multoties; vt hu-
mor ille cõpressionem expellatur; quòd morsus quan-
doque propter humorem in dentes decumbentem
perniciosi sunt, præcipuè in grauidis, propter varios
quibus

quibus abundant succos. Et cum in omni mixta substantia quatuor genera partium contineantur, elementis quatuor respondentium, igneae scilicet partes, aëreae, aquae, & terrae; quae & si formas elementorum non retineant, virtutes tamen eorundem effectivas, naturae eiusdem, accidentiaq; & dispositiones materiales plurimas observent elementorum, quae iam abiere, specie easdem ob praedominium, huic illi elemento adscripta forma quavis mixtae substantiae, sic producit & implet has partes, actibus & accidentibus ab illa dimanantibus, postquam materiam mixti occupavit, ut aptae erant partes illae efformari, secundum dispositiones ab elementis relictas, crassas, terrestresque, siccitate & frigore affectat, fluxiles vero, crassiorisque substantiae, frigore & humore, quas aqueas vocamus. Aëreas humore, & calore, prout sua fert dispositio, subtilissimas calore & siccitate, quas igneas constituit. Est vero in omni misto necessaria coctio quae à calore fit, docente Aristotele Meteororum 4. capite 2. cum coctio & mixtio consistant perfectione caloris, humidique, ad qualitates reliquas. Continet enim calor, dum potens est, elementa in mixtione, dum durat mixtum, ut ibidem docuit Philosophus; quo naturalis calor mixti cuiusvis, in humido oleoso aëreo conservatur, & crescit, ut flamma in oleo, & aqueo extinguitur copioso, & si crescat exiguo, ut in fomacibus est videre. His vero debilibus calore & humore languescit mixtum, senectute frigida, terrestrique fit, & aqueum frigidum natura, siccum substantia, humiditatibus plenum excrementitiis, ut senectus docet. Sunt et senes sicci substantia, & frigidi; at humidi, cum calote debili; cruda relinquente alimenta, tum aquea substantia deserente mixtionem, fluore hu

re humidi in superficiem, in centro verò substantia ficci, vt ibidem Aristoteles docet; vt mista omnia labentia in interitum, frigida & sicca constituit natura, resolutis tenuibus partibus temporis tractu, igneis & aëreis quibus mistio continebatur, alterantibus igneis aëreas, quas in se commutant, perdurante mistione, aëreæ aqueas, & aqueæ terrestres, vt igneas alant, & aëreas, in quibus misti duratio consistit vndique dispositionibus mediis terreæ in aqueas, ex in aëreas, aëreæ in igneas tandem dispendentur, accedentibus ad vltimum, in quo vita seruetur, & residet; cùm hac agat mistum potentissima qualitate, actiuissimâque, calore, suâsque molietur actiones hoc magno instrumento naturæ, agentissimo, foto in humore aëreo. Essè verò, & duratio propter operari sit, vt 2. cœli, c. 4. docuit Philosophus, quo dum hæ partes debitam seruant proportionem inalteratæ à corrumpentibus naturæ agentibus, moderatos affectus, passionésque habent: dum verò potentissimæ causæ has alterant, & inficiunt, disponuntque aliter quàm naturæ conuenit, rarefactione aut attenuatione nimia, incendio & æstu, sic illas exponunt, sic parant, vt forma ad dispositionum mensuram primarum qualitatum, primas easdem, calorem & frigus, humiditatem & siccitatem producat, & causet. Quòd multoties solem nimis perpepsi plurimi euasere ectici, docet Galenus 1. de differentia febrium, calore producto ab anima secundum dispositiones quas in partibus inuenit, alterata substantia secundis qualitatibus, rarefacta, attenuata aut aliis, & ideo calor ille independens est, habitualisque dictus, ecticique dispositio naturalis hoc sensu, vt à natura procedat, & ab anima, violenter disposito subiecto, & à materia prius. Et hinc est quod difficulter

cuius separari possit à subiecto , imò tertia species
 effica nunquam, aded iam elanguit natura, & tanta
 est violentæ dispositionis intentio , incrementum-
 104 que. Hinc canis inter omnia animètia in rabiem ef-
 fertur, bile eius corrupta, & putrida, ad quam dispo-
 sitionem forma illius humoris , venenosam produ-
 cit qualitatè, veneficamque, qua inficit animal post-
 eà, ea concessa , illi formæ qualitate peculiari in illo
 subiecto, ob eius peculiars dispositiones, & non al-
 teri , alteriusve animantis felli. Sunt enim diuersis
 formis insitæ qualitates diuersæ, ob diuersa acciden-
 tia, quibus subiecta euariant , quò inter omnia ani-
 mantia canis, ex se rabie corripitur-facile nimis , ab
 illo reliqua, aut à se rarissimè, illòque veneni genere
 ex humore suborto putrescenti, & retro, permutata
 temperie, missione alterata ; reliqua, verò infecta ab
 ipso morfu , & canino dente afficiuntur rabie , hoc
 animante compressa ; docuit Galenus 6. de locis af-
 fectis 2. capite de theriaca ad Pisonem cap. 4. 11. sim-
 plicium 1. Prothetico commentario. 1. Dioscorides
 lib. 6. cap. 1. Plinius, Aetius, Paulus, Aristoteles 6. de
 historia. c. 18. Venenùmque eiusdem nostram subuer-
 tens & permutans miscellam, & proportionem par-
 tium nostræ substantiæ , modò illicò illam inficit in
 plurimis, ob naturæ apparatus, modò verò latitans,
 abditur multo tempore , occultum spatio quatuor,
 septemve annorum , paulatim serpens ob resisten-
 tiam naturæ, & fortiozem missionem, vsque dum su-
 bitò emergit, & manifestatur malitia, accidentiã que
 quæ contingere solent cano rabido mortis, obmute-
 scentia subita, spuma circa os larga, & copiosa, tristis
 intuitus , toruè inspicere , quorum multi latrant vt
 canes, raucq; & tristi sono submisso sine voce, secre-
 tò quasi, incessentes omnes dentibus , canis effi-
 giem

giem contracti oblongam, menti producti, oculorum acutorum, aurium flaccidarum & prolabentium, de quibus intelligi potest locus ille Isaïæ 56. ubi vocat famelicos canes, propriæ gloriæ & ambitionis cupidos, rabie honorum & dignitatum æstuantes, canes mutos, & non valentes larrare, cum nec populum instruant exemplo, nec verba doctrinæ & sapientiæ proferant, sed ambitionis plena & petulantia, obliterati oculis eorum custodiæ commissi, rapaces, lupos larratu non fugantes. Omnibus verò cane rabido læsis hydrophobia Graia lingua dicta, id est, aquæ horror & metus, semel ac venenum vires exeruit, contingit, adeo ut semel atq; aquam visere, metu nimio vociferentur, & clamitent, quæ vna illis remedium supererat, frigida & humida, tenuisq; substantiæ, subire potens penitissimas corporis partes, ubi infectio servatur diutius, venenûmque siccum, & calidum, quod illa frænari & corrigi præsentaneè posset. Tanta verò est malitia veneni, sic inficit reterrimum hoc virus, ut non solum animam adimat, gravissimòsque cruciatus inferat, & accidentia sæva, sed quæ possunt esse tanto malo remedia exhorrire faciat, & undique haberi odio, metuere & expauescere. Plurimis læsa imaginatione in tantum, ut sese canes putent, alij canem videre, fugiunt alij, cooperiunturque intra lectulum; reliqui in aquis multoties canem apparere prædicantes, aquas effugiunt; omnes verò nullo modo bibunt, neque admittunt potum; respuunt imò remedium vnicum quod superfuit illis, variè læsi, imaginâtes variè, siti tamè æstuantes, non secus ac Diplasde læsi, abiciunt potum, non admittentes, præcipuè siccitate contracta, & si metu non minùs, Diplasde cussi à mortûs principio sitiunt sine intermissione; ij verò postea

metuunt, quòd canis venenum sic naturam euertat, sic mutet miftionem partium, & substantiam alteret, vt habitualement inducat siccitatem, quasi naturam alteram induceret, & subuerteret antiquam; quòd non secus, atque ea proportione, sicci natura & temperamento, non fitirent adeò, vt in ea intensiõne ex natura siti afficerentur tanta, quanta ex dipsadis morsu, & si plus aliis aliarum miftionum & temperamenti alterius, siticulosi essent; sic rabido afflicti, quòd æqualiter sit natura peruersa, & permutata omnis in naturam aliam; non sitiunt impensè, adeò vt Dipsade impetiti; quæ magis humores, sanguinèmq; infectat, quàm euertat substantiam. Neque est enim venenis omnibus cõtrarietas eadem, modusve agendi idem. Vidimus enim fulmina, porosa quæuis non lædere; quòd ignis subtilis per vaginæ poros subire possit, perineareque facilè sine eius vitione; ferrum verò dum contingit densum, strictissimis poris fulcitur, cum resistat, & non pateat aditus igni exituro comburit illicò, liquefacit ensem detentus, ossaque, seruata carne, & densa alia quæuis, prout retineri potest agens substantia illa, aut egredi subiecti compaginem. Sunt venena liquidos humores alterantia, sunt alia carnes, ossa, & solida animantis obledentia. Dipsadis ergo virtus humores permutat, biliosos, siccos, & adustos efficit, sitim inexplebilem in solida nostræ substantiæ infert, è succis causatam, citra substantiæ nostræ peruersiõnem, & miscellæ tantum inquinamentum; quòd & deterius venenum est ad vitam, Dipsadis; non secus ac febres biliosæ & toridæ ex humoribus fatæ, & ardentes, citiùs interimunt animal, quàm habituales ecticæ, quæ in solido nostræ substantiæ resident, impetu factò in alia, malitia humorum, in cor vitæ principium. Quod fieri
nequit

nequit ex nostræ substantiæ portionibus, sed lentè solidè alteratione continui, illi tandem offi-
cere cordi. Canis autem venenùm priùs hos eos-
dem ipsos, quos in alios molitur effectus, in se
ipsum causat. Qui & aquas pertimescit, & fugit tor-
ridus, & exustus veneno, siti incredibili actus,
& fame quandoque ingentissima excruciatuS,
exanimatus, rabidusque, qui interit vel his dua-
bus passionibus extorsus simul, vnaue, aut altera agi-
tatis. Cùm n̄ ergo huius veneni animantis calida &
seca nostra supersit natura, vt quasi sit substantia al-
te. a, & frigida & humida temperamento sibi con-
trarias, & oppositas fugit aquas, & expauescit vndi-
que, tam canis affectus rabie, quàm animantia reli-
qua, secus in Diplade, quòd humores, non substan-
tiam euerit, vt substantia superans æstus, incendia
humorum sentiat, & ideo sitim. Ibi verò contrà, om-
nia subuersa cum sint, vt nil quasi supersit quod in-
festet incendio alterum, vt conseruari cupiat potu,
quod natura sit altera iam omnis euersa, vt in ecticis.
Hinc locus ille psalmorum 58. emergit ad literam:
*Conuertentur ad vesperam, & famem patientur, vt canes,
& circuibunt ciuitatem.* Nam, vt docet Dioscorides lib.
6. cap. 4. In crescente frigore, & calore, deteriores
sunt canes veneno meridie & vespere, meridie ca-
loris incremèno vsti: Vespere noctis frigore con-
densata cute, detentis halitibus infectis, qui spirabant
calore referata cute, extenuatisque eodem æstu diei
lenaris, tenuiori & actiuiori parte tenuata, quæ ex-
halabat, vt illa detenta frigore noctis & vespere
quæ diu expirabat, iam quoad vesperam deterio-
ris fiant conditionis, vt rabie perciti, famæque ca-
nina circumeant ciuitatem hæc animantia, omnia-
que percurrant emunctoria, & loca spurca, vbi

cadavera animantium adesse solent, vt ingenti fami possint satisfacere: quò dicitur, & *circuibunt ciuitatem*, extrà scilicèt, hæc loca percurrentes obscœna & immunda. Diplas ergo cùm humores veneni potentia, & æstu exsiccet, & in bilem maiorem eorundem partem commutet, efferuescereque faciat æstuanti veneno, maxima copia fuliginum, excitata ex venatis humoribus, cor exurit, & ventriculus flagrat incendio, sitique incedibili, vnde Hæmorrhous cùm eiusdem naturæ cum illa sit, non minùs efferuescere facit sanguinem, vitæque alimentum. Ea est calidissimi veneni forma, vt semel ac succos animantis infecit, & contigit, efferuescant omnes, bulliant, spumeatque; maxima flatuum halituumque eleuata copia, quibus distenduntur vasa, porique eorundem, ora & fines venarum & arteriarum, quibus distentis maiorem amplitudinem nacta, patent vndique; non secus, ac dum vtrè inflammas referantur ora, iisque referatis & apertis extenuatus sanguis calore veneni, æstu, liquefactus, subtilior redditus, quàm eius exposcit natura, per amplos factos meatus decurrit, & labascit. Eam nactus acrimoniam & malitiam, vt si quæ sint partes resistentes duritie, contumaces, erodat, liquefaciat ipsum; quò pateat aditus fluori & decursui, vt nulla sit in vniuerso corpore rebellis adeo pars, quæ nõ fiat sanguinis ductus, eiusque patiatur fluorem, qui solus hoc viru reiecitur, cùm sit vita secunda retentis excrementis imperfectis impurisque, cùm quòd peruerso humore viru, alio & altero, illum respuat natura inquinatum, & tetrum, excrementaque infecta minus retineat in penuria tanta sanguis, quòd sit alteratu facilis, ob mitem eius naturam, suauemque omnino. Quò extra vasa diductus, concrefcit
facile,

facile, liuescit, corrumpitur, contrariae reliqua excrementa & humores, quae diutius seruantur; & si semel ac putrere incipiunt, deterius putrescant, in terriorésque formas degenerent, versus extrema magis putredinis, & corruptioris naturae cum sint, sanguis verd in medio constitutus, si quando putrescit, in formas naturales eorum abeat corruptus, in praeternaturales verd illas, & extremas magis: qui adeo inficitur hoc diro veneno, vt cum nulla sit virtus in natura, quae sanguinem detrahere, aut allicere possit extra corpus, & si sit quae illum disponat, vt fiat & percoletur, è vasisque decurriat; cum sint tamen plurima medicamenta succos reliquos edecentia, vt probant expurgantia Cathartica dicta Graecis medicamina, retentus maximè, ob vitae custodiam: reiecitur tamen, naturaque illum abominatur, & fugit hoc viru inquinatum; tanta est infectio. Et non secus ac dolia musto plena, dum efferuescunt & ebulliunt, flatibus distenta, elatis ex vda materia dirumpi solent, vt hac & illac liquor effluat, & elabatur, è quibus dum sunt ex porosa, permeabiliq; re facile materia efformati per poros contenta diffuit substantia, quae dum bullit & efferuescit, resudant calore illam tenuiorem factam; non secus attenuatis sanguis cruore serpentis huius dilabitur, & effluit è corpore, extenuatis omnibus & liquefactis infectione, & contagio, vt accidere solet plethoricis, & sanguine plenis, post magna exercitia & lassitudines, saltem per vias communes sede, vtero, ore, mictu, pectore, naribus, sanguinem reiectare, sic illis poris omnibus; vltra auribus, oculis, quasi lacrymis sanguineis suam miseriam & statum deplo-
rantes.

*De dubiis quibusdam Manna natura
ex sacris scriptis.*

CAPUT XIII.

107 **P**Lurima ambagibus & difficultatibus plena, difficilia, & abstrusa plurima continet locus ille Deuteronomij 8. occasione Dipladis serpentis adductus. Vltimū verò quod in illo continetur inter difficilia; primum negotium facessit, retardatque, quale fuerit illud Manna Hebræis concessum, cibusque ille, de quo eo loci dicitur: *Et cibavit te Manna in solitudine, quod nescierunt Patres tui. Cuius alimenti doniq; concessi mortalibus, varia extant: Scripturæ loca, quibus modò hæc, modò illa figura occurrit hæc vnica alimenti species. Exodi: 6. c. sic extat de hoc victu scriptum: Profectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israël in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai: quinto decimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Egypti, & murmuravit omnis congregatio filiorum Israël contra Moysen & Aaron in solitudine, dixeruntque sibi Israël ad eos, veinam mortui essemus per manum Domini in terra Egypti quando sedebamus super ollas carniū, & comedebamus panem in saturitate: cur induxistis, nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem Dominus ad Moysen. Ecce ego pluam vobis panes de caelo: egredietur populus, & colligat qua sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum, quòrum ambulet in lege mea, an non. Die autem sexto parent, quod inferant, & sit duplum, quàm colligere solebant per singulos dies. Dixeruntque Moyses, & Aaron ad omnes filios Israël: Vespere scietis, quòd Domi-*

nus eduxerit vos de terra *Aegypti*, & mane videbitis
 gloriam Domini. Cumque loqueretur *Aaron* ad om-
 nem cœtum filiorum *Israël*, respexerunt ad solitudi-
 nem. Et ecce gloria Domini apparuit in nube. Loquu-
 tus est autem Dominus ad *Moyſen*, dicens; Audisti
 murmurationes filiorum *Israël*, loquere ad eos: vespere
 comedetis carnes, & mane saturabimini panibus,
 ſciſtiſque, quòd ego ſum Dominus Deus veſter. Fa-
 ctum eſt ergo vespere, & ascendens coturnix cooperuit
 cœtra: mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum.
 Cùmque operuiſſet ſuperficiem terra, apparuit in ſolitu-
 dine minutum, & quaſi pilo tuſum in ſimilitudinem
 pruina ſuper terram. Quòd cùm vidiffent filij *Israël*, di-
 xerunt ad inuicem manhu (quòd ſignificat, Quid eſt
 hoc?) Ignorabant enim quid eſſet. Quibus ait *Moyſes*.
 Iſte eſt panis, quem Dominus dedit vobis ad veſcen-
 dum. Hic eſt ſermo, quem praecepit Dominus: colligat
 unusquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum: go-
 mor per ſingula capita, iuxta numerum animarum
 veſtrarum, qua habitant in tabernaculo, ſic tolletis.
 Feceruntque ita filij *Israël*, & collegerunt alius plus,
 alius minus; & meſi ſunt ad meſuram gomor, nec qui
 plus collegerat, habuit ampliùs, nec qui minus parauerat,
 reperit minus, ſed ſinguli iuxta id quòd edere poterant,
 congregauerunt. Dixitque *Moyſes* ad eos: Nullus relin-
 quat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, ſed dimiſe-
 runt quidam ex eis uſque mane, & ſcatere cœpit ver-
 mibus, atque compurruit, & iratus eſt contra eos *Moyſes*.
 Colligebant autem mane ſinguli quantum ſufficere
 poterat ad veſcendum: cùmque incaluiſſet Sol, liqueſcebat.
 In die autem ſexta collegerunt cibos duplices, id eſt,
 duo gomor per ſingulos homines. Venerunt autem omnes
 principes multitudinis, & narrauerunt *Moyſi*. Qui
 ait eis, hoc eſt quòd loquutus eſt Dominus. Requies

Sabbathi sanctificata est Domino, cras quodcumque operandum est, facite, & qua coquenda sunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane. Feceruntque ita, ut praeceperat Moyses, & non computruit, neque vermis inuentus est in eo, dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia Sabbatum est Domini: non inuenitur hodie in agro, sex diebus colligite, in die autem septimo Sabbatum est Domini, ideo non inuenitur. Venitque septima dies: & egressi de populo, ut colligerent, non inuenerunt. Dixit autem Dominus ad Moysen: Usque quò non vultis custodire mandata mea, & legem meam? videte, quòd Dominus dederit vobis Sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsum, & nullus egredietur de loco suo die septimo. Et sabbatizauit populus die septimo, appellauitque domus Israël nomen eius Man, quod erat quasi semen coriandri album, gustusque eius quasi similia cum melle. Deuteronom. verò cap. 8. sic: Et recordaberis cuncti iuneris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te, atque tentaret, & nota fierent que in tuo animo versabantur: utrum custodires illius mandata, an non. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu, & patres tui: ut ostenderet tibi, quòd non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Domini. Iosue 5. hæc: Manseruntque filij Israël in Galgalis, & fecerunt Phasce quarta decima die mensis ad vesperum, in campestribus Iericho, & comederunt de frugibus terra; die altero, & azymos panes, & poleuiam eiusdem anni. Defeceruntque Manna postquam comederunt de frugibus terra, nec usum ultra cibo illo filij Israël, sed comederunt de frugibus presentis terra Chanaan. Numerorù 11. c. hæc: Vulgus quippe promiscuum quod ascenderat cum eis, flagrauit deside

desiderio, sedens, & stens, iuuentis sibi pariter filiis Israël, & ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cepa, & allia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man. Erat autem Man quasi semen coriandri coloris Bdellij. Circuibatque populus, & colligens illud, frangebāt mola, siue terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cūmq; descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter & Man. Ventus autem egrediens à Domino arreptas trans mare coturnices detulit, & demisit in castra, itinere quantum vno die confici potest, ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aëre duobus cubitis altitudine super terram. Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregauit coturnicum multitudinem, qui parum, decem coros: & siccauerunt eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiusmodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus Sepulchra concupiscentie. ibi enim sepelierunt populum, qui desiderauerat. Psalmio 77. Et mandauit nubes desuper, & ianuas cæli aperuit. Et pluit illis Manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis, panem Angelorum manducauit homo, cibaria misit eis in abundantia. Transtulit Austrum de cælo, & induxit in virtute sua Africum. & pluit super eos, sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata; & ceciderunt in medio Castrorum eorum, circa tabernacula eorum. Et manducauerunt, & saturari sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis, non sunt fraudati à desiderio suo. Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues

eorum, & electos Israël impedivit, Sapientix 16. Pro quibus Angelorum esca nueristi. populum tuum, & paratum panem de celo præstiti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem; substantiam enim tuam, & dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebas, & deseruiens vniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat conuertebatur. Numer. 21. hæc: Profecti sumus autem & de monte Hor, per viam qua ducit ad Mare rubrum, vt circumirent terram Edom. Et cadere cepit populum itineris, ac laboris: Locutusque contra Dominum, & Moysen ait: cur eduxisti nos de Aegypto, vt moremur in solitudine? Decet panis, non sunt aqua: anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in populum igneos serpentes. Quibus locis dubia plurima, ambigua multa contineri videntur, quæ non leuem afferunt difficultatem, intricata satis, & perplexa.

108 Exodi enim 16. capite, & Numerorum 11. Manna, aut Manhu cum semine coriandri confertur, illudque æmulari docet spiritus Deus, vt posteri tanti beneficij memores, quale fuerit Manhu illud absconditum cælitus hominibus immissum percalle-
rent, nullo alio deplacabile, præterquam ipsa summa Dei sapientia, propter sacramenta & mysteria in eo figuratè contenta & abdita: Sed huius plantæ semen non imitabatur colore, cum coriandri semen fuluum sit, flauique coloris, aurei; docet Dioscorides libro 3. cap. 69. Galenus, Xenocrates, & Aristophanes in equitibus, Nicander in alexipharmacis, Plinius lib. 20. c. 20. Theophrastus, & experientia docet, vsusque communis. Manna verò album illud fuisse dicitur 16. citato Exodi, simileque pruinæ, cum pruína glacies sit, quæ squammarum more protensarum terram coopetit, non rotunda, orbicularifve,

cularifve, vt coriandri femina adftant, non inferioris ad niuem albedinis; præcipuè cum Numerorù 11. Bdellij coloris fuiſſe Spiritus Dei aſſeneret manna, Bdellium verò coloris fit glutinis Tauti, flauo, & ruſi coloris, docet Dioſcorides libro 1. cap. 80 Galenus, & reliqui omnes Medici, & experientia docet quòd cum fit lachryma gummi; modò ex arbore Bdellia reſudans, apud Scythas & Arabes nigrum inuenitur quoddam, liueſcens alterum, aureù reliquum, quòd gluten dictum, colore ſequi monuimus omnes, tràſlucidum, nullum verò album, imò fulua omnia, & flaua parer intuenti. Quibus non ſatis intelligitur ſimilitudo inter manna, Coriandrium, Bdellium, pruinam, albedinè que dictam. Ultrà Exodi 16. Man ſaporis eſſe, & guſtus, quaſi ſimilæ cum melle permiſtæ narratur; tritici enim puriſſimi quatuor ſunt partes, pollen, ſimila, ſeu ſimilago, ſecundaria, ſiue cibarium, & furfures. Docet Plinius libro 18. cap. 10. Africum triticum è modis reddere ſemodios ſimilæ, pollines ſextarios quinque, cibarij ſextarios quatuor, & furfurum totidem. Martialis libro 13 *Nec dotes poteris ſimila numerare, nec uſus.* Eſt pollen quod primò excernitur de farina, ſimul cum eo quod petuolat, uſumque & ad latera ſpargitur, quod farina volatilis ſolet appellari; quod ſecernitur ſecundariò ſimila, terud verò cibarium, & furfures ſuperſunt tertia cribratione, & ſi Amilus aqua extractus, ex macerato tritico pollen à plurimis vocitetur, ſimila verò farine noſtræ flos depuratus, ex quo & aqua ſale addito, pulter paramus, quas cum melle poſteà adajto, condimenti gratia edimus, & panes conficimus floridos depuratiffimos. Erat ergo manna, ſaporis putticuke melle còditæ noſtræ, qua communiter vtimur ex puriſſima farina confecta, hoc

loco Exodi, at Numerorum 11. Man saporis esse panis oleati, placentæ, inquam, ex farina & oleo paratæ, extat scripto; quæ quantum inter se dissideant, satis liquidò cõstat, sapor, inquam, similæ cum melle ab oleato pane: præcipuè, cùm Sapientiæ 16. capite, non vnus, aut alterius saporis Man fuisse testetur Spiritus Deus, sed omnis saporis suauitatis, omneque delectamentum in se continere panem hũc paratum, Angelorũ escam, populo immissum sinè labore, deseruientem vnus cuiusque voluntati, vt ad quod quisque vellet conuerteretur: vbi non peculiaris saporis constituitur, sed omnis, prout quisque expetebat. Quò maius insurgit dubium, si ad quod quisque volebat conuertebatur Man, omneque delectamentum continebat, omnemque saporem, carniũ desiderio cur affligebantur, pisciumque Ægypti, cucumerum, peponũ, cæparum, alliorum (vt dicitur Numerorum 21.) porrorum, aliarumque carniũ, cùm horum etiam gustus in Man contineretur, si ad quod quisque volebat, conuertebatur sapore & gustu, vt pro omnibus substitueret? Tum natura insipidum fuisse manna necessarium videtur, non gũstus similæ cum melle, nec oleati panis, cùm facilius sit natura insipida, nulliusque saporis, quouis affectari, quàm sapore habito, & insito aliquo, contrario affici & opposito. Facilius enim est, res mutari ex priuatione in habitus, quàm ex habitu contratio in contrarium habitum, cùm minùs resistat priuatio habitui, & si maior sit oppositio, quàm habitus habitui positiuo contrario, vt patet ratione resistentiæ, & experientia patet. Calefcit instanti, aut faciliùs, quod frigore caret; tempore verò, & difficiliùs frigidum subiectum. Tum nam superfluous esset sapor ille insitus & naturalis,

ralis , cùm non secus atque alij, pro arbitrio posset suboriri. Tum ultrà frustra, nam si oppositus sapor expeteretur, ille corrumpendus erat in ea oppositione, quo nulla cum ratione subiecto fuisset adscriptus, cùm ad nutum voluntatis sequeretur, & non minùs in manna , quàm vt & reliqui emergere posset , solùmque vt corrumpeteretur illi adstipulatus, superfluè omnino. Nec nodum soluit , quòd cùm esset mixtæ naturæ , mixtæque omnia temperie primarum qualitatum secundas sint nacta, inter quas sapor continetur , saporis alicuius necessariò manna fuerit constituendum, nam potuit ille qui potest omnia, aut simplici elemento hoc ipsum opus moliri, eòsque enutrire & alere , absoluta potentia citra hoc inconueniens , aut impedire saporis illius ortum ex primis qualitibus in manna , ne solùm vt corrumpeteretur in ipso extitisset , tum & vt faciliùs posset quilibet oppositum saporè , gustui insitò & saporì mannae perferre dum vellet, sine expulsionè positiui contrarij. Plus enim erat , vt posset sentire contrarium hoc, alterum occultare, aut suspendere ab opere, & actione, expulsionemque contrarij positiui instantaneam, aliter ac eorum fert natura, causare, dum quis saporè dissidentem cum illo percipere actu subito appetitus decreuisset, quàm hoc impedire ne ex primis virtutibus exoriretur. Non minus dubij affert, si sole liquecebat , & summo manè, vt dicitur 110 Exodi 16. colligebatur ante solis aestum, ne in halitus euanesceret, quo modo frangebatur, friabilèque esse potuit , vt & in puluerem redigeretur , vt Numerorum 11. cap. inuenitur. Quæ enim liquecunt sole, præcipuè agenti remissiori summo manè, nimis sunt humida , cùm calore debili soluantur ; nimis verò humida, cùm non exsiccentur , præcipuè debili

debili agenti, in puluerem non abeunt. Neque enim cera, pinguiave omnia, mel, aut reliqua alia, quæ sole soluantur in puluerem, postea redigi queunt, imò inter illa, quæ igne liquent, plurima sunt, quæ attriti non possunt, aut in puluerem verti, vt videre est in metallis omnibus, rebûsque pinguibus, & oleosis; in gelu, & reliquis, vt & aliis quæ sole funduntur, numeratis, etiam si pix, resinæque omnes, & gummi genera, lachrymæ arborum & alia quæ igne fluunt, comminui, terique possint, & emollescant aliquot soli exposita, vt saccharum, resinæ plurimæ, pix, gummi aliquot species, vt videre est in piccis lignis sole percussis, quæ guttulas effundunt solis æstu, quæ postea conteri optimè possunt, concreta noctis frigore, solis absentia, vel alio refrigerata; tamè aliquid liquefcere ex quo postea puluis efformetur, quod totum in vapores exoluatur, & abeat. Id & si ignis a ctione contingat in aliquo, vt in saccharo liquefacto, quo totum exolui potest igne fortissimo, eoque liquefcere, & antequàm absumatur totum congelatum semel, conteri, & in puluerem, minutissimæque partes trahi; solis verò ope nullum tale mistum, aut simplex corpus hæc perpetietur, vt in puluerem exoluatur. Nec in omni natura corpus est, quod totum in vapores eat solis potentia, & tamen illud puluerari valeat, aut frangi attritu; cùm hæc tantùm ficcis concedatur passio corporibus, terrenæ substantiæ, siccæ & solidæ multum habentibus; ea verò quæ solis liquefcunt debili actu, cùm nimis sint humida, quò eo facili soluantur actiuo, minimèque terrestria, in vapores digeruntur faciliè, simul cum terræ exili substantia in totum simul volitante, terreno exili in vaporoso aquæ ve ctû, vt subsideat nihil. Quò frangi non datur his quæ sole liquefcût, si omnia in
vapo

vapores soluantur, euanescantque tandem. Manna ergo cum sole incalescente, vt dicitur Exodi 16. euanesceret totum, puluerizari qualiter posset, difficile est dictu; nostrum enim manna, quo vtimur modò, siue ex Lybano aduectum, siue ex Calabria, nulla ratione, & si cõteratur millies, puluerem reddit; tum si solis calore liquecebat loco adducto Exodi; quo igne indurabatur modo; recoquebatúrque vsque dum crassesceret, & tortulæ ex eodem parentur consistentiæ panis, vt Numerorú loco narratur? cum enim agentia vniuoca sint calor ignis & solis in opere, & vt præcipua causa calefactionis est quilibet, vnde euenire potuit, vt calore quo indurabatur ab igne, nõ liqueceret, vt solueretur? & si durum aded, siccumque erat manna illud, vt mola frangeretur, siue rereretur in mortario, vt *II.* loco Numerorum dicitur, siccum aded cum esset, vt sole liquecebat? & in halirus ibat, dura substantia teri apta? præcipuè quòd Exodo, tufum manna quasi pilo iam, & manubrio quasi mortarij contritum venisse, antequam ab aliquo contingeretur, referatur, quo non opus erat illud terere, aut minuire vltra, cum ideo similitæ farinæ scilicet minutissimo pollini, triticæ substantiæ assimiletur, sine eo quòd attritione aliqua, contritue humanæ artis pararetur. & si tufum hîc appellatur, cur vt coriandri semen integrum alibi, si vt coriandri semen rotundum, qualiter vt pruina protensa, expansaque? si & durum erat, si non facillè frangebatur, si teri potuit mola more tritici, vt dicitur Num. *II.* vt ex illo farina resultaret, ex qua cocta in ollis postea panis, qui in ore conterebatur, masticabaturque, non minoris consistentiæ, quam panis quo vtimur, multoque maioris substantiæ, & tortulæ parabantur consistentis, & solidæ substantiæ,

cur

cur Num. 21. cibus leuissimus appellatur, mouereturque nauseam in ventriculo asseritur? leuia enim & quæ in ventriculo sua leuitate fluctuant, fluida & inconstantia, os ipsius, supernamque eius partem molestantia, vomitum cient, nausæasque, & ventriculi fluctuationes inferunt, secùs solida, densa, & grauia, quæ illum firmant, & corroborant, hypostatimque suo pondere in fundo eius causant, docuit Galenus 3. de alimentorum facultatibus. c. 6. & 5. de locis, cap. 4. Et si nauseabat super cibo illo leuissimo, quomodo anima arida erat? Substantia scilicet illorum, & vita siccitate infestabatur; nam siccus ventriculus non nauseat, sed humidus, humiditatibusque repletus, vt docuit Galenus 2. de alimentorum facultatibus, capite 3. & aphorismo 38. secundæ sectionis, & si nauseabat, humidusque ventriculus erat, cum appetitus semper sit priuationi coniunctus eius quod expetitur, cur humidorum recordabantur affligebanturque opratu cucumerum, peponum, piscium, carniùmque elixatarum, vt dicitur Numerorum 11. cum hæc humida cum sint, inconstantem ventriculum, fluctuantem & humidum redderent? & si arida eorum anima, quomodo appetebant allia, & porros, sicca & calida natura, si appetitus priuationem supponit oprati habitus, si farina resultabat ex attrito manna, & hæc in olla percoquebatur sola, sine liquore aliquo, cum in Scriptura sacra nil superadditum mannae, vt coqueretur, inueniatur, sed solum indurabatur caloris actione; quomodo coalescebat massaq; vna ex illa farina conficiebatur, ex qua postea tortulae & panes efformarentur, cum quanto plus aliquid exsiccat, vniatur, hæteatque sibi minus, aliisque sicca natura, glutino destituta humiditatis, quominus cum aliis possit vniri & copulari, vt

3. methodi, & 2. de temperamētis, docet Galenus latissimè in vulneribus, & experientia docet, sicciora minùs vnitri. Si post rorem manna apparuisse dicitur, Exodi 16. cur Numerorum 11. pariter cum illo descendisse asseritur? & si Exodi 16. coturnices simul, ac manna decidere cœpit, venisse narratur, Numerorum 11. & Psalmo 77. cur postea quàm manna cecidit, coturnicibus Hebræos fuisse altos asseratur? in Numeris enim nausse prius manna, quàm coturnix descenderet patet, at in Exodo vtrumque simul euenisse constat, imò prius coturnix venit, quàm mannae pluuia, cum eadem die decima quinta secundi mensis, qua conquesti sunt de Domino, ad vesperam venerit coturnix, cooperueritque castra, decima verò sexta die mane descendit manna per circuitum castrorum vindicta incredulitatis acta. Tum non minùs est difficile, an manna illud simile aliquid habuerit cum nostro, quo modò vtimur. Nec minùs difficultatis haber, cur manna illud Patribus incognitum, populi Hebræorum assereretur, cum in Lybano Syriæ frequentissimum sit à mundi initio, anno quolibet in prouentu maximo, quo & modò vtimur communissimè omnes, ex quo nobis asportatur modo, & quotidie experimur, vt omnes norunt, refertque Plinius libro 11. Galenus 3. de alimentorum facultatibus, Auicenna 2. canone, Actuarius libro 5. methodi medendi, Lybanusque parum distet à deserto Sin, vbi manna concessum est Hebræis primò; quòd vel in Ægypto cognouisse ipsos, aut in Lybano eorum Patres terram illam peragrantes, certissimum videtur, cum notitiam habuerint rerum multarum ad humanos vsus pertinentium, præcipuè earum quæ ad salutem mortalium spectabant, ex longioribus multò interuallis distan

distantiæ, nec manna illud Lybani, post pluuiam mannae concessi Hebræis in deserto Sin, credendum est, solum descēdisse, cū natura semper eadem fuerit, causæque naturales eadem, dispositionesque, ex quibus semper eadem extiteret, nec illud miraculo impeditū, causis imò naturalibus adscribitur, quod ex Lybano aduehitur modò, cū eiusdem rationis manna, atque quod ex Lybano, ex Calabria, Brigantia, aliisque Prouinciis asportetur, natura solum operante & agente, modòque apud nos sit manna iisce ex regionibus, & aliis.

De natura Manna.

C A P U T X I V .

Difficilia satis, abstrusa, & ambigua ex sacrae Scripturae locis complicauimus, nodis adductis, aded vt his satisfacere quæ adduximus, communem viam excedere in propatulo sit; facilius enim est, nodos plicare, quàm soluere, & ambigere, quàm decerpere, vt est facilius fortissima quæque argumenta in medium adducere, quàm adductis eisdem satisfacere. Veritas enim sola nodos extricat, quæ vna solummodo est; corrigit enim rectum obliqua, & fallacias verum; multoties verò ex fallacia ingentissima procedunt sophismata. Ad pensum ergo redeuntes, Manna, Hebræis Man, Græcis *Manna*, Hebraicum & Syriacum nomen est: quod etiam apud Latinos & Græcos significet rorem melleum matutinum, vt docet Cælius libro 13. c. 56. dictus Syriacus ros à Celsò (nam vt docet Galenus lib. 3. de alimentorum facultatibus, c. 39. copiosissimè colligitur in Lybano Syriæ monte)

apud

apud Hebræos verò , apud quos suum significatum retinet, Man dicitur, non manna. Man enim idem est quod donum immissum hoc gratiosè , sine vinculo aliquo obligationis, quo teneatur ille , qui elargitur, sed quasi gratiosa & libera datio, darúsque gratuitus; quò interrogatiuè dixere Hebræi sciscitantes , Man hu ? Hu enim hoc significat , Man donum , quasi interrogantes à Mose , Exodi 16. donum hoc à quo est , quidquid est hoc datum , immissumve gratiosum ? breuitate Hebræa , gesticulationis manuum , totiusque corporis motibus , ciliorum eleuatione , ore plicato , reliqua exprimentes , admirantes rei nouitatem , interrogantes verbis solùm duobus prolatis , donumque hoc inuestigantes , notitiámque noui euentus. Est etiam idem quod , quid , Man Hebræis, quò dixere exquirentes: Quid hoc? vltra , est Man illis idem quod cibus , vt de natura cibi disquirentes Mosen consulerent , cùm illud degustassent ex eis aliqui prius , vt illud examinarent gustu quid esset , alimentúmque iam ex sapore cognoscerent , & ex modo illius esse simillæ seu pollini farinæ permixtæ cù melle nõ dissimile, vt dicitur eo loci Exodi, ad Mosen venerunt sapientissimum , & naturæ rebus optimè instructum , vt quid de hoc alimento sentiret , illis exponeret ; qui dixit , panem esse concessum ab ipso Deo hominibus , disquisiere enim Hebræi de Man ignorantes , vt ibi dicitur , quid esset , nam etsi cibum illud iudicauerant , quod ens naturæ esset ignorabant , & qualis cibus , qualeque alimentum, nouiterne creatum inter rerum genera , aut solùm nouiter notum illis, cùm neque apud ipsos , neque apud eorum parentes , notitia aliqua huius tanti cibi extitisset. Quò Abulensis minùs bene inuehitur in eos qui dixere Man cibum Hebræis

adnotare, ex eo quòd exquirere Hebræi quid esset, & vltra, quòd litera sacra habeatur; ignorabant enim quid esset, ignorabant enim cibi naturam & speciem; de cibi addubitantes nouitate & tempore, quòd posset regionibus aliis vniuersi abditis, aut manifestis cecidisse, nouiterve creatum esse, salubrem esse cibum, aut noxium & insalubrem; cibum verò esse cognouere, & alimentum, inquirere verò de aliis, dixeréque Manhu, id est, alimentum hoc quid est, & quale? Græci verò nomen hoc permutarunt aliter multò ac proprio idiomate Hebræo continebatur, & si rem eandem significare videatur, Man relinquentes ex eo nomine solum, loco verò hu, quod in Manhu Hebræo nomine erat, na, apponentes, apud ipsos enim *Μαννη*, idem est, quod raro, *Ναίρω* verò fluens, vnde manna, quasi raro fluens, vt apud illos significatio sit eadem commutati nominis, à quibus postea susceperunt Latini, Græcizismata amplectentes, libentius multo, quàm Hebraïsmata. Populus ergo ille amantissimus Deo, Ecclesiaque fidelium, Hebraïsmus gentium, quem summo amore prosequabatur ipse hominum structor, & autor, quòd in eis imago, ipsiusque similitudo, elucesceret aliis magis, suoque conditorem multò plus reliquis aliis omnibus nationibus veritate & iustitia manifestarent, postquam dura seruitutè, & captiuitate molesta apud *Ægyptios*, quadringentis triginta annis expletis fuerat afflicti, ob delicta & flagitia commissa, ob peccata populi, liberati verò per Moïsem & Aaron, iussa Domini, qui suorum non obliuiscitur, imò si quando suos affligere videtur, id est, vt in maius bonum eorum cedat, & multoties vt sit supplicium præmij & bonorum occasio, populus, in-

quam,

quam, ille grātiōsus factus, coram Ægyptiis grātiā adeptus, Domino cooperante, vt dicitur Exōdi 12. capite. *Dominiis autem dedit grātiā populo coram Ægyptiis, vt commodarent eis: Ægyptios spoliāuit farina, auro, & argento, vestēque plurima, ouibus, armentis, variisque animantium generibus, quæ petiere ab Ægyptiis virtute illius grātiæ acceptæ, quæ ipsos grātiōsos reddidit coram eis, vt ipsis commodarent quidquid ab eis expe- terent liberè & grātiōsè, qui Ægyptiorum spoliis adhuc in seruitute dira victoriæ palmam repōrtarunt. Ea est fidelium, iustorūque virtus, ea Dei conditio, vt mediis laboribus, & vltione media consoletur mortales, liberetque de manu inimicorum, & ditiores efficiat, si patienter ferant, vt plus multò ac antea abundant omnibus, quæ videbantur amississe. Profectus populus hic de Remese in So- coth, quæ est ciuitas in extremis sinibus Ægypti ab Israëlitis condita, olim pagus Arsēnoitis dicta, vt Hieronymus ait in Hebraicis quæstionibus, & videre est Genes. 47. & Numerorū 33. Exitu concessō à contumaci & rigido Pharaone, qui tot portentorū generibus adhuc pertinax erat, duræque ceruicis, vsque dum omni primogenitus Ægypti occisus est ab Angelo Domini, nocte illa, qua liberauit populum, metu inuitus, qui continebat sexcenta ferè millia peditum virorum, absque paruulis, & mulieribus; & vulgus promiscuum innumerabile, oves, armenta, & animantia diuersi generis multa nimis, vt ibidem dicitur. Populus hic Dei grandis adeo, farina accepta ab Ægyptiis, animantibusque, spatio vnus mensis & dimidij fuit altus, vt colligitur Exodi 16. capite. Cū verò esset populus iam*

113

quod cœpit desiderare de providentia Dei , & Moſen & Aaron verbis laceſſere , & increpare , murmurantes in ſanctos Dei Prophetas , & dicentes, *cur adduxiſtis nos de terra Ægypti utinam mortui eſſemus per manum Domini ibidem , quando ſedebamus ſuper ollas carniſum , & comedeſſamus panem in ſaturitate , cur adduxiſtis nos in deſertum iſtud , ut occideretis omnem multitudinem fame ?* Fuere hæc querimonix & querelæ , die decima quinta ſecundi menſis ab exitu Ægypti , & in hac die cotutnices obtulit illis ad veſperam Dominus intra caſtra altitudine peruolantes ſolùm duorum cubitorum iuxta terram. Sunt enim carnis paſſiones intra nos , coniunctiſſimæque nobis , inſurgunt illicò , oriuntur & veniunt ſubitò iuxta nos, iuxta terram. Terrena his concupiſcimus, quæ ſunt iuxta appetitum, inferiorémq; portionem, ¹¹ iuxta calcaneum & pedes ; calcaneo enim Dæmone impetitur, vt eſt dictum ſerpenti Geneſeos 3. Manna verò ſequenti die mane deſcendit, in circuitu caſtrorum , non in caſtris , quòd hominum & animantium excrementis obſcœna, & impura eſſent, ſpurca, & indecora loca ; quòd fame recrementa illa , quæ ex Ægypto aſportarunt Hebræi, eſu rerum excrementitiarum , peponum , alliorum , cæparum , priùs fame foere abſumpta, quàm manna illis cœleſte conſeſſum. Nam cùm figura eſſet , & ſimilitudo panis Euchariſtiæ cœleſtis, corporiſq; Chriſti, non in obſcœnis locis , aut impuris , non immundis hominibus confeſſebatur , ſed illis qui iam excrementa conſumpſere, liberisq; , & puris , ab infecta ſuccorum ſarcina fame, pœnitentiæque priùs maceratis, manè antequàm alimentis aliis conſpucarentur , vt mundo ore aſſumeretur. Neq; enim ex locis immūdis vapores limpidi, purique aſcendunt , vt materia mannæ generādo

do apta suppeditetur, vt ex deserto purissimo in soliditudine leuabantur, imò putridi, fœtidi, & corrupti, substantiæ illi depuratissimæ inepti, calore feruidi, quò absumebatur pars vaporosa, subtilis, aërea, & dulcis, ex qua manna veniebat Hebræis. Putredinales enim partes amaræ, & falsæ natura in vaporibus putridis elatæ, dulces absumebant alias, vt mânæ cõficiendo essent impedimento, & obstaculo, quantũ in natura agitur, cuius ordo dum potest, in miraculis non reicitur, in quæ illa potest venire, vt miraculo reliquũ expleatur, in quod illa nequit. Imò & vulgare nostrum manna eandem legem subire videmus, cùm non in populis aut locis ab hominibus frequentatis concreseat, sed extra ciuitates, & oppida, locis incultis, hispidis, alienis à consortiõ mortalium, limpidissima quæque exposcens, vt coaguletur ros ille veniens, folia arborum, herbas, lapides, in terra verò aut locis immundis crescens bene numquam, vt experiëntia docet. Nã etsi ipse conditor omnium nulla expectata materia mânâ ex nihilo efformare possit, seruat tamen naturæ modulos, quantum ipsa potest ferre natura, vt minus quantum fieri possit, præter insitum illi ordinem rerum, ab ipso opifice, operetur quidquam, ne suus ipsius ordo deficiat, dum fieri potest, & in quibus obseruari potest in totum, aut parte. Hoc verò suauissimo, omnisque victus mortalium excedenti naturam alimento altus est populus, & nutritus spatio quadraginta annorum, vt dicitur Deuteronomij 8. iis. *Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, vt affligeret, atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur, virum custodires illius mandata, an non. Affluxit te penuria, & dedit tibi cibum manna, quod ignorabas tu, & Patres tui, vt ostenderet tibi,*

quod non in solo pane uiuat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini. Vestimentum tuum quo operiebaris, nequaquam uetustate defecit, & pes tuus non est subritus, en quadragesimus annus est. Deuteronomij 29. capite dicitur: Adduxit vos quadraginta annis per desertum, non sunt attrita uelimenta uestra, nec calceamenta pedum uestrorum uetustate consumpta sunt. Panem non comediſtis, uinum & siceram non bibiſtis, ut ſciſtatis, quia ipse est Dominus Deus ueſter. Defecit uero quarta decima die mensis in Galgalis, quo quadraginta anni complebantur ab exitu, ut dicitur

114 Iosue capite 5. his: Manseruntque filij Israel in Galgalis, & fecerunt Phasē quarta decima die mensis ad uesperam, in campeſtribus Iericho, & comederunt de frugibus terra, die altero, & azymos panes, & polentam eiusdem anni. Defecitque manna postquam comederunt de frugibus terra, nec uſi sunt ultra cibo illo filij Israel, sed comederunt de frugibus presentis terra Chanaan. Chanaan enim terta promissionis est, Chanaanæ uero terte sanctæ limites sunt, in qua ad Orientem est Iordanis fluuius, & magnus Euphrates, ad Occidentem est Ægyptus, & mare magnum, quod mediterraneum dicitur, ad Austrū, hoc est meridiem, iacet desertum Arabiæ, ad Aquilonem, siue Septentrionem mons

115 Lybanus eminent. Mira & varia sunt illa, quæ uirtute felicissimi Astri, Solisque actione ex hoc globo inferioris partis uniuersi terræ & aquæ leuantur, exhalantque, & in regionem superiotem aspirant, quæ omnia redegit Aristoteles meteororum 1. c. 7. ad duo capita, exhalationis scilicet & uaporis: hæc uero, modò ex uisceribus terræ per illius poros, anfractus, & cauernas subeunt in superiotemque euolant uniuersi partem, aërisque supremum, infimum, aut mediū, modò ex aquis, ex utriusque modo, plus

minusue,

minusve, huius, aut illius naturam referentia, prout plus accessit aquæ, & terræ, aërisque commisti, ut mista illa imperfecta dicta generaretur, atque consistenteret, quæ si plus aquæ cōtineant, vapores sunt, si terræ plus, exhalationes, ut sunt illi humidi & frigidi. Est enim vapor aqua rarefacta, ut ibidem Aristoteles retulit, hæc verò calidæ & siccæ, humiditate aquea immunes, aërea verò oleosa & pingui, humidæ facillè inflammabiles, nõ secus atque oleû quod est humidû. Hoc humiditatis genere flagrat facillè, & si vdû natura, imò hæc humiditas est, in qua calor naturalis mistorum omnium seruetur, non secus atque flâmula in oleo. Aqueo enim humido extinguitur natiua caliditas omnis miscellæ, ut ignis aqua extinguitur, fuliginibus detentis frigidis, aquæ iniectu, quibus & calor suffocatur & retinguitur frigore, substantiaque corporea, impeditur earû ascê us, & vētilatio illius perfusione. Sunt denique humidæ exhalationes ob immistum oleosum aërem, qui frigus terræ franat, & corrigit, siccitatēque humido, & si natura resistiam reliquis omnibus aliis qualitatibus magis, summa enim aëris qualitate humida, terræ sicca, temperata, & oppressa. Hæc verò exhalationes, vaporesque illi, cùm mista sint, ut & illa ex quibus fuere elemēta suborta, qualitates mistorum participant, sapores, substantiæ modos, accidentia, & virtutes, ut modò vapores salis cōscendant, modò frigidi, humidi, tenues, acidi aliquantulum, dulces, viscosi, glutinosi, aliis atque aliis saporibus & accidentibus varij. Exhalationes verò calidæ, oleosæ, tenues, acres, dulces, siccæ, ob remissam falsedinem, oleoso aëris temperatam, qua dulcedo exoritur, non secus ac pinguis salis permista hunc reddere saporem nouimus, si parum salis multo pingue-

dinis misceatur. Talis ergo exhalatio, ex terra aspirans, triplicis misti materia est, & subiectum, si recoquatur amplius, perficiaturque locis à natura destinatis. Ex hac enim vna saccharum, mel, & manna, ranquam ex materia supposita generantur, & consistunt. Arundines enim, calamive saccharij, dictæ, radicum potentia, quæ ex suæ naturæ dispositione & proportione cum alimonia, hanc præcipuè exhalationem sibi vendicant in alimentum, eam sugunt, & inspirant, quasi tractiua virtute infernarum partium, perpetuè è terra ascendentem, plus minusve, hoc aut illo modo variam, prout potentia Solis, & infernæ est materiæ proportio, hoc illo tēpore. Hanc commutant, alterant, perficiunt, & coquant, in alimentum parant; ex qua diutiùs cocta simul cū aqua, quam alliciunt succu, vt alimentum vehat per vniuersas aliti partes, succū dulcem efficiunt, quo semper sunt refertæ & plenæ, vt arte amplius recocto humore contento, saccharum consistat, & efformetur. Sunt enim certæ proportionēs inter alimēta, & alita viuētia, quibus, non secū ac magnes ferrum trahit, non paleas; succinum verò è contrà paleas, & non ferrumina; Sic viuētia, eorumque partes, hūc sibi succum aduocant, illum respuūt, insita proportione & virtute. Dum verò exhalatio hæc terram transcendit calida, & supērnā petiit infimā, aut medianā aēris regionem, (nam si adeo sit tenuis, vt supērnā attingat, exurit elementis ignis & incendio flagrat) frigore noctis, Solis absētia, manè quòd plus frigoris pertransierit, noctis decursu, tempore æstiuo, quò maior copia earundem exhalationum leuatur Solis potentia maiori, necessaria, vt ex terra tales halitus euolent, cocti Solis actione, & taliter misti, vt exigit dulcis ille, melleusque liquor,

liquor, ros fit melleus, in rosisque naturam conuertitur exhalatio genita, qui postea decidit concretus, pondere grauis, ex directo, in eas ex quibus elatus est partes, aut in parum distantes saltem; nocte enim serena & quieta venit, ne ventorum attritu rare scat, misceaturque ventis, & abeat, peruolet, altereturque aliter, quam hæc mista petunt generanda, exhalatio talis. Ros verò dum ex tenui exhalatione ducit ortum, melli generando est aptus: dum ex crassiori, densiori que exhalatione in ea proportione genitus, quam expetit natura Mannæ, Manna generatur, & exoritur. Neque enim continuò idem genus adhuc dulcis exhalationis ascendit, nec idem descendit mistum dulce ex aëre, sed diuersum, pro diuersa agentis & passi natura. Vere enim, & aurino aptior est generando melli; tum ipsa, tum solis virtus & potentia; æstare verò generando mannæ, quod coctam magis & meliùs permistam, crassiorumque hoc mistum eam expetat natura propria, à saccharo & melle, nõ arte paratis densatisque, sed in natura sua collatione facta; quò tempore verno, autumnalique mel generatur, æstiuo verò manna, vt hyemali pluuiæ, nix, glacies, mistaque frigida aqueis vaporibus genita. Sic enim orta attestatur suis principiis, & genita referunt naturam eorù ex quibus sunt facta, non vapor frigidus, aqueus, insipidus, vt sensere aliqui, materia erit, subiectumque mannæ generando; exhalatio imò crassiuscula terrea, aëreæ substantiæ non minimam portionem continens, temperata quasi, & parum calida, saporis pinguis, dulcis, & mellei, quem coctione resultate, horum miscella, docuit Aristoteles meteororum c. 4. & de sensu, & sensili. c. 3. Et Theophrastus docuit libro de saporibus. c. 5. Talis enim exhalatio, dum substantia est

aërea, dulcem saporem reddit. Est illud indicium, quòd pinguia omnia remissam saltè dulcedinem referant, dulciàque leuia, & aërea esse sentiant Philosophi, & experientia doceat, flatulenta esse, & tumefactiua, docuit Galenus 2. simplicium, & Aristoteles de sensu, & sensili, ob leuitatem aëreæ substantiæ, quam participant, illa faciliè à iecore trahi, & in magno prouentu, vt eisdem obstruatur, & repleatur vndique, & lædatur tandem. Præcipuè cùm manna calidum primo gradu, secúdo humidum constituât Mesues §. c. de simplicibus libro, Auerroës; Galenus, Auicenna & reliqui locis adductis, victa siccitate terræ, humido aëris. Decidit ergo ros hic ex alta vniuersi parte, ex media, inquam, aëris regione, vbi concreuit frigore adstanti partis illius, frigidis referta vaporibus, illam altitudinē, sursumque illud pro natura adeptæ leuitatis expetētibus, pars cuius quæ terram attingit in ipsa imbibitur, absumiturque quasi; quæ verò in floribus, foliisque recipitur, saxis, rebusque aliis densis, & duris seruator, & cōcrefcit. Non secus ac ros quilibet alter communiter decidens, concrefcit in rebus terfis, densis, & limpidis, vbi imbibit nequit; à porosis verò & siccis, puluerulentisque ebibitur, vt nō ampliùs appareat, manifesteturve. Huius verò dicti roris autumnalis & verni sunt auidissimæ apes, quem deglutiunt, & bibunt, linguntque, & ex floribus, ciuribus inuersis flosculū eorundem abradentes, florumque mollem superficiem flosculosam cōplanantes, quo crura illis natura euersa phalangorū more concessit, vt meliùs colligere id possent, radereque blandā substantiam duplicis vsus, generando melli, vt ros dulcis ibi adhuc si est quippiam contentus, exprimat in alneis, vt mella adaugeantur & concrefcant; nilque roris superfit

perfit imbibiti adhuc in flosculis florum, mollique substantia eorum cōtentus, & vt ex reliquo quod in cruribus ferunt, cera consistat, in qua mel recoquatur, conserueturque natura simillima, in ventriculo asportantes succum linctum, roremque dulcem, coquendum magis, vt mella efformetur, quem euomunt in aluearia altæ, & nutritæ illo prius quantitate debita; reliquum verò abiicientes continuò, quòd sit flatuosum, leue, supernatansque in ventre vt nauseam moueat; non secus ac mel natura efficit perfectum adhuc flatuosum natura; docuit Dioscorides libro 2. c. de melle, Galenus, & reliqui, qui semel emissus è ventriculo apum in ceræ cavitates, quas præparant prius, fauosque cereos, in quibus intra aluearia, spatio vicefimi diei crassescit, melque resultat coctum & perfectum omninò, vt docet Plinius l. 11. c. 12. Galenus & Aristoteles loco adducto. Quo si antea aluearia examinemus, aquea quædam dulcis substantia cruda inuenitur, non mel confectum, non secus, ac mustum antequam fiat vinum temporis tractu, postea coctum & perfectum calidis in eo exhalationibus, partibusque adstantibus igneis, tempore debito, potètib; reliquas coquere aqueas, & frigidas, perficereque, vt coctum mel resultet & veniat. Sic mella parantur, cera, fauq; in alueariis, cruribus materia asportata, ceræ confingendæ apta, oleosa, & leuis, pinguis natura, glutinosa, & viscida; quæ cocta amplius, perfecta resultat cera, eodè tempore mellis, spatio viginti dierum, vt mel ore, cetera cruribus asportetur. Fauos verò examina apum toto corpore efformant, cellulâsque in eisdem efformatas astruat gubernata respublica rege iustissimo, seruisque crabonibus in idem opificium operantibus, quæ cum pilosæ sint natura, hispida,

& hirsutæ, si glutinosum afferant rorem, aut viscidam ceram, & florum floccilaginem, mortem sibi afferunt multoties, dum maximo conatu, toto corpore foramina in fauis formare contédunt, vt rorem euomant in cavitates præparatas priùs, vt mel recoquatur, glutino detentæ, viscido, & tenaci; & cera, dum eius est naturæ viscidæ & renacis, pro diuersa florum ex quibus colligitur, substantia, peruolare illis, amplius vt non derur. Ipsæ verò inutiles sese iudicâtes, otiosas, operique ineptas, inedia, & fame se macerât, vt sit cellula mellis plena, aridæ verò ipsæ, fameque absumptæ, & tristissima macie, vsque dum animam exhalent. Dum verò exhalatio eius ordinis subit cocta, & præparata, tempore æstiuo, ob causas adductas, regionēque superiorem petit, medijs aëris, aut infimi, cōcrescente ibi densa illa calida, & aërea substantia, frigore noctu, circa diluculum, maneque diei, descendit in rorem conuersa, digesta & parata, vt simul atque herbas contingit, arborum folia, lapides, terfaq̄ue quæuis, & polita corpora in guttulas abeat rotundas, & sphericæ formæ, vt est mos liquoribus in globos abire dissectos semel, & in partes distractos, eo quod vnionem appetât naturali motu omnia in se ipsis, quod mollia, fluxibiliaque corpora, cum fluant vndique, facillè cētrum efficiūt in se ipsis, orbemque sphericum; secūs ac dura, & sicca. Est enim figura spherica, quæ omnes suas partes, omnes, inquâ, viciniore habet cētro & vnitas magis; nam figuræ reliquæ, etsi quasdam centro coniunctiores habeant, non tamen omnes, quod ros ille fluxilis veniens substantia, liquidus in spherulas abit, guttasque rotundas, receptus semel in terfis densisque corporibus: qui & si minimè sit aqueus, pinguis, & crassæ, glutinosæque substantiæ, frigore

(terforum

terforum corporum, in eorum extremis partibus maiori, quòd lenia frigeant, & caleant, omníq; alio genere qualitatis plus multò aliis asperis & inæqualibus alterentur, alteréntque, ex eo quòd maior multitudo partium in æqualibus tertisque corporibus occurrat, multitudóque materiæ, maiórque alteratur simul, quàm in asperis, vbi partes extremæ consistæ sunt per interualla, quòd inæqualitas, asperitasque suboritur, vt sit minor multitudo formæ. Frigore ergo illo terfæ partis intensiori propter multitudinem partium existentium simul, concrefcit ros ille desuper veniens in lenibus, densisque substantiis, vbi nõ imbibitur, asseruatur imò ibidẽ, in guttulis discissus ros, separatus ad inuicem, vt locis omnibus, in quibus Manna decidit, concrefcitque, est videre; & docuit 3. de alimentorum facultatibus Galenus c. 39. Plinius loco adducto, Auicenna, Serapio vbi supra. Mesues verò libro de simplicibus medicamentis c. 8. ibidem Manardus, & Costeus, Cælius Rhodiginus libro 3. cap. 9. Paulus, Ætius & reliqui cum Dioscoride, etiã si plurimi ex his cum Aristotele, nomine rosis mellei, de excelso hoc misto sermonem texerint, nominéque rosis Syriaci, quod ex Lybano Syriæ asportetur; exhalatio verò illa dulcis & pinguis substantiæ, quæ in rorem melleum & dulcem abit, varias habet & dissidentes partes natura, & substantia; vt rores diuersi ex eadem generétur, decidántq; continuò, quæ pro diuersa agentis & passi dispositione, in varios rores melleos permutantur, & abeunt, quos omnes aut simul decidere contingit, aut eorum aliquos, cum congeneri sibi substantia, aut diuersa, vt multoties manna decidat cum rore aliquo aqueo ex vaporibus genito, etiã si pauillò ascendentibus simul vaporibus aliquibus cum exhalat

halationibus, multoties verò sine illo venit, at non
 vnius formæ, cum varium forma cadere consueue-
 rit de superis illud, docuit experientia ipsa scientia-
 rum mater; vltra Auerroës in collectaneis quæstio-
 nibus de Manna, Actuarius libro 3. super eodem ar-
 gumento; Serapio libro simplicium c. 8. Auicenna 2.
 canone, Dioscorides libro 2. cap. 74. ibidem. Lacu-
 na, Costeus super caput octauum Mesues. Liquidus
 modò dissectus in guttulas, modò concretus instar
 gummi, vt possit conteri, & in puluerem redigi, mo-
 dò concretus instar pruinæ saporis, & coloris sac-
 chari, figuræque, non minùs vt mel rosucidum, & vt
 concretum mel inueniri solet, & saccharum adhuc
 cōcretum, & fluidum Solis ope, & exhalationis cau-
 sa, natura agente, vt saccharum pruinæ instar, liqui-
 dum & concretum, non minùs certis in locis; neque
 enim hæc exhalatio mellea ex quauis terræ regione
 ascendit, sed pro varia dispositione, & contactu cœ-
 lesti, hæc in parte, illa generantur secùs in alia, neque
 in quauis vniuersi parte lapides, metalla, mista eadè
 viuientia, animantia eueniunt, sed diuersa diuersis
 pro materiæ, & agentis contactu, virtute, & natura
 diuersa cœli, astrorum, climatum. Cùm ergo frequen-
 tissimus sit melleus hic ros, terræ Palestinæ, & Syriæ,
 vt in Lybano est videre, terræque illa salutiferis ab-
 undet plantis, & herbarum generibus, quæ hæc dul-
 ci exhalatione enutrita, succu radicum allecta, facilè
 postea mellea, dulciæque hæc alimenta, aut saltem
 dulci hæc exhalatione alta, permutata iam, lactea
 efficiantur, cum lac dulcibus increscat alimentis,
 huncque succum in animantibus adaugeant, vt lac
 vndique abundet, & crescat, terræque omnis Pale-
 stinæ iure dicitur lacte, & melle emanans, & abun-
 dans, Leuitici 20. c. dum commendatur Hebræorum
 popu

populo legum custodia; melleo enim tore, & lactiferis herbis, plus aliis omnibus regionibus protuberat, dulcis verò dictæ, & melleæ exhalationis, & si pars maxima supera petat, & in altum euolet, leui natura, pars non exigua virtute aliquarum plantarum; (neque enim omnium, cum non idem omnia expetant alimentum, vt diximus,) radicum tractu, dum vltimas terræ contingit oras, fugitur & trahitur in substantiam plantarum; vbi alteratur, commutaturque, & coquitur amplius, vt coctione dulcior resultet, melleaque magis, cuius tantam quantitatem ad se vocat illa, (sunt enim dulcia, eo quod leuia facillimæ tractionis, vt obstruere facillimè iecur Aristoteles docuerit de sensu, & sensili, libro c. 2. vt diximus) vt postea resudet per poros, & naturæ meatus, mollis totius arboris liquor hic melleus, trunco, ramis, foliis, & furculis, dulcissimumque; manna in prouentu maximo, formæ vtriusque, tam liquidum, non cōcrefcens, ob oleosam, aëreamque magis naturā cōtentiā, quā qui solis actionē postea perpeßus liquor concretū & durū extat manna, semel ac resudauit, & ad extra venit, vt est videre in fraxinis arboribus, atque ornis, & quercub. annosis in Calabria præcipuè Italix, etsi in quercubus aliis, & ficubus oriatur non semel, aliisque arboribus, vbi hæc arborū genera illud resudant, neque in omnibus adhuc ornis & fraxinis, aliisque arborum generibus, sed in ætate iuuenibus, & apud Brigantinos transalpinæ Gallix; in pinis & Iuniperis vegetioribus, & non quibuscunq; adhuc sui generis, sed in fortibus arborib. bene satis, & feliciter enutritis; tales enim hanc sugunt, & aduocant, perficiunt, & cōcoquant exhalationem. Quò si linteis ceratis vespere operiantur incluse arbores, vt ros nullus aliqua ex parte possit illas contingere
occlu

occlusas vndique, manè hoc sudore melleo refertas inuenies, ipsùmque exudare eo rore madidas, manna plenas, vi radicum, exhalatione tracta, alteratâque omnino, non desuper illecta, infernè imò allec-ta succu; & si in maiori prouentu, quando vtraque causa concurrir simul, abundet manna, dum cœlitus, & infernè crescit. At extat multoties manna nostrū, sine eo quòd de superis veniat, arborum, herbarumque radicibus satum, genitumque earundem virtute, ex materia disposita, mellei alimenti, ascendentis, exhalationis cōmutatæ in internis, ob copiam, portione non leui ad extra effusâ, & abundantia substân-tiæ mellifluæ, dum ascendere nititur. Inde maximam copiam mannæ his eisdem regionibus ex arboribus dictis colligitur, dissectis cultro truncis, & ramorum
 119 corticibus, aliarum lachrymarum more distillâs, quæ
styracia appellatur, quòd vi & sectione educatur, arboribus sectis; sine eo quòd in herbis, lapidibus, aut aliis, in quibus solet inueniri; dum cœlitus venit, mannæ vestigium aliquod appareat. Quò tunc non è cœlo, sed radicum virtute arborumque, manna illud constituisse non supernè euenisse est indicium; tantumque ob radices tractum generari tunc; aliàs in lapidibus, & herbis concreset: non secus, atque in eo arborum genere inuenitur confectum, & tunc non in foliis, aut surculis, ramisque, in trunco imò arborum harum residet & ex illo dissecto venit copiosè; & si infideat illi sine eo, quòd disseccetur, copiamò leuis, & hæc instar gummi concreseat, indureturque sole magis, & magis, quod mannæ genus meridie, & post meridiem maximo caloris æstu colligitur, concretum & coctum, perfectumque, quod nec Sole euanescit, nec abit; consistit imò, & firmatur & si minus solutiuum aliis mannæ generibus, ob absumptam

pram humiditatem, quæ vias lenit, laxat, & humectat, soluitque, vt faciliùs ea quæ continentur, decidant, & prolabantur, naturaque pet paratioris vias faciliùs expellat, imo thuris mâna, quæ ex thuriferis arboribus resudat, non secùs, ac mastix ex mastichinis, & myrrha ex myrrhatis, ob similitudinem, ad hunc liquorem sponte transmissi per poros arborum, à quibus progignitur, sic appellatum esse reor. Neque enim omnibus viuentibus eadem ratio, & potentia est conficiendi succos. In Lybano enim, in cedris præcipuè coalescere manna docuit Galenus loco adducto, cuius tres tantùm differentias omnes connumerant, manna roridum, mel aëreum dictum, liquidū, & fluxile, more mellis rosis effigiem repræsentans, & quod æmulatur pruinam protensam albam, faciliè exolubilia, & vltra concretum, seminis instar coriandri, coloris & consistentiæ gummi, vt Mesues libro de simplicibus, c. 8. edocuit, quod Auicenna gummatum appellat, quod instar gummi terri possit, & concreseat. Aristoteles imo de roscido hoc melle sic scripsit §. de historia animalium c. 22. Construunt fauos è floribus apes, ceram ex lachryma arborum fingunt, id est, gluten illud, quo illinunt aluearia, vt hæreant cera, consentque affixi faui, mella ex rore aëris Syderum ortu potissimum, & arcus cælestis incubitu, contrahūt omnind. Ante Virgiliarum exortum mel non fit; fauos itaque, vt dictum est, floribus faciunt, mel autem ipsas non facere apes, sed rorem venientem deferre, argumento est, quod vno aut altero die, cellas melle repletas inueniunt apiarij apum ingluvie. Plinius libro 16. c. 8. Eadem retulit Theophrastus cap. de melle; cecinit & Hesiodus rores melleos, Ambrosiamque, multoties cecidisse de cælo, & l. 11. cap. 14. postquam

de melle cōmuni egerat Plinius, inquit: *Alterum genus est mellis æstivi, quod ideo vocatur boreum à tempestivitate præcipua ipso Syrio explendescente Austro, quod à Syria nomenclaturâ sumpsit, quod melliflaurum sit, causaque mellis roreâ.* docuit Columella lib. 9. c. 13. qui & has mannæ differentias enumerat, imò 4. Georgicorum Virgilius sic canit de manna: *Protinus ærei mellis caelestis dona Exequat, & in Bucolicis ecloga 4. & dura quercus sudabunt roscida mella.* Plato in Timæo, hoc esse Deorum alimentum vult, id est, iustorum hominum, & filiorum Dei, veritatem olfacientes mannæ concessæ Hebræis, populoque Dei dicto. Ovidius auræ ætatem describit mellis pluviis, ex arboribus venientibus, & lactis abundantia. Plurimi enim ex his philosophis nomine mellis ærei, & manna comprehendebant, quod solùm differant liquido & concreto, fluxibilitate, & cōstantia, & ut mel concretum nomine mellis includitur, & eo ab omnibus amplexatur, & sacchari nomine, fluēs, & durū amplectūtur, non secus manna roscidū, & concretū, quod aptimè cognouerunt antiqui, nomine mellis roscidi, illud amplexantes, ut omnes qui de melle roscido sermonem instituerunt, illudque cognouerunt & de manna simul eo nomine dixisse constat, & manna cognovisse, indubitanter sit asserendum, quod & si in arbores decidat, herbas, & lapides, & præcipuè in frondes arborum earum quas diximus, ramosque, illud manna antecellere differentias reliquas communiter existimatur, quod ex fronde colligitur, quod manna de fronde ideo appellant, in tantum ut edicto publico, legèque promulgata Neapoli, nullum aliud pharmacopolas continere sinant, nec medicos propinare ægrotis; melius tamen videtur, perfectius, & purius est illud quod in lapidibus firmatur, & concretum

fcit,quòd alteretur virtute foliorũ,& herbarũ,adedò vt laporem aliquem referat eorundem, vt alteratum iam permutatumque aliquátulum fit, non fracterũ,purũve;non folùm vt in lapidibus, è quibus nil fufcipit manna,& quale decidit concreuit,non fecus atque concrefcit in corporibus omnibus terris,& lenibus, vt in metallis, aliifque eiuſcemodi rebus, fi exponantur rori, quòd primum locum manna de lapidibus habet. 2.de foliis arborum, quod vt ſicciora minùs ſucci permifceant cum ſufcepto manna, vltimum verò quod in herbis concrefcit. Quod enim in truncis arborum coit, aut diſſectiõne extrahitur,mannæ virtutes nõ continet, vt nomé mannæ mereatur, effectibus & actiõne, niſi remiſſè admodum,nec plures differentias, quàm liquidi & cõcreti mannæ numeravit Auicenna etiã, qui 2.canone duobus illis capitibus,vbi alterũ de manna,alterũ verò de Tereniabin ſcripſit, vbi hæc numeravit manna,tereniabin Siracoſt,& mel de Cuſurã, nam Tereniabin, idè eſt Arabicè,quod ros melleus,mel verò de Cuſurã & Siracoſt,regiones ſunt,è quibus aſportátur hæc duo mânæ genera,vt ſolùm mãna liquidũ, & cõcretũ ſuperſint, nõ minùs quã de ſentétia aliorũ in opi-ne Auicennæ,Sir enim idè eſt quod Sur Arabicè,Sur verò deſertum eſt Arabiæ, ex quo copioſè aduehitur ros is melleus, & concretum manna, coſt verò mare,vt Siracoſt idem ſit quod ex Sur trãs mare medicina aſportata. Cuſurã ex Curafcite nomine Arabico mare Rubrũ notans,Cur mare eſt Arabicè, Surã rubrũ;quafi ex regione illa aſportatũ. Manna hoc verò quod ex arboribus diſſectis, diſciſſiſq; diſtillar *forzata* appellatũ & violentũ, mirabilis eſt conditionis, & oppoſitũ quaſi communi mannæ quo vtimur, quòd cùm reliqua ſole euaneſcant, & in halitus ex-

oluantur, hoc verò concreſcat, & perficiatur ſole æſtuo, coquaturque ampliùs, & conſiſtat; igne inò multoties extrahatur hæc mellea ſubſtantia interim dū ligna harum arborum exuruntur igne, ſuccuſque ex trūcis earundē ſudore exceptus ampliùs recoctus igne induratur, non ſecus ac vi ſolis concreſcit, & coagularur; ſecus atq; alia mannæ geneta, quæ facilè exoluuntur calore quouis, ex quorum halitibus, vaporibusque elatis naturæ corruptæ & fœtidæ, inrerim dum ſole putreſcit, varia culicū, muſcarū albarū, inſectiliūmque aliorum formulæ eueniunt, quæ & manna ipſum deglutiunt, & ingerunt auidiſſimè, eo quo ſolent modo culices vinum, ex quo ſunt ſati, imbibere cupidi. Cuius medicaminis varij ſunt vſus & virtutes raræ; emundat enim & purificat vniverſum corpus ab excrementis imputis, & obſcœnis, præcipuè à bile quæ animi, mentis que motus obſcurat magis, irafcibili excitata, detergit, lenit, ſine capitis offenſa, coinquinatos ſuccos expellit, firmat pectus, roborat ventriculum, extergit ventrem, mundificat ſanguinem, exhilarat cor, auget ſpiritus, caput mundificat, ſitim ſedat, iecur reficit, appetitum excitat, temperatæ naturæ in caloris oppoſitione, in alia primo gradu humida, vt dixere hi omnes autores locis allatis. Nulla eſt denique in corpore pars, quæ non ſuſcipiat raritatis eius & excelsis dotibus leuamen maximum.

* * *

Ea quæ complicata fuerunt, ex variis Scripturæ locis de Manna deplicantur.

CAPVT XV.

EX iis quæ latè longèque diximus de manna, eiusque viribus, accidentibusque reliquis, substantia, & modo, via patet, qua possimus abstrusa fati, & difficilia quæ adduximus ex variis Scripturæ locis extricare, & absoluere, eadem serie qua illa in controuersiam reuocauimus. Ad primum iam patet solutio, quòd variæ erant, & inter se dissidentes mannae partes; quædam albi coloris, quædam verò subpallidi, coloris bdellij, & ad formam Coriandri, illæ in similitudinem pruinæ, cum qua quod crassiusculum erat, durum ad coriandriformam descendebat, aurei remissi coloris. Pruina verò velut pilo tusa offerebatur, aliud verò quasi in guttulas concreuerunt, quod ex crassioris exhalationis parte genitum esset, non secus atque illud quod modo nobis ex arboribus resudat, variū natura, pro exhalationum inæquali substantia, & partium diuersitate. Sic illud cælitus eueniens, citra id quod inferioris naturæ opere egeret, ad formam Coriandri repræsentabatur, præcipuè quod huius virentis semina principid interim dum virescit, & germinat, albissima sunt & candida, perfectissimæ figuræ sphericæ, tersa, & polita, quòd potuit manna his assimilari, hæcque æmulari colore: non secus, ac bdellium inuenitur purissimum, albisimumque simul, lucidum, perspicuum natura, diaphanum, saltem plurimis eius in partibus, vt substantia hæc mannae, præparata super naturæ modulus, etiamsi candidissima; merito cum hoc biruminis ge-

nere cōferri potuerit, varia in partibus, cōpartibus vario bdellio, docuit Galenus 6. simpliciū, Plinius l. 12. c. 9. Dioscor. lib. 1. c. 69. & experimur omnes, quibus nil verat, modò huius, modò alterius coloris effingere scripta sacra manna, figuræ & conditionis, secundum varias eius formas, pro materiæ ratione diuersas, quantum naturæ ordo potuit conseruari, & cum supernaturali ordine consentire. Diutiùs verò seruabatur, quod formam coriandri repræsentabat, adhuc constituto suo durationis termino, quàm illud quod instar pruinæ Hebræis impertiebatur, quod siccius, duriusculum esset, coctumque magis, & solidum, quibus diuersa Scripturæ loca cohærent. Alia verò quæ de sapore huius generosi alimenti, contractionem inuoluere videbantur, non minùs inter se constant, & non dissident; manna enim simul cum rore melleo descendens, vt venit illud semper, & cum illo immiscetur continuò, seminaque illa duriora formæ coriandri, simul cum rore sacchareo, & melleo venientia, saporis erant similæ cum melle: trita verò & contusa hæc, cocta, & igne parata, panis oleati gustû reddebant, tenui, aëreo, & dulci, igne exulero, crassiori relicta substantia cum oleoso, viscidaque & aërea, naturæ pinguis, & tenacis; hos enim sapes sic generat, hisque constare docuit Aristoteles de sensu, & sensili, c. 4. Theophrastus lib. de saporibus latè. Galenus 1. de simplicium, per plura capita. Hi verò manna in sequebantur gustus, naturæ viribus, secundum eius varias & diuersas partes, modòsque diuersos, quibus parabatur, condebaturque illud natura & arte. Super naturam verò excessuque liminum, virium, & potentiz huius misti, soluta illa ab omni naturæ lege causa superior, cum hoc vno huius cibi sapore & gustu, omnes gustus, delecta-

mentum

mentumque omne, voluptatemque rerū omnium, prout quique expetebat, inferebat, hac ipsa vsus natura, quam constituēbat principiū operis, prout ipse rerum autor moderabatur, peculiāres eius actiones excedens, actus, & opera, cohibēsque illam proprios exercere gustus, quando opus erat miraculo, supra omnē naturam, vt & super ordinatā legem miraculo descēdebat creata, ipsi ad nutū obediens, prout par erat illi obedire, suoque creatori morem gerere, illique in totū obtemperare. Nec minū nodus ille soluitur de cupidia & desiderio rerū Ægypti, illiusque ciborū, etiam si in māna voluptas omnis cibi cuiuslibet, salubris tamen, contineretur; neque illi salutare cibos experire, pepones imò, cucumeres, allia, & cæpas carniūque ollas his eisdem conditas, & paratas, aliisque noxiis, & insalubribus condimētis, alimētis vitiosis, obscœnis, & tectis, virētibus multis coinquinatas, facillē putrescētibus, vt mos Ægyptiis, ex quibus & effrænaretur appetitus gustu excitatus, passionibus insurgentibus, phantasia rerum salacium, & opere, irascibilisque cōcitatae alimentis biliosis, igneis, & æstuantibus, vt excitatur phantasia, & imaginatio commouetur sensātis externē, quibus conspurcabātur in totū, vsque dum corpus immundum aggrauaret animū, quæ manna illud diuinū & cœleste non offerebat, sed salubria, placida, & sana alimēta, vtilia, suauia, voluptatis plena, vt corpus rationi subderetur; ideo illi recordabantur alimentorum Ægypti. Vt meritò inceptentur ab omnibus, & malè audiant, quòd cum omnis cibi salutaris delicias experirentur, à quo salus, naturæque perfectio emanabat, ipsi inculti & rustici omninò, communes cibos, viles, abiectos, corpus effrænantes, & appetitui, sanguinique officientes, impurumque ali-

mentum auidissimè expeterent. Nec debuit manna destitui accidentibus mistis omnibus communibus naturæ lege, saporeque insito, & naturali simillæ cum melle, aut cõditi panis oleacei, arte parato, cùm illud mistû esset etiãsi super naturã cõstitutum, naturã propriamque obtineret, essentiã & formam, qua in certa specie entiu naturalium possibiliu constituebatur, & si supra natuã cõditum ab ipso summo rerum opifice, Angelis præparantibus materiam exhalationum, coadunãtibus, colligentibusque eas in vnum, vt sufficiens adesset copia mannae; quibus corpora obediunt ad motum loci, vt & coaceruare illas possent, & simul deputare eodem motu, iis adductis, & illis relictis, ob impuritãtẽ, vt super naturam Deus ex ea rudi materia manna adstrueret, ministerio Angelorũ, vt Angelorũ panis merito vocitaretur idẽd. Hæc verò quæ de summa voluptate huius celebris alimẽti, & summo eius delectamẽto diximus, iustis præcipuè impertiebãtur hominibus, quibus incredibile oblectamentum rerum omnium suauium, salubriũque inferebat, reliqui verò, & si varios, deliciososque sapes susciperent, non adẽd voluptatis plenos, nec suaues adẽd. Neque erat illi impedimento naturalis sapor, quominus reliquos causaret gustus, soluta agendi causã ad nutum, supra peculiarem naturã, reliqua superaddens. Hinc ignotũ Patribus, sæculoque omni manna fuit istud, etiãsi in Lybano Syriæ, prouentus maximus communis mannae, torisque mellei. & saccharei continuò proueniat, quod dotibus illis excellentiis supernè additis, manna illius conditionis, & legis, figuræ, & proprietatum nõquam mortalibus acciderit, illudve ens naturale super naturã ordinatã vniuersi adstructum

124 miraculo, quod in natura esset ordinata iã, vnde sic
non

non fieret illud, neque ens nouum constitueretur in vniuerso. Vnde & si condere vniuersum, miraculum non fuit, sed effectus miraculosus, quod nulla erat lex ordinata dispositionis illius, ante eius esse, & si sine causis secundis illud adstruxerit Deus, se solo, nec animæ rationis effectio, se solo acta, quia lex ea ordinata & stabilita est; sic tamen manna efficere ens, vniuerso constituto, legeque certa ordinato, legem hanc excedere, ens nouum superaddere proclamante ordinata lege, id miraculum est fatendum, ut quæ modò videt hominum conditor simplicis intelligentiæ scientia, si ederet, semel hoc ordine, & rerum numero constituto, statera hac, & mensura hoc stante vniuerso, quod esse iam excederetur, promulgata lege naturæ, quo super naturam constituram, & legem latam, miraculo esset ideo. Creatum verò fuit manna, & si materia supposita, Angelorum diligentia, & ministerio; nam entitas superaddita materiæ, ex nihilo illius ordinato ad manna exitit; ut creatus est homo, & si ex limo terræ efformatus, cum non concurrat illud, causando in opus aliquid. Et si commune manna notissimum illis credidesim, ob Lybani viciniam, curiosamque indagatricem Hebræorum, Ægyptiorumque conditionem. Fuere enim primi Ægyptij & Hebræi, qui postquam sublunarium rerum naturam calluere, astra, & orbium cælestium motus, abditissimaque quæque supernæ naturæ diduxere ad umbilicum, cocepereque radicitus. Quod quartum verò inuestigat dubium, non minus eluitur facile ex dictis. Sunt enim in natura plurima, ut variis supra confirmauimus exemplis, quæ moderato calore, tepido, & facili soluantur, & liquefcunt; forti verò & vrenti siccantur, induranturque, ut vsta amplius consistant, forti igne, humidis partibus exolutis, quæ in parua copia con-

tinebantur in tali genere mistorū, quo solūm super-
 sunt sicca & consistētes portiones, induratae, & are-
 factae, vt in resina, & gummi omni genere est videre.
 Hinc potuit sole liquefcere, & igne indurari. Sed
 illud mirabile est, propriā mannae superās naturam,
 quōd modo quouis, siue paratum arte, siue vt ceci-
 derat, obseruatum plusquam die vno, aut duobus
 vespere & Sabbatho, subitō putresceret generosa
 illa, celebrisque substantia: sicca iam, & dura, vermi-
 bus scaturiebat: Nam etiā si ex niue antiqua, vt do-
 cuit Aristoteles supra, vermes generari cōtingat, ad-
 huc frigore tanto oppugnāte, (& si non eis in parti-
 bus niuis; ex quibus animalcula illa generantur; ibi
 enim cū mistū sit nix, calor prædominatur, interim
 dum exoluitur & putrescit, quo illa consistunt præ-
 sentia humiditatis, quæ est corruptionis radix; est
 enim hæc via corruptionis, vt Philosophus dixit 4.
 meteorolog. 2. c.) tamen sicca & indurata corpora
 subitō putrescere, & nō putrescere quādo opus erat
 destinatis diebus, id omnem excedit naturā, veni-
 que miraculo. Quod quinta expetit addubitatio,
 non minū redditur; variæ enim partes mannae oc-
 currebāt, quædam vt pilo tuse instar pruinæ, quæ fa-
 cilè exoluebantur, & in halitus ibāt, si summo mane
 non colligebātur ante solis ortū, aliæ verò Coriātri
 formæ consistētes & duræ, quæ etiā si nō legeban-
 tur ad aurorā, facilè evanescebāt, aliter atque eorum
 ferebat natura, miraculo, quæ postea delectæ semel
 diligenter teri & frangi poterāt mola, & pōdere, vt
 ex eorum polline igne emollito in vasis fictilibus,
 in massam redactō communem & vnā, panes ef-
 formarētur, vt illud impleretur quod eis pollicirum
 fuerat de panibus, pollicitatione illa, & carnibus,
 quas quidissimè petere. Panes enim ex variis rebus,
semini

feminibus, & frugibus patari, radicibus, & aliis nouimus, vt panis nomine, & ex manna patari intelligantur, nonque solum triticeï. Plinius libro 18. c. 11. latè, nosque experientia edocet communis, vt panibus, & carnibus fuerint saturati, vt pollicitatio continebat, veræ reipublicæ aptissimum hieroglyphicon, quo diuisa quæuis, & debilia in commune bonum, massamque vnâ tenentur ire, sic vt panis efformetur, consistatque, charitatis igne, mensâ Dei digno. Fluctuabat verò & nauseam mouebat improbis, & scelestis hominibus, oleosa hæc substantia, oleati panis saporem inferens, quantum proptia agebatur natura, quod oleum pinguique omnia, vt leuia, & aërea supernam partem ventriculi obtinentia fluitet, aëreæ & inconstantis naturæ, sensumque moueant plenum satietatis, repletionisque, cum vsque ad supernam ventriculi infestet partem, quod ventriculus nauseat, & cupit à se eiicere quæ illum molestè occupant, & sensu repletionis fatigant. Relinquebatur enim suæ naturæ iniustus hominibus manna, querulis & incredulis de summa Dei prouidentia, dum opus erat, quod adhuc alimèto ipso puniebatur. Non sic iustus, non sic, omne verò delectamentum eo alimèto contineretur, nulla accepta molestia ab illius cibi naturali modulo, super naturam noxa vitata. Tum nauseabant metaphoricè, & per allegoriam iniusti, quod eo solum alimèto continuo vescerentur, quasi tædium inferret, hæcque metaphoricam nauseam causabat alimèti assiduitas. Quod de coturnicibus ad vesperam exhibitis in dubium vertitur, ante mannae prouentum, cum tamen locis aliis Scripturæ sacræ, eas postquam manna tædium attulisset Hebræis, fuisse concessas referatur; nullam inuoluit contradictionem; quod non vna vice, pluribus imò, illæ

illæ fuerint cōcessæ Hebræorum populo, ante manna, & postquàm eo fuere saturi illi. Prima enim vice fuere oblata ad vesperam præcedētis diei ante mannae pluuiam, postea verò iam manna alti, & nutriti, vespere & alio tempore spatio non breui. Iterū queruli, diffidentes de pollicitatione summæ sapientiæ, bonitatis, & veritatis summæ, easdē recepere, vt eisdē locis constat. His alitibus potiùs, quàm aliis nutriti fuere Hebræi, propter earum facillimū captū, quòd propè terram peruolent continuò. Plin. lib. 10. c. 23. Coturnices antea adueniūt, quàm grues, parua auis; & cùm ad nos venit, terrestris magis quàm sublimis, paulo post austro non volant, aut tamen vehi volunt propter pondus corporis, Aquilone ergo maximè volant. Vt nulla violentiâ ergo naturæ inferretur, quantum potuit ordinata lex seruari, his fuere alti volatilibus illi, ea in regione excellentissimis herbis enutritis, rore melleo abundantibus lacteis, & succo altili terræ feracitate refertis, vt varia, & rara altilia, effectusque excelsi, & clari virentium, arborum, rerumque aliarum eius regionis, lacte & melle abundantis declarant, vt mors non earum vi & natura vitata, quæ in multis prouinciis in coturnicibus inuenitur, miraculo imò & vltione fuerit cōsequuta, iusto Dei supplicio illato vitiosis & diffidentibus hominibus, iustis, & probis altis & nutritis manna solùm, adhuc eis oblati, & appositi, lib. 10. cap. 23. Plinius sic ex Aristotele & aliis: Coturnices semper antea veniunt, quàm grues: parua auis, & quum ad nos aduolat, terrestris magis, quàm sublimis. Aduolant non sine periculo nauigantium; quippe velis sepe insident, & hoc semper noctu, merguntque nauigia. Iter est his per hospitia certa: Austro non volāt, humido scilicet, & grauiore vento: aut tamen vehi solent,

solent, propter pondus corporis, virésque paruas, quibus vento africo & plena trāsuectare maria edocet, vt iuxta eorū legem, & naturæ modulos fuerint aduectæ ex mari rubro in desertum Sinai africo, qui ad Occidentem est Ægyptum versus, aliàs ex mediterraneo non africo, solano imò aduectarétur. Cùm ergo detulerit illas Deus ex mari, ea ex parte transfuectauit illas.

Quo Dipsadis & Hamorrhøis elisi sensus mystici continentur, & naturalia plurima.

CAPVT XVI.

NVllum esse deterius venenum in omni natura, nullum aded affligere, certiusve mortem inferre, Dipsadis & Hamorrhøis viru superius diffusè satis monstrauiinus, tot tantisq; autorum monimētis, exemplis, & placitis, vt quasi omnino desperatæ salutis habeantur percussi, nonque morbum, mortem imò, in horum animantium ferocia occurrere effigie solùm aliam diuersam, formaque alteram multi crediderint. Vita enim cum potu, alimentoque seruetur, vt refarciri possit substantiã nostra quæ perpetud effluit, Dipsas potum absorbit, humidamq; haustam substantiam, sitim inexplebilem, & molestam inducit, absumpto potu, dira veneni potentia, Hemorrhøis verò fundit alimentum, sanguinem perdit prodigè & profusè, vt his duobus destituto animanti, vitã tristissima macie oppressum præfiniat. Antiqua est, & à principio vniuersi consita inimicitia, liuorq; ortus inter serpentem, & mortalium genus, Genes. 3. est videre. Nititur enim nostra inficere, inquinare, & auferre,

auferre, instigatus inuidia serpens, superbia elatus, al-
 tus, incedens pectore, & corde, quæque cœlitus veni-
 unt retardare, omninôque impeditè tentat, quòd ille,
 tum aquæ gratiæ potum siccare, tum alimētum doctrinæ legis effundere studet, omniq; impedi-
 modo in nobis præsumit, vt nos debiles alimento,
 & potu destitutos, facillè superet, & euincat. Nec
 alius est serpens hic, quàm ille, cuius orbes, spiras,
 plicaturâsque explicat, & deplicat Ioannis Apocal.
 12. signis hucce ad literam dicens: *Et factum est prælium
 magnum in cælo, Michael & Angeli eius præliabantur
 cum Dracone, & Draco pugnat, & Angeli eius, & non
 valuerunt, neque inueniuntur amplius loca eorum in cælo,
 & proiectus est Draco ille magnus, serpens antiquus, qui vo-
 catur diabolicus, & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem,
 & proiecti sunt in terram, & Angeli eius cum eo missi sunt,
 & audisti vocem magnam in cælo dicentem: Nunc facta est salus,
 & virtus, & regnû Dei nostri, & potestas Christi eius.* Hoc
 verò superbum animans, cum tantum calcaneum
 nostrum icere posse terra reptans, humique repens,
 Geneseos 3. intelligeret, naturæ potentia, velsum &
 superbia tumidum, permissu & concessu conditoris
 nostri, caput aggreditur, illique officere parauit,
 Christum ipsum, hominum & Angelorum caput
 verum hominem, verumque Deum. Paulus; *hominis
 caput Christus, Christi caput Deus.* 1. ad Corinthios
 cap. 11. vbi absque iniuria ambiget quispiam, &
 sine offensa dubitabit, qua forma occurrerit ser-
 pens hic, qua cusserit Christum, sauciaueritque,
 Dysadys an Hæmothois. Nec sine ratione du-
 bium emergit, cum impudicum animans Christum
 ipsum vulnerauerit, & suum venenum nostrum
 in ipsum reiecerit, & effuderit, dixit Isaias cap. 53.
Verè lægures nostros ipse vlit, & dolores nostros ipse portauit,

& posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum, & nos
 putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & hu-
 miliatum, ipse autem vulneratus est propter iniquitates
 nostras. Permisit Deus, Christum percuti, quo Za-
 chariæ 13. cap. sic, *Percute pastorem, & dispergentur*
oues, quod refertur Matth. 26. & Marci 14. hoc enim
 retro animantis morsu, vna ex parte sanguis toto è
 corpore effluxit, vniuersè emanauit, vt nulla esset in
 ipso pars non effundens sanguinem; quò videtur
 Hæmorrhoids esse morsus & ictus, in ipsumque in-
 cussisse dentes sæuos, & tetros, in ipsum Deum, &
 hominem, supposito vnum. Sic enim dicitur Luc 23.
Et factus in agonia prolixius orabat, & factus est sudor
eius, sicut gutta sanguinis cadentis in terram. Summa
 veneni potentia, anxietas, angôrque dissuetus: tum
 flagellis cæsum, vt dicitur Marci 15. quinque milli-
 bus qui Christum viderent, omnique è corpore san-
 guinem effundentem, veneno serpentis tumidum,
 inflarum viru, dente lethifero & atroci laceratum,
 qui spectarent ipsum Hæmorrhagiam, incompe-
 scibilemque sanguinis tantum fluorem patientem, Hæ-
 morrhoâ percussum, facile sibi suaderent; sunt enim
 tales Hæmorrhoids ictus, vt iam meritò serpente[m]
 illum Hæmorrhoidam crediderint, qui virus suum in
 Christum eiaculauit, vulnerauitq; propter iniquitates
 nostras, vt illo loco Isaïæ dicitur: *Attritus est propter sce-*
lera nostra, & infra. Liore eius sanati sumus. Tum cruci
 affixum, sanguinem pedibus effundentem, manibus,
 capite, spinis sacrû cerebrû perforantibus, imò cum
 ea sit Hæmorrhoids potentia, illaque licentia veneni,
 vt adhuc emortuo animanti sanguis disfluat & laba-
 scat; hoc tãtùm huic vni animati cõcessum inter om-
 nia quæ natura sustinet cruenta, & venenata, meritò
 Hæmorrhoidem odores teterrimos in Christum iniecisse
 suspi

suspiciabimur, cùm postquàm animum illustrem patri relegauit, ex latere sacro purissimus simul cum aqua sanguis effluxerit, Ioan. 19. Sanguinis imò effusione res hæc omnis vniuersumque nostræ redemptionis pondus agitur; Vix nato sanguis emanat, Ecclesiæ signo legis veteris circumcisionis octo diebus à felicissimo ortu sanguis eius pretium redemptionis nostræ effluxit, prima Petri. c. 1. Sanguine abluimur sanguine empti eius, sanguine alti eius, enutriti. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus in hodiernū imò vsque diem, in sacramento Eucharistiæ sanguis eius emanat, de curritque totus sanguis alimentum, totus, vita, victus, & anima nostra, anima enim omnis carnis in sanguine eius est. Videtur ergo, serpentem illum antiquum, qui Christum crudeliter dēte tabifico fauciauit, Hæmorrhœam fuisse: alia ex parte ictus hic teterrimus, ferusque morsus Dipsadis esse cōuincitur, cùm sicuti inexplebili, incompscibili que, cui nunquam satis fieri potuit, fuerit adedò infestatus, ut quādiu vixit; hac vrgeretur intentissimè, & modo non minus sitiāt; nullius enim alterius in cruce pendens tormentorum conqueritur, tot tantisque doloribus, anxietatibusque extorsus, præterquàm sitis, dixit Ioannis 13. *sitis*. Multi habuit sitim extinguere crudelissimum affectum, ingentemque passionem, ut habetur Matthæi 25. *Sitis & non dedistis mihi bibere*. Conqueritur maximè impiorum hominum eoloci, qui potum interdixere, & negarunt, dicens, *sitis & non dedistis mihi potum*. Ioannis 4. aquam promittit sitim extincturam vna vice exhaustam, pro præmio obseruationis legis: his præmia vitæ æternæ configurans. Paulus ad Romanos 12. de hac ingentissima meminit passione, consulens potum exhibere sitientibus. Isaias 50. cap. morte sitis minatur

improbos, sitique affligendos. conqueritur de siti avarus Lazaro. Denuntiat sitim David ingentissimam, passionem figurat psalmo 62. Nil Christus aliud à Samaritana exposcit, quàm bibere; ea erat sitis accretio. Hac siti actus tantùm ebibit, ut vel passionis potentia, non secùs ac *Dipsade læsi*, omni humore absumpto, succis omnibus profusis, interierit, resiccante veneno, vel potu nimio aquarum afflictionis exhausto, è vita discesserit. tum aquis rivulorùm amoris, fontiumque ingenti potu exhausto vitã præfinierit. Cum ergo serpens venenum effuderit in ipsum verum Deum, & hominem, huius potentissimi effectus causam, non abs re in *Dipsadis* suspicione sumus. Quibusdam accidisse sanguinis sudorẽ, eiusque per poros vniuersæ cutis fluorem, dixere non pauci; præcipuè *Aristoteles* 3. de partibus animalium c. 5. 3. de historia. c. 19. sic scripsit: iam nonnullis accidit, ut cruentum quoddam excrementum sudarent propter vitiatum corporis habitum, eò scilicèt cum corpus laxum, fluxumque esset, sanguisque præ cruditate humesceret, imbecillitate caloris, qui exiguus venulis inclusus coque- re non posset. 3. de partibus sic: Si sanguis immodicè humescit, morbus infestat; sic enim in speciem saniei diluitur, & aded serescit, ut iam nonnulli sudore cruento exudauerint. Idem etiam interdum causæ est, ut qui effluerit, aut omninò cõcrescere nequeat. Hunc exudasse sanguinem, *Alcmeonem* *Plurarchus* firmanit, aliique non pauci dixere de aliis; sed hæc anxietate, angustia, & mœrore contigisse nulli alij præterquàm Christo, euidenter conuincitur, qui in mortis agone cõstitutus, cum eius horrorem, torusque aspectum, abominabilem effigiem apprimè calleret, & ipse cum vita esset, ut dicitur *Ioannis* 11.

Ego sum resurrectio, & vita; &c. 14. Sum via, veritas, & vita. summè sibi contrarium exhorruit, vt pote cui per infinitam oppositionem aduersabatur; non secùs, atque esse & nō esse, sese excludūt. & abigunt, cū quòd oporteret Deū mori, vt illa euinceretur quòd suprā hominis captum est, tum quòd anima desereret illustre aded, omnique modo absolutum corpus, omni natura perfectius & pulchrius. Cū enim plus omnibus aliis hominibus relinqueret, plus illis omnibus angebatur morte; tum vt pto hominibus satisfaceret, intensissimo actu doloris, de delicto mortalium. His ergo cū impēssimè extorqueretur verus homo Christus, vt & verus Deus, sanguinem, & spiritus allexit mœtore ad cor, quæ mouentur imperio imaginationis, & appetitus simul cum ingenti passione, & confluunt, vt suppetias ferant oppresso visceri afflicto, quibus (natura calidissimis) æstuat, & flagrat incendio, aère calefacto respirationis, iis eisdem, quæ ad se vocauit, qui remitteret calorem cordis, in quem venit non impeditus respiratu frigido; illum verò aërem succendit postea ingēti iam tuo aduucto calore, & intenso igne, aduuctalque substantias cum illo, vt cor flagret incendio, & æstu; quòd cū exuteretur in Christo agone, & mœtore intenso supra omnes mortales, remisit à se calefactum sanguinem, extenuatumque expulit, vt per poros vniuersi corporis facile efflueret nolens eo actu intērire, crucis imò mortē & tormentis, purus sanguis, natura perfectus, non secùs atque alter qui in alto corporis continebatur, solū calore & attenuatione diuersus fluxit è Christo, extenuatus intensissimo dolore, secùs in reliquis, impurus, non integer, corruptus imò, sanguis decurrit, serosus, infectus, qui nō cōcrescebat semel, ac desederat, quòd aquo-
se

ſæ eſſet ſubſtantia, ſeroſæ, & vda nimis, non confi-
 ſtentis coactione caloris, ſubſtantia mediocrem mo-
 dum illi impertiētis, vt puro ſanguini digeſto, & co-
 cto accidere videmus; morboſis imò non coaleſcēs,
 nō mæroris agone rarefactus, purus alioqui, morbo
 imò, & egritudine aquoſus, & vitiatus. Quò dixit Ari-
 ſtoteles, non concreſcebat ſemel ac ſudore externa
 petiit; in Chriſto verò perfectiſſimum corpus obti-
 nente, in ſaluberrimo illo omnium corpore, hæc ac-
 cidiffe, puriſſimū, perfectumque ſanguinem exudaſ-
 ſe, omnem excedit angorem, & conatum; quo no-
 tanter eo loci Marci dicitur: *Et factus eſt ſudor eius ſi-
 cut gutta ſanguinis cadentis in terrā.* Roris modo diſtil-
 labat, ſeruabat guttularum formam, dum terram
 contingebat, dixit *cadentis in terram*, quòd in gut-
 tas abiret, & ad guttæ formas decideret, terram-
 que in guttulas diſtractus cōtingeret, perfectam ob-
 tinēs formam, coctione caloris naſtam, quæ propriā
 figuram ſeruabat integram, cōſiſtentem, nō fluidus,
 iecoroſus, verus imò ſanguis, integer, purus. Cōcre-
 ſcebat enim, & in guttulas diſſecabatur, in eo qui
 ſpecioſus erat forma præ filiis hominū, Pf. 44. quòd
 futurū erat corpus animæ excellentioris organū, per-
 fectioniſque, in quo altiōres, excellentiorēſque actio-
 nes Chriſtus erat exerturus, corpori verò illuſtiori,
 ſi ſimilia ſimilibus enutriātur, generoſum magis de-
 cet alimentum, purius & excellentius; cū quòd illud
 generet natura tale, tum quòd aliàs eo non alere-
 tur, vt diſſimili. Puriſſimum ergo obtinebat ſan-
 guinem, vt nulli alteri ſudor talis contingere po-
 tuerit, quòd nullus in tanto angote & anxietate
 fuerit conſtitutus. Si ergo Hæmorrhøis verum co-
 git ſanguinem reiicere; verumque naturæ alimen-
 tum; meritò illius ſerpentis, qui Chriſtum percuffit

130 morsum, huius fuisse animantis suspicamur. Neque inficias ibit hæc nostra dicendi ratio, ex eo quod scriptum est Ioannis 19. c. *Sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuè exiit sanguis & aqua*, quibus non purum sanguinem emanasse, aquosum imò datur intelligi; id enim extra communem modum contigit, cum vitalis cavitas quæ regio pectoris est, aquam in saluberrimo præcipuè corpore non possit in ea copia continere, nam & si Pericardiò, cordisve tegumentum aquam complectatur, quæ cordis substantiam perpetuè inundat, humectat; que, ne viscus incendio flagret, & exsiccetur, tum vi moueri possit continuè, humore faciliè laxum, & emollitum; tamè in pectoris cauo viuo animanti præcipuè in-subiecto salubri, id impossibile est in natura; cum quòd, si aqua ibidem obtineretur, pulmones distenti motu pectoris ea replerentur, & compressione postèa pectore compresso per os reiiicerent, non secus atque aërem, & succos reliquos, dum cauum pectoris occupant, abigunt tussì & excreatu. Tum morbum supponeret iam, vitiosamque naturam præternaturalis illa aquæ generatio, liberamque respirationè impediret; & etiam quòd cum paulatim ne in pectus decumberet, ingentissimo illius partis calore absumeretur, cum subito euenire non potuerit, quin copia molestata natura reiiiceretur antèa, pectusque grauaretur debile & languidum; quæ si forent morbosa in Christo, non emitteret iam iam præcipuè emoriens vocem illam pectore horrifonâ & fortem, *Eli Eli*, qua aures patris, caelosque penetrauit. Porus enim, vt cibus, ventris naturalem cauitatem replent, non vitalem pectoris, & cordis. In Christo ergo (ob summam anxietatem, & dolorem summum, mortis tormentis, dirisque cruciatibus,

ob excellentiorem, actiorémque sensum absolutif-
 simi corporis) afflicto, incendium inceuit ad eó, cum
 is actus, tum amote flagrans, & exardescens, vt sub-
 stantias omnes vniuersósque humores, qui in re-
 gione cordis continebantur, éfflagrantes iam & suc-
 censos igne & æstu, in halitus digestos, extenuatos,
 tanto æstu, postea morte extincto vitali spiritu, ani-
 malique, frigore ipsius Solis iustitiæ emortui & lan-
 guidi, interpositione nostrorum criminum eclipsi-
 m passis; halitibus, qui ex attenuata humorum sub-
 stantia mærore tanto & incéδιο rarefacti volitabân;
 densatis, concretescentibusque mortis gelu, in aquam
 commutati abierint, ea in parte cordis; illæ misto-
 rum aquæ elemento substantiæ propottione respon-
 dentes partes, quæ in misto consistunt aquæ conge-
 neres, vbi tantum extitit incendium, vt aqua gene-
 raretur, extenuata substantia in tantum concretescen-
 te frigore in postremum: soli Christo possibile, pro-
 pter intensissimas passiones, quibus vrgebatur; quod
 nulli alteri contigit mortalium, nec conringere po-
 tuit. Aqua ergo hæc vera erat, limpida, & pura, nõ se-
 cús atque ex vaporibus elaris ex hac inferna mundi
 parte in alto concretescit, quæ simul cum sanguine
 purissimo effluxit; non vitioso, aut fetoso; loco enim
 adducto dicitur. *Exiit sanguis & aqua*, non aquosus
 sanguis, aut aqua sanguinea, sed vnum & alteru per-
 fectum, distinctumque contra alterum, sanguis, in-
 quam, & aqua, quodlibet ab altero seiunctum, &
 vnú. Est enim illud mirabile in his liquoribus, quòd
 ea quæ puriora, candidioraque reddere volumus, his
 ad inuicem paratis albidiora multò constituamus,
 si prius ipsa sanguine inundemus, postea abluamus
 aqua, vt docet ipsa experientia, & Galenus dixit

sanguine. Vbi enim sanguis cecidit, siue in linteum, siue in aliud quoduis, postea aqua deterfum, splendet magis, & candicat; & si linteum albicet impensè nimis, & cum nimio excessu, ad alias partes quas ille non contigit, hæret enim sanguis & impingitur subiecto maculato, & fædo; non secus atque sapo hæret, postea verò secum affert impacta quæuis; quæ insidebant inquinato corpori, vt aqua diluto exortis exhalationibus, ex eiusdem calidis, igneisque partibus aqua diuisis, quod sicca ligamenta earundem humor laxauerit, vt in calce viua est videre palam, erumpentibusque vi & impetu per spatia rerum contextarum, linteï aut aliorum, reiciat ea, & extergat, subleuet quæ in eorum cavitatibus continebantur, sibi que impacta, reliqua viscidus natura ferat, & trahat secum; vt tandem aqua eluto effluat cum sordibus, quas secum cõposuit, vt purius supersit aliud, illud quod eo erat illi nitum priùs, non secus atque hoc eodem detergendi modo, quæ sapone inquinantur, postea aqua lota, clariora, purioraque euadunt. Hinc sapo ex rebus conficitur fumidis, & facile expirantibus, præcipuè in aquam iniectis, quòd in eadem diuidantur, & conclusæ exhalationes, contentique spirent fumi, calce viua, sordibusque olei igneis natura, facile inflammabilibus & fumidis, liquoteque saponariæ herbæ, vstione extracto vulgari *sosa*. Hinc spumat aqua sapone diluto, non secus atque spumat immisto sanguine, vi exhalationum multarum, earumque potentia, iniectis calidæ substantiæ: hinc faciei maculas, & pannum dictum, detergimus vaccino sanguine, facie inuncta, aqua postea elota, quod impingatur sanguis sordibus, ipsaque extrahat secum, vt cum ipso simul effluant ablutione. Vaccino verò quòd bos minùs natura
calidus

calidus cum sit, & temperamento nos temperet, & remittat, facieique calorem frigore, & adstrictione qua pollet, repellat, & vitet, fluxum sordium, & humorum in faciem decumbentium: non secus agni sanguis, cruorq; natura frigidus, summè detergit, & emendat: idem firmant auctores, quòd tempestie frigidior sit sanguine reliquorum animantium, viscidusque magis, glutinosus, hærescens, vt mater omnis notitiæ mortalium experientia edocet. Apocalyp. 22.c. *Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni*, abstergit enim sanguis ille præsentis & antiquas maculas, & stolam accipiens quilibet suam, manibus operum scilicèt, animam separabilem quasi vestem è corpore emundabit in sanguine agni, qui potentiùs reliquo omni alio sanguine maculas extergit, vt de agno diximus. Hinc aqua, & sanguis exiuit de latere Christi, vt puritas summa, integritas, & perfectio notaretur nostræ regenerationis in sacramentis Ecclesiæ, sanguine, & aqua eloti, ex latere Christi efformati, non secus atque Eua debilis natura, & mollis de viri latere forti & osseo structa est. Sanguine ergo venenum omne nostrum ad se traxit Christus, vt extingeret infectam nostram, & inquinatam naturam; quòd dixit Ioannis 12. *Cum lenatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*: sanguine, inquam, qui virtute abrasendi impacta, & hærentia corpora pollet.

*De substantia sanguinis Hemorrhøis icctu
labescentis.*

CAPVT XVII.

LAccessiuit Hemorrhøis dira & atrox, rabie & insania tanta percita Christum, quòd vita nostra esset, & alimentum, sanguisque noster, cum

quo summum diffidium fera hæc, immanis, & crudelis habere monstrauimus, vt cum potu Diplas antipathiam & dissensum. Omnem Christi sanguinem crudeliter effudit sæua hæc bestia; oblarus morti, quia ipse voluit, sese exponens crucis tormentis, Isaia 53. dicitur: *Oblatus est, quia ipse voluit*; sanguinem immensi valoris, infinitæ æstimationis, pretium nostræ redemptionis constituit ipse, Dei sanguinem, valoris interminabilis ideo quòd Dei esset & pars Christi, substantiæ, personæ, & suppositi integralis, complens suppositum, & naturam, quòd natura nostra cum absoluta & perfectâ, talisque qualis à principio nostri ortus efformata est, seruari non possit, vitæ decursu in posterum suis relicta viribus, & ordini vniuersi, cum perpetuò alteremur, immutemurque internè & externè; internè ab excrementis ex alimento relictis. Mista enim diuersas dispositiones in partibus suæ substantiæ diuersis, prærequirunt, quòd proportione diuersis elementis respondeant, è quibus efformata sunt, quolibet modum suum relinquente in misto proprium, quo alitum simile: solum permutat in alimentum alimonix partes; dissimilibus relictis in excrementa, necessaria ad reliquos vsus naturæ, & substantiæ nostræ; melancholia enim excitat appetentiam cibi, quòd frigore suo os ventriculi infestet, corruger, & stimulet, vt pituita effluat è toto, quæ cruda vice alimenti, in sanguinem permutatur, vt occurrat indigentix, & fami, qua inundatur ventriculus humescens eo affluxu, desideratque sicca & calida, vt inundatio hæc, humiditasque, & frigus ventriculo noxia corrigantur eisdem; est enim fames appetitus calidi & sicci; supra monstrauimus; pituita verò cum quòd artus humectet, & nervos, faciliè, vt in motu vertantur ea ipsa lubrica, versatiliaque

liaque sint, tùm quòd in sanguinem permutetur nullo negotio semicocta substantia dicta à Galeno, semicoctus sanguis. 2. de alimentis, prouida natura illam obseruante, vt si opus fuerit in sanguinem mutet, deglutiendi operi omnino proficua, euacuarique non minùs, lubrica reddens omnia quæuis, eluens alia, facilia reliqua reddens, vt cum ipsa vias arctas, strictosque canales decurrere possint, seruans totius humiditatem, ne exsuccum corpus marcescat, extenueturque sicco: bilis quòd sua acrimonia excretionibus exerceat, caloremque adaugeat, sitim exciret. frigidi & humidi appetitum, ipsa calida & sicca, sudores moueat, detergat impactos succos, incidat, extenuet, mictum iuuet, eiectionem adiuuet, calefaciat frigida, exsuccet humida: tùm quòd resarciui non possit humidum tale quale amissum est, accidentibus omnibus ob repassionem, mutationemque contrariam; intèrim dum alteratur, vt nostrâ restituat substantiam immutamur, & in deterius labascimus còtinuò, exteriùs vetò ab alterantibus omnibus causis vniuersæ naturæ, calore, & frigore, humore, & siccitate illam inficientibus, ab astrisque, & configuracionibus cælestibus nõ minùs immutata, & alia. Vt ergo 133
natura nostra perfecta, & absoluta sit, vt sit sibi sufficiens internis, vt externo nõ egeat, vt intra se necessaria ad sui conseruationem obtineat, sanguine eget, & alimento, quem nullo gradu aliquo anima, qua anima est, informat, vt ille viuat, sed ipsum quatenus formas naturæ continet, format, & perficit anima quæuis, vt forma, formæque ratione subit sanguinisque formâ, non secus atque corporeæ substantiæ elementorũ, aliorumque effectus formales dictos substituit ipsa, sine gradu viuendi, non qua anima, sed vt forma & natura, & quâ reliquas tenet in se substan-

tias, formas, & gradus; sic format sanguinem sine vitæ principio, quæ reliquas partes animantis sanguinei vitaliter format, vnitque in esse substantiæ personæ, & suppositi anima: estque pars constituta integralis illius, & quale est suppositum infiniti valoris, tantique ac Deus; Dei sanguis in Christo, & talis quale est suppositum & persona cuius est ille, vt pretium æquale offensæ substitueretur, pretioque infinito redimeremur soluto, offensæ infinito illatæ, rigore iustitiæ in sanguine Christi supposito vnitus, & Verbi substantiæ personalitati, vt partes illius personæ reliquæ, subsistensque & personæ Christi pars, non secus ac prouidit subsistentiam præuenitque realitatum omnium, effectuumque formalium naturæ, Verbi existentia, & antecellit; præuenit vt omnia eadem essent diuini suppositi subsistentia, personalitate, & actu. Substituit & cadaveris formæ in triduo subsistentiam, præoccupauitque quæ ex forma flueret, suppositum diuinum, non minus eo tempore emortuo adhuc, sanguinisque & esse, quo dimanaret à propria forma, animaque vt formæ ratione continet, induxit, vt eadem anima informaretur vnâ sanguis, qua formæ vires retinet illa, eodemque diuini suppositi esse diuino, & vno informatus. In omnibus enim anima vt forma vnitus, & vnus cum supposito quouis, pars naturæ integratis, & esse, in Christo vero infiniti valoris Deitatis, propter esse diuinum Verbi, charitate, & obedientia morti oblati, sanguinè effundens, vitam abigens, & exhalans animam, in Patris honorem; quibus meruit nobis redemptionem, quod hunc effudit, vt vitam, animam, & esse pro nobis offerret, eodem fuso, inestimabilis pretij, quod in ipso vita præcipuè consistat, viuere, & esse. Si enim

ab anima susciperet, & ultra quàm formale esse sanguinis sine vitali ratione aliqua, tum ipse nutriretur sanguis, cùm pars sit viuentis quàm est viuens; tum cibus animantis aleretur, & cùm nostrum naturæ alimentum sanguis sit, processio necessariò infinita subsequeretur, sanguisque nutriretur sanguine, & ille non minùs altero, si viuit, nostraque est substantiæ pars constituta, & naturæ. Potentia enim nostra quæ alimento vititur, vt est vna specie, sic vnã habet potentia ratione specie, susceptiuã actuũ eiusdẽ rationis. Hinç partes aëreæ mistorum in sanguinem versæ nos alunt, non aliæ, nutriuntq; dulcia omnia magis quàm reliqua, aërea substantia. Aristoteles docuit de sensu, & sensili, c. 4. Galenus, vt supra. Sanguis ergo nutriretur sanguine, pars nostræ substantiæ, partesq; absumerent partes, similiaque substantia similia alterarent, & eadem, quod implicat; cùm corruptio in eisdem introductione dispositionis vltimæ agentis exerceri debeat: sanguisque sanguinem corrumpere, dispositione illa formæ sanguinis introducta, cùm tamen hac ipsa seruetur, & consistat ille, & alter genitus adhuc. Quò minimè desinet à sanguine sanguis, cùm potius accidente seruetur; quò abigenda erat forma. Si verò nutriri nequit, nec viuere potest. Est enim vita prima alimenti vsus, quo si non viuat hoc vitæ genere, nec modis aliis viuendi corporea substantia viuere poterit, nec idem sequitur inconueniens, vna forma efformatus, vt ratione naturæ sanguinisque & aliarum formarum non viuentium obtinet rationem; nã non secus ac cor, calidæq; partes substantiæ nostræ vdas absumunt, igneque aëreas, & aqueas euolare faciunt, alterantque illas, corrumpunt, & è corpore abiiciunt, etiam si sub vna forma contineantur, accidentibus contrariis pugnantibus;

tibus ; sic viuentes partes, sanguinem eadem forma contentum, naturæ gradu, effectu formali cruoris alio, aliisque dispositionibus indigente, poterūt corrumpere, vt nutriantur, quòd diuersas dispositiones exquirant natura, & anima. Quòd potest sanguis alterari, & in substantiam aliti conuerti. Cùm verò anima opponatur naturæ, quòd ea sit ad plura, vt natura est ad vnum, docuit Philosophus 2. de animo c. 4. per excessum naturæ constituimus animam in rationis specie, ad naturæ excessum. Hinc vnã dispositionem specie qua corpus informat, obtinet illa, sui perfectione & substantia, secùs ac natura quæ plures continet ; colliguntur enim in supernis, quæ habent inferiora seruata & diuisa. Omnis enim anima, tam rationalis, quam sensitua vegetatiuæ ratione corpus inundat, illudque informat, ratione vltimæ dispositionis, ab anima vegetatiua inductæ ; speciei vegetabilis, à qua venit illa, cuius est cū transmutatione naturæ reali, operari vniue alimento, & generare sibi simile, trãseonti actione & passi corruptiua. Aliarum enim actiones immanentes sunt, aut solù perfectiuæ, quòd tam rationalis, quàm sensitua, vi trãsmutationis alimenti & materiæ, animæ specie variæ utilis, media generatione, & nutritione media corpus affectant. Neque enim sensitua, aut rationalis illi insident, nisi hæc vltimò materiã affectaret, vt corpori iniungerentur. Neq; ideo separabilis erit sensitua anima, cùm nõ possit extra corpus operari, neque esse, & si vi propria illud non actuet, quòd organis sensuum egeat, materiaque visibili, & corporea singularis naturæ, vt propria opera possit exercere, actusque sentiendi singulariũ, quib. ab intellectiua parte, quæ vniuersaliũ est susceptiua separatur. Anima ergo omnis sub vna ratione dispositionis cõmunis, specie vna in
quauis

quavis specie animæ vna, quoties in eadē anima vna & altera ratio cōtinetur, gradusq; diuersos cōplectitur, siue formaliter siue eminenter corpori iungitur; & vegetatiuæ ratione reliqui gradus viuendi corpori insunt, diuersi pro diuerso vegetabili gradu inducto dispositionum vī diuersa, etiam si in partibus diuersis diuersa alia obtineant accidentia; tamen vt corpori assideant, vnām rationem animæ obtinent, & propter dispositionem vnām specie illi colligantur, quod opus vegetatiuæ est, naturalissimūque, quodd cum transmutatione materiæ naturali & corruptiuafiat, vt docuit Aristoteles 2. de animo, c. 4. naturalissimas esse alentis animæ actiones, præcipuè generandi simile. Tū quodd minus arbitrij & libertatis relinquat potentissima hæc passio in sensitiuis. Gradus ergo superni in quavis anima cōtenti, vegetatiuæ ratione corpus affectant, eiusque vnus dispositionis vltimæ, quā anima est, cum illo colligantur. Ratione enim aliorum accidentiū hæc, illavē operatur anima, aut gradus, effectusve formalis eius, diuersis in corporis partibus, vt hic vegetatiua, sensitiua ibi consistat. At corpori ex vno accidenti specie inest, illudque format, illique obligatur, vt actus materiæ, quo solo ei iungeretur, & si ab alio cōsisteret, quouis superno producta, producereturque in esse diuerso & subiecto, vniri ex hoc esset accidenti solūm specie vno. Animata ergo pars nequit corrūpere partem animatam; nā vltima dispositione agentis introducta, eadem seruabitur, qua erat corrumpenda, cū omnes partes animatæ vnām dispositionem animæ vltimam obrineant, qua ligantur corpori in quavis specie. Non ergo corrumpetur dispositione, qua cōseruatur: sanguine verò inanimato secus; diuersis enim dispositionibus naturæ gradus

gradus consistunt, & producuntur, dispersa enim sunt in inferioribus hæc, quòd possunt ali viuentis partes sanguine, & si informato anima, qua natura est, formamque sanguinis in se continet. Neque ideo quòd spiritus & sanguis moueantur in passionibus animi, vt in verecundia, timore, & aliis, conuincimur dicere, animata esse: dum imperio imaginationis, & appetitus, cum creditu, & opinione passionis obiecti hæc mouetur, nam corde compresso, aut dilatato virtute tractiua, aut expulsiua, mutantur ista, non secùs atque excrementa trahimus, & abiicimus naturali partium virtute, sine eo quòd talia animata sint, vt in iis omnibus est videre, & magnes ferrumina, succinú paleas, ossa crurú accipitris auri scobes, & pellimus impulsu, & tractiõne allicimus multa. Cùm ergo supremú illud Trinitatis consiliú decreuisset, Verbum, ad imaginé cuius homo structus erat, instaurare hominem, eumque iterum prototypo, & exemplari cõformare, cùm in Verbo sint omnia rerum exemplaria, & ideæ per quæ omnia consistunt, & è quibus transferuntur, diducunturque, in quo videt omne ens, Sapientia summa diuini intellectus sanxit, vt homines natura liberi, sui que consilij & arbitrij, summo vinculo obligationis teneretur, Christum emori, Deumque ipsúm, & Verbum, ne Pater mortuos homines peccati labe despiceret, & dissimiles nesciret, & ignoraret, exẽplari & prototypo, dum examinaret, & cù illo conferret, regulareretque, vt quales immisit, videret, an redderët, & experiretur, qui eos immortales constituerat, mortis effigie fœdatos, & alios ab originali, & principio dũ inueniret. Hinc emoritur exẽplar, vt cù inueniret Christum mortuum, propriumque filium, cùm hæc in illo inspexerit, mortuos homines non despiciat, ob
mortis

mortis fœditatem, & horrorem: cùm hæc in ipso exemplari inspectet non minus iam. Ne ergo cum illo desentire viderentur, mortuus est Christus, cuiusq; imago umbra mortis obscurata, obumbrataq;. Solque ipse iustitiæ deformatus, amisit decorem, & pulchritudinẽ summam, vt Isaias dixit 53. *Non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius, & despectus; unde nec reputauimus eum.* ne dum hominem ad imaginem, & similitudinem ipsius factum, per exemplar noscere voluisset, dissimilem inueniret & cum illo dissidentem. Paulus ad Philipenses 2. *Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalẽ Deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo.* Vt verò placaretur Deus, crucis tormentum subire voluit, & vt moueretur, omnem sanguinem effundere, cuius absentia exhalatur anima, vitæque deficit, vt pretio sanguinis simus redempti; quòd Christus dederit suppositi diuini substantiam, qua illud integrabatur, vt posset quauis alia parte amissa, actiue quouis iustitiæ nos emere, redimereque. At voluit sanguine, quòd mori decreuit, & eo genere mortis; Est enim factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, sic enim oportuit Christum pati, Lucæ cap. vlt. vt nil pro hominibus pati, ferreque recusaret, summumque vt manifestaret amorem, contumeliam passus, & ignominiam tantã. Dira ergo hæmorrhoe cussus, hoc laceratus atroci serpente, sanguinẽ effudit in cruce, morte obscura, & ignobili, vt in sanguine agni, loti & cãdidi essemus. Est enim Agnus qui

qui tollit peccata mundi; sanguinem enim, vitam, alimentum, animam tradidit amore hominum illuctus; homo factus, qui in eorum bonum omnia opera exercuit, hominum redemptor, fideiussorque, ex aliorum debito debitum proprium effecit. Fideiussor debita nostra persoluens, Ecclesiastici 29. *Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam.* Prouerbiolorum 20. *Tolle uelamentum eius qui fideiussor exiit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo,* repromissorque vocatur in Scriptura sacra, ut eodem capite Ecclesiastici est videre; pignus enim sanguinem, animam, & vitam pro extraneis aliis factis morte & peccato, interposuit. Significatur enim sanguinis effusione mors, summusque amor, & dilectio. Est sanguis secunda quasi anima, vita, alimentum, substantiâque uiuentis. Antiquorum plurimi sanguinem animam iudicauerunt, decepti utilitate eius, necessitateque, mitis effectibus, dotibusque cruoris. Hesychius huius fuit sententiæ, & de multis refert Aristoteles 1. de animo c. 4. Tunc illud poeticum, *Purpuream uomit ille animam, & vitam cum sanguine fudit.* Ouidius, ne anima voraretur, sanguinis esum interdicebat Pythagorico præcepto instructus, quo dicebatur: *Sanguinem ne edas.* Leuitic. 17. sic dicitur: *Anima omnis carnis in sanguine est.* Deuteronomij 12. sic extat scripto. *Hoc solum caue, ne sanguinem comedas, sanguis enim animantium pro anima est.* Obseruant id modò Mahumetani aliquot, Indi, & plurimi alij superstitione, quidamque reliqui, legis præcepto, non pauci salutis causa, quòd illicò corrumpatur ac effluxit è venis, concreseat, computrescatque, & in malignas abeat qualitates semel atque extra uasâ est constitutus, inflat uentriculum difficillimæ coctionis

tionis natura, eiectionis difficilis, & quod putridum alimentum, crassum, & viscidum, melancholicos, biliososque ob ignitionem putredinis generet succos, symptomataque excitet saevissima; non secus ac putridum semen ex sanguine satum continentibus hominibus, animi deliquia, vertigines, comitiales morbos, diuinationes imò, & futurorum prænotiones præsentis in causis concitat sanguis, & excitat, docuit Galenus 3. de alimentorum facultatibus. 3. de temperamentis. 9. simplicium, capite de sanguine; Quod necromantici, qui responsa accipiunt à mortuis, *νεκρὸς*, enim mortuus est, *ΜΑΡΤΙΩΣ* diuinatione, sanguine vtuntur, & in corpora infundunt mortuorum, vt ipse postea propter raras eius dotes, & excellètijs præparet corpora, cadaueraque suis vñibus, habiliatque reddat, vt Dæmon in ipsa exercere possit multa quæ aliter non exercuisset mira natura sanguinis parata, vt reddere possit per hæc corpora responsa magiæ, non secus atque Pythonissa illa precibus Saulis acquiescens Samuelẽ excitauit, à quo plurima accipit ventura in causis præscita. Est maximum amoris signum, obsequiique sanguis. Antiquitùs in coniurationibus ex vno extrahebatur, vt omnes biberent, quasi vna anima, vnusque consensus omnium esset, secretumque commendaretur, vt anima in secreto corporis habitat, & in corde præcipuè latet sanguis. Catilina fecit in seditionibus Romanæ reipublicæ. Est sanguis spiritibus omnis refertus, de quorum præstantia iam supra diximus, qui sanguine immisti euanescent venæ ore adaperito, vt præstantissimum instrumentum operum toti deficiat, hisque deficientibus, instrumenta virtutum cordis, mediave quibus has impertit, cum abierint, vt

altissimas eius dotes & agendi principia communi-
 care non possit vniuersæ fabricæ suppositi; horum
 defectu ab opere cesset motus & sensus. Ad defe-
 ctum enim vitalium spirituum deficiunt animales, tã-
 demque naturalia opera, temperie frigoris inducta,
 calidæ substantiæ recessu, quo anima exhalat. Hinc
 sanguinem animã vocarunt, quòd sensibili hac sub-
 stantia effusa, insensiles deficiant spiritus, impercep-
 tibili; que anima. Hinc sanguinem animam appella-
 runt, esseque in eo vitam, & animam tanquam in re-
 quisito quodã ad vitæ tutelam sunt rat i. Quò Deu-
 teronomij allato loco non animam, sed vitæ animæ
 animantibus inesse nunciatur. Locis ergò his Scri-
 pturæ sacræ fuit sanguis interdixtus, tũ vt noxæ illius
 vitarentur ab amantissimo populo Hebræorum,
 quæ summo amore Deus prosequeretur; tum figu-
 rato sensu, vt notaretur sanguinem omnem animan-
 tium, omnemque oblationem sanguinis, vsque ad
 Christi sanguinem inefficacem esse. Neque enim di-
 citur eis in locis, ne bibas sanguinem, sed ne edas; bi-
 bimus enim & modò sanguinem Christi, potumque
 ipsum appellat Ecclesia, & sub potus speciebus vini,
 sanguinis potus exhibetur, qui cum sanguis sit alimẽ-
 tum est, simulque & potus. Ebibitur enim vt inte-
 gritas notaretur, plenitudòque gratiæ, nulliusque
 defectus cibi & potus vno in sanguine; & si alimentũ
 fit potus ab Ecclesia proclamatus est solum; sub pa-
 nis verò accidentibus, vt Christum ipsum recipere-
 mus alimentum, & facietarem; nomine alimentij, &
 panis compellati; qualis est ad dexteram Patris. Plu-
 rima enim alimenta liquida & fluxibilia, cibum si-
 mul & potum esse nouimus, experimurque passim,
 vt sunt lac, vinum, potiones compositæ, iura, succi;
 imò ipsa aqua simul potus & alimentũ extat, Probat
 mani

manifestissima experiētia Ocymi, quod sola aqua intra vas vitreum germinat, & virescit quotidie ablutū die qualibet illa denuò iniecta sine terra, aut alio. Nō secus sanguis & potus alimentum existit; ebibitur enim. Quo inimici sanguinem bibere cupere, non edere inimicorum asserunt. Dicimus haurire & potare sanguinem multò propriùs, quàm gliscere, aut edere. Sperabatur enim Christi sanguis, alimentum & potus simul. In lege veteri vitabatur alter, qui solum alimentum exhibebat obscænum & impurum; sanguisque & vetitus erat Hebræis, vt pretium sanguinis aufugerent, alimentumque & vitam ne sugerent pauperum & aliorum; hic enim in circuitu altaris inspergebatur extrā ad crepidinem altaris. Genus, nobilitas, sanguis, ortus, nil attinent ad sacrificia, insufficientes, defectuosus, modò verò in ipsa ara altaris offertur valoris immēsi. Sanguine iniustitia notatur, rapina, & dolus, viræque fraudatio, mors, rapinæque eorum quæ sunt necessaria ad vitā, facultatis, honoris. Conqueritur Deus Isai. 1. *manus vestra plena sunt sanguine, & alibi pluries.*

*Inducta controuersia Dipsadis & Hamorrhoids
dirimitur.*

CAPVT XVIII.

TAbifico Hamorrhoids dente lethali & sæuo partes ictas mortificari, & liuescere vulnere illato, omnēque corpus maculis inspetgi fædis diximus, eius naturam afferentes supra; plagisque tumētibus infici, vlceribus tetris, cacæ ethis, & fæditate plenis, ictusque tantæ esse malitiæ, & horroris, vt nulla ligatura deuinciantur, ne vulnere

fascia deuincta, compressaque, virus ad interna viscera remittant, vitæque principiis aduersentur, hiati ore; reseruantur vulneta inflicta morsu huius terribilis animantis, vt liuidę partes & infectę veneno putrescãt, in pusque vertantur & saniem: quibus vlcus increseat, vt vlcere maioti facto alioqui, ab animanti minimo incusso prius, via vt pateat, qua possit venenum expurgari, infectique humores decurrere malitia inquinati, & vitiosi. Atroci ergo ictui animantis hoc vnum extat tantæ miserię remediũ, quodd liuescant partes, & in pus vertantur, vt extrã decurrat humor in cruotem versus, ab internisq; discedat versus extimas & externas partes. Docuit Hippocrates libro de vulneribus capitis, Galenus 5. aphori. 23. aphorif. in ictibus venenosis partes liuescere putridi veneni natura ex edenti & pestifera extinctione spirituum lucidorum, infectorum viru, quorum splendescencia flavescebant, eorumque viuidus color commendabatur. His verò reolutis, & extinctis scuitia veneni, emoti sanguinem, concresecere, liuescere, nigricareque eorundem absentia. Non secus ac mortui horum extinctione nigrant, quo dicuntur Græcis *τεροποι*. Liuore imò & liuescencia partiũ in pus versarum, cùm contusæ omnes, & liuescẽtes partes in id sint vertendæ, vt exoluatur postea, vel effluat pus è vulnere illo, locis allatis Galenus dixit, totũmque expiari solere, mudarique à plurimis aliis, quibus antea infestabatur morbis, eo humorũ affluxu in partem ictã defluentium, in id versis succis vulnere expurgatis, & vocatis ad extrã. In contusis enim partibus cùm comprimantur ictu eorundem, poti, & cavitates concluduntur; tũm sanguis inculcatur ictus pressione in penitissima quæuis, qui non ventilatus, putrescens, easdem inficit,

vt cum illo suppurentur, tum ipsæ putrescunt priuatæ perspiratione debita, pulsusque continua actione, aëreque frigido ob pressuram viarum, quibus ille ingredi tenebatur calore alteratis. Liuore ergo liuescentibusque partibus totum expurgari solet à succis & tectemētis vitiosis, quibus inficiebatur prius, à malitiâque vindicari veneni & cruoris, iactibusque venenatorum animantium & eorū morsibus, Hæmorrhoids præcipuè, cuius morsui remedium hoc vnum maximè extat, illique adscribitur, quodd sanguinem inficiat maximè, ex quo liuor & pus. Corpus hoc mysticum Ecclesiæ fidelium, cuius caput est Christus, hoc vno liuore ipsius, iactu Hæmorrhoids vulnere illato conualuit, virus & veneni effluxu, quæ interna Christi non contigete, expurgato toto vitu nostro Hæmorrhoids suscepto iactu, liuore eius. Petrus 1. capite 2. *Cuius liuore sanati estis.* Isaïæ 53. *Liuro eius sanati sumus.* Prouer. 10. *Liur vulneris absterget mala, & plaga in secretioribus ventris.* Mala inquam nostræ naturæ morsu Hæmorrhoids corruptæ & infectæ, & plagæ in secretioribus ventris, id est, humanitatis vulnera Christi. Viget enim in ventre humanitas, eiusque opera in ventre exercentur principaliter, id est, in cavitare, & internis nostræ structuræ, venter enim cavitates notat, & ampla quæuis, vt & pectus, & capitis ventriculi ventres dicantur communiter, non minùs atque interiora alia. Isaïæ 1. cum populum ingratitude arguat Deus, mineturque, quodd Christum suum cum hominibus immiserit, traderitque crucifigendum, ipsi verò ingrati & rebelles huius tantî beneficiij immemores, idololatriam & apostasiam prosequerentur, eos increpat, & Christum depingit viuis coloribus emorruum Hæmorrhoids morsu his: *A planta pedis vsque ad verticem*

non est in eo sanitas, vulnus, & luvor, & plaga tumens, non est circumligata nec curata medicamine, nec fota oleo. Totum enim pustulis referri, vlcerebusque liuescentibus, & tumetibus plagis percussis Hæmorrhoids mortu latissimè suprâ diximus, vulneraque & ictus huius animantis hiantia, apertoque ore reseruari deligata & patentia, ne ligatura compressis, venenum petat interiora, à planta pedis vsque ad verticem capitis sanguinem effundere vniuersis corporis membris, quâ patet, & quâ non patet via, vt non sit eis sanitas aliqua totius corporis, nec partis, vulnereque & vlcera tantæ esse malitiæ, vt nullo medicamine digna iudicemus, tantique æstus & ardoris, vt oleo nullo illiniri possint; quo cruciatus vitu excitati sedentur; ignescit enim illic oleum omne, quorum varia genera erant apud Hebræos; ex resina tractum purissimumque, & ex oliuis diductum tēperatissimæ naturæ, ex terebintho cuius erat maxima copia apud illos, ex baccis lauri, cedri, lentisci & aliorum anodina, seu sedatiua doloris, vulgò dicta, vt propriis locis Galenus de iis in simplicibus edocuit. Dicitur Ieremiæ 51. *Babylonicis. Subiò cecidit Babylon, & contrita est; ululate super eam. tollite resinam ad dolorem eius, si fortè sanetur; curauimus Babylonē, & non est sanata, derelinquamus eam, & eamus vnusquisque in terram suam.* Oleosa enim resinæ substãtia, pinguique supernatanti, dum illa recoquitur parte, inungebant cruciatos; vt dolores sedarentur, siccareturque vlcus, cum inunctum oleo, quodd affluentes humores per illinitam partem illo lubricam dilaberentur, & resiliunt, eique non affigerentur, vt humidam redderent, quò sicca reddebatur eofundem absentia, tum quodd hæc olea siccis naturæ partibus vulnera corrigerent, reliquis, verò suppurarent inflammata

mata quævis, temperatisque partibus sensum demulcerent, quò doloris sedatiua meruere dici, quòd molli & blanda substãtia, linitu inundato membro, laxo & facili molle iam, non dirumperetur vi succorum affluëtium, nec doletet. Sunt enim modò apud nos olea plurima huius conditionis, quibus vulnera, vlceraque linita pristinæ sanitati reuocamus his actibus & effectibus, oleum apparitiij dictum, & oleû *olmedo*, aliique & alij, non secus ac Samaritanus ille vino exsiccanti, oleoque lenienti blandissimo illius regionis, vulnera illius, qui in latrones inciderat perfudit, & pristinæ valetudini restituit. Lucæ 10. Oleum enim per accidens exsiccet vulnera, dum resilitate facit humentes succos, sua lubricitate, omnia imò quæ vda corpora, substantiasque humidas à vulnere distrahunt, illud exsuccum reddunt. Hinc Virgilius: *siccabat vulnera lymphis*, id est, aquis sordes humidamque fluxionem eluentibus, sic oleum. Quò apprimè dicitur, *nec fora oleo*, ob desperatam huius affectus sanitatem. Doloris sedatiua iis affectibus venenatis non aptamus, sed cruciatus excitamus, vt ad extrà venenum euocetur, ne interna petat, & inficiat viscera; Ieremiæ 8. *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? quare igitur non est obducta cicatrix siliæ populi mei?* id est, per sanatum vulnus, vt natura postea cicatricem obduceret? resina enim ipsa in puluerem redacta, semel vlcere carne pleno, sic exsiccet in puluerem humore imbibito, etiam si illa humida natura sit, vt cicatricem inducere valeat eius puluis; pice enim multoties in puluerem redacta cicatricem obduximus, & si ipsa sit vda natura liquata, aut cum aliis applicita. Quòd mirabilius est, cum medicamina cicatricem adducëtia adstringëtis, sicillimæq; naturæ esse debeant; docuit Galenus 3.

metho. latissimè. Resina enim Palestinæ pretiosa erat, vt videre est Genesis 43. Vbi Iacob iubet inter pretiosissima quæuis filios resinâ affectre ad Ioseph, vt illis succurreret fame ingentissima oppressis. Idem
 140 Ieremię 46. & 17. Ezechielis, pollet enim hoc medicamen-
 tum virtute emolliendi, abstergendi, non minùs resolutina, suppurandique potentia exiccatiua, & adstringenti, anodina & sedatiua doloris, fouet tempetatum calorem partis; temperat nō minùs inflammatas, calore æstuentes, varia partium miscella, & temperatuta. Est enim heterogeneum substantia, & virtutibus medicamen, & si simplex, vniufque rationis ad sensum occurrat; docuit Dioscorid. libro 1. c. 72. à quo Galenus & reliqui recepete. Concidere caput, inclinari supra modum, & non constare veneno huius feri animantis supra conscripsimus, quibus ampliùs Christum fuisse cussum illo confirmatur, dira que hæmorrhoe lacessitum. Ioannis enim 19. sic dicitur, & *inclinato capite tradidit spiritum.* quod imò non subiuit tormentum? quemve recusauit laborem? quos non tulit cruciatus? factus obediens vsque ad mortem, & nō quamlibet, sed crucis; ignominiosam, terribilem, vt non vno, non altero affligeretur veneno & morsu; imò impeteretur omnibus, affligeretur vndique oppressus, non solùm dira hæmorrhoea, sed vltra adhuc tabifica diplade, sanguinea
 141 hæmorrhoea, morte hianti; mortalium sanguinem à culpæ & labis reatu, die qua omnes impetitur, nulli parcens rabie effrenata, effusua sanguinis, quæ vitam & sanguinem effudit terra hæmorrhoeis, sanguinis mortalium auidissima, cupida, tum & diplade terribili, & fera inferni, veneno tumida, & æstuantis siti ingentissima hialca anhelanti ebibere genus hominum, vt vnusque vulneratus vnus & alterius ve-
 nenum

nenum in se receperit. Iniquitates enim nostras ipse tulit, nostraque scelera, quibus è vita crudelissimè discessit, hominum amore illectus, neque aperuit os suum, qui vno verbo omnia subuerteret, non secus atque vno verbo omnia efformauit, quo Psalm. 104. in hæc verba protupit: *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.* vt illa subigerem, & euincerem, quasi hæmorrhoidis mortis, & diphsidis inferni conquereretur, sanguificæque mortis, & sitientis inferni de vita mortalium. Vtrisque ergo percussus fuit Christus, hæmorrhoida, & diphsade, vt eius sitis incompscibilis, fluorque sanguinis perpetuus in bonum hominum iugiter excurtens euidentissimè comprobant, & suprâ dum quæstionem constituebamus, litemque contestabamur, commōstrauimus. Vltrâ: summus amor, dilectio summa, pietas immensa, omnes modos naturæ excedens, omnemque hominis captum superans, Deum mori, vitamque ipsam sese exinanire, vt Paulus dixit ad Philippenses 2. vt morti daretur locus, possetque in vitæ spatium succedere mors, formæque priuationē sui in se recipere; hinc victa est illa, denictus infernus, extinctum peccatum, subactus dæmon. Si enim in viuens solùm incidisset mors, abiiceret vitam sibi oppositam natura, & esse ipsum abigeret. Cùm verò nō solùm in viuentem Christū mors ierit, vt vitam teliceret, sed in vitam ipsam. Ioannis 14. *Ego sum via, veritas, & vita, & 11. c. Ego sum resurrectio, & vita;* viuens est facta mors, vitæque affectio mortis, & mors vita, morsque vitalis exiit, Christi potentia, diuinitatis robore. Non secus ac dum calor substantiam affectat, frigus abiicit, & subiectum denominat calidū, ex eo quòd ipsum tale constituit, si verò in formam contrariam, frigusque in calorem ipsum incideret,

frigus afficeret, vt frigus calidum forma, & nomine existeret, iusta contrarij habitus appellatione; ab eo enim quod prædominaretur, intensiusve esset, alterum sortiretur nomen; nactum iam esse. Si ergo vita prædominatur, vt pote infinita, & sine termino, æternitatis circulo eadem, ad mortem solùm spatio tridui potentem in Christo, meritò ipsa mortem compellat, ob perfectam eiusdem naturam, excessumque ad illam. Forma enim quæ alteram excedit, etiamsi ad modum subiecti aliam suscipiat, ei nomen subscribit, & constituit eam in esse, quòd cùm formæ ratione subeat, perfectior, intensiorque sit altera opposita suscepta, & si aliam in se amplectatur nominatione, quam dicunt formalem, relegat illam, ex formæ ratione perfectioni; quòd mors vitalis, non vita mortalis extitit non infecta peccati labe, aut reatu, Christi morte; mors, quòd incidit in vitam, in qua, vita formata constitit, mors vitalisque, perfectione vitæ in qua erat, Paulus ad Corinthios 15. *Absorpta est mors in victoria.* In Christo, in vita, vitalis iam vita non mors. Ioannis 1. *Quod factum est in ipso vita erat;* Psalmo enim 105. *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius,* vitalisque mors ideo pretio digna, pretiosaque, ob vitam inclusam; mors enim nullius pretij, aut valoris est, esse nullius, esse imò entitatem, & perfectionem è rebus pretio & æstimatione dignis amouet. De hac verò sic affectata morte Paulus ad Philipenses 1. *Mihi enim viuere Christus est, & mori lucrum.* Fuit ille amor hominum, in tantumque eorundem amore flagrauit phœnix hic; hoc igne exustus, suisque è cineribus propria virtute exurgens Christus, vt non solùm eos dilexerit qui erant in mundo, sed in finem dilexit eos, qui erant in mundo periculis rerum variis obsessi, sui redemptionis iure,

iure, bellique dominio iusto, & regio in finem dilexit, in mortem, in fructus, & præmia laborum suorum, ut subueniret mundi periculis, & discrimibus. Sic disposuit omnia, ut in finem dilexerit eos, consequique possint finem, & præmium, etsi essent in mundo, iis disponi in finem dixit; qui erant in mundo, cōmiseratione, & consolatione, periculorūque animaduersione, amorisque intensione notatis. Ioannis enim 13. c. *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*, non in mundo solum hoc vitæ spatio, dum hanc colimus visibilem machinam, sed ultra post mortem dilexit in finem, in se, in Deum finem vltimum, passione & morte, quibus dilexit in finem sui vsque, ex hoc mundo discedere decreuit in finem; est Christus finis legis, ad Romanos 10. *Amauit, ad eō dilexit, deperitque homines, ut cum amore colluctante victus euaserit eius artibus, amoque cum ipso. Eluctante potentia, & viribus ranti numinis in terram venerit Deus totus amor*, Græcè ἀγάπη, est ἀγάπη, totum, & φιλία amor; Deus hic pan, panisve Eucharistiæ sacræ; Pan Deus pastorum, & rusticorum hominum; Deifera Virgo Ecclesiastici 24. sese matrem amoris hominibus enuncians in hæc verba prorupit: *Ego sum mater pulchra dilectionis*, nō mater cupidinis ficti, menticulosive amoris Dei, quem excoluit cæca gentilitas, quem in Deum recipere idololatria & apostasia, propriasve cupidines, communesque appetitus, passionem excolentes. Dicitur amor, quod hunc inferret hominibus affectum, suisque eisdem affectibus affligeret & cruciaret, nil ille effectus præsentiens, immunis, & liber; Lachesis solius meretricis amator, fallacis & impudicæ, sui-que solius, hoc Lachesis notat, sed dilectionis mater, ipsiusque actus amoris, non solum amor est Christus,

sed

sed ipsa dilectio, actusque amoris. Nullis imò insignitus erat Deus ille notis, monumentisve suam potentiam, & robur manifestantibus: nullum gestabat apparatus, quibus verus Deus noster non designetur, & quem secum non vehat hic autor hominum Christus, quasi olfacientibus gentibus veritatem insignitetur ille. Cœli antiquitas cupidinẽ effecit filiũ, Dææque pulchritudinis natum, puerum, nudum, alatum, velatum oculis, flammis utentẽ, falceque ignea, arcu, & pharetra notũ, sagittis utentẽ auteis, & plũbeis, amicitia, & odij; paucis contentũ, sic Sophocles depinxit lib. 1. c. 7. & tenet Sapho lib. 3. c. 12. cecinit H. siod. hæcque vexilla amoris esse omnes dixerunt. Primum Christus est Deus ipse, Dei filius naturalis, ex eadem substantia natus, cũ illo æqualis, Verbum æternũ, cœleste, Matth. 16. Petrus: *Tu es Christus Dei vivis* idẽ Ioan. 1. c. Nos enim filij Dei mortui sumus, quem necessariũ fuit mori, ut filij essemus eius adoptivi, paternitatis officio redẽptionis, at Christus filius Dei vivi, viventis actione satus, naturalis. Cælũ est pater eius; descendit enim de cœlo, & de cœli origine venit, *descendit de cœlis, & homo factus est.* Ioan. 3. c. *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cœlo.* est cœlestis origine, venitque de grandi origine cœli, solus enim Christus in cælum ascendit, ut caput huius corporis mystici; nos membra in virtute capitis ascendimus, & descendimus de origine cœlesti, ex capite ascendere in cælũ datur, at caput virtute propria; quòd si corpus factũ ex Christo & nobis, Christus est, solus Christus ascendit in cælum, Christus caput cum membris, quo corpus hoc Christus est totum virtute capitis, & influxu, renatiq; in ipso, membraque tenata ascendimus, & venimus de cœlo: sumusque genus cœleste. Sentit

totum,

totum, moueturque capitis virtute, vnum cum illo. Pater æternus Christi Verbi, cælum vocatur. Matthæi 6. *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, id est, in Patre.* Vbi cælum vocat Patrem cœlestem Verbi æterni, neque enim in corpore cœlesti thesaurizare iubet, sed in Patre. Est ergo cælum Pater eius, Matthæi 14. *Aspiciens in cælum benedixit; in Patrem,* ille benedixit in Verbo. Mater eius Dea est pulchritudinis, Deipara Virgo, omni ex parte integra, perfecta, nobilis, quæ enixa est pulchritudinem ipsam, integra adhuc, dū filium peperit antè, & post, quod rerum omnium complementum, ipsamque integritatem eniteretur, matris quâ plus aliis omnibus diligebat, innocētia seruata, & illatione *Maria* enim Hebræis est *exaltata*, aut mare amaritudinis: canit Ecclesia, *super choras Angelorum exaltata.* Deam pulchritudinis, ex mari falso & amaro ortam dixere antiqui, filiamque vasti, & immensi gurgitis, appellarunt amoris matrem. Deifera Virgo, Dei amoris mater, nomine parentis, mare amarum vocitatur; ex mari enim Luciferum illum qui præcedit solé emergere videmus, canit Ecclesia. *Aue maris stella,* maris Lucifer, & splendens astrum, venustatis, pulchritudinisque regina, Canticorum 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Eccles. 24. *Ego sum mater pulchra dilectionis,* id est, pulchritudinis amoris, & charitatis. Est Christus pulchritudo ipsa, & ipsa est pulchritudinis Dea, est amoris Deus. Paulus 2. ad Corinth. c. 13. *Fratres gaudete, perfecti esote, exhortamini, idem sapite, pacem habere, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum.* Vbi Christus dilectionis Deus vocatur, & amoris; imò Deipara Virgo, Eccles. 24. *Ego mater pulchra dilectionis, & sancte spei.* In tantū imò est amoris Deus, vt non contentus amore amicorum, inimi-

cos adhuc diligere iubeat, dilexeritque & diligit ipse, Matthæi 44. *Dilige inimicum tuum.* Est puer, Isaias 9. cap. *Puer datus est nobis, puer natus est nobis, paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis.* Ieremias 20. *Natus est tibi puer masculus.* & c. 11. *Puer paruulus minabit eos,* Patris scilicet hostes. Nudus in cruce extitit, Ioann. 19. *Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta eius & sortierunt de illis, & usque ad diem vltimum nudum se esse prædicat.* Matth. 25. *Nudus fui, & cooperuistis me, quod enim sit his minimis, mihi fit.* Dum ergo est puer, & nudus, concipiturque nobis mente, & oritur in nobis Christus, est blandus, facilis, paucis contentus, vt puer; & vt nudus egens omnibus omnia suscipit, quibusuis contentus; acceptat quæuis. At iuuenis & iudex factus, rigidus postea rigidè examinat, & probat nostra iustitiæ lance & trutina: velatis oculis incedit, facieque velata, Isaias c. 6. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & ea que sub ipso erant replebant templum, Seraphim stabant super illud, sex ala vni, & sex ala alteri, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.* Velat ergo faciem. Psal. 104. *Querite Dominum & confortamini, quærite faciẽ eius.* 79. *Deus conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salu erimus.* quasi velet, celetque faciem, petit diuinus vates ostendat. Marci 14. *Et cœpere quidam conspuere eũ, & velare faciem eius.* Caperum, inquam, ex humanitate. velari enim nequit diuinitas, Christusve velamine comprehendi, ex ea parte infinitus. est Deus alatus, Psal. 16. *Sub umbra alarum tuarũ protege me à facie impiorum qui me afflixerũt.* 38. *filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt.* Deut. 32. *Sicut Aquila prouocans pullos suos ad volandum, & super eos volitans expandit alas suas, & assumpsit eum, atque portauit in humeris suis.*

suis. Arcitenens Deus, pharetra insignitus, Psal. 7. *Nisi conuersi fueritis gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & parauit illum.* § 7. Minans peccatores. *ad nihilum demerent, tanquam aqua decurrens, intendit arcum suum, donec infirmemur.* Aqua enim decurrens 'minuitur semper toto quo effluit tempore, & tandem in visceribus terræ imbibitur, vt non constet ampliùs. Toto vitæ curriculo peccatores deficiunt, tandem in visceribus terræ sepulti; more aquæ imbibuntur, sine odore bonorū operū; sine vestigio aliquo disparent; Ieremias 3. *Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam, misit in rebus meis filias pharetrae sua.* Persecutionibus, misertis, calamitatibus, pœnalitatibus examinauit me. Geneseos 27. Isaac Elau sic alloquitur: *Sume arma tua, pharetrā & arcum, & egredere foras.* Pater Christo; sume pharetram humanitatis, qua it diuinitas, & arcū diuinitatis, potentiam; & egredere foras: sis homo; esto homo. Iob. 39. de Christo. *Super ipsum sonabit pharetra, vibravit hasta, & clypeus.* Eccles. 26. *contra annem sagittam aperiet pharetram, donec deficiat.* Contra mortis sagittā, inferni, dæmonis, vsque ad mortem crucis. Sagittis diuinitatis pugnauit plumbeis, & aureis amicitiae, & odij, iustitiae & misericordiae. Sagittis utitur hic Deus, hic amor, vt potentiam plumbeis ostendat in inimicos, & amorem amicorū conciliet aureis. Psal. 37. *Sagittae tuae infixae sunt inimicis, & conformasti super me manum tuam.* in odium peccati sagittas suæ pharetrae depromit. 44. *Sagittae tuae acutae, populi sub te cadent in corda inimicorum* Patris æterni, quibus cadent populi inimici. 17. *Misit sagittas suas, & dissipauit eos,* Isaia cap. 49. *Dominus ab utero vocauit me, do ventre matris meae recordatus est nominis mei, & posuit os meum quasi gladium acutum, in umbra manus suae protexit*

me, & posuit me sicut sagittam electam; in pharetra sua abscondit me. Est sagitta electa amoris, sagitta electionis, & prædestinationis, qua cor pungitur, & amore flagrat; sagitta vocationis, vt reliquos corrigat; Abacuc 3. *In luce sagittarum tuarum ibunt.* Amoris scilicet & charitatis. Potens igne & falce Deus. Psal. 25. *Proba me Domine, & tenta me, vte renes meos, & cor meum.* Dan. c. 7. *Thronus eius flamma ignis, rota eius ignis accensus; fluvius ignis, rapidusque egrediebatur à facie eius.* Isaias. 30. *Ecce nomen Domini veniens de longinquo, ardens furor eius, & gravis ad portandum, & lingua eius sicut ignis deuorans.* Nomen Domini Verbum est, fatur enim Deus Verbo, & Verbo manifestatur solummodo; Paterque vocatur illo, & non alio; quis nouit Patrem, nisi filius? quis compellauit? quo alio nomine, quàm hoc dixit Verbo, nõ alio. Veniens de longinquo; de cælis de infinitate Patris, quid longius infinito? Psal. 49. *Ignis in conspectu eius exardescet.* 96. *Ignis ante ipsum procedet.* Est ergo Christus amor, & Deus amoris; est ipsa dilectio, Virgo mater dilectionis parens. Est Deus arcitenens, puer nudus, velatus puer, paucis contentus; nudus, vt omnibus possit obligari, tenens arcum vtriusque; cornu diuinitatis & humanitatis tensum, diuinitatis neruo, & chorda vinculoque vnionis, quo ligantur extrema, vibrato vtroque; cornu sagittas modò potentie, & iustitie, misericordie modò immittens, flammis vrens, alis protectionis volitans, velatus facie, & sacramento Eucharistie velatus, quasi nõ videat defectus mortalium; cum non rigore & rigida sententia examinet; blandè imò, quasi velatus non videat, misericors, pius. Vitis folia cum pane azymo, & sine fermento mista, fructusque, imposita morsibus huius animantis, virus extrahere, ipsumque euincere, ex tot tantisque autoribus supra retulimus.

retulimus. Christus vitis est, vt de se dixit Ioannis 15. *Ego sum vitis, vos palmites*, fructus passionis eius, foliâque consiliorum, & præceptorum doctrina, labores, omnem nostram abstergunt maculam, euincuntque, & venenû hæmorrhoids, pœnitentiæ tabula post naufragium, fructu & foliis cum pane azymo Eucharistix patris, contritione, aut attritu coniuncta.

Ex Dipsade excussi sensus allegorici, & tropologici continentur, & naturalia plurima.

CAPVT XIX.

TAbificus ille serpens, atrox, & dirus, qui hominem lethali vulnere infecit, vniuersû initio astutus & vaser, præmium ex eo homini impendere suavit, quoddam iustam Dei legem abrumperet, & violaret, eisque nõ minûs promisit frangētibus præcepta, quã sicut Deos esse, scientes bonum & malû, quibus blasphemavit ille, veneno plenus, & cruore, cum Deos plures his verbis esse asseueraret, Deorû imitatione, non Dei vnus pollicitans. Tum maiora multò cum polliceretur, quàm fert naturæ omnis conditio, vniuersæque creaturæ substantiæ atio & potentia; solû Dei placito & gratia accessibilia, hominẽ sicut Deum esse. Deos enim fieri posse nullius capere potuit intellectus. Est dipsas eius naturæ & structuræ illius; vt iam latè supra, vt non solum caput maius caudâ & vltimo sui obtineat, quoddam serpentibus reliquis, cunctisquẽ animantibus accidit (præter indiorum arietum quoddam genus, ex America regione aduektorum, quos caudam maiorẽ capite habere cõspeximus) verum amplius multò reliquo corpore possideat illud, crassiusque sustineat, in minutissimam,

amaram, exsuccam & nullius usus, ut desinat, caudam. Maiora multo in peccato ipso, & malitia peccatum. Est caput serpentis, quo nostram infecit naturam, prius pollicitatur, promittit ille, quam impleat & reddat, cum hæc ultimo sui fine, & morte, dolo & fallacia ex capite ipsius, peccato, venientibus deficient, & dispareat, ultimo sui. Est mors ultimum sui, ultimum sui ratione, & causa illatum mortalibus. Paul. ad Rom. 5. *Propterea sicut per unum hominem peccatum intravit, & per peccatum mors, sic in omnes mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Fugacia & vana, tandem nihil, interimque ac perdurant, non consistunt, veneno immista, afflictionibus, miseris, doloribus, voluptate consopita. Vix eimergenti lubrica, & inconstanti, non secus ac serpens, quem si ex capite capere velimus, veneno enecat, dentemque atroci, si verò ex corpore, impetum versus caput assumit; strictiorque pars, cum in locum amplioris succedat atrepta, facile excurrit, evanescit spiritus, & orbibus actus, dilabiturque lubricus. eanda tenui, relinquenti caput versus: Hinc iussit Deus Moysi Exodi 4. serpentem ex virga natum, cauda apprehendere, cum, ut onus officij & virgæ, pondere capitis, eiusque appensu intelligeret, tum ut periculum simul officij, & dignitatis capite libero calletes, ne superbiat, eius ultimo & fine, lubricitate, & morte pensatis; & ne in facili & levi cauda, minus quam mortem atrocem oculi reeretur. Quibus & lex legi contradicere satis constat, legislator legislatori, principisque lucis principi tenebrarum, cum ipse reatum nature conditor strictiora prius ultima, tristia, arida, amara, sicciora offerat, poenitentiam, lachrymas, abstinentiam, dolorem, mortem, caudamque prius exsuccam, marcidam, strictam obiciat, ut sui populi duci obtulit, postea magnalia immensa, &

tan

tandem se ipsum releget, tradatque hominibus, minimèque fidendum rebus infidelibus, inconstantibus, fugacibus veritas ipsa edoceat. Non secus ac mendacium, his fidendum proponat, & instet, securi & constantia illa suadeat, de propriis vitibus diffidendum ille contra, Amos 5. *Quomodo si vir inniatur manu sua super parietem suum, mordebit eum coluber:* de his qui potentia suæ facultatibus, viribus, opulentia confidunt, manibus & operibus propriis, & parietibus suis, tegumentisque vitiorum, & eis parietibus tertentis nostris, vitæ, salutis, quæ facillè decidit, maximè intra hæc ipsa sua coluber abditur, illæque intra proprios parietes occultus latet, inquilinus sodalis, suis rebus, domesticisque rebus immixtus, *inimici eius domestici eius;* domos enim habitare, & colere nouimus locis plurimis, Toleti Hispaniæ est videre opulentissimæ ciuitatis, vbi intra proprios lares, nigerrimi colunt, securi & liberi, quos fugare recusant vulgè, aut lædere, communes vbi que; dixit Propheta, ex propriis posse serpentem icere, illisque oculi magis, ex quibus plus multò periculi impendet, vt quæ minùs pertimescantur, ignauius tractentur. Dorso dipladis fortissimum Ypsilon Græci alphabeti inest, cuius est Christus alpha & Omega. Est Ypsilon ænigmatica effigies, hieroglyphicūque viæ nostræ, & peregrinationis. Hac Pythagoras summus ille philosophiæ morū magister, virtutum, & vitiorum semitā depingebat. Est enim litera hæc in parte dextra, ex acuto incipiens, & in amplū desinens, & spatiosam periferiā; contra verò in sinistra, ex amplo & protenso it in acutum; summèque strictum, ex vno communi initio, & principio vno; cum enim malū ex defectu quouis oriarur, cōstetq; ampla

est vitiorum via & protensum initium, vltimum verò & finis, pœna & supplicium. Extorquent, arctant cruciatibus improbos & vitiosos homines, eosque tormentis strictissimè alligant, & vinciunt. Bonum verò cum ex integro oriatur, viam præfinit, à qua facile est labascere, defectu quouis. Præmium verò æternum est amplum & infinitum, Deus ipse, non enim solû assertor noster hæc patefecit cruci appensus, Ypsilon figura efformata expâsis brachiis dextra iustorû, sinistraque impiorum manu, amoris vinculo illectus. Imò hæc ipsa pandunt hominibus, illòsque edocent serpens, infernus, peccatum, & mors, non secus ac venenosa diplas manifestat, horrore, & metu incusso. Est initium sapientiæ timor Domini; his enim compensatis, anima ductis que, viam virtutum sectamur, & à vitiorum tramite abstinemus, vt sine hæc ipsa à nobis pensata, antidotum, & auxilium efficacissimum salutis nostræ, mortis memoria, metus inferni, serpentis fuga, peccati horror commissi adhuc, vt in posterû expurgati à somno rerû fugasium cautè, solciteque viuamus, Matthæi 7. *Hæc est enim lex, & propheta: intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via est que ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam, quæ angusta porta & arcta via est, que ducit ad vitam, & pauci sunt qui intrant per eam.* Nô secus enim ac venenata animaria, & virulenta parata attis remediis & expurgata, vt docet, suismet moribus opitulatur, & infecto cruori, in saluberrimâ thesauriâ cõuersa, simul cû aliis naturæ auxiliis, generosisque medicaminibus castigata & depurata: sic hæc ipsa veneno plena, & malitiæ, si dispensentur, imò si pensentur, vt licet, suismet vulneribus sunt remedio, & saluti. Quid ergo mirum, si venenata diplas, quæ
sæuo

seuo veneno viam vitiorum ostendit, simul & salutis protendat tramitem, vt ex peccato damnato dānaret peccatū? (dixit Paulus) amicissimum esse septentem hunc ouorum struthionis, illaque absorbere, & elingere perstruimus, non minū suprà, in eisdemq; ocelli & abdi, albugine & vitello absumptis, alimentoque clincto, relictis solū putaminibus vanis & vacuis; ex hisque ouis vasa elegantissima fieri per medinā discissis, quibus Ægyptij & Garamanthę vtuntur in suis solemnitatibus, & lauris conūuiis ad potandum paratis, tum thiaras, mitras, coronas, capellos, galeros, capitis tegumenta varia ex eisdē formare, pulcherrima satis & per pulchro ornamento distincta, & splendida; quis artibus nō contremiscit omnibus? quis non pertimescit bibere mundi poculis, ouisque huius struthionis paratis, vbi Diplas latitat, voracissimi inter omnia struthij, qui ferramenta quæuis ingerat ignita adhuc, & candentia, tantæ ambitionis, & ingluuiei tantæ, vt indistinctè omnia gliscat & deglutiat? Neque his vasculis sitis restringi poterit, exerescet imò sitibūdæ Dipladis veneno infectis, cuius est sitim inextinguibilem inferre ore, & inexplebilem bibendi cupiditatem. Quis thiaras, mitras, capellos, non fugit ex ouis struthionum paratos? quibus multoties Diplas siti hiulea, & lenta immiscetur? quis sitim prolixam restringere parat? exerescit imò his poculis sitis; denuð augetur ambitio vsque dum impotentibus tantū haustum sustinere deficiunt, onere potus ebibiti, oppressi, ruptis visceribus, vitiatis internis, passione sitis ingentissima afflicti, amplius & amplius incrementis iis ipsis quibus extinguere parabant; non secū, ac perit ille Aulus Lucani Diplade offensus: Gliscunt enim tales, imò ebibunt quasi honores, officia,

magistratus, Doctoratus insignia, & magistrorum ornamenta, siti inexplebili acti, sese posse calicem ebibere rati, non secus ac filij Zebedæi, qui calicem quæ ipse solus Deus bibere poterat, aut non sine illo, facillè sese bibituros prædicabant, nil de potu disquirentes, sed qualis esset, talem accepturos, quem si summis labiis degustassent, multò aliter decrevisserent, ac decernebant, & suspicabantur, periculo factò eorum quæ sola eos sic affectatos experientia laborum suscepti arreptive oneris edoceret. Alios verò docet Deus, quòd humiles hæc abiiciant & respuant, vritur cor læsis veneno huius animantis, reliqua omnia membra rigent frigore intensissimo, evacuationes omnes excrementorù infectorù veneno expellendo alioqui vtilissimæ compescuntur, detèto infectis excrementis, siti torrida anxio animanti, siti illa miserissimam incidit hydropem, & tristissimam maciem: hydropè denuò siti exuritur medijs vndis Tantalus alter, siti excruciat, & cui ex nimia aquæ abundantia morbus oritur, hic solius aquæ defectu deficit siti; continuò enim motu cor distantum ad se vocat venenum, tenue, calidissimum, fumidumque natura. Est talis huius veneni conditio, fuliginibus ad se euocatis alioqui calidissimis, igneisque partibus misti, æstuat, & incendio flagrat, quòd sanguinè & spiritus ad se vocat, vt suppetias illi ferant, exusto & torrido. Est in alijs animi passionibus videre, vt omnes alij corporis artus frigeant. Imago expressa auaritiæ, & parsimonix iconismus, siti cruciatus hydropicus Diplade læsis, ingentissimam inferens passionem veneno exusto, siti inexplebili extorquetur. Est hydropicus aquis submersus, humidissimis refertus suctis ipse edicis natura, & marcidus, siccus substantia, & torridus, ob defectum

Etiam puri sanguinis, quo refarciri possit humidum nostrum quod perpetuò euolat, siti inexplebili cruciatus & afflictus media opulentia, & affluentia rerum auaritia tristissima exsucca, siti inexplebili extorsus. Hinc Christus insolubili argumento Phariseos conuicit, se posse die Sabbathi hydropicum illum pristinae sanitati reuocare, Lucæ 14. his: *Si astinus, aut bos in puteum caderet, quis vestrum non continuo extraheret illum adhuc die Sabbathi, ne aquis obrueretur?* cur ergo hydropicus hic die Sabbathi de medijs aquis hydropis non saluabitur, medijsque vndis quibus obruitur? Pluris est homo animantibus reliquis: Dicitum est enim, *omnia subiocisti sub pedibus eius, oves & boues uniuersas.* Calcaneum nostrum & appetitum hac intensissima passione infestat & subuertit serpens, Geneseos 3. lenta & auara siti. Est enim à minori ad maius argumenti illatio. Medijs enim aquis affluentia, auaritia siti extorquentur inexplebili avari hydropici; corde vruntur siti, & incendij; membra rigent, manus, pedes torpent obstupescunt, quò nil remittant, largianturve aliquid egenis, & indigentibus, retinentur omnia Dipladis auaritia, nil effluit hac, aut illac, nulla ex parte fluit vitiosus humor, aut humiditas superflua alii utilis, quò tandem dirumpuntur illi grauitate oneris. Sacculum rumpit auaritia nimia, medio corpore obcrepuit ludas auarus, tantam impotens auaritiam capere. Diplade ergo læsi nil euacuant, nil reddunt, omnia retinent, remittunt nil, excrementis abundant, succis vitiosis, venenatis, quos remittere vitiosissimum foret, quibus calor obruitur charitatis, & suffocatur suavis ille halituosus cordis tepor, accenditur viens calor febris esticæ, defectu rosis, humidique gratia, rigent membra, tabe confectus perit, & marcote

146

consumptus æger dipsade infectus. Nullum maius extat remedium veneno huic ditro, & tartateo, tenuissima aqua, & facili, quæ intima quæque corporis subeat, & incendium sedet, æstum restinguat virus infesti. Fontes ex abrupta petra fluentes vtilissimos, vt supra elucescit, quæruunt læsi, solido enim petreæ aqua depuratio, & subtilior fit ab omni excremento immunis, & libera densiori subiecto excolata, ex petra qui bibere, noxas huius atrocissimi veneni vitarunt. *Petra autem erat Christus*, Paulus 1. ad Corinth. 10. Petra Moſis figura cõtecta percussa virga iustitiæ, vt ea rigido Parris rigori satisfaceret, hominũ debita solueret, durissima & insuperabilis diuinitatis robore petra, aqua viua de solido diuinitatis scatutiente, copiosissimos riuulos viuæ aque mortalibus relegante; mortuis enim hominibũs, vel potus nullus, nullumque alimentum erant exhibenda, vel viua si aliqua, illos vt alerent, viuificarent, impotentibus iam peccati labe, vt illis, vitalesve exercete actiones, alio quàm aqua viua, & pane viuo ipso Deo cõpellatis. Hinc aqua viua, & panis viuus exigebantur; vt eos vita defunctos viuificarent. Promisit aquã viuam mulieri Samariæ in puteo Iacob, cui erat hæc repromissio facta Christi: *Geneseos 26. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terra.* in Christo scilicet, est ipse Christus aqua viua. Ioannis 4. c. Est fons aquæ liberè effluentis, non pondere, non vasis, quò exhauritur, granitate tractui renitens, iuuans imò hauritum; salit enim in vitam æternam, sursum versus tendit, impellit sursum, eo impetu ob spiritũ inclusum, vasa subleuat illa, & iuuat tractioni, vt cum labore nullò, cum letamine imò hauriamus aquas cum gaudio de fontibus saluatoris, Psalm. 123. Non labore, ob resistantiam eorum quibus elicitur, & difficul

difficultates, vt Samaritana in labore, non in gaudio detrahebat, renixu aquæ, lebetis, cordæ. Aqua imò hæc, viua, subleuat omnia, sustinet, & impellit. Fontē bibit, non solùm aquã, qui hanc ipsam exhaurit, quòd non sitiet iterum, cùm fontem intra se habeat; salit imò in vitam æternam aqua hæc, inebrians, vini morte: Eo loci dicitur, tantùm enim ascendit aqua, quantum descendit. Venit de æterno, redit in æternam vitam. Est vita Christus, in quo viuimus, mouemur & sumus. Est aqua vinã liberaliter hominibus concessa; est aqua, est principium, est finis, Apòcalyp. 21. *Ego sum a & u. principium & finis. Ego sitienti dabo de fonte aqua vita gratis,* Ioannis 4. *Aqua quam ego dabo ei, sicut in eo fons aqua salientis in vitam æternam. Qui ex cisternis abruptis sitim extinguere conantur, non bibunt, se ebibere putantes. Isaias 29. Et sicut somniat esuriens, & comedit; cùm autem fuerit expergescens, vacua est anima eius, & sicut somnians sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergescens, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentium quæ dimicauerunt contra montem Sion. Qui enim dimicauerunt contra montem Sion, Hebræis munus doloris & pœnitentiæ; siti inextinguibili rerum temporalium hiantes, somniãt se comedere, & bibere; cùm verò fuerint expergescens post mortem, somnum vitæ iudicabunt decursum omnem, solamque laborem & defatigationem sustinebunt, perpetuam famem & sitim non periturã perpetuentes. Dives ille auarus Lucæ 16. siti extotus, & auri sacra fame, qui adhuc mediis flammis auarè solum petiit guttæ aquam Lazarum inferre digiti summitate; auarus adhuc in petitione in pœnam delicti, vt acerbè puniretur, huius vires cognouit: possèque vnã guttulam inferno satisfacere. Patientia antiquis notabatur homine depicto craterè*

ebibenti, quod facillima sit actio hæc, vt & patientia facilis est, & mitis, suavis vt haustus ipse; quiescentibus enim musculis, neruisque minimè operantibus exerceri potest, tantùm ligula laryngis adaëta orificio respirationis, œsophago adstanti vicina, suo pondere aqua labascenti lubricitate, motuque facili, Job. 34. capite. *Quis est vir ut est Job, qui bibu subfannationem quasi aquam?* Fert enim derisiones & opprobria, facili negotio, quasi potaret aquam, sitim ingentissimã, passionem ac si sedaret, quod non minùs in sacris literis aquæ potus faciles actiones nullo renixu emolite significantur. Hinc assertor noster de siti conqueritur, cruci appensus, tot tantisque tormentorum generibus afflictus, vt eo conatu, eo affectu quod solet illa restingui, facile æquè ac potus exhaustiri solet, cruciatus ferre & sæuissimos dolores hominum amore illectus denotaret.

Secunda pars mystica eorum quæ ad auxilia spectant morsus huius animantis.

CAPVT XX.

147 **D**olor, naturæ passio infestissima, cuius causas natura horret, & diligentissimè fugit, quod hæc potentissima passione substantiæ partes ipse abigantur, diuisa natura solutione continui, quæ illum præcedit, hæc, illave causa suborta, vt reliquis passionibus molestantibus accidentia solùm dispereunt, naturæ necessaria minùs. Dolor, inquam, animanti aduersissimus, quod magis reliquis omnibus aliis distrahatur illo, cognitione vitjata, & rerum iudicio euerlo,

euerſo, & impedito, hic alioqui offeniſſimus, vitæ actionibus repugnās, multoties vtiliſſimus extat, remediumq; eſt præſentaneū morbis plurimis, & auxilium efficaciſſimum, præcipuè venenofis animantibus læſis, quòd hic fluxiones excitet, motuſq; verſùs afflictam partem dolentem venenatæ ſubſtantię concitet, è viſceribus amouēs virus ſæuum, vbi vitæ principia reſident, & continentur, illudque euocet verſùs externam ſuperficiem, vbi nulla vitæ officina adeſt, mēbrumve princeps. Doloze enim natura afflicta in laceratam partem, ſanguinem, & ſpiritus mittit, vt illam robozet, & tueatur, ſi poteſt, eidemque ſuppetias ferat, humoresque ſanguini immiſtos ſimul cum illo verſùs eandem abigat, & releget, quibus interna ſuperſint ſecura, & libera. Eſt hoc remedium vnicum tartareo veneno, ſaralique ctuori, Diplade afflictiſ, acerrimum excitare doloze cuſſis in partibus; quòd acria cõſulunt omnes autores artis, ſtimulantia, ſenſum doloze acuentia, irritatu partis & moleſtia excitata. Serpēris venenū doloze abiciimus, expurgamurque infectam ſubſtantia à vitiis recrementotū illo illatis ad extra, hæc ipſa doloze trahimus, vindicamus interna viſcera à labe, & infectione vitulaginis tetrae, dolentes in Chtiſto cuius dicitur Iſaie 53. *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit*, quem ided vocat virum doloze, & ſcientem infirmitatem. Si ergo dolotes noſtri veneno Dipladis ſubortu ſunt in Chriſto, ipſe venenū noſtrum extrahet, & nos eius doloze condolentes, ſaluti reuocabimur, trahetque ad ſe venenū noſtrum pars hæc noſtra, caput noſtrum Chriſtus, cuſſus veneno, vt corporis reliquum huius myſtica, vniuerſalis Ecclēſiæ liberū veneno, & ſuperſtes ſuperſit eius partis cruciatibus, & diris doloze vindicatum

dicatum infestissimo viru. Quò dicitur Ioan. 6. *Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*, venenum mortalium cruciatibus ad me alliciam, vt eos vindicem cruore infectos. Habacuc 1. *traxit illud in sagenam suam*. impertuit enim robur & vim superandi venena, seuque calcandi impunè bestias, caput Christus huius Ecclesiæ corporis mystici, omnibus illius membris & partibus dispositis, & vt deceat paratis. Marci 16. *Serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit*, psalmo verò 90. *super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem, & draconem*, virtute capitis Christi membris refectis. Lachrymas summè laudant veneno excussas, quòd è corde extergant infectionis labè, de quibus supra. Hyssopum summis laudibus extollunt in hoc affectu omnes naturæ interpretes, in tenuissimum polinem redactam inspersam vlceri, balneo applicitam, ad formativè cataplasmatissimam actam, mundaque omnia collaudant maximè: præcipuè lichinia sicca, pura filamenta, quòd talia humoris replentis defectu, poris imbibant succos humentes, venenumque effusum: quibus extrahunt infectam substantiã, virulentamque omninò imbibitam secum. Virescens nullum inter omnia quæ natura germinat, est hyssopo mole humilior, quæ & si molem superet ramorù & virgultorum copia, altiorque plurima, tamen omni loco citra delectum communis sponte enascitur indiscriminatim, vbi que germinat, contenta quavis sorte, sibi satisfactum esse rata humilissimo exortu, ignotis parentibus, orta ex terræ comuni musco, parietumque inter altitia inferioris sortis, muscus enim pro diuersa cœli, aërisque constitutione, & temperie, modò in hanc plantam degenerat, succrescitque ipse, modò in aliã ex virentibus format,

in vulgarem illam semper viue dictæ cornucopiam speciem, tectorum racemulum vocitatum, communissimam tectis, septique parietum frequentem, venit altilis, in herbam communi nomine compellatam vulgò modò suscitescit, videre est in tectis. hinc Regum 3. capite quatto Spiritus Deus summam Salomonis sapientiam exaltans, inquit: *Et disputavit super lignis à cedro, qua est in Libano, vsque ad Hyssopum que egreditur de pariete.* Vbi inter ligna hyssopum connumerat minutissimam alioqui plantam, quòd virgulis lignosis constet, minutissimis foliis referta, perquam similibus his quas reddit Origanus. Lignosam vocauit hyssopum Dioscorides libro 3. capite 28. A quo susceperit Galenus, Plinius, Paulus, Aetius, & alij. Sed etiam si natu humillima ex terræ recrementis, quasi sit hæc planta communissimi exortus, doctes possidet, & illustres virtutes aduersùs superba elataque naturæ animantia, venenum corrigit ore assumpta, applicitataque venenosis ictibus, expurgat pulmones, cor mundum creat, quod à sarcina vindicat excrementorù, detergit viscida, inscindit crassa, extenuat viscosa, coctionem iuvat, roborat ventriculum, respirationis instrumenta emundat, spiritus vias patefacit, purificat caput, vt decet applicitata, animi deliquio affectis potentissimè subuenit, vitia motus, & sensus castigat, motui reddit netuos habiles, visum acuit, sensusque omnes viuificat, excitatque consopitos iam. Est videre apud Galenum 1. de arte curatiua ad Glauconem. c. 3. & 5. dixit Plinius libro 26. c. 6. 7. c. 8. 1. cap. 7. Dioscorides 3. c. 28. Galenus 4. de sanitate tuenda. cap. 4. 6. simpli. & alibi pluries, ex manipulis huius vitescens simul colligatis, refert Plinius (adductis locis) antiquitùs scopulæ parabantur, infra

instrumentaque versoria quibus expurgabatur ædes sacræ, templaque ab excrementitiis sordibus, quibus imputabantur, vt simul & odorem commenderent, conciliarentq; & detergerent immunditiam, cum ad scopulæ formam hyssopo redacta, tum ad modum fricatorij parata; hac enim, non secus ac modò plurimis in partibus aulæ, lateribus pauimêto structo, aut lapidû laminibus, cõfrictorio ex odorifero thimo structo abluuntur, sic eadem ex hyssopo composito emundabantur, eluebanturque, præcipuè in regione Palestinæ, & Ægypti, vbi hæc planta copiosissimè inuenitur, verissima æmulatrix forma foliorum origani, vt Dioscorides locis adductis retulit. Hinc apud nos vsus inualuit vocare Hyssopum lignum illud capillatum, quo aquam salutis benedictam communiter inspergimus, & similiter verrines alios, quibus puluerem ex parietibus, aliisque locis excutimus. Eius flores summo pretio fucte habiræ antiquis, quòd essent purpurei simul, cælestisque coloris, iis lanæ tingebantur, & sericæ, plutiæque alia coloris rubri splendescantis, ex occulto quantisper vt modo, & colore, nostrum nuper inuentum rosæ siccæ æmularetur: his enim huius altilis floribus cum grano gnidio, quo grannæ apud nos dictæ, pulueris detinguntur, ruber colore, maceratis, sâguineus fulgor perfectissimè emergit, simul cælesti rubro illo, & gnidij & hyssopi simul inuolutis permixto. Mûdabatur omnia in lege veteri hyssopo, eiusque infusu & maceratione, quòd sanguinem colore referet cælestem violaceo, quo omnes ablui tenebamur, Christi lauacro, non secus atque hyssopus humiles, limpidi, & puri, Paulus ad Hebræos 9. Lecto enim omni mandato legis à Moyse vniuerso populo; accipiens sanguinem vitulorum, & hircorum,

cum

cum aqua & lana coccinea & hyssopo, ipsum quoque librum, & omnem populum asperit, vt in rubro, & sanguine mundarentur, in Christi sanguine. Rubris his expurgantibus vltus Moses hyssopo proficua, & vtilissima alioqui, vt humilitatem commendaret, viâ spiritus reseraret, vt Dei impulsus præsentirent corde expurgato, sensumque legis & intelligentiam suscipere, vitiosos succos & recrementa, quæ viam spiritus intercludunt, amoueret. psalmographus sacer psalmo 50. *Asperges me Domine, hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor: Cor mundum creauit me Deus, & spiritum rectum innouit in visceribus meis.* Sanguine Christi emundari cupit, mundarique hyssopo, sanguine enim intincta, postea aqua abluta candidiora magis superesse supra ediximus. Super niuem enim dealbabitur, hoc sanguine lotus, cum nix ad præsentiam solis liquefacta candorem amittat. Iustus verò ad præsentiam solis iustitiæ albicer amplius, candidetque, quò super niuem dealbantur sancti. Numerorum 19. omnia hyssopo emundari constat, lege veteri. *Tollentque de cineribus combustiuis, atque peccati, & mittent aquas viuas super eos in vas; in quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum, asperget ex eo omne tentorium, & cunctam supellectilem.* Cum enim rubrum cælestemque colorem obtineat, cælum merito in rubro contineri Christi sanguine portendit, vt cælestis color purpureo in eo, ex virgulis huius ramosæ plantæ hyssopus adstruebatur, non minùs; quò sacrificia modo vno, modo altero liquore perfundebantur, fasciculo composito ex eadem planta. Confrictoria etiam non minùs ex Vrticis confulsis præsci struxere, & modò adhuc eisdem argentum confrictum nitidissimum reddimus, quæ si vt decet

deceat tractentur, labem & infectionem abstergant, secus verò nos inficiunt, & corrumpunt citius, potentissima enim radice tractiva humoris, & succi terrestris, quò virentia aluntur tantùm, ad se vocant vrticæ humorem, vt subtùs ipsas inhumata corpora vitient, & corrumpant citissimè. Vrticæ enim & spinæ in sacris literis diuitias, rerumque affluentiam hieroglyphico enotant Marci cap. 4. sic alij in spinis seminantur: hi qui verbum audiunt, & æruminæ seculi: & deceptio diuitiarum, & alibi pluries, quibus si vt deceat, vtamur, non auaritia compressis, sed liberalitate dispensatis, nos abstergant, & emundant ab humiditate superflua vitioforum. Neque enim pungit initio vrtica, spinosumve aliud quodlibet virescens, vsque dum durefcit temporis tractù auaritia detentum, spinæque indurantur, quæ postea si manibus contrectentur comprimanturque auarè, easdè transigunt, in se assertor noster Christus, hoc vsus hieroglyphico, spinarum nomine diuitias intellexisse asseuerat Matth. 13. c. Marci 4. & Lucæ 8. Extra ciuitates sepeliabantur antiquitùs mortales, vt non solù Hebræis, verùm plurimis alijs nationibus hic fuerit mors sepeliendi corpora integra scilicèt, non in cinerem redacta, Ægyptus verò ob teporem, Nilique inundationes continuas, ob solisque præsentiam minimè nubilis disturbatam, vrticis maximè abundat, plurimisque alijs herbarum generibus sponte nascètibis, sine semine, cœli influentia, & terræ vda dispositione, non secùs atque animãtia plurima, plantis perfectiora, ex terra exoriri videmus, sata sole, eoque parente; altilia verò hæc Memphis regione luxuriosa nasci docet Plinius libro 21. 25. c. Imò vbi que vrticæ facili negotio, copiosissimè nascuntur, coacætuatæ & coniunctæ, æstui & frigori communes,

munes, omnibusque anni temporibus plus minusve erumpentibus, inter quas occultabant antiqui thesauros, si quos occultebant, quod his terra abderetur magis, multitudine & copia, ut minus commissum illi munus detegerent. Inter has sepulchra effodiebantur, ut secretiora essent, inter ipsas condita, tum inhumata corpora, tum supellex quæ cum illis simul reponeretur, ut securiora minusque peruia, eo modo reposita contineretur. Esse abundantissimas vrticas dicitur Prouerbiot. 24. iis: *per agrum hominis pigri transfui, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrtica, & operuerant superficiem eius spina, & maceria lapidum destructa erat.* Cùm ergo inter vrticas corpora sepelirentur, abundantissimas Ægyptiis & Hebræis, meritò minatur Deus legis transgressores, tum Ægyptiorum seruitute terribili & dura, tum ultra mortem, & sepultura inter Ægyptios constituta, obscura, & infami, cuius nulla superesset memoria, inter vrticas recondita & abdita, loco illo Osee cap. 9. vbi dicitur: *Desirabile argentum eorum vrtica hereduabit, Memphis sepeliet eos.* Inter vrticas scilicet hæredes suorum bonorum tandem, vel profugi, dum inter ipsas ea absconderint, non recepturi fuga, aut captiuitate oppressi, amplius, vel inter has ipsas sepulti. Vrticæ ergo, & ea quibus emundari possumus, non secus atque hyssopo, non auarè retinenda, nec comprimenda manu, ne spinis transfigatur illa. Abstrusa satis, difficilisque omninò intellectu est mundiciei essentia, & forma, succidatissque non minus, tum quæ vocemus succida; quæ verò limpida, sub qua forma nobis occurrant, dum sui horrorem incutiunt illa, hæc verò sub qua sui concilient gratiam. Cùm verò contraria ex notitia contrariorum eluceant, natura immundi-

ciei perspecta, facillè mundicie rationē attingemus. Succiditas ergo vitiū est naturæ corporeę mali & defectus rationē obtinens, aut in se, aut aliorū respectu. Sunt enim in se spurca multa, & quę alia adhuc inquinare valent. Naturæ enim intelligibilis vitiū impuritas dicitur, defectusve, non succiditas, aut conspurcatio; vt eius perfectio, integritas, & puritas, non secūs vocitatur; aut solum metaphora ad corporeā molē, si immūdities depellatur. Naturæ ergo corporeę succiditas, aut limpiditas est; cum verò omnis visibilis natura ex prototypo & exemplari purissimi actus, ipsòque venerit Deo, per ipsius purissima exemplaria structa, cātū quia voluit, omni natura subdita, & obtēpetanti eius imperio, iussūque, cū ipse illā condidit, vt voluit, eiūsque autor & cōditor extiterit, omnis in se pura est, & limpida, omnis munda, & integra consistit; aliās illi non alij imputatētur defectus, & cōspurcatio; in quæ cū nulla alia causa venerit, nulla egēte à se alia; aut malitia defectuosa esset, quod summè bono repugnar, aut ignorantia, quod summè sapienti opponitur; aut impotentia, quod omnipotenti aduersatur omnino. Vt solum immūditia & rerum conspurcatio oriatur ex eo quòd quædam corpora in se alterata, ex causarum violentia impurata, & corrupta sint, ipsa succida, & inquinamēti aliorum causa, aut quibusdā complicentur, immisceanturq; nō secūs atque impuras domos vocamus puluere cōspersas; limpidas verò dū viginē excussimus, nitoreq; primū adduximus & conciliauimus. Tū vestes hoc sensu rebus plutimis dicimus conspurcari, & impuras reddi; hæc verò quæ modò qualitas est inducta in rem succidam, illi inharrens, ab alio suscepta, modò respectus, vicinitasque horrendi corporis coniuncti, aut propinqui, vt hortescimus plurima; quòd iuxta spurca extent, extite-

rinæve, modò quantitas, vt si pediculum vnum conficiamus, aut vermem non tædium afferre videmus, plures verò ebullire simul, remque eisdem scatere, reddit rem succidam nimis, abominabilem, & horridam. Hæc, inquam, succiditas corporeæ molis solùm in sensu visus reperiri propriè patet, & si multa per metaphoram succida vocentur, in aliis, & spurca non minùs; nam dum reliqui sensus talia exhorret, id ex visu contringere, non ex ipsis, manifestissimè patet; cæci enim à natiuitate plurima ingerunt, quæ alij respuerent visu exhorrentes. Vocamus enim odores suauis, aut molestos, sapores delectabiles, aut iniocundos, blandos tactus, placidos sonos, succida verò, ea solùm allegoria & metaphora ad visum: hic enim constitutus est iudex gratiæ, & venustatis, alimenti & potus, altioris naturæ, sensibus reliquis; quò pulchri insensatæ species ex illius celebri actu elicit interna potètia, aliùs multò, gratiæque notitiam & venustatis. Propriè enim his succiditas, aut limpeditas inest, quæ videntur. Dum alia enim succida iudicamus, eo quòd illa intra nos posse suscipi concipimus sub formâ alimèti, pensata exhorremus, dum ea alimentû fingimus, oris sumptione, ingestione, imaginatione facta alimenti: rum præterita ex hoc sensu odio habemus; immunda enim nauseam inferunt subuertuntque ventriculum officinam alimenti. Visu enim de venustate ipsius sententiam ferimus, de accidentibusque ad gratiam & nitorem pertinentibus, si cogi nos illa sumere opinemur, aut quouis modo gliscere talia gustu de sapore, & voluptate, vt olfactu de odore, tactu de blanda illius & suauis natura. Demulcerur auditus etiam inter epulas musica. Vt in his omnibus voluptas, aut molestia insit, in suscipièdo alimento,

sed per se eius gratiam visus examinat, quo insipida & insulsi saporis plurima ex gratioso aspectu deglutite cupimus, horrida verò visui, & si perfectissimi saporis, cum tædio ingerimus, horret visus plurima spectabilia, ob defectum gratiæ & venustatis; odit succida non secus, ob peculiarem formam & rationem dedecoris, & succosa; ut hinc sicca minùs sint aliis spurca. Succida enim à succo dicuntur, quòd succosa sint, succus verò à liquore differt, quòd hic facile labascat & fluat, ille verò impingatur & hæreat, viscida & glutinosa natura, qua pollet semel impactus succus, ab ipso nos absoluerè impotentibus facile; quòd perturbatur imaginatione horrida animans, ac si iudicaret, vnionem simul cum nostra substantia effectam. Hinc succida multa exsiccata, & in puluerem redacta, aut non succida, aut minùs exhorrescimus, quòd impingantur minùs & hæreant, facileque amoueantur; quòd partes excutimus violento & concitato motu, ut à se abigant viscidam illam substantiam succosam, qua fædantur coinquinatæ illo, liquoribus, aqua, vino & reliquis, crassiora sunt succida, quantisper ad minùs glutinosa. Sunt verò plurima glutinosa, quæ non sunt succida, ut cera, terebinthina, & alia nò pauca. Succiditas ergo inest his proptiè, quæ ore sunt assumenda, aut talia imaginantur priùs, iudicata visu dedecora; nam & si plurima os sumere respuat, non solùm ut succida, sed ob alias causas, quòd amara, ingratiue saporis, aut alio, succida proptiè ex eo habet odio, quòd excrementitia aliqua substantia inquinentur, vel eiusmet, qui suscipit alimentum, vel alterius qui eandem spurcauit recremento glutinoso, & tenaci facile putrescentis naturæ; horret enim natura in alimentum suspicere, excrementa alimenti sepa-

rata, ad eò vt nullum animans suum proprium excrementum voraret, aut ingerat, illi inutile in alimentum relictum iam semel à natura secretum coctione alimenti; imò si quod est in natura animans, quod ea quæ reiecit sede inferna, iterum reassumat ore, vt de Draconibus dixere aliqui, & de aliquibus aliis animantibus, capite de Dracone videbimus, id est, ob ingluuiem summam & voracitatē. Ingerunt enim tantam alimenti copiam, vt onere grauata natura, crudam reiiciat sarcinam sede inferna, vt reassumat iterum, non excrementa alimenta, imò semicruda, & semiconfecta. Succiditas ergo ex recrementis simul cum ore assumptibilibus coniunctis, fictis quibusuis, aut veris existentibus enascitur, ob vitiosum & superfluum actum receptionis impure substantiæ, quod nostram vitiosam reponeret, & summè excrementitiam molem inquinato alimento, in se vel ex adiunctis, vitioso horrido venustatis defectu excrementitio superfluo viscido succo, obscæno, cibo imaginato. Hinc expuimus eo viso, & saluam ea imaginatione præsentem deglutire vitamus, nolimus, reiiciamus; imò nec deglutire eam phantasia horridam audemus. His ergo munditiæ ratio, puritatisque constabit per oppositionem contrariam ad succiditatis, impuritatisque rationem. Sunt enim plurima nec munda, nec succida, vt sunt multa, neque alba, nec nigra, imò nullius coloris, vt cælum & elementa. Non secus hæc affectio, non in omnibus inuenitur corporibus corruptibilibus, aut mistis adhuc, nec semper opponuntur contrariè, sine eo quòd ex necessitate aliquod eorum insit, non secus ac dulce, & amarum non necessariò hærent omnibus corporibus, etiam si opponantur contrariè, dum subiectum affectant. Similiter sentiendum de his.

De siti Christi in patibulo crucis.

CAPUT XXI.

Siti excruciatuſ inexplibili languet exolutuſ ferè ſons ipſe vitæ, & aquæ viuæ ſalientis in vitam æternam Chriſtuſ, lenta ſiti, exorſuſ veneno tardo, & tenaci Dipladiſ ditæ afflictuſ: eſt videre Ioanniſ 19. capite, hiſ: *Sitio*, dum dixit: reiecit Dipladiſ venenum arduuſ, torriduſ in ipſum vitæ autorem, in vitam ipſam; vita verò cùm emoti neſciat, nec morte infici, hæc enim excuſat mortuſ adhuc, vt ipſa conſiſtat cum vitæ defectu, & deficiat ipſa. Eſt enim neceſſe, vt mortuſ adſit, vitam adeſſe, cum qua illa diſſideat, illaque ſublata mortem deficere, eſt priuatio poſitiui, & habituſ cauſa, mortuſque vitæ defectuſ. Vita ſuperauit mortem, & lethale venenum tartaræ Dipladiſ viruſ, deitatuſ robore; Venenum enim ſiticuloſuſ, ſitimque hiuleam noſtræ ambitioniſ recepit, qua trahimuſ ventuſ hianti ore, incompeſcibilemque auaritiæ & ambitioniſ cupidinem, vt nulluſ non ſuſceperit, ſuperaueritque cruorem, quantumuiſ tetruſ & lethiferuſ. *Maiaſ 53. cap. Ipſe autem vulneratuſ eſt propter iniquitateſ noſtraſ, attrituſ eſt propter ſœclera noſtra, & poſuit Dominuſ in eo iniquitateſ omnium noſtrorum, oblatruſ, quia ipſe voluit.* de Chriſto: *limore eiſ ſanatuſ ſum, verè languoreſ noſtroſ ipſe tulit, & doloreſ noſtroſ ipſe portauit.* Vera ſiti, ingenti, & allegorica, hac moleſta paſſione virgebatuſ Chriſtuſ cruci appenſuſ, vt fictuſ noſtruſ fugaciuſ reruſ deſideriuſ nunquam ſariſfactuſ ſedaretuſ. Sitiuit ille, vt noſ poſſemuſ puruſ aquaſ ſalutiſ ebibere claruſ, & limpi

limpidas; neque enim se bibere dixit velle, sed sitire, contentus ferre vrgentem passionem, potentissimamque sitis, vt impensos cruciatus manifestaret, eiusque querimoniis; hominumque conciliaret amorem. Vera siti afflictus conqueritur, non petit potum, exposuit imò summam sitis molestiam; hoc enim potentissimo affectu ex causis ortus efficacissimis acerrima significatur, reliquis magis molesta, dura, & terribilis tolerata, vt supra latè huius affectus naturam exponentes. Cicero ad Quintum fratrem libro 3. *Nec sitio honores, nec desidero gloriam.* Sitis nomine impensum affectum, & cupiditatem nimiam exponens. idem 5. Philipp. *Etenim aderat Lucium frater gladiator Asiaticus, qui Mirmillo Mylasis depugnauerat, sanguinem nostrum sibiibat: Iustinus Satia te sanguine quem semper sitiisti.* Tusculanarum 4. Cicero: *Nec sitienter quid appetens,* Imò Horatius 1. Epistolarum 18. *Quem tenet argenti sitis importuna, famésque.* Priori loco renunciante sitim. Cicero in Parad. *Neque enim unquam expletur, nec satiusur cupiditatis suis.* Significatur enim siti vehemens rerum & insatiabilis auiditas, grande desiderium, intensius multò. Quid opus est gentibus? spiritus Dei in psalmographo & vate diuino. vt desiderium significaret intensissimum inquit psalmo 41. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus; Sicuti anima mea ad Deum fontem viuum.* Vbi, siti affectum intensissimum notauit, expressitque potiùs siti, quàm aliquo alio: Iob. 5. *Et bibenti sitientes diuicias eius, quasi argenti sitis importuna.* Ingens ergo rerum auiditas siti exprimitur, quò dixit Christus, cum animarum salutis desiderio xstualet, non fame crucior, imò *sitio.* Est summa voluptas in potu, cum quò d

maiozem viter molestiam actiuissimi caloris iniuncti sicco stimulantem; rùm quòd præsentanea sit, subitòque delectabilis potus affectio. docet Galenus 1. de sympto. causis. c. 2. & 3. Aristoteles 2. de anima, textu 28. Plato in Philæbo, & in Timæo, voluptatē in reditu ad naturam subitò & affatim factò consistere, distemperamur siti, fame, & aliis quæ molestant nos cupiditatibus. Dum ergo molestiam hanc vitamus, & in dispositionem naturæ pristinæ reddimus, amissam vel debitam illi, obiecto amato succedenti, molestum vitantes, delectamur; si subitò fiat, tamen non paulatim, & insensibiliter, aut magis si subitò, & affatim fiat, quod sentiat meliùs ex præsentia maiori sensilis. Dolor enim & voluptas cum sensu sunt, & sine illo non consistunt in appetitu sensibili, quibus voluptas suboritur, & amor obiecti conuenientis, quo in congruam dispositionem naturæ it animans, quo delectatur, dolet contrà, & odit. Seditur reditus magis actione vehementiori, intra naturæ terminos seruato modo; & sensibile percipitur meliùs, quòd immutat intensiùs, hincque voluptatē afferat maiorem sensatione obiecti sensibillioris, iis famelici & ingluuiosi ingetunt citra masticationem ore pleno, vt gustent subitò, & sitibundi bibunt magnis haustibus, non paulatim. Subitò experimus fieri quæ nimis optamus. Dum ergo quis redit in naturæ actus debitos, delectatur, vt dum distrahitur vel à temperie debita, vel vatione, partium sectione dolet. Voluptas ergo in reditu ad naturæ actus habitos vel debitos est, habitos priùs amissos; tamen cum priuatio supponatur ad appetitum, & hic ad voluptatem. Sitiuit ergo Christus in cruce, potum verò non expetiuit, tantùm sitim enunrians, secus atque cum muliere Samaritæ contigit, Ioannis 4. à qua potuit aquæ

aquæ expetiuit, *mulier da mihi bibere.* Solet enim sollicitus aucups, diligens aucupij, & sedulus quæstus, liberæ aues gregalēs & mites venari, paratis artibus ad potatorium, locumve illum in quem confluere solent potus causa ad *bebrarium*, agrestes verò & disiunctas, nullo consortio communis boni colligatas remittere, & ab earundem venatu desistere, propter earundem proteruiam, & contumaciam, ob paruos minimosque quæstus, tenuem mercedem ex earum aucupio venientia. Iuxta aquas Samaritanam minimè rebellem aucupatur, in ipso potatorio, in potu ipso, quam illicò captavit diuinitatis laqueo, à qua sibi expetiuit, quæstum illico potens, sensit enim lucrum illicò, & petit, ex qua reditum sperabat, & facile aucupium; rebelles verò & pertinaces Deicidas, hic propter eorundem contumaciam expectare nolens, solùm sitim ingentissimam falsus eorundem, ex ipsis quod non sperabat, quæstum, nec potum daturus, vt omne genus cruciatuū in ipsum confluisse intelligeremus. Cùm verò sitim manifestaret, non expetens potum; illi diuersos variosque potus obtulerunt, cùm conquereretur. Matthæi 17. capite 4. *Continuò currens vnus ex eis accepit spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bibere.* Marci 15. *Et dabant ei bibere vinum myrrhanum, & non accepit.* Tum eodem capite: *Currens autem vnus, & implens spongiam aceto circumponensque calamo potum dabat ei.* Lucæ 23. *Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes.* Ioannis 19. *Vi consummaretur scriptura, dixit, sitio: vas ergo erat positum aceto plenum, illi autem spongiam plenam aceto byssopo circumponentes obtulerunt ori eius; cùm ergo accepisset Iesus acetum, dixit, consummatum est.* Matthæi vero 27. citato. *Et venerunt in locum, qui*

154.

dicitur Golgotha, quod est Caluaria locus, & dederunt ei vinum bibere cum felle mistum, & cum gustasset noluit bibere. Cum ergo sitiret potauerunt ipsum aceto, ut conqueritur Psal. 68. 115. Et dederunt in escam meam fel, & in siti tua potauerunt me aceto, Gustauit, & noluit bibere. Quæ loca, & si dissidere inter se videantur, rem vnam omninoque eandem omnia præfigurant, & continent, cum nullo ex his locis Christum ebibisse constet oblatos potus, solumque illos degustasse referant chronici sacri. Matthæi enim 17. militem vnum acetum spongia obtulisse enarrat, his: *Dabat ei bibere*, ubi non dicitur, *dedit*, ac si Christus exuxisset, sed *dabat*, quasi solum illi offerebat. Marci 15. clarissime dicitur, & *dabant ei bibere vinum myrrhatum, & non accepit*, rum eodem capite solum continetur, *potum dabat ei*. Lucæ 23. hæc tanrùm habentur, *illud ebant ei, acetum offerentes*. Ioannis 19. accepisse acetum refertur, non secus ac Matthæi 17. illud gustasse, at noluisse bibere, Psalmo 68. illum aceto epotatum scripto habetur, at non verò suscepisse Christum. Idem enim est loci Ioannis *accepisse*, quod Matthæi *gustasse*. Est non leuis differentia inter gustandi actus, bibendique, & edendi opera. Hæ enim diuersis musculorum partibus, instrumentisque diuersis exercentur actiones, summè compressis, vltimisque eorundem partibus applicitis deglutimus tam cibum, quàm potum; parum pressis, minùs constititis prioribus degustamus. Id satis est, ut degustemus, & si non ut deglutiamus. In hoc enim maior compressio exigitur, leuiter compresso & detento alimento, aut potu; gustamus, ut succus cui sapor inest, interna subire valeat, gustuque cavitates paulatim, quibus sapor percipiatur gustandi instrumento detento, non deglutito, gustabili omnino,

aut subito nimis. Gustavit ergo Christus, retinuitque potum ore, non detulit, ut in bonum hominum distorqueretur magis; noluit bibere, cum ne sitim restingeret, vitaretque importunam, cum ne excusaret molestiam ingestione degluti-tuque causæ inferentis, si enim biberet susceptum potum, trans gustus instrumentum deferret, horribilemque causam tetri saporis deponeret, & transferret aliud. Gustavit, inquam, amara nostra, fel nostrum, miseriam, & corruptionem hominum, iniquitates nostras tulit, in se recepit, at non bibit, non intrò, sed extrà solùm scelera tulit, vino corrupto ex integro priùs, in acetum permutato, at non bibit ipse. *Verè enim languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portavit, & nos putavimus eum quasi humiliatum à Deo, & percussum, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, atrius propter scelera nostra, posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum, non ut biberet, sed ut degustaret, non ut interna peterent, sed ut summis labiis dignosceret miseriam nostram, ut tanto occurreret lapsui, & ærumnæ. Nostra enim degustasse, carnemque nostram cognovisse decuir, at non ebibisse, cum vi diuinitatis repugnaret, quid aliud mortales corrupti iam, & abominabiles offerre poterant propriis viribus Deo offenso, & implacato, quàm acetum, corruptumque vinum, aut cum felle mistum, bile nostrarum passionum inquinatum, vinum myrrhatum, aliud iam gustu & sapore, omnino noxium. tetrique gustus? Ex purissima vini substantia vitali & integra, corruptione & impuritate disturbata, violentia caloris externi, in humidum vini ipsitum, naturæ actione & putredine acetum venit, oriturque substantia diuersum, forma alterum, non secùs ac cadauera oriuntur ex viventi genere,*

genere, dum senio inereunt alterantibus causis putrefactione supposita; quod Galenus simp. 1. cap. 17. mortuum vinum, vocat acetum, vinumque putre. Aristotel. 4. meteo. cap. 3. probat. sectio. 26. § 5. 33. sententia 17. Columella libro de arboribus, c. 4. Plinius, Dioscorides. Dissidebat enim cum integritate ipsa; corrupta natura aceti, à sua integritate altera, quam postquam gustauit, in seque corruptionem nostram suscepit, illicò dixit, *consummatum est*, solutor nostrorum criminum constitutus, nos redemit de aspero seruitutis iugo, fideiussor factus debiti mortalium. In hoc enim ordinabantur passionis actus, vitæque & mors; ideo dixit eo accepto, aceto corrupto, *consummatum est*, ac si iam corruptio mortalium ibi præfiniretur, cessaretque infectio serpentis diræ, & inferni. essetque illa vltima corruptio & corruptela lapsus; non secus ac quibus armis nobiles equites exornamus, colaphum infligimus, interim dum arma induunt, armaturamque illustrem, quod sit illis illud vltimum dedecus quod ferre tenentur, nullum in posterum laturos ampliùs; sic, *consummatum est*, vltimaque corruptio aceti. Hinc Leuitici 2. capite corrupta alimenta abiiciebantur à sacrificiorum lege, non secus atque in lege gratiæ corruptos potus respuit Christus, quorum vice purum alimentum sui corporis obtulit, purissimique sui sanguinis potum offert. Sic enim eo loci scripto constat: *Omnis oblatio que offertur Domino, absque fermento fiet, nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio.* Est fermentum massa corrupta iam acida, mel verò superfluum illud, quod in ventriculo apum supernatans, nauseam mouens regurgiratur ab ipsi, è floribus linctum in cæcæ cauitates, flatulentum natura, & leue; pura enim expetit sacrificia, non tumi

rumida, flatulenta, & vana. Diuersis partibus constat acetum natura dissidentibus & oppositis, non simplex aut vnum substantia, compositum imò, & varium; nam, & si prædominio sit frigidum totum, calidisque succurrat affectibus; sensit Galenus locis aduectis, & primo de simplicium larè, medicique omnes sensere; tamen cum non vinum vniuersum æqualiter putreat, partes plurimæ supersunt calidæ vinosi generis, refertæ fumidis exhalationibus, interim dum exhalant igneæ partes, putredine disiunctæ à frigidis, defectu frigidatum quibus temperabantur, in suam colorem venientibus reductis in naturam pristinam coloris intensi, igneæ substantiæ semotæ à frigidis motu separatis, quibus frænebantur in misto debita naturæ lege, quibus fermentat acetum, vinumue corruptum, efferuescereque facit terram ipsam, & spumã leuat: in illam effusum portione calida, quam possidet illud, vsque dum tandem senio putridum, totum frigidum, substantia superest, vniuersaque mole. alget. Hinc consulimus passionibus calidis antiquius propinare acetum temporis tractu frigidius recentiori & nouo. Reiecit Christus duplicatum cor, versutum, variumque omnino, variis artibus callidum, mentem simplicem, spiritumque dilexit, sanctamque simplicitatem. Paralipomenon 1. cap. 19. David sic orauit ad Dominum pro se, filioque Salomone, & populo, semel oblati sacrificiis: *Scio Deus meus, quod probes cor meum & simplicitatem diligas, vnde & ego in simplicitate cordis mei larus obtuli vniuersa hac.* Prouerbiorum 10. *Fortitudo simplicis via Domini, & pavor iis qui operantur malum.* Via Domini Christus est. *Ego sum via, veritas, & vita.* Ioannis quartodecimo capite. Christus ego fortitudo simplicitatis, odit acetum duplicis

duplicis naturæ, contrariæ, pugnantis, & capite 20. *Iustus qui ambulat in simplicitate sua beatos post se filios relinquet.* imò dum magis illudebant Christo, deridebantque, in illusione ipsa, & derisu hismet ipsis quibus cultum & obseruationem Dei summi videbantur abnegare, ipsum verum Deum fatebantur inuiri, si non menre, operibus, actibusque ipsis, fel & acetum offerentes; fel enim summo Deorum sacrificio offerebatur antiquitùs, ab orbe condito ipsi tantùm offerri solitum; suffitu id gentes obtulere plurimæ. Abiit adagio; *fel Diis sacrum*, docet Rhodiginus libro 28. capite 27. Diodorus, Xenophon græcarum rerum libro 5. Inuenitur etiam apud Orpheum, Saturnum insidiis, venenisque melle abditis impetiisse Iouem; apud Platonem Porus ille dictus nectare venenato obiit. Lucretius imò lib. 2. de natura rerum, in melle mortem occultari, at in felle vitam cõtineri asseuerabat. Idem Ammianus Marcellinus, omnesque enarrant, mel antiquitùs à sacrificiis Deorum reici in eos pro reptante veri Dei cultus præcepto, fortassis natura insalubre, flatulentum, obstructiuum, roboris solutiuum, molli-tiæ, suprâ constat, & allegoria, cùm quod illud (olfacientibus veritatem) voluptatum illecebris, dulcia omnia, & vitæ nostræ voluptuosa viuere intetci-piant, omniq; modo breuiet nimietate: tum vitam rationis hominis propriam, sensuum oblectamentis rationem distrahentibus impediunt, & adhuc ipsimet deliciarum generibus naturâ corumpant, distrahât-que oblectamento illecta, vsu rerum nimio; cùm omne nimium sit naturæ inimicum, vt Hipocrates ille mirus dixit de natura humana, versus extrema enim labascit substantia nostra iis quæ est in proportione quadam, moderationeque constituta, quasi Dia-
 pason,

pasōn, mediūque elementorum , extrema eorumdem effugiens , in quæ dilabitur nimietate quavis. Hinc Lacedæmones vitis corruptissimum Regem Agesilopem emortuum , melle circumlitum sepeliere , vt summam eius mollitiem , luxuriamque & viuendi rationem denotarent. Diodorus refert, Gemesthius , Pletō Agesilao idem contigisse scribit, lib. 2. In voluptatibus & deliciis abduuntur nostræ mortalitatis venenæ; seminaque cōtragij, in felle verò mortis memoria amara , rerumque fugaciū amaritudo , vt appetitus sectas detestemur , rationisque viam exequamur, his relegatis quæ vitam nostram præfiniunt, mellis genimina, felle vita continetur, & rerum amaror, Diis que sacrificio offerebatur , quodd hoc symbolum sit mortis, laborumque quibus vita extuberat nostra, quasi labores nostros, & amaritudines afferamus Deo, vt miseris opem ferat, egentibusque mortalibus requiem , felle obumbrat iis. Diis ideo suffumigio exhibitum. Mors enim, & Deorum oblatio est, hinc Tobias 6. fel piscis reseruauit, vt visum recuperaret amissum , medio tenebrarū tumultu. Opere ergo & oblatione ipsa Christo fel offerentes, Deum ipsum sunt fassi inuiti, & ignorantes; accutum etiam mortis hieroglyphicum exitit, antiquis dicatum Diis, vinum emortuum appellatū (suprà retulimus) quasi mortem ipsam , finemque offerrent, commendarentque Deo. Gustauit verò & non bibit. Possimus enim exercere gustus opera , ore retento gustabili, sine eo quodd deglutiamus , ingeramusve, cum ante deglutionis instrumenta, gustus sedes contineatur , vbi hic actus exercetur. Est fel bilis ipsa amara, nostra , ex igneis partibus alimentī genita, secreta in naturæ vsus, vt proprium locum veticæ bilis, annexæ iccoris cauo, aquæ enim alimentī partes
per

per tenes è iccore protruduntur, emingunturque è vesica, simul cum potu ebibito, quarum portio aliqua in venis superest, vt cocta ampliùs in sanguinem succedat, laxumque & molle corpus reddat, artusque versionis facilis humiditate infusa constituat; terrestres partes in lienem procumbunt, melancholici succi materia, vt aëreæ supersint, quibus sanguis tepidi caloris, quo alimur consistat; nuttimur enim sanguine, humore, illi verò bilem obtulere enutrientem minime; ac si impuro excremento absolutissima Christi natura, purissima, temperatissimaque ali potuisset; negantes alimentum vetum; amara solum, amaritudinesque illi afferentes, cum tantum quoduis alimenti contineat, quantum amari minus possidet. De sensu, & sensili Aristoteles c. 4. 1. de alimentis, Galenus lib. 1. c. 2. Acerumque non aqua dilutum, purum imò cum felle, quo æstuat viscera, & flagrant incendio, spumant, & excandescunt præcipuè, calidissimæ bili permistum obtulerunt, quo iuste conqueritur, loco allato, *dederunt in escam meam fel* minimè enutriens, & in siti mea potauerunt me aceto minimè

175 potu. Parabantur antiquitus crucis patibulo morituris potiones variæ, potus diuersi, quæ in varios vsus relegabantur, cum vt vigorem & robur conciliarent morituris, tormentaque constanti animo fertent, ne animus deficeret, tum vt stuporem inducerent pocula illa, quibus sensum hebetabant, quo minus cruciatuum tormenta extorsit præsentirent, vt discederent absque dolore, consopito sensu ferè, aut cum minori saltem, ne mens disturbaretur vt minus agone præuideret de salute animi. Hinc Græci cicutam damnaris capitis supplicio obtulere, imò ebibere compellebāt mortis reos, quòd illa sensus deobscuraret, succusque ipsius sensitiuæ animæ

actus

actus interciperet, ut consopito sensu, dolor qui in sensu est, minùs perciperetur, aut nullus, qui ètoque mortis genere obirent, minùsque dolore distraherètur, rationis opera, cognitionisq;ue, dolorq; de sceleribus commissis ne minueretur, Diisque ne placarentur minùs pœnitentiæ defectu. Constant hæc apud Platonem, de contemnenda morte, dialogo; Rhodiginus docet libro 13. c.6. Plinius, & reliqui, caput diuinissimū mēbrum, rationis sedes, quòd illi internæ potentiaë rectrices insideant, obiectis cuius mēs eget, ut è corpore intelligat, modo sibi intelligendi innato animæ, mediæ naturæ inter corporalia, & spiritus, spiritalis substantia, & esse intelligibilis, insluit caput, excelsam natura, & illustre, animæ domicilium in reliqua membra vniuersæ corporis molis, quæ exercere possunt actiones, sensus, & motus, in omnes quæ musculis agitatur, aut intertextas nervis; hi enim cum è substantia cerebri oriantur nervi omnes, suscipiunt ab illo perfectiuam quandam qualitatem influxus, dum naturā propriam inalteratam obseruāt, 158 instantanea motione, ut partes illustria munera possint obire sensitivæ portionis, dum verò alterantur, ut eorum substantia inarescat, humescatve præter modum, comprimatur, laceretur, caleat, algeat, leuore eorundem amissio hanc nequeunt suscipere virtutem; non secùs atque crystallum, corporaque leuigata, & omnia leuia exasperata, lumen discissis illis in partibus non recipiunt, quibus reliquæ enitent. Patet in crystalli scissuris, sertamentis, & aliis. Aspera enim materiæ plus obtinent lenibus, lenigatisque corporibus, si sunt cætera æqualia in mensura eadem, quòd superemineant partes partibus, sintque obliquæ quasi, irregularisq;ue substantiæ & molis. Recta enim linea inter duo puncta illa est, quæ

est minor & breuior, æqualisque magis superficies, minor inter duas lineas, vt corpus directius quod breuius inter duas superficies colligitur. Cùm ergo superficies æqualis minoris materiæ sit, minorque aliis, meritò in hac perfectiæ virtutes recipiuntur, quòd sit minus materiale subiectum cæteris eisdem, secùs inæqualibus & asperis. Splendent lenia corpora, enitent læuigata, frigēt, calentque faciliùs adhuc, forma, æqualitate, obscurantia, obscurantur exasperata, minùsque elucet, vsque dum contrectata lenia splendent. Narcotica ergo Græcis dicta, stupefacientiæve Latinis, aut replent cerebrum, canalesque inrecludūt, quominùs via spiritibus animalibus pateat, aut exasperant neruos, vt influxus capitis non valeant suscipere, luminis que instar, qualitates perfectiæ modo luminis producibiles, eotve inhabiles reddunt, vt ex eorum subiecto educi possit qualitas illa celebris communis influxus. Efficiunt id fùmida non minùs reliquis, quæ obstupore & frigore torpidas efficiunt partes. De myrrha docuit Dioscotides lib. 1. c. 63. de antidotis Galenus, Plinius lib. 12. c. 15. & 16. quã soporiferam constituunt, & narcoticam, non frigoris obstupore, sed fumidæ substantiæ expletione, non secùs ac vinum calidum natura, æstuantia & vaporibus plena, caput replent, sensumque impediunt ebrietate, & motus, frigidæque comprimētia neruos, & siccantia nimis non minùs calidæque cum resolutione spirituum media, & asperitate, exolutione inducta, partibus substantiæ inæqualiter euanescentibus ex inæquali misto, & vda repletione substantiæ inæqualiter subeunte cavitates neruorum, comprimētiæque itidem, quod neruos inæquales reddant. Docet hæc ipsa experientia notitiæ mater, quæstionem enim passuros præparamus his ipsis, quo

quominùs doleant, vino myrrhato, & maiori thute
 confecto felle aceto immisto, philonio, opio, frigi-
 diſque aliis & calidis poculis, vt diuerſæ adſint po- 159
 ſtet veritas Euangehj ſacri. dum de diuerſis potioni-
 bus Chriſto exhibitis termo inſtituitur, & vbi con-
 trarieras aliqua videbatur inuolui, & diſſidium, ſum-
 ma veritas & concordia eluceat, cùm non vnũ, ſed
 vata pocula quæ antiquitùs parabantur moritutiſ,
 Chriſto fuerint oblata, quæ reſpuit ipſe, quòd ſenſũ
 dolotiſ impedirent, coërcerentque; *oblatus quia ipſe
 voluit, virque dolorum factus*, Iſai. 53. pro hominibus ſa-
 riſfaciẽs, vt illoſ maiori obligationiſ vinculo tene-
 ret, cõuinceretque, ſummoſ cruciaruſ & doloreſ ſuf-
 ferent, recuſant nullòſ, reſpuẽſ illa quæ hoſ ipſoſ vi-
 tare poſſent, aut ex parte imminuere. Non ſecũſ ace-
 tum, ſumidit exhalationibuſ plenum, interim dum
 putreſcit, calotiſ externi violẽtia, caput replet, vt vi-
 nacea omnia, quo minùſ facultat animalitſ dicta,
 neruiſ obſtructiſ, & plenitſ copia fuliginuſ diſten-
 tiſ, & inæqualibuſ deſcendere valeat è capite,
 impettitque membritſ per illoſ. Numeroruſ 6.
 capite: *Vir, ſive mulier, cùm fecerint votum vt ſancti-
 ficentur, & ſe voluerint Domino conſecrare, à vino, &
 omni quod inebriare poteſt abſtinebunt; acetum ex
 vino, & ex alia qualibet potione, & quidquid ex
 vna exprimitur, non bibent.* vt ebrietatem, men-
 tiſ diſtractionem, tationiſque impedimenta, & in-
 de voluntatiſ obſtacula coërcerentur in illuſtri actu
 voti, & conſecrationiſ Deo factæ. Acetum vnat, pro-
 hibetque poculum omne quod paratur ex vna. Eſt
 tanta aceti viſ, & potentia illa. Senſete omneſ qui
 de auxiliitſ ictuſ venenatoruſ ſetipſere; videte eſt
 lociſ adductiſ, vt ſolũ applicitum ſotuſ, adhibituſ

offensæ parti aut poculo ebibitum, omnia venena retūdant, iētibusque virulentorum omnium succurrat, Scorpionum, Dipsadum, & Aspidum, irritos faciat, eorundem venena inualidet, in tantum, vt hi qui suctu more cucurbitulæ venenum ad externa vocant, sugendo partem dissectam, & læsam, vt iubent medici sugi, os colluant aceto prius, vt securi & immunes à ciuoris noxa impunè virus euocēt, extractūque expuant saluæ immistum, infectōsve alliciant halitus ex parte venenata securè dislucta. Ignorauit omnis antiquitas tantam huius aceti virtutem, vsque dum experientia casu periculo facto eius mirabiles enarrauit dotes. Refert Plinius libro 23. c. 1. Rhodiginus. Xenophō, plurimisque alij, qui de eius illustri natura scripserunt, baiulum quendam vtrem aceti effequentem humeris, ab Aspide calcata percussam, quoties vtrem deponebat, longo itineris spatio defessus, vt animam, vitæque crearet, grauissimis cruciatibus vexari, & angere, intumescereque vltra modum, vtrem verò suscepto aceti, pristinae saluti restitui, & de se sentire, non secus atque ante aspidis motum. Serpens dictus Apocalys. 12. Christum læsit, in ipsumque venenum effudit, ipse verò acetum recusauit, diros quod leuaret cruciatus, ingentissimamque doloris passionem compesceret. Vir dolorum qui erat, & infirmitatum; imò cum in se recepisset iniquitates nostras, defectus, scelera, recrementa vitiorum, impura, & obscæna, vt ab his nos expiaret, expurgaremurque ab excrementorum saccina in ipso qua premebamur, necessarium fuit, vsque ad finem expurgaret corruptam nostram illuuiem, quod dixit *scio*, redemptione facta. Laudat enim maximè hoc genus expurgationis Hippocrates 3. aphorismorum aphorismo 19. cū non antea expurgatio absoluta sit, quam

quàm sitiât æger, dixit Christus, renuntiata siti, *Consummatum est.* Paulus 1. ad Corinthios c. 5. *Expurgate vetus fermentum, ut sitis noua conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.* Expurgati ergo sumus in illo, & non secus enim ac dum infantulos ab infectis humoribus depurgamus, nutricibus cathartica & fortia medicamenta exhibemus, vt ferant illæ, quæ pueruli ferte non possent medicamina fortia, vt ipsa in lac conuersa relegend pueris blanda, & suauia iam; expurgatque lac eisdem conferant, docet Galenus 1. de sanitate tuenda, c. 4. 3. de alimentis c. 7. 6. de compo. locali, & 7. c. 5. Hippocrates 6. de morbis comm. 5. sectione 35. iis, mulier, capra, elaterium, aut cucumerem syluaticum edentes; pueris purgatio; Idem Galenus in commentario, à quo medici omnes suscipere, sic Christus nutrix nostra. Baruc. 4. cap. *Obliti estis eum, qui nutriuit vos, & contristastis nutricem vestram.* Labores sustulit, afflictiones, durissimòsque cruciatus, quos ille solus sustinere posset, vt eisdem expurgaremur, in lac versis, misericordiam, & pietatem. Ultra cum maximum sit dissidium serpentis cum discisso, filloque calamo, & repugnantia in tantum, vt cussus ille, quassata arundine, adhuc ferus, & effrenatus concitatissimo motu, torpescat illi ed, & à motu desistat, obstupescensque contrahatur. vano sono efflæ arundinis illectus, superbia altus, & elatus. Refert Ælianus libro 1. c. 38. Cælius libro 15. c. 25. Plutarchus in sympotiacis, Plinius 28. c. 9. Aristoteles 8. de histo. cap. 14. lob imò inani strepitu arundinum delectari dixit de Behemoth serpente. c. 40. his: *sub umbra dormit in secreto calami, & in lacis humentibus:* Illectus sono, & vanitate torpescens, & confopitus somno, ne à motu deficeret, & torperet

terpens, quo minùs dentes tetros in ipsum eiiceret Christum, acetum reiecit calamo oblatum fixo, spògiâque, sitis hieroglyphicum, cupediâ, auuditatisque nostrâ, & ambitionis, vdiratem affluentiamque omnem imbibens, imbibereque præsumens, quasi & cupiens rorem, affluentemque substantiam exugens, quo noluit bibere iis.

De manna mysticis naturalia plurima complectès.

CAPVT XXII.

ETiam si variis, diversisque figuris & signis, obstupendum illud Sacrosanctæ Eucharistiæ mirabile sacramentum in lege veteri obumbraretur, nullum tamen eorum, quæ ad ritus, & cæremonias, sacramentâque illius spectabant, lege scripta quantum ad effectus eius attinet, (omitto alia, quæ in hoc sacramento continentur) ineffabile istud mysterium præfigurabat æquè ac manna, omnem saporem suauitatis in se continens, nitorem omnem, & venustatem, vt latè suprâ, omnia reficiens & ad summam perfectionem diducens naturæ omnia opera; non secus ac gratia omnia perficit, roborat ex alimento Eucharistiæ, reficitque, cum mentem, tum vltà & naturam; sacramentum enim hoc panem vinumque oblationis, res huius excelsi tantique operis præfixit Rex ille Salem, simul Rex & sacerdos Domini Melchisedech nomine, Genesios 14. c. offerens Abrâhamo post victoriam Sodomorum adeptam, panem & vinum; hæc ipsa priùs benedicens; retulit Psalmographus sacer psalmo 109. de Christo vero sacerdote, his: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Id est, in pane & vino, in carne &

& sanguine, in alimento Angelorum, & hominum, oblaro, post mundi, Dæmonis, & carnis partam victoriam. Tum agnus ille Paschalis sacrificij, expiationis, in lege scripta, solemnissima & illustris immolatio, cum sacramentum ipsum, tum rem ipsam sacramento contentam, viuis coloribus expressit: Christum ipsum, carnemque & sanguinem ipsius, panem & vinum, cibum & potum, carne, sanguine, & agno, hac figura comprehensa. At manna effectus ipsos fructusque, & quæstus huius magni facinoris, proprius multò his omnibus perscripsit, & manifestauit, vt Eucharistiæ symbolum, expressaque icon extiterit, cum gratiam, tum mirabiles eius effectus omnibus modis præfiguraret, ideo enim *Ευχαριστία* Græcis dicitur, obstupendum hoc facinus, id est, gratiarum actio, gratiave acta ab *Ευχαριστέω* verbo, id est, gratias ago, pro tot tantisque beneficiis susceptis; non secus ac gratias agimus in vltimis mensis de victu corporali accepto, spiritualis victus exemplo ducti, Deo quasi tanti beneficij autori memores referre velimus nostra, habereque gratias, & non secus ac manna, iuxta cuiusvis sufficientiam impertiebatur, panisque ille cælitus immissus, omnesque illo satiabantur, tam qui plus illius legerât, quam qui minùs collegerant, vt etsi diuersa vasa, variaque illo replerent, mensuræ inæqualis, non vnus, resecti tam è omnes, saturique superno alimento alii, discederent, sic manna hoc abscondito, quod vocauit Ioannes Apocalyp. 2. c. resecti omnes, & si mensuræ inæqualis, iuxta cuiusvis dispositionem satiari, & nutriti à conuiuio sacro recedimus, nec qui minus mannae congregarût, minus inueniunt, quam Christum ipsum hoc sacramento contentum finis legis, sacramentorumque omniû, in quo viuimus, mouemur, & sumus Christi

participes, cui vnimur in sanguine, & carne partes eius, suæque substantiæ sacramentali vinculo vincti, hoc maiori sacramentorum omnium mysterio, summo manè, gratiæ ortu, solisque iustitiæ suscipiendum, ante illius recessum, & occalum, post densas & opacas tenebras noctis culpæ, vt decet, non longo intervallo transacto, non secus ac legebatur manna, vt ferunt maiorum præcepta, lecto. Obtemperabant enim Mosi iuxta edicta supetna antiqui in legendo manna, postea verò eo delecto vespere Sabbathi, pro ea die & Sabbatho, vna vice, fructus eius, mirabilesque effectus sequenti festo suscipiebant, tantum mysterium admirantes in raptu & extasi vitæ contemplatiuæ. Ideò enim ibidem dicitur, in manna electione, die Sabbathi maneat vnusquisque apud se, iis diem transigebant festum, vsque dum postea ad consueta munia redibant, sese abstinentes ea die in tanti sacramenti cultum, & venerationem ab omnibus illis, quæ placidâ hanc quietam & tranquillam possent disturbare vitâ. Ea fuit manna, huiusq; tanti alimèti substãtia Hebræis cõcessa huius mysterij figura, & symbolõ, illa perfectio, vt omnes victus post excelsos fructus, & mirabiles ligni vitæ (effigies & simulacrum Christi è ligno crucis pendentis vita nostra, & alimentum) longè antecelleret. Imò si nõ esset debilis iam, & eneruis naturâ, ex reatu offensæ commissæ, omninõque subuersa ex lapsu, hoc vno alimento alta, posset in æternũ protendi, quantum viribus naturæ sustinetur, innocentie statu supposito per vices sumpto, id est, in longissimum tempus, vt potuit fulciri mensura longæuæ, mortalitatemque omnino vitare vitæ ligno, si peccati labe non inficeretur, & si illo melius explicito modo antea. Alimento ergo & cibo hoc obumbratus est victus, cibus,

Chri

Christus ipse, qui, & vita est, & vitalis cibus noster. Quantum enim eo agebatur alimento manna, perpetuam vitam pollicebatur, & si defectu vitæ, collapsæque naturæ, calorisque nativi extinctione, quibus usus huius alimenti committebatur, tantæ alioqui virtutis & potentie, abusi mortales, pane cœlesti ordine præpostero suscepto, simul cū coturnicibus, & carnibus affectibusque nostris disturbatus, aliter ac mirabile fert nutrimentum istud, si non turbaretur culpa subiecti infecti iam culpæ reatu, cū naturæ collapsæ, tum vltra malitia actuali eorum quibus erat oneri & noxæ; lædebat enim impuros homines, nauseamque mouebat, oneri erat naturæ, cor grauabat, viscera premebat copia suscepta præter modum, neruos, motus, & sensus torpere faciebat, vitæ impulsibus erat impedimento & sarcinæ, vt denique grauata natura, vno & altero manna spiritali, vt corporeo, deficiat & labascat in acerrimos & graues morbos, quibus plurimi vita defuncti miserrimè discessere, mediis angustiis, medio laborum, & anxietatum tumultu, copia alimenti grauati, obruto debili calore, & suffocato, tum Charitatis igne restincto, spirituque vitali deficienti, impedimento interposito, subiecti vitio, & apparatu inconcinno. Hippocrates apho 10. 1. sectionis sic impura corpora quanto magis nutries, tanto magis lædes. quod quale est subiectum, tale suberescat alimentum, & humor, quæ cū sint morbi causa, ex qua ille pendet iis auctis augetur. Quò dictum est loco adducto, *Patres vestri in deserto manducauerunt manna, & mortui sunt*, Paulus 1. ad Corinthios 11, de pane hoc, *Christique corpore. Itaque quicumque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini; probet autem se ipsam homo,*

& sic de pane illo edat, & de calice bibat, qui enim mandu-
 cat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, non
 diiudicans corpus Domini. reus erit, inquam, corporis &
 sanguinis Domini, id est, onerabitur hoc ipso alimè-
 to, imputabiturque illi scelus tantum, & tanquam
 onus imponetur ei culpa, quòd tanto abusus fuerit
 sacramento, ipsum grauate & opprimente susci-
 pientis defectu, reus Christicidio mortèque crucis
 Christi, is abusus, morte & passione, ac si nullius hæc
 fructus essent, non diiudicans corpus Domini, pro-
 bet seipsum, id est, an ipse sit qui formatus est Chri-
 sto, & reformatus, an cum exemplari ipse & idem, an
 dicat cum prototypo probet se, an ipsum inueniat
 cum Christo. Emortuos enim homines gratiæ vitæ
 defunctos, lapsu & peccati ruina, emortuū dedece-
 bat alimentum; cum quòd alimenti vñs altilis ani-
 mæ, vitaleque opus sit, quod exerceri nequit, vbi
 deficit illa, tum quòd omnis corporea substãtia, qua
 in alimentum vtimur, cum vel sit ex viuentium iam
 emortuis partibus, cadaueribusque suscepta, vel ex
 161 rebus inanimis simplicibus aut mistis admilla; hæcque
 inanimis vitã elargiri præcipuè mortuis non possit,
 aut vita defunctos suscitare, emortua illa, an: mæque
 expers cum sit, viuum alimentum mortales decebat,
 taleque impertitum est; imò vita ipsa Christus, vi-
 uentique substantia, vt in ipsa viueremus, mouere-
 mur, & essemus simul. Paulus dixit Actuum 17. 1. ad
 Thessalonicenses, c. 5. *Est ipsa resurrectio, & vita;* de
 Christo Ioannis 11. vbi de se inquit Christus: *Ego sum
 panis viuus*: Angelorum panis, satietasque, cui si in-
 iungamur per charitatem fide supposita, gratiæ fru-
 ctus suscipiemus, spei præmita, & gloriæ. Qui ergo
 manna hoc absconditum de cælis aduectum, viuum-
 que alimentum, vitamque ipsam emortuum quasi
 iudica

iudicauerit, & eo vt emortuo vsus fuerit cibo, impedieturque vitales eius actus, vitæque opera & alimēti quod vita est, & anima vitæ gratiæ in charitate, ipsumque ac si esset vita defunctum, susceperit, & non secus ac si victum communem, inanimemque, fructus & effectus ex illo sperauerit, mortuum alimentum diiudicans, vitæ nulla actione functū, mortificaueritque viuum alimentum hoc, vt vitio & culpa suscipientis, non vitæ actus exerceat, mortis imò, alimentumque vitale viuum extinxerit, reus erit mortis Domini, carnisque & sanguinis huius obstupendi mysterij, cū vitam & honorem detrahat ab ipso Christo, non minùs atque illi qui facti rei corporis, & sanguinis eius, ipsum cruci affixerunt testimonio mendaci. Quòd si reus est corporis & sanguinis, quòd abutatur excelsò illo & sacro alimento, ipsum reddere tenetur, cū superfluè illud receperit, & indignè, non diiudicans corpus Domini. Reddet ergo reus vitā ipsam, vitalemque alimoniam, mortemque sibi asciscet vitæ vice, alimēto destitutus, & vita, animaque vitæ spiritalis: cæleste illud, de superiorique immissum hominibus alimentū incognitū & occultū iudicio mortaliū, dissuetū nunquā ab oculo corporalis naturæ perspectū arte patebatur ad formam panis redactum manna, illius accidētia solūm obseruans, substantiam verò diuersam multò, aliamque à pane retinens, in se complectens omnem saporis suauitatem, adeo vt voluntati cuiuslibet ad placitum insetuieret, valerudinemque inculpatam, integramque sanitatem, nitoremque primum suscipientibus conciliaret, venustatē, & naturā in summè perfectū statū restitueret, nauseā et mouēs corruptis, debilibusq; hominibus, neq; enim iusti de eo cōquerebantur; vitiosi imò, corruptiq; homines. Eis enim
culpa

culpa imponitur, quòd tēdio habuerint tale, tātumq; alimentum comprobantibus iustis, & sanctis quibus suaue nimis, saluteq; erat, nullius noxæ aut nõcumentum, quòd eo vterentur, vt decebat, sobrij & mūdij, secus alij, vt hinc robustis & integris satietatē, integramque indigentix satisfactionem adduceret. Sunt in sacramento Eucharistiæ accidentia panis, forma verò & substantia deest, in corpus Christi transsubstantiato eodem, sibiit panis substātia, adest Christi, panis Angelorū & hominū, eorumque alimentū, panis rationem victusque obtinens, mentem reficiens, animumque oblectans, non aliter ac manna figura, coctum iam, ad placentarumque formam actum panem referebat; forma verò non panis, imò naturam omnem substantiam antecellebat, victusque & alimenti rationem omnem exuperabat, vniuersum saporem suauitatis comprehensum, panis accidentia retinebat, vbi non erat panis, supernè veniens supra fatum cœlitus effusum, quò de hoc mirabili sacramento dicitur Ioannis 3. *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis qui est in cœlo.* Christus manna absconditum de cœlis veniens, quem petit Isaias, pluant nubes, & rorent iustum & saluatorem. Apprimè ergo manna obumbratum est mysterium tantū, Christusque in illo cõtensus, cū ipse solus è cœlo venerit, supra captum hominum, quòd nescierunt patres vestri, dictum eo loci, descenderitque de cœlo, de cœlesti scilicèt origine, mortalibus ignotus, eorum omnium superans potentiam, & vires, robur, Matth. 11. *Et nemo nouit filium nisi Pater, neque* 162 *Patrē quis nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Ioā. 17. idem & 19. *Generatione occultus, & abditus:* materia Angelorum opere præpatabatur, ipso Deo efformāte substantiā mannx, vltra modū naturæ & artis, hominibus

minibus ignotū ab vniuerso cōdito, dixit de Christo
Isai. 53. *Generationē eius quis enarrabit? quia abscissus est de
terra viuentium*, id est, eius qui à Patre exiuit, exinan-
uitque se ipsū. Terræ mortalitatis incolā, non vt nos
indigena mortis, de terra viuentium, abscissus extra
mortis imperiū, vbi non dicit ius mors nec leges cō-
dit, de Patre scilicet æterno abscissus, quasi de vita,
vt frænaret mortem ipsam, & deuinceret. Mirabiles
sunt, & obstuporis plenæ huius noui alimēti cibique
conditiones, omnis nutrimenti excedētes naturam,
leges, & ritus. Mutamus enim cibum omnem, cōinu-
tamusque, & ad nostram formam reducimus, quod
resarcimus effluentem perpetuò substantiam, eam
reponimus fluxā semel, & vanidā, substituto alimē-
to; hoc viuēs cōmutat, omneque altile, in viuentem
substantiā succedens, mutatione facta emortuo, cor-
ruptoque alimento priūs, vt post emortuum reuiu-
scent illud inanime, substantiæ viuētis particeps ani-
matū & viuens. Panis verò hic cœlestis nutrimentū
excelsū, viuens eū sit, vitaque ipsa, nos verò mortuū,
criminis lapsū, substantiam nostram viuificat, nu-
trit, & alit semel susceptum, vitæ effectus vitales
edit, noua quasi anima nos format, illustrat, vita
commutat nos ipsos in se suscepta, vitæ participes,
sibi vnit emortuam substantiam nostram, vt in eò vi-
uat, reuiuiscere facit, vt mens reficiatur, resarcia-
turque, increseat totum, vires augeantur, robore-
tur natura. Colligebatur enim manna illud non in
Castris tentoriisve, non in commercio hominum,
aut animantium congressu veniebat; extrā imò, in
deserto, locis hirsutis, hispidis, desertis, hic cōcresce-
bat in lapidibus, herbis, arboribus, terraq; ipsa, cōtrā
ac vulgatum manna cōmune quo vtimur, cuius pars
quæ defluit in terram ibidem imbibitur, vt nō vltiā
constet,

constet, concrefcate illa, euaneſcat imò. Enotabar enim abſconditū manna Chriſtum inuitantem omnes, qui ſe denegat: nullis decenter paratis, non ſolum excelsis arboribus perfectionis, & fructus, non herbis tantum humilibus ortu, & ſatione; ſed petris etiam duriffimis, & rigidis, cum terræ humilis hominibus omnibus, abiecto pulueri, non ſolum Angelis; verum & hominibus illis, gloriæ fruitione. His ſacramento conceſſus modo. Eſt homo puluis, terra, & cinis, Geneſeos 3. *Memento homo quia puluis es, & in puluerem reuerteris.* iuſti verò vocantur arbores boni fructus. Matth. 7. Affluentes manna, & rore melleo, vocat humiles Iſaias herbas. 15. c. *Aruiſt herba, defecit germen.* nobilitium ſcilicet progenies defecit, & exaruit plebs. Petras vocat obſtinaros, & duros. Ezechielis 11. vbi minatur Deus obſtinaros hiſ: *Auferam cor lapideum de carne veſtra:* Matt. 27. *Petra ſeiſſa,* id eſt, corde obdurati, tot tantisque potentis, vt contingere Chriſti paſſione. Vt poſſit ergo Chriſtus manna abſconditum haberi, & recipi, extra propria debet quilibet venire, extra ſe denique, vt tantum poſſit capere alimentum: neque enim aliter manna colligetur hoc tantum, extra proprias carnis paſſiones, mundi figmenta, dæmonis technas, extra animalē vitā, extra hominum cōmunē viuendi modum, & carnis leges. Eſt in hoc manna cibus omnis contentus, omnis potus, quibus animæ famelicæ, ſitientique fieri poſſit ſatis, plenitudo, ſatietas ſpiritus, & mentis; eſt alimentum hoc modò caro. Ioannis 6. *Caro mea verè eſt cibus.* modò panis, c. 5. *Ego ſum panis vita, panisque Angelorum, panem Angelorum manducauit homo,* paſſimque in Scriptura ſacra, & cum omnem ſaporem ſuauiſſimæ obtineat. Sapientię 16. non ſolum cibus, verum & potus eſt. Ioannis ſexto allato: *ſanguis meus verè eſt potus,*

est potus, in maximo prouentu cōcessus hominibus, liberalissima conditoris manu. Minimum erat antiquum manna mole, colore album, aureumque, ignei coloris, excādescens incensi bdellij ex parte, & circularis formæ, vt & nouum manna absconditū sacre Eucharistiæ, est album, candidum, vt non secus atque in albo prætoris antiquitūs reorum crimina inscribebantur, petitionesque, vt ab his expurgarentur, obiiicerenturque in ipsos, si quæ erant quæ eorundem delicta possent grauare, comprobareve, vt expiati ab his, lata sententia, iudicio factō, liberi discederent, extersi in prætoris albo, docuit Cicero in epistola ad Quintum fratrem, retulitque Manutius in commentariis, sic in albo prætoris, nostrique iudicis Christi labem abluamus peccati, vt pristino albo candorique restituamur candore eius qui exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens: Paulus ad Philipp. 2. *En el blanco de aquel Señor que fue tanto lo que dio a los hombres, tanto, que se quedo en blanco por ellos en el sacramento y mysterio del altar y mesa de la Eucharistia, que como era gentil hombre quedose en cuerpo por ellos:* Speciosus forma præ filiis hominum, sic homines Christus dilexit, vt cum amore flagraret mortaliū, simulque & Patris æstualet charitate, cum redire teneretur ad Patrem, amore flagrans, hominesque relinquere summè excusaret eorum amore illuctus, delicia ipsius quæ erant esse cum filiis hominum, summa sapientia inter hæc duo extrema stabiluit medium, vt simul & ad Patrem rediret, & maneret apud nos in Sacrosancto Eucharistiæ mysterio, suum corpus hominibus relegans in altioniam *quedose en cuerpo speciosus forma præ filiis hominum.* Psal. 44. Formæ proceræ, & venustissimæ. Corporis enim ratione nos cōtingens vnitur nobis, vt simus ei

partes,

164 partes, quæ cum ex corporea ratione proueniant, cum alicubi esse Sacramenti modo, tum nos ipsos attingere, & si omnia quæ in Christo sunt diuina & humana nobis offerat, tamen corpus suum, sanguinæque nobis sacramentali substantiæ vinculo edenda tradidisse dicimus, quod & sacramentalis unio & partes corporis eius, vinculo illo alligari nos corporeos corporea illa ratione enotentur, exprimanturque, apprimè, manna circularis formæ, circulum æternitatis æternæque substantiæ complectens, intra arcum fæderis contentum, nostræ pacis & redemptionis inito pacto cum Patre æterno, debita nostra persoluens: aurei coloris diuinitatis, suppositi illius sub speciebus panis & vini, quo cibo vitali alti mortales deficiantur, viuuntque tantum suscipientes alimentum, mannaque hoc cæleste & absconditum. Rusticitas verò, politiæque defectus, deprauatus gustus huius suauissimi nutrimenti, sacræque alimonix delicias, oblectamentaque minùs percipiens ad carnis passiones redit & coturnices submissas nostrorum affectuum, æstuat carnis desiderio, concupiscentiæ fomite, Ægypti cæpas & allia concupiscit, coturnicesque infimi volatus, terrestres, & salaces nimis auidissimè recipit, coctionis difficilis, noxiique alimenti, & cum vita spiritalis proportionem aliquam obtineat cum animali corporea, hæc verò duplici cõstet perfectione naturæ, respectu cuiusuis, viuētis vna illaque propria indiuiduæ rationis, alia ad speciem formæ communis, quarum illa seruetur suppositi ratio, hæc verò naturæ; perfectioque cuiuslibet insita constet duobus, cum his quæ ex propria ratione vitæ proueniunt, tum eorum prohibitione mendæque quæ illâ disturbare possunt & alterare. Quæ ex vitæ verò eueniunt ordine, cum sint omnia triplicia; primū esse

per generationem nactum, tum molis augmentum
 incrementis virtutis, & auctioræ, vltra nutritionis
 opus ex vitali principio, non minùs emanans nostræ
 substantiæ resarciuo, vt sit in summa vitæ necessariū
 oriri, augeri, & ali; non secus in vita incorporea ori-
 mur baptisate, esseque nanciscimur ipso, ad Titum
 3. *Lauacrum regenerationis*. Confirmatione augmētum
 nacti. Lucę vltimo. *Sedete in ciuitate quoad vsque indua-
 mini virtute ex alto*. Eucharistia substantiam resarcit.
 Ioannis 6. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &
 biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*,
 Christum ipsam suscipientes; panemque vitæ, & mā-
 na, hocque alimentum; sufficerētque hæc vitæ ra-
 tionis si ex lapsu nō deformatetur illa, tum corporis
 vitiis, tū animæ morbis, vita vna & altera, infestare-
 tūrque quælibet, & nō secus atque in vita corporea,
 cū morbos profligamus curationis ope, tum cōua-
 lescentes tuemur, & in pristinam valetudinem reuo-
 camus artis auxiliis, curatiua ratione subueniendo
 ægrotis, valetudinariis verò cōgrua victus institutio-
 ne, vt morbi reliquiæ euanescant. Sic & in vita spiri-
 tus pœnitentiæ opere medetur, mēnsque ægrotantis
 perlanatur, & anima vitiis infecta à sarcina vindica-
 tur. Quod dicitur Psalmo 40. *Sana animā meā, quia pec-
 caui tibi*, quæ pristinā valetudinem restituit, & Vnctio
 extrema reliquias peccati amouet, vt conualescant,
 Iacob. 5. *Et si in peccatis sit, dimittentur ei peccati spolia*.
 Hoc mirabili sacramento olei extremi, quibus insti-
 tutis iā omnibus tanta arte & prouidētia, soluta edē-
 di licentia omnium, sanis relegatur hominibus, iis iā
 pristinę valetudini restitutis auxiliis sacris, in signum
 salutis perfectæ, lege gratiæ adeptæ, medico Christo,
 & medicamine, vitæque mortalibus, mortuis imò ob
 ingluuiem acerbi pomi, eo hac buccella cōcella sa-

cra, refectio & antidotus, simul alimētū & esca, ideo
 ut eos fuisse iam perfectē liberos à sarcina extremē-
 torum qua ægotabant, & grauariātur, ut intelligere-
 mus integrē, nil mali viriue superesse morbi, nec re-
 liquis illius, vnctionis extremæ sacramento extirpa-
 tis, omnibus præuisū, medico sapientia ipsa Christo,
 ampla edendi licentia funguntur omnium, ut sanis
 iā elargitur hominibus conualidisque mirabili illo
 loco Lucæ 10. c. iis: *Et in quacumque ciuitate intraueritis,*
Et susceperint vos, manducate que apponuntur vobis. Et cu-
rate infirmos qui in illa sunt: ea ampla rā soluta edēdi li-
centia, quæ sanis solū conceditur, comedite quæque
 illa fuerint, cessant enim figurati esus præsentē Chri-
 sto vero alimento. Ad speciē verò ordinatur quilibet
 actibus vitæ corporeæ animantis, vel propagatione
 naturæ qua nacta sunt esse speciei genita, & mode-
 ratione & regimine aliorum socialitatis & gregis, ut
 plurima animantia ab vnō ordinantur, cui obtepe-
 rant omnia, & ad nutum obediunt, ut apes reginæ
 fauam structura, & grues vigilantij duci, & pleraque
 alia: suis locis dicemus, numine eodē; Sic mentis vita
 perficitur propagatione matrimonio actio cōmunis
 & naturæ opificium; tum regimine, ordinēque sacro,
 Paulus ad Hebræos 7. *Sacerdotes non solum pro se ho-*
stias offerunt: sed & pro populo, quē regunt, gubernātque
 ipsi iuperno consilio, placato, & inuocato Deo, ut
 iusta præcipiant. Est ergo manna hoc Eucharistiæ fa-
 cræ, cibus continuus nostrūque alimentum, in
 quo viuimus, mouemur, & sumus. Quod nostra in
 Christo resarcitur substantia inter omnia sacramen-
 ta excellentius & alius,

FINIS LIBRI SECUNDI.

IOAN

mantia, quorum venenum idem accidentibus & curatione contrariorum peculiari. Difficultatem spirandi vterque infert serpens, ventriculum infestat quilibet, infert vertiginem, anxietates easdem, figura eadem, longitudo, conditio. Tum vi patit, quòd copiosam ouorum multitudinem simul exponat, ut *Dipsas*. Quòd, & viperæ ab *Æliano* dicuntur *Hæmorhoës*, & *Dipsas* viperæ ab aliis nuncupatur, quòd vi pariat, & si viperæ, quòd vitum sola animal pariat, inter veros serpentes appelletur, vitæ peraque, ut proprio capite patebit postea, non tamen quòd *Dipsas*, aut *Hæmorhoës* viperæ naturæ sint, sed quòd vi erumpat fœtus, cum viperæ nomen dupliciter imponatur his animantibus, aut quòd vi pariant, aut quòd vitos fœtus in lucem edant. *Hæmorhoës* & *Dipsadi* hoc nomen imponitur quandoque, quòd ob multitudinem ouorum quæ exubant, vi pariant, non tamen verè viperæ dicuntur, cum vitos fœtus ut illa non edant. In quo sensu intelligitur *Ælianus*, dum *Hæmorhoëm* & *Dipsadem* vocauit viperas, quibus constat, *Hæmorhoëm* genere *Dipsadis* contineri, & si malitia excedat communem *Dipsadam*, intensione veneni, quòd morsus horum duorum animantium, *Dioscorides*, *Paulus*, *Ætius*, in curabiles proclamant & desperatæ salutis, ut suis locis videre est. Cor abrumpitur *Hæmorhoës* morsu, astuant viscera, liuescit totum, tumor, ictus cruentus, plaga tumens, liuor liuescentesque pustulæ fœdant totum, sitit, vritur, fundit sanguinem, toto corpore, capite, corde, pedibus, manibus, pectore toto; recrudescunt vulnera, anxietates, dolores, tristitia opprimuntur, sanguis vbiq;e, dolor, cruciatus, tormentum, caput non constat, languescunt, marcescunt, ore aperto hiant, inuoluti sanguine, liuescit totum, nigricat vndique,

I O A N N I S
B V S T A M A N T I N I
Camærensis apud Complu-
tenses Philosophiæ & Me-
dicinæ primariæ mode-
ratoris publici.

DE ANIMANTIBVS
Scriptura sacra reptilibus
verè dictis,
LIBER TERTIVS.

Qq 2 PRÆ

PRÆFATIO.

EXhausto iam vitali spiritu, illoque exoluto undiquaque, fatali Hamorrhoids veneno, sanguine, alimentoque destitutus, tetro Dipsadis cruore potu vacuus, viribus iamiam labascentibus longo temporis tractu, inter hac seua & atrocia animantia detentus: non fuit antea viperam aggredi insidiosam, & feram, usque dum antidoto sacro, summoque refectus alimento, & potu progressi capitis, impunè sauum hunc, & dirum serpentem prosequi possem, manna altus, & nutritus caelesti; salubrique potu scissæ petra Christi, qui aquam copiosissimè sitis nostra extinetinam liberalissimè offert, sanguine simul, potu, & alimento hominibus relegato. Præcedentibus ut fuit videre.

De

De vipera Serpente.

CAPVT I.

IOb. 20. capite, Diuitias quas deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. Caput Aspidum suget, & occidet eum lingua Vipera: exponens quæ sit apud Deum portio impij Iſaias 30. Omnes confusi ſunt ſuper populo qui eis prodeſſe non potuit: non fuerunt in auxilium & in aliquam utilitatem, ſed in confuſionem, & in opprobrium, omnis iumentorum Auſtri in terra tribulationis, & anguſtia, leona, & leo ex eis, vipera, & regulus volans, portantes ſuper humeros iumentorum diuitias ſuas ad populum, qui eis prodeſſe non poterit; vbi Hebræos criminatur Deus, quòd ipſo inconſulto, confugerint ad Ægyptios, prementibus populum Aſſyriis, 28. Actuum Apoſtolorum ſunt hæc ſcripta. Cùm congregaſſet enim Paulus ſarmentorum aliquam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, inuaſit manum eius. Vt verò viderunt Barbari de manu eius pendentem beſtiam, ad inuicem dicebant; utique homicida eſt homo hic, qui cùm exierit de mari, vlcio non ſinit eum viuere, & ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nil mali paſſus eſt. Vipera Hebræis נָחָשׁ עֵפֶרֶב Epherob, Græcis ἰχνη dicta, cuius mas ἰχνη, fœmina verò ἰχνηδρα, vocitatur, Latinis vipera nomine venit, cùm quòd vi pariat, & conatu nimio, Ariſtoteles retulit 5. de hiſtoria animalium c. 34. iis: Plures catulos membranis obuolutos eniti, nimiamque ſobolem excubare, intra vteri ſecundum conceptaculum aliud ab eo quo primo ſemina concepit congreſſu maris, hoſque tertio die diruptis inuolucris quibus obuoluti veniunt,

niunt, & iis qui denuò illis superadduntur secundo utero, diebus triginta, tertia die à conuolutione secunda absoluta & peractâ, lucem experiri, singulis diebus singulos, plures quàm viginti & quatuor, multoties tantæ multitudini sobolis vix illa suffectura, violentia nimia summoque discrimine parere copiosam progeniem extra uterum loci angustia: Tum quòd vi pariat eandem fœturam, sitque duplicis partus, prius oua exponens ex interno uteri receptaculo in externam cavitatem, summamque ipsius uteri secundam, postea fœtus in lucem edat, totis intra se ouis & calore alteratis, ideoque vi pariens, vnde & vipera dicitur, vi eadem enixa illa. Videre est 2. de ortu animalium capite 1. à quo Iliodorus 12. Erymologiarum capite 4. Ælianus, Plinius, & alij postea. Ultimò tandem, quòd viuipara sit inter serpentes omnes vipera solùm; fœtumque viuentem procuber, reliqui oua serpentes vnita simul monilis instar, nec inuoluta membranis, nec catulos viuos vt viperea progenies, Aristoteles sensit 2. de generatione animalium, capite 1. Vbi, primo anno serpentes oua parere, sequenti excludere, & excipere terram obuolutos anno integro, viperam verò eodem anno, & oua excubare & fœtus in lucem mittere edocuit, quòd vipera, id est, viuipara dicitur hic serpens ferus. Vipera communiter quasi tres palmos æquat magnitudine corporis, norunt vulgares, & Dioscorides sensit libro 6. capite 44. Galenus de theriaca ad Pisonem 2. & 3; Nicander in Theriacis; Ælianus libro 16. capite 3. Nymphes libro 9. de Ptolomeis regibus Ægypti, referunt in Troglodyte esse vipersas decem & septem cubitorum proceræ magnitudinis & grandis, vbi & tegumenta testudinum, sex capite Atticos modios aerullint ipsi.

Est viperis duplicata vulua secus ac omni animanti ² inest, intra se enim parit primò ova, quæ impertit secundæ vulvæ, & suscipit postea secundus uterus, ouisque ibidem elisis postea diebus triginta foetum quem fouet & alit, nouis membranis inuoluit, circumligat, & tenet, ultra eas quas ducit primò ouis iam diruptis, viis naturæ & ductibus, susceptus secundò utero fetus antiquas excludit antè foeturam diebus viginti septem, hæc verò circa æquinoctium vernale à conceptu sex mensibus, structura monstruosa, & mirabili, vteri duplicati, viis naturæ vulvæ reiectis, derento foetu, vt & menstrua prægnantibus fluere videmus non raro seruatata fetura vteri canalibus variis, dixit Philosophus locis adductis: Plinius libro 11. capite 37. Aëtius; & Paulus. Nulli animanti necitans vulua septo transuerso, & cordis inuolueris pectoris gutturi œsophago faucibus, viis, ductibusque conspicuis, & patentibus, ac illi inseritur, Aristoteles 3. de historia c. 2. Plinius & reliquis, cum omnibus aliis serpentibus infra septum locentur. Inò 3. de historia, capite 1. feminam obtinere vterum distantem plus multò à corde animantibus cæteris, in specie humana, viperam verò viciniorē omnibus naturæ aliis, vterus enim feminis, Galenus retulit libro de dissectione vulvæ cap. 4. è plurimis pender partibus; aliquibus necitur, aliis teritur, nutritur illis, confortium, communionemque habet cum iis, annexus ossi facto, intestino recto, vesicæ, pender è medulla spinali lumbis, distans nimis à septo transuerso feminis, repetit 14. de vsu partium, à quo postea omnes suscipiunt medici; viperæ contrà. longè distans, cordi hæret. De hac sic Aristoteles de historia 8. c. 17. Quatuor frigidissimis mēlibus laret, nec perid tēpore

quicquam comedit, cæteri quidem serpentes cauetnas subeunt terræ, sed vipera sub saxis conditur. Nec obstat Plinius libro 8. cap. 39. ubi extat scripto: Serpentium vipera sola terra dicitur condi, cæteræ atborum aut saxorum cauis; de fuga enim loquitur, qua vitam saluate ab hoste sollicitè & anxie tentant, & noxam vitæ imminentis peticuli; quæ capitis robore, & potentia qua pollet, terram subit, & in cauetnas fugit, vsque dum euanescat tota subtus illam abdita, si opus est; dum verò latitat, & fœtat saxis frigidis, & duris excubat, saxaque inhabitat adhuc hyeme, non solùm vere, æstuantî & calenti, imò & frigido hyemali latet saxis, occulta, placidèque viuit. Multoties dum terram subit, solùm occultit caput, quo abdito, putat satisfactum fuisse toti, securè viuere iis rata, hinc venatores aduncis comibus, tum maliis cauis rebus admotis, illas venantur, subeuntibus illa in fuga, caua quæuis, dum fugiant metu percitæ, quibus in altum elatis, asportantur abdite concauo oblato, semel admittæ intra instrumenta venatus. Quibus nec Aristoteles, nec Plinius dissentiant, cùm quietem agere, & saxis recondi. lapidibusque viuere, vterque affirmet. Natura denique, non fuga, frigidos amant lapides & algida saxa, dum fugiunt quæuis, sollicitant terram findentes capitis robore, perforantesque omnino, quod nulli alteri serpentium cõtigit, minoris roboris capitis cùm sint omnes reliqui. Nullum est inter animantia salacius animal vipera, in veneremve procliuus nullum, adulter magis, familiæ, & sobolis incertius nullum, refert Plinius ex Arist. libro 9. c. 23. Aristoteles 5. de historia c. 4. & cap. 10. Nicander in theriacis, Plutarchus, Apuleius in magia, Ælianus libro 1. Galenus de theriaca c. 4. Aëtius, Paulus, Dioscotides locis dictis.

Notus libro 2. Diuus Ambrosius in Hexameron, Diuus Basilius, alij & alij. Hi omnes enarrant infames viperas, & adulteras sollicitate murænas ad littora gurgitis sibilo, & gannitu, quasi allicere, trahereque amantes complices & infames pellices, signo dato, tentent, quas aduocant, veneno prius deposito infami, & otis spuma, aquis prius eluto ore, à sua quasi degenerantes natura, venefica & horrida, ne veneno amantes inficiant, illisque amplexibus mutuis copulari, murænas explere, implereq; viperino semine, murænasque, non viperas eo concubitu generari omnes, degenerareque à viperis illas, naturæq; ferocis, nam (Macer Licinius sentit, & Plinius lib. 32. c. 2.) cum sint omnes femellæ murænæ, solum mares habent viperas. Sunt omnes femellæ murænæ officio, marisque adhuc fœminæ funguntur opificio, & munere viperarum succubi, è quibus concipiunt. Sunt in natura aliquot huius conditionis animantia obscura, & infamia, aliorum mares, at quorundam fœminæ, ut lepores omnes, qui cum virili & testibus ad extrâ protuberent, gerere utero simul cum mentula, & testibus passim videmus, & frequenter prægnâtes, imò Ichneumon Musaranei species, ad ora Nili, dum pugnam cum Aspide aggreditur, si superatur, & vincitur, fœmellæ opere fungitur, alijque inseruit suæ speciei animantibus. Fœmina & mas gerit utero; de quo Ælianus libro 10. c. 48. sic inquit: Ichneumoni utriusque sexus participi à natura tributum est, ut & suo semine graviditatem, & partum afferat, & ipse quoque ventrem ferat, & ex se pariat, qui si in pugna quam cum aspide pugnant, victi fuerint, reliquorum semine implentur, ut partus dolores ferant, & in viliores sexum permulentur, ut qui prius erant patres, in matris infamia discedant munia. Sic murænæ 4

adstant viperis fœminæ, & succubæ earundem; imò cū viperæ caput nimis tueatur, & capitis potentia polleat, insuperabili ferè veneno, & impulsus robore, hócque defendere, & abscondere omnibus tētet modis, quod primò occultit & occultat, miscetur murænis quibus nulla est capitis cura, debilissimi capitis, & facilis, caudę imò, quia animã continere omnes crediderẽ, dixit Plinius, & libro adducto, & 9. capite 32. quas interficiẽs si leuissimo adhuc calamo caudam percutias: dixere Ælianus, & alij vbi suprà omnes, quam abdere tentant capite oblato periculis & discriminibus, conscia quòd noxa non capiti inferatur, si percutiatur illis, caudæ imò si insigatur ictus. Cauda enim infami excretionis loco; organa sensuum, motusque interna principia, caput quasi obtinere patet, deorsum loco (mirabile dictu.) Docet Seneca libro de Ira, esse carnis humanæ auidissimas murænas, hominumque inimicissimas, dixit Plinius libro 9. capite 24. homines excarnes breui tempore reddere; intra viuaria immisos earundem morsibus. Vedius Pollio eques Romanus, seruos viuariis Romæ committebat, quibus alebantur & impinguabantur illæ, dilaceratis miserè, pœnâsq̃ luentibus iis commissi delicti, irritatis priùs murænis aceto iniecto. Sancitum erat, prætextatos Romanorum corio earundem verberari, dum non mulctabantur pecunia, ob delictum patratum. Seneca refert eo loci. Adulteræ ergo viperæ has explēt, sollicitant, & amant, oblitæ naturæ, & speciei propriæ, tum sobolis, legitimæque familiæ infames concubitu & adulteræ. Plinius libro 11. c. 53. Scythas sagittas suas inungere viperina sanie, & humano sanguine dicitur, (irremediabile id scelus) mortemque illicò afferre leui tactu. Idem Rhodiginus libro

libro 10. cap. 23. Horatius in Epod. *Quid hoc veneni
sensit in precordiis? Num viperinus hic cruor incoltus, her-
bis me fefellit?* Imò si muræne sanguini misceatur,
deterrimum iudicant eorundem venenum. Nullum
aliud majus æqualeve cognouere antiqui remediũ,
vipera læsis, musica: docet Aulus Gellius lib. 4. c. 13.
Tum Theophrastus antiquissimus ille libro 2. cap. 8.
Plutarchus libro 2. cap. 8. Marcellus cognomento Fi-
cinus libro de senum regiminẽ. Galenus 1. de sani-
tate tuenda, c. 11. & 5. de placitis Hippocratis, & Pla-
tonis c. 10. ubi, & plurimismorbis, & viperarũ mor-
sibus musicam subuenire sustinent. Est mirabile satis
illud, in vipera, viperarumque progenie, illico ac icit
& læsit quempiam, sitim inextinguibile inferre illi;
& ultra, vrgeri inexplebili siti animans, minori ta-
men, quàm è Diplade, semel verò ac icit tam vipera,
quàm illa, percussis aquas quæritant, vndis sese ingur-
gitant, aquæ avidissimi, ad quas confugiunt tanquam
ad sacram anchoram, & tutissimum remedij asylum,
quo & leuantur, & multoties pristinae reuocantur
saluti, si vt decet, vtantur lauacro, & aquis limpidis
ebibitis, illo calido, his frigidis vsu, sic Galenus 11.
Simpliciu 2. c. & 1. de symptomarũ causis c. 2. Abu-
lensis super Matthæum romo 6. c. citato, Edoardus,
Varroñius lib. 6. c. 115. Paulus Aegineta c. cit. Aetius,
Ælianus, & alij locis adductis, vt semel læsos aquis
loro veneno inter alia medicamina, auxiliaque me-
dica mædeantur, balnei repentis vsu, saluti pristinae
vt reuocentur, calore euocato veneno ad extra, fri-
gidis intrò frænato aquis extinctoq; cruore biliosæ,
igneæque naturæ, feruidæ, & æstuaris, externis laxa-
tis ad exitum, viis internis constrictis quò minùs pa-
teat in viscera aditus, & constrictione expellant
externa versus cruorem, quibus noxam vitent,

& venenum. Securus postea euadit, & superstes semel vipera offensus minus ut lædi possit in posterum, nec ultra vipereo viru, virulentove alio animanti, solum postea siticulosus, agitato bilioso veneno in vipera, & suscepto, quod & sitit læsus, & vipera sitit, aquasq; quærunt avidissime ambo. Nil est in omni natura, inter venenata communia animantia quæ mortalibus excidio esse possunt, vipera noxius, atrocius nihil, perniciosiusve. Horatius lib. 1. Oda 8. summam malitiã veneni huius animantis admittens, inquit de Sibari iuvene illo illustri Romano segniam & ignavo, Lydiæ philtis involuto & otioso, honesta exercitia omittente, luctam vitante, & oleum, (quo inungebantur athletæ & luctatores, ut lubrici resiliunt, & fugerēt manus rivalium competitorū) *Cur olium sanguine viperino cautius vitat?* nomine huius, summũ venenum prænotans, & malitiã summã. Basiliscus enim, & alia sunt rara, & paucissimis accidunt, ut inter cõmunia hæc deterior aliis cunctis naturæ reptilibus, venenatisque sæuior sit. Cicero de Arusp. resp. 47. Etianẽ in sinu atque in deliciis, quidã optimi viri viperã illã venenatã, ac pestiferã habere potuerunt? hoc viru malitiã viua icone redarguens, Ovidius 1. de remedio amotis, maximam rabiẽ describens, non alio quã vipera expressit. *Pavua necat morsu spatiosum vipera Taurum*, & 2. de arte amandi. *Lasa vipera ignaro pede.* 1. de Ponto. *Cruore vipereo madent tela*, & alibi pluries. Cicero 2. de finibus. Cui viperino morsu venæ viscerum veneno imbutæ terros cruciatus cient. Hoc animal extremis sui maximum obtinet venenum, dirum, fatale, horrendum nimis, capite & cauda, quæ in remediis arte paratis abiguntur ideo, solumque corporis medium inter viriosa extrema recipitur, in aleximoris phar-

macis salubribus, extremis reiectis. Illud est insigne & rarum in hoc genere animantium, quod arteria dicta aspera, pulmonum via qua respirant cuncta, sit his dissecta & abrupta ex natura, contra atque omnia retinent quæ respirant viuientia, œsophago circumligata ex abscissionis parte, ut qua illa deficit succedat œsophagus gulæve iter, ut viam spiritus resarciat gula, alimentique & potus canalis, & non secus atque in reliquis serpentibus primo condiximus libto, ligula caret, & cooperculo laringis, ex parte superna defectuosæ, quæ intercludit in aliis cunctis respirationis aditum interim dum deglutimus, ligula dicto, serpentibus solùm inter omnia animantia deficienti tantùm, laringis pressura & motu sibilantes & ganniètes, sic & in vipereo genere deficit illa; & pars quædam laringis supernè, meatus verò hic, laringisque orificium, ortum præstat linguæ fatali, quæ vndique circumligata membranis ambientibus, os tetrum mouere nequit liberè, sed solùm in tantum quantum fert musculorum distensio, os non excedens illa, adhuc porrecta quantum potest illa protendi; ex cuius pallida summitate cuspidèque lethali, capillamenta suboriuntur quædam, attri coloris, extra linguæ sedem cuspidem versus, & in cuspidè ipsa, ad externa potentia peruenire, quibus gliscit, & lingit succosas substantias, etiam si ore maxillis compressis comminuat & quasset consistentia alimenta, aded ut in eorum visceribus passerulos integros, & mures multoties duro carcere detentos, comminutos, & si ossibus contritis, non exesos & discissos inuenerimus, Complutique viderimus dum pastilli viperini parabantur Theriacæ Antidoti celebres partes. Varia est nimis temperie vipera, non vnus qualitatis temperamentiue, diuersi imò &

variij.

uarij. Tota est frigida temperie. docuit Aristoteles 1. de generatione animalium capite 10. iis: Vipera extra se non parit ova, vt nec cartilaginea, non ideo quòd est calida, vt quibusdam visum fuit, imò quia natura est frigida: quòd retinet sobolè internè nimis, acetabula continens, Galenus de locis effectis 2. lib. c. 5. idem propria & aliorù sententia sustinet Aëtius, Paulus, Dioscorides locis adductis. at Galenus 11. simplicium sic contrà quasi, viperarum carnes, (palam videre est) calfacientes & exiccantes esse natura edocet, morbisque plurimis frigidis subuenire longè narrat eo loci, quæ explicuit, vt hæteant, ipse. Vipera enim tota non expurgata mucore illo quo referta est natura, frigida est quarto, deuorata aut applicita, & venenum frigidum mucor est. at virus quod ore euomit, bilis est calida, & sicca, vt & vino macerata, & punctura eius, calorè & siccitatem inferant intensam aded, vt peruri videantur, & succendi læsi, æstare, & flagrare incendio, vt omnes ij autotes locis dictis sensere, qui inter signa puncturæ huius animantis retulere vstionem, qua peruri videntur læsi: tum pustulas veneno excitatas, ampullasque ignis modo & crustas squallentes vstione partium. Carnes verò præparatas & deterfas modo dicto, anetho, aqua, oleo & sale elixatæ, ossibus, spinis reiectis, & visceribus immundis, calidas & siccas constituunt vt non dissentiant iis, hoc ordine, vt tota sit frigida. 4. gradu, & necet frigore deleteria, & mortifera, humida 3. Venenum calidum. 4. & toto genere lethale & deleterium. 3. siccum. Carnes calidæ præparatæ in 3. ad finem. 3. gradus, & siccæ ad principium. 3. quibus hæc omnia cohæret inter sese quàm maximè, vt variis temperiebus constet ipsa natura. Cuius tanta est reuerentia marito viso, vt illicò venenum

venenum deponat, inferiorem se iudicet, fateaturque; & si in hoc genere viventium, ut in reptilibus plurimis, volatilibusque, & terrestribus, & aquatilibus adhuc, sc̄minæ sint potentiores maribus, ferociores, fortiores. Viperæ nunquam mitescunt vsque ad mariti præsentiam, omnibus aliis adstantibus insuperabiles, & intractabiles, quæ nunquam ad consortium hominum reducuntur: docet Ambrosius in hexameron. Latè Aristoteles sect. 10. problemate 44. Galenus libro illo de cognoscendis, curandisque animi morbis, capite 3. Vbi ij autotes referunt, aspides plurimas mansuevisse, & sodales fuisse hominibus, ut capite de aspide infra dicetur, ac nunquam viperam. Imò semper ferociorem beneficiis innumerabilibus cumulatam, sc̄minam magis mare; sc̄minarum conditio. docet Galenus libro illo de theriaca ad Pisonem capite 12. Viperas prægnantes reijci debere à theriaca, quòd excrementis abundant frigidis, & reliquas non detinendas diu, nec irritandas, nam dum sæpius momotderint, venenum deponunt, & vires corporis totius, ut imbecilliores fiant. Aptissima sc̄minarum definitio, qua earundem conditiones viuis coloribus depinguntur, & proprietates, quibus tenentur obedire maritis: tū leges, & obligationes quibus iure arcentur illæ, quæ & iurgia mouent, si irritentur, & venenū eiaculantur ore effræni. Laxa nimis, spongiosaq; est substãtia viperei oris, quæ facillimè porrigitur & dilatatur viuo animanti, spiritibus & calore sanguineq; v̄da, secus verò his absentiibus, animantis morte frigefacta, & algida frigore condensante substantiam mollem, continenteque, ne facilè protendantur. Os verò cum nimis strictum sit, tam viuenti animanti, quàm eo mortuo, & si vitali spiritu extincto non dilatetur,

mini

minimumque sese præbeat, & eo vita constanti minimè hians minimumque occurrat; facillimè tamen in amplitudinem venire potest, spongiosa oris natura adeo, vt integros passeret, & si quassatos deglutiat, & mures integros capere possit, maioraque adhuc, si quantum potest remissa illa compago membrorum oris extendatur, porrigaturque. Est oris potentia, robur capitis, & rictus, vt quæ nequit capere, & ingurgitare integra stricto, comminuat & ingerat integra, vt cùm appareant, nil integrum & sanū contineant, nil mali aut noxæ quasi perpeffa cum videatur, nil non sint suscepta mali, dolo & fallacia tātū linguæ lineamenta ore depromens, vt secura reddat incauta animatā de hiatu laxæ structuræ, quod spōgiæ more venenum imbibit è visceribus tractū, isq; cōpressis exprimit & eiacularur. Cuius supernæ parti in rostro animantis verruca protuberat tanti roboris, vt ea terram findat, & aperiat, more capreoli, ligonive quo subit tota si opus est; oculi ignei, & prominentes ad latera, veneti quasi caloris, corpus totū nigricantis, obscuri fulgoris, depictū & variū, è nigro capite ad caudā vsque, lineis nigris sibi occurrantibus per vices, in quarū spatiis nigra puncticula eminent: ventre albo anguillarum more, expirat cōtinuo toto tetros halitus, ore præcipuè, ipsisque filamentis cavis, & perforatis, quibus si vitrum contingat, aut speculum ore concluso reliquo (illis solum exertis) ea nebuloso vapore inquinat, & conspuat. Communes duorum palmorum apud nos sunt viperæ, corpore exiles, ad magni digiti mensuram crassæ duræque substantiæ, pinguedinis plenæ & refertæ vt in plurimum. Sunt signa morsus viperini, primò, è vulnere relicere sanguinem, saniem, deinde sanguinolentā, & oleosa quædam tādē, vt postquàm venenū interna

inqui

inquinauit, è vulnere diffluat æruginei coloris, vire-
 ſcentis, ſubſtãtia, victoriæ quali palmam reportet, ſu-
 perata iam, & victa naruta, diſcedens prophanum il-
 lud venenũ, cùm nullus ſit iam cum quo bellum ini-
 re poſſit hoſtis, quò deſluit & diſcedit ab arce. Circa
 morſum a deſt pallidus tumor, æſtuat ampullis refer-
 tur ille qui rubefcit, poſteà & tandem liuet & deni-
 gratur. Exſiccatur os percuffis, exoluuntur animo,
 algêt, inhorreſcunt, bilioſa euomũt, tormina intelli-
 norũ patiſunt, capitis grauitates, vertigines, pallores,
 ſingultus, febres, anhelationes, exudãt frigida, quos
 mors in ſummũ vſque ad diẽ tertium expectat, con-
 uelluntur intenſiſſima triſticia affecti; quæ omnia vi-
 perarum morſibus cueniunt, venenatorumque om-
 nium virulentorum cõmuniter, nobis occurrentiũ,
 & iãtibus plus minusve pro malitia veneni. Sũt ve-
 neni diſparis regione cœli, climate vario, alimẽto, po-
 tu, temporis cõſtitutione, xtate, opere, exercitiõque,
 illa, & reptilia omnia, venenatãque animantia, vt
 omnia iis euariant viuentia, inanimataque adhuc,
 docet Ætiũs tetrabiblio 4. ſermone 1. cap. 21. Paulus
 libro 5. c. 13. Galenus de Theriaca ad Piſonem cap. 3.
 Nicander in Theriacis ſectiõne de vipera, Andro-
 machus de theriacæ inſcriptione, Nicomus, Aſcle-
 piades, & reliqui antiquiſſimi, neotericique auto-
 res, vbi de hoc animanti ſermonem inſtituere.

De partu & modo concipiendi Viperarum.

CAPVT II.

GRandis eſt & non leuis controuerſia inter an- 6
 tiquiſſimos, grauiſſimõſque autores probatiſ-
 ſimos de modo concipiendi Viperarum. Diſſident

R r enim

enim inter se maximè, & non constant; Plinius enim lib. 10. c. 62. sic inquit: Viperæ mas, caput inserit in os femine, quod illa abrodit, voluptatis dulcedine. Terrestrium eadem sola intra se parit ova, vniúsque co'oris, & mollia vt pisces, tertia die intra vterú catulos excludit, deinde singulos singulis parit diebus, viginti fere numero, itaque ceteri tarditatis impatiétes prærumunt lateta, occisa parente. Ceteræ serpentes contracta ova in terra incubant, & fœtum sequenti anno excludunt, hæc verò intra se inuoluit, editque fœtum iam viuum postea. Quam sententiam tenet de theriaca ad Pisonem Galenus capite 4. Nicander in thetiacis, sectione de vipera. Diuus Hieronymus ad Præsidium, vbi eadem quasi, ac Plinius iis retulit: Viperæ per os coitum faciunt, masculi mortem contemnunt, sed fœmina in ipso coitú siue magna dulcedine exagitata, siue futuri præsciens periculi, dum absorbet semen, caput masculi excidit, & eum occidit, se d cum conceperit, viscera illius ab ipsis quos concepit exeduntur, genitoris mortem vindicantes. Basilius magnus cognomento, huic fauet sententiæ, tum Ælianus, aliique plurimi autores non minoris notæ. Quibus opponitur Aristoteles naturæ scrutator acerrimus, vt supra dictum, qui cum abditissima quæque huius animantis, imò naturæ totius palàm fecerit, nunquam talia falsus est ille, qui minutiora multò eiusdem retulit locis adductis. Imò Apollonius apud Philostratum hæc negat vera. Rhodiginus libro 6. c. 11. & libro 11. c. 44. Brodeus lib. 2. idem c. 9. Diuus Ambrosius in hexameron, à quibus reliqui accipiunt postea. Cum verò per me, & per alios hæc ipsa disquisissem, enodareque tentassem, seruata viperina progenie, vtero gerente vipera intra amphoram vittii, alta fufuribus,

ribus, & caeco, vsque in partus diem intra vas, ibidemque enutrita, eo quo asportantur tempore æquinoctij ad pastillos echidnos theriaces antidotij, indubitanter inueni viperam, non ruptis lateribus, visceribusve elisis parere, ingrata sobole parentis sollicitæ disruptis, vt quotidie obseruant, qui easdem captant, & venantur negotiis medicis, experiunturque parere: illam vtero inueni & conspexi 7 eniti catulos, & in lucem edere, vuluæ hiatu, qui ad orificium secessus est, vt est & auibus ano, circa illū verò piscibus, serpētibusque reliquis, vt fert natura: neque enim destituit animas quod cōdidit illa, præcipuè inter animantia perfectæ, instrumentis cōmodis partus, partibusque vteri necessariis requisitis enixui, aut vtero apto gestandæ proli, speciei sollicita, cui est impensa adeo cura speciei, & formæ, præcipuè cūm adsit vterus, & vulua viperis, quod negat nullus, cūm conspicua hæc sint, & in propatulo omnibus vipera dissecta est videre, quæ superflua non conderet illa inutilia, & sine vsu. Contingit ramen huic animanti frequentissimèque accidit, præcipuè climate calido, æstuati regione, vt refert Theophrastus latè capite de vipera; tanta sobole impleri, femine tanto ob summam huius animalis lasciuiam, luxum, & salacitarem, vt latè suprâ condiximus, vt lateribus dirumpatur, crepētque visceribus, incredibili multitudine sobolis partui non suffectura, enixuive tanto, non secūs ac piscis Acus dictus, de quo idem Theophrastus exemplum eo loci attulit in gratiam viperæ, cuius non partus, sed naturæ excessus vitia & deformitates censet, secūs dum pariunt naturæ ritui, ordine, & modo, vt disposuit natura communiter, temperato climate. Contingunt enim abortus grauidis, & partus prohibentia, difficultates impotentiæ,

quibus intereunt plurimæ multotiens fœmellæ, sobolis multiplicitates, hac & aliorum animantium specie enixu ipso & pariendi opere, vitio aliorum, & si partus sit naturalis viis naturæ destinato, vt et o cōcinno & cōmodo. Tū hæc animans eūm tarda adeo sit partu, iuxta Aristotelem, & Pliniū locis aduectis, vt viginti dierum spatio ad minus pariat, vsque dum pariendi opus integrè absoluit, ab eo quo primo cœpit cōniti die, diebus singulis catulum vnum enixa, cruciatibus dātis, & partu difficillimo, dum extorſa parit suo ordine, & naturæ ritu adhuc, ob varios cōcubitus, & ad marē accessus salacissimæ viperæ, quæ incontinētia summa concipit, vitioso & præpostero ordine superfœrandi. Viuaces verò çatuli qui spatio octo dierum malitia, & veneno patres æquant, magnitudine verò, molèque corporis quadraginta ab enixu, vt eisdem locis patet, cūm, inquam, citissimè increscant, & debitam comparent corporis, viriūmque magnitudinem, potentissimi capite, & rostro robustissimi, membranis obuoluti, & ligati, consistēribus detenti, & tenacibus; primi & quibus iure antiquitatis exitus deberet interiùs retenti, vltimò conceptis externè magis impedito exitu, conceptis postea, quod ori vuluæ exteriores facti, vltimique concubitus causa sint viciniores orificio vuluæ, lōga vulua, & vt et o dilataro existentibus, impediēdo ortū reliquis interioribus, remotioribus conceptis priùs, viginti & ampliùs dierū spatio; quo toto tēpore coit, impedito exitu sibi ex lege debito, priùs primitate conceptus & tempore, abrumpunt aliquando latera matris, impatientes moræ, & dilationis, iniustitiam temporis conceptionis & ortus minimè ferentes, iā grandes & robusti, sobole alia impediti, quò diruptis membranis, matris latera confodiunt & rumpūt,

prodeuntque matricidæ in lucem multoties , parricidæque filij parētis occisores iniqui,caustico veneno,dentibus,& rostro petfossis lateribus miserrimæ matris. Inficit enim viperam venenum viperæ,& filiorum venenum adulatorum iam, parentem occidit, non secùs ac alia naturæ animantia inquinat. Imò ipsius viperæ venenum,est sibi virus deleterium, & noxium,si extra locum à natura destinatum incidat, aut labascat.Nō secùs ac bilis,si diffundatur per vniuersum corpus,è vesica vbi natura continetur,& circumseribitur,inficit totum,conspurecat,inquinat , & mortem affert,si excedat nimis cistum & receptaculum vbi continetur,& frænatur illa,felque ipsum,vt illo effuso, dirupto vase, animal veneno quasi occidat infectum.Non secùs vipera dum venenum proprium gliscit,aut ingerit,aut veneno catulorum tēpus partus excedentium debitum , interit læsa , cor subeunte infectæve parte alia , & veneno affectata priùs,extrà ingrata vt proiiciat genituram,quò cauta vipera os abluit,despumat,detergit , antea quàm bibat,vt & nos multoties ante haustum colloimus os, dū bilefcit præcipuè & amarescit bile diffusa , quod & consulo,ne bilis dentibus,& ore alterata,infectæque halitibus retris spirantibus,impuri corporis, infecti bile cacochimia,& dispositione obscæna , siue in morbis , siue extra morbos cum potu permistis, officiat toti,visceribus , cordi , & vitæ principiis , vt hinc viperas venenū deponere Hieronymus ad Præfidiū dixetit,dum bibere veniunt,lingeretque postea virus,dulcèque venenum sapore,vt Dioscorides retulit capite de vipera.Vires ac potarunt semel,armaque assumere,vt ilia sibi & aliis noxia , linctū & reassumere iterum,quo illo ex ore proprio caput roborant,perficiunt,illudque retinent,& sustinēt,(veneni

neni sedes, & naturalis locus) in ore retentū, ne quod capiti prodest aliis oblit partibus, & illas priuatione sui deposito in haustu, aut reliquas eglutito, & ne potus frigore cōcrefcens, caput & viscera lædat, crassius & tenacius factum, illud remittunt bibentes. Tū maximum negotium facessit, nosque sedulos de natura viperæ pertractantes, nimis retardat susceptum hoc theorema; non solum partus viperæ, tot tantorumque grauissimorum autorum sententia stabilitum, sed & de modo concipiendi viperarum, earundemque concubitu, ore semine suscepto fæmineo, capite maris rescisso in coitu, rostro fæmellæ dulcedine illectæ, quod parricinetur huic sententiæ interdictos tot tantosque grauissimos autotes, Hieronymus locis adductis in enarranda huius animantis historia, Basiliusque itidem, sustinētes, viperinos mares cōeuntes, ori fæmellarum caput committete, & cōcredere, ipsumque intra os fæminæ immittere luxuriantes, eas verò suauitatis dulcedine illectas, occupatasque, placido, suauisque linctu, succuque seminis absorptas, titillatu excitato in viis seminalibus ab ore ductis in parastatibus & testibus hiantis vuluæ, vt semen ore susceptum excipiant, hæc auidæ seminis, vt eo pruriant, & titillent amplius, prurigineque demulceantur, iniectu causæ, & reiectione prurientis naturæ, ductibus ad id paratis & in hæc ipsa ex ore manifestè insertis, trucidare, & rescindere tenaci morfu venenosi oris compressi, & præscindentis, dentibus plurimis referto, capita marium, ipsaque rescindere maxillarum pressura violenter acta, vt pressu semen melius, magisque decidat, & labascat, vias omnes quæ ex ore in vterum protenduntur, dulcedine pruriginosi pruritus semen affectans, quibus est vterus supernus nimis, & iuxta cordis regionem,

nem, non longè ab ore distitus, vt suprà censuimus. Neque id mirum in varia naturæ structura animantium, vbi non vnum situm, formamve vnam patres obseruant, præcipuè in deformi serpentium genere. Neque hæc reiici debet Sanctorum Patrum, grauissimorumque autorum sententia hoc sensu nobis explicita; ex eo quòd maris caput sit maius multò femellæ ore quauis parte suinat, vt capere nullo possit modo id caput femina, osq; femineæ viperæ circa rostrum sit nimis acutù, strictumque nimis, aded vt implicet satis, marem caput indere in os femellæ strictum satis, & tenue, vt non solùm caput imponere, rostrum inòd committere, implicare videatur. Sed cùm tanta sit Hieronymi autoritas simul, & Basilij, hoc quo modo veniat intelligendum, difficile est dictu, quòque à calumnia hos tantos possimus vindicare patres, patronosque scientiarum. Vbi sit nimis certum, posse immittere marem viperæ caput intra os femellæ, vt docet experientia ipsa, qua integros passeres, & mures deglutisse inuenimus, intra viscera pressos, detentosque passim. Cum quo consentit oris amplitudo capacissima, laxa, & mollis, viuo animanti præcipuè, vditate, & madore, fortuque caloris sanguinis, & spirituum, veneni igneique & exurētis. Est maius femellis os, caputque amplioris, maiorisque molis, caninis quatuor armatum dentibus dictis, maribus debilius, tenuius, exsiccū magis, duobus solùm dētibus iis munitum, strictius, leuius, quòd potest femineum os capere caput mariti, masculinum viperæ. Et si vt dicta consisterent, sufficeret rostrum posse immittere, & si nò caput totum in femellam, vt cuius, si experire velit, cōstabit, rostrum verò est viperæ potētior pars capitis, in quo verruca illa continetur, seu tuberculū illud potētissi-

mum; rostrum enim nares amplectitur, & gustus
 sensum acutissimum, ut rostro omnia odoretur prius
 quam vescatur illa, hoc lingit, capillamentis ad natis
 fugit; suctu enim alitur vipera præcipuè, hoc subit,
 absconditur, totaque evanescit, locis mollibus, ut
 antea diximus; hoc tuetur, absconditur, setuatur, sa-
 tis sibi factum putanti, si reseruet rostrum, & caput;
 hoc tegitur, reliqua omnia periculo exponit, ut ro-
 strum seruet, sustineatque illa, hoc indit in os fami-
 næ salacissimum animal, ut osculetur viperam, & lin-
 guas communes faciat, mutatis linguis, permuta-
 risque ad inuicem, ut rostrum committit feminae, dū
 non caput rotum, ut misceatur magis, animamque
 & spiritum alliciat sibi, seseque immisceant adinuicem,
 ore madido permiscendo humores. Id efficiunt
 animalia plurima, rostra immittentia mates præci-
 puè in femellas, & contra, dum coeunt, & aliàs sepe.
 Regurgitat columba salacissima, dicata ideo Veneri,
 in pullos, rostrumque in os femellæ immittit, & in-
 dit, & adinuicem exuentes, se lambunt, & lingunt,
 felis selem & canis canem, Taurus vaccā, homo fe-
 mellam: saliuam fugit, & committit linguam; hinc ut
 Ludouicus Ariosto de Zerbino dixerit, duplici lin-
 gua loqui posse, cum suam ore contineret, & aman-
 tissimæ vxoris Isabellæ linguam. Non secus vipera
 rostrum committit femellæ ori, osculis dulcissimis,
 & ut via spiritus, & respirationis, ore scilicet animam
 amantis hauerat, alliciatque omnino, ut quo quomo-
 do potest trahat, osculorum suctu animam, spiritus
 vitæ scilicet, è corde & pectore, ore. Quæ debacchā-
 tur naturæ pondere, sine delectu, quasi eo actu ab-
 sorpta, furiosa & amentia animantia, ut iungatur
 amanti, misceatur, vniatur, quā potest meliùs: cum
 nullum animans sic plicetur alteri in concubitu, ut
vipeta

vipera viperae, docuit Aristoteles locis adductis. Vipera verò femina libidine bacchans, venereis agitata furis, dulcedine ebria, sic premit, comprimitque rostrum commissum, sic dentibus & maxillarum pressione tenet, exprimat ut succum dentibus, elicet eque tentet, & compressione humorè, quo sitim & incendium placet, quibus vritur illa, squalletque, ut vda fiat, quasset ideo ut caput commissum eidem, detruncetque rostro, rescindat inditum, quo destituito inare, deficiente alimenti sensu, olfactu amisso, quo discernit alimoniam, miserè perit, vaga tur vndique, ut patet, si hanc partem viperae rescindas, aut quassas, interituram breuiter, alimenti defecto. adest enim dentibus quasi rabies quaedam animantium, & compressio, dum odimus, aut cupimus, excandescimusve, quò obtinere obiectum tentamus, & dentibus firmare, mordereque enitimur quasi, ac si in nos conuettere parassemus, ipsamque disponere, ut ea quæ commutare in nos cupimus, appareamus ut nos tandem fiat, & subdita nobis, nosque ipsi omnino, aut in partes diuidere, & demoliri, ut non vltra consistant. Quò mittit natura humorè illico, osque madescit cupidine intensa, quasi mittat natura masticationi requisitum humorè iam tritioni, & attritui, idque quod conuersioni alimenti in substantiam aliti seruitium præstat, ut ad nostrum modum reducat, & disponat illud. Ideo vipera dentibus perstringit maris commissum rostrum, furore libidinis. Deglutimus enim multoties, osque madescit, exhorrescimusque, imaginatione vehementi rerum ærium, acidotumque phantasia, dentes iniicere cupimus, mordere, illosque firmare; æquare pressura, expurgare ab humore, spiritu, & sanguine quæ inæqualiter confluxere, motu inæquali facto, ut dum papyrum calamo abrasimus, & in

aliis acuto sono inæquali, os, dentes, molestantur eo inæquali stridore. Caput ergo maris in coitu quassat, trucidatque vipera, ex rostro caput cõquassante, quo interit mas postea, qui & totum caput inferere potest in os fæmellæ, & cõmittit rostrum, quo perit caput: hæcque voluisse Plinium & Hieronymum ibi: quod Plinius sic falsus est lib. 10. c. 62. *Vipera mas caput infert in os fæmina, quod illa abrodit, voluptatis dulcedine; abrodere enim dixit, & quassare ex parte scilicèt, & ex rostro, solùm multoties, cõque quassato caput demolitur ossium structura communi, non amputare semper.* Hieronymus verò qui ex Plinio hæc decerpit, sic inquit eo loci; *dum absorbet semen fæmina, masculi caput excidit*, id est, destruit, non enim ibi excidere, rescindere, amputareve notat semper, sed destruere, quod inter alia, *excido*, notat. Cicero 2. officiorum in Catone quomodo Carthagini, malè iam diu cogitanti bellum inferatur, *multo tempore antè denuntio: de qua vereri non antè desinam, quàm illam excisam cognouero.* Id est, destructam. Imo suspicor, nil aliud ac Plinius dixit, iis contineri, destruere scilicèt, & structum caput euertere, quassareque, non rescindere solùm, aut præscindere in coitu, hæcque multoties contingere; neque enim perpetuò sic coire hæc animalia, sed tunc, cùm furiiis venereis aguntur & vtgentur nimis, stimulanturque acriter, & si ora complicèt semper, linguas & rostra capitaque multoties, non semper quassantur, nec abscinduntur, quassantque solum fæmellæ marem lasciuiores, ferociiores, nunquam mas fæminam mitior, suauior. Quod verò ij ipsi autores sustinent de oris conceptu, oreque concipere fæminas, & mares ore semen eicere, non minùs explicandum venit, cùm vipera, tam mares, quàm fæminæ, vtero polleant iuxta suum sexum

quæ

quælibet, genitalibusque integrentur, non secus ac serpentes alij destinata parte, & generationis obtineant instrumenta, cōcinna & cōmoda formata integra in ventris limitibus, iisque cōcipiant, coëant, concubēt mutuis amplexibus, vt Arist. dixerit hæc coëntia videri vnū corpus biceps; amplexatur, vincuntur adeo, tum non ore, vtero imò deponunt, & excubāt fœtus, retinēt, fetuāt, & ordine quos suscipere excubant, qua cōcepere parte, ea exonerāt vterū, enitunturque & pariunt salacissimæ viperæ, aliàs frustra natura cōdidisset vteros maris, & fœminæ, & superflue satis; quorum nullū erat futurū seruitiū, aut vltus, quæ cū concipiāt vtero, & genitalibus coëant, vt iis monstrauimus, ore solum semē adaugent, & veneno affectant, simul cum oris succo in vterū emittunt, non purum, ne lædat animans, quam amat perditissimè vxorem, aut marem illa, si ipsam eiiculēt purum, & sincerum, vt sese perdunt, si se iciant aut veneno extra vias natura paratas sese contingant, cruoris infania, rabie percita. Cōstricta imò in coitu, in se ipsis, vt è felle in os veniar illud viis cōmunibus in dētes diductis, de quo latiùs infrà, laxa, & distēta coëunt, porrecta, plicata, adstricta; hoc verò descēdēte succo prurigo excitatur, sensusq; titillationis & dulcedinis, in viis quas petcurrit ad vuluā vsque ex ore animantis, eo sensu præditis, quo & seminaria vasa exinde protensa cum ore continua, (videre est dissectione facta, anatomia interiorum) viuificant iis vipereum, venenosumque semen efficiunt, iuxta naturam animantis reddunt, cū virus & cruor capite contineatur, vbi residet malitia, & virus in iis, suctu & tractu venenū attrahit, virusque vterus vicinus pectori, plus multò quàm in aliis naturæ viuentibus; patet suprà ex Aristotele & aliis; vltisque communibus in guttur,

guttur, & faucēs distentis, & extensis, in ipsum, fugit illud vulua, quò inficiat, & perficiat semen ritu animantis, & si semen commune utero condar, suscipiat, retineat, venenū ore, spiritibus, halituque, exultu attrahit, quò foueat semen, viuificet, perficiat, reficiat, vt sit viperæ tandem, fortissimaeque coitus tempore imaginatione, ore, & capite, motis humoribus, & spiritibus, illoque humore commoto veneni, alterant semen in vterum iis missis, ideoque ore concipere semen dicuntur, id est, virtutem prolificam, fecunditatem, venenosumque succum viuificantem semen iuxta animantis ritus, Et hæc sensere autores est sine iis infecundum, semen, inutile, vanum in viperis, quò struxit natura vias ex ore in vterum, vt seminali eo humore venenato, semen vteri fecundaretur, viis in coitu illis reseratis tracto, quonon obleditur, & si sugat eo tempore, quò non in cor, in vterum imò eueniat, excitato ritillatu, & blando sensu pruriginis, communibus viis seminariis ex ore ductis in vterum ipsum; aliàs læderet virus, si alia contingeret; succi enim destinatas sedes præuisas natura, & præparatas, & venena, non nocent, secus alia imparata, & communia offiunt, offendunt. Bilis enim & alia in propriis receptaculis, sine noxa esse constat. Hinc dixit Aristoteles supra, nulli animanti vterum cordi viciniorē adesse, altiorē magis, & sursum spectantem nulli, ori propinquiorem, leuiorem. Hocque fit vt semen utero conceptum, vt & suscipiunt alia, viuificent, & prolificent, semenque verum prolificum, & fecundum ore constituent. Nā semen vsque dum fecundum est, & prolificum, non semen, sed æquiuocè dicitur tale cum vero seminet, semen verum ore efficiunt, suscipiantque ideo ore & concipiunt viperæ viperinā sobolem; semen enim

quod

quod prolificum non est, æquiuocè semen esse docet Aristoteles 3. de historia cap. 5. Afficitur verò incredibili voluptate salacissimum animal, seminis excretionem, mordacis, & acris, flatuosi, & tumidi, veneni acrimonia, & stimulatione infecti, quibus parastates, & vasa seminaria percurrendo prurire facit, sensum quòd titillationis intentissimum inferat, acrimonia veneni alterati priùs, immixtis ore spiritibus venenosis, & humoribus acris, quibus fit acre, & mordax, irritans, stimulans; semen verò acrius & mordacius maiorem inferre voluptatem & titillationem maiorem in tactum, constat, vt cùm vitet animal maiorem molestiam, dum excernit illud, maiori voluptate afficiatur eiaculatu: hinc vt præcipimus frigidis, & impotentibus, acris, salis, pruriginosis, flatulentis, irritantibusque rebus, vt irruant in venere dum licet, & quando licet, nuptis, docet Galenus 6. de locis affectis cap. vltimo, à quo reliqui placitum arripuerunt omnes. Neros ergo, & vias quæ in vterum inplântur, percursus, pruriginosus humor ex ore in vterum titillare facit, & mira voluptate afficit pruritu illo percurrente ipsa, vt & seminis eiaculatione ebriæ & bacchantes prurigine & voluptate, illæ illarum partium, alienaræ quasi raptu & extasi compatis oblitæ, maris immemores, rostrum quassent multoties viri, & caput, raptu comprimentes, sugentes succos titillantes & pruriginosos, quos è mare sugunt, & alliciunt fœmellæ, quibus à mare deglutitis, succisque, semen fœcundum & prolificum efficiunt, verumque semen, rabie rostrum maris quassantes, & caput. Non minùs si committat ori fœmellæ ille, conterentes furii. Hinc Horatius lib. primo Oda 13. *Vror, seu tibi candidos Turparum humeros immodica mero Rixa, siue puer fixens impressit mentem*

rem dente labris notam, torquebatur enim & odio & amore pueri rivalis Lydiae pellicis; scimus enim quantus sit furor, & ebrietas quanta, huius affectus.

*De dubiis quibusdam Scripturae sacrae in
natura viperea.*

C A P U T I I I .

Difficilem nimis, fatisque abstrusum locum adduximus ex Iob. 20. cap. de viperino morsu, ubi sic inquit Spiritus Deus, Iob nomine: *Divitiis quas denoravit, enomet, & de ventre illius extrahet eas Deus, caput Aspidum suget, & occidet eum lingua vipera: exponens quæ sit apud ipsum portio impij. Vbi minatur scelestos homines, & obstinatos, viperina lingua, venenoque atro & diro huius animantis, metum incutit lingua sæva, & crudeli, cum 28. Actuum Apostolorum sint hæc scripto. Cùm congregasset enim Paulus sarmentorum aliquam multitudinem, & imposuisset super ignem, vipera à calore cùm processisset, inuasit manum eius; ut verò viderunt Barbari de manu eius pendentem bestiam, ad invicem dicebant, utique homicida est homo hic, qui cùm exierit de mari, ultio non fuit eum vivere, & ille quidem excursions bestiam in ignem, nil mali passus est. Quibus, non lingua, dentibus imò, & maxillis cruentibus, & veneficis inuasisse Paulum, manumque apprehendisse videtur edoceri: cùm quoddam illa semel, atque illum apprehendit, si id sola lingua efficeret, ea contracta, ut per naturam contrahit vulnere illo si lingua icit, aut aggreditur, ut loci Iob colligitur, decideret illicò & non penderet, ut pependit librata
aère,*

aëre, vt esset opus illam excutere, in ignemque pro-
icere, vt à pendentì bestia absolueretur; Tum no-
scent omnes facillimè id quì linguam viperæ paulò
attentiùs considerauerint, quæ nec extra os venire
potest, dè se ÷ve excedere, aut ad extrà porrigi mēbra-
nis detenta, vndiquaque illis deuincta, (attulimus
suprà) nec & si posset externa petere, icere, aut vul-
nus inferre valeret, cùm lateribus vndique cōpressa
sit, & cuspis eius capillamentis plurimis mollissimis
inuoluatur, non secus atque lanæ flocculis cōuoluta,
vt impossibile iudicetur, posse quempiam petere. vl-
cere inflicto, blandissimis capillamentis circumce-
pta, quibus si aliqua posset semel subire, carnēve in-
trare, aut quoduis alterum, illicò pondere totius cor-
poris rueret, vt non esset opus excussione, concita-
toque motu icetæ substantiæ, vt excussit Paulus:
præsertim cùm maxillis & dentibus pressura den-
tium obsignata, constet, quæuis rabie affectatas re-
nere illas, nō lingua percutere, vt periculo factò mul-
toties intra vasa vitrea detentis viperis, irritantes vi-
dimus, & conspeximus, quod norunt venatores,
captureque earundem, qui lingua extracta, detra-
cta que radicitiùs, forcipibus vipera apprehensa, ex
capillamentis exertis ad externa per vices, dentibus
relictis solùm venenum effundentibus obsignatis ca-
ninis, in arrepta rerum apprehensarum substantia sine
lingua pendere, dentibus & maxillis, morfu experiū-
tur passim. Aristot. 9. de historia cap. 29. Viperam de-
uorare scorpionem refert in pugna, & duello, nōn-
que lingua icere, dentibus imò aliàs vorarer, ingere-
retque, non deuoraret. Plinius lib. 11. c. 37. sic: *Dentes*
viperæ gingiuis cōduntur, hæc eadē pregnās veneno impresso
dentium repulsu, illud diffundit: idque clarius docet res
ipsa, cū in morfu dētiū pressuræ & vestigia appareāt,
super

superfinitque manifesta, semel ac dentes immisit & eiecit. Paulus Aegineta verò loco citato, Aetius, & reliqui, dum signa morfus foeminae, & maris, in hoc genere distinguunt, foemellis moribus dentium puncturas quatuor adesse enuntiant, maris verò binas, quod dentes quatuor foeminae insint canini dicti; maribus duo, ut foemellam in hoc genere deteriorem, & vulnere numero, & veneni potentia diiudicent: docet Aristoteles locis adductis, & 4. de partibus cap. 5. vipersas, ut & serpentes reliquas, & piscium plurimos, non dentire sibi conficiendi, praeparandive causa, imò causa tutelae & defensionis vitae animantium, armorumque loco eisdem impetiri, serpentibus verò porosos nimis adesse, molles, & faciles, cauos, ut quàm citissimè putrescant emortua vipera, qua vivacissimo conservantur veneno, secus deciderent. Viperis iecur, ubi bilis, venenumque recoquitur, circa guttur est, ut & viscera reliqua (late supra diximus antea) cui nectitur vesica bilis, & veneni sedes, igneusque humor causticus exurens, & septicus. Iecur ad finem canae pulmonum inseritur, & asperae dictae arteriae. Haec illis omnis divisa & dissecta ad finem usque est, per quam è iecore ascendunt de Cystofellis venulae duae, quae per arteriam repunt, quarum rami & soboles, postea suborta, circa fauces disseminatur in ramos diversos, quorum pars in linguam terminatur, disseminata ibidem, pars reliqua in dentium radices tendit in fauces, ut tandem in vesiculis quibusdam contentis in gingivis evanescant, & terminentur quae dilatantur & comprimuntur, ut petit occasio, bursarum more; dum urgentur rabie, compressis interim & reclusis furore, vindictae cupedia, tamen deglutientibus, compressis & in se constrictis, ne venenum deglutiant,

& fug

& fugant; sustu enim aluntur serpentes omnes præcipuè, conteruntque; non mandunt, sed ingerunt, comminationeque votant, non masticatu, cum dentibus molaribus priuentur, vt quasi integra videantur ingesta, cõminuta, & exesa cū sint. Hinc rabie percitæ viperæ, dūrcoguntur mordere, & iniicere dentes, comprimuntur, & contabuntur in sese, postquam vt hostem pettingerent, se dilatarunt prius, primòque occurstu contrahuntur, vt mordeant, bilemque exprimant in os sedum, caninos incuriunt dentes, & iis solùm mordent quos præsignant, reliquis coadiuantibus, postquam hos infixerunt primò, eminentiores simul & prominentiores, quibus est prius ite in obiecta quæuis, contractæ & retractæ in se, dū incutiunt morsum, bilem & fecoctum venenum regurgitant, ore, lingua, capillamentis, vesiculis gingivarum apertis pressura & patentibus dentiumque poris, & cavitatibus, semel ac retinet dentibus prius iniectis euomit virtus. pressura, & compressione facta, rabie percita, compressis dentibus, maxillis & gingiuis, ore toto compresso, venulis constrictis, retractu radicem versus, vt oscula pateant, & referentur, bilem vt exprimant, imò tanta rabie premuntur multoties; vt in distans eiaculentur virus, linguæque, & expuant expressum semel, & compressione effusum in os, quo venenosa dicuntur eiaculantia vitus. Iis omnibus autoribus est videre, præcipuè Dio scoride, vbi suprà, & Galeno libro ad Pisonem, Paulo & Ætio, iis virus refundunt, hoc ritu & ordine, ore, dentibus, lingua, faucibus, rabie agitata, non secus ac nos dum rabie afficimur, vtgemurque omninò, dentes acuius, qui tabie incalefcunt, hinc abiit in adagium, in dicaces & detractotes, *dente viperino deterior*, non lingua, quòd venenum dentibus effundant, vnde

Ovidius 3. metamorphoseon, vt potentiam, ferocitatemque summam illius formidabilis serpentis Cadmici præfingeret, horrendumque venenum viperæ dentibus munitum, hyperbole facta canit his: *Pallas adest motaque iuuat supponere terra Vipereos dentes populi incrementa futuri*: & 10. eiusdem operis, dum se excusaret à crimine descensus in inferos Orpheus sic: *Causa via est conuex in quam calcata venenum Vipera diffudit*; vt subita morte inreruisse potentissimo veneno enunciaret Euridicem amantissimam, quibus nescio an à longinquo veritatem olfaceret, cum via inferorum causa extiterit, serpente læsa femina Eua, & vtinam præterita renunciemus solùm. Est videre in apris, elephantibus, taurorum cornibus, rostris auium, & animantium vnguibus, & dentibus agitatæ, læuientibus, excandescensque ira, hæc omnia incalescere, nos constringimur præcordiis excandescens, quibus contractis, vapores & humores in caput ascendunt, & remittimur, quibus replemur, offuscaturque, qui caput & rationem perturbant, inficiunt sensus, inquinant, & affectant, obscurant iræ; hinc os ira commotis amarescit, & bile perfunditur, præcipuè bile abundantioribus biliosis natura, cum constrictione præcordiorum, & epatis, bilis regurgitet, & in os refudet per poros corporis, & communes vias, bilefcit in ira, amarulque sentitur sapor, & bilis regurgitat, dentiumque pressio est noxia, venenosa, & mortifera, in cane & homine cachocimo, passim est videre, & multoties visitur. Sic viperis commotis rabie contingit infectio, inficere, & officere, animantibus rabie læuientibus, tenuioribus effusis succis, actiuioribus, igneis, compressione emissis, bile, sanie, & spiritu tetro effuso per poros, venenosior magis, virulentior, lethalior, vt tenuior,

nuior, actiuor que natura, vt naturæ ignis, subtilior, agilior, potentior, vt ignis natura est efficacior aliis actione, & opere. Non denique mordet lingua viperæ, sed caninis dentibus plagam infert, & infligit vulnus, dēte petit, & si diffundat venenū lingua, & aliis, vesiculisque dictis, plenis cruore ad radices dentium, quæ aperiuntur & recluduntur ad tempus, compressione, tensione, fibrarumque in hæc ipsa concurrētium insertarum ope, quibus reſertatis virus effluit pallidum colore subuiride, dulcissimi, mellei saporis (mirabile dictu) naturæ fallacissimæ & versutæ, quasi gustus suauitate inuitet illud cui malitia & dolo excidium, & mortē tristissimā parat: muscis solū (& id scitu dignū) innoxiiū, & impotens, discrimine facto, multoties eiaculato veneno, viperæ irritata, la- cessitaq; omnino, illoque exucto impunè ab hoc solū genere animantiū pluries periculo facto me præ- 15 sente, muscis congregatis, dulcedinēque illectis illius, quarū nulla perit, attētē cōsiderātibus, obseruāribusq; corā plurimis, grauissimis viris, qui testes huius euentus adfuere. Nec Iob dixit, mordebit iniquū viperæ lingua, sed occidet, dixit, veneno effuso, quod lingua eiicitur deterius aliis animantis partibus, quod plus suscipiat, vt natura laxa, mollis, spongiosa, maiorēque cōmunionem cum Cysto fellis, & bilis obtineat, commercium maius cum visceribus & veneni sede, arripit maxillis, & dentibus, venenū reiectat lingua, & virus fatale; ex hac enim in dentes, & alia, cruor repit, & venit, meatibus ex lingua in alia regurgitat virus, quibus occidet lingua apprimè dicitur, veneno horrido, & si premat dentibus, viam sternat, aperiat, vt venenum subeat, inret interna, vt succos infectet, sanguinem, & alios, vt in cor subeat, succis immistum, viis humorum, &

vasis, in vitæ arcem; corque ipsum inuadat, motu enim venenum calet, inflammatur, ignescit, & semper in deterius abit. Mouent enim serpentes linguas perpetuò, & magis vipera, vt capite de angue monstrabimus, satis partibus reliquis. Quò lingua occidit magis aliis tenuato veneno, veneniq; effusione, & si morsus dentibus exercentur. Vnde cùm vestigia & pressuræ dentiù supersint, vulnusque post veneni iacturá, malum in illos reicitur, in vlcera, & vulnera, cùm hæc solum sint perniciofa, quòd viam sternant licentioso veneno. lingua verò longo téporis tractu, leuiter tamen pungit, & icere potest quandoque, & laxè nimis, capillamentis ætate præduratis, aculeo indurato, vt anguis, ac dentibus infligit vulnus, & si lingua magis officiat viru, quò dentes viam parant, venenúmque diffundunt. At ex lingua illis venenum suppeditatur, eicit lingua copiosè satis, eiacularurque, & in distans multoties mittit ctuorem, vt è longinquo noceat, distantiora adhuc, quòd vt notaret Dei spiritus, impijsq; periculum renunciaret, vt cõuetterentur, dixit: *occides eos lingua vipera à longinquo adhuc*, peribunt, vt minùs præcauere possint noxam, vitareque illi. Non minùs dubij illud assert quod Isaia c. 30. adducto continetur, esse scilicèt regulos & vipersas volantes, plerum imò difficultatibus est, quæ sint viperæ eæ alaræ, regulique volantes, de quibus in sermonem spiritus Deus eo loci. Quæ & si perplexa videântur, abstrusaque nimis. Vt tamè possimus intricatam hanc, & difficilè controuersâ enodare, notandù venit, viperã continere sub se, & vulgares nostras notissimas, & vltra, speciem quandam, dictam *iaculus*, quam vocat *Ætius tenchritem* & *aconitiam*, quòd veniat è capite, quasi in centum imminuta, & in acutum desinat; aut quòd venter eius sit coloris,

loris, milij dicti, græcis Cenchros *κηχρος*. Acontia verò à verbo græco *ακοντιζω*, hoc est, iaculor. Dicuntur enim Acontia & cometæ ocysissimi volatus, quòd more iaculorum vibrentur rapidissimi, vt docet Plinius lib. 2. c. 25. & Acontion dictus est filius Lycæonis, quòd iaculis fuerit potētissimus, refert Stephanus. Et aconitum venenū, quòd iacula eo tingerētur mortiferā. De hoc verò serpēte, & vipera, sic Ætius scriptū reliquit Tetrabilio 4. serm. 1. c. 27. Cēchrites serpēs est magnitudine duorū cubitorū, figura autē crassa in tennē abeunte, colore viridi, maximē iuxta aluam, vt miliū colore referat, vnde Cenchrias, hoc est, miliaris appellatur. Aiūt etiā (subdit Ætius) hūc se ipso fortiozem fieri, dum miliū floret, huius virefcētis floribus mansis in terrā decisis répore venientibus. Cæterum vbi se ad lædendū parat, extendit se ipsum, ac veluti iaculum vibratū, corporibus inuolat, hocque modo verberat; à cuius morsū omnia quæ de vipera dicta sunt, sequuntur; & si grauiora, remediaque eadē, quæ ad viperæ morsum constituit, parat Iaculo mortis, quibus constat, cum Iaculi veneni accidentia, & effectus sint eadē, & eisdē remediis cum cedāt, esse eiusdem rationis; & formæ, cum effectibus & accidētibus viperæ. Viperæque & Iaculū nō differre natura, cōsentire imò, Iaculūque Cēchritē, acōtiam serpētem, vnū esse, & viperā, & specie viperæ contineri, Iaculosque esse viperas veneno potētiores solū, reliquis idem, vt hisce patet, docet idē Auicēna eisdem quasi verbis lib. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40. & 44. Paulus lib. 5. c. 18. iis. Si Cēchrius nocuit, morsus eius viperæ similis est. Ælianus lib. 9. c. 49. idem Plinius lib. 8. c. 23. Denique est Iaculus vipera, eiusque natura continetur, illa deterior veneno, & noxior, Iaculus verò, viperæque hæc, volat aëre, &

volans dicitur ab omnibus autoribus; hinc est vipera volans, & locus Iſaia c. 30. intelligitur de hac vipera ubi dicitur: *In terra tribulationis, & angustiae ex eis regulus, & vipera volans.* De regulo capite de Basilico dicitur; quod verò iaculus vipera volet, patet primò verbis adductis Aetij, velut iaculum vibratù corporibus innolat iaculus, Lucanus lib. 9. sic dū miserias, mortisque, quas passus est exercitus Carthinis in Africa enarrat, venenatorumque illius climatis morsus, quibus plurimi interiere tristissima & infelici morte venenata dinumerans, inquit: *Et natrix violator aqua, aculique volucres,* quid clarius? Plinius libro 8. c. 23. sic, iaculus ex arborum ramis vibratur, arboreque ascendit. Nec pedibus tantum cauendas serpentes, sed & missili volare tormento, more pilarum excussarum è bombardis, & archibucibus, idem Auicenna, Aelianus, Galenus de Theriaca ad Pisonem, capite 5. Tum vltra est hoc valde notatu dignum, animantia aliquot praecipue insecta, & praecordii praecincta, comprehensaque locis calidis, regione aestuati, constitutioneque humida, pluuiis, & imbrum tempore, flante austo, & zephyro spirante, praecincta haec, humiditate retenta, circa exortum alarum in praecordiorum pressuram, & parte succincta, calore ibidem vegetiori, vnione & cumulatu, detentaque vditate, loci angustia, & constrictione praecordiorum, multoties alis pennatis, cutaneisve aliculis insigniri, aut membranosis. Formicis contingit passim, calida & humida temporis statione, circa praecordia, quibus erumpunt alae, piscibusque loci humiditate, & perfectioribus plures, salubrioribus, agilioribusque, tum auibus quae in aere humido, & calido elemento degunt, increseunt alae plus multo, pressis & detentis apud nos, terrae siccitate alteratis, & aquae vaporibus

frigit

frigidis impedito exortu caueis, & locis imis, vt i. c. huius operis latiùs diximus. Quò Megasthenes lib. l. c. 6. refert, in India serpentium plurima genera alata oriri, loci humida còstituzione, & calida. Idem refert *Ælianus* lib. 9. c. 42. *Policletus* eadem lib. 3. c. 5. scorpiones alatos, angues, viperas, iaculos, aspídas narrat. *Pammènes* idè opere de venenatis animantibus, refert, serpentes Indis oriri bicípites, alatos, & pedestres, ad caudæ regionem. Sic niritur amulari serpēs perfectas, liberas, cœlestesque aues, vt iã supra sensu topologico diximus. *Cicero* 2. de natura Deorũ sic *Ibes aues maximam vim serpentium conficiunt, auerunt pestem ab Ægypto, cum volucres angues ex vastitate Lybie, vento Africo inueltas interficiunt.* Vocauit angues volucres, pennatasque. Dicit ps. 148. *Dauid* inuitans omnia, laudes vt debitas Deo reddãt; cū de aliis dixerat, subdit. *Bestiæ, & vniuersa pecora, serpentes, & volucres pēnatæ.* vbi epitheton illud ad aues nō refertur solū, cū nulla sit auis nō pennata, alata, scilicet, ibi enim pēnata hoc notat, pēna enim alã significat omnē; quò nescio cur imponeretur auibus, vt aues inuitaret solū pēnatas, cū omnes tales sint; sufficeret dixisse, aues, aut volucres, imò ponitur serpentibus; serpētisque filios vocat in laudes, qui cū serpētes antea essent, & reptassent, reperentque serperēt sine pedibus, modò alis subortis baptismatis, vditate, & gratiæ tore, charitatis tepore, & æstu, Christi aduentu alis subortis, qui reptiles erant, serpētisque, laudent Christum, quos pennatos iã, auesque liberi volatus, & serpentes pennatos vocat, non omnes serpentes, nec reptiles eo psalmo, non terrestres, sed pēnatos, in gratiarũ actionem. Vidit & *Plinius* serpentes varios alatos, & alij videre, & si ultra naturam, vt supra naturam, filij serpentis alati, &

pennati fuere, gratiæ rore, legisque Euangelicæ succo & vditate. Imò contingit hoc multis rerum generibus, quis nescit ex bombacium cadauere, sericisque vermibus, renasci alata quædam, humida prætescenti substantia, tum fumo spirante, effumante lichinio, papilionem alatum, Hepiolumque orti passim? serpentes, dracones alatos vidit Lucanus libro 9. Volare pisces aliculis scimus, & saltu, non spatij minimum percurrere. Hinc ergo Isaias eo loci cum Hebræi confugerent ad Ægyptios, Deo verò inconsulto, vt mentitos Deos cōsultarent, quasi non esset Deus in Israël; propheta graues enunciat afflictiones, ignorantisque & insipientes eos vocat, quòd ad vana & fallacia confugissent numina, terramque inuiam, venenosis refertam animantibus, discursissent, & peragrasent, supellectilemque pretiosam, lautam & copiosam ad Ægyptios deuexissent, qui vt eorum væcordiam, & prodigalitatem notaret, vocauit eos eo loci, *Onus iumentorum Austri*, substantiam enim Ægyptiis infidelibus committere, confugere ad Ægyptios, onusti omni speciosa supellectili, sarcinis copiosissimis onustissimi, vt deferre solent

16 iumenta Austri. Iumentum enim, vt docet Aristoteles 1. de historia c. 6. de omni animãti dicitur, communi significatu, quod sufficit, & iuuat oneri gestando, vt equum, mulam, asinum, Dromedarium, Bufanum, Chamelum, & reliqua eiusmodi comprehendat, quæ iumento, adiumentove oneri esse queunt, & si de asino principaliter intelligatur, qui triuialior, communior, simplicior, & facilius est, qui cum pandus sit natura, & væcors, rudis, & tardus, capiteque maximo polleat inter omnia animantia, capite minùs vtitur reliquis aliis, estque illi minoris vñs, formicæ minimo, estque peruersti ad eò audius,

vt cum omnes molestat, & obtundat rudiens, adeo est musicae & concertus ignarus, vt rudire non desinat, si inceptit semel, etiamsi laceffitus virgis, aut stimulo percussus; sic demulcetur suauis illo sibi cantu, & rudimento illo, dum orcat, vt vi maxima desistat rudire: quod dicitur per hironiam, *sanguam asinus ad lyram*. Ideo reulit hos Isaias asinis austri, quod peruersi essent auditus sermonum Dei, & quod capite, & iudicio impotentes essent, ac si non esset Deus in Israël, cum ad fraudulentos Aegyptios confugissent, vt iumenta austri, pretiosa omni supellectili onusti. Austri verò iumenta vocat, quod anster Palaëstinis calidissima pars sit, quæ spectat ad Africam & Nubiam è Palaëstina. Calidissimis verò regionibus fortissimos generari asinos, docet Aristoteles 3. de partibus c. 4. vbi Ponticam regionem, & Scythicam asinis carere, ob frigoris inclemetiam, & rigorem refert, frigidumque esse animal, & metu potius quàm potentia onera gestare; cor enim maximum obtinet, amplissimorum vetriculorum, quod exhalant spiritus calidi. Sunt corde frigido frigidi, & melancholici, defectu spirituum, quibus adest lætitia, agilitas, & hilaritas, facili eorum motu: in Achaia verò, Archadia & aliis calidis cæli regionibus, docet ipse, tum Plinius libro 8. cap. 43. robustissimos fieri, & fortes. Vocauit ergo iumenta Austri Hebræos, quod onusti diuitiis, substantiam omnem humeris gestauerint Aegyptiis, & regionem percurrerint plenam regulis, leonibus, & viperis volantibus, stultè & ineptè.

*De literalī sensu & mystico, in locis Scripturæ
sacræ, quibus Viperam compellat.*

C A P U T I V.

PLUrima Scripturæ loca varia, & diuersa, intricata
& perplexa satis, dictis, adductisque sententiis,
de natura viperæ, genimine eius, & sobole, illu-
strantur, & ex tenebris in lucem reuocari. Inter
quæ elucescit primò locus ille Lucæ 3. Vbi Ioannes,
satis quæ conuenerant, vt baptizarentur sic factus
est; *Genimina viperarū, quis ostendit vobis fugere à ven-
tura ira? facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœ-
peritis dicere; Patrem habemus Abraham, dico enim vo-
bis, quia potens est Deus, de lapidibus istis suscitare filios
Abrahe.* Vbi cùm de baptisinate sacro exhortatio
esset, qui est secundus ortus, secundaque natiuitas,
quo ibidem dicitur: *Nisi quis renatus fuerit denuò, non
potest videre regnum Dei.* Et cùm dubitasset Nicode-
mus, quo modo potest homo nasci cùm sit senex
solùm rei modum addubitans, & inquisisset, num
quid potest in ventrem matris suæ iterum introire,
& nasci? Respondit Christus. *Nisi quis renatus fuerit
ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum
Dei.* Meritò vocauit eos genimina viperarum: quòd
aquas sectatètur, serpentis filij, & viperæ venenatæ,
iræ & ferocitatis progenies, (ira & inuidia serpètes
glicènt còtinuò, & icūt) ad baptisimūque còfugerèt,
ià veneno deposito (quò se, aliosq; inquinarūt legis
peruersione, reproboque præceptorū sensu prius,)
vt eorū æstus, squallorēq; peccati reatus, sedarètur,
renati in spiritu, non secus ac viperina progenies,
viperæ

viperæque natura, dum venenum diffudit, aliósq; infecit, & se illo; in aquis submergitur, proiiciturque, vt temperetur, humescat, squallens, exuccúsq; natura, sic illi, vt arefacta iam veneno peccati substantia, gratiæ rore, aquis sacri fontis vderet, & consisteret, ne in puluere euanesceret illa, (est se homo puluis solum, & natura omnis non itrorata desuper) aquas quecitabant; quòd sciscitatur Ioannes, quis docuit vos fugete lauacro hoc, à ventura ira; vt fugiant ignes, & æstus morsu factò viperæ, earúmque forturæ aquis immerstæ (diximus supra,) tum quòd secúdo ortu essent nascituri, essetque illis opus tenatu alio, non secus ac genimina viperatum exortu duplici in lucem veniunt; iterúmque nascioporteret eos; sic compellat, quòd prius serpentis & Dæmonis vtero continerentur, peccatúq; quo fouebantur, gerebantútq; infecti, intra serpentis viscera venenosa, & deformia, iá postea iterum erat opus ortu alio, vt in lucem prodirent viui, cum prius solum serpentis ouis peccato, eiusq; fomitibus, seminibúsque conclusi tenerétur viuipari, vt in lucem Christum prodirent, prorumperéq; possent, secundo ortu viui, vitales, & renati, fugiétes venenum, virúsque corruptæ, & infectæ naturæ, matrisque inquinatæ, posteritatis Adami. Potest enim Deus, dicitur eo loci ad literam, de lapidibus istis, vbi viperæ excubare diximus, suscitare filios Abrahæ. Cú enim viperæ saxi lapidibúsque excubent, & habitent, dixit, postquàm genimina viperarum compellauerat illos, posse Deum suscitare de saxi & lapidibus, de viperina natura, & sede viperea, in filios Abrahæ amantissimos Deo, secundo ortu & renata illos; de saxi & lapidibus; de duritie & obstinatione, quibus cõdebantur, reprobo Scripturæ & legis sensu, vitiorú malitia, obstinati, rebelles, & duti, quibus

vterus tam scēmineus, quā virilis, lasciuia & concupiscentia affectatus, cor erat. Est cordi annexa viperis vulua, illique hæret, contrā ac omni animanti, carnales, lasciuī, sectantes viperinum appetitum, & venenum, quibus erat cor, vterus affectus, & passio. Est affectatissimum inter omnia animal viperā, irascibili, & cupedia summa acta: quod Psalm. 57. *Etenim in corde iniquitates operamini, in terra iniustitias manus vestra concinnant. Alienati sunt peccatores à vulua, errauerunt ab vtero, loquuti sunt falsa. Si ergo vitique iustitiam loquimini, rectè iudicate filij hominum.* Cū sit illis vterus, & concupiscentia cor, in corde iniquitates operabantur, & iniustitias; alienati ab vtero, & errātes vterum quo cōtinebantur Ecclesiæ, & iustitiæ originalis, rationis, & legis; est vterus rationalis, ratio, lex, iustitia, quo vterum errauerunt ingressi serpētis vterū, viperinūque, qui inficit cor, situ & vicinia, cū tamen nullum animans vterum distātiorem à corde obtineat, atq; homo, natura & situ, vt monstrauimus, illēque cū esset continendus remotiori omnium vtero, tamē cordi viciniorem subiit viperinum inter omnia animantia, vt deformis, monstruosus oriretur; vitio & culpæ malitia, situm iustum quo erat constitutus ille, amittens, & deserens, vtero infami viperino receptus, quod erat opus renasci, petrāque seruari, & tueri, vt viperarum progenies, genimināque efficiunt vt viuant, semel lucem experta, terram aufugientes, terrena, & fugacia. Petram in sectātes, renati, & habitatione. Petra autē erat Christus, qua in lucē fune editi. Subdit Lucas, se curim ad radicem arboris adstare, nunciātque id geniminibus viperarum, cū iis occultentur, & lateant, vt diximus, dum fugam parant, quandoque arborum radicibus, & cavitatibus, viperæ & serpentes reliqui, vt drinus serpens,

re cè inde compellatus, quòd quercuum radicibus
 occulatur, græcis *δερδρινος*, id est quercus, ad ra-
 dicem, qua fugit terrena, ad appetitum, quo terrena
 exugimus, radix nostræ miseræ, & ruinæ. Ad hanc ra-
 dicem securis est posita, vt rescindatur, Christi do-
 ctrina, & lege gratiæ, quibus & inuitat mortales, nò
 solùm minatur. De cuius ore ensis, & securis prodi-
 bat verbo virtutis suæ, & veritatis, non solùm suppli-
 cij, doctrinæ imò & miserationis. Cùm verò natura
 septum dictum transfuersum, græcis *σπράξ*, seu ratio
 dictus, interposuerit cordi, & epati, ne cor sedes vir-
 tutum omnium, centrùmque vbi terminantur vir-
 tutum aliarum opera, affectibus concupiscibilis di-
 sturbaretur, docuit Plato in Timæo, Gal. 3. de placi-
 tis, & de locis 5. c. 4. & 3. de morbis vulgaribus, com-
 mentario 2. & 3. Vt cor vaporibus nutritionis, quæ
 in ventriculo & epate fit, & viget, non officeretur,
 fulciuit hoc septo & circumuallauit natura illo, ne-
 cessarium adeò vt eo læso, vitiatur ratio, delirètque
 animal, & erret, vt iis locis potest, cordis vicinia, &
 annexu cum illo, & capite, substantiæ densissimæ, vt
 tenuissimo; solùm possit inflàmari succo calidissimo,
 & tenuissimo, adeò vt æstu nimio ibidè efferuèscētis
 humoris caleant, & flagrent hæc, incendio delirent,
 & delupiant, quòd est ratio dictus. Et cùm hæc septo
 distinxerit in omnibus animantiũ generibus, natura
 in viperis non interceptit, hæc imò in natura hac est
 videre confusa omnia, communia; indistincta con-
 fundit illa, vt hæc illis vitiètur, coinquinèturque situ,
 & actionibus; non secus ac asellus piscis, cui cor
 ventriculo continetur, & phalangiũ, araneaque, quæ
 os ventris medio consitum habet, vt docet Ælianus
 libro 3. c. 36. de quibus Paulus ad Philippenes 3. cap.
Multi enim ambulant, quas sæpè dicebam vobis, (nunc autem

& stens dico inimicos crucis Christi, quorum finis interitus,
 quorum Deus ventus est, & gloria in confusione et foris,
 qui terrena sapiunt. ut viperæ genimina scilicet confu-
 lis visceribus, terrena habitantes, ad Romanos 16.
 subdit; *Huiuscemodi enim Christo Domino nostro non ser-
 uium, sed suo ventri, cum adhuc gentes cognoscant
 idololatræ, non ventri, imò Deo letuendum esse.
 eoque hominem differre ab his, quibus ratio dene-
 gatur animantibus, dixit Sallustius iis: Omnes homines
 qui sese student præstare cæteris animantibus, summa ope
 nitè decet, ne vitam silentio transigant, sicut cætera animan-
 tia, qua natura prona, atque ventri obedientia finxit.* Tum
 & genimina viperarum eos vocitat, murænas scili-
 cet ut diximus, quæ patrem viperam, fortem, & illu-
 stem appellant, illis inutilem, cum debiles sint,
 enascantur & impotentes. non secus atque He-
 bræi Abrahamum Patrem proclamantes, id suffe-
 cisse satis sibi concedentes, malitia pleni, & infecti
 veneno, scæminei, & molles murænæ, ac si ex gene-
 re Abrahamo iustificarentur. Tum & locus ille con-
 stat Mat. 12. c. vbi Christus Phariseos adulteros adul-
 terantésque scripturæ sensum iis laceffit: *Progenies
 viperarum quomodo potestis bona loqui, cum suis mali?*
 & infra, cum viperarum sobolem appellasset inquit:
Generatio mala & adultera signum querit. vbi non vi-
 peras vocauit Phariseos, non viperinos, sed vipera-
 rum progeniem, spurias & nothas viperas, ut com-
 plecteretur viperas, viperinamque fœturam adulte-
 rio subortam, quæ non meretur viperæ nomen, sed
 murænæ, scædo & illicito concubitu, adulterio, &
 infamia, adulteramque ideò generationem appella-
 uit, quòd non secus ac viperæ, quibus tanta adest
 capitis potentia, & robur capitis tantum, ut eius
 partis vi subuertant omnia, superentque; muræ-

nas tamen sectantur, quæ cauda vires, & robur possident, sine capite quasi, debiles aded, vt quassato calamo, si percutiantur cauda, deficient vita defunctæ; sic illi, qui capite Christo pollebant, robusti capite (*viti caput Christus, Christi caput Deus*: Paulus supra) non caput, non Christum, non rationem & legem sequerentur, imò murænæ caudam, appetitum, portionem inferiorem, adulterio obscæni & corrupti, partis fœminæ ratione legitima repudiata, Paulus 2. ad Corinthios 2. *Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed ex Deo coram Deo, in Christo loquimur*: Isaias de his cap. 57. *Vos autem accedite huc filij anguravici, semen adulteri, & fornicaria, super quem iussit, super quem dilatastis os, & eiecistis linguam, nunquid non vos filij scelesti, & semen mendax?* Quæ iuxta naturam viperæ dicuntur, cum sit proprium eius dilatare os, linguam eiicere, dum fœmellis vitur, vt dictis constat autoribus Galenò, & Aristotele, fœmineis cupidinibus calcanei nostri, cupediæque, hinc Salphaad, qui in peccato mortuus est, dicitur Numerorum c. 27. solùm filias genuisse, refert Spiritus sanctus, murænas & fœminina opera, non masculina, nec digna viro, appetitus opera, & malitiæ, non rationis, nec partis illius, qua constat vir, non rationis & virilitatis; imò fœminæ appetitus Eux opera, & serpentis insequentis murænas, fœminæ opera & calcanei, filias quas in murænis generavit, portionis inferioris, caudæ, & appetitus, murænarum soboles, & progenies viperarum ided. Salphaad ergo hinc solùm filias genuit, q̄ peccato infectus generaret, quando enim semen à perfectione sibi debita deficit, à maiori quâ potest, non virum, imò fœminam producit, quo vocavit Aristoteles fœminam necessarium nature

defectum, vt species propagaretur. 2. de generatione animalium c. 3. & libro 4. c. 6. Plato in Timæo, & in conuiuio. Gaïenus 1. de semine & 2. Hippocrates libro de natura humana, vbi Aristoteles fœm-nâ vocat mare læsum, opusque vitiosum & deficientis à mare, quibus, defectus nomine, non vitium naturæ, eius imò pluralitatem, & varietatem annotat. Fœminas ergo genuit, & peccator gignit. Hinc cæsis Madianitis per Moſen, Numer. 31. fœminæ solùm illorū superſunt, & reſeruantur, vt intelligant mortales, fœminæ solùm opera, & fœminina superesse ex iniquis vita defunctis, vt Madianitis contigit à Moſe percussis, opera nullius valoris, infima, & debilia: quo reor Deiparæ virginis fœlicissimam animam, fœmineum corpus informasse, purissimūque, vt Christum naturæ autorem gestaret, & pondus illud inmensum, celebre, gereret vtero, omnium merè creaturarū anima perfectior, imò cūm Christus icone illo & effigie serpentis notaretur signo illo Moſis Numeror. 21. c. & Ioannis 3. vt serpētes iam homines genimina factos viperarum, ad se vocaret, serpentesque serpentē non aufugerent illum, serpente exaltato in deserto, ad similitudinē cuius oportebat exaltari filium hominis, Christus virginis filius, & æterni Patris Verbū figurā serpētis indutus est, potentissimi, eiūsque qui potest esse remedium suomet ictui, vt fuit humanitas Christi, diuinitatis vi, ictui, & morsui, venenōque humanæ naturæ, quò serpens & appetitus rationem & hominem læsere & infecere, vt vipera confecta theriacam intrat, fermentata, & mista, suisque morſibus auxiliatur, & omnino succurrit, de quo infra; sic serpentis morsui fuit remedium serpens Christus, morsuiq; appetitus serpentis, & hominis, quem sibi infligit homo, homo alter Deus, vt homo homini

remedium

remedium esset, vt viperæ viperæ, reorque vocasse Phariseos, genimina viperarû, nô viperas, sed murænæ fœtus, adulterij, viperarû earû quæ murænas ad-
eunt, non potentissimæ viperæ fœtus, aut partus vi-
uipari dicti, non Christi, qui viuos edit fœtus, nec
huius potentissimæ viperæ, quæ theriacâ composuit
nostrâ, & condidit antidotû nostræ salutis. Quoad 20
viperæ similitudinê, hæmorroisq; & dipsadis formâ,
Mosen serpentem erexisse teneo, forma nil inter se
dissidentium ferè, vt hæc notaret, quando figura &
signo serpentis præsignauit Christum, vt adulteros,
& idololatrias vocaret Hebræos, quæ etiâ vt Ezechias
4. Reg. c. 18. rex hæc theriacâ enotaret, pararetq; vi-
perâ hanc, theriacæ nostræ salutis, iam iamq; dispo-
neret longam alioqui theriacæ missionem & condi-
tum, tanto tempore expectatum; serpentem hunc
quem Moses struxit, in frustra diuisit eo loci, vt in
frustra secantur viperæ ad pastillos theriacæ salutare.
Dipsas enim Hæmorrois & viperæ figura, formaque,
quasi non dissident, sed officio, effectibusque variis
suprà relatis, vt vna figura varia, & multiplicia salu-
tis auxilia præfigurata continerentur. Sibilo ergo &
hinnitu viperæ murænas vocant, & sollicitât in adul-
teriû, & sensum sollicitant capite, & ratione pollê-
tes, homines alioqui, Christo capite, quo queritur Ie-
rem. c. 13. iis. *Adulteria tua & hinnitus, scelus fornicatio-
nis tue, super colles in agro vidi, & abominationes tuas.* vbi
Ierusalem ad murænas cõfugisse, & ad caudæ virtu-
tê nô ad caput refert, eo quòd hinnitu & sibilo, ver-
bis falsis, non significâtibus, murænas allegerint, &
irretierint homines adulterantes verbum Dei, vt
hinc Phariseis dictum sit, genimina viperarum. Pau-
lus ad Hebræos 12. *Quòd si extra disciplinam estis, cuius
participes facti sunt omnes, ergo adulteri & non filij estis.*

si extra legem & Christum, ad murænas confugitis, & appetitus caudam, estis adulteri, & non filij. Modo concipiendi & pariendi ordine viperarum, locus ille Iacobi deplicatur capite 1. vbi hæc constant. *Concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero cum consummatum fuerit, mortem.* Vipera enim facilissima, concupiscentia carnis instigata, ea passione stimulata, & vacans, maris caput præcindit ebria, concipit paritque filios, primo partu excubans oua, quæ fota cum consummata fuerint, infœtusq; abierint, matri mortem inferunt, lateribus diruptis, & confossis parentis. non secus concupiscentia nostra, & passiones, caput rationis rescindunt, & amputant, concipitque vitium, & deformitatem, quæ cum consummata fuerint, mortem vitæ gratiæ generant, imò non solum spiritus mortem, verum luxu nimio, & vitiorum nimietate mortem corporalem & excidium.

Secundam partem complectens eorum, quæ ad sensus tropologicos, & historicos ex natura viperea spectabant.

C A P V T . V .

21 **S**imulata virtus, abominabilisque hypocrisis, simulatio, deterior multò quouis altero vitiorum genere, quod non secus, atque illa, quæ proprias sedes, locaq; propria videntur deserere, violenter acta, dum alia inuisunt, maiori impetu in propria veniant, postea concitaroque motu in sua prolabantur, è quibus summa violentia fuere discissa, & distracta (in motu præternaturali naturaliū omnium est videre) sic

fic hi d ū exterminantur, & in bonum aliorū videntur ire, propriaque deserere, maiori impetu, maioriq; conamine in sua redeunt violentia virtutis fictæ, sese ipsos prosequentes omni ex parte; detestabilis aded, perniciosaque reipublicæ pestis antiquitùs tanto odio habita, priscaque temporibus, nostris verò minùs multò venenosa, & lethalis, non virtutis augmento, perfectionisve incrementis, ideo imo quod virtus, iustitiæque sic decreuerint, vt & videri homines virtutem sectari vitent, summisque viribus recusent, nonque solùm studiosos esse, quòd irrideant imò virtutis effigiem, vultùsque iustitiæ odio habeât.

Hæc atrox immanisque labes nullo alio potest meliùs præfingi, aut oculis subiici, quàm Scytharum alato euentu sanguinis humani, & viperini immisti cruoris, quibus venenum irremediabile oritur. Iungit hypocrita venenum suum sanguini Christi, & dū hoc abluere vitia velle simulat, alere extenuatos, & famelicos saturare sanguinis illius alimento; venenum suæ auaritiæ & propriæ vtilitatis diffundit, deterius multò illi sanguini immistum abusu sanguinis, non secus ac Scythæ venenum vipereum humano cruori obmischentes, irremediabile vulnus infligebant, virusque parabant summa cum difficultate remediis parës. Venena enim immista iis quæ maximè enutriunt, deteriora euadunt, & citiùs nocet, quòd trahantur simul cum his quæ auidiùs partes expetunt, cum alimento simul, in viscera, & sedes internas animæ. Homo enim humanum sanguinem plus aliis reliquis ad se euocat, & suum magis animatiã quæuis, cum alimèto, cū sanguine, qui est totius naturæ substantiæque, trahitur ab omnibus animantis partibus potentissimè & subitò venenum quoduis, propter alimenti cupiditatem innatam partibus; eo enim

partes quàm maximè egent. Non secus hypocri-
 seum virus fugit homo immistum sanguini hominis
 Dei abusu iniunctum ab hypœtica, quo aded egent
 homo, cor, & vitæ principia. Vnde hypocrita ma-
 litia & dolo poculum solius sanguinis parare simu-
 lans, alimentūque & doctrinā sanguinis Christi, ve-
 nenum emiscet, & soluit virus proprium, sua immi-
 scet, si hæc nequit, murænarum sanguini immiscet, &
 hoc sanguine occultat, alimento appetitus caudæ
 dictæ & portionis inferioris, hominis vltimo & cal-
 caneo, commutabilique bono, & alimēto sensus oc-
 culit. Et huic bono mistum venenum deterius, magis
 noxiū, facit bibere obuoluto cruore specie alimenti,
 virus & pestē humano sanguine cōfundens, simulatē
 & fictē delectabili bono luadet, sanguinē proximi
 exugens quem inficit veneno proprio, virulentia vi-
 perina & callida. Vocauit genimina viperarum Pha-
 risæos, quòd cū Ecclesiæ vtero, legibus & præce-
 ptis continerentur prius, & principaliter ij ipsi, his
 21 ligamentis & membranis legis scriptæ, tamen viscera
 eorū, cor, sensum, præcepta matris Ecclesiæ ditu-
 perunt, confodientes latera, proximos peruertentes,
 scripturæque sensum, vt legem excederent, præce-
 pta, & consilia contemnerent, veneno & malitia ca-
 pitis serpentis, infecti peccati capite, capitūq; pecca-
 ro Adami, & posteritatis viru; vt & veneno vitiorū,
 & culpæ, abrumpimus legis vincula, quibus contine-
 mur nos aliis propriis rationis, & regulæ, debitive,
 vt multoties gentes & vltimò concepti Ecclesiæ fi-
 lij, in lucem prodeant feliciter multò Christicolis &
 Iudæis primò conceptis vtero Ecclesiæ; fuit enim
 Christus missus principaliter ad oues quæ periere
 de dōmo Iacob & Israël, Matth. 15. cap. Gentes vetò
 multoties præferuntur proprio ouili notisque ouibus;

bus, et uant enim nouissimi primi, & primi nouissimi. Matth. 19. & iudicabunt viri Niniuitæ filios Israël in iudicio, ut dicitur Matth. 12. Isaias 54. *Lauda sterilis quæ non parit*, decanta laudem, & hinni, quæ non pariebas, *quoniam multi filij deserta magis, quàm eius quæ habet virum*, dicit Dominus. Vbi vaticinatur Isaias, filios plures multò Ecclesiã suscepturã ex gentibus, & de congregatione sterili, quàm de synagoga, quæ virum habuit Deum Christum, illi missum principaliter. Viperina enim & corrupta eorum malitia continebantur ij, sterili & sine viro vteto, sine virilitatèque postea operum, proptet eorundem abominations, & apostasias. Vipera enim tam mas, quàm fœmina testibus generationis caret, quo soboles magis multò est illi putrefactione, quasi suborta, quàm veta progenies, & fœtura, vt non secus, ac quæ vermibus scatent putredine, sic hæc viperculis repleantur. docet Aristoteles 1. de Generatione c. 1. & libro 2. de h. storia c. 17. & lib. 5. c. 34. Impotenti ergo vtero continebantur, & infæcundo serpentis, generationisq; veræ, & si corruptione sobolis abundantissimi, malitia & veneno serpentis illius. Genesios 3. c. Quòd vocauit genimina viperarum locis ad-
 ductis serpentis filios, & sobolem. Plato in Symposio dialogo docet, vipera læsos solum teuelare dolores vipera læsis, non aliis, imò nec alios intelligere posse, quales sint eorundè anxietates, & cruciatus; tum percussos semel cautè viuere in posterum, astutòsque euadere, periculo factò (abiit in prouerbium) *est vipera læsus, est punctus vipera semel*. Est id venenum calidum & igneum, quod si hominè non occidit quandoque, tamen distemperat calore adeo illius cerebrum, vt conditiones eorum qui temperamèto sunt calido sustineat, factus calidus & verifutus;

docet Aristotel. i. de physiognomia calidorum mores ; & Galenus libro , quodd animi motes corporis temperaturam sequatur c. 5. & 7. Callidi enim à calore dicuntur, vt supra diximus. Hinc licet viperæ morsus, & vitiorum culpas, ictusque serpētis, Christo renunciate percusso vipera iam , eius ministris, eò vipera ictis, etsi nō infecto, at vulnerato, propter scelera nostra, Isaias 53. *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, linore eius sanati sumus.* Fari ergo cum illo possumus cruciatus nostros, serpentiū ictus, dolores, miserias. Imò leuari nimis percussos dū percussis referūt anxietates, docet ipse Plato, & eorū contactu alleuari, quodd imbibant veneni cruorem , quo prius replebantur pori eorundē iam vacui in superstitite, alteroque, quem percussi obtingunt, sicci & squalidi potētia prægressi veneni distēpetie inducta, sicca enim humorem auidissimè bibunt, præcipuè illum qui potis est ad proportionē & mēsuram iustam, vt est venenum idem quod poros infecit, ignea natura in percusso prius altero ; tum sympathia & consensu mutuo, veneni seminibus, & cōtagij latētibus, subiecti dispositione, eius qui morbo euaserat, virus ad se euocante illius qui adhuc morbo tenetur, venenum sugēdo & ad se alliciēdo ex relicta veneni dispositione alterata natura, simile appetente ex affectu prægresso , quo deterius habet qui bene habebat, & melius qui acriter vexabatur. Traxit Christus ad se venenū nostrū, mortuus est pro nobis, vt pristinae salutē reuocaremur nos, Isaias citato c. *Omnes nos errauimus quasi oves, unusquisque in viā suam declinavit, & posuit Dominus in eo iniquitatē omnium nostrum, propter scelus populi mei percussi eum.* Cum eo conuersantes leuamur , scit ipse dolores nostros , cognoscit,

scit, eius cōtactu, sacramēto Eucharistiæ reficimur, in se suscepit virus nostrū, vt salui essemus nos. Vixit musicæ hic & alibi attulimus in morsu vipeteo magni esse momenti, & auxiliij, ex tot tātisque autorum scriptis & sentētiis variis, pueri tribus quiescunt remediis, mulctū, motu incunabuli, & musica. Cantu enim consopiti somno quietantur. Thales Cretenensis musica fugauit pestem Atheniensium, & sciaticas temperabat, suprā diximus latè satis. Morsus nostri quo alio, quàm musica, & dolores potuerunt temperari? Christi in cruce pendentis intentis nervis, & distēntis, retortis clauiculis, imò clauis durissimis, & fortissimis contortis, vt nervus diuinitatis, & vis, cum nervis humanitatis consentiret, assentiretque; in ligno cauo & perforato, vermiculo Christo, & terebine crucis, ipso perforata, & leui iam, vt cythara illa Dauid toties petculsa personaret armonia, & concentu, tetta cum cœlis, Deusque cum hominibus, vt placaretur Pater Filij vocibus, acuto & alto diuinitatis, graui & humili humanitatis, rythmus & consonantia vt resultaret gratissima: duo illo concinno & sonoro filij humanitatis, diuinitatisque vocibusque simul editis in cruce, quibus Patrem placauit, acuto illo & alto vocis Christi pendentis, quo cœlos rupit, & aperuit; *hodie mecum eris in paradiso*, voceque alia altissima, dum exclamauit, *Deus, Deus meus vs quid dereliquisti me?* exclamans voce magna, vt intelligerent homines voluntariè mori, potentiaque diuinitatis, vocem illam altissimam intonassee, quæ vsque ad cœlos vsque ad Patrem peruenit, cùm vires nature morientibus iam iam deficiant, vt voces altas, magnasque edere non possint, aut vociferari impensè, languentibus iam, & expirantibus. Misit imò spiritū, vt persona diuina notaretur, quæ

emittebat, non exiuit, sed misit, dicitur, non exhalauit animam, sed misit. Assonât enim in hoc duo, omnia vtriusque naturæ, & vnius cōcinni suppositi cōsonantia illa mirabili. Vulnere enim, nec dolores, passiove, aut aliud, non sufficeret, animâ vnitam Verbo eripere, nisi vellet ipse. Quò dixit Christus Patri, *vt quid dereliquisti me?* quasi diceret, in bonū hominum mori decet, & animâ separari licet, & meme derelinquere, in manusque inimicorū prolabi. Interrogat Christus Patrem, vt respondeat Pater, & correspondeant homines tãto beneficio. Respondet Pater Isaïæ 53. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Ideo dereliqui, vt saluos faceret mortales, rationem petiit, vt quid? vt rationem homines callerent Dei mortis, finemque moriendi rescirēt, & scrutarētur, & nō sine fine Deū mori, qui in finem dilexit eos; cum tenore illo, *consummatum est.* Matthæi 27. c. personauit cythara Christus, hęc pulsauit Dauid in spiritu toties, *consummatum est*, omne quod ex parte Dei expetitur vitæ mortalium; quid enim debui facere quod non feci? imò quæ nō debui feci, & persolui; basso illo, & graui humanitatis, *scitio*, quibus vocibus armonia, & concentu, serpentis morsum persanauit, hac vocum armonia, & consonantia, modò voce alta intonans super omnem naturam, remissione peccatorum & cœli promissione latroni cecinit, modò tenore & media voce, medio nostræ redemptionis dato *consummatum est*, modò voce graui & basso nostræ salutis, *scitio*. In homines conuersus, in discipulum & matrem concentu & armonia cœlesti. Musica ergo hac homines pristinae reuocauit saluti. Iuxta naturam huius animantis explicari potest locus ille Ecclesiastici 47. vbi hæc continentur: *Dediisti maculam in gloria tua, & pròphanasti semina tuum, inducere iracundiam*

diam ad liberos tuos, & in cæteris stultitiam tuam, ut faceres imperium bipartitum. Nomine Salominis corrigens Deus peccatores, & viperarum genimina, qui semen proprium, posteritatem, & alios inficiunt, infecerèque vitiis, exemplo, & malitia, prophanarunt scādalo, & cum murænulis vitiorum semen humanum immiscuere, legem & doctrinam, caudæ murænæ, & appetitus vitio veram abnegantes progeniem, & semē, originemque cælestem, exemplatque denegantes, & imaginem veram obumbrantes, vterum aberrantes, peccatores enim errauerunt ab vtero & murænis sese commiscuere; *reliquitque illos Deus secundum desiderium cordis eorum, & pertransierunt in affectum cordis, veneno infecti in iracundiam, & stultitiam, & bipartitum imperium.* Murænarum modo affectuum, & ignorantia, malitia modo, & viperarum; prophanarunt semen, sese commiscuentes aliis à lege rationis, in obsequium sensuum, inducere iracundiam in liberos, in affectus, *furor illis secundum similitudinem serpentis, qui iis naturam infectat, & inquinat, psal. 57. Alienati sunt peccatores à vulua, errauerunt ab vtero, loquuti sunt falsa; furor illis secundum similitudinem serpentis.* Quæ furorem impertit in proprios liberos ore & suctu secreto in naturam & fœtus, vt diximus. Sic ij loquuti sunt venenosa, & falsa, & stultitiam simul; hinc malum omne ignorantia, malitia, & passione nobis imminet. Rostrium vipera quassat, os conterit, quò minùs possit ore vtimas. Sunt vitia quæ os concludunt omninò, sinuntque minimè pœnitentia ore vti, vt Samaritana, & dæmoniacus ille, Matthæi 9. cap. *Quem Dæmon mutus obtinebat, vsque dum Verbum accessit.* Erat sine verbo mutus, accessit Christus, quod est factus, est enim loquutus eo verbo. Eramus muti omnes

ante aduentum verbi; quis sine verbo loqui poterit? psalmo 36. Psalmographus facer promittens bona per Christum: *Tota die miseretur & commodat, & semen illius in benedictione erit; Iniuſti punientur, & semen impiorum peribit. Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Lex Dei eius in corde ipſius.* Vbi, nō iam genimina viperarum, Christi meritis, non semen nequam, viperinum semen, imò benedictionis, non veneni, Christo renati denudò in posterum viuēt. Punientur iniuſti, & peribit semen impiorum, & renascentur in Christo, & *os iuſti meditabitur ſapientiam*, Patris æterni, Verbum scilicèt, non venenum ore suget, vt viperarum progenies, & lingua eius loquetur iudicium, Patris in Christo & Verbo, nō venenosa. Lex Dei erit in corde eius, non vterus, & passiones carnis in corde, vt viperis adſunt, latè suprà. Cùm ergo Christus baptizatus eſſet in Iordane, Matthæi c. 3. vbi sic dicitur de Ioanne: *Videns autem multos Phariseorum & Sadduceorum venientes ad baptismum suum, dixit eis, Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira? facite ergo fructus dignos penitentiæ.* Cùm ad aquas confuſiſſent serpente perculli, vt confugit vipera, veneno commoto, æstu & incendio flagrans, ſiti ingentiſſima ſtimulata, cùm ad lauacrum venirent læli, veneno infecti, non in opprobrium, imò ostendens neceſſitatem lauacri, eorumque collaudans accessum dixit: *Progenies viperarum, quis vobis demonstrauit fugere à ventura ira, iudicij Dei, & ignem aquis reſtinguere, Baptiſmatis vndis? quis alter quàm Christus hæc docuit; Patris ſapientia ſumma, in cuius virtute baptizabat Ioannes, aqua viua quæ ignem extinguit æternum, nulla alia ſuperabilis vnda. Solùm enim hæc aqua, & ſpiritu renati,*

renati, possunt intrare regnum Dei. Non quælibet hic dicendi occasio offerebatur de fœminarum sæuitia, & conditione litigiosa, reuerentiæque quam præstare marito tenentur, cum vipera alioqui fera, & venenata mare potentior, fortiorque, ad eius præsentiam virus deponat, humilis, inferior, illi obtemperans, sine renixu, eum prosequens, facilis, & blanda; fœminæ verò sæuiant, furis agantur, iurgia moueant, garrulæ, linguatæ, non secus ac Eua altera, cui cum quo loqueretur deficeret, cum ipso Dæmone garruit, ne taceret, & cum in medio paradisi esset omnibus abundans, regina vniuersi totius, cui deficiebant inuidiæ occasiones, cum sola videret, nec essent quibus posset æmulari, iis non contenta insidias Adamo tetendit, serpenti credens, & consulens anguem superstitiosa, & vana, dicitur Ecclesiastici 15. *Sicut asænsus atenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quæro.* Pedes senis, veteranique hominis siccissimi sunt iam, defectu humidi non contingentis longissima corporis, & distantissimos pedes, frigidissimi, & vltra calorem & sanguine destituti, arena frigida & sicca, liquidæ gratiæ, humiditatisque & caloris superest, absument, & perdit, infertque sensum asperitatis, & molestiæ, quibus somnum senibus vtilissimum impedit, iam debiles & veterani ætate, vt necessarium sit, calceos excutere, & à se arenam abigere; non secus mulier linguata gratiam absument, humiditatem, calorem amoris restinguit, præcipue ab homine quieto cui conditione opponitur, & cum quo dissidet. Inquietus verò, aliter & litigiosus hic, non odit dicacem fœminam, cum qua rixas & iurgia mouet, conditione similis, vt nunquam quiescant, aut cessent lites, solent imò increpare vxorem, quod inter iurgia obmutescat, tales, quasi materiam

litium subtrahat, (potest hæc depectauata conditio.) Hinc Ecclesiastici 8. dicitur : *Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem illius ligna : non compones ignem illius, & iram.* Deponat venenum fæmina, teureatur illum, est enim caput Christi Deus, & Christus caput viri, vir autem mulieris caput, mulier verò de costa viri, de medio, vt moderata sit, & mediæ conditionis, non extremæ, non capitis, gubernetur imò capite. Est de medio, vt extrema fugiat, & de costa & ossè illo, quod non gubernatur ex se, cum medulla careat, qua nutriatur, quod de corde, capite & venis regitur, priùs circa caput diuisis & immixtis è ferculo in costas venis, vt alatur aliunde, non est de ossibus quæ gubernantur medullis insitis, & innatis, seseque ipsis, vt capitis ossa, & ossa reliqua. Mansuescat ergo quæ sæuit, & ne vipera deterior cum multoties læserit, iceritque, venenum augeat, & intendat, imò saltem vt vipeta quæ multoties icit, icere desinat, venenumque mitiget, maritum vereatur, colat, non irretet, instiget, dicacitate effranis & libera saltem, non vipera deterior, non ferocior. Prouerbiorum 17. *Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena viclimis cum iurgio.*

*De celebri Theriaca Antidoto Viperina
substantia.*

CAPUT VI.

Vlpetum venenum, omneque genus venenatorum animantium, omnivse forma cuiusvis legis, conditionivse sit, nullum continet remedium maius, æqualeve alexipharmacum & antidotum, ac tenet vipera media sui corpõris par-

te; vt nullá sit virtus maior, salubriusve medicamen suomet ictui, quàm ipsa sibi, parte media, vt nullum venenum superat, capite & cauda, extremisque partibus inclusum huius viuentis virus. Expressum virtutis hieroglyphicon, verâq; icon, quæ inter extrema vitiosa consistit, & residet, medium sibi vendicans locum, & sedem mediam, extrema recusans. Medio enim huius animantis, recisis & reiectis extremis, paratur secunda illa vita mortaliû, morbis omnibus remedium vnicum, anchora fida omnis veneni, moderamen, & frænum, Theriaca celebrata antiquis, priscisque autoribus exulta, tantoque habita pretio, vt huius præclari antidoti libri integri extenso scripto Græcis, & Latinis grauissimis autoribus. Andromachus enim huius mirabilis medicaminis index extitit. Docet Galenus de vsu theriacæ ad Pamphilianum. Hac utebatur in desperatis morbis, quam vocauit Galenus Græcè *γελόννη*, id est, tranquillam, quod impetus morborum frænet, coërceat, tranquillat: Crito verò antiquissimus ille appellauit Theriacam *Θηριακόν*; tñori Hebræis, Latinis Theriaca à *θηρίων* Therion græcis, quod venenosam bestiam significat, cum quod venenatorum animantium moribus succurrat omnibus, & auxilietur, tum quod virulentæ viperinæ naturæ carnes recipiat, veneno notissimas, & generali nomine græcis Therion dictas, vt venenata omnia eo nomine græcè. Fuit huius nobilissimi Antidoti author Mithridates Rex ille Ponti, cuius ea fuit vis animi & corporis, vt sex iuges equos regeret, duarumque & viginti gentium linguis loqueretur. Hic dissidentibus Romanis bello sociali, Nicomedem Bithynia, Ariobarzanemque Cappadocia expulit, Græciam, Insulasque omnes, excepta Rhodo superauit, à Pompeio victus, tamen à Pharnace

nace filio est turre obsessus, q̄ cedēs fortunę, venenū
 fumpfit: sed frustra, quòd aduersum venena toto vi-
 tæ decursu, hoc sacro antidoto munitus fuerat, cor-
 púsque firmauerat, in quem missum postea Gallum
 nomine dictum illum, vt pœna capitis damnaret, de-
 terruit vultus seueritate, cuius manum titubantem
 confortauit in eadem. Plutarchus docet, Appianus,
 Iustinus, Valerius, Plinius libro 25. cap. 2. Meliùs imò
 Iuuenalis saryra 14. his: *Ocyus Archigenem quare, atque*
eme, quod Mithridates Composuit. Conditione crudelif-
 simus, vt quasi omnem cognationem extinxerit: Mi-
 thridates dictus, quòd variis dotibus animi, & cor-
 poris fulgeret, non secus atque Mitrax gemma con-
 spectu solis fulget varia. Plinius libro 37. c. 10. Ex quo
 lapide pretioso mitra venit, quòd Mitrax Persis sol
 dicatur, moréque solis refulgere teneantur clari, &
 limpidi virtutibus, varij & illustres, qui mitras ge-
 stant, quò antiquitùs in mitris lapillus hic insereda-
 tur. Docuit Apuleius libro vltimo. Fuit alter Mithri-
 dates qui Bruti epistolas collegit. Nulli non auxilia-
 tur morbo hoc remedium, nulli non opitularur la-
 p̄ sui. docet Galenus de vsu Theriacæ, & de theriaca
 libris. Nónque solùm venenosus ic̄tibus medetur,
 imò omni morbo, omni noxæ, variis & diuersis agri-
 tudinibus contrariis, imò & dissidentibus: virtutibus
 partium diuersarum distinctis, ad mediam formam
 venientium altiozem, excellentiozem, fermentatis,
 & alteratis ad inuicem medicamentis variis, effica-
 cioribus ad agendum totius nature, quæ suscipit illa
 paratis, vt videre est libro de Theriaca Galeni, & li-
 bris Nicandri, scriptisq; integris Andromachi, à qui-
 bus alij omnes suscepere postea. Illis agentibus resul-
 tar forma misti vnus vna altior, mirabilior, præstan-
 tior in vno quasi organico eo corpore, & heteto
 geneo

geneo variis miscellis, proportionibusq; variis simplicium & diuersis, quibus proportio vna, & concentus resultat, quæ virtutes continens mirabiles, raras, eminentia & perfectione formæ, tam quoad primos quàm quoad secundarios effectus, varia opera diuersa contraria molitur, non secus ac cælum, astra influunt operibus, quæ eminentia, & excessu continēt varia, & illustria; perficit, edit, subiecti apparatu vario, & diuersa natura illa mirabilia, obstupenda, & rara, quod omnibus succurrit morbis contrariis, cœleste hominum inuētum, humanum Deorum præsidium; salus mortalium, vita hominum, & Deorum donum. Hæc constat mediis vipereis carnibus, explosis extremis, & reiectis, amputato capite, & cauda, quæ iubet Galenus de sententia antiquorum, de Theriaca ad Pisonem cap. 13. rescindere ad mensuram quatuor digitorum, reuicerequæ ab antidoto, nam ex partēs continuo motu & agitatione continua, ad se alliciūt humores totius animantis, molisque corporeæ, & cùm alimentum, vt similis naturæ retineatur magis ab illa; excrementa verò minùs, vt diuersa & dissimilia, (ideo enim excrementa sunt,) hinc excrementis vitiosis scatent, tetrisque succis extrema, retento alimento à præcipuis viscerum partibus, & nobilibus, quiete & natura exclusis excrementis, & tractis in ignobiles & externas motu & conuenientia ignobilium, actionibus animæ alentis, quæ in visceribus viget, quod viscera quæ medio corporis continentur, cor & vitæ principia, excrementa venenosa deponāt in extremitates ex medio, vt cor seruetur liberū omni noxa, & malitia, vitæ & animæ sedes, domiciliūq; illustre. Quod extrema veneno abundāt, & ignobiliores partes. Monstrauimus enim antea, excrementitios succos animantibus impertitos, in vsus varios
vtilis;

vtiles; si alio quàm loco destinato à natura conti-
neantur, magna vitia parere; mortem imò, vt patet
bile effusa è vesica fellis per corpus vniuersum, aut è
liene melancholia, imò sanguine diffuso ipso extra
propria vasa, accidentia excitari similia iis qui venum
potarunt, vt retento semine veniunt; docet Ga-
lenus 6. de locis affectis. cap. de ictericis. Ideo ergo
49 præscinduntur, abiiciunturque eae partes, quòd ve-
neno abundant, & excrementis. Tum inter venenata
omnia vipereis solùm carnibus vtimur in Theriaca
sacra, docet eo loci Galenus, quòd mirabiles possi-
deant dotes, & virtutes præclaras natura propria, sa-
luti mortalium, docuit experientia & ratio; quæ me-
dicamentum intrant expurgatæ, paratæque vt licet,
extremis sub mensura quatuor digitorum discissis,
euisceratis viperis vndique, ne humidâ viscera putre-
scant facilè in medicamine vitali, reiectis visceribus,
cum extremis simul, succis que humidis, sanguine &
alimento, quibus repletur voracissimum animans,
excrementisque plurimis, quibus ingluuie vitiosa
protuberat, iisque perfectis in vase terræ virginis, eo
loci Galenus notat; aqua, sale, & anetho, panèq; pu-
rissimo, scalpbro & scobinato incoctis semel expur-
gantur, & detergantur omninò, spinis postea, ossi-
bùsque seiunctis, exclusis, pane purissimo, & carni-
bus iis deterfis efformantur pastilli, qui ad vmbra-
m resiccati, vt vult Democrates & Andromachus, pro-
priis huius celeberrimi antidoti libris, reseruantur, vt
Theriacam componant mirabilem, simul cum aliis,
quorum infra. Motus enim extremorum continuus
calorem parit; calor liquat humores, poros referat,
& amplificat, & partes motu excutiantur, vt pellant
quæ continent, & recipiant alia. Hinc extrema
abscindimus, & expurgatum medium seruamus,

iis patatum, & expurgatum, sale deterfum, aqua lotum, pane inuolutum, quo noceat minùs, exsicce-
tur à cruento succo imbibito natura, & operetur
lentiùs inuolucro illo conuoluto, viruque & vdirate
pane imbibitis, sicco & poroso, non subitò, imò pau-
latim & sensim, vt fert natura, anetho resolutis va-
poribus crassis, flatibusque & halitibus infectis, con-
tagio & malitia deteriora, ob materiæ tenuitatem
in qua resident. Carnes ergo sic præparatæ & de-
terfæ à succis infectis, non vitio sui, sed culpa extre-
morum, malitia, & contagio, vbi retinèntur recre-
menta, tantum abest, malitia polleant, aut inficiantur
veneno, quòd nullum adsit remedium maius, salu-
btiusve mortalium vitæ, tum esui adhibitæ, con-
ditæ mōre Anguillarum, morbis & ægritudinibus,
allio, sale, oleo, & pane, aromatibus, condimento fa-
cto; rùm aliis rebus permistæ eæ carnes, compositio-
nibusque aliis subintrantes saluberrimæ. Disentiant
enim humores noxios, euacuant tetros, absumunt
superfluos, detergant succidos, frænant vitiosos, cor-
rigunt infectos, malitiam retundunt, venenum su-
perant, expurgant viscera, præcipua membra robo-
rant, viuificant, instantant, corroborant, Elephantia-
sim, lepram, scabiem, cutaneos morbos extirpât, pur-
gant hydropicos, ventrem extenuant, succurrunt di-
sentericis, maniacis, Epilepticis, omnib. vitiis, mor-
bis omnibus, & si iis præcipuè, qui veneni, malignæ-
ve qualitatis contactu excitantur, vt ij omnes auto-
res latè docent, noruntque experientia, & arte du-
cti. Videre est locis allatis antea, neque salubris
ideo, & proficua caro viperæ est censenda, quòd ve-
nerosa & mortifera cot petat, impetatque conti-
nuò assumpta, vitæ contraria, inimica, repugnans-
que vitæ principis, cordi denique, quod cum ex-

pugnet & aggrediatur illicò , antipathiaque & diffidio naturæ illud subeat, ducat secum salutifera omnia alià , quibus constat antidotus , auxiliaque pretiosa reliqua cordialia, & præclara, vt hinc sit illi præsidium, & singulare remedium. Hoc enim est vim & virtutem denegare vipèris ipsis concessam, omnibus antiquis & recentioribus celebratam adeo , divulgatam vndique. Tum venenum omne sufficeret intrinsecere Theriacæ , non minùs cùm cor petat quoduis , laceßatque , vipera cùm sola præparetur huic sacro remedio, cùm sola hæc ipsa perficiat, molliaturque illa reliqua, secùs venenata alia : sitque illa solum remedium singulare morborum; præparata, & deterfa, venenosis reiectis, viru expurgatis carnibus: eisdem imò sine præparatione aliqua , & si hac meliùs multò subueniat periculis. Docuit experientia ipsa cui suffragatur ratio. Refert Galenus 11. simplicium cap. 2. in Asia contigisse cuidam morbo elephantiasi laboranti, vino ebibito, vbi vipera casu suffocata perierat, pristinae saluti fuisse reuocatum, expurgata materia, exsiccatis crustis quibus erat refertus, quæ & cùm aliis contigissent fortuna, & casu, est raris ipse, aliique autores, vim, virtutemq; cœlestem iis carnibus adesse occultam, manifestasque, & raras vltià virtutes, vt ipse est factus de Theriaca ad Pisonem cap. 9. Nouerat ipse vipèras securissimè in Ægypto mandi, loci humiditate dilato, & soluto veneno. 3. de alimentis c. 2. Constat ergo non ratione veneni, nec aliorum causa, vtilem esse viperam, imò sui virtute, & ratione sui, innataque vi morbis refragari, non veneno tetro, cùm manifestis virtutibus dictis, expurgatiua, deterfua, exsiccatiuaque, intensissima qua pollet, vt eodem capite Galenus docuit, vbi sitim intensissimam inducere morfu retulit 1. de sým

symptomatum causis ; docet cap. 4. quendam mansa viperæ, sibi inexplebili vrgeri adeo , vt remedijs plurimis medicis nunquam cesserit in posterum ; tum virtute altiori cœlesti , & diuina vltra elementorum virtutes , susceptam exli actione succrescente ad missionem viperæ : neque enim minùs communes virtutes mista ab elementis suscipiunt, quàm occultas à cœlo mirabiles & raras , pro varia miscellæ ptoportione, & modo, interim dum efformatur mistum , materia alterata, vt & Theriacæ euenit, dum rot tantaque immiscètur inuicem, rara & pretiosa; imò cùm viperarum carnes virtute polleant corrigendi venenum natura propria, trahendiq; in destinatos animantis vsus, (in quos venit bilis in corpore existens omni animanti, venenumq; quod est in vis vesica fellis & in extremis contentû,) virtutemq; tractiuam illius obtineant, vt trahant ab illis vtile virus suis vsibus & corrigant, in viasque destinatas , & canales recipiant, & natura, hac virtute fulciantur temperandi cruoris , carnes mediæ , vt & caput viperæ exoneretur ; ne recocto illo , & adaucto , caput intemperetur, & officiat toti, quòd virus alliciunt, vt supersit caput integrum & liberum , hac eadem qua excellunt virtute veneni tractiua , vt venenum pellant, & frænant Theriacæ immistæ carnes ipsæ, venenum ad se vocant , alliciuntque , & attrahunt susceptû, quibus cor expurgant, expiant, exonerant à malitia & viru , partesque alias vt fugiant , venenum & noxas, in seque recipiunt virus, vt supersint alia libera & immunita, vt nil sit vtilius veneno & virui liberando, viru læsis efficacius nihil: simul cû his quæ naturam reficiunt viribus, corroborant , & noxios humores extrudunt & frænant. Continet enim hæc viperæ miscella sua, propria perfectiùs saluti mor-

talium, proportionata magis, & proficua, naturæ té-
 peramento & miscella, alius reliquis venenatis, se-
 curior, & perfectior, quia hæc petit hac mensura na-
 tura viperæ, & temperies innata, temperamentum-
 que iustitiæ animantis, hanc subiens proportionem
 qua ab aliis noxis venenosisque distinguitur. Nō se-
 cū ac inter quæuis alia temperiei cuiusuis, hæc læ-
 dunt, illa profunt, temperamento & téperie innata.
 Imò capiti nulli animanti tantum adest virus, ac ad-
 est viperæ, & medio corpori nulli salus tanta virtus
 & perfectio; nulli vis tractiua veneni potens ad eò
 loci, aut alio. Sic ergo, & si alia toto venenosa magis,
 30 nullum tamen capite noxius veneno & viru. Basili-
 scus enim toto deterior, at capite vipera imbecil-
 lior, & alia sunt, sic Galenus de Theriaca c. 3. Est eius
 tantus cruor, & venenosa rabies, vt crediderit Gale-
 nus lib. de fetus formatione. c. 4. non factas ab eodē
 opifice, à quo est factus homo. poëticè dictū. Conti-
 net enim hæc antidotus calfacientia, & excitantia
 medicamina, incidentia, resoluentia, detergentia,
 expurgantia; tum corroborantibus constat, cordiali-
 bus, capitalibus, epaticis, lienicis medicamentis, pe-
 ctoralibus, diureticis, solutivis, quæ has & alias par-
 tes natura roborant, & stabiliunt. Tū alexipharmacis,
 & venenum corrigentibus integratur, & iis quæ mi-
 rabiles, cœlestesque virtutes obtinent, ultra elemen-
 torum miscellam, raras & excellentes, adstringenti-
 bus struitur, sudorificis, anodinis, & dolorem sedan-
 tibus, stupefacientibus auxiliis, & in summa omni re-
 mediorum genere, natura & officio, vt largissimè
 componit Galenus libro de Theriaca integro, Ni-
 cander itidem ex sententia Andromachi, & Regis
 Mithridatis. Anima vero, vires, roburque huius me-
 dicamenti, viperina est caro, parata in pastillos di-
 ctos,

Etos, retulimus antea; Imò & si caro viperæ iis iuuetur, & firmeretur auxiliis, sola potest moliri opus plurimum, ut satis patet Galeni eo c. iis. Quidam enim nobilis vir cum laboraret elephantiasi morbo, in Misia Asiæ, profectus ad aquarum calidarum fontes sponte nascentium, sperans se consequi emolumentum aliquid, accidit ibi adstanti mancipio scorto pulcherrima iuuenula, compluribus ambita amatoribus, vinum illi offerre sitiens, in quod vipera inciderrat, eo epoto casu, salutem pristina restituit integrè. Refert Galenus a. c. 11. simplicium. Quanta sit huius antidoti perfectio, excellentiaque, facillè quivis noscere poterit, si rerum copiam, numeros, proportionemque, quibus hæc sacra miscella constat in medium afferamus. Retulit Galenus ex vetustissimi Andromachi libro de Theriaca ad Pisonem c. 7. qui ex antiquiori Mithridate Rege desumpserat: ut omnis docet antiquitas, vel quòd ille hoc primus medicamine fuerit usus, vel quòd tanti antidoti ipse extiterit autor, dixerunt Paulus Aegineta, Aëtius, Oribasius, Celsus, & prisca artis Apollinæ auctores. Est hæc forma, & structura huius celebris medicaminis.

Theriaca Andromachi senioris.

R Pastillorum Scilliticorum drachmas XLVIII. ³¹
Pastillorum theriacalium. Spisamenti Hedyctoi. Piperis longi. Opii, singulorum drachmas XXIII. Iridis Illicicæ. Rosarum liccarû. Succis radicis dulcis. Seminis napi dulcis, id est, domestici, Scordij, Opopalsami, Cinnamomi, Agarici, singulorû drach. XII. Myrrhæ. Costi, Croci, Corycei, Casiæ. Nardi Indicæ, Schæni, Piperis nigri, Piperis albi. Thuris. Dictamni. Rheipontici, Sthechadis, Marrubij

virentis. Petroselinii. Calaminthæ. Terebinthinae. Quinquefolij. Zingiberis, singulorum drachmas VI. Polij. Chamæpytis. Nardi celticæ, Amomi, Styracis. Mei, Chamædryis, Phupontici. Terræ lemniaæ, Folij. Chalcitis assæ. Gentianæ, Gûmi. Hypocistidis succi. Carpobalsami. Sefeli. Anisi. Cardamomi. Fœniculi, Acaciæ. Thlaspi seminis, Hyperici Ammi, Sagapeni singulorû drachmas IV. Castorei. Aristolochiæ radicis. Bituminis sicci. Seminis dauci. Opoponacis. Cœtaurei. Galbani, singul. drachmas II. Vini antiqui quantum sufficit ad dissoluendum humida. Mellis Attici drachmas 960. id est, libras. 10.

Pastilli ex scilla.

DOcet Galenus Pastillas scilliticas formare de theriaca ad Pisonem c. 13. his. Recentem scillam non admodum magnam accipere oportet, & eam non luto, sicut quidam faciunt, inuoluere, (sordidum enim id mihi esse videtur) sed pulce teneriori: in qua & assatur facilè, & ab eo quidam dum assatur accipit, vbi ipsam probè coxeris, vel in furno, quod vocant, vel sub cacabis, in quibus panes assantur, quo æqualiter assatur, summè interiores partes scillæ, quæ tenerrimæ fuerint, & eis accuratè dissolutis, admisce farina Erui optimæ, recentissimæque tantundem, sicut Democrates censet. Nam & Magnus qui dimidium iubet, parum mihi conuicere videtur, & Andromachus, qui duas partes præcipit, nondum satis imponere, cum æqualem Erui portionem scilla requirat. Sic itaque scilla & farina commistis, modicas inde faciemus rotulas quas in ymbra siccatas. vsui reseruabimus.

Pastillæ

Pastilli viperi.

Pastilli verò viperini huius auxiliij anima, & vis, hoc ordine parantur. Vipereis carnibus paratis, viperarum extrema amputabis ad mensuram quatuor digitorum, visceraq; & pellem depones, eas verò aqua fontana, sale recenti, & anethi viridis ramusculis elixabis, vsque dum spinæ, & ossa facili separentur negotio. His semotis cum pane purissimo simul quantum sufficiat parandis pastillis subactis manibus inunctis opobalsamo eos efformabis in rotulas, quas reficesabis in umbra. harum carniū quantum volueris ꝛ. panis purissimi, aridi, contusi, & cribrati, quartam partem, aut quintam. Simul contunde & pastillos forma opobalsamo in eis configendis adhibito.

Magmae seu spissamenti Hedycroi compositio.

Magma, seu malagma Græcis, idem est quod spissamentum, ex rebus tritis confectum, unde Hedycroum spissamentum, idem est, quod spissamentum coloris Crocei, læti coloris fulvicatis. Hinc Galenus lib. 1. de antidotis c. 10. sic inquit, *Magma quod Hedycroum læto dixere colore*, id est, placido, hilari, Croceo, etiamsi & ab odore gratissimo, quæ hæc vnguenta pastillæve coloris læti spirabāt doceat Cicero 3. Tusculanarū dici iis: Collocemus in culcitra plumea, psaltriam adducamus, hedycroum incédamus, demus scutellā dulciculæ potionis; & si Victorius inter vnguenta referat, in commentariis huius loci solūm, pastillæ verò tales hoc ordine disper-

fantur. ℞. Aspalathi Afari. Mari. Amaraci singulorum drachmas II. Calami odorati. Iunci odorati. Costi Phu Pontici. Cinnamomi. Opobalsami. Xylobalsami singulorum drachmas III. Folij Nardi Indicæ, Casiæ, Myrrhæ, Croci singulorum drachmas VI. Amomi drachmas XII. Mastiches drachmam I. Vino Falerno excipiantur, & mistis rotulas figurabis vipereis & scilliticis similes, ipsasque eodem modo exsiccabis. Cômunis quantitas, quæ huius sacri medicamenti suscipitur, tanta est quanta est magnitudo auellanae nucis, post annum duodecimum à die cōfectionis, & si venenatorû iētibus post septimum, aut quintû annum concedat Galenus c. 14. libri ad Pisoné; maiore aut minor, prout occasio exegerit. Sal qui à Plinio sol secūdus, secūdave anima, compellatur, quòd corpora vindicet à putredine, & inquinamēto, in tantû, vt de quibusdam animantibus meritò dictû sit, animam, quam possident salis loco illis esse confitam, quòd abiit in adagium, *animam pro sale habere*, in eos qui nullius alterius sunt vsus, munerisve, præterquam sues facti, vitiosi & succidi, alimento vtî, & spurca venere, quibus animam impertiri salis vice, ne corpus deficiat, & putredine inquinetur, constat, vt iam anima pro sale substituat; sal inquam venenis resistit, natura & viribus, eisque aduersatur; docuit Galenus de Theriaca ad Pisonem latissimè, & de theriaca ad Pamphilianû. Hic Theriacæ more solet parari, ex viperina progenie, in eisdem omnes, quos Theriaca complet vsus, vt ex antiquis recepit Galenus locis adductis, quos omnes theriacus hic sal vipereusve aut Theriacalis, & si perficiat lētiùs, tamen absoluit, Theriaca antidoto. Hūc verò dupliciter parât salé; videre est apud Galenum locis suprà, cuius scrupulus vnus quotidie
assum

assumptus esculentis, aut potu, mirabiles edere effectus, & quos Thèriaca nouimus, & Galenus dixit, suprà, rationeque, & experiètia ductus firmauit, qui, & si duplici ordine cõfici possit, & parari talis, securius est Galeni inuentũ, methodusque, quod solũ pastillos vipereos recipiat, non viperas ipsas vstas simul cũ veneno & viru, vt antiqui parabant. Est verò hæc Galeni mistura eo loci allata iis: Cæterũ ipse hunc salem etiam non inustis viperis conficio, verũ pastillos ex eis quorũ cõpositionem in thèriaca docui, reliquis quæ cum viperis vruntur admisceo, ipsosque comburo, vt quam in se habent amaritudinem, incendio deponant. Tantam verò pastillorum mensuram impono, quãtam habere quatuor viperas conicio: ac reuera sal quã optimus euadit, vt qui propter vstionem, neque cinerulentum quippiam gustatus præ se ferat, neque conspectus nigredinem. Verũ & iucundissimus accipientibus euadat, & virtutem ad quæ dixi ipsum propriè valere, præstantiorem ostendat. Ad Pisonem c. 19. eius compositionem inuenies longam ad literam.

Antidoti Theriaces Tropologias continens & naturalia plurima.

C A P V T V I.

Diximus suprà, serpentem exaltatum in deserto 32
iussu Domini, Mosis industria, Numerorũ c. 21.
Viperæ obtinuisse formam, figuramque; tũ Hæmorrhoidis, & Diplosadis effigiem parũ dissidètium inter se
figura, & si effectibus euarièt, vt vno illo serpente sacramenta plurima cõtinerètur; cũ Christi signũ esset,

vt ibidem dicitur iis: *Fac serpentem aneum & pone eum pro signo.* & infra, *Fecit ergo Moses serpentem aneum, & posuit eum pro signo*, Christi scilicet, Ioannes dixit, quem cum percussi aspicerent, sanabantur, Christus verò virtutem omnem capite obtinet, Paulus 1. ad Corinthios c. 11. *Omnis viri caput Christus, caput autem mulieris vir, caput verò Christi Deus.* Capite ergo, Deitate, robur & vim omnem cōtinet, non secus ac viperam rostro, & capite continere monstrauiamus. Cum ergo capite polleat viperā, capiteque nulli æquetur potētia, omniaque superctanimātia, & quæque potentissima naturæ, Basiliscum adhuc capite euincat, & si hic veneni malitia, corporisque totius tetto halitu excedat viperam, non capite virtute insita, & innata, non robore, impulsu, rostrique potentia, quibus quassat & abrumpit quæuis, subitque tota, non grandi & insuperabili vi, capite congenita viperino, cum Basiliscus aliunde petat virtutem potentiamque illam, spiritus scilicet è corde veneficos suscipiens, quibus inficiat, officiat ille, oculis effusus, capite alioqui debili, & structuræ facilis, quos remittit potiùs capitis cerebrique frigore, & temperat, quàm acuat & excitet, non genitos ibidem, unò ibidem retusos à malitia veneni, euaporantibus ad extrà, non ad libitum motis, non quando vult, & quomodo vult, nec cui vult officiens eisdem, vt potest viperā, docet Galenus de Theriaca lib. c. 9. Hinc aspīs & basiliscus euiscerata, corde detractò, nō officiant morsu, at viperā lædit capite solùm superstitè, reiectis visceribus, caput sui iuris. Experientia edocuit, euisceratas vipersas inficere veneno capitis indomito, quæ nō obeunt adhuc, detractis visceribus lōgo tempore, reptilia omnia, vt alia. Cum ergo Christus serpentis forma insigniri voluerit,

& effi

& effigie serpentis notari, formam serui accipiens, capite omnipotente Deitatis, non aliunde petito, meritò viperæ effigiem serpens ille suscepit, Christusque ipse, cum signum potentiæ Deitatis esset effigies illa, potentissimique redemptoris fideiussoris, solutorisque nostri debiti, incorruptibilis, æneique roboris, æneus serpens benè sonans, ænea substantia, formam serui & serpentis accepit, vt reciperetur à filiis serpentium, ne fugerent Christum serpentem iam, hominèmq; factum. *Æneus* verò & incorruptibilis, solùm figura seruus, & serpens, verè homo & Deus, æternus, immutabilis, æneus, sub serpentis forma, humana veste indutus, quam assumpsit, & induit verè, hoc capite, potens, non confusè & indistinctè toto, vt basiliscus capites qui est alioqui impotens, & debilis, non confusione substantiæ viperæ Christus; Omnipotenti imò capite, non Basiliscus reliquis solùm vires manifestante. Tum viperæ figuram obrinuisse serpentem illum patet, cum hic solus viuiparus sit inter serpentes omnes, & fœtus viuos solus in lucem edat, qui inuolucris, putaminibusque ouorum seminis serpentis, Genesios 3. capite, continebantur pràis: quò postquàm recepit eos inuolutos, & conuinctos, secundo vtero suscepit, educauitque, & in lucem Solis iustitiæ edidit. Duplicati vteri serpens status innocentie, & legis gratiæ, legis naturæ, & scriptæ, legisque Euangelicæ, Ecclesia qua continemur fideles, quæ nunquam defecit, nec vterus matris piissimæ, Christo in spe aut præsentia contenti, virales partu vltimo legis gratiæ, serpente viperæ, & viuipara Christo, mortui in semine ouis, vtero serpentis detenti, quæ nos fefellit, viui & vitales Christo in lucem editi, quo est insignitus viperæ. Sic enim oportebat exaltari filium
hominis

hominis omni natura potentio-
 rem, qui eo omnes serpentes superabat, & aufu-
 gabat omnino: tum quia hoc serpente paratur the-
 riaca, & antidotus facit, celeberrima. Pan Græcis πᾶν, to-
 tum est, omne, totum alimentum, & medicamen-
 tum: pan super substantialis, substantia totus, ipsa que
 substantia; cuius accidentia, adhuc substantia sunt
 officio, & modo, panis super substantialis, substantiâ
 animæ refarciens, & reficiens adipe frumenti. Est
 adeps substantiâ superaddita membri, coalescens
 non vi naturæ insitæ partis altæ, & enutritæ, frigore
 imò semel digesto alimento, principioque ultra na-
 turam nutritionis quæ sit coctione à calido, quo
 oleosum & pingue sanguinis in membra frigida de-
 cumbens concrevit, in membranas decidens, & fri-
 gida alia, ut medullæ concrevit in ossibus, & alia
 in aliis oleoso alimento pressio frigore, & principio,
 ultra naturam partium. Sic Galenus 3. de usu partium
 c. 6. Arist. 4. de partib. c. 9. alij & alij. Est Christus fru-
 menti adeps, & super substantiam panis, qui præces-
 sit, substantiâ ultra naturam superaddita, postq; aliam
 succedens adeps, ideo alio veniens non naturæ actû,
 substantia cœlestis Deitatis, & humanitatis Christi,
 estq; super substantialiale alimentum. Nam supra sub-
 stantiam panis & vini, quæ desiere vi verborum, sub-
 stantia succedit corporis Christi, super omnem sub-
 stantiâ. Est Deus ipse, substantia ipsa, & per se sub-
 stantia, solusque ille per seipsum cuius esse, est esse,
 adveniênsque substantia super substantiâ, quæ abiit,
 super substantialis est, omnésque substantiæ vires ex-
 cedens. Vipera ergo huic antidoto interest, ipseque
 Christus; homo enim hominem læsit, scæmina virû,
 homo naturam, carnemque nostram passionibus,
 ignorantia, & malitia. Caro nostra remedium extitit,
 homoque

homóque verus, vt vipera auxiliatur morsui vipereo, viperáque, vt sit remedium & auxilium viperæ, potentissima omni labe immunis, & libera, potens virtutibus cœlestibus dictis, mirabilibus, raris: subuenire potens veneno infecti generis humani, & virui, capite potentissimo, peccatíque vulneribus, & vitis, vt theriaca auxiliatur vipereis ictibus: Vipera cœlesti parte pura, & veneni libera, media vipera mediis carnibus nimix potentiæ extremorum succurrit capitis affliçtúi, & caudæ verberibus. Et Christus mediator hominum, quem vocat Paulus, mediúmque, nexus, vnio & hypostasis, placat, temperat potentiam, & rigorem capitis Dei, homo factus quasi vnus ex nobis, vt sit homo, quasi vnus ex Deo, Deúque optione vnitus Christo, hac antidoto & sacramento mirabili: vnitus Verbo & Christus homini, qui humanitatem sibi vniuit hãc nostram, se homini hac vnit theriaca, Deitatis capitisque rigori succurrens, rigori iustitiæ, quo nos impetebat Deus, & impotentiæ nostræ carnis, malitiæ appetitus, caudæque & ultimo, extremis iis subueniens, medium afferens nostræ salutis, carne hac media, viperea, sacra. Quis ferret Deitatem Deúmque solum, si Deus non temperaretur humanitate Christi? Hinc Psalmographus; *si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit?* Hinc Ecclesia continuò precatur per Christam Dominum nostrum, supplicans per medium hoc, patrem, meritísque ipsius, quò medium se theriacæ immiscuit, extremis succurrens, medium eorum adducens, non caudam, vltimum, mortem, vitam imò morte frænata, diuinitate temperata, in mediatore Christo, medium nostrum, nostræque salutis, Angelorum & hominum, præcautione & curatione salubri. Deus enim factus homo, vt homo corrigit, punit,

punit , increpat , miseretur , & condolet , non rigore illo antiquo Deitatis , non ultionis Deus. Imò ultionum Deus , ultorque , miserator imò , & multam misericors , vidit nostra & miseretur , homo factus experimentali notione , nostra considerans , suavis & mitis , blandus , & facilis. Sic ergo à theriaca reiecit extrema rigida , mortem , peccatum , rigorem , mortem caudam , & ultimum , & caput peccati , rigorem capitis Deitatis , & temperavit antidotum medius , vt rigorem extremorum frænaret , & coëreeret , Eucharistia mirabili. Theriacam instituens , omni remedium genere pollens , morbis & veneno omni salubris , alimentum mirabile , illustre medicamentum , antidotus præclara , & celebris , refectotium , medicamen instauratiuum , redûctiuum salutis pristinæ , præseruatiuum , cordiale , alexipharmacum , omni potentia morborum infinities maius virtute , Pan , totum , omni modo totum , cum quauis ratione totum sit ; imò supra omnem rationem totum , cum pars quauis sit totum , & sit pars toti æqualis , quod naturæ modum excedit omnino , toti vniuerso vt communicetur , & omni modo impertiatur , & omnia elargiatur remedia salutis , solis accidentibus diuinitis , integer substantia , omni ex parte , vt sciat homo accidentia diuidere à se , vt persistat integra substantia , & quòd quid est hominis ratio-

34 nis , & mentis , gratiæ & iustitiæ. Hinc diximus Ezechiam 4. Regum capite 18. confregisse serpentem æneum , vt ibidem dicitur iis.

Confregitque serpentem æneum , quem fecerat Moyses ,
siqui

figuidentem usque ad illud tempus filij Israël adole-
bant ei incensum, vocauitque Ezechias nomen
eius Nohestan ; Parabat enim iam viperam
 theriacæ , quò in frustra diuisit , & dissecuit ,
 vt parantur viperæ hoc maximo antidoto. Hinc
 diuisit propior iam Christo venturo , confectio-
 niq; theriacæ vicinior. Ezechias enim Domi-
 ni apprehensionem notat Hebræis , quo iam
 amore apprehensum , captum , irretitum Deum
 enotabat , & theriacæ antidoto consulentem ,
 Ezechias , Domini fortitudinem , robúrque si-
 gnificat , dextram & Patris brachium , Ver-
 bum scilicet , quò cum veniret iam ille vipe-
 ram parabat , & significauit iam iam disponi the-
 riacam salutis , & gratiæ vitam , mundique re-
 medium. Fuit enim Ezechias inter vltimos
 Israël Reges , & sanctitate maximus , & ti-
 mens Deum , expectatorque intensus , vt vi-
 dere est capite allato , quò voluit Deus ei
 manifestare arcana , sacramentaque maxima , &
 recondita , manifestè magis figurare ; quò vo-
 cauit serpentem Nohestan , vt eo capite dici-
 tur , interpretaturque ab Spiritu sancto eo-
 dem capite. *In Domino Deo Israël sperauit* ; quid
 excelsius , & clarius quid ? Fuit ergo viperæ
 figuræ serpens ille , vt theriacam significaret ,
 quam Christus componere decreuit , cui Eze-
 chias parauit viperam , rescissione & diuisio-
 ne , detersione & expiatione idololatriæ , &
 veneni capitis , mentiti Dei cui , piaculum cultum
 & honorem offerebant supersticiosè Hebræi ; quò
 in caput , in Deum peccabant illi , ideòque perfre-
 git , vt venenum capitis reiceret ; ex quo & caudam
 dissecuit , vltimum , mortemque ex serpente tristem ,
 & for

& formidabilem subsequaturam idololatria & apostasia. Tum peccati caput rescidit Christus, superbiamque, serpens seruus, & humilis factus, venenumque nostrum ad se allexit, traxit iniquitates nostras ad se, vt latè ex Isaia suprà diximus, carnis viperæque more, viperæque instar, & cùm nil potentius venenosos serpentes è cauernis extrahat, ac ceruorum succus, inspiratusque narium, vt docet Aelianus lib. 2. cap. 9. & Plinius lib. 8. cap. 32. Aristoteles suprà, Galenus, & reliqui, Christus serpentes extraxit, ceruus cuius sanguis nunquam concrescit, Aristoteles 3. de historia c. 6. & 19. & 2. de partibus animalium c. 4. Currit undò semper in bonum hominum, & fluet perpetuò, cap. de Angue diximus. Canticorum 2. cap. sponsa de Christo: *Similis est dilectum meum hinnulo ceruorum,* traxit serpentem spiritu potenti, & robore illo. Pertimescunt serpentes omnes caput viperæ maius illis virtute & robore, quo superantur & vincuntur; serpens factus, vt serpentis filios alliceret, capite & diuinitate superans, extrahensque serpentem ex abditissimis sedibus animorum mortalium, vincens mortem, peccatum, infernum, Dæmonem, quæ frænauit capite superior. Caput viperæ aspottatum, caudaque, non minùs gestata, caput roborant, visum acuum, auditum viuificant, olfactum perficiunt, gustum, tactum, internòsque omnes sensus, motum animantis firmant, temperato & exsiccato cerebro excrementis vitiosis absumptis, superfluas absumunt humiditates, & humores noxios, sua qua polent siccitate, & succu, si quid venenosum infectumve est, sugunt & corrigunt, quòd morbis cerebri minificè auxiliantur omnibus, dentium stupori, graui auditui, imminuto & deprauato visui, infecto gustui, & reliquis vitiosis actionibus, quæ neruis è cere

è cerebro ortis petficiuntur; vt hinc appendantur collo, gutturique suspendantur pueris, & maioribus natu, & si pueris frequentius, quòd maiori copia humiditatis excrementitiæ abundant, caputque frequentius cauda vipereum, quòd ibi virus maius adfuerit, supersitque, docet Galenus locis adductis; Dioscorides libro 6. cap. de vipera, & reliqui vbi suprà. norunt omnes, & suspensum videmus vtiliter passim; omnibus resistit venenis, primis hinc mensis apponuntur, asportanturque ad mensas, auro argento-ve vallatas, ornatas, vt securè conuiuæ decumbant, omni potentiores veneno, quòd ad se alliciant, & arripiant ex esculentis omnibus virus, si adest, vt innoxia supersint alimenta. Hinc voluit Christus insigniri serpente æneo, viperinoque capite insuperabilis Deitatis, caudaque, vltimo sui & morte, inuincibilis alioqui, mortem enim moriendo destruxit capite, & vitam resurgendo reparauit. Qui mortem & venenum maius destruxit potentia caudæ, & mortis, vi capitis, à quo virtutem recipit illa; qui extremis insuperabilis, facilis est medio, mediator est, medium, remedium imò nostræ redemptionis, venenum nostrum, medio viperae instar, exiit & traxit ad se; *posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*, Isaia 53. Qui exaltatus à terra omnia ad se in cruce traxit, *Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*, loco adducta; huius sacrae viperae medium in quo extrema Dei & hominis confluxere, suppositum illud Christus, Theriaca nostra salutaris est, in vase terræ virginis Deiparae genitricis parata, vt paratur alia, cum tot tantisque excellentiis, & dotibus, donis, virtutibus, dixit Paulus ad Coloss. 2. *In quo sunt omnes thesauri sapientia & scientia Dei*. Tum & ex venenosa, dira que peccati natura, non secùs parari potest

præclara Theriaca, sacæque antidotus, hismet ictibus quos incussit illud salutaris, proficua, extremis rescissis capitis pertinaciæ rebellis, & caudæ occasionum, qua arrepta, & ipsum ad nos trahimus, & allieimus, explosis visceribus malitiæ, recementisque vitiorum, & fomitibus, ossibusque, & fundamentis, quibus illud innititur, distractis, & spinis simul affluentia, & copiam extirpatis, medio accepto salutis, statuto pœnitentiæ & doloris, quod virus ad se euocat, & subtrahit potenter ab extremis, vt percussi & veneno infecti pretiosissimo Christi sanguine superata malitia, tetraque virulentia, cum pane Eucharistiæ, pane, carneque corporis Christi substantiæ purissimæ, cautè in posterum viuant, tanti beneficij memores, & ex delicto commisso præseruati iterum re incidere in miseriam tantam reformident, recusent, & vitent, ictuique peccati, memoria peccati subueniât præseruatiua antidoto, & correctiua vitiorum veneni, vt ex illo à quo venenum contraxerant, cauti salutem hoc modo paratam recipiant, & consequantur. Paulus ad Romanos 8. *Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne; de vipera peccatum damnauit, de carne Christi diuini suppositi, de homine Christo Deo damnauit, antidoto factò, de eadem humanitatis natura, vt diuinitatis capitis, peccatum carnis & naturæ nostræ infectionem, homine homines libetauit, Deo, viperæ morsum humanæ naturæ, homine Deo, vipera dicto.*

Theriaci salis, auxiliiorumque viperei morsus, mystica continens & naturalia plurima.

CAPVT VIII.

Nillum maius remedium extat mortalibus veneno infectis, quã suctus, sugereq; ea parte, qua icit & læsit animã, quò trahẽtib; vtimur auxiliis, & euocãtib; ad externa, ne cor, internaq; venenũ petat, ex alto corpore educẽtib; virus, & ad extra trahẽtib; medemur cæsis, continuoq; irritãtib; partem & dolorem inferentibus, mouentibus sudores, succurrimus suctu potẽtissimo cucurbitularum, cum scarificatione, & excitãtib; molestiam, acribus, calidis, doloificis, perurentibus, vt omnes locis allatis consulunt; in quibus sanguinem mittere recusamus, ne recurrat ad interna venenum, venarum suctu exinanitis semel, nec purgãti medicamẽto auxiliamur, ne vocet virus in altũ corporis, præterquã in nimis plenis, vbi suctus & recursus periculi nõ rimetur, cũ copia, & abudãtia impediatur suctus internarũ partiũ, vt solũ extrahẽtib; vtamur, euacuãtib; alexipharmacisq; antidotis, & victu, potuq; conueniẽti, frigidisq; & adstringẽtib; internis, vt repellãr partes ad externa virus, refectæ & roboratæ intrinsecus. Traxit venenum nostrum suctu singultiens, luctu, & plañtu, vt homines salui, & superstites essent Christus, tulit languores nostros. Vipera, vt docet Apollonius apud Philostratum, quod ab Aristotele, & Plinio adductis locis desumpsit, catulos semel ortos polit, complanat, & lingit, mucorem detergit, & mucilaginem, qua perfunduntur in inuolucris intra vterum prius, eos capite & rostro impel-

lit, & incitat, prouocat ad motum, vt exercitio, & opere sordes excutiant, & mudentur, qui intra decem dies imitari incipiunt parentum modos, ritus, & artes, caputque erigere, & mouere, potentiam illius ostentare, & robur, quod se lambunt, perficiunt, & viuunt. Detergimur & mundamur Deitate, capite Christi, nos omnes filij serpentis, & progenies, filiique viperæ exaltatæ in deserto. De hac generatione, & progenie intelligitur locus ille Prouerbiorum 30. cap. vbi dicitur: *Generatio qua patri suo maledicit, & qua matri suæ non benedicit. Generatio qua sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis. Generatio qua habet excelsos oculos, & palpebræ eius in alta surrecta. Generatio qua pro dentibus habet gladios.* Quæ omnia iuxta naturam viperæ patent, proprietatibus dictis: Obiit pater, læditurque multoties, vt generet filios in vipereo genere, obiit Deus, & tandem mortuus est, vt renasceremur nos, *Generatio qua maledicit patri.* quod est cum patre maledicit & ordinatur, non dicit cum illo, & matri non benedicit, Ecclesiæ, imò rumpit matris latera, & terminos, leges, statuta non dicit cum illa, & protypo ipsius, & vterum quo continebatur, ob venenû malitiæ vitiorum. Sordibus oritur hæc generatio plena peccati labe, quo lauacro egent, elingique Dei lingua & verbo; lingua Patris qua loquitur sibi, & nobis, habet excelsos oculos, superbos, vt vipera superba, quæ innititur caudæ vt sese erigat, extollar, & superemineat, docet *Ætius*, Paulus locis adductis supra, imò Apostolus apprehensus est vipera in saltu, & elatione, in superbia animantis, Actuum Apostol. c. 28. Palpebrasque surrectas & altas, vt intentè, attēteque videant, qua icere, & ex quo sanguinē fundere possint proximi, venenû dentibus continent & gladios

dios pro dentibus venenosis, sorditie pleni, cæci aded vt mundi, lotique iudicentur, quo minùs remediis obediant, imò respuunt, & superflua iudicant illa sibi, squallentes, sordidi mucore & mucilagine vitiorum cæci, qui egent linctù, & lauacro, deterfione vitiorum, & superflua vitiosæq; humiditatis absterfione, vsque dum patrum, maiorumque exemplo ipsos lingentium cognoscant se linctù egere, & deterfione, seq; capite expiët Christo, & Ecclesia. Gêtes referunt patrê Libertum, è Semele sine tempore natû, Ioué suscepisse, femoreq; dissecto fouisse vtque iam perfectâ secundo ortu, integrâq; reddidit sobolê, duplicis partus, & maturum infantulû. Nec incoveniêns iudico gentiû cæcâ narrationê multorû enodare, & ad verum cultum reducere quandoq; dum opus est. Est verd opus, quando illorum errores ortû duxisse culpa vitiorum, pœna illata cœcutientes in veritate, & aberrantes. Abominaciones enim Ægyptiorum non immolabimus Deo nostro, mentitoiq; illorum Deos vero cultui; at veritatem figmentis cõtentâ eliciemus, vt ex vipera theriacâ salutarê astruimus, alioqui venenosam, si vt decet, parentur. Non secùs nos filij Semelis adulterio sati, serpentisq; abortus, secundo ortu sumus nati è femore, è robore, virtute Dei, vt perfecti & integri lucem experiamur, genimina viperatum duplicis partus. Leuitici 15. sic dicitur: *Docebitis ergo filios Israël, vt cauant immunditias, & non moriantur in sordibus suis. Viperas extergunt & in theriacam parant, lingunt, & mundant Dei ministri, ore, & doctrina, rostroque potentia. Pane puro ab excrementis libero, sale, anetho, aqua limpida, in vase terræ virginis, argilla dicta Græcis, elixant, dissectas priùs, extremis capite, & cauda rescissis, ossibus, visceribus spinisque tandem re-*

iectis. Panis viuus qui de cœlo descendit, non de aëris infima sede, vt manna, de cœlo; imò de Patris sinu, de substãtia Patris, liber omni labe, Deitate plenus, in vase terræ Virginius Dei genitricisque purissimæ subactò, formato, sale sapientiæ Patris, sapientia ipsa, sal ipsè: viperæ non quolibet sale parantur, fossili imò, & terræ sale; dicitur capite illo citato de Theriaca. Dicitur sal gemma; sal enim alter communis, sapientia mundi, & capitis vertigines infert, inflatque, strepitum facit, sitim inextinguibilem affert, sistit ventrem, retinet exsiccata excrementa, & exuccia, virentia exurit; nil fert viuere secum, vbi adest ille, imò consumit omnia, citò liquefcit, euanescitq; igne & aqua, deest, resilit, fugit charitatis vim, oleo & pinguedine tantùm consistit abundantia & copia, fluctibus aquæ, & afflictionum tumultibus, inconstans, desinens hic sal, hæc sapientia, inuidiam generat, æmulationem, odium, nil secum viuere sinit. Vertiginem infert, capitis inconstantiam: illud euadit, reddit vanidum, inflat hic sal, sapientia hæc inflat. Paulus 1. ad Corinthios 8. *Scientia inflat.* Est natus superbus sal hic, solem expectat, vt concresecat, aut violentiam ignis, cum semel igne genitus, ingratus genitori resiliat, fugiat, odioque habeat ignem, strepitu nimio, & contentione; dissidet cum illo scâdalo, odium manifestat, detegit liuorem; quæ omnia huic salis adscribit Dioscorides lib. 5. c. 83. Galenus 3. de alimentis, & 9. simplicium latè, & 1. de compositione per genera, Aristoteles sect. 1. & 2. problematû, Plinius, & reliqui postea. Hieroglyphica, & tropi scientiæ, quæ sine charitate est. Fossilis verò sub terra oritur, ortu humilis, excrementa detergit, expurgat ventrè, ne caput grauet, infestet, & circûrotare faciat, medicamentis expurgantibus immiscetur, vt

eorū vitres augeat, & acuat, firmat caput, vētriculum stabilis, admittit alia secū, nō vrit vicina viuētia, fert proximum. Sustinet imò, nō invidet, humilis subter terram; nam si sciētia inflat, charitas ædificat; Paulus eo loci. **Quò** humilia fundamēta, profunda que petit ædificium, quo est cælum attingendū; Deus imò ipse contingitur charitate, & sapientia hac, sale. Fert hic sal ignem, ignescit, vt metalla & ferrū sine strepitu. Dioscorides eo loci de hoc sale, Galenus loco adducto, reliquit. Charitatis ignem suscipit, inflammatur cōstanter, vt ferrum fert ignem, & nō vritur, aut euanescit, non resilit ab igne, ignitus ducitur malleolo facilè, & formatur blādus, sine renixu aliquo, se seruat vt ferrū igne, perficitur, nō corrūpitur, aut vritur, non ignescit vanitatis strepitu, nec flatus generat, vt circūtotet caput, absumat illos, vt constet, & firmetur imò, consistit medio aquarum, tumultu persequutionum, & laborum, non liquefcit, substantia densissimus, olei parum, aut nil suscipit, vt spongiosus alter, qui imbibit oleum. Abundantia, & copia vtitur sobriè. Hinc Christus consulens Apostolis, onūsque & officium Apostolatus exponēs, Matthæi cap. 5. inquit: *Vos estis sal terre*, non sal qui libet, vanus, citò euanescens, imò sal terræ fossilis, sal gēmia, humilis, cōsistens, facilè ductilis, semel atque incaluit, virtutum dietarū sal, & dotium. Euanescit autē hic sal adhuc, & exoluitur, & si difficilius multò reliquis omnibus salis generibus; diuisus & tritus in pollinem, spiritusque defectu, & aëris charitate deficienti, & spiritu non vētilatus, tandem putrescit, aqua & igne tritus euanescit, oleoque; quod alteri communi non contingit facilè, adeo in oleo ventilationis exercitij in proximum defectu. Plinius lib. 31. c. 7. docuit, salem esse è Nilo euēctū, fontibus

quibusdam circa illius oras, rubrū & asperum, oleo solūm dissolubilem, abūdantia rerū, & pinguedine, sapiētia multoties luxuriat, & euanescit, effrānis & copia furit. Quod si sal euauerit, & defecerit, si sapiētes, si Doctores, si sal, qui, vt superfluam rerum humiditatem absumat, inditur corporibus, ne putrescat extremēticia humiditas, inficiatque corporis substantiam, & putrefaciat; si, inquam, euauerit sal, & liquerit, in quo salietur, in quo salienti, in quo efficiēti alio, in qua materia rerum, in quo alio rerum genere res salietur? si sal liquefcit, humescitque adeò, vt potius humiditatem alliciat sibi, & aliis, quàm absumat; sal enim in terra exiccatur, in aquis humectat, biscocti panes qui nauigantibus paratur, sine sale cōdiuntur, putrescūt enim humiditate allecti salis, vi in aquis nimia, & cōtinua, qua humorē vocat, vt exoluat, resolutiua quā pollet virtute. Cū sit ergo vnde iugiter euocet, & perpetuò in aquis tanto tractu continuo putredinis causa est, in terris quam trahit, soluit, extenuat, vt euanescat, deficiēti- que copia, exsiccat, vt in aquis humectat, cōseruat, vt in aquis corrumpit. Euincitur enim multa aque humiditate sal, abūdantia & luxu rerū, in terris vincit humiditatē minorem, remissiorēque siccitate, & inopia. Si ergo sal, qui exsiccare debet corpora nimio luxu humet, si humectat reliqua, si sapiētia hæc emolitur, & demolitur, in quo salietur, in quo exsicabūtur rerum genere superflua, humiditate nimia, qua fluctuānt, & madent, in quo continebūtur in se res, vt siccū cōtinetur, & nō se exedent, vt humida dissoluūtur, & liquefcūt facillē, sicca enim cōtinētur termino proprio, humida alieno. 2. de ortu Aristoteles. Ad nihilū valet vltra sal liquefactus semel, quàm vt mittatur forās, ne nimiam alliciat humiditatē, putrescatque

trescatque domus eodē, domus enim salē quæ obseruāt, antiquod, salitas imò carnes (videre est in salitis suis reseruatīs) sal humectat adeo fundamēta, vt videamus mādētia illo, ruina mādētia domotum cōcitare (visū pluries.) Sternatur ante pedes ergo, & cōculcetur ab hominibus, pedibus spernatūr sapiētia eorum calcaneis & vilibus hominibus, ne capiti officiat, & vertiginem inferat vaporū ascensus salis, vt incutiūt, & inferūt natura. Videmus vertigine laborare qui salis opera exercent, illūque condūt locis salitis; caput enim apprehendit, & subuertit, exēplo & malitia sapiētium, alios qui sale vtūtur corrupto, & deprauato. Imò cūm Christus Matthæi 5. eos vocasset ciuitatē supra mōtem spiritui obuiā, aēri peruiam, salubribus vētilatam ventis spirātibus, ordine & gubernatu dispositā, morigeratā, vnitā, vniuersalem, id est, catholicam, & nominibus multis cōmendasset dignitatē, officii que munera retulisset, mundi lucem, luminaque iustitiæ solis, subdit. *Vos estis sal terre*, lumen enim amplius splēdet, si materia in qua fouetur, & alitur, sale inspergatur, fossili tamen, vt in lichinio est videre, & docet Aristoteles sect. 23. problematum, & Macrobius 7. Saturnaliū, Plutarchus quæst. 9. 1. symposi. & omnes experientia norūt. Sal verò antiquis à verbo Græco *αλς*, cōdio, quia condimētum est, dicitur, metathesi figura, nā *als* præposita. S. est sal, qui vt vult Plinius loco citato, est utilis adē nostris corporibus, vt sale, sole viuat animal solis; vocauitque solē, terrenum salem, qui fouet, viuificat, carnes corruptas resarcit, à corruptione vindicat reliquas: sol verò eas corrumpit, & putrefacit, seruat viuas solidū sale minū mottuas inquinat, at sal viuētes & vita defunctas asseruat immunes à corruptione, & fatore, tam sapientiam & animi salem

significans, quã illũ quo & gratiã, saporẽ rebus conciliamus, & vitamus corruptionẽ. Terentius in Eunucho, *Qui habet salern qui in te est.* Donatus ibidem, sal neutrum pro condimento, masculinus pro sapietia, salque gratiã, & vitanitatẽ in plurali notat. Quod cum Apostolos vocasset lumen, lucẽque, solis iustitiæ radiis splendentes, doctrina, & cognitione, salis nomine eos insigniuit, qui & lucẽ & lumẽ splendescere faciunt, & noscitur exẽplo & sanctimonia, lumenque acceptũ fulgere, vt sal lumẽ auget, immistus pabulo ardenti, quẽ ad laudẽ Apostolorũ, & officij onus spectat eo loci, quo subdit, *si sal euauerit, in quo salietur?* si sal qui natura, minimeque obnoxius putredini, siccus est (& squallidus pœnitentia, & abstinentiã paratus tropologicẽ) euauerit, & maduerit affluetia & vditate vitorum, vt salis officio fungi non possit, lumẽque iuuare & auget, imò humiditatis vitio in se acceptæ lumẽ suffocet, & extinguat, vt sal facit, si madidus & humidus igni misceatur, & lichinio, euanesces & resiliens, ignẽque fugiens, in halitus peruolans strepitu, si sal talis fuerit, & qui alios corrigere & docere à vitiis debet, cum sint lux, illuminare & ostendere, in quo salietur? quo sale, quo ministro, hoc molietur opus, indoctone aut ignorantia, corrupto & caeco? ad nihilũ valet vitra salifugo talis, salque ille emortuus & extinctus, nõ sal lucẽ impediens, si euauerit, si defuerit sal esse, quã vt mittatur foras, ne corruptionis maioris sit occasio, & causa, cum nõ impediatur putredinẽ, proiciatur, vt conculcetur, & subtus pedes sit hominibus, & iis in quorum gratiam constitutus erat, destitutus officio, & dignitate, iis conculcetur, quibus honoraretur aliã & coleretur *episcoporum eius accipiat alter.* Imò sal ille Agrigentinus dictus nominẽ, ea ex parte aduectus, ignem patitur, & mi

& mirabile dictu, exilit ab aquis, iuxta Dioscoridem libro 5. cap. 38. & Plinium lib. 31. cap. 7. à quibus alij fuscipiunt. Ij gratiæ aquas fugientes incidant in igne, & in gehennam ignis mittantur. Et si Theriaca celebratissimum auxiliū viperæis moribus extet ebibita, tum applicita ictui vitulento ad extrā animantis, omnibusque vnicum sit præsidium venenis, tamen experientia, & ratio inter omnia auxilia quæ viperæ moribus subuenire possunt nullum maius firmarunt capite ipso viperæo in pollinem redacto, generosissimo vino ebibito, inspersoque vlcetri facto, ob summam huius partis potentiam alliciendi venena ad sese; quod reliqua expurgata viru & cruore superflunt. Caput serpentis, peccati que superbia est, qua nos icit, & lætit ille; dixit, *eritis sicut Dijs scientes*. Caput hoc superbia, quæ & animi elatio, venenosa aded & lethifera, in pollinem redacta, in cognitionem propriam. Est homo pulvis, & in cinerem reuertetur, qui ex cinere est. Proficua sunt, & vtilia nimis, humilitasque ipsa vitij remedium, hæc hismet ictibus salutaris, quos infligit serpens, suismet ictibus capitis, caputque in pollinem redactum auxilium.

De Aspide serpente.

I X

C A P V T

P Salmo 90. sic: *Super Aspidem, & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem, & Draconem*. Deuteronomij c. 32. populi ingratitude à Domino castigatam Moscs referens, sic inquit: *Fel Draconū vinū ipsorū, & venenū aspidū insanabile*. Qui Latinis aspis aspidave cōpellatur, Hebræis *מִנְיָּ pethē*, Græcis *ἀσπίς*, quòd

quòd frequentissimus sit serpens insulæ dictæ Aspis in mari Lycio, tenet Plinius lib. 5. c. 31. tum quòd promontorium Africæ dictum Aspis, quòd formam scuti repræsentet, sic dictum Græcis ἀσπίς, scutum, iis abundet animantibus, cuius meminit Silius iis: *In Clypei speciem curuatis turribus aspis.* Strabonias l. 6. sic de promontorio hoc, & ciuitate eodem nomine insignita eiusdem. Corsura insula est ante Aspidem sita, Carthaginensem urbem, quam Clypeam vocant. Hinc Aspis, quòd caput scuti formam obtineat huius animantis, Græcis enim ἀσπίς, parma est, scutum ve cauum, & ἀσπίδες, scutorum ciuitates. Huius tres species norunt authores, vt videre est apud Plinium locis adductis, Ælianum, Ætium l. 3. serm. 1. c. 20. Paulum lib. 5. c. 19. vbi sic dicitur: Aspidum apud feratum scriptores tres species reperiuntur, quædam enim ex eis terrestres, seu chersææ dictæ, Græcis enim χερσαία, terra est: quædam Chelidoniæ, quæ circa flumiorum ripas præsertim Nili, latibula possident, dictæ Chelidoniæ, quòd colore hirundines aues Græcis compellatas chelidonias imitentur, parte dorsii cærulea, & nigricante, tum quòd ventre æmulentur viride Chelidoniæ virentis herbæ, & si dorso dorso, colorem hirundinum nimis. Quædam verò pyades nominantur, vt tenet Plinius lib. 28. c. 6. quòd venenum in oculos expuant, hósque solum inficere tentent, obæcareque antipathia, & contrarietate naturæ, splendoribus oculorum aduersantes, quæ nulli alij intentant officere parti, præterquàm altiori & perfectiori sensui animantis, à πύαξ verbo, seu expuo. Has verò tres Aspidis formas sic distinguit Ætius, Chersææ, seu terrestres maiores sunt, & quandoque vsque ad quinque cubitorum longitudinem extenduntur.

Pyades

Ptyades verò maximè bicubitales. Chelidonix cubitales, & maiores aliquantulum, quæ colorè hirundinum referunt. Ptyades sunt colorè cinereo & viridi, ad auri colorem declinante. Plinius eadem refert, Paulus libro 5. c. 19. Nicander in theriacis, Galenus de theriaca ad Pisonem, c. 3. 4. & 5. Dioscorides libro 6. c. 52. & 68. Edoardus libro 6. c. 114. Rhodiginus libro 25. c. 31. & 27. c. 14. Solinus in Polihistoria, Aui-cenna libro 4. fen. 6. tractatu 3. c. 21. 24. & 26. Cherssea, seu terrestris, quòd subtus terram diutiùs viuat reliquis aliis magis, quæ & hypnalis aliquibus appellatur, ab *ὕπνῳ* græcis, quòd sòmnum significat, nam profundissimum infert soporem iis, quos semel inuasit, dormiendique inexplebilem necessitatem, sic vt citra omne doloris genus discedant, lethargo altissimo, veterinòque còlopiçi, morbo, & sòmno profundissimo sepulti, vt non solùm sine dolore, & molestia discedant læsi, voluptate imò, blandissimò que excitato sensu, dulcedine mura, quæti, tranquillì, & placidi, in medio discrimine, vt quiescentes exhalent animam; impræuisaque occupentur morte, & insperata, quo minùs de remediis agatur, & succurratur minùs infectis, inopinatè venienti, subitanea, & improuisa, miserrimum mortis genus. sensit Dioscorides lib. 6. c. 52. Paulus lib. 5. c. 19. Solinus in Polihistoria c. 30. & reliqui adductis locis: hoc Aspidum genere Cleopatram discessisse, sibi que mortem consciuisse omnes fatentur, ne victorias & triumphos Augusti subdita honestaret, Marco Antonio deuictò, cùm vt minùs mortem perferiret, sòmno oppressa, allecta dulcedine, narrat Solinus citato capite, Paulus, Ætius, Edoardus, & alij quos suprà retulimus. Hac antiquitùs feriebantur morte damnati latere sinistro, qui cùm per tres quatuorve spatij passus

passus processissent, concidebant illic, vita postea illa defuncti. Cleopatra cum apud Ægyptios hoc mortis genus expertum haberet, suoque iussu multos edicto regio eo mortis genere damnasset regina, viriliter mortem eodem sustinuit, ut infamiam vitaret & ignominiam, triumphisque Augusti non interesset, arripiens ab illo gloriam, palmamque, & morti relegans, sarius iudicans mortem sui triumphos, victoriasque reportare, quam amantissimi Antonij Cæsarem inimicum, honores. Restat adhuc animu vincere, superato mortali. Hæc minimu infert vulnus, insensibile quasi, tum ictu, tum postea est minimum, minusque acus punctura leui, minimè edolens, dulcedinem imò, affectumque voluptuosum, & placidum afferens, quasi imperceptibilis ictus; fatetur omnes locis adductis. Vocant hanc Ægyptij Thermuthin (vult Edoardus supra) Ælianus lib. 10. c. 32. quasi græcè dixeris, terrestre, quod idem est ac Chersea, quod colore terræ, cineremque repræsentet, & multo tempore subterranea viuat. Ismer Aspidibus, nõ secus Philli, & Marfi dubiã, & incertã prolem explorabant Aspidum ictibus, genuinos enim & pudicos, propriosque filios non icunt Aspides, spurios verò & nothos, filios iniqui tori exterminabãt, & inficiebãt; illius generis sobolem veram lingunt, & timent crudelissimæ aspides, venenataque omnia, ut latè 1. lib. monstrauius ex Plinio, Æliano, Solino, Galeno, & reliquis. Hinc Lucanus lib. 9. *Lethifera dubios explorant aspide parui.* Lethargo & cataphora graui, somno altissimo correpti occidunt, Aspide percussi & lesi. Est enim aspidis proprium, profundissimum somnum inferre, ut ij omnes sustinent authores, quò Lucanus lib. 9. dixit: *Hic qua prima caput mouit de puluere tabes, Aspida somniferã tumida ceruice leuauit. Plenior huic sanguis*

sanguis & crassi gutta veneni Decidit, in nulla plus est ser-
pente coalitum. ipsa caloris egens, gelidum non transit in or-
bem Sponte sua, Niloque veni metuit arenas. Serpen-
tes Asiæ & Africæ maiores esse Europæ Nicander
docuit in theriacis, subdit Lucanus: Sed quis erit nobis
lucri pudor, inde peruntur, Hinc Lybica mortes, & fecimus
aspida merces. Quibus & somniferam vocat aspida,
& Lybia oriri, aduectaque ex Africa refert Luca-
nus, somnifera, vt docet Dioscorides loco adducto,
ab effectu quod inducat somnū. Eo enim venit Ro-
manorum avaritia, vt cū quauis iactura cuiusuis lo-
cupletari non recusarent. Hinc venena parabantur
plurima, fecitque vitium hoc, factaque auri fames,
aspidū cruores insuperabiles, merces venales, cuius
animantis pertinax virus vt natura frænaret, homi-
num sollicita, piissima mater, velamine circūsepiuit,
vallauitque dentibus inuolutis, ore obstructo, quasi
membranulis duplicatis è lingua subortis. Excande-
scens nunquā vsq; dū iniuriā caput sustinuit, & si of-
fendatur reliquis. Quibus caruncule senescētibus iā
ætate decrepita, iuxta supercilia eminet dura, & acu-
ta, nō secus atque antiquis auibus calcaria pullulant
senio, vltimiq; dentes alii, & alia alia, qui otio, spiritus
cōuolurus, orbib. factis totius corporis, caput è me-
dio erigit, intentūq; cōtinet, cautus, euigilans pro
salute totius, antè & retrò, non minùs ad latera, sur-
sumq; & deorsum facillimo negotio, illud plusquā
reliqua omnia animantia porrigēs, artètè inspectās, 44
& à longinquo præcauens futura; ne motū tardū an-
teueniat periculū: igneos protuberantesque, & emis-
sitios iniiciens oculos, fulgoris plenos, linguā exerit,
viperae more, capillamentis dissectam, natura ouipa-
rum, non viuiparum animal; oua solūm excubans,
aliorum serpentium more, conuoluta membranis,
que

quæ fouet mas. De victu fœmina sollicita, quòd sit robustior, ferociórque natura mari. Terrę puluerem, carulis subortis, in lucem primò suppeditat, quam lingunt pòst toto vitæ decursu, si defunt reliqua, non secus ac reliqui serpentes, mutes & alia. Est serpentiũ primus pastus puluis, præterquàm viperæ, quæ mucilaginibus vteri alitur, semel atque ex ouis discessit intra fœminea animantis, & extra tribus diebus ac est experta lucem. *Isaias 65. Serpentis puluis panis eius, Michæas 7. Lingent puluerem sicut serpentes,* Nicander in theriacis, sectione de aspide, Plinius, Galenus, & alij locis adductis. cum strepitu moueri aspidas antiquas refert Nicander eo loci resiccatis squammis formidabilis corporis natura horridus, impatientissimúsque frigoris, cuius medium corporis maius est mole, extremis, sine proportione. Visuntur magnitudinis viperæ communes apud nos, in Africa verò mensuræ orgiæ, id est, vlnæ vnus, aut vt interpret Nicandri vulgè ed loci, quatuor cubitorum; amplitudinem verò dixit Nicander tantam esse, quantus est iaculus sagittæ communis, terribilis virulentæ moles. Variis coloribus depictas inueniri apud diuersas gentes narrat, alias albicantis coloris, corporis squalidi, dorso virides, tum & maculis insperlas, cinereas, ardentes, ignitas sub gleba Æthiopum nigras, colorisque vliginis fluuiatilis: cuius ea est fœcunditas animantis, vt sexaginta oua simul circumligata membranis exponat. Plinius libro 10. cap. 74. *Ælianus libro 3. cap. 32. spiritibus emissis, toruo aspectu oculorum, eos quos respicit obcæcare tenet, more Basilisci Lybicas aspidas.* Theremuthin Aspidé Iúdi Deæ sacram venerabantur Ægyptij, id est, chersëam & terrestrem, hásque receptas in quatuor angulos domus numinis, ex ærario publico educabant, adipe
bubulo

bubulo oblato, locis adductis refert *Ælianus*. Nullus ictus, morsus nullus inter serpentes leuior, minor est, aspidis morsu, sed nullus deterior, virulentiorve in natura omni, didicit *Augustus* ex *Cleopatra*, aduentante illo in conuiuio, quodnam esset genus mortis magis doloris experts, eam quæ gladio infertur infamans, dolorum cruciatibus, vulnerumque miseria; quæ verò epoto veneno laboriosam iudicans, conuulsione, euerfione ventriculi, cordisque anxietatibus, *Cleopatra* summis laudibus extulit illam, quæ ex morsu aspidis sequitur, quod postea proprio experimento firmavit, libro 9. *Ælianus* libro 11. Improbos & scelestos homines, impuri & obscæni corporis, vastros, & versutos, vitiosos, luxuriantes, aspidas sine offensa prægressa icere spurcicia & immunditia allectas, *Plinius* retulit loco adducto, *Philarcus* l. 12. c. 7. Nymphes lib. 6. eorum quos scripsit de Regibus *Ægypti* *Ptolomeis* c. 9. probos verò & innocentes lingere, lambereque, postea vero capite in terra relicto spiris illos amplexari, retinere, quasi cum illis circumuolutæ velint in posterum vitam agere. Nimis amatores farinæ, & mellis, dociles natura, & in tanta feritate placabiles, eo enim loci *Philarcus* ab *Ægyptiis* coli, easdemque eo cultu mansuescere, retulit: cibòque cicures fieri, simulque cum pueris infantibus conuiuentes in nullo eis nocere, eas vetò appellatas ex caueis prodire, atque ad appellantem accedere: digitorum autem crepitu vocari, araneorum instar, vt pueri assolent circa domicilia quæ inhabitant, *Ægyptij* in *Aspidum* nationem hospitalissimi, primùm vt pransi sunt, statim temperatas vino & melle farinas in mensa exponunt, postea plausu dato, eas tanquam conuiuas ad prandium vocant, illæ velut ad condictam cœnam inui-

tatæ, aliæ & aliæ aliunde erumpentes accedunt, & mensam circumstant, ac reliqua omni spira in solo terræ relicta, caput alleuant, circumlambunt, & ingerunt massas in Isis honores, cœuiuo facto inuitatæ sensim, quæ & moderatè explentur. Cùm autem Ægyptij de nocte habent necesse surgere, ne ipsas in tenebris conculcent, iterùm percussione digitorum vtuntur, ea, vt de via decedant, signum dantes: & illæ sonitus discrimen intelligentes, confestim in latibula abstruduntur, vt qui de lecto surgit, postea in nullas ipsarum incurrat. Plinius ex Philarchi historia hæc libro 10. capite 74. De Aspide miraculum Philarcho reddatur, is enim autor est; cùm ad mensam cuiusdam veniens in Ægypto aleretur assiduè, enixam catulos aspidam, quorum ab vno filium hospitis interemptum, illam reuersam ad consuetudinem cibi, intellexisset culpam, necem intulisse carulo filio amantissimæ soboli, nec postea in tectum id reuersam, ne iniuriæ vindicta sobole priuaretur: dixit mansuescere Galenus inter omnes serpentes solum Aspidem, libro de curandis animi morbis, c. 1. Diis Aspis sacra erat, Regumque coronis insculptus, & maiorum thiaris, sacrorum mithris, quod maxime omnium naturæ animantium prouidentia vtatur in se, & in sobolem amantissimam, quam præmunit præuenitq; à periculis, & euentibus per annu integrum antea (mirabile dictu) illa enim inundationes Nili præsentiens, quantæ futuræ sint, ad quosque terminos illuiones illius peruenturæ fundat latebras, struitque cauernas ea altitudine, vt nullo modo lædi, perturbariue eisdem possint. Hinc quanta futura sit illuies Nili, ex earum mēsurā facilè dignoscūt coloni ouorum fœtura, & geometria excubatus. Eisdemmet omnes habet sententia autores, Nymphæum
piæ

præcipuè libro 9.c.10.Ælianum, Philadelphum lib. 30.c.3.Serpens hic eiusdem temperamentum est, atque vipera, & si calidius venenum obtineat, ut in summa reptilia omnia vera sunt vnius complexionis, mucoribus quibus referta est, eorundem substantia, frigidi quarto gradu, venenosi, & lethales, toto genere deleterij, humidi tertio. Caro ipsa deterfa, & ab eisdem libera, calida tertio, & sicca, ut in viperis diximus, quod reiectant venenum, calidum quarto, siccū tertio. Quod flagrant incendio læsi per initia, & æstuant, postea verò summa veneni malitia, conflagratione, spiritibus calidis resolutis, tenuibusq; sanguinis partibus virulagine tetra euanescentibus, sistit sanguis, concrefcitque frigore succedente, calidorum absentia, substantia calida exoluta euolante, ut algeant, & rigeant tandem his veneno infecti, & aspideo viru, somnoque ex hymnali graui afficiantur, impotentia vigilandi potiùs, calidorum exolutione, subita potentia veneni. Ipsa verò venenata omnia torpida, somnifera, graua, mucore illo frigido vndiquaque referta sunt, præterquam capite, vbi ignis, venenumq; causticum ore continetur, frigoris obiectu calidius, ut frigidior mucor tanto æstu sit capitis. Contraria enim contrariorum reficiuntur præsentia, ut extremis distemperata sint nimis reptilia omnia, ideo virtute venefica potentissimæ actionis, iis perfectiua, naturalisque venenatis, qua sua opera exercent, & vitæ munia, aliis noxia, & deleteria, contrariaque aliis qualitatibus aliarum formarum requisitis adesse. Hac sunt potentes serpentes, & perfecti in esse & opere, absolutique omnino hac viuunt, & constant, hac ipsæ alia inquinant, & inficiunt, hac inferunt mortem dispositione illa, qualitateque perfectiua corrupta qua eget anima, vltra temperiem primarum

qualitatum, vt infideat corpori, nota per actus & opera, vt & alix reliquæ. Si enim ex qualitatibus effer dispositio vltima, solúmque ex temperie primarum corruptibilium victutum, vt nulla alia qualitas dispositiua exigeretur, pro ratione vltima, formæ inducibilis, mistum aut animans temperiei intensioris, cùm priùs remissiores omnes percurrat in transitu proportionales, temperiesque formarum infernarum, illo temperamento & intentione, dum it ad temperamentum intensius, priùs formas omnes mistorum, & viuentium reciperet, illasque necessariò cõtingeret, antequàm susciperet intensiorem. Cuius contrarium experientia docet, & ratio simul; neque enim homo priùs vt generaretur, præcessit eius materiam equus, formica, elephans, & remissiora alia temperamento; imò his constat, virtutes alias exigere formas, dispositionesq; vltimas, vt assideãt materiæ, tum vt multa perfectiuis actionibus operentur, supra elementares virtutes, his è cælo superno corpore acceptis; non secus ac reliquas ab infernis elementis suscipiunt. His mirabiles actiones veniunt, quas vulgus occultas vocat, & abditas, cùm sint per effectus manifestæ, & conspicuæ, vt alix quæuis, quarum non est sensus; neque enim sentimus qualitates, & virtutes aliorum, sensu solùm, imò per effectus quos ex eisdem sentimus nos, vt virtutem vegetatiuam alterius, quia crescit calor quo nos calefacit, magnetis quia trahit, & alias non minus. Constant hæc cum eadem & diuersa qualitatum portione primarum, & temperatura, vt in plurimis est videre lapidibus, herbis, animantium partibus, mistisque substantiis, non minus, hasque virtutes formas prosequi has, non illas, receptas in subiecto, cælo obsequente, formarum modos, ab agèti dispo

dispositione vltima inducta supra elementares causas, vsu primarum virtutum instrumentali, vt dispositio vltima cum quauis intensiōe earum indere- tur materiæ, forma vt recepta, iuxta illam, mirabiles cœlum & altas virtutes impertiat, & dotes raras, vt exigit natura quauis, mensura entitatis propria. Sanguine verò concreto, coagularisque humoribus, & si venenum calidum sit nimis, segnities oritur, torpor, somnusque profundus, calore destituto cerebro, spirituūque absentia.

Primam partem dubiæ naturæ Aspidis, ex sacris scriptis renuncians.

C A P V T X.

DEuteronomij c. 32. populi ingritudinem sapius à Domino castigatā Moyses referens sic inquit: *Fel Draconum vinum ipsorum, & venenum aspidum insanabile.* Vbi, aspidis virus remedio destitui profert Spiritus Deus. Quæ adhuc & cognouere gentes, & Aristoteles de hoc diro & tetra veneno 9. de histot. animalium. c. 29. protulit his. Aspis enim anguis, ex quo mendicamentum putrificum illud cōponunt, in Africa gignitur, cuius ictui nullū remediū est. Quod est, esse insanabile. Plinius libro 8. cap. 23. sic, Colla aspidum intumescunt veneno, nullo ictus remedio. Paulus lib. 5. c. 19. idem Ælianus libro 1. c. 57. sic scripsit: Viperæ, & aliarum serpentium morsus, non carent remedio, ex hisque fieri potiones, atque vnguenta percipio, incantationesque quorundam illorum venenum mitigauerunt, solum Aspidis morsum non curari posse, esseque omni medicina robustiorem,

libro 2. c. 24. hæc: Serpentium venenum cum pestifetum est, tum multo aspidis pestilentius, contra quæ nemo salutaria prædicia facile inueniat, etiam si ad leuationis aliquid afferendum doloribus agat, atque adeo ad liberandum ab illis ipsis doloribus accerrimis, sapientissimus sit; venenatis serpentibus incredibiliter perniciosum venenum in homine, ad hanc rationemprehenditur; si aspide quam ceperis, collum summa cautione contineas, in osque illius diductum expuas sputum in eiusve ventrem delapsum, tanta ei pernicie existit, ut inde ex tabe aspis putrescat: huc accedit hominis morsum vel homini ipsi esse perniciosum, nulliusque animalis morsui de acerbitate concedere; Aëtius tetrabiblio 3. serm. 1. cap. 20. sic: Præsentissima est mors ex aspidis punctura, nullis remediis; aut auxiliis cedens. Rhodiginus lib. 25. cap. 30. eadem. Nicander solum Ichneumonem superare (cauere proprius) aspidis ictus refert, non venenum, hoc enim deuincere nullum naturæ animas, artibus verò & solertia Ichneumon solus irritum facit. Sunt hæc intricata satis, & difficilia, cum experientia & ratio, communisque rerum euentus, remedia plurima veneno, morsuque huius animantis inuenerint. Plinius lib. 23. c. 1. dum acetii laudes profèquitur sic inquit: Nuper ab aspide calcata percussus, utrem acetii ferens quoties deposuisset sentiebat ictum, & cruciabatur, aliàs eo ferente acetum, illæso similis erat; ubi intellecto sibi remedio, acetii potu illi succursum est; quod maximum probat remedium aspidis ictibus; cur ergo insaniabile? tum lib. 20. cap. 17. parat anisum, & remedia alia plurima, ibi, & alibi. Galenus de Theriaca ad Pisonem, cap. 3. 4. 5. plurima, & varia instituit medicamina, & antidotos, quibus venenum aspidum

dum promittit corrigere, & reuera corrigit Theriaca sacroque illo medicamento, Deorum quod vocat inuentum idem Nicander lib. Theriacis citato, Aëtius, Paulus, propria capita dicarunt remediis aspidum: vbi Paulus lib. 5. cap. 19. vitionem laudat summo opere læsæ partis. Plinius allato loco vrinam percussis, ore ebibitam, vnicum stabilit præsidium ægrotantis, tum cerebrum eiusdem animantis absorptum, libro de Antidotis 2, aspidis ictui commendat, Antipatri compositionem cerebrem, eo loci adscriptam, maximè extollit. Aëtius Theriacam, vulneri applicitam, centaureæ potum, & plurima alia. Cur ergo insanabile aspidum venenum statuitur, omnique destitutum auxilio, cum his, & aliis cedat virus remediis, usque præcipue ab spiritu Deo, Deuteromomij illo? Aëtius verò loco adducto sic scripsit: Cæterum accessiones, & signa communia sunt in his quos aspidem mororderunt. Vulnere enim in demorsio loco veluti ab acu puncta inueniuntur. Bina quidè ex masculi morsu, ex femellæ verò quatuor. Duos habet caninos dentes mas in serpentibus omnibus, femella quatuor, citra dolorem, à quibus nil effluit, nisi violentum animal sit, quod morsum infixit, id est, ira nimia percitum, nam tunc vulnera infligit maiora. Cõsequitur autè stupor, pallor frontis, refrigeratio, hiatus assidui, aut singultus, palpebrarum nictationes, colli inclinatio, capitis grauitas, segnities, collapsio in somnum profundum, ad finem verò & conuulsio, & tandem mors. Hæc autem in tribus, ad summum horis ex Chersæa sequitur, ex Chelidoniz verò ictu præsentissima est, repente & subito, vt non sit locus remediis, nec auxiliis aliquibus omni destituti remedio vero. subdit de Ptyade hæc. Porro iis, qui ab Ptyade conspuuntur, caligo

oculorum succèdit, & cordis dolor, faciei tumor, auditus corruptio: tãt diùs autem mors cõsequitur. Idem refert de Chelidonia Ælianus libro 1. c. 57. iis: Viperæ & aliarum serpentium morsus non carent remedio, ex hisque fieri potiones, atque vnguenta percipio, incantationesque quorundam illitum venenum mitigauerunt, solum aspidis morsum non curari posse, esseque omni medicina robustiorem: dignum hoc animal odio ob redundantiam mali, at fera scelestior, & quæ minùs vitari possit femina est venefica, qualem fuisse Medeam, & Circen audimus; nam aspidum venena, & morsus, opera sunt, & eorum actione & motu insperguntur, at feminarum virus solo cõtactù inquinat, & oculis bibitur quiescentibus. Libro 9. cap. 15. hæc. Aspidis morsus si ranam comedent, insanabilis est, præcipuè aspidis fœmellæ ferocioris naturæ, crassiori reddito veneno, frigore ranæ incrassante virus, quò sit deterius, & hæreticit plus visceribus, officitque partibus, densa & cõsistenti substantia magis. Feminarum iconicon, figuraque aptissima; feroces enim natura, & litigiosæ conditionis, iurgia ferocia emouentes, euomentes virus, mansuescentes nunquam, si ranam comederint, si vltra aspidis furias quibus excandescunt garrulæ, cõtentiosæque dicaces sunt, ranæ instar ore arceptæ, venenum summum, virusque lethæum erit. Ecclesiastici 25. *Non est caput nequiu super caput colubri, & non est ira super iram mulieris.* ferociiores aspidibus, & serpentibus iracundiores, Prouerbiorum 21. *Melius est habitare in terra deserta, quàm cum muliere rixosa & iracunda;* cum serpentibus, qui deserta incolunt loca, est melius habitare, viuere, mitius est illorum venenum, quàm mulieris aspidæ, quæ ranam comedit garrulam, rixosa, contentiosâ natura.

naruta. Idem Auicenna docet de ictu Chelidoniæ loco allato, Dioscorides, Plinius, Aristoteles supra: qui & si remedia parent aliarum ictibus, huic omnes remedia denegant, & auxilia profus, omnique destituunt præsidio, vt læsos desperatos relinquunt, & deploratos. Quibus locus ille constat adductus Deuteronomij cap. 32. De hac enim aspide est sermo, dum dicitur, *Fel Draconum vinum ipsorum, & venenum aspidum insanabile.* Est enim venenum Chelidoniæ aspidis insanabile, & si non omnis aspidis virus insanabile sit, remediisque destituatur, vt patet locis relatis supra, vbi varia remediorum genera parantur aspidum ictibus, tot tantisque autoribus celebrata, quæ & ex Marco Varrone colliguntur libro 28. cap. 4. qui diuinum vocat inuentum, validissimumque remedium, læsi vrinam sui sibi met potu exhibitam, cælestique medicamen occultum, & secretum nimis, quodd lotium permixtum illi vulneris afflictæ veneno sudorem moueat; quod discutiat reliquum virus, quod vulnere visceribusque inerat, vt liber, & incolumis euadat ictus expulso sudore viru, simulque cum vrina eluto, deterfioque, & per amplos lotij canales deriuato: vtimur enim diureticis & vrinam mouentibus auxiliis in affectibus venenatis omnibus. Tum acetum laudat quàm maximè, & omnes extollunt summis laudibus, interiùs sumptum, resectis internis, extincto æstu quo flagrabant illa, aceti frigore tenuibus partibus intima quæuis contingens, & penetrans, vbi virus latet: iis huius capitæ dubio fit satis, neque enim omnis aspidis virus insanabile compellat Spiritus Deus, non Chersæ, non ptyæ, Chelidoniæ imò solum hæc decent non alias. Propositio enim, assertioque illa indefinita est. Vt verò aspidis venenū insanabile sit,

sufficit speciei vnus vnus tale esse natura, vt est Chelidonie Aspidis dictæ, quod nulli remedio cedat omni maius medicamine; hoc verè insanabile est, reliquorum venena summa cum difficultate superabilia. Est verò signum salutis, inquit Aetius loco adducto, si æger non euomat acetum ebibitum, in ictibus: Vt verò & hoc rãtum prophanũ venenum, tetrasque fugare aspidas, consopire, & mitigare possumus, remedia abditissima nature huius capitis partem iure obtinebunt. Mitigatur aspis veneno estuãs decocto rutæ syluestris, ex cœlesti aqua aspide eodem perfuso, videre est apud Plinium lib. 21. capite 20. Consopitur verò eodem autore libro eodem cap. 31. radice halicacabi propiũs admota, virẽs eorundem sopore eneruante. Anfugantur fileris odore quouis modo suscepto: docuit lib. 24. cap. 10. Laudat maximè libro 22. cap. 25. pollinem farine lupulorum confectum contra eorundem virulentiam; variaque remedia instituit libro 23. cap. 1. quæ esset longissimum recensere, Aetius verò tetrabiblio 4. sermone 1. c. 20. hæc summè laudat ex opinione Numij antiquissimi medici, Numius enim Origanum viridem; aut aridam pro egri viribus cum vino dabat. Post vomitum antidotis theriacis utebatur, & communibus remedijs prædictis. Vtiliter autem ad plagam imponebat, post cucurbitularum adhibitionem, & scarificationem, centauream cum myrrha & modico opio tritam. Rumex cataplasmatim modo imposita optima. Præter opinionem verò auxiliatur theriaca, tum plagæ imposita, tum potata. Præsunt autem & assiduæ excitationes cum euulsionibus, & laceratione, puncturis, & plagis, & vniuersi corporis motus, & aqua marina calida fomento aspersa. Paulus citato capite hæc

commẽ

commemorat ictus huius virulenti remedia his: Verum aspidis morsus acus puncturæ similis, omnino exiguus, sine tumore apparet, sanguis non copiosus, sed exiguus, & niger destillat, subita oculorum hebetudo inuadit, dolor corporis multiplex admodum, sed mitis, & tandem non sine voluptate comitatur. Quapropter rectè Nicander cecinit: *Et vir perit absque dolore.* Mutatur color & virescit, stomachi rosio exigua infestat, frons continuè reuellitur, palpebræ sine sensu, veluti in somno commouentur, atque inter hæc morsprehendit, nec tertia quidem diei parte dilata. His itaque vtriusque membri affecti mutilatio, mox à morfu facta, succurrit, eoque sine mora, si fieri potest, præscindendum est, & in his, & propinquis partibus omnem carnem circumsecare statim, & radicibus vsq; ad os excindere oportet, deinde reliquæ ferro candenti exiccandæ sunt. Etenim horum virus, sicut & Basilisci, taurinique sanguinis instar, celerrimè sanguinem in arteriis, & spiritum coagulat.

Secundam partem dubiæ Aspidis natura deplians ex scriptis sacris.

CAPVT XI.

FAcessit negotiū non minus dubia huius animantis § 2
natura, eis quæ dicuntur psal. 57. Statum impiorū describens psalmographus facit iis. *Furores illis secundum similitudinem serpentis, sicut Aspidis surda, & obturantis aures suas; quæ non exaudiet vocem incantantium; & venefici incantantis sapienter.* Quibus & aspidem constituit surdam, epitheto illo aspidis surdæ, & surdam

furdam cùm natura vocet, aures obturare stabilit, quod surdos dedecet, cùm auditu destituti citra id quod obturent aures, minimè infestas voces, aut sonos molestos possint suscipere, nec visu excitabuntur, vt recludant aures. Cur ergo surdus obturabit aures, cū citra id audire nō possit, nec percipere sonū? & cū surdam vocasset, addit, & obturātis aures suas, ne exaudiat vocem incantantium, vbi surdā, & obturantē aures appellat aspidem. Et augēt dubium quæ Plinius, Dioscorides, Paulus & reliqui de natura huius animalis retulere locis adductis, præcipuè Plinius lib. 8. cap. 23. vbi in hæc verba prorupit: Non est faceri vtrum natura largiūs mala, an temedia genuerit, tã primo aspidi hebetes oculos dedit, eoque non in fronte, sed in temporibus. Excitatur itaque sæpiūs auditu, quàm visu; pollet enim auditu acerrimo aspis, at visu heberi. Idem Ælianus locis relatis, & reliqui naturales omnes, auditus constituunt aspidas acerrimi. Galenus 4. ad Pisonem, & alibi sæpe: Tum cū serpentes omnes, vt & cauium plurimæ auriculis careant, & in aspidibus id experientia edoceat, mutilas esse & sine auribus, docuit Aristoteles 3. de partibus c. 12. Vbi corticata omnia solū meatus auditorios possidere tenet, non aures, vt & aues, & quadrupeda ouipara; inter viuiparaque marinum vitulum carere auriculis edocuerit. Hæc omnia solū contenta auditorio meatu, Delphinum imò audire sine auribus, & sine meatu aliquo, aut orificio, 1. de historia cap. 11. referat, cū serpentes omnes tegantur cortice, vt patet eodem lib. 1. c. 6. & aspis serpens sit, vt constat 9. de historia cap. 29. omnesque tenentur concedere, qui quove modo aures obturabit destitutus natura auticulis, qualiterve impius furore agitabitur secundum similitudinem

dinem serpentis, & sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas, vt voces malefici & magici nõ percipiat, & suscipiat ille, vt contrahetur, imò aurisque obturabit brutum animal, & rationis expertus verbis significantibus quæ non callet illa, nec percipit, aut male dictionibus? Sunt hæc omnia difficilia satis & abstracta. Vt verò quæ addubitantur possimus dissolvere, venit in medium Auicennæ locus libro 4. fen. 6. tractatu 3. capite 21. vbi in hæc verba prorupit: Est de his serpens nominatus aspis sicca, propter vehementiam siccitatis suæ cutis, & est in quantitate sua inter tres cubitos, vsque ad quinque, & color ipsius est cineritius, & ad citrinitatem decliuus, oculi eius sunt vehementis luminis, & interficit à duabus horis vsque ad tres aliqua eius species, & de eis est expuens, quoniam ipse potest inficere per sputum suum, & proiiciunt ipsum quidam, dentes eius constricti super alios, quare interficit eum super quem cadit sputum eius, & odor sputi eius, & longitudo eius est vsque ad duos cubitos, & interficit illum super quem cadit sputum eius antequam doleat; c. verò 25. sic: signa morsus aspidis siccæ, & est de surdis, illi quem momordit accidit illud quod accidit ei quem mordet hirundo; quare alteratur color eius, & stupefit, & multiplicatur singultus, infrigidantur membra, clauduntur palpebræ, profundè dormit; Est cura eius, cura surdorum serpentium mutorum. Quibus Auicennæ aspidam vocat surdam, natura destitutam auditu; discunt enim animantia adhuc voces, & aliorum imitantur dearticulatos sonos, cū rationis expertia aliorum expertium rationis, tum & rationalium verba proferunt multa; pica profert, turdus, psittacus voces humanas, & alia pleraque, hominum cantus, modulationes & sonos ex illis plurima, discuntque
inter

inter sese quædam ab aliis voces , significantesque sonos sibi ipsis animantibus , naturæ ductu, auditu supposito , cuius defectu naturales voces ignorant pro occasione emittere surda, vt reliqua faciunt, speciei que eiusdem, aut alterius signa, videmus animantia plurima vociferari aliis clangentibus, dolentibus aliis, & quouis alio affectis modo. Videmus catulos parète percusso larrare, & clamoribus omnia pertunderere, vt & visu ediscunt imitari motus , psallere, se erigere, & alia. Non minus auditu hæc suscipiunt, secus si orbata, destitutâque illo vivant, quò, & sunt muri aspides cùm à nullo animanti hæc possint suscipere audiendo, eo sensu destituti, & quòd aphonni sint, & sine voce vltra, sine rictu & sibilo; muri, silentesque omnino, non solùm surdi, voces quòd non audiant, vt contingit ortu surdis, & mutos esse, quòd auditu destituantur, vt in loquelam excitètur, qui, & si vociferentur, non sermocinantur quòd auditu dearticulationem soni non suscipiant , vt sunt plurima natu, sed ideo quòd natura voce destituantur, aphonâque sint. Aspides, vt plurima alia priuantur voce audientia adhuc , inter homines & animantia , mutorum secundum genus quod est, aspis verò, & quòd non audiat , & quòd natura sit destitutus voce, mutus compellatur, & est ideo, dicitur Ecclesiastes 10. cap. *Si mordeat serpens in silentio, nil eo minus habet qui occultè detrahit.* quæ de hoc serpente intelliguntur, cùm in silentio mutus inuadat occultus & tacitus, quo præcaueatur minus. Venenum verò diffundit tetrum, lethale & mortiferû, sic qui occultè detrahit, vbi alter nequit sui reddere rationem : in silentio alterius est, ac si serpens mordeat aspis in silentio mutus. In absentia sic ille ore inficit & spurcat halitu, qui detrahit occultè. *Surdus aspis,*

aspis, qui alterius non audit excusationes, & defen-
sam; cum enim curiosissimi visus, acutissimi que, vt
monstrauimus, hæc animans sit, & nullius auditus, #
omnia acriter cernit, & nullius rei excusatione, pur-
gationemve admittit, auditus defectu, quibus meri-
to comparatur detrectator aspidi mordenti in silen-
tio, acutissimi visus, hebetissimi auditus, natura mu-
tus; vt satisfaciatur iis quos læsit semel. Surda esse aspi-
dē tenet *Ælianus* vltra adductis locis, *Ætius*, *Paulus*,
& reliqui omnes de *Chelidonia* & *Ptya*; *Cherseas*
verò audire acriter nimis sustinet omnes, eoque vn-
dique excitari sensu, quantum enim visu pollent, tā-
to auditu deficiunt, & contra, aspides *Cherseæ* dictæ
auditus viuacissimi, hebetissimi visus, alij verò om-
nino surdi, & aphoni natura visus acerrimi, norunt
vltra earum captores, qui visum solū effugientes,
captant eas facili, strepitu quouis facto nil impedi-
to, secus difficulter nimis; pollent enim igneis ocu-
lis, splendentibus, profundis tuberculis superci-
liorum, eminentiisque quibusdam, & protuberatio-
nibus circumuallatis, & fulcitis sursum parte supe-
riori, quò pollent visu, & aspectus acumine dictæ,
vt deficiunt hæc alijs; lucent enim colores & lumi-
na in tenebris, & in obumbratis oculis amplius spe-
cetra luminata, & species. Videmus magis manus ap-
positione obumbratis oculis, sunt enim colores flā-
mulæ quædam modo & natura è corporibus spiran-
tes opaco & luce commistæ. Docet *Arist.* de sensu &
sensili c. 2. & l. de coloribus, *Plato* in *Timæo*; quò in
vmbra lucet, qui in *Dialogo symposio* dicto, docet,
aspidem mutam esse ipsissimæ huius sententiæ, 124
enim *Græcis* aspidē & viperā notat. Cum verò vipera
surda non sit, vt patet, quia excitato sonitu fugit, quo
captos taciti, taciturnique eas venantur, nō aliter,
& sic

& sic meliùs; non erit muta, nec sùrda vipera; imò
 voces cum imaginatione profert, sibilos, rictus, su-
 furrum, quibus vocat murænas, suprà indixi; aspis ve-
 rò secùs surdus est animans, iis destituitur, aphonæ
 nature, & surdæ omnino in dictis speciebus. Est ob-
 mutescentiæ causa in hominibus liberè voces im-
 ponētibus adhuc, defectus auditus, & vltra aponia,
 vocisq; privatio: quo enim loquetur modo, aut qua-
 liter, qui aliorum verba non audit, vt ediscat sermo-
 nem aliorum; vt simul idiōmate conueniat cum illis
 ex auditu, si surdus est: nam & si visu excitetur effor-
 mare voces, vt mutis aliquibus edocetur, id rarum &
 vocum paucissimarum erit, & quæ extrà ad externā
 oris partem articulantur, quæ visu spectantur, nō in-
 ternè: plura multò cum sint quæ formamus intùs hæc
 auditu solùm nota, & sono, non alio, quo surdi &
 muti supersunt, etsi voce polleant natura, & non
 aponi. Liberas enim vocum impositiones, & signi-
 ficata sermonis propria, sine vocum auditu non per-
 ciipiuntur, vt nec naturales soni; est enim sermonis
 materia & subiectum vox; vocis vetò sonus subie-
 ctum genus, aër subiectum vocis, & soni, dixit 1. Pe-
 55 rihermenias cap. 2. Aristoteles. Surdi, non aponi
 obmutescunt, nisi excitentur (id tamen rarò) oculis,
 labiorum motu, & positione, quibus verba aliquot
 protulisse mutos ingenio viuaces videmus, quando-
 que loqui quædam, aliqua, ex visuque edoceri oris
 motu, eorùmque instrumentorum positu, quo uti-
 mur, dum voces dearticulamus efformamùsque, il-
 lis sic paratis iussis exsufflare, non secus ac si in
 tibia musicus digitos circumponeret arte, & mu-
 sicæ ignarus sufflaret, concentum efficeret, armo-
 niæ expertus. Sic visu edocentur aliqui voces efficere,
 & formare verba sine auditus doctrina, vt & tactu,

conformatione literarum, & signorum quorundam, & mutos scribere videmus non rarò, affectibusque in facie significatis, naturali expositione affectata, natura expressis vultu, conceptus exprimere immediatè illos scriptos, præter communem ordinem signorum vocum, & conceptuum, ex aliis signis præterquàm auditus, mentis conceptus exprimentibus, ediscētibusque illis. Quæ enim signis, liberis vocum affectibus, mediis renunciamus solis affectibus, nūciamus sine voce primò: neque enim vocum impositiones alio quàm affectibus imposuimus prima impostura, vt significarent, neque eis solum sine affectibus vultu aut motu, sensibilive alio signo libero, aut naturali, quæ significare intendere manifestauimus, nec potuimus cōceptū quo eas imponebamus primo, aut prima voce imposita, alia voce manifestare, affectu imò aliquo sensili dato, affectibus voces imponimus prius, post illas in conceptus ordinamus præsentibus, vt absentibus signa vocum damus scripta. Aphoni verò, & qui defectu vocalium instrumentorum voce carent, vel quòd nerui recurrentes dicti vitientur, pulmove, larinx, pectus, septum, quibus voces formamus, iis nullo modo loqui datur, & si surdi non sint, vt non sunt, sed vocis defectu negatur loquela, & si audiant, vt primi non vocis deficiētia, sed auditus obmutescunt; secundi vocis defectu, muti natura. Aspis verò vtriusque defectu; nec enim audit, nec vocem emittit in formis dictis. Nonque solùm aspis surdus est, & mutus, sed inficiens alios, surdos efficit, mutosque veneno diximus suprà efficere taciturnos, & comatosos; & cùm sit visus acūtissimi, obæreat læsos, offuscat, vt ij omnes autores docent, & patet de Ptya, quæ venenum solum inspergit, funditque in oculos, vbi splendet

der lumen, reliquo magis corpore, iis contrariatur, hostentat inficere, iis solùm contraria, & repugnans natura, antipathia, & contrarietate cum lumine, vt habent spurca omnia, immunda, & defectuosa, quòd nolunt detegat eorum deformitates, & defectus, inuideantque splendores aliorum, dicitur Marci 7. *Et adducunt ei surdum & mutum*, vbi primò surdus, secundò mutus renunciatur. Idem cap. 9. *Vates verò Psalmo ; 7. Ego autem tanquam surdus, non audivam, & sicut mutus, non aperiens os suum.* Vbi surditas quasi causa ob mutescentiæ statuitur, & si possit surdus vitio instrumentorum vocis obumtescere, non solùm surditatis causa; quòd dicitur eodem cap. 7. Marci. *Et statim aperta sunt aures eius, & solutum est vinculum lingue eius.* Nam mutus erat, quòd surdus, & quòd lingua vincula erat, & aphonus, impeditis neruis motus, obstructis, vel laxatis, quo minùs posset moueri congruè; qui oriuntur ex septimo pati neruorum cerebri præcipuè. Cùm ergo aspis surdus sit natura (monstrauimus) & mutus ultra, auriculis que careat, vt & veras aues (omitto vespertilionis lactantes) piscésque veros carere docuit Aristoteles locis relatis, cùm duritie cutis & densitate, qua erumpere aures nequeunt; tum quòd in curè, squamas, rostra, & ungues, crustas, plumas, testas, alculas, materiã aurium conuersa, meatus solùm possideant aurium loco, & foramina quedã quæ auditoria vocantur, inutilia a spidibus, Chelidoniæ, & P:yx, deformia, & inculra; iis enim solù vititur Cherssea, vt audiat, reliquæ ornatus causa, & quia sunt ex se animantia perfectè, nisi vitio proprio, venenòque tenaci & viscido obturantur, quò minùs audirent tandem recocto viru, exercitio & ira, alioqui fugit ante insito natura veneno, quo Lucanus lib. 9.

libro 9. sic: *Hic quæ prima caput moui de puluere labes
Aspida summiferam iuuada ceruce leuauit. Plenior huic
sanguis, & crassi gutta veneni Decidit, in nulla plus est
serpente coactum; Ipsa calor egens. Non secus enim
ac talpa sub cute oculos habet. Aristoteles docuit 2.
de animo c. vltimo, quibus vitur nunquam, vt non
defecisse natura perfecto animanti conuinceretur;
Quod verò subtectanea habitat cupedia tentæ eius,
& merus causa, vltra quàm par erat obuolutos ob-
tinet, velaminibusque illis munitos, ne obscurarentur,
molestarenturque asperrima terra; non aliter
Aspis, & si non vitatur auditu, meatus possidet audi-
torios, destitutus auriculis. Aspis dictus quòd vene-
num aspergat, vt vult Isidorus 12. Etymologiarum
c. 4. cuius nomen sic apud Latinos petstir, quòd as-
pergat virus, vt spatgit Pryas & diffundit (diximus)
quòd cum idiomate Latino dicit, seruâtque nomen
asperfione ab *aspergo*. Antiquitus yenefici erant, & 57.
incâtatores, qui verbis & cantionibus, rebûsque qui-
busdam applicitis mitos quosdam moliebantur ef-
fectus; mira quædam, vt suprà 1. lib. diximus; Deus
solus miracula efficit, reliqua verò creata. Dæmones,
homines, Angeli, solùm mirabilia, vsu solo rerû na-
turæ, Deus se solo, sua voluntate, nil vltra ad agen-
dum expectans, præterquàm se, & velle suum; nam
cùm transcendat naturam, & omnis natura ab illo
sit, ideo Deus, quia omnia ab illo, & solus ipse à se,
nil naturæ eger, vt agat; imò omnis natura eo eget,
vt sit, & operetur; quòd creat ex naturæ nihilo, & agit
vltra omnem naturam, moliturque effectus, & verè
miracula vltra legem ordinatam, & operatur, quia
sic prouidètia vniuersalis decreuit, vt etsi natura or-
dinata aliter fieri ptoclamaret, posset absoluta fie-
ri aliter, quod est miraculum; fieri aliter quàm*

natura constituta iam petit, & fert. Creaturæ omnes virtutis finitæ cum sint, operantur naturæ vsu, non voluntariè, sed pro ratione constituta agentis & passivi, vt effectus natura, ordinatæque lex. Hinc dum causas ignoramus euentuum, aut nobis latent naturales, miras quosdam vocamus effectus, etsi nõ miracula; hæc enim talia esse colliguntur ex circumstantiis, sine miraculorum, modo, imperio, & aliis, quo Dæmones & Angeli cum corpora solùm immutent locali motu, non formali mutatione, non alterando illa in intrinsecè, cumque possint visum, sensusque omnes ludere, & fallere, rerum imaginibus variatis, motione corporali spirituum, localique motu, aut variato obiecto subito, alioque substituto, causis occultè applicitis variis, miraculosos effectus edunt, causis occultis, delusis sensibus, vt qui tropelijs vtuntur, & ludo manuum mira moliantur, & admiranda quæ dum percallemus causas, contemnimus, & risu suscipimus, nõsque ipsos irridemus, quod magni habuerimus talia. Est vtilissima rerum cognitio totius naturæ, & omnium virtutes, si citra magiam cognoscantur, & consortium Dæmonis; si acquiritantur ratione, experiètia, aut arte, siue infusa diuinitus suscipiamus, vt Adamo fuisse infusæ, & Angelis congenitæ cognitiones rerum naturæ; nam hæc solùm est rerum notitia, & cognitio quæ cum entitas sit, bona est natura sua. Dum verò hæc Dæmonis ope, & mendacij auctore habentur, sunt impia, ex auctore, & prohibita lege; nam licet nunquam consulere mendacium, & mentitos Deos, ac si non esset Deus in Israël, ne iis adhuc irriteriamur, vt creditu nimio eorum, aut affectu aliorum, in detestanda & impia, demone cõuincamur callido. Ided probabile vitamus periculum, & consortium dæmonis. *Quare à Deo,*

aut Angeliseius, verisive ministris hæc suscipere piissimum esset; tunc enim liceret omninò, secus, aliter, non in abusus, in vsus imò, & vt decet paratis, at nec mediatè, nec immediatè à Dæmone. Quò scientiam non vitamus, sed magiam. Magia enim sapientiam significat, voce Persica, & magus sapientem notat. Fuere enim magici populi dicti circa montem Caucasum vt docet Plinius lib. 6. c. 23. prudètes enim nimis, solertes, & ingeniosæ fuere gentes illius nationis, vt Græci sapientes vocant philosophos, & Galli Druydas, Ægyptij Prophetas, siue sacerdotes, Indi gymnosophistas, Assÿrij Caldæos ab astutia, & sagacitate Caldæorù, à Caldæa Asiæ regione, sic Persæ magos vocât sapiètes à Magia regione illa; primo significatu, postea verò ptopter calliditatem, & vasticiem, abusùmque eorum qui sapientiam relegarunt in prophanos, & impios vsus, Dæmonisque sequebantur præcepta, & iussis obtemperabant, vt moliri possent effectus varios impios, & obscenos, vocarunt magos, veneficos, & incantatores, diuinòsque, secundo nominis significatu; tum vltra Mathematicos, Astrologos, Necromáticos, atiolos, aliisque nominibus insignierunt. Venefici enim dicebântur, quòd potentissima venenatorum animantium natura præcipuè vterentur, vt miros effectus, & virtutis maximæ molirentur, in vitam, mortémque hominum, & animantium, inque hominis passiones, præcipuè amoris, & odij, & quòd hæc naturæ potèntissima superarent, vt eo illicerent mortales potentie specimine. Incantatores verò idèd quòd cantu, cantionibusque quibusdam ad id paratis, varios, mirabilèsque effectus, mira opeta, cum in animantia, tum in homines, tum vltra in reliqua naturæ petmolirentur, portentosos, & mysterio plenos. Hinc dicti

incantatores à cantu & incantu verborum, & soni. Tales enim in malam partem compellantur eo nomine, vt qui verbis sanctis, pijsque precibus Deum precantur, aut gratia gratis data suscepta, salutatores, exorcistæ, psalmodographi, varijsque alijs nominibus insigniuntur. Imò cum vera religio, non tolùm honores referat, colatque mente, & conceptu, internis-que Deum signis, imò verbis, modulisque externis, cum vt alij excitentur in verum cultum, & pietatem, tum & vt omni modo debito colatur Deus, verbo & opere, animo & corpore; cum hæc omnia ab illo acceperimus, & omnium redditus, iure eorum quæ accepimus simus reddituri, vt hinc verbis, cantionibusque, rythmò, & ordine concinno, & cògruo, musica, armonia, spiritu eodem regente, probante Ecclesia, & maioribus quibus concessum est hæc examine, & probate, recolatur ipse, & coli velit, ijsque placari & precari, in bonum hominũ vt totum cedat opus, vtque illi ineffabili loqueremur, verbum dedit, per quòd alloquimur homines & Angeli Deũ; diuersis imò rerum euentibus diuersas, & varias ordinauit preces, orationes varias, vt diuersa, & varia consequeremur mortales emolumenta, genere demõstratio quasdam, in deliberatio alias & iudiciali. Vt vetò Deo hæc ex legẽ debentur, à quo omnia accepimus, & cuius omnia sunt iure, & natura, omnis entitatis, veritatisque totius & boni autor, sic vt ille mendacij, peccati, & nihili conditor, Dei æmulus superbiens in Deum, vult & nititur iis eisdẽ honorari & coli, in odium Dei, & in perditionẽ hominum venerari cupiens; iis quibus colitur Deus ipse, sibiq; natura hæc deberi ratus, vt & Dei ipsius visionem credidit, superbus, inuidum ipsum diudicans Deum, & iniustum, defraudatoremque naturæ

naturæ Angelicæ, inuidus petit, & verbis sacris, imò & ipsis sacramentis coli in Dei odium, & opprobrium, mortaliumque liuorem & maleuolentiam; utiturque per maleficos homines rebus sacris, psalms, sacramentorum verbis. & rebus, superstitiosa prophanitate, illicitè & impiè, mitos qui quosdam, ut diximus, edit effectus & portentosa operà occultis causis, & abditis, ut opera talia factorum virtute fieri credant homines, illique obedire, & parere illa, qui ut Deus esse voluit, & hominibus sicut Deos esse promisit, ut veræ factorum autoritati deroger, cum impiarum rerum causa credantur, illique subitici homines credant, hic qui eò venit dementiæ, superbiæque, ut dixerit Ezechielis 29. capite: *Mens est stultius, & ego feci memetipsum.* Et Isaïæ 14. *Conscendam in cælum, super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero altissimo.* Quò & superstitiosis quibusdam rebus uti iubet magicis & maleficis, verbisque quibusdam, cantionibus, cantu, & modulationibus certis, venitque quarundam rerum sono innocatus, non aliter; nec aliter maleficia adstruit, quàm iis allectus ut signis exterioribus, illis pactum impleat, & cum iis sensibilibus signis pactiorem inear, suadeatque facilibus illis sua virtute id posse, eaque moliri; non causarum naturalium interuentu, sed quòd vult solùm, ut ipsum prosequantur cultu, eiusque potentiam venerentur, quòs sequitur, ut capter, & venetur voluntariè, eorum subditus imperio, aut potentioris dæmonis vi, Deo in pœnam eorum cogente maleficorumque in vitionem, verumtamen summæ sapientiæ, virtute Ecclesiæ relicta, vique opprimitur, & reuincitur ille inuitus, velit nolit, sacris exorcismis, orationibusque peculiaribus, quibus superatur, expelliturque Christi virtute.

Incantatores etiam dicuntur peculiari significato, qui aliquid moliuntur verbis, & rebus aliquibus adiunctis, præter communem rerum ordinem, vt docet Plinius lib. 28. c. 2. Galenus libro de incantatione, & coniuratione. Ælianus lib. 6. c. 32. & omnes reliqui. Imò docet Spiritus sanctus loco allato, & alibi sæpe, est videre Ecclesiastici 12. vbi dicitur. *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso?* & in Exodo passim, Deuteronomio, & Prophetis, vbi, & prohibet incantatores, ariolos, maleficos, Deuteronomij 18. est videre, vbi sic: *Nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam, ducens per ignem, aut qui ariolos sciscietur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, neque qui pythones consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem.* Tum maleficos Pharaonis mirabilia struxisse refertur Exodi 7. & 8. Vetulam illam Pythonissam Samuelem suscitasse prophetam petitionibus Saül aequiescentē, refertur 1. Regum capite 28. & alibi, titulusque extat integer iure canonico, de maleficis & mathematicis, id est, diuinatoribus, de veneficis, de frigidis & maleficiatis, vbi sacra iura has artes execrantur maleficas, perniciosas, & impias, mille iuribus, & mille legibus. Vt enim veri Dei ministri sacerdotes, exorcistæ, diaconi, subdiaconi, & reliqui, sacris ordinibus initiati, vel formati, precibus, exorcismis, orationibus ab Ecclesia constitutis, fugant Dæmones, vincunt, & frænant, Dei virtute, orationibus piè prolatis, quòd Deus iis eisdem hæc operari decreuerit, vel quòd donum hoc, & hanc gratiam, in bonum reipublicæ aliquibus concesserit, incantatores & malefici verbis, cancionibus relatis impiè, & prophanè, moliuntur effectus impios virtute Dæmonis, applicantis causas occultè & abditè, vt credant

credant mortales, Dæmonem Deum, solumque quia vult agere, sine interuentu naturæ, aut causarum agentium, tum eius ministros posse, quæ volunt, verbis prolatis, cultu, & obseruatione dæmonis, vt obsequio dæmoni cohæreant, allecti potentia, & imperij experientia fallaci, quasi illis obediret natura, quo multoties molitur quædam facilibus quibusdam, verbisque sacris, fallacia, & dolo, vt non exterreant mortales detectis criminibus, facillimis imò & facilibus, vri nullius malitiæ, rebus & verbis præfigurans, malaque non iudicent alioqui impia, & scelestæ, abdito veneno, nil mali rebus illis facillimis contineri rati, virtutéque eorum fieri suadere præsumens, vt tandem irretitos homines alliciat, deprædeturque miserè: iis enim & aliis gentes apparentibus signis, fictis, & mentitis, ad se traxit, Deosque putarunt incubos, succubosque dæmonas, magicos, & maleficos homines; hinc Ioues, Veneres, Cupidines, Bacchi, innumerique alij Dij, deceptis appetitu hominibus, menteque cæca, imò sub boni specie, & boni figura, incantamentis, & magicis artibus, bona ostentantes, glorias, victorias, triumphos, palmas, diuitias, rerum voluptates ingentes, Baccho & Venere, Marte & Vulcano, homines in idololatriam compulerunt, veri Dei cultum omitrentes. Tum Dæmones, eorumque affectu malefici, propulsantes venena, excidia, mortemque aufugantes, euincentesque venenosa animantia, & inter hæc aspidas omni potentiores veneno (vt supra) mortales ad sese allexere, opinione, cultu, credituque mirabilium, falsa religione, ambitione gloriæ, & potentia, superbia affectatos. Hinc aspidas coniurabant, incantabant, dirumpebant, auctore occultè Dæmone, causis effectibus latenter appli-

citis, ut miraculo essent habiti, cum tamen naturalibus moliretur efficientibus opus, quæ condidit effectricia Deus, Dæmon honorem surripere intendens, & effectuum gloriam, in Dei odium. Meminit maleficorum Poëta is: *Frigidus in campis cantando rumpitur anguis.* Alianus libro 6. capite 32. sic Ægyptios sua propria magica ratione accepti, cum de cælo aues deducere, tum serpentes primò perstringere, deinde ex latibulis easdem facillimè extrahere. Plinius libro 28. capite 1. sic: Hinc Theocriti apud Græcos, Catulli apud nos, proximèque Virgilij incantamentorum amatoria imitatio, figlinarum opera multi rumpi credunt, & vasa fictilia carminibus; non pauci etiam serpentes ipsos incantari, & hunc unum illis esse intellectum, contrahique Marforum cantu. Libro verò 8. capite 15. idem prorsus, & vltà cantu serpentes trahi refert, varia carmina variis describens morbis de antiquorum sententia, iis duobus locis, & verba varia, ut etiam Galenus refert libro illo de medicinis paratu facillimis, tum Ætius, Paulus, Celsus, & alij (quod impia omissa) nam omnia hæc varia eodem autore agunt, eodem Dæmone, hoc illove modo ordinata, pro ut vanè in hæc aut illa simantur Dæmones, pro ratione naturæ, & perfectionis propriæ, permissioneque naturæ conditoris & iussu. Hinc examinantur carmina, & verba ab Ecclesia, ut solum pia referantur, adhuc in his quæ in salutem hominum, aut morborum quorundam expulsionem recitantur, quorum aliqua patronos suscipiunt, & advocatos sanctos, simili morbo, aut pœna afflictos peculiariter, ut salutem consequantur ægotantes afflicti, eorundem precibus communia alia in omnes affectus, & novas recitamus. Cum ergo incantator in aspidem declinat

clinat virulentam, & venenatam, reliquis omnibus aliis virulentis magis, vt potentiam ostendet, illumque dirumpat, in eas enim insilit magis, vt veneno potentiores, maioraque vt ostendat ille, Dæmon incipit causas diruptionis naturales tacitè applicare, quo torqueri incipit, & affligi serpens, extorqueri, & dirumpi, incipitque aut distendi partium tensione facta à Dæmone distendente partes, imperio motuæ virtutis, quò dolet contrahiturque animans, non subito tempore, imò hæc præstant dæmones, vt maiori cultu suscipiantur, sensu quoddam percipiuntur meliùs ex longiori intervallo hæc; potest enim & localem motum naturæ causis applicitis motus permoliri, vt si ferrum magnete applicito occultè allicere, aut funibus abditè applicitis partes intendere, & discernere aliis trahentibus decerneret aliàs; resistereque incipit distentioni, diuisionique continui aspis, quò & contrahi incipit; contractio enim distentioni opponitur; illa enim continuum soluere tentat, & distrahere, hæc verò seruire & contrahere, illa distare partes vult efficere, contractio seruire in se, iniungere & continere, lædantur vt minùs vnita, se colligit, violentiam persentiens, peruius minùs contrariis corruptentibus causis. Alterantur enim minùs indiuisa & continua vnita & integra; docuit Aristoteles 1. de ortu, & interitu cap. vltimo de mistione, & 4. meteororum cap. 4. & 9. diuisa enim misceri meliùs edocuit, alteratque. Dæmones verò hoc modo 19 nituntur serpentes perdere ruptione scilicèt, & diuisione continui, quòd sit illis facilius hæc peragere, vt pote qui corpora immediatè localiter emouere possunt voluntate, ex ordine rerum sine causarum interuentu naturæ, aliis à se, alterare verò medijs causis alterantibus solum, vt latè antea. Fir enim

enim diruptio cedentibus motu locali partibus, vt hinc dirumpant serpentes; & perdant incantatores magici Dæmonis ritu, dū mortis serpentium occurrit occasio, diruptione & crepitu, quòd faciliùs aliis eo intercipientur, nā si alio est opus, finisve vrget alter, aliter causis alterantibus applicitis mortē conciliant, & excidium inferunt, hincque iis contrahuntur natura, dū incantari incipiunt, & distendi. Diuidit enim faciliùs dæmon corpora, quàm alterat, vt mouet faciliùs Angelus cælum, sola voluntate, immanenti scilicet actione sine contactu, transeuntis virtutis, Alterat verò causarum interuētū, & siderū partiumque cæli, & non aliter. Quòd faciliùs subuertit ciuitates domos, tempestatibus aduectis, quibus immiscetur, quàm morbos alterationis astuat, seruato suo ordine. Faciliùs enim porcos impetu accepto, Marci s. c. suffocauit aquæ ingressu, ore, & motu, quàm causarum alteratione interciperet, motu corporū facili, & Simonem Magum faciliùs discerpsit ruina & casu, quàm alio mortis genere; humoribus enim motis, & corporibus aliis, motu medio & quantitate immediatē necem infert minori negotio, quàm qualitatibus mediis. Suffocauit enim septem viros Saræ vxoris Tobix, vt cap. 7. Tobix dicitur, suffocauitque alios, discerpsit, exenterauit, præcipitauit, & perdidit, hoc mortis genere, semel à Deo concessa mortis licentia, vt flagellauit priùs Iob, suffocabat Saül. Cùm verò antiquitùs dicerentur incantatores ij qui communiter cantu, & harmonia quadam mira permoliebantur, compescentes imperus serpentium, frænantesque potentissima naturæ, inter hos tamen qui sapientior erat, & potentior cantu, & opere, utebaturque Dæmonē potentiori, maleficus compellabatur & magus, quòd maiora exquebatur

quædatur opera; veneficus verò ille, qui iinteruentu veneni præpòd hominibus erat excidio, postea verò, qui veneni instar, dæmonis ope, potentioris aliorum omniù cæcodæmonis scilicèt, mortales perdere destinabat, permittente Deo in finem suæ providentiæ, supra hominis captum. Fuisse verò hos veneficos patet hoc duplici significatu, lectionibus antiquis; sic enim scriptum est in oratione pro Cluentio: Huius autem legis pœna capitalis, non ad veneficos tantùm, sed ad eos etiam pertinuit, qui magicis incantationibus homines occidissent, aut qui mala medicamenta publicè vendidissent: venefici enim primo significatu, qui venena parabant, dicebantur, vt his patet; vitantur enim hic qui mala medicamenta parabant, & venenosa, alio verò dicebantur potentissimi in arte magica. Iis patet primò cum dixerat, *incantantium*, addidit, & *venefici incantantis sapienter*. Nec omnia euinebant naturæ agentia ij adhuc, sed plurima illius: hinc dicitur Ieremiæ 3. cap. *Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio, & mordebunt vos, ait Dominus*. Neque enim potest natura, si Deus velit aliter, neque sine Deo agere illa. Quò incantatio, & opus Dæmonis cessat, renuente illo, imò cum regulus serpens Basiliscus sit, de quo infra proprio capite, nullaque sit causa in natura omni, potentioris actionis, vt ibidem constabit, Dæmonesque causas solùm applicent naturales, vt superent alia naturæ agentia, & hoc nullum sit agens potentius, nequeunt vincere serpentium hoc genus incantamentis, aut maleficiis, venenorumve illius frænare: vt iis non sit incantatio; inhibente Deo motum localem diruptionis, & natura motum alterationis causarum reliquarum illo minorum & imbecillium.

Vt Catilinam debonestaret Cicero, nullo alio la sit nomine, eius summam malitiam enotante 2. in Catilinam 30. quàm venefici, iis: *Quis tota Italia veneficus!* Idem Phil. 36 3. *Nimirum rectè veneficū appellas à quo tibi praesentem pestem vides comparatam, veneficum andes appellare cum virum qui tuis veneficiis remedia inuenit.* Quo & Circes cognomento veneficam appellabant, vt execrabiles eius notarent artes antiqui. Dixit enim Ouidius 3. Elegiarum. *Aui te traiecit Aea venefica ramis, Quas legis Medea ferox, quas callida Circe.* Tibullus libro 2. *Quidquid habet Circe, quidquid Medea veneni.* Quò est Circes cognomento venefica maiotis ignominiae causa, cum posset incantatrix, malefica, aliisque nominibus offendi, hoc, vt deteriori omnes sunt vsi, Fugere ergo tentat serpens prius, incantatore viso, & sese abdere, distensionem praesentens iam incipientem, causarum Daemonis abditè applicitarum opere, eiusve opera, & nutu ministri, qui vsque dirumpatur, ille non cessat agere, subire capite tentat terram, renitentem verò duritie, si nequit rumpere, & subire, circulo agitur, quo minùs dirumpatur, vnione orbe acto animans; cum verò oculos aspis, vt & reliqui serpentes, ipse magis ad latera peruersos obtineat, eos contorquet, vt videat illum obrumpentem, & cruciantè, an fugere possit, capite & rostro figit latus vnum in terram, è latere conuersus ad illum, affigit oculum, vt videat quod è latere inspectet, vt aues peruersis oculis natura in latus, meatumque auditorium vnum, (autem communiter dictum, & si verè auris non sit, sed audiendi meatus,) terræ applicat, illudque obturat, cum tamen frustra inniti terram aperire sentiat, caputque exertum cognoscat adhuc, frustraneum & inane opus iudicans

cauda

cauda lubrica illud oculere tentat, præsumitq; omnino, cupitque tueri, hinc velat caput, auremque; & oculus solum, vt videat à velamine excusat caudæ, auditum cooperiens, quòd pluris est illi, non quòd audiat, surdus natura, eo imò quòd eo via pateat foramine illo, vicino nimis cerebro, quo maius impendet periculum corruptiui cuiusuis mali, caput obseruat natura, vbi noxa maior, dolor acrior, vitat cruciatus imbellis capitis, natura capite debili notos, causis aliis expertis, obturat extensa cauda, nò intromissa, cum sit latior multò, quàm vt meatus capere possit caudam commissam; non vt auditum excuset natura surdus, saltem *Ptya*, & *Chelidonia*. Imò, vt & via auditorij meatus minùs pateat in cerebrù, qua audit *Chersea*, vt non suscipiat strepitù, & cantù ad cuius modulus, & interualla, grauissimos cruciat^o excitari experitur, non harmoniam fugiens, verba, aut voces, eorum imò effectus, terribilesque dolores aufugiens (vitans quatum illi datur excidium) ad certa interualla increscentes *Dæmonis* magia, magicique dispositione sic ordinante, eo facta concentu, vt mirabiliorem sese exhibeat & admirabilem ex interuallis. Est eius conditionis aspis inter serpentes magis, vt debilissimæ structuræ caput ossibus facillimis fabricatum cum possideat, omni cura, sedulitate omni innitatur illud tueri, & defendere, illud corporis spiritus circunvoluit, orbibusque plicatis munit, quominùs possit obici contrariis oppositisque agentibus hinc, per naturã, vt latè suprà monstrauimus lib. 1. totum largè periculis exponit, vt tutetur caput, cauda priùs hinc inde mota qua aduersaria remouere tractat, flagellisque cedere inimicos, hostes, tandem defessus caput vno ex latere terræ applicat, mole corporis obsessum, cum verò facilius sit, vna ex parte

parte abrumperet quoduis, quam ex utroque latere corpora diuidere, simul intendentibus manibus utriusque, ut hinc cōtorqueamus flexibilia omnia, ut diuisioni cedant, dēmonque ordinem seruet naturæ, non minùs, ut quæ faciliora sunt primò initiet antequam abrumpat aspidem & frangat, distensione molesta illā instigat, & fatigat, maximisq; cruciat doloribus, intentis neruis vnus lateris priùs, aliis protēsis contrarij lateris, volubilissimi corporis, flexilisque omnino, quibus conuulsis, versus caput à quo exoriuntur retractisque, caput flectunt, & distorquēt eo posito, ut terrā vno è latere premat, cui applicat eum vnum meatum audiendi, tum visus dimidium, oculumque vnum tractum tēsiōne in eum positum, excusatque alium in altum porrectum, ut aduersa præcaueat, dum distenditur ille, cauda caput totū obtegens auditorium meatum supernè relictum simul, vnde erat via in cerebrum, quod tuetur maximè occurrentibus causis, & corruptiuis facilè; omnes enim aues, reptilia omnia aquea & terrestria, è latere cibum captant, videre est in gallo, docuitque Arist. 1. de historia animalium. c. 6. Hæc omnia dum attentè
60 inspectant euerso capite, terram versus inspiciunt, dum enim possunt caput erectum & liberum crigere, peruersos oculos eum ad latera obtinēant, hæc dicta omnia animantia adhuc ex latere inspiciunt, non rectè ex directiōe, magis verò afflicta oppressa angustiis, & anxietatibus, mortisque tremore, hæcque magis quanto potentior fuerit incantator, qui illam stimulat, & premit veneficus, Dæmoneve potētior utatur; veneficus si sit, præcipuè cum iis potentissimo utatur Dæmone. Asp̄s ergo, tū Chelidonia & Pitya omninò natura surdæ, Chersæa verò auditus acerrimi, ut quæ audiunt minùs, magis visus acie polleant,
contrà

contrà quæ cernèdi aëtu eminēt minùs audiāt, *Ptya* & *Chelidonia* acutissimi visus, & surdæ omninò, *Chersea* visus heberis, & auditus viuacissimi. Hinc *Plinius* dixit, excitari potiùs auditu, quàm visu, quòd eminentiis, & tuberculis oculorum quibus hæc pollet *chersea* animans, visus impediatur à longè, & si ptoximè cernat nimis acutè, audiatur tamen multò antea. At dū videt, videt intèsiùs quàm audit, semel ià posito obiecto in iusta distàtia, quo excitatur auditu sapiùs, vt dixit *Plinius*, & si nò intèsiùs audiatur, obiecto semel proportionato ex distàtia, & aptato ià; curiosiùs imò cernat, & inspectet visa. Hinc gratias naturæ refert, quòd huic pesti, venenòq; aspideo occurrerit visus imminutione, vt proxima solù quæq; videat, audiatur tamè remotiora, & si minùs bene quàm videatur quæ videt semel, vt iis *Plinij* locis nulla inuoluatur còtradiçtio, difficillimis alioqui. Iis ergo aspides surdus obturat aures, hocq; ordine naturæ ritu còuolutus, ob causas allatas, *Chelidonia* & *Ptya* obturatur aures, meatus auditorios còcludit, surdæ alioqui, ne in caput ascendat causa, referato eò aditu, & parèti, corruptiua & noxia, vitiet que cerebrù præcipuà animæ sedè, & domicilium sacrum, pluris quòd est reliquis omnibus aliis partibus compagis reipublicæq; totius corporis: *Chersea* verò vt sonos sensibiles ad quorù interualla, & rythmos experitur cruciatus diros, recludit, idèd aurèsq; còcludit, omnes tamè illæ & eæ, vt nò exaudiatur vocè incantantium, & venefici incantantis sapiçter, vt nò exaudiatur, in effectu & opere, vt quasi vitent, & impediatur cantus noxas ferre, operisq; malefici voce illatas, vt nò exaudiatur vocè, robur, & potentiam vocis, eius opera & offensas; vocem vt non ex audiant, experianturque vocem, cruciatibus, & opere diro in cerebro, ex via facili audi-

rotij meatus, & pori, ideo obturant auditus vias, surdæ alioqui, vt caueant opera vocis incantantis venefici; non surda verò, surda vocitata, quod & si suscipiat sonos, verba non calleat, quò surda omnis hoc sensu est, imposita significata non percipiens, mentisque actus, impositionis saltem, & si bruta cognoscere valeant significata eorum in vocibus, impostura quæ affectibus solùm sensibilibus imposuimus significare, quò affectus nostros persentiant, vt canes psallere, & erigere se, & alia vocibus certis edocemus, aliaque animantia, alia & alia è nobis voce ediscunt. Non minùs surda & chersæa iis compellatur, ac alia natura. Obturât verò omnes, visu, tactu, dolore, aut auditu excitatæ, surdæ hoc significato aures, meatus audiendi scilicèt, vt cerebrum quauis noxa sensata custodiant primò, vt iis maximæ curæ est, rationibus suprâ indictis latè. Vt ergo nò exaudiant, experiantur scilicèt effectus vocis venefici potentis opere, vocemque incantantium vt non persentiant, tormento & cruciatiu dico excitato, eiusque cerebrum eo meatu patiarur mala, & affectus, surdæ obturant aures, & obserant, quo minus lædi inde possit, natura imposita, vt enotet iis quæ infrâ sequenti capite edicemus tropis, sensibusque aliis elicitis. Vocauit Aristoteles aures auditorios canos, & foramina auditus 3. de partibus c. 7. Galenus 2. de vsu partium c. 14. & alibi sæpè.

Abstrusa scripturae loca in natura aspidea deplians, & aliorum mystica.

C A P V T X I I.

Sapientia summa, incomprehensibilisque, & per se ipsa substantia, Deus ipse verbo vno omnia loquutus est in esse, & natura. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil quod factum est.* res omnes, vniuersaeque hoc vno verbo confluxerūt, verbo virtutis suae, quod dixit esse, & subsistere rerum, verbo, conceptūque expresso fecunda natura patris, quod omnia repetunt memoria, haec imaginis & similitudinis, illa vestigij & tractus, eidem verbo adsona & vera cocētū mirabili, & harmonia, quae sunt signa & scripta significatiua verbi, vt ipsius memoriam redigāt, & repetant, cuius scripti meminit Paulus illis: *Omnia quae scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt,* tam libro naturae, scriptaeque legis, quam gratiae, Christi que libro signato. His ergo scriptulis naturae, creaturarumque, passim loquitur Deus mortalibus, non secus ac vocibus ipsis, verbisque elatis. Sunt non minus haec legis sacrae expressiua, quam scriptula communia, & voces. Hinc verbo inscripto in natura omni monemur, exhortamurque, æquo & bono consulere, cum inaniti, & vita experti substantia rerum, quae acta, & mota esse, & actionibus susceptae formae, haec ipsa suggerit, tum aliàs animata & sensili à se mota in opera, & libera ultra sui que consilij humanorum actuum. Inter virales verò, aspide virulentissimo, & deformi, potentiae & malitiae insuperabilis quasi, peccati deformitatem,

cruorem exprimit, sc̄ditatem, periculum, quo dicitur, cūm de malitia peccatorum & impiorum statu ibi esset sermo psal. adducto; *alienati sunt peccatores à vulua, errauerunt ab utero, loquuti sunt falsa. Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspides surda, & obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum.* Tractatu de vipera diximus, quomodo peccatores sint *alienati à vulua*, eo quod errauerint ab utero Ecclesiæ rationis & legis, non secus ac progenies viperarum, Ecclesiæ uterum, ligamenta, & præcepta abruptentes, quibus continebantur lege naturæ & scripta, iam secundo utero recepti serpentis idololatriæ, vitiorumque utero, progenies viperarum; quod vt vipera bispariens, utero duplici fœtus absoluit. Qui multoties dirumpunt viscera matris, tanti beneficij immemores, genitorisque obliti; non secus verum Deum dereliquerunt genitorem, factorem (ibidem latè) secundo ortu, utero secundo suscepti, vt caruli viperini lege gratiæ, meritis Christi, in utero Ecclesiæ congregationis fidelium, vt orientur. *Errauerunt ab utero* mortales; ad murænas, & bonum commutabile confugerunt, vt adulterinæ viperæ confugiunt ad illa quæ animam in cauda continent præcipuè, vt muræna habent, inferiore sui, & obscœna parte, qua rescissa intereūt illic, offensa facili, ac capite læso secus, nõ cirò sedè, viuunt imò, & prolixo obitu discedunt ietæ; *Errauerunt ab utero* rationis, ad caudam appetitus confugerunt, ad vltimum, & extremum naturæ, vbi animam continebant, ad obscœna concupiscentiæ *pertransentes, in affectum cordis*, ex affectu effectum rimantes, & ad ignobilem sedem, bonum commutabile prosequati, omiserunt æterna capitis Christi;

✱

Christi; alienati à vulua innata, & propria: *Errauerunt ab viro* rationis, boni & veri, deos falsos confulentes, ac si non esset Deus in Israël; adulterantes cum appetitu, idololatranes, *errauerunt ab viro*, quo continebantur matris piissimæ. *Furor illis secundum similitudinem serpentis.* Agitatur serpens cauda, & vrgetur verberibus, vt in vltionem eat, odium, amorem, fugam, & prosequutionem, quæ vibrante cauda exercet, hac modò blanditur, verberat modò, odiù, amorem illa præfingit, sollicitaturque in hanc & illã partē affectuū; ea passionū motus adauget, furorē, irā, irritata verberibus, pugnam aggreditur, eadem rabie percita, hostē vt exenteret, & discerpat: vltimo sui appetitu scilicet, cognitionis cauda, & infimo, ducūtur impij in bonum commutabile & mentitum, bonum rationis, caput deserunt, illudque serpentium instar, terrenis occultant, & obsident, concupiscentia terrena, furiis aguntur, carnis stimulis, *furor illis secundum similitudinem serpentis*, conatus operis cauda agunt, mouenturque. Nullum animans æquè concupisibili, & irascibili cupedia, & desiderio rerum agitur, nullus ira, furiisve excandescit ac serpens, appetitusve affectibus magis tenetur. Hinc Aristoteles 1. de historia animalium, maximè cupediæ deditum compellat, lib. 1. vt & excepta fœmina; Spiritus Deus nullum sic furiis agi, illis verbis allatis pandit. *Non est caput nequam super caput colubri, non est ira super iram mulieris.* Cauda aguntur solo ducti appetitu, vrgetur serpentes, hoc agunt fraudulentis, & impij, vafri hoc deliniunt, demulcent, odiunt, amant, feriunt, dilacerant, efficiunt, inficiunt, *furor illis secundum similitudinem serpentis.* Serpens furiis actus, rabie stimulatus, vltà quoddam caudam vibrat, mouet, & agit, capite demisso retinente infectionem, & virulentiam,

non contētus caudæ motu, supra caput cōstituit, extollit caudam, summittit caput infami excremētōrū loco, & quod sursum est, deorsum efficit, substituitq; caput caudæ, euertit ordinem rationis, est illis cauda capite superior, & altior, linguam exerūt, acuunt, cōmouētq; dentes, sese vlcerant primò, linguæ motu, dentium attritu, exertorum, peruersorumque simul ad se & ad externa, in se & proximum, habent natura peruersos serpentes omnes dentes positu, quò se lædunt, sanguinemque fundunt proprium è gingiuis, pòst aliorum innadunt, & inficiunt alios, impij offendunt primò dictæ caudæ innitentes; ancillam præferunt reginæ & dominæ, Agar Sarai, Genesios 16. caudæ & inferioris portionis innixu despiciūt suprema, & illustria mentis opera, se lædunt priùs veneno vitiorū, pòst inficiunt alios scādalo, corruptione; obscana, & putrilagine, maledicētia, detractio- ne, veneno dentium, & linguę attritu offendunt proximum, priùs se, suum proprium sanguinem effundentes, proximi tandem, sicut aspides. Authymius antiquissimus ille, simulque doctissimus lib. 3. historiæ naturæ c. 7. Eutathius lib. 5. c. 9. tanti furoris esse aspides irritatos, furisq; actos asseuerarunt, (quod mater naturæ rerum cognitionis experientia edocuit) vt ita petciti, si vindictam offensæ illatæ non possint suscipere, exanimari cōcidant, deliquio- que animi correpti, quorum illa est vālsana natura, vt semel atque rabie excitati excanduerē, nō priùs furis quiescant, mitigenturve, quàm virus euomāt, furiosi & insani veneno proprio; quod dum non possunt in hostes refundere, lanien in propria viscera remittunt, virúsque quod deglutiunt, & recipiunt in se ipsos, quo inquinātur animi sedes, internaq; animantis, corde vitæ principio affectato, vt multoties
 syn

syncope, præcipitque virium cordis lapsu deficiant. Hinc antiquitus odium, livorem, aspide emottuo hieroglyphico enotabant Ægyptij, furoremque implacabilem, contumaciam rebellem, maledicentiam, & detractionem. Si enim non prius quam venenum deponant, reiectionem & infectionem passionum, malitiæ, ignorantie, & vœsanie, mitescunt multoties; imò ea est consuetudo, assuefactioque vitiosa, examinetur vt prius, anima que linquantur, prius obeant, anima viru peccati infecta, quam ab his quæ semel fuere prosequuti vitiosa discedant, desistantve, morte multoties occupati, non antea deponentes venenum, quod expuere nequeant in reliqua. *Furor illis secundum similitudinem serpentis non natura, vt serpentibus inest, malitia imò, ideo secundum similitudinem serpentis, nam deteriores illis multò aliis, & sibi, surdæ & obturantis aures suas, quæ cum surda natura sit, obturat aures, vt diximus, cauda, vt si quod superest audiendi remedium, vltra naturæ communem seriem impediatur, illique totis resistat viribus, & artibus, malitia & calliditate. Si non secus, secundum similitudinem serpentis, morte & ultimo sui, obturant auditum, & tunc adhuc audire nolunt; imò eo tempore audiunt minus, auditum magis obturantes aspides; quando dirumpi sentiunt, animamque à corpore discindi, obstant iustis consiliis, obstant rebelles, & obstinati salutaribus præceptis maiorum, vt qualiter vixere, obeant, sine auditu, surdi, sine verbo, & voce muti, sicut aspides surdæ & obturantes aures suas. Iis furor inest, & rabies mortis, secundum similitudinem serpentium, cauda ultimo sine sui & morte agitati, & conturbati, non exaudiunt vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter, serpentes venenatos vitiorum; Doctores, confessores,*

concionatores explodunt, & abigunt, cùm & si non
 obturarent aures, non audirent, surdi, & auditus
 grauis iam, quò inutiliter & malitiosè nimis viam au-
 ditus intercludunt, malicia caudæ, & veneno, vene-
 num imò caudæ, capitis veneno coniungunt, & vitæ
 virus, virui mortis. Iis enim duabus partibus vene-
 num contineri diximus iis virulentis, quò rescindun-
 tur dum esui parantur viperæ, vt suprà monstraui-
 mus; quò motu continuo ex partes excrementa
 vitiosa ad se alliciant. Ii cùm audire non possint, per
 naturam surdi, se obturant, vt aspides, & vitiorum
 habita (est consuetudo altera natura) docuit Plato
 in Timæo, Galenus de consuetudine c. 1. vt nec per
 gratiam audiant verbum Dei malicia, impotentes,
 obstinati, ne illo excitentur, qui he quæ amant co-
 gantur deserere, verbum Dei pertrimescunt audire,
 alioqui peccato surdi & veneno. Psalmo 113. *Osi
 habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt, aures
 habent, & non audient, nares habent, & non odorabunt.*
 quos omnes effectus aspideum venenum læsis incu-
 tere monstrauius. Retundit venenum aspis in pro-
 pria viscera, suctuque ad interna virus allicit, dum in
 hostes illud eiaculari nequit, & in inimica animan-
 tia, cuius cruor & virulentia dulcissimi saporis extat,
 & mellei (mirabile dictu.) Est enim nullum in natu-
 ra venenum, quò vel non dulce, vel saltem grati sa-
 poris non sit, non insipidæ, insulsæque substantiæ,
 vt hinc vipereum venenū reiectum apes euocet, quæ
 illud avidissimè elingunt, muscasque allectat maxi-
 mo prouentu & copia, trahitque reiectam, nullam
 linctus offensam perpeffæ, impunè exugentes cruo-
 rem, non secùs ac virulentia aspidea ore reiecta
 vespas inuitat, quæ virus ebibant, dulcedine illectas,
 nil noxæ sentientes, cùm tamen grandia animantia

prophanum illud, igneumque castiget venenum, vastet, & perdat. Hoc omnia venenata serpentina retinent ore, suum quælibet suctu deglutiunt, oris partibus pressis, illud expressum, quod inseruit deglutiendi operi; virulentis ipsis, non secus, atque oris vda substantia saliva communis, ex adenis, partibusque spongiosis oris perpetuò diffluens masticatu pressara partium aduecta eglutioni, quæ lubricas œsophagi vias reddit, & parat, deglurionisque semitas, inseruit vsui deglutiendi. Illud citra offensam eglutiunt mitigatæ serpentes, antequàm torridum venenum viscerum in os reiecerint, lingunt illud impunè, quieto & tranquillo statu, vsque dum furis excandescentes, compressione totius in os regurgitant venenosam saniem, mitius ante, cum continerent venenum solum, & si mortale aliis quod erat adhuc, instar salivæ humanæ, venæum aliis, & si non homini, excidium serpentium, viru in quinatum, & fœdum postea alio ascendenti ex visceribus torrido, ipsismet genitoribus vt sit excidio & morti, lethaleque virus, si interna contingat sic infectum; iam renaciori alio superaddito viscerum, virusque virui coniunctum. Hinc vespæ (docet Nicander libro Theriacæ, Aurhymius Eustathius locis adductis) Ichneumona appellari quòd ora aspidum infestent, eorundèque capita sensibilissimæ naturæ, facilisque omnino, fugèdi mellei veneni causa alleatæ, inuitatæ, communis, inquam, non torridi amari vstione cruoris bilioti, & ignei, nomine compellatæ inimicissimi animantis aspidis dicti Ichneumontis, hoc tandem veneni suctu infectæ, inquinatæ malitia mortem sibi consciscunt vespæ, deceptæ veneni dulcore, gratoque sapore melleo, malitiosa substantia occulta, adaucta in posterum gustu & enpedita.

Non minùs dictis confistit illud, nullum maius aspidis ictui inueniri præsidium, quàm frigidissima ipsius cerebri medulla, alioqui minima absotpra, & ebibita. Cùm enim igneum venenum viscerum capita eorundè exsucca nimis & debilia imperat, in dētēque & sæua ora veniat ob naturæ vsus, prouida illa algidam, nimisque gelidâ substantiam substituit capiti, qua veneni æstus tēperaret, vt minus capiti officeret illud, quotū animantium ctuores sunt eius conditionis & legis, vt perpessus semel vnus virulenti veneni noxâ, ab eodem si euaserit securus in posterū persistat, & viuat, venenoque odem securus, etiâ si iterū eadem virulentia specie impediatur, & si aliis secus naturæ alterius; quibus & si lædatur tamen minùs illæsis nunquam, veneno inquinabitur & inficietur. Hinc Mithridates antidotis venenosis animantibus omnibus confectis assuetus, nullo veneno interire potuit, coturnices non inficit veratrum, ob consuetudinem, non secus ac vetula illa veneno alça à pueritia, nullo viru interiri potuit, Galenus refert 1. de antidotis, de Mithridate, Plutarchus, Appianus, Iustinus & Valerius. Est imò illud notandū nimis, quòd si duo venena misceantur, minùs sint noxia, & lethifera, si sunt contraria, quàm per se quodlibet, refert Galenus, Aufonius Gallus lib. 3. c. 9. diuersa venena immiscuisse adulteram quandam fœminam marito, quæ inscitia contemperauit in tantum, vt nullum officere illi posse experientia monstrauerit.

- 63 His locus ille Iob. 20. c. elucescit vbi hæc continētur. *Cùm enim dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub lingua sua. Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo. Panis eius in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus, diuitias quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. Caput aspidum suget, &*

occidet eū lingua vipera. Hac aspidem naturæ icone increpat impios, venenatosq; homines, tam quòd venenum in proximos effundant, quàm quòd sese ipsos inficiant virulagine obscæna vitiorum, malū dulce, venenum est, ibi; aspideū natura dulcissimū inter alia, absconditū sub lingua aspidea, vt continent aspides continuò ob dulcedinem deglutientes, exugentesque tetram, venenosamque substantiam ore, continuo linguæ attritu, quam mouēt illi perpetuò contentam pelliculis, abditamque, quibus semel & dētes & venenū oculere aspides diximus ad linguæ radicem subortis mēbranulis, illudque oculi, Nicander retulit, hoc est dulce malū absconditū sub lingua cōcupiscentiæ nostræ, quæ est lingua, qua solum loqui valent carnales, *ex abundantia cordis os loquitur*, impij legis quasi & mysteriorū inscij & ignari, sine lingua obmutescentes, qui venenum exugunt dulcedine illecti sensuum, illud sub lingua occultantes, hypocriti, & simulatione. Hinc subdit, *parceat illi*, acquiescet, arridebit huic virui, & veneno affectatus celabit in guttore suo, suctu tamen alliciet, vt inquinet interna propria, si effundere in alios non possit. Est vitium in nobis primò ratione propria, *panis eius in vtero illius*, in ore quo viperarum instar se replent, & concipiūt magnalia hypocritiæ (explicuimus capite de vipera) eorum panis, interim dum deglutitur alimentum, vanitas qua aluntur chameleontes ij, veneno permittus ambitionis, & odij in guttore latitanti, intrinsecus vertetur in fel aspidum, qui propriū virus exugit conscientiæ stimulo, & erosione animi, inconstantia, & tumultu affectuum. Hac infecta substantia ingesta, diuitias quas deuotauit euomet, non secus atque aspides infecti deglutitione veneni internè æstuantis illud reiectāt vomitu, & si non reiecerint,

restitu

restitutione facta de ventre eorundem extrahet illas Deus, integras, degluritas solū citra id quod vsūm aliquem ex eisdē susceperint. Sic ex aspidibus semel ventre dissectis eglutita animalcula integra extrahere solemus, mures, passeruculos & alia plurima cōminuta solūm, & quassata, nil substantiæ amissa, quo caput aspidum sugent, vt aspides sese exugunt, & lambunt infectam suam viruloginem, & quasi venenum aspideum, simul cum iis, quæ ingestere commistum ebibent, vt aspides proptium caput exugunt, dulcesque venenum, tandem euoment; præcipuè si aliorum sanguinem emunxerint ventriculo infestissimum excitante natura vomitus, nec si caput aspidum suxerint, eorundemque venenum, & medullarum substantiam cerebri elinxerint, securi ideo ab ictu atrocissimi aspidis, peccato ebibito viuunt, occidet enim eos virulentum aliud, cuius venenū non sunt experti adhuc ab aspide liberi, etiā si caput aspidū suxerint, occidet eos lingua viperæ, & quos non offendit asperrimum, squamosumq; aspidis caput, occidet mollissima, blandissimaque lingua viperæ filamentis, capillamentisq; circūsepta, ea parte qua fundit venenū, quibus mollibus venenū effundit, blādissimo linguae tactu. In tantum cautio consulitur adhuc his qui è peccato aspidum, & veneno retro, maiorique vitiorum euasere dæmonis instigatu deuicto, & mundi, ne cārnium illecebris, blandimentisque illecti, viperinæ linguae iterum veneno inquinentur, diso & obscæno, ne cūm caput aspidum suxerint, muniti frigido cerebro animantis, postquā æstu veneni conflagrarunt, antidoto facto præcautionis, in posterum eadem virulentia peccati, vtilissima memoria veneni, & infectionis, quibus reindicere vitant, viperea mollitiæ inficiantur, vt illi qui caput aspidum sugent,

fugent, occidat eos lingua viperæ, ne otiosi, & securi, vigilantes imò in posterum sint, neque impij suctu aspideo veneno tracto proximi degant securi; nam occidet eos lingua viperæ, propriaque molli- ties. Non ergo exaudiet vocem incantantium impius aspis, & illorum qui verbi potentia Dei, serpentes extrahût, venenumque euincunt, incantatores dicti pro Christo contumeliam passi, non prophetarum, doctorû fidei præcepta, non consilia assertoris nostri Christi recipiunt, nec Christi reputati venefici, incantantis sapienter: *formam serui accipiens, vt scripta, & cum iri quis reputatus*; sic homines dilexit, qui prophetas incantatores, & doctores vitiorum legis euangelicæ constituit, vt vincant serpentes, surdasque aspid- des, natura & peccato impotentes audire, vltra malitia surdas obturantes aures, eosque munus suum inter aspides vult exerceant, inter serpentes cantu Spiritus Dei, superantes venenum, verbo, in harmo- nia & cantu, in consonantia spiritus, in virtute Spi- ritus sancti, quo assonant Pater & Filius vincu- lo amoris, vt Christus veneficus reputatus venenum corrigat, factus setpens venenosus figura, veneficus- que homo, seruus forma, dixit Paulus ad Philippenf. 2. cap. *Semetipsum exinanivit, formã serui accipiens. Itas § 2. Et cum sceleratis reputatus est, & nos reputauimus eum quasi leprosum & percussum à Deo, & humiliatum, oblatum quia ipse voluit, quasi veneno infectus serpentis, & veneficus, quò dixere Iudæi Matthæi 12. Hic non eicit Demones nisi in Beelzebub principe Demoniorum, Marci tertio capite, Lucæ 11. vene- ficum iudicantes, incantatorem, prophetas, Apo- stolosque incantatores, & magos. Hæc tulit Chri- stus in amorem hominum, qui cùm sit sapientia pa- tris, veneficus est, incantans sapienter. Imò eò venit malitia,*

malitia, & venenum, vt non cedat serpens Aspīs potentissimo verbo Dei, resistat imò verbo ipsi, vt nec audire velit, salutique reuocari recuset, sed obturet aures, concludat, præceptorum legis, incantantiumque verba audire nolit, eò venit dementiæ, vt salutem ipsam odio habeat, non secus ac Aspīs somno, obliuione, & lethargo consopitus. Hinc Ioannis 5. cap. seiscitatur Deus ægrotum illum, qui triginta & octo annis lectulum, & occasionem peccati occupat, iis: *vis sanus fieri?* Multi nolunt sani fieri, & dilire verbum Dei, ne de peccato reuocentur, sic amant lectum malitiæ. Veneficive incantantis sapienter verba suscipere fugiunt, Christum vocantque veneficum opere ipso, eum incantatorem compellant salutis autorem. Veneficum audes appellare eum virum, qui tuis veneficiis remedia inuenit? dixit Cicero loco allato pro Cluentio. Dictis non minùs intelligitur locus ille Isaïæ c. 11. vbi Christum vaticinatur gentibus, iis: *Et delectabitur infans ab ubere, super foramine Aspīdis & in cavernis reguli qui ablatum fuerit, manum suam mittet.* Pŷlli & Marŷi, vt suprà retulimus, & refert Martianus lib. octauo cap. vltimo, & libro 2. c. 7. Plinius libro 8. vltimo capite Alianus libro 1. c. 57. & 16. c. 27. Galenus de theriaca capite 4. & 9. simplicium c. de vipera, Herodotus lib. 4. Gellius lib. 16. c. 11. Crinitus lib. 1. c. 3. dubiam sobolem explorant infantulis aspidibus commissis, pudicos, & genuinos lingunt, lambuntque, impunè eos tractant contrectantque manibus, adulteros secus spurios, & falsò creditos, veneno exterminant, & inficiunt, non secus atque reliqua naturæ animantia lacessunt, cecinit Silius de A:yre Pŷllo lib. 1. *Nec non serpentes ditò exarmare veneno Doctus Ayr, tactuque graues sopire Chelidros, Ac dubiam adnotam sobolem explo-*

riare Ceraste. Lucanus lib.9. *Lesbifera dubios explorant
Aspide partus.* Pater æternus omnipotentiam, virtutem infinitam Deitatis, vt gentibus ostentaret, æqualemque cum ipso filium suum vnigenitū legitimum naturalem testaretur, Christumque posse vincere, remittere & superare venenum omne, fugare & peccata, vt edoceret, hocque ipsum filio inesse, non secus ac sibi natura, labemque peccati, venenum, culpam, malitiam, & virus posse extergere, pœnas absoluere, & veneni cruciatus, culpas, nullo inquinari veneno, malitia nulla, omni viru immunem & liberum, illum commisit aspidibus, morti, Dæmoni, inferno, peccato, vt cum ab omni veneni infectione liber securus hæc contrectasset, eorumque impetus irritos effecisset, mortales Deū faterentur, & cognoscerent, redemptorēque potentiaē insuperabilis venerarentur, cum vicisset, & superasset hæc ipse, illæsus omni ex parte, subiecissetque hæc omnia pedibus eius. Absorpta est enim mors in victoria, vt dixit Paulus, factusque ipse morsus inferni, mors mortis, stimulum mortis peccatum extirpauit & extraxit, vt aspis ille securè & impunè tractari posset, possimusque scuscitari à morte cum Paulo 1. ad Corinthios 1. capite. *Vbi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? stimulus autem mortis peccatum est, & cum Osea c. 13. Ero mors tua, o mors, morsus tuus ero inferne.* Pertimescunt aspides Psyllorum progeniem, quòd illis sint veneno & excidio Psylli, natura, salina, sudore, & reliquis contentis subiecto. Iis ergo filium suum patefecit, quòd peccata dimittere posset, venenumque serpentis, & malitiam superare, & quòd infans cum esset, aspides euicisset, & foramen aspidis infernum superasset, nulla culpa detentus, natura nobilis, leges contrà ac inferni ferunt, infans ab ortu
adhuc,

adhuc, nobilis Patre Deo, Deifera matre Virgine, illustri ortu Heroum regum grandi, nulla peccati labe infecta, nullo infectus veneno infans; vt non carnis viribus, imò Deitatis potentia, id factum intelligeretur, peccata remisit, sicut venenum, mortem, infernum, aspidum forasina, manibus, potentia, & virtute contrectauit. Quò mirabantur Lucæ 7. cap. Iudæi dicentes: *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?* id enim solius Dei est, imò omni extitit veneno auxilium, & antidotus ipse, non secus ac filij Pphyllorum & Marforum legitimi venenis aduersantur, quos docet *Ælianus* locis adductis suctu labiorum ad se alligere infectum virus, illudque extrahere. Suxit Christus ipse, extraxit venenum nostrum, suxit, emunxit, homo factus, expurgauit nos à vitiorum labe. *Isaiæ. 60. cap. Suges lac gentium, & mammilla regum lactaberis.* Lac gentiū peccatum, & venenū, quæ primò exugūt & extrahūt primo mortales à conceptus die, suxit, vt vinceret & liberaret homines liber veneno, & viru omninò. *māmilla regali Virgini Deiparæ regis stirpis lactaberis.* (De Christo) traxit venenum nostrum ad se; *Cum eleuatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum; & posuit Deus in eo iniquitates omnium nostrum,* *Isaias* suprà, & vt Deiparæ Virgini pudicitiam commendaret, virginiratem, castitatem, puritatem, integritatem, filium commisit Pater æternus aspidibus, Dei filius vt dictis nosceretur, hoc aspidis hieroglyphico vsus: *delectabitur infans ab ubere*, id est, Christus, qui est infans, non fans factum, imò Verbum Patre, dictione illa æterna, quæ dicitur, *secundo Patris, facundoque intellectu*, ipse verò nec dixit, nec loquutus est verbum, imò Verbum est ipsum. Infans ergo Christus delectabitur ab ubere, à tempore, quo lacte matris piissimæ

piissimæ vtetur. Tunc enim serpentes irruent maiori impetu, & aspides, dæmon, genres, peccatum, infernus, lacte allecti. Sunt enim lactis & vini incontinentes serpentes, vt latè i. libro ex Aristotele & aliis, & de aspidibus docet expressè Ælianus locis ad ductis, & Rauisus Epithet. de aspide: *delectabitur ergo ab vbere*, & tempore quo maiori rabie serpentes mordere tentabant Christum natum, allecti lacte, & natura humana, nil diuinitatis ibi latere existimantes, suspiciosi imò; eo enim tempore delectabitur infans ab vbere, & lactis tempore super foramine aspidis, & super latibulo peccati, super natura humana qua abdebatur illud, *delicia mea esse cum filius hominum*, vi diuinitatis accepta: Patrique acceptata, iâ delectabitur super accepta natura suppositi diuini deificata, plena gratiæ, dilecta, sine labe culpæ, pœnæque reatu. Ab vbere verò delectabitur, à lacte cãdidissimo, quod sine peccato sit matris purissimæ, & gratiæ plenæ, omni ex parte, omni reatu libera & soluta: Imò cùm nullo alio placetur aspis, & mitescat magis nullo, quàm præsentia fœminæ Virginis, refert Ioannes Rauisus Textor opere Epithetorum. c. de aspide, & tenet Ælianus, Plinius, & alij, quid mirum, quòd Virginis filius placaret aspides in præsentia Virginis matris homo factus, & quòd matris Virginis aspectu aspides frænarentur, & ab lactatus superaret reguli cauernam, infernùmque Basilisci, Regulivæ gentium domicilium, huius sæculi principis, qui postquam ostendit Christo omnia regna mundi, Matthæi 4. capite, eorum se regem prædicavit, (*hec omnia dabo tibi*,) regulus eorundem, mittet in cauernas Regoli, Basiliscique huius, infra capite de Basilisco, manum, vt patres liberet de seruitute dira tyranni reguli, & regi huius.

Id verò ablaſturus iam ab vberè , vt non vi lactis, nec naturæ humanæ, potentia imò , diuinitatis vi, factum intelligamus, non carnis robore, ſuper Aſpidem, & Baſiliſcum ambulabit , & conculcabit Leonem, & Draconem. Super hæc ambulabit veneno noxia, & lethalia, pedibus quaſi dimetietur illa, ſecurus & illæſus , & eius potentia , iuſti idem efficiant, quæ facillimè irritantur , vt venenum diffundant, & reiſciant, tamen nec lædent, nec officiant illi, & ſi irritentur grefſibus polchris Chriſti (quàm pulchri grefſus tui Domine ; Super hæc ambulabis, Pater æternus filio) ſufficit enim iis vt excandeſcant, contactus quilibet alioqui leuiſſimus, perambulatio ſola, peccato & dæmoni, at conculcabis Leonem, & Draconem. Conculcatio vi maiori fit, calcibus maiori impetu exercetur, quàm ambulatio. Draconem ergo & Leonem conculcabis, Draco enim & Leo maiori egent irritamento, & impetu maiori, vt excitentur, & in iras abeant, quòd robuſtiora ſint, & vaſtiora animantia; quòd plus cùm ſeriant, tardiùs in ità prouocantur, maioriq; egent moleſtia, idèòque conculcatu eſt opus, impetuque maiori, vt vires exerant, vincanturque, vt agitata ſemel. De Leone ſerpente, proprio capite infrà, locum hunc ſuo ordine exami- nantes pſalmographi, & de Dracone . Conculcauit enim mundum & carnem, Draconem & Leonem Chriſtus; hæc vicit ; vt & iuſti eius , virtute capitis Chriſti ſuperant, & conculcant. Hinc ſuper aſpidè & Baſiliſcum ambulate leui preſſura , conculcare verò Leonem & Draconem eò loci dicitur, incantatores, hypocritæ, qui ſeipſos euincete non valent, doctores legis , magiſtri maiores , quibus ex officio impendet munus auſugandi ſerpentes , & vitia , abrum- pendique ligamina ſerpentium , & orbes, ſpiràsque
qui

quibus, qui virtutem sectarentur alioqui, detinētur, ostentantes aliorum posse serpentes, & vitia exterminare, verbo Dei abutentes in concionibus, & actionibus, fictè & subdolè sibi applaudentes, sese prædicantes, æstimationemque propriam, impotentes alioqui verbo & opere, imbelles, non doctores, incantatores imò, fucatores virtutum; percurientur ab Aspide & serpente venenato defectu verbi, quo euincitur aspis, serpensque antiquus, cum desit illis verbum cui infernus torus paret, & obedit, Christus ipse: cum sine Christo hæc euincere tentent, quòd cum audeant hos Aspides contrectare, & à mortalibus extrahere sine verbo, veneno eorum inficientur, rerumque earundem viru, quæ eorù corripit & corrigunt, non Christi filij, nõ Marci, & Pŷlli, spurij nothi, non genuina & legitima soboles; Hinc intereunt venenati, dicitur enim Ecclesiastici 12. c. *Quis miserabitur incantatori à serpente percusso, & omnibus qui appropiant bestiis: cum conscius periculi, & malitiæ, in eadem ire decreuerit sine præsiidiis, quorum opus esse sciuerat ille, & non secùs Aspis Ptya in oculos solùm venenum effundere parat inter omnes animantis partes, quibus veneno infectis, cessat auditus; ea est cruoris potentia, vt sensere omnes, vt tandem muti discedant, somnolenti & pigri, ipsa imò somnolenta & grauis, cum sit somnifera hæc aspis, vt desides & præuidentes minùs inuadat hostes confisos in ipsius pigritia & segnitie animãtis securos; quòd maiora, & deteriora intelligit vulnera in incautos & cõfisos. Sic vitiõrũ plurima visum primò inficere tentant, ptopriamque miseriam sui cognitionem distrahunt, impediunt, sic, vt in se nunquam descendant mortales, tẽdiorq; habeant sese examinare, & cum illis sermonem inire,*

qui eos possunt iusta edocere, luménque vt videant afferre, & præstare; surdi malitia tandem veneno, sic dæmoniacus ille constituitur Matthæi 12. c. vbi dicitur : *Tunc oblatum est ei demonium habens cæcus, & mutus*; qui & surdus erat, si mutus, aut sine verbo aphonus dicitur, Marci 7. c. *Et adducunt ei surdum, & mutum*, de eodem miraculo. Visum inficiunt ex terribimæ aspides, & appetitu obcæcant rationem, adeò vt auditum vitient, & fidem amittant tandem vitiorum tumultu, vt muti, & sine verbo discedant, sine Christo, hosque sensus inficere patant primò, cum è longiori interuallo, & ea quæ à longè veniunt præuideant, verbumque cognoscatur æternum visu fidei, & auditu à longè, quod è lōginquo venit. Isaias 30. c. *Ecce nomen Domini venit de longinquo, grauis ad portandum*. Nomen Domini, id est, Verbum, ad portandum cruce[m], grauis sufferēs, grauium more, subditus omnibus, loco infimo repositus, humili parte, mitis, nulli renitens oneri, grauis & immotus. Ieremias 46. *Et tu ne timeas serue meus Iacob, & ne paveas Israël, quia ecce, ego saluum te faciam de longinquo*; id est, de sinu Patris infinitè distantis, Ecclesiastici 23. *A domesticis tuis attende, à longè enim salus. à nobis corruptio; peccatum, à Deo salus, integritas, inimici hominis domestici eius*, imò non solùm cognitionem sui ipsius, & status miserix humanæ & peccati turbare & impedire tentant ex aspides, oculosque propriæ cognitionis obcæcare, & eruere, vt Dalila, & Philistæi fortissimum Samsonem obcæcarūt, Dei imò oculos præsumunt decipere, & illudere; Ecclesiastici 23. *Quis me videt tenebra circumdant me, parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me; quem vereor delictorum meorum non memorabitur altissimus*. Visum Dei abnegant, oculosque iustitiæ eius eludere tentāt, cum

cum omnia, vt eo capite dicitur, videant oculi illius, tum scandalo & vitiorum peruersione inquinantes oculos aliorum, venenumque expuentes. *Isaias 30.* & de iis, *Dicunt videntibus, nolite videre, & aspicientibus, nolite aspicere nobis ea qua sunt reuera loquimini nobis placentia, videte nobis errores, cæcos, mutos, surdosque efficiunt carnis illecebræ, impudicæ feminae, non fecus ac aspides Pryæ oculorum infectu, vt non intelligentes non audiant, non audientes non loquantur Dei verbum muti, vt nec autibus concipiant.*

Sensus afferens allegoricos Aspidea sobolis.

CAPVT XIII.

Miserabile mortis genus, & terribile est illud, ⁶⁷ quo Aspidis veneno infecti decedunt, nulla veneni noxa excitati, receptæ virulentia nil experti, securi imò & placidi, voluptate summa affecti, vasti, fallacisque veneni interest subitò: quando sperabatur minus mors, pertimescebaturque minus, medio vitiorum tumultu, luxus, & lasciuie voluptatibus medio, deliciarum & mollitie, philtis, & illecebris appetitus itretiti, & conuincti, inopinata & impræuisa morte exterminatur, præter spem, subita veneno vitiorum infectione, tetra & mortifera, insensibili ictu (aspidis instar) aculei mortis, vitiorum somno oppressi rerum fugacium, somno bonorum apparentium grauati, & consopiti: minimo semel adaperito osculo, leui punctura toto infecto ex occasione leuissima, per initia insensibilibus quasi & occultis: à qua petit mundari diuinus vates Psalmo 18 iis: *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce sermo tuo: ab ictu*

oculto huius aspidis, à morte, & occasione leuis aspectus, impræuisa & abdita, minima alioqui, veneno maxima, & malitia, & ab alienis mea culpa commissis, scandalo, & occasione data, munda me Domine, & pax te seruo tuo. Petit hoc mortis genus fugere, iis: *Ne venoces me in dimidio dierum meorum*, in iis, quos meos compello, vitiorum & voluptatum lasciuia; in inuentute vitæque medio, quando effrænatiore & in maiori vitiorum sceditate sunt corrupti. De iis loquitur spiritus Deus Sap. 2. c. qui dicunt, iis: *Venite ergo, & fruamur bonis que sunt, & utamur creatura, tanquam in iuuentute, celeriter; vino pretioso, & unguentis nos impleamus, & non pratereat nos flos temporis, coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra, nemo vestrum exors sit luxuria nostra.* Subdit autem de his capite 3. *Filij autem adulterorum in consummatione erunt, & ab iniquo thoro semens exterminabitur; aspidibus, voluptuoso veneno rerum, luptatū illecebris, non secūs ac Pŷylli & Matŷi dubiā, & incertā prolē explorabāt, eorundē icētibus genuinos & pudicos, Deiq; filios nō icētibus, spurios verò & nothos iniqui thori exterminantibus, inficiētibusque.* Adulteri ergo & iniqui thori ij, voluptatis medio discedent, aspidis icētibus deliciarum & luxus, irretiti illecebris, imparati, & incauti, morte improuisa quando sperabatur minus, tunc mors inopinata continget, & ibidem hæc: *Et si quidem longa vita erunt, in nihilum computabuntur, subito interibunt.* Paulus 1. ad Corinthios 15. c. *Si mortui non resurgunt Ephesi, quid mihi prodest, manducemus & bibamus, cras enim moriemur, vt ex opposito oppositum colligeret, Psalm. 72. de iis sic: Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam. Velut somnium surgentium Domine.*

Lethar

Lethargo, & cataphora graui, somnoque altissimo correpti, vt occidunt aspide icti, interibunt, velut somnium deficient, nil vitæ vt supersit, transacto curriculo breui, vt somni insomnij nil expergefactis superest, addit (*surgentium*) illorum scilicet, qui somniantes è lecto consurgunt, vt plurimis accidit, motuque defatigati multiplici, huc & illuc agitantur, qui tandem defessi & lassi, subitò soluta crapula, comateve graui expergefacti, vana omnia & mentita iudicant, solum laborem & defatigationem persentiunt; iis solùm relictis. Sic ij, qui bonis fugacibus & fictis tenentur somno consopiti, voluptate ficta, & vana rerum, post somnum mortis grandem subitò solutum, laborem summum, summamque miseriam sufferent, vana experti, & mentita illa quibus fruebantur somniantes, sicut incremento adaucto & fame iis ingenti, quibus hæc ipsa restinguere, & satiari somniabant. Subitò enim somnus fit, & soluitur, vt omnia quæ obstructione oriuntur, & occidunt, subitanea esse docuit Galeus 3. de locis, cap. 6. Leui obstructione ventriculorum cerebri venit somnus animantibus, vt ibidem colligitur. De iis Pl. 75. *Dormierunt somnum suum, & nihil inuenierunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.* Sunt ij viri diuitiarum, & affluentiae, 68 voluptuariiq; & luxuriæ: es homines, veneno Aspidis infecti, somnolenti & graues ad iustitiæ opera. Est vita impij somnolenta mors; mors verò vita peruigil pœnæ perennis, iustorū contra vita peruigil laborū, mors quies placida, somnusque quietus, & tranquillus; quò impij dormierunt somnum suum, quem iudicabant somnum, & quietem, iusti non dormierāt, sed dormiunt, securi. Dormiunt somno libero, soluto, & placido, non suum, sed Christi somnū, mortē

scilicet Christi dormierunt, somnus est iustorum mors. Paulus 1. ad Corinthios 15. cap. *Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitia dormientium.* resurrectio enim, primitia dormientium in Christo est, fructusque & præmium, & Christi resurrectio primitia fructuum victoriæ mortis; causaque nostræ resurrectionis. Ad Thessalonicenses 1. cap. 4. *Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contremiscentini, sicut & ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Iesus mortuus est, & resurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo.* Est ergo somnus iustorum mors, ut est somnus impiorum vita. Vates facit Psalmo 4. de Christo sic: *In pace in id ipsum dormiam, & requiescam. Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.* Singularis unionis, Verbi scilicet, spe Christi denique constituisti me, in spe mediatoris. Impij verò quasi veneno hoc infecti, inherentes voluptatibus, morte corripuntur intempestiva, sine sensu & dolore vulnerum, mortis obli- ti, antequàm ulcera suscepta doleant, & vulneribus affligantur, sine dolore & pœnitentia, præcipuè peccatores publici hoc mortis genere interibunt, sine sensu, & quasi omni vitiorum genere magistri, Doctoresque cathedræ pestilentie & contagionis, qui inficiunt alios & inquinant exemplo & scandalo, ut sint eis non minùs supplicij exemplar, quibus extir- cere culpæ & ruinæ occasio, quò cum dolorem non sentiant, imò voluptate deliniantur, mulceanturque, sensu blando illecti, nec conqueruntur, nec remedia petunt, nec iis egere credunt somno oppressi cato- cho graves, ut antequàm malo prævideant, mortis sint præda. est hæc mors de qua dicitur Psalm. 6. *mors peccatorum pessima.* est lingua huius Aspidis illa de qua dicitur Ecclesiast. 28. *Lingua testificans adducit mortem.*

Hæc

Hæc lingua testificatur, hocque mortis genus de iustitia Dei Isaias c. 50. nuncians Hebræis afflictiones & supplicia, quòd non reciperent Christum verum Deum hominem, colligit caput iis. *Denique, & doleribus dormietis; quasi somno oppressi, & graues vulnorum dolores non percipietis, nec vt veniam consequamini ad Dominum conuersi eritis: imò rebelles & contumaces discedetis malitia & veneno desides, sine sensu & dolore, media voluptatum & deliciarum via; sine intelligentia mortis. Est mors iustorum præparata mors, Esther 9. Conturbata est gens iustorum, timendum mala sua, & præparata est ad mortem.* Non subito aut repente interit iustus, præparatus imò. Prouerb. 14. *In malitia sua expelletur impius, sperat autem iustus in morte.* Deglutiunt iusti mortis haustum, ingerunt ruminatam ante mortem, ritam, meditatam, facilem, impij integram eglutire non valent, suffocati, vt intereant spiritu prohibito superno. Venenum hoc refrigerat, stupefacit motus, & sensus vias, capitisque influxum impedit hoc voluptuosum venenum. *Caput vero nostrum Christus est*, vt latè suprà, & Paulus docet ad Colossenses 4. Si serpentis morsus vitare cupis, acetum in cruce cum Christo bibe; in cruce, in oppositione rationis & appetitus lineis obuerfantibus, succurre que morsui & veneno retro Aspidum, corrupto, grauiq; auditui: sine auditu nullus sanitati potest restitui. Sine fide, est enim ex auditu fides. sunt indolentes qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, beatiore que ventre ipso quo Christus asportabatur, & vberibus quæ suxit. Lucæ 28. c. est ex auditu credere necessarium ad salutem. Exodi 21. & Deuteronomij 15. *ad petram perforat aure subula* Est petra Christus ex Paulo, vt diximas, *subula sermo Dei virtus, efficax, penetrabilior omni gladio*

incipiti, Paulus ad Hebræos 4. Signum est salutis, inquit Aëtius loco adducto, si non euomat acetum ebibitū, in istibus æger si sustineat, & ferat patienter, cum conferentia & rolerantia acerum, actia, & acida; non suauia, voluptuosa, & dulcia, hoc robur in præcordiis & visceribus notat residere, infectus reddit hæc, & vomit si quæ spectant ad penitentiae remedia, curationem, præcautionem, reductionemque salutis, si obediat; est enim hæc medici actio curare præsentia, præcauere futura, & quæ præterierit vtilia reducere, debitaque in specie & via re&ititudinis; quibus vniuersa curatio continetur ægrotantium. Verbum nullo modo, enunciabile ineffabileque, hominibus sese explicuit; visceribus Deiparæ virginis, ex quo fabile & affabile extitit, gratia impertiit, quæ natura abstulit, vitiosa nostrum, hominumque malitia veneno aspideo infecta. Geneseos 3. hinc iam verbum habemus quod loqui possimus apud patrem, muti antea & surdi virulentia aspideis, reaseratis iam auribus, Dei digito & virtute, Christo. Dicitur Marci 7. *Immisit digitos in auriculas eius, & audiuit, & postea. Et expuens tetigit linguam eius, & loquutus est;* incipit enim ab auditu. Est primò fides, postea verbum, actio, & opera ex fide; primò dissoluit aures, postea linguam, auditui primo subuenit: Obmutescencia enim verbi, vitio auditus contigit, *eritis sicut Di.* Geneseos 1. quò verbum defecit in nobis, imagoque Deitatis. Loqui sine verbo nequimus, audireve sine voce; at verbo dato loquuntur muti, surdi audiunt, vt dicitur Lucæ 7. capite, & Matthæi 11. *Surdi audiunt, mortui resurgunt.* Hinc Isaias cum de hoc Verbi aduentu loqueretur capite 29. sic: *Et audient in die illa surdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt.* Sunt verba libri, verba Christi, est libor

liber ille Apocalypsis 5 signatus septem sigillis de tribu Iuda, & radix David, qui sese aperuit hominibus. Nullus alter posset aperire, radix septem Sacramentorum Ecclesiae, qui iis septem sigillis clauditur, & signatur. Est signum tei sacrae, sacramentorum quodlibet, est Christi sigillum, signumque huius libri, quo Patris continentur scripta, & thesauri sapientiae, & scientiae Dei, dixit Paulus: Verba ergo libri audient surdi, & muti loquentur magnificentantes Dominum. c. 35. Isaias in haec verba prorupit: *Deus ipse veniet, & saluabit vos, tunc aperientur oculi caecorum, & aures surdorum patebunt.* Cum vero Aspis surda, & muta sit, eiusque venenum sutos, mutosque reddat homines, insanabile, vi naturae totius, ut fuit serpentis virus Geneleos 3. ultra naturae terminos remedium efflagitabat; & sperabatur, verbumque ineffabile, quo possent alloqui Patrem mortales, & per quod mentem deplicare conuinctam possent. canit Ecclesia continuo *per Christum Dominum nostrum* patrem alloquens, Aspides enim non medicamentis, non naturae auxiliis curamus euincere; remediis imò quibusdam trans naturam quasi, incantamentis, cantionibus, verbo, serpente percussos. Numer. 21. & Deuteronomij 8. c. iussit silere, solumque aspiciere serpentem. Sine verbo adhuc erant, expectareque attentè intuitu fidei, vsque dum daretur nobis, quid possemus loqui. Christus ipse, hinc Aspis verbo tantum superati, & frænati Spiritus sanctus docet loco allato, *sicut Aspidis surda, & obturantis aures suas, ut non exaudiat vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.* Verbo enim solum euincitur illa, hoc solum domatur. circulo actus caput solus serpens custodit, omne animans pro capite reliqua exponit iniuriis, at circulo factò prius, serpens solus,

11

solus, quo illos imitari iuuemur, idemque Aposto-
 lis est consultum Matth. 10. c. Caput enim seruan-
 dum est, caput nostri quod est circulo æternitatis,
 Christus scilicet verbum æternum, caudaque obte-
 gendum nostra, vt serpentes caput obtegunt, vlti-
 mo nostri. Morte si opus est, cauda strictiori to-
 tius parte, corpore, vita tēporali debet seruari æter-
 na, caput cauda tueri & defendi, caput occulit ser-
 pens, terrā subit capite, vt occulat, & abdat sese: pol-
 let enim capitis robore, quo impetum facit, & ve-
 nenum diffundit, quo ferit & irruit in hostem; nos
 in Christo robur, vim, & potentiam habemus ca-
 pite, si sumus prudentes sicut serpentes, Matthæi 10.
 citato. Omni alio modo impotentes, debiles, tum
 caput habemus terra occultum, Christum, triduo
 in visceribus terræ sepultum, humile caput, quod
 dum opus est, se submittit terræ visceribus, qui de
 cælo descendit, humilis vt factus nos doceret humi-
 liari, vt cum illō exaltaremur: *sic enim operuit exal-
 tari filium hominis, sicut exaltauit Moses serpentem in de-
 serto*, vt qui prius conculcabatur abiectus, & odio
 habitus serpens, supra caput constitueretur; humilis
 prius, vt exaltaretur in posterū. Soluta sunt linguæ
 nostræ ligamenta veneno Aspidis muri, sine verbo
 prius, signatus liber apertus est sese ipso, Verbum
 datum nobis, quo loqui possimus, nostraque ob-
 mutescētia veneno Aspidis suborta cessare: neque
 enim alio præterquàm ipso de super hominibus con-
 cesso dari possemus mortales, mentemve deplicare
 nostram concictam & perplexam; quæ vt vox illa
 huius sacri verbi enotaret Ioannes (dictus vox Chri-
 sti, Verbi huius subiectum, & sedes, non secus ac vox,
 in qua illud efformatur, Deiparæ Virginis nouum
 hieroglyphicon, in qua formata Verbum suscepit
 passibilis

passibilis nostræ mortalitatis, carnisque & naturæ) discipulos relegauit, vox ipse ad Christum, vt verbum susciperent ab illo solùm, ipso enunciabile, non erat ille lux, sed eo venit, vt testimonium perhiberet lumine aliunde suscepto, ipso Christo luminis fonte, & origine illustrante, illuminâteque lucernam Ioannem. Est lucernæ lumen ab alio accipere mutuatum, non à se habere. Ioannes ergo lucerna, accepto lumine illustris, vt enotaret non ex se lucere, etiam si præsciret à sexto conceptus mense, Christum Messiam esse promissum in lege, remisit illos in lucem ipsam, quæ ex se illuminat tenebrosa quæuis. Hæc est lucerna præcursoris, præparantisque vias Domini, cuius dicitur Psalmo 131. *Parauit lucernam Christo meo*, de qua dicitur 17. *Tu illuminas lucernam meam*, quæ impios non illuminauit, *lucerna enim impiorum extinguetur*, Prouerbiorum 31. Nudauit enim Ioannes se ipsum à se, ne illius succresceret æstimatio propria, minuereturque Christi creditus, non secus ac Dauid Rex spoliauit se regali veste, abiiciens vestimenta, sceptrum & coronam regiam, ne arcæ detraheretur quidpiam cultus & honoris, commorata inter gentes priùs; alteri ne honores proferrentur, regium apparatus obiectauit, vilipensus, abiectiõnem populi & risum procurans, vt arcæ soli honores & cultus exhiberentur.

De duello, & pugna Aspidis & Ichneumonis.

C A P V T X I V.

ISaiæ 59. sic est scriptum : *Non est qui inuocet iustitiam, neque est qui iudicet verè, sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates, conceperunt laborem, & pepererunt*

rum iniquitatem: oua *Aspidum* ruperunt, & telas aranea texerunt; qui comederis de ouis eorum morietur, & quod confectum est, erumpet in regulum. Iudæos increpantis de malitia, idololatria, & obstinatione. Pertinacissimum duellum est, præclarissimisque autoribus maximè celebratum, quod ineunt *Ichneumon* & *aspis*, tum odium dissensusque mutus horum animantium, dissidium inter sobolem *Ichneumonis* & *Aspidis* oua, inimicitia & contentio. Antiquissimus enim *Nicander* in *Theriacis* de horum animantium antipathia, & pugnantia natura sic scripsit: Proinde solus *Ichneumon* citra noxam *aspidis*, furorem fert, & cum pugnam cum ea init, declinat, & tristia serpentis oua, quæ ipsa in perniciem multorum fouet, in terra planè omnia discerpit, & è pelliculis suis lacerans, deuoransque, excutit, noxiisque suis confringit dentibus. *Plin.* verò lib. 8. c. 25, sic de aspide. Habet deinde internecinum bellum cum *Ichneumone*. Notum est animal hac gloria maximè, quòd *aspidas* superat, in eadem natum *Agypto* mergit se limo sæpius, siccaturque sole, mox ubi pluribus se eodem modo coriis luteis loricauit, in dimicationem pergit, in ea caudâ attollens, ictus irritos auersus excipit, donec obliquo capite specularis inuadat in fauces *aspidis* venenatas, neque hoc contentus aliud haud mitius debellat animal *Crocodilum Ichneumon*. Quæ eadem *Nicander* retulit loco adducto, quasi eisdem verbis, *Ælianus* libro 10. cap. 48. eadè proflus, *Martialis* libro 7. *Epigrammate* 86. iis: *Delectat Marium si perniciosus Ichneumon, Blanda Cupidinei cur non amet ora Labyca, Qui videt hac dominis monstra placere suis? Vocat perniciosum cum quòd morsus venenosi sit, & virulenti, ut alia animantia quàm plurima, tum quòd dilacerans sit, &*

quæque inuenit, discerpat, conditione innata. *Ælianus* verò libro 10. cap. 48. hæc de iis protulit: *Ichneumon* utriusque sexus participi, à natura tributum est, ut & suo semine graviditatem, & partum afferat, ut ipse quoque & ventrem ferat, & ex sese pariat, qui in pugna, quam inter sui generis compares pugnant, & cum *Aspidibus*, victi fuerint, ea bellica offensiuus nota inveniuntur, ut in viliores sexum censeantur, ut patiantur muliebria, femellarumque fungantur officio, contra ij, qui ex bello superiores euaserunt, victos subigunt, & simul suo semine implent: ac victi ex ea malè à se pugnata pugna, hoc premio afficiuntur, ut & partus dolores sufferant, & ex patribus, qui iam antè fuerunt matres fiant. Cùm homini infestissimis bestiis aspidæ, & *Crocodilo* inimicitias gerunt: *Latonæ*, & *Lucinæ* facri esse existimantur, apud *Ægyptios* *Heracleopolitas* venerationem, & religionem possidere ferunt. Est *Ichneumon*, ut his autoribus constat, Indicus, magnus, cuniculi instar, caudæ amplissimæ, qua se totum obtegit, & cingit, terra genitus, & solis virtute, veraque propagatione subortus, & adhuc, ut reliqua animantia communis ortus quæ putrefactione oriuntur, & non minùs semine; hic frequentissimus est *Nilo*, eiusque oris. Hermaphroditus natura, sexusque utriusque particeps, qui tam maris, quàm femellæ officium exercet, suoque & alieno semine sese implet. Ut & lepuseulos plurimos utero gerentes passim videmus, cùm genitalia masculina mentulâ & testes retineât adhuc, utriusque quasi sexus, suo semine in uterum suum prolabente, aut suctu tracto uteri, emisso percolatove poris partium circumiacentium in ipsum, raræ naturæ, & laxæ, ut sunt seminalia vasa, aut polluto animanti somniis in loca sufficienter femineæ semine prolabente, dum copia
prota

probuterat animal, turgetq; illud, vt ex sese impleat
 latu imperfecto, sobolemque suscitet, more eorum
 quæ putredine replere possent quoduis aliud spa-
 tium, generationisve sedes, & vacua vteri. Lepo-
 res, cuniculos, lepusculos, muris speciem plurimi
 iudicarunt, quòd iustar eorum, & terra producan-
 tur, procreenturque, & vescantur illa tempore pe-
 nutiæ & indigentis. *Quippe ubi temperiem sumpsere
 humorque, calorque, Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta
 duobus. Trunca vident humeris, & eodem in corpore sape
 Altera pars vinit, rudis est pars altera tellus.* Ouidius
 in metamorphosi, quibus animantia plurima sub-
 oriti caloris foru, & terræ vditate renunciat
 hæc; passim enim vidimus illutione suffocante vni-
 uersam cuniculorum progeniem, illaque extincta
 omni ex parte, terræ virtute, veris tempore, iuxta
 æquinoctiū vernū nullis eiusdem speciei parenti-
 bus aliunde aduectis, eos iterum renasci, pullularé-
 que, cæli terræque satione, citra principium al-
 terum experimur. Non secus Ichneumon eiusdem
 naturæ congeneris, cuniculo similis ex cæli, ter-
 ræque clementia subortus, & natus, glitibus, nite-
 lisque nostris fluuiatilibus non dissimilis, cuius for-
 mam his expressit Nicander in theriacis sectione
 de Aspide. Est autem Ichneumonis forma, qualis
 est iracundiæ icetidæ, seu mustelæ, quæ auidus dome-
 sticis perniciem meditatur, eas corripiens ex som-
 ni retibus. Parat nidum Ichneumon supra tabulata
 aliquot lignosa, & exsucca, ne vditate torpe-
 scat, fouet sobolem continuò sub brachiis, cu-
 ius pugna cum Aspide est iuxta Aegypti floren-
 tes thryores, Græcis dictos, nobis iuncos musco-
 sos, fluuiatiles, irretitos alga, quibus huius animan-
 tis depinxit naturam, sed cum nil natura relique-
 rit

rit sine vindice, & contrario, vt homines in perpetua militia esse totius naturæ exemplo præsentirent, *militia est vita hominis super terram*, vt dixit Iob 7. capite. Quibus mortalibus vtilissimus metus imponitur, sapientiæ initium: Ecclesiastici 1. Prouerbiorum 14. *Timor Domini fons viæ.* vt non sui iuris esse, imò sciant humiles potentiora, maioræque cognoscant, Ichneumoni luteis loriceis munito vndique armato hosti acerrimo aspidum earumque victorem, obiecit natura Aspidem adhuc Pryam, cuius est ille naturæ instinctus, vt virus expuat in lumina & oculos, cum quibus solùm habet repugnantiam, & dissidium, vt ea parte qua solùm peruiam, immunitamque reliquit Ichneumon discrimen, & periculum subeat, & quam videndi causa luto non infecit, nec vallauit, ea excidium & mottem parat, vt qui in aspidas actiter inuehitur, his eisdem morti succumbat, vt *per ea per que quis peccat per hæc ipsa extorqueat* Sapientiæ II. Negligentia ea minima quæ excusationem admittere videbatur, videndi causa referatis in pugna oculis, Psal. 140. *Non declines cor meum in verba malitiam, ad excusandas excusationes in peccatis.* ne videat mihi posse excusari, excusamque excusationes, & non solùm afferam, rebellis eas imò allatas excusare præsumam, contumax & proteruus. Animans hoc senis solùm viuere annis retulit Plinius libro 10. capite 63: Huncque maximo odio vespis haberi libro 10. capite 74. Vt hinc vespæ Ichneumontha appellentur, quibus, & Ælianus arrisit locis adductis, Galenus & reliqui. Dissidium summum, summamque antipathiam versari, inter araneas textrices efflantisque, & aspidas virulentas (tantam repugnantiam admirantes) dixere Prisci, Neothericique anthores; firmavit experientia ipsa,

omnisque antiquitas, videre est apud Nicandrum libro Theriaces, Ælianum capite de Phalangio, Plinium & reliquos, Aristoteles imò libro 9. historiarum animalium capite 39. retulit, à quo Plinius surripuit iis: Librat se araneus filo medio è ventre diducto, cui os & dentes insunt ventris medio, in caput Aspidis porrecti quiescentis sub umbra arboris, cui infidet ille, tantaque vi morsus cerebrum apprehendit animantis, ut stridens subinde vertigine capitis circumrotet, enervis adeo, ut nec filum tenuissimum rumpere possit desuper pendentem aranei, nec fugere, duellive finem ante mortem imponere, hinc fugit dum à longè videt aspis araneum filantem Græcis Phalangium, & Rox, summòque odio habet araneorum telas, quòd ibi lateat inimicissimum animans, eiusque vitæ mors, & excidium, ex eisque libretur filo potentior araneus aspide, in principemque eius partem, in caput veneficum ruat, tanta superbia animantis frænata hoc vno minimo euincta hoste, terror & vastitas Aspidum telaranea (mirabile dictu) in quo tantum continetur virus, potentia, & venenum luxuriant, telaraneas pertimescit, & fugit, filamenta tenuissima nequit rumpere, summum venenum & insanabile virus. Sunt verò plurima araneorum genera òciosa, sine opere, quæ aliorum telas fabricatas subripiunt, & domicilia inhonoricè expulsis earumdem fabricis, quas in posterum, ut proprias inhabitant, venatione insectilium sublata, Græcis, Agrostes, lupive dicti aranei, dixit Nicander, & videbimus latè infra capite de araneo. Explosi verò & exules, tum & ij rapaces natura lupi, si id non conceditur, filamenta aliorum habitare, exulibusve alia intertexere temporis angustiis oppressis, telas commorantur, araneas viscidis,

dis, crassisque vaporibus elatis è terra, vdisque locis, congenitas natura, sine araneis artibus, ex putri præcipuè materia viscida & crassa, qui interim dum ex illa conscendunt, impinguntur adstantibus corporibus, angulis securioribus, minusque difflatis, vt hæreant & detineantur halitus crassi, lateribusve eius, à quo fluant & subleuantur, vt hinc ouorum putamina semel, atque computruere, interim dum resiccantur, absumunturque interni liquores, fetidis iam & putridis ouis, pemphigibus his filamentis & telaraneis replentur, araneisque non minus, qui eas sedes vacuas occupant angulosas, & putres, crassæ & viscidæ substantiæ in vrinis ouis iam elatæ plenas, & locis aspidum succedunt, in ouis aspideis putrentibus, quæ aspideam sperabant progeniem, quæ modum generationis latius capite de Araneo infra depicabimus; docuit Nicander locis adductis, Plinius, & Ælianus & experientia docet. In summa, qui hieroglyphico aptissimo inimicitiam summam, & odium exprimere vellet, vel eum qui maximum sibi enurrit hostem ex propriisque educauit, nullo alio æquè bene posset obumbrare, quàm aspidum ouis telaraneis intextis, pemphigibusque his, & tellulis, quas vocauit Galenus de sententia Satyri, & aliorum 6. de morbis, sectione 1. textu 29. Ruptis ergo his ouis & dilaceratis, dentibus Ichneumonis, iam iam putrescentibus seminibus iis, telæ aranæ subcrefcunt, & oriuntur, aranei nõ minus, præcipuè ex ouis Aspideis fetura prolixi mucilaginosique animantis, mucilagibus quâ plurimis plena, intra pelliculam, qua reponuntur mucore perfusa viscido, & tenaci, quo alatur lactis instar, ouis orta progenies initio, & foueatur mucore; Ex quo facillè telulas parari monstrauimus has, quibus loca humida

& subterranea abundant, aut puluerulenta, puluere immisto vaporibus ascendentibus eodem detentis, viscidæ & glutinosæ conditionis. Oua medium sunt inter fœtum animantis & animans, recentia, facillimæ coctionis, victusque salubris, nunquam satis pro dignitate laudata in salubri animanti & sano, si in aqua elixata sint leuiter, integra, ne aquæ calore alterentur, rupto putamine, tremulaque oblata; accescunt enim facillimè, & corrumpuntur; fugiunt naturam lactis mote, cui substantia ouorum correspondet. Quo animantia lactantia fœtus educant ouis destituta, ouipata contra lacte mutantur proprio, Galenus de alimentorum facultatibus libro 3. capite 12. & 11. Simplicium ad finem, sed quantum laudis merentur oua recentia Gallinarum præcipuè sic parata; tanto sunt vituperio digna antiqua & vetusta dicta vtina latinis, quod corrupta sint, fœtidoque liquore, plena graueolentia, non secus atque vtina quæ computruit tempore. His enim vt eisdem locis docet Galenus, Pliniusque libro 10. c. 57. Ælianus lib. 10. putridis & corruptis, varia animalcula venenata, & infecta solent in medium prorumpere, putredine facta, vitiato potentissimo principio generationis sobolis ouiparæ, animantiumque illorum, simul & alimento primo natura instituto, intra oua, & putamina huic eidem generi viuentium. Sunt actiuissima generationis, omnia primordia, in semine & menstruo. Est videre sanguine, ouis feminibusque rerum, quod res in esse producant quo minus res ortus, speciei que vitetur successio interita maxime à natura. Actiuissima ideo sunt oua, & energia agendi prædita grandi. Quæ abeunt semel putrida, in vitiosas, extraneas, simulque & venenosas qualitates, quanto sunt animantis ferocioris, conditione & natura,

præcipuè in venenatis actiuitatis eximia, summæque actionis, si corrumpantur; aspidum tandem, quorum virus est insanabile, & remediis non cedit: hæc enim dum confouëtur ab aspide tecta, putaminibus induratur, & concrefcunt omninò, primo occurfù algidi animantis, & rigefcentis, vſque dum tandè quietè & ſpiris circumuolutus vndique, calet, frigusque ſuperat innatum natura, & rigida oua primo algore intemperata, calefacit, temperiemque reſtituit, quæ & hiatu æſtuantis veneni impullat & alterat, linguaque ignea lingit, & lambit, fouetque ſæpiùs. Cuius eſt ille rigor & algeſcens natura, vt illa perdat ſemiconſota, & deſtituat, concreſcente putamine, vt fœtus abrumpere non poſſint. Multoties carcerem quo detinentur vltra tempus debitum, hinc ſuperbus Ichneumon, victoria & triumphis, mortem ſibi ex victoria parta conſciſcit in oua inſiliens, aſpidis odio iam ſuperati, & euicti, vt illa gliſcat, ſobolemque exterminet inimiciſſimam, vndique irruens, at ſuo met ſemine emortuus ille iniuriã vlcifcitur vita adhuc defunctus, ſubſtitutis hæredibus, qui Ichneumonem inſiciunt, & coinquinant virulenta ſubſtantia immundi eſus, vt tandem victus ex victoria ſuccumbat patris vltoribus. Oua verò vrina illa ſeu ſchiſta virulenta plena, fœtida, putredine alterata, & corrupta, illam adipiſcuntur malitiam, venenum illud, vt viru ſuperent genitores, & cruore tetro parentes, non ſecus ac ſeminalia omnia naturæ actiuiffima, in pernicioſiſſimas abeunt qualitates, corrupta ſemel, & à natura diſtracta, ob vim maximam & energiam quam habent agendi. Exigitur enim vis ſumma, & effectio, in his quæ primo ortu, omnia ſunt euictura contraria, vt conſiſtat genitum, oriaturque primò.

Hinc videmus corrupturã triticum infeſtiſſimum

esse, & quæuis semina putrescentia, & conspurca. Semen enim animantium retentum leuissima excitare symptomata, simillima iis quæ venenum epotant, si nimium, si alimenti ingluuiens sobrietate non euincatur. Galenus monstrauit 6. de locis affectis capite de histericis, Paulus, Ætius, Hippocrates in libro de genitura. Oua ergo illa corrupta præcipuè aspidis animantis insuperabilis virus, excidio sunt, & interneci fortissimis quibusuis naturæ totius, magnumque venenū, quæ sic degenerant multoties & à propria natura deficiunt, vt virus nacta putrilagine obscana, vltra id quod ex omnibus ouis semiconfotis & putridis venenosa veniant animantia, ex aspidis verò ouis hac lege inquinatis, & ex his quæ gallus progeniuit, viscerum vitio & luxuria æstuanti, sine concubitu, igneis æstibus, ætate præcipuè squallida excubauit, Basiliscus seu Regulus erumpat (dictu mirabile) ex putri materia ea lege supposita, qua expetit serpens ille, dum vligine venit, putredine satius, non rarò, non secus ac serpentes omnes hoc ritu enascuntur putrilagine media, vt & vera propagatione, ortuque naturæ ex terra & aliis. De iis latè supra adductis iam diximus, quæ capite de Basilisco plenius dicentur. Hinc Ægyptij, quibus ob Nili inundationes, & Lybiæ affinitatem, serpentes sunt communissimi, eorundemque ortus & natura notissima, Basiliscum super ouum depingebant, quodd maximum ouis nasceretur. Videre est modo in Bembea tabula insculptus, refertque Philon Hebræus, & Epies Rabinus antiquissimus, auemque Ibin summo cultu venerabantur, quodd omnes serpentes glisceret, & exterminaret, cuius venenosa oua quassabant, & abrumpebant, quodd ex eis corruptis Basiliscus suboriretur, cõmuni experiētia, vt hi autores enarrat.

Isaias 14. c. *de radice colubri egredietur Regulus*, id est, de ouis colubri, vt de ouis aspidis; generali enim nomine colubri dicuntur serpentes omnes ab Spiritu Deo, quibus constant illa quæ ex naturæ ritu, secundum eius insitum ordinem cohærent, in his quæ scripto sacro adducto Isaiæ continentur. Ichneumon enim naturali instinctu odio habet oua aspidæ, illaque prosequitur antipathia & dissidio, dulcissimique veneni quod sint, & lapidissima, corrupta adhuc, multa enim alliciunt alia insecta & graueolentia quæ aliter nõ euocarètur, mures capita sardinarû corrupta; caseus antiquitate cotruptus, carnes putridæ muscas, alia alia, equus vespas, vitulus apes. Non secus atque veneficas aspidas in ouis rumpit ille, & dilacerat semiconfota, vt in plurimum sunt oua animatis, huius virulentiæ plena, putrida, & corrupta, cum quod deserantur ab ipso genitore, segni & negligenti, tum quodd parentum frigore induratis putaminibus, plusquam decet, carcere illo detenti, fœtus deficiant, emorianturque & computrescant tandem, prius frigore distemperati simul, cû ouorum liquoribus relictis, vt inde & venenata super sint, virulentaque oua, & vrina schista dicta, plurimaque vitulentiæ plena progignantur, aranei & telaraneæ natura nimis cum aspidibus dissidentia, ortu tamen cõgenera, conditionibus & ritu pugnantia, ex putri & obscœna parte ouorum corrupta nata, vt sint venenum farale & dirû iis, quæ illa degustarûnt, & quod confotum est calore aspidis, ibatque iam in aspidis formâ, alteratû ab illo calore venefico putrescèti, simili, innato, instrumètoq; animatis, ab vltima dispositione deficièti, qua formâ aspidis mereretur, in deterius abeat venenû, tetraq; putrilagine in regulum, basiliscum, vt de radice colubri oriatur regulus,

74

& quod confortum est erumpat in Basiliscum. Hæc dictū illud ex natura inuoluit, quæ secundum eius leges inter se hærent omnino. Quibus elucescit literalis sensus loci adducti, Isaia, iuxta naturæ sensum literalē, vt inde & spiritalem eliciamus natura pensata, his tropis, iconibusque inimicitia, & odij. Ea enim parte Hebræos criminatur Spiritus Dei, quòd odiū inimicitiasque obseruauerint, captauerintque, lentas & prolixas in populum disseminauerint rixas & contentiones; summo odio inimicos habuerint, rempublicaque subuerterint disturbauerintque, quòd dicitur, ova liuoris & odij, virulentia malitiæ plena ruperūt, semina inimicitie, occasiones, emulationes, ambitiones, quibus contentio omnis oritur, & dissensus, telas aranæ texuerunt, vt ibi aranea commoraretur, araneis sedibus in ouis aspidum constitutis, vt esset ibidem odium summum, summumque dissidium, quod inter aspidem & ipsam versari expressimus; qui comederit de ouis eorum, eorundem semina, & doctrinam sectatus morietur. Quod verò confortum est, quod incaluit venenum detētum inimicitia, & contentione tenaci, erumpet in regulum summæ virulentia, qui oculis reipublicæ suis maioribus, & potentioribus virus impertiat, & venenum, vt in oculos effundit ille virulaginem tetram, & vt coinquinentur reliqui, membraque alia mystici corporis inficiantur. Hinc subditur eo loci, hos reipublicæ magnates, maioresque increpans sapientia summa, quibus regimen & clauus imperij concessa erant. *Tela eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis; opera eorum opera inuisilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. Pedes eorum ad malum concurrunt, & festinant, vt effundant sanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inuisiles; vastitas*

& contritio in viis eorum, viam pacis nescierunt, & non est iudicium in gressibus eorum, semita eorum incuruata sunt eis, omnis qui calcat in eis ignorat pacem. Bellissima allusione eos irridens de propria confidentia, cum vitio daret, telas aranei texuisse, eadem allegoria persequerans inquit; telæ eorum non erunt eis in vestimentum, neque operientur operibus suis, opera eorum inutilia, opus iniquitatis & veneni, vastitas & contritio in viis eorum, ouorum contritione & attritu, vastitas & terror virulentia excitata venenosis subortis, quassatis ouis aspideæ virulentia, corruptis iam, & inquinatis; cogitationes eorum & fœtus conceptusve conforti malitia, & dolo, inutiles, superuacui, non secus atque venenosa animantia vocat superuacua; Sapientia 11. ais: *Quid quidam er-* 75
ranties colebant multos serpentes & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem multorum animantium in vindictam. Superuacua ob malitiam, distracta, & remota, separataque prius ab hominum consortio, & via, quam percurrebant in deserto, vacua, & morsus aliena, occupata tandem Dei iustitia in vindictam obscænorum hominum, & immissa; & 11. c. *Etenim in erroris via diutius errauerunt, Deos existimantes, hac que in animalibus sunt superuacua, id est obscæna, & immunda cultui, esuique inutilia, vt ex Leuitico patet, vetita hæc esse, solùm vtilia, morsu veneno & malitia suppositis prius suæmet virulaginis & cruoris meritò, superuacua idèd, non vt alia vtilia hominibus nulla malitia prægressa; inter quæ sola vipera est vtilis antidotis, reliqua omnia inutilia omninò, docuit Galenus de theriaca ad Pisonem, c. 2. & 4. & omnes quotquot theriacam astruunt. Serpentes enim ignitos immisit Deus toto genere deleterios, & mortales in populum rebellem, vt locis adductis*

Scripturæ patet, non viperam; figura antidoti, Christi- que ipsius, qui erat omnis contagij & veneni nostri ex serpente contracto remedium, non secus ac vipera omnibus aliorum moribus est præsidio, & salutis theriaca celebri.

Figuratos sensus Ichneumonis, & Aspidis alliciens.

C A P U T X V.

76 **V**incet minimus Ichneumon homo antiquum Aspidem serpentem veneno terribilem, & fatalem viru, superabit pulueris memoria inspersus, eius quod est, & in quod est vertendus, puluis cum sit, lutum & cinis, pœnitentiæque lachrymis luto facto, sese loricabit, fulciet, & circûuallabit vndique, vt aqua gratiæ, & rose cohæteat siccæ pulueris partes, consistatque, Soli iustitiæ radiis expositus, influentiæ & lumini, humido superfluo absumpto vitiorû: iis euincet munitus & loricated aspidem dæmonem, veneno potentissimum, alioqui Ichneumon minimus Pygmeusque breuis, vermis, & nõ homo, culpa & labe, Gigas imò ex Pygmeo factus asportatus humeris Christi, altus, elatus, eius qui exultauit vt gigas ad currendam viam nostræ redemptionis, vt dicitur psal. 18. qui acta Dauid Goliath giganti superimposuit, vt emineret, Ichneumonisque acta Aspidi; conuincet ingentes mûdi Crocòdilos, passiones carnis, ignorantia nostrâ, Aspidumque malitiâ, quibus ratio peruertitur, cauda ante nates prætensâ, vltimo sui, & memoria mortis, ante nares vt facit Ichneumon, non ante oculos, vt mortem à longinquo olfaciat, à vitæ spatio, olfactum præmuniens, visum exacuens,

ne cæcus in mortem prolabatur, hacque mortis memoria, in hostem irruet fortis vt vincat Aspidas ingentissimas veneno alias insuperabiles, insanabileque virus; initium Sapientiæ timor: cinere & aqua sancta re creatus, creatus semel Baptismate sancto, ille qui in puluerè se redegit, de quo formatus erat, postea renatus ex aqua & Spiritu sancto, luto lorincatus contra Aspidas, iterum in puluerem redactus, peccati fomite, reatu & veneno, formet se se iterum; cinere hoc saltem quadragesimæ tẽpore, hoc saltem die puluere inspersus, lachrymis lutum efficiat, vt rore gratiæ consistant iterum sicca & arida, vt iustitiæ sole conformetur Christo, quibus superabit hostes, venenosasque aspidas cineris memoria, mortis, hoc cinerum die quo illum vocat Ecclesia sancta, & de somno excitat, memoriæque repetit, inuitatque, & allicit, vt cum sit puluis, ad fontem veniat aquarum, quibus formetur iterum, & in pristinam formam reducatur, ad imaginem primam qua est efformatus verbo, efformatione Christi. Hinc inuitatur cinere ea die luto, & aqua sancta, vt lorincetur in aspidas Ichneumones Christicolæ. Ex luto primo est formatus homo, puluis factus culpa, ex facto Baptismate renascitur, & formatur aquis, vt in pristinam redeat formam: vtriusque cum sit sexus particeps, maris & femineæ, non secus atque Ichneumon, rationis virilis, & appetitus feminei, femineæ partis Euxæ, calcanei, & carnis, virilitatis, rationis, capitis, & spiritus, Adami & hominis, tũ vtriusque sexus particeps, natura humani & feminei, gratia diuini virilis supernaturalis, est vir noster Christus, est mas, homo Deus, psal. 104. *Misu ante eos virum* (de Christo) *in seruum vendidatus est Ioseph.* Idem Genes. 31. c. Ecclesiastici 19. cap. *Ex visu cognoscitur vir,* impertiit enim
visum

visum cæcis Christus, quo notus est Deus; sic dicitur Matthæi 10. *Cæci vident, claudi ambulant.* Est mas noster. Ieremias 20. cap. *Natus est tibi puer masculus.* Isaias 66. de Virgine sic: *Antequàm parturires peperit, antequàm veniret partus eius peperit masculum:* quis audivit unquam talia? neque enim peperit more aliarum Deifera virgo, aliæ enim partu vitiantur, non ampliùs virgines, tamen Deipara virgo antequàm parturiret, ante partus imperfectiones peperit, & ante partus leges, naturæ, & mores partus peperit masculum, & prævenit eam Spiritus Deus, præparavitq; eam altissimus. Iis erit virilis sexus, rationis, Christi, verus Christi affecla, ne aliter semine Aspidis impleatur, patiarúrque declinans, muliebria, in vilem declinans sexum, mas fortis *is* erit, robustus vir & aspidem oppugnabit sapientiæ luto, rore gratiæ subactò, quo vruntur aurifices, sic compellatum, vt fulgeat & roboretur aurum, flagellis, ieiunio, macerabit sese. Imò factus Ichneumon, confringet ova Aspidis, dentibus erodet pelliculam, qua continentur, seménque serpentis absumet, vitiorum occasiones. Extirpabit Aspidis semina, ova malitiæ, pelliculamque nostræ carnis, qua hæc continentur in nobis, vt ova aspideæ, pellicula contineri monstrauimus, monilis instar, & boni apparentis specie, discerpit, vt confotum non erumpat in tegulum, calore nostræ concupiscentiæ alteratum. Antiqui Heroùm simulachra, & Deorum effigies Aspidibus coronabant, insigniebántque hoc genere animantium signum insuperabilis potentæ, & virtutis inclytæ hieroglyphicon, vt est modo videre in Iúdis simulachris, & multorum Deorum stemmatibus, numismarum, & aliorum: potentia enim & robur huius animantis, nullis cedit remedüs; omni est superior,

omni

omni est maior oris malitia, & si superetur Basilisco oculorum viru, & totius spirantis tetra halitu, at nõ ore veneni reiectione, etiã si vipera sola capitis potentia, veneno generando, sine cordis auxilio illum euincat virtute & antecellat. Asp̄is verò eam excedit veneno cordis auxilio genito, & ore reiecto basiliscũ adhuc. Rigidæ animantes, non molles, neque enim ducuntur, acquiescuntve blandimētis: proprio enim filio non pepercit, vt historia Ægyptia tulimus supra, quòd hospitis filium catulus læserat, interemit amantissimam sobolem ille. Non flectuntur precibus, insuperabiles affectibus, aures obturant, oculos claudunt, vt nullis torqueantur verbis, rebus, personis, constantes, rigidi, omni acceptatione liberi, quibus, & Stoicos præfigurabant antiqui: virtutem suã exercent, potentiam exerunt, vt Heroës, principesque tenentur facere, & qui rebus publicis assident, clauũq; reipublicæ tenent, Deus iustus, iustitia sine visu depingitur, velata facie, rigida, sine auditu affectuum. Ingentissimas verò Asp̄idas superauit solus Ichneumon noster paruulus Christus, luto nostræ carnis, quæ ex luto formata est, primò obuolutus, hac lorica minimus hic Ichneumon, naturæ duplicis, humanæ & diuinæ, sæculi principes subiugauit, tetrarchas, mundi sapientiam, vicit potentes, cõtriuir fortes, venenum & peccatum discerpit, nulla alia potentia superabile, destruxit mortem, infernum, qui in lorica acceptã ictus recepit, libera & illæsa diuinitate, irritos fecit mortis, inferni & peccati impetus Ichneumon, illæsus omninò, qui expositus calori influentiæ Spiritus sancti loricauit se nostra carne mortali, & passibili, luto nostro sine humano virili opere impassibilis Deus. Est Christus Ichneumon minimus. Paulus ad Romanos 9. c. *Verbum breuiatum faciet Dominus*

munus super terram. *Isaias 9. Parvulus enim natus est nobis,* capite 11. *Puer parvulus minabit eos.* Vbi potentissimas *Aspidas* hoc parvulo *Ichneumone* fugandas esse vaticinatur, cauda ante nares prætenſa, vltimo ſui, morte, carneque paſſibili. *Est Deus mortuus ſecundum carnem, conſtipatis naribus morte, quod nec olfecit peccatum, nec peccati aliquid in ſe recepit, quod eſt mortis ſtimulū, & ſi iniquitates noſtras rulerit, & reportauerit ſcelera; at non olfecit hæc, ſed fatiſfecit pro iis, Patri pro hominib. Arridet iis quod Ælianus lib. 10. c. 48. refert, ſapientiffimos illos Hæraclæopolitas Ægyptios hoc animans Lucinæ caſtiritatis Deæ, Latonæ filiæ dicaffe, ipſumque venerari & cultu proſequi, religioſumque cõpellare animal, pietatis & religionis ſymbolum, quo viſo, neſcio quo numine inſtigati homines venerantur, & colunt eius maietatem, alioqui minimi & puſilli animalculi, qui & ſi parvulus ingentiſſimos Crocodilos diſcerpit, orẽ ingreſſus, viſcera eorundem erodens, eõsque conſopitos ſomno dilacerat, Ælianus refert locis allatis, Plinius libro 8. capite 24. & 25. *Est Chriſtus caſtiritatis Deæ filius, ſempérque Virginis proles, Æli dicatus, ortus Dei ſpiritus opere, ortu omnia, & ſi minimus, excedens, omnia ad ſe trahens, exaltatus adhuc à terra in crucis patibulo, ſecum traxit omnia in regnum cœleſte, quò cœlum verſus altus à terra, vt in proprium regnum ire enotaret, cruce obiit. Nares obturat, celat cauda Ichneumon, vt viam ſpiritus tueatur, nariumque foramina, ne via hæc ſpiritus intercipiatur, aut veneno inquinetur; hanc circumvallat, & defendit. Cauda tenentur viam ſpiritus referare, omnique impedimento obſeruarè immunem, omni offendiculo liberam, qui *Aspidis* veneno inſici pertimeſcunt: ne inſpiratu infecto,**

cor vitæ principium offendatur, viam spiritus reser-
ratam, munitam tamen custodire, doctrinam sus-
cipere, tabulam confessionis post naufragium pec-
cati arripere, conciones sacras frequentare, legisque
gratiæ sacramenta, spiritus Dei via, qua cor re-
ticitur gratia, & sanctis è cælo spiramentis, au-
xilia & motus Dei Spiritus, ne Aspide infician-
tur, odoréque tetro diri animantis, qui viam
spiritus intercludere tentat, & infarcire, quo
minùs spiritus veniant motus; ne novos creet ha-
litus mens, & spiritus rectus innouetur in visceri-
bus, toties à Psalmographo expetitus psalmo 50.
Vt hac via libera, & expedita, cum Dei Verbum
penetrabilius omni gladio ancipiti, tum maio-
rum exempla, tum auxilia cælestia diuinitùs im-
missa suscipiantur, & veniant, nouòsque alat
spiritus & concipiat, quibus novos & maiores
apponat conatus, in obsequium Christi, etiam
si minimus homo: Christi enim humeris asportatus
erit Gigas, vt Christum in cruce altum, quem vide-
tur attingere non posse, attingat, amplectetur, & te-
neat strictissimis amoris, vnionisque nodis. Sic con- 78
tingit pusillo Zachæo, Lucæ 19. capite, qui vt Deum
videre posset, sycomorum ascendit, ficuineam illam
Ægyptiam, moro similem, foliis & fructu ficuineæ,
vnde sycomorus, aut ficomorus venit: lacte inter om-
nes arbores vberior, & copiosior, Christi symbo-
lum, qui doctrina, & lacte omnem naturam exces-
sit; quòd, & si pusillus Zachæus, naturæque imperfe-
ctus, læsus, & impotens sycomorum obtinuit, Chri-
sti causa, & vt illum intueretur, & inspectaret, lacque
& doctrinam, quibus Deum videret, factus humeris
Christi elatus gigas, qui percurrit salutis viam Chri-
sti humeris, cruce, passione, morte. Homo aspor-
tatur

tatus gigas fiet, vt propria merita meritis Christi iniuncta gigantea opera sunt, non Pygmæa, aut Zachari acta, ipsi imò vt satisfaciant Deo, Christo imposita. De sycomoro hæc refert Theophrastus, Dioscorides, Galenus, Plinius: Vlpiano teste grauius in eos solet animaduerti, qui in Nili ripis sycomorum exciderint, grauiusque punientur illi qui locum salutis & refugij, idque ex quo Deum videre possumus, absciderint, impediens ascensum sycomori, virtutis, sanctæ intentionis, exequutionis operis, tum & ea in quibus Deum consulimus, punientur grauius, quia sycomorum abscindunt, locumque ex quo Deus noscitur, doctrinæ & lactis locum & sedem. Dissident maximè inter se Ichneumon & Vespæ. Refert Plinius, lib. 10. cap. 74. Est Vespæ inutilis, flores occupat, è quibus cum mel suauissimum conficiant Apes, ipsæ amarissimum insectumque eliciunt succum, qui nec mel, nec fel est, figura mel, sapore & substantia fel, saporis ingrati, natura noxium, venenatum, & minimè alimentum, cum tantum alimenti habeat quoduis, quantum dulcis obtinet, ex Aristotele de sensu, & sensili cap. 4. Fugit vespæ Ichneumon; odit & respuit Christus, qui melli dulcedini apparenti fel immiscet, & venenum diffundunt fictæ, mellea simulantes, vt minùs substantia præcaueri possit, virus tetrum, hypocrisis & simulationis. Eæ multoties siccos fauos omni liquore destitutos, nidificant, inane opus & futile, Prouerbiorum 16. cap. pite, *fauus mellis composita verba*: non dixit mel, sed fauus mellis, sine melle exuccus & vacuus, vt nidificat vespæ. Vespæ inutiles odit Ichneumon; ociosum erodit Crocodilum inertem (diximus antea.) Hic verò qui salutaris aded est hominibus, proficiuus aded Ichneumon, salus nostra, & esse, qui maiores naturæ
humanæ

humanæ hostes dilaniavit, & superavit Crocodilos & aspidas violentas, si irritetur, instigeturque ingratis hominibus, in eosdem irruit, quos discerpit motu potentissimo: qui enim peccatum vicit, & superavit Dæmonem, infernum, mortē, si ingratis irritetur, vastabit eos, mittetque in exteriores tenebras, vt in latibula tenebrosa proiicit Ichneumon aspides, vbi alimento & motu destituti deficiunt, carcere obscuro, quod sint feri & inhumani, beneficij tanti huius, & gratiæ immemores. Dicitur psal. 124. *Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem*: permittet enim ingratos, & qui declinant in obligationes, contra obligationes, adduci cum iniquis & sceleratis hominibus, culpæ permissione, aut pœnæ executione; cum operantibus iniquitatē adducuntur, irruet in eos Ichneumon hic, qui est & lycomoros naturæ duplicis, Ecclesiastici 29. *Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris: dedit enim pro te animam suam*. Vt dedit Christus in cruce pro mundi vita, fideiussor noster, & sponsor; imò qui soluit pretium redemptionis nostræ, omneque debitum patri creditori, qui nostrum debitum persoluit integrè, imperium eius super humeros eius reportauit. Imperium crucis, quo vicit Dæmonem, infernum, & mortem. Non minùs dictis locus ille depl- 79 catur psal. 14. vbi hæc sunt scripto in detractores: *Sepulchrum patens est guttur eorum: sanguis suis dolosè agebamus, venenum Aspidum sub labiis eorum, quorum os maledictione & amaritudine plenum est*. Guttur earum sepulchrum patens est, & apertam maledicentia & detractio, trauis fœtore, spirat tetrum halitum, exerunt ossa sepulta; deteguntque detractores, occultaque iam oblita, obliuítaque piissima terta abdita, depromunt cineres, extrahunt latentés,

& abditos, in propatulo exponunt, palam faciunt se-
 creta maiorum; vt ossa sepulchrum putrida putrilagi-
 nēque eorum, defectus, imperfectiones, teredinē de-
 fectūque detegit, illorumque vitia referat. Nō secūs
 ij guttute referato maiorū culpas, notas, & maculas
 manifestant, reuelant, sepulchrum patens guttur eo-
 rum, linguis suis dolosē agentibus. Instat serpentū,
 qui linguę filamētis, capillamentis que mollibus elin-
 gunt dolosē, prius blandissimo excitato tactu, præci-
 puē aspides, vt venenum reiecent, sub labiis conten-
 tum; sub pelliculis illis, quas diximus ē radice linguę
 subotri, venenum reatum, seu osque, & caninos den-
 tes occultari, torrefacto ibidem temporis tractu, ve-
 neno detento naturę alioqui dulcissimo, voluptatis
 maximę, mellique saporis, mora temporis, amarum,
 torridum iam, & exustum igneo ore, expirationēque
 estuāribus halitibus ē corde, & pectore reiectis, phlo-
 gosi & incendio flagrantibus; nō secūs ac dulcia om-
 nia exusta semel amara fiunt ignitione, & empyreu-
 ma passa, melque vstum amarescit, inhuncque sapo-
 rem declinat, docuit Galenus 4. de simplicium medi-
 camentorum viribus capite II. & experientia docet
 in dulcibus exustione peracta sic aspidem venenū
 vstum intra igneam voraginem amarum, phlogosim
 passam, exustum si reiciant aspides deterius nimis,
 recoctum maiora mala inferens & grauiora sym-
 ptomata, vt sit *venenum aspidum sub labiis eorum, quorū
 os maledictione & amaritudine plenum est*, dolo & fal-
 lacia, blandimentis, & adulationibus, prius assenta-
 tores, postea venenum euomentes rabificum, & in-
 sanabile Hinc dicitur psalmo 139. *Acuerunt linguam
 suam sicut serpentes, venenum Aspidum sub labiis eorum,*
 quę & retulit Paulus ad Romanos 3. Cū enim
 serpentes aspidem filamenta illa veneno plena ex-
 succant,

fuccant, inter compressaque labia exerunt, id non ut à veneno vindicent, emundentque, linguæ eorū lanuginem efficiunt, & si id efficiant, nec ut ab eis venenum amoveant: imò ut venenum lanugine imbitum, ad interna reuocent, sub pelliculisque constituant, ut blandimentis prius lingua efformatis, venenum iaculētur maiori copia, omnibus ex partibus tractū in tartareā sedem otis interpā, *acuunt linguas suas sicut serpentes*, ut esset venenum aspidum sub labiis eorum, simulacrum adulationis, blandientiumque effigies expressā, qui ut detrahant, venenumque recoctum effundant, linguas prius blandimentis & adulationibus exacuunt, venenumque aspidum diffundunt indomitæ stragis, internecionisque insuperabilis, tantæ tamen dulcedinis & voluptatis, morientibus ipsi eximie adeò, ut nil delicias maiores, æqualesve afferat, intuleritve vitæ spatio, his ut præferatur venenum alimento omni, & assentatio, adulatioque vitati. Docuit Dioscorides libro 6. capite 52. de 80
 Ptya aspide veneno, & morſu, voluptatem inferre, sensumque dulcedinis intensum nimis, titillationem ingentem; & summam penis arrectionem saryriasmumque, tum venenum, prurigine excitata blandissima, inficere suauissimo excitato tactu titillanti, ut affecti mediis deliciis inopinata discedant morte, frôte alta, veneno retracta & conuulsa sursum, superciliis tractis, & erectis, intentis oculis, ore constricto, & compresso quasi in admirationem rapti tantæ potestatis veneni, ac si stupeat natura, & miretur, inopinatę malitię, & quod prius oblectamentum indicabat, venenum modò, & mortem quod diiudicet ea effigie occurrentem.

De Basilisco serpente.

CAPVT XVI.

PSalmo 90. citato, vt diximus, hæc verba continentur: *Super Aspidem & Basiliscum ambulabis, & concubabis Leonem, & Draconem: nec de Basilisco alter extat Scripturæ locus, sub hoc nomine. De regulo verò, de quo videndum est, an sit idem cum Basilisco, an ab illo distideat, sunt alia in Scriptura sancta. 2. Proverbiorum sic: Ne intuearis vinum, quando flarescit; cum splenduerit in vitro color eius, ingrediatur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber, & sicut regulus venena diffundet.* Isaie 14. hæc: *Ne lateris Philistæa omnis tu, quoniam cõminuta est virga percussoris tui, de radice enim colubra egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrè,* cap. verò 59. sic: *Oua Aspidum ruperunt, & telus aranea texuerunt; qui comederit de ouis eorum, morietur, & quod confortum est, erumpet in regulum.* Ieremias 8. cap. *Ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio, & mordebunt vos, ait Dominus.* Basiliscus, nomine notior magis, quàm visu, dictus est à Basilisca, quod domum regiam significat nomen Græcis βασιλεια, Hebræis ביתא המלכה, & Hecal, in qua exercebantur causarum iudicia & promulgabantur leges, iusque dicebant principes, & Reges, Imperatores, Monarchæ; Plinius epistola 3. *Descendebam in Basilicam Iuliam, audaturus, quibus proxima comperendinatione respondere debebam.* His adstipulatur Hesiodus, interprete Budæo: postea Basilica, rempla, delubra, quibus Diis sacra celebrantur, postea domos negotiatoribus dicatas: vnde Basiliscus Græcis

cis regius, regulus, seu Rex parvus, regalive appellatur, quod regum more & capite sit diademate albo insignitus, coronæ instar, & quod sit potentia, & veneno superior reliquis omnibus naturæ animantibus, quem timent reliqua, venerantur, & colunt, fugiuntque quasi regem potentissimum, tyrannumque ditum, & immanem. Quod regulum vocant, eadem omnes regulo & Basilisco accommodantes. Est mole minimus, duodecim ad maius longitudine digitorum, Aetius & si trium palmorum mensuram æquare affirmet. Solinus in Polihistoriæ c. 5. palmi vnus. Diuersis climatibus mensuras diuersas adæquant, vt latè supra, & de omni serpentium genere. Hæc variare monstrauimus cœli & terræ ortu. At omnia superat potentia veneni, dictus regulus rex paruus: regulus enim, regnum paruum, & regem paruum enotat: dicitur enim Iosue 13. *cærra Chanaan diuiditur in quinque regnos: Philistin: in quibusque regna parua*, numerantur ibidem. Ioannes verò c. 4. sic: *Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur*, id est, princeps, regalisque homo, nobilis, & illustris ortu, & potentia, vt idem sit, Basiliscum & Regulum compellere, regemve paruum animantium. Nec inter se dissident hæc; sunt imò synonyma rei vnus: Probat Plinius etymologiam hanc libro 8. c. 21. & cum eò reliqui naturales omnes, Auicenna libro 4. fen. 6. tractatu 3. c. 22. Pàulus idem, Aegineta, Aetius, Dioscorides libro 6. c. 53. Erasistratus libro remediõrum, Galenus libro de thetiaca ad Pisonem c. 4. Solinus c. 4. Polihistoriæ, Archelaus l. 2. c. 9. Est etiam apud Aristotelem 8. de historia animalium. c. 4. regulus, & auicula quædam, quæ alijs vermicularis vocitatur, quod vermiculis alatur, corona & diademate insignita. De Basilisco Plinius libro 8.

capite 21. sic scripsit : Apud Hesperios Æthiopus
 fons est Nigris, vt plerique existimauere Nili caput,
 iuxta hunc fera appellatur Catoblepas *κατωβλίπας*
 Græcis, quasi somnolenta, & pigri visus, *κατω* pigres-
 co, *πιγερνε*, *βλίπω*, aspicio *βλίπτει* aspectus est, mo-
 dica alioqui, cæterisque membris iners, caput tan-
 tum prægrauè agrè ferens : idque deiectum sem-
 per in terram aliàs internecio humani generis, om-
 nibus qui oculos eius videre, confestim expiranti-
 bus. Eadem & Basilisci serpentis est vis. Cyrenaica
 83 hunc generat prouincia, duodecim non amplius di-
 gitorum magnitudine, candida in capite macula, vt
 quodam diademate, insignem sibilò ; omnes fugat
 serpentes, nec flexu multiplici, vt reliquæ, corpus
 impellit, sed celsus & erectus medio incedens. Ne-
 cat frutices, non contactos modò, verum & afflatos,
 exurit herbas, rumpit saxa, talis vis malo est. Credi-
 tum ex equo occiso hasta, & per eam subeunte vi, nõ
 equitem modo, sed equum quoque absumptum. Atque
 huic tali monstro (sepe enim enectum concupiuere
 reges videre) mustelarum virus exitio est ipsi, aded
 naturæ nil placuit esse sine pari. Iniiciunt eas lecti-
 des, cavernis facillè cognitæ sola tæbe, necant illæ, si-
 mul odore, morianturque, & naturæ pugna confici-
 tur eadem. Solinus loco adducto, quem tantæ cõsti-
 ruit vitulentæ, vt emortuus adhuc non solum viuus,
 inficiat extrinctus, alites imò peruolantes haliu, vt
 quæ momordit, nullum animans contingat in poste-
 rum. Galenus idem de rheriaca ad Pisonem latè. Auicenna libro 4. fen. 6. tract. 3. c. 22. Ætius Tertio biblio
 4. sermone 1. c. 29. Alianus lib. 7. c. 1. Rhodiginus lib.
 33. c. 21. docet, Basiliscum Ægyptiis dici Vraum, seu
 aureum, quòd auri referat colorem tergibus, &
 capite, quo nostri vnguentum Basilicon vocitant,
 quòd

quòd sit aurei coloris illud, vocant hunc immortalé & veneno insuperabilem, ideo capitibus Deorum appendebatur, scilicet & pictura, immortalitaté vt enotaret, summamque potentiã numinum, squãmis stellatus refulgentibus, & aureis, Diis que dicabatur, quòd spurca vitet, & immunda animantia, genúsque omne spurcitia, vbi vel cadauer eius adhuc examinatum contineatur, quòd Pergameni amplo festerio reliquias mortui Basilisci compararunt, vt ædes Apollinis insignes expurgarét, succidis animalculis, immunditieque omni, vt nec ataneæ intexerent, nec alites peruolarent, fugitæ appenso eius cadauere, aureo reticulo inuoluto, ij omnes enarrant Huius non est forma vna, aut effigies; euariant imò, vt serpentes reliqui. Est enim Catoblepas, Basiliscus, Drynus etiam Basiliscus est. Figura varia, Basilisco acutum maximè caput est, breue, altum forma, magnum verò rotundum planum supernè Catoblepæ; Est Catoblepa Harmene Arabù, Jisfidès magnitudine solùm, reliquis eadem. Est Drynus capite aspideo, 84 Basiliscus tamen; probant Dryni serpentis accidentia & effectus, quibus rerum species, & substantias percallemus, communia vtrisque. De hoc enim Aëtius loco adducto eadem ac de Basilisco affert; flato enim adurit, viuentiã enecat, rumpit saxa habitat u tetro; eius latibulum tabe, vstione, cinericio cognoscitur exurentis veneni, ilque omnes autores allatis locis sustinent, tetrum spirare halitum, noxium, mortiferum, dictus Drynus quòd in quercuum radicibus, græcis dictæ *δρυς* & drynos *δρυς* seu drys habitat, do mum astruat, omnes suprâ cõprobatúr. Cuius est ea visus potentia, & auoris malicia, ex Galeno, de Theriaca ad Pisonè c. 4. vt si læsis subueniat aliquis, & vlceratam partem manibus contrectet, cutem

amittat, carneque expolietur vsque ad ossa, iisque non contentum venenum, illa teredine inquinet, sola contagione contactus aegroti, suaque latibula vstione, non secus ac Basilisci esse manifesta. Sanguis basilisci Saturnus compellatur Chemicis, hunc magici vtilissimū suis vsibus prædicāt, philtis præcipue & amatoriis superstitionibus. Inuenitur multoties triplici diademate insignitus ille de sententia Arij tetrabiblio 4. sermone 1. c. 33. Archelaus antiquissimus ille, à quo Ælianus plurima desumpsit in exponenda rerum historia lib. 2. c. 7. & ibidem Ælianus de hac immani & obstupenda animantium bellua, sic scripsere. In Africa mulos, vel caesos, vel siti animo deficientes, plerosque mortuos humi iacere, proiectos nouimus, saepeque magnam serpentium vim confluere ad eorū cadauera depascenda, eas verò Basilisci exaudito sibilo statim se in cauernas intrudere, infra aut arenas sese abdere, vt ille eò profectus, vbi iacent insepulta, & cadauera in tranquilla per multæ pacis libertate prandeat solus, postea verò pransus sibilo repetito, latitantibus serpentibus signum dare absentiae, se iamque præsum ex cadaueribus abire, lib. 2. c. 5. Ælianus sic. Basiliscus, & si magnitudine sit dodrantali, tamen serpentium maximus, non longo tempore, sed statim, Basiliscū intuens exiccatur, eiusdem spiratione, & si baculum quē quispiam tenet, ille momorderit, baculi asportator necatur. Quæ coherent maximè cum his, quæ de Basilisco retulit Plinius adductis locis, Auicenna, Paulus, Aetius & Dioscorides, Galenus, Lucanus imò lib. 9. cum iis maximè conuenit his: *Sibilæque effundens curiælas terrentia pestes Ante venena nocent, Latè sibi sub mouet omne Virgusq; & in vacuis regnat Basiliscus arena.* Infra verò eodem libro sic de Murrone illo feroci milite, & forti Ca-

tonis. *Quid prodest miseri Basiliscus cuspide Murro
Transactus? velocis currit per tela venenum, Inuaditque ma-
num, quam procinus ille reuictis Ense ferit: totoque simul de-
mittit ab armo, Exemplarque sui spectans miserabile lethi.*

Huius tanti animantis robur & venenum tantum, fummaque & indomita strages, virulentia insupera-
bilis, naturæ omnis viribus, solo galli gallinacei can-
tu exaudito exanimatur, languescit, deficitque

86

omnino. *Quod* *Ælianus* libro 5. capite 50. sic: Gal-
lorum cantus Leones exterrit metu, Basiliscos exa-
nimat, felēs verò ille, & miluos extimescit. Libro ve-
ro 3. c. 30. Leo gallo gallinaceo magno timore affi-
citur; eodem timore est Basiliscus, cum enim eum
videt, tremit animo, cumque eundem audit canen-
tem, terrore concussus, propemodum emotitur.

Quam rem non ignorantes, qui per Africam ite-
faciunt, gallum itineris comitem sibi adiungunt, qui
eos à tam pestilenti malo Basilisci prohibeat. Mirabi-
le verò est quod docet *Ætius* tetrabiblio 4. sermone
1. c. 19. de natura huius animantis, vbi sic: Cæterum
percutus ab eo, totius corporis ardor comitatur,
itemque liuor, defluunt capilli, mors instantanea, cor-
pus eius mortuum nullum contingit animal carni-
uorum, cum calcant reliqua, & conculcent, contir-
gantque; contingens enim emoritur illico, visu &
auditu necat, sibilo & aspectu, quare vana sunt (in-
quit) omnis naturæ remedia, auxilia & medicamina.

Quod verò communiter circumferri solet de visu
huius animantis, infectione & contagio visus, ma-
gnam affert admirationem; modo enim visu, modo
auditu, animantia interimere docuit *Ætius* loco ci-
tato nuper, *Ælianus* idem supra, *Auicenna*, *Plinius*
omnes alij naturæ interpretes, patet iam, quod tamē
vltà enarrant de Basilisci, hominisque aspectu, illum

87

primò interiturum, qui vltimò alium inspexerit, qui verò primus alium inspectauerit, illæsum iri, difficile est vndique : & si vltra id quod omnes suscipiunt, Ælianus referat loco adducto, Isidorus 12. etymologiarum, & sanctorum plurimi quibus darù est, quod decet in Scripturæ sanctæ expositionem, vt quod absconditum est à sapientibus sæculi, sit datum paruulis, magnis aliàs in regno cognitionis & veritatis, cælorumque. Lib. enim vitæ Patrum dicitur de quodam iusto viro Dei, Basiliscum spectante in hæc verba prorupisse : O summe Deus, aur mihi, aut huic moti licet, quid ergo agēdum? Basiliscum verò illico, ea est iustorum Dei curâ, medio crepuisse corpore, viro iusto incolumi, & superstito. Oculorum fascino vnū alterumve interire ; autores plurimi tenent eius qui prius alium offenderit visus acie. Oritur enim, & generatione vera, propagationeque naturæ, vt serpentes reliqui, & putredine vltra, hac verò duplici, vel corruptis rebus putridis tetri odoris, & vitiosi, obscœnæ, & fetidæ naturæ, quo gignitur sentinis, cloacis, subterraneis, putridisque locis, vel ouis præcipuè corruptis, vrinis & schistis, omnis generis animantium terrestrium, at præcipuè alitum, serpentiumque aliorum, vt Aspidis, Draconis, & inter aues, ibis, galli gallinacei, struthij, & aliorum alatus modo, si ouis anium corruptis progignatur, secus sine alis, dum serpentium ouis degenerantibus à natura propria venit ille, quò dicitur Isaïæ 30. vt capite de vipera monstrauimus : *Interra tribulationis, & angustia leana, & leo ; ex ois vipera & regulus volans.* comminante Hebræos ; vbi, volantes Regulos inuenimus, vt & serpentes alios monstrôsè alatos inspectamus, vt formicas alatas, humida statione conspiciamus, reptiles natura, & Isaïæ 14. c. sic

*Ne lateris Philistæa, omnis tu, quoniam comminuta est
 virga percussoris tui, de radice enim colubri egredietur Re-
 gulus, & semen eius absorbens volucrem.* Nam cum alatus
 oriatur multoties Regulus, volucrem absorbere po-
 terit, volucresq; poterit persequi alis. Hinc antiqui-
 tûs Basiliscus alatus depingebatur, vt patet in numis-
 mate Antonini Augusti, vt esset summæ potentie
 signum, cum aëra & terras posset percurrere, poten-
 tissimû alioqui animal, & peragrarè. Ægyptij imò, vt
 in Bembea tabula extat sculptus, alatum fabrefaci-
 unt, capite accipitrino, refert Philon Hebræus, &
 Epies Rabinus antiquissimus, in quo ære facto, arte
 oculos versatiles fabricabant, quos sacerdotes dum
 aperiebant, populus lætificabatur, clausis verò, luctu
 & grandi opprimebantur tristitia, idolum iratum iu-
 dicantes. Cicero verò allatos stabilit serpentes 2.
 de natura Deorum iis, vt c. de vipera alata monstra-
 uimus. Inquit ergo: *Ibes maximam vim serpentium
 conficiunt, cum sint aues excelsa, rigidis cruribus, procerò, cor-
 neoque rostro, auerunt pestem ab Ægypto, cum volucres an-
 gues ex vastitate Lybie, vento Africoinuectas interficiunt,
 atque consumunt, ex quo fit, vt illa viua, nec morsu noceant
 serpentes, nec odore mortua cum ab Ibis absumentur,*
 Hæc Cicero. Ægyptus enim non solum scætet vena-
 nosis animantibus indigenis, sed aliunde aduectis im-
 pletur aduenis. Psal. enim 148. ij referuntur alati
 serpentes, iis, *Bestia & vniuersa pecora serpentes
 & volucres pennata.* Sunt Ægypto Scorpiones alati
 & armati duplici aculeo, Æliano teste libro decimo
 sexto capite 42. & angues alatos vidit Plinius.
 Ibes enim species struthij, estque alba & nigra, vt
 Plinius libro decimo capite 30. de qua latius capite
 de Cocrodilo. Inuocatur enim Ægyptiis contra
 serpentes, vt refert libro 10. c. 28. Ibis enim serpentes
 obli

obligurit & gliscit, vt ingerūt milui, grues, & volatilia alia, ciconiæque gliscunt angues, & reptilia omnia, vermes & immunda animantia, quasi expurgent & mundificent inferiorem regionem immundis animalcūlis. Cūm ergo ibis cœlestis, venenosa hæc nimis, tetra, & obscœna animantia liguriat, multoties est ea veneni potentia, & serpentium quibus vescitur malitia, quos vitios egliscit, vt proptia qua inficiat, & coinquinet illa viru reiecto intra viscera alitis, ad eò tetra, vt Basilisci eisdem cōfortis, & reguli erumpant, quod enim cōfortum est vitulentorum, & fortum simul, alteratumque, vitulentæ infectione, simul cum virtute ibidis erumpet in regulum. Quo Egyptij. & si hanc alitem venerentur, & prosequantur cultu, & religione, eiusdem ova, si inueniant, quassant, confringuntque, & in alios relegant vsus, vasa enim ex eisdem parant elegantia, potui exhibendo, tum galeas capiti adiuuendas, recusantes semper Basilisci exortu. Idem docet Pierius lib. i. c. e. de bono ex malo subsequuto, non secus galli gallinacei dum ova excubant, marēs cum sint, & feminarūque funguntur officio iam senio infecti, naturæ vitio ægrotantes, natura peruersa, & sui muneris oblita, semen masculinum degenerat, & tuberculum producant inutile, molæ instar coagmentato semine infæcundo, ouumque monstruosum illud sine luteo aut vitello, solo albumine plenum, sine alimento, vitello, quo posset ali fetus, morbosus inefficax tumor in visceribus animantis coagmentatus, excrementorum copia, & multitudine vitiosi succi, cum dum ægrotat, tū dū furia libidinis furens sæmellæ desunt quibus expleat venerē, vt semen salacissimū putreat, præstantissima virtute agendi præditum, degeneretque in corruptissimum efficiens naturæ, instar molæ

molæ matricis fædæ partum. Scimus enim potentissima in agendo, corrupta semel, noxios magis edere effectus, corruptiores magis, veneno similes, & virui, docuit Galenus de menstruo retento, vt semine putrido viduarum consuetarum excretioni, & concubitu, luxu viuentium, nõ sobrietate. 5. de locis affectis. c. 7. vbi accidentia patete simillima iis qui venenum hauserunt, retentum semen edixit. Cùm ergo potentissima hæc generationis principia degenerent à propria eorũ natura in fætura, vitiosas genituras, & monstrosas edunt Basiliscos, animãtia corruptissima, naturæ fædæ, & obscænx, qui ouis Aspidis & colubri nascentur meliùs venenosa natura; & similibior eorundem, corruptis & vitiatis semel degenerantibus ab ortu primæuo, vt hinc galli, & Ibis ouis oriri conspiciatur, patet adductis. Summè laudat Erasistratus lib. 14. c. 9. Paulus lib. 5. c. 20. Castorij drachmas tres, aut opij scrupulum vino ebibitas, contra venenum huius animantis, quod vulnus infert aurei coloris in aureus & fuluens tergoribus, capite albo visus non rarè, communiter fuluo. Notissimum est hoc tetrum animans, eisdem autoribus, propria stercota vorare, & gliscere; fæda conditio & obscæna.

De Basilisci contagio, & fascino.

CAPVT XVII.

Contagium, fascinationemve huius animantis, 89
vt nec quamuis alteram, sensuum actione, actuque ipso interno immanenti sentiendi, euenire posse implicat, infectionemve talem; cùm sint omnes sensus interni, & exteri immanentis operis, lædere vt aliquem extrà minimè valeant, in quibus
terminus,

terminus, aut actio non transcendunt efficiens, nec principium à quo eliciuntur, impotentes immutare extrinseca aliquot, quòd agant immanèter; aliàs quæ actio est natura interior transiens exitisset, quæ implicant sanè, & manifestam inuoluunt contradictionem, posito cum actibus, siud careant principiis sensus, quibus possint alterare materiam transmutatione naturæ, qua ad aliam formam disponatur, corruptione supposita, eius quod erat priùs, sint cù altioris ordinis intentionalis scilicèt sensus; quòd species nequeunt mutatione naturæ reali, corruptione & ortu, materiã alterare, cùm operati sequatur esse, & sit, vel vt multiplicetur, producatique esse, vel vt perficiatur in se illud, sintque supra esse materiæ species in alio esse, cum sint operis altioris; quòd non se impediūt in esse, vt formæ naturæ, nō agent propter esse materiæ, sed propter esse intentionis & cognitionis, cuius sunt principia. Ideò nec subiecta naturæ denominant nomine formarum realium, cuius sunt simulacra, nec effectus earundè moliuntur, aut causant, neque vi sensuū & intètionis actu, hæc illave contingēt opera ad extrà, solū in esse intentionis ordinatæ & notitiæ, contrà ac rati sunt antiquorum plurimi, Auicenna 6. naturalium, Arabi omnes, Græci plurimi. Vnde ortum est illud, imaginatio facit casū. Verum efficiens, constituentes imaginationē nature, mutationis naturalis dictæ, qua esse naturæ non notitiæ solum producit, verumque motorem omnis materiæ corporatæ ad libitum, prout vellet, vesania maxima tantorum virorum, etiam si imaginatio & sensus, sanguinem & spiritus agitent in passionibus animi, vt est videre, ira, timore, gaudio & reliquis, modò pallore, rubedine modò, nos affectantes, pro hoc illove animi affectu: eo motu fugam vel

prosecu

prosecutionem animalis motus imitari conantes ad interna fugientibus, vel ad externa prosequenti-
 bus, ut petit affectus, visque imaginatiua insita illa, in animi mutationibus & affectibus, sanguinem & spiritus impertit, quibus animalia opera perficiantur, aut cessent, præsentia sanguinis, & spirituum: quæ impulsum impertiant, & elatgiuntur partibus actiuis, ut agant, & passiuis ut ferant. Hæc verò ex imperio mouente, ex ordineque sine virtute aliqua transeunti, intelligentia ut mouet cælum, ordine, & imperio, sine virtute ad extrâ cõmissa; cùm sint omnes eius actus immanentes, intellectus & voluntatis. Vnde fit, cùm permoueat illa, & in sensus, partesque releget hæc, ut illam effectricem credât, interno actu, solum imperio, sine commissa materia, causave actiua aliqua naturæ alia applicita, præter imaginandi actû, cùm sanguis spiritusque immissa, opera illa variare constet, hoc illove modo applicitis, ac illa copia impertitis humoribus, simul alius commotis virtute phantasiæ, disturbatisq; mirabile iratis facies pallet, os amarescit: Zelotypia & tristitia, melancholia, liuent Zelosi, Horatius de Zelotypia riuialis Thelephi cecinit. *Va meum difficili bile tumet iecur*, bile tenaci, melancholia difficili superato & motu, hilaritate, sanguine, & spiritibus, rubent & splendent hilares, spirituum fulgore & sanguine rubro: gula, pituita, os saliuâ abundant videntibus deglutite, quæ expetimus gliscere, albicant pituitosi, ut operentur, agantque, operi dum applicantur, membra influxum suscipiunt virtutis imaginationis, docuit Ari-
 stoteles 3. de animo c. 11. hinc inimicitia, dissensus, & antipathia, qua dissident Basiliscus, & homo natura, ut & plura alia, repugnantque, ortum habet maleuolentiæ actû, internecio, mors, intentionisque
 imagina

imaginationis diræ, & cogitatiuæ, vt intellectus in
 homine, voluntatisq; peruersæ, & dissidētis, vnius &
 alterius. Spiritibus & sanguine motis in oculos bile
 & melancholia inquinatis, liuore & odio naturæ,
 commotis in faciem & externa animantis, veneno
 tetro, in virulentis, venenatisque, iis succis allectis,
 quibus sensus agitur, dum se inspiciūt illa in maximo
 prouentu atrenta inspectione, tractis affectu, vnde
 exhalāt & ad extrā, spirātque impulsu, copia veniē-
 tium continuò: bile mota in visceribus infecta, &
 melancholia, liuoris & maleuolentiæ actu, veneno-
 que vnius, quod est alteri virus, vt saliuā hominis ex-
 cidio est virulentis, hominique illorum virus, inter-
 necio, bile vtraque inquinatis, his infectisque, tam
 flaua, quàm atra, virtuteque organi imaginatricis po-
 tentiæ vltra, virtutibus plurimis natura affectato, na-
 turali actione transeunti organi, & si potentia imma-
 nentis operis sit, paratisque illo dotibus miris, non
 secus ac nutritur organum phāntasiæ actione exter-
 na transeunri, & solitur alia hac actione pauca ex-
 tetna, expulsis ab oculis, illisque exhalāribus conti-
 nuò & iugiter natura leni, tenui, & facili, volitante
 inficiantur, vt ad inuicem inquinentur veneno tartar-
 eo impensē, & fatali eorum genitores, vt qui priùs
 alium inspexerit, mortem priùs illi consciscat, quod
 oculis virus effuderit interuallo longiori, maiorique
 tempore alium offenderit visu, vt quando venenum
 sēserit, cor ipsū subierit & penetralia obtinuerit iā;
 quod cū fiat subitò, ea est malicia & pugnātia vnius
 ad alterum, potentiaque veneni, qui primò offende-
 rit alterum, inspectaueritque, reportabit victoriam &
 palmā. Visu verò potiùs quàm alio venenū diffunditur,
 contagiumque & infectio oritur, inter contraria &
 dissidentia animantia, quod sanguinis & spirituum

copia, huic sensui insit, impettiatque maior careris; cum sit sensus actionis altioris, perfectiorisque multò reliquis aliis; quò, & spiritibus eget depurationibus clarioribusque, & in maiori prouentu; cum vt in eis perspicuis, & lucidis rerum spectra eluceant, & fulgores rerum emineant, tū vt vilus organū perfectiuas qualitates suscipiat, præclarasque dotes ab eis, quas è corde susceperit ortu spiritus, eiusque excellentia partis cum perfectius & excelsius sit organum, operaque altiora & clariora eliciat. Hinc clauso oculo vno protuberat alter, & in maiorem molem insurgit, copia spirituum, & sanguinis vno commissa, quæ duorum erat: docuit Aristoteles, fœminas menstruis affectas, sanguineas maculas speculis intulisse oculis, sese inspectantibus, speculis verustioribus tamen, quòd sint læuigatiores, lenioresque vsu & tersiores attritu, quibus concresecunt melius vapores indiuisæ qualitate & planitie speculi, secus in asperis, inæqualibusque corporibus. Verulas imò obscænas, & odoris tetri, pueros inficere halitu infecto spirantes ad extrà, oculis, toto oreque præcipuè, dum pueros molles osculantur, & basiant, quibus officiant magis, vt teneriores, faciliore alteratu carnibus, quibus suscipiunt tetros halitus faciliùs. Hinc si menstruæ fœminæ contingant virentia, marcescunt multoties plantæ. In occimo & betonica est videre, ficulifera, mentastro, rura, & aliis. Hinc viros inficiunt, monstraque interlonia veniunt menstrui tempore concubitu factò, halitu spirante tetro, hocque modo spiritibus in oculos motis, quibus splendent oculi, & lucent, exolutisque languescunt oculorum lumina, vt patet in morientibus, emortuisque animantibus: idèo nerui optici caui in oculos fuere inserti, porosi scilicèt omni substantia, & laxi. 7. de

placitis, Galenus refert c. 6. vt spirituum capiant copiam, spiritus verò imperio imaginationis ducuntur naturalucidi, veniuntque in oculos, ictu enim oculorum factò, lumen multoties ex oculis resilit, fulgoresque, splendores, violentia acti, spiritibusque concussis, à sede humoris crystallini, quem fouent, illustant, ante tunicam retinam in foramine vberè diductis ad extrà, propulsis violentia ictus, qui interius continebantur naturæ positu ante corneâ tunicam, ictu excussis. Videmus spiritus lucètes igneos, & fulgurantes in ictibus; qui, & si sint aëreæ naturæ, lucent tamen, quòd ignis portiones aliquot in eis resideât, splendescentes, & illuminantes, alioqui pauca, in eorum substantia, vt omnes ignis videantur. Ignis enim alioqui minimus, magnam aëris portionè illustrat, splendescereque facit exiguus, & si vt tepidum, moderatumque calorem conferuent oculorum, non naturæ ignis, imò naturæ aquæ, cum sint oculi, docuit Arist. de sensu, & sensibili cap. 4. & Plato in Timæo, non vrètes, nec in excessu immoderati aërei, imò iis motis, sanguine succisq; aliis, potest animal varios inducere effectus, pro absentia, præsentiaue huius causæ, motæ imaginationis imperio, imaginatioq; potest variare effectus, applicitis iis actiuis patientibus, vel semotis, vt potest Angelus cæli motu moliri varia, solùm variis cæli partibus applicitis ad opeta. Cum sint ergo aëreæ, igneæq; substantiæ, tum actiuissimi spiritus, ob virtutes raras & mirabiles, insitas, genitoris, perfectiuas & naturales: veneno & interneccioni reliquis aliis: naturalucidi, splendescentesque vt carbunculi, & pretiosi lapides, miscella & natura fulgentes: potentiores actiuioresque cum sint Basilisci spiritus oculorum, tenuis substantiæ, & subtilis, animantis ignei, & vrentis, vt & hominis,

ob raras actiones altioris potentiae quae inferuire tenetur menti divinae, & spiritali, illique parere & ministrare spectra rerum sensata, praeclara, inficiunt viuentia & inquinant, praecipue hominem, contagione & fascino hoc, & contra. Cum eo enim experientia docuit, contrarietatem, antipathiam & repugnantiam summam esse, ut sit alter alterius venenū; praecipue oculis, quibus tenuiores funduntur illi, & naturae agilioris, ob infinitas virtutes cōtrarias, effectibus notas, repugnanteseq; omnino, à cælo acceptas interim dum elemēta miscebantur, ut illi progignerētur; non secus ac alias possident ex miscella naturae elementaris substantiae mista. Ij verò tendunt magis spirituales halitus, ubi conuertit aciem linea recta plus pupilla in obiectum, nec in quavis distantia enecat, nec æqualiter quoduis inquinat visu, malitia eorum quae in oculos veniūt virus teterrimi. Auditu interimit, etsi minus acie, spirāte halitu forti sufflatione sibilans, propius tamen, eo animantia inficit ad minorem distantiam tetraque & totius expiratione, sibilo exanimat alterato aëte prius, in visceribus virulentis, corde & praecordiis. Refert Ælianus lib. 5. cap. 31. Basiliscum cor habere in gutture, fel in intestinis, testes ad caudam, venenum oculis & ore. Agunt quaedam in magnum spatium, nulla substantia immissa, sola virtute, luminis modo effusa per medium, ut polus ad se rapit contactos magnetem Chalibes, magnes ferrum, ossa crurum accipitris scobes auri: palma femina ad aspectum maris fructificat spatium vnus leucæ & amplius, secus aliter, æs virtutem vsque ad nubes effundit, quo nubila fugat strepitu, & virtute, & si benedictionibus praecipue & consecratione, iam supra latè libro 1. Hinc oculi inuidorum & maleuolentiae, noxam inferre valent, & causate mala,

morbos, & mortes actione reali spirituum, sanguinisque fœdi, quo si intelligatur modo fascinatio negari nequit, ut ratio docet, & comprobatur experientia rerum, testanturque historiae. Hinc peperit fœtum nigrum, illa inspectu Ethiopis, fœtusque variegati Iacob aspectu virgarum variegatarum possent aliquo modo in naturam referri, disponentem saltem, & si miraculo id extitisse reor. Sunt & oculi luescentium tales plurimis, ut quassent quæ inspicunt, at æta oculorum acie, vitæ quidam dirumpebant intuitu. Qui toruè inspicunt, vnoque oculo plusquam duobus lædunt, quod maiori copia spirituum in vno existentium ab altero compressu expulso impelluntur magis, ut plures extrâ profiliant, irati deterius infectant alios ita commota bile; invidia affecti & malevolentia lædere hoc ordine queunt, motione bilis, cum spiritibus immistæ. Prouerb. 10. *Qui annuit oculo dabit dolorem.* annuere enim est vno oculo toruè inspicere, nictare vno oculo clauso, & reserato alio obliquè inspicere, maximè enim animi motus quasi in animæ fenestris oculis repræsentantur, gaudiū, lætitia, benevolentia, tristitia, melancholia, malevolentia emicant. Prouerb. cap. 16. *Omnes via hominis in oculis eius,* & capite 10. citato. *Lux oculorum lætificat animam, fama bona impinguat ossa.* Oculorum enim lumen, hilaris aspectus, latus, & placidus lætificat animam. Cùm quod benevolentia sit signum, & gratiosa acceptationis, tū quod cùm blandos & habituolos spiritus ad extrâ moueat hilaris, sanguineos caloris tepidi, habituosaque substantia, fugit alter hos ipsos pulsu totius, ut similes sibi, inspiraturque cōtinuo trāspiratione ingi simul cū aëre tractos, tū respiratione, contactuque, si adest, cum iis, quibus exhilarat alter sanguine placido, lætificatque animā. Hinc senes, &

vetulæ puerorum reiuuenescunt cōtactu, & accubitu, hinc delectamur osculis, & tactu molli, haurimus enim labiorū sūctu spiritus molles, halituosos, placidos, & osculis animam quasi haurire tentamus quoquo modo possumus, vt coniungamur rei amatæ, vt sit anima communis, viuere, & esse. Refarcitur enim calor natiuus, crescitque contactu carnis iuuenis, tractatu & ycinia. Dicitur 3. Reg. c. 1. *Et Rex David senuerat, habebatque atatis plurimos dies, cumque operiretur vestibus, non calefiebat. Dixerunt ergo ei serui sui, Quæramus Domino nostro Regi adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foneat eum, dormiatque in sinu suo, & calefaciat Dominum nostrum Regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israël, & inuenerunt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad Regem, erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum Rege, & ministrabat ei, Rex verò non cognouit eam.* His enim tractis spiritibus Rex reiuueſcebat, blando halitu, & tepido. Vnde in præſentia amati obiecti in faciem veniunt, & externi fiunt spiritus, & sanguis, quasi obiectum petant, & profèquantur, vt ad inuicem quilibet alterius hauriat blandos & hilares, sanguineos halitusque sugat, remque placidam & amicam ad inuicem, dum intuentur, mouenturque spiritus, & sanguis purus in faciem & oculos. Lætatur anima, & hilaritate splendet; hinc sanguinis propotiones amorem parere docuit Plato in Conuiuio, vniusque & alterius natura congener, subdit: *famaque bona impingnat ossa*, nam securus ille iam & quietus, congratulatur honoris, & famæ adeptæ, gloriamque intra se meditatatur. Hæc ip̄a ad interna mouent spiritus & sanguinem, quibus ossa frigida iis summè indigentia increſcunt, fotu sanguinis, alimenti,

& spirituum. Esther 15. *Cumque eleuasset faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset Regina, corruit in pallorem colore mutato.* Oculis enim furor cognoscitur, & animi affectus tanquam animæ fenestris. Ecclesiastici 14. *Nequam est oculus luidi, & auertens faciem suam.* Quibus contagium, & fascino deplacato modo consistunt. Hinc si prius vidit hominem Basiliscus perit homo, & animantia aliquot, cum quibus est pugnantia naturæ, dissidium, & antipathia, contrà, si homo illum prospectat antea, deficit ille, si se aspiciant simul, vterque; Qui enim prius vidit, venenum infundit alteri tempore illo quo inspectat alium prius, præcipuè oculis in distantia debita, proportionisque certæ, intenta cogitatione, imaginatione per naturæ motus, quibus exhorremus, iis visis quos vitare subito nequimus, & multoties nec postea, inimici instantis præsentisque, moto veneno spirituum infectione, alter verò emortuo altero, non inficitur visu, frigore spiritibus congelatis detentisque algore incrassatis, quo minus exire possint. Latet hæc arcanum maximum, & sacramentum mirabile, Basilisci abditum natura; dæmon enim Christo antiquior, prior ortu humanitate Christi, eius vidit carnem, posterioraque, prius humanitatē, illa vetustior, quod est passus secundum carnem, mortuusque est Christus, homo verus & verus Deus, serpente diro, at Deus antiquior omni natura prior, æternus, sese existens, sine principio, Dæmonem vidit, præuidit imò, peccatumque, & mortem prius, Basiliscum, infernum: hinc Dæmon perit, superauit peccatum, infernum vicit, subiugauit mortem. Serpens ergo antiquus Basiliscus Diabolus dictus Apocalypsi. 12. Christi virtute conuictus est, morsus inferni est, Christus mors mortis;

abfor

absorpta est ipso mors in victoria, ut prædicat Paulus. Admiratione dignum est, in natura huius animantis 94
rara & inusitatum, postquam ova educavit, sobolis principia futuræ, sufficiensque illis, relegavit agendi principium, & virtutem inusitam, instar secundi seminis principia prolifica ova natura, excubatus tempore oculorum inspectus, attentusque intuitus præsentia animantis, esse adeo necessaria, exigique in tantum formationi factus, semel atque per vices ovis supersedit, ut nullo modo proles in lucem veniat, conformeturve intus in ovis, si inspectus deficiat. Ea est visus potentia Basilisci, quantumvis illa prolifica constiterint, & efficiencia factus, non secus ac testudo, & testacea omnia, ovis superesse extimescentia, potèdere ne illa abrumpat testæ, non excubant super illa, intuitu imò & aspectu fouent, viuificant. De palma arbore femina diximus, fructificare longissimo intervallo intuitu maris, secus verò sterilem esse, & infructiferam: quasi his, & aliis, non solum efficiens causa mas adsit, exemplaris imò modum subeat, ad cuius præsentiam secundum mensuram illius perfectionis, entitatisque, efformetur effectus, ut ad præsentiam prototypi imago depingitur: non secus atque homini creato ab ipso summo rerum conditore, productoque, & in lege gratiæ collocato, ut sui absolutam perfectionem obtineat, formamque excelsum, adeo dotes raras, & mirabiles humanæ substantiæ impetitas habeat supernaturales. Non sufficeret illi, Deum habere factorem, ut illo frueretur, efficientemque causam, si exemplarem ipsum Verbum non haberet, ad cuius imaginem, veritatem, & similitudinem sit homo, illique si exemplar non extet, iustitiæ, operum, & integritatis actuum. Nec aliter Christus serpens factus Basiliscus, habitu

inuentus vt homo, exaltatus in cruce serpentis, instar Moſis, ſufficiet efficiens cauſa noſtri eſſe; vt ſalui ſimus, ouaque, & efficientiam noſtræ redemptionis excoluiſſe non eſt fatiſ, ſi vltra noſtrorum meritorum cauſa exemplariſ non extet, ſi illiſ noſ non formemur, conformemurque opere cum prototypo Chriſto, virtute relicta ab ipſo noſtro genitore, illi vt ſimus ſimileſ exemplari, vt conformatio cū ipſo, regula noſtræ ſalutiſ, integritatiſ, & eſſe noſtri eſſe ſit, vt formatio prima fuit Verbo, virtutibuſ, & perfectionibuſ, Chriſto formemur Deo & homine, ne ſolūm in teſteſ redemptioniſ vocemur, nō in redemptionē, contenti, vt ſimus in Scriptura ſacra, ne nobiſ contingat quod Tiberio Cæſari, Annæ, & Caiaphæ, Herodi, principibuſque aliis enumeratiſ à chirographo ſacro Luca 3. Qui ſolūm in teſteſ vōcantur qui adfuere præſenteſ Scripturæ euangelicæ interim ac celebrabātur, implebāturque Scripturæ, non tamen quod fructum redemptioniſ ſuſceperint inſcripti illi, ſua culpā malitiæ, & contumaciæ; ſolūm teſteſ qui adfuere præſenteſ myſteriſ allati à chirographo ſacro ex lectione, inſtrumento que publico, tempore Tiberij Cæſariſ celebrato.

Baſiliſcū ſenigmaticoſ præfigurantiſ ſenſuſ.

CAPUT XVIII.

96 **G**Alli cantu fugatur Baſiliſcuſ; fugauit galli cantuſ Baſiliſcum obſtinationiſ, & infidelitatiſ Petri, qui Chriſtum abnegauit ante galli cantum; poſteā verō quā ille cecinit, fleuit amarè; iam fugato Baſiliſco, Matth. 26. c. Luc. 22. Marci 13. Ioanniſ 13. & 18. quō iſ lociſ dicitur. *Antequam galluſ canter*

canes, *ter, me negabis*; Basiliscum effugavit undique gallus, negavit ille, qui dixerat anteà, & *si oportuerit me mori tecum, non te negabo*, sed hæc Dei erant, illa Petri. Quis tamen gallus ille, qui Basiliscum in fugam conuertit, terruitque alter, quàm qui vocatur Proverbiorum 30. *gallus succinctus lumbos*? Scimus enim gallum præcordiis succinctum, lumbis incinctum, breuemque fortiùs multò reliquis canere, & vocem altiùs, vehementiùsque emittere aliis, quòd compressis visceribus, & arctatis præcordiis, pulmonibus fortiùs esset, fistulis redditis & canalibus arctioribus, constrictioribusque aër exsufflatus, vt sese propellat maiori impetu compressus, vi impulsus suscepti insufflantis, illèque compulsus aërem impensus feriat, & propellat acutiùs, altiùs vt canat. Gallus ergo præcinctus, succinctusve lumbis, quòd altiùs canat, potentiùs Basiliscum expellet; superavitque Christus gallus succinctus lumbis, fortissimè cecinit, dæmonem Basiliscum fugavit, homines conuertit ad se, Petrum; venenum explosit, vsque dum fleuit ille amarè, non solùm salse, lachrymasque salvas expressit, vt sunt primæ lachrymæ, effudit amaras imò, angustia, & dolore oppressus viscerum æstu, vltus enim saluginosus liquor amarus perstat, salsa enim perusta omnia amara euadunt, docuit Galenus 4. simplicium; & experientia probat, *fleuit amarè*. Primo sale, cognitione sui & sapientia, fleuit salsa, postea sancta indignatione commota bile amara, vt venenum Basilisci, quod cor contraxerat, oculis expurgaret fletu, melancholicis enim, & corde oppressis, venenatisque, fletum consulimus, cor, caputque vt expurgent à vitiosa recrementorum sarcina, Christus gallus præcinctus altissimè cecinit, diem enunciauit legis gratiæ, manifestauit Patrem: nemo enim

enim Patrem nouit, nisi Filius, aut per Filium : altus cecinit in crucis paribulo : succinctus concinit, *exinanauit semetipsum, formam serui accipiens*, uerbum breuiatum, præcinctum, ad Romanos 9. c. *Et linteo præcinxit se*, Ioan. 13. Lucæ 12. Præcinxit lumbos suos linteo lini, frigido natura; passiones hoc symbolo alios restinguere, ut edoceret ipse liber, mundo, maximè tractabili, facillè cedenti, humili linteo, edocens discipulos, lumbos præcingere, sobrietatem, modestiam, diligentiam, humilitatem sectari. Erat Ægyptiis hieroglyphicon sedulitatis, & uigiliæ, præcinctus gallus, homòque cinctus, ut solutis uestibus obuolutus, impeditusque negligentia, gallus uigilantissimæ naturæ est, Solem, auroramque annunciat, soli dicatus, ob uigilantiam. Hinc Ouidius fabulatur, & antiquus Hesiodus, famulum fuisse Solis gallum, in hoc animans postea conuersum, ob gratitudinem Apollinis, & gratiam, ut continuò solem proclamet, paratur in opera homines, dum præcinguntur, uestiumque simbriam cincto retinent, & appendunt: animantia enim omnia præcincta quæ uocem edunt, aut susurrum, fortius emittunt præcincta magis; uidere est in iis, & aliis strictioribus resonantibus musicis instrumentis adhuc & sonoris, quod aëre impellant maiori impetu è loco arctiori. Hinc lumbos præcingunt, qui alas uoces edere cupiunt, pressisque præcordiis, manibus, aut alio uociferamur impensius, securiusque, consulimus concionatoribus, ne abruptantur, se præcordiis eligare, intentisque neruis pressura firmitus mouemur, stamus, imò & consistimus. Laxa enim & flexibilia, solutaque stant minus contra alia, ut hinc pueri molles minus constent motu, humidi natura, adultis siccioribus, & durioribus. Defatigantur uerò minus, qui minori cum labore

labore mutantur; laxa cedunt facilè, & laboriosius adducimus inconstantia, docuit Galenus 1. de locis. 2. & 3. cap. Hic ergo præcinctus gallus Basiliscum exanimavit cantu altissimo; de cælo enim loquitur qui de cælo est. Sacri verbi concionatores, & rhetores sacri galli, Basiliscos exterreat, præcincta linteo candido mundiciei & humilitatis, restinzione passionum cincti, orationis Basiliscum propellant altissimo & sonoro cantu, canant lumbis præcinctis appetitus, qui maximè in lumbis residet, cum viæ ibi originentur, primò lasciuix reliquis aliis maior affectio; qui enim hoc modo canunt, Basiliscum exterrent præcincti priùs, termino ipsi naturæ adaucto presura; non se excedentes, corrigentes imò concupiscentiam effrenatam & liberam. Hinc Prophetis sanctis succinctis, Dei legata asportantibus, vias quòd essent Dei percursuri, dicitur; *Et factum est verbum Dei ad Isaiam, Jeremiam, Ezechielem, & alios.* Factum inquam, est verbum, sermo; facit Deus illis sermones, vt non hominum, Dei imò sint verba, fructus, operisq; prouentus, gallus succinctus ore pollet ampliori, pectore capaciore, vt magnam aëris quantitatem suscipiat, & postea plausu laterum compressis visceribus, reiciat fortiter acceptum spiritum; est Christus ille, qui magna voce emisit spiritum, adeo vt pectus dirumperetur conatu, lancea tandem perfossus. Iob. 38. *Quis dedit gallo intelligentiam, vel quis posuit in visceribus hominis sapientiam?* vt aded robustè caneret humanitas Christi, ipsa diuinitas posuit ipsius, hac cecinit fortiter aded, vt aures Patris attingeret. *Quis concionatoribus & Doctotibus legis dedit intelligentiam?* his gallis sonoris quorum cantu aufugatur Basiliscus? est enim hoc Dei opus, non hominis, quò adiunxit; vel quis posuit in visceribus

hominis sapientiam, rerumque cœlestium cognitionem & noticiam finis supernaturalis? quis Christo gallo præcincto dedit intelligentiam? ipse ex se habet cùm Deus sit, *in quo sunt omnes thesauri scientiæ & sapientiæ Dei*, quis sapientiam posuit in Christi visceribus, in humanitate ipse Deus. Hinc sacri rhetores intelligant, fructus, hominumque conuersionem Dei esse, animarumque prouentus, nec desistant ab opere, dum citra fructum concionari sibi videntur. Est illud adhuc Dei opus, scit ille quæ expediant. us deplicatur locus ille Isaiæ cap. 22. *Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, & quasi amictum, sic subleuabit te.* Minatur enim eo loci Hierusalem, propter scelera & delicta populi, ideoque asportandos enunciat sicut gallus gallinaceus: gallus enim cùm nimis vxorium animal sit, condoleat maximè dum aliò transfertur, relictis amantissimis vxoribus, adeoque contorquetur, molestèque fert absentiam, vt citissimè vita defunctus in tempestiuam sibi consciscat mortem, inedia & languoribus tristissimis actus, fame, siti, experiètia comprobata quotidiana, norunt qui gallicinio incumbunt, quòd minatur Hierusalem, quòd eam asportari faciet à deliciis suis, fameque & miseriis citissimè defecturam, quasi gallus gallinaceus asportatur, gallusque deficiet, qui Basiliscum pellat, in Hierusalem, sed asportabitur quasi gallus asportatus, qui non canit, imò rauco clangore idololatriæ & Apostasiæ schismatum & sectarum clangit, non cantu sonoro vniuersalis Ecclesiæ Catholicæ; punietur Hierusalem, quasi punitur gallus asportatus extra Ecclesiæ gremium, vt puniuntur schismatici, galli rauci, qui prius sonoras edidere voces: incidet, si non egerit pœnitentiam, in hæc vitia, asportatibûrque, vt gallus

gallina

gallinaceus, & *ut amictū subleuabit te*, quasi qui exiit vestem, relinquet te, & omittet. extrinseca eris, profuga, extra Deum; est vestis vestito, externa illa utimur solūm in extrinseca, quando magis. dicitur Proverbiorum loco citato cap. 30. *Tria sunt quae bene graduntur, Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum. Gallus succinctus lumbos, & aries, nec est Rex qui resistat ei, & qui stultum apparuit postquam eleuatus in sublime: si enim intellexisset, or: suo imposuisset manum.* Leo enim fortissimus est, nec expauescit ad occursum animantium, & si mole minor sit plurimis animantibus: at timet cantum galli, expaueit, quod naturali contrarietate & antipathia pugnent, ut ouis lupum odit, & pullus miluum, & mus felem, odit verò horum quodlibet occiforem; at Leo odit gallum, quasi quòd corona inter animantia fuerit insignitus, minimus aliò qui animans, imò corona ex propria illius substantia suborta, & natura, non rapina, non iuba & lanugine capillorum inutili, extra rei substantiam, ornatus causa insertorum, vsus nullius operisve alicuius, aut actus, ut Leoni inest, non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo: Paulus de Christo gallo succincto: Rex natura corona insignitus substantiæ eiusdem, naturæque vnius, circulo deitatis, æternitatisque. De Dæmone verò, *tanquam Leo rugiens circum-t, quærens quem deuoret*, rex tyrannide, & violentia, qui superbia, & fraude insignia regalia arripuit, qui & si ad nullius occursum pauebit, nec ad impetum molis corporeæ animantium, vi, aut arte factus superior, occurrentibus omnibus, obistentibusque mole corporea, ad cantum exanimabitur, & quod visu contemnit, auditu pertimescet, & venerabitur; humiles enim & abiecti, iusti despecti, Ioannes tandem vinculis detentus, Herodem exterruit,

terruit, despectus aspectu, cantu, & auditu, timorem incussit regi, vt animo defecerit ille. Figura & voce per naturam dissonat cum illo gallus, imperij signa abhorret Dæmon, gallum succinctum Christum signa imperij, miracula & opera portentosa, dominiique exerentem acta obstupenda, & rara prosequitur odio. Tum feliciter graditur gallus succinctus, qui crura cum moueat nemis ortis ex lumbis, & coxis firmioribus, pressuræ intentis, & firmatis, ex iis, vt & reliqua mouetur, Galenus docuit 6. de vsu partium, capite 9. & 10. & 3. de locis diffusè, Anatomicique omnes norunt, docuitque vltra experientia cum illis resectis, crurum motus vitietur. Cum ergo iis neruis moueat crura in succinctis consistentibus magis, laxi minùs præcinctis lumbis, proceriores, agilioresque erunt, motus velocioris, gratioris, propter vim maiorem qua regunt, & gubernant illa, vt hinc bene gradiatur succinctus gallus; & qui castitate pollet, lumbis pressis mundus Doctor fidei, coxis integris, & lumbis, vt est videre in integris & corruptis, contra scæmellis integris firmus incessus, gratiosus, pressus inest, aliis laxus, incōcinnus, deformis, peruectis pedibus, distortis, euersis. Tum aries bene graditur, nam dum impetere vult, retrocedit, vt antè profiliat; præterita enim, præsentia, & futura rimatur, prudentiæ partes qui bene graditur, & via recta incedit, quo non est rex qui resistat ei, nec potètia, potestasve aliqua præuidet illius occursum, cum fugere credatur, quando impetere vult, quo præcauetur minùs, vt hinc vincatur, & superetur ille, qui alios gubernat rex, ratio, intellectus nature, nisi desuper vires impertiantur cōtra carnis passionem, arietis, impetentis carnis retrorsum facto, vi serpentis antiqui. Tum quartò non solum bene, feliciter imò gradi

graditur, qui postquam eleuatus est in locum sublimem stultus apparet, nec in hominum gratiam, iustitiam deserit, & si stultus iudicetur, & fatuus; si enim intellexisset hæc, quanti essent, ori suo imposuisset manum, & non conquereretur, quòd iudicaretur stultus, & amens, imò de industria taciturnus esset, vt talis censeretur, reputareturque. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum;* sapientia enim huius mundi, apud Deum qui intelligit, stultitia est; nos verò qui non intelligimus, sapientiam iudicamus, si enim homines intelligerent, ori suo manum imposuissent. Cutem amittit, carnem, ossa tandem, qui Basiliscum emortuum adhuc contigerit, excoriabitur illicò; qui enim occasiones non fugit, restinctumquæ ignem, etiam emortuum, tandem carnem, & ossa amittet, actualia, & habitualia, solida tandem, & si vt decet, castè viuat, si ultra quàm decet, religiosum & sobrium virum verbis adhuc ociosis solutis alloquarur, cutem, splendorem, ornatum fœdabit, primò fœdus, indecorus, venustatem vitæ alioqui integræ, & incorruptæ, etiam si emortuū Basiliscum contrectauerit, sedatis passionibus, & victis. Carnales & carniori, non contingūt, nec calcant Basiliscum emortuum & victum adhuc, Dæmonē peccatū, neque ii super Aspidem & Basiliscum ambulabunt securi, & intrepidi, fugient imò & pertimescent hæc ipsa emortua & superata, adhuc Christo ardore concupiscentiæ flagrabunt, liuescent extincto charitatis feruore, vt calido innato restincto, partes liuēt mortuis, morientibusque, vt contingit extinctione calidi natiui, & naturalis. Imbecilles enim, & debiles carniori mortuum fugient Basiliscum, eodem interficientur, & inquinabuntur, inquinati veneno, vt

venenosa alia, emortuum interimere diximus. Contra qui spiritu viuunt, ambulabunt super ipsum intrepidè, impunè, vt pedibus meriantur, concinno & ordinato motu, ambulabuntque super illum regulari motu, & debito, non timore inordinato, & debili, vt carnales qui fugiunt, expauescuntque illum: iusti viuunt imò pedibus æquant. Quod dicitur carnalibus Genesios 6. *Non parabolus spiritus meus in homine in aeternum quia caro est.* Recedit à carniuoris spiritus Dei, & galli cantus, quò timent, fugiuntque & vincuntur, Basilisco subiugato iam. Expurgat templa, vt diximus antea, spurca interficat animantia, emortuum hoc animans, non minùs expurgat Ecclesiam vitiosis hominibus, & spurcis, congregationemque fidelium, carnis vitium, dum intempestiuas affert mortes, tristes & inopinatos vitæ euentus, morbos, dolores, sceditares, miserrimumque mortis genus. Ezechielis 36. minatur populo dicens: *Dabo vobis cor carniuum.* vt non possitis vincere Basiliscum, imò conuertamini in fugam, eo viso, vt conuertantur carniuora animantia: capilli, & cogitationes iustæ fluent, inde coraque sequetur caluities, sine virtutum ornatu; & pulchritudine lasciuis. Emortuus Basiliscus vtilissimus est, vt diximus, etiamsi virulentum nimis, & foedum sit animal, putredine ortum, & corruptione venenosum, animantia omnia virulenta fugat, immunda, & obscæna, immundissimus ille, illustrat ædes, expurgat, & extergit mortuus iam, superatus & victus, cum viuus solùm exterreteat virulenta quæuis, at interimat nullum, effugientibus viuum, quòd emortuum despicientia inquinantur occulto viru, in venenata actiuo & contratio, mors mortus, superatus infernus, Dæmon victus, restinctum peccatum, sunt vtilissima alioqui; cum memoria,

moria, quorum oritur timor sapientiæ initium: dum recordatur homo miseriæ reatus, & culpæ, conuersus in Deum, ruinam, & lapsum intuetur, contremiscitque, & totis artubus cōcutitur, exputgatus pertimescit tantum Basiliscum virus, tum gratias quòd referat Christo mediatori, cuius potentia est diductus de seruitute dira, illum amat, & timet; pauet, miseriã recordatus, ruinae & periculi pænæ; eo sic emortuo Basilisco alites deficiunt, dæmones deserunt tēpla viua Christi, mortalium animos: araneæ nō intertextunt iniustitiæ telas, quibus minutissima opprimāt animantia, & nullius noxæ, relictis aliis venenatis, & feris. Osæ c. 8. sic vbi prædicitur Sammarie ruina, quòd vitulum erexissent, cui adolebant idololatria & indebito cultu: *Proiectus est vitulus tuus Samaria, iratus est furor meus in eos, usquequò non potuerunt emundari: quia ex Israël, & ipse est; artifex fecit illum, & non est Deus, quoniam in aranearum telas erit vultus Samariae.* Si enim vultus Samariæ est in telis araneorum inuolutus, præsentē vitulo, non est ibidem Deus, nam ligatus Basiliscus coram eo esset dæmon, quominus araneæ telas struxissent, & nidificassent præsentē Basilisco conuincto, reuinctoque. Cùm ergo solùm Christi Ecclesia fidelium contineatur religatus ille, & conuinctus Basiliscus dæmon, vitulus Deus non erit, artifex imò fecit illum; corā vero enim Deo Basiliscus dæmon reuinctus est, & relatare in iustitiæ, & idololatriæ, inutiliaq; opera defunt, & cessant, templo appenso & ligato illo (latè suprā.) Est vtilissimus emortuus ille, qui excidio, & internecioni fuit antea; nō secus ac gladius Goliath vtilissimus David, superato gigante, hoc præcidit caput Philistæi. Regū. c. 17. non alio illo, imò vno Goliath gladio. Peccatum ergo, Dæmon, euicta vtilissima sunt, Basilis-

scusque emortuus, & mortis stimulus hebes iam, peccatū, Paulus qui antea Saulus, & Basiliscus erat, eicā impediens, alimētum, Deum ipsum Christicolis, venenosus, virulētus in Christi alleclas immanis, & ferus, emortuus tamen mundo, & carnis restinctis passionibus, Ecclesiæ frugifer extitit, templo veri Dei appensus, & applicitus; dixit ipse: *Vino ego, sed non ego, vivit in me Christus.* ad Galatas 2.c. Isaïas 59. increpans populum, quod vitiis & peccatis inficeretur, immundus & obscenus, inquit: *Et telas aranea texerunt.* Cū non esset superatus & victus Basiliscus, quod spurcas domos habitabant, cordaque hominum obscena erant, & immunda; dictis constat locus ille Isaïæ 14. *Ne lateris Philistæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui:* minatur enim Philistæos, quoniam laterantur ob calamitates Iudæorum, *ne lateris omnis tu;* quæ verba execrationem continent imperatiua voce, ne superbias, quoniam comminutæ est virga percussoris tui, potentia & potestas populi Dei, nomine virgæ potestati imperij completæ; *de radice enim colubri egredietur Regulus,* & vitiaque vltionem, flagellum prouocent. Aliàs, est radix Colubri superbia, ex qua primò dæmon infectus est, secundò homines, ex qua venit inimicitia inter Deū & homines; illo, *eritis sicut Di;* Genesios 3.c. & illo, *confedā in calumia & similis ero altissimo,* antea allato, vt hac radice regulus oriatur, rigor, vltio, indignatio, suppliciumq; impiorum, pullulante in actuales deformitates vitu, increfcente amplius colubri, vltra malitia actuali, & feditate. Decepit hac coluber parentes primos Genes. 3. de qua regulus oritur corruptis seminibus & ouis. Superbia enim semen vitiorum omnium in regulam degenetavit dæmonis ortus est, malitia, infernus, mors, culpa, pœna, pœnalitates omnes de

radice

radice colubti, de superbia, vt ex ouis colubri, serpētiumque aliorum corruptis & vitiatis degenerantibus à propria eorum natura regulum oriri monstrauius, aliorumque animantium ouis. Aſſonat iis locus ille Iſaiæ c. 59. vbi iniquitates Iudæorum proſequitur dicens: *Oua aſpidum rupeſunt, & telas aranea texuerunt; qui comederit de ouis eorum morietur, & quod conſotum eſt, erumpet in regulum.* Qualiter ex ouis Aſpidum ruptis conſotum erumpit in Baſiliſcum, ij ſic conceperunt laborem. Eſt iugum Dei ſuaue, ruptis ouis pepererunt iniquitatē, peccata, & deformitates, abruptis illis, vi in legem facta præcepta tranſilientibus, & quando ex conſotis vitiis conſuetudine, & habitu detentis, ca'efactis, ſperabatur prouentus, quod conſorum eſt calore concupiſcentiæ & malitiæ noſtræ deterius factum, quando expectabar, in quid erumperet, erupit in regulum mortis, tū rupeſunt oua aſpidum, minora vitia inſequenti, diruptis victis maioribus minùs ſolicitati de leuibus aliis aſpectu facilibus, iis verò calefactis, detentis, aſſuefactione, conſotisque occasione ineuitata erupere in regulum, & vitia maiora: vt ſiant nouiſſima illius hominis peiora prioribus, dicitur Matth. 12. Cum multi ſint nati Ibes, aliteſque volatiles, ſpiritu Dei aëre cœleſti puro, & vago, aliis præpoſiti, vt præſint, limpidiſſima & clara exemplaria doctrinæ, ouaque excubent, & ſemina, doctrinā, quibus Ibes alias procreent, & generent alti volatus, venenofa abſumant vitia, extirpentque immunda quæuis, quibus populus inſicitur, vt eſt dictum Petto Actuum 10. *Occide, & manduca,* non ſecus ac Ibis venena, immundaque omnia gliſcit, & extergit, oua tamen inſiciūt, dignitates, prælaturas, honores, miniſteria, officia, corrumpuntq; omni vitiorum labe, tãto detetius, quãto in

maiori sunt constituti dignitate, vt quod confotum est vitij & malitiæ, virulentia, sua dignitate, & præminencia abutentes, fontes imò vitia, autoritate & dignitate, summæ virulaginis, erumpat in regulū, in alites, in peccata alata, quæ hinc inde peruolent, scandalo, & infectione contagionis, & venena diffundant, quæ in loco illustriori, eminentiorique cum sint, manifesta omnibus magis, in propatuloque, inficiât plures multò, quàm inquinaret locus. Est enim vitium confotum dignitate, adeo perniciosum & ferox, vt in volantem erumpat regulum, libibus, vt contingit, constitutis: Ideo natura vt venenata absumerent regulos maioris virulentia, parere cõceptis ouis corruptis solent, de his dicitur Isaïæ 16. *Va terra cymbalo alarum, quæ est trans flumina Æthiopiæ. vbi hæc vitia cymbalata vocat, quòd perfonent omnibus, & alis peruolent, percurrantque omnia, in tantumque euolent, vt trans flumina Æthiopiæ distantissimæ regionis veniant, simplicesque inficiant gentes, idololatricam Æthiopum conqueretia, tandem vt fide extincta Æthiopes fœdi, denigratique titiones lumine fidei restincto supersint, vt multis contigit, vitis vitia inuocantibus, & nocte nocti indicante scientiam, abyssus vt abyssum vitiorū inuocet. Quòd si sal euauerit, si maiores, in quo salietur corrupto reipublicæ sale, quo integra illa salis instar cõseruabatur? His locus Prouer. 23. constat: *Ne inuearis vinum, quando flauescit in vitro color eius, ingreditur blandè, sed in nouissima mordebis vt coluber, & sicut regulum venena diffundet.* Quibus vetat spiritus Dei, vini splendentis in vitro nitidum aspectum, rerumque fugacium, & fragilem apparentiam, specimenque, in vitro existentia fragilis, & in vitro boni appatentis, in quo splendent, & fulgent oculis mortalium, solum præsentia*

æstimantes, futura quasi somnia posthabentes, quæ vini instar inebriant, & rationem pervertunt, ingrediuntur enim blandè; vt vinum, voluptuosa & iuuua, quæ sitim extinguere pollicentur nostram, cum tamen maiorem multò inferant incompefcibilem, imò postea, vt vini accidit potu, nullo alio restinguibilem, præterquam Christi sanguine, vinum enim sitim restinguere videtur primo ocutu epotum; auget veto calore, & siccitate postea, & in nouissimo mordebit vt coluber, qui cum primo ludictus, facilis, placidus sese offerat, calefactus semel exercitiis & motu, orbis exerit, deplicat spiras, fortisque ille icit, fetit vltimo quando sperabatur minùs malicia & venenum, tandem inficit in nouissimo, ingratus, & dolo plenus. Morte icunt temporalia omnia, quæ priùs amica & grata videbantur, & sicut regulus venena diffundit, visu coinquinaberis, & infici eris, huius vini & reguli a spectu, & apparentia. Quibus apertè datur intelligi, aspectu basiliscum officere, non secus ac vinum inficit, & afficit videntium oculos, & animos temporalia affectare. Hinc conqueritur Deus Osee 3. iis: *Et dixit Dominus ad me, vade: dilige mulierem dilectam amico, & adulteram, sicut diligit Dominus filios Israël, & ipsi respiciunt ad Deos alienos, & diligunt vinacia quarum.* Apparentia scilicet, & exteriora, & quæ cum vini aliquid videantur habere, nil obtinent, sunt imò suum alimentum, & immundorum animantium esca. Tum locus ille Ieremix c. 3. *Ecce ego mutam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio, & mordebunt vos, ait Dominus.* cum enim magici ope dæmonis effectus moliantur & incantamenta dæmonque, vt suprâ diximus, solum causas naturales applicet operi, applicans tantum actiua passiuæ naturæ, & in natura nil sit acti-

uius veneno, & viru, potētīve basiisco, non poterit Dæmone incantari, nec mago necromantico ille, nec asportari aliò, vt non noceat, & quin lædat priùs, & si Dæmoni subiiciantur corpora ad motum loci; malum enim impertiet priùs, cùm visu instantaneo moliatur opus, quo inutiliter transferetur iam illata noxa, præcipuè vbi vsque ad morsum detinetur Dei iussu, in vitionem delicti, quo nequit Dæmon incantare regulos, vbi Deus decantat illos. Hic verò à mustela conficitur, dissidio & antipathia naturæ, virtutibus pugnâtib; & oppositis, & à Christi minimis.

De Leone Serpente.

CAPUT XIX.

99 *Super Aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem.* De Leone hic, sequenti de Dracone dicetur (Deo dâte.) Locus hic quatuor continet potentissimos serpentes, duos in superabilis veneni, aspidem & basiliscum, quorum aspides veneno insanabiles; spiritus compellauit Deus; & si incantari posse; & quincī naturæ causis, quo minùs reiectent virus itremediabile, reiecto semel aspidis dicti stabiliat; basiliscum magiæ & incantamenti explicito modo vero incantari non posse adhuc, instanti visu venena diffundentem, edocet. Duos verò vastæ incredibilisque molis, Leonem & Draconem; Cùm enim serpens sit Leo dictus in natura rerum, veneno terribilis, quem conculcare nimium est, non minùs quàm aspidem, draconem & basiliscum excedere, merito iusti triumphī victoriæ & palmæ, Leone serpente significabuntur, ceterisq; nò minùs venenatis. Regularis enim magis est sermo

sermo illius, præcipuè qui est ipsa regula dicendi, faciendique norma, si tribus appositis serpentibus quartus adderetur, locusque omnis hoc vno genere animantium vniformis adstrueretur, vitiaque superata, venenatis meliùs virulaginibus animantibus depingerentur, quæ in sacris scriptis vitia exprimunt, & præfigurant, instique victoria & palma iis subactis illustris, deuictis meliùs, auxiliaque cœlestia, quibus est opus in hæc maximè, quàm leoni perfectissimo animanti; saltem & sermo regularis magis est, & serpentibus quadrant melius, quæ hisce edicuntur. Ibi enim securitas, incessus iustorum enotatur, potentiaque, virtus, & robur; serpentium verò calliditas, malitia, periculum, his quatuor adductis. Veneno duæ, mole binæ. insuperabiles, vt cum vafritiem, artes, impiorumque venenum, tum potentiam & robur, iustos Dei viros superare, ambulareque gressu composito & pacifico super hæc, technas depicere, & cautelas conculcare, superateque mundi vires, & potentiam notaret. Neque enim deficiebat serpens, vt tribus serpentibus appositis reptilibus, confugiendum esset ad gressibilia. Iis regularior est multò sermo, locus vt ille serpentibus adscribatür omnis, contextuque literæ patet, & ordine. Hic verò notandum venit, Leonis nomen, non vnum perscribere, pernotareve significatu, varia imò & rationis diuersa. Dicitur enim leo marinus quidam piscis, refert *Ælianus* libro 14. c. 8. qui Græcis, Latinis, & aliis, leo appellatur, idem *Plinius* lib. 32. c. 11. Tum & auicula leo vocitatur quædam acutissimi visus, tum signum cœlestis, & alia nõ pauca hoc gaudet nomine, varia & diuersa: Nã cum leo sic appelletur à verbo Græco τὸ λαῖον ὀφθαλμὸς τὸ θεωρεῖν λεωρτεῖν, quasi fera visus acutissimi, aut perpetuò vigilans; docet *Manethon* ad *Herodotum*

libro 1. capite de leone, & Cælius Rhodiginus libro 13. capite 8. Edoardus libro 6. capite 116. cum & adaperitis oculis oriatur, & ortus semel eisdem referatis dormiat, quod conuiuere non possit palpebras, propter nimiam oculorum amplitudinem, spaciosumque orbem, quod sint minores, quam ut eorum ambitum possint capeffete, ideo perpetuò vigilans compellatur. Qui enim coronas gestant, & sceptrâ, ut asportat leo, vigilare tenentur iugiter, Pastores, Imperatores, Reges, ministri, Prælati maiores. Hinc vexillis, stemmatibusque, & diuisis regalibus sculptus, depictus est leo, ut illam præsentem, vigilantia iconem imitentur, eiusque regalia acta, & opera, conditiones & ritus. Quæ enim partes alimentum in coronam abeunt, & capitis crines, deficiunt palpebris, Aristoteles 2. de historia cap. 7. ut oculi libeti, & patentes supersint, perpetuòque euigilent, idem gallo coronato contigit, incremento cristæ, imò & coronatis fructibus, abundare fissatis, quasi corona oculos velit omni ex parte referare, Argus alter. Mali granati fructibus est videre, quibus quod alimentum in coronam decesserit, sectiones variæ, & rimulæ insunt, qui ut simul corona, & fructus conspiciantur, & pateant. Leo ergo de vigilantia perpetua nomen traxit, ab acutissima visus acie qua pollet, & quod referatis oculis dormitet, docet Ælianus lib. 5. cap. 39. Democritus de leonis natura idem, tum Homerus Odysseæ 1. refert, Ælianus eo loci, Plinius libro 8. cap. 16. Aristoteles, & cum eo reliqui, multaque alia animantia, si iis & aliis proprietatibus & conditionibus cum leone consentiant appellari Leones, Græcis & Latinis; Latini enim nomen hoc à Græcis accipiunt, Græcorum morem sequuti nominis acceptione, ut hinc serpentem hunc ij, & illi
Leonem

Leonem vocant, quòd & eminentiam quandam capite obtineat, coronæ instar, tuberculumque quoddam more iubar leonis gressibilis, & quòd perpetuò perungit, oculis exertis, intentisque palpebris. Ille enim non secus ac leo gressibilis sese excitat, 102 verberatque cauda, aggressurus pugnam, ut nil igna- uiter aggrediatur; illa Ælianus retulit libro 6. capite 1. Plinius adducto loco, Aristoteles & alij de leone gressibili. Serpentem hunc iis, & aliis ideo leonem vocarunt, ut & marinum vocant piscem Leonta adhuc, quòd iuba polleat, & apertis oculis viuat, iuxta Aristotelem 2. de partibus animalium cap. 14. Tum antiquissimus Nicander, quem sequuntur medici omnes, omnesque Philosophi, à quo Galenus tot tantaque accepit magistro, ut narrat ille de theriaca ad Pisonem, Auicenna, Dioscorides, Paulus, Ætius, & reliqui. Hic, inquam, magister omnium, Doctor, & facilè præceptor, libro illo quem de serpentibus venenosis edidit animantibus, in theriaca, sic de leone serpente cecinit: *Itaque colenda tibi fuerit si aut insula claudis Vulcani, aut iuncta Samis, quas undique gurges Threicius claudit procul à Resicynthide fano Iunonis, qua Ebrus nubibus, memorandaque Zone, Oeagride & quercus, iuxta Zerimbium antrum. Occurret punctis immania Cenchrina membra Commaculata gerens, varique idcirco leonis Nomine donarunt, vastum revolutibile monstrum. Quibus planè colligitur, serpentem esse dictum nomine leonem, & Cenchridem, quòd & sanguinem leonũ more sugat, neglectis aliis escæ partibus. Cenchris, Cenchria, aut Cenchrites, quod idè est, dicta, tum Cenchrine etiam: etsi Auicenna distinguat Cenchritem à Cenchria, ut videre est libro 4. sen. 6. tractatu 3. ubi capite 40. de Cenchrite est sermo 44. de Cenchria instituit sermonem: vo-*

carque Cenchritem Acontiam, quam dicit esse speciem viperæ, Iaculus dicta; hoc enim græcis Acontia notat, Iaculus; hosque vidisse narrat, quæ more iaculorum, transfigunt animantia factu, arbores subeuntes, ut capessant impetum, ad modum bellici tormenti missilibis, nomen Cenchritis transferentes ad alia, ob similitudines alias, quas cum Acontia milium habet varietate coloris, græcis Cenchrios dictus, latè supra. Cenchris verò, ut hic docet Nicander, magnæ est molis vastumque & reuolubile monstrum, non breue, ut Acontia duorum palmosum est; Auicenna tenet adducto loco, ubi & accidètia motus viperæ eadem esse Acontix dictæ sustinet, & curationem eandem, venenumque simile. Cenchris ergo leo dicta, ut Nicander docuit, vastum monstrum & reuolubile, hoc nomine Cenchtidis vocitatur, quod græcis Milium Cenchrios vocetur *μύζης* ut. Cùm verò hic serpens variis sit inspersus maculis granis milij instar, figura & colore, varietateque macularum, hinc est dictus Cenchris. Vnde Nicander eò loci. *Occurreret punctis immania Cenchrina membra commaculata gerens, variisque idcirco Leonis Nomine donarum.* Sunt Leones colore fulvi impensè, ut & milium maturum iam & perfectum referant, semenque milij fulgore; Comparat ideo Cenchtidem, leonemve, colore, leonis fulgori, variegato gressilis animantis, ea varietate qua milium euariat spica. Gressibile enim leo colore milium maturum refert, variegatum verò, Cenchris serpens milium & variegatum leonem. Leo enim pelle ipsa varius, & diuersicolor cute est, pilo deraso milij, ut spicam representet, ut Cenchrides cure, quo est dicta Leo illa, ut hic dixit Nicander, in colorem causam referens. Litera patet. Eadem occasione vocauit Aristoteles Cenchri

Cenchridem 6. de historia animalium c. 10. auiculam quandam turdi speciem, nobis *ZorZales*, coloris varij similis milio, tum & quod milio vescatur auicillimè. Plinius lib. 26. c. 6. tum & Cenchrites gemma dicitur, autote Plinio lib. 37. cap. 11. quod variis sit referta maculis, milij granis non ab similibus. De serpente Cenchride idem retulit Lucanus lib. 9. iis: *Et semper recto lapsurus limite Cenchris Pluribus ille notis variatam tingitur aluum, Quim parvus tinctus maculis Thebanus Ophites, Concolor excusis atque indiscretus arenis.* Quibus Cenchridem variati edocet maculis Iaspidis Thebani more, milij granis similes magnitudine, & colore, non secus ac leonis cutis, & pellicula Plinius, & genus adamantis Cenchridem vocari, quod maculis refertum se offerat, iis dictis vult lib. 37. c. 4. Cenchris dicitur, & Cenchrea portus Corinthiorum ad sinum Saronicum, quod figura Milij granum referat vna ex parte latior, reliquis strictior. Quod dicitur 18. Actuum Apostolorum, *Paulus contonderat in Cenchris caput suum*, & ad Romanos 16. dicitur. *Ecclesia quæ est in Cenchris.* Huius serpentis Paulus Aegineta meminit libro 5. cap. 18. Cenchris nomine. Aëtius lib. 4. sermone 1. c. 25. & 27. Qui distinguit eo loco Cenchriam, vocatque Aemotidem, à Cenchrite, quam appellat, vt Auicēna Acontiam, vocat Cenchridem Aemotidem, id est, sanguinis succatricem, *æ sua* enim Græcis sanguis est. Cenchridas verò ibidem Cenchritibus constituit minores. Sunt in Thracia Leones ij serpentes, varia, & vasta monstra volubilia, & maxima, vt dixit Nicander. Euariant enim plurimum regione, & ortu serpentes, vt & alia plurima. In Chinæ regionibus balenæ magnitudinis visuntur eæ; aorūt qui eas iuuifunt regiones, caput magnitudinis vastæ, cuius oculi molarum

dinarum rotarū magnitudinem æquant. Has Plinius Boas vocat, de quibus libro 1. diximus. Sunt ergo maximæ Cenchrides leonæque serpentes, variis distinctæ coloribus, Milij modo variegati, duritiē Milij retinentes cute, Auicenna edocuit, imò colorem milij immaturi, obscuro, viridis dorso æmulantes, dixit Ætius, qui Cenchrites vocauit Acōtias ob duritiē solū milij grans congenerē: non macularū varietate, vt Cenchrides Amorides & Leones dicti, idem Edoardus lib. 6. c. 116. Galenus 2. de locis affectis. c. vltimo sic ex Nicandro concipit de hoc animarū. *No temerè offendas calcando Cenchridis artus, Diuā furis agit.* Id est, caloris tempore, quo fuit. Hæc enim calore excandescunt, agunturque furis, quo dixit Ouidius 2. metamorphoseon, Phaëtonem expauisse serpentem solis æstu calentem in discursu cœlesti illo tragico suæ ruinæ, expauescentēque cecidisse de cœlo superbia: olfacientibus gētibus casum Luciferi, cœlestem sedem sibi debitam rati, natura & iustitia, expauesfactus qui ruit, serpente viso, in serpentem reptilem conuersus, vbi non possum non maximè venerari, admiratique summam Dei sapientiam, & incomprehensibile iudicium, qui in minutissimis adhuc summum ordinem seruari voluit, regulam, proprietatēque summam, qui omnium est regula, scientia, sapientia, prudentia, intellectus, ars. Dixit enim psalmo 90. citato. *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* vbi, ambulare, ad aspidem & basiliscum retulit. Hæc enim cum sint efficacissimæ naturæ, & viuidæ, viuacissimæ, agilis, vrētis, igneæ, facillè instigantur, quauis leui occasione, quæ comprimi minùs sistent, impatientes cum sint, magis serpentibus omnibus, quo ambulatu excitantur satis, furantque & excandescunt. At
vastissima

vastissima monstra leo & draco, calcatu egent, conculatione, vt irritentur, & in furias eant, vt indignentur satis; his Nicander calcare Cenchridem dixit, hocque periculum esse maius, *Ne temerè offendas calcando Cenchridis artus.* Calcibus .n. impetum maiore causamus. Est ambulatio leuior calcatu, quòd anteriori parte pedis fiat, cui minùs innitimur, calcatus vltima enitentibus talo fortissimis structò partibus, ossibus, musculis, neruis robustissimis, cui insidet vniuersi corporis moles, & machina, incumbit, insidet, calcat capita Aspidis & Basilisci debilia, & imbellia, leonis verò & draconis grandia, & robusta. Sufferunt illa nihil, hæc maxima quæq; robore, & potentia, mole. Est hoc maximè notatu dignum in hoc animanti destituto alimenti, propriam caudam quòd exedat, sanguinemque proprium ebibat, exugatque caudæ vastissimæ, illam exenteret, & radat, quasi se sibi satisfactum putet esse, aliaque despiciat, dæmonis instar superbiens, elatus, detinet, & delectat coloribus inuisentes, vt fugat sanguinem, si potest in eosdem irruere, varia nimis & periculo plena accidentia infert, quos semel apprehenderit. Nicander retulit his: *Prætinus ergo putror carnes, virusque vorando Percussi, tetrum vastant; quin pondere iniqua, Atque molesta Hydrops, media firmatur in aluo.* Lethargum patiuntur percussi, somnumque profundum. Cùm tamen serpens hic leo sit dictus, quòd euigilet perpetuò, vt antea monstrauimus, sitque ille vigilantissimæ naturæ, Leonis more, & leonta dictus à *λεονταίν* græco, quod est, vigilare, quò locū illum Petri 1. c. 5. vbi dicitur: *Sobrii estote, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret.* De hoc animanti intelligi potest, cùm somnum inferat morfu grauem, ipse verò euigilet.

cuigilet perpetuò; quò est maius periculum, vt ideo contra somnum stabiliat spiritus Deus vigiliam contrariam (indicant hæc) rugit, non sibilat, leo serpens, fremit irò vastum animans, ore amplissimo. Vnde sibilò caret, ampla enim non sufflant aëre effuso, & disperso, ideoque nec sibilant, oritur sufflatione sibilus aëre coadunato propulso, non detento in restrictis corporibus pellitur, partes partibus còpulsæ, è quibus adunatus priùs & detentus quantisper, impetu extrusus sibilum causat, fremitu tamen pollet. Altissimum somnum inferre docuit Paulus Ægineta, Auicenna, Ætius, Plinius, & reliqui locis adductis, sitimque molestã. Morsus huius ferocissimi animantis tremores incutit, timores, metus, angustias, animi deliquia, sitim ardentè, famè ingentissimam. Laquei modo pedibus irretitur, vt decidere faciat rectos stãtes; putrescunt partes illo læsæ, serpit putor, partes liuent, fœdantur & decidunt. Leone percussì serpente videntur illi, quos Iob depingit 18. iis. Inquit enim eo loci, describens Baldad amicus Iob impiorũ maledictiones. *Arrelabuntur gressus virtutis eius, immisit enim in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat, tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eũ sitis, undique tenebunt eum formidines, & inuoluent eum pedes eius, attemuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius, denoret pulchritudinem cutis illius, cõsumat brachia illius primogenita mors.* Sunt enim hæc omnia leonis morsus accidentia variegati serpentis, cuius maculis simulantur hypocritæ, quorum est eo loci sermo. Veritas candida tota est, & vna, simulatio variegata, coloribus variis vestita, nõ vna, inconstans imò, & à se alia, se sibi malè consentiente, nõ vnius formæ, inæqualis imò & dissentiens, hoc est, in maculis eius ambulare vsque dum primogenita mors, filia peccati primogenita;

nita; per peccatum mors, animi mors primogenita, non corporis solius, mors postgenita inuadat. Paulus ad Romanos 5. capite, consumat costas illius, & brachia, fauores, & spes quibus innitebantur hypocritæ, non discedant ij morte posthuma & postgenita; de qua dicitur mori lucrum, nam hæc vita est iustorum, orta post humatum patris, mortemque Christi, primogenita imò peccato discedant, non temperata, & victa, subactaque Christi victoria & morte. Est animal hoc sanguinis auidissimum inter 104 serpentes omnes, & leonismore hunc fugit aliis neglectis; validissimè gutturi irretitur cauda, euoluiturque vt strangulet animantia, circumuoluitur orbibus, & spiritis, vt capite icat, sanguinem fugat, ruptis vasculis iuguli, quibus continetur copiosius, hic hæret, hanc partem sic tenet, constringit, & comprimit, facillè vt suffocet incautum animans. Docuit Auicenna lib. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40. & 44. Paulus lib. 3. cap. 18. Atrius tetrabiblio 4. sermone 1. cap. 25. & 27. Dioscorides vbi supra, Nicander, Galenus. Omnes cauda & capite gutturi animantis hærescere asseuerant, extrema venenata gutturi iniiciens caudam, & caput. Caudam iniicit primò, vt caput admoveat illa, conscendit irretitus, perpetuè euigilat astutia & malitia, semiapertis oculis sese dormire simulans, capite demisso. Est maximè notabile in hoc serpente quod Nicander loco allato his verbis docuit, iisque carminibus cecinit: *Hic cū feruet humus radiantis lumine solis, Undique perlustrans montes disquiris eundo, Insidians pecori, expleri nam sanguine gliscit. Inque Sao, & Mosychlo, si quando sub abiete pastor Inclinat humi lentus discumbit in umbra.* Dum enim pastores medio æstu iuxta proceras abietes auram placidam captat ociosi, & desides, opere defessi, continuò

continud securi , & placidi , extimescentes nihil , die media , lucē meridiana , omnia clatiora dum sunt , somnum alciscentes , credit luminis solis , eiusq; præsentia confisi : ascendit leo hic serpens , sanguinis avidissimus , horridos montes , insidias tēdit simplicissimis pecudibus , dū feruet humus solis radiis meridie , silentque omnia , rapinam molitur , prædam fert secum , quādo omnes alij serpentes occulūtur , abduantur , suisque domiciliis feralibus quiescunt , immane hoc monstrum astutum & vafrum , sollicitum surgit , captat tempus , tanquam Leo rugiens quærens quem deuoret , sese verberat cauda , molestatque nimis , & angit pugnam aggressurus irritatus , vt frēuiat in hostes , cum Nicandro , Stæbe dixit eius interpret , vt hinc & leonem dici confirmemus inter alia , qui ne segniter aggrediatur aliquid , se instigat ille prius , stimulatque vt gressilis leo : absumitur iecur , & putrescit huius morſu serpentis , quauis alia corporis parte veniat læſio , deciditque viru infectum , Hydrope prius molesta suborta . Primò infectat Cenchris leo iecur , renes , vesicam , vrinæ viasque inficit , putrefacit , analogia veneni cum iis animantis locis communi , erodit cruor seminata vasa , exedit generationis principia , & inquinat serpens , vt infestauit ille Geneseos 3 . Est sal morſis Cenchride vtilissimus

fossilis ille gemma dictus , qui expurgat ventrem , & iecur detergit , extrahitque succos infectos veneno glutinoso , & viscido , impactos , referunt dicti ad dragmæ vnus pondus , vino ebibito .

De Allegoricis sensibus Leonis serpentis.

CAPVT XX.

Spiritus Deus conculcare leonem & draconem 106
 verò & Basiliscum ambulare. Sunt obscœni impiiq;
 homines, sunt & vitia quæ vt irritentur, sufficit le-
 uissimus contactus, venena vt diffundant, ambulatu
 solo, pedis positione quantumuis leuissimâ, vt alia
 calcatu egent, & commercio maiori: fortius enim cal-
 camus, quàm deambulamus motu. Aspidem ab asper-
 gendo veneno lingua, & ore dictam refert Isidorus
 12. etymologiarum lib. c. 4. Iconis non maledicent-
 iæ (iam suprâ attulimus) psalmographus de iis psal-
 mo 13. *Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis
 dolosè agebant, venenum aspidum sub labiis eorum, quorum
 os maledictione, & amaritudine plenum est.* Sunt condi-
 tionis facilè excâdescentis superbia, ambitio, auari-
 tia, lasciuia, detractio. Hæc sensuû oblêctamētis faci-
 lè excâdescentia, illa superbia & ambitio, amore pro-
 prio efferuescētia veneno, quæ leuem occasionē na-
 cta, in summam petniciem veniunt, deambulatione
 solùm per hæc, tractu, non quiete, calcatu quouis,
 transitu lubrico, non statione. Ambulare enim supra
 basiliscum, percuttere illum leuissimè adhuc sufficit,
 summæ infectioni, detractio[n]i cutis, excoriationiq;
 proximi, auaritia Basilisci subotta, qui proprium ster-
 cus exedit, auaritiæ, & parsimonix symbolum præ-
 sentissimum: iustis hæc petambulare promittit Deus
 impunè, securèque contrectate. Increpare & corri-
 gere aspidem maledicentiæ, basiliscum superbiæ &

auaritiæ: Leonem verò & draconem conculcare, gulam Draconis, & Leonis, cautelas, infidias, hypocri-
sim versipellis animantis, & varij (suprà) quæ vitia
calcatu egent, vt irritentur, luxu, ocio, opulentia, ani-
mi ignauiâ, pede toto, calcaneo enim applicito mo-
ueri nequimus, si pedis reliquum non firmemus,
vt illi innitentes calcaneum leuemus, contrâ parte
anteriori pedis deambulantes stante & firmata, sine
calcanei mouemur pressura, subleuato illo & alto
ambulamus, si calcamus pede toto, opus est postea cõ-
primere vt ambulemus. Vafrities, corruptela, iniqui-
namentû honoris & famæ, veracitatis debitæ defe-
ctus, nobiles & bene natos dedecet, iis nõ assuescunt
heroës, & si super hæc deambulent, facillè se excuriunt
ab iis, calcatu egent, vt in eos hæc vitia irritentur, iu-
sti conculcabunt medio adhuc occasionum tumultu,
inuoluti, securi, & liberi, leonem hunc & draconem,
super aspidemque & basiliscum ambulabunt, con-
culcabunt hæc, est pes eorum munitum oleo, & fer-
rum calceamentum eorum (dicitur de tribu Aser
Deuteron. 33. c.) *Et tingat in oleo pedem suum, ferrum, &
as calceamentum eius.* Oleum mortificat serpentes, &
insectilia omnia, docet Aristoteles 8. de historia ani-
malium c. 17. & cum eo omnes medici, & Physici; re-
plet enim angusta eorum viscera, insecta enim cum
sint visceribus, sunt pressa & succincta, quo suffocan-
tur, vel ore suscepto, vel imbibito, poris præcordio-
rum, si illo inungantur. Est illud naturæ nimis pene-
trabilis replentis, & obturantis: docuit Aristoteles 32.
sektionè problematum problemate 12. replet visce-
ra, infarcit poros, quo minùs aër sit cordi refrigerio,
possitque interna subire, vt temperet internas animi
sedes, alioqui strictas & compressas, flagrent incen-
dio, obeantque illo. Hinc contra serpētis ictû munit
iustum

iustum Aſer, Spiritus Deus oleo gratiæ, re promiſſione Chriſti, ferroque & ære, vt ſecurus calcet ſerpentes, diuinitatis robore, æris incorruptibilis, mediatoris promiſſi, ferro forti, at paſſibili, & deficienti tandem, vallatus Chriſto homine & Deo, iuſtus ære & ferro circūactus, tutus ſerpentes conculcabit, ſuper aſpidem & baſiliſcum Geneſeos 3. c. ambulabit ſecurus, intrepidus. Depingitur ſimulatio hoc pernicioſiſſimo ſerpēte, vario, & inſidioſo, verſicolori, ambagibus variis & orbibus acto, ſpiriſq; tricatis obuoluto, quem cū intuentur animantia, varietate colorū illecta, detenta verſicoloris cutis vario ſpectaculo, & mita varietate fulgorum, dilacerat, & diſcerpit, fortiſſimus alioqui incauta & impræuiſa, ſtrangulat appatenti, & exteriori pulchritudine occupata, intus venenū torridū oculens, & malitiā. Variis coloribus virtutis & ſanctimonie ſimulati ſerpētes, exterminātes facies ſuas, vt non Dei iā ſimilitudo, nō eius imago, dæmonum imō, vltra terminum quē ſtabilit Deus facies ducētes fumo, coloribus variis, hypocrifi. Matthæi 6. cap. interiora verò malitia, & dolo plena, vitis, veneno, detentos homines admirantes, verba ſimulata, & ficta, & compoſita, varia, & verſicolora i-cunt, eorūque languinē ſugunt, pauperum ignorantium. Siti inextinguibili torquentur auari, pleni diuitiis, non ſecus ac hydropici aqua pleni ſiti incompeſcibili vrgentur Tantalii inſtar mediis vndis. Cauſat hydropem hic ſerpens, dæmonq; auaritiā, ſerpens antiquus. Iſaiæ locus explicatur iuxta naturā huius animantis c. 29. vbi dicitur : *Quoniam defecit qui præualebat, conſummatus eſt illuſor, & ſucceſſi ſunt omnes qui vigilabant ſuper iniquitatem.* Dæmon qui præualebat, defecit, Chriſti victoria, & conſummatus eſt illuſor ſerpens, qui promiſit hominibus ſicut Deum

esse, sefellitque eosdem, illumq; vatrie & cautelis, coloratis verbis, & fictis, & succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem, infernus scilicet, peccatum, mors, serpensq; hic euigilans, illudens simulatione, & technis; reliquiis Iacob promittit illuminationem, & conuersionem eo capite. Leo ergo hic, qui super iniquitatem vigilabat, succisus est, qui capite & cauda strangulabat, capite superbiæ, in vitæ capite, in iuuetute vitæ principio, capite vitæ, & cauda auaritiæ, in senio vitæ, vltimò in senectute vitæ iuuenum, senumque, quibus cum inficeretur populus Isaïæ 32. dicitur. *Non adiciet vltra, ut transeat per te incircumcisus & immundus: Excutere de puluere. Surge Ierusalem, solue vincula collis tui captiua filia Sion, cenebride leone serpente iniecta, quæ iugulum inuadit naturali antipathia, & contrarietate, copiaq; sanguinis allectus, odio quòd habeat Christum caput angelorum & hominum, & quòd caput sustinet iugulum, & collum, Ecclesiã. Iugulum odit Christi capitis, quo eius verba efformantur, renuncianturq; eo capite Ecclesia, tũ quod eo caput erigat homo rectũ & celsũ, cũ nunquã serpens caput directũ sustinere valeat, vacillet quin illicò hinc inde inconstans, & tubans caput, huc & illuc volubile inconstantia perfidiæ, infidelitatis errore, errans, & incertum, in omnibus serpentibus est videre. Abacuc. 3. patri. *Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo. Percussisti caput de domo impij, denudasti fundamentum vsque ad collum. Caput serpentis peccatum est, de domo impij, de inferni sede tattarea, percussisti illud, viciisti cum Christo tuo, fundamentumque vsque ad collum, Dæmonis illusiones, errores, & figmenta percussisti, vsque ad collum, denudasti figmenta, & suggillationes, philtrea rerum, personatas illusiones,**

apparentes, veritatis specimine limuatas, vt legem veram & sapientiam edocere, non solùm vsque ad caput corporis mystici; est Christus caput hominùm, vt Deus caput Christi, imò vsque ad collum, vsque ad Virginem Deiparam omni labe immunem, gratia plenam, quæ est collum capitis Christi, mysticique eius corporis, cùm nulla sit creatura pura capiti illa coniunctior, vicinior, & altior, non secus ac collum est capiti vicinius, supraque omnia alia membra constitutum dignitate, excellentia, & situ: denudasti fundamentum & basim colli, membra alia quibus insidet; confidetq; illud, alia membra malitiæ, & instrumenta vitiorum, doctores corruptos, & obscenos homines, quibus inquinabar, & subuertebat gentes serpens, denudasti ossa carne hac, carnalibusque iis detectis, semota carne hac corrupta & obscœna, fide relicta, ossibusque in Ecclesia fidelium, & constituta miraculis & signis, vt noua pullularet caro, gentesque legis gratiæ renascerentur, denudasti fundamentum euidenter, vt esset credibile, referasti hominibus, doctrina cœlesti, miraculis, præceptis & cõsiliis legis gratiæ, vsq; ad collum inspiratus vitalis, leone serpente, vt nõ stragularemur, spiritusq; via obturaretur, & influxus; ad collum, vsque ad doctores maiores, edocionatores sacros, quibus suscipimus spiritum vitalem, & respiramus, ab iis carnem amouisti, denudasti. Paulus, *in quo vivimus, mouemur, & sumus.* & ad Galatas 5. *Si vivimus in spiritu, spiritu ambulemus.* Caueant ergo pastores, & qui aliorum curam gerunt, officiiisque publicis assident, ab hoc immani animanti, & bellua sæua. Sunt enim his addicti legibus, vt nec quando aliis quies placida cõceditur, æstu, frigore, mediis tēporū iniuriis, diu

noctu, ipsi quiescant, aliàs officium illis satisfaciet, non illi officio, cum teneantur munus susceptum implere, cautèque vigilare. Interrogatus Ieremias à Domino cap. 1. quid videret? respondit, *virgam vigilantem ego video*. Iustitia enim virga & rectitudo est euigilans, virga supplicij, rectitudo conscientie, iis vna insignita virga dormit nunquam. Quòd Egyptij sceptrum, virgamque rectam, rectum, coronæ annexebant, vt iustitiam, rectitudinem, imperium enotarent, quibus supereminerebat oculus iugiter euigilans, vt hieroglyphica antiqua testantur. Grues imò duces vigilantes constituunt aliarum custodes petra pedi appensa, vt strepitu casu factò lapide ruenti, fugiant pericula, & labore oneris sit expergefactus continuò ductor earundem, *petra autem erat Christus*. Tenentur vigilare maiores, strepitumque correctionis verbis excitare, vt vitia extirpentur aliorum, lapide Christo, reliquos è somno vitiorum euocare.

112 Leo serpens, ne gregem, & ouile deprædetur, continuò euigilans & insidias tendens; extat locus ille psalmographi, psalmo 90. *Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & damonio meridiano*. Quibus iustis timorem excutit cenchridis meridianæ, leonisque, & dæmonis meridiani, media luce inuadentis, doctoribus, sapientioribus, clariotibusque doctrina & sapientia. Sunt ij deteriores, obcæcati, & allucinanties caligine, non secus ac extincta lucerna tetto odore inquinat vicina, & offendit, sine lumine non perniciosà aded, etiam si non utilis, inutilisve; & si esset illa, in hæc parata arte eius qui eandem struxit, & formauit in vsus semel, conuerso lumine & cognitione in malitiam, luna inæqualis crescentis

scientis & decrepescens concupiscentiæ, inter lumen solis, & creaturas obiecto, vt obtenebretur mens, deficiatque sol intelligentiæ & lumen; armis Dei quibus copiosè muniti erant in ipsum conuersis. Ij enim serpentes, superbiæ, & lasciuix; concupiscentiæ vitia hæc, medio æstu excitata, quando omnia alia vitia silent: iustos aggrediuntur secutos, quando pertimentur minùs, quãdo alia omnia superauerint monstra, leo medio feruore carnis infurgit, & superbit de puluere elatus, furis agitur, occasione adhuc non concessa, ocio solo, & vita deside, ratione, formaque viuendi soluta luxu, abundantia, & rerum copia, quibus periculum imminet, non facilè superabile, vt cadant denuò, si non euigilent, ouileque custodiãt, sese ipsos. Vnde vigilantibus promittit securitatem sagittæ volantis in die, mundi, qui diem expectat solum, quasi vt negotia tractet, eorumque procellis sese immergat, & offuscet, quæ vt sagitta peruolant omnia, à negotio perambulante in tenebris, à lasciuia, & obscœnis carnis scdimentis, ob suam scditatem noctis negotia dicta, ne eorum horror lucem testem habeat, *qui malè agit odit lucem*, passionumque nostræ carnis, quæ mentem obcœcant, & rationem subuertunt, tum ab incurso occasionum, quæ se offerunt casu, & occursant, & Dæmonio meridiano, à dæmone qui Angelum lucis simulat, & præfingit medio lumine; latenti, dum sapere plusquàm sapere licet, tentat, suadet, nonque ad sobrietatem, vt dixit Paulus, cautela & vasritie nos subducere intendens. Iustis ergo vigilantibus victoria trium inimicorum, mundi, carnis, & Dæmonis, promittitur, libertasque à Cenchride leone astuto & callido, secùs verò iis qui officia & ministeria sollicitant,

negotiorum procellis, fauoribus, sollicitationibus, ut quiescant, & securi somno placido incumbant, officij obliti, munerisque suscepti, & prouinciæ impostæ acceptæ, imò sibi solùm indulgentes, ocio & voluptatibus, imperio & honoribus. Est enim super has virgas, virga illa Isaïæ euigilans perpetuò, & quando stertunt aliæ, uigilat hæc; *non potuistis una hora uigilare mecum?* cùm inuenit eos dormientes. Marthæi 26. Et negotia publica gerere potestis, curamque aliorum sustinere? dicent, possumus, si illos imò sciscitaretur Deus ipse, *potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* cùm tamen illis ad dexteram & sinistram sedere concederetur, ea est ambitio, & regnandi cupiditas dira, dicerent, *possumus*. Non secùs ac si cenchridè petcussus esset Pharaò, omnisque Ægyptus. cenchridis accidentia referuntur Exodi 9. us: *Dixit Dominus ad Moysen, & Aaron, tollite manus plenas cineris de camino, & spargat Moyses illum in caelum coram Pharaone, sitque puluis super omnem terram Ægypti, erunt enim in hominibus, & uementis ulcera, & vesica surgentes, in uniuersa terra Ægypti, & factum est ita. Indurauitque Dominus cor Pharaonis.* Ictu cenchridis ulcera hæc contingere diximus antea, tum hydropes excitari, repletiones vesicæ, Iscuriæ Græcis, & ipsius ulcera fæda, & fætida, vlrà; lapidescente membra, indurarique leone serpente læsa, quasi in lapideam mutari naturam; est induratum cor Pharaonis, pecudés, iumenta, armenta, infecta, pecudes ignorantie, iumenta passionum, armenta malitiæ, iis eisdem accidentibus inficit Dæmon plutimos, excrementa reijcere vitiorum ut impotentes non valeant, tetroque succos. Vrinam cohibet, ventrem compescit venenum huius animantis. Inquinati discedunt

discedunt vitiosis referti succis, vitulisque naturæ insensibilis, lapideæ, restincto charitatis calore, adeoque incrementum malitia, ut induratis credere nolentibus subtrahantur omnia in pœnam delicti, contumacia & perfidia. Corrumperuntur Cenchride lævis viscera 114
 ygeno infecta, rabie, & feritate insanientibus. Proverbiorum 12. *Viscera impiorum crudelia, factus statim indicat iram suam.* Inflat, tumet, excandescit, faciliè in iram abit, quam cohibere nescit, scandalo & maledicentia iram indicat, minus enim esset, ultionem sine scandalo, si illam sumere decrevit, iam infectus accipere. Isaias Thren. cap. 2. *Conturbata sunt viscera mea, effusus est in terra iecur meum super contritionem filia populi mei: super peccatum, nomine Cenchride infectorum alloquens dixit; iecur decidisse super contritionem, super attritum & desolationem, super stragem filia populi, contritionemque filia popularis, peccati scilicet, quod est filia populi, non viri, perfectum virileve opus, sed fœmineum, filiaque; fœminam vocavit Aristoteles 2. de generatione animalium c. 3. & lib. 4. c. 6. peccatum naturæ imperfectius opus, & à viro deficientis, at necessariam propagationi fœminam, non instituto naturæ, non fini & termino, sed conditionibus operis necessarium, ut esset quod gestaretur fœtus, ubi foueretur, aleretur, & si cum viro conferatur, imperfectio & deficientia, subdit Isaias: *Viscera conturbabantur, cum deficeret lactens in plateis populi.* id est, Christus, qui lacte, & doctrina hæc glutinavit, persanavitque; vlcera dira, & rebellia. Nullum extat remedium maius in natura omni, ut refertur locis citatis, morsui Cenchridis, quam lactis potus, & ablutio vlcerum erodentium lacte; temperat enim sua lentore ygenum,*

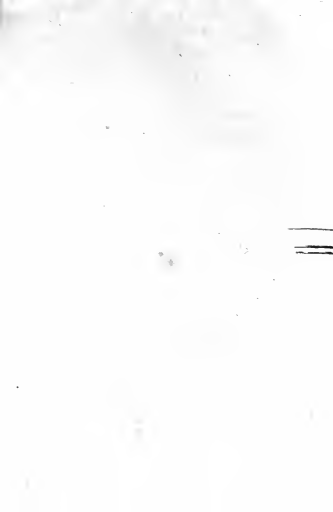
num, corrosionē humoris tetti frenat, extinguit intemperiem, mitigat dolores. Lacte opus erat, & doctrina, Christi aduentu, qui erat lactens, lac, alimentumque hominum. 4. methodi, & 5. vlcera pectoris, phthisimque tabificam solo lactis potu medetur Galenus, à quo omnes postea receperunt. Iecur expetebat Deus in sacrificiis, reseruarique iussit; est fons sanguinis illud, vbi primò sanguis rubeſcit ex materia rudi chili, semel ac chylus à ventriculo immissus, radicibus instar iecoris mesaraicis venis fugitur, rubere visitur, in rudemque sanguinem commutati, vsque dum in epas ascendens, veti sanguinis & integri formam habet, omnesque humores eo actu epatis resultant cum sanguine simul, quibus in affectus inducimur, pro eorum sarcina varia, è iecore aduecta. Petiit iecur Dominus sanguinis & alimenti sedem, Dei quod est iure, vt viuere alimento desuper dato nosceret homines, alimoniamque nostram desuper venire, notaretur, nò satisque hominē sibi esse, vt viuat ille, sui que sanguinis effectorem iecur exposcit, illis inutile alimentum progignens, quod aliunde venire erat necesse, hominis alimonia: superbia, generis, ortus, sanguinis, fundamenta subuertēs, quo sanguis ante altare effundebatur oblationi inutilis, & cultui in sacrificiis, illiusque effus interdicebatur Hebraeis, inutilia quæ vt iudicarent, iecur adoleri præcipiebat, cibum alium vt expectarent, Christi que solùm sanguine alēdos, paneque Angelorum Eucharistiæ sacra, lacte, doctrina, cōsiliorum, & præceptorum legis, quibus datur viuere vita gratiæ, tum iecur fontem caloris, alimentique poposcit, quod cordis egeat influxu desuper dato. Cor Dei est ex lege, iecur nostrum, cooperatio nostra, auxilium

lium vetò & gratia supernè veniunt, petit nostram dispositionem, virèsq̄ue, & si debiles, vt cordis influxu perficiantur. Ignis ergò fontem, charitatisq̄ue petit Deus, iecur cordatum, vbi coquitur alimentum nostrum; imò vt iecur suscepto sanguine è corde suū coquit sanguinem, alterat, perficit influxu calidi innati, sanguinis, & spirituum cordis, Hippocrates 1. apho. 4. Galenus ibidem, sic sanguine Christi nostrū perficitur alimentum, & integratur. Hoc etgo inficere tentat cenchris leo, corrumpereq; charitatis ignē, restinguere veneno, Paulus 1. ad Corinthios c. 13. *Per charitatem vivit homo, ut operatur per animam, & ad Galatas 1. capite. 13. patet Osee locus, capite 13. abominaciones Israël increpans & minans, populique viciatam consuetudinem castigans inquit: Occurrant ei, quasi vrsa rapis catulis, & dirumpant interiora iecoris eorum, & consumant eos ibi, quasi leo bestia agri scindet eos.* quæ de hoc animanti intelligo, & de Cenchride leone, quæ iecur inficit, & adortur, visceraque hominis & sanguinis fontem, cuius est avidissimus, Leuitici 1. 3. & 4. cap. & 9. adhuc, & 19. Exodi, Deus iussit iecur, & renes seruari; in iecore enim sanguis, alimentumque fit primò, in renibus semen originatur, à quibus seminis viæ, græcis dictæ *parastates*, originem ducunt, gulæ & luxuriæ, vitiiis his capitalibus occurrens, hæc exposcit vt seruemus. Hæc ideo expetebat in sacrificiis, ne cenchride leone officerentur. Plato enim 3. dialogo de republica docet, iis maximè rempublicam subuerti gula, & luxuria, quorum gulam magis senibus adscribit, luxuriam iuuenibus. Est enim voluptas iis maior gustui, & tactui, gula gustus est, vt tactus luxuria, quæ vires, cū vtatur obiecto

obiecto reali, saltem in medio rudiores sunt aliis, trahunturque magis obiecto ob necessitatem vtriusque actus. Gula enim indiuiduum seruat, vsuque alimenti: luxuria species genij actione, quo est iis maior impertita voluptas reliquis sensibus; gustus alimenti est, tactus titillationis, pruriginis laciuæ; quod sunt maiores passionis eorum, trahitur enim ab obiectis magis appetitus iis ipsis, periculumque est maius, ideoque enotans periculum maius, has partes expetit ideo Dominus.

FINIS LIBRI TERTII.

IOAN

IOANNIS
BUSTAMANTINI
CAMÆRENSIS, APVD

Complutenſes Philoſophiæ & Me-
dicinæ primariæ moderatoris
publici,

DE ANIMANTIBVS

*Scriptura ſacra reptilibus
verè dictis,*

TOMVS SECVNDVS

*Opus eximie eruditionis, & utilitatis, cum Theo-
logis, tam Scholaſticis, quàm concionatoribus
ſacris, Scripturaque interpretibus, tum Medi-
cis, Philoſophis, & iis qui de bella literarum
ſupelleſtili bene ſentiunt.*

LUGDVNI,
Sumptibus ANTONII PILLEHOTTE.

M. DC. XX.

P R Æ F A T I O.

C V M omnia quæ scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sint (docente Paulo ad Romanos 15.) in lege naturæ scripta, & gratiæ. Eorumque erudiamur, vel tropologia cum figuris, rebûsque naturæ, tum sacrificiis hominum & actis, dictis que maiorum, vel præceptis, notitia & instructione, institutis que legum boni & æqui, consiliorumque optimo & perfecto, poliamur doctrina, quibus uniuersa Scriptura continetur, quibus illi conformamur. Sacerque omnis contextus, testamentum vtrumque, vltima nostri conditoris voluntas, miraculis, ostentis, testibus, signis firmata: qui (causa non solum effectrix nostrorum operum, verum necessariò formalis humanorum actuum, vt quales debet esse perfecti, sint adepti substantiam) scriptum omne, omnis doctrina, & eruditio scripti sacri, aut finis est, aut eorum quæ sunt ad fi-

nem; finis sunt quibus super naturam de Deo ipso edocemur (finis legis, Paulus ad Romanos 10.) quantum ad eius substantiam attinet & esse, sapientia, fide, spe, charitate, vnus, trinus, homo, fide exponitur, aliisque eius essentiam spectantibus attributis, liberalis spe, charitate bonus, venturum quem obumbrarunt multa, consignantque sacrificia & signa in Ecclesia sancta, presentemque retinent, obiecere alia, acta verò, facinoraeque rara & obstupenda ipsius, miracula, & portenta, subiiciunt & exponunt finem ipsum Deum rationalis naturæ supra naturæ captum. Eorum quæ sunt ad finem media, legibus, exemplis, præceptis scilicet & consiliis, scriptis sacris, continentur. Legibus, sanctionibus, consiliis, æquo bonoque consulitur, bonum virtute intenditur, scopus iusti, legisque meta, quibus & malum excutitur, reiciturque vnà cum iis, hæc sit cum eorum quæ sunt ad finem ratio, boni prosequutio malique auersio, & vitij; ex quibus præmium, pœnæque impendent, in arbitrio libero, sui que consilij actoribus, omnique reipublicæ probè morigeratæ, cum præmium pœnæque infint, virtutis & vitij, exhortamur rhetore illo autore naturæ vniuersæ, cuius est exordium, narratio, & compendium, demonstratiuo in genere, deliberatiuo, & iudiciali rerum earum

omnium quæ in esse consistunt, earumque actuum, reptilibus præcipuè, de vitij deformitate, fœditatèque, veneno tetro, & spurca natura eorundem depicta, ne illa sectaremur deformia & spurca, labes vt & culpas haberemus odio, venenumque dirum recoctum visceribus malitiæ nostræ, illecti illecebris, blandimentis que appetitus infecti serpentis virulagine, (Genesios 3.) progenies viperarum iam (Matthæi 3.) genitoris vestigia insequuti serpentis ludicri & voluptuosi, qui interim dum plicabat spiris, blandiebaturque, & demulcet modò virus ore reiecit, reiecitque fatale, tartareum, asperrimò capite, cauda lubrica, & placida, plicatis orbibus, quæ genera vitiorum, cùm tot tantæque sint, esse que possint, obliqua cùm infinita succedant, vbi rectum vnum solum recipitur, variis hinc reptiliùm generibus hæc mala execratur, tot tantisque vitiorum iconibus & fœditatibus animantium, vt alioqui negotij magnitudo, amplitudòque non exposceret, iurèque sibi vindicàret longam hanc seriem. proluxa foret hæc nostra de reptilibus dicendi ratio. Hinc iam ergo iure ad quartum librum exarandum accingor.

LIBER QVARTVS.

De Dracone serpente.

CAPVT I.

PSALMO 90. *Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem, & Draconem.* Venit de Dracone suo ordine psalmi huius nunc sermo: Draco nomen est græcum ὄφις & παύρον dracon Græcis ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ, quod est acutè cernere: Hebræis נָחָשׁ; quòd sit terpens acutissimi visus, non vt leonès gressiles, potentia virtutis visuæ, imò quòd supercilia, tumorésque, qui oculos circumeunt, iuuent maximè oculorum aciem, videantque iis munimentis, quæ alioqui potentia debili natura non cernerent. Supereminent enim draconum oculis tubercula quædam & excrescentiæ protuberant, quæ obumbrant visus regionem, vt commoditatem oculis præstent, commodiùs vt inspectent velamine adactò, non secùs ac vident acutiùs & perspicaciùs intuentur qui oculos submissos & profundos possident, quàm qui emissitios & protuberantes, quòd lumine & coloribus, qui lumine videntur, ex lumineque & opaco resultant, immutetur meliùs tenebrosum quoduis, quàm lucidū impensè, remissiori enim lumine alteratur tenebrosum spatium, & remissioribus coloribus immutatur, meliùs quàm lucidum iã, coloratū ve nimis, quòd lux magis in tenebris luceat, & quæ in lumine nõ splēderēt, in tenebris emicēt. Est maior

maior habitus oppositi potentia cum priuatione, aut habitu cōtrario, vt possit immutari quouis, omni carēs latitudine aētus. Hinc qui habēt oculos profundiores, acutiùs cernūt. Ideoque sunt acutissimi visus dracones, quodd iis tuberculis oculi obūbrentur, non aliter ac dū manus oculis superponimus, visum obūbrantes, crescit inspectus. Hinc antiqui poētæ & rhetores thesaurorū custodes effinxere, prælesq; hortis & pomariis acutie visus. Ouidius poma autea custodisse refert in Metamorphosi. Suspicio verò dictos fuisse dracones à Draconæa ciuitate, cui sunt frequentissimi in Icaria insula, & à Draconæa insula Lybiæ; refert Stephanus l. 3. c. 6. Solinus in Polihistoria multa docet de hoc animanti, præcipuè c. 33. In Æthiopia enim versus meridiē, ingentē montē esse, euomētē ignē scimus, in quo magnā Draconū copiā inueniri testatur, verosque dracones, quibus ora parua nimis adesse ad morsum, nō dehiscencia, striētissimo enim ore cām polleant, exponit, nequire dentibus quidpiā arripere, arētāsque fistulas nariū loco possidere, quibus respirant, & cibum capessunt, suctu potiùs quàm ore, quo exerunt longissimā linguā, pottriguntque, nō ore, sed cauda, nō morsu, flagellō imò noxios & insectos, nō rictu, sed ictu caudæ inferētes mortē, excrementorumque venenatorū aspersu, hosque cōtinere lapidem in capite pretiosissimum, perlucidum nimis, illustriſque aspectus, quē multi habent Orientis Reges, illudque & gestare incultum, sine artificio aliquo, natiuo solū candore & luce contenti, splendescentem, lenocinij & veneni impatientem, quorum præsentia obscuratur, nitoremque amittit, tanto facinori interessē recusans, lumen reprimentem, tenebris malitiam consignantem quam viuīs draconibus extrahendam prædicat, mortuis subitò

evanituram, bile enim calidissima mota in caput, interim dum pugna agitur, vt capiatur, vel intercipiatur animans liquefcit, & per vias confpicias in cor dilabitur, fenio verò, aut fi obeant frigore, mortis compreffione facta, in cor propulfum, calore evanefcere, vt folùm fupersit remedium antequàm hæc fiant fomno confopitū draconem aggredi, vt repente extincto, hunc poffint educere lapillum inæftimabilis pretij, & valoris immenfi, fecùs aliter. Softachus hunc lapidē vidiffè fufinet lib. 2. c. 10. Plinius lib. 37. cap. 10. apud quos dicta extant omnia, non minùs quàm apud Solinum. Præftantiffimos audacia viros afferunt eius regionis incolas, vt hunc lapidē fubftrahant, draconum cauernas intrepidè fubeuntes, quibusdam foporiferis alimentis oblati, acerrimis vifu animantibus, priùs fopire alioqui vigilantiffimos, valeant vt ipfi occulti, & abdi in eorundem feralia, fubterraneaue loca defcendere, quibus confopitos ttucidant dormientes, lapillumque extrahant. Nicander in Theriacis hæc de draconibus retulit, *Draco ab Æfculapio medicina Deo educatus eft in Pelio monte, quem Phelæronium appellant; fuis colorè virides, & nigri, pulcherrime omnino forma, triplicem dentium obtinentes feriem, frontem & fupercilia eminentiora aliis partibus multò, obefos oculos fub fuperciliis ornatos, mentum auratum, coloris bilis, fpendefcentis, nec plagam inferunt maiorem muris icctu, etiàm fi percipi ira infanierint oris ftructura: hic pugnam atrocem inicit cum aquila, illa vnguibus, hic cauda, quòd pullos & oua aquilæ perdat antipathia naturali ille & diffidio, extrahatque multoties hædos prædam de vnguibus aquilæ, reuolutus arboribus, locisque occultis, vbi illa nidificat. Æfculapium medicinæ Deum, autoremve depinxere antiqui médio corpore draconem, vltimò médio*

mediū hominem supernè efformatum, vel quòd Draconem primus educauerit, domaueritque, vel vt daretur intelligi, medicum oportere esse acutissimi visus, diligentissimum, nimisque indagatorem; natura enim tales esse dracones, refert Rhodiginus libro 10. cap. 3. Ælianus libro 11. cap. 16. Plinius libro 9. cap. 27. Est vastissimum totius naturæ animal draco, magnitudinis miræ, vt animus tantæ moli insufficiens esse videatur. Docet Onesicritus libro 6. cap. 20. duos fuisse in India proceræ adeo magnitudinis, vt alter sex & quadraginta cubitos faceret, octoginta alter, hosque intrepidè expetiuisse videre Alexandrum magnum cognomine. Plinius libro 8. cap. 11. in India tantæ esse vastitatis, vt cum Elephantis gerant duellum, & pugnam, tricenum & ampliùs cubitorum, idem Artemidorus de Arabiis dixit libro 7. capite 10. audissimos ouorum auium quos faciunt, quæ perdunt, vorant, dum possunt, quassant secùs, & confringunt inimicitia, & odio, cum volatilibus. Non minùs pullos deussant, inter terrestre animal, cælestesque aues dissidium, & pugna. Cum aquila maior est contentio, quòd illa surripiat multoties & draconi prædam vnguibus validissimis, vt contrà draco aquilæ, colligatus cauda arboribus, potest cauda quod illa vnguibus; oua verò si maxillæ capiunt, integra absorbet, si senior est draco, si maiora oua animantium, aut iunior, caudæ spiris, quasi gladio circumcidit, & dissecat, illaque ouum ténens securè absorbet & lingit, reijcit ouorum putamina ore, dum gliscit integra, secùs si cauda obtineat, ingeratque putamina egloit. Plinius libro 10. cap. 72. Edoardus libro 6. capite 118. reliqui, serpentium oua imò, & aliorum absorbit, si aues gliscit aut animantia, plu-

mas & ossa ore rejicit, vt putamina ouorum. Nāthus lib. 9. c. 6. antiquitatū refert, draconis catulum à venatoribus occisum, parente adueniente subito ad vitam reuocasse herba quadam, quam Balin nominat ille, hacque eadē Thylonem nomine quendam dracone læsum conualuisse. Aristoteles 9. de historia c. 6. Plinius lib. 8. c. 27. Pausanias Syrus in Corinthiis. Ælianus libro 10. c. 49. & Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu 3. c. 21. Ælius tetrabiblio 4. sermone 1. c. 34. Paulus, Dioscorides, Galenus, docent, dracones pomis repleti vete, quorum sunt auidissimi, nauseam verò hanc vernā lactucis agrestibus ingestis emēdare, corrigere, vomituque euacuare, quò Ouidius pomorum auratorum custodes constituit, vt diximus, & alij. Auicenna duos draconum ordines stabilit loco allato, quosdā ingentissimi oris: arctissimi & parvissimi quosdam; vt Solinus loco adducto, hosque veros vocat dracones, idem Pausanias in Corinthiis, Dracones veri qui loco narium foramina tenent, & otis loco, fistulasque oblongas, facillimè mansuescunt, si armilla iniiciatur foraminibus dictis, ducunturque facili negotio hęc & illęc, non secus ac freno equi reguntur, gubernanturque. Mansuescit enim quā nimis draco terrestris, vt & domos habitat, & ad manum venire discat vocatus; patet de Draconibus illis qui Romæ primò fuere in ludis Pompeianis adducti: Pausanias testatur, maximam his inesse inimicitiam cum aquila. Vltra dictas causas addunt Ælius, Aristoteles, Plinius, locis suprā, quod aquila serpentes sui generis absumat, vescaturque reptilibus, quorum genere continetur draco, Plinius lib. 8. cap. 13. Dracones Indicis pares generat Æthiopia, vicinum cubitorum cristatos iuba, aurataque lanugine, Afachai vocantur Æthiopes, apud quos
maximè

maximè nascuntur. Narratur in maritimis eorum locis, quatuor & quinque eorum complicari caudis, ut flumina transnatent securiùs, ne fluctibus rapidissimorum fluminum, vastissimave eorundem mole, suffocentur vndis, hocque modo securè ad meliora pabula Arabiæ peruenire, tum ut vniti cum cetibus maximis bellum gerant, eis in fluminibus contentis, ne impetu fluminum subuertantur, medioque corpore complicari, dum pugnam aggrediuntur, ut caput & cauda supersint libera, quibus & robur continent, & potentiam. Sic splendent veri dracones, ac si aurum variis coloribus suppositum emicaret, non secus ac splendent aureis variisque splendoribus columbæ dorso, & pavones cauda, ij superciliis, crista, mento, cute dorsi, & scapulis, collo, iuba emicant. Hoc verò mirabile est nimis, huic generi animantium, tantæ esse molis quandoque magnitudinis adedè immensæ, ut dorso, tergoribusque multoties, sæpium instar, & riparum herbæ, arboresque adnascantur, virentia plurima, quæ propria substantia alta, & nutrita, sanguine irrigata animantis, altas in hæc ipsa immissa radices, germinent, fructificent, consista tergoribus vastæ molis, monstrosæ, & grandis, per poros & venas, sucto alimento proprio viuentis vastissimi, qui floridus ramis, abditus & latens, fruticibus plenus, & occultus, virescentibus variis, amœnitate & loci ficti deliciis, in animantia irruiit illecta, cibo, escæq; decepta, ut miserè deprædetur & discerpat. Hinc plurimi, lepidium, dracunculos herbæ, sic dici, quod huic animanti insint, orienturque & eiusdè substantia opinantur. Imò draconæam hinc euenisse virèté, quod senectâ draconû, cutèq; æmuletur colorib. ut magis huius plâtæ cortex coriû draconis videatur, quâ herbæ pars aliqua. Cû enim hæc

primò draconibus innascerentur, eis varietate & venenosa substantia corrosiua non ab similes, postea semine terræ commisso, pullularunt, eam semper obseruantes naturam, qualitates easdem, semel draconum ac extitere genimina, genitorum malitiam referentes, hæredes relicte virulaginis abditæ, & si spuria soboles, vt & terris nascuntur adhuc illa, at primò draconibus. Scimus enim, & cornibus ceruorum adnasci hederam frequenter. Refert Arist. 9. de historia animalium c. 5. oriturque cornum arborem in hominum auribus ossiculo intra ipsas elapso experimur, loci vditate alto, animantiumque aliorum: animalcula imò animantibus procreari, pediculos, vermes, lûbricos, subtus cute, qui postea se exerunt, rupta cute ea parte, & lacerata, aut poris erumpentia. Arboribus adnasci solent alia, quæ aluntur substãtia, succis, expensisque illius cuius sunt exorta; quorum extat exemplum Agaricum, fungique non minùs, muscus dictus, herbæ aliæ non paucæ. Testatur experientia communis, multa que virentia, inserta omnia quæ increscunt trunco supposito, in quò aluntur, & viuunt. Spicas adactas vocatos surculos inditos intra suppositam arborem cui inseruntur. Sues crassissimos generate mures in natibus scimus, obelâs nimis, cùm loco moueri nequeunt, ignauos & desides. Herba dicta draconis sanguis hisce debetur; est iis adnata primò, quæ succum reddit similem draconis sanguini; hæc & plurtima alia tergoribus draconum innasci, quæ & nascerentur ventre, si attritu & reptu terræ non abradentur, reptili animantis motu, conspiciamus. Hinc tergoribus adnascuntur illa, non sicco capiti, aut ventri, qui reptu hæc impedit, & compressu, pondere attrahit. Plinius libro 25. cap. 2. Edoardus libro 6. cap. 118. Pausanias, Aristoteles de cetuis

ceruis suprâ; Cum enim sanguine-nutriantur ista, draconi dum insunt, hunc succum reddunt, sanguis draconis dicta virentia, seruantque in posterum radicum opere, ex terra nata virtutem illam adeptam semel. Foliis imò draconem sculptum forma & effigie tenent exorta illa, dictu mirabile nimis, notunt Indi Hispaniæ nouæ, & nos vidimus, communiter plâtis aduectis, & 2. lib. 7. c. historiæ Indiarum occidentaliû inuisitur. Hæc enim plâta altissimas radices immittit pertingentes intima vasa seminata animantis huius, lumbis adnata, per quos seminis ductus decurrunt, semen vt trahere possint formatum, prolificum efficere potens draconem verum, formetque vt illum foliis primò, draconibus inserta ortu accepta virtute; seruataque in posterum, terræ commissa loco fruticis, quæ nullum alium fructum gerunt vnquâ, quàm foliis draconem efformatum (mirabile satis.) Consecrabantur antiquitùs dracones Palladi Deæ, Æsculapioque, vt videre est antiquis numismatibus, simulacris, iconibus antiquorum, & hieroglyphicis; Rhodiginus refert lib. 10. c. 3. & Edoardus vltà, Pierius, alij. Palladi cum quòd cautè inspectarent, occultè, vigilanter, quibus Palladis pudicitiam significabant, virginumque candorè commendabant, quarum est, cautè, modestè, vigilanter viuere; tû quòd sint virginum amatores, zelotypi natura, custodesque acerrimi, & inuiolabiles virginum, quas detegunt odio, & auersione semel corruptas; Æsculapio, quòd debeat esse vigilantissimus, qui aliorum curæ præest, sollicitusque, vique in cauda obtinere medicos, in mortem, in vltimo, vt draco tener: non ore, non verbis, opere imò, quòd est scientiæ practicæ finis, mortem vitare, vltimum, caudam vitæ. Amittunt pellem, senectamque, bis anno quouis, vt serpentes

pentes reliqui; vere & autumnò, antea diximus, quam occultat maximè. Nullum excitat dolorem morsus huius ingentissimi animantis, est enim minimus illius morsus, muris instar, & cum tamen nitatur ille nimis mordere, minimè mordet, debile, remissum nimis iis adest venenum, iectus. Quòd si quãdo obtinent, est Luna plena, instigantur enim tunc mucore adaucto, Edoardus, Ælianus, reliqui. Inest hoc magis subflavis. draconibus dicaris Æsculapio; Venenatis morsus rabie ætis. Est medici, venena retundere, & frænare, ut ij venenati illi dicarentur, non alij. Ælianus de hoc animanti hæc scripto mandavit lib. 2. c. 21. Æthiopia generat Dracones longitudinis triginta passuum, qui carent proprio nomine, solùmque interfectores appellantur Elephantorum: ij ad summã senectutè perveniunt, quibus duplicata cauda est. In Phrygia procreantur dracones decem passuum magnitudine, ij quotidie media æstate, hora, cum forum hominum conuentu plenum esse solet, & prandendum est, ex cavernis procedunt, & ad nuncupatum circa pontum, fluvium Rhyndacum concurrunt, qui cauda terræ adacta, reliquo toto corporis erecto, cello gutture, ore hianti, relaxato, & aperto, supetrolantes aues, tametsi sublime, & perniciousiter ferantur, sua inspiratione, & suctu, tanquam amatorio quodam philtro ad se trahunt, & alliciunt, quæ spiritus ductibus diductæ, in illorum ventrem illabuntur, & decidunt. Hæc ad Occidentem versùs peragunt, qui postea sese occultantes, dum greges ex pastu in stabula redeunt, insidias parant simplicibus animantibus, multamque inferunt perniciem, quòd sibi abunde prandium comparent, Phrygium historie. Idem lib. 7. cap. 10. & 13. Sunt non solùm visus acutissimi, imò & auditus acerrimi dracones;

patet

patet locis adductis. Eorum adeps cum melle mista albuginibus oculorum mitificè prodest, & visus impedimenta, discussoria qua pollet virtute, detersio-
raque extrahit, morbisque crassorum humorum me-
detur exactè. Refert *Ætius* locis suprâ; *Auicenna*
narrat, *Ælianus* lib. 11. c. 16. dracones Virgintim ossa,
& integrarum, obseruare, custodire, abscondere, imò
& abdere, & terra humare semel inuenta, reserare
verò, corruptarum defodere, quod est cum formicis
illis commune, eò loci inuenies. Sunt formicæ toto
corpore serpentes, figura, & forma, longitudine &
infectione, & si pedes obtineant. At longiori corpori
cùm non sufficiant, serpunt, & reptant, quò iis ser-
pentibus genere affinibus idem conceditur natura
instinctus; conficiunt enim in frustra ossa integrarum,
& occulunt secretò, reseruantque succo allectæ
ossium, quo pollent virgines copiosiori, illum quòd
obseruauerint, nonque reiectauerint integræ, secus
ac corruptæ, extenuatæ iâ Veneris vsu. Imò antiqui-
tus narrat, in *Launio* lueo apud *Italos* tēplum fuisse
Iunonis Argolicæ dictæ, quòd *Argos* occiderit indu-
stria *Mercurij*, in quo antrum erat amplissimū pro-
fundumque satis, & draconis cubile, in quòd certis die-
bus sacræ virgines concurrebant, panis offam fe-
rentes manibus, velatis oculis linteo purissimo, via
recta in cubile diductæ, non secus ac si deuelatis, re-
seratisque venirent ocellis, è quibus draco capessabat
cibos castos; è corruptis, si quæ erant, secus respue-
bat odio, quo ingenio examinabantur virgines, accu-
sabanturque corruptæ, vt ex lege suppliciiis afficerē-
tur. Sunt maximè puellarum, puerorumque virginum
amatores, *Rhodiginus* loco adducto, *Plinius* libro
10. cap. 74. *Arcadia* antiquior *Plinio* libro 6. cap. 3.
Ælianus lib. 6. c. 16. *Hierosolymæ* narrans, tempore

Herodis regis Iudæorum, draconem eximie magnitudinis, pulcherrimam depetuisse puellam, quam inuisebat noctu, sollicitabarque, dulcissimis tenebat amplexibus, perditæque adamabat, quæ cum exhorresceret sedulū amarorem, pertimesceretque de amico dispari, subduxit se, absuit mensis spatio; absentia ut obliuisceretur amor; hic verò cum in dies angeretur absentia, & zelotypia magis, ad eum increuit, ut noctes, diesque locū repetens, ubi solitus erat cum illa versari, absumeret, acerrima oppressus angustia, extenuatus, & exolutus fame, usque dum illa rediit; inuenta casu, quam mille osculis, amplexibus mille tenebat, spiritus, & orbibus obnolutam, lacrymans, clingens pedes ingratae amicæ, & rigida, suspicionum plenus, quā patèd & molliter cauda verberabat, ac si pœnas luere veller delicti commissi. c. 62. narrat historiā de puero Arcade, iis: Cū paruulus draco in Arcadia simul cum puero natione Arcade educaretur, factus iam puer, natu grandior; dracoque cum permagnus euassisset, molis vastissimæ, & inuisitæ, muruōque inter se amore flagrant; asportati simul in syluam, decreto prætorum, ne urbem vastaret immane monstrum. Redit iuuenis, abditus draconem fugiens; post tamē, cum per desertam regionē procederet, in latrones incidit Arcadius ille, percussus, & petrus gladius, exclamauit, auxilium implorans, draco autem bestia, & ad audiendam acerrima, & ad videndum acutissima, illicd ac puerum exaudivit, cognouitque, sibilo edito, suæ indignationis terrorem illis iniiciens, & signum exhibens, acerbissima morte sceleratos affecit, veterisque amici vulnera lingua expurgauit, pristinaeque reuocauit saluti; quo factō, & venatu alto iuvene draconis expensis, ne molestus esset amatori, in syluam redit,

amorem

amorem violentum recusans, lib. 10. c. 49. Draconem, Pindum interfectum Regis Macedoniæ filium, fratrum invidia, narrat cum non reliquisse; semel strangulatis aggressoribus in sylva, vsque dũ cognati debita illum sepultura exornarent, quod aliquando ex præda & venatione redeunte illi partem imperitiisset ille. lib. 6. c. 20. Plinius lib. 8. c. 12. Maximam adesse inimicitiam Elephantis & Draconibus recenset *Ælianus* sic: Dracones non inscij, aut imperiti, Elefantos solere exanimare, ex arboribus ramos decerpentes in pastus suos, in eas arbores serpentes, reptantesque dimidia sui corporis parte, quæ ad caudam spectat, foliis arborum circumtectâ parte alia, anteriori, funiculi instar appesa, & demissa; quod cum accedunt Elefantas, ad arborum cacumina colligenda, in oculos eorundem insilientes, effodere & obcæcare, reiecto vomitu, illos constrictosque tenere cauda circumligatos, laqueo quasi, suffocare in posterum, inusitato quodam modo. Plinius hanc pugnam sic fieri refert c. 11. lib. 8. Africa vltra *Sirycas* solitudines & *Mauritania*, Elefantas habet, maximos verò *India*, bellantes cum Draconibus, tantæ magnitudinis, vt Elefantas circumflexu liberè & facilè ambiat cauda, medio corpore, perstringantque nexu nodi, vt suffocent, compressisque visceribus obruant, pondere verò Elefantorum occisorum simul cum illis complicati rumpuntur casu, vt victor & victus æquali victoria, triumphisque æqualibus glorientur. Cap. 12. eiusdem libri hæc. Draco itaque iter ad pabula specularis, arbori excelssæ plicatur, scit Elefantas impares esse sibi vires contra draconis nexu, quo cum pondere pollere cognoscat, arbores quærit, aut rupes, vbi possit Dracones semel sibi annexos collidere attritu molis & pondere. Cauent hoc Draco-

pes, nedum plicati Elephantos compriment, ru-
pes sint quibus collidi possint, hinc pedes primò
ne possint ad rupes accedere nexibus colligât, resolu-
uunt verò Elephantes nare, paraboscideque volubi-
li, in narem caput illicò condunt, immittuntque dra-
cones mentum & rostrum, spiritum, respirationem-
que vt intercludant suctu potentissimo, quo pollent,
inde oculos eruunt facillimo negotio, quo cæci, fa-
meque confecti reperiantur Elephantes eo duello.
Causam verò inimicitiae horum animantium assi-
gnât, quòd Elephantibus adsit frigidissimus san-
guis, dracones verò cum æstuent, & flagrent incêdio,
fistulis arctissimis oris, & narium, quibus cordi refri-
gerium, tantæque moli impertitur parcè nimis, au-
dissimè sanguinem eorum expetunt frigidum, ob re-
frigerium sibi maximum, mediis illis æstibus exusti,
propter quod bibentibus Elephâtis insidiantur, aquis
immergi, fluminibus & amnibus: vbi abditi (mira-
bile) in aurem solum morsum defigunt, quòd is locus
nare & manu dicta Elephantis, defendi non possit
solus in vniuersa illius cõpage, è qua vniuersum im-
bibunt sanguinem animantis. Liuore & inuidia ma-
xima vtgentur, vt & fenestram oculant, & gemmã
liquent, abdantque parci natura, Plinius sensit libro
37. c. 10. *Ælianus* libro 6. c. 4. qui gemmam capite cõ-
tentam frequêter mortis tempore, angone, in lacry-
mas conuersam oculis effundere dixit, qui cum ho-
mini aut feræ internecium parant, venenatis radici-
bus virentiũ se replèt, vt vomitu, eiectioneque, & mor-
su inficiant, vt si & mortem subeant, nõ impunè ani-
mantia victoriosa ipsis velcantur, veneno imò inge-
storum infecta, mortem sibi illis vltionem concili-
scãt, cuius rei non ignarus *Homerus* *Odyssæa* λ. retu-
lit; ibidẽ *Ælianus* dixit, vt draco manet circũ cauer-
nas

nas complicatus, prius refertus multis cibis venenatis, & perniciosis, aliis venenum, & nutrimentum sibi, sic Vlysses captabat ira percitus tempus, lib. 28. c. 4. Plinius caput draconis limini domus appensum fortunatam, felicem illam reddere credidit, habitatores gratos, & felices, tum illos qui horum oculis cum melle tritis perungetentur, larvas, nocturnumque phantasmata non extimescere, adipeque perunctos victores evadere in duellis. Spondilium primum vertebrarum colli mulcere potestates, & iudices, gratiamque cum magnatibus conciliare, dentes idem huius efficere, si portentur alligati & suspensi, cauda & capite felicissimas efficere domos. Hinc iis subducti antiqui, & ut alij vigilantiam domus commendaret, sculptos dracones, depictosque scutis, liminibusque domorum infigebant, prudentiam, potentiamque ostentantes, ut est modo videte frequentissime iis locis. Ælianus lib. 11. 16. c. divinatores, presensores temporum, rerumque multatum constituit, illos tempestatum, beneficij memores, lunæ motus sectatores. corporis temperie nimis variare, crescere, decrescere, malitia, motu, & actionibus, ut crescit, decrescitque luna. Horum quosdam alatos esse natura recenset Lucanus lib. 9. iis: *Vos quoque, qui cunctis innoxia numina terris Serpitis aurato mundi fulgore dracones Pestiferos ardens facit Africa, ducitis altum Æra cum pennis, armenta que tota secuti, Rumpitis ingentes amplexi verberare taurus. Nec tuus spatium est Elephans, datis omnia letho. Nec vobis opus est ad noxia fata veneno.* Alatos constituit, ut passim antiquorum monumentis est videre, numismatibus, Decorum templis, simulacris, statuis, stemmatibus, diuisis, taxilis; diximus supra, serpentes alatos nasci, tum monstruosum illud esse, ut & pedes obtinere, quod est visum

quandoque, referunt *Ælianus*, *Plinius* locis adductis
 10 c. de vipera dictum. Illud est potentix huius animan-
 tis, omni admiratione dignum, docet *Ælianus* libro
 6. c. 4. & libro 16. cap. 39. & cum eo *Chiorum* *Chro-*
nici lib. 7. cap. 60. in Valle *Pellæ*, procerissimis ar-
 boribus confita, dracones esse inusitatæ magnitudi-
 nis, hosque proceras arbores tanto impetu & violen-
 tia concutere, & agitare caudæ nexibus, vt contritu,
 & attritione arbores ea violentia collisæ ignem ge-
 nerent, flagrentque incendio, vt illæ simul & draco-
 nes inurantur igne communi iam senio confecti, vi-
 tam tædio habentes. Id vetò illis arboribus contin-
 gere, quod abietes resinosa sint, succensu faciles,
 vt Sole solo radiis, lumineque multoties inuri videā-
 tur; igniuntur enim plurima aliàs luce sola, specillis
 crystallinis, radiis solaribus visitur id quotidie. *Gale-*
nus refert, in *Mysia* domum quandam, stercore co-
 lumbino inspersam, vrenti Sole, æstate media conflag-
 rasse vndique, stercoreis igne succesa, abietinis stru-
 ctam lignis resinosis exposita, Sole vehementissimo;
 de causis morborum c. 4. 3. de temperamentis cap. 3.
 dracones omnes aquas expetunt, in quibus per tem-
 pus commorati cupiunt, æstuant natura ignea, par-
 tissima respiratione, non suffectura tantæ moli ani-
 mantis, quo & monstra huic insunt naturæ maxima,
 humiditate locorum, quæ habitant. c. de *Leuiathan*
 longiùs infra hinc hydras, lacus, fontes, stagna, palu-
 des, humentia & vda inhabitare norunt *Pausanias* in
Corinthiis, *Homerus* & alij. Sunt *Hydræ* *Draconu*
 monstra, vel multorum capitum, aut alata, pedestres
 ve *Dracones*, hi vetò & hydræ adhuc distinguun-
 tur à *Dracone*, pisce marino, qui est *Graculo* pisci
 persimilis, moderatæ molis; refert *Plinius* libro 9.
 capite 27. Quem docet captum, atque in arenam
 emis

emissum, mira celeritate cauernam sibi excutere, fugereque facillimè, euanescere subitò, non secus atque acus piscis rostro arenis adacto, lib. 32. c. 11. aculeos vsque ad caudam habere, & c. 7. dentibus huius scarificatis gingiuis, indolentia potiri afflictos, *Ælianus* lib. 14. c. 11. sic *Draco* marinus aliis piscibus similis, reliquo corpore verò *Draconi* terreno, capite & oculorum magnitudine, magni enim sunt & pulchri iis: maxillæ etiam formam quandam similem habent cum terrestribus, squammas habet duras, adeo vt tangenti non videantur longè abesse à pelle *Draconis* terreni, simul & aculeis armatus est grauius, & venenatis, tãgentibus perniciosæ, *Aristoteles* idem de historia animalium lib. 8. cap. 13. qui 9. de historia cap. 6. docet, expurgari lactucis syluestribus, semel pomis refertos *Dracones* pomorum auidissimos cap. 1. eiusdem pugnam cum aquila describit, qui autores *Draconis* carnem aqua maceratam, contusamque vulneri applicitam, maximum esse remedium, & mirabile satis tam marini, quàm terrestris morsibus eorundem, locis adductis edocent.

Quo varia scripturae loca deplicantur, abstrusa natura Draconis obuoluta, spirisque plicata.

CAPVT II.

IS constant varia Scripturæ loca, cum historico, tum tropologico sensu. Primò locus ille *Exodi* 7. c. vbi hæc continentur: *Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron, cum dixeris vobis Pharaao, ostendite signa, dices ad Aaron, tolle virgam tuam, & proice eam coram Pharaao-*

ne, ac vertatur in colubrum. Et factum est ita, versaque est in colubrum. Vocavit autem Pharaos sapientes, & maleficos, & fecerunt ipsi per incantationes *Egyptiacas*, & arcana quadam similiter. Proieceruntque singuli virgas suas que versa sunt in dracones, sed devoravit virga Aaron virgas eorum, & cum iis Pharaos non dimitteret populum Hebræorū, subdit Deus: *Vade ad eum manè, ecce egredietur ad aquas, & stabis in occursum eius super ripam fluminis, & virgam que conuersa est in draconem, tolles in manu tua, & percutes aquam fluminis, & vertetur in sanguinem; & neque iis conuersus est Pharaos.* Versa est Aaronis virga in colubrum verum, natura talem subito, & repente: Deo omni lege agendi soluto operante, qui nec expectat materiam vt agat, ex nihilo omnia quia vult solum educere, potens; nec causatam effectus, cum quæ illæ possunt ab illo sint, susceperintque: possent & hæc mediis plurimis transmutationibus naturæ euenire, tardè longo temporis intervallo, at non ex tempore, & subitanea mutatione: Variæ formæ enim in materiâ succedunt, agentibus causis naturæ, tempore & motu, passique dispositione aptata, vt fert passum, & potest agens, longiori breuiori tempore, intervallo facto, aut subito in dispositis iâ vltimatè: at in dissidētibus diuersarū specierū suppositis, sese ad inuicē successio formarum, hoc Dei est, non naturæ opus. Est virga Aaronis versa in colubtū verū, postea in veram virgam, vel numeralem vnā, vel specie vnā: succedentibus sibi ad inuicem formis in materiâ eandem, Dei efficientia, cui nec præterit tempus idem, nec eadem numero, vt pote omnia afferre, supplereque potens, infinita omnia transcendēs virtute, quibus numero eadem, quæ fuere corrupta reddit. Dæmon verò & malefici, cum solūm possint mediis naturalibus causis effectus moliri, quæ motu &

tempore, vicissitudinibusque ad inuicē factis egent, non subito effectus veros excitant, apparentes imò & mēritos: virgæ enim maleficorum nō in dracones veros fuere commutatæ, sed in mentitos, & fictitios, ideo est dictum eo loci; fecerunt ipsi per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam similiter: non vera, vt Aaron fecit Dei opere. Fuere in dracones cōuersæ maleficorum virgæ, Aarō verò in colubrum anguem communem, serpētem dictum nomine generis, quòd communiùs & vulgariter magis serpat. Coluber genere dictus reptilia omnia continet venenata, nimis agilissimi motus, potentissimique capitis; motu & viribus, potentiaque veneni actiuissima, & si minima mole; imò quanto minora actiuiora; dracones contra deformes capite impotentes nimis diximus cauda vim & robur obtinere, non rictu oris, ictu imò caudæ pollere, vastitate molis maximos, potētia veneni, & morsus imbelles, debiles. Facilius fuit dæmoni, molem cumulare indigestam & rudem cui corpora obediunt motu locali, quàm vires, potentiamque virtutum animantium imitari, quæ nequit facile, cūm egeat ille, hæc vt æmuletur, causarū applicitu, easque agere expectet, si effectus edere velit, solū actiua passiuis cūm applicet in effectus omnes præterquàm loci motus (latè suprà.) Deus verò vires exeruit animantis, impertitque animanti colubro vero suam potentiam præfigurās minimo colubro. Coluber enim appensus & ligatus, serpensque hic, cōtinuè caput mouet, permouetque superiùs, celsius altiùsque reliquo omni tenet corpore, cui assidet, intueturque celsò capite. Figurabat Christum cruci affixum, sicut *Moses exaltauit serpente in deserto*, sic oportet exaltari filium hominis. Ioannis 3. c. *Christi caput Deus*, diuinitas. Paulus

prima ad Corinthios II. Christi caput affidens humanitati, corporique mystico Ecclesie fidelibus, capite insuperabili, quod eidem insidet, vicit virgas maleficorum, dracones apparentes, incantamenta, philtrea, carnis, mundi potentiam, dæmonis arma, peccatum, superavit coluber minimus vermiculus ille paruulus mortem, infernum, peccatum, dæmonem. Coluber hic ingentissimos dracones vastos & molis ingentis vorauit, hos capere potuit, deglutire, capitis virtute, amplissimo ore in capite cõsulto diuinitatis, doctrina, consiliis, præceptis, vita, morte, deitatis ore distento, vsque ad carnem passibilem, virgis maleficorum versis in dracones, mirabile, vt illud mirabilius videretur, colubrum dracones ingerere & deglutire, reputatus paruulus alioqui gentibus & minimus, capere molem ingentem, vastamque adeò, vt digitum Dei ibi adesse faterentur rebelles, vt conuinceretur Pharaò: in Christoque diuinitas vt notaretur. Retulimus suprà draconem appensum arboribus nimio pondere, graue caput terræ committere; caudam capite superiorem reponere, inuolutum pendere cauda supernè, ventreque capiti superiore facto & toti, irruere vt possit in Elephâtes; quibus significatur appetitus, ventrisque potentia, non capitis, non diuinitatis, concupiscentiæ imò, ventris appetitus, caudæque & infimi vires. Diuinitatis cum nihil opus Ægyptiorum contineret, continereque Aaronis acta sunt fassi, dicentes, *digitus Dei est hic*; Christus qui Patrem notificat digito virtutis, & potentia. Quò mirari desino gentes addubirasse, Ioannem, Christus an esset, cum digitum Dei animaduertissent, quo illum designabat, potentia miraculorũ, & doctrina, viræque integritate. Digitus enim ille quo agnũ indicabat, miracula obstupenda

penda & rara; digitus ille Christus erat, Deique digitus in quo ipsum manifestabat hominibus, Angelis, Doctor Angelorum & hominum, virtute digiti Christi. Si ergo in digito vno Christus noscebatur Ioānis, quid de toto illo addubitarēt homines cū omnibus Christum imitatus sit ille, an digito Christo mortales à dubio nō reuocasset: *aque! que con solo un dedo, dio con Dios en la tierra, haziendole conocer a los hombres*: de quo verè dicitur, *digitus Dei est hic*. Hinc coluber virga hæc, illæ verò dracones extitere. Postea iussit Deus Aaroni sumeret virgam in draconē conuersam, quæ redierat in formā pristinam Virgæ iam Maleficorum, quæ verè nō fuere immutata; desiere enim apparere tantū, virgæ enim semper adfucere: assumcret aliorū virgam iussit, quæ in draconē fuerat cōuersa apparēter, quæ enim fuerat Aaron fuit in colubrū verum mutata, vt victoriæ signū existeret semper, spoliis reseruatis contra maleficos adeptæ, ideo virgā vnā ex aliis sumere iussit, & seruari; Pharaō vt eadem inspectata in aliis portentis interuenienti, recordaretur figmentorum maleficorum, potentia Dei veri, vt conuetteretur ille. Quæ virga, dura, rigida, sicca, intractabilis, dracoque, hæc inflexilis, iustitiæ virga, floruit in Virgine Deipara primò misericordia cōditoris, blanda, & tractabilis, facilis, & ductilis, cōtra draconem rigoris, & peccatū voracissimæ naturæ floribus amygdali exornata; Numerorū 17. c. ver nunciauit solisque accessum ad æquinoctium, & signū agni Christi, solisque iustitiæ, verum gratiæ tempus, æquitatē iustitiæ, cum osculis pacis & misericordiae, quibus iustitia & pax osculatae sunt, floribus nunciat Amygdalus prima ver, efflorescit primò, rigore brumæ & siccitate transfactis: ver, cōstitutioque sanguinea sanguinis Christi,

sanguinem enunciauit ipsa Virgo sæcundissima mater, & non secus atque Amygdalæ vulpe culis sunt excidio & internecio, tenet Plinius lib. 22. c. 1. & Bercorius lib. 12. c. 2. Sacra Virgo fuit hæreticis horror, vastitas, & ruina; Ecclesia canit: *Tu sola cunctas hæreses interemiisti in vniuerso mundo: extirpasti hæreses, confudisti, precibus & meritis tuis illuminatis fidelibus; ad te enim hoc munus spectabat, & ex officio impendebat, quòd esses mater Christi veri Dei, & hominis, simulque aduocata nostra, quod ne faterentur hæretici in varias hæreses incidetunt, cum tamen iis honor tuus integretur, & constet, & cum vetè mater esses veri Dei & hominis, hocque daretur intelligi mortalibus, tu hæreses eradicasti opere tanto, extirpasti omnes; vocat enim vulpe culas hæreses Spiritus sanctus Canticorum 2. c. Capite nobis vulpes paruulas, que demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit: vineas congregationes fidelium, & Ecclesiæ statutos ordines, religionis, matrimonij, cælibatus, aliorum, vineaque floruit nostra Virgo Deipara. Hetodem appellauit vulpem Lucæ 13. Ieremias 5. Threni: *Propterea à mæstum factum est cor nostrum: ideo contenebrati sunt oculi nostri propter montem Sion, quia disperit, vulpes ambulauerunt in eo. Tu autem Domine in æternum permanebis. solium tuum in generatione & generationem.* Vbi, montem Sion vocat Ecclesiam quæ iam disperit plurimis nationibus, propter vulpes & callidos hæreticos, qui caudis complicatis, æstuatis concupiscentiæ, igne conflagrantibus, religionem vastare, & succendere sunt conati, appetitu & portione inferiori; cauda, vt vulpes, canes venatores cauda, secessu sædissimo excrementorum inficiunt, fœtidissimisque excrementis fœdant, non secus ac vulpes ij colligatæ caudis, appetitu & amote proprio,*

prio, vt tandem in Dei contemptum degenerent & prolabantur (Augustinus 1. de ciuitate Dei c. 6.) fructusque fidelium, vineæque floridæ Deiferæ Virginis floribus virgineis perpulchræ, omni ex parte integre & perfectæ, incendio & malitia deuastare contendant: concupiscentiæ æstu, & malitia inquinantes reatu culpæ liberam Virginem omnino, Deique matrem illustrem Principis priuilegio, voluntate, & concessâ gratia, vulpeculæ natura paruulæ deteriores vulpibus maioribus natu, & grandioribus, infestæ magis naturæ, cum quoddam minùs pertimescamus de iis, caueatque ideo minùs quilibet, tum propter artes quibus pollere experientia ediscimus versutiores, & deteriores. Retulit, vt supra Plinius, & Ælianus libro septimo, capite sexto, vulpeculas deteriores vulpibus esse. Spiritus enim ignei, bilisque copia in iis quibus maiori abundant prouentu, vulpes aliis animantibus, vesicaque bilis amplior, capaciore, animanti stimulant magis contenta pusillo collectaque, quàm si latiori diffusâ complecterentur viuenti, quo deteriores natura. Iudicum 15. hæc eadem virga Virgo facta hæreticorum, quæ in manu maleficorum (de vulpeculis cauda ligatis inicitur sereno) draco credebatur, solumque Draconis condiciones subire, in manu Aaron & Mosis, iustitiæ & sanctitatis, iis sacerdotio & principant insignitis virga fuit, effloruit, & quæ obliqua, circumuoluta iudicabatur iis, dracoque serpens, virga recta iustitiæ, & misericordiæ symbolum extitit in manu summi Sacerdotis Christi, Deifera Virgo directionis, & rectitudinis, imperij & iurisdictionis nostræ, virga in manu Iudicis, in qua visitauit nos oriens ex alto, & cuius interuentu signatur cuiuslibet ius suum, misericordiæque & clementia

clementia notificatur hac ipsa, *Isaia 2. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini.* Ex hac virga egredietur flos Christus virgæ & Virginis huius filius; virga erit ipse, si virgæ filius est. Virgo sacra est virga virtutis Dei, in qua hæc omnia operatus est Dominus, virga iustitiæ in manu Domini, quæ aliàs, vt & omnes, draco esset, peccato originis privilegio libera, & immunis, nobilis extitit voluntate principis, gratia plena, ex qua ortus est Sol iustitiæ Christus Deus noster. Hac diuisit Moses mare rubrum; vtebantur enim eadem ad inuicem Moses & Aaron, Numerorum 20. c. Fuit hæc virga in conspectu Domini semper, & in arca fœderis, eo loci dicitur. Fuit sacra virgo in conspectu Domini, & in fœdere cum Patre æterno, cui satisfacimus per Christum; fuit in pacto, in arca hac qua subterfugimus naufragium, diluuiumque, non recessit à conspectu Domini, nulla interposita culpa: inter solem filium, & Lunam hanc plenam, quibus eclipsis Lunæ venire aliàs solet culpæ opaci interpositione, ideo gratia plena, quæ est pulchra, vt Luna plena, cum manna filio alimento cœlesti, in arca fœderis testamenti gratiæ, & matris reseruato. Rubrum mare diuisit sanguinis filij, vt securi itarent mortales, diuisit à filio sanguinem fluore iugi, in bonum hominum, vt flueret, & mare vltionis nostræ ruinæ & sanguinis, diuisit aquas ab aquis, & confirmauit, (ibidem dicitur,) ne fluerent aquæ, imò vt consisterent, muri instar, hac diuisæ; ibi dicitur, ne nos obruerent & ab sorberent, hac virga fuere compressæ, pressæ imò, vt securi possimus in terram promissionis venire. Tum locus ille Psalms 73. us constat, vbi dicitur: *Tu confirmasti in virtute tua mare, conturbasti capita draconum in aquis: tu confregisti caput draco*

*draconum, dedisti eos escam populis Aethiopum. Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluuios Eshan. Confirmaſti virtute tua mare, detinuisti diuiſas aquas, ſuſtinuiſti, firmaſti ne fluerent, & muri inſtar circumuallaſti. Numerorum 20. capite: Et confregiſti capita draconum in aquis, vbi maior videbatur eorum potentia. Diximus, dracones in aquis expectare Elephantos, quorum pondere ſolent collidi, animantia illa quæ aures obturare nequeunt, vt de Elephanto diximus; in aquis, in afflictionibus, eos qui audiunt verbum Dei, audientes adhuc, non ſolum ſurdos, eos imò qui aures infarcire neſciunt, in aquis inſiliunt, quòd maiorem cognoſcant potentiam inibi, maiuſque robur ſibi adeſſe, mole vaſtiſſima ſupportata aquis, velociuſque huc & illuc vertantur, moueanturque vt fugiant, & proſequantur hoſtes; hic vbi erant validiores in aquis, in deliciis, & voluptatibus, in vditate vitiorum, affluentia & copia, auſteritate, paupertate, pœnitentia promulgata, Chriſtus, aſperitateque, contra ac leges carnis ferebant, hic vbi concupiſcentia aſtuabat, mediisque aquis, ea erat ignis potentia, conflagrabat, confregit eorum capita Chriſtus elephas ille, qui nulli tenetur flexere genua, vt non flexit elephas, *aqualis Patri ſecundum diuinitatem, minor Patre ſecundum humanitatem*; Elephantum hic diuinitatis vi, eius virtute confregit capita draconum in aquis baptiſmatis ſancti, confregit peccatum, mortem, draconum capita, quibus feriunt mortales, in aquis vbi dæmon draco potentiam maiorem videbatur exerere, in aquis, in afflictionibus, in laboribus; *intrauerunt aqua uſque ad animam meam*; de afflictionibus dicitur: fecit iugum ſuaue, & amaras aquas deſerti potabiles, dulces, ſalubres, in aquis, in laboribus, quos tulit*

Chri

Christus in morte. Capita draconū peccati, inferni voracissimi, & dæmonis fregit, quassauit in aquis: vitra cōfregit hac virga draconum capita, Virgine deifeta, qua primò peccatum desit, infernus, culpa: in aquis ilunionis vniuersalis diluuij, culpæ effluentis in posteros Adæ origine, qui aut supposito diuino non coëxistunt, aut prinilegio non excipiuntur, epieichia Principis. Ipsa contriuit caput, vt dictum fuerat Geneseos 3, aut ipse contriuit, cum ipsa contriuerit. Contribulasti primò hæc càpita draconum, promissionibus factis, spe data in lege scripta, confregisti postea lege gratiæ, promissis acquiescens, plenitudine scripturarum, te hominibus immisso Deo homine. Tum ad literam, Pharaonis & aliorum Principum duces, capita draconum, instrumenta & ministros confregisti, contribulasti in aquis, vbi prius adhuc contribulasti vt conuerterentur, quos, cum duritie cordis obsisterent, confregisti postea. Capita verò draconum confregit mundi, peccati, mortis, vt gemmam Virginis sacre eliceret, non caudam Draconis, non vltimum, non mortem disiecit, mori enim non recusauit, nec draconis vltimo affligi, sibi nec matri piissimæ inhibuit, nobis datus, vt morte vitam compararet, hominesque vt summo amoris vinculo neçteret, omnia in pretium eorum cum erogasset, vt quantæ essent æstimationis mortales sciscerent, & quæ Deus expetit ab eis, quanti essent, percallerent, Dei amicitiam & amorem vt intelligerent, Dei morte, vitæque digna; matrem verò mori voluit, cum vt verus homo crederetur, veræ sceminae proles mortalis, ipsa natura vt reliquæ, tum illi vt maius præmiū adesset, & si peccato libera, voluit mori. Capite peccato omni immunis, percussitque in aquis dracones, eorumque;

eorūq; capita ibidem confregit, vt esset draco utilis suo morsui (patet suprā.) Est memoria peccati utilis nimis, maceratūsq; draco aquis lachrymarum, vulnera per sanat quæ infligit ille, *vt de peccato damnaret peccatum*: Paulus ad Romanos 8. capite, dedisti eum escam populis Æthiopum. Diximus, in Æthiopia frequentissimos esse dracones, & vastissimæ molis, inulitate magnitudinis, his vtuntur Æthiopes in cibos, capite resecto & cauda, tam è marinis, quàm è terrestribus. Imò & in morsus eorundem, carnibus eorum vesci salubte iudicauit Solinus in Polihistoria capite 33. Galenus 11. de simplicium medicamentorum viribus, capite de dracone marino, & 3. de alimentorum facultatibus capite 4. Edoardus libro 6. capite 118. Bercorius libro 10. capite de Dracone, Opplanus, alij. Solinus, Æthiopus lingua extracta, cauda rescissa, impunè draconibus vesci legit, & in refrigerium æstus, sanguinis potu draconis marini vti, imò bile semota, & felle extracto edere quodcumque animal quod fors obtulerit. Hos vocat Solinus Pamphagos, quos capite 34 docet vesci serpentibus, draconibus, aliisque omnibus animantibus innoxie, ob conditam eorum ipso opifice peculiarem naturam summo. Miratur ergo vates sacer eo loci summam Dei prouidentiam, Æthiopibus adhuc gentibus ferinis, & barbaris, sine cultu & lege, sine obseruatione, non defecisse, illis imò in alimenta & cibos præparasse dracones, quibus vescantur salubriter. Sunt ea in regione salubria & innoxia, venenata alioqui animantia, aut noxia minus (eo loci est videre) conquassatis enim, reiectis extremis, medio salubri, inolescunt ibi eo victu reptilium degentium incolæ in aquis, quibus degunt, in illa prouincia, reptantia præcipuè & communiùs
omnia;

omnia, æstu nimio regionis, sese vt temperent illis, remittantque ignem, vt Solinus eo loci vult, diluto veneno, & remisso, loci vditate & refrigerio, quod etsi minimum adsit draconibus omnibus, est ea in parte minus adhuc: vt sit populis Æthiopum esca & alimentum, incultisque illis & Barbaris, quibus nec defecit Deus alimento, aut doctrina, sufficientiæque legis. *Confregisti ergo capita draconum in aquis, & dedisti eum escam populis Æthiopum*, ad literam, potentiam Pharaonis, potentiũque subuertisti imperium, superbiam, capita, dedisti eum escam populis Æthiopum, idololatriæ & apostasiæ, quæ iis enutriebantur, fouebanturque draconibus. Tum in escam hos relegasti populis Æthiopiæ, inferno nigro, obscuro, fædo, & horrido, vltra Æthiopiæ fæditatem denigratis, fædatis, quod essent qui sicut cremium aruerunt, lumine fidei extincto, nigricantes, candore amisso iustitiæ, titiones facti carbonum instar, terra vallati, obducti terrenis, restincta fide, suffumigij & fœtore fidei extinctæ, graueolentis, molestissimo conscientiæ mortu, non experrecti fumo graueolenti luminis obrutæ, denigrati suffumigio fidei sine operibus, dicti esca Æthiopum, fomentũque idololatriæ, tum peccati capita, mortẽ, culpam, pœnam, escam inferni, & Æthiopiæ dæmonum subegisti. Vocatur Pharao draco magnus ab spiritu Deo Ezechielis 29. c. iis, *In anno decimo, decimo mense, decima die mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis de eo, & de Ægypto vniuersa loquere, & dices: hæc dicit Deus Dominus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicitis, meus est fluvius, & ego feci memetipsum, & ponam frantum in maxillis tuis, & agglutinabo pisces fluminum tuorum squammis tuis,*

& extraham te de medio fluminum tuorum, & uniuersi pisces tui squammis tuis adhærebunt, & proiciam te in desertum, & omnes pisces, super faciem terra cades. Vocatur Pharao draco magnus, iuxtaque naturam animantis; liquent hæc omnia, qui cubas in medio fluminum tuorum, in deliciis, in voluptatum affluxu, affluentia medio, in deliciis, vitiiorumque humiditate superflua. Est humidi, termino proprio non circumscribi, legeve morigerari, docuit Aristoteles 2. de ortu & interitu capite 2. solùmque alieno arctari, vi quasi, & violentia, sese excedere, & traicere continuò tentans, superbix draconis imitator, qui dicis, ego feci mème, mea sunt flumina, Lucifer alter, qui sibi adscripsit accepta & gratiosa, propriæque naturæ debitum reputauit; vitiis, squammis excrementorum, copia ex alimento confectis, qui gentes illicis, subditosque inficis vitiiorum illecebris & philtis; squammæ in aquis splendent magis, affluentiaque rerum vitia eminent, firmanur. Draco marinus splendore squammarum pisces allicit, inuitatque quos postea aculeis venenosis transfigit, dissiicit & lacerat, quorum quibusdam vitur in præsentia, in cibumque acceptat, quosdam in posterum aculeis suspensos reseruat, dolore nimio, & veneno afflictos, atrocissimam inferens mortem, & crudelem, irretitis pulchritudine oculorum & squammarum splendescencia allectis, armatus aculeis, locis adductis colligitur autorum, Pharao vitiis plenus, lege solutus, attrahebat reliquos, vt simul cum illo inquinarentur, inficerenturque, eo capto dracone simul cù illo pisces aculeis infixi venient, & cum Pharaone populû trahere in siccum minatur, de aquis affluentia rerum, Deus ipse, hosque in superficiem terræ proficere, in siccam terræ faciem, vt sint aliis exéplo, terra

adhuc nō oculi, aut abdi finet, efca volatiliū dæmonūq; Æthiopiæ inferni vt sint, propriis vitiis, opulētia, potentia, terrenis, irritis, inuālidatis, quibus oculi & abdi, quominus vltioni pateant, non poterunt, in desertum, in remotissima adhuc, in Æthiopiā, vt sint omnibūs gentibus exemplum, monimētum: efca, & alimētum virtutis sunt pœna & præmium. Terrestis draco & aquas subit frequentissimè, ibique degit, Elephantas captans, & pisces euorans eisdem locis, extat squammis exornatus, & aculeis quibusdam, quibus elucentibus pisces cōgregat, splendore concitat, & circumuenit. Tunc in somno Mardochæi intelligitur cur draconum simbolo voluerit vti spiritus Deus. Esther 10. & 11. c. vbi hæc cōtinentur. Et ecce duo dracones magni parati contra se in præliū. hæc c. 11. 10. verò hæc Mardochæus. Duo autē dracones, Ego sum, & Aman. Viam spiritus intercipere tentat draco nexibus, dum pugnam aggreditur, aut cum dracone bellum inicit, aut duellum cū aliis gerit, vt de Elephante diximus, suæque allicere aues ad se, aë is tractu, qui est spiritus respiratione tractus, Mardochæus & Aman, non secus arque dracones dimicabant de via spiritus recludenda suspēsiōne patibuli. Iustè Mardochæus Dei iussu & inspiratu, propter scelera Aman, ille iniustè propter malitiam, inuidiam, & liuorem infantis Mardochæi, præualuit innocentia, & in patibulo quod parauerat Aman Mardochæo, suspensus ille est, via spiritus conclusa, suspensus discessit, dracoque Mardochæus draconi Aman, spiritus viam intereludit, tum dracones vocantur, quod quilibet alterum minabatur cauda, morte, & vltimo sui, ictu caudæ dracones plus multo capite feriant & ictu, quàm rictu, diximus.

Naturalia plurima Draconis complectens, sensusque cum literales, tum mysticos.

C A P U T III.

DAnielis locus non minùs hac natura animantis 16
 consistit c. 4. ubi legimus: *Et erat draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylonij: & dixit Rex Danieli: Ecce non potes dicere, quòd iste non sit Deus vivens; adora ergo eum, dixitque Daniel; Dominum meum adoro: quia ipse est Deus vivens. Tu autem Rex da mihi potestatem, & interficiam draconem, absque gladio, & fuste, & au rex; do tibi. Tulit ergo Daniel adipem, & picem, & pilos, & coxit pariter, fecitque massas, & dedit in os draconis, & disruptus est draco. Cùm enim glutinosa hæc essent & viscida, obturantia & replentia nimis, adeps glutinosa, & oleosa substantia, qua pollet, rancida præcipuè dum est, instigante, & irritante guttur natura nimis sensibile, & ferens minimè eorum quæ viam spiritus obturare valent, & impedire, eius semper sollicita muneris, quod tanti interest ad vitæ tutelam, cordisque refrigerium, collum, inquam, alioqui strictissimum vasti animantis, vinctuoso, aëreo, tenui & viscido opulente, pice viscosa, & tenacis naturæ, cum adipe eliquata semel hærescente, pilis quod humore distentis nimis dilatentur, vt replent, longitudinèque circumvolvuntur aded, vt deplicari non possint è loco irretitis semel, irritentque nimis, stimulent, dissectis partibus sectionis, acutis factis, dissectu in tenuibus magis, sectis que semel, coniunxit infarcientia nimis, quibus & obturamus ea, quæ tenues liquores tenent, vt non possint extrà fluere, præcipuè in vasis ligneis,*

& aliis porosa substantiæ. Obtulitque ideo draconi naturæ voracissimæ, dracones dicti, à quo Tragones eueniunt dicti in gluuiosi homines, idiomate Hispano, è græco *τραγός* tragò, aut Hircus gulosus, vorax; mors, quod omnia deglutiat, illa *trago de la muerte* dicitur, vt & draco inde ànimans, difficillimi anhelitus, dispneum natura, & respiratus parcissimi, stictissimi oris, fistulæ instar, vt diximus, Enare animal, cui oris & narium loco, plicata foramina adsunt, mollis ingentis, vastitatis immensæ, calidissimæ & æstuaris naturæ: (patet superius,) cum hæc solû habeat, quibus respiret illud, non suffectura animanti tanto, vtrâque impedita respirationis via, glutine illo viscido, & crasso, diruptus sit draco, detecto spiritu, nimio tracto conatu, tanto æstui tulli concitata animantis & lancino, pilis & rancido oleoso stimulantibus gutturis sensibilissimam regionem: hinc inde distentis præcordiis, vt aërem traherent in cordis refrigeriû, non excluso postea infarta via, impedita & obstructa, glutinoso illo; quò crepuit medio corpore, distertus spiritus violètia, & impetu agitato. Scimus enim detentum flatû, & tetramotus tremendos excitare, magnos mōtes subuertere, abrūpere animantia medio; id docent tormenta bellica, clauso & impedito exitu, agitato spiritu; coxie verò, vt incrassarentur amplius, glutinosaque vt fierent illa magis, incrassat coctio, & viscidiora facit quæ coquantur semel, docuit Aristoteles 4. meteororum, c. 2. & 3. Galenus 1. aphorismorum aphorismo 7. quæ renuncians Spiritus Deus subdit, & *dedi hæmassas in os draconis*: nō in ventrē, in os scilicet solû, glutinosa enim & viscida non potuere os transcendere, in vētrēve prolabi, œsophagû aut pertingere, gutturi imò affixa draconem suffocarû; ote enim agitur respiration, naribusq;

hæc in os venit prius vt in guttur proueniat. Cùm tamen auidè draco hæc deglutisset, pinguis & adiposæ substantiæ natura cupidus, quòd relaxet, & dilaret illa sicca & stricta, structura innata, complicata, saporeque illectus sibi placido, grato & suauì, vinctuosò, quòd iis vitur cupedia nimia, vt iisdem locis fertur; hæc traxit ad fauces, caputque laringis, quas cùm concludisset viscu, orificiis obstructis glutinosa rerù congerie, suffocatus obiit, laringis capite infarcto, internecone quantũ inuari natura rerù potuit, miraculo tamen obrutũ draconem, se se ipsis his interneconi tardè suffectura. Lachesim narrat Apuleius Cerberũ occupasse massa viscida, & tenaci, infernũ ingressã, negotia Veneris & Proserpinæ sollicitatẽ, naturis rerum fabula cõfictã, vt veris rerum naturis fabulosa suaderent, effigieve mentita veri, mendacium occuleretur. Est auidissimus draco sanguinis, (suprà retulimus) adeps verò ex oleoso sanguinis fit, supernatanti, & pingui, concrecente frigore, & coctione genito & suborto, adeps concretũ significat pingue, & hoc frigore sistit, cùm calore perficiatur prius, & depuretur liquecẽs, postea congelato in partibus membranosis corporis, natura frigidioribus reliquis, oleoso & pingui concrecente, docet Galenus 3. de tẽperamentis, & alibi. Hinc adipem expent, quòd sit sanguinis pars prior, & elaboratior, aërea & leuis, sublimior, superior, aërem non minùs optat, quàm maximè, aëreasque aues allicere suctu superbus ille, natura, & malitiã, superiora deprimere obtẽtat, in suosque relegare vsus, in vètrem, in propria sibi, alia verò deglutit simul, vt deglutiat adipem, vt illo Danielis, pilos & resinam: iis ipsis superatus, & victus, sine fuisse, gladio, vt promisit Daniel, sic se sanguine replent multoties dracones,

vt eo ebrii venentur, ex aëreo quem ebiberunt potu sanguine, flatibus spiritibus eleuatis plurimis, capite grauato, & pleno, obstructis viis, vaporibus illis sanguineis animantium, vini instar, distentioneque maxima facta medio corpore, vt dirumpatur flatibus iisdem. ictu enim, impulsu, & distensione crepant multa, aëre concitato concluso, impetu & vehementia, vt crepuere qui Paralipomenon 2. capite 15. ad petram collidebantur. Crepuit imò Iudas Iscariotes plenus sanguine Christi, & pretio sanguinis, iudicio sibi manducato & bibito, non diiudicans corpus Domini. Draco ille periit suffocatus adipe frumenti, & sanguinis, picem & fœditatem peccati simul deglutiens, pilos vitiorum, longitudinem consuetudinis & habitus, eisdemque miserè obcrepuit, medio corpore, ventre & præcordiis, mollitie, molliori parte, vbi ossa desunt, & solidum, firmum, & stabile destitit, fidelitatis; impetu enim facto in pectore & pulmonibus, præcordia abrumpuntur, medium corpus inter inguina & alas, medio trunco & busto, mollibus præcordiis diruptis, ventriculo & ventre abruptis, hoc corpus dicitur præcipuè in animantibus; docuit Aristoteles de communi gressu animantium capite 2. Non secùs dirumpuntur dracones illi, qui rerum affluentia distenduntur, laxantur, ad eò replentur adipe, & abundantia, vt crepent medio corpore, dirumpanturque sese continere impotentes, quos nequit propria capere pellicula, imò vt molles & humidi, modo & termino carent, psalmo 21. *Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea.* humidus profluxi. vltra terminos, aquæ instar, vltra legem & rationis proprias hominis metas, & 72. *Mei autem penè moi sunt pedes: penè effusi sunt gressus mei:* tum pice tenaci & temporalium rerum

terram glutino, pilisque & rebus extra hominis integritatem & subitâriam, accidentibus extrinsecis, apparentibus rebus detenti, medio crepant corpore, appetitu medio inter rationem & naturam animantium. Christi sanguine diruptus est draco, inebriatus, hauit sanguinem, suxit, vt postea copia & virtute, abundantia dirumperetur (*vbi abundauit delictum, super abundauit gratia.* Paulus) dæmon, infernus, & mors desiere. Suscepit enim mors vitæ alimentum, quo mors petiit, defecit cõmutata in vitã, cum vitã edidisset. *Ego sum via, veritas & vita,* Christus: Mors 17 ergo cum vitam ingessisset Christũ, petiit illa, vitæ metamorphosim passa, Deuteronomij 32. sic dicitur, ingratiitudinem sæpius à Domino castigatã populo repetês, referens supplicia, quibus puniantur beneficij immemores. *Fel draconum vinũ coriũ: & venenum aspidum insanabile.* De veneno aspidis c. de aspide diximus, quod insanabile sit, cuiusque aspidis tale venenum, fel omne epotũ inebriat, sensum remittit, & obscurat, memoriam adimit, & hebetat; quod antiquitũs (suprà diximus) myrrha vino permiscebatur, vt ignea natura, & fumida, simul cum aliis caput replẽtibus, obstrueret caput, repleretque, & apoplexiæ modo sensum partium aboleret, quominus tormenta sentire possent eo potu parati, potus enim, rũ & modò parãtur morituris quæstionesque passuris, torturas, tormẽta laturis, crucifigendis, suspendẽdis, vt minũs doloribus extorquerentur, tum ne animus distraheretur cruciatibus, superaretque vires patientiæ, & mens minũs integra compungeretur minũs de delicto commisso distracta. Christus verò cum gustasset vinum felle mistum, Matthæi 27. c. noluit bibere; oblatas, quia ipse voluit, ferreque mortem, & dolores cum vellet; quæ hæc possunt retardare

respuens, aut imminete quouis modo; gustauit tamen, vt adhuc molestiam illam non subterfugeret, at non bibit, ne essent impedimento doloribus & cruciatibus. Fel ergo inebriat, memoriam heberat, qua accepti beneficij recodemur, præcipuè draconis calidissimi animantis fel, quod sanguinem elephantis expetere diximus, quòd sit frigidus elephas, melancholicumque animal, vt colore, actionibus & aliis patet, ingenio & viuendi solertia; bilis fel draconis ingratos reddit ebrios, extra se ducit homines, extra rationem. Fel ergo draconum vinum eorum, vt in pœnâ delicti amplius obliuiscantur eorû, quæ liberalissima, munificentissimaque largi conditoris manu recepere, vt grati offendere illum recusent, potabunt enim pro vino quod memoriam auget siccitate & calore, docuit Galenus 3. de locis affectis latissimè, à quo posteri, fel draconum quod imminuit ebrietate, & repletionem rerum fugacium, Abacuc 1. *Va qui potum dat amico suo, miciens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius*, fel suæ obliuionis inebrians, vt aspiciat nuditatem, inebrians vt non teneri obligationis vinculo epotantem credat ille, videns nuditatem eius. Ierentias 3. *Threnit: Edificauit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore. quasi in mea venit, & depraedatus me, edificauit, & circumdedit me felle suo, sanguinem meum exoptabant, ingratitude & obliuione acceptorum beneficiorum, & me oblitum laboris & afflictionum rerum fugacium, vorare curabant, sanguinemque exugere diacones ij, felle effuso prius in me. Inebriat fel, ducitque extra se hominem, tû sitim multò maiorem auget potatum semel, sic siti inextinguibili torquentur ingrati, effræni appetitu, & insatiabili, in pœnam ingratitude. Sunt ij declinantes in obli-*

gationes

gationes quos adducet Dominus cum operantibus iniquitatem, permittetque inebriari felle hoc oblivionis beneficij accepti. Est fel draconis amarissimū inter omnia animantia, quòd calidissimus sit draco animans, calidiorque succus fel, bibent ingrati amarissima, felque draconum; amittent enim ob ingratitudinem accepta. Est verò amarum magis, durius multò, possessionis amissio, quam non habiti actus priuatio, Ecclesiastici c. 25. sic: *Commorari leoni, & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam.* de leone serpente locus extat, quòd insidias patet magis animantibus reliquis, adhuc quiete maiori, & tempore placatori magis, quando omnia silent, & quiescunt. Hunc insidiari mōstrauimus, fraudes parare, insidias tendere cautelosum, versutum serpentem. Parat draco animantibus maioribus adhuc Elephantis cæli auibus, astutissimus, auditus acerrimi & visus acutissimi. Hæc in alia dissimilis naturæ animantia sæuiunt, liuent, irascuntur, rarissimè verò in eadem speciei eiusdem; nunquam quasi, mulier verò nequam in mari tum sæuit, surgit, irascitur, in hominem naturæ eiusdem, speciei vnus, proprium; mansuescūt consuetudine dracones, frānantur maxillis, serpentesque omnes ferè mitescunt; mansuescit verò nunquam mulier, in maritum irruit, parat insidias, iurgia mouet, iras, rixas, non quiescit, non frānatur, non sistit. Est ergo facilius leoni, & draconi serpentibus commorari, quàm mulieri nequam. Obediunt hæc multoties homini, parent, cum illo quandoque amicè viuunt, sistunt, quiescunt, vt non irascantur ampliùs, & sæuiant; non sistit mulier, quiescit, aut satiatur vnquam. Iob 30. hæc continentur, calamitatem, & miseriam suam deplorans. *Frater fui draconum, & socius struthionum: fui pomorum audis-*

simus, non se quis ac draco est natura, expetiui pomum in Adamo; quod dicitur *fui*. *Maledixitque dicitur ortus*, id est, maledixit de die ortu, culpæ reatu ortus sum, ac si diceret, in reatu acerbissimi pomi, quasi eiusdem naturæ essem, & cupedix cum draconibus, quibus à primo ortu adest pomorum auuiditas, sic ortus & natus sum in pomi desiderio Adami, frater draconum originali culpa, appetitu peruerso, caudæ innitor elatus, superbus, prius cælestia vorare præsumo memetipso, *eritis sicut Dijs*, Pharaeo alter, terrenisque, caducis & fugacibus hæreo, sanguinis auidus, vltionis, vindictæ, passionū, altiora peto, & suctu superbio, altissima quæque superare tento; vanitatem, vtrum inspiro, & ad me allicio suctu; acerrimo visu cutiosus, & auditu acutissimo draco, alios inficere auditu tento, Elephantes adhuc, & robustissimos quosque, qui humeris pondus iustitiæ sustinent, in peccato ortus, vt in veneno dracones lento & tenaci recocto igne æstuantis naturæ, quod omnibus hærescit, in veneno viscerum interno in Deum, & externo in proximum peruersus, bilis & fellis torridæ intus recoctæ & mortiferæ. Et si enim morsum parum venenosum iniuciant dracones, intus verò venenosi magis sunt animantibus reliquis, visceribus & internis: macula enim peccati infectus visceribus, & interioribus, externis sædus non minùs natura labefactata ortus, frater eorum fui. Et socius struthionum deglutibam serpentes viuos, nõ mortuos, vt struthio facit, & ibis supra; cum adhuc Christo pò essent superatæ serpentes, mors, infernus, dæmón, passionisque nostræ, & venenosa ingerebam viua hæc, tum ferrum, ignem, non pertimui, ingessi verò, nec versatilem gladium igneum Angeli paradisi custodis exhorru, vt me substraherem à peccato,

commutauit imò durissima quæque, mortem ingessi
pomi esu, defecit virtus commutandi mortem, & cõ-
ficiendi durissimum id alimentum, vt draconi deficit
pomis superandis, quibus dum se replet ille, confugit
ad lactucas syluestres, iis expurgatur, amaro illo ex-
purgatio, vomituque reiicit quæ superfluè ingesse-
rat: Deus iussit populo lactucis agrestibus vti, cum
agno simul, & panibus azymis, Exodi 12. & Nume-
rorum 9. c. nauſea pomorum Adami, Euæque infe-
stato lactucis amaris syluestribus, dracones vitant
satietatem pomorum nimia iis, expurgant enim ama-
ra deterſiora virtute ventriculum, ventrem, & venas
primas, vomituque reiectant succos glutinosos, &
crassos infestantes ventriculum, nauſeamque inferen-
tes, crassitie & glutinosa substantia. Galenus comas
absynthij laudat, aloem & amara quænis 2. per locos,
& metho. 8. c. 4. statuit. Dioscorides libro 2. c. 125. à
quo & Galenus, & posteri, lactucas syluestres ama-
ras, & deterſiuas, purgatiuasque humorum crassorũ,
visui aptas constituit, vltraque venereos appetitus
coercere, flatuum ventriculi discussione, vt eo firma-
to euomere sit facile. Esus pomorum vt recordaren-
tur, lactucis vti præcipiebat lex, tum quod agnus cras-
sos generet succos, & glutinosos, ided azymo pane,
sine fermento, deterſiua virtute prædito, & exiccandi
potentia illustri, celebri, leui & facilè coctili, lac-
tucisque iis expurgantibus, incidentibus vti iussit,
quantum ad naturam spectabat, illa præcipiens sym-
bolo, & hæc non omittens natura, quando simul
cum iis quæ ad animi culturam attinet, esse possunt;
tum agnum in lacte matris decoctum prohibuit edẽ-
dum; Deuteronomij 14. ne frigidius, crassiusque
fiat alimentum, viscidius & tenacius, lacte frigi-
do, agnoque viscido, & glutinoso. Septuaginta
legunt

legūt Agnum, vt nos legimus; nobis enim est agnus, qui Iudæis hœdus; hœdus enim recens natum significat ouis fœtum, & arietis, immūda sorditie, & mucore plenum. Agnus verò iam patris vestigia insequentem, innocentem, & obsequentem facilè, & si hœdi nomine, capræ fœtus aliàs intelligēdus veniat, agni verò nomine, ouis mitissimæ, & innocentissimæ partus. Quò præcipitur eo loci, & Exodi 23. nō conquire hœdum in lacte matris. Vltrà sensu spiritali, ne Christum Agnum coquas, dissoluas in lacte matris, suppositumque illud diuinum, verum Deum, & hominē, in lac dissoluas, ne resoluas in lac, in naturā ex lacte, in humanitatem imò, & in diuinitatē simul, non in lac solūm; ne sis vitiosus, fretus lacte matris Deiparæ, Christum in lacte matris ne coquas, offendas, & stimules, irrites; nec sit tibi matris piissimæ lac, maternitasve, condimentum, occasio, abusu irritans Christum, vorandi legē, & præcepta. Nec lac matris sit, in quo agnus coquatur & irritetur, ne qui eo lacte utebatur amicè in homines, postea acido illo malitia mortalium, vtatur rigidè irritatus lactis abusu. ²¹ *lis* consistit locus Ieremiæ c. 14. miseriam, famem, populique afflictionem deplorans, ob commissa scelera, & patrata flagitia, inquit: *Onagri steterunt in rupibus, extraxerunt ventum quasi Dracones, & defecerunt oculi eorum, quia non erat herba. Asinos siluestres alimēti defectu deperisse docet, cū tamen ij aliis animātibus meliùs inedia ferant, & annonæ defectum. Hyperbole quasi miseriam & calamitatem populi ostendens, eorum exemplo, qui & si omnia peragrent, veloces & faciles, pabulo destituti periere, imò æstu defatigati, incendio, terræ squalore, rupes, altissimāque loca subiere, ventumque traxere sicut dracones, quos monstrauimus suctu aues, volatiliāque quasi amatorio*

rio philtro ad se allicere, innixos caudæ, rupibus altis, reliquo corpore erecto & celso in aëre distento. Defecerunt oculi, deficiunt primò fame, & corrugantur, marcescit viuuda eorum splendescencia, exoluta spiritali substantia splendida, & lucida facillè dissipabili. Visus deest primò esurientibus, ideò & famelicis alimenti inopia, vt copia, infestantur fluxionibus, priùs lachrymis & fluxu; docuit Hippocrates 1. prognostici sect. 3. & Galenus ibidem, Arist. 4. problem. sect. 3. & pabuli defectu, tristitia infestato, corde compresso, ad se euocante mœtore sanguinem & spiritus, vt præsentia alimenti & cupiditate exhilarat; distenditur, dilatatur, effundit succos in caput, oculos, & externa animantis, vt oculi crescât iis emissis, corde extenso. Hinc, *defecerunt oculi, quia non erat herba*, fame & tristitia. Cauda magnos superat Elephantes, & terrestria, cauda dirumpit, nodis, & flexibus, iectu, cœlestia capite impetit, trahere tentat, rictuque offendere carnales, cauda, & appetitu, concupiscentia erumpit, spirituales capite, superbia, elatione, supereminencia animi: quos dñi vicit capite & superbia, ligat cauda, vt in appetitus & carnis passiones prolabantur, in ventremque draconis veniant, volantes aues cœlestes alioqui, philtro & amatorio passionum irretitæ. Hinc draco ille Apocalypsis 12. c. rufus erat, diximus & dracones esse natura rufos, habebatque capita septem. Hoc monstruosum erat, vt & alatos inueniri dracones, & pedestres. Decem obtinebat cornua, monstrauimus, eminentias, & tubercula carneâ supra oculos consita, cornuum instar draconibus adnasci. Tum diademata retinere septem eo loci dicitur; iubatos dracones, cristatosque esse attulimus, tot autorum scriptis. Inueniuntur hæc in draconibus plurimis natura vitiata, & euerfa. Capita septem vitiorum
erant,

erant, diademata septem, vt imperium vniuersale in quouis vitio notaretur. Est diadema signum imperij, & monarchiæ absolutæ in quouis vitio, ac si solum esset quoduis, monarcha vnus, bellua multorum capitum, decem cornua, quibus ventilauit Syriam & peccatores, præceptis decem decalogi, examinauit illos iis, lusu iudicis ventilauit, vt in ignem reiciat paleas vstiles, iniustos, exequutione sententiæ agni iudicis iam leonjs. Caudâque trahet tandem; prius capite aggressus cœlestia, superbiæ capite, stellarû cœli tertiam partem spiritualium hominum doctorum, eorum qui in spiritali vniuerso cœlum exornât; fulgentissima sydera, astra, luminâque aliorum, trahet cauda, & passionibus carnis, prius capite & superbia

23 infectos. Quæ omnia iuxta naturam animantis elucescunt; Apoc. 19. sic de dracone hoc: *Et apprehensa est bestia, & cum ea pseudopropheta, & vni missi sunt ij duo in stagnum ignis ardentis, & sulphuris, vt pœnæ magnitudo notaretur.* Draco enim, vt Galenus refert 9. simplicium. c. de sulphure, odit maximè ignem, & sulphur abhorret natura, quòd cum strictissimæ respirationis sit, extorqueatur nimis calore adaucto, & fumosa sulphuris exhalatione; fumo instigatus, quibus furit, & suffocatur calidissimû animal, fumo alioqui plenum, & incêdio flagrans. Non minùs draco hic mōstrosus Dæmon, sulphur odit, fugit, & perimescit, ignemque. Quòd exorcistæ Dæmoniacos prius sulphure suffumigant, quàm dæmonem pellete tentêt, Sprenger docet 3. parte mallei maleficarû, quòd Dæmon cum solum agat applicando actiua passiuis, & medijs naturalibus causis, imò non agat ille intrinsecas mutationes rerum, sed quæ agant solum applicet, vt latè suprâ, ignisque sit actiuior omni natura corporea corruptibili, & sulphur actiuus omnibus alijs

aliis mixtis substâtiis, utpote quod metalla transmutet, fermentet, possunt hæc sic corpora disponere, parere sic, ut dæmon non possit causas agentes inuenire naturæ, quæ has vincant, & superent actione, quo opere frustratus deserat, discedat. Est enim illum discedere, opere frustrari transeuntis applicitæ causæ, cum ea loco moueatur causa, qua in loco est, corpora ut fugiat actiua hæc, tum quod ligetur natura liberrimus; solum hæc duo imperfectissima corpora intelligere, quibus extorquetur eleuata natura horum agentium, & modo adacto quo spiritum crucient, & extorqueant, à naturæ magistro. Hinc hæc fugiunt, pertiment, quod corruptibilior ignis sit, voracior, corruptiuâque magis causa naturæ totius sulphur, & quod corrumpat sensus naturæ corporeæ omnis perfectior pars, excelsior, supponaturque materia metallorum omnium, ut fœmina adultera, & meretrix viris variis, quod sit imperfectius, & quasi naturæ nullius, cum facile aliis subiiciatur naturis, his duobus imperfectis aded cum alligetur, mente vrgetur, & angitur, quæ habet odio, & respuit ille. Petunt postea exorcistæ precibus sacris iis factis, & gratia data desuper, demonium fugare, inepto facto corpore, quo minùs agat ille, causis applicitis: tum ne redeat, ut perfectè liberetur homo, & ut non impediatur opus illud ignis, & sulphuris, vitiiis & peccati demoniaci, & tandem ut manifestentur opera Dei, sitque aliis exemplo, gratiasque Deo reddat, precanturque ne hominem, etiam si non possit alterare intrinsecè nisi causis actiuis mediis, motu locali ne perdat se solo, ided suffumigio facto, precantur, & petunt à Deo perfectum opus, & ut ea quæ natura nequit ultra, perficiat,

abditissimis syluestribus & semotis morantur, ac si media solitudine degerent, inhabitabūt Babylonem. Imo struthiones serpentibus inimici natura (monstra uimus, & de Ibi struthionis specie, quod gliscant serpentes, eisque vescantur) ut Dei ultionem exequantur, iustitiamque summam, puniant ut ingratos, & sceleratos homines, amice excipientur, & uiuent cum draconibus simul: ut ij & illi iure hæreditatio Ægyptiis succedant legitimi hæredes Babylonix, & ex testamento capiant scilicet, gulæ & luxuriæ Ægypti, dracone enim effingitur luxuria, zelotypia solitudine amoris, intentione qua deperit amata. Qui ultra naturam adamat, ultra suum genus redamat fœminas mulieres, viros futis actus libidinis cæco impetu ductus: Struthio uero est gulæ effigies, non enim solum alimento uitiôsè repletur usque ad nauſeam & uomitum ut draco impletur, imò & quæ nullam habent rationem alimenti ingerit, vorat, ignitum ferrum, metalla ignita, ut hinc gula notetur, ideo capite 34. minatur Hebræis, & Babylonis iis. *Ædes eorum erunt cubile draconum, & pascua struthionum.* Vbi cubile ad dracones refert, luxuriamque, pastum uero ad struthiones, gulam scilicet: quibus duobus uitiis capitalibus reliqua alia continentur. *Hæredes ergo legitimi ij succedent parentibus, & patribus filij* in hæreditatem hanc & bona paterna. Habitant dracones domos libentissimè nostras, ut antea diximus, fiuntque nobis familiares, & inquilini, superbas habitâtes, magnificas & regias ædes, & ruinas desertas, quod homines adament, quos disquiritunt, aut sperant venturos; uocatur ab Spiritu Deo Amantra conotauius supra, quod à latere regis esset domo regali. *Tum pilosi habitabunt ibidem.* Satyti scilicet natura pilosi, libidinosique illi; Columella:

Inter lasciuos Saryros, Panasque bifformes. Ouidius 1. fa-
storum, Panes, & in venerē Satyrorū prona iuuentus. Co-
drus. Illo forè die Saryri Nymphasq; salaces. Luxuria Sa-
ryri scilicèt, hæreditabunt eos, saltabunt ibi solitudi-
ne illa, quam amant aufugientes hominum commer-
cium ob suam deformem fœditatem, zelotypi ob
hominum elegantem formam, & venustatem na-
turæ, psallentes vt Nymphis grati esse possint moti-
bus, si non forma, vt concilient gratiam cum eis.
Horatius. Nympharumq; leues cū Satyris chori. Virgilius
in Bucolicis, Saltantes Satyros imitabitur Alphesibeus.
Hos vidit tales Antonius heremita, quâ alloquutum
cum illis fuisse testatur, lib. vitæ patrum 3. capite 10.
Augustinus 3. de Trinitate. c. 90. etiam si adsint
mentiri incubi Dæmones ea effigie frequenter, qui
semine aliunde asportato coëant cum Lamiis & ve-
nificis fæminis. Saltabunt ergo & vlule respondebunt,
aues scilicet illæ nocturnæ, quæ & flere & vlulare vi-
dentur, Hispanis, Cuclillo & Antillo, Italis Alocco,
αυλωι, Græcis, tristissimæ naturæ, Virgilius 8. Eclo-
garum. Certent, & Cygnis vlule. sonum tristissimum
edunt, formidabile, quo miseria eorum pernotatur,
vlulatus afflictionum & miseræ. Eæ enim aues soli-
tudines non minùs petunt. Addit & Syrenes in delu-
bris voluptatis, Augustinus aquatiles has fæmellas las-
ciuas, & voluptuosas, philtrum hominum, & ama-
torium perditissimum, affirmat vidisse, inundatione
quadam ingenti mediterranei maris, iâ emortuas, &
vita defunctas. 2. de ciuitate Dei. cap. 30. Poëtæ pluri-
ma fabulantur de iis. fingunt eas filias Acheloi &
Calliopes, habitantes mare Siculum, sursum ver-
sus virginea forma, postremò corporis pisces, cantus
dulcedine sopire nautas, & sopitos demergere, aliis

in complices referuatis, toto corpore quaedam humanam referre effigiem & formam, alij alia: Mantuanus. *Blandis neu des Syrenibus aurem.* Faustus sic. *Qui molles furda Syrenes praterit aure.* Crinitus, Marullus, Ouidius, alij varia; lasciuix & voluptatibus deditæ etiam succedent in hæreditatem & in bona eorum, in delubra voluptatis, ædes & templa idololatriæ, expetunt Syrenes incrimia loca, & solitaria, aut maris profundum, natantes aut terram inuisentes, nuditate fugientes gentium commercia. Pilosi nomine etiam dracones pilosos intelligere possumus, deteriores, natura veneti cum Satyris adhuc, vt saltare ad Satyros solùm referatur, pilosi ad utrosque. Sunt natura dracones tales, retulit Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu 4. c. 13. ingerere tentat Draco rufus natura, virgines, integra substantia illectus, & succosa, dulci succo plena, non vt corruptarum exueca & insipida luxu; quas prius deperit, veneratur, colit; odio prosequitur corruptos, illarum ossa obseruat & custodit, si ingessit euomit illicò, reiectat, reddit, videre est pictura communi Diui Georgij, vbi ossa plurimarum Virginum quæ supererant, custodit vigilantissimè, carnes solùm virginales, mollemq; substantiã hians, virginibus altus, quas solùm deuorare præsumit, vt fami satisfaciat, plurimisque aliis historiis patet, hoc symbolo naturæ, vt manifestetur draconis fames in Virginitem Deiparam, Apocalypsis figura, qua capite citato absorbere tentabat Draco, & matrem, & filium virgines, quorum carnes masticauit, attriuit laboribus, afflictionibus, doloribus, os vetò solidum integrum supersticit, omni labe & culpa immune, carnem afflixit dentibus, pœnalitatibus, tormentis, doloribus, solidum non attigit, ossa, animam, virtutes, dona, diuinitatem filij, *os non comminuetis ex eo, iuanis*

inanis imò morsus extitit, debilis, & eneruis, solidū corporis, virgineumque Deifetæ matris non tetigit, eius quæ permansit integra, vt erat, quæ vorauit, euomuit illicò; Dæmon & mors, dracones maximi, Christi sanguinem euomuerunt, vt euomit draco, si conficere nequit, humanitatem adhuc, Virginisque Deipatæ corpus, conculcato dracone, superato, & victo, inferno Dæmon, buccellam de manu Virginis sumpsit, qui de alia non acciperet draco, Christum sumpsit, vorauitque infernus, datus nobis de Virgine sacra: ipsum morti obtulit, & consensit mori, obediens Deo, buccellam dedit draconi, mortique hunc morsum vt dirumperetur draco Daniel. Virgo dedit massam draconi, qua dirumperetur ille, Daniel Hebræis iudicium Dei, & sententia lata nostræ redemptionis, Incarnationis, summo beneficio, & gratia est. postea & dedit Barbara virgo, draconem ingentissimum vicit aqua benedicta, historię sacrę Patrum enarrant. Linteo ergo puritatis amicta, velata pudicitię velamine, draconi obtulit filium virgo intacta, vt filij acquiesceret iussis illa, morsumque obtulit inferno, & draconi. Oseas 13.c. *O mors ego ero mors tua, & morsus tuus ero, ô inferne*; euomit draco alimentū, morsumque, omneque alimentum quod ingessit, non potuit capere finis potentia alimentum infinitum, nec retinere quæ recepit, hinc eiecit, Complicati medio corpore, capite & cauda liberis, flumina transnatant, & meliora pabula quaritant; dæmon dæmoni plicatur, capite semper libero peccati, & mortis cauda, vt feriant, petant humanum genus mortalium, melioraque pabula iustorum adeant, iis enim, non sufficit vnum vitij genus, vt auertantur, ideo plicantur, irretiunturque dracones, vt subuertantur, & alterentur, transnatantes flumina lachry-

marum, & voti facti in aqua baptismaris sacri, has aquas transnataint, gratiæque auxiliorum aquam, & rorem, flumina hæc copulari, plicati dæmones intūcti peteunt, sciunt enim omne regnum in se diuisum desolari. Iis conuicit Christus Pharisæos, vt non in Beelzebub dæmonia eiicere eduinceretur, nō enim plicarentur, iungerenturque dracones ij iam, vt transnatarent flumina aquarum legis gratiæ. Suaderentur enim mortales miraculosis actis illis Christi operibus raris dæmonum expulsionem, & abiectum, si in Beelzebub esset adhuc opus, Christi doctrinam sectari, præcepta custodire, iustitiam, æquitatem, virtutes omnes morales, saltem vt omnia ius, nil iniuria foret, pauciora vitia vt essent mortalibus, aliorumque exemplo non inquinarentur, quibus aduersatur dæmon maximè, vt peruertat Dei leges morum adhuc, æquitatis moralis, cū quoddam imitetur homo iis ipsis quōdammodo supernas virtutes supernaturales, tum quoddam iis vt decet seruatis, imperat Deus illas, & immittat supernè, lege naturæ seruata, vt decet, liberalitate sua. Non ergo plicarentur, diuiderentur imò dæmones vt desolaretur eorum respublica, si sic trāslicerent legem gratiæ Psalm. 2. *Dirumpamus vincula eorum, & proiciamus à nobis iugum ipsorum.* At quibus hæc fient, quo ve brachio, quo robore hæc tanta? dixit Isaias c. 51. iis; *Consurge, consurge, induere fortitudinē, brachium Domini: consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus seculorum, nunquid nō tu percussisti superbum, vulnerasti draconem.* Vocat Christum mediatorē, proclamāt: *Consurge, consurge, de folio æternitatis Verbū veni, induere fortitudinē brachium Domini, potentiam & robur, diuinitatem ostende, & fortitudinē manifesta, indue hæc in bonum hominum saluator Deus, sicut in diebus antiquis*

antiquis in generationibus sæculorum, quando omnia per ipsū te facta sūt Verbum, initio mundi, & in temporis generatione & sæculorum, vbi robur, potentiam commonstrasti. *Ipsē dixit, & facta sunt:* sunt omnia per Verbum facta, percussisti superbū serpentem, maledictionibus, & opprobriis, & vulnerasti draconem dæmonem, quod promissisti saluatorem gentibus, Pharaonisque deuicti exemplo, superbū, & draconem percussisse, vulnerasse liquet prædictis antea. Aquilam diximus prædam arripere draconi è vnguibus, ipsū nudare spoliis, & quæstu, occulta attentans lignū arboris, cōcionatores sacri, cōfessores, trans lignū crucis spoliāt dracones, dæmonē, mundum, passiones deprædātur, surripiunt; vt Christus fecit arbore crucis; odit Aquilam Draco, quod cū omnes aues in ventrem alliciat suctu, aquilam tamen quod volatu petat quasi sublime cælum, altissimèque peruolet, non valeat in ventrem euocare, tum quod Solem ipsum intrepidè cū inspectet, & contempletur facie ad faciem dum cum illo pugnam inicit, draconē voluere cogit Solē versus, volatu vario, vt prædā arripiat obæcato & cæcutiēti lumine, qui deluditur, idem mali Aquilæ cōtingere posse ratus, cū hæc Solem intueri possit perspicaci visu, citra id quod lumine offuscetur, Solem inspiciens, hinc aquilā odio prosequitur delusus draco. Iusti qui in cælum peruolant, solemque iustitiæ inspectāt, & vident, draconem deludunt præda arrepta, Solis intuitu; iis irascitur maximè draco, natura maior dæmonō hominibus, nō fert Solem, abhorretque maximè, habet natura submissos oculos circūscriptos tuberculis, & superciliis; at homo natura minor oculis minoribus inspectat, & videt, furit draco, in naturā referens quidquid Solis videre potest in se, in naturæ

munimenta, & oculorum compagem, Aquila in solem reddit, explorat filios intuitu, ac si quæ sunt sibi, & quæ aquilæ magis videtur conceptus, progenies, soboles, sua credere nolit illa, usque dum manifestè Sol ipse & declares, accepta iudicat, non debita data, imò secus dæmon draco omnia citra Solis examen suscipere posse est ratus, sibi que deberi existimat, eoque dementiæ venit, ut se factum putet non Deo; credidit Pharaon dixit: Ego feci me me, dona non explorat Deo accepta, Sole, sed natura propriis; hinc Aquilæ invidet, & æmulatur, quod illa meruerit Solis influxu, quod ipse demeruerit malitia & veneno: reiecit ore plumas draco, & vorat alitem secretus, pronus, ut diximus. Vorant sanguinem proximi auari, sugunt, lingunt, post hæc plumas, inutilia euomunt, domos astruunt pias, hospitia, templa, sanguini pauperum multoties insidias machinantur denud dracones malitia pleni, & veneno viscerum, usque dum tandem venit Aquila, Dei iustitia quæ Solem iustitiæ inspicat, & surripit prædam, iustitiæ que Dei exequitor mors, pignusque, aufert, hypothecam vitam cui innitebantur hæc omnia, & credebantur, ut capiat & surripiat mors. Draco medio aquarum autem Elephantis aggreditur, quod non possit illam promuscide, & nare tutari aut estringere, cum reliqua omnia possit ille. Auditum fidem tentat Dæmon euertere, medio aquarum baptismatis Christicolarum, medio adhuc, se vertit ad Solem Elephas ut Draco aquarum lumine cæcutiat, aures versus cælum erigit cum capite simul, ut Draconis irritos faciat ictus Elephas, qui genua flectere nequit, religiosum animal, expers idololatriæ, qui capite submisso cælum, astra, Sole, cælestia colit. Credere tenentur mortales, quia Deus dixit, in cælumque aures extollere cum capite Christo

Christo, viribus enim solius naturæ, hæc tæri nequit, neque audite mysteria, imò audita inficiet Draco, si in cælum non porrigat aures, & oculos. Draco natura venenosus morfu non est, vt nec natura Dæmon, inficitur verò, esu venenatorum, vt infectus est Angelus superbia, homoq; superbia & pomi esu. Alia iis parent.

Draconis amores continet, naturalia, & mystica.

CAPVT V.

OE

DEperit ardentet pueros, amat & Virgines, carnesque incorruptarū Draco, quib⁹ vescitur, ossa cooperit & reseruat curiosè nimis, odit corruptas, & cinædos fugit, adamat pueros, quos ingerit tandem, puerum expetebat Virginis, Apocalypsis citaio, & Virginem tulit subactus, & victus, cum ipsam prius odio prosequeretur, quam matrem cum nosceret filij pueri, non iudicabat Virginem, naturæ viribus, quòd repugnabat, caudæ innitès, capite superbus, impetere nitebatur, peccati notare labe, vsque dum Virginem cognouit coactus & inuitus, omni potentia & præuisione, quibus subditus & frænatus illi obediuit, quòd Virginem cognouisset iam illi dorsum commisit frænatus, mitis. Hic imò illud maximè notetur, quod *Alianus* ait libro sexto capite 15. & celebrat antiquorum historia *Polycarpi* lib. 7. cap. 90. Dracones ictus acerbiores infligere, venenososque magis, euoratis mansisque ranis, quarum sunt auidissimi, quæ capite de Aspide diximus, & eo loci dictis coherent; tum & iis, quæ dicuntur Apocalypsis 16. iis: *Et vidi de ore Draconis & de ore Bestia, & de ore Pseudopropheta, spiritus tres immundas in modum ranarum.* Vt venenum notaret tetrum

31

tetrum, & fata Draconis, Spiritus Deus, qui ranas usque ad vomitum ingesserat, oris que eiectionem: Tres verò euomit ranas, triplici dentium serie dentatus ille, monstrauimus, quibus ferit, & venenum diffundit venenosis refertus cibus prius, ex Homero tradidimus, quo Draco venenosus extat, natura innocuus alioqui, facilis & eneruis veneni: Sunt homines natura & Dæmones perfecti, malitia verò & alienis deuoratis, venenosi & virulenti, pomi enim alieni esu cecidit homo gula, & superbia vt draco alter, Dæmon superbia, & inuidia aliena optante, propria diiudicans malitia, & odio. Sunt enim ranæ venenosæ plurimæ natura & loco, Rubeta, Bufo natura mutæ, & silentes, frigidissimique veneni, quæ iniuncta garrulis reliquis non venenatis, illas inficiunt concubitu, venerem dum explent, docet Dioscorides libro 2. & Galenus docet 6. Simplicium: Paulus, Ætius, Auicenna, reliqui. Lacus, imò lacuna, stagnus, aquæ graueolentes, venenatas generant communes, quarum esu interiere plurimi. Est iis cautè vtendum, sobriè præuisis adhuc. Tres spiritus immundos, reiecit ore virulentos, & tetros, carnem, mundum, dæmonem, quibus (subdit) Reges trahuntur: sapientes, heroes, nobiles adhuc, trahenturque ante Christi aduentum pseudoprophetæ illius, Draco enim amoris proprii, iis tribus fouetur, subcrescit, subuertit homines, non solù vulgares, Doctores imò aliorum iure, Reges: vocauit Aristoteles sapientes Reges iure, qui alios regere & gubernare queunt, alios natura, natu fortuna, & casu Reges, & quibus non fecimus ipsi. 2. Politicorum cap. 9. iustos adhuc, sapientes, doctos: summæ virulentæ ranas reiecit bestia illa, bufones, tubetas natura infectas, & ranâ virulentâ, infectione aliarû, fædoque accubitu natâ:

Nulli

Nulli animanti venena aquis non mitescunt diluta, præter quàm ranis, quibus increfcit aquis, locisq; humentibus malitia, & vitus, Behemotque animanti, de quo infra: ranas pseudopropheta, bestia, draco, ore garrulas, loquaces, venenatas; fumæ virulaginis. Eiecit aut tres immundos spiritus, philtis, garrulitate, & dicitio subducentes mortales, tum hypocrifim, fuperfitionem, fauorem, quibus omnia fubuertit draco virulentia ingenti, quibus trahuntur Reges, nobiles, docti. Sapientia cap. 16. de iis quæ Dæi populo conrigotant in deserto, & fuga Ægypti memoria reuocata, Deique fummi beneficiorum hiftoriæ repetita fic dicitur: *Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes; misericordia enim tua adueniens sanabat eos.* Hæc de Draconibus Africae dictum intelligo, qui funt venenati regionis æftu, incendio, & fquallore, alimentique calidiffimi vfu, aquarumque defectu, quibus venenum eluitur, & temperatur, mitescit. Scimus enim angues aquatiles, & fi eiusdè naturæ cû terreftribus fui generis, fecuriores effe veneno aquis deluto: increfcit verò re coctum æftu & igne, imò quæ venenofa non funt natura, recocta, & igne depurata, venenata fiunt, vt argentum viuum, cuius aliqua quantitas accepta, non nocet, eadem fupra ipsius recocti, & fublimate, interficit breuiffimo fpatio, & hæc quantitas, portioque aquis diluta non interficeret, aut minùs noxia foret. Non fecùs Draconibus contingit, quos cùm veneno conftituant omnes remiffio, & debili morfu, & dentibus, venenatos dètes africanos continere feiunt regione & fitu. Ex Africa verò fuiffe aduectos primo lib. fuafimus, præfertim cùm funt dimicaturi, virulentos adftare, quod tunc venenofis fe repleant (monfttrauimus) vt venenofis & vitulenti fuperfint, virentibus, herbisque

bisque venenatis, tanis animantibusve infectis
 mansis. Erant verò dimicaturi eo loci contra auctoris
 naturæ offensores, flagitiososque homines, ut fuere
 ibi, qui serpentibus puniebantur: naturale est in-
 stinctuque cognoscit animans quodtis inimicum &
 hostem, ovis lupum, mus felem, pullus miluum, co-
 gnoscentque animantia, & creaturæ omnes, auctoris
 naturæ aduersarios, & legum transgressores, natura
 sic ordinata, autore legis vniuersi dum opus est, quo
 Dracones venenabantur virulentis, utpote cum ini-
 micis & aduersariis pugnâ inituri, natura, naturalique
 instincta, Deique iussu & ordine. Hinc signum posi-
 tum est Cain, & petirum ab eo est. Geneseos 4. cap.
 Cû enim iam ille inimicus esset Deo morte Abel in-
 sti patrata, scelere tanto cõmissio dixit. *Ego vagus, &*
profugus in terra, omnis igitur, qui inuenierit me, occidet me.
 Omnis, inquam, creatura, quò posuit signum, ut
 non interficeret eum omnis qui inuenisset eum. Su-
 spicor piè, crucis signum fuisse illud, quo nos vrimur
 hodie, super naturam ductu, dum auertere mala pa-
 ramus, & fugate hostes, hoc signo munimur. Draco-
 nes cõnumerat inter serpentes immisos in populum
 eo loci Sapientia. Numerorum 21. capite, & Deute-
 ronomij 8. serpentes immisisse, vbi Dracones in eo
 genere vrentium contineri, ignitorumque videntur,
 suntque eo ordine contenti, non quòd ore virus re-
 iectent strictissimo, impotètes rictu, imò excremen-
 torum expulsu venenato, monstrauimus supra; infi-
 ciunt, vrunt, obæcant, non secus ac vulpes canes,
 illi miserrima animantia, ingentesque Elephantes, &
 Tauros, biliosis excrementis emissis & propulsaris.
 Bilem enim veneno atrocissimo pollere eorum edi-
 ximus, caustico & exodenti, tanti ictus, ut cauda
 ignem

gnem generare valeant arboribus alligati ; commotione, & attritu, confricationeque eorundem, ut iis solùm sylvas integras conflagrasse constet, non secus ac si salicis ligna vehementer ad inuicem affricemus, ignem generari videmus, lumbosque fellicis si attricemus scintillare, & caput hominis perfricatum loco tenebroso elucere, scintillasque emitte, carnes mortuæ, noctu perlucet, putrescentes magis, igneis exhalationibus ascendentibus, abeuntibusque in ignem, & degenerantibus, motu & attritu in exitu, & potis dum exhibant confricatis depuratisque exitu à reliquis, non vstibilibus crassitie, flammula non secus, ac ventilatione eminente, & extenuatis. Hinc poëta, Dracones ignem euomere dixere; & quid mirum, quòd vastum hoc animans fortissima respiratione vsus, vehementissima & maxima, strictissimis fistulis respirante, ita & incendio flagrante, agitato, motu defessus, aërem ore strictissimo emissam, attritu, & collisione vehementissima extenuet in ignem, fuliginesque & exhalationes ignitas quasi, quarum est refectus, & anhelitu parcissimo igne, faciat & vrat, ut flagrent incendio. Nec ideo illos eo igne perituros, quòd sufflatione expellant adextra, ore & naribus, vtere ut possint alia ipsi incolumes, non secus ac illi, qui lucetnæ flammam imbibunt, citra noxam insufflantes, inspirantesque ad interna in tropicis & ludis, & natura prouida, quæ stuthios ea temperie munuit tunicarum; & membranarum ventriculi, quibus & os & cœsophagus ambiuntur, ut ingerant sine læsione ignem, ignitumque ferum, Amianthus imò lapis ignem respuit medio incendio, & rogo, incalescens numquam, qui & si igne

si ignescat, non calet, plutimaque alia, vt muscæ volatiles in fornacibus Cyprimedio igne diximus, non secùs dracones veri, igne non vruntur, ore & pulmonibus eam temperiem nacta; hæc immunia & libera cum supersint. Vrentes ergo veri Dracones dici queunt, quòd euomant ignem verum, substantiamque igneã. Solinus in Polyhistoria mediis æstibus, igne medio, gigni & conseruari docuit c. 53. Ieremias c. 51. *Absorbuit me quasi Draco, repleuit ventrem suum teneritudine mea, & ciecit me.* Draco & si à verbo dicto, quod est Græcis acurè cernere, aut à ciuitate Dragos dicta etymologiam trahat suprã: non minùs *τράγος*, Latinis, haustus. Hispanis, trago, & Græcis, quo & tragones vocamus voraces, & edaces homines, idiomate Hispano, diduci potest, Draconesque, dragones, quasi vt euocemus, ob immodicam ingluuiem, qua vsque ad vomitum se replent (elucescit dictis) Hinc tragœdiam dicimus, genus illud grauissimum poëmatis, quo Regum Principumve calamitates, mortes, infausti euentus depinguntur, quòd hircus præmio illis donaretur, aut hircinus vter vino plenus, qui hoc genere poëmatis claruissent. Horatius de arte poëtica: *Carmine qui tragico, vilem certauit ab hircum.* Est enim hircus voracissimum animal. Hircusque Græcis *τράγος* vocitatur, vt & tragum, haustumque mortis dicamus; qui enim moriuntur, in mortis vltimo deglutiunt quasi, ac si haustu mortem deglutire videantur, quòd mortis haustus appellatur, trago, ac si morientes notare velint morrem glatitu, esu pomi acerbi venisse, culpaque mortalium terribile illud spectaculum, & crudele, *Deus enim mortem non fecit, nec latatur in perditione vinorum:* Creauit enim, vt essent omnia, inuidia autem diaboli, mors introiuit in orbem terrarum, Sapientiæ

Sapientiae 1. & 2. c. deglutiunt ergo dum moriuntur, ut homines mortem deglutiisse cogoscant inobedientia & malitia, idque deglutione euenisse. Paulus ad Romanos 5. *Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.* Haustu ergo mortem deglutimus quasi, quia esu mortem deglutiimus: nascimur inspirantes, obimus expirantes, expulso aëre prius ore reletato, & naribus suscepto & tracto opere, & actione, pulso postea horum compressione, plicatis musculis, complicatisque laringis & œsophagi, pectorisque & aliorum, eglotimus pressura, & expiramus œsophagi & laringis laxatis & dilatatis, postea emortuo animanti suo pondere ruentibus, in eum positum quo sunt, dum ingerimus, compressis gravitate. Deglutire videntur expirantes, exhalantisque animam pressu eorundem & casu; inspiratio enim actione fit, & musculorum subleuatione; sustentur enim instrumenta, & partes quibus inspiramus, opusque animantis est, renitente instrumento, pondere; viuere verò ab actione incipit, & eleuatio compressionem supponit, ut vitalem actionem præcedat naturalis, violentoque quasi operi saltem contra peculiarem naturam grauium, præter eorum nutum particularem, ascensui elationique respiratus præit naturale, & animale actionem actio naturæ; generantur partes ociosæ, agunt postea actionibus animæ, imperfectius supponitur semper perfectiori. Hinc prius inspiramus, post ocium & compressionem naturæ semel genitæ. Draco ergo à trago Græcis, *Τραγὸν*, quod est sorbitio, aut haustus, dicitur, ob ingluuiem nimiam, quia absorbet sanguinem integrum vnus Elephantis

vice vna, ſuctu ſiſtularū; verū Dracones dicti, ſanguinē
 exugētes, alij dicti cōmunes ore ampliffimo ingerē-
 tes, non ſecūs ac Booa ſerpenſtorū bouē, imò equū,
 & equitē maxillarum incredibili capacitare, integrū
 Elephantum; facillimi vomitus, quòd in ſe cta ſint
 animantia, præcordiis ſuccincta, ampliffimi vētris, &
 œſophagi pārentiffimi; quorum venit intelligendus
 locus Ieremiæ; qui cūm in glauie tanta ſatientur, vt
 vſque ad nauſeam repleantur, ingeſta eiiciunt poſtea
 integra abſorpta ſolūm. Replet enim ſeſe prius, ven-
 trēmque capaceſ, adhuc ſine indigentia cibi fre-
 quenter, vt reſeruet in poſterum eglurita, & ingeſta,
 quæ ſine maſticatu deglurit, cūm ea facillimè in os
 reiiciat è ventre dum licet, ruminētque ventre vno
 ſolūm, contrā ac ruminantia omnia, grefſibilia, quæ
 duobus ruminantur ventriculis; vt hinc integra re-
 icictet, & euomat moleſta, & juſ. ſta ventriculo facilè
 nimis, ſi opus eſt, amplitudine grandi viatum, vſque
 ad os; quæ egeſſit multoties, non ſecūs ac vaſta alia
 animantia, & ingentia, alimenti grandi quantitate
 cūm indigeāt, prouida natura iis maniuir, vt ſeruent
 indigentia tempore ventre ipſo quæ mandant poſtea,
 vel reiiciant; vt reſeruant alia minora, quòd gu-
 loſæ naturæ ſint, varia variis receptaculis eſcām, ſi-
 mia buccis, ore, & papulis, ruminantia omnia rumi-
 ne dicto ventriculo, aues gutture, branchiis piſ-
 ces, alia aliis Hinc dixit, & *eieci me*, teneritudinem
 ingeſſiſſe tenunciat, ſanguinem ſcilicet, cuius draco
 eſt amiciffimus, adipem, carnes, alia tenera, teneritu-
 dinem ab oſſibus, omnia alia diximus gliſcere, ſolūm
 oſſa relinquere, quæ ſi ſunt Virginis, occulit, & humat
 terra, ſecūs, in ſepulta relinquit. Teneritudine ergo
 mea, carne, ſanguine, repleuit ſe dēmon, molliori na-
 tura parte, fœminea, & facile ſe replet, reiicit poſtea in
 ignem

ignem ille, & odio habet; repleuit se iis mollibus & fœmineis in hæc potuit, hæc afflixit, extorsit, dura tamen & solida ossa, non potuit alterare iustorû, cõmutare ve mentis rectitudinem, animum, rationẽ, fidẽ, ossa, quò eiecit me, vt eiciuntur cruda, & quæ ventriculo sunt incoctilia, in superabiliaque, talia qualia recipiuntur. Eiecit me integrum cùm absorbuisset, non masticasset. Sunt otis debilissimi dracones, masticatoriis musculis, debilissimisque structi, quò absorbent, & non masticant, gliscunt, & conterunt ore debilissimè, triplici dentium serie dentati, vt cùm debiliter aded conterant dentibus, quæ ore retinèt, hos si subterfugit quidpiã, illis vt masticetur, & morfu prehendatur, horum illorumve dentes, imò sese impediunt opere, multitudine, & confusione passim, & cùm nimis deuorare ostentet, debiliter satis ore conterit, quò colligitur oculorum magnitudine, cerebrique superflua humiditate, qua minùs firmiter muscoli emouentur, & quæ abundat, qua & ex crescentiæ carnis pullulât super oculos, mêtõ, barba, adnatîsq; capitis aliis id manifestantibus, quibus cristæ iubæ, aliæque insunt longissima, quæ omnia humiditatem nimiam arguunt, & manifestant, quibus motus masticationis debiliter agitur; humor enim nimius motum impedit animantium, cùm non consent sibi partes, quando inflectantur, nec stent motu, hinc pueri mollésque fœminæ minùs certò mouëtur, consistentes verò, & iuuenes firmiùs, quò sicciõres: hinc Draco caudam sicciõrem capite vehementiùs agit, sunt potentiores ictu, quàm rictu, supra diximus. Hinc non mandit, sed absorbet integros boues, & draco maxillis debilibus deglutit. Draco igneus infernus Christum descendit, & ad inferos iutegrum eglutiuit. Insuperabilis verò cùm esset,

tantusque ipse, Deus scilicet, ut omnem capacitatem superexcelleret, dentibus Draconis, ventre potentiaque inferni maior, durum draconi alimentum, integrum, illæsum reddidit demicto Dracone. Allegoria depicari potest his locus ille Sap. 11. *Suierunt, & inuenerunt te, data est illis aqua de petra altissima, & requies suis de lapide duro.* de Christo lapide altissimo, petra autem erat Christus, qui de monte æternitatis descendit, ut statuas Nabuchodonosor quassaret, mundi ignorantiam, insipientiamque, ut contereret dracones hos, qui absorbere tentant omne mortaliū genus, siti sacra, fameque appetitus insatiabili, & dira, solūm ea aquā extinguibili, & placabili Christo aqua uiua. Cōmutare ergo non potuit tantum quod ingesserat alimentum, insuperabile, & durum illi; ex quo duro & insuperabili lapide aqua finit, & potus salubris, & integrum reiecit. Imò cum non solūm reieceret vomitu, stimulatus draco quæ ingessit incoctilia; at & cum iis alia retenta, & detenta prius ingesta, & vorata, sic & quæ continebat infernus cum Christo simul euomuit; patres antiquos qui deposito tenebantur, carcere illo nobilium, sic terra dum aquam imbibit spiritu elato finditur, & dirumpitur Solis radiis, ut pateat exitus, quā non erat prius, aut exiit illac, montes commouentur loco integri, potentia spiritus elati Solis tepore. Est infernus diruptus, dracoque ingens eglutito Christo, gratia nostra, & angelorum aqua, & resurrectio, Solis iustitiæ radiis, diuinitate, elato spiritu ascendenti in cælū, & astra, resurrectione mirabili infernum dirupit, draconem & mortē, in spiritu diuinitatis, spiritus Christi. Iratus draco saxa abruptit, Solem obscurat cauda delato puluere, terram aperit, terræ motus concitat, iratus infernus, draco instigatus, morte quòd

Christi via cæli referretur, saxa rupit, Solé obscuravit, recluso inferno, visceribus terræ commotis, & disruptis, Christus humanitatis escam obtulit, vt avidus deglutiret infernus, hamo diuinitatis illusus, captus, occulto in cruce, morte, & patibulo Christi, de Dæmone ad literam dicitur psalmo 90. 34

Draco iste quem formasti ad illudendum ei; Draco enim voracissimus cum sit, omnia indistinctè gliscit, simul cum eo quod iudicat sibi alimentum picem, pilos vorauit cum adipe simul, Danielis citato. Christum cum morte, cum humanitate diuinitatem, cum homine Deū eglutiit, quæ illusus euomere fuit necessarium, dirumpi imò; aquæ humentia, vdaque loca abyssus dicuntur sacris scriptis, vt videre est Geneleos 1, capite. *Tenebræ erant super faciem abyssi, & spiritus Domini ferebatur super aquas, & dracones aquis cum immorentur, terrestres adhuc, longoque tempore ibidem degant, amphibix naturæ, dum est illis aquarum copia, sintque, & maiora totius naturæ animantia, vt pote quadringentorum cubitorum magnitudinis, & maiores, vt c. de Leuiathan, & inter aquatilia, cum nullū sit æqualis veneni, & virus, psalmo 148. dicitur: Laudate Dominum de terra dracones, & omnes abyssi.* Omnes ferales draconum specus & habitacula. Numerauit verò inter animantia, hæc primò, quod sint vastiora reliquis omnibus, potentiaque insuperabilis quasi, naturæ viribus. Animalia enim maioris veneni, & potentiora Deo subdita ipsum venerentur, colant, pertimescant, laudent, natura, actionibus, non secus ac conceptibus, verbis, mortales; sic rebus consistentia esse, opere, actionibus, summam Dei extollant sapientiam, verbū magnificent, per quod omnia facta sunt, quod omnia vestigio, figura, imagine æmulantur, non aliter ac

prototypus & exemplar, laudatur translatis imaginibus, ut iis excitetur homo, & in laudes prorumpat tanti artificis & conditoris.

De Leviathan serpente.

CAPUT VI.

35 **I**Saiæ 27. cap. sic: *In die illa visuabit Dominus in gladio suo duro, & forti super Leviathan serpentem vectem, & super Leviathan serpentem tortuosum, & occidet cetum qui in mari est. Job. 40. An extrahere poteris Leviathan hamo? & fovee ligabis linguam eius?* Difficile satis intellectu est, abstrusum nimis, qui serpens intelligendus veniat Leuiathâ nomine. Serpentem enim esse Scripturæ sacræ locis adductis, aliisq; colligitur, tortuosum, tum vectem cum vocet Isaias serpentem; quis vero ille fuerit, qualisve Leuiathâ dictus, est undique implicitum præscis, & recetioribus, quæ si deplicare possumus, hic esto initiû. Leuiathan nomê לֵוִיָּאֵת duabus coalescit partibus, Leui, & Ethâ, He in Aleph, Ethâq; in Athan versis tēporis tractu, ut usu vocum experimur quotidie venisse. *Leui* Hebræis est copulatus, aut hærens sibi, *Ethan* vomer, aut aratri rostrum, quo terrâ findimus; quò Leuiathân Hebræis, copulatus vomeri, aut sibi adstrictus, copulatus sibi interpretatur; nam vomeri incumbens, fert onus, laborem sustinet, ut sit utilis sibi, ut in se cedant quæ molitur, & agit in se, impedit opus rustici instar, contra ac polirici, qui in bonum commune tendit civitatis, & politiæ. *Geneseos 29. despecta Lia filium primum sibi concessam à Domino, cum referret in Deum iis: Vidit Deus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus. Voluit Deus*

Deus vocari Ruben, seu visionis Dei filium. Tum à Deo secundum fuisse cum fateretur susceptum, iis, *quoniam exaudivit me Dominus* haberi contemptui; dedit etiam & istum mihi, dictus est *Simeon*, Deive exauditio. Tertium verò in Deum non retulit; sed præcisè dixit, eo accepto, *nunc quoque copulabitur maritus meus mihi*, eo quòd pepererim ei tres filios, & idcirco appellavit *Leui*; copulatum scilicet sibi, quem in se ordinavit, ut ei maritus acquiesceret, non referens gratias Deo, illumve autorem compellans, quæ cum cognovisset quattum appellavit *Iudam*, id est, Dei confessionem, quem à Deo esse his retulit, *modo confitebor Domino*; & ideo vocavit *Iudam*. Leui ergo sibi copulatus est, Ethan vomeri, terrenis innitens rebus, terræ affixus, illectus amore proptio, sibi cultor, ex quo *Leviathan* venit serpens, reptant enim terra serpentes, diximus, motu, sibi inniruntur, costis, ingressu, partes partibus, terræque insistent, corde, pectore, terris repunt, serpunt, se colligunt, ut dilatentur, copulantur sibi, quæ ultra omnes *Leviathan* insunt omnia natura (infra.) A Leui *Leuitæ* duxere ortum, copulati, addicti, confederati inter sese, qui fuere de hac tribu, ut videre est *Numerorum* 1. & 2. cap. quibus datum erat, *Tabernaculum* ferre, struere, astruere, noctis excubias servare, inquirere, exquirere. Significat ergo *Leviathan* serpentem scriptis sacris, & si negotium videatur nobis facessere *Esdra* libro 4. capite 6. lectionibus illius libri, 36 quem inter apocrypha scripta renunciant multi, qui uniuersi totius *Genesis* describens, in hæc verba tandem prorupit: *Et tunc conserui isti duas animas, nomen uni vocasti Enoch, & nomen secunda vocasti Leviathan, & separasti ea ab altera. Non enim poterat septima pars, ubi erat aqua congregata.*

capere ea, & dedisti Enoch unam partem, qua siccata est tertio die, ut habiet in ea, ubi sunt montes mille, Leviathan autem dedisti septimam partem humidam, & servasti eam, ut fiat in deuorationem quibus vis, & quando vis. Vbi Leuiathan animam vocat hominem, scilicet partis nomine totum complectens, continentia, & synecdoche. Et si liber hic apocryphiæ quàm plurima obtinere videatur, quartus tamen nec nostra subuertit, nec est minus, quòd Leuiathan serpens non fit iis intellectus semel. Dicit ergo: Quando hanc totius vniuersi machinam struxisti, eo sæculo tunc, duas animas, homines duos conseruasti, vltra leges naturæ communes, nomen vni vocasti Enoch, de quo Geneseos 5. dicitur: *Et facti sunt omnes dies Enoch trecenti sexaginta quinque anni, ambulauitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus; & nomen secundi Leuiathan, id est, Elias, quæ vt elucescant, 4. Regum 2. capite sic extat scripto. Elias dixit ad Elisæum, postula quod vis, ut faciam tibi antequam tollar à te, dixitque Elisæus: Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus, qui respondit, rem difficilem postulasti, attamen si videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petiisti, si autem non videris, non erit. Cumque pergerent, & incedentes sermoinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei dimiserunt vtrumque, & ascendit Elias per turbinem in cælum.* Hæc erat secunda anima reseruata, Leuiathan dicta, eo quòd fuit sibi copulata; hæc enim Leuiathan significare diximus; copulata sibi: at in spiritu, quo est Elias Leuiathan dictus, quasi spiritus copulati, & duplicis scriptis sacris, vt dicitur eo cap. fuisse, nexuit enim spiritum spiritui, præstabat spiritu prophetiæ, tum spiritu potentia & gratia miraculorum. Paulus 1. ad Corinthios capite 12. *Alij quidem in spiritu prophetiæ, alij per spiritum gratia, virtutem sancta-*

tum, linguarum genera, sermonum interpretatio, & Matthæi 12. Christus, in spiritu Dei eicio Demonia, quod eo loci colligitur planè; cùm enim aquæ percussæ Eliæ pallio, non cederent, percutiente Elifæo, clamauit Elifæus, *vbi est Deus Eliæ?* Quod illico fuere bipartitæ aquæ. Quod cùm vidissent prophetarum filij, fassi sunt, requiescere super Elifæum Eliæ spiritum, prophetiæ, & miraculorum, duplicemque spiritum nactum, ideòque Leuiathan nomine insignitus, sibi in spiritu copulatus: excelluit enim spiritu, quo in Deum, & proximum ferebatur, quibus vniuersa lex continetur. Octo enim, si bene numerentur, fuere Eliæ miracula, decem & sex Elifæi, vt spiritum duplicem obtinuissè constet iis adhuc, hinc *Elías* Hebræis *Deum fortis* interpretatur, fortis spiritus duplicis, copulati, aucti, quasi Leuiathan scilicèt. Subdit Esdras, & separasti ea ab alterutro, vni ab altero diuersis institutis & officiis, & dedisti Enoch vnâ partem, qua sustata est tertio die, vt dicitur Genes. 1. nam & si tota terra tertio die exaruerit, at ea ex parte, qua est confitus paradisus, primò emergere cœpit, & apparere primò; cùm loci dignitate, positione & situ, excellentia, altitudine excelsior, vt nec ventorum procellis disturbaretur, & turbinibus, solùm aura placida perfusa, dicitur Genesios 3. qualis esse solet post meridiè, nec loci imi vditate insalubris constitisset difflata minùs, vt de Olympo monte Græciæ didere gentes, tum natura dispositionem hanc vtilissimam iure sibi vendicâte, prius excellentioribus nobilioribusq; plantis. *Vbi sunt montes mille, nō terræ deformes tumores, aut protuberationes fædæ, imò montes alti, seu loca digna monstrari digito, mons enim à monstrando dicitur, non à monstrosa, turpi, aut inconcinnâ natura, terræ amplitudinem mille, excel-*

lentiam montibus expressit. Sunt montes & purioris auræ, nobilioris situs, salubrioris sedis, paratiores, commodiores, ut & Sole foueantur amplius, & ventilentur melius, impedimento liberi, immunes obstaculo, cum excellant, emineant, quod perfecti in Scriptura sacra dantur passim intelligi viri, montis nomine. subdit, *Leuiathan autem dedisti septimam partem humidam*, id est, Eliæ Leuiathan dicto, legasti cælum tertium, quod septima situ pars est, post elementa quatuor, turbine raptò, ut & dedisti Paulo 2. ad Corinth. c. 12. ubi Paulus sic: *Scio hominẽ in Christo sine in corpore nescio, sine extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium cælum*. ubi ante annos quatuordecim cælum ascendisse refert, à die qua est ortus in Christo, renatus, altus; maior natus erat Paulus, dum peragravit cælos, est pars septima positione, & situ, natura humida, mollis, deliciosa, suavis, fecunda, mitis, felicissimi astri, nobilissimi sideris, benignæ influentiæ, tepidæ, quo incrementum omnia eius felicissimo hotoscopo, & ascensu vitali, halitu & influenza, vivifica vi, viuunt, tenuescunt, creantur cuncta, & erumpunt in esse, vere ascendenti hoc sidere, frænatur mare, sistitur aër, illustratur ignis, terra fouet, pullulatur omnia, in naturam prorumpunt, stimulat sidere, tertio instigata cælo, venere acta, hac septima parte, quod est dicta deliciosa, & humida, influxu tepido, septima vniuersi sedes post elementa quatuor, & Lunæ, Metecuniquè tribunalia septima, Hinc omnis antiquitas cælum hoc consecrauit Veneri deliciarum Dæ, corporeæ naturæ tutrici, quæ & naturam fouet, nutrit, auget, instigat, Venus diuina, cælestis, hoc pulchrum sidus, non turpis, obscæna, infamis, impudica, corrupta, figmentum hominum lasciuix, & luxus. Huic sacræ Veneri hanc septimam

dicarunt

dicarunt partem,quam pinxere armatam,barbatam-
que docti,fortem, virilem. Inuenies apud *Aegyptios*,
& *Pierius lib.14.* legit, illic sunt rapti *Elias*, & *Paulus*,
hic degit *Elias*, viuit anima & corpore, *Enoch*
non secus *paradiso* affidet, qui est etiam pars septima
retrogrado facto computatu, si à tertio computemus
cœlo, ad terram vsque, & *separasti ea ab alterutro*, vt
cùm eadem gentibus prædicent separati ad inui-
cem, maius omnibus miraculum afferant, in eodem-
que spiritu hæc ipsa prædicare conuincantur. Cœ-
lum *Eliæ* quod spiritus esset duplicis, quo cœlestia
petiit, sedem spirituum, æternam, incorruptibilem;
hic anima & corpore insidet, hic agit feliciter, si eis-
dem conseruantur omnia, quibus oriuntur, hoc siede-
re in esse producimur, seruamur hoc sidere: Cuius
influxu natura gubernatur, regiturque corporea om-
nis, genij autor, & ortus naturæ, quo fuere hoc cœlo
recepti, non supra aut infra, duo sacri *Ganymedes*
Iouis, *Dei veti*, *Elias* & *Paulus*. Quò maior delicia-
rum copia, & tutela maior, conseruari, viuere, & esse
impettiebatur. Nò minùs *paradiso* in terrenis *Enoch*
relegatus, omni alia natura corporea perfectior, &
altior sedes, excelsior, sublimior, his locis seruantur,
vt fiat in deuorationem quibusuis, & quando vis,
eorum quilibet, id est, in iudicium vniuersale, quo
omnia absumentur, & deuorabit ignis, vt fiant in de-
uorationem hæc præsentis, & prædicent quibusuis
& quando vis. Metaphora ergo est hic *Leuiathan*
dictus, cùm sit ille serpens. Qualis verò fuerit ille,
quisve sit, inuium satis, intrusum, & reconditum est,
præcipuè cùm *Græcorum* nullus, *Latinorum*, aut
Arabum, alioqui in enodandis naturæ arcanis di-
ligentissimi, sub hoc nomine, huius meminere
animantis, *Hebræi* verò signentis & fabulis potius
licentis

fictitijs lineis, quàm veris, aut viuis coloribus, nobis ipsum depinxerint; aded vt quæ Scriptura sacra de illo dicuntur, dissentiant magis cum eorum nugis, quàm consentiant, aut hæcant, vt verus Scripturæ sensus iis non possit elici: Caballistæ enim, Talmudistæ, Rabbini mille monstra cõfingunt, præfigurant huius animantis. Videre est ordine 4. tractatu 3. apud Talmudistas, machinantes, Leuiathan nomine duos intelligi pisces, magnæ & interminatæ magnitudinis, molis miræ, fœmellam & marem; fœminam exterminasse Deum, ne sobole suborta, vniuersos ingurgitaret pisces, mareque inuium cõmercio hominum constitueretur, quorum salitis carnibus salsamenta suauissima iustis parasse, vt futurum post mortem retulerunt, masculum reseruare viuum, vt horis successiuis ludicris cum eo luderet, & recrearetur Deus, qui & Esdræ authorem vocant loco explicato, & psalmo 101. inuenitur, inquitur. *Draco iste quem formasti ad illudendum ei.* Legunt Hæbræi; Leuiathan iste, quem creasti, vt cum eo luderes. Iis fabulantur ipsi, iis nugas & fabulosa confingunt, quod quàm ridiculum sit, seipso elucescit, vt nõ alio egeat confutari, ludicra enim voluptatem afferunt nobis, tum eo quòd noua, tum quòd præter spem accidant, & inopinata eueniant. Est nouum ignotum; hinc spectata & nota, iam visã & audita voluptatem non afferunt, extemporanea imò, & ignota, insuauitate, & quæ non sperabamus, quasi nostræ insentitæ & ignorantie admiratione casus supposita derideamus. Nihil tamẽ ignotũ Deo, nouum nil, casu nihil, præter eius providentiã nihil, quo nihil ludierum, non expectat, vt accidant aliqua, qui est causa omnium, disponens omnia, gubernans, regens, ordinans omnia. Locum Esdræ iam epodauimus, & psalmi locum. c.

de Dracone inuenies abundè explicitum de Dæmone Leuiathan, quod serpentis copulati sibi motu fuerit ingressus naturâ nostrâ, Geneseos 3. c. & eius conditiones adhuc versutiæ, & calliditatis obseruet, liuoremque vt immortales. Nec, quod rati sunt alij, Draconem marinum esse concinnè dicitur, errant non leuiter isti, cùm sit verè sepens Leuiathan. Isaiâs dixit capite 27. citato. Serpens est omne terrestre, reptile, capite 1. monstrauius, non reptile aqueum; Est draco minimæ solis marinus dictus, minutum animal, quod hamo facilè educitur & sagena facilè, an extrahere poteris Leuiathan hamo? nequaquam poteris. Iob dicitur citato cap. inflexilis, rigidus est marinus draco, non tortuosus, aut plicatus, innat, non actus orbibus, non teres, vectisve hirsutus, imò & spinis horridus, protensus, inflexilis, at Leuiathan serpens tortuosus incedit, qui & vectis eo dicitur capite, longissimus scilicet, vectis modo productus & teres, draco marinus armatus aculeis spinis à capite, ad caudam vsque, non teres, æqualis, hirsutus, imò hispidus, docet Plinius lib. 9. c. 27. & lib. 32. cap. 11. tum 7. cap. Ælianus 14. lib. cap. 11. Aristoteles 8. de historia cap. 13. Rhodiginus, & alij. Qui verò Cætum esse sunt rati, aut Ballenam piscem, magnitudine ducti: est Ballena vnus ex piscibus maioribus ortu: est Leuiathan maximus viribus, potentia, & mole, vt penè impossibile sit, hamo educi, Iob 40. at hamus illis solùm obicitur, quæ in aquis resident, quo piscem indicant, Ballenam, aut Cætum aliud. Displacent satis tamè & hæc cùm sint terrestria animantia, serpentes omnes, vt suprâ monstrauius, vt piscem Leuiathan esse, dissonet vndique, quòd sit verè serpens antea retulimus, Isaiâ 27. Quòd solùm placet, terrestrem esse draconè, serpentemq; verum,

cuius ad eò increfcit moles ; fic deniq; extuberat va-
 flitas, vt multoties æquetur montibus , & aliquando
 maior impenfæ amplitudinis. Refert Artemidorus
 lib. 3. cap. 60. in Arabia fuiffe dracones trecentorum
 cubitorum volumine , Oneficritus Aftipaleus idem
 libro 9. cap. 20. & vltra duos tempore Alexandri in
 Æthiopia fuiffe dracones interminabilis magnitudi-
 nis , hosque ardentè expetiuiſſe videre , & intrepidè
 inuenem, Ælianus lib. 16. c. 36. Plinius lib. 8. c.
 11. hos tantos fuiffe , vt tauros integros , & integros
 haurirent Elephantes, immaniſſimi & vaſtiſſimi cor-
 poris. Nullum in omni natura cognofcitur animal
 vaſtioris molis , maioris potentix , aut æqualium vi-
 rium, quorù in ſumma ea eſt amplitudo, iuxta Edoar-
 dum libro 6. Plinium 25. c. 2. vt eorum dorſo, velut
 montibus adnaſcantur virentia plurima , herbarum
 & plantarù varia & diuerſa genera (mirabile dictu)
 quaſi oblita anima ſui in mole tanta , aliis eroget ſi-
 tum, & impertiat locum , qui cum ſint naturæ ancipi-
 titis, dubix, & amphibix, terras modò, haſque magis
 incolunt , & inhabitant , quò ſerpentes veri dicuntur,
 & natura terreſtrium continentur , cum reptent
 motu, modò aquas habitant & colût, vt perſint aqua-
 riles, quò an hamo poſſint educi , còcinnè quaeritur
 Iob 40. cap. incertæ naturæ, promiſcux , inconfâtis,
 imò modò terras inuiſentes, modò aquas , molleque
 elementum, vt ſiccum & aſperum, cum ij tantæ ſint
 molis, natura inſita. Leuiathan reor draconem fuiffe
 monſtruoſum amplitudine immenſum , vt fuere gi-
 gantes in natura hominum , non ſecus increuiſſe
 illum vltra leges naturæ, vltra terminos, Artum, & or-
 dinem, & fuiffe giganteum, & immenſum eo genere
 animans. Huius eſſe naturæ dracones docet Plinius
 lib. 8. c. 12. & 32. cap. 1. & lib. 8. cap. 13. Solinus c. de
 Africa,

Africa, & e. de Æthiopia 33. Leviathan ergo nomine intelligo draconem molis immensæ, genus illud, quod in hanc extuberat magnitudinem, indefinitam, & incertam, quos medio mari insulas iudicare omnes ij autores renunciant (infra latius) neque enim omnes hanc subeunt legem, aut conditionem, sed dracones illi, qui à Solino cap. de Æthiopia 33. veri appellantur, de quibus sic ille Æthiopiam describens: draconū magna copia est, potro veris draconibus ora patua, & ad morsus non dehiscunt, sed arctæ fistulæ, per quas & trahunt spiritus, & linguas exerunt. Quippe non in dentibus vim, sed in caudis habent, & verberare potiùs, quàm ictu nocent, vastitatis immensæ, vt multoties insulæ credantur occurrentes subitò illi iuxta litora excubantes, mole protensa, aquis ex parte libera.

*Naturalia & mystica Leviathan
retinens plurima.*

CAPVT VII.

Dictis assonant, quæ de Leviathan dicuntur Iob. 40. vbi sic Deus alloquitur Iob, & sciscitatur illum: *Numquid pones circulum in naribus eius? aut armilla perforabis maxillam eius?* Frænantur dracones fistulis narium perulis, iniecto circulo aureo, argenteo, vel æneo; ea parte reguntur, aut maxilla armilla perforata, vt perforantur aures modò sæminis & viris, & Indi transfigunt genas armillis, & circulis, lapidibusque pretiosis & aliis, quibus in partibus scissis semel & dissectis, induratis postea callo obducto, ludit circulus, & armilla lubrica, vt in auribus volutatur; Hinc multa animantia in vsus hominum relegantur iis, aliisque circulis, non solum ori iniectis,

iniectis, imò nouiter & denuò ruptis, leipsisve partibus, quò moderantur & reguntur, vt vtamur eisdem, reducamusque ad humanos vsus. Hinc depingitur veſta Ceres curru draconibus frænatis, armillis, circulis, & orbibus tracto. Hinc Proſerpina, Saturnus, & alij; numiſmate antiquo, armillis frænantur dracones, ſtatuis, figuris, réplis, imaginibus; regütur circulis, maxillis adactis, & naribus aptato circulo, quæ cū ſint draconibus fiſtulis peruiæ circulo aptis, patentefque; addidit Deus, *aut armilla perforabis maxillam eius?* quod maius eſt, gradationis figura vsus, vt Iob ſummam eius potétiam fateretur, & ſubditus veneraretur, pertimeſceretque Deum factoré ſuum, tum reliqua, quæ eodé c. à ſeſtione illa, quæ incipit. *An poteris Leuiathan hamo extrahere?* vsque ad finem capitis eiufdem 40. fauent maximè huic noſtræ ſententiæ, nam quæ præcedunt, & quæ c. 41. ſequuntur, ad Behemoth animal ſpectant, de quo infrà dicendû. Iis verdè promittitur venturus Chriſtus Iob, victoria & triumphis illuſtris, frænator Leuiathan, piſcator dæmonis, victor, redemptor Angelorum & hominum, quod nulli eſt conceſſum alteri, quàm Deo homini Chriſto. Hinc quæritur homo, exquiritur Iob, an poteris Leuiathã hamo extrahere? arrepta figura vaſtiſſimi animantis, hominum potentia inſuperabile omnino, artibus & diligentia mortalium, verſutius, ſagacius, maius omni arte, & ingenio mortali, monſtroſum, giganteum, non vulgare, aut tritû, rarum imò & ignotum, diſſuetum; quo minùs euinci arte humana & ſedulitate daretur intelligi, minori experientia & periculo factò, ob eius ratã & inuiſam naturã; hac ideo figura & tropo vsus, vt ſummum periculum & potentiam exprimeret, vt ſenſum ſpiritus reſeraret. *An poteris Leuiathan hamo extrahere?*
draconem,

draconem ; dæmonem, qui cùm serpens esset Gene-
 feos 3. Apocalypsis 20. iam in draconem abiit. Adeò
 hominum malitia increuit. Vulgari imò vt adagio
 fertur , & communi dictorio , *Anguis Draco non erit,*
nisi serpentem deuoret. angues enim procerissimæ sta-
 turæ , molis ingentis , & vastæ serpētibus. venenatis
 mansis, venenum recipiunt, & malitiam , quibus in-
 quinantur , vt simplices antea angues in dracones
 venenatos , esu virulentorum , & inquinamento
 commutentur ; solo veneno ab illis dissentientes
 prius , vt qui angues natura erant, malitia serpentes,
 Dracones consuetudine fiant, sic serpit vitium , sic
 augetur , increfcitque. Draco verò hic Leniathan
 potentissimus postquam peragravit terras, peccurrit-
 que, exereuit iustos, macilentos , aridos, pœnitentia
 confectos, siccos, victus, sollicitus, vndis immergitur
 ille, medix rerum affluentix , famelicus , omnia vo-
 rans, draco infatiabilis , mediis aquis , deliciisque af-
 fluentibus , vdis , mollibus; humentes perit, ociosos,
 desides, quorum vitiis occultitur secretus , & abditus
 consuetudine, assuefactione, occultus, vt venetur in-
 cautus, effusus , humidus , qui non continentur ter-
 mino proprio rationis, vt humida, imò fluitant vitiis,
 de quibus Psalmo 80. Deus : *Et dimisit eis secundum*
desideria cordis eorum. vt fluitent vagi, inconstantes,
 hinc difficilius multò cùm educi , extrahique dra-
 cō hic immanis possit, de medio mari affluentix , &
 copix, quo molles madent, & hamo difficilius adhuc
 potentia & mole illius nimia, vt hominibus sit im-
 possibile illum educere , quantum vitibus mortali-
 um agitur , Iob disquiritur , vt patienter ferat, &
 sustineat supplex qui futurus erat in posterum patien-
 tiæ exemplum , sibi vtile & aliis. Deum maiora pas-
 sutum vt iatelligeret , qui educturus erat Leniathan

crucis hamo, extraxit, vt Christus hamo crucis inuestito humanitatis esca, hamoque affixa crucis. Abacuc. 1. de Christo. *Totum in hamo subleuauit, & traxit illud in sagena sua, & congregauit in rete suum.* Protopiscator hic corda diuinitatis, vinculo & neruo, quo hæc hærent & ligantur, vnione sacra, & ineffabili Verbi. Paulus ad Ephesios 4. *Solliciti seruate unitatem spiritus in vinculo pacis.* in Christo scilicet qui est pacis nostræ vinculum, vnio, & nexus mirabilis, & incomprehensibilis, quo sustinetur omnia. Virgæ appensa Aaron, cordaque & ligata commissa virginis visceribus sacris, quæ inter omnes floruit, & germinauit. Numer. 17. Deiparæ Virginis; hamo crucis, humanitatis esca: iis ergo fultus piscator hic Deus homo, esca, corda, & rectissima, facileque ductili virga, Virgine sacra, Leviathan extraxit esca humanitatis illectum. Ratus Christum solum hominem esse; diuinitate illusus, superatus & victus ingessit hamum, crucem, Christum ingessit. Osee 13. *morsus tuus ero inferne.* Deitatis inscius, delusus, cruce rupit, & dirupit viscera, superauitque mortem; *Ero mors tua, ô mors,* Osee eodem cap. quo Paulus ad Corinthios 1. 17. *irridet mortem, & deridet infernum superata Christo, iis, ubi est mors victoria tua? ubi stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum,* non secus ac Crocodilus, iuxta oras Nili, superueniente ibi aut plausu laterum, & alarum scalptu, cõsopitur, semel aluo grauata, & onusta ciborum copia, hianti ore, & debiscenti, quo subit Enhydros serpens, mole minimus, & si potentia maximus, vt ventris sarcina in escam vtatur superflua, qui semel cibo plenus erodit viscera, & lancinat, vt discerpis visceribus, etofa exeat aluo incolumis & liber, auctore Phylologo libro 2. cap. 6. & magistro naturalium,

lium, libro 5. cap. 10. Solinus in Polihistoria rarissimè cap. 35. quod ipsum de Ichneumone refert, quod est muris genus natura breuissimum; Plinius libro 8. c. 25. & alij. Non aliter Christus, repuratus minimus serpens (Iſaïæ 53. *Despectum & nouissimū virorum, virum dolorum, & scientiam infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius, & despectus; unde nec reputauimus eum, varniculus hic opprobrium hominum & abiectio plebis*) descendit ad inferos, in ventrè mortis discessit. Fuit morsus inferni, & mortis, vt Olex citato dicitur, absorpto inferno, veterno, & lethargo oppresso, aue Maria, aue ibi Maria superuenienti, Virginis Deiparæ matris, plausu laterum Angelorum conſolatus, sepultus somno, viscera erapit, & discerpſit omnipotens, præda vsus animatum patrum, confosso Crocodilo, quo triumpho & victoria illustris peragravit cælos, exaltatus ille serpens in deserto. Hinc patet allatus locus Psalmi 103. *Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Quò signèta, & fabulas, Thalmudistas astruere diximus. Est illusus Dæmon, & formatus quasi vt illuderetur, delicto adhuc mortaliū, & culpa commissa. Tum infra eodem capite locus ille quo de Leuiathan dicitur Iob, nunquid illudes ei quasi aui, & ligabis eum ancillis tuis? Aucupes enim occulti & abditi, esca arte parata, aues inuitant, & sollicitant, quas antequàm cibum ingerant, multoties interficiunt, conficiuntve ingestum, integro gutture immutato, capitibus priuant, detruncant, iis rescissis lucrum augentes, ludibrio & ludo; Ea est artis potentia, liberrimas natura aues, vagasque venati & capere tardissimos homines. Deus abditus & larens, formam serui accipiens, ad Philippenſes 2. humanitatis esca illusit Dæmoni & morti, ingessit mors Christum, immutatū reddidit, integrū, il-*

læsum, denicta illa, & superata, delusa, esca allecta, & inuitata mortali Christo oblato, caput mortis, peccatum, stimulus rescinditur, hebetatur, vincitur, Leuiathan deluditur, ligatus committitur ancillis, auium instar elusus; dracones natura terribiles, superbi, indomiti, superati semel & victi, subduntur facile imperio cuiusuis femellarum, præcipuè Virginum, quas ardentissimè deperite diximus; tractabiles, faciles, & mitès sunt. Refert Pausanias in Corinthiis, & Philostratus in vita Apollonij, adeo vt Romam aduecti, sodales in tantum fuisse enarret, & domesticos, vt incendio eorum, semina si non vastarentur edicto publico, sæcunditati terminus non esset, victos semel, & domitos tandem, fœminis magis multò quàm vitis subdi, earum amore conflagrantes, Alianus legit libro 26. capite 29. Rhodiginus; quò Deus sciscitatur Iob; illudes ei quasi aui, poteris illudere illum; esca deglutita, & capere delusum cibo inconfecto, auium more, liberrimum natura, alioqui Dæmonem potentissimum, qui ad nullius mortalium pauet occursum, subditum puerulis, in ludum relegare puerulis, paruulis, martyribus, virginibus mollibus, imbellibus, ligabis eum; ancillis tuis iam facilis, mitis aded, vt fœminis mollibus, debilibus, eneruis commissus, trahi & contrectari possit, duci & vehi pro libitu, vt carnis ancillæ passionēs, subditum, ligatum, non pertimescant iam; rationi imò obtemperent eo inuito. Præscitatur iterum eodem capite, *an sunt ligabis linguam eius?* Diximus, armilla, circulo & aliis frenari dracones, tum fune, chamo, fræno, quo dicitur Psalmo 31. *In chamo, & fræno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* Veni Christo Leuiathan, constringe dæmonem, qui non ap-
pro

ptoximat ad te, distantia oppositionis culpæ & peccati, maiori & tanta, quanta est inter nihil & aliquid, contradictionis recessu, mole ingentissima, interminabili, distanti. Extraxit Christus aculeum linguæ Leuiathan, mortisque stimulum, peccatum, venenum. Serpentibus omnibus stimulus, aculeus, cuspis linguæ inest, qui senio induratus spinarum instat, calcatum, unguium, cornuum, rostrique auium firmatus, icit, ferit, quo deposito, dettacto, & religato, secutè, & impunè tractari & contrectari possunt serpentes; qui extirpatur, si ex auticula vna tripartitæ linguæ excutiat, euellaturque apprehensus. His officiant serpentes, non dentibus, quos aduncos obtinent, extortos, & distortos. Hunc ergo Christus extraxit, & euellit, peccatum: mortis, dæmonis, Leuiathan, stimulum eruit, & spoliavit mortem, ligauit linguam Leuiathan fune, vinculo, mirabili vnionis nexu, humanæ & diuinæ naturæ, quo obmutuit, obstupuit, siluitque hoc vinculo lingua ligata veneni vincta. Hinc Iob disquiritur, an tu fune ligabis linguam eius, vt in iudicium voces sapientiam summam, & omnipotentiam interminabilem, atq; incomprehensibilem prouidentiam eorum quæ molitur Deus, & in examen trahere abscondita eius abdita, & occulta præsumas, impotens, ignorans homo, eius qui non solum illudit, irrisit, deludit imò draconem quem formauit, ad illudendum ei? Omnia quæ aculeis icunt, si cadauera feriant, non altè, imò leuiter pungunt, subiecto rigido indurato, stipato frigore, caloris absentia, mollis & humidæ substantiæ recessu, spirituum fuga; & sanguinis trepidi defectu; ac viuentes si percuciant, altè nimis, profundè satis aculeum immittunt, molliori subiecto, paratiori, & petuio, quò aculeos

relinquunt, & abiiciunt, intereuntque, visceribus cum aculeis relictis, insectiliū plurima, quibus venter imus vduus est, blandus & facilis, quod humida soluantur facilius & deligentur facili negotio. De apibus idem Aristoteles 3. de historia cap. 12. Vivos si impetant, vita priuari, aculeis visceribus & anima relictis, quod altiūs feriant molliora, mortuos verò si impugnant, aculeos exercere, acuere, viuificareque magis, Plinius lib. 11. c. 21. à quo Ælianus, Cælius, & alij succipiunt placitum. Exposuit se Christus icibus Leuiathan Draconis; *oblatuſ est quia ipſe voluit, ipſe autem vulneratuſ eſt propter iniquitateſ noſtraſ, attrituſ eſt propter ſcelera noſtra.* Iſaias 53. altè icit mors Deum ipſum, percuffit, eodem capite; *propter ſceluſ populi mei percuffi eam*, profundè nimis aculeum commiſit mors, immiſit ſtimuluſ, ſtimuluſ mortis peccatum. 2. ad Corinthioſ 15. Iſaiæ citato 53. *Verè languoreſ noſtroſ ipſe tulit, & doloreſ noſtroſ ipſe portauit, poſuit in eo iniquitateſ omnium noſtrum. peccata & ſcelera. ut redimeret expurgaretque noſ*, in lac veſtiſ (ſupra,) illuſit draconi, vicit Leuiathan, deluſit mortem, formam ſerui accipiens mortaliſ ſubditique mortis, ad Philippenſeſ 2. mortis aculeo commiſſo, rata ſolum mortalem, mortuumque aggredi, inuaſit viuum, imò vitam icit, pupugit & feriit. *Ego ſum via, veritateſ, & vita*, Ioanniſ 14. percuffit Chriſtum nature dupliciſ, immortalis, mortaliſque, viuum Deum, mortalem hominem expugnare aggreſſa, amiſit ſtimuluſ, luſa & deluſa, viſcera effudit mors, venenum, & virus, *mortem noſtram moriendo deſtruſcit, abſorpta eſt morſ in victoria.* 2. ad Corinthioſ 15. c. priuata illo ſtimulo, impotens, eneruiſ, debiliſ, Leuiathan draco deuictuſ, deuinctuſque, vt ei illudere poſſimus, & ſeiſcitari mortem, infernum, & dæmonem,

nem, ubi est mors victoria tua? ubi stimulus tuus? eodem 43
 c. dixerat per Oseam 13. c. *Ero mors tua, ô mors, & morsus tuus, ô inferne.* vicit mortem, superavit dæmonem, draconem irrisit, illudit Leuiathan, peccatum extraxit; iste est draco quem formavit ad illudendum ei: draco Leuiathan dæmon. Ioannis 12. & 20. cap. *Serpens antiquus.* Est apis fur dicta nomine, philosophis omnibus notissima, non sollicita astruendi fauos, destruendi imò, fur nocturnus, apicida latro, coloris tætri, subpallidi, nigri, capacissimi alui, longissimi aculei, noxia, lethalis, ociosa, hispidæ, largi oris. 9. de historia, c. 11. *Ælianus* 1. lib. c. 60 *Plinius*, & alij; expressa mortis imago. ad Thesalonicenses 5. *Sicut fur in nocte veniet, cum enim dixerint, pax, & securitas, repentinus veniet interitus.* Nigra, hinc dictum, umbra mortis, mors nigra, & pallida, & *Horatius* dixit: *Pallida mors æquo pulsat pede Pauperum tabernas, regumque turres.* Iob imò 10. c. *Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine.* aculei longissimi, qui ferit ab Adamo, vsque ad nos, amplissimi alui, vt deglutiat, capiat, ingetat mortales, mors latro, apis hæc nigra, quæ altius pungit, profundius & acrius, viuum icit, vitam percussit, aggressa est Christum, stimulum liquit, amisit aculeum, viscera effudit cum aculeo simul, mortuum aggredi rata, quo illusa & delusa est mors: hac quasi alimento vsus commutauit Christus. Sunt alitum, & alimentum contraria in initio, sine eadem, nutritione peracta. *Aristoteles* 2. de animo c. 4. *Christus* vita erat, commutauit mortem, viuentem effecit illam, absorpta in victoria vitæ, commutata est mors, vitalis iam robore Christi, calore illo potentissimo, charitatis igne, quo rebellem alimoniam con-

fecit, & venenū, supēfata; imò immutauit, vt cotur-
 nices venenis aluntur, Ibes aues, & pleraque alia, in
 natura ipsa ob illustrem & generosam potētīæ com-
 mutatiuæ, & animæ vim. Hinc dicitur immutatio
 mōrs, Iob passim. Hippocrates medicorū omnium
 facilē Princeps 6. Epidem. commentario 5. sect. 53.
 in hæc verba protupit: Mulier, capra, elateriū eden-
 tes, pueris purgatio. In cuius sectionis commentario
 Galenus medicos edocet, pueros expurgaturos la-
 tentes, medicamina expurgantia laturus fortia &
 amara, vt elaterium, cucumer dictus syluestris, ama-
 rusve cocumer, quæ & auertunt pueri, ob ingratum
 saporem, & respuunt ob actiuissimam naturam, &
 efficacem, non illis primò medicamenta expurgāria
 cathartica dicta exhibere, nutricibus imò hæc ipsa
 propinanda, vt in lac versā illæ relegent hæc infan-
 tibus, specimine lactis, in succum gratissimum com-
 mutata, possint vt fructus suscipere medicamenti,
 eiusque vltus, noxis deuictis, & vitiis superatis, nutri-
 cis expensis, opere & laboribus, quod placitum me-
 dici omnes surripiunt, præceptumque inuiolabile
 obseruant; amarissima mors dicta i. Regum c. 15. ab
 Agag Rege Amalech iis: *Siccine separat amarissima
 mors?* terribilis formæ & potentīæ insuperabilis na-
 turæ viribus, *statutum est omnibus hominibus semel
 mori.* Paulus ad Hebræos 9. quæ nemini parcer, rigi-
 da, & inexorabilis, recrementa omnia nostra super-
 flua, & vitiosa corrigens, castigans, & expurgans, re-
 cepta mortis memoria, tristissima, quæ repurgat no-
 stras superfluitates, & excessus, remedium præsentaneum,
 & comodissimum nobis debilibus, & ener-
 uis, vitiis inquinati, & corrupti, abundantes malitia,
 & viru, venenoque serpentis diræ, & fatalis, infecti,
 debiles calote charitatis, illam cōficere, & superare
 impoten

impotentibus, cum non possemus, nutritrix Christus, Baruch 4. *ut quid contristatis nutricem vestram? cuius lacte & doctrina alti sumus, & educati, mortem in se recepit, amarissimumque haustum ebibit, ut eam cum superasset, & vicisset, in lac, alimentumque emuttasset, in lac versam, expurgatam malitiam nostram, & virus redderet, intra limites timoris filialis, eneruè, & facilem, quæ vnà & alimentum esset, & medicamentum mirabile, tam præcautiuum futurorum, quam præsentium curatiuum, correctiuumque.* *Absorpta est mors in victoria, confecit, digessit in se, mutauit in vitam, qua vertitur in substantiam aliti alimentum omne, mors mortis, & mortis vita, & vita vitæ; sileat imò natura omnis, obstupescat piissimæ matris Dei-paræ Virginis, genitricis sacræ, quæ rata, decessurum filium, & si aculeum mortis extraxerit solus Christus, auulseritque, at ipsa in se ipsa prius hebetauit; & obrudit peccatum, mortis stimulum; ipsa conteret caput tuum, Geneleos 3. linguam, stimulumque serpentis, ab aculeo mortis, per Christum libera, immunis peccato. Defecit in ipsa stimulus, obtusus, hebesque factus, ut dum iceret amantissimum filium, pûgeret leuius, quasi mortem præpararet filio, mater piissima, mortis aculeum retudit filij sollicita.*

Iob literam extricat, literalibus, allegoricisque sensibus serpentis Leuiathan.

CAPVT VIII.

NON minùs iuxta naturam Leuiathan animantis, Dei spiritus e. eodem 40. disquirat Iob iis: *44*
Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? quæ & si sensu figurato de dæmone Chri-

stum extimescēte intelligantur ad literā, ad naturam animātis nō minū8 spectare vidētur allegoria; Multiplicauit enim dæmon preces, precans, deprecans Deum hominem, Christum. Marci 5. patet dæmoniaco illo, vbi dæmon, *quid mihi, & tibi Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deum, ne me torqueas. & infra, orabat multum, ne ipsum pelleret extra regionem illam.* ipsumque summis precibus imprecabantur spiritus dicentes, *mitte nos in porcos*, Lucæ 4. vbi dæmon sic, *sine, quid tibi, & nobis Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te qui sis sanctus Dei, & 5. citato.* Dæmon adorās stetit ante eū, & sæpe alibi, multiplicauit preces mollia loquutus, iā Deum, iam sanctū Dei adorans, & prædicans Christum; tū metaphora ad naturam animātis spectāt non minū8: Leuiathan draco cōditione indomitus, superbus, elatus, domitus semel, superatus, inferior blanditur, assentatur subditus, caudæ adularur blandimētis, quasi preces multiplicet, & blāditiis supplex, animū reddere tentet facile mollem, frænatus vt semel, ancillis cōmitti possit, & debilibus fœminis. Antea mōstrauimus satis, in Cereris curru, & aliis, exquiritur adhuc Iob: *Nunquid feriet tecum pactum? & accipies eum seruū sempiternum?* quæ & cū natura draconis Leuiathan cohærent, seruātque metaphoram, ferietne tecum pactū? vt cum Deo iniuit, cum potentiam ipsius circumscripta naturæ cōditor, exercendi homines, inuito fœdere, non ultra præscriptos terminos illos inuasurum, conuinctus & ligatus diuinitatis robore, quo superatus semel est, acceptus in æternum seruus inferior, cum hæc naturæ Leuiathan draconis viribus, cum dissentiant nimis, & repugnent; nam & si ad tempus superati semel dracones sint domiti, mites, tandem malitia pleni, inconstantes, natura mali-

tiosi, superbi, dum possunt minantur mortem, & tandem inferunt, ore elingentes interim, quod assentantur & blandiuntur, cauda, postremis artibus, vitæ ultimo, asciscunt mortem Leuiathâ, dæmon & draco. Solinus c. de Africa in Polihistoria, *Ælianus* 45 lib. 6. 20. c. indagatores vocat, inconstantes, callidos, Nicander in theriacis, Plin. lib. 37. c. 10. Deo ergo, nō homini, tanta hæc potentia conceditur, vt conuincatur Iob impotentia & ignorantia: vtrâ secūdum naturam Leuiathâ disquiritur Iob. *Cœcident eum amici, diuident illum negotiatores* ? Cuius loci, cum diu me extorsisset intelligentia, inueni tandem germanum quantum suspicor intellectum, mentemque ipsius, quò & ad naturam spectat animantis, ex commentariis Iubæ ad Caium Cæsarem filium Augusti, lib. 7. c. 19. vbi hæc continentur, & refert: Pliniusque iis lib. 31. c. 1. Cetos sexcentorum pedum longitudinis, & trecentorum sexaginta latitudinis, flumina Arabiæ intrasse, pingueq; eius negotiatores, & omnium piscium adipe, Camelos perungere in eo situ, vt Asellos ab eis fugerit odore graui. Diximus, dracones naturæ ancipitis, aquis degere & terris adhuc, pernatant flumina, maria, & aquas & cetorum instar, miræ, monstrosæ interminabilisque magnitudinis & molis esse, hos negotiatores, mercatores, & alij diuidebant antiquitus, vt & alia aquatilia pingua, locis adductis patet, quando dracones, & ceti alij flumina ingrediebantur, & percurrerant, piscium & aquarum dulcium cupidi. Concidebant denique, vt oleosa substantia pressu extracta, vt oleum quod adhuc è Balenis, & aliis elicatur, diuisis in frustula prius & pressis arte, perungeretur Cameli, quibus asportabant merces, quo Asellos, vulgò tauanos, peruncti fugarent, aut oleo extracto, aut detracta pinguedine illiniti, nimis
vtile

utile negotiatoribus, ne Cameli iis molestati, & perterriti, securè minùs onera gestarent, hoc naturæ addito remedio securi, & quieti cum ducerentur facile, adipe draconum, & cetorum, quæ transnatabât flumina muniti, vnde Leviathan draco, cum molis vastissimæ esset, nulli superabilis mortali, nullis naturæ viribus, ob eius robur & potentiam summam, vastâque & informem molem, homo quæritur Iob; an concident eî amici, an diuident eum negotiatores; vt & cetos alios concidunt, & disiciunt, vt relegent in humanos vsus; an concides Iob, vt concidit Deus, Regû 1. c. 15. *& oblatu* est ei Agag pinguisissimus, tremens, *& dixit Agag, siccine separas amara mori?* *& ait Samuel, sicut fecisti absque liberis mulieres, mater tua sine filio erit,* *& in frustra concidit eum,* pinguisissimum Agag Amalec Regem. Dæmonem ergo Agag Leviathan draconem concidit Deus. *Dominus iustus concidet cervices peccatorum,* psal. 128. & diuisit Leviathã, Ieremiæ Thren. 4. *facies Domini diuisit eos, non addet ut respiciat eos,* psal. 54. *diuisi sunt ab ira vultus eius, & appropinquauit cor illius, molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula.* quasi super oleum Leviathan molliti sermones, verba ociosa & mollia, abundãtia & luxu, oleo expressa, & figurata pinguedine, ocio & desidia suborta, luxu, vita deside, qui priùs asperi, & pœnitêtes erant, oleo aliter iam & superfluitate, iacula sint, quæ viscera tandem transigãt venenata, discordes, cõfusi, negotiatores diuidet, discordia, & dissidio illis cõmunissima. Quò dicitur eo loci, *concidet amici vniti,* quasi pacis vinculo amicitie superabunt, deuincet, ac diuident illum negotiatores; Est diuisio, rixa, cõtentio, negotiatorum, amicorum virtus, potentia, robur, vnio, quo amicos concidete, interficere scilicet, vt à maiori argumentum conficiat, negotia

negotiatores diuidere dixit eo loci, Iob dicitur: *Nūquid implebis sagenas pelle eius, aut gurgustium piscium capite illius?* Sagena est genus retis piscatorij, quasi sagulum aut saeculum dicta, rete verriculum appellat, quo Manilius libro 5. *Excipiunt vasta circumnallata sagena*, quo abraduntur piscinæ, & genus quodlibet trahitur piscium, etiam si non Ceti propter pondus & molem summam, Matthæi 3. *Simile est regnum colorum sagena missa in mare, & ex omni genere piscium congreganti*: quod Iob sciscitatur an sagenas debiles nimis, infirmas & faciles, piscibus solùm aptas & destinatas communibus, implere possit vastissimi Leviathan ceti pelle, Synecdoche parte pro toto accepta, concinnus nimis figuræ vsus: cùm pellis rete solùm contingat, sui que vltimo Leviathan sagenam. idem quod est, ac dicere, an reti poteris Leviathan piscari, & extrahere, replereque reti pelle eius quæ vltimò contingit retis capacitatem & spatium? nequit Iob, potest Christus: extraxit Deus, duxitque, Ezechielis 13. *& extendam rete meum super eum, & capietur in sagena mea*, imò cap. 33. *Dices draconi qui est in mari: Expandam super te rete meum, in multitudine popularum multorum, & extraham te in sagena mea, & proiciam te in terram, super faciem agrî abiiciam te, & habitare faciam super te omnia volatilia cæli, & saturabo de te bestias vniuersæ terra, & dabo carnes tuas super montes, & implebo colles tuos sanie tua, & irrigabo terram fetore sanguinis tui, montes, & valles implebuntur ex te*. quæ omnia cum Leviathan cõsentiunt quàm maximè dictis Abacuc. 1. cap. *Fotum in bano subleuauit, traxit illum in sagena sua*. in rete scilicet diuinitatis & humanitatis filis contextum, in sagena ex se debili, at sua semel cùm esset diuinitate fulta insuperabilis, iam fortis, insolubilis, firma, humanitas semel sua, potens extrahere Leviathan, superare,

perare & vincere, filo diuinitatis, hinc dixit, *suam*.
 superque addidit *Gurgustium* piscium capite illius.
 Gurgustium cum caernas piscium significat laten-
 tes & obscuras caernas, vt placet Seruio; imò Cice-
 ro in Pisonem, *nescio quo è gurgustio te prodire, obnoluto*
capite: tum & gutturem paruum congnat non mi-
 nus, draconis caput exuccum nimis eum sit, osseum,
 ex carne abiicitur, exprimendo oleo inutile, quod ne
 inficiat sui magnitudine, foetore putrescens, terram,
 aëremve, in mare proicitur, & vt omnia reliqua ce-
 torum capita. Norunt optimè artifices, qui è Cetis
 Balenisque oleum torcularibus eliciunt, succum, pin-
 guedinem, quibus postea pisces in escam vtuntur
 capitibus iis, & gurgustia implent, tam domos, ca-
 uernasque piscarias, quam voraces œsophagos, aut
 famelicos guttures, solum ingluuiei inseruientes, nõ
 tractui aëris, cum non respirent pisces, vt gurgustia
 minori vlu vocentur talia, cetorumque collatione,
 quibus hæc pars est amplior protensa, & spatiosa. Nõ
 parum interest, modicumve, inter porrigere manũ,
 & manum ponere: porrigere enim amiciriæ est sig-
 num, liberalitatis, foederis, apud Maronem Dido: *Ex*
dextra fidèsq; acque animum presenti pignore firmat An-
chises. Numismate Iulæ Piæ insignitur Venus ex-
 portecta manu fauēs partui hac subscriptione. *Geni-*
trix Venus. at ponere manum, inimicitia notat, casti-
 gare, supplicium. Obstat manus; & sumus im-
 pedimento alicui, ne nos contingat, vitamus ne ac-
 cedat, adeat, manus oppositæ interpositione & im-
 pedimento, quò Iob dicitur eodem cap. *Pone manum*
tua super eum. poterisne illi esse impedimento? ob-
 stabisne Leviathan? memento belli quo es victus &
 superatus in Adamo, in quo omnes peccauerunt.
 Genesios 3. dum serpens solum erat, non draco ob-
 stupendus

stupendus malitiæ incremento, & ne vitrà addas loqui: aut iniustitiæ Deum arguere, vt capite 19. *detraxisti iustitia diuina*, & capite 6. Tandem confusus Iob, mœstus & afflictus, consolatur, subueniturque Deo. (summa bonitas, refugium hominum) reuiuiscit Iob iis eo loci cōtra Leuiathan promulgatis. *Ecce spes eius frustrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur Leuiathã draco*. Quibus vniuersæ nostræ redēptionis spes continetur: vniuersalis enim iudicij die, cunctis videntibus præcipitabitur: priùs Christi morte. Apocalypsis 20. *Et apprehendit draconem serpentem antiquum, & misit eum in abyssum, & clausit, & signauit super illum*. Iob. 3. capite: *Sit nox illa solitaria, nec laude digna, maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathan: præcipitatum semel, conclusum, & extinctum, in nocte passionēque Christi, qua est conclusus ille, excitare vitiiis & flagitiis denuò, de nocte illa horrida quæ contigit, sole iustitiæ obscurato, soleque diei autore offuscato, quibus noctem vocauit, non solum solis absentia, luminosis imò, confusione & horrore, quibus nox obscurior, caliginosior aliis omnibus extitit illa, defectu lucis in suo proprio principio, non solum in medio, vt communi inest nocti continuò, sine laude, infamis imò, in qua ipse patiebatur auctor naturæ, Deusque ipse, ab iis quos ipse ex nihilo efformauetat, infamis, & obscura victoria hominum, qui mortem ipsimet naturæ opifici intulerunt; oblati quia ipse voluit, nulla vi illata, illi verò decantabant laudem, & victoriam partam, decepti & obscuri, existimantes se adeptos triumphos, & gloriosas palmas, ac si gloriam & honorem essent nacti proditores, traditorésque infames, & si post hæc Sole effulserit, resurgens, refulgēnsque radius diuinitatis, illustris, tenebris,*

& nebulis discissis, exoluris; fulgoribus omnipotentia, vt nox illa, & nebula, vtilissima extirerint mortalibus, Solis accessu in rorem, pluuiamque gratia tandem discedentibus; maledicant ei, abutantur, id est, passione & nocte Christi, qui maledicunt diei, & abutuntur eius resurrectione vitali spiritu & die, parati sceleribus, si possent, suscitare Leviathan, vt milles Christus horum voto & sententia, operis, crucifigeretur, extincto iam semel Christi victoria, & potentia immensa. Xanthus historianum author historia 1. Herophilus, Iuba commentario 1. de rebus Arabia, ad Caium Cæsarem, Democritus lib. 6. cap. 9. Plinius libro 23. 1. cap. consentiunt, dracones defunctos vita, vbi nullum superest signum; aut indicium animæ, restitui saluti, suscitarique, Balin herbæ floribus suauissimi odoris, inebriantisque naturæ, & fumidæ fultis semel & conspersis; quæ & si plurimis accidere videatur gentium vulgarium, tamen vera resurrectio non est, emortuis semel iterum animam restitui, alio quàm infinita potentia apud quam nil præterit impossibile, vt idem sit numero, necessarium tamen nil præteruisse eorum quæ fuere eo factò, at specie eadem redeunt, imperfectis multoties, plurimisque viuētibus, dispositione facili relicta, sufficentiq; ortus similis in eadem materia, cæloque operati, accidit emortuis chimicibus hyeme exliccatis, puluerulentis, iam vere redire, specie hæc vna, passercolis illis Indis, qui hyeme, rostro arboribus affiguntur, in puluerem redactis vsque ad vernum æquinoctium, notissimi nouæ Hispaniæ regionis America, quorum plumis variis coloribus varia effingunt & imaginantur, pœna capitis imposita occisoribus, quo tempore semel ac affiguntur decidunt, vtilis plumæ mortalibus, iis & aliis emortuis; forma alia anima venit naturæ

rurę vnjus, numeri alterius, nō secūs draconibus imperfectis, natura diuisibilibus, forma, id accidit, ea aptata materia dispositione, ea herba suscepta, naturę eorū sufficiēti, & propria, modo dicto, nosque vt lasciuia & luxu suscitare iterū Leuiathā intēdimus, temulētia rerū fugaciū, tum & noctē in qua natus est homo originalis culpę, inuitat Iob maledicere eos, qui diei maledicūt, paratos suscitare Leuiatham, peccatores adhuc corruptos, & fędos, vt maledicāt, vocat, tristissimę huic nocti, cuius fuit calamitas tanta, & miseria, vt adhuc vitiis impliciti, turpēsque, temerarij, impudētes, eam exhorrescant, pertimescantque omnino, qui maledicunt diei, & luci quōd malē agāt; qui possunt putredine, & corruptela vitiorum, inquinamento & infectione suscitare Leuiathan, & reproducere operibus & malitia, oriūtur deteriores serpentes omnes, spurcitia & putredine maiores, vastiores, ac oriūtur naturę propagatione, & ritu; voluit Auicenna 6. naturalium, quo Python Ouidij ortus, diluuij putredine est ratus ille. Hinc locus ille Isaie innotescit, capite 17. qui huic nostro dedit initium, quo Christus promittitur iis: *In die illa visitabit Dominus misericors morte filij, & placatus in gladio suo, in potentia & iustitia, nam satisfactum est illi, per Christum de iustitię rigore in gladio suo duro, quia superati nequit, dura enim resistunt tangenti.* 2. de ortu Aristoteles, & ferri, omnia superans, hoc enim fortis est, superare & vincere, *super Leuiatham serpentem vectem, & super Leuiatham serpentem tortuosum.* Vectis est corpus longum, & teres, ex ferro aut ligno, aliave materia efformatum, quo eludente armillis ostium recludimus, manu vectum manubrium quasi, & ideo vectis. Virgilius 7. *Aeneidos: Cernum arci claudum vectes, aeternaque ferri*

*Robora: nec custos obsistis limine Ianuæ; Hic teretes, regularis, rectus, facile extrahitur, tortuosus verò, vitiosus, obliquus, impossibile omnino educitur, non ludit armillis, sese impedit, quominus percurrat per illas, easque deserat. Tum vectis nomen significat oblōga corpora, ferrea, aut lignea, quibus euoluuntur onera, vehuntur & gestantur, Græcis hypomachlia dicta. Dracones diximus longissima obtinere corpora, tetetia, densa, complicata tamen, acta orbibus, & plicaturis, nodisque, tortuosa & obliqua, plicata nimis, quia videntur frigore, natura frigida, circumuoluunturque ideo, Ouidius, Phaëtonis commisso errore, Draconem enodari dixit, solis accessu, plicatum prius, obuolutum, & confusum, imò senio frigidiores magis plicari, & contrahi dracones, veteres, seniores, annuos: dilucet dictis; quòd vectem tortuosum hunc Isaias vocat, hoc vecte tortuoso, obliquo obsetabatut cælum ante Christi victoriam, portæque cæli, ianua, & fores concludebantur illo, erroribus nostris, ferreo, ligneo, esu ligni; Leuiathan dracone serpente, dæmone vecte, peccato, tortuoso, obliquo; non erat aditus, hoc vecte cælo concluso aperuit Christus, reseruit, patefecit, confregit vectes, dirupit, psal. 106. *Confiteamur Domino misericordie eius; & mirabilia eius filiis hominum, quia contriuit portas æreas & vectes ferreas confregit.* Isaias 45. *Gentes, & dorsa regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & porte non claudentur, Ego ante te ibo, & gloriosos terra humiliabo, portas æreas conteram, & vectes ferreas confringam.* Stabilitur pœna Deuteronomij 28. iis qui à lege deficiunt: *Sit cælum quod supra te est æneum, & terra quam calcas ferrea.* Christus ergo Samson hic portas ciuitatis adduxit secum, lignum, clauos, vectes, seras, quibus*

bus pottæ fulciuntur. Claves elargitur ille clauium autor, non petit, imò aperit ille, alij aperiunt, quia ille aperuit; lignū, crucem secum tulit, clauos traxit, eduxit & elisit, quibus affigebatur, vectibus fractis, disruptis seris, tortuosum Leuiatham vectem contriuit, quassauit, clauis, vectis, & portarum seris eruptis, transfixus manibus, vt sit nobis maniruptus Deus, manu facilis, liberalis, qui manibus retinere nescit, perforatis & ruptis, disruptus pectore, vt omnia elargiatur, cor adhuc, imò sese ipsum, sanguinem, vitam.

De Leuiathan robustissima structura, mysticis, literalibusque intellectibus.

C A P V T I X.

PRosequitur c. 41. Iob. adhuc reliqua, quæ ad naturam Leuiathan spectare videntur, quæ vt nihil desideretur naturæ huius animantis, percurro modo. Inquit Deus: *Non quasi crudelis suscitabo eum, quæ enim resistere potest valenti meo? præcipitatum semel non suscitabo,* Leuiathan scilicet, vt draco crudeliter filium suscitatur, (*Balin* herba, retulimus antea, *Belis* nobis, aut *Consolida* dicta, de qua *Discor.* lib. 3. c. 150. *Plinius* loco citato, *Theophrastus*, alij) vt ambo simul irascantur, sæuiant, irruantque in dracocidam eius filij interemptorem (est draco memoratissimum animal, ram beneficij accepti, quam offensæ & noxæ, vt latissimè docet *Ælianus* lib. 10. c. 49. *Pindi* exemplo, quem à scelestis & sicariis vindicauit hominibus, ob beneficia accepta, alios verò discerpit, antea multò commissio delicto, & offensa illata antiquitus, idem *Rhodiginus Cælius* lib. 25. c. 29.) Nō ergo quasi crudelis

tyrannus, qui minatur mortem, ruinam, & excidium reipublicæ, priuato bono consulens, auarus, & cupidus, cum Rex cõmuni vtilitati prospiciat; suscitabo hoc monstrum immane, vastum, & horrendũ, vt genus hominum deuastet, & deglutiat, nec est mihi adminiculõ, omnipotens cum sum, Leuiathan, nec illo vtar in vltionem hominum. Quis poterit resistere vultui meo, cur illum suscitabo, quis dedit mihi vt illi reddam potentiam qua pollet creatus semel? omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt, non ab altero accipi, Leuiathan potest, quia possum ego. Non ergo illo est mihi opus, solũ vt exerceat homines, reputetũque illius hoc ad iustitiam, Leuiathan viuit, & suscitatur; imò exhorrescens illũ suscitari, & odio habens dæmonem, culpa emortuum. Subditur eo loci. *Non parcam ei verbis potentibus, & ad deprecandum composuis; vt non pepercit Christus locis adductis, quando filium Dei viui compellabat, filiumque altissimi, sanctum Dei, filium David regalis prolapit verusurvs dæmon & draco Leuiathan callidus, ne pelleretur ab iis, quos vexabat ille: subdit; Quis reuelabit faciem indumenti eius? & medietatem oris eius quis intrabit?* Draconem hunc verum, quem Leuiathan monstrauimus nomine intelligi, supercilia longissima obtinere, hirsutaque & hispida, aurata fulgoribus variis, refulgentia, & distincta, docet Nicander in theriacis iis: *Tuque virescentem cognosce, nigrumque draconem: Hic splendet forma, mentumque armatus virumque: Surgentes tripliei descurrunt ordine dentes. Pinguis sub ciliis sunt lumina, barbaque subter Mento strata graui, bilis suffusa colore.* Aelianus idem libro 11. c. 16. Rhodiginus libro 10. capite 3. quos esse acutissimi visus narrat, ideoque Palladi consecratos, vt pudicitia præfint; hæcque veris draconibus inesse magis,

è quorum genere Leuiathan esse constat, iam antea dictis, quibus iuba adest longissima, densissimum mentum, barba crista producta nimis, excrescentiæ quædam cutis, & carnis, protuberationes crassæ, è quibus orientur cilia, quæ obscurant oculos, & circumuallant, quibus cancellorum instar cernunt, toruè & occultè, vt iis sint acerrimi visus. Sic Alianus citato loco, Rhodiginus, & alij. Cùm ergo tot tantisque velaminibus, indumentis, cooperimentisque variis, adeo facies eorum veletur & occultetur, disquiritur Iob iuxta huius animantis naturam iis:

Quis reuelabit faciem indumenti eius? Ultraque quis faciem peccati reuelabit, mille modis occultam, abditam velaminibus mille, faciatâ boni specie, formâ & pulchritudine? quo Regius vates Pl. 18. ab occultis meis munda me Domine. Paulus 2. ad Corinth. 11. Sathanas transfiguratur se in Angelum lucis, sic splendet Leuiathan Draco, qui cùm strictissimi oris sit, docuit Solinus c. 33. vt illud dehiscere non possit, aut aperite, linguam solam ore, hæcque tenuissimâ exerat, subdit Deus: Et medium oris eius quis intrabit? Huius immanissimi animantis os arctissimum quis subibit, vt quæ semel deuorauit, ingessit, extrahat; & cogat reddere; prædam auerrat, deprædeturque? Qui tantum hoc est suscepturus opus, tantâq; provinciam, duobus eget, & viribus omni natura maioribus, nam 41. c. de hoc dicitur; non est super terram potestas qua comparetur ei, qui factus est vt nullum timeret, in natura scilicet, tum qui ingressurus est, sit molis minimæ, pusillus & paruus, vt os strictissimum possit ingredi vastissimi amantis. Hæc soli Christo infant, equali Patri, secundum diuinitatem, minori patre secundum humanitatem, ex symbolo Athanasij. Matth. 18. & qui susceperit unum paruulum in nomine meo, me suscipit Quicumque humili-

liauerit se, sicut paruulus iste, hic est maior in regno
 caelorum, paruulum, & se ostendens, quem am-
 plexatum obtinebat tunc, vt Marci dicitur. *Isaias 9.*
c. paruulus enim natus est nobis, puer datus est nobis. 11. puer
paruulus minabit eos, Leuiathan scilicet & Dæmonem.
 Media ore huius draconis & Leuiathã continebãtur
 patres, nequã enim dentibus discerpserat, nec diges-
 serat, aut alterauerat ventre, vt in se cõmutaret; extra-
 xit Christus, os Draconis subintrauit, iniit, prædã tu-
 lit in euetur Sãlom, fauum de ore fortissimi animan-
 tis, cuius os diruperat, traxit; quod & Iob dicitur eodẽ:
Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum dentium eius for-
mido. portas vocat oris maxillas, genis & buccis con-
 clusas, deformes tamen, magnitudinis mirã, occulte,
 & abdite intra buccas latentis, solo hiatu patentes,
 & ore paruissimo, quæ vt pateant, ruptione est opus,
 vt rupit Christus, vt vteretur præda animarum patrũ,
 quæ cum magnitudine polleant, portæ dicuntur, &
 cum triplici dentium serie sint insignitæ, vt eisdem
 locis Nicander & Solinus referunt, incutiunt formi-
 dinem, metumque per gyptum; caput enim mouent
 in gyrum serpentes plus omnibus animantibus aliis;
 docuit Aristoteles 9. de historia animalium, capite
 quarto, & quinto, à quo Plinius, & reliqui. Formido
 adest, non noxa, dentibus Leuiathan draconis, non
 ore, non rictu, imò, verberare nocent, cauda, & vl-
 timo; Solinus in Polihistoria 33. Plinius, reliqui,
 morte, nocet ultimo & cauda, quam vicit Chri-
 stus, discussit formidinem, os aperuit, reserauit, &
 discerpfit, mortem nostram moriendo destruxit, ab-
 sorpta est mors in victoria, mors mortis & inferni
 motus, ex Osea & Paulo; amputauit caudam, rescidit,
 mortemque Draconis, qua pollebat ille disie-
 cit, ligauit huius vulpis, vulpini & calidissimi ani-
 mantis

mantis caudã, Samson hic noster, vt regnũ Philistinũ vastaret, iudicum 15. dicitur. Subditur eò loci: *Corpus illius quasi scuta fusilia squãnis sese prementibus compactũ, vna vni coniungitur; & ne spiraculum quidem incedit per eas, vna alteri adheret, & tenentes se nequaquam separabuntur.* Seruat naturam animantis non minũs iis, scutum vocat corpus eius. Sunt armorum duo genera, & quibus tuemur, deffensiuã vocata, & quibus in hostes irruimus, offensiuã dicta. Draco munitus est armatura vtraque; corpus eius quasi scuta fusilia, quæ fusione efformantur, metallo fuso & liquato, liquatã enim solidiora fiunt metalla, cohærent magis tenuioribus factis partibus, subsident fæces & crassa substantia sedet, exoluitur flatuosum igne, miscella depuratur, metallum magis perficitur, miscentur meliũs quæ supersunt, fæcibus semotis flatulentis exolutis, quæ alia subleuabant quominũs hærescerent, similia magis, symbola, eadem; quò sunt fortiora fusilia, ductis malleolo. Est corpus draconis instar scuti fusilis compactum, densum, aduersatorum telis resistens, retundens, hebetans eorum arma; quo Iob eodem c. dicitur. *Reputabis quasi paleas, ferrum. & quasi lignum putridum, as, non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides funda, quasi stipulam est manit malleum, & deridebit vibrantem hastam.* Armantur dracones densissima cute, fortissima, & solida; quo Plinius libro 8. capite 14. expugnatum refert draconem in bellis Punicis sub Diuo Claudio Imperatore, quingentorum cubitorum qui erat, in cuius exterminium fuit opus ciuitatis instar oppugnandæ, ballistis, tormentis bellicis, sagittis, hastis, gladiis, lapidibus, reliquisque bellicis artibus, quibus adhuc Leuiathan non cedit, nec iis expugnatur, monstrosam animã, Giganteumque, draco,

quod factum est, vt nullum timeret; non est super terram potestas quæ compareretur ei, nullum rimet super terram, saltem ille solùm ab illo qui venit de cælo superatus, & victus. Lucanus lib. 9. de bello. *Vos quoque qui tumētis innocua numina terris Serpitis aurato nitidi fulgore dracones Pestiferos ardens facit Africa, ducūis alium Aëra cum pennis, armenta que tota sequunt, Rumpitis ingemes amplexu verberare tauros. Nec tantus spatium est Elephas, datus omnia letho. Nec vobis opus est ad noxia facta veneno.* Non est potestas quæ compareretur illis, tum armis quibus noxam inferant, muniuntur fortissimis, rictu & ictu, capite & cauda collidunt Elephantes, tauros ingentes, docet Solinus citato loco, Plinius, Lucanus, Iob eodem. sic; *In collo eius morabitur fortitudo, & faciem eius præcedit egestas.* Iuba cum erigunt cervicis & colli, caputque extollunt, cristas exerunt, formido inest animantis vastissimi, Iuba nomine dictus, antiquissimus ille, docet cristatos esse in commentariis rerum Arabiæ lib. 6. cap. 20. ad Caium Cæsarem, Nicaender imò adductis suprâ locis, Ælianus, Plinius lib. 28. c. 4. primam colli Draconis vertebra, spondilium primum, tanti esse roboris, virtutis sustinent, tantæ potentæ, vt eo læso, omnes vires animantis cessent, exoluanturque, eo læso, nil ultra quàm pondus iners, rudisve aut indigesta superest moles. Ingentissimos tantos, Elephantos occidimus facilè, ea læsa vertebra colli prima, occipitis ictu præcipitamus, occipitamusque nõ secūs: Fortitudo ergo in collo eius; idem Solinus in potihistoria c. 33. tum Edoardus lib. 6. c. 1: 8. Ælianus lib. 1. c. 21. aurores historiæ rerum Frisiæ volumine 2. lib. 7. c. 40. referunt, in Frisia Dracones montes ascendere, hianti ore, guttureque laxato, velut philtro quodam amatorio aues ad se su-

Etu allicere potentissimè, allectas in ventrè proiicere
 captato aère, post hæc insidari gregibus, quibus ma-
 ximam inferunt perniciem, pastoribusque egestatè,
 faciem ergo eius præcedit egestas, cùm ore hianti,
 famelica, facie occurrat primò absumèti & deuastã-
 ti, terrâ, aqua, & aère, vniuersa anima constantia, ani-
 mantiaque cuncta, escas omnes, tum halitu expirat
 igneo, & vrenti virentia & viuientia exurit, & suc-
 cendit, tam circa eius cauernas adnata, & adstantia,
 quàm casu inuenta; squallidus vt sit locus domicilij
 eius, vt præcedat egestas eius faciem, cognoscatur-
 que ex ferali antequàm conspiciatur & appareat ille,
 quo eodem c. dicitur: *Omne sublime videt*, ipse est rex
 super vniuersos filios superbiæ. Cùm incredibili
 mole montes adhuc eminentiores subeat, & profun-
 dum maris disquirat, vt sit aurbus superior. reptile il-
 le eademque venetur, & alliciat, quò & omne subli-
 me videt, & vt videat ascendit, nimis indagatricis na-
 turæ, & curiosæ, piscesque omnes, & profunda quæ-
 uis, iustos, doctos, peccatores, ignaros, docet *Ælianus*
 suprâ, *Solinus* 33. c. citato, idè *Quidius Thesaurorù*
 custodes effinxit, hortorumque custodibus præesse,
 acerrimi visus, & auditus potentissimi, *Plinius* lib. 17.
 c. 13. *Ælianus* lib. 10. c. 49. idem. Subditur *Job* eo lo-
 ci: *Feruescere faciet quasi ollam profundum mare, & ponet*
quasi eum unguenta bulliani. aquis immergitur, abditis-
 sima & profundissima quæritans, & scrutans, exami-
 nans omnia, postquàm omne sublime vidit, vt dixe-
 rat antea, vndis immersum; Elephantibus insidari,
Nicander docuit in theriacis, tum *Solinus* 33. c. tum
Plinius lib. 8. cap. 12. quos naturæ ancipitis vocat,
 aquæ & terræ indigenas, imò & aëris. Sunt testes
 aues, sic concutit mare, sic agitat & euertit, vt quasi
 ollam efferuescere faciat; excitatis bullis, leuatis

flatibus aquæ, permittis summo concussu & agita-
 tione aëre succedenti aquæ diuisioni, & secessui, qui
 vt erumpat postea, & in naturalem locum ordinem-
 que redigatur, rumpit aquam dum potest, & hoc
 est ebullire, eleuari aëre incluso, vt rumpatur, & a-
 beat. Feruere faciunt aquas caudæ commotione, spu-
 mosamque adaugent substantiam, superbix flatibus,
 & feruorem excitat, & ponit quasi cum vnguenta
 bulliunt dum parantur vnguenta, aquæ liquidæ &
 perspicuæ, oleaque clara elucescentia feruent priùs,
 vt iis perspicuis efferuescentibus pulueres crassæ, fæ-
 culentæ & obscuræ substantiæ immisceantur, ebulli-
 tione ipsa omnia vt turbentur, volutetur, voluturq;
 spatula, vt superiora imis, & ima supernis, *mollia cum
 duris, sine pondere habentia pondus* commisceantur, vt
 decet, quo obscurantur clara, & turbantur quieta,
 tranquilla, fundirusque euertuntur; ille agitât mare,
 eo impetu commouet, vt perspicuas aquas & limpi-
 das vligini & limo inquinet, & fædet, vniuersique
 rempublicam euertat, subuertit, turbat, ira fetuete
 facit, superbia inflat, seducit, confundit omnia, quò
 subdit: *Sub ipso erunt radij Solis, & iusti, & sternet aurum
 quasi lutum confusione, & opprobrio.* Radios Solis iustitiæ
 sanctos, aurum virtutum sternet, charitatem purita-
 tem exercebit tentationibus, contumeliis, oppro-
 briis, sanctos, hac maris commotione, vsque dum
 præcipitetur videntibus cunctis, vltimo iudicio &
 vniuersali illo spectaculo, vt antea dictum, mors est
 draconibus communissima præcipitium, docet Pli-
 nius libro 8. capite 12. *Ælianus* supra, & *Solinus* ad-
 huc. Elephantes adoriti rupis altissimis, quos dum
 superate nequeunt, eisdem plicari, & circumuolui,
 arctissimè vt præcipitio se, & eos collidant, quò
 rumpitur vastissimum, & immane monstrum. Sub
 ipso

ipso etunt radij Solis, seruata adhuc natura animantis; lucet enim & fulget totus quasi auri fulgoribus eniteret. Nicander suprâ in theriacis, *hic splendet forma totus*, idem Ælianus, & alij, quod resulget Solis radiis, aquis, & terra, sese illuminat, præcipuè in aquis, vt Solis radij & splendescentiæ sint sub illo, reflectione cutis, quo superbus ratus est, se solo lucere, splendescereque, & sese illuminare posse ratus Lucifer, se solo videre posse, suo tantùm lumine, non solis egere radiis, se sibi esse satis. Isaïæ 14. *Conscendam in caelum, & exaltabo solium meum, ego feci membra.* Pharao Lucifer, sternit aurum, quasi lutum commouens aquas, citra distinctionem iustæ æstimationis rerum, euertit funditus, promiscuè arenas, & aurum arenis contentum, vt aurum occulat, inuoluat, arenisque occultet auarum animal, thesaurorum custodiis præesse docuit antiquitas. latè antea.

*De Leuiathan æstibus tropisque eius
conflagratione elisæ.*

C A P V T X.

IOb eodem loci: *Post eum lucebit semita, æstimabit* 47
abyssum quasi senescentem. lucet semita mucore lucido argentato, relicto è plurimis animantibus ex his quæ repunt. In crustaceis patet præcipuè, & nõ crustaceis plurimis, dum reptant. In limacibus est videre, vermibusque multis, colubris, & aliis: tum & in draconibus veris dictis de quibus est sermo, cum sit verus draco Leuiathã dictus nomine, vt latè suprâ: Fulgent ipsi, & semita fulget, post eum perlucet, & splendet. Nicander dixit præscripto loco; *Cùm ergo*
Mare

mare concitat, & feruere facit commotum, spuma increfcit, albiffimæ naturæ aëre pèrfpicuo aquis immifto, albicâti in aquis, lucis cãdido, fufcepto in aëre, nimis pèrfpicuo, ipfe fuperbiens fuperato mari. Tūmet albicantem fpumam pèrfpiciens candidiffimam & albam, debile iudicans, inferiusque & fubditum mare commotum illo, albicantem, quali fenefcētem candore, fine viribus, ſenio eneruatum deridet, deſpicitque abyffum, viribus debile, & fpuma quali canefcentem. Corpus ſquammis compactum eſt vndique, vt eo loci videmus 41. Tegitur ſquammis piſcis, & ſerpens adhuc, de piſcibus nullus ambigit inter aquatilia, de ſerpentibus Virgilius 2. *Æneidos. Saucius at ſerpens ſinuofa volumina verſat: Arrectiſque horret ſquammis & ſibilat ore.* compactum eſt corpus draconis ſquammis, eſt verus ſerpēs. 2. *Georgicorū: Nec rapit immenſos orbes per humum, neque tanto Squammis in ſpiram tractu ſe colligit anguis.* Imo *Georgicorum 4. Squammoſuſque draco & fulua ceruice lecta,* vbi ſquammoſos dracones vocat, ſquammiſque compactos: piſces enim ſquammas obtinent, ſeiunctas, diuiſas, ſuperpoſitas, & pèrſpirabiles: ſerpentes conſtipatas, iniunctas, hærentes ſibi, plurimis viſcido & tenaci mucore ſubortas, in partibus deumbratas ſolūm, delineatas, non perfectas. Plinius 11. libro 33. capite vocat piſces ſquammiſeros, cotticatos verò ſerpentes. Idem Ariſtoteles quarto de partibus, capite 11. non quòd non tegantur ſquammis, quòd imò confuſas habeant; quæ expreſſit Spiritus Dei iis: *Compactum ſquammis ſe pèrmentibim; vna vni coniungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas, vna alteri adharebit, & tenemes ſe nequaquam ſeparantur.* Imò cutis ſquammoſa priùs, fit cortex ſenſo, cortex tandem teſta duriffima, oſſea, conchis diuiſa,

diuisa, serpentibus & draconibus: quibus conchæ & squammæ figuram scuti repræsentant & reddût: hinc scutis referuntur fusilibus squammæ eorû, fortissimæ ictibus: at si decidant, manibusque elabantur, debilia & leuia, frangibilia, proprio si decidant pondere, Leuiathan lapsus ostendit, & dæmonis casus, quo diruptus, quassatus, tritus est serpens. Superfluo squammæ excremento consistût, terreo & aqueo, vt plumæ, aqueo & aëreo, docet Aristoteles 4. de partibus c. 13. & 1. de historia c. 11. 6. de historia c. 13. quo iis & illis vesica deest; piscibus, auibus, serpentibus, in squammas & plumas conuerso, excremento aqueo, eisdem locis Aristoteles sensit. Piscibus & serpentibus terreo & aqueo excremento fiunt, & oriuntur squammæ, at crassiori serpentibus, impuriori, & ensiori, viscidiori: limpido & puro piscibus, pisces continuo lotu extergunt, depurât squammas abluuntque & perficiunt. Lucent squammæ piscium; Aristoteles 2. de animo cap. 7. quarum fulgore illuminant aquas, escas quæritant, capiunt, trahunt, & illiciunt maiores minores, pusilli aliorum lumine victum quæritant, lucent argentati pisces limpida aquea, Angelorum ordinum, illuminationisque eorum, iustum hieroglyphicon, Maiorumque & subditorum verissima icon, baptismatis facti figura aptissima: impura secundùm se lucent, splendescunt aquis, illuminationeque maiorum minores & superiorum inferi. Serpentium squammæ terrestri, impuro, crasso excremento constant, terra repunt, imò limo & humentibus meliùs, obscœnisque locis asseruantur, quibus sic Leuiathan serpens fœdatur, torpescit, vt squammæ in testas commutatæ, nec depurentur, nec lumen suscipiant, aut fulgeant: aues & pisces ventilantur vndique, persflantur, spirât cute,

vt rariiores corpore, subit aër eorum poros, quo difflatur calor, & reuiuiscit, ventilatus afflatu & perflatu. Eget flammula nostra natiuus calor, ventilatione perpetua, & iugi transpiratione cutis, arteriarum motu circumstantis aëris. Docuit Galenus de causis pulsuum lib. I. c. 3. Aristoteles lib. de pulsu c. 2. Spiritum ergo admittunt, & spiritus aërisque motus aues & pisces: squammosi secùs serpentes: lumen illa suscipiunt, ferunt, & sustinent, vtuntur lumine, depurant excrementa vitiosa aues, & pisces aëre, spiritu, & aqua: figura aptissima sacri baptismatis, quo uiuit homo & oritur, spirituque & influentiis cœlestibus uiuificatur, reuiuiscit ventilatione calor, increfcitque charitas, emicat ignis noster, ardet, crefcit. Quò pisces squammatos solùm edere præcipit Deus Deuteronomij 14. & alibi sæpè, auesque volaces, serpentes & immunda omnia respuit & interdixit. Serpentes enim stipata cute, constipata, & densa, non admittunt spiritum, imò squammæ hærent squammis, vitia vitiiis, vitioso excremento & terrestri impuro subortæ, vitioso succorum halitu, viscido coalescentes, spiritum impedièntes, motusque, & aquæ extersionem recusantes terrestri & reptili natura. Ezechielis 29. hæc dicit Dominus: *Ecce ego ad te, Pharaon, rex Egypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, meus est flumini; & ego feci me metipsum, & posui frænum in maxillis tuis, & agglutinabo pisces fluminum tuorum squammis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & uniuersi pisces tui squammis tuis adharebunt, & proiciã te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: super faciem terra cades, non colligeris, neq; cõgregaberis; bestiis terra & volatilibus cœli dedi te ad deuorandũ. Diximus & dracones terrestres consuetudine fieri aquatiles, in tantũ vt assuesacti aquis, si in*

terram reuocentur, citò intereant, & vltra, eorum squammis fulgentibus trahi pisces, illectos fulgore, vorarique fallaci lumine refulgenti, non proprio, & innato, Solis imò, tum & pisces transfigere aculeis dorsì, & iubæ, draconis marini & terrestris, squammis illectos, seruatèque crudeliter infixos, in futurum victum, semel saturi, vltra & volatilia auidissima esse reptilium, eorumque vti in escam substantià. Quibus ad literam & spiritum minatur hic Pharaò, draco ociosus medio affluentiae aquarum deliciosus & vodus. Vltra, vocat squammas vitia & peccata quibus hærent pisces, & subditi maioribus. Alliciebat Pharaò populum apparentibus bonis, & subditos vitiis & impietatibus trahebat. Subdit Iob 41. huiusanimantis perscribès naturam, eademque mores hominum instruens & temperans: *Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius vt palpebre diluculi, de ore eius lampades procedunt, sicut tada ignis accensa, de naribus eius procedit fumus, sicut olla succensa atque feruentis: halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur.* Anhelare potiùs quàm spirare, aut inspirare dracones veros diximus, oris strictissimo hiaru, arctissimo orificio, narium foraminibus aërem alliciunt, & eliciunt, ore ipso magis. 33. cap. Polihistoriæ ex Solino, Æliano, Rhodigino, & aliis: locis allatis antea, iiz vastissimum animal frænatur de respiratione anxium & sollicitum nimis, aliàs si liberè respiraret, furiosum, superbù, vastaret regiones integras, absorbetet & deglutiter ciuitates & regna, vt fecit apud plurimos, & historiis comprobauimus antea. Molestissimè respirat, vt fistulis natium tractus aër, pulsus, & expulsus, eo impetu feratur, aded concutiat & atteratur motu, vt mistus simul, cum magna copia fuliginum ignitarum

ignitarum & fere ardentium, anhelatione vastissimi animantis impetu facto, spiritibus cordis, pulmonumque & capitis immistis, multoties sufflet ea vehementia & conatu illo, ut ignitus aer inflammetur attritu, inflamatusque spiret crassissimis fuliginibus mistus fumo, vaporu retro, denso, nigro, fuliginoso, & obscuro: quo ignem euomere dixerantiqui immensos Dracones; aut exhalationes igni simillimas, potentia & officio vrentes, tetras, obscuras, fumosas, igneas, opacas, Virgilius 2. *Aeneidos* ignem vomentes effinxit Dracones, Homerus, Ouidius, Lucanus de Chelidro serpente fumum mittere iis dixit lib. 9. non solum de Draconibus; *Tractique via fumante Chelidri*. Solinus imò in Polihistoria sic capite 33. de *Aethiopia* à meridiana parte mons editus mari imminet, ingenuo igne, per æternum feruidus: & in quiete iugis flagrantibus, inter quæ incendia iugis æstus, draconum magna copia est. Quò nil mirum erit, cum inter incendia viuant, fumidique vtantur exhalationibus, igneis, flagrantibus, cerebro irritato & onusto, concussò & lancinato, ut noxia pellat, & quæ molestiam inferunt vehementissimo motu concussionis, per loca tristissima attrita vehementi sternutamenti opere, quò vniuersa animantium compages excutitur, lacinatur tanto impetu, & commotione tanta, ignem ut expirèt, leuemque flammam subortam motu immensi animantis, impetu facto, qua non vruntur aut inflammantur, cum euanescat subito, instar bellici instrumenti, subito explosa & exoluta: quo splendor ignis lob dicitur, non ignis vrès. Multoties imò ignei splendores, dum sternutamus, impetu ante oculos facto, obuertantur, mouenturque & lucent, ut in ictibus oculorum, fulgores resiliunt, experientia notissimum, & apertu. Quo argumento

mento ductus Plato, instrumentum visus igneum credidit, refert Aristoteles de sensu & sensili 2.c. Ut ergo spiritus ictu concitati valido, concussione cerebri, dum sternutamus motu facto, impensè ignescunt & fulgent, leui incendio & flamma excitati, quò splendores oriuntur, rarefactis cōcussione, succēsisque cōtinuo attritu, non secus draconibus flāma vera, splendor ignis contingit & accidit, dum sternutāt deformi natura, vāsta, & superba, vt de multis serpentibus & animantibus suprā retulimus sermone adducto serpentium ignitorum; iis Leniathan ignē, flammam spitate constat, ore & naribus, ore lampades, quasi tædæ accensæ & feruentis. Ore ex corde & pectore respiramus, & expiramus apertò, & hianti; est os cordi vicinius, naribus, pectoriq; & pulmonibus, quò calidius spitat os naribus. Quæ enim calefacere enitimur, halitu oris, anhelatione, non narium, ore aperto, non semiaperto, aut plicato anhelamus, exhalamusve instantes, aërem frigidū reddimus, quem naribus traximus, oreque retinuius, obserato orificio laringis, ne in pectus descēdat, & prolabatur, eo replentes buccas, aurois cauum, quo frigidum pellimus, quod interna non attigerit: quod enim attigit, retinemus, vt exufflemus alterum, naribus & ore tractum, antequàm interna petat, at dū exhalamus apertis omnibus, calidum internè aërem iam emittimus, & ab internis reuicimus. Hinc alto pectore insufflamus, compresso verò exhalamus, detento recepto iam in visceribus insufflatione, excusso verò adhalatione interno, vt externum exufflemus naribus, succedentemque, adhalemus verò internum intra conditum, semiaperto ore, at laringe obserata efflemus; ore ergo patenti absoluitè dicto ignea expirat horrendum animans. Ore ergo

Ore ergo calidiùs spirat, flammæ tædæ quasi accésæ Leuiathan, non lucidæ, aut depuratæ flammæ; imò tenebroſæ, obſcuræ, plurimis fumofis exhalationibus miſtæ, non limpida aut puræ tædæ, imò inſtat quæ flâmam ſpirat terrâ, fuliginofam, impurâ: quod etſi flâmam ſpiret tandem, orêque euomat, euaneſcêrê ſubitò naribus, tamen fumû, non ignê reiectat iratus. Eſt flamma fumus ardens, at fumus ſolus nec ignis, nec flâma eſt, ſed materia & ſubiectum huius, illiuſque, docuit 1. de ortu Ariſt. & 2. adhuc. Naribus ergo fumû ſpirat ollæ ſuccenſæ, quæ recoquitur intus, & occultat flammam, fumum naribus reiicit, vritur pectore, & incendio flagrat; flammis que quando naribus expirat, vt iratis accidit, iis potiùs quàm ore ſuflare, quòd calorem obſeruant intus, ne ore aperto deſerueſcat ira, refrigerato pectoreque, gaudêr tunc appetitu vindictæ, & ſi iis non exuratur pectus igne genito, quod ſubitò abeat. Vrgetur maximè æſtibus, tâto animâti impedito anhelitu, reſpiratione, & halitu, feruētis ollæ modo ſpirat ſuccéſæ fumo vaporibus miſto, vt olla expirat, fiſtulis, imméſum animal, foraminibus narium, concludum quaſi, patuiſſimo ore. *Cuius oculi, vt palpebræ diluculi, vt crepuſculi, & antelucanum tempus, non clari, perſpicui, patentes, imò obſcuro, lucis incertæ & timidæ. Summa ſapientia palpebras vocat diluculi (altiffima metaphora) primas lucis lineas, ante Solis ortum: aut vltimas poſt Solis occaſum, dubias, incertas, quibus nondum oculus mundi certò conſtat Sol, refulgenſque aſtrû: ſolùm imò palpebræ elucent diluculi: palpebræ dicuntur, luminaque incerta, nondum tamen viſitur oculus mundi: palpebræ diluculi conuiuere incipiunt, & niêtitare quaſi, & elucere, non aliter Leuiathan oculi Draconis, mediis longiſſimis dictis ſuperciliis,*

liis, & dependentiis cartilaginosis, fulgentibus, coloris aurati, variis fulgoribus, incerto lumine emicant, abditæ & demissæ: ex Nicandro, Aliano, Rhodigino, & aliis antea adduximus: Ea est vis, ille impetus sufflationis fistularum eius, folium instar, ut non solum spirantem fumum igniat, accendat prunas imò ipsas flammæ ineptas, crassitie non spirantes, ut in flammam commutentur, ardere faciat: ut facit validissima sufflatio exardere, quæ alioqui citra flammâ, silentio cõcremarêtur. Quibus huius animâ: is potentia & astutia exprimitur, & depingitur satis. Pollet lumine fuliginoso & tetro, tædæ modo fædo, & obscuro, vitiosis fuliginibus referto, misto & confuso, ore euomit flammam, spirat naribus, & pellit furnû detecta flamma in visceribus, in pectus tractis fuliginibus ira, ex arteriis, & corde, antequam succédantur, impatiëntia animâ: is, dũ naribus sufflat. Superfit naturale Dæmoni adhuc, tetrum tamẽ, obscuretum, & fædum, inefficax, non illuminat, obscurat imò, vrit & vorat, non illustrat oculos, quibus lumen natura & iure impertitur. Nares imò alimenti viam, os, naturalia, principium alimenti, os, nares, guttur, pulmo, aère in spirato quo refarciuntur spiritus vitæ, quibus & alimur, cum sanguine simul immistis, ut partes halituosæ & viuiddæ adsint. Hippoc. lib. de alimento sect. 1. comm. 30. Inseruit solum pectori, & ventris digestioni, non capiti: non ut videat draco hic immensus, eminet lumine, imò ut crescat mole, & veneno, calore nimio ut æstuet, ut malitia increseat, vorerque omnia, gliscat, ingerat, non capiti Deo lumen subdit superbus ille, imò satisfactum sibi esse putat, se solo per se videre posse putat, non gratiola visione, natura imò Deum, ipseque sibi sufficere suavis, superbus Leuiathan

lumen naribus & ori obtulit, capitis & cerebri recrementorum viis: excrementa cerebri illuminauit, errorem, malitiam, ignorantiam in hæc solum lumine vsus, superbus, & tumidus, se solum voluit sectari, noluit vltra videre animal, acutissimi, vt môstrauimus, visus & disertissimi alioqui: se solum, naturalia tantùm inspeçtat, hæc adhuc mille obstaculis superbix aspicit, velaminibus mille, potentissimi natura luminis, visus acerrimi, hoc lumine extimescendus demone, ne illuminet, suggerat, ne fulgeant ea luce colores apparentes rerum, opaco & lucido permistis apparentia, & fraude, lucidis interuallis, elucescentibus, superbix fumo ne nos inquinet, polluat, fædet vapore tepido, leniat, oblectet, vt decipiat, & circumueniat mortales. Hinc dicitur Isaïæ 10. Deo impios execrante: *Et erit lumen Israël in igne, & sanctus eius in flamma, & succendetur & deuorabitur spina eius, & vepres in die vna*. Monumenta & limites vastabuntur, hocque lumine quo illuminabantur custodiebanturque, vigiliis noctiura & tenebrarum ardebunt, succedentur, lumine in ignem conuerso Leviathan: quò vitiorum viam sectabuntur, legibus soluti, & vepribus, spinis, & munimentis destituti, quibus tuebantur: igne absumentur simul; ea erit malitia, potentia, & incrementum, vt vna die definant hæc & illa, & flamma deuorabit ea immista fumo superbix, & vaporibus superfluxæ humiditatis vitiorum, quasi lumen tædæ & ollæ succensæ, quæ per interualla elucet igne iræ, concupiscentiæque flamma; deficiant iusti & Doctores, non illuminabunt; in flamma imò concupiscentiæ, & affectuum æstus edocebunt, vrentur quasi olla efferuescens, quæ ore tandem euomit ignem, seruore nimio cum saccentia concremaretur additè prius, vt consumi-

tur testa secretò & occultè, tandem exemplo alios inquinabunt & conspurcabunt palàm, & in propatulo, æstuantés ob populi vitia & fœditates.

De Leviathan lapidea compage, eiusque symbolis.

C A P V T I X.

IOb tandem concludit, huius animantis naturam describens: *Membra carniùm eius coherentia sibi, mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur: cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur tanquam malleatoris incus: cum sublatus fuerit, timebunt Angeli, & terris purgabuntur.* Densissimum esse, & compactum animal diximus, quo hærent membra carniùm eius, vinculis & ligamentis firmis vinçta: & carnales hærent huic monstro, membra & partes, corporis mystici Draconis Leviathan vniuntur membra carniùm eius, non secus ac membra densissimi animãtis concretescunt mole, tenaci vinculo detenta, vsque dum iratus Deus, percitus ira, fulmina vibret, coruscet, fulguretq; in Leviathan & sceleratos sequaces, membraque illius diuidat: non ferentur in locũ aliũ, imò ea est eius moles & vastitas, vt et si in gyrũ fulmen descendat, orbiculatimque irruat, non rectà, in obliquum imò, & per transuersum, non minùs Leviathan disiciet & percutiet, figet, & transfiget, ac si recta veniret: nec in locum alium feretur fulgur concussum: docuit Aristoteles, fulmen in gyrum descēdere 2. meteororum cap. 8. à quo Plinius & reliqui: Imò docet experientia ipsa, figit metam, terminum transfigit, ab scopo nec latum vnguem discedit, excutiens fulmina Deus: flagella excutiens, &

mens vindictam, & si in gyrum fulminet, modò honorem, bona modò, amicos, coniunctos, tandem impium peccatorem ipsum, proprio in capite castigat, & punit, expectando defessus: adèd increfcit impius, dilatatur in tantum, cumulat fic vitia vitiis, & coaceruat, vt, & si obliquè descendat fulmen, cùm omnia ille vitiis, & sceleribus oppleat, omnibus fit præfens deformitatum generibus, malitia & dolo, vt fulmè nò fugiat, aut excuset vbiq; præfens sceleribus, & abominationibus, molèque vitiorum vasta, imò tandem illo perçitus, difiectus obeat, vt non feratur in locum alium, se omnia occupante, amore proprio, fœdus vitiis, & obfcænis. *Isaias 5. Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum, absque vilo termino, & descendem fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosisque eius ad eum.* In infernum & ignem descendunt dilatati, & gloriosi, potentia & affluentia rerum, honoribus & dignitatibus cumulati: dilatat infernus os suum, vt eos capiat in se & ingerat; quòd adèd malitia increuerint, vt vix eos capere possit, superantes malitia, inferni malitiam, & virulaginè: quòd dilatat os suum ille, vt eos suscipiat, imò sic dilatantur, increfcût & abundât vitiis, vt fulmen errare, aut abertare à signo, meta, & scopo non possit, vbiicumque decidat, & ceciderit: communes vitiis, & abominationibus vbiq; præfentes. *Isaiz 33.* sic dicitur iis: *Laxati sunt funiculi tui, sed non preualebunt, sic erit malus tua, vt dilatare signum non queas.* Signum & scopum fulminis iam non vltrà poteris dilatare, increuisti adèd malitia, & vitio, sic erit malus tua, & fructus vetitus adèd increuit, malus & pomi esus malitia, & culpa hominum, vt signum fulminis non dilatent, sed quoquòd versus adsit signum fulminis, meta, & terminus supplicij; funiculis

culis rationis solutis, termino & meta legis laxatis. *Amos 1. Hac dicit Dominus; super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non conuertam eum, eo quod disseuerit pragnates Galaad, ad dilatandum terminum suum, & succedam igne in muro Rabbā. Dilatat terminum suum impius, ut fulgure percutiatur, & si in gyrū piissimus Deus emittat, vibretque prius, quam eiaculetur è directo, ut cauere & præcauere possit ictū & fulmina prius. Elatiora ided, altiora, superbaque petit fulmen, impetitque fulgur in gyrū cū ueniat, cōtingit sublimiora, cūm ea parte excellāt, emineāt sola, qua supereminēt, ut ibi prius impetu facto restinguatur, & cesset, quò facto impetu, vel sistit, vel ea solūm ferit, aut illa primò. Non ergo fulmina fallit Leuiathā, altus, elatus, superbus, & productus, molis immensæ, omnibus mistus; cor eius indurabitur tanquam lapis, ex se indurabitur, ut induratur lapis, & in pœnam peccati & sceleris stringetur, quasi malleatoris incus ab altero tandem. Senio & vetustate corda animantium lapides, ossa, durities densissimasque cartilagineas obtinere, & seruare, norunt omnes qui rei anatomicae prima limina salutarunt. Nouit de boum corde Aristoteles 5. de generatione animalium cap. 8. de osse cordis ceruini, & equorum Galenus, Plinius, Dioscorides: lapidem imò dictum Bezoar, id est, contra venenum, Arabicè, cordibus eorum animantium (specie Caprarum syluestrium) adnasci, & ventri nouimus, epati, renibus, vesicæ, capiti, pulmonibus, lapides suboriri scimus, experimentoque quotidiano commonstramus: rubetæ capitis lapis vulgaris, & tritus palàm ostendit, capiti draconum dracontiam dictam gemmam oriri p̄tetio inæstimabilem, docet Plinius lib. 37. c. 10. imò Solinus in Polihistoria c. 35. Rho-*

diginus lib. 6. c. 11. Philostratus, Pausanias, Ælianus, huncque lapideum evanescere, si præuisus draco suæ mortis, discedat, liquarique illicò incendio cordis, & in cor fluere, liquidum tandem: si subitò non amputetur monstruosum caput; vel inscius, si non interficiatur. Quò substantia illa, petrifica qualitate, illicò ac cor attingit, lapidescere facit cor, eaque induratur liquata priùs, incendio cerebri calidissimi, & æstuantis, refrigerio mortis succedenti frigore, extinctioneque caloris concrecente cum corde simul: quò durissimum lapideum illud constituit rebelle, durumque reddit, rigidum, & inflexile, substãtia lapidea perfuso, crassa & densa, quæ cor densum & compactũ natura magis multò aliis reliquis omnibus animãtis membris densat, lapidescitque omnino; vt & motus cessent, deficientque spiritus, impediatur eorum fluxus in caput, eo indurato: spiritus Dei, impulsus, impediuntur corde lapidescenti, & motus spiritus cessant, qui in caput & rationẽ ascendant ex corde. via spiritus intercluditur, non dilatatur cor in bonum, nec cõstringitur vt fugiat malum, tunc imò quodam obstinatum, durum, & rigidum superest, vitales actiones non exercet, non exerit, calore restincto charitatis. iis tribus cor eget, calore, spiritu, & motu, vt vitalia opera exercent. Docuit Aristoteles de pulsu lib. cap. 2. Galenus 1. de causis pulsuum c. 2. lib. de pulsibus ad tyrones: calore vt cõfirmet alia, foueat, viuificet; motu dilatationis, vt aërem alliciat ex pulmonibus, & capiat, cuius temperetur refrigerio: constrictionis motione, vt excrementa, fuligines, alteratum aërem pellat, & excludat spiritu, vt viuificetur, præsitque sibi & aliis, capiti inseruiat, spiritus vitales vt releget, ex quibus animales in cerebro generentur, ex corde genitis vitalibus.

libus. tracto aëre, alterato priùs respiratione, pulsu, transpirationeque iugi & indefessa, vbi tropologicè multa emergunt. Quasi malleatoris incus stingitur duritiè, obstinatione, & contumacia. Durum, inflexibile est cor draconis (monstrauimus) à se & ab externis , durum vt lapis à se , & vt incus rigidum ab aliis, in pœnam delicti. Hinc Deus Pharaonem increpans cordis duritiem reperens , vocauit draconem iis Ezechielis 29. *Ecce ego ad te Pharaon Rex Aegypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum.* Exodi c. 4. & 7. *Induratum est cor Pharaonis, nec audiuit eos, sicut praeceperat Dominus.* Non audiuit Moïsem & Aaron. Exodi 4. Moïsi dicitur, *vide, vt omnia ostenta, quae posui in manu tua facias coram Pharaone, ego indurabo cor eius, & non dimittet populum.* Draco ergo hic corde induratus est tanquam lapis, à se induratum est cor Pharaonis. Ezechiel, *cubans in medio fluminum dicens: Ego feci memetipsum, vt eo loci dicitur.* & tanquam incus ab altero còstrictum est cor eius à Deo in pœnam delicti: *Ego indurabo cor eius.* Isaias 63. *Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te?* Paulus ad Romanos 9. *Ergo cui vult miseretur, & quem vult indurat.* Concludit ergo huius animantis naturam. *Cùm sublati fuerit, timebunt Angeli & territi purgabuntur.* Cùm animal tantum & hoc immane naturæ monstrum, horrendum, & vastum abstulerit Deus, ne noxium sit gentibus, populis, nationibus, recluseritque in vastissima deserta inferno aut gurgite magno occluserit, miseræ mortalium, prouidentia rerum consulens, misertus hominum, hunc compescuerit, frænauerit draconem, & ora eius intercluserit, ne rictu noceat, immensum animans; timebunt Angeli timore filiali venerationis & reuerentiæ humiliabuntur, hâc sum-

mam prouidentiam, & potestatem admirantes, cogentes omnipotentiam summam, territi, & admirati, obstupefacti, purgabuntur in scitæ privationis scilicet. In hac enim admiratione & reuerentia, hoc terrore sancto discunt plurima, reuelabuntur illis magna, quod doctiores euadent, expurgata in scitia, illuminati, illustriores multò, puriores, depuratiores: tum dæmone incluso, potentia superata, victo Leuiathan. Apocalyp. 20. *Et vidi Angelum descendentem de cælo habentem clauem abyssi, & cavenam magnam in manu sua, & apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus & Sathanas, & ligauit eum, & misit eum in abyssum, & ligauit, clausit, signauit super illud, vt nō seducat amplius gentes. Timebunt Angeli reuerentia, & terrore dicto; & purgabuntur, segregabuntur scilicet à dæmone ligato, victo, casu & lapsu eius, dū de cælo cecidit, abyssò reclusus, tū non amplius exercet post iudiciū cōmune iustos, solumque cum Angelis lucis cōuersabuntur sancti. Purgabuntur ergo Angeli hoc recremento immundo, contrario naturæ Angelicæ Leuiathan dracone serpente, belligerantes, præliantesque cū Leuiathan prælia Domini.*

De Behemoth serpente.

CAPVT XII.

- 49 **I**Ob 40. c. *Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet.* Huius animantis Behemoth naturam diuersam esse, & aliam, essentia, forma, esse, à Leuiathan serpente, plurimis datur intelligi in Scriptura sacra, vbi de illo sermo incidit; cum quod diuersis insigniatur nominibus, varia & diuersa significantibus, vt infra elucescet: tūm quod fortitudo
- Behē

Behemoth lumbis & vmbilico adscribatur Iob 40. Leuiathan verò collo & capiti 41. Si .n. eiusdē animantis essent hæ partes, prius de capite, seruato ordine, de quo multa dixerat 40. dicto, quàm de vmbilico, & lumbis, vt iterū rediret capitis historia, vt redit, sermonem texeret spiritus Deus : tum eadem bis & iterum referrētur, si non differret: quod quantum fieri possit, vitari debet, si concinnitas, ratioque dicendi ordinata, & diserta seruari potest, & debet in sacris scriptis, non minùs, magis imò, cum sint omnia ab ipsa norma, dicendique ratione ordinata. Suadetur Iob 40. dicto de summi Dei immensa potentia, conuincitur ipse de ignorantia, & inscitia, de omnipotentia, de inueffabili sapientia Dei arguitur, & euincitur iis : *Et in sudibus perforauit nares eius.* Deus scilicet, in sicco perforauit nares Behemoth, in sudibus locis, & siccis, extracto illo de locis humentibus, quæ natura inhabitat : de voluptatum sede, & deliciarum loco, eo inuito, & reluctante; infra verò sermone iam inuito de Leuiathan subdit : *Nunquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillas eius?* Quibus disquiritur Iob ibi ; quæ si eiusdem animantis essent, bis eadem dicerētur, non semel. 40. enim c. Behemoth humentia loca colere, madentia, humida, iis dicitur. *Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humentibus.* 41. de Leuiathan sicca, excelsa, sublimia, peruia, habitare iis. *Sub ipso erunt radij Solis, omne sublime videt.* Non humentia, vda, & madida inferna, sublimia imò, excelsa, alta, sicca, & distata. Leuiathan adstrictum sibi, hærens, vnitum, Hebræis est, simplex & vnū. Behemoth serpentium multitudine, terrestrium animantium nexum & vinculum describit illis, cōgeriem plicatam, cōpositum cumulum. Sunt nulla in natura animantia terre

terrestria aded, ac sunt serpentes, nulla sic hærent sibi, & plicantur, terra reptant corpore toto, terra utitur in alimentum (latè antea) displicetq; Behemoth Elephantem esse animal, cum quod cauda non polleat rigida Elephas nimis, imò debili, breui, & facili, cum sit Behemoth quasi Cedrus inflexilis, dura, rigida, & protensa, eodem 40. dicitur iis. *Stringit caudam suam quasi Cedrum, nervi testicularum eius perplexi sunt.*

Utrà, fortitudo Behemoth cum insit lumbis, umbilico, eodem c. Elephantes verò languidi nimis, debiles ventre sint, & umbilico, docuit Aristoteles 8. de historia cap. 22. & 26. iis. Debilissimi ventre Elephantes viuunt, aquatus periculò procliuēs, Plinius lib. 8. cap. 10. quos non adstringere caudam, mouere asseuerarunt, ideoque cancellari muscis, & exenterari edocuere, ibidem. cum Behemoth adstringat, non habet nares exertas, submissas imò, aded ut perforari & trāsfigi possint circulo Behemoth, ibidē dicitur. obtinet elephātus altam & superbā paraboscidem & narem protentissimā ultra omnia naturæ animantia, circulo ineptam ductorio, fræno, chamove omni inconcinnam. Obscæna, & immunda loca Elephas fugit, docet Plinius lib. citato, Ælianus, Solinus, delectari floribus, fragrantia odorū, legeretq; flores, eisdem vesci, manu & tuba natis, terros odores fugere, & graueolentia: ille verò humētia loca, spurca, fœtida, vmbrosa, vda, eodem c. colligitur habitare, hæc natura quærit, & amat: hinc cum Behemoth serpentium animantiumque terrestrium multitudinem, syndromen & cumulum notet Hebræis, monstrosum potius iudico animal, turpe, deforme, in serpentium genere, quàm aliud quoduis specierū naturæ. Quod facilè suaderi potest, semel animaduerso omni literæ contextu, toto eo capite, vbi de il-

lo initur sermo. Cùm enim variæ partium aliarû numerentur passionēs, oris, lumborum, vmbilici, ventris, caudæ, testiculorum, ossium, cartilaginum, oculorum, narium, quæ omnia adesse possunt serpentibus, adsuntq; necessariò, brachiorum verò, crurum, manuum, pedum, nûquam incidit sermo, quibus solos serpētes destitui, cùm reptent toto, & non incedant, aut gradientur, palā est, serpentes natura & reptantes, sicut & de Leviathan serpente hæc ipsa subticentur c. 41. eiusdem loci, quod verè sit serpens, & ipsi hæc partes desiderent, profus obtati eisdem, & destituti. Est ergo multitudo, monstrum serpentium, reptiliûmque congeries, monstrosa, obscœna, turpis, variis membris, artubûsq; diuersorû structus ille, quod patet clariùs 40. c. vbi sic dicitur: *Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius.* Cùm enim fœmellis omnibus vires insint vmbilico, vt lumbis matibus, huic monstro, vmbilico simul, & lûbis adsunt, quasi hermaphrodita sit, ambiguum, & anceps natura, animans promiscuum & cõfusum, vterus quo sexus fœmellis adscribitur fundum habet, ceruicem, & os, quibus struitur ille partibus. Aristot. 1. de historia. cap. 19. Galenus 14. de vsu partium. c. 4. & 4. c. lib. de dissectione vuluæ. 5. aphorismorum sententia 46. Vesalius lib. 5. cap. 15. Valuerde lib. 3. c. 14. os vteri impudendum occurrit, ad os sinus pudoris, cunnus dictum, hiatusve à *κυνδὲ* græcis seu acuta dissectio & fissura. Ceruix altior est, supernè annexa sub ossè pubis, amor dicta anathomieis. Hinc se erigunt fœmellæ in cõitu, dixit Aristoteles, vt partem illam voluptatis autorem scalpant, confricent, fundantque vt ex ea semen in qua vasa seminaria desinunt, desistuntque structura; fundus sub vmbilico fœminæ affidet, dum arrigitur coitu flatibus

tibus seminis elatus, & altus, quibus erigitur foemellis, ut coeant, vterus ceruice & collo distentus, non secus ac praegnantibus foetu ampliatur sic arrectis foemellis, vtero extenso & turgido. Nec oportet philosophos occupari naturae rebus & arcanis, enodandiisque illius mysteriis, aut tædio habere illius ordinem, ritum, instrumenta, opera, actus, & ut videantur verecundi, insciji esse, inertes, ignari arcanorum notitiae, & scientiae. Sunt enim haec pudica, & iustus eorum usus, dum decet, & quando, abusus solum taxatus eorundem, non naturae processus, rectaque institutio. Arist. dixit 2. rhetoric. ad Theodectem, flatus umbilicum pellunt, propelluntque ad externa, molestato ventre, pulsosque ad externa, & distento eisdem, lacinato sursum versus, & ad latera, ideo comprimuntur, premique desiderant, maris onere, umbilico adacto, ventrique & aluo aprato, & suscepto, ut compresso supernè fundo vteri flatus in ceruicem prorumpant, in os usque vteri, quod exrudant, & eiaculentur semen, flatuum adminiculo, ut quibus haec positio adest vteri, ut foemellis, serpentibus, aliisque, non contra, non ventre maris dorso applicito coeant, imò ventrem ventri plicent & aptent, quod fundum vteri ampliores sustineant. Hinc foeminae & viri se versus venerem explent, serpentesque omnes, piscesque ouipari, viuipari secus; sic docuit Aristoteles 1. de generatione animalium c. 7. ubi eos complexu mutuo coire statuit. Plinius idem, Alianus, & alij. Sic serpentium stabiliunt coitum; quod vires sustinendi onus umbilico adscribunt foemellis, facie coeuntibus, quorum vterus ad anteriora vergit, umbilicum versus, aliter quibus spinam aspicit, & posteriora visitantibus. Est Behemoth serpens monstrosus, deformis, hermaphrodita, sexus utriusque, quod plurimis serpentibus inest, sexu duplici

efformari, tam mares, quàm fœmellæ, gestare vterò. De lepusculis diximus antea, omnibus maribus & fœmellis, hancque conditionem subire: de Ichneumone, muribus, & plerisque aliis per vices mares & fœminas esse, ideo vites umbilico adscripsit commisitque spiritus Dei, vt serpentem, immundumque animal, obscœnum, turpe monstraret, & depingeret, vt hinc duarum solùm actionum huius meminert, voracitatis, & luxuriæ, eo c. vt videre est ad literam. Coitus solùm instrumenta retulit, & gulæ modum; gula & luxuria insigniuit, notauitque animal, quibus duobus capitalibus vitiis serpentes omnibus aliis animantibus effrænationes esse, docuit Aristoteles 8. de historia, cap. 8. & 4. cap. 2. de partibus c. 17. 1. de generatione citato c. 7. vbi lenitiùs absolui à coitu, omni animanti, tum magis cupediæ deditos reliquis omnibus pronunciauit ipse: à quo postea Plinius suscepit, & surripiunt omnes. Lumbis fortitudinem retulit inesse, vt notaret luxuriam, & umbilico vires adscripsit, ventrique, vt simul obscœnum, voraxque constaret animans: hæc turpia vitia non posse hominem frænare, superare, & vincere, se solo; vt edocet postea, nec minora adhuc; Ióbq; intelligeret, & suaderetur, sensibilibus & maioribus vitiis conuictus, magis inter alia quibus homo fœdatur. Umbilico innato fœtui, illique inserto, alitur & viuit ille, locis adductis patet, eò fugit alimentum fœtus, sibi ex vtero matris, hoc est, adstrictus, colligatus, gestatur vtero simul cum aliis secundinis inuolucris, at lucem expertus, qui ex vtero alliciebat alimentum, traxitque umbilicus, radice implantata iecori sobolis, & fœturæ, cui annexus inseruiebat visceri, postea fœtus expertus auram, è matre discissus, virtute tractrice, qua pollet hæc radix consista

in epate, relicta ventriculum exugit, iecoris præcipua tractio alimenti, & chili, fœtus nutritur, alitur, vivit. Est umbilicus alimenti manus, via, & cõductus primò ex vtero, colligato fœtu è ventriculo postea, fœtu iam edito ad externa è vêtre matris, orificio fugit, radicèque ex ventriculo fœtus implantata iecori ipsius, hac iecur trahit, ventris, stomachi dicti vulgò, & in se ducit alimentum, vocat, & allicit, vt tractio omnis alimenti adscribatur umbilico, ex matre antea, postex ventriculo, quo exinanito, alimētum expetit, & fame laborat alimenti anxius, iecoris fuctu, umbilici radice trahente, poris, meatibus, canalibufque conspicuis, & abditis, communionè naturæ, ea vt ex radice sugant mesaraicæ venæ, & aliæ vehemēter, tractiua parte umbilici relicta ea sede, qua implantatur iecori fœtus, excusso ab vtero illo, non minus quàm alia discissa iam trahebat è visceribus matris, ventre & vtero. Hinc gula umbilico adstipulatur, eiusque est soboles. Hinc & Iob c. dicitur, *umbilico ventris eius*. Non solùm umbilico, nõ est ille ventris minister, vsque est è matre seiunctus, vt proprium vitium notaret animantis, non matris labem, *in umbilico vètris eius fortitudo*, in gula propria, in lumbis eius, in luxuria; iis enim duobus vitiis impetimur magis, iis aliis impensius vrgemur natura, dæmone, nobis ipsis, docuit Plato 3. de legibus dialogo; iis trahi, iis fœdari magis multò, effrænariq; homines, tractu, & gustu, luxuria, & gula; sensus substantiæ hos vocat, & notitiæ alimentis; accidentium sensus reliquos, in substantiam naturæ hos, in indiuiduum gula, luxuria in speciẽ; vexamur, angimur, gula substãiam allicimus, alimentũ, luxuria impendimus semen; quò voluptas iis adest maior, quò est opus vtilius; idèd solùm hæc duo referuntur vitia, instrumenta, & partes eorum
 dum

dūtaxat, vt moneremur periculi, & malitiæ maioris, natura huius móstri perspecta, & potétia effreni, quã nequit homo superare se solo, & vincere. Hinc Iob percontatur, arguiturque de ignorantia, & impotétia. Ezechiel. 16. abiectissimę Ierusalem, & postea mirum in modum exaltatę, cūm ingratitude execraretur Deus, inquit: *Et quando nata es, non est præcisus vmbilicus tuus.* Sic trahere, sic omnia allicere, ad te, & superbire cœpisti, & in te referte, vt nata vmbilico trahere, cum officio ab alienis, tum radice ex propriis, ruptis legibus, violatis præceptis, òmissis consiliis, fueris rata. Pollet vmbilicus præcisus adhuc virtute tractrice, non præcisus maiori multò etiã semoto à matre fœtu. Hinc prægnantibus assas carnes, alimentaque alia, vmbilico applicamus fœtu debili, vt ille reficiatur, ipsæque suctu spiritibus alimenti tractis, & succo per poros illecto, velut radice quadam, & secundo ore, secunda quasi nutritione reficiantur, & firmentur. Imò ægrorū vmbilico hæc ipsa adaptamus multoties, debilibus existentibus, vt & sede inferiori alimenta submittimus languidissimis, vt sugat iecur, vmbilici radice. Hinc vmbilicus potentiam & vires significabat antiquit̃s, vt vmbilici effigie summus Iupiter exprimeretur, docet Curtius lib. 4. & antiquū numisma cū inscriptione Iouis, vulgari, Iupiter vmbilicarius: potétissimus scilicet. Lumbi verò, quibus renes adiacent, potentissimi viris sunt, lasciuia sedes, luxurię, & libidinis. Oriūtur è renibus parastateę, & seminaria vasa, infra paulò, vt sit via conspicua, & patens, peruiaque ex eisdem in spermatica hæc dicta vasa, quæ implātātur in testes vltimò. Hinc lumbis lasciuia inest, sub quibus initium vasorum seminis, & origo ortus adest conspicua satis. Aristoteles 1. de historia Animalium, capite 18. Galenus 1. de

vfu partium, cap. 7. & 1. de femine, cap. 5. & 2. de femine passim, Vesalius. reliqui, noruntque omnes peritiae Anatomicae magistri. paret se ipsa. Maribus ergo vites infunt lumbis, potentia, officium, energia, aëtiuitas, feminis vmbilico, ceruis vtero, sub offe pubis; quò pruriunt ea parte magis, & flatibus dictis vtgentur acriùs. Cùm ergo Behemoth fortitudo lumbis & vmbilico locetur, impertiatuque, fœminæ & maris natura pollere vifitur, vt iis monstrosum esse, concedere recuset nullus. Est ergo serpentium monstrum, deforme & turpe, potens vmbilico fœmellæ, & lumbis maris, Hinc Galenus fœminis febrrium rigores è lumbis incipere. ea parte debilibus, infirmis, edocuit 6. de morbis vulgaribus, commentario 3. & 5. aphotismorum, aphorif. 69. vbi fortiores esse, calidiores, constantiores ventre, vmbilico, & anterioribus vitis edixit, viros verò remotoribus partibus, femoribus, pedibus, cruribus, brachiis, ventre superno rigere alleueravit; quò docent pilli, inquit eo loci Hippocrates. quæ exhorrescunt priùs; tum 6. de locis affectis, capite vltimo flatuosa calida, admota lumbis virorum, semen efficere, fœminis verò vmbilico applicita, excitare venerem; quò cerota vmbilico admovent vexatis vtero, histericis scilicèt, non renibus, viris contrà, si calefacere est opus, lumbis aptamus, reficereve, confirmare, confortatèque genium. Cuius verò speciei, formæque serpentium sit monstrum, accingor referare iam.

De Behemoth monstrofa natura, ritu & parabolis.

CAPVT XIII.

Contingunt rariùs monstra serpentium generi, eo quòd longiffimam fint naçti vuluam, & fi putredine fati, genitiſque ſecus; euariant enim nimis forma, & còpage. Vulua prèlonga; non coèunt ſemina, & confunduntur, non vitiantur, vt monſtra conſingant, Ariſtoteles 4. de generatione animalium cap. 4. Si verò ſemel còtigerint, maiora multò, deformiora, vaſtiora omni alio animantium ordine veniūt, & accidunt, qui cū putredine oriantur omnes, nò ſecus ac propagantur natura, Auicenna dixit 6. naturaliū. Plinius, alij, ſuprà latè ſubſcripſimus; nil mirum, ſi ea otiantur variij, deformes. Eccleſiaſtici 10. putròrè ori-ri patet iis: *Cum enim morietur homo, hereditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes, & cap. 19. putredo, & vermes hereditabunt illum.* Docuit ſerpentes putredine venire. Plinius libro 8. cap. 59. Ouidius 1. Metamorphoſeon ſic: *Ergo vbi diluuiò tellus luculentà recenti Solibus æthereis, aliòque recanduit aſtū, Edidit innumeras ſpecies, parimque figuras Reddidit antiquas, partim noua monſtra creauit. Illa quidem nollet, ſed te quoque maxima Pythou Tum genuit, populis que nouis incognite ſerpens, Terror eras, tantum ſpatiij de monte tenebas.* Monſtroſos denique, varios, deformes ſerpentes, terra, & aqua procreant, & gignunt. Plurimi enim ſerpètes incredibilis molis, tetri veneni, obſcæna incoluere loca, vda, & humentia, lacus, paludes, ripas, ſtagna fœtida, immunda. Apocalypſis c. 12. dum mone-temur de draconis periculo dicitur: *Va terra & mari,*

quia descendit draco ad vos. Terræ & aquæ vbi meminit solùm; aqua & terra oritur genus hoc animantium, ideo his seruat, hæc colit, iis affidet. *Isaiæ 35. Hæc in cubilibus, & in quibus priùs dracones habitabant, oritur viror calami, & iunci.* Virentia hæc in locis humentibus oriuntur, vbi priùs draconum pondere impediabantur, onere animantium discissa & oppressa, semel orta, vt debitam nunquam adipiscerentur magnitudinem, draconisque excrementis exusta. Accepere Christi aduentu (inquit *Isaias*) lege incrementi, & gratiæ homines formam, & esse, quos squallore & veneno draconum, excrementitioque vitu, & superfluo serpens deturparat, calami, & iunci, leues arundines vento agitatæ & vanæ, iuncique, inanes & vacui internè: continuo indigentes gratiæ influxu, vt virescant, instar calami & iunci aquarum, rotisque cœlestium. *Ezechiel. 29. Dracomagne qui habitas in medio fluminum tuorum, psalmo 70. Contribulasti capita draconum in aquis.* *Esdras 2. lib. c. 2. Et egressus sum per portam vallis nocte, & ante fontem draconis, & ad portam stercoris, & considerabam murum Hierusalem dissipatum, & portas eius absumptas igne.* Fontis aquis irriguus erat, humidusque locus ille, draconis stercore obscœnus; spurca loca habitabat Draco. Cæciliæ meritis diruptus virginis itidem, dracoque Georgij percitus hasta. Daniel draconem immundum interfecit. 14. c. *Ælianus lib. 16. c. 39.* monstruosum refert draconem procreatum, opaca & humida valle Pelæi montis, incredibilis magnitudinis. Terra, & aqua commistis, & putridis, oriri refert *Plinius lib. 8. cap. 59. citato.* Putredine ergo cum hæc animantia oriantur, mille monstra configurant, & exprimunt, inopinata & noua, varias configunt effigies & deformia corpora, materia facilè formabili

& putrilagine obscœna suborta, mōstrosū adhuc esse Behemoth animans, iis quæ eodem 40. c. Iob dicuntur constat. Deus sic eo loci: *Ecce Behemoth quem feci tecum, fenum quasi bos comedet.* Quando enim Deus Iob efformauit, monstrum hoc horrendum astruxit, vt vastissimo, deformi, immensōque animanti, Iob summam, immensam opificis admiraretur sapientiam, coleretque Iob & venenaretur, propriamque ignorantiam, & impotentiam suam vt fateretur, ne sciscitaretur Deum, & percontaretur, ac si occulta iudicia & incomprehensibilia arcana ignorans homo excutere posset, & capere, rationesque & causas examinare, quibus Deus exercebat Iob, nec disquireret. Pater capitibus antè latè 40. & 39. Fecit cū illo Behemoth. *Tecum* dicitur ideo, huic fœnū fecit comedere quasi Bos. *Fænū quasi Bos comedet.* Fænū à fœnore dicitur, quia fœnus cōmune erat rusticis, & est modò regionibus plurimis, colligitur hīc facilis questus, & seruat̃ fœnatis vt fœnerēt̃ & lucrēt̃, postea vulgares homines emptionis & venditionis tēpore. Colligitur antequam arescat, vt sit vtile animantibus, aliàs inutile omninò, itud nōctibus roscidis fœcari iubet Caro de re rustica, & Plinius libro 18. cap. 28. circa Calendas Iunij, Columella idem libro 11. cap. 17. 18. & 19. Varro libro 1. cap. 19. Euellitur ergo, aut falcibus fœnifecis resecatur longissimis. Fœnum enim & dicitur herba omnis quæ seruari potest in vsum armentorum, vt iis ipsis inuenies locis à fœnore dicta, & fœnum propriè aquaticum in vdis excrefcens locis humentibus, & madidis, dictum tīpha ab omnibus autoribus, hoc nomine compellatur. Est apud Dioscoridem videre libro 3. cap. 127. à quo Galenus, & alij, quod dulce esse, si euellatur antequam arescat, docet ille 4. de simplicium, cap. 15.

aliter infipidum, & gregi inutile, hinc fœnum, paleas notat herbæ cuiuslibet, partes inutiles sementi & factioni, bestiis solùm vtiles & proficuas, & vltra fœnū ptopriè dictum palea totum quod est sine fructu, aut semine utili, vt seratur, terra imò exortum, terra pululat aquis commista, non semine satum; imò vt animantia plurima putredine oriuntur, terra & aqua, vt & alia pleraque virentia, non sata semine terræ commisso aliquo, sic fœnum abiectum commune permistis suboritur, quod cùm mediis aquis oriatur, arefcit citiùs, marcescit antea virentibus cunctis, in medio aquarum locis itriguis, & madidis. Inutile hominibus, cuius flores floccorum instar, vento ducuntur, illico ac floret, euanescent, & abeunt, vt non
 §¹ amplius constant. In tiphâ & spica illius est videre, quæ euanescit tota subitò concussa leuiter, dicta Hispanis tinna à tiphâ græcorum, Psalm. 128. iis maledixit peccatores vates propheticus: *Fiant sicut fœnum tectorum, quod prius quàm euellatur, exaruit.* Sicut herbæ debiles radicibus tectorum, quæ antequàm euellantur, exarent, inutiles bestiis adhuc, fœnum enim euelli debere, antequàm exarefcant, diximus; gratum vt sit bestiis adhuc. Auellitur fœnum tectorum ad Calendas Octobris, vt Vitruuius docet libro 2. cap. 9. vt parentur pluuiis venturis tempore hyemis tecta, arefcit verò fœnum, herbæque tectorum, vt omnes aliæ æstiuo tempore, quo antequàm euellantur, exarefcunt tectorum herbæ, & fœnum dictum hoc significatu. Omni modo inutile tectorum fœnum, cùm ante Octobris Calendas euellatur inutiliter, repullulat enim euulsum antè, vt sit tectis impedimèto, aquarum canalibus, & tegulis constipatis illo, vt aqua non dilabatur, & fluat, & auulsum eo tempore, siccum & aridum, ingrati saporis, respuant armenta.

Arescunt peccatores antequàm morte euellantur peccato, vt fœnum rectorum, in sublimiore parte, de elatis superbia, hiantibus sublimia, maiora, altiora, debilissimis radicibus immixtis, arescunt culpa, rore gratiæ destituti, malitia marcescunt, antequàm euellantur morte, aridæ herbæ, demortuæ, antequàm auelli contingat, dum eradicantur atefacti, priùs quàm igni committantur, solum illi vtilis; bestiis enim adhuc inutiles, aliisque peccatoribus, & dæmonibus; solum igni apti nutriendo fouendoque, bestiis imò noxij & lethales; igni committantur tandem solum eo digni; hinc *caro omnis fœnum*, in Scriptura sacra est, sine fructu vtili, caro omnis vana, decidua, & leuis, quæ vento ducitur & mouetur facilè. *Isaias 40. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, quasi flos agri, exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo.* Flos agri quòd inutilis, illo ortus, illi relinquatur, vt flos fœni inter alios sic compellatur flores agri, ducitur vento, flos fœni arescit, & siccatur facilè, exsiccantur flores, & passionibus carnis, vigor, viget, vbi spirat, & sufflat spiritus Dei, præualet spiritus, extinguuntur & arescunt illæ, vbi diuino spiritu efflantur, vitore passionum extincto; confusio, opprobrium solum supersunt. Cùm ergo genus omne serpentium, suctu solum, succo herbarum, animantiumque alantur, ipsisque ingestis solo vtantur humore, reliquis secessu reiectis, iuxta Aristotelem 8. de historia capite 4. serpens hic solus (mirabile satis serpentium naturæ) non succo contentus, non solo sanguine, non satur humore, fœnum quasi bos comedet; vt hinc monstruosa, deformis, & varia illius natura innotescat amplius, quasi bos, non solum succo, solida imò conficiet alimentum, & dura. Fœniculo yti serpentes. vici & ali, docuit

Aristoteles 8. de historia, capite 17. Plinius libro 19. capite 9. at fœno solùm armenta & gregalia animantia; serpentium nullus, quòd eius monstruosus huic serpenti, vñus fœni. Boves herbas non dentibus præcipuè resecant, lingua imò, aspera, falcis modo, & fœtæ instar aspera, retrogradi & retrocedentes continuò, dissecant fœnum, herbasquè alias dum pascuntur, quo irrepsit vulgò adagium tritum satis, *Bos in linguam ambulat*. Sic Iulius Pollux libro 9. de rerum vocabulis, Philostratus idem in vita Apollonij, Æschylus in Agamemnone, qui vires linguæ bonis adscribunt, non dentibus, supernè enim dentibus mulcatur bos, lingua conterit cibos & infernis dentibus simul. Quòd inest & serpentibus, qui dentes exertos cum obtineant, lingua conterunt maxillis adacta, icuntque, vt sugant ore, & faucibus. Sic Aristoteles 3. de historia c. 12. à quo Plinius, Ælianus postea. *Vt bos ergo fœnum comedit*, lingua conteret Behemoth fœnum; Ælianus lib. 16. c. 31. Plinius libro 9. c. 45. idem plurimis alijs locis, boves retrò versùs depascere, non antè, affirmant ij autores, docuit experientia; non secùs Behemoth retrò versùs pascitur, peccati origine, & commissa culpa, radix nostræ ruinæ & lapsus: quasi bos fœnum edit, carnem scilicèt filiorum Adami. Est caro fœnum, diximus; vt adagio imò dicitur, communi & noto, *habet fœnum in cornu*. Antiquitùs fœnum alligabatur furiosis tauris cornu, refert Plutarchus in problematibus, copia enim nimia pabuli feroces, insolentes, indomitos reddit animantes, hinc vt cauerent à feroci tauro, signum erat læuitiæ fœni gestatio. Quòd Sophocles in ferocem & tumidam dieterium transtulit; Tu, inquit, ferues, quasi pullus, pabuli copia. Solon, vt Læcius refert, *ex opulentiâ satietas, ex satiêtate ferocia*: quòd vt

monstraretur animantis ferocitas, vt sibi confulerent, qui fortè occurrissent, fœnum alligabant, hinc Horatius sermonibus: *Fœnum habet in cornu, longè fuge.* Esu fœni Behemoth elatio depingitur. Ecce ergo Behemoth quem feci tecum; multitudo denique serpentium hæc corpore in vno monstrosa, bestia hæc multorum capitum, dæmon antiquus hic serpens; bestia hæc, maledictus inter bestias terræ, Geneseos 3. capite, hic quem feci tecum, vt te exerceret, et periretur, hic quem feci tecum simul ac es ortus, exercitorem tui, feci tecum, vt examen subires, vt cap. 2. Iob dicitur, hic fœnum quasi bos comedet, carnem absumet, dissipabit, depascet, Psalmo 91. *Cùm exorti fuerint peccatores sicut fœnum, & appaerint omnes qui operantur iniquitatem, vt intereant in saculum sæculi, Omnis caro fœnum.* Isaię 40. Absumet ergo peccatores, qui sunt fœnum, quod priusquam euellatur, excaruit, priusquam morte auellantur, arescunt peccato, sine rore gratiæ: boues verò fœnum, vt diximus, mandunt vtiliter, quod prius quam arescat, dissecat, euellitur. Euelluntur peccatores, quòd nec radix eorum supersit in terra viuentium, tandem malitiæ incrementa, fides auellitur, *excinanite, excinanite vsque ad fundamentum in ea:* Psalmo citato, Psal. 36. *iniusti autem disperibunt simul, & reliquia impiorum peribunt.* Ezechielis 17. sic minatur impios: *Nonne radices eius euelles, & fructus eius distringes, & siccabit omnes palmitis germinis eius, & aresces? vt euellat eam radicitus* Behemoth; lingua vt bos refecauit fœnum, peccatores secauit primos parentes, Euam lingua, & Adamum lingua, sermone, quibus icit, & ferijt: stimulus & aculeus serpentibus inest ad linguæ radicem, *stimulus autem mortis peccatum.* Icit ergo lingua, superbia, & gula icit, fœnumque depascit, peccatores,

carne[m], retrocessu[m], cedens retrò bouis instar, in origine culpæ primæ, fœnum quasi bos comedet monstrum hoc serpens, fœnum virescens hoc ociosum sine fructu, quod in medio aquarum citius aliis omnibus arefcit, in medio legis gratiæ confitos, qui arent, vtilis solùm igni.

De rigidissima Behemoth cauda, & allegoria.

CAPVT XIV.

52 **S**ubdit monstruosam huius animantis naturam perscribens spiritus Dei: *Stringit caudam suam quasi cedrum, nervi testicularum eius perplexi sunt.* Nil monstruosius vlli animanti accidit, naturæ vniuersæ. Ecclesiastici 41. *fecit illis monstra, & consumpsit illos in flamma ignis.* Sapientiæ 17. *aliquando monstrorum exagitabantur timore;* vt & Iob hic: cauda à caudice arborum dicitur. Cauda verò, & codam notat animantium, vltimum docti, quod profilit ad extrâ, qua ob scænarum secessus occultantur partes. Vltâ, & virile membrum, mentulamve animantium; virgam, aculeum dictum, Horatius sermone 1. Satyra 3. & 9. *Accidit vt quidam testes, caudamque salacem Demeteret ferro.* refert hoc significatum Marius Nizolius, dictione, *cauda*, Ambrosius, & plurimi alij poëtæ, & rhetores: hic accipi est apertissimum hoc significatu præcipuè, simul enim cum testibus cauda computatur, vt cauda & testes integram conficiant animantis mentulam; tum eo quod mētulæ insunt testes ad podicem, qui postea nectantur, nō caudæ, codæ imò, virilique dicto, stringit eam quasi cedrum, cedrus incorruptibilis fere naturæ est, oleosæ nimis, crassissimi olei, densissima, rû fructu,

fructu , tum ligno,oleo si inungantur chartæ, tineis nunquam infestantur,putrescuntve:hinc *cedro digna*, dicuntur pro uerbio,quæ sunt æternitatis digna. Arbor semper virescens , Horatius in arte poëtica:*Speramus carmina fingi posse linienda cedro*. Persius:*Et cedro digna loquutus*. Vitruuius lib. 2. incorruptibilia vocat, illinita oleo cedrino. Plinius lib. 13. c.5. Virgilius 2. Georgicorû,Persius satyra 1. Ouidius 1.tristium.*Nec titulus minio,nec cedro charta noletur*. Plinius lib. 13. c. 13. & libros cedratos fuisse; propterea arbitrariet tineas non tetigisse; hoc oleo defunctorum corpora illinita, incorrupta seruari sustinet lib. 16. cap.11. Dioscorides lib. 1. c.85. Hoc oleo cedrus natura mader, oleoso hoc sustinetur immunis putredinis, perpetua & integra,vt oleo seruantur liquores superinfuso, vt seruentur diutiùs, tum oleosæ arbores longiùs seruantur,ampliùs multò perdurant reliquis,& cedrus vltra.Est olei crassioris,quo obturat,infarcitque poros,impensius obstruit,& oblinet,vt aër alteret circumstantis minùs subire cùm non possit intima infarcta,tardiùs vt putrescât eo linita, quo virgulta, rami,nouellaq; illius, oleoso illo densantur, cõdensantur magis, stipantur, & coalescunt, vt potiosa omnia oleo immerta solidanter, stringuntur, in seque vocantur,patet in cucumete irrigato oleo,cõcrefcit, cõtrahitur,artigitur,qui antea latus,deciduus, mollis erat, spongiæ idem,& plurima eiusdem ordinis meatuû conspicua,oleo adstringuntur, subeunte penitissima quæque, tenuitate partium, versùs latera, dilatante poros longasque fibras, quo ex longo cõtrahuntur talia, densanturque successu partiû cedentium in partes, laterum tractu & distensione. Ideo riget quod laxû antea vagabatur, & molle. Hinc caudam, quasi cedrum stringit (dictu mirabile) erigitur,

dum

dum stringitur cauda, huic animanti, vt riget cucumis, dum cōstringitur oleo, vt & reliqua monstraui-
 mus antea stricta rigere. Behemoth cauda stricta
 riget quasi cedrus, arigitur, & stat oleoso succo, quo
 abundat pinguis Behemoth succosus, hanc stringit,
 quæ strictione erigitur, retractioneque in latera
 distenta riget mentula, coda, caudaque hæc, & leua-
 tur in altum semine abundante; immundum ani-
 mans, oleoso viscido, compactum penem stringit,
 quasi cedrum, dēstat strictu, & erigit. Est semen oleo-
 sum natura, docuit Galenus 1. de semine capite 7.
 Aristoteles principia vitæ calotem & humotem sta-
 tuit, humotem oleosum, non aqueum, quo alitur
 ignis; de vita, & morte, secundo capite. 2. de inuen-
 tute, & senectute 3. & pluries alibi. *Sunt nervi testicu-
 lorum eius perplexi*, hoc etiam monstrosum, & præter
 naturam animantium accidit nervorum confusio,
 præcipuè testiculorum, cū in testes nervi distincti
 satis, discreti, & conspicui implantentur, qui inter-
 dum à sexto pari nervorum cerebri descendunt,
 interdum à vigesimo primo complexu spinalis me-
 dullæ, ab utrisque interim; ideo venere quibusdam
 caput languescit plus aliis, quibus nervi testium è
 cerebro disseminantur. Vesalius libro 5. capite 13.
 Valuerde, Realdus. Huic animali perplexi sunt aded,
 vt vnde propagentur, impertianturve non liqueat.
 Cū Aristoteles imò serpentes omnes, testes non
 figura tales possidere audiat, sed solū officio &
 munere tales, meatusque seminales prolificos vice
 testiū possidere solū asseueret 3. de historia c. 1. 4.
 de partibus 13. c. Hunc serpentem testium nervos
 complicare perplexos, & confusos habere, tum testi-
 culis integrari Iob subdicir, satis mōstrosū. Stringit
 Behemoth caudā suā quasi cedrum olei blanditiæ.

Blanditur nobis mollitie, lasciuia vrgemur, esca, illecebdis, philtris, blanditiis olei, cauda obscæna carnis, potentia dæmonis instigata, testiculorum robore, passionibus scilicet carnis, & legis membrorum pugnantis cum spiritu, instigatuque dæmonis, perplexitatibus neruorum, occasionum, quas nec fugere, nec non fugere audemus, desides, molles, & debiles, nullo enim in alios robur ostenditur maius, quàm testiculis destinatis in speciei & naturæ vsus, in alios scilicet. Stat imperiû, & tyrannis Behemoth iis, vt imbellis homo impotens se solo hæc vincula abrumpere non valeat perplexus, egeatque Deo homine qui hæc ipsa discindat. Ultrà dicitur, *ossa eius, velut fistula aris, cartilago illius, quasi lamina ferrea.* Ossa fistulis contulit, cartilagine laminis fistulæ, quia flantur, dicuntur, & flatu armoniam reddunt, docuit Plinius libro septimo cap. 56. Virgilius 2. Eclogorum. *Est mihi disparibus septem compacta cicuris Fistula.* Est hæc corpus oblongum, cauum, teres, cuius caput ligula adstringitur, vltimû verò pûctis quæ ex ossibus ipsis confici solent animantiû, vulgò *piphami*, ex ferro etiam, ligno, & metallis, aliisque sunt ossa corpora longa, teretia, & caua, brachiorum, crurum, dorsique, claviculæ, & si reliqua structuræ alia, densa & opplena. Huic monstro non solùm hæc instar erât æneæ fistulæ, brachiis, cruribus, toti imò, costis, spatulæ, pectori, reliquisque eius conformationis, vlttrà, caua & teretia concava omnia, & si serpentes mulctentur cruribus, brachiisque natura, monstrosè iis visos vlttrà & alatos antea monstrauimus, quæ Behemoth portento contrigere natura deformi; fistulæ æreæ contorquentur arte, vt refracto aëre anfractibus altiùs resonent, aliter ferè inutiles sonitui, & signo. Hinc cum ossa huius animantis æneis fistu-

53

lis referat, distortis conrult, obliquisq; tubis, quales sunt costæ, dorsum, clavicula, formiense os, & alia, quæ adhuc monstruosam arguunt eius structuram, & scheleton, omnia contorta ossa & fistulata omnia. Ossa ergo eius velut fistulæ ætis, distorta, longa, teretia, caua, exucca tamen, & medullis expertia, licca, vt fistula ænea, & ærea. Medulla enim nõ omnibus impertitur animantibus, non ossibus omnibus, quibus ipsa inest naturæ iure adhuc, non omnibus adest, nõ omniũ est ossium, vult Aristot. 2. de partibus c. 6. vbi leonum ossibus medullam denegati sustinet, & suis minimam adesse refert, aues plurimas medulla destitui tenet; hanc solum brachiorum & tibiarum ossibus dorsi, & cranei impertiri perdidit 3. de historia, cap. 2. iis quibus datur; quid ergo monstruosum magis, quàm tot caua Behemoth ossa astruere, medullæ expertia, quasi fistulæ ætis? ideo sine medullæ aliquo, quod petit Deus, *halocausita medullata offeram tibi.* Isaias: 5. *Et facies Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc; conuinium pinguium medullatorum.* Cartilagines illius, vt lamina ferrea: nequitur eo loci. Inseruiunt cartilagines cum firmitudini membrorum mollium partium, tum articulis quos humectant mucore insito, vt ludant, & lubricent motu, iuxta Galenum 12. de vsu partium c. 2. imbibunt glutinosum humorem illæ, suctu solùm, poris & cavitatibus plenæ, non venis, non arteriis impertito, non fluxu totius, cum iis careant, imò se solis gubernantur, dixit Galenus lib. artis medicæ, c. 4. nõ sentiunt, ideo non dolent, catent neruis motus & sensus, solum mucorem generant, & alliciunt natura simili, sunt productæ & extensæ natura, planæ omnes, plusve aut minus. Vt verò ficcas esse, & inutiles dissimiles natura vt monstraret, monstratas

Behemoth

Behemoth cartilagineis ferreis laminis comparauit, exsuccis, inflexilibus, pondere grauibus, contrà ac Galenus 12. de vsu partium, leues stabilit, ne oneri essent membris mouentibus, labori, & defarigationi, in motu circumrotantibus: ferreas ideò môstrum illud obrinere edocuit, duritie, & siccitate, grauitatè, & asperitatè exsuccæ, aliter multo ac animantibus adesse nouimus, rigidas, inflexiles: potentiam, robur, constanriam Behemoth dæmonis vt obtinere iis partibus, quæ à se reguntur ostenderet, non corde, capite, influxu ve capitis Christi, Dei, cordis ve iustitiæ, imò cartilaginibus ferreis inniti motu, duritie obstinationis, quibus destituti articuli, & humore debito, mouentur pigrè, lentè, pedetentim. Gubernatur se ipsa Behemoth soboles, non corde, aut influxu capitis, non gratiæ rore, Ieremias 50. *Siccitas super aquas eius erit, & arefcent, quia terra sculptilium est, & in portentis gloriantur.* in monstro Behemoth super aquas cælestis rotis, cartilaginum, quibus madefacti articuli, mouebantur antea, exsiccabuntur vitiis, vt postea velut laminæ ferreæ renitâtur motui spiritus Dei; subdit Ieremias, *Et ossa arida non surgent,* exsucca, destituta medullis. Fundantur ossibus animantia, sunt ossa fundamenta, bases, structuræque omni sedes, origo; sustinent, alunt, fundant carnosas partes, firmant, conseruât: Caro, medulla ossium, velut muscus pullulat poris, vestiri incipiunt primò natura carne, ossâ; Vulneribus detectis est videre, nudis & conspicuis ossibus, medullis reproducitur caro, incretescit, & oritur, ossa quasi, vt carnè alât supponuntur, dum muneri defunt, officio, & operi, caro deficit, marcescit illicò, in vulneribus patet, ossibus alteratis, & corruptis. Ossa Behemoth æquiuocè quasi ossa sunt, non ossa vera, deficit illis officium, actio, potentia,

potentia, caro eius ex se pullulat, non caro fundata ossium circūscripta basi, libera imò, soluta termino, lege, & modo, vt increfcit caro termino cutis destituta in vulneribus, medullis destitutis ossibus; decidua est, & facilis, ob oleosæ medullæ substantiæ, qua hæret, & vincitur tenaci vinculo defectū. Sunt vitia ossa, & vitiosi, qui alios firmant & fundant sceleribus, facinoris carnales alunt huius monstri partes, alij ossa vitiorum, huius mystici monstri membra Behemoth dæmonis sustinent, fouent, viuificant, peccatores ossa, non medullis, non oleo gratiæ, & pinguedine frugiferi, vt fistulæ, imò æris exucci, vacui, tubæ solùm, aduocantes vitiorum signa in flagitia & scelera, carnales alias partes Behemoth, flexiles, obliqui, solidi peccatores, stabiles vitiiis, fundamenta aliorum, exemplis, scandalo, magistri, & doctores vitiorum in cathedra pestilentiæ. ossa Behemoth exucca, & vitiorum solidum, arida, Iob. 20. eiusdem. *Ossa eius implebuntur vitis;* medullarum loco, de impio verba agens, Psalmo verò 33. de iusto sic: *Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex iis non conuertetur.* de iustis subdit post hæc. *Mors peccatorum pessima, & qui oderunt iustum delinquent:* de iis ossibus & impiis solidis Behemoth. Ecclesiastic. 49. *Ossa illius visitata sunt.* ossa hæc arida, ficta sunt ossa, neque enim fouent carneas alias deciquas, medullis destituta, & vitiosa compage, structa, obliqua, deficienti à recto quo tenebantur contineri. Ilaias 66. *Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt.* Carnem scilicet virentem, & viuidam, vt vita suamini longissima, temporanea & tandem æterna. Ezechielis 37. *Hac dicit Dominus Deus ossibus iis; Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuētis, & succrescere faciam super vos carnes.* Quali muscus caro pullulat

pullulat ossibus, germinat, & succrescit, non sic impiis, non sic, quia, ut dicitur Ezechielis 32. fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum, loco medullæ, & tunc iam vitiorum febre, ossibus arefactis.

De Behemoth in glauie insatiabili, & obumbratis sensibus Scripturæ sacra.

C A P V T X V.

S Vbdit Iob huius deformis animantis naturam exprimens, depingensq; adhuc: *Ipse est principium viarum Dei qui fecit eum, applicauit gladium eius.* Est animal hoc varium adeo, hoc portentū naturæ, monstrū & quasi miraculum, orbis obstupor, & vastitas, *principium viarum Dei*, eius scilicet potentia, & sapientia: quæ enim monstra eueniunt, ad naturā inferiorē relata talia succedunt; nā præter intentionem illius contingunt, & accidunt; ad rerum verò vniuersalem autorem collata siue, non monstra; aut deformia naturæ, intenta imò, perfecta, & integra perstant, cum nil præter eius intentionem, & modum euenire possit, aut esse; quibus interminabilis, & eius potentia, sapientiaque incomprehensibilis splendet, & eminent. Paulus ad Romanos 1. *Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Denique intellectio visibilium, & admiratio, principium est viarum Dei, qui fecit Behemoth, ut effectibus causas intelligimus, Behemoth maximè Deum: eius miram naturam, monstruosam, & variam admirantes, admiratione venerantes, veneratione reuerentes filiali timore. *Sapientia initium timor Domini, principiumque via-*

54

viarum Dei, ideo tum Behemoth principium est viarum Dei, primaque creatura Lucifer: natura illustris, quantum culpa & lapsu deformis. Sunt Dei viæ lineæ creaturarum, quas ex se centro omnium, vsque ad ipsas produxit, & lineavit, ut ex illa circumferentia rerum, in ipsum omnium centrum veniamus iterum: viis & lineis diductis manu suæ sapientiæ, penicillo voluntatis diductas inesse, quos eas depinxit, quia voluit: post fuit principium Dei iustitiæ, viarumque Dei, quæ eos præcipitavit à cœlesti sede, proturbavitque iustus, ut resipiscant mortales, periculo facto in natura Angelorum. Creaturæ sunt viæ quibus in Deum ducimur; sunt hæc visibilia Pauli. Est ergo Behemoth principium viarum Dei, creaturarum scilicet, tum tentationum principium est, & Iob, & naturæ univærsæ. Sunt viæ Dei tentationes & exercitia, quæ non aliter ac via, in Deum terminantur & veniunt, iis Deum consequimur, fruimur, potimur. Est Behemoth timor, stupor, flagellum peccatorum: quibus principium est viarum Dei, præceptorum, consiliorum, iustitiæ, & virtutis, *initium sapientiæ timor Domini*. Ecclesiastici 1. cap. Behemoth timor, flagellum, initium est viarum Dei qui fecit illum: *Applicavit gladium eius, nequitur*. Behemoth ipse sibi & nobis exequutor iustitiæ Dei, sibi que malitia sua, & culpa applicuit gladium iustitiæ Dei; nam cum sit timor ille, & principium viarum Dei, non solum timorem inquit nobis, & ideo initium sapientiæ, sed pertimescit ille, estque nobis sapientiæ initium nostræ, nostri que timoris exemplum, & principium suo servili timore, filiali nostro suborto, Dei auxilio desuper illato, cum ferocissimum, & monstruosum animal, factum ut nullum timeret, ibidem dicatur, tremat, pertimet coram

Deo

Deo autore, applicet gladium, potentiamque suam detineat, plicet arma, retrahat ad se, compescat, inuaginetque gladium suum pertimescens, & tretiens. Est animantibus pectore insitum os dictum, *gladius*, cui costæ, & clavicula nectuntur, dictum os pectoris, ensiforme, & gladius compellatus, cuius vltimū, patella ventriculi vocitatur; hoc dum extimemus, plicamus nobis, constrictis lateribus, & plicatis inuicem, & ad interna recludimus quasi aufugientes, & contrahentes nos à causâ inferente metum, illamque vitantes quantum possumus nos ab illa distrahere, retrahereque nos ipsos. Os istud sic vocauit antiquitas, quòd sit forma ensi persimile, instar gladij ancipitis vulgaris, cuius cuspis est mucro nata dicta cartilago, scutum, & patella ventriculi. Vesalius libro 1. figura vltima *Scheleton*, quod Hebræis, Græcis, Arabibus, ensis, gladiusque patet nominibus, quibus notatur idē, Valverde eodē *Scheleto*. Galeus de ossibus locis plurimis. Applicauit ergo hunc gladiū timore lateribus inuicē adstrictis, naturæ positu timore peractō dæmon Behemoth animanti figura allata, tum gladium applicauit dæmon peccatum, quo omnes perimus in Adam, applicauit & Iob Behemoth gladium rigoris, vt si posset, deficeret patientia & iustitia. Est gladius eius peccatum, eo primo creatura est facta deformis, vitiosa, & impia. Amavit Deus primò Behemoth, & primò odio habuit, Amos 9. *In gladio morientur omnes peccatores, populi mei in peccato scilicet, neque enim omnes gladio interiere, quòd Isaias 1. cap. Gladius Domini deuorabit eos, peccatum scilicet, neque enim deuorare gladij est metaphora adhuc, sed peccati voracis ore veneni. Huic mouet herbas ferunt: omnes bestia agri ludent ibi, sub umbra dormit in secreto calami, & in locis*

humilibus. eodē 40. c. Omnia percūtrit, perſecutusque monſtrum hoc ſerpentinæ naturæ, vt hinc ſuſpicer Behemoth luciferum ſerpentis effigie ab anti- quis demonſtrari, indagatricis naturæ ſerpentium, hocque animanti præfigurari illum, ſublimēs mon- tes, & humiles valles, excella, & ima loca, alatio- ra & inferna diſcruit. Sunt ſerpentes indaga- tricis naturæ, curioſæ nimis, & diligentis; docet *Ælianus* lib. 10. c. 49. *Cælius Rhodiginus* lib. 10. c. 3. *Plinius*, & alij omnes, quo Deorum cuſtodes, & hor- torum præſides conſtitui dicebamus; de dracone di- ximus, tum *Palladi* Deæ ſacrabantur, eius pudici- tiam vt tuerentur vigiles, viſu & auditu accerrimo, quibus natura pollent, eiſdem deſcripſimus locis, *Hinc montes herbas ferunt*, eſt tantæ molis eius magnitu- do, vt montes herbas illi quaſi ferant, in eoque ſolùm videantur occupati, cū abſumat ſolus montium vi- tentia germina, & plantas, quaſi in ſuum vſum, non in aliorum animantium commoditatemve produce- rent. *Omnes beſtia agri ludent ibi*; Beſtia vario ſignifi- 54 catu inueniri diximus, tum apud gentes, tum ſcri- ptis ſacris; modò omnia animalia rationis expertia, terreſtria, aquatilia, & ærea deſcribit, *Cicero* 5. *Tu- ſculanatum*, namque alias beſtias nantes, aquarum in- colas eſſe voluit, alias volucres, cæloque frui libero, quaſdam eſſe gradientes, *Geneſeos* 2. lic dicitur, *ap- pellauitque Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & vniuerſa volatilia cæli, & omnes beſtias terra*; cun- ctâ animantia, vt & aquatilia complecteretur ſermo- ne hoc, beſtiæ & nomine ferocia animantia intelli- gimus ſolùm, carniuora, indomita, *Deuteronomij* 32. *dentes beſtiarum immittā in eos*, carniuotorum ani- mantium: tandem ſerpentes eo notantur nomine *Eccleſiaſt.* 10. *Hæreditabit homo ſerpentes & beſtias.* vbi
ſer

serpentes synonymo bestiarum appellantur, nam ex putredine & corruptione hominis, de qua est ibi sermo, ex solùm bestia oriuntur, & animantia, sub quibus & vermes cōtinentur, quos nomine synonymo serpentium infra contineri eliquet. Serpentes verò subnasci corrupto homine, & experientia edocer, & norunt omnes prisce, Plinius, Alianus, Rhodiginus, plurimique alij quos citauimus supra; Ludent ergo ibi bestia agri, id est, serpētes omnes cum hoc mōstroso, serpentū cumulus. Cum Behemoth serpente, familiari, communi, & cōcinna natura bestiarum serpentium, cum Behemoth animanti, sunt hūdieri, ioculares serpentes, qui mille nodis plicātur, voluntur orbibus, cauda blandiuntur sibi, & animantibus ceteris, circumuoluuntur, deplēcātur hac parte, plēcāntur illa, lingunt, verberant alia, diximus i. e. ad eō dāmonē vsum hoc animāti fuisse, vt blanditijs Eua non fugeret eius cōmercia, callidissimum animal, astutum, cautum; montium herbas vorat, subdicitur ibidē, salubriores natura, securiores, Sole, aēre excussas libero, influentijs cælestibus, astris felicibus, nō imis vallibus subortas, humida & putrescēti sede, vda, & madida, ventis inuia, auræ imō, Solique expositas legit, nō vbi intercluditur aditus vaporibus elatis, à Sole pascitur, vbi putrescunt facile sorditie & limo, quibus oriuntur infecta virentia. Hinc Dioscorides mōtanas herbas laudat l. lib. c. 2. Plinius passim, Rambertus, Dodoneus, Galenus, Auicenna; in summa omnes taxant vmbrosas vallium, obscuras, & tetras iudicant, altiores petit Behemoth, victui paratiores, aptiores, ptoficuas magis, eminentiores: quarit montes virtutum, sanctos, electos, qui & si fructus Deo ferāt, & afferāt, plātaque salubres, herbas, huic quādoq; relegāt venialia saltē;

& hos impetere magis curat. Est mons integer vitæ, scelerisq; purus, iustus, constans. Hic templū viuum, fundamenta habet in monte, cultus, religionis, pietatis, hic Salomon, sapientia ipsa, Verbum Christus templum adstruxit. Paralipomenon 2. lib. cap. 33. *in monte domus Domini & in Ierusalem.* Psalmo 86. *fundamenta eius in montibus sanctis.* montes adhuc herbas afferunt huic, cū sint homines, & nil humani à se alienum putent; egent, vt *cuncta ratio & operatio à Deo semper incipiat, & per ipsam cœpta finiatur*, alias herbas ferent huic, ne & fructus huic elargiantur astutissimo serpenti. Subdit de Behemoth Iob eo loci. *Sub umbra dormis in secreto calami, & in locis humentibus.* Dum inuisit montes vt cibum quæreret, & ascendit anxius & sollicitus de alimento & victu, valles humiditas visitat, vt dormiat, quiescat, deponat curas, quasi sui iuris, infimi peccatores valles obscuri, & infames sint. Non anxius, non sollicitus, somno imò placido tranquillus, & securus, humentibus, spurcis, & obscœnis locis, vani calcami: in secreto calcami, in corde, in penitioribus cordis dormit, & quiescit; quod & si in Scriptura sacra cum montibus colles enumerentur, nunquam tamen valles eisdem annectuntur. Sunt colles medium inter montes & valles, quasi montium ascensus, & planities, iuga dicta, psalmo 113. *Montes exultauerunt sicut arietes, & colles sicut agni onium.* Fortiter montes exultant vt arietes, subuertunt capite Christo omnia, impetu facto quassant, conterunt, arietum instar, capitis robore; colles agni saltu, occasiones transiliunt, non conterunt, vitant tamē saltu: custodit illos Deus, vt imbelles concidant agni, quassentur, & conterantur, arietes fortes occasiones sufferunt, quibus vires capitis ostendent Christi, valles verò non exultant,

nec numerantur iis, ibi imò somnus Behemoth lethargus, & caraphora: cōciliatur somnus vaporibus humidis caput replētibus, elatis calore viscerum, ex suscepto alimēto, dum cōficiatur interim, quibus leuiter obstructis viis, capitis cessat influxus, illuminatio, & spirituum descensus, quibus munia obimus, & perficimus opera sensus, & motus, vt iis laesis, & reliqua naturæ opera cessent, vigilantes postea, adhucque & expectati. Aristoteles lib. de somno, & vigilia c. 2. de insomniis lib. ex eo Galenus, & reliqui. Hinc medicamenta soporifera, aut somnū cōciliantia frigida sunt, & humida natura (mirabile dictu) vallibus, ripis solūm adnata, vt quæ peruigiliū inducunt, calida, & sicca mōtib; suborta, situ edocēte natura remedia quasi. 3 de locis affectis Galenus c. 4. & 2. lib. latè. Hinc Behemoth humentia petit, vda, & madida, vmbrosa, quòd frigida & humida, qua pollut natura, inducāt somnum, réperatis animātis ætibus, incēdio, & igne, quibus flagrat veneno atro & caustico hic vastus serpens; hinc humentia, & temperata incolit sedes, vt cessent ignes, réperētur incēdia, mitigentur empyreumata, refrigerio loci, somnus vt obrepat, & alliciatur. Hinc poētæ dormientes sub vmbra effingūt ad fontū de cursus, rati iis somnū oriri ocyūs, & euenire citiūs, Ouidius, Virgilius, Horatius, Hesiodus alij. Tū somnus repit sono leui, & susurro murmure, spiritibus motis, cōcentu, & armonia agitaris, caput opplētibus natura leui, quæ pollēt, sursum elatis, vt hinc musica conciliet somnum graui tono, & sermones summissi, susurra cantilenæ nouellæ soporent, & sopiāt, non alta voce, ne expergefaciant impetu, & repulsus violentia, vt concitatio & motus, toluūt soporem, motis & commotis dormientibus, pulsus spiritibus impulsu è loco antea

illis obstructo, quo somnus cessat. Tractis verò musica in caput, vbi auditus residet, impulsu leui non distractis, dissipatisve, sopiuntur alie animatia, vt qui à cibo student iis ipsis de causis sopore vexetur, capite pleno ex actu & opere, Aristoteles sectione 10. problematum, sententia 1. & aliquando lectione sola, longè adhuc à cibo, leuatis spiritibus sursum attentione, aut sono, problemate imò 11. sectionis 16. sic quarit: Cur locis palustribus effici somnolentiores solemus? subdit, an quia magis in iis ipsis refrigeramus, refrigeratio autè & requies cum sit, somnum conciliat, qui quiere accidit; frigore torpescimus, vt operari nõ possimus, ideo somnus, cum in actionum priuatione consistat quies, ex refrigeratione suborta precedenti, & obstructione pregressa, aliisque, & aliis, usque locis obducitur, iis narcotica medicamenta dicta, somnumve conciliantia sunt frigida in 4. Aristoteles 2. de partibus c. 7. docet, frigus externum & calorem internum ventriculi, frigus verò internum cerebri, somnum inducere, si alimento frigidum est animal vsus, melius verò si frigidum & humidum. Externum frigus torporum infert, externa comprimit, ne exhalet calor, quò incrementum calidæ substantiæ cumulo densatis poris, quominus diffluat, calor vapores leuat interior, ventriculi, cerebri frigus densat, & constipat, vapores incrassat, vt obstruat vias, quibus somnus adit. Hinc humentia loca quarit calidissimus Behemoth, vmbrosa, & madida, tum sonora leuiter, susurrantia, & quasi murmur edentia inuisit, vt deciduis decurreribusque aquis, sono & strepitu leui commotis, arundinibus, aura placida, & suauis agitata, & excussis, excitetur somnus concentu, murmurare, & susurro leui, personant vacui, vanique calami vèto excussi, aquarumque vndis peracti. Hinc somno

conspicitur Behemoth, & soporatur altè, sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus, ut conciliet somnū, vigilantissimū natura animal, quæ Deorum tēplis cōsecrabantur, ut adessent excubiis, & vigiliis peruigiles custodes. Sic Rhodiginus l. 10. c. 3. Socrates in Phædone, Hesiodus. Ovidius hesperidum hortorum accerrimum præsidem fuisse refert draconem. Cū ergo vigilantissimus sit, peruigiliōque angatur, eget ob distemperiem calidam capitis & discratiam, qua pollet, siccamque nimis, locis frigidis, & humidis, quibus corrigantur excessus.

De Behemoth Hydra, sensibusque figuratis.

C A P V T X V I .

NEque est mirum, monstrum hoc immane, & ferum, vastum, cumulus serpentium, & syndromes dictum, vasta congeries, terror & vastitas gentium, & animantium, palustria habitare loca, stagnosa, lacus humentes, obscenas, sputas, exnosasque obtinere sedes: ut de Hydra retulit, maiori omnium animantium monstro, Pausanias in Corinthiis, quam sub pulcherrima platano euixisse narrat, irrigua, copioliſſimo fonte, quam fabulis dedisse occasionem (inquit ille) mille figmentorum : hancque Herculem exterminasse dixere, quòd horrenda, immanis, robustissima fera Behemoth serpentium cumulatio varia, vna, & congeries, horrenda Hydra, mille serpentes simul, septem capitibus, quibus mōstrosè vigeat, oribus septem, & si aliis pluribus, paucioribus aliis, deuastabat omnia, & subuertebat, inuia reddens loca, nationes, prouincias, igneo halitu, fatidoque anhelinā, retro ore, spirante, inqui-

nans & exurens cuncta caustica, & exedenti natura, usque dum illustris Alcides trucidauit belluam, discerpit in clytra illa sua, & heroica virtute, ut ad mores postea cum referrent Sophi; in Sophista Plato dialogo dicto, septem pullulasse capita vno recisso enarrent, usque tandem igne superatum est monstrum, vulnere quouis exalto, capite semel vno recisso, Thelemonis ope. Quae quidam ad inuidiam referunt, capitibus nobis pullulante continuo virtutis heroicæ communis terebinthum ad labores alij, & mortalium miseria, vitæ incommoda; alij ad pericula, quouis superato, cum renascitur alia & alia, ad alia alij veræ historiarum adnectentes fabulas, figuras, symbola. Hinc Ouidius inuidiam imis constituit vallibus, obuolutam serpentibus, etosam, & instigatam, Erychthonem monstrum pedum anguinorum illius custodiarum praesesse scribit, serpentesque alios, vdisque, humentibus, & vitiosis locis degere liuorem, serpentium seruata natura: inuidiam ut enotaret, infimos obtinere homines, obscuros, humilesque valles, non eminentes montes, virosque claros. Eadem de Hydra Pisander Camireus per multa capita retulit, lacus habitasse humidos, obscenas valles, stagna, paludes, Alceus idem lib. 3. c. 7. Hesiodus, Aratus, Horatius lib. 2. epistola 1. & Oda 11. Virgilius; qui omnes paludem Læernam inhabitasse voluit lacu tacto, fonte Amydone. Lacus enim & stagnosa loca expetere diximus Behemoth hydram monstrum immane. docet imò pietas nostra fatalem draconem ex urbi subiecto lacu prosilire quotidie, venenosum, turgidum, qualibet die Virginem vnâ ut deuoraret, secus, mortem lethumque minari omnibus, & exitium, usque dum Heros ille caelestis, Georgius martyr exterminauit immanem belluam, iuxta ciuitatem

Betti,

Beriti, refert Simeon Metaphrast. lib. 7. c. 9. enarrat
 famulus amantissimus huius equitis dini, Paficrates,
 historia huius cœlestis Ducis, martyrisque Christi
 lib. 1. cap. 12. Hæc denique monstra lacus expetunt,
 & cœnosa loca, Georgius depingitur belluam mon-
 strosam hasta perfodiens, virgine exorante supplici,
 afflicta; idem Danieli contigit 14. cap. ubi magnum
 Draconem interfecisse audimus, qui in loco dege-
 bat humido, palustri, & obscæno, Nili inundationi-
 bus vdo & madido, quo dicitur; *Et erat draco in loco*
illo magnus, iuxta Babylonem, citra Nilum. Neque enim
 in Babylone. His omnibus constat Behemoth hy-
 drae fuisse genus, serpentium cumulam corpore in
 vno hydræ instat monstruosum forma partium, situ,
 mole, & membrorum numero. Purefcent magis
 humentibus locis omnia, quò monstra vastiora &
 maiora subveniunt is quæ putredine nascuntur, ut
 multoties citra principium aliud naturæ serpentes
 oriantur. Ideo locis humentibus, vmbrosis, madidis,
 Behemoth assidete dicitur Iob. 40. Huius generis
 animantis esse bestiam illam Apocal. 13. patet con-
 textu, Behemoth hydram, multitudinem serpentium,
 septem capitum, bestiam horrendam, serpentium
 cumulum, terræ & aquæ monstrum desotine, imma-
 ne, & terribile, quod reuera fuisse Behemoth & hy-
 dram reor, huiusque naturæ conditionis, & ordinis,
 neque hæc differre inter se, dissentireve aliquo, ine-
 ptè imò depingi cum pedibus. Est verus serpens, latè
 iam supra monstrauimus. Imò Apocal. 12. bestię dra-
 conis historia perscribitur, pedum nulla memoria
 subacta. Est serpens draco, caudam verò retulit iis. *Et*
ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua
decem, & caudam trahens tertiam partem stellarum cœ-
le. At c. 5. bestię alij, quæ erat similis leopardo, pedes

57

annectit sermonis historia iis Dei Spiritus : *Et vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita septem. & pedes eius, sicut ursi, & os eius, sicut os leonis.* Cùm ergo Behemoth multitudòque serpentium hæc corpore in uno, monstròsam obtineat naturam, dictis iudicò, hydram fuisse septem capitum, & Apocalypsis Draconem eundem, vt fuit illa antiqua Herculis, Lernæ paludis, speciem hydræ serpentis, & serpentis dictæ hydræ; monstra hæc, cui humida incolenti, maiora accidunt putredine obscœna, monstra, & vastiora. Sunt hydræ serpentes aquatiles quædã quæ in aquis degunt, pulcherrimum anguium genus, nulli alijs veneno inferius, aut malitia tardius, atro & potèntissimo, viru diro, & caustico, efficaces mediis vndis, ignei, & exurentes, idèò hydræ dictæ; Hydros Græcis est aqua, quam incolunt præcipuè, & si inuisant terras non rarò. Nicander in Theriacis hos vocat Cherfydros, quòd & tetra & aquis degant. Chersos Græcis terra, hydros aqua est. Ij primò muscosa cùm habitent, stagnosâque loca, cùm semel æstiuus æstibus efficcantur & arescunt cubilia, puluere còsperfi, exeunt torridi, hiâtes, flatu adurentes semèta, & segetes. Nicander eo loci. Vt tunc dictus Cherfydros, fagorum latebras quærens, & quercum, Drynus compelletur serpens, quòd Drynos græcis sit quercus, cuius habitaculo gaudet, succo allecto, suctu animantis in alimoniam. Hydros ipse veneno est acrior, dum visit terras, siccitate & calore, feruida & torrida virulentia, antea a aquis diluta, & temperata, quasi alius natura à seipso Hydro incolenti aquas, potentia veneni, quòd & diuersa inducit accidètia mortu, immane animas, aspidi figura non absimilis, Chersæ saltè, qui & Chelydri insigniuntur nomine multoties, quorum albo esse quòsdam capite testatur eo loci Nicander,

eorumque

eorumque varia morsus accidentia pronunciat, pro maiori veneni, aut minori vitione, cum idem natura sit serpens hydrus, Drynus, Chersydrus, Chelydrus, quos inueniri affirmat longitudinis vicenum cubitorum Plinius lib. 7. c. 23. iis: Organa insula tantum habitatur, aquosa. Iam in sinu ante Persida, & circa has hydri marini vicenum cubitorum, adnatantes terrere classem, lib. 28. c. 4. hæc; In orbe terrarum pulcherrimum anguam genus est, quod in aqua vivit, Hydri vocatur, nullis serpentium inferiores veneno, quos alij colubros, alij Enydros vocitât, varietate colorum insignes, fulgorum autatorum specimine refulgidi, bellissimis oculis, perpulchro capite, cristato, albo, & coronato diademate insigni. Antea de his lib. 1. dictum abunde satis. De colubris Plin. l. 32. c. 5. sic: Coluber est in aqua vivens, huius adipem, & fel habentes qui Crocodilos venentur, mirè adiuuari dicunt, nil contra bellua audente; efficacius etiâ nunc, si herba potamogethon misceatur. Iis ergo insigniuntur nominibus. Arist. 9. de historia. c. 37. serpens marina, colore & corpore cõgro proxima est, sed obscurior, atq; acior; Hæc si capta dimittatur foris, in arenam rostro quam primùm adactõ, terebrat, subitque tota; hæc hydra & aquatilis Arist. serpens; est idem Dioscor. l. 6. c. 49. Ælian. l. 4. c. 57. Rhodiginus, Paulus, Aetius, Galenus de Theriaca ad Pisonem c. 3. lib. Sanctorum historiae & facinorum memorabilium 7. c. de Virgine Martha Christi hospite referunt patres: Virginem hanc immanissimam hydram, belluam deformem, cõuinctam & ligatam vinculis, cingulo pudicitiae, quo vestes complicabat, incolis relegasse, ut gladiis, hastis, & tormentis bellicis, monstrum hoc victum iam, illius precibus interficere possent, causâ lapsus & ruinæ ciuitatis cum extitisset vastum ani-

manis antea. Hunc verò vicit illa circa flumen Rhois, inter Auenionem & Arclatum, quod sobolè Leuiathan animantis, scriptores omnes, & sancti patres testantur, verùmq; natura Behemoth, aut Bonachioth, reptile natura (ibidem dicitur) hoc appellabant Tarascon inquilini, nos Tarasca, quovisque modo Tarascones dicuntur dracones, qui ludis festiuis effinguntur ludicrè, præcipuè die sacrosanctæ Eucharistix festo corporis Christi, quasi iam victum, & subtractum draconem Christi conuiuio prædicemus, corporis & sanguinis alimonia & potu, venenum restinctum hoc vndis immersum ad tempus proficere, tumens & turgidum, tuncque omnia excidio tradere retro, halitu, igneo, & foetido, què expirabat; stercoreque secessu extruso; segetes vrere, animantia & homines, conflagrare flammis cuncta, vt videretur, referebant ira percitum, rabièq; venenata. Cùm ergo hydræ sint aqueæ serpentes, & iis môstra contingat deformia, magis maiora, & vastiora materia vda & facillè ductili, formabiliq; quouis facillè, quæ mare, flumina, stagna, paludes, lacus, humentia inhabitant, incoluntque loca. Behemoth verò môstrosus sit serpens, tum nomine, tum natura, vt patet, & aquas, locaque humentia, & vmbrosa petat, torrentes, flumina, lacus; iudicamus hydræ esse monstruosam naturâ, sobolem, & foetum, multitudinem serpētium, & cumulum, hydræ & aquatilis serpenris speciem dragōteæ magnitudinis & vastitatis, Leuiathanque immensæ & grandis, conditiones draconis in multis referentem, æmulantemque illos pluribus, præcipuè hydræ veneno & noxa monstruosæ & variæ indolis, & formæ. Huius tamen hydræ deformitatem, quòd illam præcipuis imiteretur & prosequatur, quòd Ecclesiastici 45. dicitur, *focu illis môstra.* & de iusto eodem c.

similem eum fecit in gloria Sanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, & in verbis suis monstra placavit, de Iob intelligo, analogia, & si de Mose ad litteram. ibidem Sapientia 19. capite. Nubes castra eorum obumbrat, & ex aqua qua vitia erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via, sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio, per qua omnis natio transiit, qua regeretur tua manu, videntes tua mirabilia, & monstra. Quibus, & aliis, vt 17. eiusdem inuenitur, monstris perturbasse nationes, Iudaeos & gentes scimus, aded enim increuit malitia hominum, vt non assuetis, non rebus ipsis, non natura, aut creatoris vniuersi ordinē obseruantibus exhortentur, monstris imò, portentis, ominibus, rerum imò miraculis excitati deficiunt, vt defecit Pharaon: induratum imò est amplius cor illius monstris, prodigijs, & signis, in pœnam delicti, & sceleris, aded vt Deus induraret postea cor eius pœnam facinori constituens, quam expetebat ille, & statuebat sibi obstinatus, & incredulus. Nil differre monstrum hoc, significatu & allegoria, à multitudine illa & congerie serpentium, immundorumque animalium oblata in linteo illo Petro Actuum Apostolorum c. 10. elucescit dictis. Vitia omnia deformia, immunda monstra, hydras Hercules alter, qui superauit, & vicit, quæ cum ipse ter respueret & prohiberet; tentationes immundas obscœnorum non antea excessit, quam illa in cœlum conscenderet, vt fauore Deo, cœliq; spiritu suscepto, Centurionē emūdat, immūdāq; eius occideret, & voraret, ignis instar edacis spiritu, & ascensu in cœlum, reuersis semel: nō Iob, non homine euinci potest, aut ligari Behemoth, Syndromes illa vitiorum peccata & monstra, vsque dum in cœlū ascendant oratione, & petitione illa. ne tentationibus inducamur, & euincamur, iniquitates nostras

nostras ipse tulit, qui in cœlis est, ut ascendere in cœlum deceat, feratque ille ipse Christus, immun-
dorúmque obtundat venenum nostrum. Isaias cita-
to. Est onus ideo leue, ipse quòd peccata sustineat,
feratque nostra & subleuet, ut ascendere nobis de-
tur, subleuatis ipso, hinc si ascendant immunda mor-
talia, ascendimus: si ruant, prolabimur, ponderéq;
nutamus. Ascendant ergo in Christo qui prius descē-
dit humiliavitque sese, quàm ascenderet in cœlum,
ut nos humiles descendamus in nos prius, ut cum il-
lo ascendamus, *nemo enim ascendet in cœlum nisi qui de-*
scendit: humilis in se prius, imperium eius super humeros
eius, in cruce scilicet, vicit in ligno, impetavit, diuini-
tatis antidoto retundens malitiam, & virus retrum,
& dirum nostrum. Delectatur maximè serpens cala-
mi strepitum, quassati, & vani, arundinis imò ictu tor-
pescit, detinetur, delectatur, & sistit, colligitur illic, d-
plicatur, reuoluitur, facto sono, quassato calamo or-
bes plicat, quo percussus iterum spiras deplicat, exe-
rit, orbis minatur, obsistit, docet Cœlius Rhodigi-
nius, Alianus, Plinius, & alij, ut latè lib. I. aliásq; mon-
strauimus. Hinc serpens Behemoth dormit in secre-
to calami, in vanis, ociosis, & sine fructu hominibus,
apparentibus, vacuis, & diuisis, coaceruatis sibi, vi-
tiorum congerie, ut similia sibi expetat Behemoth,
qui serpentium cumulus consistit. Calamus non
vnus, multiplex imò est, quasi cannuli cannulis in-
hærentibus, fistulæque fistulis plicatis per segmenta,
ut quilibet cannulus calamus integer sit, cum nil
amplius in omni arundine, quàm in eius vna parte
quauis resideat, cum iniungantur partibus partes,
nodis diuisæ, seiunctæ ad inuicem, Behemoth alter in
genere arundinum calamus ut sit natura, hærent sibi
arundinis calami, illudque referat, & æmuletur,

sectiones, vitia nechtuntur vitiis; est facinus facinor-
ris sedes, est origo, initium, fundant scelus & culpa
culpam, abyssus vt abyssum inuocet, & nox nocti vt
indicet scientiã; vana omnia, lenia, fugacia, mutatio-
ni subiecta, fallacia, nõ virga recta, vna, indiuisa, ca-
lamus imò hinc Christo nõ virga, iniustè imò arün-
dine obtulerūt acerũ, corruptionẽ vitiorum, & ama-
ritudinem, non virga, non iustitia, iniustè imò,
& impiè, non vero, non vno, non virga, cala-
mo imò diuiso, multiplici, vario errorum, & defe-
ctũ, vt hinc dormiat in secreto calami Behemoth
serpens, cùm arundines imò obscœnis locis germi-
nent, orianturque, Dioscorides lib. 1. cap. 94. à quo
Galenus, Plinius, & reliqui. Pullulant arundines
aceruatim ex vno plures cespite, cumulata, latibula,
& latebras condunt secretas, & abditas, vnbrosas,
humidas, quas Behemoth quæritat, frigida & humi-
da cùm expetat loca, ob siccam & æstuantem natu-
ram, & discrasiam, qua vrgetur impensè nimis, in
locis humentibus dormit 40. eodem c. humidus,
molles occupat, qui in se cedunt solũ, vt cedunt
humida, iuxta Arist. 2. de ortu cap. 4. meteororum,
cap. 1. non resistunt tangenti, dæmoni, passionibus.
Prouerbiorum 18. *Qui mollis, & dissolutus est in opere
suo, frater est sua opera dissipantis.* Humida non se con-
tinent, mollia in se cedunt, mollis ergo, & dissolutus
humidus, est frater dissipantis sua opera, ignis scili-
cèt Dæmonis qui, & dissipat quæ igniuit, &
inflammavit, quæ adstruxit, mista re-
soluit, succèditque. Est frater ignis
confraternitatis, ignis contra-
ter inferni & dæmonis.

* * *

De umbra deliciosissima Behemoth,
Tropisque calami.

C A P U T X V I I .

60

S Vbdit Iob : *Protegent umbra umbram eius , circum-
dabunt eum salices terrēis.* Serpentiū conditio est,
astuta, & prudētia, vt quoties caput periculū subit,
aut in discrimen venit, cauda illud præmuniat, &
tutentur, totum imò periculo exponant in tutelam,
& custodiam capitis. i. lib. huius tomi latè satis mon-
strauimus. Hinc cauda, & toto caput obtegit, & cir-
cumuallat, soli expositus, caudæque orbibus munit
protegitque, vt æstus vitet, capite alioqui debilissi-
mò. Aristoteles 2. de historia, c. 17. & experientia
vltrà communis suadent. Umbra Behemoth, cauda
est, defensa, umbraculumque ipsius qua à solis æstu
protegitur, nomine effectus causam compellans, hæc
protegitur, & tuetur, à solisque ardoribus munitur,
ideo dicitur, *umbra protegent umbram eius*, id est, arun-
dinam umbræ umbram eius, caudam umbraculumve
obtegent: umbræ maximè sollicitus, vt duplicata um-
bra æstus vitet, & impediatur, sic odit lucem vt & um-
brā eius, peccatum, umbræ protegant ignoratiæ, &
malitiæ, sic quærit occulta & densa, complicataque
loca, vt umbra umbram protegat triplicata, quadru-
plicata, si potest, opaci ad opacum: hæc verò umbram
eius occultant, & abdunt. annectitur eo loci; *Salices
torrensium*: amænissimæ umbræ esse, deliciosæ, placidæ
& suauis. temperatæ salices plurimis constant, ripas,
irriguaque loca natura occupant, ortu iis vigent, a-
quis immerse innantes placidissimæ, & delicio-
sæ umbræ, odorem vñum vligine simul spiran-

tes,

tes, quo inspiratu, qui & arteriis it lecto, squalor & æstus temperantur nostri vliginē γδα tracta, vt sitis madore, halituque restinguatur totius, madeat totū, quo minū siliat ex parte eo positu, vmbraque salicum temperata illa. Cicero de diuinatione 73. *Nam me visus homopulcher per amana salicēta*, Virgilius Eclogorum 17. *lenta salix*. 2. Georgicorum, *fecunda salices*. 10. Eclogorum. *Mecum inter salices lenta sub vite iaceret*; pastorum vmbra amænissima, & placida. Sunt verò eius naturæ salices, vt cū fructum generent, antequàm perficiatur in floccos exoluant, vt peruolet facilè; quò Homerus eam vocauit ἀλειξαρπῶν, id est, perdefructus, quod ipsum amittat, & perdat semel ac generauit, flosculis solū contenta, apparentia rerum fugaci, & vana, luxurians arbor, quæ torrentibus, quietis & tranquillis, sæcunda magis ibidem, terra & aqua permittis, vapore limoso, & impuro alta, quàm fluiuis effluentibus rapido affluxu, aquæ copia, terræ inopia, fluxu concitato asportata annuum, sole inalterante materiam mistam, exsiccante, radicibus detectis, effluxione vehementi, vt minū aprè enūtrita increseat minū, & alatur parciū, quàm insita torrenti & commissa, locisque minū aquosis & quietioribus consita. Dioscorides l. 1. c. 115. Plinius l. 16. c. 16. Circundabunt Behemoth salices torrentis, quæ locis tepentibus insidēt: putridis, vitiosis, impuris, cænosus, minū distillatis spiritu illustri, & viuifico halitui expositis. Palustria expetunt. Ouidius 2. metamorphoseon, *densus salicētis obfessa palus*; hi, in quā, vitiosi, obseceni, sine fructu, fructusve acerbi, immaturi, & vani, vanitatis vento ductiles, & subiecti, qui copia intencionum abundant, & conceptuum fructus, vanæque prolis, exequantur verò nunquam iusta quæ concepere, ij qui

facillimè concipiunt, in medio aquarum scientiæ, & affluentiæ rerum, Ecclesiæ medio sapientiæ & doctrinæ, illuminari solis copiosissimis radiis, auxiliis, dotibus illustres, salices tamè se ipsis vitiosæ, qui quæ concipiunt abortiunt, non parturiunt, fructuæve in lucem edunt, semine imò seminatoris onusti, eoq; concepto, monstra effingunt, quod corrumpant onera potius, quàm partus gerant, semina, vt molas generent flatus superflua, & deformia, vitiosa, monstra, semina semiformata, deformatave, vt discedant simul cum floccis vanitatis, salicum instar, vt iusta peruolent, & euanescant. Danielis 4. *Succidite arborem & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius, fugiant bestia, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius, verumtamen germen radicum eius in terra sinit.* Contumaces, obstinatos, lapidei cordis omittite. Salicis fructus dispergantur vanitate, ros gratiæ è foliis excutiat, fugiant bestia, & peccatores qui inde alebantur, ij qui prius eo tuebantur: volucres Doctores aues sonori cantus, qui officio superiores, è ramis locisque Ecclesiæ verbis Christi edocebant, quibus fructus afferebant, arbores illæ consilio & doctrina volucrum illis insidentium, præscindantur rami, cesset officium verborum Dei, & doctrina, radices tamen supersint, fides, auxilia vniuersalia, & concursus, summa benignitas; his si velint, redeant, pululent, renascantur iterum quasi, supersint vt salicibus semine amisso illæ. Circumdabunt Behemoth salices vani, assentantur illi, & cultu prosequantur, qui sine fructu sunt, fallaci & vano rerum affectu, qui hiant detenti, secus non virescent, aut pallabunt, nisi quæstus causa, amoris proprii æstibus acti, Matthæi 7. c. de iis: *ex fructibus eorum cognoscetis eos, quod dixit Daniel, iis disperguntur, peruolant vanitate ducti.*

Sapientia 3. *fructus eorum inutiles spes illis, & labores sine fructu, & 4. ad nihilum valent fructus eius.* Apti ad nihilum, ij concipiunt feminibus fugacibus, monstra effingunt fugacia, & deformia, vt salices fecundissimæ naturæ, vanos, leues, inconstantes fructus edunt, qui suammet perditionem emoliantur, adnatissimæ humiditate nimia, luxu, ocio, vt peruolent incertè & vagè, qui cum concipiant immundi, pleni vitiotum, excrementisque monstra pariunt. Esdras 5. *Menstruata concipiunt, & monstra pariunt.* Magnitudinem huius animantis, molemque immensam, vt perscriberet sapientia summa, ea est vsus arte, non secus ac qui linteo in breuissimo gigantem depingere ratus, vastum & deformem, digito vno obumbrato solum, molem, interminabilem, iudicio insipientium committeret, relinqueret, ob subiecti defectum, quo totum non licuit oculis subiicere, & exprimere breuissimo orbe. Bibendi modum expressit Deus Behemoth, vt hinc suspicemus solliciti, reliqua cum nostra non ferat ultra capacitas, & naturæ modus. Ideo subdit, *Eccc absorbebit flumen, & non mirabitur, & habet fiduciam, quod Iordani insinat in os eius.* Ingentissimè bibere animantia, nimisque quædam scimus, docuit Aristoteles 8. de historia c. 9. Elephantum vno haustu quatuordecim amphoras aquæ exsiccate, & communiter octo, Chamelos plus multo ultra ebibere, dum enim siccissimas Lybiæ arenas, æstuantiaque loca peragrant, largè prius potatos liberali potu, ducunt, vbi siti verò vrgeatur ingenti, & molesta, ne illa deficient omnes hincula siti, inopia aquarum, locis squallentibus eius regionis, vnum exanimant, qui ventre eam aquæ copiam gerit, vt bibant reliqui, & extinguant incompscibilem sitim interim, ac copiosiores inuolunt aquas sodaliterio potu satis facti

illius qui bono communi consulens, quasi privato cessit, quadraginta amphoris communiter plenis dracones, cetus, fluuios absorbere vna vice circa exitum fontium ebibentes hausta vno scimus, fereque exsicasse, vsque dum denuò fluant & dilabantur vndæ iterum, quid mirum, si hoc monstrum immane, & vastum absorbeat fluuiû: hyperbole, & metaphora absorbeat & exsiccet? Sunt huius generis animantia sexcentorum passuum longitudinis, & trecentorum latitudinis, quorum lingua quadraginta mulis sola asportari solita est, Cetus apparuit Micinæ tantæ molis anno 1559. Lisbonæ 1550. docet Glossa ordinaria hoc eodem Job. 40. c. Valentini apparuit alter miræ huius magnitudinis anno 1556. quantum hæc ebibissent incredulis datur intelligi, exsiccarêt torrentes vna vice fluuios, & non mirarètur tantam aquæ quantitatem ebibisse; ab assuetis enim nõ miramur. Sunt hi illis haustus communes: cum magnitudine imò, vltra, inter hæc Behemoth, sit monstrum hydra, molis immensæ, non fluuios communes, Jordanis imò fontes sperat exsiccare haustu, ibidem extât scripto, dixit hæc Job in prouincia Iudææ ea parte, vbi à Petra hoc fluuius sciûgitur ad Libani radices, ibi ex duobus fontibus, Ior, & Dâ, fluuius Iordâ coalescit, scaturit & elabitur, quo est vsus eo exêplo, Jordanis non solum aquas ebibet, absumentque illiberales, & parcas. Sacramentis veteris legis homines excultos, nõ solum sacrificia lota aquis illis insufficientibus sine lege gratiæ toris, sed fiduciâ habuit Dæmon absumentis Iordanem, Iordanisque ostia influere in os eius, sacramento Baptismatis lotos, & terfos adhuc fiduciam habet ingurgitandi & quod influat Iordanis in os eius. Fuit ibi institutum Christo sacramentum Baptismatis; spectat Christi-

colas

colas bibere aquæ instar, facillè aded, & si in Iordane gratiæ copiosissimè lotos sacramentorû rivulis, fontibusque coeuntibus in flumen vnum gratiæ copiosum, & largum hunc fluiû tentat absorbere; absorbet imò, & bibit, ne fluat & dilabatur in Christi-
colas plurimos, impediente Behemoth culpa & reatu, ne in ipsos veniat, & prolabatur, vt de plurimis experimur, hæresi infidelitateque corruptis, & exsiccatis, gratiæ rore destitutis. Cõcludit vltimo eo c. his;
In oculis eius, quasi hamo, capiet eum, & in sudibus perforabit naves eius. Non hamo, sed quasi hamo dicitur in oculis eius: monstra capi, & venari speculis, inspectu, & admiratione, nouit Perseus caput Medusæ rescindere anxius, scuto Palladis deteriso, & lucido quando eam occupauit admiratione detentâ, interim captâ oculis, attentaque inspectione horrendo inspectu cõfusam, quasi hamo esca portenti, & nouitatis illecta. Visu animantia plurima captâtur: sunt exemplo Elephâtes, docet *Ælianus* l. 10. c. 10. & 18. *Rhodiginus*, & *Plinius*, venari pulchræ fæminæ inspectu, l. 6. c. 39. & l. 7. c. 38. quas vltâ docet venari percutiente aliquo animal primò, post altero iniuriam vindicante: vltorem enim sequitur illicò domesticus, & miris elephans, gratias quasi referens, beneficij accepti, itque in obsequiû, esca illa allectus, & quasi hamo captus in oculis eius: molestia affecti Elephâtes, nunquam patriæ dulcissimæ obliti, mæsti, & tristes capti semel, tandem lachrymarum copia effusa, visu priuantur, & cæcutiunt, vt visu destituti, in oculis eorum capiantur, *Ælianus* l. 10. c. 18. quasi hamo exsiccatis oculis planctu largo. Hamus inter alia & aciculam contortam designat, qua perforamus oculos, his qui cataractas patiuntur, quibus si ritè & diligenter nimis, vt decet, non tractentur, perforato

oculo, profundius quàm sper medici ignavia, & incuria, plusquàm licèt si pùgatur, effuit humor vitreus oculi, & aqueus diffluit, vt exsicceretur oculus, humore delitescente detractò, qui vvea tunica còtinebatur, & aranea in oculis, vt quasi homo capiatur. Lachrymantur adeo, vt exsiccètur oculi, instar eorù qui hamo còfodiuntur, oculis perforatis sinistrè Elephan-tes, nò secùs Behemoth in oculis capitur. Elephas fletu doloris exilij patriæ dulcissimæ pœna, môstrosam sui pertinescēs naturā, deformē, fædam cutem, eiformem narē, deturbatas & prolixas aures dū in- tuctur, disturbat aquas ante potù, obscurat, reformi- dat claras, & limpidas. *Ælianus* l. 17. c. 7. *Arist.* 8. de historia c. 8. Sic monstrum hoc Behemoth dū se in- spectat, & contemplatur purissimis in vndis, capitur quasi hamo in oculis eius, còfusus ad eò iniecto ob- stuporis hamo, deformitatē suā admiratus, absorpt⁹, tâtæ fæditatis incredulus ille, qui pulchritudine ex- cellebat tâta, *Lucifer* dictus, lumine illustri & claro ortus, vt venari possit, capique hamo, quasi vndis de- tentus, vt pisces hamo vndis capiuntur, sic ille dece- ptus, potest & ligari & trahi, qui molestia affectus, percitus rabie, naturæ deformis, obscenæ, & defor- midabilis, lachrymatur; ad eò furiosus, incredulus, vt obæcetur ampliùs, effuso humore oculis còtento, quasi hamo & acicula pùgeretur incautè animal, vt effudit ille auxilia suscepta rotis, oculis mētis, & lu- miuibus contenta, in Deū ipsum virus euomens, vt eiecit *Lucifer*, *Behemoth*. *Dracones* imò, *Elephātes*, *notos leones*, atreptis catulis detineri, & deludi, spe- culis obiectis, in oculis illudi, hamo quasi capi, par- raris artibus, laqueis, retibusque protēsis ad speculas norunt *Ælianus*, *Plinius*, *Aristot.* locis aduēctis. Ex- tractus semel, ligatus, in sudibus locis & siccis, tra- ctus

Etus de aquis, & locis humētibus in sudibus, in terra sicca; perforátur nares eius circulo iniecto, quo frænabantur dracones antiquitus, vt latè c. de Lemathan diximus: frænabiturque monstrū Behemoth de genere serpentiū, & draconum modo explicito iam Hydri sobdiles monstrofa, naribus circulo adacto, in sicco, extra affluentiā, & copiā. Ouid. metamorph. 4. *Nec vulnere ledunt.* Quidquā in prius fuerint *placidi meminere dracones.* semel victis & frænatis semel. Plinius idē loco superius adducto, mysticè verò Christus hoc monstrū quasi hamo obcæcauit, Behemoth exæcauit. Gratię lumine mulctato, naturę que; & lumina obtudit, neq; enim naturalis dæmonis cognitio adhuc persistit perfecta, & excellens ad eò vt antea. Ordinabatur hæc in lumē gratiæ ab ipso Deo; in tantum verò est integrū quoduis, in quātum subditur, & dirigitur in id quod perfectius sibi est; naturaliū adhuc rerū suo esse, vt in aliud esse potest super naturam adhuc pēfata ordinari. Culpa sic amisit præcipuè ordinē, & gratiam, qua & naturæ esse perficiebatur omnino, non discissa nec dissecta natura, offuscata tamē, & cōfusa, obtenebrata, & caliginosa. Cognitio dæmoni altior esset gratiæ lumine formata, naturæque intuitus perficeretur: iis ille excelleret. Luminibus ergo oculisque priuauit Behemoth, in oculis eius cepit eum, videre enitentē se Deū posse ratū suis oculis, suis viribus, natura, nō gratia; altissimo similis, qui se natura inspectat, debitoque illius. *Isai. 14. c. In celum cōscēdam, & exaltabo solium meū, & similis ero altissimo.* In oculis ergo, in visione capiet eū, quasi hamo, illum qui hamo trahebat pisces, trahet, & alliciet, vt illicò aquis priuetur, & deficiat in aère, in spiritu *Abacuc. 1. c. mundi sunt oculi tui, totum in hamo subleuauit, de Christo, mundi sunt oculi tui,*

quo decipi nequis, vides omnia. Behemoth oculi immundi, locis obscænis, & cœnosis scædari, vt in oculis eius lippientibus, limo scædis capiatur obscæcatus limo illo quo euoluitur, & circûuoluitur. Totum hoc monstrum hamo subleuauit ad se, in se vicit mortem, dæmonem, traxit illud (subdit) *in sagena sua, & congregauit in rete suam*; ad se traxit, vt hamo trahit ad se captos pisces piscator, vt Alcides gigantes terræ filios sobolemque terrenam à terra sciunxit, subleuauit in altum aërè, vt fortissimis brachiis deanhelaret, matris fauore destitutos, ad se traxit, vt terræ potètia destruerètur cessarètque terræ hiatus, Christus Behemoth, *imperium eius super humeros eius, iniquitates nostras ipse portauit in se.* Isaias 13. & 46. *Ego saluabo, & portabo,* ipse traxit dæmonem hamo crucis captum, mortem vicit, in aërem traxit, vt piscator appèsus cruci, à terra elatus, perforauit nares eius in sicco, circulo iniecto armillæ inferni naribus: caret naribus formatis serpens, docet Aristoteles 1. de partibus cap. 16. infernus nares quibus effumat, strictissimas habet, & si os ingentissimum, vt & serpentes, quò hians ingerit orbem, aperuit, perforauit Christus nares strictas inferni; perforauit Deitatis circulo, vt redderet quæ ingesserat victus, & superatus ore ille amplissimo, qui naribus effumat solùm, vt minùs caueant mortales, occultat fumum; ore tamen amplissimo gliscit, & hiat.

Omnium reptilium terrestrium seriem subiiciens.

C A P U T XVIII.

Geneseos 1. sic: *Producant aquæ reptile animæ uiuentis & volatile super terram sub firmamento*

mentocæli. Producat terra animam uiuentem in genere suo. Iuuenta, & reptilia, & bestias terra secundum species suas. Vbi duo genera reptilium notantur, aquea, & terrestria. Sunt pisces omnes reptiles, a pedesque, ut monstrauimus, & qui pedes obtinent, marinus vitulus, & alia quæuis, repunt adhuc corpore, se ut nec possint sustinere pedibus, ut & terrestriū plurima sunt, quæ & si pedes obtineant, eis non possunt attolli ingressu, repunt imò, ut lacerti, stelliones, crocodili, chameleontes, alia; quæ & reperere dicimus, & si pedes contineant illa, at minutos aded, ut repant, aquatiliumque aliquot. Suntque & terrestria reptilia, quòd iussit aquis reptilia producere, & terris iussit non minùs terrestria exerere. Geneseos 7. c. sic vniuersi inundationem describens spiritus Deus: *Consumptaque est omnis caro, quæ mouebatur super terram, volucrum animantium, bestiarum, omniumque reptilium quæ reptant super terram.* Paulò infrà hæc continentur: *Et deleuit omnem substantiam qua erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quàm volucres cæli.* Vbi reptile terrestre solùm serpens depromit, a pede quòd rept motu, pisces enim tunc non deleuit, nec iussit Noë hæc animantia atca occludi, ut de volatilibus & terrestribus imposuit præceptum, & non de quibusuis, sed de illis qui putredine non oriuntur. Sunt serpentina quæ putrida suscitantur vligine, imperfecta animantia illa imò solùm seruari decreuit, quæ vera propagatione oriuntur, alia nascitura postea, putredine facta, custode non egebant, nec seruato parentum semine; quòd pisces arca custodiri non præcepit, aquis cum non essent interituri; solùm enim animantia perfecta, terrestria, & volatilia muniens in posterum. Proprioti ergo significatu, quæ serpunt terrestria

terrestria significat, reptile, & si terrestria & aquæ priori communiorique connotentur. Leuitici 5. *Anima quæ tetigerit aliquid immundum, siue quod occisum à bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile, & oblita fuerit immundicie sue, rea est, & deliquit.* Vbi de omni reptili, & serpenti animanti sermo agitur. Actuum Apostolorum 10. cap. *Ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam, & cunctis esuriret, voluit gustare, paratibus autem illis, cecidit super eum mensis excessus, & vidit calum apertam, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor iniis submissi de celo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terra, & volatilia cali, & facta est vox ad eum, surge Petre, occide, & manduca.* His ergo aliisque locis, reptilium, serpentiumque omnium sermo incidit, de veris serpentibus, terrestribusque apedibus natura, generis nomine complectens plurimos, ultra illos veros adhuc, quos non propriis nominibus, communi imò appellauit Spiritus sanctus, qui quot sint, qualesque serpentes, dicendum hoc cap. de aliis enim iam antea in specie diximus veris reptantibus. 3. Regum c. 4. vbi Salomonis sapientiam summam depinxit, sic dicitur: *disseruit inter alia de volatilibus, reptilibus, & piscibus.* vbi reptilia distinxit, & ab aquatilibus, idem psal. 68. & 103. alibi que multoties in Scriptura sacra. Quorum est ea natura, vt & si ortu sint infima, & obscura animantia putredine orta ignobilium elementorum, inferiorumque primò, terræ & aquæ, vdaque putrilagine nata, quæ si quid nobilitatis, aut perfectionis possidēt, à sole suscipiunt, alterante, viuificanteque corruptam materiam, illa tamen cùm terram lingāt omnia, terramque corde & visceribus premant, reptantia motu, solē fugiunt, odio que habēt, superba

& venenosa, monstrosa variaeque inter se naturae, inconstantis, invidiae, nullum ut sic superbiat animal, eleuetur, & tumeat nullum, ac serpens intumescit, & extollitur, infamis ortu, rege, duce, principe ignarus. Est rex in reptilibus quilibet; non sunt gregalia animantia, Aristoteles 2. de historia, c. 7. in alium irruit quivis tyrannus, predator, timet aquilam, alitesque omnes veneratur servili timore quodam, machinantes malum latè antea in hæc ipsa quæ veneratur, infidias tendentes. Aquila enim dum potest vesca terrenis aliis, alites non oppugnat, reptilia imò, necessitate compulsæ, aues aggreditur inter quas, ignobiliores prius, regina alitum; ut Leo terrestribus præfidet pedestribus, perfectis, gressibilibus animantibus, iis assidet, hæc gubernat, quo præsentē lites cessant, dissensiones, rixæ. Reptilia tam aquarum, quàm quæ tetras inuisunt, principe carent, rege & gubernatore, gregalia paucissima. Thynni, Thunnive dicti pisces, quos ducit alter, ense capitatus, Bisuci, sardine grege innant, sine duce aliquo, sine rectore, aut capite cui pateant, & prosequantur, sunt omnes capita. Thynnus verò præit ante alios, quem sequuntur ensiformem reliqui, et non ducit ille, cum timidus ad eum sit, pauidus adeo; ut cedat obstaculo leuissimo cuius, detineatque alios leuissimo reti, ut perdat omnes, quò non ducit, deducit imò, officioque abutitur eo quod communiter accidit reptilibus, exemplo adducto ducis defectus. Abacuc dixit capite 1. *Populum mirans: et propter scelera, & flagitia maiorum. Et facies homines quasi pisces maris, & quasi reptile non habens principem quasi reptilia non habentia ducem.* Adest tyrannus iis, non Rex, adest qui proprio bono consulat, non communi; quo Rex, & tyrannus dissident & discrepant: pisces enim pisces deglutiunt, ingerunt,

vorant,

vorant, quilibet quoslibet, quos possunt capere, sine discrimine aliquo, ova deglutunt ab omnibus omnes, ut & serpentes ipsi, propria imò, filios proprios, reptilia, & pisces, si ore capiunt, ingurgitant, volatilia, & terrestria gressibilia secus, ova edunt quando plus, non pullos alites, terrestria gradientia raro coacta fame, non communi alimento, quando est opus, urgetque necessitas, præceptum, consilium, quando licuit, voraret Abraham Isaac filium, obtulisset; æternus Pater in salutem hominum Christum libavit sibi, in salutem populi & vitam mortalium, voratque sacerdos, reptilia temerè & sine causa, tyrannide, malitia venenosa, odio plena, & superbia tumida, gula & invidia instigata, ne crescant filij, & possint illa quæ ipsa possunt, vorant, huiusce naturæ malitiosæ, & tetra, non secus ac vitiosi parentes generant filios corruptos & scotos, veneno vitiorum parentum inquinatos, quos odio habent, miranturque & exaggerant illa, quibus & ipsi tenentur scelera, cum ipsi genuerint malicia & viru exemplo infectos, ac si ex serpente serpens non oriretur, & ex serpentibus venenata non euenirent, demittantur queritantes causam malitiæ filiorum. Punit ergo Deus hoc maximo flagello & durissimo populum, quod Principes, Reges, Duces auferet, qui vel nõ sint, vel non sint officio tales, tyrannos imò immittet crudeles, ignorantes, vitiosos, qui nec se, nec alios corrigere, castigare, regere ve possint, aut valeant, indoctos imò, cæcos, stupidos; erroribus, veneno, & malitia plenos, qui sint aliis, & sibi excidio & ruinæ. Huic nature animantium, quod nulli alteri contigit duo capita inesse cernimus, ut de Amphibæna serpente docuimus antea. Cuius species lumbrici extant, qui duobus semper infi-

gniuntur capitibus, æqualiter ex quolibet salientes, videre est nostris communibus lumbricis putredine ortis, imbrum, caloris tepore, præcipuè flante Africo, qui ex ea regione, vt monstrauius, spiritus trahit generationi serpentium aprissimos, quod veneno polleat clima illud, cælique influentiis, serpentibus familiarissimis, quibus notatur in Scriptura vulgus ineptum, bestię nomine multorum capitum, genere reptili, imò & si bestię nomen irrationalia omnia significet primò, vt docuit Cicero Tusculanarum questionum 5. iis: *Namque alias bestias natantes aquarum incolas esse voluit, alias volucres celo frui libero, terrestres alius*; post hæc bestia, aut bellua, propriusque, terrestria notat præcisè, non volatilia, nõ aquatilia animantia, patet Genes. 1. vbi dicitur: *Faciemus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, vniuersaque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra.* vbi terrestria irrationalia bestię nomine complectuntur, non omnia, sed quæ non repunt, cum addat post hæc, quod præesse bestiis terræ dixerat, omnique reptili terræ. At tertio serpentes compellat venenosos, & tetros, genusque reptilium terrestrium, patet Sapientię 16. vbi supplicium referens populo immissum serpentium, vt Numerorum 21. dicitur, bestias vocat serpentes qui solùm, vt ibidem patet, irruere in populum ingratum. dicit enim Sapientię citato, *Etenim cum illis superuenit sæua bestiarum ira, morsibus exterminabantur peruersorum colubrorum.* Vbi bestię nomine solũ serpētia amplectuntur. Bestia adhuc draco appellatur apocalypsis 13. Hæc verò animantia venenosa & sæua, virulentæ & subdolæ naturæ sunt, variæ nimis inter se se, tã quæ vna specie cõtinentur, quã quæ genere, cū tamē nõ distendant,

deant; cùm enim imperfectissimo ortu, & putredine quasi pullulent, materia & ovis purridis magis quàm coctis, malitia & veneno inquinatis, adhuc quando sua propagatione veniunt, facillè cùm oriantur indigesta, quasi & quouis modo alterata materia, varia supersunt accidentia, colorum figura, veneni, magnitudinis multoties, vt quæ non differunt natura, videantur differre, & quæ dissident, conuenire, quo Isidorus 2. etymologiarum c. 4. Tot sunt serpentium dolores, quot colores; tot colores, quot genera; tot genera, quot venena. Cùm enim malum & pessimū quouis defectu eueniat, euariant quasi in infinitum hæc animantia, cùm malum priuatiuūque amplissimam rationem obtineant, omnique positio opponantur, deficientia cuius euariant illa, Ecclesiastici 43. *Varia bestiarum genera immisisti*: serpentium scilicet natura & veneno dissidentium, quæ vt possimus ad certa capita reuocare, & quot sint certo numero continere, locaque Scripturæ sacræ, vbi de reptilibus incidit sermo enodare, autorūque naturæ scripta interpretari, necessum est, quæ natura, quæ nomine, virtutibus, figura, accidentibus aliis discrepent, in medium afferre, vt quæ essentia differant, quæ accidenti, aut passionibus deplicemus, quæ hoc ordine veniunt intelligenda; quæ enim simul coeunt parte huius seriei, eiusdem naturæ esse iudicamus, nomine solum communibusve accidentibus seiuncta, vt infra monstrabitur ex actionibus naturæ diuersis, & proprietatibus, naturas succidentes, & euariantes rerum.

Serpentium omnium series.

Amphibæna, Chalcida, Lūbricus, Scytalis, Sta- 1
 phiurus, idē seu Spathiurus, Anguis, Boa, Co-
 luber, Cucumis, Ælaps, Elops, Hirundo, Niliacus,
 Pareas, Parias, Parous, Pelias, Parias, Phareas, quòd
 Regno Pharaonum oriatur Ægypto serpens, eadem
 species.

Aspis, Chelidonia, Chersea, Hypnalis, Ptyas, Pfi- 2
 tatus; natura vna.

Basiliscus, Regulus, Caroblepas, Drynius, Hatme- 3
 ne, Porphirius, Seps, Salpinga, Serpens parvus Ari-
 stotelis, Sepedon, Cyniphia.

Behemoth, Andrius, Hydus, Hydra, Natrix. 4

Cerastes, Cæcus, Cæcilia, Cophias, Molurus, Ty- 5
 philina, Typhlopes, Zygnides, Enhydus, Chelydrus,
 Chersydrus.

Draco, Albedifinon, Draco Æsculapius, Draco 6
 Epidaurius, Draconopedes, Dracomarinus, Carmē,
 Leniathan, Amiudutus Chucarus, Triscalis, Amidu-
 rus, Hamidutus, Triscalos, Triscos.

Hæmorrhais, Hæmorrhœa, Hæmorrhous, Æmor- 7
 rhous, Æmorrhais, Æmorrhœa, Dipsas, Causos,
 Centris, Centrine, Melanurus, Præster, idem,
 Anobatesque.

Leo serpens, Cenchrus. 8

Vipera, Acontias, Echios, Echis, Echidna, Iaculus, 9
 Hauden venenosus, Iaculus, Cenchrus, Cenchrines,
 Cenchrias, Cenchrites, Cenchrios, Cerchias, Amo-
 tides, Amotydes, Ophites, Obites.

Reptilium in genere continens icones.

CAPUT XIX.

63 **R**eptilium omnium animantiũ, quotquot in natura extant, quædam in Scriptura sacra speciei nomine compellantur, quædam generis voce veniunt intelligenda reptilium, immundorumque animantium, bestiarumque nomenclatura, cum & vrentium serpentium ignitorum, ut supra latè superque diximus. Seriem verò hanc, & ordinem serpentium, rectè esse constitutam, inductione facta per singulas huius dispositionis lineas constabit. Cur hæc hac serie, illaque alia contineantur, supposito prius, quòd nullius alterius serpentis authores meminere dictorum præter, videre est discurranti per omnes animantium reptilium historias, quotquot extant. Amphisbænam cum reliquis sui ordinis vnus speciei fecimus, Amphisbæna enim idem est, quod serpens duorum capitum (diximus) apud Græcos enim ἀμφισβᾶνος, quod est, Amphisbænis, & Latini Amphisbæna dicunt ab ἀμφίς amphís accentu in penultima, quod est vtrimque Latinis, & βᾶνω, quod est incedere nostris, quasi Amphisbæna, id est, vtrimque incedens animal, saliens ex vtraque parte. Cùm enim duplici ex parte capitatus sit, sic incedit motu, ut modò ex hac, ex illa modò parte vacillet; & quæ modò cauda, capitis postea officio fungatur, trahaturque ex alia parte, quæ capitis rationem subit, cauda priùs, ut si ne hoc caput, cauda illa, nullo possis cognoscere modo; in hoc animanti confusò & ambiguo. Gracilis, pariterque pusilla

Am

Amphisbæna est ; non excedit magnitudinem lumbrici terrestris quandoque. Nicander cecinit in theriacis iis : *Præterea occurit gracilis , pariterque pusilla Amphisbæna biceps , semper sui limina nube Caligant densa , nam palpebra nutat vtrumque Ad caput , obtusior verum color æquus arena , Robusto in corio variato stigmata multa . Amphisbæna tamen simulis est vermibus vda , Quos genuit terra , eiusque incertina vocantur .* quasi lumbricus magnus. quò cum lumbrici bicipites non minùs sint Amphisbæna , vtrò citròque volubiles , meritò cum Nicandro ad Amphisbænam reduximus , esseque veros serpentes asseruimus , cum omnino apedes sint , & serpent toto factis otibus , vt serpentes veri , terraque vescantur , non minùs ac reliqua putredine orta , qui suctu potiùs , quàm morù alimento vtuntur ; sic de Amphisbæna cecinit Mantuanus : *Amphisbæna biceps , & formidabilis Æta .* Lucanus lib. 9. citato : *Et surgens in geminum grauis caput Amphisbæna .* Cuius senectam maxime calefacere manus diximus suprà ; illa inuestito oleastri baculo , frigus omne expellere lignatorù , dum bruma rigida impedit manuum vsum ligandi , in huncque vsum eandem obseruare , qua manus confricant impensè , his incalescentibus eius attritu , & cõfrictione , vt neruis , artubùsq ; calor exolutis conficta munia absoluant , nudarique hyeme media , non vere , vt reliqui serpentes , docet Nicander eo loci , docet Lucanus , Auicenna , Paulus , Ælianus , Galenus de theriaca ad Pisonem , cap. 4. Dioscorides , Plinius , Aristoteles locis suprà adductis . Cecinit Lucanus de hac sic adducto loco : *Et Sextale sparsis etiam nunc sola pruinis Exumias positura suas .* Eo enim tempore deponit senectam , quo vtilius est de-

ponat illam aliis; nam cum frigus pellat potentissimè, hyeme media qua frigus urget plus multò, ut sit utilis, deponit, prudenter quasi, ne impendat opus, & laborem: *Estote enim prudentes* (dicitur) *sicut serpentes*, Matthæi 10. capite quod ad prudentiam animantis refertur potest. Huius speciem Amphibænæ Scytalam constituimus serpentem dictam, quòd omnibus conveniat cum illa; differat verò solum, quòd crassior sit, & caudæ procerioris, adèd ut non ex crasso in tenuem definat, ut serpentes reliqui, & Amphibæna adhuc aliquantisper: at hæc omni ex parte æqualis, crassa æquè est, biceps & ambigua motu, quam vocant græci *σκυτάλη* à similitudine scuticæ, flagellive levis puerorum, Græcis dicta *σκυτάλη*, nobis verò Scutica, Hispanis *Scorribanda*. Hæc cum locis plurimis sit communis, deterior omnium est, quæ in Chalcide regione Ætholiæ Acheloo irrigata flumine oritur, quò Chalcidicâ quidam appellant serpentem huic, solum regionis cognomine dissidens ab Amphibænâ dicta, & malitia ob regionis inclementiâ, ut accidētia plurima motus viperæ, huius morsum sequantur, cum tamen dissideant plurimis. Amphibænæ enim leuissimi morsus est nimis, parumque venenosus; non enim apparet insigne vulnus aliquod, quales imò sunt muscarum puncturæ, locus vitatur, non secus ac in vesparum ictibus. Facessit tamè multum negocij, & si nō enecet, quo Dioscorides lib. 5. c. 45. & 62. eadē accidentis sequi utriusq; morsum tenet. eisdēq; remediis mederi, ac morsus viperarum, Scytalis puncturæ, & Amphibænæ quoad plurima, leuioribus tamen auxilijs, & alijs plurimis diuersis. Auicenna & Galenus idē cum reliquis locis adductis. Cum verò serpentes omnes
fæni

feniculo utantur, ut visum acuat, & sese poliat, spolianteque se senecta antiqua, renascantur, ut ferè iterum, spoliis adèptis vitiosis & putridis; docet Aristoteles 3. de historia c. 17. & Plinius lib. 19. c. 19. Alianus, Dioscorides, alij; hæc tamen feniculum fugit, & odio habet quàm maximè; Veris imò tempore latitat terra abdita, contrà ac genus omne serpentinum; hyeme erigitur, ortus exerit, spoliaturque brumæ tempore, & medio, quando opus esset senecta altera ob frigoris rigorem propriam abiicit, quæ dum latet, tanta æstus tempore urgetur siti, ut futis agatur, tarda verò & ignava natura, non valet impedita confugere ad aquas, ut sitim restinguat, ut ferè rabie percita, infecta furat eo tempore, cuius sic cecinit Nicander: *Hæc linquit cùm lustra, aut fissam fragmine petram, Vere nouo quando tellus vastæ agmina pandit, Serpentum haud unquam carpit fenicula vorando, Dum spoliata nouæ exultet splendore iuuenta.* Desunt enim, dum spoliatur, feniculi ramuli media hyeme, Lucanus lib. 9. dixit: *Et Scytale sparsit etiam nunc sola pruinis Excunias positura suas.* Subdit Nicander: *Sed requiescit iners montis radice sepulta, Somno pressa graui, tenuisque vligine terre Pæssa, sitim nunquam potuit vitare molestant.* Quidam hanc vocarunt Cæciliam, & Cæculam, & Typhlinam, & Typhlopem, inertè tamen, cùm non sit hic cæcus serpens, infra dicetur. Est ille species Moluri infra, Scytalis enim est oculorum caligantium, at manifestorum nimis, & apparentium est, cùm Cæcus serpens iis careat, ut infra. Vocatur etiam serpens hic Spathiurus, Staphiurusque Latinis. Staphis græcis *Σαπτι* est vna pæssa Latinis, & *σάπτι* quasi oros, & tractu temporis *σάπτι* utros, temporalis scilicèt, antiquâ

quòd referat vuam passam, colore macularum cutis, Spathiurufve, ab spatha græcis *σπάθα* seu spatha, quòd formâ ensem referat, & figura, plana & æquali, enses antiquos æquales omni ex parte imitâtes; vnde Hispanis, *espada* & *espatula*, quòd plana sit. Sunt iidem serpentes, & si distinguantur ab aliquibus, capitibus propriis, cùm solum modo dicto discrepent tales serpentes, accidentibus aliquibus, non natura, cùm & eadem symptomata inferant morfu, malaque eadem, actionesque easdem obeant, eisdemque remediis, & auxiliis specie veneno fiat satis earum moribus; quibus eandem continere naturam patet, eodemque tempore cùm nudentur, & vnalege, communique viuendi forma conueniant. Exuuij quorum manus quòd calfaciant, æqualiter laudant maximè autores omnes, ipsum met serpentem cõcutum, cû sale & anetho, vulneri applicitû proprio, cû id de vipera non probêt, ob cerebri summum discrimen cû reliquo corporis, vt similitudine nõ vocet ad se virus sufficiẽter sola, sed aliis parata rebus theriacæ antidoto, alia verò sola. De dissidio & potentia cerebri viperini latè antea; vt & vespas suis moribus eodem paratas modo vtilissimas indicant, experiẽtiaque inuenit & ratio, cùm virus trahât suum simillius quælibet suctu naturali partium, quòd trahere, & allicere sunt apta, vt membra alia quælibet alimentû sibi familiare & proprium innata virtute intesim dum viuunt, carnes imò feræ cuiusuis præter vipersas, vtilissimas esse hoc modo actas suis moribus patet. Horû verò dictorum serpentium est quælibet morsui alterius vtilis, vt hinc vltà easdem vnias esse naturæ cõstet. Carnes vsq; sale, anetho, & fœniculo, testa recenti, vsque dum in cinerem desinant, pon-

dere duarum drachmarum, cum vino albo aqua diluto epotæ, ægrotos pristinæ salutis mirificè reuocant. Quod arcanum maximum & remedium mirabile iudico nimis, in omnium serpentium mortibus, intus enim accepta hæc alliciunt ad se venenum, & virus, quod cor impetebat tractu naturali harû parrium, assuetis iam illud allicere viuo animanti, præterquam in vipera potentissima capite, quod postea simul cum illis ventre ducitur, expurgaturque sudore, aut alio, simul cum medicamine accepto, nobis dissimili natura, vt cum illo simile pellatur simul virus, euiciaturque in vipera inefficacius auxilium, & insufficiens, & si quidpiam proficit. Hinc aliméta cum trahantur à corde, & reliquis, vitanda eo tempore, & minima quantitate sunt exhibenda, ne veneno infecta animantia, inquinata, & læsa iam, simul cum cibis assumptis venenum alliciunt in cor, & viscera, infecta modo expellant, & propulsent. Secundo ordine veniunt Anguis vulgaris & communis noster dictus, quòd in angulos cedit. Isidorus docuit 12. etymologiarum cap. 4. Latinis ergo anguis dicitur, & Græcis ἄσπις, thânin Hebræis, qui amplectitur colubrum, nomine solum diuersum, quia colit anguis umbras, loca humentia & vmbrosâ, vt supra, cucumeremque anguem amplectitur nomen hoc, quòd anguis vulgaris noster cucumerem forma & figura æmuletur, tum Boam anguè amplectitur, eximie molis, qua solum ab angue seiungitur, tantæ vt bouem integrum capiat, equumque & equitem simul deglutiat. Dixit Plinius sub Diuo Claudio contigisse supra. Cuius generis fuit Python ille Ouidij Metamorphoseon primo libro, quæ superauit Apollo sagittis, medicisve remedijs, medicinæ Deus, serpens Latinis, Græcis

ἰππερον. Hunc ipsuſ anguem notat dum sine addito imponitur, etiam ſi colubet Græcis ἰππε, vt anguis dictus, nomen generale ſit ad omnia reptilia verè apedia, & non minùs ſerpens ſubſtantiuè ſumptus. In ſpecie vetò anguem notant, dum ſine addito aſſerantur. Natrix non minùs anguem communem noſtrum, qui aquis degit, exprimit, plurimos enim experimur viuere in fluuiis, à quibus differt anguilla diminutiue dicta piſcis notus, quod aliculis natet, non reſpitet pulmone, orbata collo & gutture, at illa toto ſine aliculis omninò natrix dicta, quòd innet aquis, quæ dum fontes, ſtagna, paludes, aquas inhabitant ſtantes & compreſſas, impetu non dilabefcentes, & eas inficiunt, & ſeſe putrida vligine, loci non peruij. Dixit Lucanus libro 9. *Et natrix violator aquæ.* Cicero 4. Academicorum. *Cur omnia noſtri cauſa, cum faceret tantam vim Natrix, viperarumque fecerit. Cur moriſera tam multa poſſim diſperſerit.* Piſcicianus libro 5. *Natrix cum ſpeciem anguis ſignificat maſculinam inuenitur.* Mantuanus; *Et natrix inimicum aquis.* Lucillus libro 2. *Si naribus natrixem impreſſit craſſam & capitatam.* Hæc ab hydra eſt diuerſa ſatis, inſtã. Plinius, Ætius, Ælianus, & reliqui, nil diuerſum de hoc ſerpente ab Angue communi referunt, vt latè ſuprà edocuimus multis. Niliaeus à Nilo nomen trahit loco ſolùm à natrice diſſidens angue, Pareas, Parous, Parias, idem cum angue vulgari noſtro, tritoque ſerpente, tum Pelias, Pharias, loci nomine Ægypti, à Pharaone dicta, φάριας Græcis, vnde pharias; idem omnino cum angue. Quorum ſunt duæ ſpecies nigra, & coloris aris, vt Ælianus libro 8. capite 11. enarrat. Sic dictæ quòd muribus veſcantur, quæ ædes incolunt locis plurimis,
nigri

nigricantes colore, Hispaniæ Toletæ communissimæ, domorumque inquilinæ, à φέρω etiam aut φέρω-ζακ, quod est, edacitas, seu ingluvies, aut cum edacitate, quod murium voracissimæ sint. Suspicio tamen dici à εάρθη, quod est, renouare, aut arare, quod prius aliis spoliis nudentur, & motu furculos notatu dignos terræ imprimant arando terram, corporis mole, à quo Pharias dicuntur, vt à πάρωπιος, Latinis Pallidus, parous dicatur, quod ventre pallorem obtineant, dorso nigri, vt quasi cum pallore mistam colorem possideant, vt tergora hirundinum obtinent, quod & Hirundines diximus appellari, non minùs; Turm Elopes ab ἔλλω-φ, vt quidam autumant, quod est, imbecille nobis, quod sint debiles morfu. Notunt Sparti, quibus sunt communes, imò ab ἔλλω-φ, quasi mutus, non sibilantes, dici τεορ. ἔλλω-φ enim mutum significat; quod dicitur de iis Ecclesiastes 10. capite. *Si mordeat serpens in silentio, nihil minus habet, qui occultè detrahât.* Tacitum enim venenum est horum vitus, mutum, morfu debiles extant, conatur verò fortiter emordere. Fugiant visum, sceniculamque scelesti homines, solem ipsum, vernum tempus vitæ, & cœlestis influxus auxiliorum gratiæ, legemque pietatis gratiæ, vt media hyeme spolientur non ad Solem iustitiæ æquinoctio verno, imò rigidissimo mortis tempore, & hyemis, siti crudelissima vitiorum extortu, consuetudine & assuefactione larga, aquas deliciarum impotentes iam adire senio & ætate confecti, inertes, appetunt tamen bibere adhuc, ex utroque capite malitiæ & affectuum, salientes lenitè & morosè, serpentes duotum capitum appetitus, & rationis, & si appetitus non propriè caput,

vt alicui serpentis huius infami loco secessum iuxta constitutum sit infra, legumque pugnantium, vt Paulus dixit, incedunt multoties, appetitu magis progrediuntur, vt eo capite ducatur ratio, caputque trahatur in obsequium sensuum; mouentur enim amphibanz serpentes melius ex cauda, quam ex capite; exit enim ex capite animantis illo melius, agunturque, quod vicinius est excrementorum secessui, & si maius sit aliud apparentia, & mole, dignitate, situ, vt ex appetitu, quam ex ratione melius ducatur, euetis his, & monstrosa republica euerfa, & confusa, Ezechielis 21. capite, vbi *Ægypti Regis* prædicitur formidabilis ruina sic: *Stetit enim Rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum diuinationem querens.* Consuluit serpentem, & Dæmonem Amphibanz, capitis duplicis, duarum viarum, incessus duplicis, qui dubiè & amphibologicè respondet quæsitis, duplici capite, vt eo modo contingant, eodem prænucciassè renunciet, si alio alia dubij extricetur parte responsi, vt Dei hoc habere, quòd falli non possit, nec fallere suadeat; quòd verus Deus iudicetur idolus & fictitius dæmon, summi dei æmulus, inuidia & superbia peccatus. Sic respondit *Æacida* amphibologicè Oraculum, dum consuleretur, an cum Romanis bellum iniret. *Aio te Æacida Romanos vincere posse,* quæ tam de *Æacida* victo, quam de Romanis interpretari possent verè, vtrum contingeret. *Aio te Æacida posse vincere Romanos;* & *aio Romanos posse vincere te Æacida.* Caput duarum viarum, & illud: *Cato iniustè criminatur, quod potest intelligi, criminari alium, aut ab alio, communi verbo criminor vsus.* *Stetit ergo in capite duarum viarum, consuluitque Dæmones & Pythones,* ariolos,

les, & Magos, vt eo capite dicitur, ac si non esset Deus in Israël.

Literalia, allegoria, naturalia plurima asserens.

CAPVT XX.

Aspidem diximus proprio capite ptyam, quod 64
 venenum exuat continere, cherscam seu ter-
 restrem Hypnalim & somniferam, Chelidoniamque
 aspidam, à ptya ptyathion venire constat forma, na-
 tura, nomine solum deformato quantulum. Basili-
 scus, Regulus idem Catobletas, suprâ est videre, ser-
 pens eiusdem naturæ cum Basilisco, quod Græcis
 κατρίετα, κατρίετις, idem est quod pigresco, torpeo, &
 βλίμματα, aut βλετά, aspectus, acies, visus; quod tor-
 pidus visu Catobletas sit, quod cum visu enecet non
 minus ac Basiliscus, natura pergrande adeo illi sub-
 stituit caput, vt illud erigere non valeat, tanto oneri
 non suffecturus, excidio ne esset mortalibus pestis
 tanta, animantibusque. Est caput continuò terram
 versus pigrissimum motu, fugiendi vt sit locus, &
 vitandi aspectus; hinc Catobletas dictus, pigti vi-
 sus quasi serpens. Harmene Arabicè dicta, vnde
 Auicenna libro 4. sen. 6. tractatu 3. capite 13. sic de
 hoc scripsit animanti. Harmene Regulo est proxi-
 mus, quod & visu, & auditu interficiat, non secus ac
 Basiliscus, & si sit eo quantitate maior; Est enim
 quantitas eius ab vno cubito ad cubitum vnum, &
 semissem; cuius morsui si confert quid, est semen pa-
 pauetis, & castoreum, masticata aut ebibita iure gal-
 lipæ. Drynos etiâ ad Basiliscû reduximus, quod vrat
 quæ

quæ contingit ignis more, vulnus illatum ad ossa usque, quæ enim circa cavernam animantis huius extant, sic sunt vsta & squallida, vt hoc solo signo vbi latet noscatur, sectetur, & abditus dum viuit. De iis latè ex *Æliano*, *Ætio*, *Galeno* & reliquis. *Dypsas* *Hæmorrhoum* complectitur, *Hæmorrhœam* *fœminam*, & *Hæmorrhœin*, eadem, capite de *Hæmorrhœo* diximus, *Arabicè* *Cucharus*, & *Amyuduthus*, & *Triscalis*, non secùs ac *Hæmorrhœus* sanguinem fundunt non solùm vulnere, toto imò corpore emanat. *Causas* adduximus capite de *Hæmorrhœo*. *Qui omnes serpentes Hæmorrhœos sunt*, id est *græcis*, sanguinis effusui, *Dypsas* verò sanguinem fluere facit iis minus, at aliquatenus & hoc inducit symptoma, vt de his dixit *Auicenna* loco citato. Nec quod *Cerastes* titubet motu & dorli sit quasi perfracti, vt suo c. manifestauimus, ex *Nicandro* & reliquis, ideo ad *Hæmorrhœum* reduximus, vt videre est capitibus propriis horum animantium suprâ cùm sanguinem non reiectet aliis, aliisque dissentiat & discrepet. *Draco*, vt fuisset capitibus patet, plures nomine diuersos ambit. *Leuiathan* de quo suprâ c. proprio, vt & c. de *Behemoth* *Hydriam*, & *hydros* ad ipsam retincauimus, ibidem dicitur, *Hydros* enim *Græcis* ὑδρῶν, aqua *Latinis*, quòd aquas colat, ad *Draconem* *Albedissimom* serpentem adduximus, quod *Auicenna* retulit c. 54. *Draconem* esse, solùm ab eis diuersum, quòd carnes fortidas teddar morsu, putridasque, quod aliorum moribus non contingit. Hunc vocat *Albedissimom*, *Persin* *Arabicè*, quasi ventis albillimi, *Dypsas* *Causos*, *Præster*, idem, capite de *Dypside* patefecimus, *Centris*, *Cértine* dicitur, hæc ipsa à figura, quæ quasi à capite

amplo

amplo in caudam strictissimam desinat in centrum, Centrum enim Latinis, Græcis est *κέντρον*. Hinc Centrine, & Centris. Tū Melanurus, Græcis *μαλάινυρος*, ab *μαρα*, quod est cauda Græcis, & *μαλας*, Latinis niger, quasi niger cauda serpens, *Alianus* libro, & loco citato, *Cælius Rhodiginus* lib. 1. capite 33. Habet enim, vt capite de *Dypsade* continetur, caudam duabus lineis nigris distinctam, sitimque infert maximam ictu, oritur *Lybia* & *Arabia* eisdem locis. Cæcus serpens *Cæcilia* dicitur, quod visu careat, à *τύφλος*, quod est cæcus Latinis, quod & *Typhlopes* & *typhlina* dicitur, cæcus scilicet idem quod serpens cæculus, & *Cophias*, quasi surdus à græco nomine *κόφος*, id est, surdus Latinis; ij enim sunt cæci & surdi natura, quod nec strepitu, sonove fugantur, nec visu fugiunt, aut suadentur iis destituti serpentes. Dicitur *Molurus*, quod sit nigræ caudæ, non lineis diuisæ, vt *molanuri* dicti, imò tota quod infit illis cauda nigra, *Zygnides* græcis à *ζυγος*, quod est librile transversum, ex quo lances pendent, quod sint medio corpore crassiores capite, & cauda. Habent ex rimulam quandam sub imo ventre, qua oua excubant, cum obtineant reliqui serpentes ad caudam quasi, iuxta locum secessus excrementorum. Hos vocat *Nicanter* in *theriacis* *Typhlopas*, vt diximus, quorum sic cecinit: *Atque etiam immures voca Typhlopes ab omni*. Hos *moluros* vocant alij, quod cauda incedant, corpore erecto toto, vt plurimos diximus serpentes eo modo cedere. Quos vocarunt *myagros coronatos*, & *πολυσεπίης*, id est, multis lituris, coronarum instar, distinctos, vocauit *Nicanter* coronatos *Myagros* ibidem. Sunt aded dura pellis, vt vix tandem scari

can possit, docet Hermolaus, quorum meminit Aristoteles 9. de historia, cap. 6. & Plinius libro 9. cap. 9. Cœcilijs appellat, alij Baseres, ob figuram, & spondilos, quæ in Scriptura sacra nominibus generalibus vocantur reptilium nomine, & immundorum animantium. Enydri sub se continent Cherfydros & Chelydros; nam & si Behemoth, Hydra, Andria, Enydros, Cherfydros, Chelydros, Natrrix, Anguis fluuiatiles, tales dicantur quòd aquas incolant Græcis dicitur ὕδρος, à quo nomen traxere; tamen Behemoth, Hydria, Andria, monstra sunt Draconis naturæ, aquas habitantia, vt capitè de Behemoth constat; quòd & antiqui Hydram lacunam læcennam habitate dixerunt, septemque capitum esse monstrum, vt Pausanias in Corinthiis tenet, Homerus, Virgilius 6. Æneidos: *Ac bellua Lerna, Horrendum stridens. Quinquaginta aris immanis hiatibus Hydra,* Martialis 5. *Improba Nilivæ quid facit Hydra feris?* Codrus: *Diffudit cristas Argolis Hydra novus.* Angurellus: *Nec feruens refugit tundere vividum Hydra multiplicis caput,* plurimi alij. Enhydros verò, græcis ἐνὺδρος, & ἑνὺδρος, Cherfydros, Chelydros etiam aquis degunt, non monstra, imò serpentium species, Enhydros enim, quod in ὕδρος, aquis scilicet sit, dicitur serpens albus, vt Plinius retulit libro 30. capite 3. & Herodotus in Melpomene, dixerunt Cherfydros à χερσών, id est, terra Græcis, & ὕδρος, hydros, id est, aqua, quasi terræ aqueus serpens, vt suprà diximus, quòd aquis ortus terras inuisat, & habitet, postea truculentior factus siccitate, & squallote terræ, cuius Nicander meminit loco allegato iis: *Nunc age Cherfydri, qui par est Aspidi, formam Discito, sed plagam symptomata sua sequuntur.*

Nam

Nam quæ membra cutis conuellit caræa circum, Funditus vda scatenis sanioso humore fatiscit, Laxa putredinibus, vilitusque laboribus æger Succumbit multus fumentibus, atque per artus Erumpunt scabies, hinc inde ingente tumultu; subdit: *Hic primum in stagnis furiosa percitus ira Insequitur raras; verum cum Syrtis ardens Humore exhausto facem combusserit omnem, Tunc salit in terram Squallens, & puluere plenus, Sole fouens corpus truculentum, ac inter eundem Sufflando, in lingua siccantes vastas aristas.* Hæc eadem Chelydros à χελύδρῳ & Græcis, χελύς, testudo est, quod eam capite referat, & ὕδρως, hydros, aqua, quasi aquatilis testudo, quorum supra satis diximus serpentium. Sunt eæ albæ serpentes, & medio aquarum veneno plenz, & cum vrgentissima angantur siti, illicd aquas sugunt ac possunt, magnitudinis Alpidis, & si forma dissideant. Sunt albidæ, prægrandis capitis & latissimi, igniti, & caustici, vtentesque, vt supra diximus, ab Scriptura sacra nomine serpentium ignitorum apprehensæ, quando ignitos in populum immisit serpentes Dominus locis allatis, quod linguæ sufflatione aristas vastate dixit Nicander, incendio aëris sufflati tanto impetu, vt impetu facto in plurimis aërem accendi videmus & ignescere, Ideo Lucanus libro 9. *Natus, & ambigua celeret qui Syrtidos arua Chersydrus, tractique via fumante, Chelydri, Et semper recto lapsurus limite Cæceris,* vt iam supra de iis omnibus latè. Idem Aristoteles, Ælianus, & reliqui. Seps vtens est serpens, antea monstrauius, Lucanus lib. 9. *Osque dissoluens cū corpore tabificus seps.* Ausonius: *An Lybica vox: Sit ferale malum seps.* idè Plinius c. 29. c. 5. reliqui quos c. de serpentibus ignitis adduximus. Græcis, σέψ, seps à verbo σέσω sepo, hoc est, putrefacio, quia putrescunt membra

bra veneno, & decidunt; alij sepam vocant eadem etymologia vsu, sepedon alij, Aristoteles serpentem paruulum, quod sit talis re vera, Isidorus Salpinga à σάλπα, salpa pisces, quod sit ei similis capite, & si minutissimus serpens hic sit; tū & Cynipha, quod oculis & rabie canem referat, Græcis κύνω, morsuque inferat rabiem. Sepedonis sic cecinit Nicander, *Sepedonis formam cognosces, corpore namque Hamarboo similis graditur vestigia firmans Rellæ, hand vlla tamen gestat hic cornua fronte; Sed color est varius, qualisque tapetis amani; Et gravitate caput nutans, excutitque cauda Pumila dum graditur, non nihil reflexa sub imo Femina, sed vulnus diram ciet, atque molestum; Ac teneros statim virum depascitur arvis: Exutoque humore pilus dilabitur omnis. Non secus ac pappi vento perflante fatiscunt, Nam capite ex summo, ciliisque renulsis Iulus Dissluit, ac omnis nudatur palpebra crine, Membrosumque teres compago candidat alphis; Et lencis etiam, quas mox comitatur ephelis.* Cū ergo actionibus & accidentibus formæ conueniant, veneno & aliis, remediâque eadem exposcant, & eisdem curentur auxiliis, quæ sunt vnius ordinis, meritò in eandem speciem reuocamus. Implicat enim, figuram actionis adesse vni animanti vnius speciei, & animam alterius, vt docet Aristoteles 1. de Physiognomia c. 1. Porphyrius serpens est capite albissimo, & ruber toto corpore, visu pulcherrimus, veneno terribilis, vrens & causticus. Edoardus lib. 1. c. 181. Ælianus lib. 9. c. 57. sic dictus à πύρρα, id est, purpura Græcis, quod purpureus toto sit. caret dentibus hic serpens omninò, at egomit terribissimum virus. Læcis Indiæ oritur, quidquid contingit, vritur, & extabescit illico, vt eo loci narrat Ælianus, ad ignitos referen

ferenda in Scriptura facta. Cuius lacrymæ, inquit Ælianus libro 4. c. 35. quas elicit, flusreque facit, apprehensus semel serpens, perniciosissimum sunt totius naturæ venenum, & lethale, magis eo terribimo adhuc, quod ore euomit. Fictitiæ lachrymæ, hypocritis icon certissima, hieroglyphicon aptissimum simulationis, & fallaciæ. Latet lachrymis, & pietatis effigie, mors terribissima, & dira, vt hypocritis adest, & fœminatam lachrymis fallacia & dolus. De vipera serpente vltimo plura iam diximus proprio c. supra, Græcis ἕχιδνα, & ἕχιδνα, & ἕχιδνα dicta, Arabibus *Hauden*. Cuius species est *Iaculus* serpens dictus Græcis ἀκρόβιτος, à similitudine iaculi quod est hastile illud quod vibratur & manibus eiaculari potest, nobis dictus *Acrona*, & Cantabris præcipuè, ab acontia Græcis, quod hic serpens, vt latè antèa, vibret se ex arborum ramis, & transfigat animantia, more iaculi emissi bellici, supra retulimus; qui à vipera non est diuerfus veneno; & accidentibus, forma, & figura, vt ex autoribus tradidimus antèa: & si sint iaculi ferè non venenosi, terræ & regionis dispositione. Dicuntur tales *Cenchrides* etiam, & *Cenchrites*, quod maculis coloris milij varientur, Græcis dicti κίχνημοι. Tum *ophites* & *obites*, quod quasi Thebanus *ophites* Græcis, ὄφις marmor, & ὄφις maculentur, tum *Ammitides*, Græcis ἀμμιτιδης, *Ammitides* viperarum species constituit Ætius libro 13. cap. 25. quos *Cenchridas* appellat, quod instar milij grani, cauda sit dura. *Leo Cenchrius* serpens, quod colore milium referat ceruleum, obscurumque, viride, vt iam supra. Nullum ergo serpentium animantium omissum est in Scriptura sacra; monemur omnibus, hortamur, exhortamur, excitamur omni natura rerum; animantia enim, & animæ expertia, naturæ so-

lùm habent vsum , nos verò vsum & imitationem, nostri & aliorum, dominium imò nostrarum actionum. Vt ergo naturalium ordinem, consonantiam imitemur, vt venenum, malitiam, odium vitemus, proponuntur nobis naturalia, serpentesque omnes pater surdos, cæcos ; serpentes rationibus dictis. Hinc naturalia omnia inanimata, animata inquit Psalmographus facer, laudare Dominum, illi iubilare & plaudere, irrationalia adhuc, & inanimata; hæc enim natura Deum extollunt laudibus, esse, essentia, operibus ; nos iis, & ultrà, ratione, voluntatisque affectu, religionis, & pietatis vinculo,

FINIS LIBRI QUARTI.

IOAN

IOANNIS
BUSTAMANTINI
CAMÆRENSIS, APVD

Complutenses Philosophiæ & Me-
dicinæ primariæ moderatoris
publici,

DE ANIMANTIBVS

*Scripturæ sacræ reptilibus ter-
restribus communiter
dictis,*

LIBER QVINTVS.

VVV 2 PRÆ

P R Æ F A T I O.

ANIMANTIA omnia quot-quot extant naturæ, diuisimus in terrestria, aquatilia, & aërea, volatiliave dicta 1, cap. lib. 1. Aristotelem insequuti 1. de historia animalium c. 1. & 2. suoque ordine de his dicere cœpimus; de terrestribus primò, situ, ordine, quòd terra prius locetur serie inter elementa, sitque aliorum basis, fundamentum, & quasi pàuimentum vniuersi totius, huiusque vniuersalis machine, cuius superba tecta cœli; hinc eius animantia prius ordine loci prima sumus aggressi, inter que ab imperfectioribus auspicati, ad perfecta naturæ, de reptilibus apedibus prius instituimus sermonem, verèque serpentibus, tum quòd in scriptis sacris, de serpente, prius aliis in specie incidat sermo, cuius occasione, & reliqua sumus persequuti reptilia apedia & venenata, vt postea ad alia progredieremur. Cùm verò reptilia quædam sint verè talia, (monstrauimus) apedia scilicet,

cèt , quædam verò reptilià & serpentia dicuntur , etiam si in pedes portigantur quosdam , non suffecturos tamen tantæ moli sustinendæ , corporisque longitudini porrectæ nimis ferendæ ; cum de prioribus libros quatuor adstruxerimus , de his hos duos edere paramus . Surt hæc animantia pedestria , atque repunt , & serpunt nihilominus reptantque corpore oblongo , quorum quædam venientia retinent ; secus alia , quædam bipeda duorum pedum existunt , quadrupeda quædam , alia multipeda . Vocavit serpentes , quod terris reptent lacertos Plinius , & Salamandram , natura pedestrem ; serpentem vocitat libro 10. capite 67. Celsus non minùs Scorpionem , Araneum , Phalangium serpentes compellat libro 5. à capite 25. ad finem libri passim , ὄφεις enim Græci , idem est , quod repens , reptansve Latinis , quod propriè de apedibus dicitur , quæ signum sensibile totius molis exhibent motu , non solùm pedum , vt pedestria quæ sustinentur alta , illis , aut quæ signum sensibile , manifestumque non relinquunt , vt vermes , & minuta animalcula , quæ excludit nomen , impropiè verò , minusque rigido eius significatu , pedestria includit , quibus pedes non sufficiunt , quo minùs reptent , & si plures possideant simul , & ultra animantia minuta , quouis modo serpent , pedestriave ,

signum quòd nullum sui relegend motu, Græcis *βαδινόντα*, summissa, humilia, prolixa in motu, ut sunt vermes plurimi, erucæ, & alia. Basilus imò *ἰπρίοντα* vocavit pisces, quòd sint serpentes, id est, non pedibus gradientur, reptiliaque aquea omnia vocamus, quod idem est, ac serpentes; eo sensu, quòd non se attollant in motu, toto imò vacillent & spatium percurrant, transnarent, distinxit Galenus *ἰπρίοντα* à *βαδινόντα*, ut notat Theocritus. De iis ergo modo quintus est liber serpentibus Scripruræ sacræ, superatis iam Hydra, Vipera, Dyplade, reliquisque serpentibus, devictis virulentis, fatalibus.

LIBER

LIBER QVINTVS.

De Formica.

CAPVT I.

ROVERB. 6. c. sic dicitur: *Vade ad formicã, ò piger, & considera vias eius, & discẽ sapien-
tiam, qua cum non habeat ducem, nec præce-
ptorem, nec principem, parat in æstate cibum si-
bi, & congregat in messe quod comedat. Usque quò piger dor-
mies? quando consurges ex somno tuo? Paululum dormies,
paululum dormitabis, paululum conferes manus, ut dor-
mias. & veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi
vir armatus: si verò impiger fueris, veniet ut fons messis tuae,
& egestas longè fugiet à te. Cap. verò 30. sic: Quatuor sunt
min in terra, & ipsa sapientiora sapientibus: formica, popu-
lus infirmus, qui preparat in messe cibum sibi: Lepusculus,
plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum: Regem lo-
custa non habet, & egreditur vniuersa per turmas suas: Stel-
lio manibus nititur, & moratur in adibus Regis. Formica
minutissimum mole animal, exiguum, pusillum, of-
ficio, actionibus maximum, exemplo, viuendique
ratione prægrande, celebre, structura & conforma-
tione mirabile, Græcis *Μύρμηξ*, à *μίρμη*, quod
mille significat, & *μυρμηξ*, quod subterraneum de-
notat locum, & penetralia consignat: quasi for-
mica multitudinem subterraneam animantium no-
tet, milliariaque abdita, ordine & institutis viuën-
tia, politia, legibus, ultra conclaue, *μυρμηξ* Græcis, de-*

promit, occultam, abditamque rempublicam nobis: formica compellatur, quasi ferens micam. Est nulum in natura animal, quod gestet onera frequentius; nec si cum mole corporis confertatur, maiora vehat, æqualiave aggrediatur reportare, animosa cordis irascibili qua pollet atomus ille, ut Boues, chamelos integros, leones, tygrides, elephantos afferre tentet, non mordet, non ore tener, non iniicit morsum, ut animantia reliqua contenta portione, rerumque parte, non discerpit, discindit, aut dilacerat animalque morsu impetit, fert imò secum, affert integrum, totum si potest, quale erat antea, si hæc nequit, in frustula concidit, dissecat, non ut animantia reliqua figit morsum, ut sibi satisfaciatur primò, ut reipublicæ imò, communique vivendi rationi consulat; quò fert, vehitque semper quæ premit dentibus ad ciues prius, ad communem populum, ut postea dispendio facto, sibi prospiciat, & in se cedat labor & opus: à ferendo ergo, & mica traxit nomen, quæ & si pulvisculum illum aureum, qui in arenis splendet significet, prius mica nomen, panis frustula rei que omnis particulas, quæ decidunt, nobis tractantibus res ipsas, non minus notat: dixit Catulus. *Nulla in tam magno est corpore mica salis*, id est, particula, Horatius 3. Carminum Ode 22. *Mollivt aversos Penates farre pio, & sabente mica*. Ovidius 1. fastorum: *Amè Deus homini quod conciliare valeret, Far erat, & puri lucida mica salis*. Formica ergo quòd ferat frustula, & micæ rerum: vnde formica quasi ferens micam. Est formica de genere insectorum animantium, Græcis ἰσσομα exanguinum natura, ἀραιμα & ἀρραιμα, id est sine aîμα, Græcis sanguis est, docuit Arist. anæma esse 3. de historia cap. 24. 2. de partibus animalium c. 4. toto, exanguis,

exanguis, corde prætet, sua mole plus cunctis aliis sanguine abundans illo; hinc timidum est animal, facileque à motu desistens, etiam si leuiter contrectetur, sanguinis feruor irascibilem fouet, merum excutit, ira & incendio, membris calore solutis, agilibus, actiuis, turbulentia excitata spirituum, & humorum, quibus disturbantur animantia, vt furient, non extimescant malum, vt futurum præuideant, aut concilientur perturbata, vt hinc docti paueant, quæ insipientes aggrediuntur intrepidè; ideo philosophi timidi, cum quòd vigilis melancholici, & frigidi exanguesque extiterint, tum quòd considerent, deliberet de malo futuro, quæ furentes subuertunt, & turbulentia commota, non speculantur: hinc timida sunt exanguia, multò magis concupiscibilis, quàm irascibilis virtutis; hinc iuuenes irascibilis sunt magis, senes verò concupiscibilis partis, quantum agitur sanguinis lege. Exanguia animantia excrementa eiicere dixit eo loci Arist. quouis contrectata modo, & moueri de sinere, aut colligi in sese, natura timida, vocauit timidam formicam Virgilius i. Georgiconum iis. *Chergulis atque inopi metuens formica senectæ.* Non irritata formica animosa est virtute insita, ferox, morsusque tenacis, instigata mitescit, corrigitur, accet iram, motus colubet, blanda & facilis, timorata, & tractabilis. Hæc & si oua excubet, non est ouiparum animans, viuiparum imò, docet Arist. de historia animalium loco adducto vbi sic: *Cæcum & formica, & vermiculum partunt nulli annexum, qui accrescens ex minuto & rotundo, longiusculus suæ formamque accipit debitam, ortus eorum verno tempore agitur. Videmus enim coeuntes formicas ligatas posterioribus passim, non secus ac videmus comes, vnamque aliam trahere secum reptantem: refert Plinius ex Arist. hæc lib. ii. c. 30.* Facessit verò nobis negotiū

ipse lib. 29. c. 6. ubi Plinius sic scripsit: *Aures purgat fel
 pediculis cum melle, granitatem auditus adeps cum abfynthio
 & oleo vetere instillatis vivitur, & per se ouis formicarum,
 namque & hinc animal inest medicina, constatque vesos
 etiam hydropis sanari.* lib. vetò 30. c. 15. sic. *Ovis formica-
 rum supercilia denigrari, cum muscis tritis tradunt, & ali-
 bi, aliter curari pueris in genis hirsutiem pilorum.* Alia ali-
 bi, quò videtur ouiparas constituere formicas, non-
 que viviparas, ut ipse priùs cum Arist. senserat. Diffi-
 cilia sunt loca, & abstusa. Ouorù usus formicæ pro-
 batur plurimis, diuersisque affectibus, quòd natura
 frigida, & sicca consistant, instat formicarù, consti-
 tuatque Galen. r. de temperam. c. 6. ut videatur non
 vermiculù nulli annexù eniti, ut recensuit Arist. imò
 ouo implicium excutere, cõtra ac asseuerarat priùs,
 nosque videmus, & experimur passim, qua formicarù
 alba, & rotunda similia granis margaritarù minutis-
 simarum (domiciliis earù effossis) emergere, pluuiarù
 imò tempore madefacta pluuiis, ad Solemque simul
 cum seminibus, & frugibus, circa domicilia exsica-
 re, ne putrescãt. Abstulit hoc dubium Plinius lib. 11.
 c. 3. iis: *Plurima insectorum animantium vermiculù gignunt,
 plurima dixit, nõ omnia, excepit enim Arist. 5. de hi-
 storia c. 19. papiliones, qui durum quoddã simile car-
 thami semini excubant priùs quiddã continentia, in-
 tũs fluidum, subdit Plinius. Formicæ vermiculũ similem
 ouis excubant veris tẽpore.* Ea enim quæ patiunt vermi-
 culum, non formant factum ex vna parte eius quòd
 reperire oui, alia semata in alimentum factui, ut in
 ouis impertiantur hæc duo, omnibusque in ouiparisi
 Vermiculus imò ipse increfcit totus, nullo relicto
 aliquo, ut relinquunt putamina, & succos, quæ ex
 ouis eminer, maiorque fit, exolefcitq; se toto, nõ for-
 matus albugine, & vitello relicto in alimonã alius.

Eo loci narrat Arist. quod cum formicis contingat vermiculos parere, ut eo loci tenet, viniparas constituit, cum tamen earum vermiculi, & foetura, ut dixit Plinius, sit ovis similis colore albo, figura, & quodammodo duritie & consistentia. Ideo oua ex similitudine vocantur, quae sunt vermiculi & foetus viui, non oua, quae eorum figura, si rectè attendas, comprobatur planè. Non rotunda, nec absoluta omninò sunt oua illa, similitudine talia, oblonga, imò, & quasi haerentia sibi, ut ouum maius minori, ac si copularetur, in quouis vno velut duo oua maius alterum, aliud minus coniuncta si essent, oblongioribus partibus, intersectum ac si esset ouum vnum sui medio, quod increfcit calore focum temporis verni, & incubantis animantis tempore aliquo non nimio, nec multo temporis, cum non cubet oua vera, solùmque vermiculos alteret, nulloq; relicto illius oui, quod reuera vermiculus est, formatur, & increfcit formica, eius formae qualis est ouum, duarum sphaerarum coherentium, ex crassiori corpus retroctus formato, ex tenuiori reliquum, quod ad caput spectat, & ante versus, vsque dum ex candicanti rubescit, ex rubescenti nigrescit, debitumque est naeta colorem, formam, & motum; qui moueri cum incipit vermiculus prius, desistit à motu tertia die, dormitq; trium dierum spatio, postea agilis, valida, intrepida formica, fructuosa, & sollicita, frugifera, prouida, confurgit, triduo peracto, ut Christus resurrexit, plenus triumphis, robustus, & validus. Aristot. docuit locis ad ductis, & Aelianus, Plinius, reliqui, cibos colligit in tristissimam hyemem, in opportunumque tempus, annonam praesentiscit, ab apibusq; eo discrepat inter reliqua, quod cibos apes coquunt, formicae condant, & seruent, efficiant factos. Est pedestre animal, at repens, sex pedibus

plures

plures incedunt, quatuor alia: plures, & pauciores
 I aliis insunt, Ea est varietas earundem, ut hinc verè
 esse reptiles cognoscantur, pedes cum non certo
 ordine recipiant, quasi pars illis non necesse nimis
 impertita verè reptantibus, & apedibus, ornatus
 imò causa numerus varius, ut & alas experimur, ra-
 riùs tamen eis erogari; tenet Apuleius lib. 6. asini, ubi
 reptiles vocat. Plinius lib. 37. cap. 11. sic: Myrmecites
 lapis sic dictus est; quòd reptantis formicæ effigiem
 habet; pedes enim non secus ac alas obtinet inordi-
 natè. Formica pedestre est animal alatum multoties,
 ac sine ordine certo pedum, & alarum, ideo est repti-
 lis ordinis, serpitque & volat, præter naturæ ritum,
 vitio & morbo adnatæ substantiæ, vitiatò membris
 partiù naturæ, non secus ac serpentibus alas adnasci
 attulimus cap. de vipera, vitioso humore luxurian-
 ti, vdo, glutino & viscido; non secus ac fungi erum-
 punt arboribus, supercrefcitque caro nutritione vi-
 tiata, locis plurimis, & sine naturæ ordine pullu-
 lant plurima animantibus, plantis, mistis aliis, & aliis:
 Hinc imbribus superuenientibus, tepidoque cæli
 flatu, & vdo, flante Africo, tepenti & humido, visci-
 dis vaporibus, & glutinosis abrupunt alæ è præcor-
 diis, ea ex parte qua præcinguntur hæc animalia,
 detento ibi humore impedito transitu ad inferna,
 loci pressura, ut hinc insecta omnia erutibus gra-
 tilescant, eius defectu, ut per potos humor diram-
 pat, extendaturque ad extrâ, abeatque in alas, mem-
 branulasque, folliculorum instar, quibus peruolant
 illæ, & si regionibus plurimis humiditate loci sem-
 per alata: plurimæ vísantur, rarò sine alis, ut apud
 alios, cum illis rarò regionibus siccis. Sic Aristoteles
 locis adductis, Plinius, Alianus & reliqui. Aristote-
 les formicæ dictas equites communes, æstiuo tem-
 pore

potere locis plurimis, quòd posteriora earum leuentur in altum, & dirigantur, non secùs ac si equitem corporis medio ferrent, supràque aliud medium gestarent, negat inueniri in Scylia lib. 9. de historia c. 28. cui regioni adesse pennatas negat Plinius. Vocât Græci equites has, hippomyrmeces, seu equites formicæ. Sunt & formicæ venenatæ, quas Italia non nouit; has Cicero appellat Solifugas, quòd sileant diu, cessentque ab opere, & Solem fugiât. Bætica vocant salpugas. Telephus Cretensis mortiferas compellat, & vocat Laërtas, & non secus ac vespas quasdam lethiferas eo nomine comprehendit. Solinus refert in Polihistoria c. 20. Sunt nigræ vulgates, & maiusculæ, nigræ vulgaribus formicones dicti, sunt rubræ, flauæ, minutissimæque sunt, & albæ. Vltrà Ælianus lib. 4. cap. 5. in Phenæo monte, Plinius lib. 30. c. 4. vbi Herculeas appellat, & robustas formicas albas, quasi Herculem potentes affligere, & quòd pulsu formicanti multoties afficeretur, Epilepsiaque dicta Alcides, idèd morbus Herculeus, Celsus, Paulus, Ætius, c. de Epilepsia. Imò lib. 29. cap. 4. sic extat scripto apud Plinium. Est & formicarum genus venenatum non ferè in Italia, Solifugas Cicero appellat, Salpugas Bætica, is cor vespertilionis contrarium, omnibusque formicis est, odore eas fugat, hæc Plinius. Maiora onera gestant formicæ omnes auersæ postremis pedibus innitètes, obnixè, humeris, & scapulis baiulant onustæ, aut reptu trahunt onera, quæ si maiora sint, quàm vrostium domicilij ea capere possit, ad introitum diuidunt & in frustra concidunt, non antè. Semina arrosa condunt, ne rursus in fruges erumpant, & pullulent, subtus terram ne renascantur, ex subterraneis vbi reponuntur locis, formicarum industria eroduntur, ea parte qua germinant

minant semina, quæ condunt caulice ipso sursumve dicto seminis eroso, hinc semina recondita semel, si suscipiantur, seranturque, germinabunt numquam quæ semel reposuit illa. Cùm verò locis humidis siccissimæ formicæ, & calidis degant, temperamento frigida, vt corrigantur contrariis earum excessus, vitæque in calido & humido consistat; docuit Aristoteles, de vita & morte, c. 2. de iuventute, & senectute, cap. 1. Galenus 1. de temperamentis, locisque subterraneis, ideo calidis & humidis prudenter inhabitent, præcipuè hyeme tota, hinc necessarium fuit, semina, frugesque, capite & caule erodere, ne germinarent, cibo in annum integrum sagacitate, providentia reposito, & reseruatò, vna vice alimonia & cibo, escaque debita ne priuarentur, fameq; interiret ordinata respublica, quando desunt vnde alimenta labore adhuc, & sumptibus, industria & diligentia comparari possint, media rigidissima hyeme, sterili, & tusti. *Alianus lib. 2. c. 25. Plinius lib. 11. c. 30. Cicero de natura Deorum, Aristoteles 9. de historia cap. 38. vbi inquit, insectorum officiosissimum præ cæteris omnibus aliis generibus animalium formica est; eadem semita semper ambulat, nec declinat à securiori faciliorique via, aut à communi reipublicæ itinere, it via communi reipublicæ, illi consulit, nõ sibi, & cum minutissimũ animal sit, continuo itinere, silices durissimos earum cursu & recursum attritos videmus, quod Plinius notauit eo loci c. 30. vbi sic: Est formicis reipublicæ ratio, memoria, cura, ingenium. Cicero loco adducto sic: In formica nõ modo sensum, verum etiam mentem, rationem, atque memoriã esse sustinemus, metaphora hæc ad rationem & mentem de imaginatione & cogitativo sermone factò, quas Aristoteles rationem vocauit, ob allegoriam*

goriam & similitudinem ad intellectum, 3. de animo c. 13. *Ælianus* idem lib. 6. cap. 49. ubi in hæc verba prorupit: *Cleantem* hæc de formica historia coëgit concedere, bestias non esse rationis expertes. Nam cum aliquando otiosus esset, ferunt, formicas plurimas circa cauernã quãdam contemplantẽ, quæ hinc & illinc ad consueta opera confluebãt, vidisse quãdam, emortuam formicam ex aliarum republica, hancque in proprium domicilium earundem iuxta formicarij ora reportasse, ubi emortuæ cõtubernales prodire continuo, & corpus afferentes, cadauerque frigidum, conspexisse, quasi cum ipsis quicquã contraherent, iterum & sæpiùs, vltiò citròque cõmealte, vsque dum tandem lumbricum emortuum, tamquam redemptionis pretiũ attulere iis quæ cadauer reportauerant, quibus proprio domicilio cinem, frugue ciuitati restituerunt, pretio accepto, reliquas abiisse, emortuam verò iure sodalicio alias recepisse, intra propriaeque cauernas collocasse, & honorificè sepelisse agmine factò, vrna parata ex folliculo, & vagina grani frumenti, quo condere emortuas est illis vsus, sarcophagi, & feretti loco, *Ælianus* lib. 6. capite 24. *Clemens* lib. 6. capite 60. Prudenter enim agit formica, quæ exercet, non vera prudentia, metaphorica tamen, sic enim diriguntur ab ipso naturæ autore, sic earum opera reguntur, vt in iis prudentia eluceat, mens, ratio, sapientiaque conditoris summi, magis multò quàm in grandibus animantibus, & vastis plurimis aliis naturæ. Neque enim rationales constituunt formicas, Elephantosve autores, qui eisdem ingenium adesse fatentur, rationem & mentem, sapientiam, prudentiam. rationem illis adscribunt, id est, imaginationem, æstimationemque potentiam vocauit *Aristoteles* 3. de anima, cap. 13. dicto,

dicto, imaginationem, rationē, animantiaque moueri ex ratione & appetitu localiter dixit, si quis, inquit, imaginationem rationem quandam esse dixerit. Habent hanc formicæ facilem, perfectam, siccitate temperamenti qua pollent, tum memotiam fœcundam, absolutam, existimatiuam, quam vocant medici omnes rationem, philosophique. Galenus 2. de causis symptomatum, c. ultimo, & 3. de locis affectis, cap. 5. Ducuntur enim illo naturæ instinctu, vt quasi prudentia gubernentur, regique videantur, non quod rationales proportionem mediij cognoscant in finē, cū rationis hoc sit, media inuò apponant naturæ instinctu, ad quæ sequatur finis melius reliquis, ac si proportionem cognoscerent. Quod *Ælianus* lib. 6. c. 42. *Plinius* lib. 11. c. 30. & lib. 9. c. 30. *Arist.* loco citato, *Cicero*, alij, ingenium, industriam, laborem, opus formicarum summis laudibus extollunt. Sic de iis legit *Ælianus*: *Ægyptias* fossas, & *Creticos* labyrinthos historici literarum memotia celebrant, & poetarum natio versibus decantat, verum fossionum quas formicæ efficiunt, diuerticula varia, flexiones, anfractus nondum sciunt, enimuero ex mirabili sapientia subterraneas ædificatiunculas tortuosissimè construunt, vt vel difficilem inuentu aditum, vel omnino inuium, insidias sibi molientibus efficiant, terram enim quam effodiunt, aggerat tanquam muros quosdā, vt nec cœlo profluente aqua, aut ex alia parte inundetur. Hæc ille. Non enim lecus ac prudentes æconomici domos adstruunt tripartitis ordine, vt maribus pars vna relegetur, fœminis alia, tertia verò supellectili, tebusque domesticis, sic illæ tripartitas domos ædificant, magnificasque ædes, quarum partem vnā mares occupant, alia fœmellis committitur habitanda, tertia frumento, victui.

Aristo

Aristoteles 9. de historia c. 38. vbi promptuarias cellulas efficere formicas testatur subtus terram. Mirabile est quod de hoc minutissimo animanti circumfertur, nullum aliud mortuas sepelire præter hoc, pissima humatione, feretro funerali adacto, mortuas alterius consortij remittit in proprios cives, & vsque ad fauces formicarij, & ora vehit, vt sepeliatur à contubernalibus, & consortibus. *Alianus lib. 6. cap. 49.* Aristoteles vbi supra, *Plinius.* Humanis laboribus fruuntur, spicas abscindunt, distrahunt aristas, grana expurgant citra ventilationem, aut instrumentum aliud, id verò sine eo quòd imperio alicuius subdantur, quod iis dixit Aristoteles 1. de historia cap. 1. *Hominis naturam ancipitem, societatis ac solitudinis esse, apertum est.* Ciuilia appello animantia, quæ labori communicant eidem, quorum opus communi efficitur opera, munusque idem omni est, quod non omnibus gregalibus comperit: ciuilis generis est homo, apes, formica, grus, vespa: quorum alix subduce degunt, vt grues & apes, alix nulli imperio subditæ sunt, vt formicæ. Cohærent hæc maximè cum iis quæ dixit spiritus Deus *Prouerborum citato cap. 6. Vade ad formicam, ò piger, & considera vias eius, & discite sapientiam, quæ eam non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, & cætera.* hoc est, quod Aristoteles dicit, nulli imperio subiecti, quæ & si gregalis sit, non tamen ciuilis, metaphora adhuc ducta ad rationis expertia animantia.

De formicæ sagacitate.

CAPUT II.

8 **M**irabile & illud est huius animantis, quòd mē-
 sis cuiuslibet nono die intra cauernam conti-
 neatur, quietoque admodum tecto se teneat. *Alia-*
nus lib. 1. c. 23. sic: rerum cœlestium notionem habe-
 re, cursum syderum tenere, atque vim intelligere,
 saperéque *Babylonios & Chaldæos* testantur histo-
 rici, formicæ verò neque cœlum suspiciunt, neque
 digitis mensis dies numerare sciunt, hoc tamen eis
 natura donauit admirabile, ut mensis nono quoque
 die non pedem ex cauerna egredientes, admodum
 quietæ tecto se teneant. *Arist. 9. de historia c. 38.* for-
 micæ non interdium solum opus exercent, sed etiam
 noctibus plena luna, nemo est qui non videat. *Alia-*
nus lib. 4. c. 42. Formicæ in primis sedula atque ope-
 rosa animalia tanto laborandi studio tenentur, ut
 ne noctes quidē in suo opere cessent, modò sit ple-
 ca luna, nec verò quemadmodum homines inertis,
 fugæque laborandi excusationes prætédunt. *Plinius*
lib. 11. c. 30. Operantur noctu plena luna, eadem in-
 terlunio cessant, iã in opere qui labor?que sedulitas?
 & quoniã ex diuerso conuehunt semina, & trahunt,
 altera alterius ignata, certi dies ad recognitionem
 mutuam suorum ciurum quietis dantur, non dinis-
 que: quanta est tũc earum concursatio & quæ?quã
 diligens cum obuiis quædam quasi colloquutio, ac
 percontatio, capitibus altis, eo solum die? Subdit, si-
 lices atterunt semina, abrumpunt, ne quis dubitet,
 qualibet in re quid possit quantulacumque assidui-
 tas Sepeliuntur solæ præter hominem, à uiuentibus
 con

conciuibus, hæc Plinius. Vocauit officiosissimas Aristoteles 9. de historia c. 37. hoc est in hoc minimo animanti maximum, sic præsentit temporum euentus, sic callet tempestates, vt nunquam imbrem fluxisse videas, cum earum fruges pluuio aut alio madefactas soli exponunt exsiccandas: sentiunt, cognoscunt, & præsentunt temporum mutationes certissimas, innata astrologia; quo pluuiam venturam denunciant, frequentia operis, vehementia, & conatu, tempestates, aëris mutationes: cuius illud est opus, diligentia illa, vt abditissima quæque, & recondita nimis adeant, & deprehendant, aquas innantes percurrunt, reptant in altum, securè decidunt, priùs cū supra optata quæuis ascenderint, suspensa imò contingunt adhuc, repunt, subreptant, chorda, aut quo tenentur vinculo appensa, vt quasi ineuitabilis sit omnino hæc astuta animans, quæ arceri nequit alio, quàm minutissimo cinere circumsepta, & circumuallata, vase in quo continetur munito cineribus subtilissimè cribratis, iis solùm suffocantur illæ, cinere obrutis, obcecatis, circumseptis, submissis, hinc Soli sacrificabatur formica immolabaturque in Isthmo regione, quòd omnia occultissima adhuc inuisat, vt Sol visit, visitetque illa: imò curiositatis Ægyptiis erat hieroglyphicon, & summæ inuestigationis. Prouidentie prudentieque signum, vt in Ægyptiorum literis est videre. Labor indefessus eisdem significabatur, formica enim summa diligentia eadem semper itat via, nunquam aberrat à loco quo quidquam reposuit, nimio nixu, semina quæ præ pondere nequit gestare ore, pedibus protrudit, officiosè satis aliis defessis in opere alix succedunt, opemque afferunt. Est meritò magnum nobis exemplum formica laboris, societatis, sodalitate fidei. Iustissimè derisit cicadam

garrulam, & dicacem, ociosam & vacuam, quæ cum hyeme rigida & sterili expetisset, illi opem ferret propè fame interituræ: Ætate, dixit, quæ cantanetis, hyeme salta, quòd sine menda iudicaret animal garrulam, & luxuriosum. Euxirheus hb. 9. c. 70. eorum opinionem insequutus, qui defunctorum animas migrate sensere in ea animantia quorum opera dum in humanis erant imitabantur: ad diligentissimam hanc investigationem formicæ meminit, Vlyssèu rarus in illam commutatum, qui ab Homero labons, diligentia, prudentiaque exemplar constitutus est, reliquisque ab omnibus poëtis, & rhetoribus Pythagoreis. Plato. imò in Phadone eorù animas, qui popularem, civilemque virtutem, absque philosophia, consuetudine freti, exercitiòque exercuissent, post obitum in formicas mutari tenet: quæ nõ tenuis cortice sunt recipienda, cum philosophia ipsi rebùsque naturæ repugnet adhuc, fideque aduersetur metamorphosis hæc metèpsychoseosve transmigratio, Græcis *Μετεμψυχώσεις*, in formicas imò abire, imitatione & exemplo, quas imitari tenentur sapientes, cum sit illis sapientior, & præsentiat quæ illi nesciunt, molianturque quæ tenentur emulari. Imò cum mors & exitus acti probet, & ante mortem nullus possit beari, laudibusve affici verè, iustè: qui vt formicæ vixere, in formicas abire obitu nunciabant, opinione & creditu, formicæque eosdem prudētissimas vocabant, transisse in formicas nomine & fama. Leonis regij quæ obtinent caput, vt humiles leones, magnanimos configitassent, alioqui regales, & grâdes. Myrmidones. n. faere antiquitus formicatiue homines dicti, Pindaricus tenet libro 4. c. 13. interpretes Æginæ, qui subterranea loca habitabant, fructusque arborum recondebant, ex quo fabula

Theogenis locum habuit, vt nunquam desinant fabulari Græci, Iouem officiosissimum, humilem tanquam vnum ex nobis, iam humanum & fratrem hominū. Veritatē sapiunt hæc, olfaciebant gentes à lōge legē gratiæ traditionibus populi Dei. In formicam; mutatam Eutymedusam Archelai filiam, vnde Myrmidon Formiconve genitus caput Myrmidonum gentium extitit, à quo postea Myrmidones dicti referunt ij. Christi humilis verbi breuiati, exinaniti, vermiculi, formicæque effigie, & Ecclesiæ redolentia verba, pietatis hieroglyphicon formicam constituebāt Ægyptij, quòd mortuorum fuerit sollicita, ipsosque sepeliat diligentissimè, (mōstrauimus) Græcis hoc adagiam cōmune est dum inæqualitatē duotum ostēdere parāt, Μύρμηξ κάμηλος, formica & camelus, quod mole & moribus euariant maximè, formica sedula, & chamelus iners & desidiosus. Sunt formicæ auri avidissimæ, ipsum custodiant, condūt, & quæritant, grana inuenta in arena splendescentiæ gestant, tecondūt proptiis domiciliis, nō minùs quàm alimenta, formicaria effodiant auri cupidi, vt thesauris recōditis formicarum opere fruantur ociosi: subitus terram aurū abditum detegunt, l. 3. c. 4. Ælianus scripsit sic: Formicæ Indiæ aurum custodientes, nūquam transeunt fluuium nuncupatum Campylimū, cum iis formicis habitant populi Isedones. Plinius l. 37. c. 10. Atizoës l. 1. Historiæ rerum Indicarum c. 7. formicas auri eruere, & seruare docēt, nonq; solum aurum, imò & lapidem Augitem recondere coloris auri, quadratæ figuræ, qui non secùs ac magnes trahit ferrum: hic aurū ad se allicit lapillus. Ægyptiis hieroglyphicō opulentiæ formica extitit. Apud aruspices, & augures omen & augurium opulentiæ, &

dmiziarum. Contigit ditissimo illi Midæ regi Phrygiæ, cum puer esset, formicas in os grana tritici, micæque auri, & grana congestisse. Mortē prædicunt, & denunciant formicæ si in agros irreperint, odore quasi quòd in cadaver iã iã it, detexerint. Viva enim nunquã animantia trahere tentant, mortua imò, aut moritura, docuit Arist. 9. de hist. c. 11. ubi dixit, formicas nil venari, sed aliorum facta colligere. Est venatio captio vivorum animantium aut prosequutio, hinc atuspices prædixere Neroni somnianti multitudinē pennatarum formicarū in ipsum irruentium, mortē plebis rebellionē, & eorum, qui maiorum autoritate & patrocinio, alas susceperant, animumq; interficiēdi principem. Fuere & ferales Tyberio, quæ serpentē ab eo in deliciis habitum consumpsere morsibus vinum, ut resipisceret facto nouissimo, & dissono naturæ animantium, portētoque mirabili, Principes & Reges, populo egere grato conciliata republica, aliàs formicas minutissimas potentissimos vastare serpentes. Est hoc maximū dum gestant cadaver, mortuãve formicam concives ut sepeliant, funeralibus vestibus nigræ natura eam comitari; quas si rubra formica, aut fulva, albave sequatur dilacerant, morsibusque impetunt, quam ob dedecus commissum infelpultam relinquant, quod sine veste funerali tristi, in aliarum contubernio, emortuam dehonestaverit. Atizoës loco adducto. Interitus signum reponebatur antiquis. Onirochritæ auditorum frequentiam significabant multitudine formicarum in aures obambulantium. Hinc Martialis deridens grammaticū ait, *Sic te frequentes audiant capillati*; nam placida est auditorum copia præceptoribus, & concursus placidissimus. Depingebant idē Onirochritæ formicas in aurem irreperisse. Inanis gloria, Græcis *κρυδ' ἑξια*, formica

formica notabatur, & Aegyptiis, quòd depopulenter virentia omnia, pulcherrimaeque arbores, folia, fructus, flores, non secùs ac Ceniodoxia & laus propria acta, egregiasque virtutes, gesta alioqui magnifica & illustria, vt formica pestis est procerarum arborum virentium; pulcherrimarum morbus, & vitium arboribus frugiferis communis, terræ, cœlique inclementia subnascens, sterilitatis annonæ indicium maximum, hinc hoias orniço Hispanè vocamus quæ disparuere & abiere, aut subito aut infrugifera, inutilia, quòd hoc morbo folia & fructus exoluantur frugum, arborumque, multoties sterilitate inducta proluxa. Depopulatio etiam & vastitas formicæ icone describitur, cui fasciculus otigani coniungatur, formicas enim proprias sedes domiciliaque relinquere otigani puluere insperfo itibere, aut ad cavernæ fauces suffumigio adactò scimus, eoque vti in eandem exterminium, docuit Sotion Agriculturæ lib. 1. c. 10. Columella lib. 3. c. 2. Cato de re rustica lib. 4. cap. 9. Plinius lib. 19. c. 10. Aristoteles lib. 1. de historia animalium, cap. 8. vbi sic: Sulphuris quidem odore insectorum plurima inteteunt. adhuc formicæ otigani, sulphurisque puluisculo insperfo, suas relinquunt cavernas, aliisque migrant: Cornu præterea ceruini factò incensu plurima insectorum pars fugit, & præcipue Styracis suffitu, cinere insperfo suffocari & fugari quouis, tenet Plinius lib. 19. citato cap. vbi sic: Contra formicas, non minimum horrorum exitium, si nò sint irrigui, limum marinum, aut cinerem consulo, iis obturatis earum cavernis & foraminibus, efficacissimè Heliotropio herba necantur, suffumigato: tum aqua insperfa in qua later dilutus fuerit crudus, lotusque eadem. retulit Apuleius suprà, Sabinus Tyro libro 1. Cepuri-

con ad Mæcenatem cap. 10. *Ælianus* locis adductis, *Aristoteles*, *Nearchus* apud *Strabonem* lib. 15. cap. 7. *Strabo* lib. 15. c. 6. *Pausanias* *Syrus* in *Laonicis*, *Plinius* lib. 11. c. 31. docent, *Indicas* formicas esse cornutas, maximasque, mixæ magnitudinis pennatas & albas plurimas: fuisseque cornua formicæ *Indicæ* miraculo & admirationi, suspensa in templo *Herculis* *Heryttis*. Scribit *Nearchus* lib. 9. cap. 7. vidisse pellem cuiusdam similem magnitudine & coloribus variis pelli *Pardi*. *Plinius* aliique omnes eisdem locis enūciant, colorem felium ex iis alias habere testantur, magnitudinem luporum regionis *Ægyptiacæ* *Indicæ* communium continere, alatas quasdam, variegatas, albas, Indosque illius regionis, quos vocant *Dardas*, ad plagam Septentrionalem habitantes, erutum aurum ab eisdem tempore hyberno, furati æstivo, tetro fumo retum dictarum ipsis fugatis prius, quarum multoties dilacerantur morsibus immanibus, si præveloces *Camelis* incurstantes non liberentur, tanta pernicitas, feritasque est hominibus & bestiis cum auti cupiditate. Dentes habent formicæ, docuit *Aristoteles* 4. de partibus animalium cap. 6. fortissimos, quibus minutissimū animal durissima quæque erodit & lacerat, iis inesse ore aculeum, ut apibus acree; gustusque organum in aculeo retinere principaliter & intus in palato. Non cessant erodere dētibus aculeo iniecto, masticantur, ut saporem suscipiant, contra ac muscæ, quæ aculeo delectantur solūm, quonō mordent, fugunt in dō: *Aristoteles* 2. de partibus c. ultimo. Mirabitur verō non inintia quispiam, cū tot tantaque de formicæ natura mirabili & rara illustria & magna dixerimus, cur api & formicæ imaginationem adesse negaverit *Aristoteles*, vermibusque omnibus 3. de anima c. 3. cū illis ingenium, studium,

mentem, rationem, imò æstimatiuam potentiam sensitivas perfectissimas ascripserint omnes, ipseque philosophus (suprà monstrauimus,) earumque opera artificiosa, & rara, mirabilia id comprobent, tum politia, tum œconomia, tū ethica. idem imò Aristoteles 1. metaphysicorum cap. 1. hæc animalia habere prudentiam tenet, imaginationeque viuere omnia quæ sentiunt, fastinet 1. de animo textu 20. Desinet verò mirari semel si intellexerit Aristotelem eo loci non imaginationem negasse vermibus nidificantibus mirè, Apibus officiosissimis, formicis laboriosissimis: solùmque negasse, disciplinabilia hæc esse animantia, imaginationemque obtinere disciplinabilem, vt assuescete possint impositis alio, sic enim instinctu ducuntur, hærentque naturæ præceptis, forti imaginatione, quæ nunquam errare contingit ab opere per larumve vagnè discedere, alienis legibus præceptisve impositis, vt non obtemperent, vt animantium plurima non obtemperant, assuescuntve aliis. Quis apem, vermem, formicam mansuefecit? & ritui imposito aptauit? vt equos, leones, tygrides, serpentes aliquos, aues, piscium plurimos cibo & aliis assuescit, impositisque parere docuit. Assuescit nunquam formica, apis, vermis, aliis præterquàm à natura impositis, quod adedò naturales sunt opere. Imaginationem eo significatu non esse sensum, ibidem probat, sensus enim omni inest animanti, hæc verò imaginatio non omni, cum iis non inest, etsi sit aliis; disciplina enim adhuc impropria, quæ associatione fit, & assiduitate sensus memoriæ. Circa singularia obiecta non inest iis imaginatio, quæ oritur cum memoria eius quod multoties factum est: scimus enim picam, psitracum, turdum, motui loquendi assuescere, & sono, equum, elephantem, simiam inces-

fui, saltui equos, & rebus aliis assueferi; canem, verum psallere, & alia rebus aliis. Hæc verò animantia nullis: imò pulices assuefacimus morfui ligatas, iis secus contingit. Sic est intelligendus Solinus dum formicis disciplinam ascribit in Polihistoria, capite 20. quod metaphoricè disciplinam possideant, passivèque disciplinatæ sint instinctu dato, non quòd assuecant ipsæ: quo sensu Cicero & reliqui mentem illis adesse dixerunt, id est, quasi mente vivere, mentèque ordinari auctoris vniuersi hæc artificiosa, & industria. Herculaneas dictas formicas, tritas simul cū sale, impositasque omni generi macularum mirificè illas extirpare, docet Plinius libro 30. capite 4. Imò & formicas communes nostras eodem modo paratas, faciei maculas abstergere sædas cognouimus, vitiaque deformia, & cum meile potentiùs.

De formicæ sedulitate, mysticis que plurimis, & literalibus Scripturæ sacre.

CAPUT III.

12 **N**il fugat formicas validiùs, quàm cinis earundem foraminibus inspectas, concrematarum cum Heliotropio; experientia palàm fecit & auctores dicti. Sunt mellis acidissimæ, quo ligantur illicò & suffocantur, flatibusque excitatis insecta hæc præcordiis cincta dirumpuntur detentis, oleo insecta arceri, & suffocari omnia diximus, quòd strictissima earum præcordia repleat (quo insecta vocantur) respirationemque impediat; sicissimis locis formicæ sicæ natura, vt Galenus 1. de temperamentis edocuit, veniunt, quæ cessant illicò

se irrigui fiunt, docuit Plinius lib. 19. cap. 10. Columella, & reliqui supra. Ineptè quidam formicã hieroglyphicon astruxere latrocinij, quòd non vt apes cibos cõponat, reponat imò & furetur; hieroglyphicon potius diligentix & liberalitatis; neque enim illa aliud quàm omiffa & relicta ab aliis colligit, & recondit: Arguit imò nos negligentix eorum quæ reliquimus, & omiffimus; ea legit quæ auaritia retinemus, extrahit, in liberalitatè excitans mortales, quæq; nobis superfluant & abundant expolcit. Eleemosynã commendat quafi, & consulit pauperum specimine, exquirat tacita, egenorũ expressus iconismus: dũ prodigalitatìs, aut auaritiæ sustinemus effigiem, si formica arceatur, impediaturque motu & via debita, irascitur, bilem illicò effundit, non minimè vrentem, si in manus imò incidat, vbi contigerit excoquantem; Solinus loco adducto retulit, & experientia comprobat, quo adagium formicæ oritur, *Est & sua formicis bilis*, vt nullum sit contrarium contempnendum adhuc pusillum. Est imò monstrosum animal, formidabile, & ferox formica, corpus serpentis ablongum, prolixum, pedum multitudine nimium, araneæ horridæ instat, os leonis amplum, forte, rugosum, hians, distentum ad latera, obscuretum, nigrum, armatum infectissimo aculeo, dentibus fortissimis, venco, bile acri & mordaci, dolorem inferens morfu, corrosiuosque cruciatus, color fuscus, ater, motus molestissimus, trepidus, redit mediij corporis sensus, postremi medio, iam motu priori tranfacto propter corporis partitionem; Est illa corporis monstrosi, & quasi duplicari duabus medietatibus, duabus sphæricis coalescens, orbibus duobus, ac si conflaretur corpus vnum, serpentis instat mouetur, & si pedibus cederet, orbibus factis & spiris vndarum more, cuius simili

similitudine, pulsam formicantem lethalem dicimus, vndosi pulsus speciem. Docuit Galenus 1. de differentia pulsuum c. 27. & lib. ad Tyrones c. 16. 2. de dignoscendis pulsibus, alibi passim, quem pulsum paruum, debilem, creberrimum imò, minorem omnibus aliis constituit loco adducto, periculosissimū omniumque, idè vndosum, ad modum motus formicæ, quibus formicantem pulsum appellauere hūc, quòd imiteretur formicam motu; mouetur enim cor motu simili; idè sensit Plinius lib. 7. c. 51. Tactum habet acerrimum, nimisque est sensibilis, in ediam, sitimque patitur maximè, æstus, annonæ, famem, siccitatem notat prouentus, annumque sterilem, si plures minutæ & squallidæ rubræ adfuerint; nigræ & crassiores fertilitatem, feracitatemque & copiam. Seruat maximè diem primum Caniculæ, dum coit cum sole, vt vel tectis quiescant, vel si cogantur exire, intereant facilè. Nonum à congressu lunæ obseruant diem, cauerna derentæ, qui est septimus illuminationis lunæ, quartaque prima, septenusque dies: quiescunt ab opere die septimo mensis cuiusuis, illuminationis Lunæ, ab eo enim die à quo lux est primò Lunæ, vsque ad septimum officiosissimæ, laboriosissimæ, assiduæ, septima quiescunt, Genesim quasi memoria repetentes c. 2. vbi dicitur: *Igitur perfecti sunt caeli, & terra, & uniuersa ornatu eorum, compleuitque Deus die septimo opus suum quod fecerat: requieuit die septimo ab uniuerso opere quod parauerat, & benedixit diei septimo, & sanctificauit illum, quia in ipso cessauerat ab omni opere suo, quod creauit Deus, ut faceret.* vbi & à luce septimus numeratur dies, vt & modò à die lunæ septimum Dominici diem colimus. Sic instrui-
 13 mur hoc animanti, docemur obseruare dies septimos, à congressu nonos. Seruat verò illa septimos
 à lu

à luce dies, naturam insequens, instinctumque nature; septenus enim dies faustus est plurimis, multis verò inauspicatus, & infœlix, tunc enim viget Lunæ humiditas, & calor luminis, primo septenario fortius, & prima quarta mensis cuiusvis, quod & si minora sint hæc, debilioraque per initia cum sint, quã secunda mensis septimana, & vsque ad plenilunium, tamen vt dissueta magis, quod præcesserit siccitas, & frigus interlunij immediatius, resque sint sicciores & frigidiores; iuuat maximè tunc calida & humida constitutio, & natura. Calidas & humidas temperies similes, frigiditas verò & siccitas temperie formicas lædit, vt dissimilis temperie temperamentoque earum propriæque naturæ absimilis talis cõstitutio, & eũ præcesserit interlunij tempestas similis, disturbantur hac septimana primaq, uod ibi aspectus incidat septenarij, fortissimus in opere, quod sit aspectus tetragonus quadratusve, fortissimus in agendo primæ quartæ circuli Lunæ motus, duabus qualitatibus semper oppositus ei à quo recessit puncto. Ea est signorum circuli dispositio Zodiaci perpetua. Hinc seruant septimum diem à lumine Astri ipsis temperie dissidentem. Plin. lib. 11. c. 37. sic de formicis legit. Ranarum tubetarum altera fibra à formicis non attingitur propter venenum, mirabilis animantis instinctus. His ergo meritò excitamur exemplo formicæ ab spiritu Deo: *Confiteor tibi Pater Domine celi, & terre, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuulasti ea paruulis: in a Pater, quoniam sic fuit placitum apud te.* Formicis instruimur paruulis, nõ magnatibus mundi, non potentatibus, gigantibus, David minimo, non Goliath, non sapientibus, prudentibus sæculi, iudicio, hominumque censura, paruulis imò formicis, despectis, vilibus, ignorantibus, hominum

sententia

sententia & opinione; naturalia enim omnia omnisque rerum naturalium conditio illud iubet, & se amare, seruireque, amore proprio se prosequi, contraria respicere, odio habere, inimica, aduersa fugere. Supernaturalis vero lex & doctrina super hæc docet, odio habere sese ipsum, sese & perdere, abicere, vincere. Est enim in nobis lex sensus, repugnans, inimica, & dissentiens cum lege mentis, & rationis lege, superioris animi sedis, Paulus dixit, ut inde nostra victoria consistat in dissidio, huiusque legis moderamine, & morigeratione. Matth. 10. *Qui inuenit animam suam, perdit illam, & qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam.* Tu inimica & contraria diligere, prosequique amore edocet ultra gratiæ lex, Mat. 5. c. *Audistis quia dictum est antiquis: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, lege gentium ideo audistis ab eis, neque enim legistis in lege scripta, nec infanda hæc continentur, quod audistis: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, & benefacite eis qui oderunt vos.* Supernaturalis doctrina: sapientia mundi stultitia est apud Deum, ignorantes mundi, abiecti, viles, despecti, obsecuti, paruuli, formicæ sunt Dei, sapientes, docti, prudentes, magnique vocantur in regno cælorum, & nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cælorum. Hæc ergo reuelauit paruulis, hæc abscondit à sapientibus. Neque enim hæc sapientia humana, & prudentia attingit, reuelata sunt imò hæc in Deum finem supernaturalem. Docuit Seneca diligere inimicos, Stoici docuere, Plutarchus laudat, contrarios utilissimos iudicat, quod patientiæ vires manifestent, & exerant. Hæc propterea autem populatam & propter virtutes morales ipsa; at propter Deum finem supernaturalē sūmē dilectū hæc efficere, & implere hæc timore sancto legis, desuper venit, super caput hominis, hoc medium esse in Deum finē vltimū,

hæcque probari ipsomet Deo, & imperari. Reuelasti paruulis, non sapientibus, ne naturæ lumini, viribusque adscriberentur mortalium, paruulis imò ignorantibus reuelata, supra hominis captum, abscondit à sapientibus, non quòd saperent, nec quòd prudentes essent, idèd imò tumidi & superbi, vt conuincerentur de ignorat̃ia & inscit̃ia, insipientiũ doctrina, & formicarum exemplo, vt confunderet sapientiam sapientiũ, & prudentiam prudentiũ sæculi (Paulus.) Solũ credere assuefacti demõstrationibus, discursibus hominũ, tũ vt Dei esse opus totũ, cęlestisque doctrina intelligeretur. Paruulis ergo docemur formicis, abiectis, reptatibus, egenis, medicatibus; iis instruimur, non principibus, non magnatibus, poteribus, quorum sunt corruptiora ossa potentia, & imperio, minimis imò, subditis, humilibus. Quòd Mat. 11. cũm hæc dixisset, inquit; *Discite à me quomòdò mitis sum & humilis corde.* Amicos diligere docet formica; consortio enim & grege aliarũ viuunt, in bonumque reipublicæ vitam dispendit assiduo labore, inimicos amare, & benefacere iis qui eã odio habent, admonet, ultra quæ si formicã alterius domicilij rixantẽ prius super prædã defessam vidẽar, iuuat illam, suppetiasq; fert, onus congestat, oblita contentions, & dissidij inuimemot; mortuã si offēderit, in propriũ domiciliũ gestat, humetur vt à cõciuibus, etiã si quæ est alterius cõtubernij, alimentũ surripuerit, offensasq; intulerit inimica & contraria. Imiteris ergo formicas exiles, minimas, imbecilles, inermes, reptates, Christi discipulos, Apostolos, piscatores humiles, mundi opprobriũ & abiectionem plebis. Imitemur sãctos, & paruulos Christi, illos æmulemur, qui antequã viuere discerēt, moti sciuerunt sapiẽter, totius Ecclesiæ natu minores martyres, Iustũ & Pastorẽ Cõplutẽses (gloria

riæ & honor Ecclesiæ) Christi testimonio sanguinis testamentū Christi consignantes, Cōplutensium tutelares & Patronos, quorū iustus annus agebat septimum, novum verò Pastor. Has minutissimas imitemur formicas, hos sequamur paauolos, Cōplutensem Didacum Franciscanum, paruulum Christi, defectum, ordinis Minorum, sæcularē, minorē paruulum, formicam, qui granum frumenti, ab aliis despectum & quasi nullius valoris, & pretij iudicatum, in messem collegit virtutum, & fructum spiritus, illius imò caudicem & partem qua turgere solet, inflari & tumescere, eroserunt ambitionem, superbiam, inanē gloriam, opinionemq; hominum, quibus euanesceit, superbitque opus, & non fructificat, aliosque & alios Ecclesiæ sanctæ minimos, grandes, formicæ ex humiles, terra reptantes granum collegere, Christum granum frumēti emortuum, vt fructum afferret, veniens de cœlis in terram frugiferæ Virginis multum fructum afferens. Dicitur ergo eo loci Prouerbio-
 rum 6. *O Piger vade ad formicam, & considera vias eius, & discite sapientiam.* Vocat pigros in virtute & religione, desides illos, qui more coruorum, (dixit August. 6. de Ciuitate Dei) ganniunt, craniuntque cras, cras, nunquam hodie, aut modo; sunt ij pigri, & desides, quos cū prius in religionē vocasset Spiritus Deus, in consortium vitamque communem, formicarum instar, nunc excitat ad opera & consuetamunia exercenda, ex religione imposita, pigri, cū opus efficere queant medio fontium salutis, & gratiæ Religionis frugiferæ, & remissè velint. Remissi & tepidi, ij hominē non habent, intellectum qui cum voluntate matrimonium inest, & cōsentiat, vt fructus, fætusque debiti filij & legitimi oriantur; contrahens imò cum appetitu, spuria innascitur proles, & cum
 serua

serua Agar successio illegitima & nota. Pigri, desides, molles, presentibus rebus derenti, & occupati, non expectantes in futurum, sicut gentes imò, quæ spem non habent, Paulus dixit; hos vocat pigros, fornicæque redarguit exemplo, quæ in futuram hyemem expendit opus, negatq; sibi grano vti presentis, appetitum negat, vsque dum licet, quando & quomodo licet, reponit in posterum fruges, in futurum sperat, denegat sibi vltimum rerum, vsque dum thesaurizet, prius recondat, sufferens famem, passiones deuincens, vt nec extra cauernam huic animanti comedere liceat, extra regulam & ordinem: postquam imò reseruauit, custodiuit, reposuitque in posterum, regula, & ordine, sedula, diligens, vigilans, & sollicita in futurum, spe fructus, non quasi gentes quæ spem non habent (Paulus.) Vade ergo piger. Vocatur piger adhuc dum mittitur ad formicam, vt confundatur erubescatque brutorum exemplo; inuitat psalmographus sacer cælos, inanimata, laudare Deum, vt confusione obtupescant, & verecundia homines qui Deum cognoscentes, non sicut Deum glorificauerunt, pigri, & lenti. Vocatur, remittitur (summa Dei bonitas) mittitur ad formicam, & qui mittitur vt vadat, vocatur vt audiat, sed si piger, quomodo ibit ad formicam? nonne desidiosus stabit, & obstupescet? piger non ibit, & tardus restabit, se ipso deside, vinculis ligatus amoris proprii, se infectis ipso appetitu & malicia, in eo mittitur tamen, impulsu eius qui stat ad ostium, & pulsat: (si liceret imò vi impelleretur, vt iret, vocatur tamen, vt non reluctans trabatur, eat imò, vt præmia & palmas afferat referatque ille,) eoq; excitatur conamine, vt soluta crapula, voce, prigratieq; excussa, sese excusare nõ possit, quò neget aditum; iam non piger, sedulus imò, liber

omni impedimēto, & immunis vocatur, & mittitur. Vocatur prius, *o piger, mittitur, vade ad formicā*, iā excitatus, exsoluta pigritie, contumax aliās & rebellis; nō mittitur ad feroces tygrides, nec ad ingētes elephantos, non ad horredos, hirsutos, & crudeles leones, ad formicas imò, ad paruulos; *nisi efficiamini sicut paruulus iste, & renascamini iterū paruuli, non intrabitis in regnū cælorum.* Ad formicas, ad ea quæ subtus pedes habemus. Vbiq; docemur omnibus, *vbiq; Deus*, Plato edixit in Phædone ad humilia, abiecta, facilis; est facile iugū Dei & leue onus. Gestat ipse nobiscum, *seclera nostra ipse portauit, tulitque iniquitates nostras*, vt iam suprà, non ad aues immisit vanitatis vento ductiles, colligentes paleas multoties, non ad sapientes & prudentes sæculi, ad formicas imò, quæ grana congerunt, & fruges vtilis condunt, erodunt imò, ne inuimescant superbia, & vanitate; recondunt, ne inani gloria putrescant, virescantque iterum, abditos, occultos sustinentes labores, semel quæ ac granum collegere occultant, & abdunt, palàm facientes quando est opus, hypocrisisim fugientes, & vitantes omninò, exemplum laboris hominibus vectione substituentes, reptu humiles, ne germinet gloria inanis, quod et odunt & occultant (diximus suprà.) Vade ergo ad formicam, & considera vias illius qualiter it & redit eadem semita qua exiit, qua reuertitur, nō alia. Hac durissimos atterit & sulcat silices; facilius imò multò per silices & durissimos lapides grana ducit, onera gestat, quòd resiliat per hæc, replet, & relabatur, quàm terra & puluere, qua arceatur cum inniti non possit mollibus, & cedentibus facile terræ partibus, iterque obscuretur antea multò, & semita qua ducitur, puluere renascentibus virentibus herbis & germinibus, quàm silicibus, lapidibus,

bus, petrificisque locis: quæ & si signentur & fermentur tardiùs, diutiùs tamen vestigia observant, & tenent clariora. Considera ergo vias eius, & eadem via qua renatus es, & venisti in lucem, ut granum frumenti Christum colligeres, hac redi in Christum, renatus semel ex aqua & spiritu, non secùs ac oriuntur formicæ ex aqua conformata luto, terraque immixtis, & spiritu flante Africo tepido sub æquinoctio veris tempore, ut oriuntur hæc serpentium instar (diximus suprâ,) & si ultrâ propagatione vera orientur & veniant. Hoc modo ortus terra, & aqua commixtis, spiritante Africo, Favonio grato viues, qui fecundat hæc ipsa, & fertilitat spiritus Dei, quo germinant omnia, lege veris, & gratiæ tempore, Pulvis ergo erat homo, non solum peccati labe, ortu inò & origine sua, seque nihil, & pulvis vento facillè ductilis, inconsistens, nil ut consistat reatu culpæ in pulverem actus, formeris, renascaris iterum, aqua & spiritu, ut pulvis stet, & firmetur inconstans, fiatque limus ex quo venit primò formatus homo, aquisque baptismatis sacri vivificeris, fertilicetis spiritu tepido gratiæque & rore pulvere iterato, homineque sicco peccati fomiribus, igneaq; concupiscètia squalenti, & exusto, ut eo rore vivificeris, & igne charitatis vivas; spiritu aqua opus erat pulveri illi, culpæ reatu squalido & sicco, ut reintegraretur iterum; non aliter calore, & humore, quibus vita consistit principiis, docuit Arist. de vita & morte cap. 11. & latè ex Platone, & aliis suprâ retulimus; quemadmodum formatus fuit primo ortu homo, ex luto sufflante Deo in nates eius spiraculum vitæ, Genesios 2. cap. pulvere commixto aquæ, & luto, limoque facto iterum; sic eodem autore, per idem verbum cuius est facere omnia, structa semel & dicta iam cõservate,

& reficere ad imaginem & similitudinem eius, iterum aqua, & spiritu, ut reformetur puluis, iterumque integretur, euanscens se facile, aquis; spiritu flante. Eadem ergo via, qua existi, & venisti in lucem per Christum, qui est via, & veritas, vitæque, redi in Christum per Christum viam & mediatorem; via hac qua progredi cœpisti, j feliciter, per viamque lapideam formica per petram. Petra autem erat Christus, per petram Christum, non terræ pulueri innitens, certo imò tramiti, securo, patenti, cōmuni, vniuersali, id est, Catholico, *ne declines à mandatis eius*, & ab A. egressus ad O. festina, ad æternitatem, ad circulum. Est enim ipse *ἀρχή & ἔσχατος & ὁ*, extrema, & cūm dixerit viam esse quæ inter extrema continetur, est omnia, nam est principium & finis & medium. Alpha, omega, & via. Testatur ipse qui est veritas: nam est vita, non solūm viuens; Vita verò est primum esse à quo omne viuere & esse est; quòd est veritas: esse enim ab illo est omne, veritas verò est cuiusuis rei esse. Qui ergo est vita, est veritas omnis: & cūm veritas via est, est via in Deum illi conformari, in esse legis & præcepti, ipse dixit, quo est via, fideique nostræ ratio. Ab A. figura, imò trium linearum vna ex Deo ipso trino vnoque, venimus omnes, & proficiscimur opere Trinitatis indiuiso ad extra, & in O. circulum æternitatis, per viam Christum unus. *Nemo enim cognouit Patrem, nisi Filius, aut cui voluerit Filius reuelare.* Vias ergo formicæ considera, Christi, & qua existi redi via, Christo renatus in Christum, ut formica illa redit eadem via lapidea, redi Christo lapide & petra (loca ad duximus suprà) fide. Vocat ergo pigros desides spectantes & expectantes legis scripturæ & gratiæ, ut per Christum mediatorem redeant in ipsum, à quo exiere. Est enim ipse

via, formicæ exemplo eisdem instruit, & excitat: considera vias eius, motus vltra, & modum mouendi huius animantis, quæ dum maiora onera gestat, eisdem non suffectura, humilis, & repens continua in opere, lumine præfente, quod expectat vt operetur, si nequit capite illa vebere, anterioribusque inniti, retrò vertitur, retroque cedens, onera maiora gestat, & ducit, motu retrogrado innixa pedibus, vltimisque corporis partibus, postremitatibus sui. Formica homo vermiculus, exilis, ne proprio capiti innitatur, vt gestet onera, onusque vehat, Christo imò capiti innitet, cuius virtute & potentia onus est leue, & suauis iugum, retrocedat in puluerem ex quo est, onus crucemque cum illo gestet, & Christo petra via ducat, fructus in hyemem reseruet, vltimo sui innixus, morti & vltimo onus sustineat, & ferat, in vltimum sui, in appetitum factò impetu, in posteriora & vltima, hunc euince, supera, retrocede, si calcitrat, si non iuuat capitis rationisq; motum, in puluerem de quo es, redi, vt humilieris formicæ exemplo, quæ vires deponit, propriamq; imbecillitatem cognoscit, puluerem si attingit, petram quærit, illam vestigat, vt impleat opus, capite pellit, innixa vltimis, adacto tibi capite Christo, nõ propriis frenis, retrocessu, via petræ granû duces impetu in appetitû factò, superato illo, & victo: sustinebis onus crucis, crucẽ feres cû ipso, rationis lineæ rectitudinì, & regulæ, contrà posita linea appetitus, legumque carnis oppositione, & repugnantia, vt crucis lineæ transuerlentur, & contraponantur. Iis crucem efformabis lineis transuersis, sustinebisque. Vias ergo eius considera, discè sapientiam, Christum patris sapientiam, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei: has formicæ vias considera, hos paruos, & formicas has contemple-

ris. Est Christus formica vermiculus, paruulusque factus pro nobis. Paulus ad Rom. 9. c. *Quia uerbum breuiatum faciet Dominus super terram*, paruulum effecit Christum, æternum Verbum, infinitum breuiavit, arctauit humanitatis termino, & miseris hominum oppressit, compressitque. Isaias 60. de Christo, *minimus erit in mille, & paruulus in gentem fortissimam, ego Dominus in tempore eius seruo faciam istud*. Christus paruulus minimus in mille erit, & mille instar, potentia infinitus in gentem fortissimam, in mortem, infernum, peccatum, dæmonem contra hæc erit, pugnet, vincet.

De formica exemplo, & magisterio.

C A P U T I V.

16 **D**ilce sapientiam ex formica. Est enim vna ex conditionibus doctrinæ eximie, & absolutæ sapientiæ, magistri breuitas compendiosa, & concisa; ideo sapientia Patris breuiata est, Verbumque nobis nil superfluum, diminutum nil, in quo erat: ideo ad formicam mittimur vt illa instruamur. Omnia continet Christus. *Omnia mihi tradita sunt à patre meo*. Math. 11. cap. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est*. Ioan. 1. cap. Genes. 1. *Ipsè dicit, & facta sunt*; dixit Filius omnia ad extra opere illo indiuisæ substantiæ, indiuisòq; actu ad extra Trinitatis totius, Verbum Patris creaturas dixit (appropriatione illi dicatum opus facere) dixit in esse extra, cuius dicere, velleque est illis esse, facere, & consistere, hac dictione creaturæ omnes consistere. Est ergo omnia Deus quòd Deus est omnia quòd homo: omnis naturæ est homo; imaginè & similitudinè
Dei

Deitatis obtinet, naturamque communem cum spiritalibus, cum corporeis sensibilibus sensitivam portionem, cū plantis vegetabilē, cū inanimatis corporeā, cū aliis alia. Hinc dicebatur antiquis *μικροσκοπε* Græcis, Latinis mundus parvus, intelligibili & sensibili compositus vniuerso. Vade ergo ad formicā, disce ex Christo formica, & paruulo, omnia, idē imō formica conflatur duōbus orbibus, sphaerulis duabus instruitur coalescentibus sibi, medio animantis, vt quælibet medietas sit orbis vnus, quorum alter non serpit, terramve cōtingit superior, imō cum capite vehitur, alter reptat, abradit terram, vniuersū vtrumque designans, intelligibile & sensile; quorum vnum terrestre est inferius, superius aliud, supra terrestria constitutum. Disce ergo ex formica, in qua omnia continentur, pusilla alioqui. Doctrina est breuiata, breuis, facilis, compendiosa, & veridica, *Breuiatum verbum faciet Dominus super terram.* disce sapientiam. Subditur eo loci; *que ciem non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem; parat in aestate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat*: formicam diximus animal esse gregale, in consortioque aliarum sui generis viuere, esseque ciuile, Aristoteles 1. de historia c. 1. diximus antea, vbi hæc sunt scripto. Animalium alia sunt gregalia, alia solitaria, alia dubiæ naturæ, vt ad tempus gregalia, & ad tempus solitaria viuāt. Gregalia alia ciuilia, alia secūs, ciuilia aliā subdita imperio alterius, alia aliter: formicas, *subdit*, appello gregales, quia in consortio aliarum commorantur ultra ciuiles, quod labori eidē cōmunicent, in bonum communitatis. Nulli tamen imperio subditæ sunt, vt sunt apes ciuiles, subditæ imperio, quæ rege vno ducuntur, & gubernantur, aliāque aliqua: quod nec ducem, nec præceptorem, principēve

obtinent, neque enim ducem in hostes habent, nec præceptorem in se, & familiam, nec principem in civitatem, denique nec dux est illis, quo tueantur civitatem, ne disturbetur temporum iniuriis, animantiumque aliorum generibus variis; cum tamen munitissimam constituent, inexpugnabilēque sine duce arcē, ut diximus, labyrinthi instar canema parata, imbribus, & tēpestatibus, vallatā vndique & securam, nec principē à quo politiam ediscāt, administratio- nemve reipublicæ, nec præceptorem, qui easdem instruat sibi, & domi, magistrum gnarū ethicæ & œconomi- cæ attis: politiam tamen ethicam, & œconomi- cam exerceēt, custodiunt exactissimè, omnique modo explent. Formica Christus, cum Deus nec ducem, nec præceptorē, nec principem habet, quā est Deus, nec Christus ab alio supposito edidicit, supposito, Deus qui erat naturæ diuinæ, à se imò, quā Deus sciuit, & quā homo, non alio supposito, aut persona doctus, se imò Deo ipso, qui etiam si Deus, voluit legibus obedire, *factus obediens usque ad mortem, & sicut agnus coram tondente ductus est ad occisionem, obla- tus quia ipse voluit.* latè suprā, nulli pepercit labori, sedulus, & diligens usque ad mortē crucis. Imò cum formica quæ non habet principes, benefactores, du- ces, ductores, doctores, præceptores, custodiat legem naturæ impositam illis naturali instinctu, iusque na- turale primæuum custodiat; & seruet, sine ducē, ac si duceretur sine præceptore, ac si præceptis institue- retur, sine principe, ac si illi præciperetur custodire quæ obseruat, Christusque nullis addictus, oblati, quia ipse voluit, obseruauerit legem & præcepta; *non veni solvere legem, sed adimplere,* parauitque sibi cibum & gloriam in ætate laborum, ut parat for- mica tempore messis, & fructus legis, ut intraret in
gloriam

gloriam suam hyeme passionis rigida & tristi, terribili tempestuosa bruma. Lucæ 24. *Nōne hac oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam? Usquequō piger dormies? quando consurges e somno tuo? Cum formica animantium minima laboret messis tempore, & æstate solem non fugiat, æstum, patiens pulveris, atque Solis; tum minimi, debiles, imbecilles, inerme pueri, puellæ, formicæ Christi, cū sustinuerint labores vigilanter, & diligēter, martyres, testes testamenti Christi quod sanguine consignarunt proprio chirographo sanguinis. Usquequō piger dormies? Nōne iis excitaris, admonerisque? non formicæ diu noctuque vigilantes, consueta quæ moliūtur opera, somnum tuum excutiunt? (dicitur) & eo tempore, noctu adhuc dū lumē adest, tenebris legis veteris dictum ibi, præsentē Luna emolire opera, diuque præsentia Solis iam lege, gratiæ modo dictum nobis, cū sit idem lumen quod Luna retinet, ac Sol ipse fulget præsentē lumine Christi; exciteris formica, experge-fias noctu, operantis formicæ exēplis lumine Lunæ, maiorū patrum sanctorum & veteris legis, & nouæ, Solis, stellarumque sanctorum iustorum laborantiū in Christo, iustitiæ Solis, Lunæque Virginis Dei-patæ matris in lege gratiæ, ne dormias piger, te excita formicæ exemplo, quæ diu noctuque lumine adstanti munia sua exercet, exēplo paruulorum Christi, te vocat in opera, excitatque Deus ipse imitatione, suppetiis, auxiliis, vocibus, somnum, pigriliem absolue, festina, age, quādo consurges a somno tuo? Est vita somnus; dū enim expergiscimur, excitamur ex ebrietate, potius ex crapula & somno, mortis tempore quam è vita discedamus, sopore soluto, omnia figmenta noscimus, sensuum illusiones, somnia, insomnia vana. Est plus minusve in somno, eo om-*

nes tenemur, siue experrecti, siue dormiētes, nec res quales sunt habemus, imò vt sensus effingunt, è quibus cognitio nostra procedit simulatè & fictè, apparentes, & vt sunt aliter, quando confurges è somno? quando expergisceris? somnum excuties, grauemque cataphoram? subdit. *Paululum dormies.* est vita somnius, breuis tamen, semper patimur. Galenus docuit 1. de sanitate tuenda, c. 7. Hippocrates de natura humana, continuè morimur, dum continuè viuimus, idem enim calor qui nos fecit, nos conficit iugiter, Hidorus super Amos lib. 3. *Nò fugacius seculo, rebusque seculi, quas dñon tenemus, amittimus.* Gregorius in moralibus; *quot dies vita peragimus, tot passibus mori propinquamus.* Hippocrates 1. aph. aph. 1. *Vita breuis;* Paululum ergo dormies, quando toto vitæ tempore quiescas, & requiescete tibi in somnis videatur, vltra nectitur, paululum dormitabis, quando è somno exciteris, etiam si somnolentus & grauis, sensu renitenti, ad debita opera tete accingas, vita enim breuis est, labor breuis, pramiū immensum, Deus ipse, paululum dormitabis, & molestè feres labores, & vigiliās, paululum confertes manus, vt dormias, eo loci (dicitur) manus conferunt qui dormire intentant, eas plicant, vt calor increseat coniunctis manibus, & inunctis, colligunt se, vt calore tracto & adaucto manibus, edormiant, vacantes ab opere, manus supra manum; vt vulgò dicitur: hinc dicitur eo loci, requiesces paululum cum vita sit breuis, labora ergo fornicæ exemplo in rigidissimam hyemem, & mortis tempus, infra ibidem hæc: *Veniet tibi quasi viator egestas, si piger dormis;* eo conatu quo viator defessus quietem quærit, & in requiem venit, eoquè prolixè adeptam sedem tuetur, & tenet, requiescitque post longissimos factos progressus, conamine eo egestas

veniet,

veniet, requiescet, te quæret, & inueniet te. Ultra neccitur eo loci: *Et pauperies, quasi vir armatus*. nescies quâ possis pellere, aut superare potentissimam paupertatem, quâ propellere, & propulsare; quâ diuelleret & offendere armatam vindique. Infra: *Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua*, scaturiet mellis; pullulabit quasi, vt non sit cum satione propeccos non secus ac fontium vndæ, & flumina fontes excedunt; è quibus emanant locis, oraque quibus erumpunt proportionem ultra, egestas longè fugiet à te, solum supererit, vt te exerceas egestate, eruntque egeni, vt illis subuenire possis; longè tamen à te, nec tibi nocebit; aut molestabit dira pauperies, solum adstabit, utilis, & scenerosa, diuelque paupertas spiritus, subditur: *non peribit egestas*, permanebit imò iis vsibus, formica, iam officiosissima in aestate, vt hyeme sit tibi reposita in reliquum corona iustitiæ, Paulus dixit, & alimentum. Quibus locus alter intelligitur capitis 30. libri eiusdem Proverbiorum, dicitur: *Quatuor sum minima terre; & ipsa sum sapientiora sapientibus, formica, populus infirmus qui preparat in messe cibum sibi: Lepusculus, plebs inualida que collocat in petra cubile suum: Regem locusta non habet, egrediunt vniuersa per turmas, & stellis manibus nititur, & moratur in adibus regis*. Vbi vocauit populum formicarum con- 19 geriem, plebem lepusculorum multitudinem Spiritus Dei, persistens adhuc in exemplo paruulorum, quibus nos instituere parat, non secus ac Matthæi 18. dicitur, cum de primatu, & prelatura esset inter Apostolos contentio. *Et advocans Iesus paruulum, stetit cum in medio eorum, & dixit, Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum; Quicumque ergo humiliauerit*

se sicut paruulus iste , hic est maior in regno caelorum. Vbi Iesus paruulos vocauit, in medioque Apostolorum, ipsiusque Dei collocauit in medio, in centro, ut omnes lineas circumferentiae orbis tenere creaturarum omnium intelligeretur, omniaque possidere in medio, in centro Deo ipso, suumque locum centrum illis relegasse, qui centrum creaturarum est, ex quo omnes illarum lineae veniunt in esse, paruulos innocentes veredicos, vnius cordis, non duplicatos, versutos, hosque vocauit maiores in regno Dei. Paruulis ergo instruimur, ut conuincamur, si enim paruuli haec possunt, & grandes non valent attingere, cur non parui & humiles erimus? imò cum grandes simus per Christum, membraque illius gigantis, qui exultauit ut gigas ad currendam viam salutis & redemptionis nostrae psalmo 18. cur non aggrediemur infernum, mortem, vitia expugnabimus, oppugnabimusque haec paruuli, gigantis membra in toto, in Christo, iniuncti, concordēs, non diuisi, discordēs, iuncti imò, paruuli in Christo, magni gigantis partes? *Simile est regnum caelorum grano synapis minimo,* paruulo, coloris tamen rubri, & sanguinei, & albi, Christi sanguinis, doctriinaeque lactis albicantis intus, virtutis maximae & vigoris, in caput, in Christo angelorum & hominum capite, est lex paruulorum & minimorum humilium gratiae. Sunt magni saeculi principes superbi, ficulnea, & lycomorū Zachæi, qui paruulis supponuntur, Christum ut viderent, & nolcant patientia, cum ficulnea non videat, sunt magnatum conditiones elatio animi, despectus, iniuria, Aristoteles 2. rhetoricorum, *deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles,* radices committunt terrenis superbi, caput ad astra ferunt, plantarum modo immobiles, terrenis affixi, soluta verò formica omnium, paucis contenta reptat,

raptat, & serpens cacumina eorum percurrit, sublimia & excelsa, passu lento, & pigro naturæ, despecta formica, paruula tandem caput eorum, & cacumina sub pedibus constituit, & tenet, minimum alioqui, & humile animal, paruulum. Iis mirabile conficitur argumentum in desidiam nostrâ. Populus & plebs multis differunt inter se, popularésque & plebeij homines. Populus enim officiosam notat rempublicam, legibus instructam, ciuilem, politicam, quæ communem habet viuendi rationem, instituta, & præcepta. In populo ordo erat antiquitûs, ibi enim omnis ciuitatis ordines continebantur, equites, patricij, nobiles, notat Lilius tertio ab vrbe condita. Est enim populus, multitudo, iuris consensu, & concordia communionem sociata. Budæus docet, Aristot. 4. politicorum c. 4. ubi constituens differentiam inter hæc, inquit, populus est congregatio proborum hominum. Plebs verò est communitas, quæ gubernatur à populo, populares enim sapientes nobiles vocat, plebem, vulgus, ignobiles, ignotos homines. Populus præmio ducitur, plebs pœna; *Oderunt peccare boni virtutis amore: Oderunt peccare mali formidine pœna.* Horatius; ubi bonos etiam nobiles vocat, & intelligit, malos obscuros etiam & ignotos, non solum vitiosos. Gellius l. 10. c. 20. & li. 5. c. 27. Plinius li. 13. c. 4. formicas quas ciuiles & ciues Aristot. vocauit, populû vocat spiritus Deus. Diximus enim ex Aristotele supra 1. c. 1. de historia animalium, ciues vocasse easdem. Columella lib. 9. c. 13. populum vocat apum, & formicarum respublicas. Plinius locis adductis, Alianus, Plato, & reliqui quos adduximus supra, ciuitatem, & politiam vocitant formicarum communitates. Infima verò plebs appellatur lepuleulorum, quod sine principe viuant & capite,
sine

sine rege, & duce, facileq; vulgus, monstravitur ante
 teâ, ubi caput deficit, robur, firmitas, vires deficiunt,
 defunt. Ideoq; infirma communitas, populi continen-
 dentes nihil, nec communis est labor, in bonumve
 omnium civium cedit opus, plebs imò rebellata,
 non populo subdita, & motigerata, grex; qua nil
 quod in bonum commune cedat, periclitur. Mat-
 thæi 8 *Erat autem non longe ab illis, grex multorum porco-
 rum pascens, demones autem rogabant Christum, dicentes, si
 ejus nos, mitte nos in gregem porcorum, & ait illis, ice, & illi
 excuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex
 per præceptum in mare.* Et si per metaphoram, & grex ho-
 minum compelletur. Ezechielis 36. cap. dicitur pro-
 mittente Deo præmia populo observanti mandata:
*Hæc dicit Dominus Deus, adhuc in hæc inveniẽtem me do-
 mus Israël, ut faciam eis, multiplicabo eos sicut gregem ho-
 minum, ut gregem sanctum, ut gregem Ierusalem, in solenni-
 tariis eius sic erunt civitates deserta, plena gregibus homi-
 num, & scient, quia ego Dominus.* Similitudine enim
 pastoris & gregis ouillis vocat hominum consor-
 tium gregem, dicitur enim Ezechielis 34. *Vos autem
 greges mei, greges pascuæ meæ homines estis.* Suprà verò
 de Christo eodem capite: *Et suscitabo super eos pasto-
 rem unum.* Hac ergo similitudine grex hominum vo-
 citatur. Fornicarum ergo populus infirmus sapien-
 tiæ excellit, quòd patet in messe cibum sibi, quod
 multi sapientes non parant, nec præparant pro-
 videntia defectu; tunc imò præparare incipiunt
 sapientes sæculi, cum desinunt esse sapientes, &
 fiunt parvuli, minimæque formice, quæ sine du-
 ce, & rectore, capiteque proprio sui ordinis gubet-
 nantur solùm, naturæ conditore Deo capite, prose-
 quentibus ut patet illis. Non secus ij, quando
 propriam sapientiam abdicauerint, sine proprioque
 capite

capite vixerint, capiti Christo subditi, non ducibus sui generis addicti solùm, hominibus imò, vt ius habent, legem, potentiam, clauésq; imperij acceptas, gladios, vt non formicis formicæ subsunt imperio, non hominibus placentes, dixit Christus, tunc præparabunt cibum in messe, fructus tempore, frugemque copiosam, aliter ieiuni, fame & egestate oppressi discedent dira inopia. Est sapientibus sapientior formica, quæ proprio capite non gubernatur, iusti & humiles non reguntur capite proprio, Christo imò capite, vero Deo & homine, cuius caput Deus est. Paulus 1. ad Corinthios 6. c. *Caput Christi Deus.* Secundus sapientior sapientibus lepusculus est, plebs inualida, timida, vt vulgus est natura timidum, plebeiique homines; *Ime. sat. 16. Turba tremens sequitur fortunam semper, & odit.* Seneca in Hercule furenti. *Illum populi fauor attonium, fluctisque magis mobile vulgus aura timidum voluit inani.* Claudianus sic. *His dictis patidi firmam in inertia vulgi.* 2. Regum c. 26. vbi principes, & magistratus prius hospitarentur, postea in circuitu vulgus, inquit spiritus Dei, distributum est. Plebs ergo & si no- ter vulgus, tamen & populum significat significato communi, omnemque populum, principe tantùm capite excepto. Exodi 11. dicitur Mosi; *Dices ergo omni plebi.* Sine capite enim plebs est; erat caput Moses, quasi diceret, *omni populo.* Plebs ergo inualida lepusculorum in petra collocat cubile suum, firmam & stabilem sedem timatur, rupum foramina quærit, & colit, aut intra lapides cubile constituit, non subterranea, obscura, & tenebrosa loca petit, rupum imò fracturas, & sinus, vt tutus viuat, & ma- lum possit præcauere, & vitare à longè inspectis, circumspectânsque versus omnem partem, quo fugit ca- uernas, & loca profunda lepusculus, in-petra cubat,
quæ

quæ cum nil germinet alienum infestis animantibus, non victus causa, in petra disquiritur ille, cum sint paulò destituti lapides, cuius sunt animantia sollicita; hinc securus excubat sicco, tum quòd lapidis frigore excitetur à somno, duritie & siccitate cubilis; exterius enim frigus irritat, expergeficit; quò colligimur, dum somnum conciliare nobis volumus, vt calescamus, & contegamus nos pannis, cooperimentis calorem moderatum inducentibus extra. Vt ergo excitetur è somno, & vigilanter dormiat, non alta consopitus, & graui cataphora, in lapide locat cubile suum. Christicolæ vt efficiunt, lepusculi inualidi, in petra. *Petra autē eriat Christus*, imò in foraminibus petrae inhabitet. Cantic. 2. c. vt sint columbæ felle & bile, & passionibus immunes, irascibilis quæ in cōsortium concupiscibilis non trahatur, petra refrigeratis affectibus, & extinctis. Lepusculi ergo aurum lógisimarú, Christi asseclæ, auditus acerrimi fidei, in petra collocet cubile, vt nō veterno, aut lethargo graues, sic agiles imò, vt somnum excutiāt facilè, rerum apparentium idola & somnia præcaueant, & aufugiant, ne eisdem somno consopiti capiantur. Sapientior est ergo lepusculus sapientioribus doctorú magister. *Locusta non habet regem, & egreditur vniuersa per turmas suas.* Gregalis est locusta, non ciuilis, eo à formica dissidet, quòd hæc in bonum commune opus molietur, laborque communis cuiusuis sit, non sibi tantum consulit, priuatove bono, non vt Petrus, qui cum adhuc expolitus nō esset, perfectusq; omnino, vsque dum Christo petra factus, est petra Christum imitatus, altissimi ædificij, Ecclesiæ basis, & caput gloriam Christi cum vidisset in Thabor, vbi negotia omnium cum exerceret, redemptionisq; totius causa cum ageretur, & ad hoc cōsiliarij omnes, Elias, Mo-

ses,

ses, Petrus, Iacobus, & Ioannes simul cū præsidente Christo cōuenissent, cōmunia vt tractarētur negotia salutis mortalium. Matt. 17. c. dictū erat 16. oportere eum Ierosolymam ire, bellumque inire cū morte, dæmone, inferno & peccato. Cū verò vates esset ex consiliariis ille boni communis, sibi indulgens, bonum sibi consulens, Christi gloriā admiratus eo c. dixit, *bonū est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula*; in mōte hoc, ne ad vallē lachrymarū descendamus, totius reipublicæ negotiis omissis. Quinque erant, & tabernacula solūm parabat tria, politicus, prouidus, aliter ac formica minima, quæ negotiis cōmunibus cōsultat, & prouidet reipublicæ, sui oblita, quò est sapiētior sapiētibus, quæ & fecit Petrus, perfectus q̄ vir factus in virtutis progressu, gladio, morti qui se se obtulit, vt Christū defenderet, tuereturque, caputq; vt obseruaret, & ducē in commune bonū, at hæc Dei erant, illa Petri. Locusta grex est sine rege: nam etiam si formicæ regem non habeant, nec extrā in laboribus, nec suis domiciliis contentæ dū viuunt, cū habeant apes, dum tamen bellum gerūt, aut per loca inuia iter facere tenētur, fruges vt cōgerant, seniores exploratores immittunt prius, creatos numero plebis, & populi, quos postea populus sequitur omnis, in formicinis legionibus est videre. Sequuntur enim omnes præcedentem vsque ad primā quā vniter sit insequuntur ordine, postquam verò in caue mās rediere, cessat primatus ductusque populi. Alianus lib. 2. c. 43. sic. Cū ad pabulandū proficiunt, natu maiores omnes alias conducunt. Duces aliarū, nō veri, imò ductores, quibus & vnū opus, & eadē actio est præterquam ductus in locum destinatum, quæ vt ad segetes perueniunt, & pabula, iuniores sub spicula aditāt, duces ascēdunt spicas, inferiori-

bus disiciunt, reliquæ aristas amouent, grana excutunt & euaginant, reclusaque explicant. l. 1. c. 25. sic. Aliæ ad legenda grana eunt, aliæ onus portantes redeunt, ac summo cum honore, & modestia, aliæ aliis de via decedunt, laborum ac periculorum constituunt seniores formicæ formicæ exploratores, quæ ipsis præfunt, & adducant in meliora pabula, non duces quorum imperio subdantur, communes imò in labore, non imitatione duces aut regimine, sed ductui solum priores habent, non opere ductores, omnes imò seducunt, secus ac apes quæ rege teguntur, ordinanturque omnes, instruuntur, poniuntur, præmio afficiuntur, edendi pro tempore mella, rege imperantur, opere, & labore immuni, & libero, formicæ verò sedulæ omnes, officiosæ, diligentes, sine rege, duce, & præceptore sui ordinis, autore naturæ, ducete instinctu solum gubernare illas, non ductæ primatu, & prælatura, communes in opere, quæ non aliter ac grues vnâ constituunt, casu quæ ducat alias, quæ & præliatur pro aliis, constituta semel, anterior quæ antecedit, quæ & vigilet noctu aliarum ductor, custodiaque vigil non præceptor, rex, dux, prælata aliarum, opere imò eodem sodalitatis, euigil, semperque antecedens aliqua, sic & formicæ consortio, sodalitieque, vinculo amicitie præfunt, amicitia, non præeminetia, opere iugi, pro quibus non præliatur, ut belligeratur apud regina pro apibus, veri ducis officium, in formicis secus, sine duce, principe & magistro aliquo, quibus non duces, docentes imò creant, non ocio, quieti, luxui, discriminibus imò, periculis, laboribus relegant. Negat enim Scriptura sacra imperio subici, citra imperium imò alicuius consuetamunia exercere, cibumque in messe colligere, sine lege imposita maiorum, exire è cæternis in consuetamunia, debita

sibi opera, prosequique consortij lege seniores, expertos, modestos, venerabiles, locusta vetò, nec duces prosequitur, nec regem habet, at per turmas egreditur ordinatè, & distinctè, nec primo loco constituitur aliqua, omnes imò sine discrimine peruolât, quas sots obtulerit, sine discrimine aliquo, aliæ insequuntur citra aliarum inuidiam, aut æmulationem, citra negociationes & sollicitationes, vt respublicæ plurimæ casui & fortunæ, sortibusque imperiû, & iurisdictionem committunt, ex omni populo reges, & duces, magistratus, officia, eoque ordine gubernantur disertissimè, & regula, vt quilibet suum locum obtineat, nullus excedat, seruet imò ordinem debitum, & constitutum semel, vt seruat locusta sine rege, aut duce, positionem & regulam cum aliis per turmas distincta. Priùs Christus (ea est ordinis dignitas) Matt. 14. ordinare iussit turmas, quàm alimentura illis impertiret; ordinantur priùs locustæ, pòst ad meliora pabula accedunt. Locusta ergo sine rege naturæ instinctu se ordinat, dirigiturque disertè nimis; quo sapientior sapientibus iudicatur, non se sibi committens, & credens, non se dirigens, suive similibus; natura imò superiori, altiori sapientia. *Generationem eius quis enarrabit? Israhel* 33. Eius regis quo dirigitur & mouetur, sumusque & viuimus. Paulus ad Philippenses 1. hinc est sapientior locusta sapientibus.

De Myrmecoleone serpente.

CAPVT V.

IOb. 4. hæc: *Myrmecoleos perit, eo quòd non haberet* 19
pradam. Esi Bibliorum interpretæ legat tygris.

Z Z Z 2

Non

Non deest officiosissimæ formicæ prudentissimæque alioqui, miræ solertix, & ingenij: contrarium calidissimum versutissimumque natura Leoformica, formicaleonque nomine animal seu Myrmecoleo, à *Μυρμηκων* Græcis, Latinis minutum, multitudove, & *λεων*, Leo; quòd Leoni ore assimilatur gressibili animanti: vnde Myrmecoleo dictum est animans, quòd formicas, non secùs ac Leonis ore, elingat, & absumat, formicæ species, eiusque naturæ, formæ, & conditionis, illis multò mole superior, scarabei instar, producti, teretis, præcinctæ & insectilis compagis. Cõgenerem devastans familiam, & formicas allines, non secus ac crabro vespas, & alia consanguinea animantia plurima alia, dum onera gestant, defessas formicas circa cauernas expectat, iam iam labori finem & defatigationi imposituras, è longoque itinere, & tractu, vbi requiem, solatiumque operis sibi iute pollicebantur, illis insidiatur puluere abditus, ore solum aperto, & hiesceni, vt cauernam subire ratas, propriumque domicilium, gliscat, ingerat, deceptaque animalicula vastit, & dolo, impudicum animans cognatam progeniem vastet, & deuoret. Plinius lib. 30. cap. 5. Hinc eo c. Iob. dicitur; *Myrmecoleo perit, eo quòd non haberet prædam.* Cùm enim eo loci Eliphaz consoletur Iob de miseria & calamitate, aduersusque rebus, nunquamque Deum immittere innocentibus flagella, nisi in maius emolumentum, commodumque maius suadeat, vltra & peccatores conterere, & iniustos, pœnisque grauissimis affligere, nocua & aduersa à iustis vitare & auertere confirmet, leones fortissimos in fugam conuertere, ne iustos offendant, lænas, dentesque catulorum leonum cõterere ibidem ceterò renuntiet, ne in fontibus officiant, subdit, *Myrmecoleo perit, eo quòd nō haberet prædā,*

Dei robore, potentia summa periit, nec formicas gliscere potuit, recta insequentes Dei ductu, in pulverem & terrena non declines, aut vana sectantes: lapidem imò & petrae viam Christi, cui innixæ solido & firmo Christique roboti, securè incedunt. Abditumque pulvere Myrmecoleonta, pulvere nostræ carnis abditum, quæ ex pulvere est, fugiunt, & vitant, illum cognoscunt, & illudunt granis onustæ in petra Christo, pulverè vitantes, quo abditur ille. Ad finem Martij eueniunt hæc animantia, oriunturque ante formicarum aduentum æquinoctij statione. Vidimus imò hos cõmuniter cinerum die emergere, cineris pulvere abditos, eodem tempore quo abij in formicas erumpunt, compuncti, & submissi Christicolæ, fucaros Myrmecoleones simulatos, fictos, sub pulvere facri cineris occultos deglurientes crudeliter simplices formicas, *vt videantur hominibus ieiunare exterminantes facies suas*, tum & fucatas formicas, comptas, luxuriosis vestibibus ornatas, vanitate & luxu, ea die, sub cineris pulvere latentes, vt iis captent dolosè incautos callidi Myrmecoleones, vafri, astuti, qui pulvere insperatũ, onustas pœnitentiæ pondere formicas distrahunt, & gliscunt: arcentur formicæ cinete insperfo, vt hinc eadie homines frænet Ecclesia, retraharque à semita iniustitiæ, cinere insperfo humilitatis, cognitionis propriæ pulvere, meminit præsentium verbo illo, *homo memento quia cinis es*. Præterita renunciauit; Est enim homo formatus de cinere, & pulvere, & in cinerem reuertetis, fututa denunciat, quibus vniuersa hominis continetur forma, & viuendi ratio, & non secus atque specula cinere confricamus, & detergimus, vt clariora, certioraque euadant, maculis detersis, cineris empyreumate, & ignitione examinatis, ignis restinctione, cinere suborto.

sic eo vitæ humanæ inspergimus viam, discursum;
 vt clarior antea vitæ decursus emineant, viuen-
 dique modus innotescat, & norma limpida & pu-
 ra, igne concupiscentiæ, & passionum extincto; hinc
 cineris eo primo aspergimur die: non secus ac Da-
 niel 14. c. templi pavimento cinerè adacto manife-
 stauit, confusione & vestigijs sacerdotum idolola-
 triam Beel idoli, eorumque blasphemias, & abomi-
 nationes reserauit, illosque non minùs edisse cum
 familia, quæ Beel affirmabant deglurisse Deum, ex
 vestigio cognita cineris aspersi, cinis eo die insper-
 sus vestigia ostendet, & inceffus quales fuerint, &
 sint, eoq; in cinere signabûntur opera, vt sit cinis illis
 semel susceptus, speculum in quo consignentur acta
 quæuis vestigiaq; mortaliû hoc ipso cinere iudicê-
 tur suscepto, efformato suis actibus formaq; viuêdi.
 Suscipiunt enim cinerem, ac si picturæ tabulâ expo-
 nerent suorum operum, speculumque, in quo eluce-
 rent illa, vt pictores cinere priùs lintea illiniunt, &
 tabulas infarciunt aqua immisto, quàm delineant co-
 lores, vt impensûs reliqua se exerant, manifesten-
 turq; super cinerem. Fornicæ ergo arcentur cinere,
 & frænantur eodem insperso, ne incidant in fauces
 Myrmecoleonis, ne declinent à via recta, si cinis la-
 chrymarum aquis contemperetur, lixiuium effica-
 cissimû emerget, quo maculæ omnes extirpabuntur
 vndique. Iuuat cinis fructum ficulneæ infœcundæ &
 tardæ nimis; tardos vt iuuat, & infructuosos, cineris
 consideratio, quò tam in sacris litteris, quàm in gentiû
 historiis legimus, super capite cinere sparso, pœni-
 rentiam notari, cuius intuitu & statum præsentium
 contemplabatur homo, & præteritarum recorda-
 batur, nò minùs, fallus se cinerè esse præsentem esse, et-
 rasq; cineris inconstantis sobolè futurorû finem,
scque

seque in puluerem esse redigendum: quibus & contritio, pœnitentiaque erat præsentium satisfactio & præteritorum, futurorum præcautio & præuisio. His veniã vt cõsequerentur, hæc in cinere euoluebantur, vt ignem charitatis conseruarent, & tuerentur. Meritò hinc cinere & cilicio pœnitentia agebatur; cilicio enim quales fectimus, notatur; veste illa rudi, & inconcinna quam ex peccato primi parentis induimus notata, cõfitentibus culpam & veniã petentibus cineris præsentia, quæ pœnitentia, & pœna cõsequitur. Aurũ custodiunt formicæ Indicæ, quòd sit cordis affectibus vtilissimũ, ingestum in scobes, & puluerẽ distractum, tectactũque Chalybis more, exhilarat animã, lætificat, recreat, exsiccat noxios humores, & absumit, caput robotat, stabilis, deobstruit penitissima quæque corporis, & viscerũ, reserat omnia, Chalybe melius, mistionis nostræ glutinũ, quo dẽpto exoluitur mistio; cõfirmat & integrat, reponit. Aurũ potabile manifestat chymicũ, omnibus pretio habitum; aurũ in tantum mortalibus, quòd luminis plus suscipiat metallis reliquis, ducatur facilè, formetur, tractetur, in vsũque humanos redigatur negotio facili, modo in stala tractum celebri, qua non deest miscella depurata, & illustri, in stamina & minutissima quæque, luminis susceptu, similius supremis corporibus; Hinc enim æstimãtur gẽmæ, lapides, margaritæ, adamãtes plus & reliquis, & quæ plus lucent, ob raras imò & grãdes virtutes, dotes, & facultates. Imputridum est aurum natura, incorruptibile quasi, sese manifestat lumine, & prodit inuitum omninò, sese abscondet imò, quòd mortis, exidij, ruinæ ciuitatum, regionũ, hominũ, extiterit causa, incendij, ignis, ferri, vt pallefcãt timore tãtarum stragum, & pertimescat cõtinuò auaros: natura sese prodeũte, & palã faciẽti

lumine innato, quo simul cœli influentias suscipit
 altas & mirabiles, vt luce media impertiar & di-
 stribuat aliis, suoque lumine exerat, vt & lucida, pre-
 tiosa, aliaque gestamus, ingerimus in pollinē acta, &
 pretio tanto habemus, vt hinc hiacynthorum; mar-
 garitarum, smaragdorū, auti pollines egliscamus,
 aliorum & aliorum medicis auxiliis, & medicami-
 nibus paratis, hoc percitus pallefcit timore, ne arre-
 ptum sollicitē, in carcerem auaritiæ obcludatur, vt
 cū lumen natura expetaz, luceque emineat, priue-
 tur lumine perpetuò innato, & insito. Hinc cū lu-
 mine splendeat natura, animantibus etiā expetit, ut
 quæriturque illud, cura & solitudine nimia, quòd
 lucida amēt & prosequantur animantia: Piscees hinc
 noctu congregamus lumine, petdices, reliquorū plu-
 rima, & si alia fugentur lumine noctu & diu. Formi-
 cæ ergo Indicæ nigre, & albæ, quas docet Iſidotus 12.
 etymologiarū, & Solinus in polihistoria c. 27. magni-
 tudine canum inueniri, vt antea diximus, aurum re-
 condunt, quod luceat, eoque delectetur natura, hoc
 imò recòdunt, vt hominū vitent rapinas, incendia,
 & mortes, strages, hominum boni sollicitæ, quæ nec
 sufficiunt adhuc, vt auri sacra fames cesset, diraque
 cupido. Illud mirabile in auro est præter omnia quæ
 virtutem agēdi sunt in natura nacta, quòd omnibus
 tunc opituletur magis, & subueniat, quātò remotus
 est, & distans magis, nouissimum naturæ efficiens, &
 agens mirabile, quod quando remittitur, maioris est
 vltus, retentum necessitati nulli subueniens, proficiū
 magis quanto remotus, mirabilis auxiliij virtus, eò
 imò venit auaritia, numifinata vt confingant circula-
 ria, nō figuræ alterius, vt omnes capiāt circulari for-
 ma, numosq; omnia in se cōtinere vt ostēcent, capa-
 ces, circulares, idolorum instar crediti, æternitatis fi-
 guram,

guram, diuotumque continentes circulum, iudicatos Deos mortalium cupidine, quos fatentur habere tales & æternos forma. *Alianus de formica l. 1. c. 23.* Sapientior est sapientioribus. *Ægyptiis formica & Chaldæis, quæ cū digitis numerare nesciat, infaustos dies sciuit numerare, obseruareque & custodire: cognoscit tempora, mutationes præsentit, vt sit signum certissimum tranquillitatis temporum, fruges exponere soli nouit, exsiccetur vt humefactę prius (patet supra.) Tum & Stellio sapiētior sapiētibus est, eo loci, de quo c. sequenti. Sunt venenose & vitulētę formicæ natura, quibus morsus est debilior reliquis, at maius venenum, malitia, & virus, quæ cor frumenti erodere tentant semel aggressę caulem, & stirpę, quę cū nō possint exedere, cor aggrediuntur, medullãq; frugum, & cūm neq; in hæc possint, triticū remittentes, aliis frugibus victitant, tumidã, flatuosã, turgidę, virulento humore plenã, flatuoso, quæ cognoscuntur inflatione & rurgentia, colore rubro, rubicante corporis crassitie immoderata. Dicitur *μερμηκων* Græcis, formicones Latini. Aggressus est Christi diuinitatem dæmon, infernus, cor Christi, granum frumenti, Christum, sic ipse compellat se *Ioannis 12. capite iis: Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert; spicam enim corporis mystici produxit, mortuum granum Christus, omnes resurgimus cum illo, in quo sic oportuit Christum pati, & mori. aliàs solus persistisset, quò ibidem dicitur: hoc autem dixit, significans quæ morte esset mortuus. Morte scilicet, qua in alto virgæ crucis spicam afferret fructus omnium. Cor huius grani impetentia cum moribus lacerare non possent, medullamque diuinitatis, tunicam & regu-**

mentum dilacerarunt, corticem eroserunt, corpus, humanitatem, caule intacto potentia, & miraculorum, quo germinabat, & in cœlum ibat, quibus relictis, impotentiam propriam falsa, non frumentum, frugum imò aliarum semina expetere, quibus alerentur, non spicæ, Christi grana, non iustos, non triticum, hordeum imò, irracionales bestias, brutosque homines. Adfuit granum hoc in præsepio expositum mortalibus, Christusque ipse triticum, ut eo inuiterentur, allicerenturque homines, cum mores bestiarum tunc gererent. Tales enim erant ante Christi aduentum, & ad præsepium cum confluerent bestiarum instar, præsepiaque sollicitarent concupiscentia propria, ibi legibus & institutis granum salutis, cibumque salubre, panem Angelorum ut inueniret, visceribus Virginis Deiparæ depuratum, subactum spiritu Deo, fecundo Patris intellectu excussum, coctum charitate, spiritus igne. Cum ergo granum hoc exedere nequiuissent, rodere, lacerareve caulem eius, abditum adhuc in cadernis mortis & inferni contentum, pullulauit propria virtute, ascenditque in cœlum ille qui descendit ad inferos in triduo, in terræ cauernis, & mortis regione obtentus, in inferno, & sepulchro, erexit se. Hoc tanto alimento destitutus iis venenosis formicis, quæ proprio veneno dentes sic inficiunt proprios, & lacerant, ut decidant, fluâtque, vitulagine summa corrupti, consistentes iis minus obtroris malitiam, granum ut comminuere non possint, conterereve, ut panem conformare eo attrito tritico Christo passionis tormentis non valeant, quod possunt reliquæ pusillæ & minores, hocque possunt terere granum, & atterere, *attritus est propter scelera nostra*, Isaia 53. Contritione ergo attritum granum hoc lachrymis efformemus, ut in nos panis super

super substantialis veniat Angelorum. Formicaleon, aut Myrmicoleon, de quo Iob c. 4. fit mentio, ut exponunt septuaginta, & si Hieronymus Tygridé legat, aptissimum est hypocrisis hieroglyphicum, qui se pulvere abdit penitentiae fictae, ut gliscat simplices formicas, onera gestantes, debitumque alimentum lingua facili, exporrecta, versatili, oreque volubili, hianti, domicilium proprium dum subire machinatur, quietemque sibi accersere, dolo, simulata lingua, decipiuntur, ore vastanti, mors ut sequatur, excidiumque. Hæc verò quando non via recta itant formicis accidunt, si à petra recedant Christo, viaque trita, & expedita, cum per lapides iter faciant continuò, vel longè à pulvere saltè, cum illo, ut diximus, summergantur, quo minùs possint inniti motui, inconstanti pulvere in quo occultitur Myrmecoleon; eæ enim sic quæ cedunt sine periculo iter perficiunt, reliquæ etiam si propriis officiis occupentur, & debitis in os incidunt Myrmecoleonis, quòd non sequantur maiores & ductores, discedant imò, & declinent à via, se ipsos prosequentes, non ducentes, non rectores. Est ea obedientiæ vis, ut qui ab hac discedunt, etiam si gestet onera religionis, regulæque, si ductui maiorum non acquiescant, & ut ordinantur ab illis, non cedant, adhuc granum asportantes, ubi requiem præmiùmque sibi pollicebantur, in demonis os incidant, Formicoleonisque fauces, quæ proprii domicilij figuram simulatè representabant & formam, cavernamque propriam ore dehiscenti, & aperto voraci.

De Stellione.

CAPUT VI.

21 **L**euitici cap. 11. hæc: *Mygale, & Chamaleon, & Stellio, & lacerta, & talpa, omnia hæc immunda sunt.* Pro-
 uerbiotum verò 30. citato hæc: *Stellio manibus nititur,*
& moratur in adibus Regis. vbi postquàm tria minima
 sapientissima numerauerat spiritus Deus, quartum
 nectit, & post Formicam, Lepusculum, & Locustam,
 enumerat Stellionem, qui cum sit reptilis naturà, lo-
 cisque adductis cum formica enumeretur, meritò
 post ipsam ordine venit. Stellio Latinis, quòd mac-
 culis stellis perfimilibus tergora euariet versicolori-
 bus, vocitatur Græcis *σταλίωνες*, vulgò *Taranula*. Hic
 rore vescitur, & araneis animantibus; cutem quotà-
 nis exuit, deuorat exutam, inuidens homini, comi-
 tialis morbi remedium generosum, & pergrande
 præsentiens, cuius morsus non rarò hominem inte-
 rimit. Abiitque ideo nomen Stellionis in maledi-
 ctum, quòd tanto priuet mortales dono; in eos qui
 liuore & odio profiua aliis, sibi inutilia retinent,
 auari, stelliones dicti, ideo iactatum, dicitur verò à
σταλίων; id est, lasciuio, quod sit salacissimum ani-
 mans, ex Græco *ἄρα* seu auris, quòd acerrimi audi-
 tus sit, quali lasciuens, auditus, aurisve lasciuia,
 hi non differunt ab iis quæ vulgus Hispano idio-
 mate *Salamanquesas* vocitat; & si nostri sint veneno
 remissiores aliarum regionum stellionibus. Sunt
 Græcis alij dicti *ἀσκαλαβότες* & *Ascalabus* *σουλὰ-
 βος*, Stelliones transmarini Plinij. Videre est lib. 30.
 c. 18. forma diuersi satis à Stellionibus dictis, figu-
 ram

ram enim phalangiorum Aranei retinent, variegati stellis, puncturisque aliquibus, quos vocant Itali frequentius *Tarantulas* veneni atrocissimi, ab *ἀραχίδος* Græcis, ciculus Latinis, & *λεβός* lobos, id est, infirma auricula, quasi circulus infirmæ auriculæ, quòd circulo agatur, dum audire tentat, contra ac reliqua serpentina, quæ caput erigunt, ut meliùs sonos suscipiant factos, vocésque editas: tum quòd auditorij meatus sint illis omninò circulares, ideo a scalobos Græcis appellari consuevere: tum *καλοῦτες* Colotes, detruncatus nobis, quòd formæ sint quasi decurtatæ, non ad proportionem potestætæ, primò corpore ampli, protensi, secundò breues & discissi natura, lætiginosi, stridorisque acerbis, in cauemulis de hiscentis terræ æstibus inhabitans, olim Italiæ incognitus, nunc qui in Apulia frequens visitur, Scorpionib. aded cōtrarius, ut ab eis visus, pauorè & obstuporem cōcipiant, Plinius lib. 30. cap. 18. Aristoteles 8. de historia animalium c. 16. vbi de quadrupedibus animantibus sermonem iniit, sic de Stellione scripsit: Vere & autumno, quando ingrediuntur cauemas, & egrediuntur, animantia mollis cutis senectam exuunt, ut patet exemplo Stellionis, lacerti & viperæ, quæ primò ab oculis nudantur, ut videantur obcæcari eo tempore, huius rei ignaris, oculosque deponere hæc animantia; imò à capite cum exui incipiant, spatio vnus diei, & noctis integrè nudantur, & cap. 15. sic: Stellio mensibus quatuor frigidissimis laret, nec per id tempus alimenco vitur; libro 4. c. 6. Fœminæ in genere Stellionum maiores, fortioresque sunt maribus; in pedestribus enim sanguineis viuiparis. marès fortiores, maiores, longioris vitæ, at in pedestribus sanguineis ouiparis, aut vermiparis, id est, quæ vetriè patiunt, aut in non pedestribus, sed apedibus ouiparis,

ris, aut vermiparis, fœminæ & fœmellæ maribus maiores; solū enim mulorum genus in pedestribus sanguineis viuiparis, maius est fœmellarum, maiorésque multò mulæ fœminæ maribus. Stellio ergo sanguineus est, pedestris, ouiparus, oua excubat figura, colore, substantia talia, pedestris quadrupes, 6. de historia c. 5. magnam stellionis & aranei pugnam narrat Aristoteles inimiciriamque maximam, & antipathiã iis adesse promulgat; Stelliones tum & araneas vorare duello facto recenset, & victores euadere. Plinius l. 11. c. 26. Chamæleonū Stelliones quodammodo naturam habent, rore tantum viuentes & araneis, Cicadę instar, illis vita similis, cantus & stridor, perpetuò strident dentibus, acerbéque intonant, qualiter Cicadis inest concentus. Sunt cantus illorum emulatrici, victus verò instituto Chamæleonum, hos stelliones vocari diximus, quòd tergo stellis variegata retineant. Verrius apud Festū, quòd virus stillët ore frequenter, stelliones dici sustinet l. 11. c. 25. Plinius inimicitia, repugnantiam maximam adesse scorpionibus, & stellionibus edocuit. Scorpiones oleo frisi, ictibus stellionum sunt maximo remedio, & contrã stelliones scorpionibus, & cum scorpiones solū animantia icãt sanguinea (c. de scorpione infra,) stelliones qui lacertis assimilantur, non perunt, quòd paucissimi sanguinis sint, torporem imò & pauorem eis incutiunt, & inferunt grandem. Vocatur etiam lacertula stellio, quòd lacertæ sit omnino similis præterquam magnitudine, veneno, & caudæ amplitudine, quæ stellionibus insunt, stellisque cutem euariantibus. Adsunt & nobis, cum cauda oblonga sine vitu, & stellis, vulgares lacertulæ, tãrùm magnitudine variantes à lacertis picturaque macularū, coloris veneti & cinericij. Lacertis varia nimis coloribus variegata,

ra, caudaque longitudinis productæ nimis lacertulis
 iis quæ inest, *Agaricus* vulgò, dentibus vltra non pe-
 ctinis modo, nec cauis, vt lacertis adstant, quorum
 recipiuntur quidam in quosdam, solidos imò omnes
 coniunctos, serratos, exertos. Stellionem vocauit
 Dioscorides L. 2. c. 58. *sepsam* Chalcidicam. Serpentes
 quosdam nos esse hoc nomine insignitos monstra-
 uimus supra *seps*, quòd exedat morsus: & veneno car-
 nes putrefaciat *seps*, Græcis putrefacere est:
 Chalcidica quòd linei coloris, Chalcitis æris scilicèt
 lucentis cupri, eluceant tergora. Est Chalcitis lapis,
 ex quo æs trahitur igne. Vocatur stellio Hispanis *Sal-
 amanquesa*: Latine enim salamandra alia est, speciel-
 que lacerti, c. de lacerto infra, quæ est apud Ætium
seps Chalcidica, serpens sine pedibus, quam serpentē
 cōstituimus antea diuersam à *sepe* Chalcidica Dio-
 scoridis; hæc enim pedestris est. Stellio est *Salaman-
 quesæ* Hispanis, Italis, & Hispanis *taramula*, & si tatan-
 tula venenosæ nimis naturæ & fœtidæ, putrefacien-
 tis exedentisque, Italię communior aranea sit, phalā-
 gijaranei species: morsus venenosus plus minusve, vt
 venenosa omnia & deleteria pro regione & aliis cli-
 mate cœli, statu, tempore; alimento vt euariant. Pli-
 nius libro 30. cap. 6. de stellione lacertulo hæc: Stel-
 lio transmarinus, capite ablato, & intestinis, decoctus
 in vino cum papaueris nigri denarij pondere dimi-
 dio, eo succo, bibitur ad lumborum dolores, hosque
 eodem vesci amputatis capite & cauda, exenteratis-
 que visceribus & spinis, ossiculisque contra epilep-
 siam decoctis oleo & sale cum anetho mote anguiū.
 Nostri verò tantæ sunt malitiæ, vt casu cibus permisti,
 integros populos vastauerint. Circa Complutem Hi-
 spaniæ contigit, casu quodam in ollam delapso, vbi
 communis parabatur cibus, in sponfalibus cuiusdam
 viri

virii nobilis, loco *Villamalea* populum integrum depopulari. Antiquitus Italis incognitus, Stellio venenosus morſu, aliquibúſque regionibus, vt *Aristot.* refert 9. de historia. c. 29 & ſi notiffimus aliis *Apulix*, & p̄x. ipuè *Neapoli*, qui etſi ſtellationem tarantulam vocent, lacertæ perſimilem non minùs tarantulam compellant araneú phalangij ſpeciem infra e. de araneo. In *Sicilia* innocuus eſt ſtello, lacerta communis noſtra lociſque aliis. Indicis lacertulis ſtellationibúſq; tráſmarinis vtimur, & ſi aliis phalágio ſimilibus nullibi poſſimus vti, nec Indicis tamen, nec alijs lentiginofis & acerbi ſtridoris: veſcimur impunè paratis modo dicto, aliis anetho, oleo & fale incoctis, vt de viperis dictú eſt. Si in vinú incidet, aut ſuffocetur, vinum ebibitú ſtellatione imparato, priùs modo dicto, faciem refert puſtulis, maculíſq; vndique. *Plin.* li. 28. c. 4. vbi hæc continentur. S. orpio tritus ſtellationum veneno aduerſatur; ſit enim & eſt ſtellationibus malum medicamentum, nam cum immortuus eſt vino, faciè eorum qui biberint, lentigine obducit, ob hoc in vnguento necãt eum, qui dehoneſtate & fædare aliorum faciès parant, inſidiantes pellicum formæ. Remedium eſt oui luteum, & mel, ac nitrum illinita faciè. Fel ſtellationum (necãt) tritum in aqua, muſtelas congregare dicitur. hinc *Tertullianus* apprimè dixit de cibis ludæorum: qui carnem ſtellationis comedit, & maculas execratur, prædam de aliena morte querit. Vorat facultates alterius, ſanguinémq; fugit mortem ouans, & execratur maculas vitij, & flagitij commiſſi, ac ſi dolo deceptus eſſet & illuſus, cum ſit certius, quàm ingeſto ſtellatione macularum eruptio imparato illo, & venenato; ſic queritur, miratur, ac ſi neſciret noxas ſuſcepti virus, & fæditatem. Hinc dixete conſulti ſtellationata crimina, quæ fraude & dolo

variegata quasi, committantur, fucata variis coloribus, & captionibus, simulato veneno & malitia, ut stelliones comunt, & recondunt, stelliferi, & variegati, caelestes quasi, quorum veritas est iure propria hominum, quorum criminum quando vasities, & cautela detegitur, est poena arbitraria. Maculas vitij non timet, cum veniant necessario, eo manso, & praeda habita morte alterius, macula, vitium, peccatumque contrahatur. Theophrastus in fragmento de animalium invidia. Stelliones anguim modo senectutem exuunt, eamque protinus deuorant, arripientes morbo comitiali remedium maius totius naturae, quod est senecta stellionis. Eosdem mortiferos alit Graecia, innoxios Sicilia. Idem Plinius lib. 8. c. 31. Aelianus lib. 3. c. 16. Stellio simul atque senectutem hybernam exuir, eam voras consumit, ob inuidiam ex qua laborat aduersus hominem, quod suam tunicam plane sciat contra comitiales morbos plurimum valere. Arist. idem locis adductis. Galenus 3. de compositione per locos. Cuius & oleo frixum caput, cum vitice pari pondere, instillatis auribus praesentaneum esse remedium ad aurium sonos, tinnitus, susurros, sibilosque enunciat, & de theriaca ad Pisonem c. 9. Multa sunt quae solum inspecta vim suam ostendunt, ut stellio, quem si scorpiones intueantur, immobiles, & demum emortui redduntur. 3. de vsu partium c. 3. sic: Alia enim animalia quaedam magis, alia minus, atamen omnia sunt prona, & modo gradiuntur simillimo infantibus, qui serpunt manibus. Stelliones quidem, & lacerti, & omnia animalia quaecumque sunt breuium crurum, proflus sunt prona. Contingit enim ipsorum venter terram semper, & iis amplius adhuc serpentes, Plinius lib. 30. c. 8. Hydrocelicis Stelliones mire prodesse tradunt, capite, pedibus, intraneisque

demptis, reliquum corpus innasatum, in cibo id sepius datur, sicut ad vrinæ incontinentiam, lib. eodem 30. c. 15. Mirum & de Stellionis cinere est, ligamento involutum in sinistra manu Venerem stimulare, si verò transferatur ad dextrâ inhibere, li. 29. c. 6. agullos pilos iterum non renasci docet, ouorum Stellionis liquore parte illinita. Auicenna libro 4. fen. 6. tractatu 2. capite 5. Caro stellionis mortificat sensus ejus qui edit, vesciturve eadem; si verò in vinum decedat, replet illud veneno, quò euomunt, qui ebiberint, & acerrimo dolore ventriculi infestantur, Veneno cuius intubum aduersari refert lib. 2. tract. 2. c. 230. Aëtius idem lib. 1. sermone 1. Paulus libro 5. c. 10. Vbi sesamum tritum, cataplasmaris modo morsui applicitum, summè laudat, quod & mansum extollit, contra tristitiâ quam morsu infert, quo Hispanis dicitur sesamum, vulgò *alegría*. Est frigidus & humidus natura stellio, frigidus 4. gradu. 3. humidus, frigore nimio pilos renasci prohibet, (suprà) torporem inducit, immobilitatem, sensum aufert, nõ secus ac narcotica stupefacientia, quæ dicta medicamina græcis frigida 4. gradu. Vocat hunc Nicander in theriacis (vt diximus) *Ascalobos* & *Ascalobum* his! *Sunt ubi (perennis quamquam sit) vulnere saxa Ascalobi, quondam referunt quem Mystra creavit Ex puero alma Ceres, postquam misisset Abantem Callichorum ad puerum, Cæli per compita quando ipsa vequsta deam Metanira excepit amice.* Fabula hæc originem Stellionis amplificat. Fertur Cæterem mæstam curas vt solueret, Cæleum puerum, filium cum educasset, educatumque adoptasset, hunc cum vellet immortalem efficere, per vices in ignè, & aquam coniecisse, vt vtrisque assuetus dissolueretur nullo, sic Plato in Timæo, ossa facta fuisse igne & aqua insolubilia à nature

turę rectore tenet, hic furtim sublatus; antequã opus absolueretur, immortalitatem assequi non potuit; peritissimus tamen in satiatione frugum euasit, qui tantissimę beneficij memor, Cereri quotidie gratias referebat in locis maximę hospitalitati cõmodis, quę cõpita dicebantur iuxta puteum Callichorum, vbi recepta hospitio Ceres è Metanira Cælei clientula, cuius erat filius Abãtes, irrisa illa debonestataque dictentis quę in deam proiecerit temerę, puer interim quoddam sacra celebrabat, indignata Dea, super eum quod ex cratere supererat effundit libamen, vt vndique maculis inspergeretur stellarum stematibus contra Deos stellarum rectores, vt peccasse cognosceretur, maculis refertus, tergocibus præcipuę, quod ea parte tergiueretur Deam effugiens, vt hinc in Stellionem abierit dicax iuuenis, malę hospitium tantę Dex ferens, idem refert Ouidius in Metamorphosi. *Commiuit os illi maculas, aptum quę coloris Nomen habet variis stellarum corpore guttis. Inque breuem formam, ne sit vis magna nocendi, Contrahitur, parua quę minor mensa lacerna est.* refert Megasthenes lib. 7. c. 10. Clytarchus lib. 10. c. 70. Agatarchides lib. 9. c. 17. Diodo. lib. 1. c. 9. Stellionem hieroglyphicum temperantię extitisse antiquis. Egyptiorum literis, sacrisque eorũ monimentis, quoddam in fenestrarum rimulis, in præsepibusque, & ædium fissuris sine cibo transigat multo tempore, imd occultus in præsepio, & secretus, asinum speret pabulum sumere dum tentat, cum quo summam habet inimicitiam, cuius subit nares, impeditque, vt ne comedat, nec respiret, cibos imd fugiat, & exhorteat, quem in circulum agitatur & mouere facit in gyrum, vsque dum concidit vertiginę a cellus, vt cum à cibo arceat famelicum, & vorax animans, ipseque Stellio impransus & ieiunus, tantopere

ipediã fetat minimè gulæ deditus, meritò Ægyptiis temperantiam significatet.

*De Stellionis immunditia, reptûque de formi sensu
historico.*

CAPUT VII.

25 **E**st illa Stellionis conditio & natura, vt salern
veneno inficere tentet super naturæ reliqua, viru
plenus, dum veneni onus deponere tentat grauat, &
& anxius, quem cum degustat, eructat cruorem illi-
cò super illo, eoque pristinæ saluti reuocatur salis in-
fectione. Hinc ab otù erinibus sales arceamus, tãti ve-
neni gnari & conscij. Alia enim maximè vitât & fu-
giunt odore graui, & quòd præter modum futât eo-
rundem olfactu, halitibus spirantibus tractis igneis,
calore nimio, veneno æstuâti, præcordiis perustis. Est
sal ille venenatus omniud deleterius lethalis, cû ta-
mè sal sit, est omnino perniciosus vbi eructauit Stel-
lio. Stridet hoc animâs dentibus, Cicadæ, stelliones,
vespertilionisque strident acerbè nimis, quibus mo-
lestissimum inferant nobis sensum, ingrati, & quasi
acerba, acida, si degustaremus, sic dentibus officiant
sono illo factò, & stridote. Planissimo est capite stel-
lio, vltra modum plano, manibus inuicetur motu, &
cùm sit quadrupes, contrà ac animantia omnia qua-
drupeda non posterioribus instat, antetioribus imò
insistit, vt reliqua moueat. Ex ea enim parte salit, cõ-
trahitur, eius innixa ducit reliqua, trahitque secum.
Prius enim manus mouet, quibus sistit incessui, iis
cedit prius, ingreditur iis, ducat vt reliqua. Manus
imò quæ quinque digitorum sunt, rationalium instat
&

& simia, peruersas obtinet, retrouersasque, vt motus dum manus exercit speretur, si manus solùm contempleris retrouersus, non anteuersus iturum, vt in quod non speratur motus, in illud eat. Firmatur manibus versis motu hoc animas, contrà ac reliqua, vt est videre incessu, pedes imò quasi immobiles reptant, & ducuntur fetè immobiles, superflui, abradentes terram trahuntur, vt quasi non moeantur, iis tamen retinet & apprehendit tenaciter, iis firmiter tenet, arripit, surripitque, manibus secuta pollicentibus compressui ineptis & captui, è quibus noxæ nil expectatur; pedes imò fallaces, qui motui inservire tenebatur vice manuum succedunt, rapinã exercent, vt manus sint illi pedes quibus innititur motu, & pedes manus quibus arripit prædam. Et cùm sit talis naturæ peruersæ, & infamis, callidæ, & subdolæ, cùm gradiatur manibus fraudulenter & captiosè, cum iniuria & rapina proximi, motus præposteri & vitiosi in ædibus regis moratur. Vbi adest iustitia, iusque dicitur, moderatio reipublicæ, & regimen, lex, ius, institutio regio iure debita, in domo regis uiuit; cùm incedat manibus, astutia, & dolo, fraude & malitia, veneno plenus, vt viuunt, moranturque in ædibus prætorum & regum corrupti iudices & prauis, qui manibus gradiuntur, obscenis, immūdis, peruersis, ostentantes iustitiam, bonique communis curam, & tutelam, pedibus tamen corruptis ministris, rapinam, dolos, surta exercent, in domibus regis adhuc, ubi iustitia, æquitas sedè sibi astruxere, hic stelliones habitant, manibus incedentes, arripientes pedibus ministris, hic morantur, hic salem, sapientiãque veneno inficiunt, leges, iura, hic fraudes, rapinæ: hinc dixit Spiritus Deus eo loci: *Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus Regni*, veneno sapientiã inficit,

fectat, & salem domus eius in qua inhabitat, vt inficiant plurimi qui manibus, ordineque præpostero, brachijs, imò favore, negotijs, motu peruerso Stellionis, in domos regum irrepserunt, opèribus, & manibus vitiosis, velocibus ad effundendum sanguinem proximi, consiliarij & ministri, salem, regumque sapientiam, iustitiam inficientes veneno, & malitia, sibi innitentes, non reipublicæ bono, aut æquitati. Ad litteram; Stellio minimus mole, reptans manibus, motus imbecilli, & debilis, tardi, deformis, magnificas, superbas, altasque Regum ædes, & cœnia subit, excelsas atbores, tecta que sublimia, altiora perit, humili natus stirpe, terræque visceribus ortus. Imò Stellio profundioribus locis, obscurioribus, ignobilioribus, altiora inuisit, clariora, nobiliora adit industria, & prudentia, in ædibus Regis motatur, minimus hic, & paruulus, magnates verò & sæculi herodes, superbi, & elati animo, humilia, ignobilia, obscœna incolunt loca, tetra, & obscura, non Regis ædes, vt quæ saltem de mensa illius decidunt, micæ suscipiant, vt faciunt Stelliones, non in domo Dei viuunt magnates, superbi, tumidi, paruuli imò, minimi, reptiles, hominũ iudicio obscuri, motusque præposteri. Stelliones minimi, cœlestes, nobiles, illustres, conuiuæ Dei suis expensis alti, & nutriti, mensæque eius micis educati, iustitiæ, & æquitatis, quæ de mensa Dei impertiuntur nobis, de Verbo Christo, in qua saturatur mensa Pater, & sibi bene cõpiacuit in Filio dilecto spiritu, Matthæi 17. cap. Prouerbio- rum 1. capite: *Parabola Salomonis filij Dauid Regis Israël, ad sciendam sapientiam & disciplinam, ad intelligenda verba prudentiæ, & suscipiendam eruditionem, iustitiam, & iudiciũ, & æquitatem, vt detur paruulis astrictia. Habitant ergo in domo Dauid Stelliones ij paruuli,*

& si reptent humiles, si ex Deo ediscant, micisque eius alantur, facti paruuli, reptantes, si efficiamini sicut paruulus iste, intrabitis in regnum cælorum, & in ædibus regis commotabimini, stelliferi, vagique Stelliones cælestes, eo loci dicitur, Psalmo 83. *Beati qui habitant in domo tua, in seculum seculi laudabunt te.* dicitur Psalmo 35. *Inebriabuntur, ut extra se sint, & in te uiuant, quoniam apud te est fons uite,* Psalm. 114. *Consuetudine paruulos Dominus, humiliatus sum & liberauit me. Quod dixit, nisi efficiamini sicut paruulus iste, id est, humiles, Matthæi 18. Cùm ergo hæc sit Dei conditio paruulos tueri, & humiles, humiliatus sum, inquit propheta regius, & liberauit me. Factus Stellio paruulus, domum Regis habitauit, ideo insignitus est Stellio veste cælesti, stellis variegata, quam non videt, videreve potest, nisi caput retrò conuertat, posteriora versus, relictis iis versus quæ mouebatur, desistens à motu præsentium, posteriora sperans; Vertit eniã caput retrò, illudque proiicit ad posteriora faciliè; more prudentissimorum serpentium, ut capite 1. 1. lib. monstrauimus. Si enim desistat ab iis quibus traheretur posterioraque contempletur, mortem, auctus ab iis omnibus quæ ipsum alliciebant ad se, cælum videbit stellatum, in ædibusque Regis morabitur. Iis ergo instruitur quatuor minimis terræ sa-*

27

immundum enim, & succidum illud diximus supra, quod succo abundat viscido & tenaci, excrementitio, præcipuè si putrido & foetido. A succo enim succidum vocatur, hinc aquæ & si humidiffimæ, ærque non sunt succida, pura imò, quòd non solū non hæreant, labascant imò, & quæ impinguntur, abluant, & secum ferant; ær verò exsiccet, absumatque exhalationes mótu ad extrà concitato, diuavocatione excitata effluuij humidi exhalantis, ventus siccus natura itidem. Quòd manibus exhorrescimus talia pertingere succosa, putrida, viscida & hærentia, ne hæreant iis quibus os attingimus, ne interna nostra cõtingant & conspurcent. Hinc talia succida minùs iudicamus perusta, in pollinemque redacta, quòd absumpto humore affigantur minùs, & quòd sicca putrida non sint, humore exoluto, quo assumpto putrere deliere, & vsta in cineresque redacta supersint iam puluis & pollen, cùm sit putredo, docuit Aristoteles 4. meteororum c. 2. corruptio caloris natiui, in humido facta: qui quanto plus exoluitur; minùs res putrent; hinc aloë siccissima ex aromatibus, calce paramus cadauera, vt putredinis sint immunia, & carnes sale reseruiamus, sicco salis, siccitate, vt asseruentur. Dicuntur imimunda succosa primò, quibus si fetor adit, propria miscella, aut graueolentia succidiosa vocamus. Fetor enim omnis putredinis effectus & signum est, at non solius. Aliquibus enim statu naturali seise inest sine putore, aut si soli accidat, graueolentia plurimis sese ipsis ante cõruptionem adest, si vsta putredo omnino imimunda, quæ & sãtent propriè, & si plurimæ putreant quæ succida non sunt natura, vt vinum, metallà, lapides, & sicca alia, vel quæ in formam aquæ degenerant, vt vinum putre, acetū est, & si hæc imimudum sit putridum, tanta intensiõne

facta

facta putredinis, vinum putrescit, dum est verè acetum, tum liquores alij, dum degenerant in mucosos viscidos, vocamus immundos. Multa verò immunda quæ nõ sunt sibi formali spurcitia talia, aliis effectivè sunt succida, terra, & obscena, quæ vel succo mucoso possunt polluere, vel causare similes succos spurcos, & viscidos, quò est magis, minusque in hoc genere immunditiæ, secundùm quod has subeunt leges plus minusve illa, de corporea impuritate sermonè texentes. Spiritalis enim metaphora ad hanc dicitur. Sunt plurima succida vt causa immunditiei corporeæ dicta; quædam se ipsis spurca in se talia forma inherenti, nec sufficit, corpora affectet morbis, nec quòd inferat adhuc mortem, vt inferunt multa, vt sint succida talia, nisi affectent eo modo, vt succos causent vitiosos, & crassos, viscosos, vel putrescere alios animantis congeneres faciant eo ritu; vel se ipsis inquinant contactu, in hæsiõne, hæcve efficitè possint, vt spurca dicantur. Hinc sunt immunda hominibus, animantibusq; omnibus propria excrementa; nullũ est enim quòd excrementa propria vetè talia suscipiat iterum, expulsa semel, cum nõ possint subire rationè alimenti, eidem animanti. Excrevit ideo quòd inepta coctioni, vera excrementa; & si cruda reiecta suscipiant quædam, copia grauatã, recipiantq; iterum, nõ excrementa tamen substantiæ alimenti, de Draconè diximus. Sunt verò immunda excrementa animantibus, plantis, & reliquis, quòd putrescant retenta illic, quòd fœtent omnia. His ergo dicuntur immunda talia natura ipsa, propriaque ratione, glutinosa, viscida, excrementitia natura, & si aliis alia succida sint, ob anersionem, nausæamque ventriculi, ob dissidiam peculiare cum ipsis, & innatũ horrorem, & si nõ absolutè, suntque hæc quæ dicuntur succida his

modis variis, succida dicta in Scriptura sacra, quæ rebus ipsis naturæ significant mores, vt fuere impostæ ad significandû, nam etiã si Ægyptij & alij rebus multa significarint figuris, iconibus, aliq; aliis rebus mores edocuerint, non est illud, rebus factis, impostisq; ad significandum, imò acceptis vt significanti solus autor naturæ, vt solus autor vocum, res imponit, vt notent, & signent alia, reliqui accipiunt. Quò in Scriptura sacra solùm sunt res impostæ ad significandum, significato veto, & vt fert, peti que natura eorundem, reliqui vel ab iis accipiunt, vel non res imponunt, non ex se in id ordinatas, ex ipsis imò impostoribus, vel non signant aliquid; vocum enim inuentor & autor, ponit voces ad significandum, & rerum autor res, cum significatio ex intentione procedat eius qui imponit, imponat verò qui ex instituto constituit ea in esse, non temetè aut casu, aut hominum conuentione & pacto, ob rerum proprietates, non impostas ex se ad id significandum, sed illis. Hinc venenosa solùm sunt succida, quæ succum habent glutinosum, viscidum, vt reptilia terrestria. Sunt enim venenosa plurima, quæ non sunt immunda, vt cicuta, napelus, arsenicum, argentum viuum, & alia mineralia & plantæ, inter animalia cantharides, pytiocampi, buprestes, alia. Inter aquæ reptilia sunt immunda plurima, vt quibus deficiunt squammæ & pinnulæ, & quæ venenum habent succosa. Stellio non manibus incedit, reptatque; has imò trahit reptando, super manusque graditur, non manibus, capis manuum, mucronibusque innititur brachiorum, vt manus vehantur, & trahantur reptu per tertam, illisque non stet, vt diximus, motu. Operibus enim & factis, manibusque innitendum motu est, in via nostræ peregrinationis: *opera enim illorum sequuntur*

Manus, Apocalypsis 14. capite, non brachiis fauorum, & fautorum patrociniis, manibus, inquam, non brachiis, ut stellio, imò cauemam astruit orientem versus, qui antequàm progrediatur extrà, Solis lumine sese examinat, perpolit, lingit, detergit, lambit, Christicola sese circumspiciat, inspeçtet, exornet, ad Solis iustitiæ radios, ad præcepta, & consilia, ut incedat feliciter, orientemque Christi inspeçtet, quo regeneretur, & reformetur nouo Solis ortu, renatusque felix incedat. Prouerbiorum 30. dicitur, stelliones manibus inniti in motu: hoc ut contra posteriora distinguirur, dictum intelligitur, non enim vltimis, non pedibus, anterioribus imò incedit post motum, ut his postea quietis retrahat posteriora, contra ac animantia omnia mouentur, quæ posteriora firmant priùs, ut anteriora amoueat, posterioribusque motus robur, & vim obtinent. At stellio antè vites, motus, & enixus possidet. Est illi robur ad latera in mucronibus brachiorū, quò manibus nititur, manibus, mucronibus, qui manibus computantur simul. Vocamus enim quadrupedum brachia, manus anteriora scilicèt tota, non manus solùm à carpo ad ungues, imò totum portectum illud, quod ab homoplata ad ungues est, vel ab armis ad ungues, vel carpos & manus simul amplectētes, dum manibus incedere hoc dicitur Prouerbiorum, non distinguit manus à carpis partibus manū, quò manibus dixit graditi spiritus Deus illum, mucronibus scilicèt earum, ut illis liberis, & solutis opere, in reptu arripiat prædam, & si præcipuè pedibus rapiat, retineatque ille. Carpos cum manibus numerat Galenus 2. de vsu partium c. 6. Hippocrates 1. de articulis, Aristoteles, Plinius passim, alij & alij. Manibus inniti motu dicitur, ut eo loci aptissimè sapien

sapientia summa incedere immundum animans, imò hoc notatur iis, quòd nitatur manibus, vt c. 30. Proverbiorum patet, ille, qui non manibus distinctis, confusis imò manibus, mucronibus carpis graditur, non operibus, manibusque ritè, decèterque factis, & institutis rebus, imò quouis modo factis peruersè & auersè à lege & rationis regula, fauorum brachiis, mucronibus, qui & cum brachiis & manibus, vt pote in medio existentibus connumerantur variè, locis suprà allatis est videre, quorum sunt ossa octo inter radium brachij os dictū, & manum, spondilia & ossa; est ibi, videre & alibi, cōuerso ad creaturas & cōmutabile bonū, ab honesto auerso, non manibus quibus concinnè operamur, mucronibus imò ad agendum ineptis, & torpidis, sedati motus, & deformis causa. Sunt ergo immūdi stelliones, lacerti, chamæleontes, Crocodili, & alia omnia quæ super manus incedunt, versis ad latera manibus, vt & simia, & alia, Leuitici II. vt est videre. Tum Mygale, mūque araneus, muresque omnes super manus gradientes, primò natura viscosa, fetida, putrescenti mucore plena, vt & reptilia omnia mucilaginis abundantia, in se spurca omnia hæc natura primò. & alia potentia spurcare, cū in se ipsis, tum similia generare valentia, tum & figura iis fundata succida, tum quòd & talia imposita sint ab autore naturæ rerum, vt exprimant sensus ab spiritu inrentos. Quorum occasione, quæ munda, quæ immunda in scriptis factis extiteriat, accingor dicere.

*De mundis, immundisque animantibus Scripturae
sacra, sensu literalis, & figurato.*

CAPVT VIII:

DVO erant immundorum animantium genera, 28
(Leuit. 11. est videre) immunda esus, & sacrificij, immunda, spurcave: quædam succida iudicabantur in alimentum, & escam, alia in cultum: omnia enim quæ erant expiata, & munda ad sacrificium, munda erant & ad esum animantia: nõ cont. à munda ad esum, & munda ad sacrificia computabantur: latiùs enim patet esus, quàm sacrificiũ. Sacrificiũ enim, Christi erat symbolum; esus verò spiritualis alimentum, rationisq; viuèdi debitæ sub lege signum, lex sacrificijs, sacramentis, sacris, obseruantijsq; integrabatur, quòd latiùs patet. Esui immunda iudicabantur omnia, quæ succos obscænos, tetros, putridos possunt progignere, tenaces, & viscidos. Hæc verò vitabantur, cum vt spiritualis munditia obumbraretur, tum vt vitiosis, spurcisque succis non disturbarentur mentis actiones, ex corporeis affectibus, dispositionibusque subiecti sputci, & infecti, salusque vt cõsisteret (summa Dei benignitas, summaque bonitas) quæ omni bono, omni ex parte mortalium consulit. Scimus, animam ex corpore inclinari variè, docuit Aristoteles de physiognomia c. 1. Galenus lib. integro quòd animi mores corporis temperaturam sequantur, Plato 6. de legibus, Dialogo integro. Spiritus sanctus imò Sapientia 9. cap. *Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimis sensum multa cogitantem.* inquinatum enim corpus inquinat animum, aut inclinat; quòd spurcis humoribus abundans,

dantes, succidis & obscænis, vitiosos experimur, irrationales, Biliofos, feros, prodigos, agrestes, intratrabiles, avaros; Melancholicos, desides, molles; Phlegmaticos, tardos: Quos verò cibus delicatoribus mundis altos, sanguineosque natura noscimus, nobiles, ingenuos, dociles, placidos, liberales. Quò Aristoteles 2. magnorum moralium. c. 6. dicit, nobiles virtutibus affuescere faciliùs obscuris, & plebeiis hominibus, conditionesque eorum qui puriori viuunt alimento, nobiliores ad virtutem sectandam: alius, aliisque ex corporeo apparatu variare. Hinc vitabantur immunda, cum quòd immunditiæ spiritualis possent esse occasio ex affectu. Sunt multi lasciuu cibus, luxuriosi, excandescetes alij, & qui vsum rationis disturbant, impediunt imò omnino: Vinolentia docent; acria, salita, bulbosa, venerea sunt omnia; calida medicamina excandescere faciunt, aliter in passiones subiectum permutantia, hæc & illa, vt transeant in affectum cordis, corque carneum inclinetur saltem. Hinc sunt philtora amatoria, & alia plurima virtute naturæ vim habentia in affectus varios; tum & lege prohibebantur Hebræis, quòd idololatræ Ægyptij iis supersticiosè veterentur, è quorum consortio & communione plurima supersticiosa susceperat Hebræi, vt verum cultum coletet Dei veri; iudicabat enim hircos, tauros Deos Ægyptij, hircos, quòd iis Dæmon obscænis animantibus vteretur suis vsibus scædis, technis parandis, & abominationibus, permittente Deo, vt resipiscerent homines, & saperent admoniti immunditia animatis, vt spurcicia excitati, cauerent à Dæmone. Quò ferebat, vt suffert modò, hircos subirent Dæmones, quos adeunt illi, quòd eo lasciuissimo animanti actus luxuriæ exerceant commodiùs incubi, quibus vetu-

las alliciant Lamias. Venerabantur oues vtilissimas vitæ mortalium. Tauros benefactores hominum cultu terræ, & quòd Semiramis illa Babylonix quæ prima fundamenta iecit, cum Tauro coierit, ex quo Minoraurus Labirynthi custos venit ille (credidere Ægyptij.) Hæc ergo ipsa Deus iussit offerri sibi sacrificio, hos Deos Ægyptiorum, vt hostiæ, holocausta, expiationes essent Dij mentiti Ægyptiorum Deo vero, Deos fictitios vt iudicarent, verum Deum agnoscentes, hosque non Deos, mortalia imò & vana figmenta, idolaque fallacia, iis vt ab idololatria arcerentur, moresque Ægyptiorum aufugerent, ex aquatilibus, terrestribus, volatilibus, quædam prohibita erant Hebræis, concessa quædam, non quòd essent omnia se ipsis immunda, sed homini, aliis scilicet: Solùm enim corrupta, & quæ corrumpuntur, vt priuantur perfectione debita, in se succida fiunt, at aliis quòd illis obscæna, & sibi omnia limpida, absoluta, & perfecta, bonaque existant. Nam, vt inquit Paulus 1. ad Timotheum 4. c. *Omnis creatura Dei est bona, & nil reiiciendum ab ea.* & August. lib. 6. c. 7. cõtra Faustum. *Si de porco, & agno requiratur, vtrumque natura mundum est, quia omnis creatura Dei bona est, at munda sibi, aliis immunda esse queunt, vt non venenosa sibi sunt aliis veneno & excidio.* Terrestria animantia, aut sunt reptilia, id est, serpentina, vel pedestria. Si reptilia, aut verè talia apedia, aut reptilia pedestria, reptentia tamen ob exiguos pedes. Leuitici 11. sic dicitur; *omne quod reptat super terram abominabile erit, nec assumetur in cibum*, vbi & pedestria reptilia eodem capite vetat, vt lacertos, chamælaones, stelliones; crocodilos, araneos, denique reptilia pedestria, & apedia omnia prohibentur eoloci, quòd venenosa sint, succo viscido plena,

viscosæ humiditatis, crudæ, indigestæ, vt sunt omnia quæ reptant, quæ immunda vocauit Petrus Actuum citato 10. cap. Ideo hæc hyeme sine cibo transigunt, sine sensu & motu, apoplexia quasi absorpta, delata in profundissimum somnum, ea statione immobilia, & alta solùm glutinosi succis, & viscidis, insitis natura, vt bulbosia omnia, cępæ, & saryriones plātæ, melopepones, & alia, crasso succo natura, quæ madent, germināt, viuunt circa æquinoctiū, nullo alio alimēto ab extrâ asportato. Galenus docuit 1. de locis diffusè latis, & quæ crassis succis abundant, fæminas histericis affectibus afflictas, apoplecticosq; viscidorum humorum, sine cibo transigere longissimis interuallis. Sunt hæc ideo immunda, obscœna, & insalubria animantia, si vnguem habent non diuisum, imò manum diuisam in digitos plures, quotū cuilibet vngula vna inest indiuisa, & integra, pedestria verò non reptilia, aut habent vngulam diuisam, aut secūs, & aut ruminant, aut non, vt lepores habent. Leones, rapaciaque animantia, etiam si ruminent; *non comeditis*, dicitur eo loci; animalia enim, quæ non diuidunt vngulam, & ruminant, sunt nimis crassæ substantiæ, humido viscoso plena, immunda, succique viscidi, & glutinosi, insalubris, difficilis superatu, hærescentis naturæ, obturantis difficulter; cuius excrementa è corpore discedūt, vt inquinetur animans hoc retēto mucore, putrescatque constipata substantia, & degeneret in humores tetros, viscosos, obscœnos. Sunt enim terrestria illa; subterraneaque loca vda, & non perspirata inhabitant; crassum in eis dominatur elementum, & excedit glutinum aquæ, & aëri confirmata terrestris substantia, vt viscoso humido, & tenaci, viscido, & glutinoso solipeda animantia non findant vngulam, glutino coalescentem, cum sibi non præparent

parent alimentū semel, & ampliūs, vt patant sibi ruminantia, & conficiētia cibos, quibus nutriātur meliūs, præparatis ampliūs. Masticatio enim, & cōtritio ciborum, vt decet, facta, coctionem, nutritionemque iuuar, foeliciorēque causat vegetatiōē, quibus depuratur meliūs alimentum, superatur faciliūs, cedit commodiūs, excrementa deponuntur, separāturque negotio facili, cedente materia præparata, & confecta. Nec quæ multas fissuras habebant in digitos dissecta in alimentum cōcessit, quòd sint sicca, ignea, & calida, furentia, biliōsa; absumit enim calor humorē, & siccitas sumit, quo finduntur ampliūs, vt labra dolētis fissā videmus febre ardenti, & siti hiulca, epitheton dicta discissāve. Ex terrestribus omnes serpētes immundos vocat, tam apedes, quàm pedestres, tam duorum, quàm pedū quatuor; multorum imò, multipeda, quadrupeda, & bipeda dicta reptantia numero pedū. Ex gressibilibus terrestribus ad esum mundis, quæ & ruminabant, & vngulam distindebāt, ad sacrificia solūm assumebantur significatu, vituli, hirci, oues. Sunt hæc nutrimento munda nimis, facilis commutationis, præcipuē ea regione sicca & calida, herbis salubribus, copiosa, & abundante, tūm & eorum copia facilis in Palæstina, vitulus ferox, superbis, mactatione, & iugulam, superbiæ rescissionē designabat. Mors hirci passionum cohibitionem, & frænationem, luxuriæ præcipuē & gulæ, quòd sit lascivium, edacissimumque animans, iisque duobus animantia cuncta rixentur, & contendant, ob bonū individui, priuatūque gulæ, luxuriæ, & veneris ob so- bolem, ob commune bonum, & speciem; dixit Aristoteles 1. de partibus. c. 6. quòd sint maiores ex passionēs appetitus aliis omnibus, hominibus & bestiis: Hinc hircum immolabant. Violentiæ extitit icon

Hircus, & ingluuici; dixit Ouidius: *Rode caper vites, tamen hinc cum stabis ad aras, In tua quod spargam cornua vinum erit.* Vites erodit vinaceorum amantiſſimus, vinum ceſſare ſolicitus, tutius enim eſſet corium animantis, vitæque, deficiente Baccho; vitæ enim eius pelle detracta parantur, vt illud retineât. Hinc Baccho ſuper hircum vehitur, agnū verò mētis ſimplicitatem & innocentiam vt edoceret, ſine maculis tamē libabāt, ſine varietate, & maculis, maculos, natura perfectiores; perfectius quòd iure debeat Deo, Paralipomenon 29. c. Tria ſunt omnia. Diis que tria offerri Ariſt. dixit 1. cæli cap. 1. & quod de manu tua accepimus, dedimus tibi, imò Chriſtū rium, quem à te accepimus, in oblatione offerimus tibi, ipſoque Deo ſatiſfecimus Deo, ſe ſibi, vt quod accepimus, reddamus ei à quo accepimus, homoque reddat, & ſatiſfaciat Deus, Deo Chriſtus Patri pro nobis debitum noſtrum, ſaluator qui exitit alieni. Prouerbiorum ſuprà; Fatetur enim, in oblatione Deum eſſe, à quo omnia accepimus, & cui omnia debentur, ipſumque finem offerentis eſſe. Reliqua verò ex terreſtribus animantibus, quibus veſci poterant, eſui munda, ſacrificiis immunda iudicabatur. Cervus enim, qui diuidit vngulam, & ruminat, docet Ariſtoteles de hiſtoria animalium libro 9. c. 30. mundus erat alimento, & alia, at non ſacris. Ex aquatilibus munda erant quæcumque habent pinulas alicutæve & ſquammas; cruſtata excludunt, cutaneique piſces, craſſum quòd progignant & viſcoſum alimentum, melancholicum multa, vt lampetræ, oſtrea, & alia, pituiſoſum reliqua, putridum, odoris terri, facile putrem, cutis denſitate, aut cruſtæ craſſitie; Alicutæ non erumpunt iis denſitate, nec tecreta per cutem denſam diſſantur, ſecus

æ in squammiferis, perflatur natura ob raram cutem, squammis fissam & patentem; vt crescant squammæ, expurgato poris animanti, & aliculæ etumpant. Hinc cutaneis adest succus quidam pinguis, oleosus, Lampetris, & Anguillis est videre, qui putrescit facillè, veneni quid quod retinet, quæ modus generationis eorundem notat, ex materia putri, limosis locis, obscænis, lumbricorum instar, cum oriantur, vt multoties damna, noxæ, morbi, mortes, horum esu experiamur, loci crescente malitia, & alimenti impuritate, quo aluntur talia. Ventriculû evertunt, succo oleoso, pingui, in constanti, cientque vomitû multoties, nauseam, subuersionem, cibis vltra vescuntur putridis, limo, sordibus, quibus iudicatur sus immundus ibidem iute, quod proptio stercore circûuoluatur & volutetur ille, etiam si cibo mundissimo nutricetur. Gallina munda erat esui, nam si excrementis vescatur aliorum, nõ tamẽ propriis volutatur recre mētis, nec aliorû circûuoluitur, vt circûuoluitur sus, alienis & propriis, & quod rara & porosa substãtia, ventreq; facili sese absoluat ab iis immundis, quæ quãdoque ingessit. Immundus ergo sus ideo. De Ariete dubitabis an ruminet, cum esui concedantur Hebræis inter quadrupeda terrestria gressibilia, interque pecora, illa quæ ruminant & vngulam diuidunt, solaque hæc non interdicanur Leuitici 11. Aries verò non videtur, ouisve ruminare: ruminant tamen, Aristoteles 9. de Historia animalium cap. 50. iis dixit: Ruminant quæ superiore ordine dentium carent, vt boues, oues, capræ; ex feris nullum adhuc ruminare constat, præterquam ea quæ aliquando cum hominibus exigunt, vt Ceruus: hunc enim ruminare plenum est, iacent potissimum cum ruminât omnia, & hybernis temporibus ruminare solent præcipuè,

septem fetè mensibus hæc moliantur, quæ intra tecta aluntur, gregales verò leuiùs, minùsque temporis ruminant, quoniam foris pascuntur, defectu pastus, quæ ingestere, hyeme sterili ruminant animantia multoties, vt è primo ventre in os redeant, & famem ventriculi molestam vitent, quò parcè alta ruminant magis famelicaque, secus liberaliter educata, aut pastu libeto enutrita, nò domi, vbi illiberaliter, cum nouos cibos ingurgitent, imò ruti satisfaciant, quæ indigentia, accepta semel non reassumunt iterù. Sunt etiã ex vtriusque dentatis quædam ruminantia, vt mures pontici dicti, cuniculi nostri & lepores, piscesque multi. Hæc Aristoteles, quibus arietes ruminare docet, & si aliis leuiùs. 2. de historia. cap. 17. ea imò ruminant animantia, quæ duos vètres obtinèt, vt aietii insunt ventres duo, & capacitates quatuor, gula, vèter, omasus Græcis, ventriculus, intestina. Cù verò lepores, & cuniculi ruminent, & vngulam non diuidant, dicitur Leuitici 11. cap. *Leporem non comedis, quia vngulam non diuidis*, Lepus cuni, ulus eo loci inter dicitur, quod non diuidat vngulam; neque enim diuidit vngulam, digitos imò diuidit, ea enim vngulas diuidere dicuntur, quæ sic habent vngulas reparitas, vt si coniungantur, vngula vna supersit, fissa tamen, reliqua verò vngues discretos habent, digitisve diuisos; vnguis nò solùm est illis conscissus, imò & digiti, non diuidunt vngulam talia, imò in varios vngues discriminantur, vt brachia in diuersos digitos abeunt illis, & in vngues tantos, ac sunt digiti. Non ergo vngulã diuidût, nec vna integratur quãt, vt in aliis ex duobus medietatibus coalescês, sed variæ multæ, integra quælibet dissentiens ab alia, vt non diuidant vngulam, sed vngulis abundant illa; neque enim erat oppositio inter vtrumque

testamentum, vt est inter digitos diuisos, repugnantes in præda & rapina contrapositos positione dum arripiunt, eorum quæ digitos findunt, sed subordinatio, & distinctio, *nec veni soluere legem, sed adimplere.* Ungues enim, armaque nostræ fidei distinguuntur, non opponuntur, nec pugnantia indoluunt eadem; imò lux nec opponitur repugnarve lumini, fidesve rationi, sed ab illa distinguitur & perficitur. De volatilibus verò immunda sunt ea quæ vescuntur immundis & reptilibus, vt ea quæ ungues aduncos obtinent, Aquila, gryphes & alia, de quibus suo loco dicemus, Deo dante, in particulari; hîc genere. Tum voluere omne quod graditur super quatuor pedes, & non habet retrò longiora crura quibus saliat super terram, immundum est, reliqua munda; locusta munda est, & reliqua volatilia quadrupeda, crurum retrò longiorum, quibus saliant, nam hæc sunt ventris solutioris & facilis, quò excrementa, vitiososque succos deponunt, vt munda supersint. Talia enim docuit Aristoteles 9. de historia c. vltimo, munda esse iis. Sunt item alui fluentioris ea quibus longiora sunt crura, & propensiora ad vomitum, quibus latius pectus est, idque tum in quadrupedum genere, tum auium, tum etiam in hominibus ita esse patet; reliqua enim de quibus suis in locis dicetur, excrementis sunt plena, & immunda, ventre difficili, nutrimento vitioso. In sacrificiis non assumebantur pisces aliquis, quòd illicò ac ex aqua extrahuntur, emorian- tur, quò immolari concinnè non poterant non expectantes extremonias sacras obitu & morte, quæ præcedebant immolationem, tum quòd non facilis esset eorum copia ad factas expiationes, nec iidem semper capiantur. Ultra quòd piscium generi monstra magis contingant, vt docet Aristoteles locis allatis; Tum

quòd vitiosi & molles medio affluentiae voluptatis
humidi & vagi viuant. Ex volatilibus verò turtures,
columbæ, passerres, sacrificio offerebantur. Tur-
tures verò, non pulli earum, quòd sint salubrio-
res, maiores natu, humido viscoso absumpto ætate,
grandioresque, significatu verò quòd maiores tur-
tūres rauco sono cogitabundæ semel, amisso com-
pari amantissimo viuant, vt mortales tenentur face-
re, homine interiori deficienti, dilectissimo, rationis
compari amisso, tum quòd interim dum sperat con-
iugem femella ingemiscat, & rauceat, alimento absti-
neat, vsque dum veniat ille, non secus Patres Chri-
stum sperabant lege veteri, proclamantes raucis vo-
cibus, vsque dum clara vox Ioannis venit, & cū illa
Verbum iam fabile nobis, secus pulli qui adhuc æta-
te compares non susceperunt turturum, eisdem locis
Aristoteles, Plinius, Galenus alij, de quibus latius
suis libris & capitibus, dante Deo. Pulli verò colum-
barum offerebantur, non columbæ, quòd cum sit
colomba sicca temperamento, & adstringens, ven-
tremque sistat eorum qui fluorem alui pariuntur, do-
cet Galenus 3. de alimētorum facultatibus c. 6. à quo
medici suscipiunt omnes, ætate pulli humida corri-
gitur distēperies sicca, ne detento ventre excremen-
tis immundis replerentur Hebræi significatu ob las-
civiam summā grandiorū natu, relinquebātur, dicatq̃
antiquitus Veneti, cuius carrū gestabāt, docetq; ex-
periēti atrita, & vulgaris, passerres vulgares, gortiones,
expetebat Deus, vt cū puer facilis venturus esset, da-
retur intelligi passere more puerorum placari, mi-
remque & blandum venire, nostrisq; operibus satis-
fieri, & si parum leuemur, decidamusque millies, vt
passer qui saltu, ascensu, & descensu succedētib; in-
uicē peruolat, tum vt egentibus non deesset obla-
tio,

tio, communia petiit, & facilia; Columba simplicitas, castitas, mundities, patientia, cura, institutio filiorum insigniuntur: Turritate, angustia, solitudo, dolor, anxietas, tormentum, quæ tulit Christus, fertque, repulsam passus animæ sponsæ, adulteræ animæ, & synagogæ. Sunt gortiones succi optimi, si debita quantitate eis utamur, dicit Columella lib. 3. c. 6. Galenus lib. 3. de Alimentis c. 6. Aries impetū, potentiā, robur capitis, quo concutit Dæmonē Christus capite Deitatis. Agnus, occisionem, crucis tormenta, cruciatus, patientiam, obedientiam. Suis locis dicemus latius. Sanguis verò, adeps, nervusque interdicebantur Hebræis esui. Effundebatur sanguis ad crepidinem altaris, cum ut idololatria vitaretur, idololatræ enim adipe & sanguine victimatum replebantur. Deuteronomij 32, dicitur: *De quorum victimis comedebant adipem, & bibebant vinum libaminum: sanguinisque effusio vitaretur proximi, sanguinis haustus inhiberetur, Genes. 9. Carnem cum sanguine non comedetis, sanguinem enim requiram animarum vestrarum.* Tum in cultum & reuerentiam Dei summi, quòd sanguis animæ sedes cum euocetur ex eo, quòd necessarius sit ad eò vitæ animantium, ut anima omnis carnis in sanguine sit, Leuitici loco adducto, ut in eo sine quo vita consistere nequit requisito alimento. Ideo in Dei honorem, & reuerentiam effundebatur, minimèque in usus relegabatur humanos. Hinc à sanguine abstinerebatur. Vltimò quòd sanguis sit esui immandus, extractus enim semel refrigeratus absentia spirituum concretescit, intractatur, liuescit, corrumpitur illicò, & plumbeo colore afficitur deigratus, fœtidus, extrava à imò eiusdem animantis si decidat, ut in inflammationibus & tumoribus sanguinis videre est, putrescit illicò, in pus cõuertitur, læuissima

excitat accidentia, & symptomata, rigores, dolores, febres, cruciatus, corruptiones patrium, apostemata; docuit Galenus 2. de arte curatiua ad Glauconem c. 1. & 2. 13. methodi c. 3. 2. de alimentorum facultatibus c. 5. quòd sanguinem fluere sinimus eorum quæ mactamus, ne nobis officiat deglutitu, vsuque venit idèd mactare, non suffocare animantia. Excludimus vetò suffocata tanquam noxia & insalubria, quòd retineant sanguinem. Est ergo sanguis immundus esui noxius, veneno similis, vnde ad crepidinè, oraque altaris supererat, Christi sanguinem vt significaret in crucis aræ patibulo effluentè. Virtute pollet sanguis omnis, agni præcipuè potentissima in detegendis maculis, cum quòd frigidus agni sanguis vitet fluxum humoris sædi, quo illæ erumpunt, tum quòd natura viscidus hæreat, vt secum afferat impacta quæuis, maculasque hærescentes, vt hinc eos inungamus illo priùs, vt exsiccaro ablutio postea maculas secum referat, quibus lentigo, aut pannus dictus, faciem sædarunt, docuit Galenus lib. de medicinis paratu facillimis c. 7. etiam si esus illius vitaretur. Christi sanguis maculas auferit, sæditatesque nostras: nec est agni sanguine abutendum, vt hypocritæ deuntur. Qui sanguinem Christi ingerunt sacerdotes impij, at calicem eius non bibunt, vt est, labores, onera, officiis abutentes, & dignitatibus, Christi sanguine constitutis in Ecclesia sancta, vt maculas fædas extergant in sanguine agni, corrigant, & emundent reliquorum: emunt, venundant sanguinem Christi sacerdotes, & religiosi, qui impietate & auaritia, gula, & luxuria polluantur, non secus ac Iudas Iscariotes sanguinem iusti venundedit: abutuntur ij iurisdictione, opinione, honore, dignitate, officiis, quæ Christus suo sanguine emit, stabiliit; Christi qui sanguinem degla

deglutiunt, non bibunt. Christus cùm esset verum Angelorum & hominum alimentum, fudit sanguinem in patibulo crucis, viuus cùm esset cibus, modum naturæ excessit, sanguinem confectum, non efficiendum nobis, imò calore solùm suæ charitatis commutabilem obtulit, qui cùm factus veniat cibus, nullo nostri possibilis fieri, commutat nos in se, quod nulli alij alimento inest, sanguinem resumpsit, resurgens de integritate vini, vt solùm hoc alimentum cum sanguine possit sumi, quod viuum alimentum sit, aliàs sanguinem vitaremus noxium emortui, si foret perniciosum, vt diximus, defuncto subiecto. Christus verò viuum alimentum vi diuinitatis extat ingiter, sanguisque eius viuit; sanguis est semper diuinitatis vita asseruatus, valoris immensi mortuo adhuc homine Christo Deo, sanguisque, ideo vsque ad sanguinem Christi vitabatur, reticiebatur enim ad ora altaris, neque sacrificia intrabat. Non sanguis. genus, nobilitas, ortus, stirps illustris, maiorum stemmata, imagines, honores, sanguis, in sacrificia recipiuntur; manent imò ad altaris crepidinem, *Sacrificiū Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum*, nec minùs adeps interdicta erat, propter idololatriam Ægyptiorum, cum quibus fuere commorati Hebræi, vt lasciuia vitaretur, dicitur enim Ezechielis 34. *Quod crassum erat occidebatis*; vt notaret eorum luxum: hinc cremabatur adeps in sacrificiis; tum quòd pingue viriosos generet succos, facilè propter humiditatem putrescentes, & inflammabiles facilè. Sunt huius naturæ pingua, iuxta Aristotelem 4. Meteororum cap. 2. & 9. Galen. 1. de elementis cap. 5. 1. de temperamentis cap. 4. 3. de alimentorum facultatibus cap. 6. à quo Auicenna, & reliqui; Tum quòd idololatriæ adipe replebantur in honorem Deorum, & idolorum,

vt pinguescerent. Deos mentitos liberales ostentantes. Tum nerui lege erant prohibiti, quòd etiam crassum, viscidumque alimentum suppediarent frigidum, ineptum coctioni; docuit Galenus 1. de temperamentis, vbi exangues & frigidos constituit 1. de semine capite 6. idem Aristoteles 1. de partibus cap. 2. Sanguinis inhibitione crudelitas spiritualiter vitabatur, adipis verò voluptas & mollities animi, neruorum verò peccandi vires, robur & consistentia. Nerui imò, quòd iacobus neruus cruris obstupuerit, Angeli contactu in lucta, eo benedictionem suscipiente, Genesis c. 30. vitabantur esui, interdicebanturque. his ergo quædam sunt munda, & immunda quædam. Mygale Græcis, Latinis mus araneus, Chameleon, Stellio, Lacerta, Talpa: de quibus suis locis dicetur. Hic de Stellione solùm. Dicuntur verò hæc immunda, quòd vitiosos generent succos, vt pote reptilia & serpentina secundo dicta modo: ob significataque vitiorum naturæ eorum actionibus obumbrata, vt suis locis dicendum. Constat ideo, quòd hybernis mensibus sine alimento transigant & viuant, nutritione pituitosi succi facta, quo abundant, & replentur natura; ex quo vltiori coctione sanguinem efficiunt, vt melopepones hyemales, cæpæ, & bulbosalia omnia succo humido plena vere virescunt, germinant, suspensa adhuc, radices, caules & folia emittunt, nutritione facta, rubeæ, busones, serpentes, vipereæ, quæ hyeme emortua conspiciunt, quasi quæ Solis accessu renouiscant & redeant digesto succo crasso, crapulaq; soluta, & cataphora hyemis oblongæ. Stelliones non minùs, cùm eo tempore lateant transigantque sine alimento, succi viscoli copia. Sunt immundi natura, inter illaque enumerantur, nò solùm quòd sint quadrupeda, vngulamque non findant. Ex

eo etiam quòd super manibus reptent, Bruchus, aliaque volatilia, locusta, concedebantur Hebræis, non quòd præcipentur, quòd imò si ederentur, non immundi ideo essent. Dicitur enim ibi, *Comeditis hæc, sine immunditia, si comederitis, comederitis scilicet, sine pollutione; ibi enim comedere debetis, idem est, ac si diceretur, non recusabitis vt immunda: nec debetis recusare.* Sic enim dicitur Leuitici 11. cap. *Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retrò crura, per qua salit super terram, comedere debetis, vt est bruchus in genere suo, & attacum atque ophiomachus, ac locusta, singula iuxta genus suum.* Vbi hæc quatuor numerantur munda ab spiritu Deo. Diciturque eo loci Hebræis, *quatuor hæc comedere debetis*, id est, potestis sine immunditia edere. Debeo enim non solum iuris obligationem consignat, imò & potestatem significat, iustèque quod possibile est, & fieri potest, dixit Cicero 2. Philippica: *his debitum bonum decernit.* Id est, iustum quem potest exhibere, neque enim talis esus præcipiebatur, permittebatur imò, vt Abulensis sensit eo loci; locustæ enim plurimis sunt in vsu. Parthos locustis vesci docet Ælianus libro 14. c. 3. Plinius lib. 11. c. 29. hæcque maximas inueniri apud ipsos Africa & Asia, in terraque Palæstinæ renunciat, salitas referuare in commune alimentum, idem Solinus in Polihistoria c. 30. communis illius regionis alimonia, sapore ranarum perquam simili, vt hinc Ioanes eisdem vesceretur Matt. 3. c. simulque & melle sylvestri, quo earundem glutinosam substantiam corrigeret, in summa abstinentia. Bruchus enim species locustæ est, herbas erodens. Videte est apud Ambrosium dictione hac, Ælianum, Solinum locis adductis. Fuere diuersi cibi antiquitàs quorum modò non extat vsus, paraban

parabanturque multis modis, conditis iuribus, salis-
 mentis, & aliis. Præcipuè his qui in desertis vaga-
 bantur, locisque sylvestribus, vt populus vagabatur
 tunc. Locustæ enim ingentes sunt ibidem, quarum
 crura non secus ac ranarum edebantur, similiter
 Bruchi locustarum species dicta, ingentes sunt eis in
 partibus. Attaci verò sic Græcis dicti ob cæcæ im-
 becillitatem, soboles locustarum est, antequàm per-
 uolare aut gradiri firmiter possit iuxta genus suum.
 Hinc Horatius vocat Attacò 2. Epistolarû ad August.
 his. *Floresque perambulet Atta Fabula;* Attelabus dictus
 græcis, videre est apud Plinium lib. 29. c. 4. Attagen
 peruersis cruribus animal volatile, Ophiomachus verò
 id est Græcis quod serpens cruribus, & reptans ani-
 mal, vulgè grilli & cicadæ dictæ, quæ genera ani-
 mantium species locustæ esse Aristoteles censuit 5.
 de historia cap. 19. sic dicta, quòd illa serpentes fu-
 giant, quod eisdem locis & autibus inuenies, vt
 apud Galenum & reliquos est videre.

De Araneo.

C A P U T I X.

IOb. cap. 8. hæc continentur: *Sic via ostium, qui
 obliuiscuntur Deum, & spes hypocrisis peribit; non ei pla-
 cebit recordia sua, & sicut tela araneorum fiducia eius.*
 Psalmo 38. hæc: *Obrutui, & non aperui os meum, qu-
 niam tu fecisti, amone à me plagas meas: à fortitudine ma-
 nus tua ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem
 corripuisti hominem. Et tabescere fecisti sicut araneam ani-
 mam eius, verumamen vanè conturbatur omnis homo.*
 Olee 8. *Proiectus est vitulus tuus Samaria, iratus est
 furor meus in eos; usquequò non potuerunt curusdari? quia*

ex Israël & ipse est, artifex fecit illum, & non est Deus, quoniam in araneorum telas erit vitulus Samaria. Araneus araneave, dicta Hebræis Semamith, græcis ἀράχνη, arachne, ἀράχνης-ve, ab ἀρά, ἀράς-ve Græcè, detestatio, nocumentum, execratio. Venit & Νίαις, siue iuventus, ætas sollicita, quasi nocumentum sollicitum, quod Aranea telas contextat, muscarum, animalculorumque cupida, & diligens, tum quòd sollicitata, & vocata solet iniicere morsum. Aranea insectum est, exangueque animal, iuxta Aristotelem lib. 5. de historia animalium cap. 19. Plinius lib. 11. cap. 24. Ælianus lib. 6. cap. 56. Dioscorides lib. 2. capite 56. Galenus, Paulus, Ætius, Nicander, locis infra, idem alij plures. Sunt animantia vermipara, & si ouipara videantur, docuit Aristoteles 3. de generatione animalium cap. 9. iis: Nam & Erucas genus esse vermum censendum est, & Araneorum fœtum, quamquàm propter figuræ orbiculatam speciem, cùm eorum nonnulla, tum alia complura, primordia esse videantur similia ovo, lib. de historia cap. 20. sic: Ovipara quatuor septenis dierum fœtum in lucem edunt. Primo septenario à concubitu perficiunt oua, consumentque, reliquis tribus septenariis incubant, excludunt, & fœtus edunt in lucem, vt aranei, & reliqua eiusdem generis animantia. Vera propagatione araneas oriri retulit eodem libro 5: de historia capite 19. vbi dixit: Procreantur porrò insecta, aut ex animalibus generis eiusdem, vt phalangia & aranei, ex phalangiis & araneis, Bruchi, Locustæ, Cicadæ, aut non ex animalibus, sed sponte: alia ex rore qui frondibus insudat verno tempore, vt natura fert, sæpe tamen & hyberno, quoties tranquillum, australeque tempus consistit; item alia ex cæno, fimoque putrescente oriuntur, alia in lignis,

lignis, aut stirpium, aut cæcis: alia in animalium pilis, alia in excrementis, aut iam excretis, aut adhuc intra animantem contentis. Coeunt arenæ, posterioribus complicatis, vt & insecta alia omnia, minore superuenienti maiori; Sunt enim scæminæ in omni genere reptilium, & insectorum maiores maribus, contrà ac in reliquis, quod & serpentibus accidere suprâ monstrauius. Hinc serpens Euam superiorem, Adamoque maiorem voluit constituere, Genescos 3. caputque, Adamum verò inferiorem, subditum: instituitque imò appetitum super rationem, caudam super caput, vt reponit serpens: quò est vniuersa respublica euersa & ordo corruptus omnis. Postquàm peperere, incubant ouis aranæ, & tribus diebus ac fætus in lucem edere cœpetunt, educant omnem feturam, & in auram communem mittunt. Quò intelligendus venit Aristot. 5. de Historia c. 27. vbi triduo complere opus ab incubitu docet, id est, postquàm incubuit, & fætum edere cœpit, tribus diebus omnes edit, & exierit. Pariunt Aranæ omnes in tela, alix in subtili & breui, in crassiore alix, alix in cauerna, & foramine orbiculari factò, quâcum seruare figuram hanc possunt domicilio itretito priùs, vsque ad externa sui, & oræ crepidinem, telis expansis & extensis, omni ex parte affixis, toti domui prætensis vndique, sicque intra telas pariunt, vt eisdem proles obducta muniatur telulis, recepta à parente, excusa. Proles non simul producitur, vt tamen excluditur vtero fætus. Post fætum salit, insultatque illicò, Simul ac in vitalem auram prouenere fætus insiliunt, affigunturque telis circumstantibus ductis idèd circum: Umbilici è loco fætus quilibet filum mittit, quo alligabatur matri, dum vtero continebatur crassum & album; hoc impinguntur reti, deficeret

Quæret ne natura inquietis araneis, & salientibus eo tempore. Salire illas illicò conspicimus, ante debitum tempus, ante eorum educationem debitam, extra domicilium, hoc filo, ne profilirent, ut minùs aptè educarentur, quàm decebat, labascereque insultu hoc retinet. Detinentur imò illo deinceps ultra, ut & venatui assuescât; ducuntur enim eo filo in rete, dùm extrà veniunt prædæ sollicitæ, eodemq; discurrunt, ut arripiât animalcula in rete obuoluta. Invidæ adeo naturæ, ut nec simul vivant, aut commorentur araneæ, non gregatim, eodẽ loco & sede. Si casu imò vna in aliam ruat ex minutissimis adhuc, quæ plus valet, aliam discerpit, fugit, reiecit; tâta est inter eosdem adhuc fratres discordia & contentio, parentes, filios conceptos, si loco non distent, & quilibet propria sede non contineatur appensus filo, vbi repositus est primò, dilacerant, quæ non impunè patres efficiunt, pœnas luunt imò filicidij, cùm iam natu grandiores, & perfecti aranei simul ac naturæ robur fuere adepti, in patre irruant, parricidæ, parentisque interficiant, progeniemque omnem, ut qui ex illis plus valet; robustior solus supersit, parricida, fraticida, & tyrannus, bonis fruatur familiæ totius, in hæreditatemque veniat intrusus, non iure capiès hæres legitimus; ut hinc continuò latitet abditus, lucem fugiat occultus, solus, tanti delicti cõsciens, tacitus, secretus. Cælo sereno domicilium non excedit; *qui malè agit, lucem odit*, Ioannis 3. nubilo imò, tenebroso, procellis, & turbinibus turbido, extrà venit, cælo obscuro, & caliginoso, tempestatibus actò, dum fulmina vibrat rector cælestis machinæ Olympi, fulguratque, quasi veniat, pœnas debitas ut luat malitiæ, & flagitij commissi: docuit Aristoteles 5, de historia capite 27. Plinius lib. 11, c. 24, & reliqui suprâ docuere omnes;

Cœlo sereno orditur telas immundum animās. Terra sola multo tempore transigit depastum roreque cœlesti, è telis roridis, pendentem ad limina orificij telæve omnis protensæ irroratæ, in iis quæ extra cavernas inhabitant, in propatulo ad extrâ, appensu librata, tum mucore viscoso genito ex alimento ingesto durat sine cibo alio, eodem nutrita & alta, non secus ac serpentina viuūt hyeme integra iis solùm, citra alimentum aliquod, ieiuniumq; ferūt, pituitosæ vt mulieres, sæminę pingues, & vetulę obesæ tāpore maiori, & intervallo, pituita in sanguinē versa qua abūdāt nimis, calore debili, parum coquenti, faciliúsque; ideo aliis sine cibo transigent impransæ, diutiúsque, quā matres, præcipuè cholericis, iuuenesque voraces. Tum aërem vaporosum inspirantes, sine alio cibo viuunt diutiús, araneæ, propriisq; & foetibus altæ, crudeliter si est opus, excrementis imò propriis, iis concessa tanta sordities, immunditiq; tanta, animantibus aliis euenire diximus, eruditatibus eiectis secessu assumptis iterum ali, vt canes vomitu eiectis passim, draconibusque; at excrementis veris solùm araneis, locis adductis patet. Cœlo sereno laborat, quòd intra cavernas videat domos tenebrosas, quæ habitat malitia abdita, nubilo cœlo ea cessat opere, defectu luminis cavernā arcta, & obscura, in angulisve domus, aut aliorum, vbi tenebrosis degit, rimulis fissurisve & aliis, vacans opere, tunc & fame extorquetur, quod frigore adaucto ea statione nubila, curis densetur, & externa, quo minùs innatum calidi effluuium euanescat, & abeat, colore aucto. Alimentum conficitur intrâ, vt deficiat tandem cibus calore vegeto commutatus. Hinc exit famelica, cibum quæritans nubilo cœlo, & caliginoso, noctu magis. Congregantur lumine lychinij præcipuè, quòd sint olei
cupi

eupidissimæ, cum tamen paret sibi mortem oleo, ut infecta omnia, quibus cum sint præcincta viscera replentur facile, natura sua viscido, & replenti suffocata, ut intereant respiratione impedita, præcordiis plenis occupatis illo; diximus supra: sic Aristoteles locis allatis, & cum eo reliqui, & ab eo omnes postea. Imò sectione 10. probl. sententia 63. araneas plurimas apparere tenet, cum flatus futuri datur signum, ventorumque procellis sunt omnia agitata; apparent, ut reficiantur vaporoso alimēto quo aluntur illæ. Tum quòd aëre crassiori & densiori factò, flatum tempore, fila conterantur, abrumpan- turque minus, vda temperie laxaris, medioque crassiori subleuatæ, ut securiùs filo appensæ descendant illi alligatæ, deorsum, sursumque ut agitentur; quorù sunt mares ociosi, & desides; laborant nihil, scemi- nasque vorant proprias vxores fame coacti indigen- tiæ tempore, filios, oua, compulsi fame. Incubant tempore aliquo, at ab incepto desistunt opere illicò, quibus fœminæ succedūt anxie, & sollicitæ fœtuum, quos perdunt mares. Sunt, inquit Arist. 9. de historia, c. 10. comites fructus, nò laboris mares, quæ telis ir- retiuit animalcula iugi opere factis, fœmina iis frui- tur, mas ociosus & iners, docet eo loci. Non minuta aggreditur solum motu animantia, maiora imò, la- certulas, viperas, ea industria venatur solertissima, ora cauernæ, qua còtinentur illæ irretit filis, intertex- itque additis & superadditis filamentis, quibus du- plicatis, multiplicatisque prout negotium exigit grande, cohibet lacertulæ exitù, punctura & præsen- tia, minatu, insultibus, motuque telæ factò ad interna pellit; videre est frequenter irretitas lacertarum ca- uernulas flocculis & technis illatum: per initia timi- dæ lacertulæ dètinentur, abrumperent tamen facile

debilissima filateria, minimam autugarent aranulam, si principiis obstant; despicit initiò aranei vires illa, vsque irretito vndique domicilio, motibus & puncturis pauens, reclusa, viperas imò hoc elencho magnas deuastat (Aristoteles supra) iners, desidiofa illa, sperat aranæ absentiam, mollia ligamenta initio, & inualida paruipendens, exsiccantur, consistunt tandem siccata, mucosæ & viscidæ naturæ, glutinosæ & hærentis abrumpere nequit, facillima diruptu initio, fame & inedia languescit amplius & amplius, quam debilem dum iudicat, maceratamque, impetit exordito filo, qua scit orditam fuisse technam, quæ rumpitur difficillimè, & exorditur facilè; venit vbi debilis lacertula iacet tristi fame consumpta, ante mortè lacerare incipit, sanguine vi fruatur, ne morte concreseat inutilis, crudeliterque in eam profilit, qui proprio generi non pepercit araneus, nec filio proprio, nemini parcens, mortis diuisæ, instar mortis, occidit lacertulam innocuam, fugit sanguinem; nec impunè tamen tantam molitur perniciem, stragemq; tantâ simplicis animalculi: repletur eam adèd illo avidum animans cruore lacertulo, vt posterioribus tumidis, & si ex anterioribus eam capere possit, cauernulæ lacertæ orificium, & fancees domicilij possint, exire impotens aranea, nec retrocedere pedibus valens, semel exertos extra domicilium lacertulæ reassumere qui nequit plurimos expansos, distortos, malè complicabiles, vt quæ in proprio, iustoque domicilio ob arctam eius fabricam, securam stellione debebat, ampliori inuenta, & aliena domo, stello vitionem tanto facinori imponens (summa iustitia) eum gliscit sanguine proximi plenum & tumidum, vt araneum simul, & prædâ surripiat iniustâ, dixit Aristoteles & de Hist. c. 29. vindictâ

sumés, lacertulamque sibi affinem vlciscens, & quòd decepisset, araneum occidit; voraturque pressus malitia & detentus dolo. Vsq̄ue adeo non fert natura iniustitiam & fraudes. Telas fortes adeò & consistentes ordiri apud Indos occidentis plagæ scimus, vt robustissimi quique homines illas abrumpere nõ valeãt. docet Gommara l. 2. de Histor. Indorú, & reliqui qui de rebus Indiæ scripsere, quibus non solùm lacertos irretiunt, imò & maiora animantia ea regione, telas inutiles astruunt aranæ, solùm vtilis captioni, dolo, & fallaciæ animantium, quæ irretiunt & detinent. Sunt timidæ adeo naturæ, vt non illicò, nisi in magna fame, ac in telam incidunt, aggrediantur animalcula decepta, fame imò detenta, macerata priùs inuadunt postea, maiora dicta caprantes solertia; impetu imò facto contundunt, & percutiunt illa, fugiunt, retrahuntur, inuadunt per vices, vsque dum attrita iam superant, pedibusque compressa, exugant humores, despectis, omittis aliis. Hinc *arana timido-rem* adagio dicimus, sædioremque aranea, & succidiorem, quod propriis excrementis alatur, progenie propria. Minora captant inertia, maiuscula fugiunt illicò, fortia, & valida. Nec telæ eorum in alia quàm in minima desidiosave, & imbecilla possunt, si vt decet iis consulatur, iniustitiæ symbolum, quæ minimos arcet, comprimit, & ligat legibus, maiores timet, fugit absoluitque potentes, quæ si posset, non solùm à vi coactiua, directiua imò sanctionum detricaret, telam iudicij deserit, technis, & cautelis intricat minimos, magnates irretire tētat nunquã, irretitve aranæ iniustitia. Dicitur filum perdere diæterio, aut tenere manu, non solum quod filo Ariadna Theseum è Labiryntho traxerit metaphora adacta, imò ab aranea, quæ si filum abrupit, redire nequit eò vnde

vnde exiuit. Aranea enim fila distorquet ore, extrahitque ex visceribus, è ventriculo, glutinosa, pituita viscida in filum tracta, instar lapsus è ventre, & ore trahit filamenta. Est illis os ventris medio (mirabile dictu) quo se constringit, & in ventrem it, dum fugit illa, apprehenditve aliqua, manus in ventrem, pedesque contrahit, in sese colligit monstruosum animans. Ælianus lib. 3. cap. 35. sic genus aranei longis pedibus præditum est, os habet in media aluo: Plinius lib. 11. cap. 24. has refert nubilo cælo retexere, nunquam verò sereno; quò subdit. Multæ aranæ suspensæ filis, signa sunt imbrium & tempestarum. Texere diximus telas, & ordiri sereno cælo, non tamen suspendi filis eo tempore, nec retexere, retorquereve fila, sed nubilo & obscuro; cùm enim intra obscura domicilia laborare non videant, parant fila in exteris, eo intervallo, ore, ne desistant ab opere, ne tempus desidia absumant, quibus postea telas exordiantur; lucis reditu intra cauernulas, in angulisve obscuris quos inhabitant, quibus Aristoteles & Plinius coherent adhuc; Plinius enim orditi cælo nubilo dixerat, Aristoteles claro.

De Araneorum disciplina, & generibus.

C A P U T X.

30 **P**resentiunt aranæ annium futura incrementa, quò alius nidificat, telasque suas superius astrit, futuris inundationibus; mures imò, domus in qua continentur, araneorum telulis ruentibus, ruinam prænunciant fuga, præsentuntque immissis, cadentibusque earundem nidulis: desertisque ipsis domiciliis aliò commigrantibus araneis, quibus mures exhortati,

hottati, signis datis ab araneis, fugiunt rãti beneficij debitores; liberanturque à ruina & excidio, lib. 8. docuit Plinius cap. 28. Democritus ex vtero fila ducere tenet, ex mucilagine ibi infusa, menstruique modo, filo illo expurgari diducto. 3. c. 6. locis adductis Arist. negat quòd prãgnãtes omnes nõ secùs filent, mirabilis recõuentio argumẽti. Cessat vt in plurimum vtero gerentibus expurgatio vteri, concepto iam semine, nec ordinata vt antea expurgatio prãgnantibus inest, quòd fetus hac egeat, absumatque eam, vt menstrua absument gestationis tempore, imò confluens ex exterioribus omnibus partibus, vbi frigore externo pituita progignitur, mucor crudus in ventrem, ore fila trahit ex ventre, cui os nequitur eius medio insertum, qui fugit ex circumferentia totius animantis, filatque ex cute ore. Quibus iterũ Plinius l. 11. c. 24. & Aristoteles consentiũt, subcontraria solũm, non contraria asseuerantes. Plinius dixit; est illis intus quãdam lanigera fertilitas ventre & prãcordis, quæ dum nimis nent, extenuantur, arescunt pituita absumpta humiditateq; totius detracta, Aristoteles non nere ex vtero negavit solũm continuo, ex toto imò ore asseueravit, rãd ex vtero mucilaginoso filamento quandoque fluenti, illud natura, hoc vitio & morbo. Sunt varia eorum genera, refert Plinius lib. & c. citato, accuratiũs tamen l. 29. cap. 4. Ælianus l. 6. c. 56. & l. 17. c. 11. Nicãder in theriacis, Galenus, Dioscorides locis adductis, Aristoteles verò reliquis omnibus disertius genera eorum numeravit 5. de hist. cap. 27. & 9. lib. cap. 39. à quo Plinius l. 11. c. 24. Galenus, & Ælianus. Est enim araneus mordax dictus cognomine, huius duo sunt genera; alter similis est araneis dictis Lupi, parui, varij, exiles, procaces, salaces, eò nuncupati pu-

lices, quòd acuminatim & assultim aggrediantur, & icant, pulicis modo, repentè & subitò, saltu quasi. Alterum est colore nigrù, tardum motu, lentù, nec saliens, neq; assultàs, mordens nò minùs, & lacerans. Reliqui aut nullum, aut exilem inferùt morsum (inquit Aristoteles) quos qui parant medicamenta, asferunt, enumerantque, quòd vtilis sint auxiliis medicis, non minùs quàm reliqua vtilia medicamina, Lupos dictos araneos. Tertium genus constituunt, non mordaces, fugètes imò animalculorum sanguinem, industria captorum, ideoque Græcis dicti *λύκοι*, & *άλκοι*, Græcis lupus est, quòd lupi modo sanguinè fugat animalculorum quæ irretit, *άλκοι*, quod Græcis via tractusque est, quòd via alia redeat præda arrepta, lupi instar, vt latenter discedat, & abeat, dum tractim sese agit motu. Lupi verò duæ sunt aranei formæ, est vnus intexens exiguus, alius verò qui textit asperam quandã tramam, orditurque iuxta terram, aut sepes, in buxis, vitibus, oleis, præcipuè verò orificij fauces intexit, intusque latès obseruat quæ in rete incidit animalcula, tempusque captat. Est aliud genus lupi aranei, inquit Arist. eo loci, Plinius & alij, quod sapientissimum, lautissimumque appellatur, textit enim primùm, filis quoquouerfus distentis in orbem stamina ducit, initio à medio accepto, nec inscitè medium accipit, quo dixit *Ælianus* l. 6. c. 36. Non modò texendi solertiam araneos præclare tenere, Mineræque amultrices *Erganæ*, *Pynitæ* Deæ, teteti manuum ministerio & tenui valere, sed natura etiam esse ad Geometriam eruditos, centrumque seruare scire, quasi circino circumducerent & circumscriberent exactè ambitum, & peripheriam, nec tamen *Euclide* egere, Geometricis rationibus erudito, ad medium imò centri sedentes, insidias prædæ
sua

suæ tendere, neque modò texendi rationem noscere, verùm etiam sarcindi artificio excellere; nam si ex eorum quippiam solerti opere ruperis, statim à ruptura, tanquam factum reatum, integrum præstât, ideo Aristoteles 9. de historia. cap. 39. in hæc verba prorupit, à quo Plinius postea ad literam. Venationem in centro obseruat genus hoc aranei, vt ex illo breuiùs in omnem circumferentiam insiliat; cùm enim bestiola inciderit, motu medij occurrit, deuincitque primùm illam obuolués staminibus, dum defatiget, faciatque infirmam, tunc tollit ac defert, recondit, occulit, ne exemplo irretiti animâtis fugiant reliqua, periculumque vitent; si fame torquetur, exugit illicò, hæc enim stultitia araneæ est, in centrumque redit, vt iterum obseruet, & insidias parat abditus, consarcinato priùs lacessito in venatione. Vltrà Aristoteles; si quid inter medium & extrema inciderit, primò in centrum ille currit, inde ad id quod incidit in rete progreditur; sed priùs semper in centrum à quo linea recta ad extremum est: venatur Oriente Sole, aut Occidente, quoniam potissimum iis temporibus bestiolæ offendant, vel tamen noctis prægressæ excitatæ, vel diei calore stimulatæ reconditæ diu. Horum duo genera constituit, quos Lupos sapientissimos vocat. Est quidam magnus mole araneus, qui ne animalcula extereat, crurum longitudine latet cruribus suspensus sub tus telam, formidinem ne infetat manifestus: incauta vt incidant animalcula in partem superiorem telæ sine defensa ostentata; alter qui est minor, supernè obseruat, latens in quodam suæ telæ cancello, indeque insilit. Præter hæc araneas, quæ sunt nõ Lupi, nec Lupis similes, in pratis viuunt, & nidificant, quas Aristoteles 5. de historia, c. 27. parere disflueto omnium animantium ritu

retulit; horum enim factum matribus applicitū, media fetus sui corporis parte, posteriori, & vltima, media verò expertus auram, anteriori, & priori, intra femellæ viscera residet, getuntque affixos fetus secum semienixos illæ vsque dum integri & absoluti Aranei prorumpunt, & veniunt, cū miseræ matris vitæ dispēdio, præposteri exitus, vltimo sui impedito exortu, mole maiori eius partis facta tēporis tractu, vsque dum femella enixus labore languescit, exhalatque animā, partu everso tanto interuallo gestato, obstructo illo vtero, matreque cōfecta crudeliter in patrem irruunt, quem morsibus parricidis enecant; Aristoteles docuit, & cum eo reliqui locis adductis. Ne verò tēdiū pariat, Aranei natura deformis, spurca, & obscœna est: In Araneo maximè notatu dignū, quòd è centro saliat in circumferētiā circuli, centroque assideat, in illud redeat, hoc seruet diligentissimè, præ cæterisque custodiat, teneat vndique, omnes quòd cognoscat lineas ibidem teneri, simul centro arrepto, secūs si vna linea ludere possit ille, nō posse reliquis, in cētro verò omnes complecti, discurrere omnibus. Qui creaturarū tenetur, flagratque desiderio, & hiatu, nō singulas, nō lineā captet, hanc illamve prosequatur avidus, hanc adeptus, illas omittat, hians semper aliam, & aliam famelicus, satisfactus nunquam, centrum imò petat, constituat sibi, si omnibus simul frui cupit, ne anxietas vnus alterius voluptatem imminuat, ne occupatus, sollicitus ex vna in aliam trahatur omnis boni pulchritudinisque cupidus de linea in lineam, centrum vt aranea quærat, Deum creaturarum omnium cētrum, sedes, vbi omnia sūt simul, omnes, centrum, simul vt ample ctatur omnia, satiabitur tunc, non antea; *satiabor cū apparuerit gloria tua*, in centro, non alicet,

anima

anima enim triangularis est potentiarum serie, mens- que ipsa, memoria, intellectus, & voluntatis spha- ricum vniuersum, orbiculare; nequit triangulus reple- ri circulo, aut angulare sphaerico; manent imò ij tres anguli vacui, illo suscepto, nequit creatura, creatu- ræve omnes non valent satiare animum, nisi in cen- tro, soloque triangulo alio potest impleri mens no- stra Trinitatis indiuiduæ, voluntas amore spiritus, intellectus sapientia filij, memoria Patris fecundi- tate; summo enim bono potest satiari, non alio fames appetitus humani, solusque Deus omnia continens illum replet. Qui bonum impertit omne, centrūque solum appetitum satiat, eorum quæ in centrum ten- dunt non aliter satiantur. Centrum ergo aranea pe- tit, cedit in centrum, si deseruit semel, vel aliis occu- pata vitæ actiuæ, vel aliò si recessit. In Deum ergo, in centrum redeundum, omissis aliis, si omnibus frui expetimus, prius quàm in alia eundum, ex quo- cumque moueri incipias, aut si extra centrum es, vt aranea mouetur, incedes securus, via recta in omnia, quæ adicientur hoc facto. Est Christus verus Deus, & homo, *α. & ω.* principium & finis, medium & via, Apocalýptis 1. capite 21. 22. & Ioannis 14. Ego sum via, veritas, & vita. Est via medium inter princi- pium & finem, inter *α. & ω.* quo est omnia, cum sit principium, medium & finis omnium. Est centrum; medium enim & centrum idem in circulo, Deus verò circulus æternitatis est, sine principio & fine, centrum à quo lineæ omnes creaturarum diductæ sunt, in ipso omnia, in ipso enim viuimus, moue- mur, & sumus; sumus cum inanimatis, viuimus cum plantis, mouemur cum animalibus & spiritibus. Cum animantibus corporeo motu, cum aliis mente. & hæc ideo Paulus dixit iis eo loci Actuum 17.

cap. Hinc centrum, medium, via dicitur, & cùm centrum sit, dicitur Lucæ 14. cap. *Dum autem hac loquantur, stetit Iesus in medio eorum, & dicit eis, pax vobis; Ego sum, nolite timere.* in medio stetit, cùm esset centrum, probavitque imò se Deum esse, quòd centrum esset, & medium omnium, Ioannis 20. idem & alibi sæpè. Est Phalangium alia Aranei species eo nomine dicta, ex Aristotele colligitur 29. cap. citato. 9. de historia, vbi sic est scriptum. Araneorum autem & Phalangiorum plura sunt genera, quo loci species solùm Aranei retulit dictas, Phalangium nomine synonymo hic ab Araneo solùm discernens, & si aliquando, vt videre est, diuersum iudicet ab illo, vt constat 5. de Historia, cap. 27. vbi modum partus Aranei cùm deplicuisset, parereque in telas referret tenues, phalangia in rete eniti asseuerauit, crasso & viscido, tenaci & stabili, partusque numerositas esse multò araneis; quòd res satis dubia, ambiguaque redditur. Plinius lib. 11. cap. 24. sic interpretatur Aristotelem eo loci, iis: Araneorum dictis animantibus insectis, non absurdè iungitur natura digna, vel præcipua admiratione. Plura autem sunt genera, nec dictu necessaria in tanta notitia, Phalangia ex eis appellantur, quorum noxij morsus corpus exiguum, varium colore, acuminatum, assultim ingredientium: altera eorum species nigri, prioribus cruribus longissimis, omnibus internodia terna in cruribus, Luporum minimi nomine non texant, maiores in terræ cauernis exigua vestibula præpandunt. Tertium eorundem genus erudita operatione conspicuum est. Quibus phalangia in specie dicta distinguit ab aliis araneorum formis, malitia morsus, & si genere idem phalangium & araneum consignificent communi nomine, dicanturque

que aranæ phalangia, quòd aranei omnes peruerſa habeant, inſtar phalangie vectorie crura, ſintque tot genera araneorum, ac Phalangiorum nomine ſynonymo dicta, quo Ariſtoteles eo loci diſtinxit araneorum ſpecies, & ſimul phalangiorum, & ſi in ſpecie phalangium tarantulam noter, formamque aranæ nimis venenatam, ruſam, viridem, cæruleam, nigricantem, pallidam, & liueſcentem, variegatam non minùs, Apulie notam, aliisſque & aliis regionibus, de qua infra. Suprà ſpecies aranæ retulimus ex eodem. Habent aranæ omnes phalangiave ſex crura communiter, & ſi octo inueniãtur nõ raro, ac quatuor rariùs, crus quodlibet internodia habet terna, & nodos duos, phalangium græcis *φαλάγγιον* dicitur à *φαλάγγις*, Latinis phalangæ vecteſve illi, quibus onera ſubducimus, *palancas* Hiſpanis, inſtrumenta lignea con torta quibus & gypfum conterimus, ſimilia ſatis iis araneorum cruribus, ideo & phalangia vocantur aranei, propter crurum ſimilitudinem cum iis inſtrumentis: ſic Varro lib. 4. de vita populi Romani, Iulius Pollux ſic. Phalanges ſiue phalangæ dicuntur ligna, quibus ſubiectis naues ducimus. Herodotus idem, Plinius lib. 4. cap. 56. Hinc Latini verbum formant phalango, ſeu palango palangas, quod eſt, fuſſibus dictis aliquid ſubuehere; ideo Afranius dixit, & capream vnam ſemulaceram quaterni ſimul palangabant, etiam ſi apud Plinium palanga, vt videre eſt lib. 4. c. 56. ſignificet fuſtes nodis carentes, quibus (inquit) primò fuere vſi Aſri in prælio cõtra Ægyptios, à quo phalanx agmen venit poſtea, quòd iis armata acies agminis veniret in prælium, quò & phalanga dicebatur dux iis qui præerat, Reg. 1. c. 17. *Goliath ſtãt clamabat ad phalagas Iſraël, & dicebat eis, quare veniſtis parati ad prælium? nunquid ego non ſum Philœſtæus,*

& vos serui Saül, eligite ex vobis virum qui descendat ad
 singulari certamen. Vbi phalargas vocat, non turmas
 & agmina, viros imò potentes, ducesque exercitus,
 Heroës & qui præsunt phalangis: viros enim pu-
 blicos-inficere tentat dæmon, priùs hos vocat, &
 sollicitat ampliùs Goliath, vt eorum exemplo sub-
 ducat plebem, inficiat, euertat. Dicitur etiam phalan-
 gium digitorum internodium quodlibet, Græcè φα-
 λαγγίον, docuit Galenus l. de ossibus c. 7. & herbæ
 phalangites nomen est, vt docuit Plinius l. 27. c. 12.
 phalangium inde aranei genera notans ideo; cuius
 in specie adhuc dicti non vnum, varia imò adsunt
 genera phalangiorum, & naturæ diuersæ, & si omnes
 venenosi, morsus virulenti, & tetri, mole minimi, &
 minores araneis aliquibus, & quandoque maiores;
 phalangium est Italix ignotum (inquit Plinius l. 29.
 c. 4.) estque plurium specierum, vnū simile formicæ,
 sed multo maius, rufo capite, reliqua corporis parte
 nigra, albis incurvantibus respersum guttis, viuit ma-
 ximè circa furnos, & molas, ea est animantis frigiditas
 & ingluuies. Læsis est maximum remedium, si
 semel icti alterum eiusdem generis videant, inspe-
 ctentque phalangium, in quem vsùm seruatut mor-
 tui cum inueniuntur, aut viuentes asportantur, cuius
 cortices vsti, & contriti, ebibitique medentur eorum
 moribus omninò; catuli, mustelæ eodem modo pa-
 ratu idem efficiunt in phalangiorum morsus, eo loci
 Plinius testatur. Non aliter peccata dum nos infi-
 ciunt, vitiorūque venenum, semel ac intra nos susce-
 pimus, si in externis, in exteris, si in aliis inspecten-
 tur, remedio esse solēt vitui, infectioni, cōtagionique
 contractæ; Contigit Dauid, qui cum adulterij labe,
 & homicidij esset infectus, ex ea quæ fuit Vriæ Ber-
 sabee, in seq; scelus & venenū susceptū ignorasset, nō
 cognō

cognouisset, semel verò extrà ac virus & virulaginè conspexit in alio, malitiam passus est propriam, sensitque mitigari venenum cognitione, intuituque veneni, pristinaeque saluti restitui; ostendit enim illi similem virulentiam, eiusdemque generis venenosum vitium, parabola illa Nathan celebri in alio substituto exemplo, sententiam qui tulit capitis, dignumque morte iudicauit, qui delictum commiserat, in seipsum sententiam afferens alterius ductu, veneno ad extrà peruiso simili, extra reuocato, quòd pristinae saluti rediit, poenitètia & contritione, satisfactioneq; sceleris. 2. Reg. 6. 12. Sic veneno extrà se posito, viso in aliis sanantur læsi phalàgio, visu, inspectu phalàgij alterius, q; trahit, allicítq; ad se venenũ internũ oculis, tractu spirituum infectorum, malitia animantis, vt trahit magnes, allicítque ferrum, alia & alia ad se vocant quædam virtute innata eorum tractiua; vt circa oculos. in conspectu phalangij detenti potentissima vi tractrice, qua inter alia omnia venenata pollent (docuit experientia) venenum exugant, spiritusque è corde, & cerebro trahunt infectos, & inquinatos in decenti, & certã distãtia, quibus extractis, venenum cessat, quod eosdem infecit, vt tenuiores & faciliores priùs intensiusque, idèo vt infectio desit. In se non iudicat, quiuis amore proprio obæcatus, vt trabem oculi non videat, qui festucam alienam inspicere vallet, se quem delicto teneri non est ratus, alium imò. Morti tradi iussit possessorem, cùm tamen ipse teneat, retineretque. Est genus aliud Phalangij in specie dicti, *Aspis*, nomine compellatus, quòd præcipuè sanguinem animalculorum sugat, hoc solum contentus, omitrens reliqua: tertium genus est lanuginosum, grandissimo capite, loco alligato docet Plinius, de quo Cæcilius lib. 3. cap. 7. sic scripsit: Hoc dissecto

dissecto capite vermiculos duos continere notunt
 omnes, qui adalligati ante Solis ortum mulieribus
 in ceruina pelle, præstant ne concipiant, cuius vis
 annua est, hancque solam ex omnibus, quæ conce-
 ptum impediunt dixisse fas sit, quòd molesta est
 nimia fœcunditas plurimis. Est aliud dictum Græ-
 cis *παρυσ*, à *παρυσ*, Latinis dorsum, & à *παρυσ*,
 Latinis per spinam diuido, quod quasi dorso per-
 fractum videatur, qui acino vix nigræ est similis
 forma, ore minimo sub aluo, pedibus brevissimis fe-
 re imperfectis, cuius morsus est qualis ab Scorpione
 reddunt urinam ab eo percussis, telis araneis re-
 fertur (mirabile dictu in natura animantis) Atistot.
 Plinius, Ætius, Paulus, Dioscorides, Nicander locis
 supra. Huic est similis dictum Asterion phalangium;
 præterquam linulis albis quibus à capite ad caudam
 usque variatur, huius morfu genua labefactantur pe-
 culiariter, est aliud iis simile, ac eis deteriot, ceru-
 leus lanugine nigra, villosus, caliginem concitat eius
 punctura, vomere facit quædam telas araneas quæ
 representant. Ille dicitur Asterion, Græcis *ἀστέριον*
 asterion, quasi stellatus, & varius, perlucidus, &
 splendens, ab *ἀστρος* splendidus, Latinis. Ceruleus
 verò ex colore dicitur animans. Est alter deteriot
 morfu, à crabrone animanti pennis solùm dissidens,
 figura eadem omnino, hic morfu marcorem inducit,
 & tristissimam maciem. Est Myrmecion phalangium
 adhuc, quod formicæ sit simile caput, aluo nigra, gut-
 tis albis distinguentibus, quod dolorem vesperum
 quasi morfu infert, myrmix enim, Græcis *μύρμηξ*, for-
 mica est. à quo myrmecion, ab alio animanti quod
 formicas lingit natura diuersus. c. de formica cõstat,
 hic verò quòd capite solùm eam representet, dicitur
 talis, non quòd eas gliscat, phalangium. Sunt
 pha

phalangia alia dicta tetragnatia, Græcè τετραγνάτις, à τετρα, Latinis quatuor; γνάτις, Latinis maxilla; quòd quatuor maxillis consistat, quorum duo sunt genera, natura noxia, vnius caput linea alba distinguitur per longum, & altera per transversum crucis instar, quod morsu oris tumorem excitat. Alter cinereus animans, candicans parte corporis postrema lentior & tardior motu. Aliud cinereum est, quod latissimè telas pandit in parietibus, muscis minimè nocēs morsu. Hæc numerat genera Plinius lib. 29. cap. 4. Ætius lib. 4. serm. 1. c. 18. Nicander in theriacis prius, à quo reliqui omnes, Ælianus supra, vbi & si nominibus aliis ab aliis accidentibus desumptis vocitentur eadem numerantur species, sexq; autoritate multorum differentiæ statuuntur, rhagion, lupus, myrmecion, cranocolaptes, sclerocephalon, scolecion, quemadmodum & Plinius octo species enumeravit eo loci, Rhagion, Asterion, cæruleus, crabro, myrmecion, tetragnation, lupus, formica toto similis. Nec differūt sententia authores. Asterion enim Plinij species est subdivisa myrmecij. Ætius enim myrmecion stellis lucentibus variegari dixit eo loci, corpúsque eius esse fuliginosum circa dorsum stellis varium, sub quo claudit myrmecion dictum formicæ, toto corpore, non solum capite. Scolecion, cranocolaptes, sclerocephalon, sic ordinantur. Cæruleus Plinij est Cranocolaptes Ætij, quod viride nigrum vocat ibidem, appellavit tamen Cranocolaptem, quòd Græcis κεράρα caput sit, & κεράρα, sculpa, quasi caput sculpat, imprimatque morsus vehementia, relinquátq; signatū rostrū in parte læsa, etli κεράρα sit genus instrumēti, cõtorti iaculi instar obliqui, cui caput huius assimilatur, Sclerocephaló sic appellavit Ætius, quòd σκληρόε durities sit, & κεράρα, caput, quasi durus capite; hic est cra

est crabro Plinij, durissima tectus crusta, pennæ enim folius defectu à crabrone dissidere dixit, duritie, figura; reliquis conuenire omnino. Iam Scolecion Ætij dictum vermiculatum, quòd vermiculos, græcè *vermiculæ*, dictos ingerat, à tetragnati non discrepat, vt videre est signis allatis. Est verò Myrmecion dictum e. de formica, distinctum ab hac phalangij specie, quæ Myrmecion dicitur, nullum enim ex his formicas gliscit, Myrmecion verò edit, quod non quòd figura formicas repræsentet, tale compellatur, quòd ingerat imò, hic verò araneus, quòd figura teferat illas altet totius, aut capitis, vt patet dictis.

De Tarantula Aranei specie naturalia & mystica complectens plurima.

CAPVT XI.

Mirabile est genus illud phalangij Astetion dictum, araneæ animantis species, in Apulix regione notissimum vulgò, Tarantula; cuius est illa mirabilis conditio morsus, vt ab illa percussi musica & harmonia pristinae sanitati reuocentur, notissimum ea in regione Neapoli omnibus incolis, vbi ad musicam tanquam ad sacram anchoram confugiunt læsi, qui non secùs ac Saul cytharam dum pulsabat Dauid melius habebat, leuitusque, recedebat enim spiritus ab eo. I. Reg. c. 16. sic musica ij alleu àtur maxime interim quòd harmonia durat, ctuaciabus & accidentibus aliis liberi, motuq; vehementissimo, quo saltant & tripudiant continuò inquieti, inconstantes, vt interim salutaria remedia theriacæ suscipiant, & alexipharmaca alia veneni correctiua tartarei; hac quit

quiescunt, leuantur, recreantur, reuocantur in mentem, sapiunt, quiescunt, subiiciuntur remediis, obediunt auxiliis, vsque dum integrè saluti restituuntur; quòd ea regione plurimi victum quæritant ex arte musicæ. Dixit verò eo loci Plinius, Asterion, Phalangium, stellionem etiam dictum, quòd stellis emicent tergora, Tarantulam Hispanis & Italis, in Italia non oriri, incognitumque esse Italis Tarantulam Phalangium Atanei speciem dictam, quòd Italiæ nõ omni, solùm imò Campaniæ, Apuliæque innotescat, non Italiæ omni nota. Est Neapolis Campaniæ ciuitas, aut quòd Plinij ætate fuerit illis incognitum, notum postea, cæli variato climate, & influentia varia productû, terræq; dispositione altera, cultu opereq; affiduo. Scimus animantia, plâtas, herbas, reliqua innascei alia, & alia cæli configuratione constellationeque alia diuersa, tum adnata variari opere, & intensione virtutis, nomine aut eo incognitum, alio appellatum antea Italis. Est omni admiratione dignum, quòd de hoc animanti in quibusdam regionibus orto, vt & de Stellione referunt autores dicti, morsu venienti stridere sono quodam per vices vario, dum icere tentat, venenumq; effundere, irruitque vt mordeat, læsos tamen non antea saluari restitui, quàm eundem concentum, tonumq; eundem musica inueniat, torso eodem & clauè stridoris animantis, vnde variè sonant, & personant, vsque dum illa consonantia resultat, & harmonia qualem ille edidit, iniiciens morsum, aut quam veniens referebat læsus. De musica plura extant à nobis dicta antea, de cytharæ David pulsu, quo Saül meliùs habebat literali significatu; hùc quædam solùm referre cogat mystico. Musica & concentu nos impetit caro, dæmon, mundus, creaturarum affonantia. Mundus rerum concentu, cum ap-

petitu & concupiscentia nostræ carnis, quæ interim quòd affonât vitios fundût harmonia & modulis, Sirenæ cantu placido, blando & suavi nos illiciunt, & irretiunt, virulaginem reiectantia, cantu dũ demulcent, quorum non cessat virulago, vsque dum musica salubris attingit idem punctum, inciditque in eandem consonantiam, qua sumus infecti, tristissimis interim, ditisque extortî cruciatibus, accidentibus variis molestati, afflicti ex veneno suscepto. Nulla superest nobis alia salutis via, nec possumus alio pristinæ salutis renocari, quàm musicæ & concentus eo tono, puncto illo quo sumus icti: Offensa infinita commissa est, Deus infinitus iratus, iustitia infinita læsa, vlttà non potuit ire malitia mortalium, Christi concentu salutari nostro opus est, qui eo tono infinito vocem emittat, vt in cruce magna voce spiritum misit punctû vt attingat alta voce salutis, quod attingit malitia nostra, tum consonantia rerum cõcentuque impetimus, ne propria æstimatio dissonet, & opinio, honos habitus, mille scelera, flagitia mille cõmittunt mortales, quanta hypocrisis, simulatio, quanta fallacia, dolus, ne harmonia, cõcentusque vocû popularium dissonet, aut desit, hæc musica officimur, inficimur, imò veneno vitiorum, quo dicitur Ezechielis 33. c. *Audiunt sermones tuos Domine, & non faciunt eos, quia in canticum oris sui vertunt illos, & auaritiã sequitur cor eorum, & es eis quasi carmen musicum, quod suavi, dulcique sono canitur, & audiunt verba tua & non faciunt ea.* Musica enim alienati, & ebrij concentu, & cõsonantia honoris, æstimationis, rerumque earum, quibus hæc consistunt, & seruantur, auaritiæ, doli, fraudis, voces & sermones tuos non implent, illa musica solùm delusi, & occupati, auaritiã sequitur cor eorum, esque eis Deus, quasi carmen musicû,

qua

quali ficta cantilena, & conficta narratio, hac musica decepti, veneno vitiorum replentur, inficiuntur, dæmone, propriis passionibus, amore peruerso, & auerso, conuerso ad mundi fallacias, egent ij musica salubri, cælesti harmonia, & concentu, vt mederi possint, musicaque quæ punctû idem attingat, quod tetigit illa, amor proprius vt fugetur, dæmon, Tarrantula, virus propellatur. Scimus, cytharam à se pellere quæ supra fides continet leuia, alia si pulsetur, fidium allonantia in eodem tono, quando illi consonat; clarissima docet experientia rerum magistra; hanc musica dum in eundem concentum venit, & tensionem, tonumque partium, partes, nerui chordæ nostræ naturæ excutiunt à se venenum, propulsantque, & ciiciunt, motu loci excussæ, percussæ, leuia excutiunt, tenuia, venenata, & ignea, tum concupiscentiæ ignis nostri leuia, fallacia, facilia, inconstantia, vt salutem redeât ægri amissæ & pristina, neruis, cordisq; concentu percussis, cytharæ potentiæ Christi diuinitatis, & humanitatis tono, proprioque concentu, & harmonia, reliquas enim musicæ causas affectuum mirabilium attulimus antea. Egent ergo infecti mortales musica, quæ contingat in idem punctum, quod venenum attingit malitia, & Phalangium peccati, & cum dæmō hominē læserit, lædatq; 34 in musica rerum fugacium temporalium, vsque in Deū ipsum dissonantia facta, auresque Dei, peccato & malitia obruderit, infinitū Deum offenderit, voce alta superbix, & gulæ, vsque in infinitū Deū peruenierit, opus est musica infinitæ proportionis soli Christo possibilis, & per ipsum nobis musicæ aurore, vocisq; infinitæ filij, infinitus vt infinitosatisfacere Patri Christus Deus homo, vt salutem renouemur in eadem altitudine, in qua læsum Deum

offendimus iustitiæ rigida satisfactione infinita peracta, ut homo superstes esset, placareturque Deus. Est Christi concentu, & musica perlanatus homo, Christo cythara illa percussa, qua expulsus est dæmō cythara David, hac Saül dæmoniācus mundus, dæmone liberatur homo, peccato, inferno, morte, in ligno, in cruce. Constat cythara & hæc lignea compage, in cuius medio sunt laquei, flos, rosa, cavitæque amoris lateris Christi, quo perfonat, & resonat illa, in Christi capacitare, in gratia infinita; super nativã, vocibus Angelorum suavis, laquei amoris plurimi, imò in eo ligno claviculæ adsunt, fortissimi clavi quibus fides, chordæ, verui Christi intenduntur, intensæ altissimas edidere voces, adeo acutè resonarunt, ut Patris aures, quasi ferre nõ possent vehementissimũ sonum, omni ut sua audire infinita potentia fuerit opus, sonos ut sufferret amantissimi Filij innocentis acti cruciatibus diris, tantum spectaculum ut attenderet. Iustis que hæc sancivit, velavit oculos rigidam sententiæ executionem admirata, ut nunquam ab eo deuelaverit die. Hinc oculis iustitia depingitur velatis illa, antequam in hoc signo obumbrabatur velata mortalibus; Fuere & graves & acutæ voces, quibus harmonia integrabatur, edidit vocem illam gravem, *consummatũ est*, quæ ad humanitatis portionem inferiorem, partemque percussam spectabat; hac mori libuit, & acutissima illa, quæ penetravit oculos, alta & sonora, qua dixit clamans voce magna, *Eli Eli lamma sababthani*? qua Deum inuocauit Patrem, miratus quasi cùm Deus esset, quomodò mori liceret, & posset, summum amorem, summamque obligationem, ut hominibus & Angelis imponeret, exclamauit voce magna, emittens spiritum super ritum morientium, qui iam iam dum mori con-

cedit, languidas edunt, & imbecilles, deformataſque voces, altiffimè Patrem proclamavit Chriſtus, Deusque ipſe, vt ſatisfactum ſibi eſſe de rigore iuſtitiaſ fateretur iis vocibus & harmonia ſumma, humanitatis grauibus, diuinitatis acutiſſimis, altis, elatis, ſonoris lancea. Temperator erat huius cytharæ Dauid, hac exiuit ſanguis & aqua, cot patefecit, ne igne amoris incendio conflagraret, temperaretur imò aperto latere amoris incèdium & æſtus. Hanc pulſabat cytharam amor diuinus, Pater, ea hac muſica vt placaretur, delinereturque harmonia, hac placatur, & ſiſtit, hac Deum placamus, allicimus per Chriſtum Dominum noſtrum, muſica & concentu diuinitatis & humanitatis, qui deſcendit de cœlis, homo factus, vt aſcendar homo, aſcendit homo, deſcendit Deus, vſque ad conſonantiam Chriſti. Homi nibus vt eſſet cythara, qua poſſent illinire iratum Deum, grauiſſima & infima noſtræ naturæ voce, quæ poterat perſonare ſolùm in claue naturæ, voce adiuncta diuinitatis, verbòq; ſonoro, vt ad be quadratum eleuaretur Chriſti, diuinitatis, humanitatis, iuſtitiaſ, miſericordiaſ, diapafon, abſolutaque noſtræ ſalutis conſonantia, duo illo mirabili diuinitatis & humanitatis ſuppoſiti. Non ergo rauca voce, & horriſona, clangola & aſpera, peccati ſiccitate aſpera, rheumatifimo frigoris, charitatis, inconcinna, granias cum Coruis eras eras, Eccleſiaſt. 32. cap. *Ne impedias muſicam.* Hanc Chriſti tantumque concentum, vocem imò ede ſimul cum hac cythara clarâ, Deum inuoca, exclama, proclama ad Deû rationis, & appetitus concentu factò, cane cum hac cythara & more noſtræ villæ, villaneas ruſticasque noſtras cantiones compone, pulſa cytharam, Deus eſt ad oſtiû, & pulſat tecum: hacq; delectabitur, & placabitur ſimul.

Venenum Tarantulæ ut fugias, phalangique venenati dæmonis musica eodem gradu & concentu, hac cythara Christo reddes, quò est lata offensa, pelles virus, venenum excuties, qui potentiùs deordinatis & chordis assidebat, quibus rationis legem tenemur attingere, ut cordati simus & non vecordes in cythara hac, & ut fides dissona, & quæ vecordes sunt, duplicat sonos, & duplicantur motibus, ne duplicati simus corde, & chordæ discordes ne sint, simplicissimo & eadè sibi, & prototypo Christo, antidotoque Christi corporis, præparati priùs oris vomitu pœnitentiæ, & confessionis, pristinae salutis ut renoceris. Nicander in Theriacis horum Araneorù, quos phalangia vocamus, septem species attulit, ille inquit: Est Rox, Asterion, Cyaneon, Agrostes, Dysdyche, Myrmecion, Cambarides, Sinchelon. Sùt omnes voces Græcæ: de quibus Plinium septem etiam stabilisse species monstrauimus. Rox enim græcis ῥοξ est Rhagion Plinij, & Ætij, quod à ῥοξ Græcis, nobis vix acinus, quòd ei maximè figura affimiletur, quò Rhagium vocauit Ætius; & subdit ipse, id est, acineum, figura rotundum, nigrum colore, vix nigrae acini similitudine, vnde appellationem accepit; os in medio ventris, dentesque possidens, pedes ex vtraque parte breuissimos. Hæc Ætius c. 18. lib. 4. sermone 1. quæ omnia Nicander retulit, ex quo transtulit Ætius & Plinius. Asterion idem etiam est omnibus, & Nicandro eo loci. Myrmecion etiam est omnibus idè. Cyaneus est cæruleus Plinij, & cyanocolaptes Ætij, cuius morsus signa eadem sunt omnibus. Cyaneus enim color, græcis κυανος, & cæruleus color est, & cælestis, ut videre est apud Dioscoridem lib. 5. c. 59. & apud Homerum Iliad. x. Agrostes Nicædri lupus est Aristotelis, Plinij & Ætij,

quasi

quasi venator muscarum, & quod acuminatum sit, ἀγροστής agrostes dicitur more spicæ, graminis, herbæ ἀγροστής dictæ, non quod culices venetur, aut muscas, cum musca Græcis μύα appelletur, & culex αἰρώ, aut φάρος. Dysdiche Græcis δυσδύχη & σφραγίς dictum, δυσδύχη quasi difficilis pugnae, & sphicon, quasi vespicum; Vespa enim Græcis σφραγίς appellatur, de quo Nicander eo loci sic: Restat aliud genus Phalangij, quod δυσδύχη σφραγίς-ve dicitur, simile illi generi vesparum quæ crudas carnes depascuntur; sunt enim equi emortui vesparum, tauri verò apum productores; ferocesque & venenatae vespa nascuntur putrefactis equorum cadaueribus; hinc subdit; si quempiam vulnerarit, ingens è vulnere tumor erigitur, tumores ad genua, ut nullo modo flectere genua possint, cordis trepidatio, virium destitutio, extremi malefici animal, somnum adferens medio tantorum malorum, qui hominem placidissima quiete delusum interimat. Cyaneum, caruleum-ve, facere euomere telas araneas dixit, ut Ætius, Aristoteles, Pliniusque retulere, ut & aliorum eadem retulit. Dysdiche ergo Nicandri, est crabro Plinij, & Sclerocephalon Ætij, datus capite, crabroni similis, & vespa, ut diximus antea. Cranocolaptem tradit Nicander etiam iis postea in Perseæ foliis. Ægyptij genus Phalangij creatur, Cranocolaptes dictum, cuius horribile semper caput incessanter nutat, vterus autem grauat, quod si stimulo, qui est illi cervici innatus, summoque capite, aliquem læserit, mors sequitur, sine molestia aliqua, inopinatè tamen. Hoc Phalangium, species carulei est, ut monstrauimus supra. Ex signis eorum, ex morsus accidentibus & aliis, Perseæ arbor, ut docet Sosstratus lib. 1. de moribus, ex Æthiopia in Ægyptum translata.

est, quam Rhodus Democriteus lib. 3. cap. 6. lethalem esse Persis retulit, ideoque Ægyptiis transfusa, ut Ægyptios interficerent, translata tamen salutiferam extitisse Ægyptiis. Non est Persea nostra communis hæc, nam, ut docet Strabo lib. 1. cap. 7. Persea nascitur in Ægypto, altitudinis eximiæ, iucunda aspectu, materiæ ut Celtis altæ, pyro per omnia similis, frondis perpetuæ fructum gerit, pyri magnitudine, longiusculum, amygdalæ modo, putamine inclusum, herbidi coloris, nucem intus instar pruni continens, longè molliorem, minoremque, gustu suavis, facile coctilis, & quamvis immodicè sumatur innocua, quibus à Persea nostra ut discrepet, sat patet, Dioscorides idem retulit lib. 1. cap. de Persea. Hocque genus Phalangij atrocissimum huius pulcherrimæ arboris foliis insidere referunt; latet anguis in herba; Cantharides Phalangij, quòd muscarum Cantharidum venatores sint, ideoque salacissimas inferant moriù passionēs, quòd nil Venerem excitet acrius Cantharidibus, refert Dioscorides lib. 2. c. 54. à quo Galenus, Plinius, & alij. Species lupi Phalangij est, eo solùm dissidens, quòd muscis iis magis delectetur, aliis verò vulgaribus, Lupi dicti communiter. Sunt ergo Phalangij omnia genera sex Ætj; Rhagion, Lupus, Alterion, Myrmecionve, Cranocolaptes, Sclerocephalon, Scolecion. Dedecori & ignominix erat, lethalis & venenata Crux arbor illa, lignumque, gentibus Æthiopibus denigratis sceditate peccati, Persis gentibus illis indomitis, & ferocibus virus, cruore insuperabile, translata verò in Christum super humeros eius imperium eius, illi inferto eo ligno, salus, valetudo, antidotus in venena & mortes. Persea hæc virescens iugiter, cuius folia linguam, fructus cor æmulantur, eisdem au-

toribus

tonibus patet, vt cum lingua cor affonet, musica qua recreetur homo, & placetur Deus.

De myſticis Aranea natura elifis, & natura plurimis.

C A P V T X I I .

EST ea Aranei vis, potentia illa, vt & ſi mini-
mum exiléque ſit animal, maximos & feros vincat ſerpentes, ſuperetque omnino: non alio quàm capite aggreditur, vbi ſummam veneni potentiam, & robur continere ſciuit; hac eoſdem petit, & ſuperat, mirabile dictu, arborem excelsam, aliudve aſcendit quoduis, filo appenſus, quem è viſceribus deſilat, ducit, ſe demittit, & librat illo in ſerpentis caput, quem ocioſum iacere inſpexit priùs, quietum, & placidum, ille contrahitur illicò, ac araneum ſenſit ſibi impendere, pertimeſcit, neſcit fugere, torpeſcit imò, Plinius libro 10. cap. 74. ſic: Librat araneus ſe filo in caput ſerpentis potrectæ ſub vmbra ſuæ arboris, tantaque vi, morſu, cerebrum apprehendit, vt ſtridens ſubinde, ac vertigine rotata, ne filum quidem deſuper pendentis rumpere valet, adeo non fugere queat, nec finis pugnæ ante mortem ſerpentis eſt. Idem Ariſtoteles 9. de hiſtoria, cap. 39. Elianus, Rhodiginus libro 11. cap. 13. Vbi narrat ex Alberto Magno in Colonia Agrippina ſe vidiffe puellam, quæ in trimatu attiperet araneas è parietibus, haſque impunè voraret, eisdemque ali innoxie. Eadem Paulus, Dioſcorides, locis allatis. Vtiliſſima iudicat Galenus 5. de compoſitione medicamento-

rum secundum locos, capite 9. oua araneorum trita cum unguento nardino, ad dentium perforatorum dolores, indito unguento intra dentium cauitates. Idem Archigenes sensit, telas Araneorum conferre, ne vlcera inflammentur cutis. Sensit Galenus 1. simplicium, & authoritate plurimorum refert libro de medicinis paratu facillimis; quibus illico succurrimus manibus, digitisque dissectis. Succum trifolij summè laudat, aut herbam tritam superimpositam vulneri ab Araneo illato, tum Centauream dictam, sed de curatione venenatorum supra diximus latè. Araneus Lupus dictus, tritus & linteo subactus, impositus fronti & temporibus circuitus, tertianarios persanat, docet Dioscorides libro & capite citato; imò intra nucem virus araneus asportatus quartanariis medetur; suspicor, timore, retrocessu caloris ad cor, & sanguinis, spirituumque, vt sit in metu, quò frigida distemperies melancholiam generans corrigitur, & sicca, sanguinis & spirituum calore, & humore, vt metus aliarum rerum soluit multoties quartanas iam victo humore, & superato, declinante morbo, cocta materia. Non minùs Aranea id molitur, vel ad se tracta venenosa humoris portione, qua fouetur malum, & morbus consistit, deteriori, inquam, mali humoris portione, & noxij exclusa. Hoc est peculiare telis araneis, vulnerebus impositis, vt priùs non decidant, quàm persanent vulnera, oculorum fluxiones sistit, spelunca tota inpoluerumve dictum, telæ Araneæ Lupi dicti, fronti cum lacte superposita. Aranea si filum ducat super fœminam, cui menses fluunt, sistit purgationem, qui omnes oleo putrefactis suismet mortibus sunt vtilissimi; Ætius locis adductis refert. Auicenna, Galenus,

lenus, Plinius, & alij. Sunt Aranei Phalangiique omnes frigidi tertio gradu, & sicci secundo: venenum vetò frigidum ad initium quarti, & humidum simul; ova frigida, & humida principio quarti, telæ frigidæ tertio & siccæ, adstringentesque natura, & agglutinantes, sanguinem compeſcentes. Mirabile est illud Aranei, tantæ ambitionis animantis, petulantix & superbiæ, vt sese solus sibi sufficere ratus, semel ac perfectus magnitudine euasit, quem terminum spatio vnus lunationis nanciscitur, septimanis quatuor, quatuorque septenis, vt diximus antea, mense vno integro, illicò patrem matremque occidere fratres, congenetes, propinquos, benefactores, cognatos, qui inter fœtus fortior est aliis, solùmque patricida, & fratricida, tyrannide tanta, in hereditatem paternam, fraternamque venire, succedereque dolo, fallacia, malitia & fraude, ex Aristotele, Plinio, Aliano, Galeno & aliis retulimus. Est superbus natura, qui altissimas occupat sedes domus totius, eminere omnibus cupiens, altiora ascendeus, sublimiora, eminentioraque loca, reptile animans alioqui obscurissimi ortus, odit lucem, Solem, Lunam; iis omnibus inuidet, amulaturque omninò, superbus, elatus, vt solùm nubilo cœlo domicilium excedat, & qui ortu est inferior, locis natus putridis, spurcis, lecta petat superba regum, & fastidia domus, si potest, illicque locus adest, angulis abditus obscuris, caliginosisque locis, puluere inspersis, frigidis, humidis, vdis, obscœnis, parte eorum, & partitione sicca inhabitans, putredine genitus frequenter, vt serpentes reliqui, qui proprium nesciunt autorem, amittereue domicilium infame, & spurcum, concesso tamen semel, salubriorem, altiotem, ornatiorem, si possunt, in illum reptant superbi, & turpidi

tumidi petunt: hærent propriis, sibi que hærent, auaritia immensa, vt nil remittant eorum quæ semel arripuere, sine discrimine, omni præda vtentes, immundi, succidi, mucilaginem propriam, vitiosumque excrementum, filum protensum semel, vomitu reie-

38 tum reassumentes, elingentes, colligentes iterum in alimentum sibi, semper in se cedentes, in ventrem se colligunt, & os quod illo continent Phalangij dicti præcipuè Rhagij, ventris medio, vt Ætius libro 4. sermone 1. capite 18. & Ælianus libro 3. capite 35. dixere, & alij, quorum Deus venter est, voraces, gulosi, iniusti, crudeles, non vt reliqua animantia prædam venantur, alimenti causa semper, in ipsaue irruunt Veneris occasione, ducta gula, & lasciuia, propter quæ duo rixantur animantia

39 cuncta. docuit Aristoteles 3. de Historia, capite 7. & Plato 4. de legibus, hic solus crudelis, immanis, non cibi causa, luxuriæve, mortem parat casu terribilem inopinatè, solùm imò vt animantia perdat, enecet, insidias parat, pandit retia, dolosus obseruat, abditus, occultus, vt plurima quibus non vitur, satur, & plenus, reti viuâ retineat, miserè detenta, cruciatu famis & sitis acta, assultibusque animantis attrita lancinet, fugere inualida; delectatur maximè, cùm è reti excuti volatilia non posse vidit, repens ipse, dexterè quòd vagetur per tere, irretianrurque illa magis, & magis, motus factò conamine ligentur, religenturque irretita ampliùs, ipse cùm discurtat liberè, peruersorum pedum, quæ alia pedibus liberis formatis, & alis moliri non valent, animalcidia parans voluntaria, committensque omnino, non subito casu, & fortuna: gloriatur maximè quòd pedibus eueris telas ordiatur ingeniosè, & astruat, quas nec Minerva

rectissimi

rectissimorum pedum, æquales componet; quò in Deam superbiit Aranea illa Ouidij Metamorphoseon, & lacessiuit illam, confabulationes narrant; quæ nec Düs concessit victoriam, aut maiores iudicauit, inferior adeò, & si ipso nihil obscurius quoque sit; Lucifer alter superbus, Iob loco adducto initio huius capituli, de confidentia eorum qui obliuiscuntur Deum, hypocritæque describens euentus inquit: *Non es placebit væcordia sua, & sicut tela araneorum fiducia eius.* Nam væcors ille & stultus, peccatorq; ignorans, insipiens, non delectabitur væcordia sua, qui fides rebus vanis & fallacibus, fugacibus, temporis vicissitudini obnoxius, ad creaturas conuersus: erit quò væcordia displiceat, sua malitia deceptus, post mortem, & viuente adhuc, & *sicut tela araneorum fiducia eius;* Sperat aranea amplissimas protendere telas expansas nimis, quibus communia possit animalcula & maiora venari adhuc, sollicita & anxia net, hac hinc pender, illinc vincit: angulos omnes percurrit, cuncta voluit in orbem, tandem tabescit illusa, visceribus absumptis, reiecta substantia, alimentò destituta, marcida, tabida, anhelans, defessa, propriis visceribus effusis, sumptu factò, substantiæ expensis, vano reti adacta. Vbi fœtus imò educare credidit, alere, tueri à contrariorum iniuriis, viscerum pensis, & securè viuere, iis ipsis (postea diximus) impetitur, interficitur, domestica sobole, genitis filiis, estque illi tela sepulchrum, & feretrum, quæ in gratiam eorum adstruxerat, & cù innocua, simplicia, & inermia animantia eadem irretiisset, vt esset illi in reti fiducia victus sibi, & soboli genitæ, hæc ipsa quæ erat animantis fiducia, sepulchrum est illi tandem, vt vnde viuere posse sperabat, mori miserrimè detur, suppliciumque vltimum. Accedit Stellio (iam supra diximus) &

onustum

onustum rete, simul cum autote flagitij rapit, arripit, vorat, fert secum, gliscit, malè acquilutum peculium ingerit ille, quas si grauatas adèò telulas non inspexisset, remitteret liberè. Non aliter vœcordia hypocritæ succedet, & sicut tela aranearum fiducia eius. Tabescere fecisti, sicut araneã, animam meam (loco adducto) continget illi, quod vœcordi accidit Lucæ cap. 12. qui cùm retia latè protendisset, vt ingentissimam honorum copiam congereret, animæ suæ loquebatur, *Anima, habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare*: cui iustam tulit Deus sententiam: *Sinite, hæc nocte animam tuam reperent à te*: sic qui sibi thesaurizat, eodem reti captus est, quo alia capere nitetur & quo intetiuit, propriis filiis, sobole educata interemptus; *inimici hominis domestici eius*. Matthæi 10. cap. incidunt in foueam quam fecere, psalmo 7. in illis in quibus fiduciam habent, mortem & perditionem inuenere: sicut tela aranearum fiducia hypocritæ, vt ibidem dicitur. Fallacissimum fiduciæ genus, quæ integro anno orditi neuerunt, texueruntque, exedentes viscera, macie tristissima detenti, absumpto humore roris gratiæ, sanguine, & ique familiaris supellectili, fame excruciatu, anhelantes honores, dignitates, officia, fila ducentes varia è visceribus propriis, telamque ordientes vitæ ferè totius decursu, in qua spem reposuerunt, mors inopinata & subita rapit, diripit, anima repetita, quæ subitanea magis, & ex tempore (Ambrosius dixit) quàm illa cuius nunquam meminere peccatores, & si post longissimos morbos accidat, quæ præparata magis, & præuisa, & si tempore instantaneo succedat, quàm quæ toto vitæ curriculo paulatim deglutitur, meditatione continua iusti. Est hic imber gratiæ matutinus, & setotinus, vitæ &

mottis, viuendi & moriendi scientia, & notitia, data eodem autore legis notitia & arte; quæ enim exorditur anno integro, sollicita & sedula, venit subito scoparius, versorio & scopione, morsque rete expansum quod anxie protenderat surripit, & fert subito secum, vt & vxori, mulierique impudicæ accedit, quæ vt victitet, comparétque sibi & familiæ alimentum, ornatum, supellectilem, & pompam, vt araneæ faciunt, marito ociofo, causa est excidij, & ruinæ. Multoties fucus susurrans, peruolans impetu se cum affert rete, araneamque inuolutam simul cum illo, & implicatam, muscarum occasione multarum proclamantium in reti, acceditve Stellio (diximus) gliscitque araneum, pœnas vt luat, ea quæ solùm simplices, inermes, irretiebat muscas, culices debiles, tela, vt quæ erat illi fiducia, sit pœna, carcer, compedes, & vinculum, suppliciumq; iustissimum. Hinc Ægyptij iniustitiæ hieroglyphicon ataneq; tela muscis referta detentis significabant, quòd carcer iustitiæque vires, leges, statuta, pœnæ, & supplicia pauperibus solùm imponantur, debilibus, fauore nudis hominibus, non fucis susurrantibus, susurro populi notis, non potentibus, diuitibus, impositura sanctionum, ij frangunt, abrumpunt imò, se cum deferunt leges, & quòd placet iustitiâ peruertunt, ius, æquitatem, euertunt omnia. Est vana & fallax spes hypocritæ, fraudes, doli, & simulationes tandem deficient, & cum retibus asportabitur simul à crabrone, reti onusto sanguine inermium, ab stellioneq; deglutietur. Stellio ingentit ataneum, fiducia

4r

Laqueum parauerunt pedibus ipsis, & incurruerunt

animam

*animam meam, foderunt ante faciem meam foueam, & in-
ciderunt in eam.* Diximus, araneum irretire lacertu-
los paruulos, ex Aristotele, & aliis, mirabili quadam
industria & arte eisdem opprimere & eneruare fa-
me, intra domicilium contentos, aranæ minatu ad
speluncæ ora minitanti, timidos detineri vmbra grâ-
di facta, obscurato domicilij hiatu, præsentia animal-
culi minimi alioqui & imbellis in lacertulam, inte-
rim filia intertexere in cauernæ ostiolo desidis lacertu-
læ, hæc siccata fortia consistere, aut si potest, la-
certo dormitantî filateriis obducere fauces cauernæ
animantis, fame iam verò confectum ferè cùm sen-
tit, debilem, languidum, morti vicinam cùm duxit,
antequàm morte occupetur, ne sanguis concresecat
inutilis suctui araneo, quem ebibete parat, neglectis
reliquis, vt araneis mos est, impetere illicò, repetere-
que lacertulum ictibus, motibus, insultibus, impe-
tu in eum facto, vna vice & alia contundere, caput
præcipuè innocui animantis, malitia, venenoque ef-
fuso, quibus maximos concidit serpentes capite in-
fecto, hosque circumrotare facere circuloque evolui,
torpere incusso metu, natura animantis, impedita
fuga, lacertulosque iis miserrimè perdere, red-
dereque tandem exangues, est illis fiducia araneis
in reti quo detinent illos hoc ipso ordito, ad do-
mus limina, carcere è propria domo constituto, la-
certo securo, oscitanti, & quieto intta propriam ca-
uernam, feraleque domicilium, fiduciam sibi in te-
la constituenti araneo. Stellionemque tantæ iniusti-
tiæ impatientem, rete araneamque simul arripere,
ingerere, pœnas luere fallacissimum animans, redimi-
que pretio onorum, pretioque solùm sobolis, relictis-
que illis liberè, quòd hæc stellio pluris habeat dum
repetit, araneo relicto ob veneni copiam naturæ in-
stinctu;

stinctus, est hoc pretium præmiumque illi elargitum, quasi in gratiarum actionem, vt interim ac oua gliscit, fugere possit araneus fallax, propria sobole relicta & deserta successione, iidem referunt autores supra. Hinc Iob 8. spem eorum qui obliuiscuntur Deum, & hypocritæ fiduciam ad telas araneorum contulit; quibus confidunt irretite animantia, iisque ipsis plicare, fidentes dolo & cautelis, qui si non possent ordiri, insidias non tenderent, vnde illis mors eueniret inopinata. Contingit iis qui decipere cupiunt, irretite officio, dignitate, autoritatis & potentie abusu, sugere sanguinem parant, viduæ, pupilli, pauperum, debiliu, hac ipsa tela protensa à stellione demone, iustitiæ Dei exequutore dirupta, arrepta, arripi simul cum illa eadem, vt deuorentur ij aranei, cum tela simul, eorum fiducia, vt sit illis ruina & lapsus, hac ipsa vt conuoluantur, irretianturque ipsi, sitque eis supplicium, vt & perditionis occasio, qui fortassis securi sine officio, sine tela iudicij, dignitateque euixissent. Est ergo fiducia eorum, sicut araneorum tela. Suspensus est Aman in patibulo, quod parauerat Mardocheo: fuit illi honor, dignitas, ruinæ occasio, & excidij, vt est araneis qua deuorentur ab stellione, potentia, robur, industria, arsque struendi telam, officium. Secundus locus Psalmi 38. etiam iis consistit quæ de Aranea diximus, Araneâ non ex vtero filum ducere, vt sensit Democritus, Aristoteles refutat locis supra adductis, deceptus Democritus, quod soboles araneæ ex vtero illius pèdeat tempore abquo, semel ac lucem experitur, venitque in auram, filis, filamentis, vtero alligatis marris, scetura omnis pendet, vt illo annexo sugant alimentum màmillarum instar lactentium, & more, spatio aliquo constituto à natura, vsque se ipsis victum

quæritare valent filis, vtero colligant filios, secumque diducunt ingratos, quos simul cum iis umbilicorum instar intus retinebant, & extrâ quando licet retinent non minùs natos iam; hinc vtero filamenta ducere Democritus credidit, nere vtero & ordiri stamina, at secus multò res habet, nent ore, ventrisque medio, indeque diducunt fila, & stamina pendunt, nentes postea officio communi. Vnde Ovidius: *Estque capiti minimum, toto quoque corpore parua est; In latere exiles digni pro crumibus hærent. Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit Stamina.* Dignos compellavit crurâ, quòd à internodiis distinguantur certis articulorum instar à sacro ad imum. Ore denique euomit mucilaginem illam, mucoremque trahit quo retia nectit, & pandit, ex cute vi ventris tracta humida substantia confluenti in ventriculum lactu, pororum communione, orè fugit ex toto, quod in medio ventre continetur, estque illis os tractiua virtus ventri insita, hoc fila dum ducunt continuò marcescunt, tabescuntque opere tandem iugi, humore absumpto, & rore humido extracto, labore assiduo, hinc eo loci dicitur: *In increpationibus propter iniquitatem ego d: feci*, redactus in nihil peccati, quòd nihil est, boni defectus & esse rationis debita, amihilavi ego me me, defeci, redegi me in nihil, vbi Deus non posset hominem sua omnipotentia redigere in nihil peccati; propter iniquitatem ego defeci, non deficere fecisti, sed defeci: lubdit. *Es tabescere fecisti sicut araneam: animam eius*, non dixit meam, sed eius qui eram, scilicèt quòd cum defecisset in nihilum redactus, non meam, sed eius qui fui. At sicut araneâ fecisti tabescere, cum proprius filiis, fila ducèntibus absumèntibusque matris alimentum, & humorem, qui postea imbellem, debilemque matrem occidunt, quam

constituerunt matrem, tum opere continuo, & labore assiduo captandi aurâ, & fauores (diximus) conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem, filiis proptiis absumentur, impetientur, hiantes, squalidi sine gratiæ rore, humidoque alimentî institiæ, fœtibus propriis, operibus, proprio partu tabescet iniustus, & in quibus requiem sibi pollicebatur, virâ, posteritatem, iis tabescet, in iis laborem, mortem inueniet, labore futili sollicitus, inquietus, sese absument, erodet, rerum fugaciû inconstantia & pericula expertus, ingratitudeque eorum quos educauerat, telasque aranæ quibus innitebatur, vt muscas inutiles captaret, tendens retia hac & illuc, vt tendit Aranea, omnem partem versûs irretiens, filaq; ducês, vt si hac nequit, illa capiat. Tabescere ergo fecisti animâ eius, iis eisdemet quibus genuerat, vt tabescit continuo netu aranea, & marcescit; permisisti tabescerent, & vt perpetua sollicitudine iis vanis, & fugacibus rebus detineretur, amore proprio in se cedentibus, vt cedit aranea in se, & colligitur nens, suomet opere, semetipsis, ptoprio ore & manibus, fœtu, opetibus, irretientibus vndique non sussecturi, tot tantisque ordiminibus & filateriis. His dicitur Eccles. 18. *Cum consummauerit homo, tunc incipiet, & cum quieuerit, operabitur.* Cùm consummauerit homo hæc vana, tunc incipiet homo esse. *Militia vita hominis super terram,* Iob. 7. dicitur, non pax, tranquillitas, cùm quieuerit ab iis vanis; fugacibusque rebus, tunc operabitur, Sisyphus alter, quem quodd fuerit mortalium omnium actiuissimus; rebusque & negotiis secularibus implicitus, apud inferos puniti poëtæ fabulantur perpetua lapidis reuolutione, ascensu & descensu defatigatum finem imposuisse, vt ratus labori, incipiat opus

tum cùm consummaverit homo, incipiet; cùm opera consummata edere cœperit, vsque dum quiescat, tunc enim operabitur, visione beatifica opereque fructuonis Dei, quiescens in opere, operans in quiete: *Tabescere ergo fecisti sicut araneam animam eius*, occupatam inutilibus, futilibusque rebus, ut, quemadmodum aranea retis centro assistens centrum relinquit, ut decerpas muscas leues, tabescitque tela lacerata & diruta, in qua fiduciam habebat. & spem, ut refarciat illam propriis visceribus, sic tabescere fecisti animam eius qui eram, quòd reliqui centrum Deum ipsum amore creaturarum, lineas quærens, & centrum deserens, amisso centro telis diruptis, filis proteasis, laceratis, fauoris & negotiorum quibus innitebar, & confidebam maximè, tabesci & emarcui fame, & spe frustrata rerum fallacium, sicut aranea tabescit tela dirupta, inutilibus iis confusus & fretus.

De Telaraneis eorumque symbolico significato.

CAPUT XIII.

- 43 **T**ELÆ Araneorum vanitatis hieroglyphicon extiterant antiquis, & futilitatis; constat carmine illo Catulli, ubi de se ipse loquutus ait: *Nam tui Catulli plenus sacculus est araneorum*, id est, inutilibus est plenus negociis. Lucianus in Pseudologista. Carie & araneis opleta, quòd inutiles quæstiones agitarat. Tempore quo Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus Macharium, Pyrrhum, & socios, vnam in Christo Domino solùm naturã & voluntatem adesse impiè asseuerantes, damnauit, centum quinquaginta pontifi

pontificum decetis, telæ araneorum densissimi imbres cecidere, maxima omnium admiratione, in medium populi Constantinopolitani, pluviz instar, quo significari credidere fideles, & Catholici, vanas esse, inutiles, friuolas, hæreticorum technas & errores, impiosque hæreticos, & inanes, vanos, instar araneorum telarum inutilium, futiliumque omnino, moreque illarum è cælo depulso, talesque sanguinem sistere, fluereque impedire, floccilagines dictæ, impedimentoque hæretes fuisse illorum, quo minus Christi sanguis flueret in plurimos, terrestri substantia eorum appetitus parte, qua pollent, puluerisque illæ glutinolis filamentis immixtæ, terrena siccitate squallentes vitiorum, suis figmentis, vanisque filatariis, ut concrederet detento & impedito, Isaïæ c. 59.

Ecce non est abbreviata manus Domini, ut saluare nequeat, neque aggravata est auris eius, ut non exaudiat, sed iniquitates vestrae diviserunt inter me, & vos, & inter Deum vestrum, & peccata vestra, absconderum faciem eius à vobis, ne exaudiret, manus enim vestrae polluta sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate, labia vestra loquuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatetur, Non est qui inuocet iustitiam, neque est qui iudicet verè, sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates, conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem, ovis aspidum ruperunt, & telas aranea texerunt. Quibus inania & vana telulis iis consignat, aranæque telas vocat illa spiritus Deus, quas sanguinem steruisse docet, diuifileque intet Deum & homines, sanguinis Christi fluxum compescuisse, ne illis vtiliter flueret, telis araneis compescentibus sanguinis decutum (de quo loco Isaïæ cap. de Basilisco, & Aspide supra latius.) Generantur telæ aranæ quædam vapore crasso, glutinoso ascendenti, locis puluete insperis, qui non

fecūs ac aquæ guttulæ, puluere sistunt, & colliguntur, firmantur, ne dilabantur, figuramque orbicularē retinent puluere pressæ; sic vapores illi elati puluere detinentur, formanturque, glutinosi, & viscida natura, tecto, & locis aliis supremis in quæ leuitate natura tendunt, & sistunt affixi, vltra vt cūm non detur eundem locus, nec pateat reditus in telas abeant conditas, vt locis puluerulentis plurimis telæ araneæ conspiciuntur frequentissimæ sine araneis, autoribus aliquibus, & in magno prouentu, quod non araneæ opere laborioso constitierint hæc, dicto imò ordine, quæ sunt crassiores densioresque multò reliquis impensis araneæ orditis quæ hoc halitu aleseunt, suntque humidæ & frigidæ naturæ, vt fabricatæ, quæ ab araneo procedunt ante siccitertæ pulueris insperisionem, vt post hæc siccæ & ex terreto adstringentes sanguinis fluores compescant, post siccæ, frigidæque temperamento, adstringentes densæ terrestri vapore conflatæ, sanguinem sistentes, reliquæ aliter elatæ vaporibus, & vbi aranea residet, vsque puluere sistant. Psal. 89. sic. *Quoniam omnes dies nostri defecerunt, & in ira tua defecimus: anni nostri sicut aranea meditantur, dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni, si autem in potentatibus, octoginta anni, & amplius eorum labor, & dolor.* Locus sanè omninò difficilis, qualiter anni nostri meditentur sicut aranea, cūm & cur septuaginta in ipsis, & octoginta in potentatibus, & amplius labor; & dolor. 2. cap. 1. lib. de vitæ duratione diximus; locum hunc duplicauimus, ad reliqua hic explicandus de aranea venit. Araneæ nomine duo inuoluuntur, & animal, vt diximus vsque modo, & tela aranea, eodem nomine insignita, quæ aranea & vocitatur omnibus. Hinc Astrologi Astrolabij rete araneam com-

pellant, quòd sit circulis circulis plurimis conflatus; vt aranæ telæ quibus aranea animalcula capit, decipitque abdita, & occulta: hæc circuli instar, vt diximus, rigore geometrico conflata expanditur, quatuor diuisa quartis, non aliter ac Astrologi suas quartas diuidunt, quibus quatuor mundi constituunt cardines & puncta immobilia, Oriens, Occidens, Septentrio, Meridies, non secus tela aranea araneorum secatur punctis quatuor, ligata versus quatuor mundi cardines, quorum quartæ, in communibus araneis telulis decem & octo constant circulorum sectionibus & arcibus circularibus; quatuor verò decem & octo, sunt septuaginta duo, numerus septuaginta interpretum Græcorum Ptolomei Bibliæ sacræ, qui variis locis & seiunctis idem omnino omnes pronunciauerunt translationibus; erat enim omnibus spiritus idem. Septuaginta verò sunt dicti, & si septuaginta & duo stiterint, quòd maior numerus minorem absorbeat & contineat in se, non secus ac in tela aranea cum sint septuaginta & duæ sectiones in quartis circulorum, septuaginta solum numeramus, aliis subtrahitis. Potentiores verò aranæ phalangij dicti Luparij nomine, circulos astruunt (numerari fiet manifestum) quorum quarta quælibet, quæ est quarta pars circuli, viginti sectiones obtinet, & fila viginti, totus vt integretur circulus, octoginta portionibus æqualiter, quibus constat aranea; inque solum quibus magis potest, vtitur circulis, vt animantia venetur, iis velox percurrit, iis discurret commodè, hos vtiliter, proficue plures nequit; quòd non apponit plures, at si apponit ultra, labor & dolor. Dolet inuidum animas de tactura prædæ, cum antequàm accedat, & irruat, multoties peruolet, si sint plures, aut irretiat aranea multitudine

ambagium Labirynthi, aut præda complicetur, ut confusione arcuum plicata rete vniversum confusum obftet discursui animantis, laceretur & implicetur tandem, ut detricari non possit. Tum cum plus distet à cæntro pars illa, laxa est, deligata, mobilis, facileque abrumpitur prædæ motu quouis factò. Hinc dolet, laborat, ut ibi veniat, quæ frequentius frustratur præda. Ideo quantum ad araneam attinet, anni nostri sicut aranea meditabuntur faciles, leues, meditabuntur, numerabunturque, ut tela aranea septuaginta in ipsis communi lege viuendi, in potētatibus, ordinæque communis experientia & viuacioribus, octoginta, ut araneæ iis numeris circulantur; sic nos circulamur eodem numero, & curriculo annorum, cæli tot circulis metiuntur dies nostri, tot circuitibus, amplius verò labor & dolor senectutis, & impotentia, araneæ instar, quæ plures circulos superaddit labori & dolori. Dies ergo nostri sicut araneæ tela meditabuntur iis circuitibus, & sicut aranea in opere circuituum & circulorum, quæ suū opus absoluit, & complet, septuaginta, octogintave circulis orbem, curriculumque præfinit, & terminat. Iis est senibus labor ætatis, morborumque, & dolor eorum quibus poriri nequeunt, reliqua (curque ex ætates naturæ hominum signentur i. lib.) *dies ergo nostri defecerunt, & in ira tua defecimus; ex peccato mors (suprà) hinc in ira tua defecimus, diesque nostri ideo numerantur, qui aliàs sine numero forent, dies nostri defecerunt in nobis culpæ reatu, ideo & nos in ira tua defecimus indignatione pœnæ.* Tum sicut aranea meditabuntur anni nostri, erunt enim brevis durationis, solúmque vsque ad partus nostrorum operum perdurabunt, diesque nostri computabuntur tot quot fuerint opera hominis vtilia, & proficua; amplius

plius non viuet homo ; iustus non moritur , dormit imò , vt Lazarus amicus Deo non mortuus est, sed dormit. Iniustus non viuit, nec peccator, non numeratur in libro vitæ, mortis imò, Magdalena dum erat peccatrix nomine nullo compellabatur, vsque dum ad pedes Christi se lauit lachrymis, cuius solum dicitur, *accessit mulier in ciuitate peccatrix*. carent nomine peccatores in libro vitæ, postea in resurrectione proprio nomine compellata Maria Magdalena , factarium Domini, Apostolata. Potest enim Deus ex lapidibus istis panes efficere ; & viuificare in omni verbo. Vsque ad partum ergo nostrorum operum meditantur dies, & anni nostri, instar araneæ phalangij species cærulei, quæ solum vsque ad partum consistit, postea propria quæ interimitur sobole, & genitura, moribus, iam macie confecta, filamentis extenuata, quibus fetus colligatos vtero edaces educauerat illa, & victitaret vtero ac si mammillis lactasset, sic meditantur dies nostri vsque ad partum , perduramusque vsque dum in lucem aut tenebras edimus fetus, nec numerantur antea dies & anni nostri, quam operibus & partu numerentur ; iis visitur an vixerit homo, an secus, quantumque euixerit ille, mortuus steterit iis, an habuerit dies, an sine diebus & tempore discesserit, sine sobole & filiis occubuerit. Sicut aranea ergo partu numerantur anni nostri , illisque præfigitur meta, *opera enim illorum sequuntur illos*. Locus alter Osæ allatus huius etiam capituli initio , iis duplicatur, quo Samaritæ minatur ob idololatriam vituli. Est Samaria fertilissima totius regionis Palæstinæ pars, si quæ alia olei abundantissima præcipue, fructuum vberissima, feracissima , & copiosa , Samarites enim Hebræis medulla arborum est, pinguedo scilicet, oleosum, ferax. Vnde Samaria custodia olei,

pinguis Hebræis notatur; vepresque fertilis spiritus circumseptus. Medio ergo tantæ affluentia & vbertatis, fecunditatis tantæ, vitulum astruxere Samaritani, vt colerent in verum Deum, idololatria & apostasia, mentitos & falsos Deos prosequentes cultu, vero Deo neglecto; vt hinc benignissimus hominû cōditor, qui manibus clavis affixis ligno conuinctis quasi, vindictam sumere nescit, cōqueratur, vitulum Deum non esse renuncians populo ingrato, & rebeli, Osæ 8. cap. rationes afferens quibus Samariæ vitulum Deum non esse inferat ille, qui cūm veritas summa sit, sufficeret dixisse, cūm quoddam artifex fecit illum, si factus Deus non est, Deus ille est qui omnium est causa, prior omnibus, esse, entitate, essentia. Tum quia ex Israël est, de vero autem Deo *generationem eius quis enarrabit?* Isaïæ 53. cap. tam miraculosam temporalem vniōis gratiæ Spiritu sancto cooperante, quàm æternam, colligit vltra iis, Deum non esse, quoniam in araneorum telas erit vitulus Samariæ. Degeneravit Samaria, defecit à fructu veri cultus Dei veri, & amantissima soboles frugifera & oliuæ instar vberissima, inuenta est in tela aranea iniustitiæ, & immunditiæ, fœdæ, cultusque eorum, & religionis fructus, qui sperabantur ex hac oliua fertilissima, in araneorum telas abiit, non secus ac fructifera & feraces oliuæ, morbo infectæ cultus defectu, cæli terræque inclementia, ob vitiosam quam cōtrahere vitio sui dispositionem, tereidine hac laceratæ, aut vitiosæ & luxurantes, fructus araneorum telis obuolutos, marcidos, steriles, infrugiferos, reddunt commutantque in vanas, & fallaces oliuas, telaraneis circumseptos fructus, vberriorum loco, frugiferorum, quod vitibus & oliuis accidere experientia quotidiana edocet, Plinius lib. 17. c. 24. Aristoteles, *Ælianus,*

Ælianus, Columella, Cato locis supra. Quem morbum araneam vocant, non minùs Latini, tela orta, sine nectû animantis, sine aranea autore. Quod & si luxuriantibus iis contingat, vitiosisque plantis, locis humidis expositis, & sterilibus, siccis, deriguis, & squalentibus, docuit Theophrastus lib. 3. c. 7. non minùs accidit, vt fructuum loco telas araneas reddant. *Erit vitulus Samaria in araneorum telas*; & à quo sperabantur Deo præmia, fructus, remunerationes, erit in telas araneorum potentia eius, araneas vt suscipiant, ficta præmia, fallacia, vana, idololatriæ & perfidiæ, quæ vero Deo repugnant, qui veritas ipsa est, idèd fallere nequit, sed quæ promittit implere. Ultra imò, *quæ neque oculus vidit, neque auris audivit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* Maiora sunt enim quæ elargitur, iis quæ promittit. Mentitus verò Deus, fructus, præmiaque vbertima pollicetur, & est in telas araneorum potentia eius, quò nec retribuere potest, nec quid conferat, possidet, eget cum ipse, telis araneis circumvolutus, figmentis & vanitatibus. Samaritæ ergo & oliuæ, vitisque vbertimæ fructus, vitulus, cultus, religio, nec Dei, nec Deus, quoniam in telas araneorum est, in vanitate & mendacio vitulus Samaritæ, fructus promissa spes, vt oliuæ fructus, & vitis corruptæ, Deus mentitus præmia religionis nõ impertiet. vt nec aranea fructus. Verus non est Deus, qui est in telas araneas iniustitiæ. Diximus iis iniustitiam significari, vanitatem, mendacium; tum non est Deus qui in telas araneorum est. Dicitur verò in telas pro in telis eo loci. In enim accusatiuum pro ablatiuo regit passim. Terentius in Adelphis, *in quem exempla fiunt*, pro, in quo. Et, *verecor te in os laudare*, pro in ore. Qui ergo in telas araneorum est, Deus non est, impotens enim est, qui telis araneorum detinetur

Deus;

Deus, impotens cum sit, nequit abruptere figmenta, inuolucraque fallacia, iniusta, immunda. Omnipotens tamen vetus est Deus, fect fictus imò hæc omnia; consentit tot abominaciones, scelera, flagitia; hæc non dirumpit, vt hæc fiant, illa finit, sustinet, sibi consulit, honori, reuerentiæ, cultui, in bonum eorum quæ fecit non prospicit, non tuctur veritatem, non se, non bonum sibi consulit, auxque populari, mortalium ruinam, creaturarum interitum, non esse, & nihil intendit, nec nostra considerat prouidetiæ opere, perdere imò patat quæ sunt, fœdare & corrumpere; vitiis & maculis inficere, negationibus, priuationibus entitatis dehonestare, & depreçdari quæ habêt entitatis & veri, peccati nihilo, cum iusta, munda, bona, integra, in pòdere & mensura, omnia per Deû facta sint, & sine Deo facta sint nihil, negatione iustitiæ rectitudinis, & esse quæ sunt. Qui hæc finit, nõ Deus, non factõr, nõ benefactor omnium, corruptor imò, inquinator, destructor creaturarum est. Ariston Chius Philosophus dialecticas quæstiones, argutias inutiles eorum, qui solùm vt alios deciperet, astruebant, telis araneis comparauit, quæ cum artificiosissimè elaborentur, nullius vsus, impedimentum imò sanguinis, generis, discursus mortalium, simbolo ratiocinationibus vana. Erant hieroglyphicon antiquis

47 temporis iacturæ. Rabbini, Caballistæ, & Thalmudistæ plurimis referunt vana quædam de aranea, quæ silentio prætermittere nolimus, in auditorum gratiam, vt tot serua tardium non afferrent, referût, Abulensis retulit lib. 1. Reg. c. 23. Adamû inquisisse à Deo, cur stultissimam muscam, molestissimamque hominibus, & araneam omninò inutilem cõdidisset. Deû hæc inutilia esse negasse, seruo enim suo Dauid futura vtilissima, & proficua. Stultitia enim muscæ semper

per eadem, proluxa, ignorantiaque, periculo eidem exposita, non respiciens plus vna altera vice, in idem recidens, ignata, & inscia, inquit illi, perutilis extirrit, fictaque fatuitas David & stultitia coram Rege Achis, eius ut iram compesceret, fictus amens, & fatuus, Reg. 1. c. 21. Cui iratus non est ille fatuo credito de industria facto, & musca utilis illi adfuit. 1. Reg. c. 26. vbi ingressus tentorium Saül in deserto Ziph, dormientem inuenit Abner somnoque consopitum altissimo, vniuersum & simul populum, casu qui pedem immisit inter crura Abner serui Saül, militiæ principis, qui inter dormiendum cum volutaretur, reclusit illum cruribus complicatis, strinxitque edormiens, ut non posset ille extrahere, sine quod somno excitaretur, in manusque inimicorum incideret, Dauid conflictari maxime referunt, vsque dum musca inquieta superuenienti, casu nares Abner affligere, molestaréque cepit, qui semisepultus somno, molestiam ut vitaret, alio euolutus crura distorsit, pedem David compressum casu ut posset detrahere. Hinc fugere illi concessum, pedemque veteri aliò, muscæ auxilio datum est. Tum araneam illi subuenisse referunt, quod Reg. 1. c. 24. speluncam ingressus Engad-di, aranæ telis, & filamentis ostium speluncæ intertexere, Saül ut ratus nullum ibidem subesse aranearum telis fallaci argumento delusus, aluum ibidem securè exonerare posse credens, intravit, in manus qui David incidit, qui parte sùmbriæ chlamydis rescissa occultè discessit, interim quod ventrem leuabat patientissimus, Saül contentus hoc solo pignore, liberalitate tanti facinoris, magnifice ntiam fidelitatemque suam ut recognosceret, aranæ ergo ope Saül subditus est David, inquit illi. In vita Athanasij legitur, Artianos dum fugeret immanes, illum qui persequerentur

baatur odio, & inimicitia, cubiculum intrasse tacitū, quem receptum vt hæretici deluderentur telis, araneas hostium reclusisse, irretiissēq; miraculo, araneæ veneno infecti, araneas euomunt; vana, inania, tactus acerrimi hieroglyphicon exitit, quod rete tenuissimum percurrat, sine detrimento aliquo sui, nec retis offensa. Nulli alteri concessum contingere illud sine læsione.

De Chamæleontis serpentis natura mirabilis.

CAPUT XIV.

DE chamæleonte sic dicitur Leuit. 11. c. *Mygale & Chamæleon, & Siellio, & Lacerta, & Talpa, omnia hæc immunda sunt.* Cùm formicæ occasione de Stellione dixerimus, quòd Prouerbiorum loco contineatur, & capite citato, vbi de formica incidit sermo, & cùm Leuit. 11. cum stellione Chamæleon annectatur, merito post stellionem de Chamæleonte caput succedit; aranea enim cùm liberè vegetetur, omnesque angulos percurrat, & occupet, prægressum caput obtinuit, vique dum tardus motu Chamæleon, læto passu accessit, Chamæleon Græcis *χამαίλιον*, non idèd quòd sit quasi paruus leo dicitur, aliàs microleon diceretur; Græcis enim *μικρός*, Micros paruum est. Imò Græcis *χάμα*, labor est, & *λέω* leo, video, quasi visio laboriosa, aut laboriosè cernens; tot enim variatur coloribus interim dum spectatur hoc animans, vt propter inconstantiam, & facilem metamorphosim ad colores suppositos, cum labore maximo possit discerni visu ab iis quorum æmulatur colores: infrà dicitur. 4. de partibus animalium c. 11. sic de hoc animan

manti scripsit Aristoteles: Omnium ouiparorum pedestrium tenuissimus Chamæleō est, quippe qui omnium maximè inopia sanguinis rigeat. Causa ad mores animæ eius referenda est, præ nimio namque metu multiformis efficitur; metus enim refrigeratio per inopiam sanguinis, calorisque est. 2. de Historia c. 11. sic Chamæleō figurat totius corporis, lacertum planè representat, latera deorsum ducta ventri iunguntur, ut piscibus: & spina mote piscium eminet, rostrum simiæ porcarie simillimum, cauda prælonga in tenue desinens, & longis implicata in se orbibus, loti modo, permultis elatior à terra est, quàm lacerta, inflexus crurum perinde, ut lacerti, pedes singuli bipartitò secantur, quorum partes talem inter se habent situm, qualem pollex ad reliquam sibi partem obiectâ manus: sed ipsæ etiam reliquæ partes paulo tenùs in digitos quosdam finduntur, videlicet primores triplici fissura interiùs, exteriùs duplici: posteriores contrà; interiùs duplici, triplici exteriùs: ungule aduncæ; corpus asperum totum, ut Crocodilo, oculus in recessu cauo intùs recepti, prægrandes, rotundi, cute simili, atque corpus reliquum, obducti media sui parte, perquam exigua detecti qua videant, quæ quidè videnti sedes nunquàm cute operitur, nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione in orbem, mutationeque, quo quouersùs aspicit quæ velit: mutat suum colorem inflatus, verùm & niger non dissimilis Crocodilo est, & pallidus ut lacerti, maculis distinctus ut pardus nigrus. Mutatur color toto in corpore, nam & oculi concolotes reliquo corpore redduntur, & cauda eundem colorem colorem accipit. Motus ei piger admodum, ut testudinis est, pallefcit cum motitur, defunctusque eundem colorem seruat. Gulam atque arteriam situ eodem continet ac lacerti, carnem

nus

nunquam nisi in capite, & maxillis, & postremo caudæ admodum exiguam possidet, nec alibi sanguinem quàm in corde & oculis, & loco à cotde superiori, & venolis hinc redeuntibus, verùm nec in his quidē vlla copia, sed paucillum, cerebrum paulò superius oculis consistit, & illis contiguum. Cute exteriori detracta, oculis quidam lucens veluti annulus æneus, tenuis apparet, membranæ in omnes fere corporis partes multæ ac validæ, longèque firmiores quàm in cæteris extenduntur. Spirare diu potest motu admodum exiguo circa cordis sedem extante, cùm verò omnes corporis partes contrahat, tum vel maximè costas coeget, & adducere potest. Liene caret, subit cavernas, & more lacertarum latitat, *Ælianus lib. 2. cap. 14.* Chamæleon animal non vno atque eodē colore spectatur, sed & sese eodem furtim mutato subducit, & videntium oculos velut perstringit & ludit, nam nigro colore si eum offendis, mutat se ipse, & alium colorem substituit, ac se citò in viriditatem inuertit, & quasi mutatione vestium facta, alius rursus visas, album colorem tanquam aliam personam, vestemve veluti histrio, personatusve autor induit naturam ementitam & si non veneficiis veluti *Medea* quædam, aut *Circe* illitus sit, tamen præstigiis potens, videntium oculos illudere solet. Nequit album imitari, rubrumque colorem, nisi difficulter nimis, imperfectiusq; aliis reliquis, & qui hos possunt reddere fulgotes, & referre, remissos adhuc & aliis minus. Sunt Chamæleontes maximi *Orientis*, qui & aues illectant suctu, & illiciunt spiritu, eisdem est videre locis *Æliani*, & aliorum, pallidum facillimè, nigrumque etiam affectant. *Solinus* refert in *Africæ* historia cap 37. idem *Dioscorides* libro 1. cap. 9. & 10. vbi & plantas horum nominum propter colorum

varietates substituit, & Crocodilum plantam, Chamaleontibus, Crocodilis constituit simillimas. Aristoteles loco adducto animantia hæc sese æmulari retulit; omnia quæ Aristoteles de Chamaleonte scripsit, trãstulit Plinius l. 8. c. 33. Solinus in polyhistoria c. 43. Theophrastus magnum adeo obtinere pulmonem dixit, ut parum ablit, quin totum corpus repleat, ideoque dum auram captat, impleti undique perspicuo aëre, ut in subiectos facilè colores abeat, & solo aëre vivere credatur; mirabile nimis, quòd cum corde sit frigidissimo, parcissima egens respiratione, & refrigerio perquam exiguo, frigidissimum animans, cum cor lædat ea inflatione, & officiat vitæ principio, calorigue nativo, cum minùs caloris obtineat, quàm ut par est frigido animanti, inflari non desinat, turgere, intumescere, ut propria non contentus pelle, vanoque plenus aëre, debitos excedat sibi tetminos, & transgrediat ut limites constitutos, non secùs ac illi, quibus cum pauca ad vitam sufficiant, paucis contenta natura, intumescunt fugacium rerum desiderio, vanitatis vëto, pleni ambitionis, & gloriæ; superbiunt, inflantur; sic in fragmëto docuit Theophrastus. Plutarchus lib. de dignoscendo amico ab adulatorè idem. Mirabile est, qualiter hoc animal cum subiectis sibi suppositivè rebus facillimè commuret colorem, ut omnes autotes referunt; ea notissimus nota inter mortales, quòd sit hæc ipsa abditissimus, ægréque separabilis ab iis quibus insidet rebus, neque huic solùm hoc indidit animanti natura, aliis imò; refert enim Aristoteles l. de auscultatione mirabiliù apud Gelones Scythas ferã esse nomine Taranda, magnitudine bouis, ceruino capite, admirandæ tamen & singularis naturæ, quæ ad omnes locorum, & fruticù apparentes fulgores,

se rarum, pilorumque colores diaphano & perspicuo insito, quibus totum corpus conuestitum habet, permutat facile, ut à subiectis sibi rebus difficillimè discernatur, coloresque earum amuletur, figuras, effigies, occultù & secretum, ut latitet, medio lumine, manifesta illa sua fictione. Est enim ea setarù perspicuitas & lenitas, ut speculi instat opaco cutis supposito, fidelissimè reddat acceptos colores. Quod & Polypus aquatilis, dum vivit interim, non secùs ac Chamæleon & Tatanda efficit; cuius cum sit corpus perspicuum, ut est Chamæleontis, facile in colorum fulgores natura hæc transiliunt animantia, disfluètes, subiectos, & suppositos semel, eorum quibus insident referètes. Veterem Chamæleontis historià certiori recentiorum narratione aliqua ex parte corrigi & emendat Scaliger exercitatione 186. ad hunc modum scribens: De Chamæleonte quædam minùs trita referamus. Ioannes Landius in vltima Syria cum esset, ait se vidisse vnum è quinque, quos emerat Chamæleontibus, linguæ repentino, momentaneoque iaculatu muscam quæ in eius esset pectore legisse. Propterea illius à se dissecti linguam narrabat inuentam palmi longitudine, cauam, inanem; in summa tanquam acetabulum cum mucò, quo prædâ tolleret, id nouù sanè iis qui solo vèto viuere hæcenus existimarunt. In quoslibet mutari colores verù non est. Super viridi viriditas vegetatur: super luteo temperatur ad luteum. Super cæruleo, aut rubro, aut albo, nõ vincitur viriditas natia: sed pũcta cartilæa, & rubra, & alba, viuidiore validioreq; sui specie dant. Super nigro subnigrescunt, inanet tamen tenor ille viredinis atro confusus. Etiam haud mutato supposito colore, mutat ipse suum, vel metu, vel molestia,

lectia, aut oppreſſus, aut ſolutus. Quòd aëc illi pro cibo ſit aliquamdiù, ex eo patet, quòd & annum integrum aiunt in ediam tolerare: & ubi excepit hiatu autiam, & ocluſit malas, turgēt ei venter. Etiam inueni qui diceret, obuerſum ad Solem haurire radios, eoſque conuerſione hiantem ſequi. Venenatorum ſerpentium eſt hoſtis acerrimus Chamæleō. Is ex illis vnumquempiam ſpeculatus in vmbra captantem auras, aut in radiis apticantem, in eam ſcandit arborem quæ illi imminet, vnde ex ore filum demittit araneorum more; in cuius fili extremo guttula ſit, margaritæ ſplendore. Ea tactum in vertice ſerpentem mori. Illud etiam admirabilius. Si ad perpendiculum nequeat filium demittere, quòd minùs admuſſim reſpondeat ramus in quo eſt inferiori loco, ubi cubat ſerpens; ita filum cotrigere pedibus anterioribus, atque eius tractum temperate, vt ad lineam quaſi catheton deſcendat. Hæc Scaliger.

De Chamæleontis fulgenti commutatu.

CAPVT XV.

EST Chamæleōtis trāſmeabile nimis cōrpus, perſpicuū, & laxum, exangue, quàm minimè eodem intincto, cum ſit nullū minoris ſanguinis copix, pulmonis amplioris, omnem cōrpotis replentis capacitatem, vt pulmone inflato, aëre ſuſcepto quantitate nimia, ſimul ſuctu factō ingenti, animalcula trahat, muſcas, locuſtas, fornicas, & reliqua inſecta, quibus alitur, vt quotidie viſitatur experientia ipſa. Toto ergo aëre pleno, perſpicuo, & perlucido, poris ple-

nis, venis, arteriis, pulmonibus, visceribus rarissimæ compagis, cutisque, animans perspicuo corpore, colores suscipit rerum subiectarum, vt & perspicua omnia naturæ suscipiunt, cùm sit color actus perspicui in actu, lumine factò, motiuusque illius, iuxta Aristotelem 2. de Anima, c. de visu, & de sensu & sensibili 1. c. & libro de coloribus c. 3. & Plato in Timæo. Neque enim, & si aëre solo viuat hoc animans tempore aliquo, viuunt tamen perpetuò aëre, vespicitur imò dictis & aliis, Rhodiginus refert libro 24. capite 21. Dalecampus libro 8. Plinij capite 37. Notunt omnes qui hæc animantia cognouere, & captarunt, omnes & nouimus. Si illis imò hæc offerantur, deglutire illicò, & lingere videmus, casei imò audissimos esse scimus, murium instar, Plinius quin imò qui libro 8. cap. 37. dixerat, & cap. 33. solùm inter animantia celsum semper, & hianti ore vivere, nec cibo, nec potu alio, præterquàm aëris alimento altum, libro 28. cap. 8. vbi mira de hoc animanti retulit, & Græcorum superstitionas sententijs refert, Chamæleontes inueniri ingentis magnitudinis sustinet, æquales Crocodilis, hosque tantùm valere suctu, & inspiratione aëris tracti, vt à caputres ad se alliciant volantes, volitanteque circa ipsos, alitesq; alias, in se cetera animantia, quibus & vesci ipsos, & que supersunt impertiri liberè reliquis plurimis animantibus, quæ secum afferunt ministerio, illumque sectantur questus causa, expensæque premio. Transigit enim solò aëre multo tempore, largoque hoc animans, non secus ac frigida alia, venenosaque animantia. viuæ quæ supersunt, & latitant hyeme tota, sine alimento, vt vipera, angues, bufones, araneæ, lacertæ, & reliqua, monstrauimus supra; & ex plantis bulbosa omnia, & natata humida, suspensa

& referuata in posturum, vt cæpæ, scyllæ, satyriones, melones hyemales sempetuiuant, & alia viuunt sine alimento suscepto tempore largo; germinant enim suspenfa, & virefcunt fe folis; reditu Solis tranfaéta hyeme, quòd cum fint humida natuta, & mucore pituitoso plena, non fecùs ac pituitosi viti, & defidiosæ feminæ, multo tempore sine cibo accepto tranfigunt, interna pituita qua abundant confecta in sanguinem, & alimentum euerfa, quòd fit semicrudus, semicoctusque sanguis pituita ipsa, sanguine, calore inferior, sic illa interno mucore viuunt; Chamæleon itidem succo plenus, mucore tenaci, & viscido quo est refertus ab ortu totus, sanguine carens, præterquam quibusdam in corde guttulis, antea diximus. Terrullianus retulit de hoc animanti, videte est ad oculum, planè eodem viso; sunt enim nobis communissimi in regione Bætica Hispaniæ; hic aërem trahit vt refrigeretur, concrefcaturque in alimentum pingue & oleosum, aëteum, aëris frigore & refrigerio, ne euanescat, & abeat exolutum calore, tum vt aërea substantia enutriatur nostra, elemento aëris proportione respondens: nutrimus planè hoc ipso plus minusve animantia solo aut permisso, hoc enim naribus tracto, gutture, & ore, pulsu & natura partium tractiua, refarcitur aërea nostra influens, & insita substantia, natura & spiritus, vitalis, animalis, naturalisq; spiritus noster. Quòd, si animo linquimur, ad aërem expositi, naribus ad aëtem versis, reuiuifcit animans, animo licetus, & deficiens qui erat. Hinc odorifera naribus aptamus, vt spiritus recreentur, & alant, viuificent, aëremque in faciem mouemus agitamusque omnino, vt reassumat vires, qui defecit animo. Quo vetustissimus ille Hippocrates medicinæ autor libro de alimento illo

celebri dixit. Principium alimenti os, nares, guttur, & pulmo, pulsus & alia; iis enim nutrimur omnes aëris tractu, ut ibidem docet, & Galenus itidem ibidem, & alibi hanc citat sententiam, hoc sensu explicitam, omnesque medici prisca, & recentiores aëre ali substantiam aëream nostram, nosque ipsos tenent; neque enim in solo pane vivit homo. Circa Gangem annem odoribus herbarum & florum plurimos vivere solum contentos, dixere aliqui, non nego, tamen subiceo hæc, at illa Aristoteles refert; Olympiodorus sustinet, Rhodiginus libro 24. cap. 21. vidisse hominem aëre solo, & Sole viventem sine alimento alio, mutes terra sola multoties, multoque tempore transigunt sine cibo reliquo, pisciculi sola aqua pura, & limpida detinemur capri tempore nimio. Ocimum vulgare nostrum crescit, geminat, semen mittit, fructificat, sola aqua altum, & nutritum in vase vitreo frequenter lotum, sine terra & aliis, imò loto vase quotidie aqua denuò immissa colluto illo experimur, & qui voluerit, experientia discet, semper vinum suspensum in aëre, suffectura sibi sine alimento alio, refert Aristoteles libro 1. de Historia animalium capite 19. animalcula nullo cibo alta præterquam vapote oriri, Hispaniæ Ephemera dicta fluminibus, spirante zephyro, semper volitaria, *palamillas* vulgò apud nos vocat, vidimus Compluti spatio diei unius Henaride flumine ascendentes, eoque die descendisse, solo vapore, plantarum instar, altas, nunquam terram aquarumve contingentes. Plato in Phædone plurima iis similia retulit, & plurimorum, qui sine cibo vivere, aëre solo, & odoribus alios, fumosis fuliginibus odoriferarum rerum. Plinius multa iis affinia. Oriuntur alites in Arabia inter aromata, solum fumida

mida exhalatione aromatum contentæ, imò primum alimentum, quod homo creatus semel suscipit, fuit hoc, spiraculū vitæ naribus acceptum, aërem scilicet accepit in alimentum, prius reliquis omnibus paradisi alimentis, quo dicitur Genesios secundo: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem.* Sunt ij spiritus quos generans debet impertiri genito, creansque creato, vt perfectum edat effectum, modumque naturæ suavitet attingat, qui enim dat formam, dat & consequentia ad ipsam, aliàs defectuosum effectum produceret; minimèque perfectum, cum creentur viuentia omnia, producanturque in esse cum alimento simul sibi sufficienti, sanguine & spiritu, aut quibus iis proportione respondent, vt simul alantur & crescant, nec est tempus mensurare aliqua, quo ab ortu hæc viuentibus non debeantur, vt iustam sibi compatent molem, quò ab ortu instanti crescere incipiunt, & alimento vti, estque illis alimentati ratio & copia præsens; quò dicitur, postquam formavit Deus hominem, anima scilicet & corpore integratum, perfectum iam, nam hoc est homo sine anima cadaver, & æquivocum quid cum hominè; immisit in faciem eius spiraculum vitæ, tenue alimentum quod facie trahitur, respiratione facta, vt hæc notasset, perfectumque hominem creasse, & integrum, munitum naturalibus, supernaturalibusque omnibus sibi convenientibus, vt maior illi culpa interrogaretur lapsus & ruinæ, si integer omninò cum esset, deficeret ille, nil sibi deficienti, integro omni ex parte, & suffectuto sibi iis; in faciè verò spirasse dicitur, quòd hæc trahatur alimentū aëreum, & spiritale illud, in cerebrū & cor, quibus spiritus generantur, &

alimentum illud perficitur, & agitur naribus in cerebrum & cor, ore, instrumentis sibi allicientibus aërem tractum semel inspiratu, in spiritus commutâ-
 tibus, vt quasi naturæ modum sequeretur Deus, rudes vt homines edoceret; sic fatur, ac si naturæ ritus fuisset prosequutus, nil naturæ violentia facta, serua-
 ta iustitiæ trutina, & æqualitatis lance. Antiquissimus ille Megasthenes lib. 3. c. 6. sic scripsit: Ad extremos fines Indiæ Oriente circa fontem Gangis, Astomotû gentem sine ore, corpore toto hirtam, vestiri frondium lanugine, halitu tantum viuere, & odore, quæ naribus alliciunt, nullum illis cibum, nullumque potum, tantum radicum, florumque varios odores, & syluestrium malorum, quæ secum potrant longiore itinere, ne desit olfactus, grauiore odore exanimari, qui ore carent, & solo narium foramine serpentium more viuunt, draconum ritu, vt e. de dracone monstrauimus; de veris draconibus ex Solino & aliis. Nutriur ergo Chamæleon aëre spiritiuosa genita substantia, alimentumque, prohibetque illo quo euanescat minùs, pressa, condensata, aëris frigore, multoque tempore sine cibo viuunt, vt serpentina reliqua, viscido solum mucore alta, qui & si aëre transigat tempore longo, non tamen solo aëre, vt monstrauimus, viuunt, aliis imò, in ediam enim viuentia ferunt plus hæc, illa minùs, calidiora, frigidiora vt sunt, calida exanimantur illicò absumpto alimento, deficienti spiritu, cibi defectu, ex quo & suscepto aëre, alteratis utrisque, simulque commistis, vapote sanguinis, & aëre confusis, spiritus in cerebro & corde oriuntur, naribus, ore, pulsu, perspiratione totius corporis tracto; frigida diuinitùs sine cibo viuunt, plantæ sex mensibus, ab æquinoctio ad æquinoctium, à Solis recessu ad reditum Solis, non ultra; quo nec

erescunt, nec fructificant; marcescunt imò; videre est in fructibus suspensis, sine cibo transigentibus, plantarum partes germinantibus æquinoctio verno, secus emortua nec virescunt, nec germinant; aliqua serpentina itidem plantis perfectiora, sex mensibus sine cibo degunt, & quæ frigidioris veneni ampliùs, fructusque ideo hyemales sub Libræ æquinoctio reseruari vsque ad arietis æquinoctium durant; moriuntur vltra si seruentur, putrescunt, deficiunt; animantia alia diutiùs homine sine cibo viuunt, tribus vltra diebus, homo calore insito, temperato, & nativo, septem diebus viuere sine cibo potest ad longum, & si antea possit hic, aut ille desinere. Commune hoc est institutum hominis, & si aliqui vltra durent; at ratò, ideo Hippocrates lib. de carnibus, septima die interire docuit, septimana prima, primoq; motus Lunæ quarto, aspectùque tetragono septimi, & trium signorum decursu, scripsitque eo loci sic: Si quis septem diebus nihil edere, aut bibere velit, in ipsis moritur: ieiunium enim intestinum iis diebus concrescit, & siccat, iisque animantia calidiora citiùs, quinta die & aspectu sextili obeunt, alia vndecimo frigidiora, hinc Deus Danieli die sexta alimentum immisit in leonum lacu detento, nam septima vi naturæ interiisset, illo deficienti, habent & critici dies ex lunæ aspectu vim in inferna omnia aucta & diminuta cursu & recurso astrorum, variisque eius aspectibus euariant, libris de crisi bus monstrauit. Viuit ergo Chamæleon frigidus quarto gradu & humidus tertio solo aëre, tempore multo deplicato modo. Sed

§ 2

quid mirum, si sunt illa vera, quæ hodie extant apud Luxemburgos: refert Rnëus de Scripturæ sacræ gemmis lib. cap. 1. seque vidisse testantur plutimi hodie; modoque extant apud Dominam Heuerensẽ,

ex illustri familia Luxemburgorum, adamantes duo, iure hæreditario maioratus illustriſſimæ ſtirpis, matrem & feminam, qui adamantem nouum, adamantinamque ſobolem, anno quolibet enixa fæmella, quæ ex illis eſt môle minor, è matre alterata fæcundo halitu in lucem mittit, fæcunditate mira, aëre circumſtanti tracto, condensato, virtute illa petrifica, & adamantina, ſine alia materiæ copia, hæcque ſolùm denſata & mutata, matris virtute, fæminâ in præſentia viri in ſobolem diſtiſſimam commutare, in conſtan- tiſſimum adamantem, inſuperabilem, quaſi in incor- ruptibilem natura. Sentiunt adhuc amoris vim durif- ſimi adamantes; quid mirum; ſi Chamæleon ſimilem reponat ſibi ſubſtantiam, debilem, laxam, mollem, ex alterato aëre commutato eo tẽpore? ſcimus aquas plurimas, terras, & fontes, virtutem obtinere petrifi- cam, commutateque in durifſima ſaxa molha quæ- uis, non ſecus ac Meduſæ caput commutauit; Phi- neum, eſt apud Perperenos Beotiæ fons, refert Plinius lib. 3. c. 1. & Vitruuius c. 3. lib. 8. Athenæus lib. 2. cap. 7. Theophræſtus lib. de aquis c. 9. Pauſanias in Eliacis, Strabonius lib. 13. c. 6. Solinus, & alij, qui om- nia, quæ irrigat in lapideum vertit facilè, ſiue dura, ſiue mollia extent, tenuia, craſſa, imò aquam ipſam in la- pides commutari, guttasque in durifſima ſaxa cõcre- ſcere, racemorum inſtat; in antris, ſpelûcisque pluri- mis videmus nos, quod vltrà eo loci Plinius edocet; videmus paſſim Hiſpaniæ locis plurimis, præcipuè apud Turdetanos, quarum baſes crucis concinnæ aptari perpulchrè ſolèt; Corallium hoc modo aquis ſaliſ concreſcere arborem priùs molliſſimam, ſale abſumptam, molli ſubſtãtia, & lapideſcere nouimus. Chamæleon ergo aërem mutat, denſat, vertitque in ſubſtantiam aliti, cuius excrementa reiicit, firmat, &

comprimat hanc tenuem substantiam; non secus ac in mystione miscent igne, & aërem, mistorum agentes causæ, dū mista componunt, confirmant, & sistant; non aliter eo genito, aërem allicit, sibi que impertit continuò, solum, vel cum alimento alio Chamæleon aëreus naturæ prædominio animans plus aliis omnibus naturæ totius, natura frigidus, quòd ex aëre substantiam alteret sibi conformè, condensato eodem, in aquam que conuerso, mucorem, & viscidū succum tandem, quo alatur, altrice virtute; vento enim, vaporibusque frigidis enutritur ille, natura frigidus, aqueisq; iis, conuerso aëre in mucotè, & succū glutinosum & frigidum, aëre se replet cum iis simul, vt mistus natura omnibus vsus vaporibus cū illo euolantibus enutriatur; sed & si hoc animas polypi more, & aliorum quorū retulimus historias, in subiectos sibi colores habeat, & fulgore euariet rerum suppositatum, quòd naturæ perspicuū, & permeabile sit, aëreque tracto pulmone amplissimo repleatur, quo suscepto perspicuo, & transparenti diaphano, cute rarissima apparenti mouetur coloribus, vt diaphana omnia, succo vitreo, & mucore plenum transparèti, & perspicaci, tamen non hac solum causa colores reddere retū quibus insidet, constat, neq; hac præcipuè, & si inuet quidpiā, quòd illis semotis adhuc color super sit, & perseueret tēpore aliquo, experientia docet, nonque solum ad eam præsentiam persistat ille productus semel, postea imò, cū quòd non ad eò perspicuū se offerat illud, vt per ipsam videamus, transluceantque colores facillè & manifestè; viscera enim & interiora eius viderètur prius, si permeabile esset, vt per ipsum spectaremus, quòd constat falsum, cum nil eius internum sit perspicuum; opaca imò omnia; neque enim vitrimore, crystalli, aquæ, aërisve,

aliorum

aliorumque perspicuorum lege, per illud videmus, colores verò in eodem inspectamus, inuisis aliis quæ illi supponuntur obiectis figura, motu, numero, magnitudine, reliquis inuisis, eo solùm viso, impeditis aliis corpore, & mole quanta est animantis, non ut per vitrum suppositum inspicimus, vitro interminata visione, Chamæleon imò visionem finit colore suscepto, non in subiecta visu permeante, venientive ad reliqua per ipsum, multoties enim colores non reddit suppositos, alios imò diuersos & varios, quod nequeunt perspicua efficere, sed reddunt quales supponuntur, nullo modo alios, tum quòd suppositos omnes referant, ille non omnes; nequit enim in albū rubrum permutari, & si in alios possit, ut experientia docet, & animaduertit Plinius lib. 8. cap. 33. *Ælianus*, reliqui. Iuuat perspicuitas remissa illa quantulum, & si permeabilis omnino non sit, sed quantisper ut per perspicua alia remissè colores subiectos videmus quadantenus, sic & per Chamæleontè reliqua, ut manibus ad solem versis colorem sanguinis inspectamus per cutem elucere, & per lintea sese ipsis opaca alia. Ab oculis incipit, à capite, colore euariare, à cauda illicò, postea toto corpore vndiq; versus. Iuuat perspicuitas animantis, succus, acceptus aër, at imaginatio colores causat reales reali actione, applicans actiua realia passiuis colorum, quæ mouet ex ordine imperio spiritus, & sanguinè agit, immiscet, temperat, è corde, in reliquis perspicuis, & clari corporis partibus; proportione illa, sanguinis paucillum quod habet, coloris auidissimus rei inspectæ, inuidès illi, acerrimi visus, & varij, maximèq; coloribus delectabilis, eorū varietate aspectus, illis ut æmuletur, coneturq; imitari æmulus, miscet sanguinem, & spiritus cū opaca natura; reliqua sui corporis, ea portio-

ne,

ne, eo contemperat tenore, instinctu naturæ in hæc concessio illi, vt talis resultet color, qualis supponitur, aut cui inuidet ille, circaue apponitur, vt nõ subiectos solùm colores reddat; circa positos imò, multoties vt illo permutato, colorem inquiramus, disquiramusque latentem, quem representat ille, vsque dum consciij cognouimus causam coloris redditus; paucillum enim continere sanguinis, solùmque guttulas quasdam diximus timidissimũ animal, vt hinc sese occulere, in subiecta quæuis euanescere, quasi cùm velit, colore accepto occultari, conscius, paucillum sanguinis moueat, quo irriget artus, inuestiatque illo, vt color resultet concolor visis, apparentia opaci, perspicuique animantis, iridis more, rerumque aliarum, quæ euariant fulgore, spectroque visus. Mouemus in passionibus animi spiritum, sanguinem, ea proportione, vt in timore pallor, in verecundia & læticia rubor emergant, aliique in affectibus aliis, passionibus irascibilis, & concupiscibilis, diuersi & varij; variata portione opaci & lucidi, spiritus, sanguinis, bilis, aliorumque, pro vt fuerint humorum, succorumve animantis leges & modi, motus.

55

*De figurato Chamæleontis iconismo
ex natura elicitio.*

CAPVT XVI.

NON aliter Chamæleon colore euariat, ac euariat Iris, opaco & lucido mistis, confusis, apparenti colore, lucis instar, tamen realis existentis, non fictitijs, imaginarijsve, imò realibus, & consistentibus in re ipsa lucis more, quæ vera est & consistens qualitas, non permanens tamen, semota cau-

56

ſa ſui ortus, non vt colores alij miſtionis, qui amota illa ſuperſunt adhuc. Imaginatione non ſecus Chamaeleon variat colore totus, ſanguine & ſpiritu mortis, plus minusve, pto vt vehementiori agitur deſiderio, & cupiditate maiori huius, illiuſve fulgoris, potentia proportionem; hos expoſcens, illos exoptans, ex naturæ modo, vt iis illis plus minus delectetur, diſpoſitione naturæ, ij hos amant plus illis, odio habent alios ob proportionem cum viſa, aut diſproportionem; vt hinc omnes cæleſti delectemur plus aliis fulgentia: pictores imò, dum varios inſpectarunt, acie viſus confuſa, & hebeti, nimio inſpectu deſeſſa, tabellam eo delinitam attentè inſpectant, vt languidum alioqui reſtaurent, & recreent ducti natura. Rubrum verò imitari nequit deſeſſu ſanguinis exanguie animans, nequitque & album: opacum enim illud, remiſſum etiam ſi eſt, nequit amouere inſitum ſibi natura ptopria, quod lucem impedit, vt candicet totum lumine ſuſcepto, ea intentione qua candor exigit. Lumen enim album parit candorem diſgregantem viſum, idèd aër aquæ permuſtus ſpumam albiſſimam cauſat, quòd lucem ſuſcipiat copioſiorem, ſubſtantia aëris intercluſa, opaca, minuique perſpicua aquæ natura; eo verò diſruptis ampullis euanefcènti in ſpuma candor deſiſtit, qualis eſt aquæ ſolū relicto opaco, imò craſſum, denſam ſubſtantia, inueſtitum lumine ſi ſit, album colorem reddit, vt Chriſti veſtes reddidere in Thabor lumine gloriæ redundante in corpus, ad externa quæuis: *veſtimenta eius alba ſicut nix*, ibidem dicitur, Matthæi 9. & ſi in facie magis ob ſplendorem ſpirituum, copiamque, qua corpus illud ſpecioſum forma præ filiis hominum, actionumque abſolutiſſimarum abundabat. Teſtis oculatus lux dixit, maior omni exceptione,

exceptione, antiquior primaque creaturarum. Geneseos primo capite Deum esse Christum, lumen ostendit, dixit Pater ore pleno, vocavit filium luce media, lumen de lumine, Deum de Deo. Probantur filij patrum vocatione legitimi; ius disposuit. Ut ergo mundus cognosceret Christum lumen Deum, lucem vocavit in testem, cuius est omnia manifestare, innotescere, & pandere, *in lumine tuo videbimus lumen.* In Filio scilicet Patrem. Retigit, absoluit figuram Christus, quam in Mose depinxerat, tetigeratque lumine in monte Sinai inuestito; tetigit pictorum more, lumine perfecto gloriæ, perfecit, absoluit in Thabor, quæ ibi obúbrarat velata facie Mosis. Chamæleon ergo rubrum idè & album non reddit colores, cum alios obiiciat, dum æmulari cupit, secùs aliter, quòd in se verè hos colores obtineat ille, ut sunt nobis in animi affectibus, inscipimusque passim, multoties imò imitari nequit suppositos colores, & si nitatur, & velit, variatis causis, & proportionè mutata, accidentibus & rebus aliis, lucis & opaci permistiones impotens pro libitu immiscere, ut velit iugiter. Chamæleon ergo immundum est animal, ut Levitici 11. dicitur. Primò quòd obscænos, tetros, corruptos generet succos, viscidos, crassos, glutinosos, mucores, eisdem refertus natura, & plenus. Hinc immunda ad esum in Scriptura continentur, latè capite de Stellione suprà monstraimus, reiicique talia, ne coitquent esu & alimento impuro, & corrupto, ut & mens in vitioso corpore, perversè inclinetur, trahaturve malitia in consortium, aut affectu in tales ut passiones labascat, dispositione illa corporis ex vitioso alimento contracta, ut inturbetur, & perturbetur ex passionibus, corpusque immundum aggrauet animam, & terrena inhabitatio deprimat
sensum

sensum cogitantem plurima, coinquinato domicilio. Tum quòd Chamæleon venenosus est, & frigidus quarto, vt iam retulimus: docet Plinius lib. 8. c. 27. iis. Cornus occiso Chamæleonte, qui etiam victori nocet, venenòque inficit occisorem, lauro extinguit virus emanato, Paulus etiam lauri infusionem aduersùs potum parat, in quem Chamæleō incidit. Ætius vltra locis allatis suprà, cuius exemplo Chamæleōtem herbam venenosam hoc nomine appellarunt, quòd accidentia veneni Chamæleontis animantis inferat degustata. Dioscorides cap. de Chamæleonte virenti, Plinius, Theophtastus, Paulus, Galenus, reliqui propriis huius plantæ capitibus. Venenum enim huius animantis morsu minimum est, esu tamen animalis maximum; neque enim repente occidit, vt serpentes reliqui, paulatim & submissè imò, insensibiliter quasi calore restincto, vsque dum quieti occidunt, sine mortis præensione, colore pallidi, visu disturbato, tenebris effusis. Iis ergo est immundæ naturæ Chamæleon, interdictus esus illius acris scriptis, quoad naturam spectat. Quoad ea verò quæ significare potest, & ad sensum tropologicum spectant, aut allegoricum, Chamæleon inconstantes & varios, versipelles, & callidos significabat homines, qui variis coloribus euentiis, & fictis alios decipere conabantur, tum vanos, superbos, ambitiosos, faciles, & qui inani gloria, rerumque fugacium desiderio tenentur, hiantes & cupidi, insatiabiles, inutiles vltra, tumidos, frigidos, corde debiles, væcordes; vt hinc variz paræmiæ oriuntur, & prouerbia varia, versipelles homines & inconstantes, & Chamæleonte dicimus mutabiliores, cum sese facilè in omne habitù vertant; imò quod valgd dici solet, de corio suo ludit, de hoc animanti dicitur

apprimè

apprimè & concinnè satis; de iis qui expensis sumptibusque maximis, mille coloribus, variis, ementitis & fictis, sui maximo, salutis & vitæ dispendio, hiant honoris & gloriæ inani desiderio, *de corio suo ludunt*, sese macerant & affligunt sui carnifices crudelissimi, & tyranni sævissimi, infandi. Hinc Vlysses callidas, & versipellis, Lyfander, Alcibiades, & alij dicti sunt Chamæleontes superbi, & tumidi, hiantes, ambitiosique omnino. Imò deteriores Chamæleōte horum plurimi pertinacia contumaces, cùm ille temporis tractu (locis allatis Aristoteles retulit) colorem mutet, & euatiet, natura insitum ad tempus, ij persistant tales perpétuò quales malitia efficit. Tēpus imò est Chamæleontis illud senectutis extremæ (ibidem refert) quo non mutatur (mirabile dictu) coloribus variis, pallidus imò discedit ille, & vnius coloris, ij senectute ambitiosi, magis inconstantes, leues, consuetudine longa, in dies abeunt, permutanturque faciliùs ad apparentia quæuis, ad vana & fugacia, commutabiliaque, amoris propriij, concupiscentiæque rerum. Tertullianus de hoc animanti scripsit iuuenum semper indefectum, oscitantem viuere, follicantemque ruminare, vento vesci, gradumque & motum demonstrare magis, quàm explicare, pectus à terra non erigere, serpente imò & repere corde, terrenis, serpentium mote, succumque continere intra se nullum sanguinis scilicèt, pellicula leui vestitum, & inuolutum, non secus ij his viuunt legibus, & conditionibus, hiant vani & faciles, inconstantes, ambitiosi, hypocritæ, variij, vafri, versipelles, inutiles, qui extremæ ætatis curriculo, & senio confecti, iuuenem imittantur Chamæleontem, senem minimè, erubescens tunc delictorum iuuentutis & inconstantiæ, minimeque variabilem, ea iam

ætate compunctum, imò penitentem insensuæ, ma-
 lituæ, & fraudis, versutiæ, & leuitatis, facilitatisque.
 hinc oculi spongi summis extolluntur laudibus iis
Canticorum s. *Oculi eius sicut columba super riuulos*
aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluentia ple-
nissima. Non secus enim ac columbæ lotæ lacte, ardo-
 rem, incendium naturæ lasciuæ auimantis ignei, &
 venerei lactis frigore, siccitatemque lentore & bu-
 tyrosa lactis deponunt substantia, quibus sitim re-
 mittunt, & extinguunt, aquarumque riuulis iis ex-
 tinctis insident, & fluentis aquarum plenissimis,
 non vt bibant, vt se imò inspectent lacte iam sitire-
 stincta & ardore deposito, se vt contemplantur, &
 spectent, tunc illis solùm ex vsu aqua, vt in ea sese
 ipsas circumspectent aquis, & componant, indigen-
 tes minimè eisdem in potu, perficiētēs imò per-
 spicuum earundem labentiū vndarum, suamet ipsa-
 rum imagine, forma & spectro, ideò super riuulos di-
 ctum, non intrà, aut riuus immersa, lacte lotæ; cuius
 est proprium rerum effigies, & figuras, omnibus aliis
 minùs multò suscipere liquoribus, minùsq; eis om-
 nibus affici, & variari rerum visibilibus ideis, illas aut
 reddere candore nimio, & copioso, huiusque colo-
 ris, lumine intenso, & prægrandi formato ob can-
 dotem lacte, quo fulgores rerum & colorum flam-
 mōlas nequit suscipere, minoraque lumina lumina-
 tum magis natura insita, remissa vt nequeunt aut
 æqualia alterare æqualia, aut intensiora afficere, eo in
 quo sunt æqualia, aut remissa illa, cūm deficiat po-
 tentia ad simile, actu iam habito, aut ad maius in eo-
 dem actu, quo est tale, aut superius reliquum, factū-
 que cūm non sit infectum; Aristoteles docuit; me-
 taph. c. 6. motusque potentiam supponat in mobili,
 vacuā eius quod debet suscipere illud, alias iam ha-
 beret,

beret, quod ab alio suscipere potest, vt non mutaretur, cum tamen habeat quibus nequit lac immutari speciebus rerum, & minùs columbæ oculi loti lacte, præcipuè quòd illa oculos (mirabile & rarum) naturæ contineat illius visibilibus idola, vt reddant minime in pupilla, minùsque in iis repræsententur quàm pupillis reliquorum animantium, minùsque euariet aliorum reliquis, non inconstantiam Chamæleonis æmulantes, varietatemve, lacte lotæ, oculi eorum natura immutabiles, qui non affectibus rerum interturbantur, non passionibus, rerumve fugacium & apparentium figmentis, imaginibus, idolis rerum fictis, rebus fictitiis, formisve, vt videant, nec substantia aquarum, rerumque fluentium, fugacium columbæ tales, imò aquæ immutantur eisdemmet columbis lotis lacte, vt perspicuum eget lumine & speciebus spectabilibus rerum, vt sit actu perfectum, taleque solum potentia, cum sit actuum formarum, specierumque inspectabilium, non more Chamæleonis variæ. Sic oculi sponsi non personis afficiuntur, passionibus, simulacris, non ducuntur affectibus, reclusus imò, iustus, immutabilis idem, Psalmo 91. *Quoniam rectus Dominus noster, & non est iniquitas in eo, & psalmo 16. A resistenibus dextera tua, custodi me, vt pupillam oculi mei*: Ab affectibus, & passionibus mortalitatis huius, ab hac lege carnis, quæ repugnat & calcitrat contra mentis legem, resistitque dextere tuæ legibus, voluntatique dextere tuæ, Christo scilicet, qui à dextris est, assistit, qui nobis voluntatem tuam patefecit, & reseravit, *custodi me vt pupillam oculi tui*. Est Christus pupilla oculi, in qua videt Pater. Verbum est visionis pupilla immutabilis, reclusus, forma nos Christo tuo columba, quæ aqua nostra non indiget, nostrave medicat; sua sunt

omnia iam gratia, quã gloria Christi, formemur, qui rebus nõ indiget, res in nõ ipso in quo vivimus, mouemur & sumus, perspicuo nostro & susceptivo lumine tui, te solo formabili, te solo splendore gloriæ, & figura substantiæ eius, Paulus ad Hebræos 1. *Columba super riuos aquarum plenissimos te ipso*, in quibus omni ex parte se circumspicit, & conspicit te, in lumine tuo, in quo videmus lumen, te pleno, in sanctis, iustisque riuulis, lacte lotis, sine siti aut indigentia rerum, iudice integro, te inspectas qui in nobis & spectas quodã nil simus sine te, nos vt informes, reformesque sponsus humanitatis nostræ, dulcissimus, fidelissimus, doctrina, lac, sapientia, lotus, thesaurus scientiæ & sapientiæ Dei. Candore tui lactis aquas illuminans nostras, quibus infides super riuos aquarum nostrarum ex te fonte perenni labentium, qui es fons aquæ vitæ salientis in vitam æternam, aqua vitæ stillata, ingenio Patris calore spiritus perpeffa alterationes varias apud nos, cùm in visceribus Deiparæ Virginis, tum in cruce, vbi ad formam sanguinis redacta Patris industria, instillauit aquam, & sanguinem simul, (mirandum) ex quo venit aqua dicta Angelorum hominibus, vt panem Angelorum manducarent, hac aqua subactum tandem, vt terrestri & opaco in triduo ab spiritu volitanti disuncto, discissoque more chemicorum, qui florum vitalem halitum à terreno discindunt igne, & tepore, perspicua, & lucida aqua vitæ, eo ex fonte dilaberetur, aqua vitæ vrentis igneæque naturæ, ignis amoris, & charitatis spiritus, mistû, integrû, vt formaretur nostrum, igne spiritus, aqua fontis vitæ, spiritu viuificante, terra virginea Christiferæ martis. Est hæc Christi, Christicolarumque miscella, structura, & compositio, renascimurque ex aqua iterum forma-

ti, & spiritu, igne charitatis, terra virginea & integra, felicissimo partu, & intercessione piissimæ Virginis & incorruptæ. Terra est homo, primò efformatus Virgine; sine humano cultu sic Adamus extitit; nos aqua, igne, spiritu, terra, renascimur Christo auctore, forma missionis, iuventutis, & ortus nostri.

De Chamæleontis orientalis allegoria & Iconismo.

C A P V T XVII.

Immūsus Chamæleon omnes potest imitari colores, metusq; affectus in eisdem evanescere, & abire. Protheus alter variabilis in eisdem discedit, candidū tamen & rubrum (antè diximus) æmulari nequire, præterquàm Orientalis ille Chamæleon regius dictus, qui & hos duos remissè adhuc obiiicit. Chamæleon virgo Orientis filij, diuina omnis, astrifera, clara, non seruili metu, vt Chamæleontes alij, imò maiestatis & reuerentiæ, abiit in rubrum & candidū colorem sponsi, nulli alteri Chamæleonti concessum, præterquàm illi eo gradu imitari inter omnes puras creaturas. Habuit Christifera Virgo mater, filij colores, doloresque habuit, tulit, in rubrum, & candidū sponsi abiit, cuius Chamæleontis dicitur Ioan. 19. c. *Stabat autem iuxta crucem Iesu mater eius.* Iuxta crucem, parum abiit, quin crucem filij ferret, quam ferebat filius, iuxta crucem non solum positione loci, tormentorum imò cruciatibus, & intensione dolorum. Abiit in rubrum colorem sanguinis filij, sanguinis imitatrix, dolores, tormenta sustulit, rubrumque sponsi colorem, sanguinem referens, mortem, Icon passionis filij, & quæ lac dederat, sanguinem

recepit, confecto, cocto que lacte, Christi charitatis igne, ut lac in sanguinem commutatur, igni admotum, experientia notissimum, stabat sic iuxta crucem rubrum reddens colorem sponsi, candidumque lactis filij exanimata, & exanguis crudeli doloris gladio, & candidum quod susceperat ipse ex vberibus sacris virginis, hoc ipsum iterum in se acceptum representabar, doctrinam, puritatem filij, munditiam, castitatem, alimentum primum nostrum, pietatem, clementiam, lactis candore, substantia, & lenitate significata. Est enim sponsus candidus, & rubet, suntque hæc ipsius stemmata, ex eius diuise. Cantico-
rum s. c. *Est enim dilectus meus candidus, & rubicundus.* lac & sanguis, quod solet dici de pulcherrimis hominibus, colore præstantibus, forma & aspectu commendabilibus. Est lac matris, pietatis & misericordiae plenum, sanguisque nobilissimus & regalis eius, Dei virtute & potentia, excellentia illustris. Album ergo & rubrum colorem filij reddidit Chamæleon hic, naturam omnem excedens, communemque huius animantis, gratiæ donis à filio in Oriente acceptis, in orru præseruata, & ab instanti conceptus illustris sanguinis & regij, quæ sanguinem & lac accepit primo, ut impertiret & nobis, lac quod dedit, accepit iam sanguis, sanguinemque loco eius quem præstitit, ut filij humanitas formaretur, lac accepit gratiæ & doctrinæ. Per ipsam nos hoc lacte enutriti, sanguine alimur. Lac enim & doctrina Christi sanguis est ipsius, in eiusque cruce & sanguine robur vimque habet, debetque fieri in nobis sanguis prius quam illo possimus nutriti. Lac enim prius sanguis fit, quam in alimentum abire possit; labore enim & cruce alterato lacte enutriemur, secus crudo & inalterato in flatus, ut illud solet, & superbiam abibit, sic
illud

illud ctudum itat natura. Stabat ergo iuxta crucem Chamæleon hic colotes filij reddens , & crucem; pallidum vsque vltimò colorem filij recepit , quando spiritum emisit , Chamæleon pallidus discedit semper, vt naturale, natureque humanæ legem, veritque hominis verus Deus conditionem subiret , ritumque naturæ non recusasse intelligi daretur. Quò & virgo pallida discessit cum eo , filij colorem & sponsi repræsentans formam. Hinc Chamæleon ille Christi , Paulus etiam rubrum & candidum Christi suscepit, qui iis duobus præstabat coloribus, doctrina & cruce, lacte & sanguine ; quò dixit ad Galatas 20. *Vno ego, sed iam non ego, viuo in me Christus.* vbi particula *non*, non negat viuere, sed non ipsum viuere affirmat, estque solum negatiua de modo, quo nõ negat viuere, sed qualis vixerat, eratque, negat, vt Chamæleon imò transformatus in Christi legem, & crucem, in album lac, in doctrinam, in rubrum, in sanguinem, crucem, afflictiones, dolores, Christi colores reddo, refero eius vestigia, immutor quasi resurrectione alia, renascor, viuo non ego. Ioannes non minùs Chamæleon exiit, viuosque Christi colores reddidit, album & rubrum, iuxta crucem, quem cum vidisset autot naturæ Deus 19. Ioannis c. dixit amantissimæ matri, tot tantisque cruciatibus, absentiaque & discessui filij vt subueniret ; *Mulier ecce filius tuus,* Chamæleontem ecce Oriëntalis regionis Solis, in quo sunt colotes crucis, tormentorum, sanguinis, candoris, virginitatis, puritatis, iustitiæ, pudicitia, reuerentia, & sanctimonix, ideò filius tuus, nam te & repræsentat, cum sit Chamæleon colorum sponsi, quo est mulier solum ibidem à filio Deifera Virgo vocatà, cum illi substitueretur purus homo loco veri Dei, & hominis, & vice creatoris creatura, & quæ dicta

erat gratia plena & Regina cæli & angelorum, quæ amica, & tota pulchra, sine macula mater Dei tandem, dum ad Deum refertur, & hominem Christum, dum Ioanni commendatur, illique filij vice succedit ad Ioannem; mulier solum compellatur, hominis solius mater, eo ordine solum mulier, adoptione mater, hæc ex nobis, ex Deo illa; Ambrosius, Augustinus, reliqui Patres sancti referunt, maius extitisse aliis omnibus tormentum, commutasse magistrum, Deum creatorem, infinitum Virginis filium, in discipulum, hominem, creaturam, finitum mulierisque natum, ut merito querula, & tristis Virgo in hæc verba prorumperet: *Videte, si est dolor sicut dolor meus, quia vindemianū me Dominus.* Ieremiæ Threnorum 1. Abstulit scilicet racemum terræ sanctæ promissionis à me, expressitque in torculari crucis, hæc me voluit pati, ut summa ipsius potentia manifestaretur, quæ me in tot, tantisque doloribus & afflictionibus viam seruauit, patientiam gentes ut edoceret, vice-Deus Ioannes, eius iussu succedens, loco Dei filij, Chamæleon æmulus, sectatorque Christi, hos reddit colotes; hinc varij Chamæleontes sanctorum imitationis & æmulationis sanctæ extant in literis sacris, piis historiis, lectionibus, scriptis Ecclesiæ Catholice, qui rubrum & candidum Christi Chamæleontibus solum Orientis Solis possibile, imitantur. Si non excitetur homo, manuque ducatur, radiisque solis iustitiæ orientis gratiæ, roreque matutino itroratus, illustratus lumine, si non aspexerit in Christum, respexeritque, ut Solis lumine, Solem videat ipsum, imitari se non poterit rore serotino suæ cooperationis, ut nequeunt Chamæleontes alij, qui non Orientis fulgoribus elucent; cuncta enim nostra oratio & operatio ab ipso Sole semper incipit, & per ipsum

cepta finitur, vt Ecclesia canit, vocamur illo, vt cooperemur cum illo, nil sine illo, & vt nil motu cæli sine punctis, polisque fieri potest, illudve regulari motu, sine iis verti, enarrant hæc gloriam Dei, & opera manum eius annuntiat firmamentum, quorum vna in hac spectabili cæli machina & mole arcticus buccinæ formam tepræsentat astris, vocationem, gratiam excitantem, præuenientem, præcedentemve, donum: antarcticus alter, qui reddit stellarum constellatione crucis instar, figuram, crucem, cooperationem, gratiam comitatem, crucemque, ex linea appetitus, contrapositione lineæ rationis, quibus crux resultat, vt quilibet tollat crucem suã, & sequatur Christum crucifixum, hac lege rationis, hac linea & regula; cui lex sensus, & membrorum opponitur, crucem vt efforment contrapositione linearum, hisque duobus vniversa euoluitur spiritalis machina, molesque rationis: Sic excitamur arctico vocationis, buccina; cooperamur antarctico crucis rationis contrapositione appetitui, motui, ab spiritu & intelligentia data, vt Chamæleon nullus album & rubrum Christi, sine Sole Orientis, Christumque imitari per se ipsum possit: Imitabitur verò colores alios virtutum moralium per naturam propriam, informes, defectuosos, ex peruersa ratione, & lapsu, æmulabiturque deformia, & ficta bona, defectuosa, fallacia, colores mendaces, signæ, variosque iniuriæ & malitiæ. Hinc inconstantia, mutabilitas, & ad omnem boni apparentis colorem conuersio, eorum præcipuè, qui cum malitiæ & peruersionis terminum attigerunt, vt in omnia muerunt facile, labascantque præcipites, ad omnes colores facile volubiles vitiatorum, & apparentia bona, contorquentur imò eorum cruciatu dno, quæ potiri nequeunt, diffusi, effusi in seiplos, & in alia extra se,

quæ imaginantur, imò fictè voluptuosa prosequuntur imaginatione, superaddētes rerum fornicati venustatique habitæ, vtrâ in quæuis conuersi, vt nil sui sint, aliorum imò omnes, diuisi, qui in alia viuūt, non homines, hominum imò segmenta & partes, æquiuocè homines, qui non in se, imò vbi amant, nō vbi animant, vitam gerunt. Plato in Conuiuio dixit de amantibus & amentibus iis; Tales diffusi viuūt conuersi ad omnia apparentia, vt modò hæc, illa modò ament, diligant, & quæ modò prosequuntur amore, postea odio sequantur omnimodo, omnium frui optantes, vt cùm iis fruūtur, illis extorqueantur, eorumque desiderio affligantur, quæ non possunt, vt iis abiectis semel possessis prosequantur illa, Chamæleonte mutabiliores, leuiores in quoduis, in obsequium sensuum, serui sui ipsorum, qui à se libertatem non valent adipisci, nec sibi sunt elargiti potentes, quam possunt impertiri nunquam, non sui iuris homines, cùm sui iuris homines sint? inconstantes Chamæleontes, hiantès, Ecclesiastici 27. *Homo sanctus in sapientia manet sicut Sol, nam stultus sicut Luna mutabitur.* Splendet lumine iugiter, semper elucet in sapientia sanctus. Ex se lucet pars Solis iustitiæ, Sol se elucet, est pars Solis mystici in Christo, stultus vt Luna per vices ab alio illuminabitur, extra se est, captus amore externarum rerum, quò extrâ viuūt actus cupidinibus, eius sapientia variabilis, Chamæleontis instar. Quibus perseverantię donum commendatur, tum Sol lucidus cùm sit, rerum spectra nos suscipit, nec vanas icones, idolave ficta lineę esse rerum, perlucida, lucentiaque omnia ex se videmus, rerum species non suscipiunt in se, illa innato lumine illustra, & splendida, Luna verò cùm ex se non luceat, perspicua natura, & diaphana solùm luminis susceptiua
 externi,

externi, coloribus, lumine, rerum speciebus, & formis afficitur, simulachris, idolis extenarum alteratur ad extrà extantium rerum, inficitur Chamæleonis more. Quò pulchra redditur alienis rebus extrinsecis que illa: Sol illuminat omnia, affectus nullis, Luna quædam recepro lumine, & affectata priùs, sapiens in sapientia & lumine manet, nullo alio affectatus, stultus rebus afficitur, sine lumine, alieno fulgore rerum fugacium, vt Chamæleon. Ieremias 4. Thren. 61 aduersus vanos Nazaræos. in hæc verba prorupit; *Candidiores Nazaræi nunc, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores, denigrata est super carbones facies eorum.* Colorem permutarunt rubicundum & candidum, pulchritudinem, ad carbones conuersi, Chamæleontes ij, super carbones reptantes rerum fugacium, igne concupiscentiæ geniros, qui erunt carbones quibus ignis succendetur, quo excruciantur postea inferno, & tunc conscientiæ æstibus & erosione, usque concupiscentiæ ignis vt foueatur, increseat, us quibus semel accenditur, lento & submisso igne, secreto, & tacito carbonum instar, quo minùs præcaueant, vitentque incendium, & quòd inficiant facillimè, si contrectentur, denigrent, & fœdent. Nazaræi ergo candidissimi cum natura, indole præclara tales, tum puritate, innocentia, lacte candidissimo nitidiores, qui lactis more splendebant, non rerum speciebus, & formis affectati vanis, vt lac rerum effigies minùs liquoribus omnibus aliis recipere diximus, quòd lucem recipiat aliis intensiorem, albedine summa, fulgore colorum luminis intensioris, vt mutari minùs valeat, intensioris actus illud cum sit, splendeat sine rerum affectu, vt splendent iusti; ebore antiquo rubicundiores, quòd rubrum est, & sanguinei coloris temporis tractu,

tractu, vt alba rubescunt cocta amplius calore agenti tempore maturante, igne papyrus prius rubescit, nigricat postea, vltima albescit iterum; & lac vltimum igni admotum in papyro in sanguinem redit, albæque vestes rubescunt, marmorei lapides, margaritæ, adamantes, sal, & alba alia quæuis quæ vri queunt seui vltione facta, aut temporis tractu lento alterata, & si nimia exustione cinis, & albicantia emergant, nõ secus ebur rubescit antiquum: Laudat Nazætorum candorem, rubedinem, albedinem sanguini immistam, & temperatam genis, vsque purus sanguis labia depinxit solus, rosarum instar; rubicundos, sanguineos vocat, cædidos, pulchriores Sapphis, quod cælestis fulgoris Sapphi venatum colores æmulerentur media albedine, & rubore, cælestesque ritus, mores, integritatis & consistentiæ, Sapphi, qui est ebrietatis antidotum natura insita, rerum temporalium temulentia immunes, iis vt non inficerentur, violentia, & ebrietate impedita Sapphis, qui extra se homines esse prohibent ebrios. Chamæleon colorem mutat, intentum, malitiam, venenum, mentem non mutat, diuersis imò, & variis coloribus affectus, venenum idem, mens eadem, intentio, dolus, fornicis, muscis, aliisque debilibus insectilibus, malitia idem, colore solum varius, habitu, & veste. Mutauit vestem Saul Regum 1. cap. 28. vt consuleret demonem & Pythonissam, non mentem, intèrionemve deposuit: mutauit vestem Regum 1. cap. 18. blandè accepit & amicè Dauid, mente peruersa, venenarabie, laudibus quod extollerent puerum, gloria, maiori que honore affectarent, *percussit Saül mille, & Dauid decem millia.* Augustinus Chamæleonem vocat stellionem 3. de ciuitate Dei cap. 6. & Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu 2. cap. 5. Solinus in Polyhistoria

cap. 36. Aërius, Paulus, Dioscorides, Galenus stellionem vocarunt; quòd tergora quorundam eorū maculis lucescētibus, stellarum more euariētur, & quòd perquàm similis sit stellioni figura, partu, sanguine, motu, sobole, conditionibus. Stellionem rorem lingere, & lambere proprio capite ediximus. Lambit Chamæleon aërē toridum, ebibit hianti ore, & aperto, etiāsi differant inter se hæc animantia in iis adhuc, vaporem melleum, mellifluos halitus auroræ hiat Chamæleon ad Solis ortum, quibus plenus colores æmulatur apprimè, reddítque facilè antequàm contingat infima; spureaq; loca in aëre trahit ad Solem versus, è terra elatus illos. Stellio rorem clingit, è terra, & herbis, vbique inueniat, delingit sine discrimine quemuis. Omnes imitari colores poteris hoc alius rore matutino, Solis iustitiæ lumine illustris, terrena despicias, elatus Chamæleon, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, prudentiam, omnibúsq; virtutum fulgoribus, & luminibus affici, vt scias rore serotino tandem mori, dormire imò eum iustis.

*De Chamæleontis instabili forma mystica
& naturali.*

C A P V T X V I I I.

A Ere intumescit, inflatur Chamæleon alter, qui ortum Solis, Orientémque ignorat vndique, superbus, & vanus suctu allicit leuem aërem, viscera, cor illo replet, cor imò expandit, amplificat solùm, vt aërem trahat, plusquàm vt reliqua adducat omnia, est hunc animans vulgaris Chamæleon, mollisque mini-

mæ, tumescit præter modum nimis, sese excedit
 intra propriam pelliculam, propriisque terminis non
 arcetur, excedit imò non contentus termino pro-
 prio, tumescit, inflatur, mollis & humidus, desidio-
 sus, iners; humida non terminantur se propriis,
 alienis imò, varij, inconstantes, leues sese excedunt,
 proprios terminos transcendunt rationis, legis, præ-
 cepti; non continentur circumscriptis rationis limiti-
 bus, definitionibusque iustis, vltra imà quàm sunt
 ratio se excedunt, transiliunt, in proximum veniunt,
 extrà irruunt, aliorum alia cupiunt, surripiunt, fa-
 mam, honorem, familiaria deprædantur, despiciunt
 alios, vltra ire tentant superbi, tumefacti, vanitate &
 inflatione, vditate turgidi, fugacibus rebus confisi,
 diuitiis, honoribus; & iis multoties, quæ sine ipsis
 consistunt factis, maiorum virtutes, & facinora, qua-
 si iure hæreditario sibi asciscentes vitiorum infame
 domicilium, & lupanar; iis confidunt, superbiunt,
 elati animo viuunt, Chamæleontes desides, & ociosi
 (iuxta naturam animantis) imre undi omnes alioqui.
 Chamæleontum docuit Solinus loco adducto, &
 Plinius lib. 28. cap. 8. Alianus & reliqui, genus quod-
 dam esse mole maximum, Crocodili æquans magni-
 tudinem, excedens imò, locis humidis proueniens,
 loci vditate, laxata cute, distēta flatu, aëris suæti tra-
 ctu, impetu partes propellentis, ocio & desidia pin-
 guefcens, mole vt crescat maximè, & in substantiam
 quãdam fluxilem abeat, magnitudinēque dictam.
 Crescunt humida facilè, cucurbitæ, fungi, cucume-
 res, alia. Eo impetu Chamæleontes hos aërem alli-
 cere referunt, vt alites simul ad se vo-cent suætu, præ-
 cipuè Accipitres, quos exanimatos antipathia, & cõ-
 trarietate inuisi animantis, vt animantia alia alia pet-
 timescunt, decidunt, relinquuntur animo, alia aliis vi-
 sis,

sis, inuisivæ naturali pugnancia; mus fele viso, ouis lupo, pullus miluo, stellio scorpione, vipera araneo, alia aliis: accipiter non secùs Chamæleonte inspectato, timet, decidit fortissimo tractu animantis aëre illectus, inspiratione facta; non secùs ac dracones alites plurimas allicere suctu factò suprâ cap. de Dracone monstrauimus. Tractum verò accipitrem aliis liberè impertire animantibus deuorandum referunt, quæ ipsum prosequuntur, & obediunt, honorantque quæstus causa, illum hoc inflari, intumescere supra modum comitaru, caterua, clientum, ministrorum honore factò, timidum tamen viuere, & sollicitum, ne in ipsum irruant suspiciosum, escæ defectu, stipendiumve accipitrum si desit; quò eu gilat perpetuò, est illi natura tributum, oculos minimè conuiuere posse, palpebris destitutos & liberos, simillimus iconismus eorum, qui ambitione, rerumque inani gloria hiant, & anhelant, superbi, turgentés dignitatibus, officiis, copia clientum, multitudine domesticorum, pompa & apparatu prolixo, qui vt honores alant, ne decidant ab arrepta gloria, auræ populari consulentes, perpetuò eui-gilant, Chamæleontes, vanitatis vento tumentes; accipitres imò nobiles, spiritales viros, libera aura deuagantes, cœlesti vitæ contemplatiuæ, molestantes, cæluagos depradantur, innocentes, innocuos, quos impediunt à motu quo in cœlum ibant, aërem exugentes, honoris, famæ, bonorumque suctu insatiabili, quos impertiunt famulis, ministrisque deuorandos, spoliandos. Iudicibus accidit, prætoribus, magistratibus, quos aliena manu depradantur ministrorum iam propria cum diripiant, comiserere vt Pontifices Christû Deû spoliandû ministris, solùm quæstus causa, ipsos qui iniectantur, machinantes malû, cõtinuò

in tyrannos & carnifices, qui sese extorquent, vt comitatu incedant copioso; vnus ille, nō plures, ideo quòd possideat plura, cū sit, vsque dum tandem in ipsos irruunt, deficiente lucro, dilacerant, & impetunt, mendacio, infidelitate, ingratitude, Chamæleontum instar, vt à quibus honorem & gloriam sperabant, infamiam & maculam referant, spe frustrati, culpâ iis ipsis prodicione detectâ, eorūque iconicum, qui propriis affectibus sic indulgent, parētque passionibus, hiantes proprias cupidines & appetitus, vt iis tandem luxu nimio & deordinata viuendi ratione deficiant; *inimici hominis domestici eius*, vt sint tandem, quorum seditiōibus disturbatus disperit, cum propriis expensis educauerat, sumptibusque & venatu rerum difficillimarum: Abraham, Geneleos

63 14. parua victoria, noluit seruos, nec aliquid eorum quæ victus, & superatus Bara Sodomorum rex adducebat secum. Bara Hebræis interpretatur, ignorantia; hoc enim Bara notat, ne, inquit, dicere possit Bara, Ego ditavi Abraham, ideo respuit ignorantia, mundi, & sæculi apparatus, & spolia, neque horum comitatu voluit subire triumphum; nec Deus mundi vanitatem. Nudus, pauper, egenus, ortus in præsepio recubuit, omni destitutus supellectili & pompa, in præsepio, vbi bestia mandunt, vt ibidem venisse intelligeretur ob esum deformem primi hominis, & ob eius gulam irrationalem, cū homines, imò iam animantia irrationalia, quasi peccati labe crederentur præsepium cū disquirerent, ibidem Deus recubuit, inuenirent vt illū mortales, diximus; forma serui accepta, panibusque hordei ideò vltra & cibauit eos Ioannis 6. c. vt irrationales esse intelligerent. Omnia ergo sæculi dona abrogauit, omnē mūdi potentia, Baræ pō pā, & supellectilē ignorantia, vanitatil-

que,

que, Abraham, nosterque Deus, merito Abraham obumbratus persona, quod Hebræis idem est quod Pater excelsus, multorumque pater, Abraham ergo Deus noluit, posset dicere Bara, mundusque ignorantia, ergo ditavi Deum; Hinc David noluit arma Saul Regis 1. c. 17. *Saul* Hebræis fouea, sepulchrū, infernus; noluit apparatus & pompam Saulis, arma, aut seruos; solus imò cum Goliath duellū iniit, nudus, inermis cum Goliath, Hebræis transmigratio. In hac enim transmigratioe nostra, & via, non pompa sæculi, non armis Saul, inferni apparatus, petra imò David caput Gigantis quassandum; peccatum, caput Dæmonis, *petra autem erat Christus*, non potentia diuitiarum, non multitudinc famulorum, nō fauore principum; *neque est colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes tenebrarum*, inuisibiles nobis, & quòd in tenebris uiuant, quo minùs eorum astutias & cautelas vitare possumus, hinc & tenebrarum vocauit principes, occultos, latentes, sine luce, incertos, dolo & fallacia, odit lucem qui malè agit; tenebrarum principes. Visò Holoferne, Iudith. 10. c. adorabat eum, quòd Dei esset creatura, & imago, inimicū diligebat, non odio habebat, & si illius vitia & abominationes abominaretur iustissima fœmina, cùm tamen Deum veneraretur in creatura, & imagine, similitudineque hominis; serui Holofernus fuisse illi impedimento, ab adoratione q; reuocarūt (ibidem dicitur.) Est impedimentū, obstat famulorum copia, apparatus nimis, pompa, menti & animo quieto veritatique, vanitas, quæ inflant homines, & non secus ac Chamæleontes tument, superbiunt, vt minùs reliquis omnibus aliis animantibus cùm videantur egere, paucissimi sanguinis qui sūt inter omnia, vento pleni, sanguinis Christi vacui,

Chamæleontes , vanitatis vento tumef. & viuant, Amos 6. *Va qui opulenti estis in Sion , & confiditis in monte Samaria, opimates, capita popularum , ingrauentes pompaticè domum Israel , qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris.* reliquaque eiusdem capituli. Concludit , qui lætamini in nihilo, in vanitate & pompa rerum fallaci, & mentita; cuius nil superest tandem, euapescunt imò, & abeunt omnia. Refert Plinius lib. 18. c. 8. quæ si solus dixisset, obtinuissem, refert Democritus 6. de animamibus c. 9. Chamæleontis caput, & guttur, si lignis concremētur roboteis , tonittua & imbres concitate subito, quæ & si deriderem iure summo , tamen cūm præstigiis utilissimus sit Chamæleon, spectris, philtis & amatriis, rum superstitionibus, quòd ea natura facile mutetur, & abeat in apparentias rerum , Dæmonesque & malefici eo vtuntur commodiùs reliquis, in rerum apparitionibus, vt sensus decipiant, & illudant, & cūm hoc animans humidum adeo sit, & aqueum, præcipuè guttute & capite pituita refertū; idèd iis vtuntur , vt igne vaporibus elatis , roboteis lignis crassissimæ naturæ, & fuliginum, vaporumque abundantissimis, strepitu factò , & conuulsione leui, sensus fallant apparentia maiori magi , locoque in alio, vt represententur in æere tonare, vt illo quo in alias apparitiones vtitur, in has etiam vti velit, & in eodem animanti varia contineri philtia edoceat. in suos vsus, abususve maleficus aut dæmon. Huius oculus dexter viventis adhuc erutus, cum lacte caprino subactus, albugines oculorum sanat potentissimè, visumque restituit mitificè, cuius lingua, inquit Democritus , a alligata puerperis pericula partus amouet. Illud verò est mirabile eodem autore; domi existens casu, vtilissimum esse parturientibus, intra-

sum verò perniciosissimum, cuius rei nullam aliam possum fingere rationem, præterquam cum vapores fuget humidos natura, alliciatque hoc animans continuo hiatu in locum ubi habitat, & si iis non vescatur solùm, ut patet antea, humectetque ideo aërem circumstantem, utanturque ut humidiori illo factò prægnantes totius corporis tractatu cõtinuo. ut humiditate lubricetur uterus, non sistat, compescaturve, obediat imò partui, lentore aëris, asportatus verò aliunde sylvestris, squallens, hiãs, vdx naturæ avidus, inspirat humidum aërem, absorbit vdos vapores, loca enim sylvestria sunt sicciora, quod diffentur undique, humidiora verò domestica, ut succilagine & vdo destituto utero tunc non labascat facilè fœtus; domesticus verò Chamæleon utilis, quòd natura humidissimus humectet aërem, potius quam exsiccet, vditate plenus, ocio, loci temperie, & desidia vltra, & virtute insita, ut aliis insunt rebus virtutes mixtæ & variæ, & inter illa quæ sunt eiusdem speciei iis & non illis; Pílli enim & Marfi venena non pauent, vincunt imò, cum timeant reliqui, & superentur eisdem, sintque venenum serpentium, reliquis secus. Detinet minutissima Remora navigiam immotum virtute tanta, torpedo obstaporem inducit piscatoribus contactu chordæ & hami solius: trahit magnes ferrum virtute innata, ossa crurum accipitris auti scobes, succinum paleas; iuvat hic Chamæleon partus, obstitit ille, educatione, moribus diversus, qui est naturæ eiusdem. Superstitiosè ad iudiciorum evētus (Plinius enarrat) linguam eo vivente extractã conferre, dextrum pedem timoribus, & nocturnis larvis utilissimum, latrocinia arcere, metus obstitere, coriũ vstũ pannos abstergere, faciei mederique, dentium doloribus, sinistris dentibus, gingivis scari-

ficans dolentis, salutiferum esse inter omnia animantia. Chamæleontis timidissimam naturam sanguinis defectu suprâ tetulimus, cordisque euerfione, quod cum omnibus animantibus insit eo ordine situm, ut cuspis, strictiorque eius pars inferna respiciat, & terrestria, latior verò & basis superna & cælestia, huic è contrâ latior inferna inspectat, strictior & arctior superna inuisit, positum est videre, qui hoste viso, audito strepitu facili, extimescit, exanimatur, non ut fuga sibi consulat aut è loco discedat, timidus imò expauescens hæret sic subiectis rebus, ut euelli non nisi magna cum difficultate possit, multoties imò sui partem affixam relinquit, dum auellitur ea vi quæ apprehendit semel retinet ille; sic affigitur iis quæ est semel amplexus. Nazianzenus eadem tetulit de polypo, si quis eum extrahere velit citiùs dilacerabit quàm euellat, & vel quibus affigitur, subtrahet, vel illa huius portionem surripiet, separari ut à rebus subiectis non valeat, sed vel hic alliciat illa, vel semel ab illo apprehensa, attripiant portionem, proprii amoris hieroglyphicon & iconicon substitueret Ægyptij, simul & pertinaciæ; tetulit Theophrastus l. 3. capitè 7. Homerus *Odyssæa* α. Athenæus verò de Chamæleonte, Solinus, Oppianus, Ælianus, reliqui. Cor hominis autoribus ut & dissectionibus patet, natura sua sine vitio externo, dum positionem suam seruat, rectius continet limen aliis omnibus animalium naturæ, celsum, erectum figura, & positum, supernè latius omnibus aliis aliorum animantium patet, infernè strictiùs, & in angulum ex amplissima basi veniens, superna est illi capacitas cælum versùs, in cælum aspirat, hiat cælestia, capacissimum ea patet, infernè in angulum desinens, terrena ut in puncto solum contingeret, quoque minimo modo posset,

set, supernè cor alitur vasis infertis, alimentum-
 que deferentibus, struitur vena arteriali, & arte-
 ria venali, arteria dicta aorta & vena caua, quo-
 rum duo è corde trahunt, & membris alimentum
 præstant, in corde confectum, arteria aorta dicta san-
 guinem, & spiritû omnibus corporis partibus elat-
 gitur vitalem halitum, viuificasque virtutes, arteria-
 lis vena sanguinem impertit pulmonibus, in gra-
 tiam aëris recepti, munusculique facti aëris attem-
 perantis cordis æstus, cuius non immemor cor be-
 neficij, aëris loco sanguinem reddit, in gratiarum
 actionem pretiosialimenti, remuneratione facta,
 illa verò dicitur aorta, Græcis ἀορτή, ab ἀορτή, Græ-
 cis, *lorum*, ex quo gladius pendet, quòd lori instar
 oblonga sit; hæc verò arterialis vena, quòd & si ve-
 na sit, cum sanguinem pulmonibus remittat, vt alan-
 tur; arterialis dicta est vltà, quòd arteriarum more
 duplici tunica consistat. Quæ duo vasa è cordis vē-
 triculis oriuntur, è dextro vena arterialis, & sinistro
 aorta: alia verò duo sunt vasa deferentia in cor, vena
 caua, quæ sic appellatur, quòd capacissima sit, quæ
 inferitur in dextrum ventrem cordis; & arteria ve-
 nalis, quæ quòd vna tunica constet, venarum instar,
 sic compellatur, cum tamen sit substantiæ arteriarû,
 quæ in sinistram implantatur, vt tantum reddat,
 quantum suscipiat, gratum & liberale cor, omniâ-
 que quæ accepit, referat in eum à quo suscepit illa, in
 se nihil, omnia recipit supernè, infernè nihil, cuncta
 supernè reddit, omnia vasa suscipit vase altiori. par-
 te hac capacissimum, infernè angulosum, strictum,
 in punctum desinens, vt sit sine contactu rerum, aut
 leuissimo saltem, quantum viuere dantur, vitæque
 ad custodiam, & minùs adhuc si licet, puncto con-
 tingat anguli plana vniuersi. Est nobis superiorum

bonorum capacitas, basis, amplitudo; est posse suscipere supernaturalia bona, & si supernè veniant, nequimus ex nobis illa habere; at suscipere possumus, si velimus cooperari simul cum Christo vitæ autore, vt in lumine suo videamus lumen; Est homo *sanctius bis animal, mentisque capacius alia*: Chamæleon superbus aliter multò cor tenet peruersum malitiæ, cõuersum in aërem rerum, auersum à cœlestibus terram versus. Captant Chamæleontes ij vanitatem, immunda, & fugacia animalcula quæque, qua cor recipere nequit, qua deest influxus, vasa, & aditus: hac distentum, protensum infernè habent, qua terrâ conspicit, qua est obclusum terrenis, ne inquinaretur, hac dirumpunt ij, vt recipiat vi facta, qua nequit, fatiscunt, diuidunt, difficiunt: abrumpi & secari imò sinunt, & ptæsumunt, quâ potest sanguinem, debitumque alimentum amittere, disruptum & etosum, ea parte vndique cõclusum, & obseruatum, subuertit cor, euertunt, & qua parte suscipere potest, in terram cõmittunt, qua nequit capere in cœlum euertunt, cœlestiù incapaces, peruerfione & malitia cordis. Conqueritur Ieremias Threnorum i. iis: *Vide Domine quoniam tribulor, conturbatus est venter meus, subuersum est cor meum in memetipsa.* vbi de amore proprio, de concupiscentia, ventris nomine, vbi appetitus manifestatur magis, obumbratus est sermo, de subuerso corde, cordisque peruerso situ, variata recta positione. Daniel 13. inceptans exitiosos senes qui falsò Susannam crimine adulterij imposito damnabant; *Semen Chanaan, & non Iuda, species decepit te, & concupiscentia subuertit cor tuum.* euertit; deperibant enim Susannam impudici senes, quæ cum eorum suasionibus, precibus, minis, non acquiesceret, testimonio est læsa, vindicata tamen Deo vltore

vltimum, quæ libeta euasit Daniele vindice con-
 stituto Dei iudicio; peruerso ergo corde habant ij,
 Susannam deperibant concupiscentia carnis, corde
 peruerso. Paulus Actuum 13. capite execrans Ely-
 mam magum, qui erat impedimento Bar Iesu &
 Sergio ne verba Dei audirent. *O plene omni dolo, &
 omni fallacia, fili Diaboli, inimice omnis iustitia, non desinis
 subuertere vias Domini rectas.* Cordis intelligo vias,
 quas hic subuettebar, commurabatque omninò;
 hæc est generatio illa peruersa & adultera. Matthæi
 17. & Lucæ 9. capite, quorum dicitur Prouerbiorum
 17. *Qui peruersi cordis est, non inueniet bonum; & qui
 vertit linguam, incidet in malum.* & 18. *Qui peruersis
 graditur viis, concidet simul.* Chamæleon non secus ac
 Polypus amara fugit, inspersis amaris super hæc
 animantia quæ hærent tenacissimè rebus, subitò
 remittunt quæ priùs conari nimio retinebant.
 Hinc Chamæleontes locis mellifluis maximè pro-
 nentire diximus, iuxta aluaria apum, & iis vbi in-
 cidit ros melleus, quo aluntur, vbi concreuit man-
 na, melque abundat rore, calamique sacchari luxu-
 riosè increfcunt rore melleo, alta hæc & illa, Poly-
 pus itidem. Hinc Ponto non orientur amarissima
 eius natura, nec eius ripas Chamæleontes inuisunt,
 quòd absynthi his ponticis dictis abundet, & si Po-
 lypus fiat, qui dulcia respiciant, dulcibusque inspersi,
 quæ retinebant remittant illicò, amaris contra de-
 lectentur quammaximè. Quòd Egyptij discessum
 subitum tyranni significare volentes, polypum cum
 herba pulicaria coniunctum depingebant, quòd
 hæc Polypos fuget odore graui, quæ & pulices ene-
 car suffitu hærentes nimis & molestas, vt & Cha-
 mæleon amaro alicui adiunctum, eandem posset fu-
 gam exprimere. Molles dulcia amant, suauia, blanda

appetitus, cedunt impotentes in se, pœnitentiam, amara animi refugiunt, Polypo & Chamæleonte plus multò versicoloribus, & natura variabilibus, quavis colorum suppositione mutabiliores, faciliores, pertinaces, livescentes, protervi, qui omnem fugiunt rationis ordinem, omneque consilium contemnunt; retinent hæc quæ odio semel concepere. Ovidius 4. Metamorphoseon sic: *Vique sub æqueribus deprensus polypus hostem Continet ex omni demissis parte flagellis.* Amara alij Chamæleontes recipiunt affixi adhuc, & hærescentes, consilium, correctionem fraternam, reprehensionem, & amant. Terribilia inferunt somnia Polypus & Chamæleon, manûs casu, aut instituto, quo Poësim exoticam iis significabant hieris sacrifque signis antiqui: ab iisque animantibus abstinebant diuini, & magici, contactuque eorum, futura prædicturi. Quòd concitent maximè varia & plurima mendacia, & vana insomnia, & figmenta, ut non distinguerent inter numine accepta, & somno conficta, talem esse poësim amatoriam rati, exoticamve quæ in somniis & verbis mollibus animos arripiebat iuuenum; quò Plato meretricem vocavit poëticen hanc, & ab inculpabili sua republica abiciendam fore existimavit. Neque in hoc albo ponitur sanctissima illa poësis tot sæculis celebris, nunquam pro dignitate, quam cœlitis venisse confirmat Arist. in arte poëtica, Plato in 10. de furore poëtico. Significabatur veidò non secus ac Polypo Ægyptiis hieroglyphico, & Chamæleonte amas perditissimus, quòd, ut refert Ælianus lib. 4. c. 6. Solinus in polyhistoria, Oppianus, & alij, hæc duo animantia in colores subiectos abeant, non secus atque amantes, aut amantes tremunt, rigent, incendio flagent, viuntur, pallent, rubent, albicant, lapidescunt, irascuntur, mitescunt,

tescunt, amara ebibunt dulcibus mista, zelotypia excandescunt, rixantur, placantur subitò, victi, & humiles veniam petunt offensæ receptæ, si est opus, imò si non est opus, ctiminantur, excusant vario numine, cæco duce, instigati puerili Deo, affectibus variis, contrariis, dissidentibus, pugnantibus. Admone-
mur iis de facili transmigratione Pythagorica, non mortuorum, viuorum imò in amata quæuis, & de animi effusione facili in visa quæuis, ne prolabamur. De versutie & dolo scæminarum, non minùs iis Ægyptij Veneris simulachro Polypum irretiebant, & Chamæleontem, quòd renaces adedò sint scæminæ, subdola, fraudulentæ, vanæ, polypi instar volubiles, variabiles Chamæleontis more, vt et si amantes odio habeant, inconstantia variæ, quæ sunt amanti non remittant, aut amare desinant, bona, munera, infames quæstus; discendantur vt priùs sui parte, honorem, famam amittant, vitam, Deum totum, quàm ab incepto desistant polypi rurpes. Polypus pisciculos iam sanguine plenus illorum exhausto, castigatos remittit flagellis ideo dictis & verberibus inter fugendum, quòd non quiescant, & remittunt spoliatos amantes castigatos satis, ne in posterum inertes iterum capiantur illæ. Est salacissimus Chamæleon, & si frigidus natura. Quòd si quid sanguinis obtinet, intrò retinet, in visceribus, eo instigatur, & internè furit, qui frigidus reliquo corpore maximè concubita eneruatur, & languescit rotus, vt postea facilè ab aliis animantibus superetur, & discerpatur ille, non secùs ac de Polypo dixit Aristoteles, ob salacem eius naturam eneruari adeo, vt quemadmodùm passer-
culi plurimi ideo annum non transcendunt, sic neque hic, parumque vltra Chamæleontes ea ratione exolutos venire, concubitu nimio, viuere. Quibus

moralia facillè veniunt, eorum qui vitam, rem familiarem, honorem Veneri consecrarunt, debiles, infecti, omni rerum supellectili etrogata, infames, turpes, non homines, fœminæ imò consuetudine & viuendi ratione commutata, in fœminas commigrarunt; Chamæleontis transformatione & metamorphosi facta Pythagorico transmigratu, in subiecta quæuis, iam non homines, in fœminas abierunt, transmigraueruntque Pythagorici amantes, Pythagoricæ sectæ, cupidinæ. Est anima plus vbi amat, quàm vbi animat (Augustinus dixit) animat per naturam, amat per voluntatem; quæ est actio nostra, *fortis ut mors dilectio*; extra se animam afferunt mors, amor seu dilectio, amans vt viuat alter, se abnegat, mortique & periculo exponitur, quot fecere pro amicis? Deus verò pro inimico fecit homine, omnem naturæ excedens ambitum, *in finem dilexit eos*, in mortem, vt scirent mori, in finem, in amoris vltimum, & finem, finem amoris qui attigit, tum contra finem & terminos sine termino dilexit in finem; in se legis finem, in finem, media quòd direxit, & disposuit, in gloriam, finem, vltimum, hùc enim solus illius peruenit amor, vt pro inimico mortem ferret, quod nullus altet tulit. His Deus plus in homine quem amat, quàm in se est, sui oblitus quasi, hominis memor, quasi solus, visus est gentibus stulticia tantus amor, tanta dilectio, Paulus dixit, cùm se abnegauerit pro homine, morique non recusauerit, voluit imò. *oblatus quia voluit*, quia amavit, intelligo, hoc est, quia voluit, exiitque extra se, quasi ebruius hominum amore, & captus, & vt Paulus docet ad Philippenses 2. caputis. *Sed semetipsum exinanauit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inueniuit vt homo*, exiit à se, vt dicitur Ioannis 13. *Sciens quia omnia dedit ei pater in manus,*

& quia à Deo exiit, quasi extra se, & ad Deum vadit.
Est ergo Deus extra se amore hominum: quasi illa enim dedecere Deū videbantur gentibus stultis, vt in hominibus viuat, eo loci Paulus, & alibi, *in quo vivimus, movemur, & sumus.* Prouerborum 8. *Ludens in orbe terrarum, & delicia mee esse cum filiis hominum; non extra, vt se deserere videatur, intentione amoris imò, quasi de se, de maiestate Dei summi obliuisceret, suæque derogaret altitudini, iudicio gentium morti oblatus, cum tamē hoc amoris opus deceret maximè Deum ipsum, & in se nimis hæc molitus sit ipse summa libertate, & magnificentia, soli Deo possibilia, illumque manifestantia hominibus, vt traherentur fortissimis iis amoris laqueis suauibus, & vinculis.*

FINIS LIBRI QVINTI.

IOAN

IOANNIS
BUSTAMANTINI
CAMÆRENSIS, APVD
Complutenses Philosophiæ & Me-
dicinæ primariæ moderatoris
publici,

DE ANIMANTIBVS
*Scriptura sacra reptilibus ter-
restribus communiter
dictis,*

LIBER SEXTVS.

PRÆFATIO.

LARGA & proluxa febre detentus, molestissimo & leno occupatus morbo, inter seua animantia suspicor commoratus, per sex annos integros (ad possunt negotiorum procellæ & turbines, cum continua lectionis assiduitas tum agrotantium tristes querimonia, nescio an immane atrumque venenum, insuperabile, & dirum, tot tantorumque natura virulentium, vitæ domicilia corque tetra conspurcaverint halitu, animaquo coinquinaverint sedes) quibus nec salutis peperci, nec peregrinationibus variis quin non secus ac domi & otio, sollicito opere huic nostro manum imponerem; defessus itinere, febre vexatus quartana longissima alioque, & proluxa (scit Deus) iam vela hoc sexto libro plicamus longissima navigationis, tandem ut portum adepti optatissimum, si quid vitæ superest, maiora aggrediamur, perfectioraque natura animantia, quibus virtus in arduo immotescat, & emineat, ipseque natura autor, & cultor invisibilis iis visibilibus obumbretur, eiusque magnalia, & facinora egregia ex parte hac historia natura manifestentur, simul cum aliis omnibus, quæ intuantur tanti conditoris laudes decantare à psalmographo sacro, psalmo centesimo quadragésimo octavo.

LIBER SEXTVS.

De Lacerto.

CAPVT I.

LEVITICI II. cap. *Hec quoque inter pollutā* 1
reputabuntur de iis qua mouentur in terra,
Muscula, & Mus, & Crocodilus, singula
iuxta genus suum, Mygale, & Chamaleon,
& Scellio, & Lacerta, & Talpa: omnia hec immunda sunt.
 Lacertus, qui & lacerta appellari consueuit, dixit
 enim Virgilius 2. Eclogorum. *Nunc virides etiam oc-*
culam spineta lacertos, Cicero ad Atticum lib. 2. *Nam*
ad lacertas captandas tempestates non sunt idonee: græcis
σαύρα vocatur, *צחן* Chomet Hebræis, à *σαύρα*, ve-
 nabulum Latinis, quòd eius formæ venabula extite-
 rint antiquis, tum à *σαυρίδιον*, nasturtium Latinis,
 quòd maculis, instar granorum nasturrij, varientur
 tergoribus lacerti. Nobis verò lacertus dictus, quòd
 figura lacertos repræsentet, musculosque lacerto-
 rum, partes scilicet confitas inter ossa scapularum,
 & cubiti, dictas à Celso, *humeri*, à Galeno Bra-
 chion, Græcè *βραχιον*, tum quòd sit eius conditio-
 nis, dum hominem percurrit; percurrit tamen to-
 tum si potest, vt vsque ad sublimiora eius repter,
 quò brachia in altum porrigere solemus, ascendere
 inuitantes superbum alioqui animal, sublimia pe-
 tens, quando altiozem vt tenere molis totius cor-
 poris sedem nouerimus, excutiamus, prosterneamul-
 que è brachiis & lacertis illum, vt quanto altiùs sese
 extulit,

extulit, tantò magis deprimatur, & demittatur. Hinc cum è brachiis & è lacertis proteratur, lacertus compellatus est. Sanguineum & ouiparum animal, crustaceum, squamosa intectum cute, anguium more, & si cutaneum magis sit illis, quàm squamosum, Aristoteles retulit 5. de Historia animalium capite 35. cuius sic scripsit eo loci: Lacerti sua oua terræ gremio committunt, non incubant, ea deserunt imò, quòd omni destituantur memoria, nec ubi oua excubauerint, reminiscuntur, quæ spòte in terra aperiantur, ij plerimi vitam non complent anni vnius, semestrè imò, dimidij anni. 2. de generatione animalium cap. 1. sic: Oviparorum alia ouum edunt perfectum, vt aues, & quadrupeda ouum pariunt, vt lacerti, testudines, aut quæ pedibus carent, vt serpentium pars plurima, vipera excepta, quæ non excubat oua ad extrà viuipara natura, oua enim eorum postquàm prodierunt, nullum insuper capiunt incrementum. Imperfecta oua edunt pisces, & crustata aquatilia, & mollia dicta, eorum enim oua semel edita augentur succo lacteo superinfuso, vt in piscibus est videre. Obscurissimas sibi plus cæteris animantibus parare cauernas, & domicilia docuit primo de historia, capite 1. à quo Ælianus lib. 2. capite 23. & Solinus in polyhistoria cap. 42. Plinius, & alij. Scripsit verò Ælianus eo loci de lacerto sic: Si quis fortuitò lacertum, seu consultò in caluaria percutiat, & virga medium discindat, huius partium neutra emoritur, sed ab altera seorsum utraque graditur, & duobus pedibus abrepens viuit, medietas quæuis facta bipes ex toto quadrupede, deinde si coitio vtriusque cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione velut conferuntur, contextunturque, atque ex separatis duabus

partibus

pattibus vnus atque idem rursus efficitur lacertus, & tametsi loci priùs affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet, & ei cetera persimilis est, qui talia nunquam perpeffus sit. Mirabilia sunt quæ de hoc animanti narrat *Ælianus* lib. 5. cap. 47. iis: Non hic antiquorum testimonio mihi erit opus, quæ ipse vidi explicabo; cum vit quidam lacertum magnum, & opimum comprehendisset, styloque æreo excæcauisset, eundemque in fictilem ollam recentem vtriusque catenâs exiguis foraminibus pertusam, vt neque spirare sera prohiberetur, neque exitum haberet, conclusisset, & simul terram rosçidam dictam, & herbam cuius nomen non explicauit, imposuisset, ac deinde annullo serreo cui inesset lapis gægates in quo lacertus insculptus erat, nouem signa impressisset, cœlestia ac si numina efficeret opus hoc, die quolibet signo vno sublato, post nouem dies lacertus integris oculis & visu iterum recuperato, non secus clariori, perspicaciori imò quàm antea protulit. *Aristoteles* 2. de historia capite 17. lacertis docuit non secus ac serpentibus reliquis laceratos semel oculos renasci, & caudas conscissas, imò erutis & distractis luminibus iterum alia substitui, exuere senectam, sub vtriusque æquinoctiis serpentium more, renouarique, vt aquilæ ad petram rostro, & vnguibus excussis, quæ illi erant impedimento, ad uncis iam, & obtulis tempore, non secus reiuulescere, ad petram antiquis depositis exuuiis, qui sese totos nudant, è capite facto initio ad caudam vsque, vt in spoliis, & oculorum vestigia supersint, tunicæque eorum cute simul detracta, oculos vt amittant, vsque dum iterum totus quasi renascitur, abditus vsq; amiciatur ille vndique totus denuò & nouiter, latitat enim, non se-

cus ac serpentes hyberno tempore, ab æquinoctio ad æquinoctium; quo manifestatur; Aristoteles 8. de Historia cap. 17. sic scripsit: Cortice intecta maxima ferè sui parte hyeme latitant, præterquam vipera, quæ saxis reconditur, non cauernis, exuunt senectutem ea quibus cotis mollis, nec prædura, & testacea quidem est, qualis testitudini; sed qualis stellioni, lacerto & serpentibus; exuunt enim hæc omnia & vere & autumnò à capite & oculis. Eadem retulit Plinius ex Aristotele, Dioscorides, Galenus, & reliqui philosophi; eadem experientia docet. Venter vnus, & simplex inest lacertis quo cibus suscipitur omnibus oui paribus quadrupedibus, & serpentibus; tam terrestribus, quam aquatilibus & piscibus, non duplicatus aut sinuosus venter, vt adest ruminantibus duplex, & elephantis, anfractibus plenus, & si nõ duplicatus, qui & ruminat. Habent lacerti plurima cum serpentibus cõmunia, & eadem quasi, vt Aristoteles 2. de Historia c. 17. citato dixerit; si serpentibus longitudinem demas, & pedes addas lacerti fient, si lacertis addas longitudinem, & demas pedes, fient serpentes: sic omnibus quasi conueniunt internis, & externis, vt meritò inter serpentes hæc animantia connumerauerimus, cù Celso & aliis. Lacerti enim serpentium more, & linguã habent longã, tenuẽ, atram, quã si extrahas, in longum porriges, contracta mouetur adhuc intra os tota orbibus factis, sine eo quod de radice trahatur ad originem, medio imò linguæ. Videte est experientia factò periculo, vltra ac cæteris animantibus conringit, lacertis & serpentibus cõmune, vt sit illis lingua bifida, capillamētis quibusdã distita, moueaturque ore de tento liberrimè supra. l. diximus ex Arist. & aliis, & reliqua quæ de serpentibus ibidem quantum ad formationẽ spectat, lacertis

conuenire monstrauiimus. Vterum habent lacertæ nimis carnosæ ceruicis, & inferiore parte callosæ substantiæ, at supernè quâ septo iungitur, membranofum habent, vt oua extra vuluam contineri credas: docuit 3. de histor. c. 1. & docet dissectio euidentissimè, vbi structuram habete communem cum animantibus cortice intestis dixit 1. de generatione animalium, cap. 1. Lacertos testes continere edocuit, contrà ac pisces, & serpentes quæ testibus carent, meatusque solùm geminos semini genitali eiaculando recipiunt. Lacertos & aues testes continere, quadrupedaque omnia ouipara lumbis annexos, non exertos ad externa, è quibus meatus extrà veniunt quibus semen eiciunt cœuntes in vnum commune orificium, quadrupedes & ouipari pulmone vtentes, eadem serie testes qui possident ac testudines, & cortice intesta, quæ enim animal gignunt omnia, testes in aduerso habent, non vnum supra alterum, vt lacertis iisque dictis videntibus insunt, contrapositos imò ad latera, quibusdam occulti intrò reconditi, vt Delphino, qui & penem porrectum satis erigit, & vipera viuum enitens animans, aliis ad extrà protuberant, quorum quædam pendentes, retractos alia sufferunt. Aristot. de lacertis sic scripsit 8. de Historia c. 15. Sanguinei quoque generis multa se condunt, vt ea quæ intesta cortice sunt, serpentes dico, lacertos, stelliones, & crocodilos fluuiatiles, mensibus quatuor frigidissimis hæc latent, nec per id tempus quicquam comedunt. Inferiorem palpebram connuere, & nictare dixit lacertos, vt & serpentes omnes, secus ac aues, quæ supernam agitant inferna immobili, præter Pityracum qui vtrasque, & ex serpentibus Crocodilo excepto qui infernam immobilem, superiorem verò motabilem habet, &

Scincus qui vtramque 2. de historia c. 12. flectit la-
 certus manus, pedes eo ordine retrò, crura, & brachia ac vertit ouipara omnia quadrupedia, vt Cro-
 codilus, & alia vergunt in latus. Plinius lib. 6. c. 32. In
 Capraria vna ex insulis fortunatis, quam modò vo-
 cant Lacertorum insulam, communinomine Cana-
 riam, maximos adesse Lacertos refert, plurimosque,
 ibidem l. 8. c. 39. sic scripsit. Lacertæ inimicissimū ge-
 nus Cochleis. negantur semestrem vitam excedere,
 de quibus Aristoteles intelligendus venit 5. de histo-
 ria c. 33. de aliis secus, qui duorum annorum spatium,
 & ultra transigunt. Lacerti Arabiæ cubitales, in In-
 diæ verò Nisa monte viginti quatuor in longitudi-
 ne pedum, fului, puniciei, & cærulei, Aristoteles 8. de
 historia cap. 28. in Arabia magnitudine vnus cubiti
 inueniri docuit, & apud nos Hispanos maiores mul-
 to vidimus Compluti præcipuè, apud Indos Occi-
 dentales in regno nouæ Hispaniæ Caymanes hos
 vocitant lacertos aquatiles & terrestres, naturæ am-
 phibiæ, cõmunis, aquæ & terræ incolatu caymanes,
 quasi voraces dixeris, & ingluuiosos, tantæ magnitu-
 dinis, vt equum integrum & equitatem ore deglu-
 tiat, passuum viginti magnitudinis, molis vastissimæ,
 tantæ vt nauigia multoties subuertant vastissima ani-
 mantia. Solet inueniri in ventre lacerti viridis quan-
 doque gemma Saurites dicta, terræ coloris, potentis-
 sima in igneam inducendam & desidiã, retulit
 Plinius l. 37. c. 10. qui lib. 10. c. 65. sic scripsit de hoc
 animanti. Quadrupedū oua gignentium, lacertã ore
 parere vulgò creditur, Aristoteles negat, neque in-
 cubant eadem, oblitæ quò sint in loco enixæ, quoniã
 huic animali nulla memoria, itaque catuli per se
 erumpunt mucilagine pleni, vt vomitu reiecti
 videantur, super quos eromit ille succos semi-

confectos, vt alat catulos, eruptos si inuenit, vt vomitu reiecti appareant; & exclusi. Quorum est eadem cum polypo & Chamæleonte natura, vt quæ semel arripunt morsu, remittant nunquam dentibus, quos pectinatos obtinent, vt quidam recipiant intra se quosdam, & in cauo aliorum admittantur alij, manibus retinent tenaciter, flagellis vt polypus. Lacertis enim non dentes dentibus obstant, imò recipiunt amicè dentes, vt intricata præda, non nisi parte substantiæ lacerata semel apprehensa morsu, remittatur parte discissa. Est huic animanti inter serpentes omnes proprium, suo proprio mucore & succo multo tempore transigere rore cœlesti perfuso, non secus ac Cochleæ, quorum dixit Plautus in Captiuis. *Quasi cum caletur Cochlea in occulto viuunt; suo sibi succo viuunt, ros si non cadit; tum caudam cum omnes serpentes ore tenere possint, & caput eadem tueantur, huic animanti abnegatum est finem sui, partemque qua desit apprehendere; oreve accipere: eademve caput tutari, imò dum fugit, & sese abdere tentat, eius oblitus relinquit extrà, reliquum corporis occulens, qua venatur, & capitur facile, immemor animans sui finis, & vltimi, postrematù immemor, contra ac serpentes prudentes, quam primò reconduunt & illius sollicitè longiorem multò cum possideant, occultant, finis oblitus solum præsentia rimatus, Rhodiginus lib. 18. c. 2. Aphros lacertis vesci edixit, & locustis non ingratis gustui in Lybiæ regione, esseque apud Aphros dulces, & virides lacertos, Galenus hos cognouit minimos, vt videre est 3. de vsu partium cap. 3. hosque pronissimos natura vocat, & motui ineptos, Dioscorides lib. 1. capite 55. & 56. lacerti species enumerat, Salamandram Latinorum, & lacettulam vulgarem nostram dictam sepem*

pedestrem & lacertos communes virides, pallidos, & nigricantes, vltra & Chalcidicos, quòd Chalcitidem lapidè colore repræscentent, lib. 1. môstrauimus. Estque Seps Chalcidica Aetij & Pauli, vulgaris nostra lacertula dicta, & si sit Seps sine pedibus de eorum sententia, & experientia fide. Euomunt ore lacerti & lacertæ scæminæ partus tempore globulos quosdam albos, qui mortuis illis conspiciunt in ventriculo eorundem animantium, quos fouent emissos semel, super quæ incubant, è quibus muscæ volantes quædam oriuntur, ipsi genitoribus molestissimæ postea, vt quibus interimantur, morsu & dilaceratu prolixo, & molesto, iidè autores referunt supra; cùm tamen propriam sobolem oua propria deserant, committentes illa piissimæ terræ visceribus, vt propiùs terræ soboles sint lacerti, quàm lacertorum propagatio. Est huius animantis natura mirabilis in detinendo capillorum profluuiò vltra ac alicui alteri contigit, docet Galenus 11. simplicium, & Paulus loco adducto, Dioscorides, Plinius lib. 3. o. c. 6. sic scripsit: Lacerta quoque inter cætera omnia combusta cùm radice recentis arundinis, quæ vt vna cremari possit minutim findenda est, oleo myrthæo permisto, capillorum defluuia continet, quod efficacius præstant Lacertæ virides, & vtilius sale admisto, & adipe vrsino cum cæpa tusa emplastro facto, quorum fel instillatum in oculis eorundem, sanat tumores, visum acuit, vlcera persanat, difficilia curatu, lib. eo dem c. s. ad stumas, *lamparones* vulgò, vtilissimum iudicat lacertum viridem collo adalligatum; & si post dies triginta alter alligari debeat, quo solo remedio pristinae salutis reuocauit plurimos. Puniciei lacerti mirabile habent præ cæteris illis magis, quòd dentes obtineat cauos supernos, infernos verò subintrates solidos,

solidos, vt inferni super nos ingressi semel inflictō
morsu non remittant quæ semel arripunt, nisi lace-
rata substantia, & discissa morsu. Frigidus est lacer-
tus 1. gradu, & humidus primo, at succus eius cali-
dus tertio, & siccus secundo, fel verò calidum quarti
inirio, & siccum tertio gradu, quo infixus oleo la-
certus rotus resoluit, extenuat, sensum de mulcet
parris, Anodinus Græcis, sedatiuusque doloris est,
extrahens, calefaciens, relaxans constrictas dolore
partes, & retractas persoluens, contrariis constans,
& dissidentibus virtutibus, quibus contrarios moli-
tur affectus, effectusque varios. Eius mirabilis est
cum Ciconia pugna, illa rostro caput percutit La-
certi, qui cæsus ictu, caudam leuat, submittit Cico-
nia collum, vt ventrem mollem discindat, circum-
uoluitur ille, mollitiæ plumarum illectus, volatu tra-
hirur, demulceitur ille voluptate, affectatus, vectio-
ne, deuoratur tandem mulcedine, consopitus somno,
Ciconiæ pullis lacertorum carniū auidissimis com-
mittitur, iis ipsis vt quibus supportabatur vectus in
altum crudeliter dilaceretur, & quibus astra petebar,
dilanierur, vt ruina excedat elationem, & honores.

De Salamandra.

CAPVT II.

Celebratissima vulgò Salamandra Lacerti est
animantis species, cuius tot ranæque apud au-
tores figmenta extrirere, ignem vt non pertimescen-
tis, quominus eius inrimas sedes, ortumque perscru-
tarentur, eam de medio igne reuocarunt; varij
in varias satis sectas abeuntes. Cùm verò lacer-
tus natura sit, hic de illa, dicendum iure venit:

Aristoteles 3. de historia capite 19. hæc. Nonnulla corpora esse animalium quæ igne non absumantur, Salamandra clato documento est, quæ, ut aiunt, ignem inambulans eum extinguit. Salamandra enim species lacerti est. Plinius verò lib. 10. c. 67. sic: Salamandra animal lacerti figura, stellatum, nunquam nisi magnis imbribus proueniens, serenitate deficiens; huic tantus rigor, ut ignem tactum extinguat, non alio modo quam glacies, eiusdem sanie, quæ lactea ore vomitur, quacumque parte humani corporis contactu, toti defluunt pili, idque quod contactum est, colorem in vitiliginem mutat, hinc Serenus sic. *Sæpe salamandra potens nullisque obnoxia flammis.* dicitur enim à Σαλαμᾶ Græcis, Latinis damnū, & Μαρσῆ spelunca, quasi speluncæ damnum, quod è latibulis emergat, & speluncis, imbrium tempore, venenataque magis. Nullum est perniciosius venenum in natura omni. Refert Dioscorides loco adducto, Galenus in simplicium sic scripsit. Et Salamandræ combustæ cinerem quidam septicis, psoricisque, lepticis miscet facultatibus, cinis enim eius exedit carnem superfluan, lepram absomit, & scabiem. Animal frigidum quarto gradu, & humidum tertio, 3. simplicium c. 6. & 3. & de temperamentis c. 1. cuius c. 4. hæc retulit. Salamandra enim ad certum vsque terminum ab igne nil patitur, vitur autem, si longiori spatio ignis admota, quam cum quarto gradu frigidam constituerit, venenosam stabiliit. Plinius lib. 29. cap. 4. inter omnia venenata Salamandræ scelus maximum est, cetera enim singulos feriant, nec plures pariter interimunt, ut omitam, quod perire dicuntur conscientia homine percusso, neque amplius admitti ad terras, id est, homine percusso, naturæ instinctu accusante, quasi delicti conscientia,

& notitia illius, pereunt semel laeso homine, neque amplius ad terras admittuntur, nec, vt alibi dixit, terra amplius recipit serpentes semel, quòd hominem inuasere, vt latè supra, subdit Plinius. Salamandra populos pariter necare improvidos potest, nam si arbori irrepserit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ederint necat frigida vi, nil ab aconito distans, quibus minimo si contacto ab ea ligno, vel pede eius deciso crusta panis incoquatur, idem veneficium est, vel si in puteum cadat, quippe cum salina eius, quacumque parte corporis, vel in pede respersa, omnis in toto corpore defluat pilus, tamen talis ac tanta vis veneni à quibusdam animalium vt suis manditur, domante illa earum rerum dissidentia & antipathia venenum eius, extingui primùm omnium ab iis quæ vescuntur illa verisimile est, vt à suis impunè quæ prodantur] Cantharidum potu, aut lacto in cibo sumpto, cætera aduersantia diximus, dicemusque in suis locis, ex ipsis quæ Magi tradunt contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat, si forent vera, iam esset experta Romæ; hæc Plinius. Sextus lib. 7. c. 9. Venerem accendi cibo Salamandræ sensit, si detractis interaneis, & pedibus, & capite in melle seruentur, negatque ignem restingui ab iis. Ælianus lib. 2. cap. 31. Salamandram igni oriri negat, solumque animalcula illa quorum meminimus lib. 1. c. 1. pyrigonia Græcis dicta, quorum meminit Aristoteles locis ibidem adductis, medio igne oriri sustinet, reliqua secus, & Salamandram omnem. Dicuntur verò pyrigonia illa, à πυρ Græcis ignis, & γένος gonos genitura, & semen, quasi semen ignis, aut genitura γένος. Salamandram ignem aggredi, expugnareque, non secus ac si hostem inimicissimum inuaderet, eo loci refert, in cuius rei fidem citat fabros,

& vittarios, eosque quorum opera innituntur igni, adducitque in testes; nam quando eis ex flammæ splendore ignis flagrat, & eorum artem fabrilem iuuat, deesse animal, noscunt, negliguntque illud in regionibus vbi procreatur, nil de eo solliciti; dum verò ignis restinguitur, minuitur, follesque frustra flant, de eo suspecti inuestigant animal, vbi euenite solet, ipsumque amouent, & illo vlcisci non desinunt, quod tēpus frustra absumpserint, quo semoto emicat ignis, alitur, & crescit, impedimento tanto sublato eius animantis, qui ignem ite impune audet, & intrepidè adire; restinguit sua præsentia, occultat, & minuit. Hæc *Ælianus*. *Dioscorides* lib. 2. cap. 55. hoc animal motus tardissimi, variique omninò coloris constituit, hoc ineptè igne non vti credere reputat, vti imò plus iusto detentùm igne, virtutis esse corrosiua; & ex dentis superflua carnis, quo psoricis, & leprosis medicamentis immisceri constat, vt *Plinius* docuit, non secus ac immiscentur cantharides, eodemque reseruantur modo in vsus melle condita, exenteratæ prius capite, & cauda pedibusque recisis, cineremque inspertum cuiuslibet parti corporis profluuium capillorum causare, caloremque intentum semel ac spatgitur, frigus imfēsū postea & obstuporem partis resoluta, aduocata prius substantia calida, vitat mucoris cōtactus eius animantis in posterū ortum pilorum partis cuiusuis, renasci que iterū prohibet frigidissimus succus; hanc ibi speciem *Lacerti* constituit. Cui consentit *Ætius* lib. 4. sermone 4. cap. 52. in quo sic scripūt. Salamandra animal simile est Stellioni, asperius & scabrum magis quàm lactata venenata *Chalcidica*, dicta nigricanti ab *Ætio*, penetrat autē hoc animal per ignem ardentē, nilque læditur, dissecta, & discedēte ab ipso flamma. Si verò per

tempus aliquod in igne immoretur, cōsumpto frigido in eo humore, exurit. Comittatur autem Salamandræ acceptionem inflammatio linguæ, mens impedita & turbata, tremor cum obstupore quodam & exolutione, quædam corporis partes liuescunt, decidunt putrefactæ, maculis primû albis, postea rubris, tandem nigris referuntur primò. Vtilissimus est iis vomitus, est iis antidotus galbanum cum melle linctum, mirabile verò remedium ius ranarum, vbi fuerint decoctæ radices eringij, quæ Paulus confirmavit lib. 7. cap. de Salamandra, quibus constat, & igne exuri, & lacerti esse speciem, lacerti inquam venenati, nigricantis lacerti, & coloris ænci, Chalcitis lapidis similitudine Chalcidica dictus, veneno potentissimâ animans, cuius est hoc inter omnia mirum, quòd nec sit in eis masculinum fæmineumve, nec sexus aliquis, nec semel ortæ sine parentibus quicquam generant, sine successoribus discedunt genitæ terræ vapore, & influentia cæli, vt ranæ quandoque animalculaque alia sine parentibus orta, frigidissimo, humidoque vapore congesto, & efformato à cælo in hoc ipsum animans. Reptilia enim faciliùs formantur rectioribus aliis animalibus cunctis, vapore cum cōstet aqueo, limoso dicto, fluxili aqua, & liquida, quæ in longum porrigitur facilè, non in altum erecta, vt formentur animantia. Hinc angues, lacerti, Salamandræ, pisces, formantur ex aquis, & reptilia alia, auesque, vt diximus lib. 1. At quæ constant animantia reliqua, & celsa mouentur, consistuntque terra, volatilia, aqueo puriori vapore, serpentina obscæno & impuro, cænofo, & hærenti limo, media aqua pisces; vt pisces, aues, serpentes sint longiores, porrectioresq; multò, quàm elati ducantur in altû, corporis mole cōputata, & truco busto corporis. Caudas enim

enim pullulare scimus, & alas humiditate nimia, vt ranis cōtingit insigniri cādis, & formicis alis quandoque; iis alæ erumpere, illis candæ. Formatur denique Salamandra mediis æstibus, & æstate media, frigidissimo elato vapore, viscido, & tenaci, glutinosa terræ è visceribus elato, ex penetralibus & intimis, in abditissimis terræ locis, cavernis, & sinibus; vt hinc frigidissimum animans externa petat, calidissimamque terræ superficiem tempore æstiuo, vt summum excessum frigoris, & algorem corrigat; hinc petit terræ faciem imbrium tempore, quo terra exteriorque aër squalidiora consistunt, ardentiora, pluuiam spectantia antiperistasi, & caloris retrocessu, calidiori hac infima nostra regione facta, altiori aëris superiori media, frigore nimio rigida, infima terræ, infernæque partis frigore algescenti, vt calidæ exhalationes frigore densatum supremum aërem rumpere nequeant; & transigere, vt inde retrocedant infernè in regionem nostram impedito ascensu, calefaciantque & exurant superficiem terræ, aëremque contiguum antiperistasi vèra, vt eo calefacto se exerat Salamandra, calorè expetens, veniatque eo tempore ex abditissimis terræ visceribus, & locis frigidis internis, ascensu exhalationū calidarum in alkum vi solis leuatis, vt frigeāt illis discussis extra interna, quibus est orta primò, exeatque foràs in lucem; sensit Plin. lib. 10. cap. 68. at non solùm hoc modo antiperistasi dicta hoc oritur animans, aliquoties imò igne medio generati est visum (dictu mirabile) vt sustinent pluri mi naturæ interpretes; Nicander in theriacis, alique maximæ notæ autores. Quod nil fieri vetat, interim dum exurantur ligna media fornace, igne medio, vndis fluctuantibus ignis sublatis vaporibus crassis & densis spirantis mæriæ, quibus motis fluctuare videtur,

videtur, inundarique ignis, iis igne elatis vaporibus vicidis natura algentibus, parte aquea, mistæ materiæ quæ exuritur iuncta, vt igne metalla, & alia soluta congenera coeant misto discisso, conformatis semel ignis virtute, cœlique influentia propitia iis mistis apta, æstu medio progignentur, vt pyrigonia illa in fornace, tum Salamandra non minus antiperistasi dicta, cœiunctis vaporibus secretis motu prius in vnum eantibus naturæ pondere, non fuga, aut cognitione contrarij, naturâ imò propria, eam proportionem seruant sibi concinnam, pro agentis & passi ratione & proportione debita, vt inuicem actis iniunctisque vaporibus illis rigidis aqueis spirantibus, dum exoluitur mistum interim, pabulumque ignis vltione, & incendio, quando coeunt in vnum, materiam præstent animanti generando, concursu cœli, vt Salamandra veniat frigidissimū viuens igne medio. Vidimus enim maioribus æstibus, & incēdiis; vidimus frigus elucere amplius aliquibus in partibus substantiæ alteratæ, vt constat exemplo lebetis, quæ ignem perpeffa maiorem, fundum exhibet tunc frigidum magis, vt possit contrectari manibus, imò signum hoc exhibent coquinarij, elixationis debitæ, eorū quæ elixant, si fundum lebetis rigeat & frigeat ignē nimis perpeffe, & ligna ipsa dum comburuntur, frigidissimū expellunt succum initio glutinosum, viscidum extremis partibus, frigida substantia dissoluta & disiuicta, soluta mistione, soluto misto actione ignis, est quasi ignis soboles. Hoc modo Salamandra vaporibus illis alteratis dispositis in animantis formam, vt in pyrigonia ali, mediaque niue vermes eo loci Aristoteles oriri docuit; & experientia firmat, calidis partibus iniunctis contra, ac in aliis niuei misti interim dum putreant illius particulæ, vt illi resal-

tent.

tent. Serpentesque carnibus productæ, & alia aliis de mistis subiectis coniunctis partibus aptis, ei misto educâdo præfectis, quæ supersunt interim aliis corruptis, vniuersaque compage misti soluta, & demittari impotentes nascuntur semel productæ, generando Salamandræ ineptæ, nec natæ generare valent, aut prolificæ fieri naturæ viribus, quantum propria natura agitur, ex se nec mares, nec feminæ, indiscreti sexus, soli uersæ exponuntur supinæ, incumbentes dorso, vt foræ calore desuper, prolificos concipiant spiritus, sæcundamque virtutem, dorso incubantes, solem interim quòd aspiciunt, aliæ verò quæ ventri insident pronæ, tergoribus solem versus adactis feminæ officium exercent, dum sese ipsis coeunt, propria virtute proli insufficientes, extra solum sæcundæ sole formatæ, sæcundatæ & viuidæ. Nicander in theriacis fol. 57. sic. Præterea Salamandræ ictus dolosus, & semper inuisus est, quæ per inextinctum, adeoque clarè ardentem ignem, iter faciens indefessa, citraque dolorem, per ipsum impellitur, nec quicquam ardens ei flâma obest, quæ nimis ruptam poris obtinet cutem, rhagadis & fissuris, propter quæ animans ruptæ cutis vocatur, quibus rupturis, scissurisque, & poris, mucorem mittit medio igne, quo frænât ignem, extinguitque effumans, & multo illæsa reseruat tempore, vsque omnis distillat, & effluit succus, quo vritur tâdem igne superstiti te, vt latè monstrauimus lib. 1. Sensit Lonicerus eo loci, Nicander, Hadamarius Petrus Stæbe doctissimus, cum aliis non infernæ noxæ. Est impotens Salamandra omninò naturæ viribus, infecunda, & sterilis, nisi Solis perfundatur lumine, quæ vt matris officium præstat dorso incubentri, eor & pectus luminis exponit, aliàs semellæ munere fungitur, & succum bere

bere cogitur, vt ab externis veniat fecunditas, robur, potentiaque agendi. Homo inter omnia animata primò solus sine compari structus Adamus, de terræ limo efformatus, virilitatem, hominisque matis rationis munera solis virtute suscepit, ex se impotens, debilis, Solis iustitiæ Verbi nisi illustretur radiis, eneruis, fæmineus, debilis, viribus propriis vtile nihil moliri valēs, nil iustum, honestum, validum sese ipso Salamandræ instar. Hinc Actuum c. 8. Eunuchus ille reginæ Candaces Isaiæ locum relegens intelligere nequirit, vsque dū interrogante Philippo Dei iussu, an calleret quæ legisset, dixit, quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi quibus inuitavit Philippum ascendere, secumque sedere, vt extra Scripturæ intelligentiam euenire ediceremus, impotens homo Eunuchus, sine virilitate, aduentu spiritus opus habet, vt de sacra possit Scriptura sentire, sensusque eius elicere; Salamandra vi hæc concepiat sola, Sole fota, spirituque fecundo, & prolifico, corde, pectore, Solem versus, in terrena dorso verso, verum econtrà posita si concepiat, fæmineo fungetur munere: foris aduenit Scripturæ intelligentiæ, sensus eiusdè, intellectio, & doctrina desuper; accedit humilis Philippus in currû intelligentiæ ibidè, Eunuchis nobis, impotentibusque hominibus virilitas hominisque opus perfectum & vtile, in hominis faciem legitimus spirasse Deum spiraculum vitæ Genesios 2. c. non in faciem fæmellæ, nam hæc per virum vitæ spiritum suscepit, viriles enim, viris; hoc digni nomine spiritum suscipiunt, eisque imperitur ille celestis, nō effæminatis hominibus, qui fæmineâ appetitus partem insequuntur, sūt viri & prolifici spiritu extrâ suscepto & venienti. Hinc fæminæ accenditur à ministerio sacerdotum, sacrarq; historiæ expositione, per hominem

imò spiritum, per caputque susceperè, sufflatione facta in faciem, & caput, in Adamum; Suscepto ergo influxu ad extrà, Salamandra opus perficit, incipit opus, continuat, perficit, maris munere fungitur.

De Tropis ex natura Salamandra decerptis.

C A P U T III.

I I **I**gnem restinguit Salamandra, dirupta cute, & concisa, non secus ac concupiscentiam, ignemque vrentem extinguunt iusti pœnitentia, flagellis, cute discissa, & lacerata, æstibus carnis, & sanguinis temperatis, restincto incendio, fissuris, scissurisque poris amplificatis, & distentis, reſeratis viis, quibus spiritus, auraque salubris, cœlestis, ite possit in penitissima quæuis, & concupiscentiæ fomitibus conflagrantia, vt eo ventilata spiritu, auraque salubri, qua aditus patet, contemperentur ignes, extinguantur passionés, medio vt igne non exurantur, ignem imò vascant, & superent, detenti non plus iusto, nec vltra quàm decet igne commorati; quantum imò fieri potest breuissimè percurrentes periculum, frigido humore, sacificationibus, excusio metu inferni, & mortis, non seruili, sed reuerentiæ, colloquutiones, commercia, non vltra, quantum imò ad actiuam vitam conducunt sufferentes, non amplius, ne vrantur absumpto liquore timoris frigidi, occasione amplificata, vrantur cute nimis Salamandræ; igne charitatis, vt fluat metus, curratque per artus initium sapientiæ timor, exerceantur vt tentationibus oblati dum licet, non amplius, ne incalescant, vrantur, flagrent incendio, nec ignem plusquam decet percurrant, in illove commorentur diutiùs, cum

cùm adhuc Salamandra exutatur igne multoties illum experta, plus iusto detenta eodem in tantum igne commorentur, quantum frigidus humor timoris sancti fluere possit amoris. Oua quæ generat Salamandra, non secus ac Lacertus, cuius est species, neque excubar, neque incubat illa, committit imò terræ totum negotium, Solique & influentiis cælestibus, caret memoria, frigidissima cerebri discrasia & distemperie, vt & Lacertus caret, quibus obliuiscitur loci quo ova reposuit, educata semel, exclusæ ab utero; communeq; est hoc lacertis & Salamandris, proprios deserere fœtus, aliisq; committere, & credere educandos; concipiunt laboriosè satis, quòd Salamandræ sese non concipiant, impotentes, & debiles, naturæ euerfione indigentes, & contrapositione priùs facta ad Solem, lacerti, quòd manibus, pedibusque impediuntur nimis, vt ad inuicem coniungantur, & complicentur: cùm serpentes veri qui pedibus carèt, irretiãtur facilè, meliusq; idèd animantibus pedestribus, longitudine & si nimia conuoluti vndique calefacti & conforti attritu, contactu mutuo, & multiplici, semen vt eiaculentur, ex totoq; humores fluant, iis verò manus & pedes obstant; tot verò superatis laboribus, & difficultatibus in fœtura, semel conceptus fœtus & sobolis primordia, prima ova remittunt, & illorum obliuiscuntur, deserunt, abiiciunt imò expertos lucè partus: ignauia hæc animantia ortus, vt terræ filij multò propriùs quàm eorum compellentur, vt nec gratias filij iure educationis referant, nec sint addicti obligationis vinculo genitoribus, cælo imò, solisque influentiis, terræque, cui referre gratias tenentur, non veris parentibus quos sibi vindicabant iure fœtus, educationis lege, iure naturæ & actione concipiunt plurimi perfectis-

sima femina, fœtus integros, omni ex parte absolutos, mente simul cum cœlesti influentia illa excitati statuant sanctissima quæque, intentione & animo concipiunt integrè, perfectè satis, præstantissima continens virtutis primordia, excubant imò & fœtus in lucem edunt, obliuiscuntur illicò laboriosi partus, vt femina dementicati, terræque committunt verâ fertilitatem, rebusque fugacibus spuriam, & adulteram eductam, alunt, vt lacerti faciunt, & Salamandræ eorundem species, globulos vanos dictos, è quibus muscæ volantes inutiles suosmet genitores affligentes, molestantes subueniunt, interficietes, & absorbentes, imò (diximus) legitimam sobolem vi Solis propagatam, labore & industria eorundem formatam, perfectam, terræ fidei credunt, quæ est illis futura sepulchrum. Hinc lacertos immundos vocauit spiritus Dei, nam vltra quòd natura sint succi crudi, & mucoris viscosi, succidi, putrescentis facillè, coinquinatis imò, venenosæque naturæ eorum plûrimi, vt Chalcidicus dictus, etli præcipuè Salamandra, cuius venenum insuperabile est: figurata adhuc plurima immunda continet, obscæna, & tetra; vt Leuitici loco allegato immundus sit Lacertus, & sub eo cõtenta Salamandra, lacè vap. de Stellione monstrauimus. Est illud mirabile; quòd venenum, frigusque illud quod nequit igitis superare, & vincere, vincat sus immundissimû animans, qui solus inter omnia animantia impunè iis vescitur, eisdem autoribus, vt licet locis adductis colligere, quòd crudus succus venenati animantis, crudis plurimis mucilaginibus, quibus refectus est porcus natura cõsolutus, dilutus eisdè, inuolutus humidis illis mucoribus profluentibus, labascet facillè, nec retentus intus alteret substantiam ipsius, efficianturque sine læsione animantis, simul vt &

calore conficiantur immundo, vt quæ vi & robore non posset euincere, ea lege cohibeat, & retardet ab opere potentissimo agenti Salamandra deluso & frustrato. Vincunt plurimi vitia, ignem itæ, æstus iniuriam ferant liberales, grati, prudentes, misericordes, fideles, veridici, omnemque ignem passionum, mites, tractabiles, vt Salamandra vincit, porcorum luxuriam, ignique concupiscentiæ succumbunt, impotentes superare calorem suis, eo imò deuicti, exusti superantur, Salamandræ instar, defunt. Salamandræ iconismo Ægyptij, non amantes amatoresve semiuolos exprimebant, vt voluere quidam, quòd Salamandræ ritu igne alatur, viuificanturq; illo. Neque enim hic lacertus igne nutritur, artèperatur imò eius impensa, innata frigiditas igne calefcit, fouetur illo, reuifcitur, ideo imò quòd igne illo egeant vt uiuant, quò tandem in cinerem rediguntur, eo igne iam egere nunciant, quòd in lapides insensiles abierint, capite Medusæ viso quasi, ictibus serpentinis vultus venenati potentissimi cruoris ebibiti. Ripas colit, & humida loca, eo vapore, vt abundet sibi alimentum, & si ignem ameteo plena, vt emendet algorem vincatque alimentum tenax, rebelle natura, non secùs ac limaces aluntur & crescunt viscido succo adactò. Continentes & castos illa depingimus, qui medio igne non incalescunt, nec flammarum medio æstuant Salamandræ more, humore frigido timoris inferni, & mortis ignis passionum restinctiuo præsentis memotia. Amantes proclamant, se sentire ignem ingentem, eoq; medio, inrimis medullis æstuantibus viuere, salamandraque igne vt temperatur, foueturque, maximã vt vtilitatẽ capiat, ex eo beneficiũ summũ, tandẽ quæ interiit igne exusta, eodẽ amatores; nõ secùs modo delectari affirmãt igne, incendio,

vt dispereant tandem flagrantes, exusti. Virgilius *Æneidorum* 4. *Est mollis flamma medullas.* Suavis & placida inspectio non aliter ac Salamandra igne quo est peritura fouetur, delectatur, voluptate affectata. Communissimæ sunt Salamandræ in locis frigidis, in Bellunensi agro, refert Pierius lib. 16. c. 9. Salamandras Stellionibus æquales inueniri, & Crocodilis terrestribus facie per similes, variatas puncturis variis, non secùs ab autoribus depinguntur. Quo animanti Ægyptij homines igne illætos, & eos qui incēdia urbium & cladium liberi effugissent, significabant. Eo Vlysses bilis incendio, iræ æstibus subiectum minimè annotarunt alij. Nazianzenus constantiam hoc animanti commendabat, cum ignem sufferrat patientissimè, quo exuruntur, & irritantur omnia, absumuntur, & deficiunt, hæc tamen longiùs aliis illum sustineat, & supportet. Nazianzenus cum Basilio gloriatur, se Athenis in igne perfidiæ Atheniensium versatos, incolumes euasisse, sustinuisseq; patientissimè, citra id quòd eo alteraretur, quinimo ignem illum professione sua, atque constantia restinxisse. Omnia coinquantem, euertentemq; secretò & subito Salamandra exprimebant antiqui Chaldæi, quòd hæc arbor ascendens, fructus omnes inficiat, pomû præcipuè, omnia vt inficiat pomâ, pomi vnus solo contactu, descendensque in putei profundum, aut in fontem recepta officiat omnibus qui ebiberint aquas, communis noxæ origo & veneni; notauit Plinius loco adducto, & alij, Sextius lib. 7. c. 60. Infecit serpens ille Salamandra, quæ medio igne detinetur, quòd pomum primum arboris scientiæ boni & mali, quo nos omnes coinquinauit in posterum; decidit in puteum Salamandra illa, Apocalypsis 20. Serpens antiquus diabolus, qui ibidem dicitur.

tur, seduxit vniuersum orbē Angeli virtute cōclusus, infecit aquas purei, concupiscentiā nostram, quibus restinguere paramus sitim, terrestres, densas, crudas, nullo spīritu ventilatas, crassas, subire nequeunt penitissimā quibūs æstuat animus, flagratque desiderio insatiabili, quæ extingui nequit puteus Samariæ, ex quo violentia, labore, aqua hauriebatur. Vi enim ex infernis locis ascendit aqua, dilatabitur, ex fonte perenni, suavi, blandōque decursu, ad fontem aquæ viuæ Christum eundum, hauriamus vt aquam cum gaudio de fontibus saluatoris, vbi Salamandra nequit detidere, eam imò potcis superandam tradidit Christus, dæmonēs in porcos coniecit, Salamandraque has, vt præcipitentur in mare, in porcos superaras, & deuictas abiecit. Quid mirum, quòd Salamandra igne non exuratur? vt nec illa, quæ sanie, aut sanguine huius animantis fuerint intincta, cum sint plurima igne inustilia, lib. 1. monstrauius. Suntque scēminæ notissimæ in regione Faliscorum quæ super ambustam igne struem ambulantes, non exuruntur, vt dicti Hirpi cōgnomento, liberi omni censu, & tributo immunes, qui viuunt, & vixere semper, Pierius refert eò loco adducto, se Romæ vidisse Teutonicum quendam natione, speculorum fabricum; qui per medias incedebat flammis lentissimo passu, sine capillorum adhuc nocumento, vidisseque alium refert, qui plumbum liquefactum illæsis manibus recepisset vnguento quodam prius inunctus. Varro de Hirpinis idem. Virgilius imò iis, *premere vestigia pruna Vidit*, & alia. Compluti retulit veracissimus noster, piissimusque pater Gregorius Camætenis inculpatæ memoriæ, cui sit æterna scēlicitas, vt ctedo est, vidisse hominem nudis pedibus metiisse ferrum ignitum, medio foro, sine læsione

aliqua, exardescere lintea illæsa, aqua vitæ imbuta, expermur omnes, laricem, lignum igne non vritidem, nisi longissimo temporis intervallo, quod Cæsar Castellum vocavit larignum, quod flammis non cesserit minutum alioqui lignis laricis, quæ flammâ edere nõ nõrût, exustas adhuc; impediût imò reliqua ne exurâtur si cum aliis conciemetur, vt cohibet Salamandra ignem. Vitantque iusti aliorum incendia, correctione, & exemplo. In Quadragenariis annalibus legitur lib. 6. c. 90. oblitam alumine materiam vri non posse, Sylla bellante in Archelao cõprobatum, Pausanias alumen fissile, linumque Carpasium igne nõ comburi sustinet, lychinaque ex eodem parata perpetuò ardere ante Mineruæ simulachrum, quod cælo demissum vulgò in Acròpoli viscebatur. Adamantis lapis ignescit, vt pruna fiat, qui si manum admoucas ignito adhuc, calor is nil perferat; millies sum expertus.

De Iconismo pacis ex natura Lacerti.

CAPUT IV.

14 **A**elianus loco adducto sues Salamandram edere impitnè satis, eaq; mansa, si quis talium potestatorum carnes vorauerit, pœnâs luere, veneno atrocissimo & duto recenset. Lacertus omnis immundus est, cuius est species Salamandra, præcipuè quòd memoria omni destituatur, vt diximus; quò nec caudæ reminiscitur dum aufugit, hancque extra relinquit, ea capitur, & venatur facillè, ea pereunt inurili cauda caput, viscera, cor, principesque animantis partes, huius solùm oblitus, quam ore suscipere nequit, erodere, dentibusve elimare,
cum

tùm serpentes possint apedes, & pedestrium reptilium reliqua: summa euerfione pedum, inflexilique corporis dorso, ad latera inualidus illam nisi nimio conatu allicere, ad os vsque, quam si rabie percitus atripiat, pectinatis dentibus sic illam apprehendit, & tenaciter mordet vi summa, apponens conatus extremos difficultate nimia in latera euerfo, vt circulo actus capiatur nō raro, dentibus tenacibus, cum quibus quæ semel suscepit, remittit nunquam, quàm antea extrahat arreptam porcionem, dentesque iniicit, instigatus, inter caudæ ossicula, cum quibus adeò intricantur spongiosæ & tenacis natura, instar ligni ficulnei, & suberis, vt iniectos euellere cum nō possit, ligatus, vinctus, suomet capite, & cauda venetur facilè, vt sit illi mortis, ruinaeque occasio, secus multò ac Cercopitheci dicti Simiæ species, *Micos* Hispanis, caudas qui erodunt, quas alioqui longissimas obtinent, quibus vtuntur in escam, vorantque, & vlcérant, vt dolore perciti excitentur, quo minùs harum obliuiscantur, horumve immemores venentur ruminant imò vltima sui, finemque meditantur quasi. Hinc faciles iudicamus perdices, & inscias, quòd solum caput cum occultent, securè viuere suadentur, toto palàm factò, vt manibus, non alio capiantur multones, quæ laqueis, volatilibusque rapacibus, non facilè captarentur; contra ac liberalissimi leones, qui dum periculum sentiunt, propria domicilia ingredienti, posteriora priùs reconduunt, præuident, euerfi speluncam subintrantes antea, quàm reliqua corporis tueantur, qui postremitatibus præuident, & cōsulunt, vltimoque sui & fini. Qui sunt leones, Christi colæ iusti, ruminat, erodunt, mortem lacerant, dentibus premunt, in os ante oculos trahunt, comminuunt, vt deglutire possint præ-

paratam, digestam, eglutireque mortis haustum facile, quæ post sunt, qui ad anteriora reducunt, considerationis ope, & si laboriosa, tristi & amara, laceratorum instar, labore nimio, qui hæc moliuntur ut serpentes prudentes, caudam ore apprehendentes, circulo actò, qui iis prævident priùs, ut ingenui leones, & ut astuti cercopitheci; iis non mors inopinata, aut immatura continget, nõ subita, non ex tempore, præuisa imò, matura, & facilis, præparata; nec sic dentibus premunt, ut premunt stulti, qui hac circumuoluti, ut lacerti circulo acti, in excidium veniunt; nec enim sic tenaciter postremitas apprehendenda, ut ibi sistat, diuelli ut non possint considerationis vires, & dentes; ultra imò eundem est, transeundumque ad reliqua semel morte apprehensa, morte iam Christo superata, quæ erat antea vltimum malorum; nam & mors sequebatur æterna, ut finis mors sine fine esset, mediũ est iam modò, vitæque principium, non vltimum, via in vltimũ imò, in finem vltimum, felicitatemque summam. Est mors peccatorum pessima, psal. 33. quòd sit illis mors vltimum in quod festunt, ut nunquam vita succedat amplius, mori imò perpetuum, mors æterna, auelli non possunt de mortis vltimo, nec aliud quàm mori datur iniustus, vitæ decursu, secus iustus; quorum dicitur Prouerb. 14. *In malitia sua expelletur impius: sperat autem iustus in morte.* Est iustus mors somnus, quo expergiscuntur in vitam æternam, est spes vitæ, est medium, via, non vltimum, non finis; sperant in morte: iniusti timent seruilis timore, speratur bonum, timetur malum. Expelletur ergo iniustus in malitia ab spe mortis, iustus verò sperabit in illa: mortis malitia discedet impius. Hinc iustus promittitur Osee 13. c. *De morte redimam eos, de manu mortis redimam eos.* Deus enim mortem non fecit

fecit, Sapientiæ i. e. iustis que somnum fecit mortem, impij mortem efficiunt, mortē quæ est somnus alioqui, Deus iustos in umbra morti sedere dixit, requiescere scilicet, spiritus Deus, in morte adumbrata, in umbra mortis, nō vera morte, mortis solūm effigiem retinente. Mirabile est huius animantis illud, quod cum reliquis serpentibus dentes dentibus obstet, & obsint, superni infernis, & contra, vt diximus, exercitique sint aliis ad extra, lacerti Chalcidici in se recipiant dentes, pectinis modo diuisos, viridesque lacerti compellati aliquibus, cauos subintrantes quosdam, qui suscipiunt intra se reliquos, vt hoc vinculo pacis, hac vnione diserti & plicati, quæ semel apprehendunt, remittant nunquam. Fine positi morsus iniecti, non obstat dentes dentibus, non obstant aut repugnant, dentes dentibus constrictu non atteruntur, vt in reliquis, non contritu mirantur, quassantur; decidunt lacertis, nunquam sine iis integris lacertis visus. (dictu mirabile) fecus ac animantibus reliquis accidit, quæ senescere dum incipiunt, quando dentium utilitas maior, maiorque visus erat, calore debiliore existenti jam, confectione alimenti maiori dum erat opus, attrituque maiori; tunc dentes deficere incipiunt, erosi, infirmi, debiles; ij vero dentes in senectutem quasi seruare videntur, naturæ lege & peculiari conditione animantis; quando opus est dentibus, & eorū necessitas maior. Pæcis iconicus, tropusque elegantissimus, & illustris conueniētia, & concordia, qui diuidunt & dissidere faciunt inter se quæ atipiunt, & cōtrectant vitia, lacerant, & discerpunt, occiduntque & comedunt vitia, & immunda quæuis, populi Doctores, confessores, concionatores sacri, instar Petri occidant, & manducent, Actū iōi non se impediunt, obstant, ne atterantur, & decidant,

emulatione, detractioe, dentes dentibus attritis rufi-
 bigine inuidiæ, & maledicentiæ, erosi solidi dentes
 alios cauos, vacuos doctrinæ, inanes replent amice,

recipiant, doceant, instruant, non rigide absterreant,
 conterant, vt atterantur simul dentes sectores, & di-
 uisores dicti, pax, vnio commendatur maxime hoc
 animanti dentium oppositorum natura, situ, & offi-
 cio, vnione & concordia, quæ maiori facta facere te-
 nentur sacri verbi concionatores, dentes; qui sunt
 cõfessores, pœnitentianij, quibus occidere, & discer-
 pere, mordere, atterere populi vitia, ex officio im-
 pendet, ij qui conterere tenentur venenata quæuis,
 suctuque venenum allicere Psilli & Marfi populi
 Dei, vt homines extrahebant illi suctu, ij non se im-
 petant, obstant, Dei dentes, latrantes canes, qui in vi-
 tia dentes iniiciunt, exeruntque, nō canes muti, non
 potentes latrare, gallique muti, & aphony, quales in-
 ueniuntur in Niba Macedonia, quo prouerbio di-
 citur de impossibilibus rebus, fient quando gallus
 Niba cantabit, aut latrabit canis regionis illius, na-
 tura muta animantia ea in parte, sic *Alianus lib. 15.*
cap. 24. de quibus intelligitur locus ille Isaïæ 56. Spe-
culatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi, canes muti,
non uasentes latrare. Sui iuris tantillum remittat con-
 ditionis rigidæ homines, flectantur paucillum, solidi
 vt dentes iis contorquentur, vt cauos alios replere
 possint, & recipere, quò solida vnio, & firmus nexus
 fruatur, vt quæuis possint difficilia discindere pace
 concordēs, informēt cauos, flectantur parum, &
 caui recipiant, seruent, obsetuent, pace insolubili
 doctrinam. Pax, quam si non aliud commendaret
 hominibus, ipsa sese commendaret, Trinitatis indi-
 uiduæ symbolum, Caballa sancta est, hoc nomine
 obumbrata Trinitas, tribus solùm literis latis. P. pa-

trem insignire videtur principium Trinitatis totius primò constituta loco, hoc nomine ideo, secunda litera A. personam secundam Trinitatis sacræ annotat, dixit de se ipsa. Ego sum alpha & omega, dixit 15. Christus Apocalypsis 1. principium & finis, à quo omnia, & in quem omnia tendunt, mediumque ultra, per quod omnia, Ioannis 13. *Ego sum via, veritas & vita*, cum sit mediator inter nos & patrem, aduocatus apud patrem. Paulus dixit ad Timotheum 1. cap. 2. *Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum Christus Iesus*, cum sit via & medium est, principium & finis, cum sit α & ω , quod via meritò pacis nomine medium tenet locum, secunda huius nominis litera, Verbum, secundaque ineffabilis Trinitatis persona mediator: litera media; A. enim alpha tribus struitur lineis, Christusque ipse, linea diuinitatis, animæ linea, corporis ultra: quibus Christus alescit: tertia litera hoc nomine est. X. semicirculo duplici plicata nexu insolubili, duplici consonanti. C. duplicato, lineæ simplici annexo, est nexus spiritus Deus Patris Filij; est amoris vinculum, consonantiaque vtriusque, Patri & Filio affonat; duobus semicirculis; Circulo æternitas Deus insignitur æternus, circulo principio, medio; & sine carens Deus: *Exinaniuit verò semetipsum factus homo formam seruò accipiens, habitu inuentus vt homo*, habitu, inquam, vt persona ultra illo inuestita notaretur adesse, subsistens tamen supposito æterno, vnitaque natura humana, esse substantia, & supposito Verbi que vnione. Patri consonat Spiritus Deus, Filioque itidem spiratus vtriusque, qui solus non producit personam, nec generat ipse; Pater generat Filium; Pater & Filius Spiritum Deum producant: Spiritus non producit personam, nec generat aliam. Hinc duplici.

C. connexo notatur, ineffabili, euerfo, illa respiciens è quibus procedit, in se sistens, non vltra producens, cum duæ annexæ consonantes mutescant omninò, nec Spiritus generans est; Vox prolatio in consonantibus, cum non vltra ad aliqd ordinetur, ibi itnò sistat, consonanti ineffabili, nec ad aliam ordinatur personam, nexus & amor reciprocus Patris & Filij, ab vtrisque spiratus, consonans vtrisque, tertia Trinitatis persona, tertio est χ . pacis nomini adactum. P. propter A. profertur, est P. consonans, profertur nequit alio quam A. Verbo, & cum eo refertur, quis nouit Patrem, nisi Filius, aut cui voluerit Filius reuelare? Est Verbum Patris Filius, quod fari potest, consonans illa per se ineffabilis, neque A. cum alio fari potest nomine pacis, quam cum P. Patre, quis nouit Filium, nisi Pater in pace, & vnione Spiritus? Consonantia hac prima persona refertur cum secunda, Pater cum Filio genito assonant in Spiritu; Filius cum Patre, P. cum A. sistuntque in χ . in Spiritu consonant. P. linea recta & semicirculo constat. Ω . coniunctis, plicatis, Pater, Filius. A. lineis tribus intercis, applicitis, & ω mega semicirculis duobus. Spiritus linea I. & κ . duplici hac figura est videre. κ . vt sint in Patre linea Filij, ex qua venit, circulus Spiritus, amoris circularis omnium. In Filio cum linea Patris, tum corporis temporalis linea generationis, & animæ vltra linea, quibus tribus assistit. A. Filij, & Omega vt circulis. ω . cum Spiritu assentiat, & Patris circulo, æqualis Patri secundum diuinitatem, lineaque cū linea Patris & Spiritus linea, in κ signata, Spiritusque cum vtrisque linea & circulis, cum iis Filij vt lineis, & semicirculis Spiritus vnificetur in essentia cū aliis personis, & amore reciproco circulari in vtroque tendat, Paterque, Filius, quilibetque persona alteri & aliis

& aliis vni tertiæ similis inter se essentia eadem, Filius cum sit ω est circulus cum Spiritu & Patre, & est A. linea cum Patre linea, & linea Spiritus amoris in Patrem redit. Spiritus amore reciproco, & circulo ex semicirculis, in Spiritu conflato, linea recta generationis Patris, & de linea recta Patris veniens Filius, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, qui est A. lineis structa omnis, lineæ. P. Patris & ω semicirculorum Spiritus iniunctorum vnione essentiæ vnus & linea, qui in personis euersi erant relatiua distantia, vt sunt in Spiritus. X. semicirculis in essentia conuersis ad se circulo in vno Deitatis coalescentes. O. circulo. est Christus α & ω , quæ inter se coniuncta, per sectiones & scissuras qua patent dissecta, tres circulos personarum consignant, vt est hic videre, ω , α enim si ω megæ extremis inferas, tres circulos adstrues, tres æternas personas. Circulus auulsus Christus α , duobus ω megæ relictis, quasi personæque auulsa circulus abscissus. *Isaias 53. Generationem eius quis enarrabit? qui abscissus est de terra viventium, propter scelus populi mei percussus eum,* quasi de æternitatis circulo euulsus, de Christo scilicet circulo auulso, & Omëga, circulo amoris Spiritus, duplici C. coniuncto X. O. in essentia Deitatis, etsi in persona spiratus ab vtrisque sit (euersis illis constituto X, nexu lineæ ligatum) spiritus, in tribus essentia vna personæ distinctæ, quilibet eandem Deitatem numero indiuisam complectens, personam aliam. Hæc sunt in pace, pax hæc continet sacramenta, & mysteria, qui pacem habet Deum Trinitatem possidet per gratiam, & possidebit per gloriam.

De mysticis ex lacerti historicis.

CAPUT V.

Discissum viuere lacertum, reunitique facilè & coalescere iterum, medietatemque per se quâlibet ex quadrupede bipedem factam, vitam protrahere monstrosè, indicauimus suprâ, autoribus, experientiaque comprobauimus, immundum animal, sine capite, vitam agere discissum, pectorisque corpore medio inter quatuor crura inter illa, vt hæc medietas sine capite, illa sine corde consistat, sine cauda, sine vltimo, sine fine, quasi nõ in finem ordinetur, sine principio, sine influxu capitis, viis influxus impeditis, discissis hæc, sine respiratione, spiritus via, interclusa, & resecta altera, coire tamen facilè, sine corde partè, cum ea quæ est sine capite pars sine fine, nõ ordinata in finè, cū ea quæ sine capitis influxu viuunt, ediximus. In corpore mystico nõ secus coeunt ve cordes homines, cū deordinatis malitia & peruersis à fine debito, & cū vecordia, malitia. Omnis peccas est ignoras, cū iis quibus non est finis ratio, in quâ ordinentur, brutis imò viuunt irrationaliores, quibus caput deficit, in pœnam tantorum criminum, influxusque peculiare, eisdem abusi roties, vt caput in pœnam influere cesset, specialibus donis, viis spiritus, gladio malitiæ diuisis, & dissectis. *Isaias 59. Iniquitates vestra diuiserunt inter me, & vos. Caput hominis Christum, caput Christi Deus, Paulus.* Hæc discontinuat malitia mortalium, iniquitasque discindit. Cum vecordibus ignorantibus facillimè coeunt, & cum iis qui sine corde viuunt, & sensu legis, sine intelligentia, spiritu omni,

. lege,

lege, & viuendi ratione soluti, malitia, abusu auxilij, & spiritus, legem, rationem tandem, fidem amittentes, diuisi, sine capite, sine Christo hominum & angelorum caput, sine substituto capite Ecclesie, tandē sine corde & spiritu intelligētiæ legis, psalmographus facer introducit psal. 136. dæmones proclamantes, qui subditos & peruersos homines exhortatur ministros eorum; suntque aliis excidio & ruinæ exemplo & opere corruptelæ vitiq̃rum: *Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea.* Exinanite animæ dona, virtutes, dotes, vsque ad fundamentum, vsque ad fidem, vniini qui sine capite estis cum iis, (inquiunt dæmones) qui sine corde, lege, & fide, non secus ac lacerti coeunt inter se. Iis trucidauit Dauid armigerum, quod mortem Saul reuelaret, opusque detestabile, ne aliis esset exemplum tanti delicti, illud facinus commissum Regis, maioris populi Dei, tantumque homicidium; immundissimum numeratur animans Leuitici citato, quo ad significationem spectat, quo ad naturā attinet, iā diximus; Sic imò coeunt, vt cicatrix dispareat omninò, vt difficulter coisse iudicentur, vnumque esse indiuisum vndique. Est hæc strages Saul Regum 1. c. 13. vbi sic dicitur: *Venerunt Philistim, & inuenerunt Saul, & expolauerunt eum armis, & pracerunt caput Saul, vt annuntiaretur in templo Idolorum, & in populus, & posuerunt arma eius in templo Astaroth, corpus vero eius suspenderunt in muro Bethsan.* Astaroth, idem est quod legis tinea, Hebræis, Idololatria, vecordia, cordis atque sensus defectus, legis abditorum, corticis solum, & externorum sensus, nō cordis & viscerū, intellectus non spiritus, Saul Hebræis idē quod sepulchrū, mors, diuisio cordis & capitis, linguæ & cordis, verbi & operis. Constitutū in idololatriæ tēplo Astaroth caput: corp^o in

Betsan, id est, in domo mutationis, aut somni Hebræis: mortuus Saül diuisus est, separatimque è corde caput, idololatria, & mutatione legis tinea, & corruptione, peccato interceptus. Caput & cor diuidit, diuisa coeunt in vnum, cadauer fetidum, vt coiere in Saül eo loci; postea caput & corpus in sepulchrum tandem corruptione sepultus. Refert Aristot. locis allatis, Theocritus l. i. c. 7. Pierius l. 4. c. de vipera, & interpres Theocriti eo loci, dissectos lacertos viuere, eosdemque exsiccatos tandem tempore squallentes & aridos (mirabile satis) in viperas commutari, huncq;

17 secundum ortum viperis adscribunt: diuisi, qui non corde vno consentiunt, vnoque capite, progenies viperarum vocantur ab Spiritu sancto, vt de subdolis & malitiosis Pharisæis, corde & capite diuisis, hypocriti & simulatione dixit Matth. 23. & Lucæ 3. c. geniminaque viperarum vocauit, non sobolem communi ortu natam ex vipereo genere, diminutiue verò genimina, secundo modo orta ex lacertis, vocauit diuisione viperinos, antea fortes, dentibus potentes, otis doctrina, & subintrantium dentium opere iustitiæ, ideò prius generationem ptauam, & adulteram appellauit, ex illicito semine & concubitu natam, lacertorum diuisione. Est ea imperfectio naturæ, confusio partium in insectibilibus animantibus, vt anima quauis parte vitæ opere exerceat sufficenter, vbi que cor, caput vbi que, in quauis parte notatu digna, quælibet sine alia viuunt, plus minusve, prout fuerit pars rescissa; quædam vsque ad occasum Solis perdurant, forte calore viuifico Soli, eiusq; benigna influentiâ; eo deficiente deficientes, motu & aliis viuere manifestato, vltra aliq; lacerti partes inter brachia rescisse, non minus quam totum ipsum, si degant siccissimis locis, in viperas commutatæ satis vltra quam

in toto

in toto vixissent, viuunt imò, diuiso enim toto dispositione materiæ præsentis in iis, non secus ac in plantis, alia anima producit, cælo effectrice, pro materiæ ratione & dispositione relicta in partibus 18 dissectis, speciei eiusdem, ab alia quæ præerat licta, in principalioribus partibus diuisæ substantiæ, non secus animantis discissi segmentis, vbi cor residet recessis semel. est cor vitæ fons, eiusque origo, quo viuo non emoritur anima, & si alia deficient, eo mortuo animas perit, viuit primò; vltimò emoritur cor, sic Aristot. 2. de generatione animalium c. 4. & alibi sæpè, anima inducitur eisdem dispositionibus eadè lictis in præcipuis partibus vbi cor, caput supersunt, insectilis generis: Si verò per medium æqualiter diuiderentur, vt cor, caput, reliquæque omnes dissecarentur partes æqualiter à supernis ad ima, anima corrumperetur in iis præcipuis partibus, & instrumentis, vitatis vitæ primordiis; in iis reuiuiscunt insectilis partes omninò dissectæ duplici anima producta, singulæ medietati nullius ob facilem apparatus quem exigunt, & dispositiones materiæ, eæ vt possint ideo produci leui negotio, reseruatæ partibus præcipuis, animæ sedes; natura & cælo agentibus, & cõcurantibus materiæ dispositionibus, virtute relicta ab anima, & prægresso generatè, non secus ac impetitur semini, vt concurrat ad fœtum; sic partibus iis relinquitur ab anima vegetatiua virtus, quas vt semelfæcundat non minus generans, hancque totius, partiumq; substantiã in nuttitione, vt reddit fæcundas, vt ad eandem formam sese disponant, quam in eodem toto susceperè, cuius sunt partes, vt iis & ad aliam eiusdem, aliteriusq; speciei possint aptari, dispositionem aliam natæ; vt lacerti viperæ substantiæ nanciscantur formam, æquiuoco ortu, horù virtute

principiorum, contento effectu, alteratis illis quibus in toto recipiunt animam, in insectorum partibus efficiētia, vera materiæ dispositione concurrēte in suo genere instanti generationis, cœlo, virtute operis totius prægressi, eiusdem materiæ animantis, quæ erat, non secus ac elementa, non solum materialiter, efficienter imò mistum generate valent, & efficere, disponereque ad eius formam in mistis, quando ex misto generatur mistum iterum; animam enim omnem indiuisibilem constituit, vnamque actu, hocque solum modo potentia plures, quod possit facile multiplicari; at non diuidi. Diuus Thomas 1. p. q. 66. art. 8. vbi cum omnes animas indiuisibiles constituisset, subdit, præcipuè verò quæ animalium perfectiorum sunt. Est ergo horum adeò imperfecta natura, opera eorū vt imperfecta adeò, quasi cum nulla diuersitate partium fiant æquè bene, possintque saluari integra, vbique caput, cor vbique, officio & si non figura consistit, cordive proportionale. Non secus ac plantis inest; Aristoteles lib. de vita & morte c. 3. lib. de plantis cap. 4. Summa confusio, summaque subuersio Reipublicæ, sensus, & rationis peruersio, cordis & capitis dissonantia, linguæ & cordis dissidētia, vt Pharisæis versutis & duplicatis aderant, notatis insectili lacertorum, ex viperarum genere, immūdia, versutielis exprimitur vastitates, calliditas summa. Lacerti ergo immundi vocantur ab Spiritu Deo Leuitici 11. c. usque patet ille locus allatus, *immundi homines discedunt morte fallaci, crudeli mortis genere, mollesque homines deliciarum medio, & voluptatum dispreunt*, vt lacerti collo Ciconiæ obuoluti, plumarum mollitie illecti, in altum superbè elati. Sic Balthasar Rex Chaldæorum Danielis 5. capite, superbia elatus in luxu & deliciis, in medio epularum & concubinarum

cubinarum medio, abutens Domini vasis templi in Ierusalem, rationis vase, & sensus, quibus Deus colitur ibi, illi luxuriant scriptum est. *Mane, Thecel, Phares*, interpretante Daniele in spiritu. *Mane, numerabit Deus regnum tuum.* Certus erit Mane numerus regni tui, non ultra porrigitur. Terminus erit Mane tui imperij & dominatus. Finientur mane, numerabuntur, morietur mane. *Thecel.* Inuentus es minus habens, appensus in stateta, nec enim regnum integrum obtines vt accepisti, numeratus & minus habens. Cum exemplo & corruptela vitiorum vastaueris rempublicam, diuisus est populus malitia tua, & regnum succisum est, non integrum; si minus habens inuentum est, diuisum est, lacerti more capita plurima, corda multa, malitia copulata, & hærentia, diuisa inter se. *Phares*, diuisum est regnum tuum, & datum Medis & Persis, vt pulis Ciconiæ, qui lacertos allatos parentum cautela, & maiorum artibus rostro obliquant, & gliscunt, & iis quibus vehebantur ad sidera, deprimuntur & deponuntur ipsis, turpiterque abiciuntur, repellunturque tandem ciconiis immundi lacerti. Omnes excedit naturæ ritus, modulosque omnes, quod locis adductis autoribus grauissimis de lacerto est receptissimum, senio confectum, caput caducum, languidum, & vanidum deponere, sibi oneri, vsus nullius, innixu nimio cõuersioneque facta illud excutere, & à se repellere, cum possit sine illo transigere, vt dissectis patet, medio corpore, mirabile dictu. Capite virtute tali illis substituto, non secus ac nobis vano capite Adami reiecto, caduco, & leui, oneri & labori qui nobis erat, substituto capite Christo, hominum & Angelorum caput, vt hoc capite virtute, & officio, illo abiecto veteris hominis

renascamur, balneo adhibito, languido nostro qui erat, in aquis baptismatis sacri abluto & roborato.

De Crocodilo.

C A P U T V I.

10 **L** Euitici 11. capite sic : *Hac quoque inter polluta reputabuntur, de his qua mouentur in terra, Mustela, & Mus, & Crocodilus, singula iuxta genus suum.* *κροκόδιλος* Græcis, Latinis Crocodilus, Hebræis Tsh, non à croco cuius suffumigium fugit, & colorem æmulatur, trahit appellationem, imò à κροκό Græcis, arena Latinis, & *δράκος* nobis manifestus, quasi arena manifestum animans, quòd in Nili arenis, ripisque fluiorum manifestetur, & prodeat, dubiæ & amphibie nature, modò in aquis, in terris modò vitam gerens. Inde Crocodilus venit, eo nomine animal, quasi manifestans se occultus priùs in undis, in arenamque profiliens, vastissimum uiuens. Est animal hoc sanguineum, vt & omnia alia quadrupeda ouipara. Quadrupeda enim omnia terrestria quæ oua pariunt, sanguinea sunt, & quæ pariunt oua apedia omnino, vt serpentes veri, & si intra se pariunt primò, vt vipera, vt & quadrupeda viuipara, & inter volatilia plumea, & cutanea, & multipeda. Secùs crustata, multipedave reptantia, vermipara; Testudo enim ouipara est, & alia sanguinea & crustata: at nò vermipara. Omnibus quadrupedibus ouiparis inest lingua, Crocodilo excepto. Refert Aristoteles 2. de Historia c. 10. non secùs enim ac pisces, lingua perfecta destituuntur, & absoluta, quòd non respitent, vocesque ideo effor-

mare lingua non valeat. Vfus præcipuus linguæ, spineam & ferream solùm substantiæ portionē ore retinentes, qua cibos conficiant, non linguam veram: Crocodilus sic lingua integra destitutus, in vastissimo ore, solū minutissimam pro sua corporis mole possidet substantiæ partem, ineptam motui, ferè immobile, minimè oris latera cōtingentē, elingentēve oris ambitum, vt quæ alimenti partes decidere, colligere non possit, in osve reassumere, euoluere ora, percurrere, si quæ dentibus hærescere, legere, aut extrahere, vt quæ detinuit terminos excessere in illud reuoluere non valeat; quasi nō lingua, & hoc, quod in aquis degat, quibus abluuntur omnia, sine linguæ elinctu, si velit. Dentes habet serratos, caninos vltra, magnos & exertos, oculos suis, ungues robustos, corticolam cutem, crustatam, ossē duriorem in omnes ictus. Est illi visus in aqua hebes, acutissimus extrā: Dies (inquit Aristoteles eo loci) in terra agit, in aquis noctes, causa prædæ terrestria & volatilia diu agitatur, mouētur, quiescunt noctu; cōtrā a quatilia, quòd lumine oculorum videant, & luce, vt occultius noctu prædam surripiant; hinc animantia quæ noctu vident, lumine innato captant, noctu disertius multò, vt feles mures, & alia iidem. Cuncta percurrit ingluuiei summæ & voracitatis causa. Fugit pericula diu terris visu per aërem, hinc venit in terras eo tempore prædæ sollicitus, noctu vndis immersum, & obuolutū vndiq; pedes in plures digitos scindit, distinctos, similes omnino lacerto, de quo antea. Est huic animanti præter omnem naturam inditum, Arist. nouit 1. de Histor. c. 11. quòd cūm omnia animantia moueant maxillam inferiorem, superiori immota, Crocodilus solus è contra in natura omni superiorem agitet, quiescente infera, quod fluuiatili Crocodilo

folùm accidit, non terrestri; de quo infra, sed amphibio dicto, & naturæ dubiæ. Idem repetit 3. de historia capite 7. cuius reddit rationem 4. de partibus animalium, cap. 11. his: Cùm caput in partes duas diuidatur, superiorem, & inferiorem maxillam, homo & viuiparæ quadrupedæ imam sursum, deorsum & in latera mouent, pisces vetò, aues, pleraque quadrupeda sursum, & deorsum solùm Plittacho dempto, qui vtrasque agitatur supernè & infernè, & si non in latera, & Scinco Crocodilo terrestri itidem, de quo infra: ex eo quod huiusmodi motus utilis ad mordendum, secandumque est; qui autem in latera agitatur motus, ad cibum molendum conficiendumque agitatur. Quæ ergo dentes habent maxillares, iis motus in latera inest, quibus molares maxillaresve defunt, deest & motus in latera; quò cùm homo, & **21** viuiparæ quadrupedes dentes molares obtineant, in latera maxillas dimouent; solidioribus enim cùm vescantur cibis, vt pote terrestribus, loca terrestria habitantes, vbi cibum captant terranascensium & motorum, etiam si & aliorum vltra, at horum præcipuè alimoniam, egent molaribus dentibus, quibus eosdem conterant, atterant, solus Crocodilus maxillam mouet superiorem, quæ in inferna inter quadrupeda ouipara; nam cùm pedes inutiles ad capiendum retinendumque cibos obtineat, vt caput, prædam illis contentam non possit attingere, summa mole corporis id prohibente, pedumque summa breuitas, cùm inquam eisdem retinere non possit, vt ore discerpat, impetus erat necessarius in apprehensa semel, vt subito comminuerentur, impetu facto in arrepta quæuis, quo cum impetus grauium è superioris veniat, non ex infimis, mobilis illi maxilla superior est concessa, vt magnos quos erat absumpturus cibos,

cibos, animantiaque grandia tereret subito, & qualifaret, antequam subterfugerent illa os animantis; hinc superiorem mouet maxillam malleoli instar, quieta inferna, more incudis, quibus atterit & conterit cibos, non secus ac Cancrī mouent forcipes supernos, ut ictu facto conterant, transfigantque quæ retinent vtilia sibi. Sexaginta oua excubat simul hoc animans, maiora paulò anserinis. Solinus in polyhistoria c. 35. hæc terræ committit lacertorum, & Salamandræ more, dixit Aristoteles 5. de historia cap. 33. Ælianus lib. 10. cap. 22. Plinius, Galenus & alij ex Aristotele referentes, oua excubat continuo, vbi aquæ inundationes venire non possint, naturali quadam præensione, quo qui velit prænoscere illuutiones Nili, quò sint venturæ, nidos artédatur horum animantium, nam infra eos meta est. Eo loci dixit Solinus, qui vltra addidit. Est huic morsus summa cum tenacitate terribilis, stipante se dentium serie pectinata, ut dentes subeant dentes, & intricentur morsu; Est, inquit Aristoteles, huic animati os, manus & os, illo retinet, mordet; & quæ Cancrī duobus moluntur, hic vno, forcipibus retinent Cancrī duobus, ore conterunt, hic ore vtrumque præstat. Testes habet Crocodilus intus repositos lacertorum more, contra ac pisces eisdem destituti cap. de lacerto & lib. 1. monstrauimus, docuit Aristoteles 2. de historia capite 7. Plinius libro 8. capite 25. Dioscorides libro 2. capite 59. Galenus 10. simplicium, Ælius, Paulus, & reliqui, qui ex Aristotele receperunt omnes. Vnum hoc animal terrestre, & si aquatile simul, linguæ vsu caret, nullum ex minori mole in maiorem exolefcit magnitudine; excedit enim plerumque duodeviginti cubitos; refert Plinius lib. 8. capite 25. Solinus cum Æliano, Aristotele. Suspendendum est, quod

Ælianus refert lib. 2. cap. 33. Crocodilum emortuum degenerare in Scorpiones, quorum caudas veneno atrocissimo repleri testificatur, venenosum esse substantia, & natura, succosque crudos progignere, sensum hebetantes, & obscurantes nimis, immundum animans. Exemplo docet Apollonopolitæ regionis, cuius Incolæ eisdem vescuntur, comprehensosque semel, suspendunt ex arbore persea, quos fletu lugubri, tristisque ululatu ingementes, permulta verberatione castigant, ut postea concisis, vescantur eorum esu: facillimè in hydropedem morbosque aquatos prolabantibus, quibus vetabatur eorum esus in Scriptura sacra populo Hebræorum, ut latè c. de Stellione de immundis diximus. Hæc Ælianus lib. 10. cap. 21. narrat, Ombitas Ægyptiorum populos colere non minùs Crocodilos, dienum celebratione quadam, qua certamina Olympica celebrabatur antiquitus, suosque liberos Crocodilis rapi mirificè exoptabant, matresque ex eo incredibili affici gaudio, magnificè & amplè de se sentientes, quòd Dñs cibaria peperissent. Est numeri sexagenarij amantissimus Crocodilus, sexaginta dies ventrem ferunt, ova pariunt sexaginta, sexaginta diebus pariunt, sexaginta incubant, extra aquas educationis tempore, eorum spina sexaginta vertebriis completeret, nervis sexaginta, perficitur fetus sexaginta, viuunt sexaginta annos, totidem dentes obtinent, totidem dies sine ullo cibo in latibus quiescunt. Fiunt domestici & vernaculi, & se appellantes cognoscere sciunt, Plinius loco allato, & Ælianus tenent. Hostiarum capitibus eisdem alere Ombitas Ægyptios in vinaris ubi alunt domesticos, refert idem eodem 21. 10. Odio habere, eosque recludere, discerpere, suspendere planctu Apollonopolitas, quòd Typhonè furiã, hanc

formam induere credant Plamitis regis viri iustissimi, quæ filiam Crocodili specie arripuit: hinc posteros eos execrari; non enim omnes Ægyptij Crocodilos cultu prosequerantur, nec venerabantur deos, sed solum Ombiræ, usque dum idololatria irrepit ultra, & infecit Ægyptum, iis & aliis variis & deformatibus idolorum generibus. Est illud admiratione dignum, inter alia huius animantis mira, cadauera quæ ingestit semel, intra tres dies reddere vomitu, secus restituere nunquam, hæc solum tertia reicit die, non antea, tunc integra & qualia accepit, postea fatida, corrupta, tetra, in vermes conuersa, si reddit integriorius, post rarissimum, frequentissimè retinet, intra tertiumque emittit diem. Notauit Plinius lib. 8. cap. 25. Ælianus libro 10. cap. 22. Solinus in Polyhistoria cap. 35. Aristoteles & reliqui. Sustinet ij autores Teneritas insulæ Teneritæ accolæ mole minimos animi præstantia in hoc tantum usu mira, naturali potentia superare Crocodilos, domare, frænare, vincere; hæc enim bellua fugientibus terribilis est, fugantibus mitis, timida, hosque ipsos super illos fluminibus equitare, vocibus prius perterritos, homunculisque illis superatos, claua ori infixâ, frænâ instar, utraque manu apprehensa amnibus vehi quod velint, vastum hoc & immane animal, miræ magnitudinis, quasi omnia potens subuertere, eius est naturæ & conditionis præter omnia viuentia & quæ animam consistunt, ut nullo satietur incrementi termino, meta nulla, quamdiu imò viuit, inolefcit, augetur, non ut alia quæ nutriuntur semper, & augetur quandoque, usque ad vltimum senium, imò ad finem usque increfcit, nouamque compatat magnitudinem, Plinius dixit, Ælianus, Solinus, Galenus, reliqui, Aristoteles 5. de Historia, cap. 33. cum ra-

men ipse ad certum tempus crescere viuentia omnia dixisset, nutriri ad omne, 2. de animo capite 4. perfecta nutritione quæ ab anima est, non pinguedinis cumulo facta, quæ sanguine oleoso, frigore congelato contingit, non secus ac pinguia concrescunt sine anima, sic Crocodilo, senes imò & fœminæ desidiosæ, ocio & desidia pinguescunt, in molemque maiorem corporis protuberant senescentes magis, quæ antea macilentæ erant, exucaa, & flaccidæ:

24 Hoc inquam animans, interminabilis quasi mollis duo habet per naturam, antipathia & dissidio contraria & inimica acerrima animantia, debilia alioqui, inermia & imbellia, Delphinum, & Ichneumonem, de quo capite de Aspide latè, quantum ad pugnam quam cum eo inuit, diximus, hîc vero ad Crocodilum dicendum, Delphinus qui eo venit, vbi & Crocodilus in Nilo est videre, in Gange aliisque fluminibus, *Ælianus* dixit libro 12. capite 39. *Plinius* & alij. Hic ergo mole dispari cum illo, tantam stragem hanc hominum vlciscens, vindicans, Crocodilum monstrum mortalium amantissimus delphinus, ludicus primò cum illo, & oblectans submittitur in ventrè vsque mollissimum, quem obtinet Crocodilus ille, debilem & inermem, dorso alioqui insuperabilis, rigidi, reliquis omnibus aliis naturæ animantibus, cutisque ossè durioris, hac delphinus submittitur, armato dorso, curuo, horrido, ensisotmi submissus, ventrè pinna discindit, secatur, aculeis nouacularū instar ceruicis discit pronus, vsque dū ille euertitur supinus, exanimatus, exanguis, quo vno hoste vescuntur deuicta animantia cuncta aquatilia, volatilia, & terrestria, ore euomente discisso ingluuiem quam vorauerat, non minùs de præda contententes; se simulat fugere delphinus, sese submergere vndis,

vndis, exterritus quasi subit aluum, illam secat, spinaque fatiscit sectili, acuta, vt dissectus ore reiiciat quæ ingestit, ille nauseans, mortisque actus anxietatibus, euomat in terram ad fluuij ripas, anxius mortis angone, inquietus, terras inuisit, aquæ mala effugiens; in hoc enim callent omnia animantia læsa, sciuntque non solùm sua modò commoda, verùm & hostium aduersa, norunt sua tela, notunt occasiones, partesque dissidentium imbelles. Sed illud est mirabilius multò quod recenset *Ælianus* lib. 10. c. 30. de Ibi, de qua antea rot tanta attulimus; auis notissima *Ægyptiis*, *Ciconiæ* persimilis, serpentium & venenatorum omnium vorago, & vastitas *Ægypto* vtilissima (ex *Cicerone* & aliis adduximus) hanc cantu & sono submisso, pennisque permotis, *Crocodilum* alarum plausu sopire enarrant, in profundissimùmque deuehere somnum, volitantem desuper, consopiteque altissimè volitatu illo, ore hianti, aperto, latissimoque stertere tandem, rimatum hæc *Ichneumona*, specularum, tempus captantem ore submitti in amplissimumque ventrem *Crocodili* dilabi, viscera erodere, mollissima, facillimaque vndique, tenuissimis ligamentis contexta, prædaque vsus libera omni integra, quam ingesterat ille, inconfectamque & retinet, ingluvie, voracitate nimia, prodite liberum, victorem spoliis, triumphis *Crocodili*, illustrem & clarum saturum semel, qui minimus alioqui cum sit *Mus*, ore receptus tanto, conteri nequit, minor spatio relicto oris constricti animantis, tertiaque die libetum & integrum virtute propria euadere, præda vsus, refectum & illæsum. Censet *Plinius* adductis locis, *Aristoteles*, *Ælianus*, *Theophrastus*, *Theocritus*; consentiunt omnes.

*De mutuis officiis Crocodili & Trochili; dissidio
Ichneumonis, de Ibis fallaci diligentia.*

CAPVT VII.

26 **C**VM iis quæ sibi adminiculum important, etiam
 fera & indomita animantia gerunt pacem, &
 fœdere deuinciuntur ab ingenito sibi malo sese
 exoluentia, & remittentia virus, cuiusmodi Crocodi-
 lus remittit, & frænât cruorem cum Trochilo aue
 dicta, iuxta Aristotelem 9. de Historia c. 6. & Ælianû
 lib. 3. c. 11. Solinum cap. 35. Polyhistoriæ, Plinium 8.
 lib. cap. 15. In hunc enim inter narandum hirudines,
 sanguisugæ, inhiantem, oreque patentem irruunt,
 radiis Solis versus quos innat, ore illustrato, refer-
 ciuntque animantis os, impinguntur, hærent, sangui-
 nem extrahunt, exugunt vndique, quod illi maximû
 est discrimen, quod sit oris nimis exanguis animal,
 accertimo vt instigeretur dolore, refrigerato illo san-
 guinis defectu; id sentiens immane illud iterum se
 radiis Solis exponit in siccissima arena, quod fulgeant
 sanguine plenæ sanguisugæ, & splendeant, dehiscenti
 ore, quas cum Trochilus auis conspiciit lumine no-
 tas, non secûs ac luminosa quæuis expetunt aues in-
 sectilia, quod melius videantur, facilius, inuitentque
 magis alites, in aëra longè errantes, vt alutæ, formicæ,
 muscæ, & quæ alulis micant lumine recepto, alarum
 diaphano volatu concitato, veniunt in os crocodili
 Trochili aues, rostrumque quod habent prælongû,
 & porrectum nimis, emittunt in ora, fauesque ani-
 mantis, vbi molestæ hirudines resident, quas extra-
 hût, & desigûr amicè, ingeruntq; rostro discissas, quæ
 pati

patitur Crocodilus, & fert blandè, auxilium sentiès, vsque dum Trochilus satisfactus discedit, illo noxa libero, & periculo graui, præmio qui computat alio tanti beneficij collati, nil illi mali imperuisse, commisso capiti, gutturi bellæ illius grandis, non secus ac lupo strangularis Ciconiæ beneficium detracti ossis, ovis arreptæ ingluuie euorato, æstimauit indolentia, satisfactum debito impetrato flagitio, dixit Aristoteles de Crocodilo. 9. de Historia capite 6. sic & de Trochilo: Crocodilis hiantibus Trochili aues inuolantes depurgant dentes, quos facilè replent alimenta, pectinatos cum habeant, & disiectos nimis, quo maximam molestiam perferunt, corruptis & alteratis reliquiis alimentorû, extergunt Trochili, quasi Crocodilorum denticulata constituta à natura, quo munere & ipsi aluntur, & Crocodilus sentiens secum commodè agi, nil nocet, sed cum egredi autem vulr, ceruices mouet, ne comprimat casu maxillæ supernæ. Magna 27 continentur in libro scripto sacramenta & mysteria obstupenda, & rara, in libroque naturæ, per naturalia imò, ea quæ sunt legis scriptæ, & gratiæ notificantur nobis; *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum.* Ordinatur natura in Scripturam sacram, Scriptura in gratiam, gratia in gloriam, sensus literalis in allegoricum multoties, hic in anagogicum, lex naturæ in scripturæ legem, lex scripta in legem gratiæ, & hæc in gloriam, honorem, & præmium, vt militia in pacem, & in placidam labor quietem. Quæ de Delphino enotaui, dorso Crocodilum disiecti, Christum præfigurant parvulum alioqui, cuius imperium & vis est in dorso, Crux ensis suæ potentæ, & victoriæ qua Crocodili Dæmonis, & inferni ventrem ubi continebamur, dirupit

& disiecit; est in dorso eius imperium & robur, est Delphinus armatus dorso & humeris, Isaias 9. cap. *Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius, & vocatur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis.* Paruulus hic Delphinus incuruatus dorso curuo ensiformi, eminentia dorsi, venterem Crocodili fatiscit, carcerem & infernum, peccatum & mortem, vbi continebamur eglutiti, ob deglutionem esus pomi acerbi discidit Christus morsus inferni. Osee 13. c. *morsus tuus ero, inferne, mors tua ero, o mors.* quò euomere fecit dirupto ventre, dorso incuruato cruce, quæ retinebat Crocodilus immanis. Isaias cap. 2. de Christo. *Et incuruauit se homo & humiliatus est vir. Et incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & eleuabitur Dominus solus in die illa, & idola conserentur;* de morte Christi ad literam, vbi Deo de Christi morte Patri gratias reddidit genus mortalium, eleuauit Deum, solique Deo gratias tanti facinoris reddit, qui filium suum vni-genitum tradidit, sine hominum merito; quo dicitur datus nobis gratiosè misericordia Dei, sine eo quòd in hominum mentem incideret, ideo solus Dominus eleuabitur summis laudibus in die illa. Paralipomenon 2. capite 29. de iustissimo Ezechia rege, dum solemnitatem sacrificij referret Spiritus Deus inquit: *Cumque finita esset oblatio, incuruatus est Rex.* Vt Christus incuruatus est oblatione finita, qui inclinato capite misit Spiritum, *misit*, non abiit; erat in Christo persona diuina, Verbum Deus qui mitteret, ideo dicitur *misit*. nulli alteri concessum, præterquam ipsi, abiit solum è reliquis animus, ille persona Deitatis misit, qua subsistit humanitas. Ioannis 19. capite. *Incuruauit se, vt sacerdos hic in*

æternum gentem magnam eniteretur in spiritu promissam Abrahæ. Regeneramur Christo & renascimur, Iob ideo 39. *Incuruauerunt ad fœtus, pariunt; & rugitus emittunt.* De vêtre Crocodili extraxit nos, dorso & crucis potentia, iis tot tâtisque subleuamur modis mediisque leuamur. Conqueritur Deus, tædetque abusum tantæ pietatis mortalium Psalm. 128. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam.* Iis abutuntur, iis confisi peccata dilatauerunt, abominationes, vitia, delphinis dorso, cruce abutentes, cùm tamen vsus non abusus ferat virga iustitiæ, cruxque virga sit, non solùm baculus, rigidissima imò. Iob de hoc Crocodilo capite 10. *Diuitias quas deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.* homines educet de ventre, & mortalium genus ibidè reclusum; Vocat suas diuitias Deus homines, quos pretioso sanguine redemit, summè sapiens qui cùm sit, falli nequit, summèque bonus existimauit homines eo pretio (gratiosè) dignos, qui cùm Dei sanguine solum emi possint, sunt Dei diuitiæ. Est in homine quid, quod nisi velit homo nec obtinebit Deus, qui cum hoc ipsum, vt & omnia hominibus impertierit, repetit ab homine, omnibus aliis neglectis, & relictis, hæc quæ & ipse erogauit, quòd hoc nec aliter possit Deus habere, quale est illud, nisi velit homo, hominis vt illud sit quod expetit arbitriũ, quod cogere, vimve cui inferte nequit, aliàs non arbitrium, naturam imò referret, liberam voluntatè deposcens. Hæc verò quæ sua esse, & non esse possunt, eodè fautore & autore eorũ, emere voluit qualia sunt cooperationèq; nostrã, vt Dominus omniũ sit, qui est verus Dominus veritatèq; causa, & gratiæ, vt dæmon nihil, & peccati; quòd vocat diuitias homines, ad solũ quoad bona naturæ, quoad illa imò proprius

proprius quæ per volūtate molimur. Est hic Ionas in ventre cæti. Prou. c. 2. de Christo & de inferni ventre. *Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ inuestigat omnia secreta ventris.* Lucerna Patris Verbum est, in quo vidit omnia; est Christus Verbum, & spiraculum, hominum est vita, alimentum, halitus, inuestigat secreta ventris Inferni, & Crocodili. Nitebatur infernus ventre cōmutare hæc retenta, & in se retinere, eduxit de carcere retentos, & redemit ipse. Diximus, cuiusmodi beneficio Trochili aues Crocodilos afficiant, Herodotus tamen lib. 2. c. 6. Ælianus lib. 8. c. 24. historia Ægypti lib. 3. c. 7. locis adductis Aristoteles, Solinus, quorum tantorum autorū sufficeret vnus, referunt, Trochilos aues inexplere fructa, circa ripas fluminum errare, cibus fortuitò obiectis vesci, aliorum animantiū, Crocodili præcipuè reduuis dentium, hos scalpere & expurgare pretio alimēti recepto, gratos aded ob beneficium susceptum, vt magnis officiis compensent munus, gratiosè recipiant, quasi trochili; Vigilantia enim, & diligentia ad ipsius dormientis custodiam aduigilat, Ibi aue consopito, plausu laterum, illum in somnum prouocante, accuratissimè, vt præda qua vescitur inter dormiendum relicta vtatur liberè, vt illa, & Ichneumō, illum verò deliciosa aura consopiri, nil de Ichneumone pertimentè, docent signati autores locis adductis. In eius ergo custodiam ganniant dicti trochili, quod ore hianti amplissimo dormiat, Solem versus; Crocodilis mos, dictus vt Ichneumon mus ille potentissimus Nili Indicus suprà, ore & dentibus, (dictus Enydros, & Enydros, quòd sit aquatilis mus, ἔνυδρος, hydra enim aqua est græcis, & ἐν inter, quòd inter aquas degat) occasionem arreptus, dum infidias parat vasto animanti, ore vt dilabatur, hætescat-

que gutturi, illum vt suffocet animans, Trochilos gannitu vitare, & clangoribus beneficij memores, alimenti suscepti illius nares percutere, rostrisque è somno excitare, in hostemque exacuere consulentes oris clausuram.

De Christi allegoricis, ex Trochilo & Ichneumone, infernique ex Crocodilo.

C A P V T V I I I .

C Onfopitur Crocodilus Ibi alite alarum motu desuper facto, excitatur è somno Trochilo instigante, & vociferâte, ne Ichneumon viscera erodat, suffocerve animâs sui oblitâ omnino, vt efficere solet ille, disruptisque visceribus illius tridnò intra commoratus liber exire, suprâ satis. Trochilus Græcis τροχίλος à τροχος dicitur, quòd corporis forma, trochum puerorum, seu turbinem repræsentet, qui scutica à pueris ludo agitatûr, aut chorda, *Trompe* nobis *Peon*, quo die Diui Sebastiani eludunt pueri, sagittas quòd, ludo quantum conceditur, referant repræsententque, quibus fuit ligno Crucis affixus martyr Dei, Deus alter amoris sagittis, oculisque velatis, Christi crucisque æmulus; amoris Dei qui mori voluit ligno affixus: Ichneumon verò Græcis ἰχνημόν, ἰχνη nobis *resono*, & *mus* nostris, quibus Ichneumon mus resonans venit, quod fortiter strideat dentibus hoc animal, resonetque nimis potentissimus mus hic, Nili præcipuè soboles. Superbus dæmon, Crocodilus ille, qui mouit maxillam superiorem malitiæ, superbix, contrâ ac animantia reliqua mouent, in Deum ipsum superbiens; hic confopitus est aue cæ-

lesti Angeli nuntiantis, Aue scilicet Maria, Aue gratia plena, hoc cantu aue volitante desuper obstupuit, admiratione plenus, Crocodili instar, aue Ibi consopitus cecidit, neruis omnibus potentiae resolutis, sensibus omnibus cognitionis ligatis, fructus promissionibus matris Deiparae Virginis, Aue caelesti ibi dicta venenosa absumens Euæ; hoc cantu stupefactus in veternum incidit, sopore correptus altissimo, grauiq; cataphora ligatus vndique, quando exaudiuit, gratia plena, benedictus fructus ventris tui: hoc somno oppresso, Ichneumō irruit minimus Christus ipse pro nobis paruulus & minimus, qui exinaniuit semetipsum, Verbum breuiatum Pauli, dirupit viscera, carceres Crocodili immanis, abrupit ventrē, genus mortalium redemit, extraxit de ventre inferni, nec voces Trochili suffecere, quin prius viscera obtinuerit potentissimus ille, quæ dentibus erosit, & lacerauit, proclamantibus Trochilis mundo, & carnis passionibus, malitia, ignorantia, vt os recluderet, quominus pateret aditus Ichneumoni expēsis Crocodili altæ, & reduuis inferni, iis quæ ex Dæmone supersunt serpentis extrahit Deus, detraxit Christus de ventre Crocodili clangentibus iis, sanctos, iustos, confessores, Doctores, martyres reliquos, qui ex originalis vitij infectione in illius ventre continebantur deglutiti, hos traxit, redemit, liberauit Ichneumō minimus hic noster, de quo minimo Isa. 60. de Christo. *Minimus eris in mille, & paruulus in gentem fortissimā, Ego Dominus in tempore eius subito faciam istud.* Vbi generatio, & successio magna Ecclesiae promittitur, virtute Christi futura, hoc minimo reputato opprobrium hominum, & abiectio plebis, constituit Deus Christum suum in mille, & in gentem fortissimam, quam redemit Crocodilo superato, Trochilis mundi,

mundi, & carnis delusis, qui aluntur casu, abiectis alimentis, non debitis, lege indebitis imò & prohibitis, frutices habitantes, præcipuè altiores, & eminentiores sua conditione, & natura, non secùs posset Crocodilus depreddari Trochilo Christo, qui reduias dentium limbi scalpsit Crucis dentiscalpio, quæ in ore eius, non in ventre continebantur, dentes, non damnatos, non pœna capitis damnatos, debitores imò, pro quibus pretium persoluit sanguinis Dei, qui dentibus & ore, non ventre profundo retinebantur, consopito illo priùs aue cœlesti perterritus, & attonitus antea, nuncio & paranymphe Gabrieli, Ave Maria, & alite Gabrieli nunciata. Fuit enim Christus Trochilus hominum, qui eosdem è somno vitiorum excitauit, mediis vocibus rhetorum factorum Euangelij, & concionatorum Verbi Dei: Crocodilos vitiosos excitantes & peccatores, vt resipiscant, & caueant ingressum Dæmonis, inundi, & passionum carnis, ne Ichneumonès ij ministri, Christi victoriæ deuicti iam, viscera virtutum erodant, & lacerent exenterentque mortales. Apprimè infernus Crocodilo significatur, mors, peccati, peccator. Hoc animas caret meatu alui, quo excrementa deponere possit, vt hinc apud Ægyptios crapulâ notaret, quòd ore euomat quæ excernit è gutture, non ventre, vomitu, non deiectione. Valerius docuit lib. 29. cap. de Crocodilo. Infernus lege ordinata remittit nunquã ex ventre quæ retinet semel, ore & faucibus limbi Patres euomit Christo Ichneumone instigante fauces, morsus ideo dictus inferni, non alimentum, at ventris faeces, contentos in ventre remittit nunquam, nec enim è ventre aditus patet, nec quæ ibidem recipiuntur, extrahuntur ordinata lege. Traianus enim Gregorio Pontifice expetente,

lege absoluta extractus est (in vita Gregorij legitur) Crocodilo dirupto, non hiatu patenti naturæ legis sancitæ. Sunt animantia multa quæ carent deorsum, partéque illa quæ deponuntur excrementa alui, Ascatotides dicti vermes, qui generantur in ventribus animantiû, docet Galenus 7. simplic. c. de Calamintha, & Aristoteles lib. 5. de Historia cap. 19. quos lumbricos vocat, Ascalabos Plinius lib. 30. cap. 6. sunt enim immunda aded animantia hæc, vt nil excrementi reliquant, imò omni alimento, & tale quale est illud nutriantur, citra id quod depuretur aliquo, aut secernatur aliquid, omni imò & quale est illo, vtuntur, immunda omninò. Ideo ergo infernum præfigurant, impuros, seceustosque homines, qui vitia retinent, vt nulla ex parte vitii expurgentur, nec impuritatibus quibus abundant, aditus pateat, sed vitia quæ semel ingessere perpetuò teneant, omni-que modo eisdem vtantur, nulli excessui indulgentes aut vitio nulli Crocodili instar.

*De Crocodili silentio & vltione mysticè
& historicè.*

C A P V T IX.

36 **L**ibidinem exprimere volentes Ægyptij, Crocodilum depingebant, quòd dentes maxillæ dextræ eiusdem alligati dextro lacerto brachij, incompefcibilem lasciuiam inferant. Recensuit Plinius lib. 28. c. 8. & de Crocodilo terrestri dicto Scinco Dioscorides lib. 2. c. 9. Galenus loco adducto, Solinus, Plinius, Aristoteles, Ælianus, & præcipuè Plin. lib. 8. c. 52. notissimum est, quantû in veneré stimulet hic Scincus

Scincus Crocodilusq; terrestris, mole minimus, lacertulæ quâtitatis & mēsuræ, nō secus ac Cātharides, si cato illius; vt Dioscorides refert, quæ circa renes est animâtis, pōdere dtachmæ vnius vino soluta ebibatur; impotentes vtuntur commodissimè, & frigidi coniuges; norunt medici omnes. Aluntur floribus ij Crocodili terrestres, quorum cutis vsta, aceto illinita, sensum obstupescit & remittit maximè, magnitudine lacertularum & lacertorum communium. Iuxta Nilum veniunt, & minores alibi, & ibi amphibij, locisq; aliis, non secus ac fluuiatiles, iuxta mare rubrum, & Apuliâ, Lydiam, Mauritaniam, apud Indos Orientales, & Occidentales visuntur communes ij & illi; iidem autores referunt locis adductis. Est horum Scincorum illud mirabile, quòd non secus ac Psittaci maxillam vtramque promoueât supernam, quòd Aristoteles mouere supernam quæta inferna, Crocodilo solùm fluuiatili adscripsit; venitque hoc modo intelligendus, aliàs ipse & cum eo reliqui errassent planè. Scincus verò appellatur ille græcis *σκίνξ* ab *σκίνξ* agilis, saltabundus, Græcis, quòd motu agilissimi sit, vt vix capi possit. Iis ergo libidinem significabant, & salacitatem immoderatam; iis & antiqui philtrea & amuleta parabant, vt patet eisdem autoribus. Canos obtinet Crocodilus dentes, lacerti instar, Plinius reuulit lib. 18. c. 8 Solinus locis adductis narrat è Crocodilo, & scinco pocula parati narcotica, & sensum mortificatiua, non secus ac venere mortificantur homines, & venereis obstupescunt actibus, sensumque & rationem amittunt; inquinant tandem luxu, ebrietate, & temulentia. Inter tot mala Crocodili laudabile est illud, quòd fabas fugiat, & omninò vitet, dicente Plinio libro 18. cap. 12. sic: In Ægypto fabæ nascuntur spinoso

nimis caule, quas Crocodili oculis timentes fugiunt
 nimis. Crocodili oculos eminentes nimis obtinent
 inter animantia omnia. Ægyptij ortum significare,
 rerum cupientes, geminos Crocodili oculos depin-
 gebant, quos habet eminentes, & emissitios. Sunt
 salacissimi, qui oculos emisso & protuberantes re-
 tinent, quòd humor frigidus in oculos declinauerit,
 interim quòd efformabantur illi homines, ingeni,
 vt testiculi super sint, cum quibus oculi maximam
 commutionem obtinent, Aristoteles docuit 4. se-
 ctio. problematum latè: fabas enim effugiunt maxi-
 mè & odio prosequuntur intensissimo Crocodili,
 quòd earum petulantiam, inflationem & elationem
 ingenitam percalleant; flatus enim excitant tot tan-
 tosq; vt illis mansis intra suam pellem contineti
 nõ possint, dirumpãtur imò, & crepēt eisdem inge-
 stis illi, quòd inflantur, superbiunt, excandescunt, fu-
 runt, iis deglutitis robur amittunt, & cauda in qua
 iis vis resider, maior quàm in ore multò, vinctu &
 37 ligatu (Solinus retulit & reliqui) eneruatur, langue-
 scit, vt superentur facilè eisdem deglutitis, torpidi &
 ignaui, tumentes, tumidi, sese euoluere impotentes,
 vertere, flecti, & in orbem agi; desides sunt, fabæ fla-
 tulentæ substantiæ, ideo salaces, melancholicæ, ve-
 nerez, libidinose, narrat Galenus, Paulus, Ætius,
 Dioscorides lib. 2. c. 93. Plinius, Theophrastus. Tu-
 mefaciunt & ultra quàm decet, distendunt edentes,
 inflant (superborum conditiones) sese excedere fa-
 ciunt, nõque termino proprio contineri, superbi vt
 faciunt, & arrogantes, vsque ad caudam eneruãt, &
 debilitãt appetitum. Fabis antiquitùs albis & nigris
 magistratus & officia, dignitates dispensabãtur, suf-
 fragiis albis approbantibus, reprobantibus nigris
 nominatos semel. Aristoteles 2. magnorum c. 6. Plu-
 tarchus

tarchus commentario de liberis instituendis, Laërtius lib. de fabis, hinc Pythagoras dixit, à fabis abstinere, significans dicterio hoc, abstinendum esse à rerum publicarum negotiis, ambitione, siti immoderata honorum, & dignitarum, onera confidetanda, non solum honores, onera imò, instituta imò dignitarum: secus atque illi qui non negotia, sed oia considerant. Iussit Deus Moyse ex fine serpentem accipere, factaque est virga recta iustitiæ, si ex fine apprehendatur; dum verò è manibus decidit, extitit coluber, Mosè deglutire tentans, quæ erat virga, ex fine apprehensa & baculus quo subleuatur homo. Ex cauda & fine pendet serpens, officium, ob capitis serpentis pondus; contra acceptus ex capite, honore, & eminentia, onus delitescit, & pondus obscuratur. Ideo Moyse ex cauda arripere dictum Exodi 4. cap. Magistratus virga, faba, fauores dicti, quòd fabis veniant suffragantium voto; baculi sunt virgæ gubernationis, & regiminis subditorum, quæ si è manibus decidant, stertentes virgæ, vigilantes si non sint, serpentes voraces fient eorum, è quorum manibus cecidere, Moyse contigit. Idem Cicerò de fabis retulit, de diuinatione lib. Didymus, Plato in Io, seu de futuro poetico. Ideo ergo Crocodili fabis abstinent, & cum Deorum sit munus, homines edocere, & extrahere ab iis noxiis & perniciosis rerum generibus, & id maximè quando specie boni splendescens & apparentis venenum latet, iniustitiæ, ambitionis, superbiæ, in officiis & dignitatibus ut latitat, ideo Crocodilum in Deorum numero collocarunt Ægyptij, quòd roboris tanti, viriumque tantarum cum sit, finis & caudæ potentissimæ, & ferè insuperabilis, ut ex fine errare, deficereve illi non contingat, à fabis omnium maximè tamen abstineat.

negotiiis, officiiis, quasi permisceri neget, renuat, vitetque fabas, quod re vera Deorum est, homines edocere, & facere resipiscere. Estque in Deorum numero repositus, quod sit dorsi insuperabilis, & ventris mollissimi, quasi iustitiæ rigor, & misericordiæ clemencia in vno Deo commorentur: visceraque mollissima, lumbi fortissimi & humeri, onera sustinentes, & gestantes, Christi diuinitatis dorsum, & humanitatis venter, visceraque piissima his latent. Ultra & quod precibus acquiescat, hominumque pollicitationibus. Refert Solinus libro polyhistoriæ cap. 35. Plinius lib. 8. cap. 25. Aristoteles 2. Oeconomicorum, Ælianus locis adductis, Ægyptios Apis natalē celebrātes Deæ, non lædi Crocodilis septem diebus. Apis erat illis alio nomine Serapis dictus Bos, quem pro Deo colebant, Alexander ab Alexandro sentit libro 6. capite 2. Dum ergo hunc aquis immolabant, Crocodili nil mali inferebant mortaliibus. Scripsit sic Solinus eo loci: Apis natalē Memphitici celebrant iactu aureæ pateræ, quam proiciunt in Nili gurgitem; hæc solemnitas per dies septem peragitur, quibus diebus cum sacerdotibus quosdam Crocodili inducias habent, nec atrectant lauantes, octaua die ceremoniis peractis, velut redita sæuendi licentia, solitam reassumunt atrocitatem. Sed ideo maximè dij iudicabantur, quod lingua sint, vt monstrauius, destituti. Pythagoras hoc solum cum Diis homines commune obtinere dixit, taciturnitatem, Deus enim sub longo silentio mortalium opera examinat, pro re, loco, & tempore singula moderatur, cum omnia videat, & contempletur visu perspicacissimo, cuius est symbolum Crocodilus elinguis, alti silentij animans, visus acutissimi in aëre, & si in aqua hebetissimi sit. Est Deus

Deus in aëre, in vanitate, in superbia hominum perspicacissimi visus, in aquis verò, in lachrymis, in humilitate excutiens, & hebes, nec defectus lugentibus & corde humilibus qui in aquis degunt imputat, sed iis qui in aëre & superbia intumescunt. Nomen imò illud ineffabile Tetragrammaton hæc notat, nomen sine lingua, Deumque nos fari non posse, sine linguaque esse; vt est ipse, solo Verbo æterno fabilis; *quis nouit patrem nisi filius? aut quis filium nisi Pater, aut cui reuelauerit filius?* Matthæi 11. capite. Deum enim solum silentium decet, & ineffabilitas, omnia alia fari, comprehendi & concipi queunt, Psalmographus facer. *Te decet silentium Deus in Sion.* Isaias 8. Iudæis afflictiones renuncians, quòd verum Deum silentij reliquissent, ad garrulos mentitosque Deos confugissent: *Pro eo quòd abiicit populus iste aquas Siloë, que vadunt cum silentio, & assumpsit magis Rhasin, ad ducet super eos aquas fluminis fortes:* id est, afflictiones; capite 30. sic: *Quia hæc dicit Dominus Deus Israël, si reuertamini & quiescatis, salui eritis, in silentio, & in spe erit fortitudo vestra, in Deo silenti.* Elias signum suggerens tertio Regum, capite decimonono, aduentus Domini, inquit: *Non in turbine Deus, non in commotione Deus, non in igne, sed in sibilo aura tenuis, in silentio.* Tuncque Dominum adesse cognouit præsentem, quando siluere omnia, spirante solùm aura tenuissima, non enim in potentia magnatum Deus, non in turbine & tonitruo factò operum hypocritæ, tuba exclamante ambitionis, non in igne superborum, & excandescantium furore, & ira, imò in silentio spiritus mitis & humilis Deus; silenti Moyse dixit Dominus; *cur vociferaris Moses?* non enim in strepitu labiorum, imò in silentio spiritus. Deum consuluit Helias co-

ram sacerdotibus Baalis, silentio spiritus, & humilitate. 4. Regum decimo octavo capite Anna Samuelis mater silentio impetrauit filium à Domino, Publicanus garrulus incedem non reportauit, neque enim oris silentium datur aliis præterquam Diis. Nec iis preces vocales sanctissimæ prohibentur, consulitur imò iis oris confessio ad salutem necessaria, laudatur silentium, & in ipso sermone taciturnitas, hypocrisis vetatur, garrulitas, ostentatio, loqui ad homines, propter hominum inanem gloriam, silere imò ob id, vociferari verò in Deum, non labiis, vt dixit Isaias solùm, corde imò verbo, opere, silentes omnibus aliis, silentium ineffabilitatis venerentur, Deitatis silentium, æternitatem, quietem, incomprehensibilitatem, immensitatem. Est Deus in silentio, sibi loquitur, intra se, in Verbo qui ad extra loquutus est ad creaturas, ex bonitate immensa, Plato in Timæo nouit, silet, sibi solùm loquutus ad intra, quò Ægyptij Deum elinguem Crocodilum constituere: lingua externa loquutione indigentem minimè, vt nec creaturis Deus. Dissident maximè natura Scorpio, & Crocodilus, diximus supra, quorum vterque vim habet in cauda, & cum Scorpiones generentur ex Crocodili cadauere (suprà) iure hæreditario succedunt in bona Crocodili eo defuncto, consanguinitatis lege, amicitiaque, quæ conciliari nequit eo superstito, cum in Scorpiones abierit, firmatur, corrupto iam eo, & fetido. Sunt Scorpiones Scorpionibus amicitia vinculo stricti nimis, & quòd animantia eiusdem naturæ sint, & peculiari ratione, quòd sese caudis nectant, & vinciant, dum contingere non possunt illa, quæ icere cupiunt (capi-

te sequenti.) Crocodilus qui noluit inire amicitiam incorruptus & integer, in scorpiones permutatus, & degeneras inuit. Sunt huius conditionis & legis scelesti, impurique homines, scorpiones venenati, qui interim dum viuos, vitalique halitu, atque spiritu vtentes inspectant, & sentiunt, sanctimonie legibus adstrictos, virratemque sectantes, odio habent integros, & incorruptos moribus, remissè aut nunquam conuersantur, dissidentes moribus, & si illis vinculis & obligationibus mille addicti, dum tamen vitia & scorpiones abiere familiares, vinculo conuincti malitie fiunt, arctanturq; animo communi vitiorum, hanc vocant amicitiam veram, qui studiis dissidebant, & conditionibus prius, qui non antea in vitia communia degenerarunt, quam & esset vtrisque anima vna, consensus vnus, familiaritas, animus, quod in scorpiones abiierit alter vitiiis irretitus. Semel ac Pilatus in vitium Herodis incidit, Christumque persequi, in carcere asseruari, flagellis cædi iussit, remisit, Lucæ 33. capite. *Facti sunt amici ex illa die*; reddit rationem Spiritus Dei iis. Antea amici non erant, inimici imò; Eo ergo quod in scorpionem Pilatus abiit, in Herodem, amicus corruptus semel, & inquinatus; Isaias 5. *Væ qui coniungitis domum ad domum, familiam familiae nectitis, agrum agro copulatis, vsque ad terminum loci, nunquid habitabitis vos soli in medio terra? Quasi dicat, væ qui domum ad domum in malitia copulatis, & amicitiam initis, & agrum agro quasi communia omnia vobis, vsque ad terminum loci; vltra enim extenderetur malitia, si vltra esset locus, spatiumque si suum terminum transigeret; habitabitis vos soli nunquid in terra? eritne iniustorum hæreditas Domini? venient*

alij, & accipiet alter quod vitiorum vinculo regebatis, hæreditabunt alij, & Scorpiones fortassis, vobis succedent filij impij & scelesti, in pœnam delicti, vt de iis malè acquisitis rebus, iniustitia & dolo retentis, non gaudeat tertius hæres, Scorpiones succedent Crocodilo. Mirabile est illud huius animantis, vastissima hæc moles, pondusque iners, ictu Scorpionis caudæ leuissimæ, caudam percutiente Crocodili, qua tot animantia interfecit, hoc minimo solum animalculo ictum, monstrosum animal concidere subito, vita defunctum, ex cauda veneno impertito animanti ingentissimo, cauda Scorpionis vitrice, vindicante caudæ Crocodili delicta, & sæuitiam immanè, nullo alio qui petit Crocodilū, quàm cauda, non icit alio, nec vulnerat, caudam præter, hac qua peccauit ille, punitur, castigatur, luitque pœnas, vt per hæc ipsa puniatur, per quæ peccauit, Sapientia II. c. *Quod quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem multorum animalium in vindictam, vt scirent, quia per quæ peccat quis, per hæc torquetur; quæ coherent cum iis quæ dicuntur IO. c. eiusdem, vt in iis quæ peccauerunt, nec latere potuissent, iis enim cognitis ad pœnitentiam conuertentur delictorum commissorum, tum in præcautionem futurorum excitabuntur, noscentque in quæ erant præsentia, vt satisfactione præteritorum, & præsentium conuersione ad Deum, & futurorum præcautione, non secus ac agrotantes pristinae salutis reuocentur. Torquetur ergo per quæ peccauit quis, vt Crocodilus cauda nocet, punitur & cauda. Extat præclarum exemplum huius, insigneque monumentum Regum 3. cap. 21. Cùm enim Achab Samariae rex vineam Naboth Iezraëlitæ expetiisset, vt ex iis quæ illi necessaria erant ad*

vitz tutelam, communemque familiae victum, sibi hortum deliciasque pararet superfluas, renuente luxum Naboth, quod à Domino in hereditatem suae tribus accepisset illam, indignatus rex, uxorem consuluit reginam Iezabel, quae testibus duobus inductis testimonio fallaci, ipsum lapidari decreuit, & sanxit innocentem, ut è paterna abiceretur sorte, spoliaret ut infontem Naboth, vltor Deus atrocissima ut morte & Achab & Iezabel reges punierit, sanguine eorum canibus elincto, ut promiserat, quod Naboth iniuste cõdemnassent crimine lese maiestatis imposito. Reg. 4. c. 10. ut edixerat Dominus, delictum adhuc in filios Achab vlciscentem, quos Iehu Rex Israël ut securus regno esset, trucidari iussit principibus Samarie, apud quos retinebantur filij Achab, educabanturque, qui capita eorum regi Iehu immisere, non alio (obstupendum hoc est) quam in cophinis vuarum vindemiæ (ibidem dicitur) cum enim delictum vineæ occasione esset patratum & scelus, in cophinis fructus vineæ acerbos collegit in filiis vindicta reptante, & repetito delicto vineæ in successores adhuc, in iis idè iniustitiæ fructus recepit, & filiorum capita in cophinis vineæ fructus, cophinis vindemiauit vineam, & filios simul, per quæ peccauit ut puniretur, in quibus & deliquit, torqueretur ille. Serpentes adorabât Hebræi (Ægyptiorum idololatria infecti) serpentibus illis supplicium venit. Absalon stragem patrabat capiti patris, coronæ, capillis capitis obiit suspensus, suomet gladio Goliath caput amisit, tot tantos quo trucidauit; qui gladio perimit, & gladio peribit. Hinc Esther c. 7. Aman suspensus est in eodem patibulo, quod parauerat Mardocheo, non alio. quo psalmodigraphus de iniusto & impio Psal. 7. *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit.* Non secus ac

artifex ille, qui cùm maius tormentum hominibus disquisisset, & taurum aneum coram Dionysio tyranno struxisset, vbi mortales eo extorqueretur exusti, querelis, & querimoniis tristibus, vt tyranno gratum redderent sonum, in hoc ipso prius tyranni iussu periculum fecit artifex, inciditque primus in laqueum quem prætenderat aliis.

De symbolo iustitiae ex Crocodilo eliso.

C A P U T X.

43 **M**ortem antiqui significabāt cauda Crocodili, & funeralia, & tenebras: quòd mortis instar superet, & vincat omnia, reponatque in vmbra mortis. Valerius lib. 29. c. de Crocodilo ex Chaldæis tradit, numismaque plurima huius rei signum suggerere videntur, quibus inest ex vna parte Crocodilus religatus ad palmam, cum hac litera. COL. ÆG. id est, Colonia Ægyptus. Ex alia, facies duæ insculptæ, vna ad Orientem spectans corona nauali insignita, inscriptio IMP. imperatores. Imago vna Agrippæ est, altera Augusti Cæsaris, de quo Virgilius; *Tempora nauali fulgent iustrata corona.* Victoriæ enim morte non perituram notabat palma, inelytâ, in onus oblivionis insurgentem, quarum est feracissima Ægyptus, cui alligabatur Crocodilus victus, morsque superiata victoriæ. Visitur hodie Romæ in campo Martio itidem statua huiusmodi. Sunt & alia numismata Crocodilum continentia, vt Ægyptum superatam expriment. Crocodili tergus hominem inuidum prænotabat, quòd sit cutis & ossium impene-

trabi

trabiliū ferè, sed vt hominē ferocē mansuetū iam, humilem, & domesticū, Crocodilum pennam Ibid. s supportantē struebant, & cū animans nullum ex minori principio in maiorem molem attollatur, e os qui ex minimis & obscuris principiis, in nobilitatis fastigia, honorésque & officia illustria fuerē euecti, Crocodilo maximo simul cum ouo minimo lineabant, ex ouo magnitudinis anserinæ. Viginti vlnas æquat Crocodilus iuxta Solinum locis adductis, quæ amplificat fabella illa Æsopica non illepida, de Crocodilo generis nobilitatem, sua & antiquorum præclara facinora vulpi referente, multaque alia egregia & præclara facta, cui argutè illa respondit, ex cute optimè tua antiquitas prodit, te tacente: ex dura & obstinata pelle, ex cute prodit, excedit superbia molem, vltra cutē it, ex cute & ambitu antiquitas itat. Est huius animantis increfcere vsque ad vitæ terminos vltimos, contrà ac omnia quæ anima constant, ex minimo ortus principio crescere non desinit, quãdiu viuit; huic solū naturæ concessum, quod non vera nutritione fieri monstrauimus supra, vitio sa imò & concretionē potius excrementorum immundorum, quàm coctione alimenti, & permutatione vera; pinguedine imò, frigore concrefcente, sanguinis oleoso congelato in frigido animanti, quo obesi nimis, & pingues visuntur, nec enim excrementa remittit, toto imò vtitur alimento, nec habet qua excernat excrementa meatu destitutus, quo ipsa deponat, iam supra; & cū huius sit conditionis, & ortus, immundūque adeò, nullum est animans superbiens adeò, petulantius nullum, maxillam superiorem mouet in superna, elatum contrà, ac animantia reliqua, putrida vlgine ortum. De limo terræ formatus homo, de puluere ille in tan-

44

tam bonorum animæ & corporis naturæ, gratiæ perfectionem euectus, vt nullus minori ex principio in maiora venerit, Crocodili instar, superiorem maxillam mouit superbam. gulæ pomi esu, cōtra præceptum & legem impositam, superbiens eo; *cur vobis præcepit Deus? eritis sicut Dii*, in crescitque vsque in vitæ finem deformitatibus, vitiis, morum corruptela. Ieremias 31. capite. *Vsque quò delicias dissolueris filia Sion, filia vaga, quia creauit Dominus nouum super terram? vsque quò cresces vitius, & iniquitatibus? interrogat Dauid psalmo 93. Vsque quò peccatores Domine? vsque quò peccatores gloriabuntur, & vt alij, crescent?* sic alia litera. Regum 4. capite 20. Ezechias dixit Domino offertenti vtrū vellent, umbra cresceret decem lineis, an decrederet in signum promissionis victoriæ; facile est umbram crescere decem lineis. Occidente enim Sole prolongantur umbræ facile, iam deciduo, quòd basim nostram feriat lumen, & infima nostra, quò protenditur umbra lumine impedito magis, omni corporis mole, subitoque crescit nimis illa Sole Occidentali, quò situ erat Sol, dum hæc petiit Ezechias, quò decem lineis retrò umbram imminui expetiuit, & vt dies superesset, lûxque maior pacto & conuenientia; tum facile est vitia cumulare in decem præcepta, & peccata, priuationes, & umbram rectitudinis, difficile verò est retrocedere, conuerti retrorsum decem lineis, lucis que augmentum, umbræ que remissio hæc voluit, non illa. Crescere vsque in finem facillimum est obscæno Crocodilo per decem lineas, at corrigi, decrescere, emendari, difficile vndique, illud se solo potest incrementum, inordinatúsque excessus, mensuræ debitæ transgressio, iusta meta, terminus, conuersio, se solo nequit, Deo imò ipso non minus est opus. Redire ergo in lucem,

retrocedere lumen, opus Dei est, facilius est imperfectum perfecto, malum bono, malitia rectitudine, ex quouis defectu umbra, malum, priuatio, ex integra causa bonum, lux, habitus: dissoluuntur deliciis, increscunt ultra legem ij Crocodili, omni vtuntur alimento, & luxu, sine discrimine aliquo, nilque illius in excrementum relegant, excrementis imò aluntur, non minùs pinguescunt, augètur, vomitu obscæna excrementa reiectant ore, continuo eiectu, tanti ingesti alimenti in mole tanta destituti deorsum, & inferno secessus loco, recrementa maledicentiæ, & blasphemix ore reddūt in proximos, quæ ingurgitarunt, immoderato suscepto scandalo, & dato, vtilia quæ essent si moderata ingessissent, vt corrigerèt, non infamarent vomitu in alia factò. Fur in se hoc animal prædæ spe frustratū, se verberat, & castigat cauda, si subterfugit sperata præda. Ægyptij cladem & calamitatem, ex furore subsequutam eo sese cauda affligentem prænotabant; Latrocinium illo depicto exprimebant, negotiorum impedimenta, & insidias. Typhonem in Crocodilum obiisse prædicabant, vt ex Æliano tradidimus, negociatoribus enim Crocodilum insidiari tradunt historiæ Ægyptiæ lib. 6. cap. 2. Valerius lib. 39. Bercorius, Erasmus, Rhodiginus, Solinus; quo genere latrocinij Typhonem infamem referunt historiæ. Hinc Typhoni consecrantur Deo latronum Crocodilum & asellum equumque fluuiale Hippopotamum dictum: vt placet Deo iis ingenio similibus hippopotamo & crocodilo astutis, essetque vt mitis asello simplici, precabantur: non versutus Deus vltor, vt asellus imò Typhoni Deo latronum consecratus. Inualuitque vsus ideo, vt in asello vapulent fures. Hinc in ciuitate Apollinis è Crocodilo omnes vescebantur

die sacra Osiridi, quod illatam iniuriam Osiridi à Typhone vlciscerentur, in crocodilo abdito qui virginem apprehendit, crocodili carniū esu significantibus, non secūs carnes Typhonis dilacera- re cupiisse, quos certa die tenebantur conuenari, & quos caperent interfectos ante templum prosterne- re. Est famis insatiabilis animal, vt Diodorus reru- lit l. 3. c. 7. rapacissimum, est visus acutissimi, vultus feueri, inflexile nimis, & rigidum, nescio an ideo ex- titerit iustitiæ symbolum; suspicor, aut præsentis iu- stitiæ, quæ modò exercetur ministris corruptis sal- tem, quòd rapax & insatiabilis famis sit, an eo quòd rigidus & seuerus. Rhodiginus l. 29. c. 26. eo quòd sit iustitia perspicacissimi visus, Crocodilo significati dixit: Crocodilus maximè est visus perspicacis; vege- tissimi oculi, totius corporis obseruator & custos; iu- stitia enim oculatissima esse fingitur, acie perspicaci, cuncta perspicuens, quam Chrylippus lib. 3. cap. 9. effingi solitam prodidit aspectu formidabilè, lumi- nibus oculorum grauibus, acribus, neque humilis, neque atrocis, sed reuerendæ cuiusdam tristitiæ di- gnitate. Idem Plato 9. de legibus, Aristoteles, & reli- qui docuere, ideoque Crocodili insigniti iconismo, quòd huius conditionis sit, & quòd iustitia capite intra cælum recondito depingatur, vt Crocodilus caput recondit reliquis relictis, animantia vt cauda apprehendat, visu horribili capitis vt non perter- reat. Hinc & illum Deū antiqui constituerunt, quòd facie ad faciem inspectari non possit, per caudam imò, per vltimū, & per effectus solum, *inuisibilia Dei per ea que facta sunt visibilia cognoscuntur*, dicente Pau- lo. Abscondit caput iustitia, quòd non acceptent cœlestes & æternæ leges personas, capite imò in- tra cælum demisso, suspicor, ne videat hominum

malitiam, facinora & scelera, caputque reconde-
 re, velate faciem, vt depingi solet; imò ipsa iustitià sic
 depingitur Isaïæ 57. cap. vbi dicitur de populo. *Pro-*
pter auaritiã & iniquitatem ciuitatis suã, & per-
cussi eadẽ, abscondi à te faciem meam, & indignatus
sũ, & abiit vagus in via cordis sui. Velat faciem
 Deus, caput abscondit, rigorem exercet, misericordiã
 occultat, faciem abdit quandoque. Est Dei facies
 misericordia, facie enim Principis visã, venia impe-
 ttatur, cessat rigor, dixit Settorius ille. Nullus à facie
 Principis tristis discedat, & Traianus dixit. Hinc vela-
 runt faciem Domini Matei 14. Lucę 9. c. permisitque
 Deus velati facie, vt intelligerent detestabile aded
 facinus, & immane, neque Dei ipsius oculos suffe-
 cturos videre scelus tãtũ, alapas, subsannationẽ, deri-
 sionemque: quo ipsis nolentibus iustitiã esse, & iu-
 dicem, fassi sunt factõ ipso, facie velata, & virga in
 manu eius arundinis reposita; nam & si calamus erat,
 notabatur misericordia Christi præsentis iam, qui
 non virga ferrea rigoris antiqui, imò arundine faci-
 li, & leui eosdem corrigere veniebat in lege gra-
 tiæ, quo de Ioanne dixit præcursores Matthæi 11.
Arundinem vento agitatam existis videre, id est, præ-
dicantem iustitiã arundinis facilẽ ductilis, le-
gis gratiæ, leuis & facilis, suavis & mitis; iugum
enim meum suauẽ, & onus meum leuẽ. Non dixit, iu-
 gum vestrum, aut onus, Dei enim est, qui & nobil-
 cum fert onus, imò ipsius est totum, solũ nostra
 cooperatio, cùm & per ipsum nos simus oneri suffe-
 cturi, feramusque iugum. Arundinem ergo vëto agi-
 tatam, spiritu Dei moram existis videre, non virgam
 ferreã. Hic imò calamus, ingenio sacchari, & gratiæ
 Dei expressus destillauit saccharum cãdoris purissimi,
 vt simul lac albedine sit, & mel sapore, vt Christus

cor hominum edat iis condita ex se infipida, gratiosa iam avidissimè quæ ingerat.

De lachrymis Crocodili, natura, & symbolis.

C A P U T X I.

47 **I**Rrepfit vulgò dictetiù & patemia Crocodili, tritum satis, & vulgatum, neque ideo difficile minus, Crocodili lachrymæ, dictum de iis, qui cum sint crudeles, & feroces, misericordiam & compassibilitatem simulant sub pietatis specie, alios aliosque discerpere machinantes. Referunt ij autotes Crocodilum inspecto homine lachrymati priùs, mox verò deuorare illum crudeliter, cum quo dissidium maximum inter omnia animantia tenet (Dei vltor) ingraticissimū hominem castigans: vlulat, & singultit, planctu simili puerorum luctui, vt existimantes puerum afflictum homines succurrant, obuiam vt factus latens voret, & laceret, callidissimum animal. Fallit, illudie planctu simulato, & ficto, super quos elachrymat, antequàm deuoret, planctu largissimo: notat Rot. Erasmus chiliade 1. cēturia 4. Calepinus verbo Crocodilus, Solinus loco allegato, Valerius l. 6. c. 9. Bercorius, Basilius Magnus, Plinius loco adducto sic: Lachrymatur dum quosdam perdere vult ipse priùs, vt fecit Bassianus Imperator, quoties Getæ fratris quem occiderat imagines specularatur. Est apud Spartianum videte. Referunt ij autotes, Crocodilum fame stimulatum, os aqua replere, hancque effundere lubricissimæ mucilagini immistam, circa vias & semitas, quibus nouit animantia, aut homines aqutum venturos, quos elapsos ob lubricum descensum

corripere, & denotare, capita quorū ossca postea lachrymis macerat, humore oculorum plurimo, quo abūdat vodus natura, quæ madefacta emollita ingerit tandem. Lachrymas verò Crocodili dici teor, quòd, vt diximus, ab incolis deploretur suspēsus, antequam ingeratur, quod ex Solino c. 3 (.retulimus, & Plinio, quasi inutiles, & crudeles lachrymæ fictitiæ, & subdolæ, non secus ac fœminarum faciles, & inutiles, leues omnino, quæ in perniciem effunduntur, vt rethnas suadeant, & figmenta alioqui, quæ cum animanti nullo dissidium maius obtinent, ac eū homine fœminæ, Crocodili instar, supplicium, vltio, flagellum, pestis mortalium, cum quibus serium nihil, vana imò solùm tractari queūt, nœnię, ludicta, vt hoc solùm animanti sit opus, quando non est viro sui opus, est que extra se, quando non vir. Plinius lib. 6. cap. 2. sic scripsit de Horatę regionis Indię ciuitatē monitissima Horatę, pulcherrima est vrbs Horatę, pulcherrimis munita fossis palustribus, per quas Crocodili, humani corporis auidissimi, aditum nisi ponte non dant: logent homines, quorum mortem omnimodò procurant. Dixit de iis Crocodilis Spiritus sanctus Ecclesiastici cap. 12. sic ad literam: *In labiis suis indoleat inimicus, & in corde suo insidiatur, vt subvertat te in fontem; in oculis suis lachrymatur inimicus, & si inuenierit tempus non satiabitur sanguine, in oculis suis lachrymatur, & quasi adiuuans suffodiet plā. ac in ac: quasi adiuuans, nolle malum quod infert noscatur, vsque dum illarum foret specie subuenientis, lachrymans. Lachrymæ Crocodili mendaces, & fictæ. Qui secutus & illæsus inter Crocodilos versari voluerit, nullo alio secutiùs ibit quàm si Crocodili adipe perungatur. Inunctus enim adipe illius, illinitus poterit inter Crocodilos conuersari, & per eorum*

medium discurrere. Docuit apertimè Firmius nomine, *Aegypti tyrannus*, qui oppreſſus ab Aureliano tranſnatauit fugiens Nilum, liberque euasit *Crocodylis*, quibus Nilus abundat, adipe vnctus, impuneq; flumen percurrit, teste *Aurelio Feſto* l. 6. c. 3. & *Vopifco* lib. 4. c. 9. *Valerio* lib. 29. c. 11. *Plinio* 31. c. 5, Imò perunctus *Tele*, aut adipe colubri aquatilis, ſecurus *Crocodylos* aggreditur, *Alianus*, *Plinius*, & *Solinus* locis ſuprà adductis; timidiffimū animal fugit perſequentes, proſequitur fugiētes, moleſtè nimis (ſuprà.) At etſi perunctus adipe *Crocodyli* ſecurus innet inter *Crocodylos*, impetitur ſcorpionibus, *Crocodyli* odore notus adipe, ij autores recensent, *Delphinis*, *Ichneumonibus*, *Enydris*, quibus diſſidium cū *Crocodylo* eſt: qui niſi lignis perſeæ arboris ſuffumigentur, oppugnantur, non ſecus ac qui maiora pericula vitarunt, deuincitur multoties facilioribus. Si ligno crucis non muniantur, charitatis calore exhalante, ſuffumigio aromatum *Chriſti*, eſt perſeæ arbori illud fructus formæ cordis vt afferat, ſoliis inſtat linguarum prædita, vt lingua cum corde conſentiat, veritate ſine ſimulatione, & dolo multoties, qui incōmodum vnum auſugiant, à recto que calle non deuiāt, mille aliis impetuntur, affligunturque rerum ærumnis, & calamitatibus variis. Tres dies tranſigit ſine cibo *Crocodylus* ingeſto cadauete hominis, & dum euomere cogitur, non ante tertiam vomit (ſuprà.) *Chriſtus* tribus diebus in viſceribus terræ deſcriptus reſurrexit tertia, coëgit vt reuiceret *Crocodylus*, lonas vt è ventre cæti tertia euasit liber, & integer. Vincitur demon facilè viris conſtantibus, euincit timidos, & puſillanimos ſuperat. Terreſtris *Crocodylus* deponit excrementa, mundus eſt magis a quatili, qui cū in medio aquarum degat, excrementa

omnia retinet. Plurimi in medio aquarum Ecclesiæ sunt deteriores Ethnicis, & publicanis, cum illi medio aquarum baptismatis geniti uiuant voto addicti, obligationis lege, aliis sterili terra ortis, sicca, & inermi Pharaonis. Miratur Deus medio fluminum recubās ausus dicere: *Ego feci membra, mea sunt flumina, Lucifer alter*, Ezechielis 23. cap. Detergunt maximè Crocodili terrestres immunda excrementa, è facie pannos, maculas, sæditatem omnem. Et si immundus sit ille, cui facies detergitur, splendet illinitis cum melle scincorum excretis. Galenus locis adductis, Plinius, reliqui sentiunt cum Dioscoride, Paulo, Ætio; sputcus cum sit, mundificat plus multò omnibus aliis totius naturæ animantibus, & plantis, metallis, liquoribus, lapidibus, tetrīs. Neq̄ ideo contemnendus, quod immundus sibi, cum reliqua plus multò reliquis extergat omnibus, symbolam eorum qui et̄i moribus inculpatis non uiuant, tamen officia publica exercent, & munera cōcionatorum, sacerdotum, qui alioqui immundi, extergere valent vitia populi, & subditorum lābes; quò non abiiciendi despiciendive ideo; aliis imò quandoque magis Deo actore, ut hæc Dei esse mortales noscant, opera grandia moliantur, conuersionemque animarum in p̄uentu maximo. Crocodilus satur, plenus cibus, repletus & abundans alimentis, maximum subit periculum, deliciis affluens, grauissimo tunc veterno, somno quòd corripitur. Ille in arenam venit, somno, ut diximus, atrissimo & crapula confopitus, ore hianti, faucibus sanguine plenis, quòd indiscretè cibos ingerat, hauriatque potū, putrescit facilè, tanta quam ingurgitauit ciborum copia, vermibus repletur ventet horridus, dormit tamen quietus ille ore aperto ad radios Solis lumini expositus, venit auicula rex

aniam dicta, Trochili species, alia à Trochilo communi, longissimi, procerissimi que rostri, porrecti nimis, illabitur in ventrem animantis ore amplissimo dehiscenti, faucibus horridis patētibus, latissimis, expurgat ventrem, vermes absomit, emundat animans, ore postea iterum peruolans in aërem redit, quam si Crocodilus sensit, tot obligationum vinculis adstrictus, immemor omnium, os obserat, anem vt captet, tetineat, voret; ea verò detenta, offensa ingratitude percita, rostro dirumpit viscera, facillima erumpi Crocodili, diruptisque visceribus peruolat immunis, & libera noxa omni, peritque ingratus Crocodilus vermibus, & sanguifugis afflētus, satur, somno oppressus, dicta ane rege, visceribus confossis; Enydro vltà, Delphino, Ichneumone (dictis auctoribus suprà omnibus) quòd sibi alimentum copiosissimum sperent suscipere, polliceanturque, eo intercepto, aggrediuntur plenum, quod grauis & ineptus sit bello satur, somnolētus, tardus, ex Isidoro 12. Etymologiarum lib. Seneca lib. quaestionum naturalium; vbi ex Babylo Aegypti praefecto haec ipsa recenset. Physologus lib. 3. c. 7. Plinius, Solinus, & locis allatis suprà, Speculum naturalium lib. 4. c. 8. Bercorius lib. 10. c. 28. horum quosdam aphonos constituunt, sine voce Crocodilos, alios lugentis instar vociferantes, plangentes. Ad Solis iustitiae radios conuersi, expurgantur, Trochilis, regibusque aibus sacramenti poenitentiae, *regale sacerdotium*, peccatores, criminibus & vitiosis recrementis, quibus scatebant, detergantur, illabuntur confessores in ventrem per os poenitentium, & confitentium, horrida ora hiantia subintrant, quae si conferant, & concludant, à volatu; ex ore eorundem facturi in caelum, desistunt eae aues regales, veniam vt impetrent, Crocodilis infectis, os

si obserent, & cōcludant peccato aliquo retacito, occupatione detenti indiscreta, si occludant, immemores tanti beneficij, vt non ore, visceribus imò disruptis conscientiaē conceiiso semel ore discedant, regis auiculæ, vt crepuit Iudas medio è corpore, mutus os quòd recluserat. Hæc & de Christo regali potentia superante infernum, & de obstupenda eius gloriosa resurrectione intelligenda veniunt (dictis iam.) Sunt in medio deliciarum pericula maiora, & eorum qui pleni abundantes rerum copia, omni obliti cura, & officio dormiunt, non euigilant, quasi nullo iam egere videantur; inopinata illis mors vt adueniat, instar Holofernis sopori mortem qui asfociauit, Iudith 4. cap. Iob de iis 10. *Qui cum habuerint, quod desiderarunt, non possidebunt*, morte præueniente. Vt pastores intelligant, & principes, respiscantque, accepti officij & obligationis vinculum quo tenentur præintelligant, maiusque subire periculum, cum saturo Crocodilo & pleno, inimici plures obsunt famelico aut egenti: officiaque esse rationem beneficiorum collationis; beneficiū enim propter officium est, alioqui iniuste afficiuntur dignitatibus, & ministeriis, hæcque iniuste retinent, qui ocio & deliciis viuunt, obliti officij, solū beneficij memores, & dignitatis, honoris, & gloriæ ambiciose. Corde sublato monstrosè nimis Crocodilus uiuit, contra ac animantia reliqua, vt lib. de natura rerum 6. inuenitur cap. de Crocodilo, etiam si Aristoteles, & hoc senserit de Testudine lib. de iuuentute, & senectute cap. 1. Tanto tamen temporis intervallo viuere, eo auulso, vt Crocodilus uiuit, nulli alteri conceditur animanti, ob quæ merito immundus uocatur figuratiuè: nam historicè iam immundam continere naturam prædiximus antea, ideoque

Leuitici loco allato computatur inter immunda animantia, illiusque esus prohibetur, cum tamen ab Aegyptiis, & Indis ederetur, ut supra retulimus, aliisque nationibus plurimis. Babyloones enim & Aegyptij omnes plurimis vescabantur antiquitus, à quibus prohibentur, arceturque Hebræi, qui cum illis commorati titus plurimos, obseruationes, & præcepta obseruabant, idololatrias & superstitiones vulgo Iudæorum acceptas, quo illis præcipitur, locustas, bruchos edere, id est, edere posse, ut Aegyptij commendabant condita hæc falsamentis variis, Crocodilos & alia serpentina minimè; & si ederent Aegyptij ob naturam vitiosam dictam c. de Stellione, & ob significationes vitiosas morum corruptorū eorundè. Vecordes Cocodili, sine corde viuunt, sine lege, sine præcepto, & cōsiliis, populus iners, cæcus, & sine Deo; neque cor habent vbi legem suscipiant, Jeremias hic iis: *Audi popule stulte qui non habes cor, qui habentes oculos non videtis, & aures, & non auditis.* qui corde carent, vitalibus operibus destituti, discedunt, & obeunt, vecordes, sine sensu, & intelligentia, quæ est legis cor. Nabuchodonosor Danielis 5. cap. cum bestiis positus esse dicitur, & à rege impio extractum cor, sine cordeque vixisse, Crocodili instar. Lucæ 21. cap. *Attendite autem vobis, ne forè grauentur corda vestra,* id est, superueniat repentina mors, ut ibidem dicitur. Quando enim cor grauatur, mouere desinit, ut docet Galenus 5. de locis affectis 2. cap. quo syncope, repentinaque morte discedit animal. Hoc vel ex crapula, aut ebrietate, aut animi passionibus, & curis, quò eo loci sic scriptum est 5. Lucæ cap. *Attendite vobis, ne forè grauentur corda vestra,* in crapula, ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa. Prouidentia Dei

opus summum hoc animanti Ægyptiis notabatur, quo Deum venerabantur, quòd non excubet oua, vt monstrauiamus, alio, quàm vbi crescentis, & inundantis Nili bis anno, aquæ eadem lædere non valeant, naturæ instinctu, & geometria insita. De hoc animanti mirificè tradit Plinius lib. 8. cap. 16. vbi inquit; Præmox quinque Crocodilos Romæ ædilitatis suæ ludis Marcus Scarus, Scarusve Euripo temporatio ostendit. Lib. verò 20. & 22. c. 25. Eruum mansum manè summo iuuare maximè morsibus serpentium, & Crocodili præcipuè, lienemque absumere libro 26. cap. 8. Potamogeton vtilissimum prædicat morsibus eorundem, & contusum appositum, & mâsum, Seneca eadem lib. 4. quæstionum naturalium c. 3. Strabo Geographiæ lib. vltimo cap. 6. Pausanias in Corinthiis.

De Scorpionis in natura mysticis & symbolicis.

C A P V T XII.

ECclesiastici c. 39. *Ignis, grando, fames, & mors, omnia* 49
hæc ad vindictam creata sunt: bestiarum dentes, &
Scorpij, & serpentes & thomphaa vindicans in exterminium
impios. Cap. verò 26. sic: Sicut boum iugum quod mouetur,
ita & mulier nequam; qui tenet illam, quasi qui apprehen-
dit Scorpionem. Deuteronomij 8. c. sic fatut Deus po-
pulo ingrato: Et ductor tuus fui in solitudine magna, at-
que terribili, in qua erat serpens flatu aduersus, & Scorpio, ac
Dypsas, & nulla omnino aqua: qui eduxi rinos de petra du-
ressima, & cibavi te manna in solitudine. Hæc, & alia, vt
 hoc capitis discursu elucescent, de Scorpione extâr in
 factis

sacris scriptis loca non facilia explicatu. Scorpio Latinis, & Scorpius, græcis *σκόριος*, Hebræis *bacrah*, unde Hispanis *Alachran* venit ab Hebræis *bacrah*, dictus est à *σκαπανίζω*, damno & odio prosequor, & *σκαπιζω*, spargo nostris, quòd prosequatur odio mortales intenso nimis, spargatque venenum, quà nullum aliud animans expuit, & fundit (infra dicitur.) Hoc verò nomine varia derivatiua compellantur, & metaphorica. Dicitur Scorpius militare quoddam instrumentum spiculis refectum, quibus Scorpij instar mortem infert, Scorpionis quòd similitudinem habeat forma, cùm hinc atque illinc chelarum similitudinem præ se ferant spiculæ caudæ eius, quòd appellant alij arcuballistam: tum Scorpius genus est tormenti, instat rubi aculeati flagelli genus; scutica habens glandes plumbeas in summitate, quo genere tormenti martyres plurimos legitimus afflictos: refert Plinius lib. 22. c. 13. lib. 7. c. 36. vbi sic. *Et in tormentis Scorpiones Cretas inuenisse ferunt.* Imò iis intelliguntur loca illa non facilia Scripturæ sacræ. 3. Regum c. 12. & 2. Paralipomenon cap. 10. vbi Roboam iuuenum consilia sequutus, non senum, aut maiorum appetitui magis, quàm rationi negotium credens, cum Ieroboam, simulque populus omnis conqueteretur de durissimis impositionibus Salomonis, respondit. *Minimus digicus meus grossior est dorso patris mei, & nunc pater meus posuit super vos iugum graue, ego autem addam super iugum vestrum, pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam vos Scorpionibus.* Idem eodem c. & Paralipomen. 2. cap. 10. hæc loca non de Scorpione animanti intelligenda veniant, de flagellis imò Scorpionibus. Nec sunt apti Scorpiones, vt flagellare illis possimus, aut flagella struere, breues, corpore minimi, & qui verberanti officere-
 rent

rent verberato magis, arrepti semel, nec impetum susciperent; quo aëre intercepto, vi excluso verberassent, corpore breues, exiles, tum cum additio in eodem genere rei sit, ibique addere iugum, & flagella augere promittat; dicitur enim, *pater meus cecidit vos flagellis*, ego autem addam & flagellabo vos Scorpionibus. De flagellis, non de animantibus locus venit intelligendus, de eoque tormenti genere dicto; quid opus est metaphora, vbi literalis emergit sensus, & consistit? proptius enim erat dicere; *tecum vos Scorpionibus*, quam *flagellabo*, cum de flagello Scorpione dicto sine metaphora, *flagellabo*, dicatur. Dicitur vltra Scorpius caeleste signum Zodiaci, quod Sol ingreditur 14. Calendas Nouēbris, qui propter magnitudinem mēbrorum in duo signa diuiditur, quorum vnus effigiem nostri librā cōpellant, Scorpionem alium, Orion iuuenis nimis venantū deditus dixisse fertur Dianæ & Latonæ Deis, se omnia quæ ex Dea terræ Cerere prouenirent, valete interficere, illamque instigatam, Scorpionem immisisse maximum, quo cum Orion iniuit duellū, Iouem verò vtriusq; animum admiratum, Scorpionē victorem simul cum Orione vita defuncto, & victo, inter alta reposuisse, vt essent hominibus monumentum, ne quis sibi nimis de re aliqua consideret, factumq; esse, Diana postulante, oriente Scorpione, Orionem occidere, ne iterum ita excādescerent ambo. Dicitur Scorpius piscis adhuc iuxta Plinium lib. 32. c. 11. & Arist. 5. de Histor. c. 9. Tum herba Scorpio, & Scorpuros, Plinius lib. 22. c. 21. Dioscorides lib. 4. c. 194. Gēma adhuc eo nomine innotescit. Scorpio animal, varius est natura, cuius Ælian. lib. 6. c. 19. sic scripsit. Mares Scorpij infestissimi habentur, fœminæ multò remissiores; nō enim virus tantæ acerbitatis habent.

Eorum

Eorum nouem sunt genera, album, fuluum, fumo-
 sum, nigrum, viride, ventricosum, cancri simile, in-
 festissimum, hoc flammicum appellant, genusque
 alatum, & aliud duplici armatum aculeo, aliud quod
 septem habet internodia. Scorpio insectile est ani-
 mal, præcordiis scilicet præinctum, sanguineum, vi-
 uiparū, neque oua Scorpius, fœtus imò viuos in lu-
 cem edit. Arist. 5. de historia c. 26. Quin & Scorpio-
 nes terrestres vermiculos, ouorum specie, & forma
 pariunt complures, & incubant, mox vt prolem per-
 fecerunt, pelluntur ab ea ipsa, sicut & araneis accidit,
 & interimuntur suisin et liberis, magno numero. Sæ-
 pius enim vndenos pariunt fœtus. Notatu satis dignū
 est, huius animantis, quòd sit duplicis ortus animal;
 vermiculis enim iis communi ortu progignitur, &
 vltra emortuum mas in Scorpiones abit, si putres-
 cat caloris æstu. Quò & sunt Scorpionis viui fœtus
 & mortui; non minùs soboles habet viuitus successo-
 res, & mortuus posthumos, quòd post humarum pa-
 tris, & mortem veniant. Refert *Alianus lib. 6. c. 19.*
 hos natos mortuo parente fatos, & posthumos or-
 phanos, matrem suscipere viduam, pudicam, lugubrē,
 quòd sint mariti emortui progenies, eosdem sub pe-
 tra constitutos ibidem alere, petrae tutela, frigore ob-
 seruante, eorum viru calidissimo frænato, hosque
 semper subditos viuere verè soboli paternæ, ortu na-
 turæ progenitæ, verme orti que Scorpionibus, fate-
 rique obedientia, reliquos naturales successores de-
 functi patris, adoptiuos susceptos, quasi se, & subdi-
 tos fatetes: nulla obligationis lege educatos, & altos,
 gratia imò, adoptione, & liberalitate educatos matris
 piissimæ. Fuit Scorpio antiquorū Deus cultu, & ob-
 seruatione habitus maxima inter Deos omnes *Ægyp-
 tiorum*, qui omnia venenosa colebant, veneraban-
 tur qu e

turque in Deos, summa observatione, & cultu, quod cum potentissima essent, mortaliumque excidium, placarētur cultu, & religione observata. Scorpio vero veneno non inferior alicui, peculiari quadam lege in Deorum numero reponebatur, quod cum potentissimus esset veneno, non ore, non facie, virus contineret, iaculareturve cruorem facilè instigatus quolibet, imò sui ultimo, cauda, quasi in suæ cōpagis remotiorem sedem, vbi ultrà longiùs ire non datur, nec conceditur ultrà, temotiusve ire, vbi si non resideret venenum, Scorpii que virus iam non esset, id continet animans, Dei conditio summa, cui opus est indignatione, instigatuque nimio, vt indignetur, puniat excandescatq; ipse, qui vindictā detinet, sperat ampliùs, & ampliùs fert, sustinet, excitat, minatur, defert, differt, in ultimum suppliciū, protendit, dilatat, vt Dei nō esset ultio, si ultrà differretur, iustitiaque deficeret si prorogaretur ipsius. Scorpio ore minatur, & cauda tandem, ultimoque icit, Deus ore minatur, increpat confessorum, doctorum, concionatorum, conscientiae stimulis, ultimò pungit, ferit ultimò, priùs excitato homine, & minis concitato, sepiùs icit, punit tandem compulsus violentia quasi, & iustitia; est illi supplicium violentum ferè, ex violentia in legem facta cogitur punire, & castigare; cogitur, quasi que obligatur, quantum misertatio naturalis. Est extra Deum supplicium & pœna, est ipse præmium & misericordia, homines minatur, vt eos in pœnitentiam reuocet, nesciens quasi eosdem affligere & castigare, minatur imò, vt asseruentur & caveant quo minùs puniat. Deuteronomij 32. c. vt converteretur populus rebellis ne illos pœnis affectaret, antequàm de illis vlcisceretur, quærit. *Vbi nã sum? cessare faciã ex bonis pibus memoriam*

eorum. Minis & comminationibus, ut eosdem exterreret, eo loci enunciante plurima, & afflictiones illis venturas ob contumaciam & perfidiam, quasi inscius & ignorans quærit: Vbi sunt inobedientes, ingrati que illi, ut hæc illis mala incutiam? illos ignorare simulat, sciscitatur, vbi, ac si sine illo possent alicubi esse, sine eóve quòd vbi erant reposuisset, ipse quæritat, vbinam sunt? non secus ac piissimus pater qui filium fugere cupit iras paternas, ne illum supplicio afficiat, vbi sit, quæritat, vociferatur, ut fugiat venientem, simulat, se ignorare, minatur, comminatur, clamat, ut discedat ille, ne lædat amantissimum filium propriis visceribus satum, quæritatque, vbi, vbi, ut fugæ detur locus, cum tamen vbi sit maximè calleat; minatur nõ aliter Deus mortales, propriumque populum ibidè, vociferatur doctorũ ore, ut fugiant vitia & flagitia detestentur, ut auertãt supplicia pœnitentia & dolore compuncti, vbi, sciscitatur, sunt, eo animo solùm, ut nõ inferat & ne cõfili patris affectui piissimo labascãt in eadem iterum, aut deteriora crimina, refertãtque vltionis leuamen non in affectum illum paternum, in id verò quòd non inueniat delinquentes gñatos pater piissimus. Sic noster qui in cœlis est, à quo est paternitas omnis & amor, sciscitatur de filiis inobedientibus, ut differat supplicium prorogetque vltionem, non secus ac Scorpio ore minatur, & vltimo tandem icit, quando nil iam Scorpionis superest ad vltimum, ad finem, aculco, & termino vltimo, pertransactis terminis omnibus monitionis, contumaciæ rebellis, eo loci, imò infra hæc verba, sic dicitur eodem cap. quibus bellissimè allegoria elucescit. Semel enim ac minas fecit populo rebeli, quasi dissetret vltionem & prológaret, non amore eorum illectus quo flagrabat,

(bonitas

(bonitas summa) ne nimia cōfidentia scelera denuò patrarent flagitiaque committerent eadem, aut maiora, aut alia, inquit: *Sed propter iram inimicorum distuli, ne foris superbirent hostes eorum, & dicerent, manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hac omnia*; ne scilicèt sibi adscriberent populi supplicia, & afflictiones contrarij, dicerentque non à Deo illatas, sed vi eorum, & potentia, gloriarenturque inimici populi Dei (summa bonitas) quærir Deus occasionem facilem quamuis, vt flagella & supplicia auertat. Quid quod gloriarentur inimici? quid quod exultarent opptessis Hebræis? vt offensæ decisset ultio. Non pluris est honorem refarcire illatæ noxæ? est, at difficile qui punir, facilè quouis quæsito colore desistit. Dei conditio. Legitur Regum 4. c. 20. Isaiam enunciaſſe Regi Ezechiae ægrotanti, altera die moriturum, quòd diffidisset de euentu belli, visa Assyriorum multitudine, cum tamen pro illis pugnaret Dominus, nuncio factò, Ezechiam ad parietem versum domus, quòd templo esset coniuncta, ad Deumque conuersum fleuisse amaro animo, Deumque illicò vocasse Isaiam per quem fuit sententia promulgata, dixisseque antequam atrij dimidium excederet, *reuertere, dic Ezechie duci populi mei, audini orationem tuam, & vidi lachrymam tuam*, lachrymam inquam, non lachrymas adhuc; *& ecce sanauit te, & addam diebus tuis quindecim annos*, propter lachrymam vnã, suspicor si lachrymas effudisset, vt fudit lachrymam, victurum vsque modò & vltra proportionis lege, vltor maximus criminũ, qui plurima lachryma placatur, terminos prorogat, præmiã impò porrigit, ac si non sufficeret dixisse, cum signo inò, regressu luminis per decem lineas, cum electione vltra eius spontanea, velit magis retrocedat vmbra, an antecedar, vt certã

credat sibi salutem promissam, elegit ille ludicrus quasi luminis aduentum, non tenebræ, & peccatis retrocedit umbra in lineis Horologij, luminis retroversu, Christi & gratiæ legem, lumenque retrouertere voluit, Deum hominem fieri, & quasi retrocedere illum de immensitate & infinitate, finitum humanitate, mensum breuè limitatum. Paulus ad Romanos 9. Isaia verba repetens: *Verbum breuiatum facies Dominus super terram*, Christum scilicèt, qui *exinanuit semetipsum, formam serui accipiens, habitum inuenit ut homo*, per decem lineas retrouertere voluit decem attributorù, & decem nomina Deitatis quasi reprimèretur hæc, & retrocederèt humanitate cõpressã. Est ergo hæc conditio Dei, vt vlcisci ferè nesciat, nisi iam ultimo, & quando priùs voce, ore prophetarum, & ministrorum legis permonuit, commonuitque prius septuaginta septies. His Scorpionè Deù coluere antiqui: propter hæc maximè inter potentissima naturæ animantia veneno & viru: soboles illa petta munita, emortui parentis progenies, obedientia & cultu prosequitur legitimam sobolem, viribus illa, potentia, & natura inferiores, qui si mortuum vorant legitime sobolis Scorpionem, si obiit, viribus, & potentia pollent rara, alimenti robore alti virtute suscepta è congeneri illo emortuo, facti participatione naturæ illius animantis legitimi quasi filij, energia & agendi potentia robustissimi, icent, superant, vincunt animantia reliqua, tunc instar sobolis naturalis, non vt spurij, vt legitima verò scorpionis successio iam. Idem autores locis aduectis. Deus Scorpio habitus antiquitus, causis adductis, minimè vltor, indultor verò criminum maximè, duplicis sobolis est pater. Christi natura & substantia, est Christus filius Dei viui, factus est Petrus Matthæi 16. cap. est pater nostrum,

strum, qui sumus filij Dei mortui: Vitæ actione est Christus filius Dei viui. Mortis, passionis nos filij Dei mortui, vitali actione ad intra est per naturam Christus filius Dei viui, Verbum, nam per naturam, nos mortali passione filij Dei mortui per gratiam Christi; per mortem ad extra geniti, huius Dei piissimi naturalis ille, adoptiuus nos, alti instar Scorpionis filij sumus, petra muniti, Christo, virtute accepta ex petra filij, deuotantes fratrem, qui obiit, sacramento Eucharistiæ, filij adoptione, gratia, misericordia, filij expositi ad ianuam misericordiae Dei, per Christum, filij actione suscepti, eo votato, membra Christi, vera Dei soboles, robusta, gradis, Chisticolæ, Christificati, Deificatique, Christi quasi, ille per naturam virtute propria caput nostrum, filius primogenitus, vnigenitus naturæ ortu, generatione post humatum patris nati eius relicto vitali principio, sacramentis sacris, vitali nos, eo mortuo orti posthumi, filij eius, qui & pater est nostri, & frater simul, post humatum eius orti in lucē, liber ille, nos per illum liberi, filius viuentis Patri, posthumi nos post humatum Patris nati, & renati illo aqua & spiritu. Ostentat Scorpio canda vltionem tardam, & vindictam lentam, quod septem post nodos, & spondilia, quibus astruitur tota, aculeus emineat, vltio, & supplicium, non aliter quàm vindicta renunciat Deo ipso hominibus, post lapsum numeri septenarij, remissio, indulgentia, intra septenarios constituitur; extrà verò supplicium & vltio, vt est hinc vltra septem internodia spicula venenata. Dicitur Matthæi 18. capi. & Lucæ 17. *si septies, & si septuagies septies peccaueris, in te frater tuus, dimittit ei*, eo numero misericordiam sine numero præfigurans, non alio, & quod numero vitiorum capitalium reliqua,

contineantur alia; quod est ac dicere, si in septem vitia frater meus inciderit, quid faciam? respondit Christus Petro, si septuaginta septies peccauerit, remitte ei, non solum si septies, petiit Petrus septies; reddidit Deus septuaginta septies, septenario numero vitiorum omnia comprehendens reliqua inferiora vitia. Est ergo post septem nodos spicula, & vltio Scorpionis, & post vitia omnia, quasi vindicta. Septem habere nodos experientia docet, Aristoteles, *Ælianus*, *Valerius* 16.c. de Scorpione, *Nicander* in *Theriacis* nouem dixit continere, pro multis, eo numero sumpto. Accipitur & nouem pro multis, nam & ipse de iis qui amantur duplici aculeo, dixit nouem habere eo loci nodos, cum quatuordecim astruantur, septem quatuor cauda, duas etenim habent illi, & quamlibet septem nodis constructam. Significat nouenarius numerus multitudinem, & loco plurimorum apponitur passim. *Tibullus*, *Viueret cornices nouem dicuntur in annos*. Versum *Arat* referens, qui dixit, *viueret cornices multos annos*. *Hesiodus* nouem noctibus *Iouem* cum *Mnemofyne* iacuisse refert, id est, plurimis.

De uasritie Scorpj mystica & naturali.

C A P U T XIII.

53 **F**raudulenta est natura Scorpj, & subdola nimis. Notauit *Valerius* 16.lib.6. docet *Sophocles* lib. 5. cap. 3. Hinc abiit in prouerbium, *sub omni lapide insidiatur Scorpio*, ubi periculum est in omnibus, de quibus agitur, *Nicander* in *Theriacis*. *Scorpis infidias perna sub cute retendit*. *Apuleius* morum acerbitatem

Scor

Scorpij nomine notat, dixit: Nosti quēdam Barbarū Decurionem quem Scorpionem præ morum acritudine appellat vulgus: & nos dicimus de maledicis *Scorpiones ore reiectare*. Sidonius lib. 2. c. 6. de fortuna inconstanti & dira, quæ post sequitur felicitatem dixit: Quæ virum vt Scorpius vltima sui parte percussit. Mathematici imò, Ambrosio in hexameron teste, insidiosum in horoscopo Scorpionem habere ascendentem fastinent, callidum vtrumque conditione. Christus Apostolis Lucæ 10. c. *Eccc dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & Scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit*. Ecclesia in anathematizationibus solemnibus, cibum excommunicatorum in Scorpiones verti in contumacibus visceribus petit ob rebellem inobedientiam. Scorpiones & venenata omnia vim amittunt, & virus diluunt in aquis; quæ in locis siccis venenum torridum, acre & vltum possident; calore & squallore æstuantis loci, perniciosiusque multò est locis squallētibus venenum. Latè lib. 1. quòd in aquis venenosa ferè nulla subsistūt, & quæ in terris venenata degebant, in aquis remittuntur, & contrà quæ in aquis temperabātur veneno, si extrà viuāt, acuiunt virulentiam. De Cherfydro serpente monstrauius, & aliis. Hinc calcandi in terra dixit; tum dedit potestatem calcandi Scorpiones in aqua baptismatis submersos priùs, & insidias frænandi; quòd dixit cum iam aquis sacri baptismatis venenum esset extrinctum, vt hæc notaret Marci 1. *Serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit*, biberint dixit, non ederint, vt vim aquarum sacri fontis exprimeret, doceretque Deus, in aqua extraxisse venenum insidianrium Scorpionum, posseque securè calcari, conterique capita posse iam serpentium, pro-

missum in lege gratiæ per Christum, Genesios 3. c. nudos pedes percutit minùs Scorpio, carnis calore, & blanditiæ illectus, quàm foliis calceamentisque frigidis, & duris. Alianus lib. 6. cap. 22. autoresque relati, instigatu algescentis naturæ, vt hinc sint insidiarum animantis securiores nudi, & penitentes, vt facere Apostoli relictis omnibus Deum sequuti nudis pedibus, relictis retibus, calcabant securiores insidiantis carnis passiones, mundi, & Dæmonis, quæ ultimo sui, & morte percutiunt. Transfigit ferram aculeus animantis huius, & reliqua perforat vngue cæcæ; & spicula; hacque venenum diffundit. Veniunt communes viæ è vesica fellis huius animalculi, quæ terminatur in aculeû, & caudam, quibus dum excandescit, & furit, contractus semel compressione viscerû, exprimit bilem, & venenum eiaculatur, præcordiis pressis per caudam moto veneno in vnguem remittit spiculæ, per vias communes, porosq; aculei, quibus est refertus, vt cruor pellatur orificio vngulæ patenti, & conspicuo, pressura facta hîlis vesicæ, cum præcordiis simul retractis, iis reiecit, non secus ac Viperas diximus dentibus obtinere anfractus, quibus fundunt saniem dentium cavitatibus, vesicularumque, ossiculis gingiuarum, quas possident, referatis, tabie percitæ, compressione dentium facta, semel ac furunt. Contrahimus nos viscera & præcordia irati, nos colligimus, vt possimus securiores irruere in hostes vniti & firmari in nobis. Hinc præcordia in excandescencia & ira retrahuntur, intumescunt flaribus compresso ventre: labia erodimus, dentes comprimimus, repleturque caput bile, biliosis vaporibus, compressione elatis in altam ira. dixit Horatius: *Va mihi, difficili bile torrens iecur*, ob zelotypiam anxius; hinc mens obæcatut

catæ nebulis illis ascendentibus bilis, perturbâtibus rationem, distemperatis organis sensuum, malitia & acrimonia, irritatione & molestia illata, instigata natura obiecto contumeliæ, quo excandescit, furitque animans, semel illo instigato contēptus indebiti. Est illud mirabile fati, quòd insidiis machinantur scorpiones Lybici, exceditque omnes malitiæ & fraudis limites, & modulos, Lybici incolæ eorum multitudine vexati, venenum ut arceant, perniciosique tantam ut vitent, omnia machinamenta parant, artes omnes, foccos ferunt in lectis longè à pariete remotis, in altum celsumque collocatis, fulcrorum pedes in hydrias aquæ plenas reponunt, omni modo impediētes accessum vafri animantis, securi ut indulgeant somno, quibus machinamentis se quieto lecto teneri dum arbitrantur, contrà succedit, Scorpio enim si quid vnde semetipsum tecto suspendat, inuenit, reptans ascendit fastigia, parietibus tripudiat, brachijs tecto inhaerescit fortissimè, semel atque hac illave ille via tectum ascendit, inhaeret, exerit aculeum, protenditque, quo secundus septet, descendatque, ex primo pendeat deorsum catena facta, flagellis ex aculeo primi dependet secundus, deicit tertio reptanti per ipsa caulem, secundo tenetur tertius, tertio quartus, eo quintus, similem ordinem seruant reliqui, deinceps omnes harēt ordine vsque ad dormientem attingant, feriuntque tandem, postremus primo, ab illo secundus, si datur locus, si non expetiscitur, ille, ab hoc ipso tertius, reliquiq; sese subducunt, quoad velut catenam soluentes, inter se omnes subtrahant. *Alianus lib. 6. c. 12.* Est venenosis animantibus dulcissimum, & placidissimum suum proprium eiacularè virus, molestantur acti, & pruriginoso veneno bilioso, & irritanti detento, tor-

refacto itæ æstibus sensu pruriginis : in eiaculatione nerui titillant , per quos venit , & decurrit illis, nõ secus ac parastatæ vasa seminalia dicta, delectantur pruritu seminis , dum emittitur flatusa materia irritata titillanti natura, quò in emissione molestantis causæ voluptas emergit. Hinc icere venenata cupiunt, & appetunt virulaginem , & quod tabie agitata æstuet, molestetque animans, vltra & quod ore aut spicula abundet, vt grauentur excandescentibus, vt deponere pondus, & copiam expetant, tãdem vt natura ducantur reieçtare in hostes , quæ habent, oreque cum solùm obtineant, manibus, & pedibus destituti, reieçtant quod habet, vt nos in faciem expuimus ore irati, si alio non datur hostem percutere & offendere, excrementò quasi illum dehonestâtes. Scorpiones ferunt aliis alios officere inter eiusdem speciei animantia, calore partium delectâtur, vt non icant, applicent imò frigidam spiculam , & temperent sine læsione; frigida ferunt aculeo frigido experente calida, & si calido veneno præcordia æstuent, delectantur calidorum contactu, vt locis calidis delectantur aculei animantium , natura flatusosi & frigidi, vtero, calore naturali temperâti, cum frigidi supersint spiritibus amissis, cum excreto semine , quo temperari calore cupiunt partis contactæ, in quam excrevere , catena mirabilis , inaudita animantium connexio, & vnio, nouissima cautela, & vastities mirameritò insidiosus ided vocitatus, si non alio, præcipuè cum non alio sese occultet sub lapidibus , nisi vt necem inferat dolosus, occultus, caueat vt quilibet minùs latentem, minimus mole, veneno maximum animans terribile , vt dicterio irrepsit, & paræmia; *sub quouis lapide later Scorpio*, dictũ ided quòd abdat se vbique, vt inferat noxam, & fecundissimus

natura

natura sit. Arist. 8. de historia, c. 29. docet in Scythia magnos esse duorum cubitorum, qui se sub petra non valent occultare, inveniuntur qui facile, patentes, petrae tegumento destituti, capiuntur. Reliquos partus constituit experientiae vulgaris, perniciosissimos vocat Scythicos hos, quorum morsus oris & dentium lethalis est, non solum caudae ictus mortiferus, contra ac omni Scorpionum generi accidit, cum sola cauda laedant reliqui. In Pharo docet eo loci Scorpiones esse absque noxa, & veneno, laedereque nihil, etiamsi percusserint. Sues imò in Scythia eua- dere non posse Scorpionum venenum regionis illius, & si omnium virulentorum animantium aliorum morsus effugiant, nigrosque porcellos citius interire Scorpionibus iis punctos, celerius tamen, si aquam post virulaginem hauserint. 4. de historia animalium c. 7. scribit Arist. sic. Habent aculeos item plurima insectorum, vel intus conditos, ut apes, & vespa, vel extra prominentes, ut Scorpio, qui solus inter insecta, id est praecordiiis cinctum animantia, longo spiculo armatur, iis brachia quinque ex quavis parte, bifidulis deorsum forcipibus: subdit; Creatur in libris bestiola similis Scorpioni. Vocat libros arbores illas ex quibus cortices, & folia detrahebantur, ut libri antiquitus pararentur: folia dicta, & nostra librorum in eorum recordationem usque modò. Cicero 1. de natura Deorum: Trunci obducuntur libro aut cortice, quo sint a caloribus, aut frigoribus tutiores. Plinius lib. 13. c. 11. Palmarum foliis primò scripturatum, postea quarundam arborum libris corticibus. Columella lib. 5. c. 10. ita librum arboris inolefcere finito. Virgil. ecloga 10. *Nec si cum morientur alta libraret in ulmo.* Erant arbores dictae populi hodie, quorum corticibus nunc & scribimus; alba pop-

pulus dictæ planæ corticis & politæ, Phaërontis sotores dictæ poëtis, iuxta ripas fluminum confixæ, tritæ, & notæ, in quorum corticibus hodie scriptitamus, scalpro discissis. 4. de partibus cap. 6. Aristoteles. Scorpio quod non volatu, sed gressu se moueat, caudam sortitus, aculeum caudæ gerit adiunctum pugnae inutilem, ore enim dimicat prius vsque dum occasione spiculum mouet, presente, & icit illa dolo, & fallacia, à pugna se simulans desistere, huncque à vipera vesci docuit 8. de historia. c. 19. iis: Sed omnium venenatorum morsus grauiores sunt, si alterum ederit alterum, vt Scorpionem deuorari à vipera certum est. Esse vtilissimum Scorpionem suissimet ictibus superimpositum contritum iam prius, aut vstum in puluerem redactum, & ebibitum, docet Dioscorides l. 2. c. 11. Nil huic catenæ Scorpionum similius est, quam peccandi occasiones, quando enim occasio vna non sat est, iterata eadem cōsuetudine, & familiaritate, annexa vna alteri, conuersatione continua, catenæ instar, vt occasio occasionem recipiat, vt recipit in illa annulus annulum, vsque dum vltima tandem icit virtute priorum. Contingit hoc plurimis qui per initia securi, sine labæ, & dolo, incautè tamen confabulabatur simplici vti familiaritate, vsque dum tandem in præuiso malo se percussos, infectos sentire, iis è quibus sperabant minus occasionibus, cōsortio, & colloquutione, David cæco igne Bersabeæ, si non inspectaret, nõ caperetur, si semel atque iterum nõ oblectaretur, illam inspectans nudâ lanacro: hinc tot scelera patrauit postea. Confabulatio Amnon, conuersatio cum sorore Thamar fuit causâ incesti, & flagitij commissi, necisque Amnon Absalon ultoræ, Regum 2. c. 13. Aman in Esther irruere est ausus, quòd familiaritate abuteretur. Esther. 7. catenam

hanc opus est soluat Deus, ferè impotens homo solvere, peculiarissimo concursu indigente, summæque conditoris pietate, Deus ne ultimo annulo ligetur homo catenæ huius. Ieremias 40. capite. *Nunc ergo ecce solui te hodie de catenis quæ sunt in manibus tuis, præveni te.* Scilicet ne rueres, ducebatur catenis vinctus per Nabuzardan militiæ principem in Babylonem, soluitur tamen antequàm in Babylonem eat. Dei ope, præventionè Ieremias: Nabuzardan effusus à Domino Hebræis est, Babylon confusio, siue comitistio. Antequàm ergo ab effuso extra rationis lagem peccato in confusionem traheretur, catena illa occasionum præueniente Deo, solutus est de captiuitate in quam ibat. De iis Isaias capite 58. *Inuocabis, & Dominus exaudiet; clamabis, & dicet; ecce adsum, si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere diguum, & loqui quod non prodest.* Occasionem si vitaueris, & lapsus, ruinæ initia, & semina. Plurima sumpsit Plinius eorum, quæ de Scorpionibus Ælianus scripsit, & vterque ab Aristotele; non minùs Solinus. Spatio trium dierum necat scorpio, effundit ille venenum album, quod Galenus statuit frigidum in 4. Methodi medendi lib. 4. cap. 3. & 3. de locis cap. 7. 6. de locis cap. 5. quod probat ex sensu ægotantis, qui eo ictus sentit quasi grandinem frigidissimum vulneri applicitum, viru eiaculato parte læsa, dolor intentissimus inest, obstupor partium, vomitus, anxietates, cordis tremores, palpitationes, inappetentiæ, deliria, pulsus, asphixiæ, syncopes, intestinorum tormina, vrinæ suppressiones, excrementorum euacuationes inuoluntariæ, conuulsionones, mors tandem tertia die, si non succurratur veneno, qui vt crudeliter nimis affligant non subitò, non citò interficiant, vt venenosa reliqua, morte imò tyrâni læta & prolixa

morte. Galenus scorpiones non ab eodem opifice creatos, à quo homines dixit de foetuum formatione c.6. Non eodem actu, quo hominum conseruatione intendit hominum autor, creatio illorum, sed quo voluit homines punire, perfectionemque vniuersi integrare, alio actu dedit eis potestatem calcandi scorpiones, & serpentes, vt supra diximus, non natura, sed gratia, & dono. Excandescunt visceribus, æstuantque scorpion, quo refrigerio totius delectantur, & gaudent, etli frigida spicula calore tepido lapidibus, & petris abundant natura frigidis, oblectenturque eisdem, semel verò ac venenum (dentem quæ vocat Plinius l.1.c.25.) contigit, & percurrit per caudam frigidissimam natura, egelascit, & incrassatur, in liquorémque aqueum abit, alterato ibidem in nodis caudæ & vertebris, quarum sex veneni remissioris sunt, septima veneni atrocissimi, vt eo loco Plinius, Aelianus. Solinus, Galenus & reliqui, emittuntq; venenum frigidum quod symptomata & accidèria frigida ægrotis infert dente, & vngue, in plurimis, nullo patente foramine excluso, eiaculato vaporis, & insensibili via caudæ, quo Galenus locis allatis substantiam spiritalem solam, spiritusve alteratos, veneficos effundere multoties asseueravit, sine succo alterantem, quæ inficit efficacius multò succo solo, nam passim sine succo emisso accidentia sentiunt in iis latis & ietis, non minùs; imò magis multò illo eiaculato, & si magis, si succus simul cum spiritu & vapore reiciatur, tunc enim seuiora accidentia contingunt vtrisque commissis, quàm seorsum quouis, dixit Galenus eo loci, & est falsus ipse, substantiam saltem spiritalem, id est, aëream scorpionem effundere, quæ & via eget insensibili potis ad minus; scimus enim, emortuæ viperæ dentes officere, & spiculum

Scorpionis, & si non adeò ac viuo animãti, nec multo iam pôst tempore, quòd virtus exoluta abierit, spinamque Scorpionis piscis, vt refert Dioscorides lib. 2. c. 12. & 13. Galenus, Aërius, Paulus, & alij à Dioscoride acceptis itidem, tum Draconis marini piscis, & aliorum spinas venenatas esse demortui animantis, non solùm viui alterato aëre intra poros suscepto, infecto, & venenato, vt ictu factò postea calore partis læsæ allecto, & tracto veneno, vulnere illato priùs, vt sanguinis calote diffluat, alliciaturque cum sanguine simul, & alimento in totum, in cor, arteriarum continuo tractu, inclusus aër in poris harũ partium animantis virulenti infectus, contactu virtutis veneficæ, vt & contactu eodem inficiuntur & alterantur ictibus animantia læsa, qualitate producta simili ab spica & dente, sæuissima iam vt excitet symptomata, mortemque inferat.

De punctura Scorpionis significatu multiplici.

CAPVT XIV.

Scorpiones refert Apollodorus lib. 6. c. 5. Plinius lib. 11. c. 20. Alianus, & Galenus locis aduectis; Pausanias in Corinthis, & Lucilius apud Noniũ l. 10. c. 60. Lacuna lib. 2. c. 11. super Dioscoridem, non icere animantia exanguia, si icant verò, non lædere, sanguinea verò & pingua maximè officere, & afflictare, nõ prænitentes & exanguës Scorpio pungit; plenos imò, & deliciosos homines, peccatum & Damon icunt vltimo sui, caudã, morte tandem. Ij ipsi autores à quibus Plinius suscepit, recensent omnes, Scorpiones virgines si lædant lethali semper ictu afflicere, perniciososque

ciòdique esse magis multò fœminis in totum, quàm viris matutino tempore infestissimos viris, fœmellis vespertino: fœuiores magis primo ictu: minùs secundo, quanto plus icit priùsve, profundè magis, faciliores morsus curatu inficere postea, leuiiores, minores. Torpesunt stellionibus exanguibus visis, Plinius eo loci sustinet & Apollodorus, Inficiunt virgines, & cum eisdem dissidium maius & antipathiam seruant, quàm cum puerperium passis; maiorèmq; quàm cum viris. Est inimicitia inter semen serpentium, & fœminas, fœmellarumque semen, Geneleos 3.c. dicitur. Pleniores sunt virgines sanguine corruptis, & fœminæ viris, sanguinea verò icere solùm renunciauimus, quod aculeus frigidus tepido calore foueatur. In iis menstrua fluunt fœmellis mense quouis, vt fœminas plus sanguinis continere viris constet, vt hinc plures inficiantur humores veneno scorpionis, idèd deterior morsus, humorèsq; omnes versus cor impetù capessunt in virginibus, & superiora versus, quo rubent verecundiæ affectu facilè, nec partibus, aut vteri gestatione in inferna succi venere, corruptæ secus & corrupti homines inferna versus. Terentius optimè; *Erubuit, salua res est*, integer est & verecundus; quò cum humores iis in cor facilè abeant sanguinis leuitate, secum virus afferunt, idèdque noxa maior virginibus, corruptis verò; vel puerperio, vel coitu inferna petunt attritu, & motione in ima factò. Hinc minùs punctura cor inficitur. In cor virgines mouent, quæ habent in Deum cor, & centrum creaturæ omnis, ictusque scorpionis acerbior iis, si semel eo officiantur, plus amittunt reliquis multò, pluris est virginitas, integritas, mundities aliis, illorum qui æstibus propriæ carnis sacrificia adolebant Deo munda, & libamina. Remedio sunt

sunt scorpionij emortui contriti reduuiæ, residuumque animantis, morsui quem infligit ille veneni tetri, monstrauimus supra. Magni medici remedia parant eiusdem veneni, virui illato iis ipsis quæ venenum intulere, de vipera diximus. Magnus ille nostræ salutis medicus, salutaris noster, imò salus mortalium Christus, reduuias peccati, pœnalitates, effectus iam extincti cõtritione petræ, Christi robore, remedium stabiliiuit veneno culpæ, vt culpa corrigeretur eisdemmet pœnalitatibus, emendeturq; cruoris virúsq; suscepti. Paul. ad Rom. 8. *Deus filium suum mittens in similitudinẽ carnis peccati, de peccato damnauit peccatũ.* In similitudinem pœnalitates sustinens, & dolores, miserias, cum tamen nulla esset detentus macula, aut culpa; de peccato sumpsit exuias, pœnalitates, hos attriuit scorpiones, sacramento pœnitentiæ, tritu, imposuitque culpæ, vt virus culpæ extraheretur euocãtibus iis auxiliis admotis, vt cessaret infectio, & contagium, de peccato damnans peccatum in carne passibili nostra, quibus & venenum superamus. Scorpio si erit prius, & quãto plus altius profundiusve icerit, imbellius postea, remissusque ferit. Christum icit. Patris altitudinem, omne virus in ipsum deposuit Dæmon, peccatum, Isaías 53. cap. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra; sinore eius sanati sumus. Posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum,* quo deposito homines icere, debile nimis valet. Est Christus Patris altitudo, & profunditas, *altitudo diuinarum scientia, & sapientia Dei,* profunditas, profundum icit. Ecclesiastes 7. capite. *Cuncta tentauit in sapientiã, dixi sapiens efficiar, & ipsa longius recessu à me multo magis quàm erat, & alta profunditas; quis inueniet eam?*

de Christo sapientia Patris inaccessibili, sapiētia humana, & viribus naturæ, quis inueniet altam profunditatem sine eo? ipsum qualiter inueniemus, cum sit ipse via, & veritas, lumen & vita, in quo viuimus, mouemur, & sumus? Parmenēs antiquissimus lib. 6. de venenatis animantibus, c. 9. Megasthenes lib. 3. c. 11. & iis omnibus antiquior Polycletus lib. 12. cap. 31. Nicander in theriacis, *Alianus* lib. 16. c. 41. & 42. *Plinius* lib. 11. cap. 25. *Solinus* in polyhistoria, c. 20. *Theophrastus* lib. 3. cap. 9. *Aristoteles* locis adductis, alatos oriri scorpiones in *Ægypto* recensent, aliis quoque regionibus, vt & de serpentibus reliquis latè superque diximus; alatos ea in regione oriri, loci humiditate, ob Nili inundationes continuas, quibus instar fornicarum suboriuntur alæ, tempore calido, & humido, Zephyro spirante, imbrium tempore, aliculas erumpere vagineas, vt videmus eisdem, quibus petuolant, vehunturque in altum, icunt liberè, & fugiunt scorpiones ij quò velint, esseque horum volatiliū quosdam duplici aculeo, & spicula duplici armatos, non secùs ac terrestres dicti quandoque duplicata hæc possidēt, alis destitutos esse, & huius generis in *India* scorpionēs maximos *Megasthenes* nouit, trium cubitorum & maiores vltra, lib. 9. cap. 60. scorpionibusque venenum augeri omnibus media die recenset, & iis præcipuè siti hiantibus lenta, continuo ore hiulco, & hianti, dehiscenti. quo & virus reiectant siticulosum nimis, & lethale, & si cauda deterius eiaculentur venenum, cum Sol superiorem cæli partem tenet meridiani, quorū siti hiulca squalentium venenum, exusto & recocto incendio caloris, & æstus deterius iudicant multò, summæque detestabile in locis siccis, summamque inferre perniciem, esseque exitium extremum mortalium, horum

rúmque noxam sitientium irreparabilem, potu inexplebiles superesse laesos, per transfuersum percutere, non rectà, obliquo ictu & inflexo. Hos imò asseuerant caudam iugiter agitare, & exercere, uenenum motu allicientes continuo, quam in altum portigunt perpetuò, ne, quando adsit pungendi occasio, imparatos arripiat. Iis intelligitur locus ille Deuteronomij 8. c. *Ductor tuus fui in solitudine vasta atque terribili, ubi erat serpens flatu adurens* (de quo lib. 1.) subdit, *& scorpio, ac Dypsae, & nulla omnino aqua.* De Dypsade libro 1. capite ptoprio, de scorpione hic: *& scorpio, & nulla omnino aqua.* figura exaggerationis vsus spiritus Deus. Nam cùm scorpiones sint summè exitiales, siri acti, locisque squallidis, & ficcis ij præcipuè dicti detenti deteriores veneno, & malitia sæuiores; plus est è locis siccis scorpiones fugare, eorumque vitare noxas, quàm è reliquis multò, locis enim vdis non feriunt sæuiter, leuiter imò, & innocuè, plurimis vt ideo regionibus lædant nihil, si icant, in plurimisque non icant humiditate loci, vngue molli, & flexili, tenero & facili; quò in Pharo, in Italia, multisque alnis locis, Sicilia & aliis innocuos esse Plinius testatur, & reliqui locis allatis, in Hispaniæque partibus aliquibus nouimus. Sicca amant, expetuntque loca veneno sæuiores, quòd sint potentiores natura, vtque sint robustiores & potentiores in hostes, & animantia alia ferunt sitim, tolerantque. At in locis calidis, vt Asiæ regionibus, præcipuè in mansione 35. deserti, ubi dum ducebatur populus, serpentium morsus contingere, circa montana felicis Arabiæ, in Salmonach ad meridiem gradibus 64. scorpiones sæuissimi extant veneno insuperabiles. Lucanus dixit libro 9. in Africa ob caloris æstum sæuiora esse veneno multo. *Tu qui flagrantis*

innocentem incedis scorpio cauda. ideo ut summam qua tenebantur obligationem intelligerent Hebræi, Dominus eo loci, inquit : *Vbi erat scorpio, & nulla continuo aqua;* quo liberaui vos à maiori periculo, summeque graui, quòd essent deteriores veneno & malitia, eduxi vos de periculo vbi erant Scorpiones eo loci terribiles, & Dypsades, & aquæ nullæ, ideoque terribiles veneno recocto, & vrenti, squallore loci, & siccitate nimia, ob aquæ defectum, & eduxi riuos aquæ, ut mitigaretur venenum, frænareturque eorum animantium, in posterum in memotiam facti irrigata vsque modo, humectata regione illa riuulis prolabantibus, riguisque locis, quibus & satiaui vos, ne siti extorfi, paratiores veneno essetis, ut sunt sitientes paratiores multò, quòd partes imbibant arefactæ humiditatem quâlibet veneni, altetiusve humoris cuiusuis, ut sicciora imbibunt auidius humida quouis. Hæc Deus ingrato recenset populo, ut accepti beneficij memores conuertantur in Deum; hæc illis ob bonum eorum refert, representat; non ut repetat beneficia antiqua qui continuò suggerit noua. Aristoteles lib. 5. de historia cap. 26. Plinius libro 11. c. 25. Apollodorus lib. 7. c. 4. scorpiones eius esse veneni referunt, & conditionis, ut mansuescant nunquam, cum tamè aspidas domesticas, & viperas, dracones, & reliquos venenosos serpentes conspexerimus multoties, lib. 1. latè docuimus, docet Galenus de cognoscendis, & curandis animi morbis c. 7. & docuere alij. Scorpio imò non secus ac vrticæ, si blâdè tractetur, percutit & icit; si comprimatur fortiter, intrepidè colligitur, non ferit; totus calcandus, si spiculam aliàs potest exerere, & vibrare, percutit illa, quem si apprehendere cupis, si retinere vis, pungit, & venenum effundit, si desinas fugere, non minùs

dum

dum fugit, icit, & in fuga pungit, si semel in illum incidas, nisi premas, vt conteras omnino; summa miseria, aut vni, aut alteri mori licet, summeve offendi hic, vt diximus. Iis & locus alter elucescit, Ecclesiastici capite 26. *Mulier nequam sicut iugum boum quod mouetur, qui tenet eam, velut qui apprehendit scorpionem.* Iugum boum super caput illorum communiter vincitur, & locatur, alligatur eorum capiti, non ceruici, vt aliis animantibus, quòd robur capite maius eis sit, difficilisque anhelitus boui, ne ligatura impediatur, respiratusque viæ, vehitur capite super, non ceruice, vt aliis imponitur animantibus, si non stet, moueaturve laxè alligatum, non solùm oneri gestando non iuuat, impedit imò, estque illi impedimento nouoque oneri iugum, caput lædit, pertundit, & lacerat animantis, rumpit nodos, lora & habenas, quibus conuincitur, non secùs mulier nequam, & si super caput viri supportetur, super oculos, vt dici solet, non iuuat onera matrimonij gestanda, impedit imò, fidem, nodosq; sacramenti, obedientiam soluit, rumpit, disiciit, sicut iugū boum quod mouetur, iugū matrimonij non stat, volutatur, voluitur, lædit imò caput, matrumq; contundit vociferationibus, rixis, querimoniis, clāgoribus, opprobriis, maledictionibus laceffit & impetit virum, & qui tenet eam, velut qui apprehendit Scorpionem, submittit caput Scorpio, vt cauda petat virulenta, submittitur, vt cauda superbiat ille, mitescit, vt caudæ appetitus, motus ptosequatur, non secùs ac vxor illa Socratis rixosa Xantippe. Qui tenet eam, velut qui apprehēdit Scorpionem, qui mansuescit nunquam, vt diximus, non mitescit aut deponit iras, venenum, sese occultat, simulans obedientiam, vt scorpio qui caput submittit, vt caudam exerat, dū officere vult,

actius vt pungat famam, honorem, simulat fugere, vt cautiùs percutiat, & occultius feriat, qui apprehēdit eā, & detinere vult, ne in vitia effrænis illabatur, icitur ab ea, si violentia vtatur malè, si blāditiæ, deteriùs, tādē pungit vltimo veneno infamix, notaque turpitudinis, opprobrij & maculæ honoris, vni aut alteri moti licet, aut offendī impensè, ea est nequam fœminæ malitia & cruor. Vocat Paulus virū mulieris caput, Christū caput viti, Deum Christi, 1. ad Corinthios c. 1. Est illud notatu dignum quod refert Apollodorus l. 6. c. 9. Polycletus lib. 3. c. 6. Megasthenes lib. 9. c. 7. Plinius lib. 11. cap. 25. Oppianus libro 3. cap. 9. Solinus & alij locis allatis, Scorpiones fœtus proptios vorare, & gliscere, vnumque solum progeniei totius pattus cuiusuis multoties superesse, ex septem & pluribus quos enixu vno in lucē emittūt, huncque aliis solettiorem, & callidiotem esse, qui matris ventri hærescit, tutum à cauda & morfu tigdidissimæ matris, interim ac reliquos trucidabat, hocque Scorpionibus maximis Indicis cōmune nimis, vltor postea reliquorum fratrum, qui tandem matricida, illam conficit senescentem, senioque debilē, vlciscitur stantes, sumitque supplicium parentum filicidorum, pœnas repetit abdens se, & retrocedens, humilis, fœtus, quos pungit, fugiēs quasi, sese occultat totus hic grandis Scorpio rimula & terræ hiatu, eandem solum patetē relinquit, qua inuitat aues, esca credita, & animantia, quæ inhect veneno, dolo incredibili. Plautus in *Callina*. *Recessim cedam ad parietem, imitabor Nepam*, Lingua enim, vt Festus notat, Africa, Nepa est Scorpio. Cicero 3. de finibus. *Sepe anguiculos, natate anaticulas, volare merulas; cornibus vti videas boues, Nepas aculeis, suam cuique naturam esse ad viuendum ducem.* Manilius libro 3. *Pie-*

iate ad sidera ductam Erygonem, istuque Nepam, spolioque Leonem. In latibulis parietum delitescit, & cum aliquid sensit, retrocedit capite, cauda emissa icit virulenter. Lucilius apud Nonium. *Muscipula ut tenta, ac ut scorpium cauda sublata.* Nepam & vocat Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu 5. cap. 3. & 4. Etius, & Paulus capitibus proptiis huius animantis, & si Auicenna c. 4. Nepam vocet gibbosum scorpionem, ad morsum cuius mors sequitur cum risu nimio, & voluptate maxima, ut eo loci videre est. Ottus Christus mortalis non secus ac reliqui homines, passibilis, mortis legibus subditus, quia voluit, *habere iuuentus ut homo*, ventre mortis contentus, de iurisdictione mortis, quæ vorauerat omnēs Christi fratres, aculeo, falce, peccato, sui ultimo. Paulus dixit, fortissimus hic solertissimusque frater primogenitus noster, ventre tetre mortis teceptus, cuius inerat ventri abditus, ut eius venenum icere, peccatum scilicet, Christum non posset, Osee 13. c. tandem legem veterem mortemque senescentem iam confecit ipse, absconditus & latēs terræ rimulis triduo, vites exetens per caput diuinitatis, ex quo in humanitatem venit robur tantum in ultimum sui, & caudam quasi, quo mortem icit & vicit. Hinc Paulus detidet mortem, & detidet peccatū, quæ stimulis & aculeis percutiebant antea, qualiter hoc ipso Domino ventre mortis contento & terræ visceribus, mors ipsa icitu petierit eius, quem ipsa suo gremio portauerat, non secus ac femina scorpium illum tenet, à quo occiditur tandem, ventteque occluserat, quod inquit, *vbi est mors victoria tua? vbi stimulus tuus? stimulus mortis peccatorum.* 1. ad Corinthios 15. c. *absorpta est mors in victoria Christi*, hoc fratte maiori vleiscimur de morte, & vindicamus nos scorpionis filij, eo ipso fratte ro-

buſto. Reg. 4. cap. 11. Athalia regina regnandi cupiditate auida, regnum uſurpauit, extincto omni regio ſemine, ſeruato ſolum Ioas clàm & occultè neſciente Athalia, per Iofabam filiam Ioram qui Athaliam trucidauit, & expoliauit omnibus imperij iuribus, uita tandem, poſteà in templo ſedens ſuper tribunal maiestate, pompa & apparatu, potentia & robore, vnus Chriſtus ſuper ſtes de omni ſemine Adæ, Athaliam Hebræis tempus, uicit, longamque expectationem patrum, dum tempus fuit, mortè fratrum noſtrorum occiſorem euicit, ſubegit, deſtruxit, dixit Paulus, victor Chriſtus uindictam ſumpſit de morte, peccato, & Dæmone, qui erat ſapientia Patris, ſoleſſiſſimus omnium, ipſaque ſapientia & ſciētia, in tribunali, araque crucis, maiestate, potentia dimittendi peccata, ut dimiſit latroni Dimas iuſtificato, ipſo Chriſto Deo & homine, Iofabam potentia Deitatis aſſeruato Hebræis dicitur.

Quo ex natura Scorpionis, Scripturae ſacre ſpiritus locis plurimis elicitur.

CAPVT XV.

62 **D**Ixiſſimus, Galenum loco adducto noluiſſe Deum Scorpiones procreaſſe, eoſdemque non ab eodē opifice à quo homo, factos Ethnicum credidiſſe: que ſi ut decet intelligantur, aſſonant cū iis quæ adduximus Eccleſiaſtici 39. capite. Ibi dem enim hæc & alia mala creata eſſe in pœnam delinquentium aſſeritur, & in exterminium impiorum, non quòd quæ mala uocamus, creentur per ſe, cùm nihil & priuationes ſint, conſequentiuè imò, nō in rigore creata ſunt mala,

la, consequuntur imò ad illa. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant bona valde.* Genesios 1. Si enim vidit, intellexit, si intellexit, entia, si entia, bona; *Vidit quæ fecerat, iudicauit, non temerè fecit, videns imò, & indicans, priùs quasi nostro intelligendi modo prævidens fecit. Vidit quæ fecit, & erant valde bona.* formaliter in se, causaliterque ad alia, quoad omnia opera, & si consequatur aliquid priuatiuum ad hæc, malum illi, quod priuatur eodem. Scorpio, Vtpera, & reliqua alia, quæ mortem inferte queunt violentiam fati, aut morbos, in se bona, bona & in opere sunt, sequuntur verò eorum opera, & actiones priuationes & mala, quò bona formaliter & hac serie, causaliter mala. Mala non ab eodem opifice sunt facta à quo homo, & positium, positium est causa Deus, sed consequuntur ad illa naturæ incompossibilitate & pugnantia, Deus enim mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum, creauit enim, vt essent omnia, *ignidia autem diaboli mors introuit in orbem terrarum, & per peccatum mors,* Sapientia 1. cap. Paulus ad Romanos 5. cap. nos mortem fecimus; & nihil nostrum peccari, annihilauimus nos imò; & mala in nos fecimus, in se bona. Non ergo fecit hæc Deus, sed ea ad quæ hæc sequuntur nobis dehonestantibus illa, quibus ansam dedimus flagitiò & scelerare, in Deo enim viuimus, mouemur, & sumus, per quæ omnia facta sunt; quò non est idem opifex, neq; eadem opificij ratio; hæc verò permisit fieri, consequique ad alia, in exterminiu impiorum, vt pœnis afficerentur & supplicio debito. Nam; & si vt positum 63

temporales, & æterni, grando qua tempestates, sub-
 uersiones domorum, fructuum variationes, ruinae,
 fames, mors, bestiarum dentes, serpentes, Scorpij,
 rhomphaea, longus scilicet gladius, hoc enim *ρομφαία*
 est Græcis, Hebræis *romach* framea dicta Latinis, te-
 lorum genus oblongum etiam notans, Valerius
 Flaccus lib. 6. c. 3. Ezechielis 1. c. sic dicitur, ubi robo-
 ratur Propheta, exterritus, ut intrepidè arguat filios
 Israël rebelles, & confirmatur à Domino: *Tu ergo*
fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas,
quoniam increduli, & subuersores sunt tecum, & cum Scor-
pionibus habitas, & vultus eorum ne formides. Vbi ad lite-
 ram satis, iuxta naturam scorpionum, metum excu-
 tere propheta prædicitur, vultusque eorum ne per-
 timescat, consiliatur Deus. Neque enim vultu, & si
 deformi & horrendo, scorpio ore, aut dentibus, ri-
 detur, sed icu vulnus infert, spargitque venenum,
 cauda, non ore, quo vultus filiorum Israël, oppro-
 bria, increpationes, execrationes, non sunt ab eo
 viro peccitescendæ qui cum scorpionibus habitat.
 Scit enim talis, quod scorpio ore non continet vi-
 tus, idè rationem affert spiritus Deus, ne timeas
 vultus eorum, quia cum scorpionibus habitas, cau-
 dam imò eorum time, vltimum eorum & finem,
 mortem, infernum, quod ut resipiscant (fratres enim
 tui sunt) ab inueteratis peccatis eis consule, miseri-
 cordiæ lege, & charitatis officio; finem eorum per-
 timesce, non faciem, posteriora eorum expauesce,
 postremitates, non vultus, non os corruptum, & de-
 forme, sed illorum supplicium, vltimumque illo-
 rum. Infert enim ex natura animantis obligationem
 Lucæ 11. c. sic: *Quis autem ex vobis patrem petit panem,*
nunquid lapidem dabit illi? aut piscem, nunquid pro pisce
suspensum dabit? aut si petierit oculum, nunquid porriget illi
scorpia

scorpionem? Scorpiones oriri ex putrefactis quibusdam diximus supra, ex eisdemmet putridis renasci, & ex ouis corruptis, & putridis Basiliscos procreari monstrauimus cap. de Basilisco latè diffusèque nimis. Imò docet Auicenna locis adductis, *Alianus*; *Dioscorides* lib. 2. c. citato, & lib. 2. c. 11. & c. 130. *Plinius* lib. 10. c. 12. *Gesnerus* lib. de peste c. 6. *Galenus* de theriaca ad Pisonem c. 4. docent, serpente appenso Scorpione, eoram pauone, auibusque incubantibus super oua, serpentem oriri ex ouis, intuitu assiduo, vt vnde oua sperabant, & fetus, Scorpionem recipiant, non secùs qui attentè & affectatè vident venenata fugacia bona, suspensaque & alta reptilia, & serpentina venerantur, & colunt intuitu iugi & continuo. Scorpiones procreari ex ocymo communi nostro masticato, & soli exposito, manipuloque ocymi olenti Scorpiones vocari, & in vnum conuenire odore illectos *Holerius* in obseruationibus recèset, odoratu nimio ocymi Scorpionem subortum *Lutetiae* cuidam foeminae intra cerebrum, quod dissectione cõstitit, grauissimis interempta cruciatibus prius, *Galenus* idem de ocymo, *Paulus*, *Aetius*, & *Theophrastus*, quòd cum eo loci *Christus* homines petere à Domino docuisset intrepidè, & confidenter, cum à patre expetamus per aduocatum *Christum*; quem apud patrem habemus; cumque dixisset *Luca* eo loci 11. cap. *Et ego dico vobis, petite, & dabitur vobis, quærite, & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis, omnis enim qui petit, accipit, & qui querit, inuenit, & pulsanti aperietur.* subdit, *quis patrem petit panem, & lapidè dabit illi; negabitne alimentum pater filiis, qui naturæ legibus tenetur alimenta filiis conferre liberalitatis & misericordiae affectu? aut pisces, & dabit serpentem?* quis condimentum, & suauitatis aliquid legis (est Dei iugum suaue

& leue onus) quis aquarum & deliciarum misericordiaz aliquid, piscem, & dabit serpentem, rigorem, & vltionem? quis ouum & semina, doctrinæ principia, quibus vt paruuli instruamur in lege, vt tandem viri simus; quis successionē & filiorū propagationem, & scorpionem pottriget patricidam, filicidamque, quo cessat posteritas, & successio? Dedit Dæmon lapides pro pane Christo esurienti. Matthæi 4. cap. *Dic, vt lapides isti panes fiant*, at Deus pro lapidibus panem, lapidibus exclusus Christus. Ioannis 8. *Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum*, panes obtulit Ioannis 5. *Ego sum panis vita*, & 6. capite. *Pater meus dat vobis panem*. Marci 11. *Et accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, benedixit, & fregit deditque* Deus alimentum quo refarcimur, Dæmon excrementum, quo inficimur, Deus piscem dat, lætitiā, delicias, dedit Tobiz capite quinto, quò & videret & fugaret Dæmonem, lætitiā, quòd lumine desiderato perfunderetur. Dæmon serpentem, venenum, tenebras, quibus inficimur, & imus in prædam mortis, serpentem dedit, Geneſeos 3. capite, qua lapsus, ruina, excidium nobis venit, calamitas, condimentum expetimus, leuamen; venenum offert, dat Deus ouum, successionem, posteritatem, spem futurorum, Deuteronomij 22. capite. *Si ambulans per viam in arbore, vel in terra nidum anis inueneris, & matrem ouis incubantem, non tenebis eam cum ouis, sed abire patieris, capta tenens oua, ut bene sit tibi, & longo viuas tempore*. Dat oua Deus, concedit illa virtutum, operum, & actionum semina, excitanti gratia, fortus vult educat homo, comitanti & consequenti coope-retur, oua retineat vult, non auem, relinquens eum in manu consilij sui; dæmon verò Scorpionem potri

portigit. *Scorpio & Dysfas, & nulla omnino aqua, Deuteronomij* 8. c. Minus malum & noxium est minus, non dare, quàm noxia dare; dat ergo dæmon panis, piscis, ouique loco, perram, serpentem, Scorpio-nem, vt decipiat iis quæ videntur talia boni specie, pessima quæuis, mortifera, & venenata, vt portrigat; quò dedit panis loco, lapides qui colore & figura panem repræsentant, soliditate substantiæ, locique ortu. Inter saxa triticum venit, communitate, & fre-quentia simulantur, cortice & mica, coloris varietate internorum, & externorù apparentis panis, tū quòd panis reseruetur inter lapides, & conseruetur natu-ra, quòd inter saxa farina fiat, & coquatur in saxi pauimenti furni; sunt & genera frumenti, triticique plurima, quæ inter lapides vberiora sunt. Recen-ter Plinius lib. 18. cap. 11. panes dicti lapidarij, quòd lapides repræsentent, & lapides dicti panifici ea-dem de causa. Plautus in *Cassina*, & Festus eo loci. Pisces cum serpentibus affinitatem obtinent ortu, quòd, vt dicitur *Geneseos* 2. aquis vtraque pullu-lauerint; sunt vtraque reptilia, apedia, reptantia, quò serpentes in aquis non minùs omnes, quàm in terris degunt, & iniectæ in aquas viuunt: oua scor-piones producere corrupta iridem monstrauimus, vt & ocymum, & alia producunt. Vt ergo affini-bus, apparentibus, similibus, Christus doceret nos, dæmones decipere, non veris ipsis rebus, hæc in-terrogauit eo loci. Iis & intelligi potest *Apocalyp-sis* locus ille, vbi sic legitur c. 9. *Et de fumo putei exie-runt locustæ in terrã, & data est illis potestas sicut habent potestatem Scorpiones terra, & præceptum est illis ne laderēt sanum terre, neque omne viride, neque omnem arborem, nisi tantum homines qui non habent signum Dei in frontibus suis, & datum est illis, ne occiderent eos, sed vt cruciarent*
mensibus

mensibus quinque, & cruciatus eorum, ut cruciatus Scorpij
 dum percutit hominem, & habebant caudas similes Scor-
 65 pionum, & aculei erant in caudis earum. Ex igne putei
 fumus ibidem subortus est, quòd stella cecidit in
 puteum, ut ibidem dicitur, quæ cum putei aquas
 contigisset, fumum leuauit densum, & caliginosum.
 Plurimi Rabbinorum de stella Magorum duce locum hunc cum sequenti contextu interpretantur, temporisque longo interuallo fuisse in Bethlehem puteo illam; est hoc tamen deblaterare plapè, & figmenta astruere; eam enim cometam fuisse miraculo factam reor, creatamque dum licuit, euanuisse postea, nulloque modo in puteum contra suam naturam, sine nullo expetente incidisse, stellam imò hanc Apocalypsis, lumenque illud esse intelligo hæreticorum superbum iudicium, & lumen sibi adstrictorum, suo captu, & intelligentia, altissima, & recondita credentium cœlestia arcana posse deplicare, rati conscendere imò in cœlum, ut lucifer alter, soliumque ad aquilonem suum ponere, ad aurâ spiritus Dei, opponere imò se vniuersali Ecclesiæ, similesque esse posse sese altissimo, qui ex se, non alio ex capite sancit, & stabilit, sic illos viribus propriis, iudicio suo, lumine proprio sine capite: se imò caput iudicantes, cæcutientes malitia, cecidere in puteum abyssi. Estque illis data abyssi clauis obstinationis, ut alios secum retineant, quos inducere sua malitia, & eorum ignorantia culpabili, fictæque clauis Ecclesiæ creditus permissus in pœnam eorum ob flagitia & scelera commissa; fumus errorum caliginosus ascendit eo lapsu è cœlo demissis, ubi eorum superbia aspirabat, restincto igne utenti luminis fuliginosi, Solis lucem, & stellatum interturbantes, quo fumo simul cum vaporibus aquæ putei
 densis

densis & putridis, cum vitis spiritus aura cœlesti non distatis, stagnatis imò, cœnolisque aquis, locustæ immundæ fuere subortæ. Suboriuntur enim immunda plurima fumo aquæ permisto, vt multoties papiliones oriri videmus, lucerna in aqua extincta volitantes & leues, diuersa pro diuersa proportione & mixtione vtriusque, & in fornacibus Cypri interim dum aduritur chalcitis lapis, pyrigonia dicta animalcula progigni, igne ingenti, aqua fornaci injecta, docuit Aristoteles 5. de Historia, capite decimo nono. Ælianus libro 2. capite 11. Rhodiginus libro citato, Plinius & alij. Locustæ ergo putredine ea subortæ in terram irrepsere, quibus data est potestas Scorpionum: primò vt quinque mensibus solùm homines affligant, vt Scorpiones affligunt eo tempore solùm, ideo ibidem dicitur, vt cruciarentur mensibus quinque, ab æquinoctio enim ad æquinoctium venenata affligunt hæc, caloris tempore, quo vrgentur illa calore instigata quinque mensibus, parte Arietis, Tauro, Geminum signo, Cancro, Leone, & Virginis parte, quæ & Scorpionem amplectitur & Libram. Vis eorum quinque mensibus est fortis, & robusta, nam mense Martio toto, & Aprilis parte torpida viuunt, cauernas egressa, vt non ican, & Nouembris mense, reliquisque hyemis sequentibus torpescunt, & latitant cauernis, vt ex Aristotele, & aliis 1. cap. 1. lib. latè monstrauius. Quinque ergo mensibus affligunt conatu, & rabie, non vltra, mortales, quinque mensibus oppressos, quinque ætatibus vitæ, vitæ scilicet decursa, infantia, pueritia, iuuentute, consuetudine, & senectute, non vltra exercendi homines, potestatemque circa corpus, non circa animum habentes, circa vitam temporalem quinque mensibus solùm, peruenientes vniuersum.

& homines percutientes locustæ, vt & immunda alia de genere serpentium facilè oriuntur putredine quauis, vt & de serpentibus omnibus diximus antea, vt & monstrosa & deformia huic generi accidere plus aliis aliorum animantium itidem diximus; quò locustæ Scorpionis plurima monstrosè obtinebant. Ideo subdit Spiritus Dei, & *data est illis potestas, sicut habent potestatem Scorpiones*, vt primò diximus. Tum cauda, morte, & vltimo, tum in tempore percutiendi, secùdò, nam vt Scorpiones quidam icunt voluptate, & risu, vt suprà monstrauius, sic ij lege appetitus, deliciis, & voluptatibus, soluta & libera viuendi ratione, & licentia sine lege & præcepto, appetitus & sensus, solùm impositiones sensuum obsequentes, tracti in obsequium passionum, & carnis, interficiunt genitores, præceptores, & legis Doctores, assertoresque fidei, corrumpentes sensum legis, adulterantes scripturam, non secus atque Scorpiones, vorant parentes, & progenitores, lacerant, icunt cauda, vltima portione appetitus, vili, & abiecto sensu, inficiuntque alios.

De peculiari Scorpionum icu, quo plurima Scriptura sacra loca deplicantur.

CAPVT XVI.

67 **S**corpiones manus palmam, cutemque volæ manus dictam, non icere (mitabile dictu) neque icere posse docet Isidorus 12. etymologiarum cap. 4. Bercorius libro 10. capite 91. antipathia & contrarietate, virtute occulta & abdita partis illius, quod remperie amicabile demulceatur, nec irritetur amica, & propitia illius, inter omnia corporis membra, quam

quam Galenus temperatissimam inter omnes corporis partes constituit 1. de temperamentis , cap. 5. de compagine membrorum. cap. 2. de anatomia viuorum. cap. 3. 6. de vsu partium. capite 6. quod sit tactus instrumentum, quo tangimus exquisitiùs vola manus, & digitorum pulpa. Hinc oportuit temperatissimam esse, vt mediocritate constituta summa (imò ad pondus vocat temperatam) excessus tactus posset persentire, & iudicare omnes collectiua perfectione, omnes scilicèt sentit, ad quos est impotentia, cùm non mutetur ab iis quæ actu habet, docuit Aristoteles 2. de animo c. de tactu. Temperata ergo Scorpio non icit, nec homines temperati afficiuntur Scorpionibus, impetunturve iis, luxui imò & gulæ dediti, locustis acquiescentes (qui harum conditionum sunt imitatione, eo loci Apocalypsis dicitur vltra, quæ vsque in hoc caput distulimus, ne longum & prolixum præcedens afferret tædium caput) sensuumque legibus boni fugacis. Est ergo potestas Scorpionum data iis locustis dictis, potestate scorpionumque concessa ibidem, intemperatos vt vorent, vtantque segetes, & fructus, scorpionû mote; imò quidam cùm sint Scorpiones aculei duplicis (monstrauimus) dicitur: *cauda earum similes scorpionibus, & aculei erant in caudis earum*, gemini ictus erant & aculei duplices, aliatque scorpiones locustarum mote, vt diximus esse plurimos, qui breuiter vitia disseminant, & aculeo voluptatis, & ambitionis percutiunt & inficiunt. Isidorus loco allato hypocrisis scorpionis natura depingit, qui vultu miti, & facili adactò, caudam exerit, & supra caput constituit simulatè icens & percutiens subdolè, vt scorpionem solùm sanguinea animantia percutere diximus, sanguinis vditate illectum, spicula squalenti, sicca,

& torrida veneno vrenti, nervorum humiditate in illam decurrentium, sic hominem plus cæteris impetit, quòd sanguinis sit copiosioris, excellentiorisque multò, téperatiorem naturam quòd obtineat, ideòque tactum perfectiorem cæteris, iuxta Aristotelem 2. de animo. c. de tactu, delectenturque Scorpiones spicula, & aculei immisso intra sanguinem humanù, terrestres vt iis fugiat, volam manus, & si temperata, quòd non sanguinea, exanguis imò consistat. Hinc eo loci Apocalypsis dicitur: *data est iis locustis potestas Scorpionum terra*; sunt enim duplices Scorpiones, terrei & aquei; suprà diximus de Scorpione pisce ex Aristotele, Plinio, Æliano, & aliis, quòd eo loci de morfu locustarum dicitur, & *cruciatu carum vt cruciatu Scorpj dum percutit hominem*, plus enim homo læditur Scorpionis ictu, quàm animantia reliqua, ob sanguinem puriorem, & depuratiorem quem habet, tenuiorem, & faciliorem, maioresque sentit cruciatu reliquis omnibus, quòd sit tactus perfectissimi & acerrimi reliquis cunctis, acriorisque; tum torpescit homo illicò in actionibus tardus, & stupidus, calidi vis extinguitur, charitatis feruor cessat. Solùm homini erecto, & celsò potest venenum impertiri huius animantis, autores iidè allati norunt, reliquis animantibus cubatibus, & obliquis, rectis verò hominibus potest, quòd inermes pedes obtineat, & plantas nudas, reliqua verò animantia, vel vngue lato munitas, alto & solido, vel pilis tutas & resertas, hispidas, vt in rapacibus animantibus est videre; homo nudus pedibus, non vnguibus solidis vallatas, non pilis hirsutas; quòd si rectus stat, impetit ex parte magis, cum quòd calceamenta transfigat facilè, secus vngues solidos solipedesque partes pilis in aliis, quòd arceatur tactu aspero & inæquali
pilotum

pilotum frigore & siccitate squallenti, quæ hinc, tum quòd irriteretur pedum pressura, & ultra in hos sibi propinquiore quòd irruat faciliùs, vt hinc stantes homines rectos plus aliis aggrediatur, pedibusque magis reliquis. Dictum enim est Genes. 3. c. *Tu insistaberis calcaneo eius.* Vt latè 1. cap. 2. Calcaneo ergo impetitur, & recti magis homines læduntur illo, quòd tunc calcaneus terram contingat plus multò: rectos idè, iustos stantes impetunt magis, quòd cruciatus earum, vt cruciatus Scorpij, dum percutit hominem, maiores, acriores, iustis magis rectis stantibus, hos inficere tentant, lædere, & corrumpere, quòd sint maioris prædæ aliis, vt Scorpio dum hominem inuadit, rectum quærit & celsum hominem, vt plantam pedis subtus calcaneum icere possit. Diximus enim ea parte cavitatem esse, qua serpens potest lædere mortales, quo pedem faciliùs terræ æquamus anteriori parte, quàm calce; ex ea enim parte substituantur nobis talones solarum, vt æquet pes sui reliquo, & difficiliùs hac terram contingimus, quàm alio, imò decidit corpus si calcaneo insistamus in motu facilè, secùs si anterioribus pedis insistamus, molestiamque inferimus maiorem, dum pavimentum calcaneo comprimimus, tremoremque omnium causamus, quòd labentes quasi calcemus; contra verò leuiùs multò pedis reliquo & sine molestia assistentium, sædamurque magis luto, si calcemus, calcaneoque comprimamus, quàm si prioribus pedis partibus ambulemus. Catenam astruete Scorpiones, vt hominem icant, diximus antè; ea est cupiditas percutiendi mortales, quæ vt alia feriant animantia efficiunt nunquam: Est cum eo pugnantia & dissidium, vt plerumque alia inter se dissentiant natura; quòd dicitur peculiariter cruciatus earum,

vt cruciatus scorpionij dum percutit hominem. Cate-
na facta vitiorum peccata ex peccatis propenden-
tibus, Plinius libro 29. cap. 4. Præptium est Scorpion-
ibus, quòd manus palmam non feriant, nec vbi pi-
los attigere, morsum incuriunt, desistunt imò à mor-
su eorum contactu, quo hominis pedes & plantas
expetunt maximè, quòd minùs omnibus aliis pilis
vestiantur animalibus, & calcaneâ icere, quòd mi-
nùs adhuc ea parte. A quo Isidorus loco allato, ho-
minis plantas quòd pilis destituantur, feriunt vngue
lato non fultæ, & libro 2. 25. Plinius. Scorpiones
icunt icu obliquo & inflexo homines subdolè, &
cautè icunt ij, non recto calle, non via recta, imò
obliqua vitiorum via, crudeliter infectant ficta
hypocrisis, & simulata virtute, sese in Angelos lu-
eis transfigurantes (Christus dixit) doctrinam erro-
neam, errores imò, & delitamenta habentes, veneno
serpentis infecti alios inficere conantur, inducere
sectas, & paradoxa queruis. Mollicie carnis huma-
næ allectus scorpio lingere ore tentat priùs sugereq;
per poros sanguinem, vt sugunt infecta alia, mu-
scæ, culices, pediculi, chimices, plurima, lenit sua-
uiter priùs; at dum minùs allicere quàm illi est opus
sensit, hominem pungit cauda crudeli, dira, viru-
lento dente caudæ, cum oris dentibus nequiuir, quàm-
tum illi fat erat extrahere alimenti nostri, & sangui-
nis humani, vt vulnere illato sugat copiosè. Ij omnes
autores prædicant, suprâ retulimus, ore lingunt,
cruciatus eorum, vt cruciatus Scorpionij dum percu-
tit hominem, ore leni & placido, priùs blando, vlti-
mò cauda & veneno, dente Scorpionis venenato.
Tandem locustæ eæ, facie humana & cauda Scor-
pionis insignitæ erant, vitiosi, tetrique homines non
minùs quàm de dictis pseudoprophetis locum

enarrantibus, se præparant declinantes à recto, vt Scorpio cum hominem percutit, qui à recta declinat via & tramite priùs, quàm morsum illi infligar tetrum, corrumpentes sese priùs, & alios postea, causasque similes Scorpionibus ideo habentes, quæ suomet æstuanes veneno, ideoque in alios reiectare quærunt. Scorpio libidinem antiquis Ægyptiis notabat, vt prædicat Horus l. 5. c. 7. & Cyprianus lib. 7. cap. 9. Scorpionem enim cœlesti signo, ex humani corporis partibus pudenda sunt dicata, sensere mathematici omnes, Ptolomeus, Alfabarius, cui signo Mars dominatur adulterij infamia notatus, hinc milites mulierosos Aristoteles vocauit. Huc spectat Hieronymi illud dictum de Virgine ad Auitum: *Cane ne arcuato vulnere Scorpij, & spicula vulnereris, ne inficiaris libidine.* Africam significabant antiqui Scorpione, quòd siteorum copia ibidem maxima, vt cuniculo Hispaniam, equoq; Italiã ostentat. Terra est icon Scorpius pictus. Aiunt iudicarij mortem Scorpione signo cœlesti obuenturam illis, quibus Mars in signo hoc ortui præferit sexto gradu, terra sepeliendos, quòd terra illo exprimebatur. Victoria Scorpionibus insignitur cauteiosa. Est numisma in quo Scorpio est sculptus, simul cum capite lauru ornato ex vna parte, ex alia quadrigæ: sunt cum victoria & ex litteræ. Q. EL. IVLI. BVRSI. Quintus Ælius Iulij Bursi. Scorpio vincit cauda debili, & leui arte, quæ ore non superaret voraci & horrido, quòd victoriam obscuram significabat, arte, & cautela partam. In Scriptura sacra fit sermo de regione quadam dicta, Ascensus Scorpionis, Deuteronomij 8. c. quòd obliqui ascensus sit, instar viæ Scorpij ascendentis. Numér. 34. hæc sunt verba: *Terra Chanaan iis sinibus terminabitur, pars meridiana incipiet à so-*

litandine Sin, qua est iuxta Edon, & habebit terminos contra Orientem, mare salissimum. qui circuibunt. Australem plagam per ascensum Scorpionis, & alibi etiam: Iosue 15. cap. Iudicū 1. capite idem. Dicebatur enim ascensus Scorpionis pars ea terræ Chanaan, quæ ad meridiem spectabat, in qua est Senna & Cades Barne, regio verò, illa Hebræis dicta Maale acerabbin in terra Palestinæ australis plagæ, in confinium Amœrthæorum, Acrahitenes dicta, quòd Scorpio Hebræis sit dictus hacrah, vt monstrauimus suprà; abundat enim eisdem ea regio & ea parte ascendūt volantes vento Africo aduecti simul cum alijs serpentibus volatilibus, de quibus a. c. 1. lib. & capite de vipera latè ex plurimis autoribus diximus, quòd cum ascendant in Palestinam secundum eam regionem ex Ægypto Scorpiones, qui veneno sunt, & malitia potentissimi, ob paruitatem occultissimi, quibus alijs maius periculum imminet volitantibus, ideo ascensus scorpionis, ea pars appellatur. Horrent virus huius animantis venenata & proficua animantia, fugiuntque semel ictos ab hoc animanti, & odio habent: tribus diebus si non liberentur, discedunt icti homines, & si saluentur aliquot animantia solo auxilio naturæ, suæ præcipuè, quos non lædit venenum (suprà retulimus ex Aristotele & aliis.) Apes non icunt, nec Vespæ in posterum, quos cecidit Scorpio semel, Plinius lib. 28. cap. 4. Sunt enim tantæ immunditiæ aliqui, vt & dæmonibus non percutiantur, consuetudine & vitiorum assuefactione, debiles aded, vt tentationibus nõ sit opus, præcipuè si libidinosi, salacesq; vixerint: quasi Dæmones dedignantur illos impetere iam sui juris, vitiorum corruptela & consuetudine in naturam permutata, immundi, & obsceni, quibus non secus ac suis anima

anima est data pro sale, ne fœteant, & corrumpantur carnes; sic iis anima est sal, nec munus aliud præstat, quàm seruare corpus illud, & pondus iners, nec opus aliud eo in corpore exercet, ob multitudinem enim vitiosorum excrementorum quibus sues abundant, Scorpio respuit eosdem petere, si petat, non altè, (odore tetro) leuiter imò. Est hoc mirabile fâris, quòd Scorpio gustus sensum dente caudæ obtineat, nõ minùs quàm ore, perfectiorem imò; quòd Plinius l. 11. c. 27. de dentibus animantium scripsit sic: Dentium tria genera, serrati, continui, exerti: serrati pectinatim coëunt, ne contrario occursum atterantur, vt serpentibus, piscibus, canibus, continui; vt homini & equo: exerti Apro; hippopotamo, elephanto, continuorum quæ digerunt cibum, lati, acuti, qui conficiant duplices, & qui eos discriminant canini dentes ori, palato, caudæ animantibus insunt, serpētibus duo, insuper à parte dextera, linguaque longissimi, tenui fistula perforati, vt aculei Scorpionum, quibus effundunt venenum; est venenum serpentium bilis è vesica fellis, venis sub spina ad os peruenientibus effusa, aut ad dentem caudæ, vt diligentissimi autores, inquit Plinius, scribunt, quòd resupinantur cum mordent, vt contractis virus excutiant visceribus, Scorpionis caudæ similes dentes insunt, vnus & duo, & tres quandoque. Cauda ergo Scorpius dentes 70 gustumque obtinet, quòd delectatur maximè caudæ icca, & magis quàm oris: vt non solum vindictæ causa venenum rabie affectatus compressis dentibus, venenosaque animantia eiaculentur, visceribus retractis, quòd bilem fundant, sese in hostes colligentes, & virtutem, spiritusque reficientes, imò & voluptatis causa venenum aspergant, cum & vt virus à se irritans acre, & mordax, molestans, expellant, vt & alia

dum excremēta emittimus voluptate afficimus animantia, tum vt gustus liberior, expeditior superfit spuitione facta, & viru biliolo, & amaro, gustus instrumenta inquinante: tum quòd vrens venenum aperiat viam, qua sanguis sugatur commodiùs, cuius sunt avidissimi serpentes omnes. Dētes ergo caudæ exerit Scōrpio; præter omnis naturæ animantia omnia, gustumque in cauda nulli alteri viuenti datum, præterquàm huic. In plurimistamen Scōrpio-nibus, & serpentibus, non apparent cauitates eæ, sed poris, solùm venenum expurgant, humorem, spiritumque infectum, aëremve alteratum, veneno inquinatum, alterante eorum virtute venenosa, & venefica, vtraque parte inficit Scōrpio, & lædit ore, & cauda, ore parum leniēdo, sensu blando excitato, dentibus & aculeo caudæ truculentissimè. Est os illi vndique, vt loquacibus & garrulis vaniloquisque hominibus, non secùs ac piscei Meluz dicto contigit iis, qui ore totus disfluit & liquefcit, nisi alto capite suspensus teneatur, & tunc secessu euanescit totus, ore vtrunque hiatuue liquefactus & fluens, Merulam vocant alij; omni ex parte læsio, mors, & venenum Scōrpio-nibus inest, & maius, vnde speratur minus: dentes omni ex parte exerit, & vibrat ore & cauda, corruptissimos quosque perferibens, & notans homines perditissimos omnimodò, omni ex parte virulentos, & tetris moribus imbutos.

De vermibus in genere dictis.

CAPVT XVII.

71 **I**Ob. 4. cap. Numquid homo Dei comparatione inflisicabitur, aut factore suo purior erit vir? Ecce qui ser-
uauit

nam ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperis pra-
 uitatem. Quanto magis ij qui habitant domos luteas, qui
 terrenum habent fundamentum, consumentur velut à
 Tinea? Cap. verò 27. sic: Hæc est pars hominis impij
 apud Deum, & hereditas violentorum quam ab omnipo-
 nente suscipient. Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio
 erunt, & nepotes eius non saturabuntur pane. Qui reli-
 qui fuerint ex eo sepelientur interitu, & vidue illius non
 plorabunt. Si comportaueris quasi terram argentum, &
 sicut lutum preparaueris vestimenta, preparabis quidem,
 sed instus vestietur illis, & argentum innocens diuidet,
 adificabis sicut Tinea domum suam, & sicut custos fecit
 umbraculum. Isaias 50. cap. Ecce Dominus Deus au-
 xiliator meus, quis est, qui condemnet me? Ecce omnes
 quasi vestimentum conserentur. Tinea comedit eos. Hæc
 & alia sunt in nouo & veteri Testamento de Tinea
 loca. Et de Ærugine, vt dicitur Matthæi 6. Nolite
 thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi arugo & tinea
 demolitur, vbi fures effodiunt, & furantur, & læpè alibi.
 Reptilia serpentesque veros primo prosequuti, va-
 ria naturæ eorundem deplicauimus, reptilibus
 communiter dictis hos duos vltimos dicauimus,
 vbi de iis quæ corpore reptant, & si pedestria sint,
 sermonem teximus, priùs inter hæc de illis doctri-
 nam sectantes, qui vestigium sensile relinquunt
 motus in reptu, vt de vermibus tandem sermo
 institueretur, qui sunt varij natura ortu, & actio-
 nibus, inter quos tinea est reliquis omnibus mira-
 bilior, pedibus omninò destituta, & si vermes
 sint pedestres plurimi. Sed quoniam de hoc est ser-
 mo peculiaris in Scriptura sacra; ideo & si de alijs,
 caput de hoc inscripimus, de reliquis dicturi. Va-
 ria est satis vermium generatio, diuersa, & non
 sibi constans. Quidam generantur putredine qua-

rundam rerum, semine alij, mediatè qui ex semine, illi sine medio, mediatè vt animantia, vermes ex semine fati eiecto in fœmellam, vt Bombices, sericique vermes, papilione supposito. Ex verme succedunt immediatè alij, vt corrupta cruce, vermiculi veniunt. Vermes enim nulli coeunt, nec sexu distant maris & fœminæ, semen aut fundunt, vt orientur immediatè ex verme, vt quæ coeunt animalia seminis iactu, vt certo & determinato cum careant ortus principio, varia extent eorundem genera, & formæ variæ, incertæ, & dissidentis naturæ. Qui ex putredine veniunt, quidam toto corrupto, & forma amissâ præexistenti succedunt; quidam solùm partibus alteratis, corruptisque, quibusdam in ipsis, è quibus fiunt reliquo perfectiori plus multò quàm antea, vt vino depurationi, caseo, & aliis accidit, corrupto animanti vermes oriuntur putridis carnibus, mollibusque eiusdem putribus, demptis partibus seminalibus dictis, ossibus, neruis, cartilaginibus, cute, ligamentis, venis, arteriis, membranisque corporis, quæ putrescunt, & vermes non generant, sed in cineres, terramque resoluuntur, & halitus: alia in vermes discedunt alterata, & corrupta. Ob siccitatem enim & miscellam tenacem supersunt ossa, & resoluuntur illa, frigidiori & sicciori parte seminis conflata: ex mistis corruptis vermes oriuntur putrescētibus iam, Aristoteles docuit 4. meteororum, c. 2. & 3. non solùm toto corrupto, sed parte putrida, vt vlceribus adveniunt, aliisque partibus, putredinis ope: nō quòd putrefactione cum sit corruptio, essentia, & natura oriatur aliquid, aut generetur: sed quòd hæc exigatur, præsupponaturque ad generationem horum animalculorum prius, vt interim dum corrumpitur cadaver, parve aliqua deest, mistioque soluitur animantis, aut misti,

calidæ

calida partes & humida substantiæ, quæ ebulliant, & feruent, vt dissipentur, separenturque è misto, dissoluaturque vt miscella, calore coëant autore missionis omnis, vt eo loci Aristoteles prædicat, qui cogit, formiat, vnit abeuntes illas, miscet, & disponit quantum potest, semper in bonum, & esse, generationemque tendens, quòd instrumentum misti formæ natura sit, vt si altiore formam non possint suscipere, illam tamen quam potest calor virtute agentis, cuius est instrumentum inducere, recipiant illa, actione æquiuoca, modo illo relicto in calore ex calido misti, cuius erat instrumentum prius misto perfecto, cælo vel cõcursu astrorum, materiæ apparatus, vt viuens hoc substantiaque animata hæc vermibus oriatur, aut illa, diuerso opificio, & subiecti miscella, virtute eorum quæ adsunt, & præcessere; quòd non putredine, coctione imò denuò facta, & illa supposita putrilagine, non corruptione, sed missione vera earum partium, quæ miscentur & constant, in totius putredine, aut partis, animalcula hæc suboriatur, misto soluto, hoc modo putredine supposita, vt generentur vermes, præbeantque subiectum, quò illi oriatur terra, aqua, bitumina, sales, mineralia, lapides, viuentia, plantæ, animantia, succi, eorum partes, humores, excrementa, iisque confecta & constantia. Aër verò & ignis secus; aër ob tenuitatem nimiam qua nequit solidum efformare corpus animalculis mistis, solus, ignis vrenti qualitate, & æstu, quo absumit humidum animantis requisitum. Pura elementa nullum mistum solùm seorsum, quoduis potest efficere, mista vt modò sunt; potest terra & aqua; ignis & aër nequeunt, quòd feruent naturæ simplicis multum, aër tenuitatis, ignis tenuitatis & æstus, quibus absumeret humidam portionem, vt solueretur

mistum, in pulueremque vt abiret, vt nec aër cōstētiam præstaret. Terra putrida vermes generat plurimos, varios, & dissidentes lumbricos, terræ intestina dictos, & alios diuertos, aqua plurimos, qui superuehantur illa, innantque; albos & rubros, nigros & pallidos, bitumina generant arugines, tineas, sales teredine euanescent; & putrescunt tandem, vt ad nihilum valeant vltra quàm vt euicantur foras, & conculcentur ab hominibus, vt dicitur Matth. 5. c. Homines enim cōculcant propriè, qui talo elationi à terra calcant, maiorem quò impetum inferunt, ob distantiam. Quæ enim impetu mouere cupimus, distantiora efficimus priùs, vt aër maiori ex distantia morus, maior eius copia impellat, motumque iuuat. Mineralia putrescunt tardius alia aliis, at omnia putrent, tardissimè tamen aurum, generant eorum aliqua vermes, tinea, teredineque vitiantur, cuncta saltem arugine, vt vitriolū, alumen, sandaraca, argentum viuum, & alia lapides cōmunes, & pretiosorum aliqui omnes tardè, non secūs ac metalla, et si ferant aruginem aliis tardius. Virentia in vermes discedunt, ocymum masticatum soli expositum in animalcula, & Scorpiones degenerat, cap. præcedenti monstrauius, & reliqua dum putrescunt: brassica enim, olera que erucas varietate mira colorū generant, vaporib. putrescentib. ad extrà cūtib. partium humidarū earū rerum, natura humidissimarū, præcipuè locis satius, & riguis cōsita, sata loci humiditate, plantis itidem accidūt, succis, animalibus, corū partibus, humoribus, excrementisque confectis & constantibus, vermes accidunt, vestibis sericis, & si tardius teredo quàm laneis adueniat, quòd ex humidæ, illæ siccæ natura sint. Imò in cadaueribus animalium, postquàm recentia vermes sua humidi-

rate generarunt, salita iam, & arefacta, postea tineæ iterum absumuntur, carie & teredine, carnes salitas suillas teredine videmus absumi, antiquas vermiculis subortis, Polilla vulgò, & alia. Nix imò tineas creat, quæ vetustate putrescit. Arist. docuit 5. de historia 19. iis: In iis quæ putredinem nullam posse recipi existimamus, animalia veniunt, vermes in niue vetustiore, hirti pilis, & rubidi generantur, inquit Aristoteles, quoniam & ipsa nix vetustate rubescit, in niue mediæ terræ, candidi, & grandiores inveniuntur, torpent omnes ac difficulter mouentur. Quibus & locus ille Ieremiæ 4. Threnorum cõstat; ubi sic dicitur de peruersis iam Nazaræis, *Candidiores Nazaræi eius niue nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores, denigrata est super carbones facies eorum.* Candida enim & alba vetustate rubescunt, sanguineumque colorem suscipiunt tempore alterata, pinguedines albissimæ rubent & pallent tempore reseruatæ longo, rancida, butyrum, caseum albissima, porphidi, alabastra, ossa, rubescunt tandem temporis tractu, lac vstum igne super papyrus iniectum rubescit, papyrus ipsaque vsta, & alba omnia: rubra contrà dealbantur, vt corallius lapis vstus albescit, rubraque omnia in cineres abeunt candicantes. Idcò agni sanguine stolæ lotæ sunt fermentis charitatis igne dealbatæ, post vt essent maculis liberæ, vt sanguine intincta lota, & igne exsiccata impenitus albicant, Apocalypsis 22. c. candicant albedine summa, igne depurantur, & exterguntur Salamandræ more continentes, iusti. Ebur ergò, & nix candicant vetustate, quò dixit; ebore antiquo rubicundiores Nazaræi. In igne animalcula generantur non ex igne, quorum Arist. meminit eo c. vt nos progressu retulimus. De fumo enim & fuliginibus

Chalcitis lapidis dum exurit interit, vt de aliis mifto-
 rum partibus generari diximus, fiuntque ideo in
 vino vermes, in caſeo, veſtibus, cadauetibus recentibus,
 marcidisque & exſiccatis iam adhuc, ſericis, &
 aliis plantarum, animantiumque ſuccis, & partibus,
 excrementiſve dictis, in lignis, ſeminibus, & aliis dictis,
 comprehenſiſq; generibus ſupra, putredine media ex partibus ſubſtantie eorundem. Tum fiunt ſemine
 totius immediatè diſciſſo, vt locuſtæ ſe totis putridis ſemen
 locuſtis præſtant, vermibus quibuſdã dictis ſui ordinis,
 in terra ſepultis priùs ante earum obitum, qui circa autumnum eſt capite ab alia reſciſſo,
 exerto à terra, quæ ad inuicem capita ſibi detruncant illæ,
 vt corpus totum in dictos vermes degeneret, quando non in
 locuſtas, tempore immutatae, alarumque, aliter ac locuſtæ
 exigunt, illi vermes ex toto ſubueniunt, vt & veniunt
 locuſtæ ex toto corpore animantis, quod putridũ in
 oua degenerat, & poſteà in locuſtas communi ortu earundem,
 non immediatè, ſed media alia natura geniti animantis
 alterius, vt vermes Bombices, poſtquàm ſeſe intra
 Bombiliũ, & cuculum collegeret, papilionem creant,
 qui poſteà ſemen generat in congreſſu cum fœmina ſui
 generis papilionea, quod fœmina ex vtero pellit,
 impertita iam virtute proliſica, quæ emoritur illicò,
 ſuperèſtq; ſemen proliſicum vermium, quod poſteà
 alteratum calore Solis accedentis, in æquinoctio
 verno, ſorum calore quoniam alteratum, vermes
 ſuſcitat denuò ſimiles præceſſoribus illis,
 prægreſſiſque parentibus. Non minùs muſcæ,
 bruchus effundunt alteratum ſemen, quo
 vermes oriantur in vitibus, carnibus, dicti *Quereſa*
 noſtris, & *Cherſea* Latinis, & Græcis. Phœnicè
 oſtri dicunt vſtione ſui, vermiculo genito
 crescente in poſterum in auem longævam,
 & illuſtrem. De volatilibus

bus Deo dante dicitur : Exodi 16. de manna, vltra
quàm præceperat Moyses mensura collecto sic : *Qui
non audierunt eum sed dimiserunt quidam ex eis usque ma-
nè, se atere cepit vermibus, atque cõputruit, & iratus est cõtra
eos Moyses.* Deuter. 28. c. legis transgressoribus pœnas
statuens inter alia inquit : *Vineam plantabis, & fodies, &
vintum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quoniam vasti-
bunt vermibus;* dicitis scilicet. Judith 16. *Dabit enim igne
& vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in
sempiternum,* de impus. Quibus vermes in plantis ori-
ti, in roscido manna, in partibus corporis comproba-
tur. Ecclesiast. 19. *Et qui se iunxerit fornicariis, erit nequã,
pauca, & vermes hereditabunt illum, & extolletur in exem-
plum malum, & tolletur de numero anima eius.* & c. 10. *Cum
enim morietur homo hereditabit serpentes, & bestias, & ver-
mes.* Toto corrupto scilicet. His & aliis patet, vermes
dictis generari rebus, sine semine aliquo, nec speciei
eiusdem agentis virtute & opere, aliunde imò. Chris-
tus vermem se prædicat in Scriptura sacra, vilem, ab-
iectum, humilem. Non constitit Christi corpus semi-
ne virili, non viro genitore naturæ eiusdem, spiritu
imò Deo, piissimæ omni labe genitricæ immuni Dei-
para Virgine, matris verò officio sancta veræ matris,
mater vera, hominis veri, & Dei. Psalmo ideo 21. di-
ctum : *Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum,
& abiectio plebis ;* vbi, & abiectum se prædicat, & de-
spectum. Quod Isaias : *Vidimus eum quasi leprosum, & per-
cussum à Deo.* Vilem hominum, & despectum virorũ,
cum iniquis reputatum, locis allatis. Non hominis
opificio factum, vermis imò instar, alio ortu, cœli
virtute, quæ superuenit Virginem, & obumbravit;
obumbravit, etiam si lumen erat, virtusque spiritus
ignei Dei illuminantis, ex se substantia sua illustran-
tis omnia, tenebras, umbramque vt fugaret omnem
peccati,

peccati, nullo æstu ignis percita, umbra & tutela spiritus vallata. Tum umbravit, vt ea umbra alarum Dei, & spiritus protegeretur contra mundi, gentiumque inscitiam, malitiam & diçteria. Ideo ergo de se dicit, *Vermis sum, & non homo*, & propter homines, *opprobrium hominum, & abiectio*, non solum populi, & nobilium, plebis imò & vulgarium hominum. Sunt varix vermium species, formæ, & nature, vt & serpentium sunt varix, omniumque eorum animantium quæ putredine oriuntur, quòd sint facillimi ortus, adeò vt ex eadem materia, ex cadauere eodem, varij & dissidentes nimis nascantur, plus minusve alterata materia, tempore, & loco; aère circumstanti, adiunctis alijsque quæ alterant variè, flante Africo alijs, Aquilone succedunt diuersi, hac terræ specie ij, illi alia, quo certo numero contineri nequeunt, cum quod imperfectum, & corruptiuum ex quouis defectu contingat, vt bonum ex integro, malique materia sit infinita, ideo non vna, pluribusve oriuntur speciebus, & qui vnus nature, monströse frequentissimè, facillimè vt euariant maximè, multitudinèque nimia vt prorumpant. Hinc feruere vermibus dicimus, & scatere non minus, vt de manna dicitur corrupto Exodi 16. cap. vt supra retulimus.

* *
*

De Tinea, & Christo vermiculo.

CAPVT XVIII.

Tinea vermis est, Teredo, & Caries, dicta Græcis 74
 Tine. De qua Aristoteles quinto de historia c. 19. ubi & de vermibus omnibus latè edisserit, à quo Plinius; Nicander eadem in theriacis refert. Dicitur verò multis modis Tinea, & non vno. Primò enim Tinea significat vermes illos in excrementis animantium subortos, intra animalium cavitates retentos. Eo loci Aristoteles docet, dicti sunt lumbrici communes, qui ventribus animalium progignuntur, putredine excrementorum contentorum ibidem, quorum extant tria genera, Latum, Teres, & Ascarida dictum. Ij omnes vermes Tinea communi nomine vocitantur. Tù tinea vulgò *polilla*, vermis genitus vestibus, lignis, alimentis quam multis, alveariis non minùs, fanis, seminibus. Vermiculantur enim hæc omnia carie, teredineq; afficiuntur, & alia itidem, vt & de vermibus suprà monstrauius generari iis & aliis rerum generibus, vt c. citato Aristot. docet, exedique Tinea hæc, & alia suprà retulimus. Horatius Epistola 1. 21. sic ad librum suum. *Aus Tineas pascas tacuurnus inertes, aut fugies Vitam, aut vinculis miseris Iberdam.* Hanc libris tabularis, & laneis vestibus frequentissimam scimus, Aristoteles docet 6. de historia, cap. 32. ubi sic: *Quinetiam aliæ generantur bestiolæ, vt dictum est, tum in lanis, & quibusuis lanificio confectis, vt Tinæ quæ lanis puluerulentis præcipuè oriuntur, atque etiam magis, si araneus vnâ includatur, viuatque eodem loco; si quid enim humoris in-*
est,

est, hic absorbens ampliat siccitatem. Nascitur & in tunicis hoc ipsam vermiculi genus, tum in cera vetusta, & in ligno, vbi animal gignitur candidum, quod omnium animalium minimum æstimatur, nomine Accarus, nec non alia in cartis, aut iis proximis, quæ in veste, aut scorpionis effigie, sed sine cauda generantur perquam exigua. Omnibus propè dixerim vel siccis humescētibus, vel humidis siccescētibus creari animal potest. Nascitur & vermiculus quidam, cui nomen à corrupendis lignis Xylophoros, quasi ligniperdens dixeris, caput enim suo putamine exerit varium, pedes in postremo habet, vt alij vermes, reliquum corpus tunica araneosa integitur, suoque tegumento hæreres festucas gerit, ita vt fortè eas, casūq; sibi contraxisse dum ambularet videretur, verum ipsa natiuæ inhaerent tunicæ, & vt limacibus testa, sic tota huic vermiculo adhæret lignea, id nec decedit vnquam, sed euellitur vt narium. Quod si hâc tunc tunicam detrahas, expirat, patique modo atque limax, testa detracta hebetescit. Processu vtrique temporis id quoque in Aureliam transit, seu papilionem paruum, vt Eruca, atque immobile vinit, vt bombyx in cuculo. Quidnam ex eo animalis pennati oriatur postea, non est compertum, neque enim ex iis papilionibus generatur quidpiam in posterum; hæc Aristoteles. Tum tinea generatur in partibus animalium viuorum, præcipuè in capite, vbi vermiculi oriuntur multoties, & pediculi varij, carie capite affecto, vt in vlcerebus, fauis dictis constat, quorū Galenus, Paulus, Ætius, & reliqui capitibus propriis curationem moliantur, vt est videre 3. Pauli capite 1. 1. de compositione per locos, Galenus capite 1. & alij, aliis variis in locis, per similitudinem ad hanc. Tinea & ærugo idem notant, significântque

carlem ipsam, non solum vermes, sed putredinem lignorum, lapidum, ossium, ferruginemque ferri, teredinem, & putrem substantiam, vbi solum substantia disponitur, vt vermiculos producat & alat semel substantia ligni alterata, & creato vermiculo totum quod superest, alterat, erodit, terit, vt maxima quæque ligna eo minimo erosa & exesa, alioqui graua & nullo robore vectilia, facilia in posterum, leuia, & sine onere leuentur, vt à quouis asportari possint facile illa, sitque quilibet oneti suffecturus hoc minimo si exesa sint vermiculo. Est illius naturæ & conditionis tinea, vt creetur antea multò perfectioribus, depurationibusque rebus, quàm aliis. Pannis, lignis maioris pretij tinea aduenit, antequam cõmunibus multò & vilioribus aliis, vino vetustiori, generosiori, caseo antiquiori, pinguiori, aliorumque aliis partibus, maturatoribus fructibus, tritico feraciori. Quãdo enim hæc summam sunt nacta perfectionem, eo tempore quo sunt coctiora, perfectiora mista, temperatiora magis, minùs humidi crudi obtinètia, partes aliquot putrescere incipiunt, quæ priùs maturari cœpere, vt quando omnes iam perfectiorem dispositionem sunt nactæ, putrescant illæ, rancidæque fiât, vermes vt generentur. Tinea & teredo hinc pannis pretij maioris. Tinea priùs purioris & perfectioris lanæ, quòd constet sicciori, & minutiori. Exsiccatur antea cum minutior sit, resistatque minùs cauis alterantibus, tenuiora enim resistunt minùs, & minorâ maioribus, & crassis, paribus cæteris, docuit eadem Plinius librò 11. 35. Alianus, Solinus & reliqui animalium Scriptores, Galenus edocuit 7. simplicium, vbi Cedream Tineas non consentire refert, fugare imò aut longissimo temporis tractu, vt & oleam, & palmæ lignum. Ex olea nauigij partes

astruunt, naturæ quod sint minus obnoxia tinea; Theophrastus docet capitibus propriis horum lignorum, Butronius lib. 9. capite 218. Theodorus, Dioscorides libro 2. capitibus harum arborum, Galenus, & reliqui omnes, Nicander in theriacis, Columella, Plinius. Christus de se psalmo 21. *Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.* Fuit enim cum iniquis reputatus, & generi hominum opprobrium, & dedecus creditus; quod reputatus iniquus mortalium genus infamare videbatur, flagitiosus homo creditus. Hæc tulit Deus pro hominibus, huc eius amor peruenit, vermis scilicet factus, abiectus, & nouissimus virorum, ultimus & despectus, Iſaias 50. cap. eodem dicto. Iſaias 41. de Christo: *Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israël: Ego auxiliatum sum tibi, dicit Dominus, & Redemptor tuus sanctus Israël.* Humanitatem Christi Pater alloquitur æternus, vocatque filium vermem, mortuumque ex Israël. Hic est vermis ille Ionæ capite 4. qui hederam erosit, mundi que fiduciam, ad cælestia que homines aspirare edocuit, simulque misericordiam, & pietatem: nam si Ionas de hederæ erosione doluit, cur, inquit Deus, de Ninive non miserebor? Vermis hic crucis lignum alioqui grauissimum sic erosit, exesit, vt & si naturæ viribus teredine affici non ferret oliua, cupressu, & palma constructum, tinea; quæ affici nequeunt, viribus tamen Dentatis sic erosit, teredine que affectauit, vt postea leue, facile, & quolibetque ductile substitueretur, nobisque offerretur, Christo gestabile iam, & ductile, quilibet vt possit crucem tollere, illumque sequi; Crux iam facillima & leuis, onus leue, & suaue iugum, onus, merces pretiosissima, qua cælum emitur, iugum, quo vehimus onera cum Christo,

qui infinitæ potentæ cùm sit, nil quasi nobis ferendum reliquit, quæ sibi crux sola, opprobrium, dedecus fuit, nobis onus, merces, iugum, cum Christo eodem iugo vincti, succedit gloria & honor, quæ illi dedecus, infamia grauis, difficilis, facilis nobis, leuis, non sola, cum Christo imò, non integra, sed etosa, & exesa, hoc vermiculo terebrata: qui non se-
cus ac phœnix generosa, & illustis lignis iis apposi-
tis, Sacerdote secundùm ordinem Melchisedech, qui
panem & vinum sacrificio obtulit, propriumque
corpus, & sanguinem Deo. Fuere hæc quæ Melchi-
sedech obtulit Genesios 14. Abraham, Rex Salem,
& Sacerdos simul. Lignis iis strueque lignorum su-
perposita loco Caluarie, igne charitatis flagrauit,
ex seque rediens vermiculus hic, in æternum Phœ-
nicem commutatus abiit, vi Solis diuinitatis, para-
tis lignis odoriferis ad Orientem diuinitatis versus.
Machabæorum 2. cap. 9. de scelerato Antiocho di-
tis cruciatibus, & morbis ob sua flagitia à Domino
percutso sic dicitur: *Nunc humiliatus ad terram in ge-
statorio portabatur, manifestã Dei virtutem in semetipso
contestans, ita vt de corpore impij vermes scaturirent, ac
viuentis in dolore eius carnes scaturientibus vermi-
bus effluerent.* Consumunt vermes ea ex quibus
genetantur, consumit tineæ alioqui minima, &
teredo molis pusillæ, ligna vastissima, ingentis mo-
lis, cùm & duræ, solidæque substantiæ, cùm sit
tenerrimus omnium vermiculus, & mollissimus se-
cundùm interiora, & si durissimus extrâ, testa con-
stantissima obductus; Aristoteles eo loci recen-
suit, Plinius, alij locis adductis. Quibus assonant ver-
ba David Regum 2. cap. 23. illa quibus inquit, enu-
merans Dei viros fortes qui prælia gesserant, & cum
eo dimicauerant prælia Dei. *Hæc nomina fortissim*

David, David sedens in Cathedra, sapientissimus Princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno, post hunc Eleazar post hunc Semma. David Christum significat. Dixit ipse eodem capite, vbi sic: *Hæc sunt verba quæ dixit David filius Isai: dixit vir cui constantius est de Christo Dei Iacob.* Iste ergo tenerrimus vermiculus ligni est Christus, qui lignum crucis durissimum confecit, et osit, exedit diuinitatis vi, interioribus mollissimus, misericors, piissimus, qui secum festucas ligni fert crucis insertas, & innatas quasi, testa obductus incorrupta, & durissima, venæ virginæ matris Deifetæ, sine labe, integra, & insuperabili testa vallatus, humanitatis inculpatæ, vt sit crucisteredo Christus, & ligni tinea, mortis, inferni, peccati & culpæ, pœnæque nõ minùs. Hæc erosit, terebravit, exedit, vt leuia, & facilia superessent, possetque imbellis quilibet facillè pertactare exesa & terebrata, ferret vt quilibet facillè hæc omnia. Hac in Cathedra sedens David erosit mundi cathedram, sapientiam confudit mortalium, ignorantiam probauit, stultitiam, & quæ stultitiam iudicabant gentes (Paulus dixit) crucem, & scandalam iustificationem stabiliiit, doctrinam, scientiam salutis, veritatem, sapientiam. Vermem hunc immobilem superesse genitum semel atque ex eadẽ materia subiecti Aureola peruolauit illo congenita, aditu quæ vermis parauit viam, parte etosa, & exesa, hacque elata erodere cessare, requiescere, antea exedentes et dentesque continuè, sine intermissione.

*De Tinea mysticis ex natura animantis in
scriptis sacris.*

CAPVT XIX.

DOcet eo loci Aristoteles, Nicander, & Plinius, 77. reliqui autores dicti, Tineã in lignis procreari plenilunio recisis, quòd humiditate vitiosa, succoq; excrementitio abundant, luna plena eo tempore, vt putrescunt magis, cari eq: afficiuntur plus multò, quã lunæ decremento aut silente luna; norunt agricolæ, qui vires decrescente lumine, arbores omnes amputant, non alio, ligna rescindunt, aliàs teredinibus replentur, et odunturq; facilè, euanescent & putrèt. Ligna crucis, plenilunio Martij resecta, excrementitio humore plena, referta vitioso succo nostrorum criminum, populi que inuidia rebellis, luna plena, in oppositione ad Solè iustitię, lumine scripturarũ pleni, luna, mente peruersa, malitia vitiorum soluti, & humidi affluentia rerum, Martio deliciarum verni tēporis, concupiscentiæ futētes, eo vt animantia futūt, instigata feruore: excelsa sunt vermicula, teredine, Christo, erosa, lacerata, cuius virtute facilia supersūt & leuia, onus iam leue. Eo imò tempore plenilunij est noxiam arboribus amputare futculos, quòd humor diffluat resecta parte eo tempore nimius, vt cum eo alimentum dilabatur facilè; abundant omnia humore, lumine aucta luna in ossibus, humidisque medullis, cerebro, & aliis est videre, maris fluxibus, & refluxibus. Tinea et odit, perpetuò absumit, conficit, media putredine ortus vermiculus, non cariem, non putrem materiam, sanam imò, liberam, integram. De

hoc dicitur Machabæorum loco citato, de corpore impij vermis, de vitiorum putrilagine, vitij, & luxus, molli, & humida viuendi ratione, vermes conscientiam erodentes sine intermissione. Tum de impuro, obscæno, & inquinato corpore, tectis humoribus referto, inclinationes corruptæ, & vitiosæ, *corpus quod corrumpitur, aggrauat animam*, affectat passionibus subortis, vitio corporis tecti impetit, lancinat animum, vt hac ex parte labascat faciliùs, vitijque inquinetur, ex quo ob humorum putrilagine, & cacochimiam, vermes, putredo; vermes hinc ex corpore impij. At sanam eius portionem & partes vastât orti semel ex aliis obscænis, & spurcis; cõtrâ ac iusti qui corpus suum non coinquinauerunt, vermibus non lacerantur; *neque enim dabit Deus sanctum suum videre corruptionem*, corporis adhuc si opus est, quod non coinquinauerit carnem suam vitij, & immunditia; priuilegium iustorum dum decet: nulli scelestorum hominum concessum, sine arte & fucis; imò quando ab hoc vermibus genere excusarentur impij, à Tinea illa, quæ conscientia tabulam erodit, qua naufragium fugere potuerunt, submerisionem imò, non liberantur, afflictione summa, & dolore viscerum acutissimo, Marci 9. capite de verme & tinea hac conscientia impiorum. *Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, de damnatis submersis, Isaias 51. *Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam, sic comedet eos tinea*; vbi vermem vestimento, & tineam lanæ aptauit. Lana enim peculiarem vermem generat dictum Græcis *λίρα* & *λύρα*, qui & tuberculis ouium, & abscessibus factis, solet progigni, lanæ prouenit, pinguiori eius parte genitus, frigoris impatientissimus, & cùm lana & pila maniat, à frigorisque iniuriis vindicetur,

In gratiam tanti beneficij accepti, lanam exedit, miseram oves destituit vellerebus, ut rigeant frigore, & algeant ipse & ipsæ. Sibi excidium tandem ut parer, lana & munimento destitutus, frigore rigens in penam commissæ ingratitude. Vestimentum vermibus absumitur, qui perfectiores eius demoliuntur partes, depuratiôres; larè diximus antea. Exeditur, ut integer cum videatur, nil sit aliud præter pulverem & cineres, & cum consistere credatur, cæcis sola, pirtredòque subsistat. Haud secus impij confunduntur sicut vestimentum à tineâ, ad sydera euecti, superbi, & elati succedere omnia ex voto cum sperabant consistere, pulvis, tineis vitiorum etosi, lacerati, discedent iis eisdem quibus gloriabantur, vitis ipsis quibus erant conuoluti, iis quibus fuere educati amicus, creati fauoribus, & in altum euecti, muniti artibus, occulti occasionibus, sicut lana subdit Job, eo loci, Tineis, antequam vestis fiat & habitus vitiorum scilicet, primis liminibus malitiæ, antequam vota impleant, in lana erit tineâ absumens percussâ quæuis, iis eisdem vitiis dissipabuntur, vitiaque cum illis simul, ne superû aliis tantæ nequitie exemplum, depascentur propriis sceleribus, quæ suæ carnis procrearunt passionibus, ut munimentis destituti ipsi, & vitia alta deficient, conscientie vermes erodantur iugiter, lacerabuntur vsque quod Aureola cuolet in cælum papilioque, suspiria, voces, ore reterato spiritus, quo illa aditu factò ascendat spiritus, ut hoc remedio vermis quiescat, et odereque desinat (iam suprâ.) Quàm paucissimi sunt vermes, qui Aureolam non pariant, papilionesve magnos, aut paruos ipsis emortuis, vel viventibus, à quibus solùm accidentibus euatit alata progenies, non essentia. Quàm minimè vetò, & id rarò figura.

Arist. retulit quinto de Historia animalium capite 19. Plinius libro II, capite 22. & 23. iis seruata tamen natura, & substantia, specieque, solùm accidentibus alia, cùm easdem omnino actiones, naturæ eiusdemque seruent ritus vniusque speciei operta, quibus identitas, diuersitasve naturæ est pensanda. Vermis sericinus dictus Bombyx, & Bombylis: postea post primum somnum Necydalus compellatus, vltimò vermis adhuc figura seruata Bombyx, & suffuro, vsque dum Aureola nuncupatur tandem in papilionem ascitus. Semen Bombycinum calore alteratum, in minutissimos vermiculos discedit, dictos Bombylios, qui post diem quintum ab ortu, satuti folijs mori, die vno & dimidio, sexto & dimidio septimi dormiunt altissimè, vt postea somno excusso, veste priori nigra deposita, sese repleant iterum eodem cibo natura parato, vt transacto septimo denuò sopiti, trium dierum spatio quiescant semimortui animantes, decimo ad initium vndecimi Necydali quasi morte liberij, eo tempore compellati, vsque dum Bombyces post tertium somnum decima tertia actum ad principium quarti decimi veniunt, cibo iterum pleni, vndecima Bombyci, quòd Bombos edant, ordiri que incipiant è visceribus detractis filis, cuculos astruant, ob stupendum, & superbum sepulchrum eorum, in quo tandem reponuntur, ab ortu mortem ruminantes, tractantesque de sepulchro & tumulo, nati semel, primum & vltimum eorum opificium, docti moriendi scientia, & doctrina, struentes ab initio feretrum, sepulchrum, in quo nullus fuerat repositus somno tridui transacto, vt ascendat Aureola, vna natura, & substantia, defuncta cum verme, semenque vermium relinquat, congressu mutuo albo supposito linteo, vocatur ab Arist.

Eruca Bombyx, postea vermis, tandem aureola, papilio; ore net opificium mirabile, permutatus vsque ad Aureolæ exortum, tunc verè emortuum, propria virtute relicta à se ipso cadaueti proprio, post triduum leuatus in Aureolam, speciei eiusdem, naturæ vnius, facta semine eiusdem animantis, virtute eadem propria, sine aliq agente, sese imò, disponente semine materiam propriam diuersis suis partibus, vt illa resultet, solùm accidentibus varia, recluditurque vermis, emortitur, vt resultet illa, voluntariè inclusus, oblatu quia voluit. Vermem se prædicat Christus, vermis Bombycinus, humanitatem pertexuit, cuculum, vbi addidit sese, sepulchri triduo, somno illo tridui Aureolam excitauit, gloriosus resurgens, mortuo priùs, semimortuusvè Bombyx diuersarum substantiarum virtute, immortalis secundùm diuinitatem, mortuus & si Deus carne, humanitate mortali, & passibili, peruolauit ad æthera virtute propria, non rapinam arbitratus se esse equalem Deo, sese de somno excitauit, regeneremur vt nos homines ipsius partes, & naturæ eiusdem homines, & adoptione Diij, gratia, vt in sua virtute resurgere possimus emortui iam. Leuauit se, virtute propria suscitauit, nosque hac accepta è capite nostro Christo propria virtute excitamur, mystici corporis, vt & resurgat homo propria virtute sui capitis, post somnum, mortemq; & reuiuifcat. Dormit Bombyx intra cuculum cõtexam, de cuculo sepulchri vbi nondum quisquã fuerat sepultus surrexit, tela nostræ redemptionis ordita, nostræ iustitiæ, iustificationis nostræ, priùs mortuus, vt magnam prolè generaret, Aureola in albo Eucharistiæ, vnione Christi nobiscum facta; communionem ideò dicta. Tinea etiam inuolucra net quibus euoluitur, similia telis araneis, telulis quibusdam perlucidis

*verborum optimorum, & compositione, ac figuris iam non
 quæsis, sed sponte, & ex reposuo velut thesauro se offerenti-
 bus.* Cicero 1. de oratore. *Theaurus rerum omnium me-
 moria.* Tobias 4. capite. *Quomodo potes, ita esto miseri-
 cors, si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum
 tibi fuerit, etiam exiguum libenter imperari stude, pra-
 mium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, vbi
 thesaurus bonorum operum vocatur cumulus.*
 Amos 3. capite. *Et nescierunt facere rectum, dicit Domi-
 nus, thesaurizantes iniquitatem, & rapinas in adibus suis.*
 Paulus ad Romanos 2. *secundum autem duritiam tuam,
 & impenitens cor thesaurizas tibi iram in die ire.* The-
 saurus ergo omnium est, idemque cumulare, the-
 saurizare. Varia ergo Tinea significat scriptis sa-
 ctis, morbum enim capitis ad modum tinearum,
 faorum mellis, de quo supra: dictus *faur* medicis,
 & *melicerides*; quod emanet, tinea illius laceratis
 locis, succus quidam mellis instat. Signa Esdræ 4.
 lib. capite 8. vbi iustorum statum depingit iis: *Radix
 mali signata est à vobis, infirmitas & tinea à vobis
 absconsa est, & in infernum fugit corruptio in oblivione.*
 Radix mali signata est à iustis, vt ultra non crescat,
 nec germinet; hoc est, signari: de impiis enim Iob
 4. *consumentur velut à tinea, iis iplis vitiorum generi-
 bus, quæ procrearunt, iis punientur, vt per quæ pec-
 carunt, torqueantur, vt vestis corrumpitur, & exeditur
 suismet progenitis, & exortis, & iis quæ nutrit, &
 produxit.* Quò capite 13. dixit: *Qui quasi putredo
 consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur à
 tinea.* Corruptibilis ab intrinsecis principiis homo,
 contrariis elementis conflat, ratione & sensu con-
 trarius; potentia potentia, lex legi repugnans, iis
 intrinsecus altis, & nutritis propria substantia, iis
 corrupendus sum, & quasi putredo, & caries consu-
 mendus,

mendus, putredo enim consumitur, & cessat morte, quæ viuo contigit animali; morte consumendus sum, putredo enim totius, aut partis, morte totius, aut partis, prout fuerit, cessat scissione partis putridæ. Filo ergo vitæ præciso consumendus sum, vt putredo, & sicut vestis, quæ comeditur à tinea, intrinsecis genitis passionibus & contrariis principiis internis paulatim, & insensibiliter, aliàs si sensibiliter forissis corrigeretur vitium, & corruptela. Quò maius malum est hoc, à tinea corrumpi, viuendumque cautè & vigilanter.

De Æruginis & Tinea tropis in scriptis sacris.

C A P V T X X.

Ecclésiastici 42. *In medio mulierum noli commorari,* 81
de vestimentis enim procedit Tinea, & à muliere iniquitas viri. De vestimento, de habitu, de consuetudine Tinea, & de Eua viri iniquitas, imò commorari noli, nam otium, dissidium, contrarietas, tineam causant, corruptionem, & cariem. De vestimento procedit tinea. Est mulier, & de vestimento viri, de corpore viri sumpta, de vestimento, de carne nostra Tinea passionum, & originalis, actualisque peccati tinea & teredo. Noli ergo in mediò mulierum commorari; vestes enim quæ in mediò illarum sunt, facillè tineis afficiuntur, quòd ventilentur, & disflentur minùs, omni ex parte impedito spiritus flarù, & inspiratione cohibita spiritus Dei. Noli commorari in mediò mulierum; de veste viri, de vestimento enim, de carne nostra tinea, peccati labes, & infectio procedit; de appetitu, de passionibus nostri habitus, & carnis, & de muliere iniquitas viri, de car-

ne, de sensu, de appetitu; rationis iniquitas, & auersio, cōuersioque ad commutabilia bona, mala maiora, è muliere, & earū occasione vitium, iniquitates, commercio, & familiaritate. Isaias 14. c. vbi vaticinium de Iudæorum consolatione, à Babylonie captiuitatis liberatione, punitioque Pharaonis profert.

Detrahta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum subter te, sternatur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Est summa corruptio, quando iam tinea deserit subiectum ex quo progenita est, quòd sint absumptæ omnes partes vtiles; adeò vt non sit quo pascatur; idè deserunt summam corruptione, odoreque grauissimo cadaver tetrum, deceditque summa putredine illa, demolito subiecto, vt tinea adhuc cōtineri non possit, quo subtus volutatur, loca quærens turtiota, & calidiora, minus distilata & perspirabilia, vt eadem dispositione putredinis, qua est suborta conseruetur, quo subtus corpus cadaver sternitur illa, & colligitur magis, reconditur; summam notans putredinem & cariem, putremque statum. Cùm enim sint erosa interna omnia, & deciderit exeso toto, cutem erodere vltimò tentat; cariola enim omnia cutem vltimò, tinea exesam remittunt, cutisque vltimò exeditur, quòd frigida sit & densa, compactaque magis, afficitur carie idè minùs, & putrilagine: ossa tardùs, quòd frigidiora, putredini resistentia magis, calotiq; putrefacienti densiora, vt hinc antiquissimis cadaveribus ossa, & cutis reseruentur. Iob dixit alio: *Operimentum (subdit) tuum erunt vermes.* quòd ex humidioribus, mollibusque partibus nascantur abundantioribus in misto, quòd vita in calido, & humido consistat, ex sicciorebus tineæ copia paucioribus; hinc *vermes operient illam, & tinea subtus eam sternentur.* Imò puluis qui è partibus vestium, carumve

earumve rerum quæ tineis scatent, partes, inquam, illæ in pulverem versæ, decisæ iam, & prolapsæ corpore alterato eodem, pulvisque ille quo est illa substantia referta, & subtrus illam pondere residet, in teneas abiit natura consimili, quæ semel genitæ, & cadant lacerant, & exedunt, impetuntque semel natæ, vermibus consperso, mollium partium summæ putredinis nota & corruptio summa. Hac minatur Pharaonem Isaias eo loci dictis satis iuxta naturam huius animalculi verbis. Vitia vitia corrumpunt maiora minora, tineæ vermes alimento sublato & consumpto subiecto, Martem deserunt, vt incumbant Veneni, iram, rixas, seditiones, vt lasciviam, mollitiam, luxuriâ sectentur, pacifici & molles fiunt, fœminei, quieti, vt lascivi, & vt appetitus concupiscibilem prosequantur partem, irascibilem remittunt. Vermes, tinca, corrumpentes, & malo contagioso, & maiori corruptione, aliam viciantes, Christi sanguinis expensis cessant inimicitæ Pilati, & Herodis, *in illa die facti sunt amici*, cessant rixæ, & contentiones, sacrilegio & crimine læsæ maiestatis, iniustitia & malitia, Deicidio & homicidio, tineisque vermes, & capite 30. Isaias. *Eccce Dominus Deus auxiliator meus, quis est qui condemnet me? ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinca comedet eos.* Qui & si ad literam sensus figuratus de Christo est, tamen tropologicus extat ibidem contentus. Deus miseretur, accusat neminem, vt remittat, accusat, non vt incuset, vt absoluat imò, dimittat, Dæmon vt pœna afficiantur, & supplicio puniantur mortales, Deus vt convertantur. Ioannis 8. mulieri adulteræ; *Vbi sunt qui te accusabant? nemo te condemnavit? neque ego te condemnabo.* Vitiis detentis, & pœnitentia salutari detritis, non cõdemnat Deus; vbi vitia

quæ accusabant, non adsunt. Sequentibus verbis de patriæ status securitate verba texens propheta, inquit, *quæ condemnabant me passiones carnis, appetitus leges, dæmonis suggestiones, mundi occasiones, quasi vestimentum conterentur*, cum hoc corpore mortis huius, vt Paulus dixit, cessabunt & finientur, quasi vestimentum hoc, & caro, corpusque mortale, & cum eo sistent hæc, Tinea comedet eos affectus, vt comedet vestem cuius erant ij colores, & affectus carnis, vt sim liber, immortalis, securus patria, quasi vestimentum conterentur, ex se ipsis, ex carne genitis, ad carnisque cõsumptionẽ deficient, carnẽ, vestẽ ipsam lacerantes, & conteretes, ex qua fuere orti. Tinea, vitiumq; illud quod in passionibus ex eadẽ carne fuit natum, hoc & carnem absumet, vastabit. Vitia enim omnia cum excessus sint moderati & iusti, in natura adhuc corporea cõstituta meta & proportione, rēperit labefactant nostrã, & mediocritatẽ, pariunt morbos, ægritudines caulant, affectusq; quibus natura corrumpatur, & desit genitis & congenitis semel. c. 15. sic Isaias; *Sicut enim vestimẽtum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam, sic comedet eos Tinea.* Vbi vermem vocat tinea ipsam viuentẽ, animalculumq; tinea dictam. Tinea verò carniẽ ipsam, rubiginemq; & vermẽ dictam *Lya*, qui lanam & absumit (suprà retulimus) in ouibus procreari ante tonsurã, Osee 5. c. minatur Dominus Israël iis : *Et ego quasi Tinea Ephraim, & quasi putredo domus Iuda.* Cum enim malitia Ephraim eo incretceret, vt vero Deo relicto ad Deos falsos, regis naturalis obliti, ad Reges & tyrãnos cõfugissent, inquit Deus; *Et ego quasi Tinea Ephraim.* de Christo intelligo minantẽ Synagogam rebellẽ; ex eadẽ enim veste de carne nostra ortus vermiculus absumet vetera omnia, & erit Iudæorũ tinea Ephraim, quod conterentur

contexta, vt & vermes alij more secundinarum, quibus infans vtero continetur, adueniunt in feminibus variae, & dissidentis naturae, gurgulio tritico, fabis, ciccribus, castaneis aliae & aliae. Est illud tamen notandum, semel ac domicilia fabricant, erosus feminibus Tinea, labore tanto, cura & sollicitudine, medulla omni exesa, quò amplior domus, latior superfit, & parcat magnificentior, illustrior, quae vt fuit, non solum sufficiens alimentum è medulla discedit, absumptive tantum quantum victui esset satis, inò superbae domui consulens, medullam omnem terit, deficit; cogi magnificas semel ac astruxit aedes, penuria alimenti, deserere aliòque commutare, quas tanto temporis dispendio struxerat, cognita infelicia, alimenti iactura, ostentandi occasione irrogata, domum quam alimenti propeij prodigalitate, aliorumque fabricantiae iactura, finiat non prius, quam deserat. Quibus locus ille lob. 27. c. constat, quo dicitur: *Edificauit sicut Tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum, de impio: Quò loci, edicta quae acquisierit, non fructuram praedicat, inflat custodis, qui facit umbraculum, vt custodiat fructus alienos, quò tibi denegatur usus, solumque auarus obseruat, vt expendat alter. Et sicut custos qui fecit umbraculum, vt à calore & aestu, Solisque inclementia tueretur, quò tandem Solis ardore absumptum, restaque exsiccarum postquam fructus capessere alij, quos custodierat ipse, igni committitur, qui Solis aethus defenderat, vitaueratque incendia, ardores, sic impij sanguinis expensis aliorum, substantia, & alimento domos magnificas erigentes, templa inò, delubra, cogentur discedere subitò, vt ore Deo, dissipata substantia pauperum, papillorū, viduarum, mitterunq; umbraculum illud in ignem, qui medio minorum igne, umbracula deli*

deliciarum pararunt, vt deliciosè viuerent, exurent igne aduècto voluptatibus, igne tandem inextinguibili, & æterno. Tinea, & ærugo non semper vitium notant aliquid, cariem imò, substantiam putrem, & exesam significant multoties, sine vitienti aliquo congenito; velut ferruginem, & æruginem, quasi ætis genitum, aut ex ære genitum putre quid; rubiginem vocant alij, muscumve, Plinius lib. 34. cap. 9. *Ara extersa celeritùs rubiginem trahunt, quàm neglecta, nisi oleo perungantur.* Imò & segetes rubigine affici, musco ve hoc, docuit Theophrastus lib. 4. de causis plantarum, c. 7. Est ærugo incidentis segetibus humoris putrefactio, quo vitio spicæ marcescunt, & in pulnerem sordidam abeunt, conficiatilesque supertunt. Significat ærugo & pecuniam ex ære constaram. Horatius & Iuuenalis docent, & Seneca lib. de breui vita. Metallis ergo ærugo & Tinea hæc accidit, & si Tinea aliis multis, quibus non ærugo, vestibus & aliis dictis. Thesaurus non solum auri summam notat, sed quarumuis rerum pretiosissimarum copiam, imò & non solum pretiosarum, sed & rei familiaris multitudinem, & prouentum copiosum, obseruatum & repositum, siue vestium, siue communium aliarum rerum. Quo significatu thesaurizare idem est, ac cumulare, & seruare rerum copiosam supellestem. Thesaurizantur hoc sensu triticum, lana, semina, segetes, fructus, & alia. Imò & in malam partem sumitur non minus, vt thesaurus stupri, & mali thesaurus. Plautus in Amphyt. *Teneo thesaurum stupri.* Idem in Mercato. *Quid enim thesaurum hunc apparasti mali?* Est thesaurus quasi Sic, Deus, aurum *αυρη*, aurum Dei, quòd fortè fortuna iuueniatur Deo elargiente quasi, docet Quintilianus lib. 2. cap. 7. iis: *Abundantius autem copia*

reperitur vermiculo hoc, non secus ac attrita est vermiculo hedera illa vitiosa lonæ. *Eriquet Deus Tinea Ephraim*, caries, putredo, qui aura placidissima illis extiterat, qua vindicabantur à putredine, & corruptione vitiorum, erit illis corruptio, & labes permissione flagitiorum, tradenturque in reprobum sensum, permittente, & puniente Deo malitiam eorum, orieturque nimio luxu & mollitie illorum, ultor & vindicator criminum, non secus ac Tinea putrescentibus vestibus, lanisque vdiotibus & oleosis magis provenit multò, sic adveniet tinea Ephraim populo delicatiori, & molliori, propter humidam eorum, mollem, & deliciosam viuendi rationem, putredo & tinea illis aderunt, Deusque ipse, qui aura spiritus placida, & suavi disflabat, quo minùs putrescerent ventilati aura spiritus Dei; ipse erit ventus exurens, putrefaciens, & corrumpens omninò, non aura spiritus, imò turbo obexans & corrumpens, subvertensque omnia. Baruc. 6. c. vbi vaticinatur, Iudæos apud Babylonios captiuos post septem generationes liberandos, hortaturque vt sibi ab idololatria. caueant illorum, ex plurimis ostendens imbecillia esse idola, ac vanissima, inquit; *Coronas cerne aureas habent super capita sua* Dij illorum, vnde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum, & argentù, & erogant illud in semetipsos; Dant autem & ex ipso prostitutas, & meretrices ornant, & iterum cum receperunt ipsum à meretricibus, ornant Deos suos. Hi autè non liberabàtur ab ærugine & tinea. Opertis autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorum, propter puluerem domus, qui est plurimus inter eos. Satis ad literam iuxta huius animantis naturam dictum, cum puluis, loci squallor, & puluerulentia; quæ idèò puluere

plena, quòd non diffentur; si enim difflantur, pulvis tenuissimus, & facilis excuteretur omninò, qui generat putredinem, vt Arist. 4. Meteororum edocuit c. 2. & Galenus 1. de differentia febrium c. 3. & 8. methodi c. 2. & 3. & tineas generent calore, aëre non subintrante, nec exfluante contenta eo loci, quo vestes exponuntur autæ frigida, ne tinea atterantur, & quas cupimus carnes seruare diutiùs aëri frigido exponimus, locisque calidis & puluerulentis in cineres abeunt, & puluerem, & tineas eroduntur illæ. Tinea ergo conterentur, cum puluere abundant tales, domusque eorum puluere sint refertæ, meretricibus; carne è puluere formata, passionibusque carnis, meretricibus, carne ex puluere eodè formata ac vir, ex vito mulier, ex costa viri obliqua natura, costa fragili, sine medulla, à recto deuiās. Pulvis est mulier, obliquaque costa, non recta, quo puluere scatent squalidi, & immundi, & faciem extergunt verecundiæ, cum medio pulueris dormiant fornicantes, & adulterantes, faciem mundam ostentantes, & veste purpurea induti, immundi, & squalidi omnes, hypocriti nimia; faciem depurgant toti immundi, quòd eam in propatulo exhibeāt, occultis reliquis puluere plenis, aliàs nec detergerent faciem in hominum commendationem; faciem, non interna, & si videat Deus, tineam tamen & æruginem non effugient. Nā cum tinea vestes laneas præcipuè atterat, & si omnes inuadat, & puriores magis, deputatioreque lanas priùs, si non seruentur cura, sollicitudineque maiori, si enim de iis curetur minùs reliquis, tinea afficiuntur citiùs multò, ideo de iis dicunt, veste purpurea cocco tincta, & puluere coccino obducti, domos habitant puluerulentas, regali veste, & insignia puritatis.

tatis, & perfectionis maioris gestâtes, medio pulvere vitam agêtes, tinea inficiêtur, & ærugine, illi qui in exêplum aliorum cõstruebãtur. aliorum duces, Ecclesiastica bona dispendêtes meretricibus. & adulteriis. Sacerdotes legis, Magistri, Doctores purpura in- 84
doti, Cardinales, alij, tinea afficientur, & ærugine, si medio pulvere vivant, coronis sacris, sacerdotio si abutantur, & coronas, Ecclesiastica bona erogent si meretricibus, veste purpurea ornati, nil enim æquè ac purpura Tinea eroditur, laceratûrque, quòd lanis putillimis constat, & quòd pulvere coccino ex vermibus cocci gnidij intingatur, qui vermium est productiuus facillimè, quasi naturam redoleat suam pristinam. Dei aurum, & argentum dum dissipant, & meretricibus condonãt, & recipiant iterum turpem quæstum. Matth. 6. Lucæ 10. thesanizare iubet Deus in cælo, quod ærugo & tinea non possit demoliri ibidem reposita, cum aura, spirituque Deo distillantur omni ex parte, cocta prius, & omni humiditate superflua, exoluta eodem igneo spiritu, qui postea temperat, recreat, reficit, conseruat, depurat, quòd ibi distillata, & spiritu perpetuo flante flata, æruginem aut tineam contrahere nequeunt: In monte æternitatis distillata, humida lachrymarum, hic secos regione hac & valle hac, quòd putrescant, tineaque, & ærugine afficiantur, in valle hac miserix & lachrymarum nostrarum passionum, tot tantisque impedimentis non ventilata spiritus aura, Iacobus s. c. *Agite nunc dimites, plorate ululantes in miseris vestris, que aduenient vobis, diuitia vestra putrefacta sunt, & vestimenta vestra à tiacis comesta sunt, aurum & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimonium vestrum vobis erit & manducabit carnes vestras sicut ignis; Toelanri-*

castis vobis iram in nouissimis diebus. vbi thesaurum vestium, & metallorum congeriem, rerumque aliarum vocat. Diximus tardiùs, citiùsve omnia putrescere posse igne dépro, nisi hic vi astrorum, eminentia calidi putreat, quòd alteretur illis remisso in calore, iam impuro elemento aut tenuato, vt partes solum superfint crassiores, corrumpaturque ideo vi cæli, ex Arist. 4. Meteot. c. 2. & 3. Est putredo calidarum partium misti exolutio à calore externo ambientis facta, & extrinseco rei quæ putret, quo mistum soluitur, & miscella; vt larè Arist. 4. Meteot. & Galenus locis suprâ adductis, partibus tenuibus misti exolutis, calore alteratis, & tenuefactis, putrescit, & soluitur mistum, vt vina calore acescunt, in acetumque abeunt, & fugiunt, acuumque, & quæ putrescunt, frigida superfint, iam putrida, & si intetim dum putrescunt, caleant amplius; quò ignis cum à nullo calefcere possit, cum sit omnium calidissimus, putrescere nequit vera putredine. præterquam à cælo iis modis. Est hæc passio mistorum coctio, cruditasque. Arist. docuit Meteot. 4. 2. c. omnia verò eo dcmpto possunt modò de facto, vt sunt in natura, citiùs hæc illis, aurum, argentum, & alia rancida fiunt, & putrescunt tandem, æruginemque contrahunt; Videre est in auro, & argento, quæ mundantur, vt splendeant multoties; insensibiliter rubigine alterata substantia deterfa, quo tandem desinant, & deficient, vt margaritæ senescunt, & temporis tractu marcescunt radicæ, æruginem verò, rubiginemque, virtutem exedentem, & causticam obtinere, epuloticam Græcis dictam, dixit Galen. 3. Metho. c. 6. 7. simplicium. 2. per locos. Diosco. lib. 5. c. 48. Plin. Paul. Ætius capitibus de æruginè, Arist. Quò secundum naturam æruginis fatis

fatis

fatis est dictum; ærugo thesauri vestri carnes vestras
exedet, & caustica, igneaque, & exurenti virtute co-
medet carnes vestras, absument, & teret, sicut ignis.
Hac eadem extorli eritis, vitiumque illud avaritiæ
vestræ, ærugo hæc depopulabitur carnes vestras igne
inextinguibili. Vermis ergo tinea est, & ærugo idem
quod tinea aliquando. Quandoque tinea, caries,
& ærugo sunt, quæ cum tinea inuenitur, patrisque
materiæ. Ærugo rubiginem significat multoties, &
tinea puluerem rei laceratæ, ut patet dictis. Vermis
verò huius, & animalcula, norabile quod rei illius
cuius substantia alitur, colorem repræsentet, sit viridi
viridis, albus albis, ruber rubris, lumbis & reliquo,
præterquam ventre opacus, hic enim omnibus ver-
mibus perlucet, plus minusve. Aliquibus imò aded,
ut Noctilucæ, & Nitidulæ, Zinzindulæ, Lampyri,
Pyrolampidi, ut non secus ac animantia plurima lus-
ciola oculorum fulgore victum noctu quæritant, sic
hæc ventre perlucido, & fulgore. Venter idem ac ap-
petitus & sensus, corrupti omnes lumen & cogni-
tionem, ut ventri inserviant, possident, sensui & ap-
petitui, quorum Deus venter est, obscuratis & tene-
brosis aliis omnibus eo elucet, lumen ventris causa
obrinentes, cui inserviant & parent, de quo supra
libro 1. c. Vermium sunt species variz etuca, Tinea
agrestis, Ovidius: *Quæque solem carnis frondes intexere
filis Agrestes tinea, res observata colonis, Ferali mutant cum
papillone figuram.* Aureolæ enim volariles ex erucis cor-
ruptis oriuntur; de Bôbice diximus. Acari vermes in
ligno nascuntur, ut diximus, dicti & teredines, & ti-
næ, & xilophori, aut ligniperdes iam supra; Cosses
& colli, sunt vermes rubri in ligno prognati, capite
maximi, toto corpore maiora capita qui habent,

ligna erodunt, & terebrant potentissimè. Christus vermiculus est ruber, lignum crucis in suo sanguine erosit, capite maiori reliquo. Caput Christi Deus, suprâ, ex Paulo, apprimè ex his vermiculis esse dictum, qui lignum crucis erosit, ruber sanguine
 85 vermiculus, & capite reliquo toto maiori. Imò mirabile dictu: vermium horum genus est, quod sanguine toto exudat, lignum vt emolliat, vt faciliùs erodat, & terebret capite, postea dentibus, & capitis impulsu facto. Madefecit crucis lignum Christus sanguine effuso, erosit capite diuinitatis, vt facilis, leuis et ex superesset, asportabilis. De reliquis vermibus iam diximus, cum nomina eorum ex quibus oriuntur retineant, siue ex fructibus, siue ex aliis nascantur, vt iam suprâ.

L A V S D E O.

INDEX

INDEX LOCORVM

SCRIPTVRÆ SACRÆ, QVÆ

hiscẽ libris veniunt deplicanda, iuxta
ordinem librorum veteris no-
uique Testamenti.

PRIMVS NVMERVS LIBRVM

notat, secundus capit, tertius numerum mar-
ginibus insertum.

Geneſeos.

*Geneſeos locus
enarratur. cap.*

*1. Producant
aqua reptile &*

*volatile super terram, & c.
lib. 1. cap. 1. num. 13.*

*Geneſeos c. 2. Aues cur ex ter-
ra formatas, & 1. c. ex aere
affeneretur. lib. 1. c. 1. n. 14.*

*Geneſeos 2. Inſpirauit in faciem
eius ſpiraculum vite. lib. 5. c.
15. n. 53.*

*Geneſeos 3. In quacumque die
comederitis morte morietur-
ni. lib. 1. c. 1. n. 28.*

*Geneſeos 3. ſuper pellicis tuum
gradieris. lib. 1. c. 2. n. 40.*

*Geneſeos 3. ſed & ſerpens erat
collidior cunctis animanti-
bus terra. lib. 1. c. 3. n. 41. &*

c. 4. n. 57.

*Geneſeos 3. eritis ſicut Dij. lib.
1. c. 4. n. 87.*

*Geneſeos 3. In quacumque die
comederitis, aperientur oculi
veſtri. lib. 1. c. 4. n. 94. & c. 8.
n. 154.*

*Geneſeos 3. c. cur vobis praecepit
Deus. lib. 1. c. 8. n. 143.*

*Geneſeos 3. In quacumque die
comederitis morte morietur.
lib. 1. c. 8. n. 151.*

*Geneſeos 3. Ecce Adamus
quaſi vnus ex nobis. lib. 1. c.
9. n. 173.*

*Geneſeos 3. Terram comedes
omnibus diebus vite tuae. lib.
1. c. 10. n. 186.*

*Geneſ. 3. Inimicitias ponã inter
te & mulierem, ſemen tuum
& ſemen illius. lib. 1. c. 10.*

I N D E X.

num. 189.

Geneseos 3. Super pectus tuum gradieris lib. 1. c. 10. n. 183.

Geneseos 3. Ipse conteret caput tuum & ipsa conteret. lib. 1. c. 12. n. 221.

Geneseos 3. Calcaneum Esau. lib. 1. c. 12. n. 239.

Geneseos 4. Iratus est Cain veheemēter & cōcidit vultus eius. lib. 1. c. 12. n. 230.

Geneseos 6. nō permanebit spiritus meus in homine quia caro est. lib. 1. c. 2. n. 26.

Geneseos 6. Videntes filij Dei filias hominum quod essent pulchrae. lib. 1. c. 9. n. 170.

Geneseos 49. Fiat Dan columber in via, & Ceraustes in semina mordēs unguis equi, ut cadat ascēsor eius retro. lib. 1. c. 16. n. 292.

Geneseos 49. Salutare tuum exspectabo Domine. lib. 1. c. 17. n. 321.

Exodi.

Exodi 4. Cauda cur apprehendere Mosi Deus iusserit. lib. 6. c. 14. n. 262.

Exodi 5. Videat Dominus & iudicet, quoniam fecere fecistis occam Pharaone odorem nostrū. lib. 2. c. 8. n. 64.

Exodi 7. Proiecerunt virgas

suas quae versa sunt in Dracones. lib. 4. c. 2. n. 11.

Exodi 8. Abominaciones Aegyptiorum immolabimus Deo nostro. lib. 2. c. 1. n. 5.

Exodi 23. non declinabis in iudicium. lib. 1. c. 17. n. 310. Leuitici.

Leuitici 3. & 7. Caudā expe- nit Deus lib. 1. c. 14. n. 262.

Leuitici 23. Sabbatum requiectionis est, & affligetis animas vestras die nono mensis. lib. 1. c. 20. n. 346.

Numerorum.

Numerorum 6. Vir siue mulier cum fecerint votum ut sanctificetur, à vino & omni quod inebriare potest abstinebunt; acetum ex vino est. lib. 2. c. 21. n. 158.

Deuteronomij.

Deuteronomij 1. c. Aduersantes imperio Domini, tumētes superbia ascendistis in montem. lib. 1. c. 11. n. 203.

Deuteronomij 8. Vbi erat Scorpio, & Dyspsus & nulle omnino aquae, eduxi riuos de petra durissima. lib. 2. c. 10. n. 81. lib. 6. c. 14. n. 59.

Deuteronomij 14. Ne coquas hediū in lacte matris. lib. 4. c. 3. n. 20.

Deu

I N D E X.

- Deuteronomij* 16. *Observa*
mexsem nonarum frugum.
lib. 1. c. 10. n. 199.
- Deuteronomij* 23. *Fel Draco-*
num vinum ipsorum, &
venenum Aspidum insa-
nabile, lib. 3. c. 9. n. 42. lib.
4. c. 3. n. 17.
- Deuteronomij* 23. *Vbinam*
sunt & bellissime exponitur
lib. 6. c. 6. n. 52.
- Deuteronomij* 33. *Tingat in*
oleo pedem suum Aser fer-
rum & as calcamentum
eius. lib. 1. c. 16. n. 298.
- Deuteronomij* 33. *Dan quoque*
Casulus leonis sicut largiter
de Bafan. lib. 1. c. 17. n. 304.
- Iudicum.*
- Iudicum* 9. c. *Rhamni historia*
de iure regio pulcherrima.
lib. 1. c. 11. n. 208.
- Regum.*
- Regum* 4. c. 3. *Eliseus coram*
psalte canente prophetabat.
lib. 1. c. 5. n. 114.
- Regū* 1. c. 5. *No calcāt sacerdo-*
tes Dagō. lib. 1. c. 12. n. 228.
- Regum* 1. c. 8. *Filius tuus qui*
egredietur de renibus tuis,
Reges de lumbis tuis egre-
dientur. lib. 1. c. 4. n. 84.
- Regum* 1. c. 16. *Sauit lenius ha-*
bebat David cibaram pul-
saute. lib. 1. c. 5. n. 111.
- Regum* 2. c. 19. *Erat autem*
Barzellus Galaadites senex
valdè, id est, octogenarius.
lib. 1. c. 2. n. 3.
- Regum* 2. c. 32. *David vermi-*
culus tenerrimus sedens in
Cathedra. lib. 6. c. 18. n. 76.
- Reg. 3. c. 1. Puella qualiter fo-*
net Regē. lib. 3. c. 17. n. 92.
- Regum* 3. c. 19. *non in turbine*
Deus, non in commotione
Deus, non igne, sed in sibilo
& silentio, ibidē multa de
silentio & rara scriptura &
gentium. lib. 6. c. 9. n. 39.
- Regum* 4. *Elisei incuruatus*
allegoria. lib. c. 14. n. 272.
- Regū* 4. c. 20. *Petitio Ezechie*
de decem lineis retrocessus
solis mira. lib. 6. c. 10. n. 45.
- Patalip.*
- Paralipomenon* 2. c. 18.
- Esdras.*
- Esdras* lib. 4. c. 6. *& tunc con-*
seruasti duas animas, no-
men vni vocasti Henoch,
nomen secūda Leuatham,
celebris & rara expositio.
lib. 4. c. 6. n. 36.
- Esther.*
- Esther* 14. *Abominor super-*
biam velut pannum men-
struata. lib. 1. c. 4. n. 91.

I N D E X.

Iob.

Iob. Ortus, diesque in quo est
natus maledicitur, cur. lib.

I. c. 10. n. 192.

Iob. 3. frater sui Draconum, so-
cius structionis, altissime in-
terpretatur. lib. 4. c. 3. n. 18.

Iob. 4. Mirmecoles perire eo
quod non haberet pradā, sum-
me exponitur. li. 5. c. 5. n. 20

Iob. 3. Non veniet in conspectu
eius omnis hypocrita. lib.
lib. 1. c. 19. n. 331.

Iob. 14. Attenuetur fame ro-
bur eius, & inedia invadat
costas illius, consumat bra-
chia illius primogeniamors.
I. c. 10. n. 193.

Iob. 20. Panis eius in vitro ut-
lius vertetur in fel Aspi-
dum. lib. 1. c. 10. n. 196.

Iob. 17. Innocens supra hypa-
crisiam suscitabitur, ita id.

Iob. 20. caput Aspidum suget,
& occidet eum lingua vi-
peræ. lib. 3. c. 1. n. 1. lib. 3. c.
12. n. 63.

Iob. 20. Viperā linguā icere. lib.

Iob. 8. sicut tela araneorū fidu-
cia eius, nec ei placebit. re-
cordia sua. lib. 5. c. 12. n. 40.

Iob. 20. Dimittas quas devorā-
vit enormet, de ventre illius
extrahet eas Deus. lib. 6.

c. 7. n. 31.

Iob. 21. Viscera eius plena sunt
adipe, ossa illius medullis
irrigantur. lib. 1. c. 10. n.
193. lib. 1. c. 24. n. 164.

Iob. 27. edificavit sicut tinea
domum suam, & sicut cu-
stos fecit umbraculum. lib.
6. c. 19. n. 80.

Iob. 34. Quis est vir sicut est
Iob qui bibit subannatio-
nem quasi aquam. ibid.

Iob. 38. Quis dedit gallo intel-
ligentiam? lib. 3. c. 18. n. 97.

Iob. 39. Incurvantur ad fix-
tus, pariant, & rugulus
emittunt. I. c. 7. n. 30.

Iob. 40. an extrahere poteris
Leviathā hamo? I. c. 6. n. 35.

Iob. 40. Leviathā om-
nis extrahatur à c. 7. 4. lib.
ad c. 11. ubi abstrusa & re-
condita afferuntur rari ani-
mānis natura & tropis. I. 4.

Iob. 40. Numquid multiplica-
bit ad te preces Leviathā,
aut loquetur tibi mollia?
lib. 4. c. 8. n. 44.

Iob. 40. (occident eum amici,
disident illum negociato-
res: admirabilis interpre-
tatio. lib. 4. c. 8. n. 45.

Iob. 41. Non est super terram
possitas quæ comparatur ei.

Psalm.

I N D E X.

Psalms.

- Pf. 7. Incidit in foueã quam fecere, mirifica allegoria exponitur. lib. 5. c. 12. n. 40.*
- Pf. 14. Sepulchrũ patris est gurgur eorũ, &c. pulcherrima interpretatio. l. 3. c. 15. n. 79.*
- Pf. 21. Ego sum vermis, & nõ homo, cur dicitur. lib. 6. c. 17. n. 73.*
- Pf. 32. Fallax equus ad salutem. lib. 1. c. 7. n. 322.*
- Pf. 37. Ego autem sicut surdus non audiebam, & sicut inuis. lib. 3. c. 11. n. 55.*
- Pf. 38. & tabescere fecisti sicut ataneam animam eius. lib. 5. c. 12. n. 42.*
- Pf. 44. Speciosus forma praefilius hominũ. l. 1. c. 17. n. 312.*
- Pf. 48. Iniquitas calcanei mei circumdabit me. lib. 1. c. 12. n. 235.*
- Pf. 55. Calcaneum meũ obseruabant. lib. 12. c. 1. n. 235.*
- Pf. 57. Alienati sunt peccatores a vulua, errauerunt ab utero, &c. de viperina proge. lib. 3. c. 4. n. 17.*
- Pf. 57. Furor illus secundum similitudinem serpentis. l. 3. c. 5. n. 24.*
- Pf. 57. Sicut aspidis surda & obturantis aures suas, ut nõ exaudiat vocem incantantium. lib. 3. c. 11. n. 92.*
- Pf. 57. Furor illus secundũ similitudinẽ serpentis. lib. c. 11.*
- Pf. 58. Conuertentur ad vesperam, & fame patientur ut canes, & circumbunt ciuitatem. lib. 2. c. 12. n. 106.*
- Pf. 62. Sitiens in te anima mea. lib. 2. c. 10. n. 80.*
- Pf. 65. Holocausta medullata offerã tibi. lib. 1. c. 12. n. 193.*
- Pf. 67. Si dormiatis inter meduos ceteros. lib. 1. c. 4. n. 61.*
- Pf. 70. Deus docuisti me a iuuentute mea usque in senectam & senectute. lib. 1. c. 14. n. 269.*
- Pf. 63. Prodiit quasi ex adipe iniquitas. l. 1. c. 14. n. 264.*
- Pf. 75. Tu confirmasti in virtute tua mare, contribulasti capita Draconum in aquis. lib. 4. c. 2. n. 14.*
- Pf. 76. & meduatus sum in nocte cũ corde meo, & exercuabar & scopebã spiritum meum. lib. 1. c. 11. n. 21.*
- Pf. 89. dies annorum nostrorũ in ipsis septuaginta anni, si autem in potensibus octoginta anni, & amplius labor & dolor. lib. 1. c. 2. n. 22.*
- Pf. 89. Dies nostri sicut aranea*

I N D E X.

- computabuntur, rara expofitio. lib. 5. c. 13. n. 45.
- Pfal.* 90. & conculcabis leonem & Draconem, de leone ferpente exponitur. lib. 3. c. 18. n. 99.
- Pfal.* 90. Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, &c. lib. 3. cap. 20. n. 112.
- Pfal.* 90. Draco ifte quem formafli ad illudendum ei. lib. 4. c. 5. n. 34. & c. 7. n. 40.
- Pfal.* 93. Ufque quò peccatores gloriabuntur. li. 6. c. 10. n. 45.
- Pfalms.* 109. Dixit Dominus Domino meo, fe de à dextris meis, Dominus à dextris tuis confregit. lib. 1. cap. 15. n. 278.
- Pfal.* 118. Increpafli superbos, maledicti qui declinant à mandatis tuis. lib. 1. c. 11. n. 200. & 17. n. 309.
- Pfal.* 125. Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. lib. 1. c. 17. n. 309.
- Pfal.* 128. Fiant ficut fenum rectorum quod prius quàm enellatur ex aruit. lib. 4. c. 13. n. 51.
- Pfalms.* 131. Paravi lucernam Chrifto meo, multa.
- Pfal.* 148. Bèftie & vniuerfa pecora, ferpentes & volucres pennata. lib. 3. c. 3. n. 15.
- Pfal.* 148. Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes abyffi. lib. 4. c. 5. n. 34.
- Prouerb.
- Prouerbiorum* 2. Tolle veftimentum eius qui fideiuffor extitit alieni. lib. 1. c. 13. n. 259.
- Prouerb.* 2. Custodiet Dominus rectorum faluam, & proteget gradientes fimpliter, & infra lib. 1. c. 17. n. 309.
- Prouerbior.* 2. Lucerna Domini fpiraculū hominis, qua inueftigat omnia fecreta ventris. lib. 6. cap. 7. n. 32.
- Prouerb.* 3. Longitudo dierum in dextera eius, in finiftra illius diuitie, & gloria. lib. 1. c. 15. n. 178.
- Prouerb.* 4. Non arctabuntur greflus tui Domine. lib. 1. c. 11. n. 215.
- Prouerb.* 5. Cerna chariffima & gratiffimus hinnulus inebriet te, benedicta vena tua. lib. 1. c. 13. n. 247.
- Prouerb.* 6. Vade ad formicam & piger, & confidera vias illius. lib. 5. c. 3. n. 15.

Prouer

I N D E X.

- Proverb. 7. Via inferi domus eius. lib. 1. c. 11. n. 210.*
- Proverb. 8. Intelligite parvuli astutiam. lib. 1. c. 4. n. 72.*
- Proverb. 8. Sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam. li. 1. c. 13. n. 293.*
- Proverb. 11. Vbi fuerit superbia, illic contumelia lib. 1. c. 4. n. 91.*
- Proverb. 12. Viscera impiorum crudelia, facinus statim indicat iram suam. lib. 3. c. 20. n. 114.*
- Proverb. 13. Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro. lib. 1. c. 4. n. 69.*
- Proverb. 13. In facie prudentis lucet sapientia, oculi stultorum in funibus terra. lib. 1. c. 13. n. 252.*
- Proverb. 14. Nequam est oculus lividi. lib. 1. c. 8. n. 159.*
- Prou. 15. Lux oculorum laetificat animam. lib. 1. c. 8. n. 159.*
- Proverb. 20. Linor vulneris absterget mala, & plaga in secretioribus ventris. lib. 2. c. 18. n. 138.*
- Prou. 30. Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro. lib. 1. c. 2. n. 7. & 18.*
- Proverb. 30. Generatio que patri suo maledicit, & matri suae non benedicit. lib. 3. c. 8. n. 38.*
- Proverb. 30. Quatuor sunt minima terra, & ipsa sapientiora sapientibus: formica populus infirmus, &c. mira expositio huius loci integri lib. 5. c. 4. n. 18.*
- Proverb. 30. Stellis manibus nititur, & moratur in adibus regis; rara expositio lib. 5. c. 6. n. 26.*
- Proverb. 30. Gallus succinctus lumbis. lib. 3. c. 18. n. 97.*
- Eccles.**
- Ecclesiastes 2. Creavit Deus hominem rectum; ipse autem immiscuit se infinitis quaestionibus lib. 1. cap. 14. n. 275.*
- Ecclesiastes 50. Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. lib. 1. c. 4. n. 60.*
- Ecclesiast. 10. si mordeat serpens in silentio, nil minus eo habet qui occultè detrahit. lib. 1. c. 1. n. 7.*
- Ecclesiast. 11. Latere ergo invenis in adolescentia tua. lib. 1. c. 1. n. 38.*
- Cantic.**
- Canticorum 2. Verba tua me-*
liora

I N D E X.

- que vadunt cum silentio,
lib.6.c.9.n.39.
- Isaia 9. Et disperdet Dominus ab Israël caput & caudam incurvantem. lib. 1.c.4.n.97.
- Isaia 11. Et delebitur infans ab ubere super foramina aspidis. lib.3.cap.12. num.64.
- Isaia 13. Et requiescent ibi bestia, & domus eorum replebuntur Draconibus, &c. lib.4.c.4.n.26.
- Isaia 14. Quomodo cecidisti de coelo Lucifer? lib. 1.c.3. n.53.
- Isaia 14. Ne lateris Philistea omnis tu, de radice cubri egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrem, multa ibidem scriptura testimonia. lib.3. c.16.n.81.
- Isaia 14. locus Basilici enarratur abditissimus. lib. 3. c. 17.n.88.
- Isaia 14. Cadaver tuum subter te sternetur tinea, & cooperimentum tuum erunt vermes. lib.6.c.20.n.81.
- Isaia 22. Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus. lib.3. c.18.n.97.
- Isaia 26. Rectus callis iusti ad ambulandum. lib. 1. c. 17.n.39.
- Isaia 27. In die illa visitabit Dominus super Leniathâ serpente[m] veitem & tortuosum. lib.4.c.6.n.35.
- Isaia 29. Et sicut somniat esuriens, & comedit. cū autem fuerit expergestus vacua est anima eius, &c. bellissima expositio. lib.2. c. 19.n.146.
- Isaia 30. Vipera & Regulus volans lib.3.c.3. n.14. mirifice expositus lib.3. cap.9. n.15.
- Isaia 30. Si revertamini salvi eritis in silentio. lib.6. c.9. num.39.
- Isaia 51. Percussisti superbum, vulnerasti Draconem. lib. 4.c.4.n.28.
- Isaia 51. Sicut vestimentum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam comedet eos tinea. cur hec. lib. 6.c.19. n. 78.
- Isaia 52. Solue vincula collis tui, surge Ierusalem, &c. lib.3.c.20.n.109.
- Isaia 53. Verè læguores nostros ipse tulit. lib.1.c.13.n.258.
- Isaia

INDEX.

- Isaie 53. Quasi agnus coram
condemne se non aperiet os
suum.* lib. 1. c. 15. n. 286.
- Isaie 53. Linore eius sanati.* lib.
2. c. 18. n. 138.
- Isaie 55. Verè languores ipse
tulit, & dolores nostros ipse
portavit.* lib. 2. c. 19. num.
147.
- Isaie 54. Lauda sterilis que
non parit, decanta laudem
& hinni que non pariebat,
&c. & alia multa loca Vi-
perina natura explicata.* lib.
3. c. 5. n. 22.
- Isaie 56. Canes famelici muti
non valentes lacrare.* lib. 2.
c. 12. n. 104.
- Isaie 57. Ous autem accedite
huc filij auguravit, semen
adulterij.* &c. l. 3. c. 4. num.
18.
- Isaie 59. Oua Aspidum rupe-
runt, telas aranea texuerunt,
qui comederit de onis co-
rum, &c. mira eoloci.* lib. 3.
c. 14. n. 71. & lib. 5. c. 13. n.
44.
- Isaie 65. Lupus & agnus pas-
centur simul, Leo & bos co-
medent paleas, serpenti pul-
vis panis.* lib. 1. c. 4. n. 64
- Ierem.
- Ieremia 1. cap. Virga euigilans
que.* lib. 1. c. 14. n. 263.
- Ieremia 2. Tiberiorum 4. Na-
zarai candidiores nius, ruti-
diores lacte, rubicundiores
ebore antiquo.* lib. 5. c. 17. n.
61.
- Ieremia 3. à Dan audium est
fremus.* lib. 1. c. 17. n. 313.
& n. 321.
- Ieremia 8. Numquid resina
non est in Galaath, &c. l. 2.
c. 18. n. 139.*
- Ieremia 14. Onagri steterunt
in rupibus, traxerunt ven-
tum sicut Dracones. raris
exposuio.* lib. 4. c. 3. n. 21.
- Ieremia 16. Et reddam du-
plices iniquitates.* lib. 1. c. 15.
n. 287
- Ieremia 23. Vox Domini qua-
si malleus conterens petram.
lib. 1. c. 12. n. 225.*
- Ieremia 32. In diebus illis non
dicent ultra, Patres comede-
runt vineam acerbam, & den-
tes filiorum obstupescunt.* lib.
1. c. 4. n. 94.
- Ieremia 31. Usquequò delitius
dissolueris filia Sion?*
- Ieremia 46. Ascende in Ga-
laath, & tolle resinam vir-
go filia Egypti, frustra
multiplicas medicamina.*
lib. 1. c. 5. n. 47.

I N D E X.

- Jeremia 50. Ecce quasi Leo ascendet de superbia Iudanis. lib. 1. cap. 17. n. 312.*
- Jeremia 51. Subiò cecidit Babylon, &c. celebris expositio. lib. 2. c. 18. n. 139.*
- Jeremia 51. Absorbuit me quasi Draco, replens ventrè suè teneritudine mea, &c. eiecit me, &c. hoc. l. 4. c. 5. c. 33.*
- Jeremia 59. Iniquitates vestra diuiserunt inter me & vos. lib. 2. c. 8. n. 59.*
- Baruch.**
- Baruch. 6. Sic corda eorum dicuntur elingere serpentes, qui de terra sunt. lib. 1. c. 4. n. 65.*
- Baruch. 6. Non liberabuntur ab argine & iinea. lib. 6. c. 20. n. 83.*
- Ezech.**
- Ezechielis 2. Vultus eorumne iineas, quia cum Scorpionibus habitas, propriissima expositio. lib. 6. c. 15. n. 63.*
- Ezechielis 18. Quod si genuerit filium Latronem & effundentem sanguinem. lib. 1. c. 4. n. 76.*
- Ezechielis 29. Pharao mea sunt flumina, & ego feci me me. lib. 1. c. 17. n. 312.*
- Ezechielis 32. Et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum. lib. 1. c. 12. n. 130.*
- Osee.**
- Osee 1. c. Deuorauit eas menses cum partibus suis. l. 1. c. 10. n. 198.*
- Osee 5. Ego quasi tinea Ephraim, & quasi putredo domui Iuda. lib. 6. c. 20. n. 83.*
- Osee 8. Quoniam in arancorū uelis est vitulus Samaria. l. 5. c. 13. n. 46.*
- Osee abstrusus locus c. 9. Argentum desiderabile uirica hereditauit, Memphis sepeliet eos. lib. 2. c. 19. n. 150.*
- Osee 12. Diuisum est cor eorū, nunc interibunt, &c. 3. Cor ingrediens duas vias. c. 2. v. a duplici corde, & labiis sceleratis. lib. 1. c. 4. n. 80.*
- Osee 13. Morsus tuus ero inferne, mors tua ero o mors. lib. 6. c. 7. n. 28.*
- Amos.**
- Amos 4. Vnde & ego dedivobis obstuporem dentium. lib. 1. c. 4. n. 94.*
- Mich.**
- Micha 1. Vadam spoliatus, faciam planctum Draconum. enarratur. lib. 4. c. 4. n. 25.*
- Micha 7. Lingent puluerem sicut*

INDEX.

- sicut serpentes.* l. 1. c. 4. n. 66.
Habacuc.
- Habacuc 3. Denudasti fundamētum usque ad collum.* l. 3. c. 20. n. 110.
Machabæorum.
- Machabæorum 7. de corpore impij vermes. cur.* lib. 6. c. 19. n. 77.
Matthæi.
- Matthæi 3. Omnis arbor quæ non dederit fructum bonum.* lib. 1. c. 11. n. 208.
- Matth. Lunaticus per incrementa Lune peius habebat, & cur.* lib. 1. c. 5. n. 105. & lib. 2. c. 3. n. 26. & c. 5. n. 50.
- Matth. 5. Porcos expetivit Daemon ingredi, & cur.* lib. 1. c. n. 107.
- Matth. 5. Vos estis sal terra.* lib. 3. c. 8. n. 40.
- Matth. 10. Sicut oves in medio luporum.* l. 1. c. 15. n. 287.
- Matth. 12. Maledicta ficulnea, & cur.* lib. 1. c. 10. n. 180. & c. 13. n. 246.
- Matth. 12. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca arida.* lib. 1. c. 11. n. 206.
- Matth. 12. Progenies viperarum quomodo potestis vera loqui?* lib. 3. c. 4. n. 18.
- Matth. 24. Qui legi intelligat.* lib. 1. c. 11. n. 204.
Marci.
- Marci 7. Et adducunt surdum & mutum.* lib. 3. c. 11. n. 55.
Luce.
- Luce 3. Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere à vëtura ira? Rarissima huius loci extant.* lib. 3. c. 3. n. 17.
- Luce. 3. Tempore Tiberij Cesaris, &c. bellissima allegoria.* lib. 3. c. 17. n. 95.
- Luce 13. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes.* lib. 1. c. 14. n. 274.
- Luce 10. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra Scorpiones huius loci multa adstant argumenta.* lib. 6. c. 13. n. 53.
- Luce 11. Quis petet ovem, & porriget ei Scorpionem? cur hac dicta, habes.* lib. 6. c. 15. n. 63.
- Luce 12. Stulte, hac nocte morieris.* lib. 5. c. 12. n. 40.
- Luce. 14. Si Asinus aut Bos in puteum caderet, quis vestrum non continuo extraheret? expositio celebris.* lib. 2. c. 19. n. 145.
- Luce. 24. Et aperti sunt oculi*

I N D E X.

- seram* lib. 1. c. 8. n. 160.
- Ioann.
- Ioannis* 6. *Cum levatus fuero à terra omnia traham ad me, & loca multa huius sensus ibidem.* lib. 1. c. 17. lib. 2. c. 16. n. 132. & 2. c. 19. n. 147.
- Ioannis* 13. *Cum dilexisset suos qui erant in hoc mundo, in finem dilexit eos.* lib. 2. cap. 18. n. 142.
- Ioannis* 13. *Sciens quia omnia ei dedit pater in manus, & quia à Deo exiit.* lib. 5. c. 18. n. 66.
- Ioannis* 19. *Stabat autem iuxta crucem Iesu mater eius. Praeclara interpretatio.* lib. 5. c. 17. n. 60.
- Actuum.
- Actuum* Apostolorum 8. *Eunucho Candaces interpreta- tur Isaiam Philippus, & cur.* lib. 2. c. 8. n. 58.
- Actuum* 17. *Ara ignoto Deo.* lib. 2. c. 9. n. 70.
- Actuum* 28. *De nobis cobra- ream tamen.* lib. 3. c. 3. n. 1.
- Paulus.
- Paulus ad Romanos* 3. *de pec- cato damnant peccatum in carne, &c. bellissime.* lib. 3. c. 7. n. 37. & lib. 6. c. 14.
- Paulus ad Romanos* 9. *Ver- bum breuiatum.* lib. 3. c. 15. n. 77.
- Paulus* 1. *ad Corinthios* 3. *Tan- quam parvulis in Christo lac vobis potum dedi.* lib. 1. c. 13. n. 245.
- Paulus* 1. *ad Corinthios* c. 7. *Mulier ex viro est.* lib. 1. c. 10. n. 192.
- Paulus* 1. *ad Corinthios* 8. *Scientia inflat.* lib. 1. c. 4. n. 89. & lib. 3. c. 8. n. 39.
- Paulus* 1. *ad Corinthios* 11. *Probet autem seipsum ho- mo.* 1. 2. c. 22. n. 160.
- Paulus* 1. *ad Corinthios* 1. *Est mulier propter virum.* lib. 1. c. 5. n. 107.
- Paulus* 1. *ad Corinb.* 13. *Ex parte cognoscimus, & pro- phetamus ex parte.* lib. 1. c. 4. n. 90.
- Paulus* 1. *ad Corinb.* 15. *No- vissimè autem visus mihi aborino.* lib. 1. c. 11. num. 214.
- Paulus ad Galatas* 2. *Vino ego, sed non ego.* lib. 1. c. 13. n. 248.
- Paulus ad Philippenses* 2. *ha- bitu innocentis ut homo.* lib. 2. c. 8. n. 57.
- Paulus ad Philippenses* 3. *Quo- rum finis iudicium, quorum*
Deus

I N D E X.

- Deus venter est.* lib. 3. c. 4. n. 18. & lib. 5. c. 12. n. 38.
- Paulus 2. ad Timotheum c. 4. Ne intenderent fabulis & genealogiis indeterminatis.* lib. 1. c. 4. n. 95.
- Paulus 1. ad Timotheum 4. Predica verbum, inſta oportuni, impotenti.* lib. 1. c. 13. n. 252.
- Paulus ad Hebraeos 4. Virtus eſt ſermo Dei & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti.* lib. 1. c. 13. n. 256. & c. 13. n. 184.
- Paulus ad Hebraeos 3. Etenim cum deberetis magiſtri eſſe propter tempus.* lib. 1. c. 13. n. 248.
- Paulus ad Hebraeos 6. terra proferens ſpinas & tribulos reproba eſt & maledicta, proxima ut comburatur, eſtote prudentes ſicut ſerpentes.* lib. 1. c. 14. n. 268.
- Petri 1. c. 2. Curas linore ſanati eſtis.* lib. 2. c. 18. n. 138.
- Petri 1. c. 5. Sobrii eſtote & vigilate, aduerſarius veſter Diabolus tanquam Leo rugiens, &c. mira expoſitio.* lib. 3. c. 30. n. 113.
- Apocalypſis.
- Apocalypſis 1. Reges eos in virga ferrea.* lib. 1. c. 14. n. 264.
- Apocalypſis 3. Collyrio inunge oculos tuos ut videant.* lib. 1. c. 14. n. 269.
- Apocalyp. Draco, cuiusque anigmatica expoſitio.* lib. 4. c. 3. n. 22.
- Apocalyp. 9. Locuſtarum cruciatus, ut cruciatus Scorpij dum impetit hominem, cur diſſu.* lib. 6. c. 15. n. 55.
- Apocalyp. 9. Data eſt locuſtis poteſtas Scorpionum terre, cur diſſu.* lib. 6. c. 16. n. 68.
- Apocalyp. 16. Et vidi de ore Draconis ſpiritus tres immundos in modum ranarum. Belliſſima conſideratio.* lib. 4. c. 5. n. 31.
- Apocalyp. 22. Beati qui lavant ſtolas ſuas in ſanguine agni.* lib. 2. c. 16. n. 132.
- Ioannes Baptiſta cur lucerna, vox, cur miſit ad Chriſtum diſcipulos, præclaræq; pluri- ma huius argumenti.* lib. 3. c. 23. n. 70.

INDEX

LOCUPLETISSIMVS
RERVM MEMORABILIVM,
quæ hisce sex libris Scripturæ sacrae repti-
lium animantium continentur ; primus nu-
merus librum notat, secundus caput , tertius
numerum marginibus insertum.

*Arabia despexit do-
na Baara. lib. 5. c.
18. n. 63.*

*Acen natura, vires, significata.
lib. 2. c. 21. n. 155.*

*Aceto, myrrha, vino, & aliis
cur viantur tormenta passu-
ri. lib. 2. c. 21. n. 157.*

*Aculeata animantia intereunt
si vina ieiunant, & cur. lib. 4. c.
7. n. 42.*

*Ad leuam cor magis & super-
ne. lib. 1. c. 15. n. 276.*

*Adamantes mares & femina
ex quo pariant, mira huius.
lib. 5. c. 15. n. 54.*

*Adamus serpente & femina
monitus non respuit. lib. 1. c.
8. n. 154.*

*Adami costa semen mulieris.
lib. 1. c. 10. n. 192.*

*Adami & Eue tegumentum
curat Deus offensus adhuc.*

lib. 1. c. 13. n. 242.

*Adonai vice Iehoua cur. lib. 2.
c. 9. n. 75.*

*Aegyptus feracissima. lib. 2. c.
1. n. 3.*

*Aegyptius laifer, adagium. l.
2. cap. 1. n. 4.*

*Aegyptius caue miles Romano.
lib. 2. c. 2. n. 3.*

*Aegyptij varij & superstitio-
si cur. lib. 2. c. 2. n. 3.*

*Aegyptus serpentibus scateo,
cur. lib. 2. c. 1. n. 4.*

*Aegyptij Deos serpentes colue-
re. lib. 2. c. 1. n. 4.*

*Aegyptij Deos habuere innu-
meros. lib. 2. c. 1. n. 4.*

*Aegyptus ver duplex. lib. 2. c. 1.
n. 8.*

*Aegyptus virulentissima &
serpentina. lib. 2. c. 2. n. 11.*

*Aenei serpens Moysis. lib.
2. c. 3. n. 21.*

I N D E X.

- Anei serpentis dubia plurimo.* lib. 2. c. 3. n. 21. & n. 24.
- Anea multa in templo.* lib. 2. c. 3. n. 26.
- Anei Curetes sacerdotes dicti, & cur.* lib. 2. c. 3. num. 27.
- Anei annuli salubres gestati.* lib. 2. c. 3. n. 31.
- Aneus serpens usque ad tempora* Ezechus. lib. 2. c. 3. n. 33.
- Anei serpentis figura utilis exitus* Hebrais lapsi. lib. 2. c. 4. n. 43.
- Aneus serpens Christi icon.* lib. 2. c. 8. n. 61.
- Anei metalli cur serpens ille tropologia.* ibid.
- Aneus serpens Moysis inter varios serpentes quem referebat effigie.* lib. 3. c. 4. n. 20.
- As aneum metallum.* lib. 2. c. 3. n. 25.
- Aris multa tum gentibus, tum scriptis sacris.* lib. 2. c. 3. n. 25.
- Aris antiquitas.* lib. 2. c. 3. n. 25.
- Aris potentia demonis opera inuadantur.* lib. 2. c. 3. n. 26.
- As magia vires enervat.* lib. 2. c. 3. n. 27.
- Aris sonum apes conuocantur.* lib. 2. c. 3. n. 27.
- Aris sonum demones aufragari dicere antiqui.* lib. 2. c. 3. n. 28.
- Are secta coalescunt facilius alius.* lib. 2. c. 3. n. 29.
- Are putredo arcetur, venatorum infixo clauo feris occisus.* lib. 2. c. 3. n. 29.
- Aris sonum nubula cessant.* lib. 2. c. 3. n. 30.
- Aris obstupenda, & rara.* lib. 2. c. 3. n. 30.
- Aris campana sacra benedictionibus & precibus tempestatibus subueniunt, & natura aris.* lib. 2. c. 3. n. 31.
- As fascinationi vtilissimum.* lib. 2. c. 3. n. 31.
- Etates quor. & quales.* lib. 1. c. 2. n. 21.
- Etates ex quo variant.* lib. 1. c. 2. n. 24.
- Africa certa familia, qua laudibus interficiunt.* lib. 2. c. 4. n. 42.
- Allegoria pulcherrima humilium superbientium.* lib. 2. c. 8. n. 62.
- Alimento seruatur substantia*

I N D E X.

- lib. 1. c. 20. n. 336.*
- Ambitionis susque nostra
dypsadiis forma. lib. 2. c. 19.
n. 144.*
- Ambulatus, & conculcatus
multa. lib. 3. c. 20. n. 106.*
- Angeli quomodo corpora ver-
tant. lib. 1. c. 5. n. 101.*
- Angeli proportione mobilis
egent. lib. 1. c. 5. n. 104.*
- Angeli dispositione subiecti
utuntur, ut causa quas ap-
plicare agant. lib. 1. c. 5. n.
106.*
- Angelorum aliquot opera causis
natura solum possunt impe-
diri. lib. 1. c. 5. n. 109.*
- Angeli, demones, homines
morbis infestant. lib. 2. c. 5.
n. 42.*
- Anguis nomine non loquitur
scriptura sacra, & cur. lib.
1. c. 3. n. 45.*
- Anguis serpens frigidus primo
gradu, secundo siccus. lib. 1.
c. 4. n. 92.*
- Anguis ante seductionem
hominis celsus ibat. lib. 1. c.
10. n. 5.*
- Anima omnes induisibiles
sunt. lib. 6. c. 3. n. 18.*
- Animantia emulsa Serpen-
tibus suis obnoxia. lib. 1. c. 13.
n. 246.*
- Animantia munda, immun-
da scriptura, natura, signi-
ficatu, sacrificiis, aliis, ra-
tiones, causa. lib. 5. c. 7. n.
28.*
- Antichristi loca adducta de-
plicantur. lib. 1. c. 18. n. 329.*
- Antichristum ex Tribu Dan
nasciturum plurimi rati,
& rationes. lib. 1. c. 18. n.
324.*
- Appetuum exacuant multa,
& mentem absorbent aut
impediunt natura. lib. 1. c.
7. n. 135.*
- Aranea lacerulam irretit
miro artificio. lib. 5. c. 9. n.
31.*
- Aranea ore net, non utro. lib.
5. c. 10. n. 32.*
- Aranea os in ventre est. lib. 5.
c. 9. n. eodem.*
- Aranea tertianarius vitilis. lib.
5. c. 12. n. 36.*
- Aranea superbia icon. lib. 5. c.
12. n. 37.*
- Aranea species quæ. lib. 5. c. 9.
n. 32.*
- Aranea punitur iniustitie mo-
rtales ibidem plurima. lib.
5. c. 12. n. 39.*
- Aranea Scellus index, vindex,
allegoria bellissima. lib. 5. c.
12. n. 41.*

Aranea

INDEX.

- Arauca cynor, crudelitas nimia.* lib. 5. c. 12. n. 38.
- Arauca nomen, forma, parvus, factus, mores.* lib. 5. c. 9. n. 30.
- Arauce parricide, filicide.* lib. 5. c. 9. n. 30.
- Araucam magni iument serpentes.* lib. 5. c. 12. n. 25.
- Araucorum multa rara considerata.* lib. 5. c. 12. num. 39.
- Arauci vires in Aspidam.* lib. 3. c. 14. n. 72.
- Arbor scientia visum afflicta natura.* lib. 1. c. 8. n. 157.
- Arbor scientie visum acueret ad spiritum.* lib. 1. c. 8. n. 160.
- Arbor vita cur eo cōpelleretur, singularemque fuisse.* lib. 1. c. 7. n. 128.
- Arbor scientie singularis, & talis cur dicta.* lib. 1. c. 7. n. 129.
- Arbor scientie interdicta, cur.* lib. 1. c. 7. n. 130.
- Arbor scientie qualis.* lib. 1. c. 7. n. 132.
- Arboris scientie virtutes.* lib. 1. c. 7. n. 133.
- Arboris scientia esse malitia deordinari potuit inens, non passione statim innocen-*
- tia.* lib. 1. c. 7. n. 134.
- Arboris vetulis fructus homini viles.* lib. 1. c. 7. n. 137.
- Arborem scientia solum ad tempus videri.* lib. 1. c. 7. n. 136.
- Arborum scientia boni & mali & ligni vita usus elegantissimi.* lib. 1. c. 7. num. 127.
- Ars natura opera demonis inualidae propria.* lib. 2. c. 5. n. 47.
- Asini fortissimi cataractis regionibus.* lib. 3. c. 3. n. 16.
- Aspis, Hypnalis, Chersea, Chelidonia, Pitya.* lib. 3. c. 9. n. 41.
- Aspis Chersea mira dulcedine illata somni medio dulcissime necat.* lib. 3. c. 9. n. 42.
- Aspis si surda est aures obturare ut valet, & cur obturatur.* lib. 3. c. 11. n. 52.
- Aspis omnis auditorios meatus habet.* lib. 3. c. 11. n. 35.
- Aspis Chersea andu sola.* lib. 3. c. 11. n. 56.
- Aspis cur incantatore presente aures videntur obserrare.* lib. 3. c. 11. n. 58.
- Aspis quomodo verbis dirumpunt malefica.* lib. 3. c. 11. n. 58.

I N D E X.

- Aspis cur caput incantatore
viso terra adaptat. lib. 3. n.
59.*
- Aspis virginis presentia pla-
catur. lib. 3. c. 12. n. 6.*
- Aspis solo verbo superatur, al-
legoria, & natura. lib. 3. c.
13. n. 66.*
- Aspidis forma. lib. 3. n. 44.*
- Aspidis cum oculis inimici-
tia. lib. 3. c. 9. n. 42.*
- Aspidis mira. lib. 3. c. 9. n. 46.*
- Aspidis virus venenum insa-
nabile. n. 47.*
- Aspidis ictus si ranam vocet
insanabilis. lib. 3. c. 10. n.
50.*
- Aspidis Chelidonia virus in-
sanabile. lib. 3. c. 10. n. 51.*
- Aspidis auxilia varia. lib. 3. c.
10. n. 51.*
- Aspidis athoni que natura.
lib. 3. c. 11. n. 54.*
- Aspidis multa coram incan-
tatore. lib. 3. c. 11. n. 58.*
- Aspidis mira veneficij multa.
lib. 3. c. 11. n. 59.*
- Aspidis tropologica multa. lib.
3. c. 12. n. 60.*
- Aspidis virtus impune imbi-
bant vespa dicit Ichneu-
monte. lib. 3. c. 12. n. 62.*
- Aspidis multa tropologica. lib.
3. c. 12. n. 66.*
- Aspidis & Ichneumontis
duellum. lib. 3. c. 14. n. 71.*
- Aspida Deus sacra cur. lib. 3. c.
9. n. 44.*
- Aspidas mitescere & sodales
fieri cientes. lib. 3. c. 9. n. n. n.
45.*
- Aspidas probos viros non ice-
re cur. ibid.*
- Aspidum oua corrupta in se-
laraneas abire. lib. 3. c. 14
n. 73.*
- Aspidum morsus auxilia. lib.
3. c. 10. n. 48.*
- Aspidum ordo sanitici veneni.
lib. 3. c. 10. n. 49.*
- Aspidum nomina & differen-
tia. lib. 3. c. 9. n. 42.*
- Aspidum quo genere Cleopa-
tra discesserit. lib. 3. c. 6. n.
43.*
- Aspidei veneni potentia. lib. 3.
c. 9. n. 46.*
- Aspidei veneni summi dele-
tat morientes, exēplo Cleo-
patra. lib. 3. c. 15. n. 80.*
- Astronomica figura an vim
habeant caelestem. lib. 2. c. 5.
n. 53.*
- Anaritia depingitur. lib. 3. c.
20. n. 108.*
- Anaritia multa. lib. 3. c. 5. n.
24.*
- Augustini de cura maleficorū
scilicet*

I N D E X.

sententia. lib. 2. c. 5. n. 49.

B.

Baptismatis multa. lib. 3. c. 5. n. 25.

Basas somnus Hebrais lib. 1. cap. 17. num. 306.

Basiliscus & Regulus idem, eiusque nomina. lib. 3. c. 16. n. 82.

Basilisci & Reguli nominis multa. lib. 3. c. 16. num. 82.

Basiliscus duodecim digitorum magnitudine est serpens. lib. 3. c. 16. n. 83.

Basiliscus celsus graditur, & altus medio corpore. lib. 3. c. 16. n. 83.

Basiliscus emortuus expurgat ades omnium immundorum. lib. 3. c. 16. n. 84.

Basilisci forma. lib. 3. c. 16. n. 84.

Basiliscus adivit flatu, & visu enecat. lib. 3. c. 16. n. 84.

Basilisci sanguis Saturnus dicitur, & cur. lib. 3. c. 10. n. 85.

Basiliscus sibilo fugat omnia animantia. lib. 3. cap. 16. num. 85.

Basiliscus Gallum eximescit. lib. 3. c. 16. n. 86.

Basilisci potentia mira. lib. 3. c. 16. n. 86.

Basilisci obtutus venenatus

& somus. lib. 3. c. 16. n. 87
Basilisci, & hominis prima inspectio quid possit. lib. 3. c. 16. n. 87.

Basiliscus è multis variisque oritur. lib. 3. c. 16. n. 87.

Basiliscus alatus volitans frequenter oritur, serpentes multi alati. lib. 3. cap. 17. num. 88.

Basilisci anticipati aspectus noxa & causa, huiusque argumenti multa. lib. 3. c. 17. num. 90.

Basilisci & Christi iucuitus. lib. 3. c. 17. num. 93.

Basiliscus Damon humanitate Christi antiquior Christum impetuit. ibidem.

Basiliscus visu ova fonet, testudo, & alia. lib. 3. c. 17. n. 94.

Basiliscus Petri obstinationis gallo fugatur. lib. 3. cap. 18. num. 96.

Basilisci naturã, mores, scriptura loca sensu natura & tropologico habes lib. 3. c. 18. n. 98.

Behemoth, & Leniathan diversã nimis animantia. lib. 4. c. 12. n. 49.

Behemoth nomen. lib. 4. c. 12. n. 49.

Behemoth monstrũ est ingenere reptil. ut

INDEX.

- reptilium. lib. 4. cap. 12. n. 50.*
Behemoth cauda qualis. lib. 4. c. 14. n. 52.
Behemoth compago monstrofa. lib. 4. c. 14. n. 52.
Behemoth multa natura, & scriptura sacra morumque. lib. 4. c. 14. n. 53.
Behemoth insatiabilis ingluvies natura & moribus scriptura locis. lib. 4. c. 15. n. 54.
Behemoth somni multa. lib. 4. c. 15. n. 56.
Behemoth, Hydra est monstrofa. lib. 4. c. 16. n. 57.
Behemoth Draco Apocalypsis idem. lib. 4. c. 16. num. 57.
Behemoth Marte aut Bonachioth. lib. 4. c. 16. n. 58.
Behemoth umbra, & sono calami delectatur, & cur. lib. 4. c. 16. n. 59.
Behemoth umbra qualis, ubi, natura, moribus, scriptis sacris, geminum historiis. lib. 4. c. 17. n. 60.
Behemoth capitis 40. Job & 41. omnis redditur. l. 4. c. 17. n. 61.
Bestie nomen qua nocet. lib. 4. cap. 15. n. 55.
Bes si in puteum caderet, quia
vestrum non continuo extraheret? expositio celebris. lib. 2. c. 19. num. 145.
Bruci plurima, an ederetur ab Hebrais. lib. 5. c. 7. n. 29.
- C.
- C** *Alcanesum hominis fortissimum inter membra. lib. 1. c. 12. n. 220.*
Calcaneus uniuersam corporis molem tenet. lib. 1. cap. 12. n. 220.
Calcaneo victoria notatur hieroglyphico. lib. 1. cap. 12. n. 220.
Calcaneo femelle cur renuntiatur victoria nostra. lib. 1. c. 12. n. 222.
Calcaneus femelle stantis capit adiuatum serpentis caput. lib. 1. c. 12. num. 223.
Calcaneos sutores calci substituant, calcaneo innimunt sedentes, pedis reliquo stantes. lib. 1. c. 12. n. 224.
Calcanti fortius virgines puerperium passis calcaneos pleniore femellis. lib. 1. c. 12. n. 224.
Calcem attingere ad finem est. lib. 1. c. 12. n. 225.
Calcanei crucis bellissima allegoria. lib. 1. c. 12. n. 225.
Calcaneum inter membra fortissimum.

I N D E X.

- issimus lib. 1. cap. 12. n. 226.*
*Calcaneus munissimus tropis
 bellissimis. l. 1. c. 12. n. 227.*
*Calcaneo insidiari non iussit
 Deus serpenti. lib. 1. c. 12. n.
 228.*
*Calcaneo vitiato labascimus
 proni pedis reliquo supini,
 contra bruta. lib. 1. c. 12. n.
 229.*
*Calcaneo vitiato proni labi-
 mur tropologicè. lib. 1. c. 12.
 n. 230.*
*Calcanei structura moralis.
 lib. 1. c. 12. n. 230.*
*Calcaneo nudo refrigeramur
 magis quam brachiis, &
 capite. lib. 1. c. 12. n. 231.*
*Calcaneus incalescit ultimo in
 febribus horridis. lib. 1. c.
 12. n. 231.*
*Calcaneis detectis coire diffici-
 le, capite discooperto facile.
 lib. 1. c. 12. n. 231.*
*Calcaneis frigida inspersis ces-
 sat Venus. lib. 1. c. 12. n. 232.*
*Calcaneo corriguntur affectus
 cordis. lib. 1. c. 12. n. 232.*
*Calcaneus spongiosus natura,
 & cur. lib. 1. cap. 12. n. 233.*
*Calcaneus receptibus facilis.
 lib. 1. c. 12. n. 233.*
*Calcaneo venena applicantur
 venescit. lib. 1. c. 12. n. 234.*
*Calcaneo nudo intedebat Pa-
 tres. lib. 1. c. 12. n. 234.*
*Calcaneum lanit Christus
 Apostolorum aqua frigi-
 da. lib. 1. c. 12. n. 234.*
*Calcatus ultimum victoriae si-
 gnum. lib. 1. c. 12. n. 220.*
*Calcanei femina & serpentis
 capitis dissidium. lib. 1. cap.
 12. n. 218.*
*Calcaneum venialia notat, &
 cur. lib. 1. c. 12. n. 234.*
*Calcaneum Orpheus locum li-
 bidinis depellavit, & alij.
 lib. 1. c. 12. n. 236.*
*Calcaneo Achilles mortalis so-
 lum, & tropi, Orlando &
 alij. lib. 1. c. 12. n. 236.*
*Calcaneo Eurydices obiit. lib.
 1. c. 12. n. 236.*
*Calcanei varia significata. lib.
 1. c. 12. n. 237.*
*Calcaneis alatis Mercurius.
 lib. 1. c. 12. n. 238.*
*Calcaneus servitiem. lib. 1. c.
 12. n. 238.*
*Calcaneus victoriam. lib. 1. c.
 12. n. 238.*
*Calcaneo alio fausta fortuna
 significatur. lib. 1. cap. 12.
 n. 238.*
*Calcaneo sinistro firmato mi-
 lines. lib. 1. c. 12. num. 239.*
Calcanea sinistro firmata

Mare

I N D E X.

- Mars lineatur.* lib. 1. c. 12.
n. 239.
- Calcaneus finem notat.* lib. 1.
c. 12. n. 239.
- Calcaneo femella nudo, opres-
so serpentis capite, recisso,
ante solis occasum obiit.*
lib. 1. c. 12. n. 241.
- Calcaneo femina serpente eu-
sa citius mare disperit, &
cur.* lib. 1. cap. 12. num.
241.
- Calcanei tropologica.* lib. 1. cap.
12. n. 241.
- Calcant toto pede fraudulentii.*
lib. 1. c. 12. n. 227.
- Calcant distinctiè sinceri na-
tura & moribus.* lib. 1. cap.
11. n. 227.
- Canentium mores.* lib. 1. c. 52.
n. 113.
- Capilli, & barba abraduntur
crimine commisso.* lib. 1. cap.
10. n. 194.
- Capilli, & barba protensa plu-
rimis in Ecclesia, cur.* lib. 1.
c. 10. n. 95.
- Capillis pilisque serpentes ori-
ri in uniuersum corruptis.*
lib. 1. c. 10. n. 195.
- Capilli sacerdotibus à prima
tonsura rescinduntur.* lib. 1.
c. 10. n. 194.
- Capilli Medusa in serpentes
crimine abiere.* lib. 1. cap.
10. num. 194.
- Capillis Absalom Hebrais Pa-
tris consummatio, ruina.* lib.
1. cap. 10. n. 94.
- Capite serpentis nil debilius.*
lib. 1. c. 12. n. 219.
- Caput solum omnes animi
virtutes complectitur.* lib.
1. c. 12. n. 219.
- Caput superius inter omnia
insidet.* lib. 1. cap. 12. num.
211.
- Castorei natura.* lib. 1. cap. 20.
num. 344.
- Castoreus an rescindat sibi
pudenda.* lib. 1. cap. 20. n.
344.
- Castorei ultimis carnibus in-
terditis utuntur religio-
nes aliquot.* lib. 1. cap. 20.
num. 345.
- Castoreus cur abscondat te-
stes in fuga.* lib. 1. cap. 20.
num. 345.
- Castorei multa.* lib. 1. cap. 20.
num. 345.
- Castore curatur lasciuia ce-
rastris.* lib. 1. c. 20. n. 346.
- Caro, cibus, sanguis potus, quo
modo Christi.* lib. 1. cap. 12.
num. 163.
- Cerastis serpentis nomen.* lib.
1. cap. 15. num. 292.

I N D E X.

- Cerastis nominis multa.* lib. 1. c. 15. n. 292.
- Cerastis magnitudo.* lib. 1. c. 16. num. 293.
- Cerastis forma.* lib. 1. cap. 16. num. 293.
- Cerastes seu cornutus serpens.* lib. 1. c. 16. n. 293.
- Cerastes cum strepitu pumilus & titubans graditur.* lib. 1. c. 16. n. 294.
- Cerastis vertebra prima cervicalis mirabilis.* lib. 1. c. 16. num. 294.
- Cerastis cornua tactus acerrimus.* lib. 1. c. 16. num. 294.
- Cerastes carnis cornibus detectis occulto reliquo innuit aues & illeclat.* lib. 1. c. 16. n. 294.
- Cerastes rotarum orbis oculitur via.* lib. 1. cap. 16. num. 294.
- Cerastes aliorum labore vitur.* lib. 1. c. 16. n. 295.
- Cerasta famella in mare ruat, & inquinat veneno.* lib. 1. c. 16. n. 295.
- Cerastis iclus accideria vana.* lib. 1. c. 16. n. 295.
- Cerastis morsu penis arrigitur.* lib. 1. c. 16. n. 295.
- Cerastis morsu crura vacillat.* lib. 1. c. 16. num. 295.
- Cerastibus inimica phalangis aranea, omnique serpenti.* lib. 1. c. 16. n. 296.
- Cerastis iclus lascivire facit.* lib. 1. c. 16. n. 297.
- Cerastis cum equo inimicitia.* lib. 1. c. 16. num. 297.
- Cerastis crinitici hirsuti.* lib. 1. c. 16. n. 299.
- Cerastes in latera nutat.* lib. 1. c. 17. n. 308.
- Cerastes venenum carnibus ore, & aliis fundit, Christus capite, robur Samson cerastes.* lib. 1. c. 17. n. 316.
- Cerastes equi morsus tropi morales.* lib. 1. c. 19. num. 332.
- Cerastis libido castoreo mitescit, & tropi.* lib. 1. c. 20. num. 344.
- Cera creribus eversis asporians apes.* lib. 2. c. 14. n. 116.
- Chameleontis nomen inde.* lib. 5. cap. 14. num. 48.
- Chameleontis forma.* lib. 5. c. 14. n. 48.
- Chameleon colorem album & rubrum nequit amulari.* lib. 5. c. 14. n. 49.
- Chameleon, Taranda, polyptus, alia in colores abeunt rei supposita & obiecta.* lib. 5. cap. 14. num. 50.

Chama

I N D E X.

- Chameleon aërem illuminatum imbibit. lib. 5. c. 14. n. 51.*
- Chameleon aëre, & non solo alitur. lib. 5. cap. 14. num. 52.*
- Chameleon ut colores referat, & cur. lib. 5. c. 15. 52.*
- Chameleon multo tempore sine cibo transigit; sic aëre solo multi vivere. lib. 5. cap. 15. n. 53.*
- Chameleontis sanguis nullus fere. lib. 5. c. 15. n. 55.*
- Chameleontis coleres reales & non permanentes. lib. 5. c. 16. n. 56.*
- Chameleontis & corvi diffidium. lib. 5. c. 16. numero 58.*
- Chameleontis orientalis natura. lib. 5. c. 17. n. 60.*
- Chameleon orientalis rubrum & album reddit. lib. 5. cap. 17. n. 60.*
- Chameleon superbie iconismus. lib. 5. c. 18. n. 62.*
- Christus spinis capite circumseptus, & diuinitatem & regale imperium notabat. lib. 1. c. 11. n. 28.*
- Christus solus ipse idem. lib. 1. c. 12. n. 223.*
- Chelidros serpens venenum ex ignis. lib. 2. c. 2. n. 13.*
- Chersidros ignitus serpens. lib. 2. c. 2. n. 13.*
- Christus in praesepio ortus, ut bestiis mortalibus occurreret. lib. 2. c. 6. n. 55.*
- Christus serpens, ut serpentes alliceret; hominis virtutis & vitij pulchra digressio. lib. 2. c. 6. n. 55.*
- Christus in Iehoua inclusus signatur à Chaldeorum camez. lib. 2. c. 9. n. 77.*
- Christus mortuus est, ut similis nobis esset, ne pater nos prototypo dissimiles inueniret. lib. 2. c. 19. n. 134.*
- Christus amoris Deum, eius stemmata, insignia, arma, ignes, vires, ut xilla, diuisa, eleganter. lib. 2. c. 18. num. 142.*
- Christi dolores venenum è nobis extrahere. lib. 2. cap. 19. n. 147.*
- Christus sitis conqueritur, non famis, locis plurimis ibidem. lib. 2. c. 19. n. 152.*
- Christus gustauit, noluit bibere. lib. 2. c. 15. n. 154.*
- Christi mortis & victoriae illustres allegoria. lib. 4. cap. 7. n. 42.*
- Christo qui potus oblatus in cruce.*

I N D E X.

- cruce. lib. 2. c. 19. n. 154.*
- Christo varius potus, & qui, & cur exhibui in cruce, arcana & mysteria huius argumenti. ibidem. lib. 2. c. 19. n. 154.*
- Christus in cruce cur brachia expandit. lib. 2. c. 8. n. 52.*
- Christi potus Euangelistarum concordia. lib. 2. c. 21. n. 154.*
- Christi potus varia scriptura loca. lib. 2. n. 21. n. 154.*
- Christus ut potuerit gustare & non bibere. lib. 2. c. 21. num. 154.*
- Christus cur respuit acetum mystice. lib. 2. c. 21. n. 155.*
- Christum fassi sumus Deum oblatione fellis & aceti Iudei. lib. 2. c. 27. n. 156.*
- Christus acetum noluit, ut serpente acrius iceretur. lib. 2. c. 21. n. 159.*
- Christus sacerdos secundum ordinem Melchisedech, cur. lib. 2. c. 22. n. 159.*
- Christum corpus reliquisse nobis cur doceat Ecclesia alijs subiacetis. ibid.*
- Christus nobis quomodo uniamur. lib. 2. c. 22. n. 164.*
- Christus serpens ut homines serpentes illum sequerentur. l. 3. cap. 4. n. 29.*
- Christi musica in patibulo crucis armonia mirabilis duo facto. lib. 3. c. 5. n. 27.*
- Christus Ichneumon pariter serpentes aspicias vicit. lib. 3. c. 5. num. 76.*
- Christicola loricator luto ex cinere & aqua die cineris. lib. 3. c. 5. n. 76.*
- Christus minimus. lib. 3. c. 5. n. 77.*
- Christus diuinitate prior demonem superauit. lib. 3. c. 17. n. 94.*
- Christus gallus succinctus. lib. 3. c. 18. n. 56.*
- Christus piscator depingitur bellissime. l. 4. c. 7. n. 40.*
- Christi resurrectionis tropus altissimus. lib. 2. cap. 7. n. 40.*
- Christi musica in patibulo crucis admirabilis. lib. 3. c. 21. n. 34.*
- Christi instrumentum publicum Deitatis. l. 5. c. 16. n. 57.*
- Christus Trochili allegoria depingitur, Ichneumonis, delphini. lib. 6. c. 7. n. 27.*
- Christi vermiculi sanguine crucis excessio. lib. 6. c. 20. n. 85.*
- Consiliorum semita, preceptorum via est. lib. 1. c. 17. n. 309.*

I N D E X.

- Consonantes cur sola non valeant dari contra ac vocales.* lib. 2. c. 9. n. 74.
- Concionatorum officium.* lib. 1. c. 13. n. 244.
- Concionatores Doctores alimētum inoperiant.* lib. 1. c. 13. n. 244.
- Concionatores rarissimè condimentis utantur.* lib. 1. c. 13. n. 244.
- Concionatores prudenter corrigant serpentium instar.* lib. 1. c. 13. n. 246.
- Concionatoribus serpētibus emittus Christus suis conquiritur.* lib. 1. c. 13. n. 243.
- Concionatores sacri quo capite vertantur.* l. 1. c. 13. n. 252.
- Concionatores ut vitia increpare debeant.* lib. 1. c. 13. n. 254.
- Concionatorum Iconismus.* lib. 1. c. 13. n. 254.
- Concionatores Christo capite & mortis cauda robur.* lib. 1. c. 13. n. 254.
- Concionatores facere & docere multa.* ibidem lib. 1. c. 13. n. 255.
- Concionatorum cura.* lib. 1. c. 14. n. 261.
- Concionatorum modestia & unio, multa huius argumenti.* lib. 1. c. 14. n. 274.
- Concionatoris dentes.* lib. 1. c. 15. n. 290.
- Concionatorum guttur.* l. 1. c. 15. n. 291.
- Concionatorum munera & trophi.* lib. 1. c. 8. n. 58.
- Concionatorum multa.* lib. 1. c. 8. n. 60.
- Concionatorum munera.* ibid.
- Corpus quanto citius discedit à loco, tanto vehementius succedit aliud.* lib. 1. c. 1. num. 19.
- Cordis simplicitas commendatur.* lib. 1. cap. 4. n. 81.
- Cordis concupiscentia quibus significatur scriptis sacris.* l. 1. cap. 4. n. 81.
- Cor Dei est lege.* lib. 1. c. 7. n. 138.
- Creatura omnes summi Dei opificis sapientiam admirantur.* lib. 1. c. 14. n. 260.
- Cor virtutum omnium centrum.* lib. 2. c. 4. num. 34.
- Cor elargitur omnibus corpore molis.* lib. 2. c. 4. n. 34.
- Cor venenum imbibit alijs magis.* lib. 2. c. 4. n. 35.
- Cor lachrymīs nullis commodius exergitur.* l. 2. c. 4. n. 35.
- Cordis anatomia structura.* l. 5. c. 18. n. 64.
- Cordis multa manualia, moralia*

INDEX.

- lia scripturae. libro 5. capite*
 18. n. 64.
- Correctionis fraterna ordo. lib.*
 1. c. 15. n. 290.
- Cornu nomine potentia Trobo-*
ris insignita multa. lib. 1. c.
 17. n. 317.
- Contumaces esse, quando Hebrais*
concessa. l. 2. cap. 19. n. 1. 6.
- Caelo virtutes mira multis. lib.*
 2. c. 5. n. 51.
- Curatio omnis tribus perficitur.*
 lib. 2. c. 8. n. 65.
- Crocodili nomen unde. l. 6. c. 6.*
 n. 10.
- Crocodili natura. lib. 6. c. 6. n.*
 20.
- Crocodilus lingua caret quasi.*
 lib. 6. c. 6. n. 20.
- Crocodilus maxillam mouet su-*
perioiorem. l. 6. c. 6. n. 21.
- Crocodilus emortuus degenerat*
in Scorpiones. lib. 6. c. 6. n.
 22.
- Crocodilus Aegyptij sacer. lib.*
 6. c. 6. n. 22.
- Crocodilus cadavera quae in-*
gessit eriduo retinet, post rei-
cit vomita. libro 6. cap. 6. n.
 24.
- Crocodilum delphinus ventre*
diffecat & Ichneumon. lib.
 6. c. 6. n. 25.
- Crocodilus Ibi aue sopitur. lib.*
 6. c. 7. n. 26.
- Crocodili Trochilique avis offi-*
cia muna. lib. 6. c. 7. num.
 26.
- Crocodili Trochilus demiscal-*
pium. libro 6. cap. 7. num.
 26.
- Crocodilus infernum & da-*
monem praesingit. lib. 6. c. 7.
 n. 27.
- Crocodili multa tropologica. lib.*
 6. c. 7. n. 29.
- Crocodili Demonis allegoria*
bellissima. lib. 6. c. 8. n. 35.
- Crocodilus lascivia symbolum.*
 lib. 6. c. 9. n. 36.
- Crocodilus fabis abstinet, &*
anigmatici sensus. lib. 6. cap.
 9. n. 37.
- Crocodilus cur Deus iudicatus*
genibus. lib. 6. c. 9. n. 38.
- Crocodilus Deus silentij est. lib.*
 6. c. 9. n. 39.
- Crocodili alti silentij symbolum;*
huius argumenti rarsa. lib. 6.
 c. 9. n. 40.
- Crocodilus actu Scorpionis obit.*
 lib. 6. c. 9. n. 41.
- Crocodilus iustitia hieroglyphi-*
con. lib. 6. cap. 10. numer.
 43.
- Crocodilus superbus, superbia*
multa. lib. 6. cap. 10. num.
 43.

I N D E X.

Crocodylus quando vivit augetur, & non solum nutritur. lib. 6. c. 10. n. 44.

Crocodylus mictu caret quo rejiciat excrementa. lib. 6. c. 10. n. 44.

Crocodylus vomitu è ventre ejicit. lib. 6. c. 10. n. 44.

Crocodyli lacryma vnde allegoriquae bellissima ibidem. lib. 6. c. 11. n. 47.

D.

D An genealogia. l. 1. c. 17. n. 300.

Dan Hebraeis fastium iudicium. lib. 1. c. 17. n. 300.

Dan regio Genesios 14. qua. l. 1. c. 17. n. 300.

Dan ab Adam. lib. 1. c. 17. n. 300.

Daniel iudicium Dei. lib. 1. c. 17. n. 301.

Dan nominis multa. lib. 1. cap. 17. n. 301.

Dan ad Bersabe quasi à delicto ad gratiam. lib. 1. c. 17. n. 301.

Dan civitas quae, & ubi. lib. 1. c. 17. n. 301.

Dan iudicio potens, ut serpens capite. lib. 1. c. 17. n. 302.

Dan Tribus possessiones, mysteria, & sacramenta. lib. 1. c. 17. n. 302.

Dan ut leo & serpens in latera discessu. lib. 1. c. 17. n. 303.

Dan ut coluber in Leuitarum oblatione revivuit. lib. 1. c. 17. 303.

Dan cur leonis catulus. lib. 1. c. 17. n. 304.

Dan tribus post Gad cur. lib. 1. c. 17. n. 305.

Dan tribus mira. lib. 1. c. 17. n. 305.

Dan propheta de Samsone ad literam, de Christo in figura enuntiatur. lib. 1. cap. 17. n. 307.

Dan vaticinium de Christo interpretatur. lib. 1. c. 17. n. 313.

Dan vaticinium Genesios de Samsone duplicatur. lib. 1. c. 17. n. 318.

Dan vaticinij tropi morales. l. 1. c. 17. n. 319.

Dan vaticinium Genesios 49. de Antichristo interpretantur plurimi Patres. lib. 1. c. 18. n. 324.

Dan tribus maledicta nullibi. lib. 1. c. 18. n. 325.

Dan tribus benedicuntur. largè. lib. 1. c. 18. n. 325.

Dan tribus non emittitur Apocalypsi, & quomodo. lib. 1. c. 18. n. 326.

DAN

I N D E X.

- Et 7. ciuitat.*
Deus viscera petit, & cur in sacrificiis lib. 3. c. 20. num. 115.
Dei & demonis differentia liberalitatis. lib. 6. c. 15. n. 64.
De corpore impij vermes cur. lib. 6. c. 19. n. 77.
Deipara virgo Aaron virga, Amygdali multa. lib. 4. c. 2. n. 13.
Deipara virgo cur hereses interimit cunctas. lib. 4. c. 2. n. 13.
Dextra omnia in Deo & dextera. lib. 1. c. 15. num. 280.
Dextra in florum. lib. 1. c. 15. n. 279.
Dextra lancea perforatur. lib. 1. c. 15. n. 281.
Dextra sanguis & aqua. lib. 1. c. 15. n. 281.
Dextra aqua vt exiuit. lib. 1. c. 15. n. 281.
Dextra aqua fluxus allegoria & causa. lib. 1. c. 15. num. 282.
Die nono laetis ceraste discrimina, & cur. lib. 1. c. 20. n. 346.
Die decima saluantur ceraste cusi, & cur. lib. 1. c. 20. n. 346.
Dipsas serpens qua eius significata. lib. 2. c. 10. n. 78.
Dipsas sitiens est gratus. lib. 2. c. 10. n. 78.
Dipsadis varia nomina. lib. 2. c. 10. n. 79.
Dipsadus dorso ypsilon insidet. lib. 2. c. 10. n. 80.
Dipsadis nomine arida intel- liguntur. lib. 2. c. 10. num. 80.
Dipsadis venenum extingui- tur aqua lapide percolata. lib. 2. c. 10. n. 81.
Dipsades medus vadis sibiunt crudelissime. lib. 2. c. 10. n. 81.
Dipsadis lepidissima fabella Nicandri. lib. 2. c. 10. num. 82.
Dipsadis varia. lib. 2. c. 10. n. 82.
Dipsade cusi aut siti hincita, aut aquae pondere disruptio discedunt fragmenc. lib. 2. c. 10. n. 83.
Dipsas dissidet à vipera. lib. 2. c. 10. n. 83.
Dipsas serpens à vipera diuer- sissimus. ibid.
Dipsadis virus cordi morta- lium aduersatur. lib. 2. c. 10. n. 84.
Dipsadis forma momento an- nquis

I N D E X.

- liquissimo Nili. lib. 2. c. 10.*
n. 84.
Dipsadis virtus theriaca cor-
rigitur. lib. 2. c. 10. n. 85.
Dipsadis virtus folia lauri
contrita sanat. lib. 2. c. 10.
n. 86.
Dipsadis morsus remediâ va-
na. lib. 2. c. 10. n. 87.
Dipsadis maximum reme-
diom ad laceram & mores.
lib. 2. c. 19. n. 148.
Dipsade cuius est Christus.
lib. 2. c. 18. n. 141.
Dipsadis viru Christum di-
scesse, loca plurima scri-
ptura. lib. 2. c. 18. n. 141.
Dipsas cur ouis struchionum
oculatur. lib. 2. c. 19. n.
144.
Dipsas imago expressa amari-
tae. lib. 2. c. 19. n. 145.
Dij gentium unde. lib. 1. c. 9.
n. 168.
Digitus Dei Ioannes pulchrè.
lib. 4. c. 2. n. 12.
Dimus, serpens squamis mu-
scas creat quibus inserim-
ur. lib. 2. c. 8. n. 64.
Doloris vitibus. lib. 2. c. 19. n.
147.
Draconis nomina. lib. 4. c. 1.
num. 1.
Draco acutissimi visus. lib. 4.
c. 1. num. 1.
Dracones veri qui. lib. 4. c. 1.
n. 2.
Draconis lapis mirus. lib. 4. c.
1. n. 2.
Draconis cum Aquila pugna
cur. lib. 4. c. 1. n. 3.
Draconis cum Elephante dis-
fidium cur. lib. 4. c. 1. n. 3.
Draco susciat filios Baalim
berba. lib. 4. c. 1. n. 4.
Draco armilla & frano me-
deratur. lib. 4. c. 1. n. 4.
Draconis magnitudo mira.
lib. 4. c. 1. n. 5.
Draconis dorso oriuntur vi-
uentia, qua & quomodo.
lib. 4. c. 1. n. 5.
Dracones zelotypi. lib. 4. c. 1.
n. 6.
Dracones Palladi & Escu-
lapio sacri. ibid.
Draco ore impotens, cauda po-
tentissimus. ibid.
Dracones sultu ueris aues ca-
lestes alliciunt. lib. 4. c. 1. n. 7.
Dracones virginum amato-
res. lib. 4. c. 1. num. 7.
Draconis facinus illustre. lib.
4. c. 1. n. 8.
Draco venenis se replet ut di-
mitter. lib. 4. c. 1. num. 9.
Draconis historia obfuspeada.
lib. 4. c. 1. num. 10.

I N D E X.

- Dracones terram & aquas inhabitant.* lib. 4. c. 1. n. 10.
- Draconum multa rara.* lib. 4. c. 1. toto.
- Dracones veri an extiterint maleficorum virga Exodi.* lib. 4. c. 2. n. 11.
- Draconum tropologia.* lib. 4. c. 2. n. 12.
- Draconis & Elephantis tropologia.* lib. 4. c. 2. n. 14.
- Draconis loca scriptura omnia interpretantur.* lib. 4. c. 2. toto.
- Draco cur Pharao.* lib. 4. c. 2. n. 15.
- Draco cur Aman.* lib. 4. c. 13. n. 15.
- Draco Ezechielis massaeque natura internecij, & cur.* lib. 4. c. 3. n. 16.
- Draconis Ezechielis moralia.* lib. 1. c. 3. n. 16.
- Draco expurgatur lactucis agrestibus, pomorum ingluvie, tropologia mira.* lib. 4. c. 3. n. 18.
- Draco ubi occultatur ad spiritum.* lib. 4. c. 4. n. 24.
- Draconis Apocalypsis multa allegorica ad virginem, & filium.* lib. 4. c. 4. n. 27.
- Draconum transmutatio & nexu.* lib. 4. c. 4. n. 28.
- Draconis cum Aquila tropologia.* lib. 4. c. 4. n. 29.
- Draconis historia & tropologos sequitur.* lib. 4. c. 4. n. 30.
- Draco si ranam comederit, veneni atrocis sit.* lib. 4. c. 5. n. 30.
- Dracones ut fiat venenati.* lib. 4. c. 5. n. 31.
- Dracones venenati qui, Sapientia 16. locus narratur.* lib. 4. c. 5. n. 31.
- Dracones ignes qui & quomodo.* lib. 4. c. 5. n. 32.
- Draco vorax mortis haustus quasi est.* lib. 4. c. 5. n. 33.
- Draconis mira combustio.* lib. 2. c. 2. n. 19.
- Drini muscarum allegoria.* lib. 2. c. 8. n. 64.
- Drino cusi in postere Drinum redolent.* lib. 2. c. 8. n. 64.
- Drini odoris allegoria.* lib. 2. c. 8. n. 65.
- Drinus serpens igneus.* lib. 2. c. 2. n. 14.

E.

- E**loim significata & casus. lib. 1. c. 9. n. 165.
- Eloim significata propria & casus. lib. 2. c. 9. n. 73.
- Enidros quod animal. lib. 6. c. 7. n. 33.

Equus

INDEX.

- Equus ignem enomens.* lib. 2. c. 1. n. 18.
- Equus fortioris calcatus inter alia.* lib. 1. c. 16. n. 298.
- Equus flectit crura retro, & omnia animantia dempto homine & simia.* lib. 1. c. 16. n. 298.
- Eucharistia effectus nullo aq, ac manna significantur scriptis sacris.* lib. 2. c. 22. n. 159.
- Eucharistia sacramentum prefiguravit Melchisedech oblatione illa panis & vini.* lib. 2. c. 22. n. 159.
- Eucharistia obstupenda arcana.* lib. 2. c. 22. toto.
- Eucharistia significata.* lib. 2. c. 22. n. 159.
- Eucharistia ex manna allegorie.* ibid.
- Eucharistia assumendi modus ex manna.* lib. 2. c. 22. n. 160.
- Eucharistia abusus reos mortis cur nos declaret.* lib. 2. c. 22. n. 160.
- Eucharistia vino alimento opus erat emortuis hominibus, ut eos in se verteret, cum illi agere nul possent.* lib. 2. c. 22. n. 161.
- Eucharistia panis accidentibus, ut manna substantia aliud.* lib. 2. c. 22. n. 161.
- Eucharistia panis ortus, ut manna inenarrabilis.* lib. 2. c. 22. n. 162.
- Exhalatio, & vapor materia omnium sublimium mixtura.* lib. 2. c. 14. n. 115.
- Expurgatio, & sanguinis missio an conveniant venenosis.* lib. 1. c. 20. n. 341.
- F.
- F**acultas sentiens impeditur repletione capitis. lib. 2. c. 21. n. 158.
- Fames & sitis quibus canis veniant.* lib. 2. c. 11. n. 99.
- Fames canina cur, unde, quibus.* lib. 2. c. 11. n. 101.
- Fames pica obscurorum.* lib. 2. c. 11. n. 101.
- Fascinatio vis & qualiter.* lib. 2. c. 4. n. 39.
- Fascinatio non fit actione inanimati, transeanti inanimati.* lib. 3. c. 17. n. 89.
- Fascinationis multa.* lib. 3. c. 17. n. 91.
- Fel Diis sacrum.* lib. 2. c. 21. n. 156.
- Femella quo parere potuit gigantes pulchra si crant & formosa.* lib. 1. c. 9. n. 171.
- Famina abortiunt si super scytalam serpenticam & am-*

I N D E X.

- phibentiam item lib. 1. c. 10. n. 189.*
- Femina serpente viso subito exanimatur. lib. 1. c. 10. num. 189.*
- Femina fugiens serpentes calcans sollicitatur. lib. 1. c. 10. num. 189.*
- Feminas sequitur serpens quæstus causa. lib. 1. c. 10. num. 189.*
- Famine excruciant virentia tactu. lib. 1. cap. 10. numer. 190.*
- Feminarum capillis serpentes procreari. lib. 1. c. 10. n. 194.*
- Femina defectus viri, feminarumque plurima. lib. 3. c. 4. n. 19.*
- Femur robur conformat. lib. 1. c. 12. n. 212.*
- Femore Iouis fatus Bacchus. li. 1. c. 11. n. 212.*
- Fidei necessitas. lib. 3. cap. 13. num. 68.*
- Fides emortuæ sine operibus, bellissima allegoria. lib. 1. cap. 11. n. 214.*
- Figura continetur scriptis sacris non raro. lib. 1. c. 17. num. 223.*
- Figura quomodo actiua deserit. lib. 2. c. 5. n. 54.*
- Feni multa natura ex scriptis sacris. lib. 4. c. 13. n. 51.*
- Formica nomen unde. lib. 5. c. 1. n. 2.*
- Formica politia. lib. 5. c. 1. n. 1.*
- Formica natura. lib. 5. c. 1. n. 2.*
- Formica facile desistit à motu. lib. 5. c. 2. n. 2.*
- Formica vitupara est, & stercipara videatur. lib. 5. c. 2. n. 3.*
- Formica tribus diebus à motu primo quiescit. lib. 5. c. 1. n. 4.*
- Formica ala qualiter, unde ex quoque erumpant. lib. 5. c. 1. n. 5.*
- Formica in annum alimonia reponunt. lib. 5. c. 1. n. 6.*
- Formica seminum caules erodant ne germinent subterraneis domiciliis. lib. 5. c. 1. n. 6.*
- Formica historie mirabilia. lib. 5. c. 1. n. 7.*
- Formica sagacitas. lib. 5. c. 2. n. 8.*
- Formica scilicet. ibid.*
- Formica astrologia, geometria, arithmetica, politica, œconomia, ethica. lib. 5. c. 2. n. 8.*
- Formica significata varia Ægyptus. lib. 5. c. 2. n. 9.*
- Formica solo cinere arcentur. lib. 5. c. 2. n. 8.*

I N D E X.

Formica Indica, luporum magnitudine. lib. 5. c. 2. n. 10.

Formicarum sepultura pia. lib. 5. c. 2. n. 11.

Formica tropologos. lib. 5. c. 3. n. 12.

Formica eleemosynam commendant. lib. 5. c. 3. n. 12.

Formica diem septimum servat, mirabile. lib. 5. c. 3. n. 13.

Formica Icon minorum Dei. lib. 5. cap. 3. n. 14.

Formica parvuli Evangelij. lib. 5. c. 3. n. 14.

Formica moralia. lib. 5. c. 3. n. 15.

Formica magisterium. lib. 5. c. 4. n. 16.

Formica nomine ad Christum mittimur. lib. 5. c. 4. n. 16.

Formica nec ducem, nec præceptorem habere quomodo intelligendum veniat. lib. 5. c. 4. n. 17.

Formicaleo animal quod, unde. lib. 5. c. 5. n. 19.

Formicarum cineris vimor. lib. 5. c. n. 20.

Fontium tubi & siphones cur capita leonum insculpta. lib. 2. c. 1. n. 8.

G.

Gallus præcinctus cur fortius canat. *ibidem.*

Gula & lascivia cur passionibus ingentissima. lib. 2. c. 12. n. 98.

Gustus, tactus quomodo. lib. 2. c. 12. n. 99.

Gustus sensus protensus usque ad instrumenta propagationis. lib. 2. c. 12. n. 99.

H.

Hebraei increpantur. *lib. 2. c. 10. n. 81.*

Hæna an habuerit omnium naturalium nocitiam, an impertierit Adamus. lib. 2. c. 6. n. 126.

Hæna ne inscisa videretur, Dæmoni adhuc respondere tentat. lib. 1. cap. 8. n. 146.

Hænam præmij pollicitatione & pœna auersione suadet demon. lib. 1. c. 8. n. 150.

Hænam serpens cur aggressus, lib. 1. cap. 8. n. 152.

Hæna admonita serpente fallacia simbolo. lib. 1. cap. 8. num. 153.

Hæna addit præcepto, detrahit, mutat, jis capitur. lib. 1. c. 8. n. 155.

Hæna & Adamus superbiere primò. lib. 1. c. 9. n. 154.

Hæna & Adami reatus cum Dæmonum labe cõnvenientia. lib. 1. c. 9. n. 154.

Hæna. m.

I N D E X.

- Hauum & Adamum lafos*
Damon fugit. lib. 1. c. 10. n.
 88.
- Hemorrhous serpens qui. lib.*
c. 11. n. 88.
- Hemorrhous nomen unde. lib.*
2. c. 11. n. 88.
- Hemorrhous sanguinis fluor*
est. lib. 2. c. 11. n. 89.
- Hemorrhous cur trampus di-*
cta. ibid.
- Hemorrhous famem, dipsas ve*
suam inferat. ibid.
- Hemorrhous varia nomina.*
ibid.
- Hemorrhous distortus icat, &*
celsus. lib. 2. c. 11. n. 90.
- Hemorrhous ventrem occul-*
tat. num. s. ibid.
- Hemorrhous colli vertebra mi-*
rabiles. ibid.
- Hemorrhous fabella Nicædri*
salubris plena. lib. 2. c. 11. n.
 91.
- Hemorrhous illius accidentia*
varia. ibid.
- Hemorrhous se lacerat prius*
quam alios icat. lib. 2. c. 11.
 n. 91.
- Hemorrhous lucani elegia-*
cum carmen. ibid.
- Hemorrhous illius luescit. lib.*
2. c. 13. n. 138.
- Hemorrhoe cufus est Christus.*
lib. 2. c. 18. n. 138.
- Hemphrodita que animan-*
tia. lib. 3. c. 1. n. 4.
- Hemorrhous natura dipsadis*
est. lib. 2. c. 11. n. 93.
- Hemorrhous virus deterius*
dipsadis. ibid.
- Hemorrhous remedia varia.*
lib. 2. c. 11. n. 95.
- Hemorrhous forma. lib. 2. c. 11.*
 n. 96.
- Hemorrhous rimulas inhabitat*
siccas. ibid.
- Hemorrhoea Hieroglyphicon*
sedulitatis. lib. 2. c. 11. num.
 97.
- Hemorrhous & dipsadis effe-*
ctus varij. lib. 2. c. 12. num.
 98.
- Hilaritas & mæstitia unde.*
lib. 2. c. 5. n. 5.
- Hypocrisis propriissima effi-*
gies. lib. 1. c. 19. n. 331.
- Hypocrita multa. lib. 1. c. 19. n.*
 331.
- Hypocrisim execrantur pa-*
trum historia & gentium.
lib. 1. c. 19. n. 332.
- Homimbus os ira amarescit.*
lib. 3. c. 13. n. 12.
- Homines cur obscœna iudicât*
membra que alimento &
generationi inserviunt. lib.
 1. c. 8. n. 162.

I N D E X.

- Homo de limo terra formatus ne superbiret* lib. 1. cap. 11. n. 204.
- Homo de limo, non de pulvere.* lib. 1. c. 11. n. 204.
- Homo admonetur rebus natura.* lib. 1. c. 11. n. 20.
- Hominis renouatio.* lib. 1. cap. 14. n. 268.
- Hominis veteris depositio.* lib. 1. cap. 14. num. 268.
- Homo signo aquinoctij agni se exuat.* lib. 1. c. 14. n. 267.
- Humiliatis commendatio.* lib. 3. c. 14. n. 71.
- Humanitas cur ventre notetur.* lib. 2. c. 18. n. 139.
- Homo se exuat aquinoctio libra.* lib. 1. c. 14. n. 267.
- Humorum excrementorumque omnium usus.* lib. 2. c. 12. num. 100.
- Hydrophobia aqua timor canis rabido laesus unde, quibus veniat.* lib. 2. c. 12. n. 105.
- Hypocrisis Iconismus elegans.* lib. 1. c. 4. n. 68.
- Hyssopi vires, natura, mundities, scriptura sensus, & loca.* lib. 2. cap. 19. n. 148.
- Hypocrisis aliu iconicon eiusque mira.* lib. 3. cap. 5. n. 21.
- Hypocrisis imago.* lib. 3. c. 12. n. 65.
- Hydra varia monstra.* lib. 4. cap. 16. n. 57.
- I.
- I**acob fetus variegati. lib. 3. c. 17. n. 91.
- Iacob virga decorticata quid fecerint.* lib. 2. c. 4. n. 41.
- Ibis avis.* lib. 6. c. 7. n. 32.
- Ichneumon quid, nomen, mores, sexus.* lib. 3. c. 14. n. 71.
- Ichneumon oua aspidum odit.* lib. 3. c. 14. num. 74.
- Ichneumon, ordo pugna, miraque.* lib. 3. c. 14. n. 71.
- Ichneumones paruuli, qui maximos euicere.* lib. 3. cap. 15. num. 76.
- Ichneumonis allegoria in Christo.* lib. 3. c. 15. n. 77.
- Ichneumon Lucina facer Crocodilos discerpit.* lib. 3. cap. 15. n. 77.
- Iehoua nomen Dei magis significatiuum est quod sari non possit.* l. 2. c. 9. n. 74.
- Iehoua ut scribi habeat.* lib. 2. cap. 9. n. 75.
- Iehoua vsq; ad Christi aduentum exiit.* lib. 2. c. 9. n. 75.
- Iehoua & Adonai mira.* lib. 2. c. 9. n. 75.
- Iehoua Iesu nomina eisdem interis.* lib. 2. c. 9. n. 76.
- Iehoua admiranda, & suspendenda.*

I N D E X.

- penda. lib. 2. c. 9. n. 76.
- Abbona Trinitas umbrata.* lib. 2. c. 6. n. 76.
- Iesu-nominis multa & mirabilia.* lib. 2. c. 9. n. 77.
- Ignitis serpentibus corruptiones homines vastavit, & cur.* lib. 2. cap. 8. n. 66.
- Ignis & sulphure cur extorqueantur damnati.* lib. 2. c. 8. n. 67.
- Ignis omnia absumenda die iudicij cur.* lib. 2. cap. 8. n. 68.
- Ignis & sulphure cur damnati & demones affligantur.* lib. 2. c. 8. n. 68.
- Ignis & sulphure quomodo spiritus extorqueantur.* lib. 2. c. 8. n. 69.
- Ignis serpentes quomodo ignei.* lib. 2. c. 2. n. 12.
- Ignem varij modi generandi.* lib. 2. c. 2. n. 17.
- Ignis sufflatione cur accenditur.* lib. 2. c. 2. n. 18.
- Igniti serpentes unde aduecti.* lib. 2. c. 2. n. 11.
- Igniti serpentes 35. mansione missi.* lib. 2. cap. 2. n. 9.
- Ignitos serpentes veros fuisse.* lib. 2. c. 2. n. 9.
- Ignitis serpentibus ab idololatria reuocantur Hebraei.* lib. 2. cap. 1. numero 6.
- Igniti serpentes plurimi.* lib. 2. c. 2. n. 20.
- Igniti serpentes qui.* lib. 2. c. 1. num. 1.
- Igniti serpentes apparentes an veri.* lib. 2. cap. 1. numero 1.
- Imaginationis organi actio transiens.* lib. 2. c. 4. numero 43.
- Imaginationis opera unde.* lib. 2. c. 4. n. 41.
- Imaginationis casus.* lib. 2. c. 4. n. 41.
- Imaginationis varij casus.* lib. 2. c. 4. n. 42.
- Imaginationis vis in casus.* lib. 2. c. 17. n. 39.
- Incantatores cur, eorumque plurima.* l. 3. c. 1. n. 63.
- Insidior altinum inuenitur.* lib. 1. c. 12. n. 229.
- Insidiaberis non imperatui, sed futuri perfecti vox.* lib. 1. c. 12. n. 229.
- Inuentores primi licorarum.* lib. 2. c. 1. n. 3.
- Ioanes 23. cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexerit eos.* lib. 2. cap. 13. n. 142.
- Iordanis multa, & litera Iob.* lib. 4. c. 17. num. 61.

I N D E X.

- Jordanis mirabilia. lib. 1. cap. 17. n. 305.*
- Isaia massa sicorum Ezechie egrotantis apostemati. lib. 2. c. 3. n. 24.*
- Iustitia depingitur. lib. 3. c. 15. n. 76.*
- Iustitia velat oculos, ne hominum facinora & inaequalitatem videat. lib. 6. cap. 10. n. 46.*
- Iustitia symbolum sceptrum oculo superne. l. 2. cap. 14. n. 263.*
- Iustitia multa. lib. 1. c. 14. numero 263.*
- Iaculus serpens volitans, lib. 3. cap. 3. numero 14.*
- L.
- L** *Lacertus mundus. lib. 6. c. 1. num. 1.*
- Lacerti condiciones. lib. 6. c. 2. num. 2.*
- Lacertis oculi. renascuntur eruti. lib. 6. c. 1. num. 3.*
- Lacerti structura. lib. 6. cap. 1. num. 4.*
- Lacerti serpentes cur sint. lib. 6. cap. 1. numero 4.*
- Lacerti sicutur a. lib. 6. c. 3. n. 5.*
- Lacerti ore qua animalcula reiecit. lib. 6. cap. 1. n. 6.*
- Lacerti nullius memoria. lib. 6. cap. 1. num. 5.*
- Lacerti moralia. lib. 6. cap. 5. num. 16.*
- Lacerti qui sine capite & corde vivunt. lib. 6. c. 3. n. 6.*
- Lacertus fit vipera tandem dissectus, & quomodo. lib. 6. c. 3. num. 17.*
- Lacerti mollities. lib. 6. cap. 5. num. 14.*
- Lachrymarum generatio. lib. 1. cap. 20. num. 343.*
- Lachrymarum vititas veneno infectis. l. 1. c. 20. n. 343.*
- Lachryma unde fluant, ut fiant aqua & effluant. lib. 2. c. 4. num. 36.*
- Lachrymanur oculi intenu, inspectu. lib. 2. cap. 4. n. 37.*
- Lactuca agretes cur simul cum agno mansa Hebrais. lib. 4. c. 3. num. 19.*
- Lascivia è renibus. lib. 1. cap. 4. num. 83.*
- Lacus triconicus. lib. 1. cap. 20. num. 348.*
- Leprosus an aquis curatus Naaman. ibidem.*
- Leo serpens qui, qualis, nomina, auctores. lib. 3. c. 19. num. 100.*
- Leonis nominis plurima. lib. 3. cap. 19. num. 101.*
- Leo cur serpens is dicitur. lib. 3. cap. 19. num. 101.*

I N D E X.

- Leonis serpentis forma, nomina varia.* lib. 3. cap. 19. num. 21.
- Leonem conculcare cur* Psal. allato. lib. 3. c. 19. num. 105.
- Leonis morsus accidentia.* lib. 3. c. 19. num. 103.
- Leo serpent sanguinolentus nimis* lib. 3. c. 19. n. 104.
- Leonis huius astutia mira.* lib. 3. c. 19. n. 105.
- Leonis huius cur intelligi possit psalmi locus.* lib. 3. c. 20. n. 106.
- Leo serpens collum adoritur ob copiam sanguinis.* lib. 3. c. 20. n. 109.
- Leonis serpentis morsus allegorici, yara scriptura loca.* ibidem lib. 3. c. 20. n. 113.
- Leonis scilicet viscera inquinat.* lib. 3. c. 20. num. 114.
- Leo vexillis insculptus imitationis vigilantie causa maioribus.* lib. 3. c. 19. n. 111.
- Leonis multa allegorica.* lib. 3. c. 19. n. 122.
- Leuam obseruamus magis.* lib. 1. cap. 15. n. 276.
- Leue chypens, peltas aptamus.* lib. 1. c. 15. n. 276.
- Leua multa* lib. 1. c. 15. num. 276.
- Leua cura ne frigeat.* lib. 1. c. 15. n. 276.
- Leua brachium aptamus, custodiam.* lib. 1. c. 15. n. 277.
- Leua vulgo dicta vera dextra est.* lib. 1. cap. 15. n. 277.
- Leuam vulgo dictam tenet Petrus in bullis pontificiis.* lib. 1. c. 15. n. 277.
- Leuam virgo Deifera antiquus filij tenet.* lib. 1. cap. 15. num. 277.
- Leua euangelium renunciat.* lib. 1. cap. 15. n. 277.
- Leuam maiores occupant.* lib. 1. c. 15. n. 278.
- Leua & dextra multa.* lib. 1. c. 15. n. 278.
- Leua & dextra dupliciter.* lib. 1. c. 15. n. 278.
- Leuum & dextrum cordis.* lib. 1. c. 15. n. 279.
- Leua digito annulari virtus insita.* lib. 1. c. 15. n. 279.
- Leua motus origo, dextra executor motus.* lib. 1. c. 15. n. 280.
- Leuiathan nomina unde.* lib. 4. c. 6. n. 35.
- Leuiathan nullus gentium meminit sub hoc nomine.* lib. 4. c. 6. n. 37.
- Leuiathan Caballistarum, & Talopyndistarum sententia.* lib.

INDEX.

- lib. 4. c. 6. n. 37.
- Leuiatham verum esse serpente*. lib. 4. c. 6. num. 37.
- Leuiatham quod animans*. lib. 4. cap. 6. n. 38.
- Leuiatham rara, & mira*. lib. 4. c. 6. n. 38.
- Leuiatham cur armilla dicatur*. Iob 40. lib. 4. c. 7. n. 39.
- Leuiatham virgibus ducitur facile*. lib. 4. c. 7. n. 41.
- Leuiatham aculeus extractus Christo*. lib. 4. cap. 7. n. 41.
- Leuiatham conciditur in frustra ob vsus plurimos*. lib. 4. c. 8. n. 43.
- Leuiatham structura cum liuera*. Iob. lib. 4. cap. 9. n. 46.
- Leuiatham tropologia rara & natura*. lib. 4. c. 10. n. 47.
- Leuiatham reliqua licera Iob natura tropis sacris lectionibus plena*. lib. 4. c. 11. num. 48.
- Lily varij natura, proprietates, nomina*. lib. 2. cap. 6. num. 56.
- Lilium album, rubrum, aureum, liuidum*. lib. 2. cap. 7. n. 36.
- Lily significata varia*. lib. 2. c. 7. n. 56.
- Liliis variis varia scriptura loca interpretantur Christi mo-*
- mina significata & rationes*. lib. 2. c. 6.
- Liuidi coloris cur inuidia*. l. 2. c. 4. n. 38.
- Liuidis multa & inuidia*. lib. 2. cap. 4. n. 38.
- Liuidi oculus acie è directo cur ladis magis*. lib. 2. c. 4. n. 39.
- Liuidi lumen oculi miros molitur effectus*. lib. 2. cap. 4. n. 40.
- Locustarum pluvia rara*. lib. 5. c. 7. n. 29.
- Locustis pluvium vescantur*. lib. 5. c. 7. n. 29.
- Locustas an iubeat Deus Hebraeos edere & alia*. lib. 5. c. 7. numero 29.
- Lucerna semimortua abortire facit*. lib. 1. c. 11. n. 213.
- Luminis mira*. lib. 2. c. 4. num. 40.
- Lusci lucini myipsi nyctalopi qui*. lib. 2. cap. 4. num. 40.
- Lunaticus morbus qui*. lib. 2. c. 5. n. 51.

M.

M Agie partes varia. lib. 2. c. 5. n. 46.

Malefici qui & incantatores. lib. 3. cap. 11. n. 57.

Maleficia unde quibus quomodo abusus. lib. 3. c. 11. n. 57.

X X X X

Mala

INDEX.

- Maleficia variis iuribus esse comprobantur.* lib. 2. c. 5. n. 46.
- Maleficia gentium historis.* l. 2. c. 5. n. 46.
- Manne loca scriptura varia.* l. 2. c. 13. n. 107.
- Manne addubiamur plurima ex locis scriptura sacra.* lib. 2. c. 13. n. 107.
- Manna cum semine coriandri confertur qualiter cum multis videantur differre.* l. 2. c. 13. n. 107.
- Manna cum Bdelio collatio.* lib. 2. c. 13. n. 108.
- Manna saporis similia cum melle.* lib. 2. cap. 13. num. 108.
- Manna pro libiu an saperet.* l. 2. c. 13. n. 108.
- Manna admiranda.* l. 2. c. 13. n. 109.
- Man in sacris scriptis ambages.* lib. 2. c. 13. n. 109.
- Manne natura forma, cause, ortus.* lib. 2. c. 13. n. 110. & c. 10. 13.
- Manne nomina.* lib. 2. c. 14. n. 111.
- Man cognoverunt cibum Hebrai adambiantes de cibi specie.* l. 2. c. 14. n. 111.
- Man post quot dies ab exitu Aegypti & ubi cecidit.* l. 2. c. 14. n. 112.
- Man post cornices venit.* lib. 2. c. 14. n. 112.
- Man cecidit excrementis fame consumptis prius vitiosi alimenti aegyptiorum & cur.* lib. 2. c. 14. n. 113.
- Manna cur locus absconis excolitur.* l. 2. c. 14. n. 113.
- Man quando desinit.* l. 2. c. 14. n. 114.
- Man generatio & ortus.* ibid.
- Manna saccharum mel ex eadem materia exhalationis.* l. 2. c. 14. n. 116.
- Manna materia heterogenea est.* l. 2. c. 14. n. 117.
- Man in quibus arboribus & herbis concrevit.* l. 2. c. 14. n. 118.
- Man non semper desuper venire.* lib. 2. c. 14. n. 119.
- Man quibus regionibus.* l. 2. c. 14. n. 119.
- Man differentia.* lib. 2. c. 14. n. 120.
- Man ex fronde alto excellentius cur.* lib. 2. cap. 14. num. 120.
- Man ex libano & modo afferunt.* lib. 2. c. 14. n. 121.
- Man dubia omnia scriptura solvantur.* l. 2. c. 14. 2010.
- Man coriandro quomodo simile.* lib.

INDEX.

- l. 2. c. 15. n. 122.*
Man cui Bdelio simile l. 2. c. 15. n. 122.
Man quod saporis simile l. 2. c. 15. n. 123.
Man supernatum multa moliebatur. l. 2. c. 15. n. 12.
Man iustis delectamentum mai et aliis. lib. 2. c. 15. num. 123.
Man miraculo factum. lib. 2. c. 15. n. 124.
Man teri & subigi possit celeste. l. 2. c. 15. n. 124.
Man tropus elegans. l. 2. c. 15. n. 125.
Manna inferius alimentum fructibus ligni vite & cur, natura & allegoria. lib. 2. c. 22. n. 160.
Medicina speculativa erat statu innocentia. lib. 1. c. 20. n. 338.
Medica artis remediis demoniaci plurimi conualuere. l. 2. c. 5. n. 51.
Medicamenti temperies. l. 1. c. 20. n. 339.
Medicamina septicæ græcis que. l. 1. c. 9. n. 70.
Medicine partes & instrumenta. l. 1. c. 20. n. 340.
Medicina uniuersalia remedia quatuor. l. 1. c. 20. n. 341.
Mel apes euomunt ore linctum prius. l. 2. c. 14. n. 116.
Mellis opificij arcana. l. 2. c. 14. n. 116.
Mel roscidum. l. 2. c. 14. num. 117.
Mel & acetum à sacrificiis reiecta. l. 2. c. 21. n. 155.
Melchisedech quis. l. 2. c. 22. n. 159.
Mensibus integris annisque scriptura numerat. l. 1. c. 2. n. 30.
Mensura & annorum computatione gentes euariant Ecclesia secus. l. 1. c. 2. n. 31.
Miraculi ratio in quo. l. 2. c. 13. n. 22.
Miracula quando. l. 2. c. 13. n. 22.
Miraculis multa subternere potest natura. lib. 2. c. 13. n. 23.
Miraculis, multa natura inuoluntur. l. 2. c. 3. n. 23.
Mista solum tribus elementis locantur. l. 1. c. 1. n. 1.
Mista varia superna. lib. 2. c. 14. n. 115.
Missionis compago. l. 2. c. 12. n. 101.
Morbis quos causis afficiat mortales Deum Deo. lib. 2. c. 5. n. 45.

INDEX.

- Morbi varij hominibus vitore Deo immitti.* lib. 2. c. 5. n. 42.
- Morbi curari precauere, non possunt diuinius illari.* lib. 2. c. 5. n. 47.
- Morbi diuinius curari bel- lissima hystoria.* lib. 2. c. 5. n. 45.
- Mortales nisi vsque dum da- tum est illis verbum.* lib. 3. c. 5. n. 24.
- Mors morbi ex reatu.* lib. 1. c. 20. n. 338.
- Mortis iusti & impij discrimen.* lib. 3. c. 13. n. 68.
- Mortis multa deliciarum noxa.* lib. 3. c. 13. n. 68.
- Mortis & apis succidite col- latio.* lib. 4. cap. 7. n. 42.
- Mortis multa.* l. 4. c. 7. n. 42.
- Mortis digestio.* l. 4. c. 7. n. 42.
- Mors deterfina veneni.* ibid.
- Mors in lac versa Christo nu- trice.* ibidem.
- Mors impransfa.* lib. 3. cap. 13. num. 67.
- Mors somnolenta veneno.* lib. 3. c. 13. num. 67.
- Mors morientium in quacun- que die comedimus, corpo- rali, & avari morte inter- pretantur.* lib. 3. c. 8. n. 151.
- Mors voluptatibus abdita.* lib. 2. cap. 21. num. 156.
- Motus animãium diuisio.* lib. 1. c. 1. num. 9.
- Mundicie natura, & immun- ditiei.* lib. 5. c. 6. num. 27.
- Mundicie natura abditissima in quo sit, immundicieque causa effectus forma multa huius argumenti ibidem.* lib. 2. c. 19. num. 151.
- Murena viperarũ pellices.* lib. 3. c. 1. num. 4.
- Murenarum, & viperarũ mul- ta.* lib. 3. c. 1. n. 4.
- Musica mira.* lib. 1. c. 5. n. 111.
- Musica vis.* lib. 1. cap. 5. num. 112.
- Musica labores minuit.* lib. 1. cap. 5. num. 115.
- Myrmacoleo quod quale natu- ra moribus vopis.* lib. 5. c. 5. num. 20.
- Myrmacoleonis pulvere occul- tatio ad mores.* lib. 5. c. 5. num. 20.

N.

- N**aturalissimam alioq- uem cur vocauerint generare. lib. 2. c. 2. n. 99.
- Nominum duo genera.* lib. 2. c. 9. n. 72.
- Nomen Dei substantiam pul- lum exponit.* lib. 2. c. 9. num. 72.

INDEX.

Nomina Dei qualiter significent lib. 2. c. 9. n. 72.

Nescere sese quid maximum. lib. 1. c. 13. n. 242.

Nomina conceptus terminant multoies sacris scriptis. lib. 1. c. 17. n. 300.

Numerorum significatus mystici lib. 1. c. 20. n. 347.

O.

Obedientia melior quam victim. lib. 1. c. 14. n. 272.

Obedientia multa. lib. 1. c. 14. n. 272.

Occasio qua possit & eius multa. lib. 6. c. 13. n. 55.

Oculi inter alia spiritibus abundant. li. 3. c. 17. n. 92.

Odor famam vocat multa huius argumenti. lib. 2. c. 8. n. 68.

Ophiomachus attacus qua. lib. 5. c. 7. n. 29.

Omazrei lacte rubicundiores ebore antiquo. lib. 5. c. 17. n. 61.

Osa fidem notant scriptis sacris. libro 1. cap. 10. num. 193.

Onis corruptis varia oriri. lib. 3. c. 14. n. 72.

Ovium laus, & vituperium. lib. 3. cap. 14. n. 73.

P.

Pacis nominis altissima interpretatio, rara allegoria commendatio, expositio mirabilis literarum huius nominis. lib. 6. c. 4. toto.

Pacis nomine tota Trinitas continetur literarum characteribus. lib. 6. c. 4. n. 15.

Palestina cur lacte & melle abundans. lib. 2. c. 14. num. 118.

Palma femina ad conspectum maris fecundat. lib. 2. c. 3. n. 32.

Paradisea avis solum aere inhabitat. lib. 1. c. 1. n. 6.

Pastorum vigilantia quanta. lib. 3. c. 20. n. 111.

Paulus quorum Deus venter est. lib. 5. c. 12. n. 38.

Pax nomine densibus Lacerati continentur. lib. 6. c. 4. num. 14.

Peccati nihil maius quam nihil natura est. lib. 1. c. 5. n. 100.

Peccator damentis domus inre belli. lib. 1. c. 11. n. 210.

Peccator infernus in fieri. lib. 1. cap. 11. n. 210.

Paena ordo culpa seriem sequitur. lib. 1. c. 11. n. 215.

Petra lactaria galatias. græc. XXIX 3 cis

I N D E X.

*cis Christi. lib. 1. cap. 13.
num. 243.*

*Pari lachryma cur amara,
lib. 3. c. 18. num. 96.*

*Pharao hebraeis nudans disco-
operiens est. lib. 1. cap. 10.
num. 192.*

*Pingues corde suffocantur
pulsu destituti. lib. 1. c. 14.
num. 264.*

*Piscis Tobia qui diserte mon-
stratur. lib. 2. c. 3. num. 123.*

*Polipi multa. lib. 5. cap. 18.
num. 65.*

*Prudentia rationis practica
virtus. lib. 1. c. 3. num. 42.*

*Prudentia cur rationalibus
solum. lib. 1. c. 3. num. 43.*

*Prudenti à quo venit & calli-
dus. lib. 1. c. 15. num. 285.*

Prudentia. lib. 1. c. 15. n. 287.

*Psal. ego sum, vermis & non
homo cur dicitur. lib. 6. c.
17. num. 73.*

*Pfilli & Marsi serpentibus
non ladi. lib. 1. c. 10. n. 188.*

*Pfilli & marsi serpentibus ex-
plorant legitimos partus.
lib. 1. c. 14. n. 271.*

*Pfillorum & marsorum pluri-
ma. lib. 1. c. 14. num. 271.*

*Pfillorum tropi morales. lib. 1.
c. 14. num. 271.*

Pfilli marsi ophiogemi allego-

ria. lib. 1. c. 14. num. 271.

*Pfilli & marsi. lib. 1. cap. 16.
num. 295.*

*Pfillorum multa. lib. 1. cap. 16.
num. 299.*

*Pyrigonia volatilia igne gene-
rari. lib. 1. c. 1. n. 4.*

Q.

Q*uadragesima commen-
datio Machabeorū 7.
lib. 6. c. 19. num. 77.*

*Quercus honores figuravit.
lib. 2. c. 8. n. 63.*

R.

R*abies canina unde qui-
bus oritur. lib. 2. c. 12.
num. 104.*

*Rabies canina occultatur lar-
go tēpore. lib. 2. c. 12. n. 104.*

*Rabinorum confabulatio sicut
musca & aranea. lib. 5. c.
13. n. 47.*

*Rabies canina accidentia cau-
sa. lib. 2. c. 12. n. 104.*

*Repilium differentia. lib. 1. c.
1. n. 14.*

*Repilium, anibus, communia
plurima. lib. 1. cap. 1. nu-
mer. 15.*

*Repilium omnium terrestrium
verorum series excellentissima
speciesque omnes. lib. 4. cap.
18. num. 62.*

Repilium omnium nomina disse-

I N D E X.

- Differentia, & rationes. lib. 4. c. 19. n. 63.*
- Réptilium omnium tropologia grandis. lib. 4. c. 20. n. 64.*
- Resina Palestina pretiosa. lib. 1. c. 18. n. 140.*
- Resina vires loca scriptura celebrata. ibid.*
- S.
- S**acerdotum sobrietas modesta temperantia. lib. 6. c. 20. n. 83.
- Sacerdotium. l. 1. c. 17. n. 317.*
- Samaritanus cum oleo & vino vinetra medetur. lib. 2. c. 18. n. 139.*
- Samsón hebrais sol parvus. lib. 2. c. 18. n. 139.*
- Sacramentum penitentiae digressio celebris ibidem. lib. 6. c. 11. n. 48.*
- Samsón indicavit Israël. lib. 1. c. 17. n. 307.*
- Samsón coluber in via & corastes in semita quando. lib. 1. c. 17. n. 308.*
- Samsón declinavit in laevis in feminam. ibid.*
- Samsón Leonis caculus Christusque. lib. 1. cap. 17. num. 310.*
- Samsón fluit largiter de Basan mel fudit de dente seditet. lib. 1. c. 17. n. 311.*
- Samsón fluit & de maxilla largiter aqua. lib. 1. c. 17. n. 311.*
- Samsónis multa. lib. 1. c. 17. n. 316.*
- Sanguinem non educimus medicamentis qualis est ille. lib. 2. c. 12. n. 106.*
- Sanguinem educimus quibusdam corruptum tamen. ibid.*
- Sanguinem impurum morbis sudarunt aliqui. lib. 2. c. 16. n. 128.*
- Sanguis verus solum è Christo sudore fluxit, & cur. lib. 2. c. 16. n. 128.*
- Sanguinem qualiter sucte sudore potuit. lib. 2. c. 16. n. 129.*
- Sanguinem verum sudasse ex dictis Evangelista colligitur. ibid.*
- Sanguis, & aqua quomodo exierunt latere dirupio Christi pura. lib. 2. c. 16. n. 130.*
- Sanguine intincta post candidiora multo. l. 2. c. 16. n. 137.*
- Sanguis quomodo suppositus pars & cur. lib. 2. c. 17. n. 133.*
- Sanguis Christi valoris immensi. ibid.*
- Sanguis non vivit & cur large. lib. 2. c. 17. n. 134.*

I N D E X.

- Sanguis Christi pretium cur dicatur, & an alij humores itidem.* lib. 2. c. 17. num. 133.
- Sanguine, vita, amor, amicitia significantur.* lib. 2. cap. 17. num. 135.
- Sanguinis esum pitagorici & multi modo interdicunt.* l. 2. c. 17. n. 136.
- Sanguinis significata ceremonie vsus abusus.* lib. 2. c. 17. num. 137.
- Sacramentorum series.* lib. 2. c. 22. num. 165.
- Salamandra qua.* lib. 6. cap. 2. num. 6.
- Salamandra unde dicta.* lib. 6. c. 2. num. 6.
- Salamandra tetri veneni.* lib. 6. c. 2. n. 7.
- Salamandra à Sue comeditur.* ibid.
- Salamandra ignem extinguit.* lib. 6. c. 2. n. 8.
- Salamandra non oritur igne.* ibid.
- Salamandra non igne servatur.* ibid.
- Salamandra quando generatur.* lib. 6. c. 2. n. 9.
- Salamandra versus solem concipit.* lib. 6. c. 2. n. 10.
- Salamandra rara.* lib. 6. c. 2.
- Salamandra moralia.* lib. 6. c. 3. n. 11.
- Salamandra timoris allegoria.* ibid.
- Salamandra cur à Sue editur innocie.* lib. 6. c. 3. n. 12.
- Salamandra mirabilia.* lib. 6. c. 3. n. 13.
- Salis mira moralia & naturalia.* lib. 3. c. 8. n. 39.
- Salterraguis.* ibid.
- Salis terre effectus & alterius salis.* ibid.
- Salis multa.* ibid.
- Salis & laminis multa abdita & recondita.* lib. 3. c. 8. n. 41.
- Salua humana & piscis calionimi fel, visum acunt.* lib. 2. c. 3. n. 23.
- Salpharad filias solum genuisse cur referat spiritus Deus.* lib. 3. c. 4. n. 18.
- Sapor cur albificet corpora.* lib. 2. c. 16. n. 13.
- Salomonem non destituit regno quod David filius.* lib. 1. c. 13. n. 242.
- Sapientes flatuosi superbi melancholici unde.* lib. 1. c. 4. n. 89.
- Scelera sustinet Deus si alias quid virtutis elucet.* lib. 1. c. 13. n. 242.

I N D E X.

- Scriptura sensuum coordina-
tio.* lib. 1. c. 4. n. 95.
- Scriptura sacra tripliciter
sensus depravantur.* lib. 1.
c. 8. n. 149.
- Sedecias filius Chanaam fecit
cornua ferrea & ait domi-
nus iis ventilabis syriam.*
lib. 1. c. 17. n. 317.
- Semita via limos, iter ut dif-
ferant.* lib. 1. c. 17. n. 314.
- Seminibus corruptis car mon-
strosa magis.* lib. 3. c. 14. n.
73.
- Senex caput adolescentis.* lib.
1. c. 2. n. 39.
- Sepeliendi mos antiquitus bra-
chio pectori adalto.* lib. 1. c.
17. n. 310.
- Seps serpens exurens Basiliensis
alij.* lib. 2. c. 2. n. 15.
- Serpere multis modis.* lib. 1. c.
1. n. 10.
- Serpere proprie.* lib. 1. c. 1. num.
11.
- Serpentes monstri.* libro 1.
capite 1. numero 12.
- Serpentis nomen varia signi-
ficat.* lib. 1. c. 3. n. 44.
- Serpens significatu communi
anguem nostrum significat.*
lib. 1. c. 3. n. 46.
- Serpentium omne genus calli-
dū & astutū.* lib. 1. c. 3. n. 47.
- Serpentibus & caput deorsum
oriuntur.* lib. 1. c. 3. n. 48.
- Serpentes caput liberius reli-
quis habent.* lib. 1. c. 3. n. 49.
- Serpentium structura mira.* lib.
1. c. 3. n. 51.
- Serpentes animum celi amuli.*
lib. 1. c. 3. n. 52.
- Serpentes non movent maxil-
lam in latera, & inferna
movent solum & cur.* libro
1. c. 3. n. 54.
- Serpentes suctu aluntur.* libro
1. c. 3. n. 55.
- Serpentium natura nulla exi-
tiosior.* lib. 1. c. 3. n. 56.
- Serpentis cum homine dissensus*
lib. 1. c. 4. n. 59.
- Serpens reddis colorem terra
cui insidet.* lib. 1. c. 4. n. 62.
- Serpentes omnes & terra ves-
cuntur.* lib. 1. c. 4. n. 63.
- Serpens callidior est cunctis
animantibus terra nā vul-
pe callidior, & cur.* libro 1.
c. n. 70.
- Serpentis lingua duplicata.*
lib. 1. c. 4. n. 73.
- Serpentis lingua labia.* lib. 1.
c. 4. n. 74.
- Serpentes lingue motus.* lib. 1.
c. 4. n. 77.
- Serpentis duplicatum os.* lib.
1. c. 4. n. 78.

I N D E X.

- Serpentium cor diuisum.* lib. 1. c. 4. n. 79.
- Serpens natura inficit morsu propagationis partes.* lib. 1. c. 4. n. 85.
- Serpentis temperies.* lib. 1. c. 4. n. 86.
- Serpens quibus morbis subueniat.* lib. 1. c. 4. n. 95.
- Serpentis natura sensus spiritus.* lib. 1. c. 4. n. 94.
- Serpentis virus extremis continetur.* lib. 1. c. 4. n. 95.
- Serpens duorum capitum.* lib. 1. c. 4. n. 96.
- Serpente inter animantia cur usus demon.* lib. 1. c. 5. num. 99.
- Serpentis nomine non demon solus intelligendus.* lib. 1. c. 6. n. 117.
- Serpentis nomine anguis vulgaris noster.* lib. 1. c. 6. num. 118.
- Serpenti non est concessus intellectus ad tempus.* lib. 1. c. 6. n. 119.
- Serpente usus est Demon ut angelus.* Baalam asina in loquela. lib. 1. c. 6. n. 120.
- Serpens non fuit Dracon. copedes vulcus virginis que seduxit Henam.* lib. 1. c. 6. n. 121.
- Serpentes scytalis, & Basilis scis vccordis natura.* lib. 1. c. 6. n. 122.
- Serpens qui seduxit Henam quis.* lib. 1. c. 6. n. 123.
- Serpentium amor erga virgines.* lib. 1. c. 6. n. 124.
- Serpentem cur non exhorruerit Hena.* lib. 1. c. 6. n. 125.
- Serpentis solus cur meminerit Mosès non demonis.* lib. 1. c. 8. n. 139.
- Serpentem demonem occulere dixit Ioannes obtulit Mosès, & cur.* lib. 1. c. 8. num. 140.
- Serpens an Adamum seduxerit.* ibid.
- Serpens cur Henam adit.* lib. 1. c. 8. n. 141.
- Serpens commiserantis forma Henam aggressus condolenti, que.* ibid.
- Serpens primo superbire fecit illis, cur vobis præcepit Deus emphasi.* lib. 1. c. 8. n. 143.
- Serpentis sophismata.* lib. 1. c. 8. n. 144.
- Serpentis ancortas Henam seduxerit.* lib. 1. c. 8. n. 149.
- Serpens appensus ligno Henam alloquitur.* lib. 1. c. 8. n. 156.

I N D E X.

- Serpens stetit Flama pollicitis
quomodo. lib. 1. c. 8. num.
161.*
- Serpens homines demonas esse
pollicetur. lib. 1. c. 9. 167.*
- Serpens mentitur omnibus
tandem. lib. 1. c. 9. n. 175.*
- Serpens & demon laceffiu. lib.
1. c. 10. n. 178.*
- Serpens non percomatur de de-
litis. lib. 1. c. 10. n. 182.*
- Serpentis ut os maledictum
adagio wrepsit. ibid.*
- Serpentes terra vescuntur. lib.
1. c. 10. n. 183.*
- Serpentes plurimi celsi ince-
dunt pectore. lib. 1. c. 10. n.
184.*
- Serpentes proniores cadunt
quam petit structura. lib. 1.
c. 10. n. 185.*
- Serpentem non amplius recipi
terra homine lafo. lib. 1. c.
10. n. 187.*
- Serpens virgineam terram non
adit. lib. 1. c. 10. n. 188.*
- Serpens famellisocularis &
invidus. lib. 1. c. 10. num.
189.*
- Serpentis ona, semen huma-
num genituram vitro ex-
cludunt. lib. 1. c. 10. num.
190.*
- Serpentis ona suffumigata
abortire famigata abortire
faciunt. lib. 1. c. 10. n. 190.*
- Serpēs deserti ona si à fixissima
contrectentur. ibid.*
- Serpens ex medulla cerebri &
spina mortalium subnasti-
tur. lib. 1. c. 10. n. 191.*
- Serpentis inimicitia cum me-
dullis humanis. lib. 1. c. 10.
num. 192.*
- Serpens inter faminas pul-
chriorem sequitur. lib. 1. c.
10. num. 193.*
- Serpens corruptas sequitur
femellas. lib. 1. c. 10. n. 196.*
- Serpem feminis suetus causa
corruptas sollicitat. lib. 1. c.
10. num. 196.*
- Serpens lactis causa prosequi-
tur qua concubere & se-
minis. ibid.*
- Serpens v. erum maxime petit
subire. ibid.*
- Serpens ore subire tentat si
vtero nequit. ibid.*
- Serpens indagatricis natura.
ibid.*
- Serpens ore viris ire cupit.
ibid.*
- Serpens tot costis instruitur ac
mensis diebus. lib. 1. c. 10.
num. 197.*
- Serpens numerat dies nostras.
ibid.*

I N D E X

- Serpentis inimicitia. lib. 1. c. 10. fere toto.*
- Serpentis linor. lib. 1. cap. 10. n. 197.*
- Serpens mensis vocatur. lib. 1. c. 10. n. 198.*
- Serpentis caro esa inflat natura. lib. 1. c. 11. n. 201.*
- Serpens fugit homine laeso & redit tropologice & naturaliter literali. lib. 1. c. 11. n. 207.*
- Serpentis veneno spine pullularum. lib. 1. c. 11. n. 209.*
- Serpentis reditu vulnera granari. lib. 1. c. 11. n. 187.*
- Serpens emulatur mulieri quod sit vinipara. lib. 1. c. 11. n. 213.*
- Serpentis dissidium non cum femina solum cum viro imò. lib. 1. c. 11. num. 215.*
- Serpentis inimicitia cum muliere cur renuncietur. lib. 1. c. 11. num. 216.*
- Serpentis cum Christo pugnantia mira. lib. 1. c. 11. n. 217.*
- Serpentis prudentia commendatur Matth. 10. lib. 1. c. 13. n. 242.*
- Serpentis calliditas reicitur Genesios 3. lib. 1. c. 13. n. 242.*
- Serpens lactis & vini acidifimus. lib. 6. c. 13. n. 243.*
- Serpens solertissime emungit animantia. lib. 1. c. 13. n. 243.*
- Serpens proprius fœtibus melius mungit. lib. 1. cap. 13. num. 243.*
- Serpens cauda illudit fœtus interim dum emungit matres. lib. 1. c. 13. n. 243.*
- Serpens cupidie deditus. lib. 1. c. 13. num. 244.*
- Serpens voracissimus. lib. 1. c. 13. num. 244.*
- Serpens poculentissimus. lib. 1. c. 13. num. 244.*
- Serpens ieiunus prada vititur. lib. 1. c. 13. num. 244.*
- Serpens ieiunat ut pradam arripiat. lib. 1. c. 13. n. 244.*
- Serpens Christus dicitur. lib. 1. c. 13. num. 245.*
- Serpens caput facillime in omnia vertit, & cur. lib. 1. c. 13. num. 249.*
- Serpentes capitis versione prudentia. lib. 1. c. 13. n. 250.*
- Serpens circulo ætatis symbolis æternitatis. lib. 1. cap. 13. num. 251.*
- Serpentibus irretita prudentia cur. lib. 1. c. 13. num. 251.*
- Serpentis lingua tripartita capillata. lib. 1. c. 13. n. 253.*
- Serpens dentes externos habet serratos*

I N D E X.

- ferratos. lib. 1. c. 13. n. 253.*
Serpens dentes canos, aduncos. lib. 1. c. 13. n. 253.
Serpens lingua non dentibus icit. lib. 1. c. 13. n. 253.
Serpens suis dentibus lacera- tur. lib. 1. c. 13. n. 253.
Serpentis dentes quales. l. 1. c. 13. num. 253.
Serpentis robur capite & cau- da. lib. 1. c. 13. n. 254.
Serpentes saluberrimi prepa- rati. lib. 1. c. 13. n. 257.
Serpentium medicamina sa- lubria. lib. 1. c. 13. n. 258.
Serpentes vocat ut. Deo psal- lant, vates sacer. lib. 1. c. 14. n. 260.
Serpens omnia periculo expo- nit, ut seruet caput. lib. 1. c. 14. n. 260.
Serpens recusat nimis calca- mo caput submittere. lib. 1. c. 14. n. 261.
Serpens usque ad solis occa- sum illeso capite aliis laesis voluitur. lib. 1. c. 14. n. 261.
Serpentibus cauda restissa sub- nascitur. ibid.
Serpens inicitia onus manife- stat. lib. 1. c. 14. n. 261.
Serpentis adipe virge emolles- cunt rigida. lib. 1. cap. 14. num. 263.
Serpēs omnis equinoctiis red- dit. lib. 1. cap. 14. n. 264.
Serpentes solis accessum spe- rant. lib. 1. c. 14. n. 265.
Serpentes renouantur solis in- fluxu. lib. 1. cap. 14. num. 265.
Serpentes à capite exui inci- piunt. lib. 1. cap. 14. n. 266.
Serpentes ab oculis exuuntur. lib. 1. c. 14. n. 266.
Serpentes ad petram renouan- tur. lib. 1. c. 14. n. 266.
Serpentes cur solem sperant in- redendis exuunt. lib. 1. c. 14. n. 266.
Serpentes petra Christi fora- minibus exuendi. lib. 1. c. 14. n. 267.
Serpens ad radicem feniculi visum acuit morales sensus. lib. 1. cap. 14. n. 267.
Serpentis historie varij tropi morales. lib. 1. c. 14. n. 268.
Serpens ieiunus acrius pungit præses. lib. 1. c. 14. n. 270.
Serpens non ladit amplius quem semel icit. lib. 1. c. 14. n. 273.
Serpentis singularis vitus mo- ralis sensus. lib. 1. c. 14. n. 273.
Serpens leua manu commissa extrahitur. lib. 1. c. 15. n. 276.

I N D E X.

- Serpentem illudant iusti dexteritate.* lib. 1. c. 15. n. 283.
- Serpentes cur potentiores cum sugerint.* lib. 2. c. 1. n. 6.
- Serpentes surdi & muti teterimi.* lib. 2. c. 1. num. 7.
- Serpens in silentio nil minus eo habet qui occultè detrahit.* lib. 2. c. 1. n. 7.
- Serpens parvus Aristotelis.* lib. 2. c. 2. n. 16.
- Serpens innominatus.* lib. 2. c. 2. n. 16.
- Serpentis anei figura qualiter profuit Hebrais.* lib. 2. c. 4. num. 44.
- Serpentes brachio porrecto quassantur.* lib. 2. c. 8. n. 62.
- Serpens innominatus qui.* lib. 2. cap. 9. num. 70.
- Serpentes innominati arcana maxima.* lib. 2. c. 9. n. 70.
- Serpens Amphibena cur reliquus scriptis sacris, aliorum vero nullus.* l. 2. c. 11. n. 88.
- Serpentes omnes varians celo & climata.* lib. 2. c. 11. n. 89.
- Serpens Dipsas an Hemorrhoidis Christum icerit & dubitandi rationes.* l. 2. c. 16. n. 127.
- Serpentibus & formicis ala unde.* lib. 3. c. 3. num. 13.
- Serpentes auriculis carent.* lib. 3. c. 11. num. 53.
- Serpentes plurima volitantes.* lib. 3. c. 3. n. 14.
- Scripturae intelligentia extra venit.* lib. 2. c. 8. n. 58.
- Scorpij nomen unde variet significata.* lib. 6. c. 12. n. 49.
- Scorpij mores.* l. 6. c. 12. n. 59.
- Scorpiones fixus viventis patris, & posthumi.* lib. 6. c. 12. n. 49.
- Scorpionis heredes parricidij.* lib. 6. c. 12. num. 50.
- Scorpionis duplex successio.* l. 6. cap. 12. n. 50.
- Scorpiones alati.* lib. 6. cap. 12. n. 50.
- Scorpiones duplicis aculei.* lib. 6. c. 12. n. 50.
- Scorpionum novem genera.* lib. 6. c. 12. n. 50.
- Scorpio in Deorum numero cur.* lib. 6. c. 12. n. 51.
- Scorpius tardissime icit.* lib. 6. cap. 12. num. 51.
- Scorpij altissima allegoria Christi.* lib. 6. cap. 12. n. 51.
- Scorpij clementia.* lib. 6. c. 12. num. 51.
- Scorpij multa.* l. 6. c. 12. n. 52.
- Scorpij signa celestis multa.* lib. 6. cap. 13. n. 53.
- Scorpiones, ut rebellium visceribus creentur cur minatur.*

I N D E X.

- ur Ecclesia lib. 6. cap. 13. num. 53.*
Scorpionem callida solertia. lib. 6. cap. 13. num. 54.
Scorpionis sententia Galeni extricatur. lib. 6. c. 13. n. 56.
Scorpiones virginibus aduersantur & cur. lib. 6. cap. 14. n. 57.
Scorpio sicut ictus Scorpij lib. 6. c. 14. n. 57.
Scorpionis naturalia mystica allegoria de Christo. lib. 6. c. 14. n. 61.
Scorpio & venenata omnia quomodo mala dicantur & sint. lib. 6. c. 15. n. 62.
Scorpij multa & varia naturalia & mystica. lib. 6. c. 15. n. 66.
Scorpio non ladeit palmas manuum, & cur hac illa ladeit aut non. lib. 6. c. 15. n. 67.
Scorpionis significata antiqua multa, & rara ibidem lib. 6. c. 16. num. 69.
Scorpio ore & cauda gustum possidet. lib. 6. n. 16. n. 70.
Simplicitas ouibus cur significatur & veritas. lib. 6. cap. 15. n. 285.
Simplicitas extollitur. lib. 1. c. 15. n. 28.
Simulationis tropus. lib. 3. cap. 20. n. 107.
Sitis passio fame ingentior, & cur. lib. 2. c. 12. n. 100.
Sitis hiulca cur, unde, quibus, lib. 2. c. 12. num. 101.
Sitis maior omnium passio. lib. 2. cap. 19. n. 152.
Sodomas cur afflixit igne guttatim. lib. 2. c. 8. n. 66.
Spina cur diuicia in sacris. lib. 1. c. 11. n. 209.
Spinis remedium Pauli. lib. 1. c. 11. n. 209.
Stellionis nomen. lib. 5. cap. 6. n. 21.
Stellio quid. lib. 5. c. 6. n. 21.
Stellionis mores. lib. 5. cap. 6. num. 22.
Stellio transmarinus qui. lib. 5. c. 6. n. 22.
Stellio tarantula salamã que sita aranea phalangium. lib. 5. c. 6. n. 22.
Stellio faciem maculis refert quoniam modo sumptus. lib. 5. c. 6. n. 23.
Stellio senectam vorat morbo comiciali vtilissimam. lib. 5. c. 6. num. 23.
Stellionis pulchra fabella moralis. lib. 5. c. 6. num. 24.
Stellio immundus & cur natura, & significatu sacris scriptis. lib. 5. c. 6. n. 25.

Superbis

I N D E X.

- Superbis cor erigitur pulsus
alei.* lib. 1. c. 11. n. 201.
- Superbi natura melancholij.*
lib. 1. c. 11. n. 202.
- Superbi unde disponatur.* lib.
1. c. 4. n. 88.
- Superbus inflatur natura &
malicia.* lib. 1. c. 11. n. 203.
- Surditas obmutescencia cau-
sa.* lib. 3. c. 11. n. 59.
- Sycomoros qua multa de illa
parvulorum mira.* lib. 3. c.
15. n. 78.
- T.
- T***actus, cur animanti-
bus omnibus primo.* lib.
1. cap. 1. n. 2.
- Taramula aranei species, &
qua.* lib. 5. c. 11. n. 33.
- Taramula lasi cur trepidens.*
lib. 5. c. 11. n. 33.
- Taramula lasi musica an le-
nentur.* lib. 5. c. 11. num. 33.
- Taramula lasi cur musica ces-
sent.* lib. 5. c. 11. num. 32.
- Telaranea vanitatis Hiero-
glyphicon ibi historia va-
ria.* lib. 5. cap. 13. n. 43.
- Telaranea quo modo generen-
tur cum araneis & sine illis*
lib. 5. cap. 13. num. 43.
- Telarancarum multa.* lib. 5.
cap. 13. num. 47.
- Terra gramason nominis rara*
lib. 6. c. 9. num. 39.
- Terra Palestina situs.* libro 2,
cap. 2. num. 10.
- Terra locus omnium mobileum*
lib. 1. c. 1. num. 9.
- Tharasca Tharascen, quod
animans.* lib. 4. c. 16. n. 58.
- Tharascen Dragon, Tragon.*
lib. 4. c. 16. num. 59.
- Theriaca quo modo venena
corrigit.* lib. 2. c. 10. n. 86.
- Theriaces viperine, mira con-
fessio, nomina, modus, an-
tiquitas, invectores, confici-
di ordo, dosis examen, sim-
plicia multa.* lib. 3. c. 6. toto.
- Theriaca; id est tranquilla
dicta & cur.* lib. 3. c. 6.
num. 27.
- Theriaca, ut venena corrigit
omnia.* lib. 3. c. 6. num. 28.
- Theriaca quomodo paratas re-
cipiat vyperas.* lib. 3. c. 6.
num. 29.
- Theriaca cur vyperas solum
inter venenata recipiat.* lib.
3. c. 6. num. 30.
- Theriace recepta & aliorum.*
lib. 3. c. 6. num. 31.
- Theriace Antidorus nostra car-
nis topologia.* lib. 3. c. 7. n. 32.
- Theriaca Eucharistia mira.*
lib. 3. cap. 7. num. 33.
- Theriaca incarnationis sacro-
sancta.*

I N D E X.

- sancta*. lib. 3. c. 7. num. 33.
Theriaca spiritus confectio. lib. 3. c. 8. n. 38.
Theſaurus quid. lib. 6. cap. 19. num. 80.
Tinea, & aruginis allegoria, & ſymboli. lib. 6. cap. 20. num. 81.
Tinea omnia & arugine fugacia bona conſumuntur. lib. 6. c. 20. n. 84.
Tribus maledicta. lib. 1. c. 18. num. 325.
Tribus Ephraim omiſſa etiam Apocalypſis illo. lib. 1. c. 18. num. 327.
Tribus locis ſcriptura ſacra numerata ſemper eadē & qualiter belliffime. lib. 1. c. 18. n. 328.
Trochilos unde dictus. lib. 6. cap. 8. num. 34.

V.

V*Artium uniuerſi complementū* lib. 1. c. 20. n. 336.
Vegetarij defectu mors. lib. 1. c. 5. n. 108.
Vena ſunt alia aliis in natura. lib. 1. c. 20. n. 336.
Venenum ex quibus natura. lib. 1. c. 20. n. 337.
Venenum, medicamentum, alimentum, ut differant. lib. 1. c. 20. n. 337.
Veneno vaſtatur natura. lib. 1. c. 20. n. 340.
Veneta venenis corriguntur. lib. 3. c. 12. n. 63.
Venenū unde vires, & veneni natura. lib. 3. c. 9. n. 46.
Venenum obtunditur ebibilo virulentis cerebro animantis, & cur. lib. 1. cap. 20. num. 342.
Vermis in genere forma. lib. 6. cap. 17. n. 71.
Vermium generationis, modi vari. lib. 6. c. 17. num. 72.
Vermis Tinea ortus. lib. 6. c. 18. num. 74.
Vermis Tinea Chriſtus, crucis lignum qui exceſſit. lib. 6. c. 18. num. 75.
Vermium ſcriptura loca deſcribuntur varia. lib. 6. cap. 19. n. 77.
Vermium ſericinorum multa & rara naturalia, & moralia, ſcripturaeque, & Chriſti allegoria praeclara. lib. 6. c. 19. num. 79.
Verſuſ execratur. lib. 1. c. 15. n. 187.
Via viri in adoleſcentula cur ignoretur proſciat. l. 1. c. 2. num. 37.
Vini noxa & auxilia. lib. 1. c. 13. n. 248.

INDEX.

- Vini lamæ & vituperium.* lib. 2. c. 15. num. 287.
- Vini multa.* lib. 1. c. 15. n. 289.
- Vipera nomina.* lib. 3. c. 1. n. 1.
- Vipera structura.* lib. 3. cap. 1. n. 2.
- Vipera salacissimè animans.* lib. 3. c. 1. n. 3.
- Vipera adulterantes murenis.* lib. 3. c. 1. n. 3.
- Vipera temperies varia.* lib. 3. c. 1. n. 5.
- Vipera ictus.* lib. 3. c. 1. n. 6.
- Viperarum partus.* lib. 3. cap. 1. n. 6.
- Vipera conceptus.* lib. 3. cap. 1. num. 6.
- Vipera parit vitæ, & vulva debiscenlibus.* lib. 3. cap. 2. num. 7.
- Vipera cur cõfossis laterib⁹ in partu multociens.* l. 3. c. 2. n. 7.
- Vipera an venenum depo- nant venientes potatu.* lib. 3. c. 1. n. 8.
- Vipera concubium an ore.* lib. 3. c. 2. n. 8.
- Vipera caput maris multo- ties quassatum.* lib. 3. c. 2. num. 9.
- Vipera semen ore fecundant.* lib. 3. cap. 2. n. 10.
- Viperæ conchyliis multa.* lib. 3. cap. 2. num. 10.
- Viperas venenum multis ef- fundere.* lib. 3. c. 3. n. 11.
- Viperis unde venenum in de- ces, & qua.* lib. 3. c. 1. n. 12.
- Vipera venenum dulce.* lib. 3. c. 3. n. 13.
- Vipera cruor insectus musci.* lib. 3. c. 3. n. 13.
- Vipera alata volantes.* lib. 3. c. 3. n. 14.
- Viperarum genimina, cur di- cili pharisæi.* lib. 3. cap. 4. num. 17.
- Vipera Aselo pisci cor in ven- tre.* lib. 3. c. 4. n. 18.
- Vipera tropologia varia, & moralia.* lib. 3. c. 5. n. 22.
- Vipera lesus solum vipera la- so mala renuntiat.* lib. 3. c. 5. num. 23.
- Vipera morsus musica allevia- tur.* lib. 3. c. 5. num. 24.
- Vipera excedit omnes serpen- tes potentia capitis.* lib. 3. c. 7. num. 32.
- Viperam paravit iberiaca Ezechias qui confregit ser- pentem ancum.* lib. 3. cap. 7. num. 34.
- Vipera sultu educitur cerno- rum.* lib. 3. c. 7. n. 35.
- Viperini capitis doses.* lib. 3. c. 7. n. 36.
- Vipera multa, & Christi.* lib.

INDEX.

- lib. 3. cap. 7. num. 37.*
Viperini morsus curatio. lib. 3. c. 8. n. 38.
Vipera genimina cur Pharisai appellati. lib. 6. cap. 5. num. 17.
Virgo Deipara principis privilegio libera, ut ille natura. lib. 1. c. 11. n. 212.
Virgo Deipara cur bellissima. lib. 1. c. 11. n. 217.
Virgini invidet matri quod vitam pepererit serpens. lib. 1. c. 11. num. 213.
Virgo sacra solum est fuitque ipsa. lib. 1. cap. 12. numero 213.
Virgo Deipara qua natura deficit calcanei, serpentem trinit. lib. 1. cap. 12. num. 224.
Virgo Deipara femina, ut Christum utero gestaret. lib. 3. c. 4. num. 19.
Vir nomen in scriptis sacris. lib. 1. c. 2. n. 20.
Virginis matris integritas. lib. 6. c. 17. num. 73.
Vlisses sulphuris fumo abegit demonas. lib. 2. cap. 5. numero 50.
Vita nostra duratio. lib. 1. cap. 2. n. 25.
Vita annuum millesimum nul-
- nullus attingit cur. lib. 1. cap. 2. num. 27.*
Vita mortalium terminus centum viginti annorum. lib. 1. c. 2. num. 29.
Vitam longiorem anima rationis impertiret, si peccato non inquinaremur, ac non aeternam. lib. 1. cap. 2. num. 32.
Vita hominibus aeterna ex anima nostra, ex adiuncto corpore secus. lib. 1. cap. 2. num. 33.
Vita longioris homo ex multis, brevioris tamen criminis. lib. 1. c. 2. num. 34.
Vita brevis at deploratur multis. lib. 1. c. 2. num. 35.
Vita brevioris causa, quam poena delicti est imposita. lib. 1. c. 2. num. 36.
Viventia duobus solummodo elementis gaudent. lib. 1. c. 1. num. 5.
Vivens nullam undique obducitur terra. lib. 1. cap. 1. numero 7.
Voces affectibus imposuimus significare. lib. 3. c. 11. numero 55.
Vocum impositio artificiosa narratio. lib. 3. cap. 11. numero 55.

INDEX.

Voluptas in venere unde. lib.

2.c.12.n.99.

Voluptas & doloris causa. lib.

2.c.19. num.153.

*Vrtae natura significata
scriptis sacris. lib. 1. c.19.*

num. 149.

*Vulneris virulenti cura pe-
culiaris qua. lib.1.cap.19.*

num.335.

Y.

I*umentum omni animanti
oneri ferendo aptum, pri-
mo notat. lib. 3. c.3. n. 15.*

*Iumentum asini proprie est.
lib.3.c.3. n.16.*

*Ipsilon tropologia. lib.2. c.19.
num.143.*

*Ipsilon Christi in cruce, & mi-
ra huius. lib.2.c.19.n.143.*

FINIS.

re circumflectit. Cumque beneficus, & li-
beralis Episcopus esset exhaustus, & nihil
haberet, unde tam multorum paupertati
succurreret, neque, ut inanes dimitteret,
adduci posset, mentis, & animo fluctuabat,
omnia iurant, & arque animo reputant,
pecunia illa venit in mentem, quam suus
ille ex sorore nepos vendito equo serua-
ret. Ergo thecam resignat, proque illo furto
pecuniam acceptam laevis distribuit egen-
tibus. Constantius reuerfus, arcam reuoluit
thesauri custodem, cordisque captum: va-
cuam ubi reperit, non alium, nisi Episco-
pum, illius furti ratus aurorem, foras se-
prospicit, fremit, barchatur, omnes illa in-
domo beatos esse, se unum miserum, & que
infelicem indignabundus exclamat. Bo-
nificium alijs vitale, suae sororis filio sem-
per esse mortiferum vociferant, accurrunt
Episcopus cum vniuersa familia, & effera-
tum Constantij animum orationis lenita-
te mitigare conatur: cum Homachio pre-
sbytero mansuetum accusat auunculum,
illud semper ingemians: omnes hic vi-
uant, vnus ipse morti cogor: cuncti tui libe-
re agunt, solus Constantius tuae sororis be-
neficus duram seruit feruorem. aurum, au-

... virginis .

... uideretis (quia pessimus erat hostis Ecclie
... lix Cartholice) ferro malleo magna, et in-
... cipit contunder e facie statue, & blasphemio
... ore dicere: sic coerenda sunt idola,
... Papistarum, &c. & subito excecatus est, &

§. 200.

E Vtrop. lib. 21. rerum Rom. scribit:
Paulus Diaconus cum Iconomachus
quidam confecta statua B. Virginis lapi-
des in eam icessit, eamq; comminuit,
per quietem Virginem ipsam ab eo vitam
terribiliter his verbis comminante, in
caput tuum hoc fecisti. Deinde paulo post
eundem ingenti lapide percussum atq; ita
consumm esse, ut ipse statuam commine-
rar. Theophanes ait: Constantinus quida
Strator Arrabardi videns imaginem Dei
Genitricis stantem, apprehensum lapidem
aduersus eam projecit, & contriuit, & cum
eccidisset calcavit (lapidis eam iactu deie-
cit, deiecitamque pessundedit.) Et vidit in
Hamis (somno sopitus) astantē sibi domi-
am, & dicente: Nosti quam for-
mā in me operatus fuisti? (scilicet
mihi prastiteris, & quam de me
amphaueris?) verti contra ca-

Eutrop. lib.
21. rerum
Rom.
Vindicta.

Ms 1277213

Vindicia. Nova Christi.

§

Illisori admittitur.
restitui petimus, de
tum oculis captum, v
de dicta imagine, v
Spra scripte ahent. Impius qu
esse imagine, de qua virum magni
prædictus Michael ab Iste hanc
tys, & mortis laborant sanatur. Et
cu multo cæci, sardi, claudi, & qui
ferre, & inere mox sanguis efflu
tio gra'io sanam beate Mariæ
tanti (v. 1. 5. Septem, scribunt) autis
hic aduertario. Quid, ar, in oppid
Gallobelgici ex Fraco fide

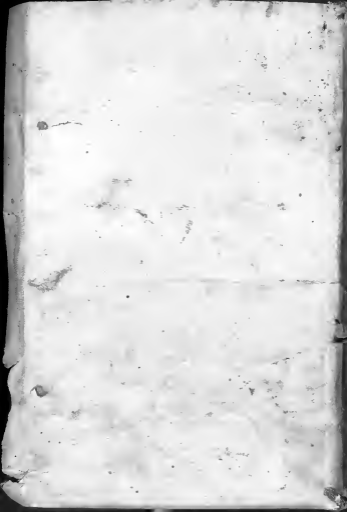
Vindicia.
Michael ab Iste hb. 14.

§. 197.

enim ad Euboeæ promontorium,
Iophagum appellat (naues enim co
tas ex ligno demergit) peruenisset
gia audacissimus pyrara fecit, marit
tus diuinę visionis ministris, nefariu
nem, horemq; factoru penitus obru
exemplo; fuit, qua illis perpetrã res
qui in Virginis dona conantur inu

De.

299

N

12

12.
Cav. 5.

THE
SACRED
SCRIPTURES
OF THE
OLD
TESTAMENT
IN
THE
ORIGINAL
LANGUAGES
WITH
A
NEW
TRANSLATION
AND
EXPLANATION
OF
THE
DIFFICULT
PASSAGES
AND
A
NEW
SYNOPSIS
OF
THE
GOSPELS
AND
ACTS

6